

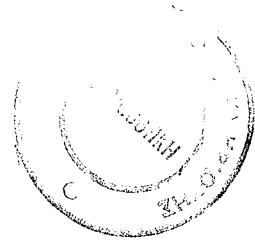
ΚΩΝ ΕΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Τοπωνυμικό Ζαγορίου

Διδακτορική διατριβή

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1986

Αρ. Εισαγωγής: 87/252

Τοπωνυμικό Ζαγορίου

ΚΩΝ ΕΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Τοπωνυμικό Ζαγορίου

Διδακτορική διατριβή

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1986

στη μνήμη
των γονιών μου

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Αντικείμενο της διατριβής που ακολουθεί είναι η γλωσσολογική μελέτη των τοπωνυμίων της περιοχής Ζαγορίου. Με βάση το υλικό που συγκεντρώθηκε ανιχνεύονται οι επιδράσεις διαφόρων λαών και φύλων στην περιοχή.

Τα βασικά κίνητρα που με οδήγησαν στην πραγματοποίηση της έρευνας ήταν: α) το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν τα τοπωνύμια, όχι μόνο από γλωσσική άποψη, και β) η διάσωση του τοπωνυμικού θησαυρού της περιοχής. Είναι γεγονός ότι η ερήμωση που παρουσιάζει σήμερα το Ζαγόρι – σε ορισμένες περιπτώσεις σε επικίνδυνο βαθμό – οδηγεί και στην εγκατάλειψη των χρήσεων γης. Αυτό το τελευταίο και οι προοπτικές, που κάθε άλλο παρά αισιόδοξες είναι, νομίζω ότι δικαιολογούν το φόβο πως θα εγκαταλειφθεί και θα ξεχαστεί, αργά ή γρήγορα, κι ένας μεγάλος αριθμός τοπωνυμίων.

Το κεφάλαιο της Εισαγωγής περιλαμβάνει τέσσερα υποκεφάλαια. Στο πρώτο γίνεται μια γεωγραφική εξέταση του Ζαγορίου με αναφορές στη μορφολογία του εδάφους, στη χλωρίδα, στην πανίδα, στο κλίμα και στους κατοίκους της περιοχής. Στο δεύτερο γίνεται μια ιστορική επισκόπηση της περιοχής με βάση τα αρχαιολογικά δεδομένα και τις μνείες των πηγών. Στο τρίτο υποκεφάλαιο δίνονται, συνοπτικά, στοιχεία του γλωσσικού ιδιώματος του Ζαγορίου τόσο στη φωνητική όσο στη μορφολογία και στην παραγωγή. Στο τέταρτο και τελευταίο υποκεφάλαιο της Εισαγωγής γίνεται λόγος για τις μεθοδολογικές αρχές, τα προβλήματα, την κατάταξη των τοπωνυμίων του Ζαγορίου και δίνονται ορισμένα στοιχεία για τους λαούς και τα φύλα που συντέλεσαν στη δημιουργία των τοπωνυμίων της περιοχής.

Το κυρίως τμήμα της εργασίας περιλαμβάνει τα τοπωνύμια του Ζαγορίου τα οποία κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες: στα Ελληνόθετα (=Ε.), στα Ξενόθετα (=Ξ.) και στα Υβρίδια (=Υ.). Η κατανομή των τοπωνυμίων στις δύο πρώτες κατηγορίες, που είναι και οι μεγαλύτερες (η κατηγορία των Υ δεν συγκεντρώνει περισσότερα από 10 λήμματα), γίνεται με βάση τους ελληνόφωνους ή

Ξενόφωνους ονοματοθέτες τους (βλ. Εισαγωγή, σ. 50 κεξ.). Παράλληλα, μέσα σε καθεμιά από τις κατηγορίες των Ε. και των Ξ. τοπωνυμίων, δημιουργούνται υποκατηγορίες, ανάλογα με την ετυμολογική προέλευση των προσηγορικών απόπου σχηματίζονται τα τοπωνύμια.

Κάθε τοπωνυμικό λήμμα περιλαμβάνει: τον αποκαταστημένο φωνητικά τύπο του, τη φωνητική απόδοση του τοπωνυμίου καθώς και (σε συντομογραφία) το χωριό στην κοινοτική περιοχή του οποίου συναντιέται το τοπωνύμιο. Δίνεται επίσης η περιγραφή της θέσης στην οποία αναφέρεται το τοπν. με βάση τις πληροφορίες των κατά τόπους πληροφορητών, η ετυμολογική εξέταση του τοπν. και, συνήθως, άλλα τοπωνυμικά παραδείγματα της ίδιας ετυμολογικής αρχής από τον ελληνόφωνο και τον Ξενόφωνο χώρο. Ας σημειωθεί εδώ πως στα προσηγορικά ή στα τοπωνύμια που συναντιούνται σε άλλες περιοχές, τα οποία αναφέρονται με την ευκαιρία των τοπωνυμίων του Ζαγορίου, διατηρείται η ορθογραφία των πηγών.

Στη συνέχεια δίνονται οι Γενικές Παρατηρήσεις, πίνακες λέξεων, πραγμάτων κλπ. καθώς και τοπωνυμικοί χάρτες.

Στην εργασία εξετάζονται τα τοπωνύμια που είναι σε χρήση σήμερα από τους Ζαγορήσιους. Για τη συλλογή τους χρειάστηκαν τέσσερις συστηματικές περιόδους κατά τους θερινούς μήνες των ετών 1977, 1978, 1980 και 1982, που κάλυψαν και τα 42 χωριά της περιοχής, καθώς και πολυάριθμες μεμονωμένες επισκέψεις. Το τοπωνυμικό υλικό, του οποίου η συλλογή έγινε με τη βοήθεια μαγνητοφώνου, προέρχεται από ανθρώπους που ήταν σε θέση να δώσουν ακριβείς πληροφορίες τόσο για τη φωνητική των τοπωνυμίων και την περιγραφή των θέσεων όσο, πολλές φορές, και για την αιτία που προκάλεσε την ονομασία των τοποθεσιών (άτομα συνήθως μεγάλης ηλικίας, τσομπάνοι, αγροφύλακες, δάσκαλοι, γραμματείς κοινοτήτων κλπ.)*

* Αισθάνομαι την υποχρέωση να μνημονεύσω και να ευχαριστήσω κι από εδώ τους βασικούς πληροφορητές μου που με προθυμία, φιλόξενα αισθήματα και αγάπη με βοήθησαν στη συγκέντρωση τόσο των τοπωνυμίων του Ζαγορίου όσο και των σχετικών τοπωνυμικών πληροφοριών χωρίς τις οποίες η παρούσα εργα-

Παρά τις επανειλημμένες περιοδείες η συλλογή των τοπωνυμίων που έχουν καταγραφεί δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρης. Ωστόσο έχει συγκεντρωθεί ο μεγαλύτερος αριθμός των τοπωνυμίων του Ζαγορίου, τέτοιος που επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Ο τρόπος της συλλογής και η επιλογή των πληροφορητών δίνουν, νομίζω, το πλεονέκτημα να χρησιμοποιείται στην εργασία υλικό από "πρώτο χέρι", με την ακριβή φωνητική απόδοση των τοπωνυμίων και την περιγραφή των τοποθεσιών, στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα για την ορθή ετυμολόγηση του σχετικού υλικού, αφού κατά τον Σίμο Μενάρδο (Κύπρος 318) "... οιαδήποτε ετυμολογία διαμαχομένη προς την φωνητική αναπομένει πάντοτε αυθαίρετος, όσον ευφυώς και αν δικαιολογείται κατ'άλλον τρόπον" και αλλού (ό.π. 315-316) "είναι φανερόν ότι η κυριωτάτη βάση, όπου δύναται να στηριχθή τοιαύτη μελέτη, είναι η επί τόπου παραδεδομένη προφορά".

σύα θα ήταν τουλάχιστο ελλιπής. Αναφέρω τους κυριότερους απ' αυτούς με την αλφαβητική σειρά των χωριών: Αγ. Μηνάς: Αθ. Κολακές (+), Χαρίσης Μπακόλας, Αρτσίστα: Κων. Πρέτσος, Πέτρ. Οικονόμου, Βύτσα: Ευστ. Βασδέκης (+), Βιτσικό: Βιργ. Καπούζη (+), Κων. Μουδόπουλος (+), Βοβούσα: Απ. Τσαρουχάς (+), Χρόνης Δρούγιας, Βραδέτο: Πολύκαρπος Μυριούνης (+), Κ. Βασδέκης, Γρεβενίτι: Ιω. Ράπτης, Δεμάτι: παπα-Κώστας Παπακώστας (+), Ιω. Μάνθος, Δόλιανη: Χρ. Εξαρχόπουλος, Κ. Μανθόπουλος, Δραγάρι: Ηλ. Καραγιάννης, Φιλήμων Σπυρόπουλος Ιτέα: Ιω. Έξαρχος, Γ. Τσιατούρας, Καβαλάρι: Αντ. Φωτιάδης, Καλοτά: Κ. Κασιούρας, Δ. Σακελλαρίου, Καμινιά: Βασ. Βλαχόπουλος, Καπέσοβο: Ευρ. Βουλόδημος, Ελευθ. Δούκας, Κουκούλι: Κ. Λαζαρίδης, Λάλιστα: Απ. Πιλίκος (+), Αθ. Τζύμας, Θ. Τσουμάνης, Λεσινύτσα: Μ. Κουνάβος (+), Ν. Εξάρχου (+), Λιασκοβέτσι: Γ. Γεγνόπουλος, Μακρίνη: Γ. Ζιαμπύρης (+), Απ. Κοκορόδατος, Μανασή: Ιω. Ματσόπουλος, Μεσοβούνι: Γρηγ. Κωστόπουλος, Αλέξ. Κοντονάσιος, Μονοδέντρι: Ιω. Παλάσκας, Μπάγια: Ευσέβεια Βελέντζα (+), Απ. Δέρβας (+), Γρηγ. Γηρουζίδης (+), Μπούλτση: Αγησ. Ξινός, Βασ. Δεματάτης, Νεγάδες: Μιχ. Στέφας, Ντοβρά: Δημ. Οικονόμου, Αλ. Μαρούτσης, Ντομπρίνοβο: Αναστ. Παπανικολάου, Γ. Μπούλτης, Ντρεστενύκο: Δημ. Παπαλεοντίου (+), Κύμων Φάφας, Πάπλιγκο: Ανδρομάχη Χριστοδούλου, Ιω. Παπαϊωάννου, Πέτρα: Άγγ. Δελαγγέλης, Σκαμνέλι: Δημ. Δερέκας, Κάτω Σουδενά: Δημ. Ντάμης (+), Δημ. Κυρίτσης, Πάνω Σουδενά: Κουσουρής, Πην. Σαρδέλλα, Στολοβό: Δημ. Παπαβασιλείου, παπα-Στέφανος Τσαπύλης, Τζοντίλα: Απ. Κωστάκης, Τσεπέλοβο: Χρ. Βλαχόπουλος, Τσερνέσι: Γ. Δοβόνης, Θωμάς Οικονόμου, Φλαμπουράρι: Κ. Μπαϊρακτάρης, Φραγκάδες: Ιω. Οικονομίδης, Αθ. Σακελλαρίδης.

Τελειώνοντας θα ήθελα να εκφράσω και από τη θέση αυτή τις θερμές ευχαριστίες μου προς τον επιβλέποντα καθηγητή Κων/νο Μηνά καθώς και προς τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής, Μ. Κορδώση και Ελ. Κίγκα για τις χρήσιμες παρατηρήσεις, υποδείξεις και διορθώσεις που μου έκαναν κατά τη διάρκεια του τελικού σταδίου της διατριβής μου.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το Κέντρο Ερευνών Ζαγορίου το οποίο ανέλαβε τα έξοδα δακτυλογράφησης της διατριβής καθώς και το Παν/μιο Ιωαννίνων για τη φωτοεκτύπωση, σελιδοποίηση κλπ. της παραπάνω εργασίας στο τυπογραφείο του Παν/μίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	IX-XII
Περιεχόμενα	XIII-XIV
Συντομογραφίες	XV-XVIII
Βιβλιογραφία	XIX-XXXIV
Φωνητική αξία των συμβόλων	XXXV-XXXVI
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1. Γεωγραφική επισκόπηση του Ζαγορίου	3 - 8
1.2. Ιστορική επισκόπηση του Ζαγορίου	9 - 14
1.3. Το ιδίωμα του Ζαγορίου	15 - 44
1.4. Τα τοπωνύμια της περιοχής Ζαγορίου	45 - 58
2. ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	
2.1. Ελληνόθετα	
2.11. Ελληνόθετα ελληνικής προέλευσης	63 - 434
2.12. Ελληνόθετα λατινικής προέλευσης	435 - 457
2.13. Ελληνόθετα σλαβικής προέλευσης	458 - 487
2.14. Ελληνόθετα αρομουνικής προέλευσης	488 - 503
2.15. Ελληνόθετα αλβανικής προέλευσης	504 - 521
2.16. Ελληνόθετα τουρκικής προέλευσης	522 - 546
2.17. Ελληνόθετα μικτής προέλευσης	547 - 584
2.2. Ξενόθετα	
2.21. Ξενόθετα λατινικά	587 - 600
2.22. Ξενόθετα σλαβικά	601 - 719
2.23. Ξενόθετα αρομουνικά	720 - 863
2.24. Ξενόθετα αλβανικά	864 - 936
2.25. Ξενόθετα τουρκικά	937 - 963
2.3. Υβρίδια	965 - 970
3. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	971 - 975

4. ΠΙΝΑΚΕΣ

4.1. Πίνακες τοπωνυμίων, προσωπωνυμίων κλπ.

4.11. Ελληνικών

4.12. Ξένων

4.2. Ειδολογικός πίνακας

4.3. Πίνακας πραγμάτων

5. ΧΑΡΤΕΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

I. ΓΛΩΣΣΩΝ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ κλπ.

A	= ανατολικά, ός
αγιών.	= αγιώνυμο
αιτ.	= αιτιατική
αλβ.	= αλβανικό(ς) -ή
αρομ.	= αρομούνικο(ς)
αρσ.	= αρσενικό(ς)
αρχ.	= αρχαίος(ς), -α
βαπτ.	= βαπτιστικό
βλ.	= βλέπε
B	= βόρεια, -ος
βουλγ.	= βουλγαρικό(ς)
γεν.	= γενική
δαλμ.	= δαλματικό(ς)
Δ	= δυτικά, ός
Ε.Αλ.	= ελληνόθετα αλβανικής προέλευσης
Ε.Αρ.	= ελληνόθετα αρομουνικής προέλευσης
Ε.Ε.	= ελληνόθετα ελληνικής προέλευσης
εκκλ. σλαβ.	= εκκλησιαστικό(ς) σλαβικό(ς)
ελλην.	= ελληνικό(ς), -ή
Ε.Λ.	= ελληνόθετα λατινικής προέλευσης
Ε.Μ.	= ελληνόθετα μικτής προέλευσης
εν.	= ενικός
ενν.	= εννοείται
επίθ.	= επίθετο
επιθετ.	= επιθετικό(ς), -ή
επών.	= επώνυμο
Ε.Σ.	= ελληνόθετα σλαβικής προέλευσης
Ε.Τ.	= ελληνόθετα τουρκικής προέλευσης
θηλ.	= θηλυκό
ζών.	= ζώνυμο
Ηπειρωτ.	= Ηπειρωτικό(ς)
ιταλ.	= ιταλικό(ς)

κ.ά.	= και άλλα
καρπών.	= καρπώνυμο
κατάλ.	= κατάληξη
κροατ.	= κροατικό(ς)
κυριών.	= κυριώνυμο
λ.	= λέξη - λήμμα
λατ.	= λατινικό(ς)
μεγεθ.	= μεγεθυντικός
μεσν.	= μεσαιωνικό(ς), -ή
μετγν.	= μεταγενέστερο(ς), -η
μητρων.	= μητρωνυμικό(ς)
NE	= νεοελληνικό(ς), -ή
Ξ.Δ.	= Ξενόθετα λατινικά
Ξ.Σ.	= Ξενόθετα σλαβικά
Ξ.Αρ.	= Ξενόθετα αρομούνικα
Ξ.Αλ.	= Ξενόθετα αλβανικά
Ξ.Τ.	= Ξενόθετα τουρκικά
N	= νότια, -ος
ουδ.	= ουδέτερο
ουσ.	= ουσιαστικό
πβ.	= παράβαλε
περιφρ.	= περιφραστικό(ς)
προσηγ.	= προσηγορικό
πολ.	= πολωνικό(ς)
πρόθ.	= πρόθεση
ρ.	= ρήμα
ρουμ.	= ρουμανικό(ς)
ρωσ.	= ρωσικό(ς)
σ.	= σελίδα
σερβοκρ.	= σερβοκροατικό(ς)
σλαβ.	= σλαβικό(ς)
σλοβ.	= σλοβένικο(ς)
σορβ.	= σορβικό(ς)
τ.	= τόμος
τεύχ.	= τεύχος

τοπν.	=	τοπωνύμιο (-ια)
τουρκ.	=	τουρκικό(ς)
τσέχ.	=	τσέχικο(ς)
υδρων.	=	υδρωνύμιο
υποκορ.	=	υποκοριστικό(ς)
φυτών.	=	φυτώνυμο

II. ΧΩΡΙΩΝ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Α.Μ.	=	Άγιος Μηνάς
Αρτσ.	=	Αρτσίστα (Αρίστη)*
Βίτσ.	=	Βίτσα
Βιτση.	=	Βιτσηκό (Βίκος)
Βοβ.	=	Βοβούσα
Βραδ.	=	Βραδέτο
Γρεβ.	=	Γρεβενίτι
Δεμ.	=	Δεμάτι
Δόλ.	=	Δόλιανη
Δρ.	=	Δραγάρι (Καστανών)
Ι.	=	Ιτέα
Καβ.	=	Καβαλάρι
Καλ.	=	Καλοτά
Καμν.	=	Καμινιά (Ανθρακίτης)
Καπ.	=	Καπέσοβο
Κουκ.	=	Κουκούλι
Κ.Σ.	=	Κάτω Σουδενά (Κάτω Πεδινά)
Λ.	=	Λάιστα
Λεσν.	=	Λεσινίτσα (Βρυσοχώρι)
Λιασκ.	=	Λιασκοβέτσι (Λεφτοκαρυά)
Μακρ.	=	Μακρίνη (Μακρίνο)
Μαν.	=	Μανασή
Μεσ.	=	Μεσοβούνι
Μον.	=	Μονοδέντρι

* Μέσα σε παρένθεση αναφέρονται τα σημερινά επίσημα ονόματα των χωριών.

Μπ.	=	Μπούλτση (Ελάτη)
Μπάγ.	=	Μπάγια (Κήποι)
Νεγ.	=	Νεγάδες
Ντ.	=	Ντοβρά (Ασπράγγελοι)
Ντομπρ.	=	Ντομπρίνοβο (Ηλιοχώρι)
Ντρ.	=	Ντρεστενίκο (Τρίστενο)
Πάπ.	=	Πάπιγγο
Πέτρ.	=	Πέτρα
Π.Σ.	=	Πάνω Σουδενά ('Ανω Πεδινά)
Σκ.	=	Σκαμνέλι
Σοπ.	=	Σοποτσέλι (Δίλοφο)
Στ.	=	Στολοβό (Διπόταμο)
Τζ.	=	Τζοντίλα (Δίκορφο)
Τσεπ.	=	Τσεπέλοβο
Τσερβ.	=	Τσερβάρι (Ελαφότοπος)
Τσερν.	=	Τσερνέσι (Ελατοχώρι)
Φλ.	=	Φλαμπουράρι
Φρ.	=	Φραγκιάδες

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Akademia e Shkencave, **Fjalor** : Akademia e Shkencave e rps Shqipërisë, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, **Fjalor i gjuhës së sotme Shqipe**, Tiranë 1980.
- Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. : Αμάντου Κων/νου, **Γλωσσικά Μελετήματα**, Αθήναι 1964.
- Amantos : Amantos K., "Die Erforschung der heutigen Ortsnamen in Griechenland" **ZONF** 5 (1929) 62-70.
- Αμάντου, **Σλάβοι** : Αμάντου Κ., "Σλάβοι και σλαβόφωνοι εις τας Ελληνικὰς χώρας." **ΠΑΑ** 7 (1932) 331-339.
- Αναγνωστοπούλου, **Ζαγόρι** : Αναγνωστοπούλου Γ., **Περί του δυναμικού τονισμού εν τω ιδιώματι του Ζαγορίου**, Θεσσαλονίκη 1915.
- Αναγνωστοπούλου, **Ονόματα** : Αναγνωστοπούλου Γ., "Ολίγα περί της κλίσεως των ονομάτων και αντωνυμιών εν τω ιδιώματι του Ζαγορίου" **Αφιέρωμα εις Γ.Ν. Χατζιδάκιν**, εν Αθήναις 1921 176-183.
- Αναγνωστοπούλου, **Συμβολή** : Αναγνωστοπούλου Γ., "Μικρά συμβολή εις την μελέτην των Ηπειρωτικών τοπωνυμιών." **ΗΧ** 1 (1926) 86-101.
- Αναγνωστοπούλου, **Ανάλεκτα** : Αναγνωστοπούλου Γ. "Γλωσσικά ανάλεκτα." **Αθηνά** 36 (1924) 61-98.
- Ανδριώτη, **Συντ. και μορφ.** : Ανδριώτη Νικ., "Συντακτικά και μορφολογικά: δ'. Τα νεοελληνικά κύρια ονόματα γυναικών σε -ω άτονό." **Ελληνικά** 12 (1952) 29-33.

- Andriotis, **Archaismen** : Andriotis Nik., **Lexicon der Archaismen in neugriechischen Dialekten**, Wien 1974.
- Ανδριώτη, **Συμβολή** : Ανδριώτη Νικ., "Συμβολή στη μελέτη των νεοελληνικών επωνύμων." **Ελληνικά** 28 (1975) 394-400.
- Αντιχάρισμα** : **Αντιχάρισμα στον καθηγητή Νικόλαο Ανδριώτη**, Θεσσαλονίκη 1976.
- Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.** : Ανδριώτη Νικ., **Ετυμολογικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**, Θεσσαλονίκη 1983³.
- Αραβαντινού, **Κουτσόβλαχοι** : Αραβαντινού Παν., **Μονογραφία περί Κουτσοβλάχων**, εν Αθήναις 1905.
- Αραβαντινού, **Χρονογραφία** : Αραβαντινού Παν., **Χρονογραφία της Ηπείρου, των τε ομόρων Ελληνικών και Ιλλυρικών χωρών**, τόμ. 1-2, εν Αθήναις 1856-1857.
- Αραβαντινού, **Χωρογραφία** : Αραβαντινού Παν., "Περί της αρχαίας χωρογραφίας της Ηπείρου." **Πανδώρα** 9 (1858) 529-535.
- Βαγιακάκου, **Σχεδιάσμα 1962** : Βαγιακάκου Δικ., "Σχεδιάσμα περί των τοπωνυμικών και ανθρωπωνυμικών σπουδών εν Ελλάδι 1833-1962, Α' Τοπωνύμια." **Αθηνά** 66 (1962) 301-424.
- Βαγιακάκου, **Σχεδιάσμα 1963** : Βαγιακάκου Δικ., "Σχεδιάσμα περί των τοπωνυμικών και ανθρωπωνυμικών σπουδών εν Ελλάδι 1833-1962, Β' Ανθρωπωνύμια." **Αθηνά** 67 (1963-64) 145-322.
- Battisti-Alessio : Battisti C. - Alessio G., **Dizionario etimologico italiano**, Firenze 1966.
- Berneker : Berneker Erich, **Slavisches etymologisches Wörterbuch**, erster Band A-L, Heidelberg 1924².
- Βουλγαροελλ. Λεξ. : Ακαδημία των Επιστημών της Βουλγαρίας, **Βουλγαροελληνικόν λεξικόν**, Σόφια 1960.

- BZ : *Byzantinische Zeitschrift*, περιοδικό
- BzN : *Beitrage zur Namenforschung*, περιοδικό
- Camaj, Wortbildung : Camaj Martin, *Albanische Wortbildung*, Wiesbaden 1966.
- Camaj, Lehrbuch : Camaj Martin, *Lehrbuch der albanischen Sprache*, Wiesbaden 1969.
- Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο : Χατζηγάκη Αλεξ., *Τ' Ασπροποτάμου Πίνδου τοπωνυμικά*, Τρίκαλα 1950.
- Χατζιδάκη, Γλωσσ. Μελ. : Χατζιδάκη Γ., *Γλωσσολογικαί Μελέται*, Αθήναι 1901.
- Χατζιδάκη, ΜΝΕ : Χατζιδάκη Γ., *Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά*, 1-2, Αθήναι 1905-1907.
- Χατζιδάκη, Συμβολή : Χατζιδάκη Νικ., "Συμβολή εις το τοπωνυμικόν της Κρήτης. Τοπωνυμιαί του χωρίου Αργυρουπόλεως." *Επετ. Εταιρείας Κρητικών Σπουδών* 1 (1938) 432-460.
- Χελδράιχ-Μηλιαράκης : Χελδράιχ Θ. - Μηλιαράκη Σ., *Τα Δημώδη ονόματα των φυτών*, Αθήναι 1925
- Χρηστοβασίλη , Ηπειρος : Χρηστοβασίλη Χρ., "Η Ηπειρος και τα εν αυτή Σερβικά ονόματα." *Ηπειρωτικόν Ημερολόγιον* 1914 44-53.
- Χριστοφορίδης : Χριστοφορίδου Κ., *Λεξικόν Αλβανο-ελληνικόν*, Κρατικόν Παν/μιον Τυράνων, Ινστιτούτον Ιστορίας και Φιλολογίας, 1961.
- Χρυσού, Συμβολή : Χρυσού Ευ., "Συμβολή στην Ιστορία της Ηπείρου κατά την πρωτοβυζαντινή εποχή." *ΗΧ* 23 (1981) 9-113.
- Çabej : Çabej Eq., "Die Herkunftsfrage der albanischen Kolonien in Italien im Lichte vornehmlich der Sprache und der Eigennamen." *Proceedings of the eighth international congress of Onomastic Sciences*, Paris 1966. 70-81.
- Δημητράκου, Λεξ. : Δημητράκου Δ., *Μέγα λεξικόν της Ελληνικής γλώσσης*, Αθήναι 1933-1950.
- Δημητριάδης : Δημητριάδου Μεν., *Λεξικόν ελληνο-τουρκικόν, τουρκο-ελληνικόν*, Αθήνα 1984².

- Dieterich, **Lehnwörter** : Dieterich K., "Zu den lateinisch-romanischen Lehnwörtern im Neugriechischen." **BZ** 10 (1901) 587-596).
- Duridanov : Duridanov Iv., *Die Hydronymie des Vardarsystems als Gesichtsquelle*, Köln-Wien 1975.
- ΕΕΣΒ** : *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών*, περιοδικό.
- ΕΕΦΣΑΠΘ** : *Επιστ. Επετ. Φιλοσοφ. Σχολής Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης*, περιοδικό.
- Ηλιοπούλου, **Ηλεία** : Ηλιοπούλου Κ., "Το τοπωνυμικόν της Ηλείας." **Αθηνά** 52 (1948) 145-216.
- Η.Χ. : *Ηπειρωτικά Χρονικά*, περιοδικό.
- Η.Ε. : *Ηπειρωτική Εστία*, περιοδικό.
- Εθνολογ. Στατ.** : *Εθνολογική Στατιστική της Βορείου Ηπείρου τω 1913, τύποις "ΑΓΚΥΡΑΣ" Ι. ΚΟΥΜΕΝΟΥ-Θεσσαλονίκη*.
- Γεννάδιος : Γενναδίου Π., *Λεξικόν φυτολογικόν*, 1-2, Αθήναι 1959.
- Γεωργακά, Συμβολή : Γεωργακά Δημ., "Συμβολή εις την τοπωνυμικήν έρευναν." **Αθηνά** 48 (1938) 15-76.
- Georgakas, **Beiträge I** : Georgakas D., "Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen." **BZ** 41 (1941) 351-381.
- Georgakas, **Beiträge II** : Georgakas D., "Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen." **BZ** 42 (1943) 384-419.
- Γεωργακά, **Ηπειρος** : Γεωργακά Δημ., "Σλαβική επίδραση στο τοπωνυμικό της Ηπείρου." **Αφιέρωμα εις την Ηπειρον εις μνήμην Χρ. Σούλη**, Αθήναι 1956, 149-161.
- Γεωργακά, **Πελοπόννησος** : Γεωργακά Δημ., "Μερικοί σλαβικοί όροι και τοπωνύμια στην Πελοπόννησο." **Πελοποννησιακά** 1 (1956) 385-408.

- Georgacas, BzN 14, 16 : Georgacas Dem., "Greek Place Names." BzN 14 (1963) 284-289 και BzN 16 (1965) 70-95.
- Georgacas, Place and other names, ZfB 2,3,4,5 : Georgacas Dem., "Place and other names in Greece of various balkan origins, ZfB 2 (1964) 38-76, 3(1965) 77-100, 4 (1966) 26-56 και 5(1967) 167-185).
- Georgacas-McDonald : Georgacas D. -McDonald W., Place Names of Southwest Peloponnesus, Athens 1967.
- Γεωργακά, -ίτσιν, -ίτσα : Γεωργακά Δημ., "Επανεξέτασις αμφιλεγόμενου ελληνοσλαβικού προβλήματος: Τα επιθήματα -ίτσιν, -ίτσα κλπ. και η προέλευσίς των με αντιπαραβολήν προς τα αντίστοιχα σλαβικά επιθήματα." ΠΑΑ 53 (1978) 353-394.
- Γκίνης : Γκίνη Ν., Δεξικόν Αλβανο-ελληνικό, Τίρανα 1971.
- Heuser-Şevket : Heuser-Şevket, Türkisch-deutsches Wörterbuch, Wiesbaden 1967⁶.
- Haarmann : Haarmann H., Der lateinische Lehnwortschatz im Albanischen, Hamburg 1972.
- IF : Indogermanische Forschungen, περιοδικό.
- IANE : Ιστορικόν Λεξικόν της Νέας Ελληνικής της τε κοινώς ομιλουμένης και των ιδιωμάτων, έκδ. Ακαδημίας Αθηνών (Αγεροδιδάσκαλος).
- Jordan, Topon. romîn. : Jordan Iorgu, Toponimia romînească ed Academiei Republicii Populare Romîne 1963.
- Johalas, Considerazioni : Johalas Τ., "Considerazioni sull' Onomastica e Toponomastica albanese in Grecia." Balkan Studies 17,2 (1976) 313-329.

- Jochalas, **Einwanderung** : Jochalas T. , "Über die Einwanderung der Albaner in Griechenland." **DiSSERTATIONES ALBANICAE** (in Honorem Josephi Valentini et Ernesti Koliqi) München 1971 89-106.
- Johalas, **Sizilien** : Johalas T., "Griechische Ort-und Familiennamen der albanesischen Gemeinden Siziliens." **ΔΔ** 12 (1972) 69-80.
- Καββάδας : Καββάδα Δ., **Εικονογραφημένον βοτανικόν-φυτολογικόν λεξικόν**, τομ.1-9, Αθήναι (1956).
- Καρατζάς : Καρατζά Στ., "Γύρω από τρία νεοελληνικά τοπωνύμια." **Ελληνικά** 26 (1973) 97-106.
- Κατσάνης : Κατσάνη Νικ., **Ελληνικές επιδράσεις στα Κουτσοβλάχικα**, Θεσσαλονίκη 1977.
- Κατσάνη, **Τοπωνυμικά** : Κατσάνη Νικ., "Τοπωνυμικά Ι.", ανάτ. από την **ΕΕΦΣΑΠΘ** 18 (1979) 117-124.
- Kiparsky : Kiparsky Val., **Russische historische Grammatik, III. Entwicklung des Wortschatzes**, Heidelberg 1975.
- Kissling : Kissling H.J., **Osmanisch-türkische Grammatik**, Wiesbaden 1960.
- Koder : Koder J., "Προβλήματα της σλαβικής εποίκησης στην Ήπειρο." **ΗΧ** 24 (1982) 9-33.
- Κόλιας : Κόλια Γ., "Τοπωνυμικόν του δήμου Δωριέων Παρνασσίδος." **Αθηνά** 44 (1932) 107-152.
- Κολτσίδα, **Κουτσόβλαχοι** : Κολτσίδα Α., **Οι Κουτσόβλαχοι. Εθνολογική και λαογραφική μελέτη**, Θεσσαλονίκη 1976.
- Κολτσίδα, **Κουτσ. γλώσσα** : Κολτσίδα Δ., **Γλωσσική εξέταση της κουτσοβλαχικής γλώσσας**, Θεσ/νίκη 1978.
- Κοτολούλης : Κοτολούλη Σ., **Ρουμανοελληνικόν λεξικόν**, Αθήνα 1976.

- Κρεκούκια, Τριφυλία : Κρεκούκια Δ., "Φυτώνυμα τοπωνύμια Τριφυλίας." **Πλάτων** 11, τεύχ. Β' (1959) 425-444.
- Kretschmer, Lehnwörter : Kretschmer P., "Lateinische und romanische Lehnwörter im Neugriechischen." **BZ** 7 (1998) 398-405.
- Kretschmer, Nachtrag : Kretschmer P., "Nachtrag zu den lateinisch-romanischen Lehnwörtern im Neugriechischen **BZ**" (1902) 500-504.
- Κριαρά, Λεξ. : Κριαρά Εμμ., **Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας**, τόμ. 1-9 (1968-1985).
- ΛΑ : **Λεξικογραφικόν Αρχεῖον**, περιοδικό.
- Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα : Λαμπρίδου Ιω., **Περὶ των εν Ηπειρῶ Αγαθοεργημάτων, Ζαγοριακά**, εν Αθήναις 1870 (εκδ. Εταιρείας Ηπειρωτ. Μελετών, Ιωάννινα 1971).
- Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' : Λαμπρίδου Ιω., **Περὶ των εν Ηπειρῶ Αγαθοεργημάτων, μέρος Β'**, εν Αθήναις 1880.
- Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α' : Λαμπρίδου Ιω., **Ηπειρωτικά Μελετήματα**, τεύχ. Η' Ζαγοριακά, μέρος α', εν Αθήναις 1889 και τεύχ. Θ' Ζαγοριακά, μέρος β', εν Αθήναις 1889. (εκδ. Εταιρ. Ηπειρωτ. Μελετών, Ιωάννινα 1971).
- Λάμπρου, Αττική : Λάμπρου Σπ., "Η ονοματολογία της Αττικής και η εις την χώραν εποικήσεις των Αλβανών." **ανάτ. από τον Α' τόμ. της Επετ. Παρνασσού** (1896).
- Λαζάνη, Κατσανοχ. Ι : Λαζάνη Αλ., "Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων." **ΗΕ** 28 (1979) : α) Τοπωνύμια του χωριού Πλαίσια, 433-443. β) Τοπωνύμια του χωριού Καλέτζι(ον), 667-675. γ) Τοπωνύμια Κορύτιανης 864-869. δ) Τοπωνύμια Φορτωσίου, 1058-1064.

- Λαζάνη, Κατσανοχ. II : Λαζάνη Αλ., "Τοπωνύμια Κατσανοχω-
ρίων." **HE** 29 (1980): α) Τοπωνύμια
Πάτερου, 81-85. β) Κωστήτσι, 255-
263. γ) Τοπωνύμια Νίστορας, 466-
469. δ) Τοπωνύμια Πηγαδιών (πρώην
Βαλτσιώρας) 657-661. ε) Τοπωνύμια
Αετοράχης, 844-849 και 1028-1031.
- Λαζάνη, Κατσανοχ. III : Λαζάνη Αλ., "Τοπωνύμια Κατσανοχω-
ρίων." **HE** 3ο (1981): α) Τοπωνύ-
μια του χωριού Ελληνικό (πρώην
Λοζέτς) 29-33.
- Λαζάρου : Λαζάρου Αχ., **Η Αρωμουνική και αι
μετά της Ελληνικής σχέσεις αυτής,**
εν Αθήναις 1976.
- Λαμψίδα : Λαμψίδα Ιω., **Γραμματική της Βουλ-
γαρικής γλώσσας,** Θεσσαλονίκη 1978
(εκδ. ΙΜΧΑ).
- ΛΔ : **Λεξικογραφικόν Δελτίον,** περιοδικό.
Λεξ. ΔΚΟΕ : **Λεξικόν των δήμων, κοινοτήτων και
οικισμών της Ελλάδος,** Αθήναι 1963.
- LSJ : **Liddel-Scott-Jones Mckenzie, A
Greek- English Lexicon,** Oxford 1961.
- Μαλιγκούδη, Βιθυνία : Μαλιγκούδη Φ., "Σλαβικά ονόματα α-
πό τη βυζαντινή Βιθυνία." **Ελληνικά**
31 (1979) 494-496.
- Malingoudis, Studien : Malingoudis Ph., **Studien zu den
slavischen Ortsnamen Griechenlands,**
Wiesbaden 1981.
- Μαρκόπουλος : Μαρκόπουλου Σπ., "Λαογραφικά Λάκκας
Σουλίου: Τοπωνύμια Αχλαδέας (πρώ-
ην Τόσκεσι)." **HE** 3ο (1981) 243-253
439-453, 614-624 και 835-843.
- ΜΕΕ** : **Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία.**

- Μενάρδου, Κύπρος : Μενάρδου Σ., "Τοπωνυμικόν της Κύπρου." Αθηνά 18 (1905) 315-421.
- Μενάρδου, Τοπ. επίθ. : Μενάρδου Σ., "Περί των τοπικών επιθέτων της νεωτέρας Ελληνικής." ΕΕΣΒ 4 (1927) 332-241, 5 (1928) 283-292 και 6 (1929) 286-289.
- Μηνά, Κάσος : Μηνά Κ., Το τοπωνυμικό της Κάσου, Αθήνα 1975.
- Μηνά, Συμβολή : Μηνά Κ., "Συμβολή στο τοπωνυμικό της Καρπάθου." Δωδεκανησιακόν Αρχεῖον 6 (1976) 32-59.
- Μηνά, Μεγέθυνση : Μηνά Κ., Η μορφολογία της μεγεθύνσεως στην ελληνική γλώσσα, Ιωάννινα 1978.
- Μηνά, Παγώνι : Μηνά Κ., "Γλωσσικά από το Παγώνι της Ηπείρου." Ανάτ. από το Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας, Θεσσαλονίκη 1983, 197-207.
- Μέρτζιου, Συμβολή : Μέρτζιου Κ., "Συμβολή εις την ερμηνείαν των ξένων Ηπειρωτικών τοπωνυμίων." ΗΧ 9 (1934) 182-201.
- Meyer, EW alb. Spr. : Meyer G., Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache, Strassburg 1891.
- Meyer, NS : Meyer G., Neugriechische Studien, I-IV, Wien 1894-1895.
- Meyer-Lübke : Meyer-Lübke W., Romanisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg 1968⁴.
- Miklosich, Alb. Elem. : Miklosich Fr., Die romanischen Elemente im Albanischen, Wien 1971.
- Miklosich, Stammbildungslehre: Miklosich Fr., Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen, 2. Band: Stammbildungslehre, Heidelberg 1926 (Nachdruck der Erstausgabe von 1875).

- Miklosich : Miklosich Fr., *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, Amsterdam 1970 (επανέκδ. της εκδ. του 1886).
- Mladenov : Mladenov St., "Die Ortsnamenforschung bei den Bulgaren 1914-1925." *ZONF* 3 (1927) 138-144.
- Μπέττη, Γραμμένο : Μπέττη Στ., "Τοπωνυμικό Γραμμένου Ιωαννίνων." *HE* 8 (1959) 686-692.
- Μπέττη, Βελτσίστα : Μπέττη Στ., "Τοπωνυμικό της Βελτσίστας Ιωαννίνων." *HE* 9 (1960) 34-45.
- Μπέττη, Κούρεντα : Μπέττη Στ., "Τοπωνυμικό της ποτέ επαρχίας Κουρέντων." *HE* 10 (1961):
α) Τά χωριά Αραχοβίτσα και Κοκκινόχωμα, 144-150. β) τα χωριά Δραγωμή και Σουλόπουλο, 419-428 και *HE* 11 (1962): α) Ζέλοβα και Ζωντήλα, 426-439.
- Μπίρης : Μπίρη Κ., *Αρβανίτες, οι Δωριείς του Νεωτέρου Ελληνισμού*, Αθήναι 1960.
- Μπόγνα, Τουρκ. λέξεις : Μπόγνα Ευ., *Τουρκικές λέξεις σε παλιότερα ελληνικά κείμενα*, Αθήναι 1958.
- Μπόγνας : Μπόγνα Ευ., *Τα γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου*, τόμ. 1-2, Ιωάννινα 1964-1966.
- Μπουσμπούκης : Μπουσμπούκη Αντ., *Το ρήμα της Αρωμουνικής*, Αθήνα 1982.
- Μπούτουρας : Μπούτουρα Αθ., *Τα νεοελληνικά κύρια ονόματα ιστορικά και γλωσσικά ερμηνευόμενα*, εν Αθήναις 1912.
- Murnu : Murnu G., *Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen mit historischen Vorbemerkungen*, Bucureşti 1977 (mit einem Nachtrag, herausgeg. von H. Mi-hăescu).

- Νικολαΐδου Δεξ. : Νικολαΐδου Κ., Ετυμολογικόν λεξικόν της Κουτσοβλαχικής γλώσσης, εν Αθήναις 1909.
- Νικολαΐδου, Βίτσα : Νικολαΐδου Ιω., Ιστορική μονογραφία περί της εν Ηπείρω χώρας Βεζήτησ εν Ιωαννίνοις 1939.
- ΟΤΕ Αθ. : Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος, Κατάλογος συνδρομητών Αθηνών-Πειραιώς και προσαστίων: Α-Ζ (1983), Η-Λ (1980), Μ-Π (1981), Π-Ω (1983).
- ΟΤΕ Θεσσ. : Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος, Κατάλογος συνδρομητών Θεσσαλονίκης (1983).
- ΠΑΑ : Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών.
- Παπαχαρίση, Πωγώνι : Παπαχαρίση Αθ., "Δευτέρα εις το τοπωνυμικόν του Πωγωνίου συμβολή." ΗΕ 1 (1952) 815-818 και ΗΕ 2 (1953) 36-40, 170-171, 269-271, 379-381.
- Παπαδοπούλου, Γραμμ. Β.Ι. : Παπαδοπούλου Ανθ., Γραμματική των βορείων ιδιωμάτων της νέας ελληνικής γλώσσης, Αθήναι 1926.
- Parahagi : Parahagi T., Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic, București 1974².
- Παπαϊωάννου, Πάπιγγο : Παπαϊωάννου Ιω., "Τοπωνύμια Παπίγγου Ζαγορίου." ΗΕ 24 (1975) 655-699, 796-809.
- Παπατρέχα, Ξηρόμερο : Παπατρέχα Γερ., "Ιδιωματικό και λαογραφικό γλωσσάρι Ξηρομέρου." Ανατ. από τον 4. τόμο (1973) της Επετηρ. Εταιρείας Στερεοελλαδικών Μελετών 263-316.
- Pascu : Pascu G., Rumänische Elemente in den Balkansprachen, Geneve 1924.
- Φιλήντα, Γλωσσογν. : Φιλήντα Μ., **Γλωσσογνωσία και Γλωσσογραφία Ελληνική**, 1-3, Αθήνα 1924-27.

- Philipppson : Phlippson Alfr., **Die griechische Landschaften**, II. Band, I. Teil (Epirus und der Pindos), Frankfurt am Mein 1956.
- Φουρίκη, Πρέβεζα : Φουρίκη Π., "Η Πρέβεζα." **ΕΕΕΒ** 1 (1924) 274-294.
- Φουρίκη, Αττική : Φουρίκη Π., "Συμβολή εις το τοπωνυμικόν της Αττικής." **Αθηνά** 41 (1929) 77-178.
- Φουρίκη, Ελληνοαλβ. διάλ. : Φουρίκη Π., "Η εν Αττική ελληνοαλβανική διάλεκτος." **Αθηνά** 44 (1932) 28-76.
- Popović : Popović Iv., **Geschichte der serbokroatischen Sprache**, Wiesbaden 1960.
- Puşcariu, **Deminutivsuffixe** : Puşcariu Sext., "Die rumänischen Deminutivsuffixen." **Achter Jahresbericht des Instituts f. rumänische Sprache** (Rumänisches Seminar zu Leipzig), 8. Band (1902) 86-233.
- Puşcariu : Puşcariu Sext., **Die rumänische Sprache ihr Wesen und ihre volkliche Prägung**, Leipzig 1948.
- Puşcariu, **E.W.** : Puşcariu Sext., **Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache**, Heidelberg 1975².
- Ρεμπέλης : Ρεμπέλη Χρ., **Κονιτσιώτικα**, Αθήναι 1953.
- Rohlf's, **Diz. TO Cal.** : Rohlf's G., **Dizionario Toponomastico e Onomastico della Calabria**, Ravenna 1974.
- Sadnik -Aitzetmüller : Sadnik L. - Aitzetmüller R., **Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten**, Heidelberg 1955.
- Σαραφίδης : Σαραφίδου Έκτ., **Λεξικόν Ρωμouno-ελληνικόν**, Κωνσταντζα 1922.

- Σαρρή, **Αττική** : Σαρρή Ιω., "Τα τοπωνύμια της Αττικής." **Αθηνά** 40 (1928) 117-160.
- Σάρρου, **Βίτσα** : Σάρρου Δημ., "Τοπωνυμικόν Βίτσης και Μονοδενδρίου Ζαγορίου." **HX** 12 (1937) 191-204.
- Schramm : Schramm Gotfr., **Eroberer und Eingessene**, Stuttgart 1981.
- Seiner, **Ergebnisse** : Seiner Fr., **Ergänisse der Volkszählung in Albanien**, Wien und Leipzig 1922.
- Seliščev : Seliščev A.M., **Slavjanskoe nasele-
nie v Albanii**, Nachdruck Köln-Wien 1978.
- Skok, **Bericht** : Skok P., "Bericht über den Stand der jugoslavischen Ortsnamenfor-
schung" **ZONF** 11 (1935) 157-183.
- Σούλη, **Χουλιαράδες** : Σούλη Χρ., "Τοπωνυμικόν Χουλιαρά-
δων." **HX** 7 (1932) 216-245.
- Soustal : Soustal P., **Tabula Imperii Byzanti-
tini 3 Nikopolis und Kephallenia**
(εκδότη. Herb. Hunger): Österreichische Akademie der Wissenschaften,
Historisch-Philosophische Klasse,
Denkschriften 150. Band, Verlag
der Österreichischen Akademie
der Wissenschaften, Wien 1981.
- Stadtmüller, **Προβλήματα** : Stadtmüller G., "Τά προβλήματα
της ιστορικής διερευνήσεως της
Ηπείρου." **HX** 9 (1934) 140-169.
- Stadtmüller, **Forschungen** : Stadtmüller G., **Forschungen zur
albanischen Frühgeschichte**, Wies-
baden 1966 [=Albanische Forschun-
gen 2 (1966)] .
- Σταμνόπουλος : Σταμνόπουλου Γ., **Βόλτες ονοματο-
λογικές**, Αθήνα 1929.
- Στεργιοπούλου, **ΝΑ Ήπειρος** : Στεργιοπούλου Κ., "Περί των τοπωνυ-
μιών της νοτιοανατολικής Ηπείρου"
HX 3 (1928) 321-331.

- Στεργιοπούλου, Συμβολή : Στεργιοπούλου Κ., "Συμβολή εις την έρευναν των Ηπειρωτικών τοπωνυμιών." **HX** 8 (1933) 99-140.
- Στεργιοπούλου, Κόνιτσα **HX** : Στεργιοπούλου Κ., "Τοπωνυμικόν της 9, 12, 13 : Επαρχίας Κονίτσης." **HX** 9 (1934) 204-244, **HX** 12 (1937) 205-251, και **HX** 13 (1938) 151-190.
- Steuerwald : Steuerwald K., **Türkisch-Deutsch Wörterbuch**, Wiesbaden 1972.
- Symeonidis : Symeonidis Char., **Der vokalismus der griechischen Lehnwörter im Türkischen**, Amsterdam 1982.
- Θαβώρη-Zaimov : Θαβώρη Αντ., "Περίληπτική μετάφραση και παρατηρήσεις στου Jordan Zaimov: Εγκαταστάσεις των Βουλγάρων Σλάβων στην Βουλγαρική χερσόνησο." Ανάτ. από το **Δελτίον βουλγαρικής βιβλιογραφίας**, έτος 9, τεύχ. 2, Θεσσαλονίκη 1972.
- Θωμοπούλου, Τοπν. : Θωμοπούλου Ιω., **Τα τοπωνύμιά μας η αξία τους και τα προβλήματά τους**, Θεσσαλονίκη 1958.
- Θωμοπούλου, Κέως : Θωμοπούλου Ιω., **Μελέτη τοπωνυμική της νήσου Κέως**, Αθήναι 1963. [= Επετ. Εταιρείας Κυκλαδ. Μελετών 3 (1963) 167-345].
- Thunmann : Thunmann Joh., **Über die Geschichte und Sprache der Albaner und die Wlachen** (Nachdruck der Ausgabe von 1774 herausgegeben und mit einer Einleitung versehen von Har. Haarmann) Hamburg 1938.
- Tomšič : Tomšič Fr., **Deutsch-Slovenisches Wörterbuch**, Ljubljana 1938.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

1.11 **Μορφολογία του εδάφους - Χλωρίδα - Πανίδα**

Η περιοχή του Ζαγορίου βρίσκεται Β-ΒΔ των Ιωαννίνων και εκτείνεται σε μια επιφάνεια 1002 τετραγωνικών χιλιομέτρων¹. Για την οριοθέτησή της χρησιμοποιούνται σε γενικές γραμμές: α) φυσικά όρια, όπως η κορυφογραμμή του Μιτσικελίου (υψόμετρο 1810μ.²) στα ΝΔ και ο ποταμός Αώος που συμπίπτει στο μεγαλύτερο τμήμα του με τα βόρεια σύνορα της περιοχής (με υψόμ. από 950 μ. στο χωριό Βοβούσα, 750 μ. προς Β του χωριού Λάιστα μέχρι 600 μ.πρός Β του χωριού Λεσινίτσα) και β) τεχνητά όρια, δηλ. έργα του ανθρώπου, όπως η εθνική οδός Ιωαννίνων-Κόνιτσας, από τη διακλάδωσή της προς το χωριό Ντοβρά ως τη διακλάδωσή της προς το χωριό Μεσοβούνι, όρια που συμπληρώνονται από τα σύνορα των κοινοτικών περιοχών των χωριών Μεσοβούνι, Άγιος Μηνάς, Πάπιγκο προς ΒΔ και Βοβούσα, Φλαμπουράρι, Γρεβενίτι, Ντρεστενίκο, Πέτρα και Δεμάτι προς Α και ΝΑ.

Με βάση τη γεωγραφική θέση η περιοχή του Ζαγορίου διακρίνεται σε 3 μέρη: α) το Δυτικό Ζαγόρι (Μεσοβούνι, Άγιος Μηνάς, Αρτσίστα, Βιτσικό, Πάπιγκο, Τσερβάρι και, κατά τη γνώμη μου, τα Πάνω και Κάτω Σουδενά) β) το Ανατολικό Ζαγόρι ή Βλαχοζάγορο³ (Λεσινίτσα, Ντομπρίνοβο, Λάιστα, Βοβούσα, Φλαμπουράρι, Γρεβενίτι, Μακρίνη, Δραγάρι και Δόλιανη) και γ) το Κεντρικό Ζαγόρι ή Βοϊνίκο⁴ με τα υπόλοιπα χωριά. Με βάση τα γλωσσικά δεδομένα το

1. Για την έκταση της περιοχής χρησιμοποιώ τα στοιχεία του Λεξ. ΔΚΟΕ.
2. Τα στοιχεία που χρησιμοποιώ εδώ προέρχονται από το χάρτη της Γ.Υ.Σ (=Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού) σε κλίμακα 1:50.000.
3. Από την περιοχή Ζαγορίου ο Π. Αραβαντινός (*Μονογραφία περί Κουτσοβλάχων*, εν Αθήναις 1905, 49) σημειώνει τον παρακάτω αριθμό αρομούνικων οικογενειών: "Δραγάρι 60, Γρεβενίτι 144, Μακρίνο 62, Τσερνέσι 139, Βοβούσα 42, Λάιστα 267, Παλοχώρι Λάιστας 51, Λεσινίτσα 139, Ντομπρίνοβο 138", δηλ. 1042 οικογένειες Αρομούνων.
4. Το όνομα προέρχεται από τους στρατιώτες που έστειλαν τα χωριά στην Κων/πολη μετά το 1430, οι οποίοι ονομάζονταν **βοϊνίκηδες** λέξη που προέρχεται από το βουλγ. **vojnik** "ο πολεμιστής", απ'όπου και το τουρκ. **voynuk** "η υπηρεσία ανώτερου αξιωματικού" (βλ. Miklosich 393' Vasmer, REW I 205' Steuerrwald 993).

Ζαγόρι διακρίνεται σε ελληνόφωνο (Δυτικό και Κεντρικό Ζαγόρι) και σε βλαχόφωνο (Ανατολικό Ζαγόρι) με την παρουσία των Βλάχων (Αρομούνων) αλλού περισσότερο και αλλού λιγότερο έντονη (Δραγάρι, Δόλιανη)¹.

Εκτός των τριών αυτών περιοχών υπάρχει και μιά ομάδα χωριών στο ΝΑ άκρο του Ζαγορίου που την αποτελούν τα χωριά: Ντρεστενίκο, Ιτέα, Πέτρα, Δεμάτι και Καβαλάρι. Τα παραπάνω χωριά, μολονότι αποτελούν γεωγραφική συνέχεια του Ανατολικού (βλαχόφωνου) Ζαγορίου, είναι ελληνόφωνα και παρουσιάζουν έντονη αλβανική επίδραση στα τοπωνυμιά τους.

Το Ζαγόρι πρέπει να θεωρηθεί ως η ορεινότερη περιοχή της Ηπείρου με υψόμετρο που κυμαίνεται από 500 μ. (η κοίτη των ποταμών Βοΐδομάτη και του Ζαγορίτικου στη συμβολή του με τη Βάρδα) μέχρι τα 2497 (η ψηλότερη κορυφή της Γκαμήλας). Χαρακτηρίζεται από πολύ ψηλά και απότομα βουνά, γυμνά στο Δυτικό, αλλά με πυκνή βλάστηση στο Κεντρικό και Ανατολικό Ζαγόρι. Το 70% περίπου της περιοχής έχει κλίση πάνω από 30%, ενώ οι εκτάσεις με κλίσεις κάτω του 10% είναι περιορισμένες. Ανάμεσα από τα αλληπάλληλα βουνά και υψώματα σχηματίζονται μικρές κοιλάδες και κάμποι, όπως: α) ο κάμπος κοντά στη Ντοβρά β) ο κάμπος ανάμεσα από τα χωριά Πάνω Σουδενά, Κάτω Σουδενά και Τσερβάρι γ) ο κάμπος της Βίτσας (που είναι συνέχεια του προηγούμενου προς ΝΑ) δ) το εκτεταμένο οροπέδιο των Ριζιανών (από τη Τζοντίλα μέχρι την Μπάγια και από την Μπούλτση μέχρι τις Φραγκάδες) κλπ.

Το Ζαγόρι είναι πλούσιο σε νερά, αλλά οι απότομες πλαγιές των βουνών του δεν επιτρέπουν την αξιοποίησή τους. Τα νερά από τις πολυάριθμες πηγές, τις βροχοπτώσεις και το λειώσιμο του χιονιού συγκεντρώνονται σε τρεις μεγάλους ποταμούς: τον Αώο, τον

1. Ας σημειωθεί εδώ ότι γλωσσικά μπορούμε να υποδιαιρέσουμε τη βλαχόφωνη περιοχή σε δύο τμήματα: α) τα χωριά Λάιστα, Ντομπρόβο, Λεσινίτσα και β) τα υπόλοιπα χωριά του Ανατολικού Ζαγορίου, αφού, κατά γενική ομολογία, οι βλαχόφωνοι της μιάς περιοχής δεν καταλαμβάνουν τους βλαχόφωνους της άλλης. Απόρη και ως προς τη σωματική διάπλαση και τα χαρακτηριστικά του προσώπου μπορούν να διακριθούν οι κάτοικοι του πρώτου τμήματος (κοντό και μελαχροινό) από τους κατοίκους του δεύτερου τμήματος (ξυθού, ψηλού με γαλανά μάτια).

παραπόταμό του Βοΐδομάτη και τη Βάρδα, που, μαζί με τον Ζαγορίτικο και τον Μετσοβίτικο (από ΒΑ), αποτελούν την αρχή του Αράχθου.

Τρεις τύποι εδαφών εμφανίζονται στην περιοχή: α) εδάφη συνήθως άγονα που προέρχονται από αποσάθρωση ασβεστολίθων β) εδάφη γονιμότερα που προέρχονται από σχιστολιθικά πετρώματα και γ) εδάφη που αποτελούνται από αλλουβιακές αποθέσεις¹.

Εκτός από το Δυτικό, το υπόλοιπο Ζαγόρι σκεπάζεται από ωριαότατα δάση, όπου κυριαρχεί η οξιά, το έλατο, το πεύκο και η βαλανιδιά (που είναι γνωστή με τα τοπικά ονόματα **ντούσκο** ή **δέντρο**). Από τη συνολική έκταση της περιοχής, οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν περίπου 50%, οι βοσκότοποι το 41% και η γεωργική γή το 3%. Απόρροια αυτής της κατανομής είναι ότι οι δασικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες αποτελούν την κύρια απασχόληση και τη βασική πηγή εισοδήματος.

Αποτέλεσμα των μεγάλων βροχοπτώσεων και του ανοίγματος της υψομετρικής διαφοράς (2000 μ. περίπου) είναι η πλούσιότετη χλωρίδα. Μόνο στη χαράδρα του Βίκου ο καθηγητής Κ. Γκανιάτσας² διαπίστωσε την ύπαρξη 219 φυτικών ειδών. Υπάρχουν τρεις ζώνες βλάστησης. Σε χαμηλά υψόμετρα επικρατούν αειθαλή πλατύφυλλα δέντρα και κυρίως το πουρνάρι και η ερείκη. Σε μεσαία υψόμετρα επικρατούν πλατύφυλλα και κυρίως μαύρη πεύκη, ελάτη, χνοώδης δρυς και οξιά. Σε μεγάλα τέλος υψόμετρα επικρατεί αλπική ζώνη που καλύπτεται με χλόη.

Το ίδιο πλούσια με τη χλωρίδα είναι και η πανίδα της περιοχής που προστατεύεται στα απότομα βραχώδη υψώματα (αγριόγιδο κλπ.) ή στα πυκνά δάση (λύκος, αρκούδα, ελάφι κλπ.).

1. Έτσι χαρακτηρίζονται τα εδάφη που προέρχονται από προσχώσεις.

2. Κ. Γκανιάτσας, "Βοτανικά έρευνα επί της χαράδρας του Βίκου." ΗΕ 20 (1971) 251-275. ας σημειωθεί πως στον παραπάνω αριθμό περιλαμβάνονται φυτά που συλλέχτηκαν μόνο σε μια εποχή, δηλ. στο τέλος της άνοιξης, χωρίς ο καθηγ. Γκανιάτσας να εξαντλήσει την έρευνα σε επικίνδυνα διάσελα ή σε απρόσιτα οροπέδια. Ενδεικτική για την πλούσια χλωρίδα της περιοχής είναι και η φυτολογική συλλογή του συνταξιούχου δάσκαλου, λαογράφου και μελετητή της περιοχής Κώστα Λαζαρίδη στο χωριό Κουκούλι Ζαγορίου.

Τα χωριά του Ζαγορίου είναι κτισμένα σε υψόμετρο από 620 μ. (Άγιος Μηνάς) μέχρι 1340 μ. (Βραδέτο) και με τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζονται δύο προϋποθέσεις: α) η ασφάλεια που τη βρίσκουν πάνω ή πίσω από τα βουνά, μακριά από τους δρόμους και τα περάσματα και β) το νερό· όλα σχεδόν τα χωριά του Ζαγορίου αναπτύσσονται γύρω από μιά πηγή. Γι' αυτό χαρακτηριστικό για τα περισσότερα χωριά είναι το μεσοχώρι με τη βρύση και τον πλάτανο.

1.12 Το κλίμα

Το κλίμα της περιοχής του Ζαγορίου είναι μια μετάβαση από το ήπιο μεσογειακό κλίμα των παραθαλάσσιων περιοχών προς το μεσευρωπαϊκό με τραχύ χειμώνα, ενώ το καλοκαίρι είναι ζεστό με δροσερές νύχτες. Ίσως σ' αυτή τη μεταβατική κλιματολογική ιδιομορφία να οφείλεται και η πλούσια βλάστηση της περιοχής. Χαρακτηριστικές είναι επίσης οι πολλές βροχοπτώσεις - το ύψος της βροχής σε ετήσια βάση ξεπερνάει το 1,20 μ. και οι μέρες βροχής τις 140¹ - οι οποίες έχουν την τάση να διανέμονται ομοιόμορφα σ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, εκτός από τους θερινούς μήνες. Το θερμομετρικό άνοιγμα είναι μεγάλο. Κατά το χειμώνα πνέουν συχνά βόρειοι παγεροί άνεμοι, ενώ η θερμοκρασία κατεβαίνει πολλές φορές μέχρι και -20⁰.

1.13 Οι κάτοικοι

Ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής του Ζαγορίου, σύμφωνα με την απογραφή του 1981, είναι 5625 άτομα, ενώ στην πραγματικότητα δεν πρέπει να ξεπερνάει τις 3000 άτομα². Η μείωση του πληθυσμού της

1. Βλ. ΗΕ 5 (1956) 735.

2. Για την πληθυσμιακή κατάσταση των μόνιμων κατοίκων της περιοχής χρησιμοποιώ τις πληροφορίες των κατά τόπους πληροφορητών. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να μην είναι τελείως ακριβείς, αλλά είναι ασφαλώς ακριβέστερες από τα στοιχεία των απογραφών, κατά τις οποίες απογράφεται πλήθος Ζαγορήσιων που μόνο ορισμένες μέρες του χρόνου (Σαββατοκύριακα και διακοπές) επισκέπτονται τα χωριά τους. Ας σημειωθεί εδώ πως ο Ιω. Λαμπρίδης γράφοντας στα 1870 (**Αγαθοεργήματα** 6) υπολογίζει τους Ζαγορήσιους σε 27.500 άτομα, ενώ σε σημείωση παρατηρεί "ήρξατο ήδη ο πληθυσμός του Ζαγορίου να ελαττούται...". Στα 1928 ο πληθυσμός του Ζαγορίου ήταν 11.627 άτομα και το 1951 7.557 άτομα (βλ. ΗΕ 5 [1956] 735).

περιοχής ήταν σημαντική τις δύο τελευταίες δεκαετίες (- 30,6%) και οφείλεται κυρίως στην εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση που προκλήθηκε από την έλλειψη βασικής υποδομής στην περιοχή, γεγονός που είχε ως συνέπεια την απουσία οικονομικών δραστηριοτήτων. Έτσι η πυκνότητα του πληθυσμού σήμερα δεν ξεπερνάει τους 3 κατοίκους σε κάθε τετραγ. χιλιόμετρο.

Η κοινωνία του Ζαγορίου αποτελείται από τέσσερις κοινωνικές ομάδες: α) τους Ζαγορήσιους απόγονους των ντόπιων β) τους Σαρακατσάνους που είναι κυρίως κτηνοτρόφοι γ) τους Αρομούνους ή Βλάχους και δ) τους Γύφτους. Σήμερα οι περισσότεροι μόνιμοι κάτοικοι είναι οι Σαρακατσάνοι και οι Αρομούνοι.

Οι λιγостоί κάτοικοι που απομένουν στα χωριά του Ζαγορίου καλλιεργούν λίγες εκτάσεις με δημητριακά και κηπευτικά, ενώ τα αμπέλια του περασμένου αιώνα έχουν εγκαταλειφθεί και μόνο τα σχετικά τοπωνύμια τα θυμίζουν¹. Οι κάτοικοι ασχολούνται επίσης με την οικόσιτη κτηνοτροφία, ενώ τα μεγάλα συστηματικά κοπάδια διατηρούνται από τους Σαρακατσάνους που εξακολουθούν να εκτελούν την πανάρχαια διαδρομή² από τα θερινά βοσκοτόπια του Πλόσκου,

-
1. Εκτός από τα τοπν. απομένουν για να θυμίζουν τη μεγάλη καλλιέργεια του σταφυλιού τα τεράστια βαρέλια που τα πατητήρια που διατηρούνται στα Ζαγοροχώρια. Χαρακτηριστική είναι η πληροφορία από το χωριό Στολοβό, σύμφωνα με την οποία το χωριό είχε 400 στρέμματα αμπελώνων, ενώ ο παππούς του 80χρονου πληροφορητή μου έφθανε στη Ζίτσα για να πουλήσει το κρασί του. Αυτό σημαίνει πως στα πλησιέστερα χωριά του Ζαγορίου δεν έβρισκε αγορά για να πουλήσει το προϊόν του.
 2. Ο καθηγ. Σ. Δάκαρης (Οδηγός αρχαιολογικού χώρου Δωδώνης, 8), στηριζόμενος σε αρχαιολογικά δεδομένα, υποστηρίζει ότι οι Σαρακατσάνοι της Πίνδου είναι "ένα γνήσιο κομμάτι των ελληνικών φύλων που εγκαταστάθηκε στην Ήπειρο στο 12^ο π.Χ. αιώνα" και σε σημείωση " ...οι Σαρακατσάνοι που επί τρεις και περισσότερο χιλιετηρίδες ανεβοκατεβαίνουν την Πίνδο με τα κοπάδια τους, συνεχίζουν ασυνείδητα την πιο παλιά και γνήσια συνέχεια του Ελληνισμού. Φυλετικά ανόθευτοι, με αδιατάρακτη την ιστορική τους συνέχιση, αποτελούν πρώτης τάξεως υλικό για ανθρωπολογικές, κοινωνιολογικές και αρχαιολογικές έρευνες".

Η συνέχεια αυτού του τρόπου ζωής φαίνεται ότι σταματά σήμερα, αφού σχε-

της Γκαμήλας, της Ραδόβολης κλπ. προς τα χειμαδιά της Πρέβεζας και της Ηγουμενίτσας και αντίστροφα. Ένας σημαντικός αριθμός ατόμων, ιδιαίτερα στο Ανατολικό Ζαγόρι, ασχολείται συνεταιριστικά με την υλοτομία και την εκμετάλλευση του ξύλου.

δόν όλα τα παιδιά των Σαρακατσάνων έχουν εγκαταλείψει το παραδοσιακό επάγγελμα του κτηνοτρόφου και έχουν τραπή σε άλλα επαγγέλματα ή έχουν σπουδάσει, τα περισσότερα με μεγάλη επιτυχία. Ενδεικτικά αναφέρω ότι στο Κουκούλι όλα τα παιδιά των Σαρακατσάνων έχουν επιτύχει στα Ανώτατα ή Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει στο άμεσο μέλλον συνέχεια για το παραδοσιακό επάγγελμα του Σαρακατσάνου κτηνοτρόφου.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Το Ζαγόρι (ή Ζαγόρια ή Ζαγοροχώρια) αποτελεί μιά περιοχή στην καρδιά της Πίνδου για την οποία δεν υπάρχουν πληροφορίες ούτε για την αρχαία ούτε για τη μεσαιωνική περίοδο. Η ιστορία της περιοχής για τις περιόδους αυτές στηρίζεται μόνο στα ανασκαφικά δεδομένα και στις ενδείξεις τις οποίες παρέχουν τα τοπωνύμια.

Την ύπαρξη οργανωμένης ζωής από τα προϊστορικά χρόνια στο Ζαγόρι αποδεικνύουν τα πρόσφατα αρχαιολογικά ευρήματα, όπως στη θέση "Κλειδί" στη δεξιά όχθη του Βοϊδομάτη, όπου πρόσφατα (1980 κ.ε.ξ.) αποκαλύφθηκε προϊστορικός οικισμός.

Κατά τους ιστορικούς χρόνους το Ζαγόρι κατοικήθηκε από το φύλο των Μολοσσών, όπως συμπεραίνει κανείς α) από την έλλειψη οχυρωμένων περιοχών ανάμεσα στο Ζαγόρι και την περιοχή των Ιωαννίνων¹ και β) από τα επιφανειακά ευρήματα σε διάφορες περιοχές και κυρίως από τα ανασκαφικά δεδομένα του οικισμού της Βίτσας. Οι ανασκαφές στη Βίτσα (από το 1965 κ.ε.ξ.) αποκάλυψαν τον αρχαιότερο ποιμενικό οικισμό της Ηπείρου (9.-4. αι. π.Χ.). Από τα αρχαιολογικά ευρήματα μαθαίνουμε ότι οι οικιστές του 9. αι. π.Χ. ήταν οργανωμένοι σε πατριές, όπως οι σημερινοί κτηνοτρόφοι της Πίνδου. Το ορεινό έδαφος και το μεγάλο υψόμετρο του οικισμού (1100μ.) δεν επέτρεπαν τη διαχείριση κοπαδιών. Γι' αυτό, όπως και σήμερα, οι κτηνοτρόφοι εγκατέλειπαν κατά το φθινόπωρο τη θερινή διαμονή τους και διαχειμάζαν στις πεδιάδες των Ηπειρωτικών ακτών. Αυτό γινόταν ήδη από τους Παλαιολιθικούς χρόνους².

1. N.G.L. Hammond, *Epirus*, Oxford 1967, 683.

2. Οι κτηνοτρόφοι του οικισμού της Βίτσας ζούσαν κατά γένη, έθιβαν τους νεκρούς τους μέσα σε τύμβους και έβαζαν στους τάφους κτερίσματα. Ανήκαν στο μεγάλο φύλο των Μολοσσών και εγκαταστάθηκαν γύρω στο 1200 στην Κεντρική Ήπειρο. Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο του πολιτισμού τους ήταν τα χειροποίητα αγγεία που είχαν μια πρωτόγονη γραπτή διακόσμηση (Σ. Δάκαρη, "Η γένεση της πόλης στην Αρχαία Ήπειρο" **Δελτίο ΚΕΖ** [Κέντρου Ερευνών Ζαγορίου] Δεκέμβ. 1981, 20). Το ότι οι αρχαίοι κάτοικοι του οικισμού της Βίτσας εκτελούσαν με τα κοπάδια τους το δρομολόγιο προς τα χειμαδιά της νότιας Ηπείρου και αντίστροφα αποδεικνύεται από τα πήλινα αγγεία που βρέθηκαν και τα οποία χωρίζονται σε δύο ομάδες: τη μεγαλύτερη, με χειροποίητα εγχώρια αγγεία, και τη δεύτερη με τροχήλατα ξενόφερτα, που προέρ-

Όπως η οργάνωση και ο τρόπος ζωής έτσι και η κατασκευή των σπιτιών είναι όμοια, σε πολλές λεπτομέρειες, με τις καλύβες, τα κονάκια, των Σαρακατσάνων¹.

Εκτός όμως από τα παραπάνω, τα επιφανειακά ευρήματα, που βρίσκονται σ' όλη την περιοχή του Ζαγορίου, δίνουν ενδείξεις για την ύπαρξη ζωής στην περιοχή από τους αρχαίους χρόνους. Έτσι κοντά στη Μονή Βουτσάς, στη θέση που σήμερα ονομάζεται **Μέγα Δέντρο**, βρέθηκαν αρκετά όστρακα και λείψανα τείχους με πλάτος 1,50 μ. Μισή ώρα νότια από το χωριό Μαυρίνη, κοντά στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας, διαπιστώθηκαν λείψανα τείχους σε θέση που σήμερα είναι γνωστή με το αρομούν. τοπν. **Κιάτρα Λάριε** (=πέτρα του Άρεως). Δυτικά του χωριού Σκαμνέλι υπάρχουν λείψανα πολυγωνικού τείχους με πλάτος 3.30 μ., όπου βρέθηκαν και μελανόβαφα όστρακα². Τέλος οι τάφοι που βρέθηκαν στο Καλπάκι, το φρούριο ΝΔ της Μονής Βελάς, το οχυρό 1 χιλιομ. προς Β του χωριού Τσερβάρι και τα ελληνιστικά και βυζαντινά τείχη στο Καστράκι, 1,5 χιλιόμετρο προς Β του Αγίου Μηνά στην αριστερή όχθη του Βοΐδομάτη³, δίνουν ενδείξεις ότι η περιοχή κατοικήθηκε και οχυρώθηκε κατά τους αρχαίους και μεταγενέστερους χρόνους.

Δυστυχώς οι ιστορικές μαρτυρίες και οι πηγές για την περιοχή του Ζαγορίου κατά τη βυζαντινή εποχή είναι ανύπαρκτες. Τα πολυάριθμα σλαβικά τοπν. της περιοχής μας κάνουν να υποθέσουμε πως οι μεγάλες επιδρομές των Σλάβων των αρχών του 6. αι. κ.ε. έφτασαν μέχρι το Ζαγόρι. Από τις επιδρομές αυτές σημαντικές είναι οι επιδρομές α) του 587 οπότε Άβαροι και Σλάβοι εισβάλλουν και, λε-

χονται κυρίως από την Κόρινθο. Τα τελευταία μετέφεραν στον οικισμό τους οι Μολοσσοί κάτοικοι του από τις αποικίες των Ηλείων στη νότια Ήπειρο, από την Ιθάκη ή από την κορινθιακή αποικία, την Αμβρακία.

(Ι. Βοκοτοπούλου, "Η ανασκαφή στη Βίτσα Ζαγορίου." **Ηπειρωτική Εταιρεία** έτος Ι [1983], τεύχ. 84-85, 358).

1. Βοκοτοπούλου, ό.π., τεύχ. 82-83, 326.
2. Hammond, ό.π., 262-3.
3. Soustal 124, 274.

ηλατώντας περιοχές της Ελλάδας, φτάνουν και εγκαθίστανται στην Παλαιά Ήπειρο διώχνοντας, σύμφωνα με το "Χρονικό της Μονεμβασίας", τους ντόπιους από τις εστίες τους και β) του 614-616, όπως πληροφορούμαστε από τα "Θαύματα του Αγίου Δημητρίου"¹.

Ακόμη φτωχότερες είναι οι πηγές για τους δύο επόμενους αιώνες κι έτσι δεν μπορούμε να γνωρίζουμε πολλά πράγματα για τη σλαβική επιδρομή κατά τον 7.-9. αι.

Πάντως, όπως η Ήπειρος έτσι και το Ζαγόρι κατά την εποχή του Κομιτόπουλου Σαμουήλ (987-1014) ενσωματώνεται στο κράτος του², ενώ στα 1040 περίπου σε όλο το θέμα της Ναυπάκτου, εκτός από την πρωτεύουσά του, υπάρχουν οι Βούλγαροι του Stefan Deljan. Ας σημειωθεί εδώ πως τότε (τελευταίο τέταρτο του 11. αι.) πραγματοποιούνται, σύμφωνα με πληροφορίες του Κεκαυμένου, μεταναστεύσεις Βλάχων στην Ήπειρο, όχι όμως σε τόσο μεγάλα πλήθη, όπως στην περιοχή ανατολικά της Πίνδου³.

Την παλιότερη μνεία για το Ζαγόρι τη βρίσκουμε σε Χρυσόβουλλο του Ανδρονίκου Β΄ του έτους 1321, όπου αναφέρεται ότι η "ενορία του Ζαγορίου" ανήκε στη δικαιοδοσία της μητρόπολης Ιωαννίνων⁴.

Προηγουμένως όμως, από τα μέσα του 10. αι., γίνεται μνεία της Μονής Βελάς, αλλά η μνεία αυτή είναι αβέβαιη. Μόνο κατά τις αρχές του 13. αι. εμφανίζεται η Βελά ως αυτοκέφαλη επισκοπή⁵.

Σε άλλη πηγή αναφέρεται το Πάπιγκο ως σύνορο του θέματος της Δύσεως. Πρόκειται για ιδρυτικό έγγραφο των ετών 1326-28⁶. Κατά το 1321 αναφέρονται τα χωριά Ανω και Κάτω Πεδινά και το Τσερβάρι σε έγγραφο όπου επικυρώνεται η κατοχή τους από τον Symeon Uroš προς τον Ioannes Tzapha Orsini⁷, ενώ στα 1382 το Ρεύνικο (σημερινό Καστράκι) στην αριστερή όχθη του Βοϊδομάτη κυριεύεται από

1. Χρυσού, Συμβολή 71 κεξ. · Soustal 50-52.

2. Soustal 55.

3. Cecaumeni consilia et narrationes, ed. G.G. Litavrin, Moskau 1972, 270.

4. Miklosich F. - Müller J., Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana, V 85, Wien 1860-1890.

5. Soustal 124.

6. Soustal 226.

7. Soustal 228, 274.

τους Τούρκους.

Από τα τέλη του 14. αι. οι Ζαγορήσιοι εμφανίζονται στις πηγές να παίρνουν μέρος στις υποθέσεις της Ηπείρου. Έτσι στα 1389, όταν οι Αλβανοί επαναλαμβάνουν την επιδρομή εναντίον των Ιωαννίνων με αρχηγό τον Γκίνη Μπούα Σπάτα, στον οποίο είχαν προσχωρήσει οι Μαλακάσιοι και ο επίσκοπος Βελάς, οι "Ζαγορίτες" στο πλευρό του Δεσπότη Esau διώχνουν τους Αλβανούς με τη βοήθεια των Τούρκων του Μελιούτζη¹.

Μετά από 10 χρόνια (1399) ο Esau επιχειρεί μεγάλη εκστρατεία κατά των Αλβανών που με αρχηγό τον Γκίνη Ζενεμπίση κατείχαν τη ΒΔ Ήπειρο. Ενισχυμένος με τα αλβανικά φύλα Malakasi και Mazarakaki, με τη βοήθεια ομάδων από τα Ζαγόρια και το Πάπιγκο βαδίζει προς το Μεσοπόταμο, αλλά κοντά στη Δίβρη νικιέται από τον Γκίνη Ζενεμπίση². Στα 1411 πρεσβεία Ιωαννιτών στην οποία μετείχαν αντιπρόσωποι από το Πάπιγκο, από τα Ζαγόρια και τον Άγιο Δονάτο (Φωτική) ταξιδεύουν προς τον Κάρολο Α΄ Τόκκο και περνώντας μέσα από περιοχές κατοικημένες από Αλβανούς τον συνοδεύουν στα Ιωάννινα, όπου φθάνουν την 1. Απριλίου 1411.³ Τέλος κατά το 1418 οι Τούρκοι εισβάλλουν στο Πάπιγκο το οποίο ήλεγχαν οι Τόκκοι.

Οι μαρτυρίες που μας δίνουν οι πηγές (ήδη αναφέρονται από τις αρχές του 14.αι. τα χωριά Πάπιγκο, Πάνω Σουδενά, Κάτω Σουδενά, Τσερβάρι, το οχυρό Ρεύνικο και το μοναστήρι της Βελάς) αποτελούν ένδειξη ότι ίσως στο δυτικό τμήμα του Ζαγορίου ιδρύθηκαν οι πρώτοι συνοικισμοί, χωρίς, φυσικά, αυτό να είναι βέβαιο. Αν αυτό βεβαιωθεί από άλλες, άγνωστες σήμερα, πηγές, πρέπει η ίδρυση των συνοικισμών αυτών να τοποθετηθεί πριν το 1321.

Από την τουρκική κατάκτηση των Ιωαννίνων (1430) αρχίζει κυρίως η ιστορία του Ζαγορίου. Στα 1430 λοιπόν, ακολουθώντας την τύχη των Ιωαννίνων, 14 χωριά υποτάσσονται εκούσια στους Τούρκους και ονομάζονται Βοϊνίκο. Αργότερα και οι κάτοικοι του Δυτικού Ζαγορίου υποτάσσονται αυθόρμητα στη Βαλιδέ σουλτάνα και αποτε-

1. Soustal 72' D.Nicol, The Despotate of Epiros 1267-1479, Cambridge 1984 161.

2. Soustal 73, 226, 278' Nicol, ό.π.163.

3. Soustal 74' Nicol, ό.π.176-177.

λούν αυτόνομη επαρχία με έδρα το Πάπιγκο. Μέχρι τον 17.αι. ολόκληρη η περιφέρεια αποτελεί αυτοδιοικούμενη ομοσπονδία με το όνομα Κοινόν ή Βιλαέτι του Ζαγορίου.

Η εκούσια παράδοση των χωριών του Ζαγορίου είχε ως αποτέλεσμα να παραχωρηθούν σ'αυτά αυτοδιοίκηση και άλλα προνόμια. Τα προνόμια της αυτόνομης αυτής ομοσπονδίας, που κατά ένα μεγάλο μέρος οφείλονταν στην επιρροή πλούσιων και σπουδαίων Ζαγορήσιων στη σουλτανική αυλή, κατοχυρώνονται με σουλτανικά φερμάνια και διατηρούνται μέχρι το 1868, οπότε καταργούνται.

Σύμφωνα με τα προνόμια αυτά: 1. παρέχεται στο Ζαγόρι αυτονομία και αυτοδιοίκηση 2. δίνεται στους Ζαγορήσιους η δυνατότητα να εκτελούν ελεύθερα και ακώλυτα τα θρησκευτικά τους καθήκοντα 3. απαγορεύεται στο μητροπολίτη Ιωαννίνων να επεμβαίνει στα ζητήματα του Ζαγορίου χωρίς τη συγκατάθεση του γενικού προεστού. 4. η διοίκηση του Ζαγορίου και η εφαρμογή των προνομίων ανατίθεται στον Ζαγόρ-κοτζάμπαση ή βεκύλη του Ζαγορίου.

Εκτός από τα βασικά αυτά προνόμια απαγορεύεται η είσοδος μωαμεθανού στο Ζαγόρι. Οι διαταγές της τουρκικής διοίκησης κοινοποιούνται στο βεκύλη, ο οποίος αντιπροσωπεύει την ομοσπονδία στην τουρκική αρχή, εισπράττει τους φόρους, εκδικάζει τις διαφορές των Ζαγορήσιων - εκτός από εκείνες που έχουν ποινικό χαρακτήρα και οι οποίες υπάγονται στην τουρκική δικαιοσύνη¹.

Για να διατηρεί την τάξη και να αποκρούει τους ληστές ο βεκύλης, διατηρεί πολιτοφυλακή. Τα προνόμια αυτά τα σέβονται όλοι οι Τούρκοι πασάδες των Ιωαννίνων. Ο Αλή πασάς μάλιστα τα επαυξάνει από το φόβο της επιρροής ισχυρών Ζαγορήσιων της Κων/πολης στο σουλτάνο και ιδιαίτερα του Καπεσοβίτη Μπρούζου, γιατρού στην αυλή του Σελήμ Γ'.

Το άγονο έδαφος του Ζαγορίου οδήγησε πολλούς από τους κατοίκους του νωρίς, από τον 17. αι., στην ξενιτιά, μολονότι το κύριο ρεύμα της μετανάστευσης από τον ελληνικό χώρο εμφανίζεται από τον 18. αι. κεξ. Προτιμούν ιδιαίτερα τη Μολδαβία και Βλαχία, την Αυστρία, τη Σερβία, τη Ρωσία, την Κων/πολη, όπου πολλοί από αυτούς διακρίθηκαν στο εμπόριο και τα γράμματα.

1. Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Ζαγορ. Β'** 33-37' Περ. Βιζουκίδου, "Ηπειρωτικών θεσμών έρευνα." **ΗΧ** 2(1927) 18-53.

Έτσι γίνεται φανερό ότι η οικονομία του τόπου από τον 17.αι. μεξ. στηρίχθηκε κυρίως στα εμβάσματα και στα κληροδοτήματα των απόδημων Ζαγορήσιων. Όπως είναι φυσικό, αυτός ο οικονομικός πλούτος έδωσε άλλες διαστάσεις και στη δομή του χώρου. Στην περίοδο αυτή με το εμπόριο συγκεντρώθηκαν μεγάλα κεφάλαια στα χέρια των Ζαγορήσιων που ζητούσαν ασφαλείς επενδύσεις. Και αυτή τη δυνατότητα ασφάλειας τη δίνει η περιοχή του Ζαγορίου που μέχρι το 1868 διοικείται από Έλληνες. Έτσι δημιουργήθηκε μιά ανθρώπινη και υλική υποδομή στο χώρο του Ζαγορίου για να δεχθεί τη ροή μεγάλων κεφαλαίων.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι από το 1750 μέχρι το 1868 χτίστηκαν στο Ζαγόρι πάνω από 70 γεφύρια. Αποτέλεσμα της οικονομικής αυτής ευμάρειας είναι το ότι τα σπίτια που χτίζονται έχουν τώρα μεγαλύτερες διαστάσεις. Γεφύρια, λιθόστρωτα, βρύσες, σχολεία, εκκλησίες κατασκευάζονται από δωρεές πλουσίων. Οι δάσκαλοι και οι ιερείς πληρώνονται από τους πλουσίους, ακόμα και τα ορφανά κορίτσια προικοδοτούνται από αυτούς. Μέσα από την ίδια οικονομική ευχέρεια αναπτύχθηκε στο Ζαγόρι μιά θαυμαστή παιδεία και τάση για σπουδές στα τότε Πανεπιστήμια. Το Χρονικό της Βουτσάς (του 18. αι.) αναφέρει χαρακτηριστικά πώς "πάντες οι Βοϊνίκηδες εγίγνωσκον και έγγραφον".

Κατά την περίοδο αυτή η εργασία στο χώρο του Ζαγορίου κατανέμεται ανάλογα με την καταγωγή των ανθρώπων. Αρβανίτες και Σουλιώτες καλλιεργούν τα χωράφια. Οι Σαρακατσάνοι ασχολούνται με την κτηνοτροφία, είναι νομάδες και μένουν πάντα έξω από το χωριό σε καλύβες. Οι γύφτοι κατοικούν σε ταπεινά σπίτια στην περιφέρεια του χωριού και ασχολούνται με σιδηροκατασκευές, καλαθοπλεκτική και με τη μουσική στα πανηγύρια και τις γιορτές¹.

Μετά το 1868, οπότε καταργούνται τα προνόμια του Ζαγορίου, γιατί "εν αυτώ εγκρύπτεται πνεύμα ανταρσίας", την περιοχή άρχισαν να λυμαίνονται ληστρικές συμμορίες. Η κατάσταση αυτή στοίχισε στους Ζαγορήσιους, εκτός των άλλων, πάνω από 60.000 χρυσές λίρες και το χειρότερο απομάκρυνε από το Ζαγόρι πάνω από 500-600 οικογένειες αρχόντων, οι οποίοι ήταν ο αντικειμενικός στόχος των ληστέων. Η περίοδος αυτή διήρκεσε μέχρι το 1913, οπότε τα Ζαγοροχώρια απελευθερώθηκαν από τον ελληνικό στρατό, για να ακολουθήσουν από εκεί και πέρα τις γενικότερες ιστορικές περιπέτειες του Ελληνικού Κράτους.

1. Μιχ. Αράπογλου, "Ζαγόρι, παράδοση και χώρος." περιοδ. "Άνθρωπος + Χώρος (τεύχ. αφιερ. στη συνάντηση που έγινε το καλοκαίρι '80 στο Μόλυβο) 26.

1.3 ΤΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Το γλωσσικό ιδίωμα του Ζαγορίου εντάσσεται χωρίς αμφιβολία στα βόρεια νεοελληνικά ιδιώματα. Η στένωση των άτονων *e* και *o* σε *i* και *u* και η συγκοπή των επίσης άτονων *i* και *u* αποτελούν τα βασικά φωνητικά γνωρίσματα του ιδιώματος. Έτσι έχουμε τους τύπους *érxiti* (=έρχεται), *pitseta* (=πετσέτα), *psumi* (=ψωμί), *érxumi* (=έρχομαι) κλπ. *vzenu* (=βυζαίνω), *pθiná* (=πουθενά) κλπ.

Με βάση τα δύο αυτά φωνητικά χαρακτηριστικά των βορείων νεοελλ. ιδιωμάτων, το ιδίωμα του Ζαγορίου συγγενεύει με το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, των Κατσανοχωριών και των χωριών της Δωδώνης, ενώ διαφέρει από το γλωσσικό ιδίωμα του Πωγωνίου που είναι νότιο (βλ. Μηνά, Πωγώνι 197 κεξ.) και στο οποίο το φαινόμενο της συγκοπής των άτονων *i* και *u* παρουσιάζεται τόσο σπάνια, ώστε δε θα μπορούσε να χαρακτηρίσει το ιδίωμα ούτε ως ημιβόρειο. Επίσης διαφέρει από το ημιβόρειο ιδίωμα του βορείου τμήματος της επαρχίας Κονίτσης (Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη κλπ.)¹, όπως και το ελληνικό ιδίωμα του Μετσόβου².

1.31 ΦΩΝΗΤΙΚΗ

1.311 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Όπως προαναφέρθηκε, βασικό χαρακτηριστικό του φωνηεντισμού του ζαγορήσιου ιδιώματος είναι η στένωση των άτονων *e*, *o* και η συγκοπή των άτονων *i*, *u*. Τα φαινόμενα όμως αυτά πραγματοποιούνται κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Έτσι:

I. Τα άτονα *i* και *u* συγκόπτονται:

1. Στο τέλος της λέξης πριν από σύμφωνο: π.χ. *γumár* (=γομάρι), *klunár* (=κλωνάρι) κλπ.

1. Ρεμπέλης 239 και 248· Μπόγκας 2 203.

2. Στο ελληνικό ιδίωμα του Μετσόβου η στένωση των άτονων *e* και *o* και η συγκοπή των άτονων *i* και *u* δε διέπονται από αυστηρή κανονικότητα, αλλά εξαρτώνται από παράγοντες όμοιους με εκείνους που καθορίζουν την πραγματοποίηση των φαινομένων και στο ελληνικό ιδίωμα των χωριών του Ανατολικού Ζαγορίου (βλ. παρακάτω).

2. Ανάμεσα σε σύμφωνα: π.χ. **ktál** (=κουτάλι), **msókirus** (=μισόκαιρος) κλπ.

3. Ανάμεσα σε συμφ. σύμπλεγμα + σύμφωνο και αντίθετα (σύμφωνο + συμφων. σύμπλεγμα): **šklí** (=σκυλί), **lpsós** (=λειψός) κλπ. και **pstévu** (=πιστεύω), **pstán** (=πουστάβι "είδος μάλλινου υφάσματος") κλπ.

4. Όταν σε μιά λέξη υπάρχουν περισσότερα από ένα άτονα φωνήεντα **i** και **u**, συγκόπτεται εκείνο που είναι πλησιέστερα προς τη συλλαβή που τονίζεται, ενώ το άλλο μένει απαθές. Έτσι π.χ. λέμε **sinfáda** (=συννυφάδα) και όχι **snfáda** ούτε **snifáda**, **visná** (=βουσινιά) και όχι **vsná** κλπ.

II. Τα άτονα **i** και **u** συνήθως δε συγκόπτονται:

1. Σε περιπτώσεις που μετά τη συγκοπή τους δημιουργούνται συμφωνικά συμπλέγματα δυσπρόφερα ή λέξεις σημασιολογικά ακατάληπτες: π.χ. **pastrikós** (=παστρικός) και όχι **pastrkós**, **kapistrónu** (=καπιστρώνω) και όχι **kapstrónu** κλπ.

2. Όταν βρίσκονται κοντά σε ορισμένα σύμφωνα όπως:

α. τα υγρά, όπου:

l + i: πάντα συγκόπτεται: **alsída** (=αλυσίδα), **kalýonu** (=καλιγώνω), **lmér** (=λημέρι) κλπ.

l + u: άλλοτε συγκόπτεται: **lماك** (=λουμάκι) κλπ. και άλλοτε όχι: **lukánku** (=λουκάνικο), **agriulúluđu** (=αγριολούλουδο) κλπ.

r + i: άλλοτε συγκόπτεται: **érmus** (=έρημος) και άλλοτε όχι: **priká** (=προικιά), **krikél'** (=κρικέλι) κλπ.

r + u: άλλοτε συγκόπτεται: **rman** (=ρουμάνι) και άλλοτε όχι: **rufxaná** (=ρουφιανιά).

i + l: άλλοτε συγκόπτεται: **kíla** (=κοιλιά) και άλλοτε όχι: **milét** (=μιλέτι "η φυλή"), **milunás** (=μυλωνάς) κλπ.

u + l: άλλοτε συγκόπτεται: **plak'** (=πουλάκι) και άλλοτε όχι: **sulístra** (=σουλίστρα "σφυρίχτρα"), **lulák** (=λουλάκι) κλπ.

i + r: άλλοτε συγκόπτεται: **prun** (=πιρούνι) και συνηθέστερα όχι: **tirí** (=τυρί), **punirós** (=πονηρός), **pirustchá** (=πυροστιά), **kirá** (=κυρά) κλπ.

u + r: όπου το άτονο **u** δε συγκόπτεται: **kurimós** (=κουρεμός), **kurél'** (=κουρέλι), **ksurafízu** (=ξουραφίζω) κλπ.

β. τα ουρανικά **κ', γ', χ'** + άτονο **i**, όπου το άτονο **i** άλλοτε συγιοόπτεται και άλλοτε όχι: π.χ. **γirízu** (=γυρίζω) και όχι ***γrízuz**, **άχiru** (=άχυρο) και όχι ***άχru**, αλλά **χμόnas** (=χειμώνας) κλπ.

3. Όταν είναι δευτερογενή, όταν δηλ. προέρχονται από στένωση των άτονων **e, o**. Έτσι έχουμε **niró** (=νερό), **γumarágaθu** (=γομαράγιαθo), **έρχumi** (=έρχομαι) κλπ. και όχι ***nro**, ***γmarágaθ**, ***erχm** κλπ., ενώ αντίθετα έχουμε τύπους **spírti** (=σπείρετε), **δέsti** (=δέσετε) **alpú** (=αλεπού), **alpótripis** (=αλεπότρυπες) κλπ. με αποβολή του δευτεροταγούς φωνήεντος¹.

Στην παραπάνω περίπτωση δεν ανήκουν παραδείγματα αποβολής του δευτερογενούς **u**, που προέρχονται από την κοινή NE (π.χ. **κουδούνι** < **κώδων**, **κουνούπι** < **κώνωψ**, **ζουμί** < **ζωμός** κλπ). Αυτά έγιναν γνωστά στο Ζαγόρι με τους τύπους που ήδη είχαν πάθει στένωση, με αποτέλεσμα ο φθόγγος αυτός να γίνεται αισθητός από τους Ζαγορήσιους ως πρωτογενής και γι' αυτό να αποβάλλεται κανονικά: **gδun** (=κουδούνι), **knup** (=κουνούπι), **zmi** (=ζουμί) κλπ.

III. Τέλος τα άτονα **i** και **u** δε συγκόπτονται τόσο στο τέλος της λέξης μετά από φωνήεν όσο και στο μέσο της λέξης πριν ή μετά από φωνήεν, γιατί στηρίζονται από τα φωνήεντα καθώς εκφέρονται μαζί τους ως δίφθογγοι: π.χ. **pnái** (=πεινάει) και όχι **pná**, **katiryaréi** (=κατεργαράιοι) και όχι **katiryaré** κλπ.

IV. Τόσο η στένωση των άτονων **e, o** όσο και η συγκοπή των άτονων **i** και **u** δεν πραγματοποιούνται σε μερικά δημοτικά τραγούδια, επωδές κλπ. ή σε μοιρολόγια, σχετλιαστικά επιφωνήματα κλπ., όπου για λόγους ευφωνίας ή μέτρου επανέρχονται οι αρχικοί φθόγγοι:

π.χ. τα **érima ta kséna n anápsun na kaín**
kánun ta palikárýa ké lizmonún na rθun².

1. Ας σημειωθεί εδώ ότι στο αρνητικό μόριο **ksi-** (=ξε-) η συγκοπή του δευτερογενούς **i** (από **e** που έχει πάθει στένωση) πραγματοποιείται σε περιπτώσεις που η ελλειφή του δε δημιουργεί δυσπρόφερτα συμφων. συμπλέγματα. Έτσι έχουμε **ksfórtuma** (=ξεφόρτωμα), **ksfurtónu** (=ξεφορτώνω), **ksχmúnázuz** (=ξεχειμωνιάζω) κλπ., αλλά **ksitsárχus** (=ξετσάρουχος "χωρίς τσαρούχια"), **ksi-vrákutus** (=ξεβράκωτος) κλπ. Στην τελευταία περίπτωση η συγκοπή του **i** θα δημιουργούσε δυσπρόφερτα συμφων. συμπλέγματα **ksts** **ksvr** και γι' αυτό δεν πραγματοποιείται.

2. Αναγνωστοπούλου, Ζαγόρι 13 κεξ.

Όσα εκτέθηκαν παραπάνω για τις στενώσεις και τις συγκοπές του ζαγορήσιου ιδιώματος, ισχύουν μόνο για το Δυτικό και το μεγαλύτερο μέρος του Κεντρικού Ζαγορίου. Όμως στο Ανατολικό Ζαγόρι (Γρεβενίτι, Φλαμπουράρι, Μακρίνη, Τσερνέσι, Βοβούσα και κατά δεύτερο λόγο Δόλιανη και Δραγάρι) και στο βόρειο τμήμα του Κεντρικού Ζαγορίου (Λάιστα, Ντομπρίνοβο, Λεσινίτσα), χωριά όπου και σήμερα μιλιέται η αρομουνική γλώσσα ή μιλιόταν πριν ένα πενήντα αιώνα (Δραγάρι, Δόλιανη) παράλληλα με την ελληνική, τα παραπάνω φαινόμενα της στένωσης και της συγκοπής δε συναντιούνται με την ίδια συχνότητα και νομοτέλεια στο ελληνικό ιδίωμα των βλαχόφωνων, όπως στο ελληνικό ιδίωμα των κατοίκων του υπόλοιπου Ζαγορίου.

Έτσι στα ελληνικά των βλαχόφωνων έχουμε τους τύπους: *mástoras, efkolía, kopéla, katafronó, paravolí* (και όχι *másturas, ifkulía, kupéla, katafrunáu, paravulí*, όπως συναντιούνται οι λέξεις στο υπόλοιπο Ζαγόρι) κοντά στους τύπους της αρομουνικής γλώσσας, *mastor, efcolie, copelă, cătăfronisescu, părăvolie* κλπ. Παράλληλα όμως συναντιέται η στένωση στις παραπάνω περιοχές στους τύπους του ελληνικού ιδιώματος (π.χ. *kupriá, skuíó, χυνένυ* κλπ.) δίπλα στα δάνεια της αρομουνικής που έχουν υποστεί στένωση (π.χ. *cuprié, sculió, hunipséscu* κλπ.).

Η ασυνέπεια αυτή της στένωσης και της συγκοπής στο ελληνικό ιδίωμα των Αρομούνων πρέπει να αποδοθεί στην επίδραση της αρομουνικής γλώσσας, η οποία παρουσιάζει ελληνικά δάνεια άλλοτε με πραγματοποιημένη τη στένωση ή τη συγκοπή και άλλοτε όχι. Αυτό πρέπει να οφείλεται ή στη διαφορετική χρονική περίοδο κατά την οποία οι ελληνικές λέξεις μπήκαν ως δάνεια στην αρομουνική γλώσσα ή στο ότι οι Αρομούνοι είχαν δανειστεί τις ελληνικές λέξεις από γλωσσικές νησίδες με τις φωνητικές ιδιαιτερότητες των ημιβόρειων ή νότιων ελληνικών ιδιωμάτων¹.

Εκτός από τα φαινόμενα της στένωσης και της συγκοπής, που πραγματοποιούνται στο ιδίωμα του Ζαγορίου κάτω από τους όρους

1. Η στένωση των άτονων *e* και *o* είναι φαινόμενο που παρατηρείται σε πολλές βαλκανικές γλώσσες. Για το φαινόμενο της στένωσης και της συγκοπής του *i* στην αρομουνική βλ. Κατσάνη 49-51, 59 και 54-56 αντίστοιχα.

που προαναφέρθηκαν, συναντούμε και τα ακόλουθα φωνητικά φαινόμενα που διακρίνονται στις εξής κατηγορίες: φαινόμενα που αφορούν τα φωνήεντα, το ημίφωνο *j* και τα σύμφωνα.

1.312 ΦΩΝΗΕΝΤΑ

1. Ανάπτυξη φωνηέντων

α. Ανάπτυξη φθόγγου *i* παρατηρείται στους αορίστους ορισμένων ρημάτων του ιδιώματος του Ζαγορίου, όπως: *pínksa*, *kapínsa* κλπ. αντί των κανονικών *épníksa* (=έπνιξα), *ekápnisa* (=εκάπνισα) κλπ. Πρόκειται για αναλογικό σχηματισμό που ξεκινάει από το α' πληθ. του αορίστου: *epníksame* (=επνίξαμε) και με αποβολή της συλλ. αύξησης *pníksame* (=πνίξαμε) > *pník sami* (με ανάπτυξη ενός φθόγγου *i*, όπως παρατηρείται στα *timíma* = τμήμα, *kapinós* = καπνός κλπ.) > *pínksami* (με μετάθεση του τόνου στην προπαραλήγουσα από αναλογία) απ' όπου και το α' εν. του αορ. *pínksa* (=πίνξα) κλπ.

β. Ανάπτυξη αρχικού φθόγγου *a-*. Στο ιδίωμα του Ζαγορίου αναπτύσσεται φθόγγος *a-* στην αρχή:

- ρημάτων: *abdáu* (=πηδάω), *avaskénu* (=βασκαίνω), *alzmunáu* (=λημονάω) κλπ. εξαιτίας της συμφοράς τους με τα μόρια, *θα*, *νά*.
- ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα: *abídma* (=πήδημα), *aváskama* (=βάσκαμα), *apérasma* (=πέρασμα), *abódzma* (=μπόδισμα) κλπ. ή από ρήματα, όπου αναπτύχθηκε *a-* εξαιτίας της συμφοράς με τα μόρια *να*, *θα* (βλ. παραπάνω) ή εξαιτίας της συμφοράς με το άρθρο *τα* στον πληθυντικό.
- άλλων ουσιαστικών εξαιτίας ή της συμφοράς με το αόρ. άρθρο *μιά*: *avdéla* (=βδέλλα), *aylístra* (=γλίστρα), *alpmúra* (=λιμούρα "λεηλασία αρπαγή") κλπ. ή της αναλογίας: *aðanásmus* (=θανάσιμος), αναλογικά προς το *αθάνατος* κλπ.

2. Έγκρουση

Στο φωνηεντικό σύμπλεγμα *u + e*, από το οποίο στα γειτονικά ιδιώματα του Πωγωνίου προέρχεται *o* με κράση¹, τροπή που από τον Α. Παπαδόπουλο χαρακτηρίζεται ως "κοινή" για τα βόρεια ΝΕ ιδιώματα², στο ιδίωμα του Ζαγορίου εγκρούεται το *e*: *múduki* (=μου έ-

1. Μηνά, Πωγώνι 200-201.

2. Παπαδοπούλου, Γραμμ. Β.Ι. 14.

δωκε), **múrçiti** (=μου έρχεται), **púrçiti** (=που έρχεται) κλπ.

3. Αποβολή φωνηέντων

Σπάνια είναι στο ιδίωμα του Ζαγορίου η αποβολή του αρχικού **α-**: **ýiláða** (=αγελάδα), **ýilađárs** (=αγελαδάρης) **piθnísku** (=αποθνήσκω), **miýðalu** (=αμύδαλο), **miγðalá** (=αμυδαλιά) κλπ., αποβολή που οφείλεται: 1) στη συμμοφορά (δηλ.τη σύμπτωση του τελικού **-α** του ουδετέρου πληθ. άρθρου **τα**, του άόρ. θηλ. άρθρου **μιά** ή των μορίων **θα**, **να** με το αρχικό **α-** των λέξεων) και 2) στην αναλογία (**ta αγελάδα > ta ýiláδα**, απ'όπου **ýilađárs**).

1.313 ΤΟ ΗΜΙΦΩΝΟ j

1. Ανάπτυξη j

Αποτέλεσμα της συγκοπής του άτονου **i** ανάμεσα από δύο συριστικά είναι η ανάπτυξη ενός ημιφώνου **j**. Αυτό συμβαίνει όταν το σύμπλεγμα είναι στο τέλος της λέξης. Στην αντίθετη περίπτωση δεν αναπτύσσεται ημιφώνο καθώς επίσης και στην περίπτωση που μετά τη συγκοπή σχηματίζονται συμφωνικά συμπλέγματα **ks** + συριστικό ή **ps** + συριστικό. Στις περιπτώσεις που αναπτύσσεται **j** τα συριστικά που απομένουν μετά τη συγκοπή του **i** διαστέλλονται στην προφορά εκτός από την περίπτωση του **-s(i)s**, όπου τα **ss** που συνέπεσαν προφέρονται σε έναν χρόνο. Το φαινόμενο παρατηρείται ιδιαίτερα σε ρηματ. τύπους.

- α. **-z(i)s** (= -ζεις): **ti Ktájzs**; (=τι κοιτάζεις), **péjzs** (=παίζεις), **vájzs** (=βάζεις) κλπ.¹
- β. **-s(i)s** (= -σεις): **ða tu χίjs** (=θα το χύσεις), **ða péjs** (=θα πέσεις), **ða χρίjs** (=θα χτυπήσεις) και **ðanájjs** (=θανάσης), **χαρίjs** (=χαρίσης), **ðuδόjs** (=θεοδόσης) κλπ.²

-
- 1. Ορισμένες φορές εμφανίζονται περιπτώσεις όπου το σύμπλεγμα **zs** συγχωνεύεται και προφέρεται ως **s**: π.χ. **αγυράjs** (=αγοράζεις), **χτιjs** (=χτίζεις) κλπ.
 - 2. Αντίθετα δεν αναπτύσσεται **j**: α) στο σύμπλεγμα συριστικών, όταν είναι στη μέση της λέξης: **-s(i)z-**: **αρυφásza** (=αποφάσιζα), **δρόςza** (=δρόσιζα) κλπ. ή **-s(i)s-**: **αρυφás'sa** (=αποφάσισα), **fís'sa** (=φύσησα) κλπ. και β) στα συμπλέγματα **ks** ή **ps** + **s**: **πλέks's** (=πλέξεις), **έks'sa** (=έξυσα), **έps'sa** (=έψησα) κλπ.

2. Συνίζηση

Αποτέλεσμα της συνίζησης του *i* στα φωνηεντικά συμπλέγματα *ia*, *io* και *iu* είναι η εξέλιξή τους σε ημίφωνο *j*, το οποίο, ανάλογα με τη φύση του συμφώνου που προηγείται:

α. διατηρείται ως συμφωνικό ημίφωνο *γ'* (=j) όταν προηγούνται ηχηρά σύμφωνα, δηλ. τα οδοντικά *d*, *δ*, τα χειλικά *b*, *v*, και το υγρό *r*: π.χ. *karavγá* (=καραβιά), *pidγá* (=παιδιά), *arxundγá* (=αρχοντιά), *psárγa* (=ψάρια), *tsibγá* (=τσιμπιά "το τσίμπημα") κλπ.

β. εξελίσσεται σε συμφων. ημίφωνο *χ'*, όταν προηγούνται άηχα σύμφωνα, δηλ. τα οδοντικά *t*, *θ*, και τα χειλικά *p*, *f*: π.χ. *pχá* (=ποια), *matχá* (=ματιά), *xrisafχá* (=χρυσσαφιά), *kalaθχá* (=καλαθιά) κλπ.

γ. ουρανώνει:

- τα λαρυγγικά¹ έτσι έχουμε στα συμπλέγματα *k*, *γ*, *χ*, *g* + *j* > *k'*, *γ'*, *χ'*, *g'*: π.χ. *kaκá* (=κακιά), *γαγá* (=γιαγιά), *υχá* (=οχιά), *κύγα* (=κούγια) κλπ.
- τα συριστικά¹ έτσι έχουμε στα συμπλέγματα *s*, *z*, *ts*, *dz* + *j* > *š*, *ž*, *tsž*, *dzž*: π.χ. *šaδ* (=σιάδι), *vža* (=βυζιά), *ala-tsžá* (=αλατσιά), *nirandžá* (=νεραντζιά) κλπ.
- το έρρινο *n*¹ έτσι έχουμε *n* + *j* > *n'*: π.χ. *apuńá* (=απονιά), *kapńá* (=καπνιά) κλπ.
- το υγρό *l*¹ έτσι έχουμε *l* + *j* > *l'*: π.χ. *γiruvulá* (γυροβολιά), *k'lá* (=κοιλιά) κλπ.
- εξελίσσεται σε *n'* όταν προηγείται *m*, έχουμε δηλ. *mj* σε *mn'*: π.χ. *kalamńá* (=καλαμιά), *putamńá* (=ποταμιά) κλπ¹.

1. Ας σημειωθεί ότι, όπως στην κοινή ΝΕ, έτσι και στο ιδίωμα του Ζαγορίου το *i* στα φωνηεντικά συμπλέγματα *ia*, *io*, *iu* δεν παθαίνει συνίζηση και γι'αυτό προφέρεται χωριστά, όταν προηγείται σύμφωνο + *r*: π.χ. *γriá* (=γριά) και όχι *γrjá*, *kriár* (=κριάρι) και όχι *krjár* κλπ.

1.314 ΣΥΜΦΩΝΑ

I. Τροπές συμφώνων σε συμφων. συμπλέγματα

A. Αφομοίωση ηχηρότητας

1. ηχηρό + άηχο > ηχηρό + ηχηρό

α. Οι άηχοι φθόγγοι **k**, **p**, **t**, **ks**, **ps**, **ts**, όταν προηγείται ο ηχηρός φθόγγος **n** τρέπονται σε ηχηρούς **g**, **b**, **d**, **gs**, **bs**, **ds** : π.χ. **ánqsa** (=άνοιξα), **mandarótupus** (=μανιταρότοπος), **mandarópta** (=μανιταρόπιτα) κλπ.

Η παραπάνω τροπή πλουτίζεται ιδιαίτερα από παραδείγματα σε ομάδες λέξεων, όπου το τελικό **-n** (του άρθρου, της τριτοπρόσωπης αντωνυμίας, των αρνητικών μορίων **μην**, **δεν** και των συνδέσμων **σαν** κλπ.) ηχηροποιεί τα αρχικά άηχα της επόμενης λέξης: π.χ. **tun górika** (=τον κόρακα), **tun dak'** (=τον Τάκη), **tun dzákxa** (=τον τσάκισα) κλπ., ενώ το ίδιο αφομοιώνεται μόνο πριν από τα χειλικά **p**, **ps** και τρέπεται σε χειλικό **m**: π.χ. **tum batéra** (=τον πατέρα), **tum bzará** (=τον ψαρά) κλπ.

Εξαίρεση αποτελεί ο άηχος φθόγγος **k** ή **K**, ο οποίος δεν ηχηροποιείται μέσα στη λέξη, όταν, μετά τη συγκοπή άτονου φωνήεντος, ακολουθεί τον ηχηρό φθόγγο **-n**: π.χ. **fánki** (=φάνηκε) **gínka** (=γίνηκα, έγινα) κλπ.

2. άηχο + ηχηρό > ηχηρό + ηχηρό

α. Ο άηχος φθόγγος **p**, όταν μετά τη συγκοπή φωνήεντος, συναντηθεί με **γ**, **δ**, **z**, τρέπεται σε ηχηρό **b**: π.χ. **abdáu** (=πηδάω), **paláβda** (=παλιοάπιδα) **bγaδ** (=πηγάδι), **bγun** (=πηγούνι), **aftós b zízazi** (=αυτός που ζύγιζε) κλπ.

β. Ο άηχος φθόγγος **f** τρέπεται σε ηχηρό **v**, όταν, μετά τη συγκοπή, βρεθεί πριν από το ηχηρό **δ**: π.χ. **sarándis** (σαράφιδες), **magúndis** (μαγιούφιδες) κλπ¹.

γ. Ο άηχος φθόγγος **k** ή **K** πριν από **v**, **δ**, **z**, ηχηροποιείται με αφομοίωση και τρέπεται σε **g** ή **g'**: π.χ. **γurγágdis** (=Γιωργάκη-

1. Σε άλλα βόρεια ιδιώματα το φαινόμενο είναι περισσότερο εξαπλωμένο και πραγματοποιείται όχι μόνο πριν από **δ**, αλλά και πριν από **γ**, **k**, **d**, **z** (βλ. Παπαδοπούλου, Γραμμ. Β.Ι. 46).

δες), *gvas* (=κουβάς), *nguláǵdis* (=Νικολάκηδες), *gvaláu* (=κουβαλάω), *tsáǵzan* (=τσάκιζαν) κλπ.

δ. Οι τύποι **τ(ου)** και **τ(ην)** του άρθρου και της τριτοπρόσωπης αντωνυμίας τρέπονται με αφομοίωση σε ηχηρό **d** πριν από τα ηχηρά, **v, γ, δ, b, ǵ, d** και **z**: π.χ. *d várisa* (=την βάρεσα), *d bubóta* (=την μπομπότα), *d ydér* (=την γδέρνει), *d yída* (=την γίδα) κλπ.

Β. Αφομοίωση αηχίας

1. ηχηρό + άηχο > άηχο + άηχο

α. Ο ηχηρός φθόγγος **v**, όταν, μετά τη συγκοπή φωνήεντος, βρεθεί πριν από **k** τρέπεται σε άηχο **f**: π.χ. *fkéndra* (=βουκέντρα), *anéfka* (=ανέβηκα), *katéfka* (=κατέβηκα), *dyáfka* (διάβηκα) κλπ.

β. Ο φθόγγος **δ**, στην αρχή της λέξης, όταν, μετά τη συγκοπή άτονου φωνήεντος, συναντηθεί με **k** τρέπεται σε **θ**: π.χ. *θkoz m* (δικός μου), *θkél* (δικέλι), *θkran* (δικράνι) κλπ.

Αντίθετα ο φθόγγος **δ**, όταν συναντηθεί με τον φθόγγο **k** στο μέσο της λέξης, μένει αμετάβλητος: π.χ. *munaδkós* (=μοναδικός), *yalatáδku* (=γαλατάδικο) κλπ.

Γ. Λαρυγγικά, οδοντικά, χειλικά + s

1. Οι λαρυγγικοί φθόγγοι **k, γ, χ, ǵ** (ή **k', γ', χ', ǵ'**) και οι οδοντικοί **t** και **θ**, όταν, μετά τη συγκοπή, ακολουθούνται από **s** δεν προφέρονται μαζί (ως **ks** = ξ^1 ή **ts** = $\tau\sigma^2$), αλλά χωριστά: *ex's* (=έχεις), *χsos* (=χρυσός) κλπ. *fótσα* (=φώτισα) και όχι *fótσα*, *alátσα* (=αλάτισα) και όχι *alátσα*, *χurγáts* (=χωριάτης)

1. Αντίθετα στη Θεσσαλία (Τζάρτζανος 30, 32) συναντιούνται οι τύποι: *eks* (=έχεις), *ksos* (=χρυσός), *axmáks* (=αχμάκης) κλπ.

2. Αντίθετα ο Γ. Αναγνωστόπουλος (Ζαγόρι 32) υποστηρίζει ότι ενώνονται οι δύο φθόγγοι και προφέρονται μαζί ως **ts**, πράγμα που συμβαίνει στη Θεσσαλία, όπου είναι γνωστοί οι σχηματισμοί: *alátσα*, *avγátσα*, *krátσα* (=αλάτισα, αυγάτισα, κράτση) κλπ. Επίσης στη Θεσσαλία η σύμπτωση των φθόγων **θ + s** έχει ως αποτέλεσμα τον φθόγγο **ts**: π.χ. *métσα* (=μέθυσσα), *meavótσι* (=με αβοήθησε) κλπ. (βλ. Τζάρτζανο 35).

και όχι *χυργάτς* κλπ. *μέθσα* (=μέθουσα), *τι κλοθς*; (=τι κλώθεις;) κλπ.¹.

Εξαίρεση αποτελεί στη β' περίπτωση (t + s) το άρθρο στους τύπους της γεν. εν. του θηλ. και της αιτιατ. πληθ. αρσεν. και θηλ. (της, τους, τις), όπου μετά τη συγκοπή τα t και s προφέρονται μαζί ως *τς* : *τς πιθιράς* (=της πεθεράς), *τς ανθρόρς* (=τους ανθρώπους), *τς θχές* (=τις θειές) κλπ.

2. Αντίθετα προς τα προηγούμενα, ο άηχος χειλικός φθόγγος p, όταν ακολουθείται από s μετά τη συγκοπή άτονου ενδιάμεσου φωνήεντος ενώνεται μαζί του σε *ps* (=ψ): π.χ. *psτένυ* (=πιστεύω) *psτάν* (=πουστάβι), *skóρpsαν* (=σκόρπισαν) κλπ.

Δ. Διάφορες τροπές

- ↓. Ο φθόγγος θ σε ορισμένες περιπτώσεις τρέπεται σε f: π.χ. *stafn* (=στάθμη), *stafnίζumi* (=σταθμίζομαι), πβ. και φράση γά *ρύ m stafnístkís*; (= "για που μου σταθμίστηκες, ετοιμάστηκες, στολίστηκες;"), *flívumi* (=θλίβομαι) κλπ.

II. Διπλά σύμφωνα

Τα διπλά σύμφωνα προφέρονται χωριστά στο ιδίωμα του Ζαγορίου, μόνον, όταν συναντηθούν, μετά τη συγκοπή των άτονων i και u, δύο όμοια σύμφωνα: π.χ. *k'ka* (=κουκιά), *parán'nus* (=παρανουνός), *iuaníδ'δís* (=Ιωαννίδηδες) κλπ. Χαρακτηριστικό είναι εδώ το nn που προφέρεται χωριστά στο γ' πληθ. πρόσωπο των ρημάτων σε -νω, μετά την αποβολή του άτονου u: π.χ. *den'n* (=δένουν), *din'n* (=δί-νουν), *pin'n* (=πίνουν), *lin'n* (=λύνουν) κλπ.

III. Ουράνωση

A. Το s ουρανώνεται σε š πριν από i, προφορά που διατηρεί και μετά τη συγκοπή του άτονου i²: π.χ. *afíškus* (<afíšikos < αφύσιμος), *škamriá* (<šikamjá < συκαμιά), *šχένumi* (<šixénome < συχαίνομαι), *štar* (<šitári < σιτάρι) κλπ.

-
1. Οι ευρύτερα γνωστού τύποι *kátzi*, *kátsti*, *ékatzí* (=κάθησε, καθίστε, εκάθησε) πρέπει να θεωρηθούν παραπέρα εξελίξεις του θs > τς.
 2. Μηνά, Πωγώνι 201, όπου και η διαπίστωση ότι η ουράνωση συντελέστηκε πριν ισχύσει ο νόμος της συγκοπής του άτονου i.

Β. Παρατηρείται επίσης ουράνωση του **s** σε παραδείγματα, όπως: **vrišku** (=βρίσκω), **vóšku** (=βόσκω), **škipár** (=σκιεπάρι), **škli** (=σκυλί), **múškima** (=μούσκεμα) κλπ., δηλ. στο σύμπλεγμα **sk > šk**, ουράνωση που δικαιολογείται από την ανάπτυξη ενός "συνοδίτη" φθόγγου ανάμεσα στα σύμφωνα **s** και **k**¹.

Γ. Το ουρανικό **š** οποιαδήποτε και αν είναι η προέλευσή του, είτε από ελλ. φθόγγο **s + i**, όπως παραπάνω, είτε από ξένο φθόγγο **š, ʃ** κλπ.), όταν βρεθεί κοντά στο ηχηρό **m**, μετά την αποβολή ενδιάμεσου άτονου φωνήεντος, διατηρεί την ουρανική προφορά του και δεν τρέπεται σε **z** (αφομοίωση): π.χ. **šmalízu** (=σουμαλίζω < σλαβ. **šum** "το θρόισμα"²), **šmađénu** (<šimađéno < σημαδεύω), **šma** (<šimá < σιμά), **šlíra** (<šilíra < σιλύρα) κλπ.

IV. Ανάπτυξη συμφώνων

Α. Ανάμεσα στους φθόγγους **m** και **l** που συναντιούνται μετά τη συγκοπή των ενδιάμεσων άτονων **i** και **u**, αναπτύσσεται ένα **b** (**m + l > mbl**): π.χ. **χirómbla** (=χειρόμυλα), **kurumbliá** (=κορομηλιά), **fambliá** (=φαμιλιά), **χαmblónu** (=χαμηλώνω) κλπ.

Β. Συχνή είναι στο ιδίωμα του Ζαγορίου η ανάπτυξη φθόγγου **γ** (ή **γ'**):

1. Στη μέση της λέξης ανάμεσα από δύο φωνήεντα: π.χ. **αγέρας** (=αέρας), **θιγός** (=θεός), **αγirkó** (=αερικό) κλπ.

2. Στην αρχή της λέξης: π.χ. **γinií** (=υνί), **γéma** (=αίμα). Και σ'αυτή την περίπτωση όμως πρόκειται στην ουσία για μεσοφωνηεντικές αναπτύξεις σε ομάδα λέξεων: π.χ. **το υνί > το γinií**.

V. Αποβολή συμφώνων

Α. Στο ιδίωμα του Ζαγορίου ο μεσοφωνηεντικός φθόγγος **γ'** πριν από **i** αποβάλλεται: π.χ. **tu zii** (=το ζύγι), **raízu** (=ραγίζω), **siluí** (=συλλογή "σκέψη"), **fái** (=φάγε), **tu katói** (=το κατώγι) **tu burbulói** (=μπορμπολόγι), **αγrióidu** (=αγριόγιδο), **αγói** (=αγώ-

1. Μηνά, Πωγώνι, ο.π.

2. Meyer, NS II 58.

γι) κλπ¹.

Β. Σε δυσπρόφερτα συμφωνικά συμπλέγματα που σχηματίζονται μετά την αποβολή των άτονων *i*, *u*, αποβάλλονται τα ακόλουθα σύμφωνα:

1. Το *r* σε μεσοσυμφωνική θέση: π.χ. *xstos* (=Χριστός), *xstódu-lus* (=Χριστόδουλος), *kθar* (=κριθάρι), *xsos* (χρυσός), *xsaf* (χρυσάφι) κλπ.
2. Το *t* σε μεσοσυμφωνική θέση:
 - α. συχνά στις καταλήξεις του παθητικού αορίστου, όταν πριν από αυτές υπάρχει σύμφωνο: π.χ. *θάfka* (=θάφτηκα), *πνίχka* (=πνίχτηκα), *βάfka* (=βάφτηκα), *vaftíska* (=βαπτίστηκα), *pandréfka* (=παντρεύτηκα) κλπ².
 - β. στο σύμπλεγμα *stn:brusnós* (=μπροστινός), *artsisnós* (Αρτσιστινός, ο κάτοικος του χωριού Αρτσίστα) κλπ. πβ. επίσης και το θηλ. εμπρόθετο άρθρο στην αιτιατ. του ενικού: π.χ. *pái s'n ikliśá* (=πηγαίνει στην εκκλησία).
 - γ. στο σύμπλεγμα *stk*: π.χ. *niskós* (=νηστικός) κλπ.
 - δ. στο σύμπλεγμα *χtl*: π.χ. *δάχlu* (=δάχτυλο), *δαχλίθra* (=δαχτυλήθρα) κλπ.
 - ε. στο σύμπλεγμα *ftn*: π.χ. *afnús* (=αυτουνούς), *fnos* (=φτινός) κλπ.³

-
1. Η έκπτωση του μεσοφωνηεντικού *γ* εμφανίζεται και πριν από άλλα φωνήεντα: π.χ. *tróu* (=τρώγω), *faóθkan* (=φαγώθηκα) κλπ., αλλά νομίζω ότι αυτοί οι τύποι είναι αναλογικοί σχηματισμοί από ρηματικούς τύπους, όπου το *γ* αποβλήθηκε πριν από *i*.
 2. Κατά τον Α. Παπαδόπουλο, Γραμμ. Β.Ι. 30, πρόκειται για τροπή του *t > k*: π.χ. *κλέφτι(η)κα > κλέφκα > κλέφα*, *θάφτι(η)κα > θάφκα > θάφα* κλπ. και όχι για αποβολή του *t*.
 3. Εξακολουθούν πάντως να χρησιμοποιούνται και οι τύποι με *t*: π.χ. *vaftí-ska, piritéftka, brusnós, δάχtlu* κλπ.

1.32 ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

1.321 Το άρθρο

Το άρθρο στο ιδίωμα του Ζαγορίου εμφανίζεται και στα τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο) και παρουσιάζει στην κλίση τους ακόλουθους τύπους:

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
	ε ν ι κ ό ς α ρ ι θ μ ό ς		
ονομ.	u	i	tu
γεν.	t ¹	ʈs	t ¹
αιτ.	tun	tn ³	tu
	π λ η θ υ ν τ ι κ ό ς α ρ ι θ μ ό ς		
ονομ.	i		ta
γεν.	tun		
αιτ.	ʈs ⁴		ta

1. Με τον τύπο **d** το αρσενικό και το ουδέτερο άρθρο στη γενική του ενικού εμφανίζεται πριν από λέξεις που αρχίζουν από **v, γ, δ, b, g, d** και **z** ύστερα από οπισθοχωρητική αφομοίωση ως προς την ηχηρότητα του άηχου **t** πριν από τα παραπάνω ηχηρά σύμφωνα: **d vagél** (=του Βαγγέλη), **d γáιδar** (=του γάιδαρου), **d dímitr** (=του Δημήτρη) κλπ. (βλ. και 1.314 I A 2 δ).
2. Με τον τύπο **tun** εμφανίζεται το άρθρο πριν από λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή από στιγμαιαία σύμφωνα εκτός από τα διχειλικά (**p, b**), οπότε με επίδρασή τους εμφανίζεται ο τύπος **tum**. Έτσι έχουμε τους τύπους **tun áγy** (=τον άγιο), **tun érgy** (=τον έργο), **tun dak** (=τον Τάκη), **tun dálaru** (=τον τάλαρο), **tun dzídzira** (=τον τζίτζιρα), **tun dzarxá** (=τον τσαρουχά), **tun gípu** (τον κήπο) κλπ., αλλά **tum bákaka** (=τον μπάκακα "βάτραχο"), **tum batéra** (=τον πατέρα), **tum bétnu** (=τον πετεινό) κλπ. Τέλος με τον τύπο **tu** εμφανίζεται πριν από λέξεις που αρχίζουν από εξακολουθητικό σύμφωνο: **tu vagél** (=τον Βαγγέλη), **tu díspót** (=τον δεσπότη), **tu šúklu** (=τον σούκλο, "τον κουβά"), **tu fitisnó** (=τον φετινό), **tu θánatu** (=τον θάνατο) **tu limó** (=τον λαιμό) κλπ.
3. Οι τύποι **tn** ή **n** του θηλυκού άρθρου στην αιτιατική του ενικού χρησιμοποιούνται πριν από φωνήεν ή **k, p, t**, χωρίς όμως ο ένας από τους δύο τύπους

1.322 Τα ονόματα

Όπως στην κοινή ΝΕ, έτσι και στο ιδίωμα του Ζαγορίου οι συχνότερες και ευχρηστότερες πτώσεις είναι η ονομαστική και η αιτιατική η οποία με εμπρόθετες εκφράσεις αντικατέστησε σ'ένα μεγάλο μέρος τη γενική.

Το κλιτικό σύστημα του ονόματος στο ιδίωμα του Ζαγορίου διαμορφώνεται ως εξής:

1.3221 Γενική ενικού

Η γενική στο ιδίωμα του Ζαγορίου διατηρείται κυρίως ως κτητική και σποραδικά ως γενική της αιτίας, ως υποκειμενική, αντικειμενική κλπ.: *t ambél t taš* (=το αμπέλι του Τάσιου), *péðana ts pínas* (=πέθανα της πείνας), *ándrupus ts días* (=άνθρωπος της δουλειάς) κλπ.

Στις άλλες περιπτώσεις αντικαθίσταται με εμπρόθετες εκφράσεις: *stafíl ap t ambél* (=σταφύλι από το αμπέλι), *niró ap tu putám* (=νερό από το ποτάμι) κλπ., αλλά και με απλή ονομαστική: *éna stréma xuráf* (=ένα στρέμμα χωράφι), *mía mitchá tambáku* (=μια μυτιά ταμπάκιο), *éna fórtuma ksíla* (=ένα φόρτωμα ξύλα) κλπ.

Μερικά από τα αρχαία τριτόκλιτα που μεταπλάστησαν σε πρωτόκλιτα στην κοινή ΝΕ διατηρούν τηναρχαιότροπη γενική: *ts ýinikós* (=της γυναικός), *t andrós m* (=του αντρός μου) κλπ. και αναλογικά *ts mirós* (=της ημέρας). Επίσης λέγεται *inós* (=ενός), *kaθinós* (=καθενός) κλπ.

να επικρατεί σε βάρος του άλλου. Έτσι έχουμε τούς τύπους: *dh gupéla* και *n gupéla* (την κοπέλα), *tn uraníá* και *n uraníá* (=την Ουρανία), *tn umblí* και *n ublí* (την ομπλή) κλπ. ενώ ο τύπος *t* χρησιμοποιείται πρὶν από λέξεις που αρχίζουν από σύμφωνο (εκτός από τα *k, p, t*): *t lútza* (=τη λούτσα), *t mána* (=τη μάνα), *t nirufída* (=τη νεροφίδα), *t ránda* (=τη ράβδα), *t stínúra* (=τη στενούρα) κλπ.

4. Ο τύπος *dž* για την αιτιατ. πληθυντικού αρσενικών και θηλυκών προέρχεται από τον *ts* με οπισθοχωρητ. αφομοίωση ως προς την ηχηρότητα μπροστά από τα ηχηρά σύμφωνα *v, γ, δ, b, d, g* και *z*.

As σημειωθεί επίσης η διπλοτυπία στο σχηματισμό της γενικής ενικού των κυρίων ονομάτων: **t θανάς, t γοργ** (=του θανάση, του Γιώργη) όταν πρόκειται για βαφτιστικά, ενώ **t αἰθανάσύ, t αἰγυργύ** κλπ., όταν πρόκειται για την ημέρα της γιορτής των αγίων.

Πολλά δευτερόκλιτα ουδέτερα δε σχηματίζουν γενική ενικού. Τέτοια είναι τα υποκορ. σε **-άκι**: **nirák** (=νεράκι), **skalupaták** (=σκαλοπατάκι), **anqaθák** (=αγκαθάκι) κλπ., τα σύνθετα **palósklu** (=παλιόσκυλο), **palúγíniku** (=παλιογύναικο) κλπ., τα προπαροξύτονα: **tu vásanu** (=το βάσανο), **tu kératu** (το κέρατο), **tu tératu** (το τέρατο) κ.ά.¹.

1.3222 Αιτιατική ενικού

Η αιτιατική ενικού στα αρσενικά σχηματίζεται με την αφαίρεση του **-s** της ονομαστικής, ενώ στα θηλυκά (και τα ουδέτερα) είναι η ίδια η ονομαστική.

Χαρακτηριστική είναι η αιτιατ. ενικού των αρσενικών επιθέτων τα οποία διατηρούν το **-n**, όταν ακολουθεί φωνήεν ή τα σύμφωνα **p, k, ps, ks**: **tun galón ándrupu** (=τον καλόν άνθρωπο), **kakóm h̄sófu náχs** (=κακόν ψόφο νά'χεις) κλπ.

Επίσης διατηρούν το τελικό **-n** οι αντωνυμικοί τύποι: **ikínun** (=εκείνον), **kánan** (=κανέναν), **óρχun** (=όποιον) κλπ.

1.3223 Ονομαστική πληθυντικού

1. Η ονομαστική πληθυντικού των αρσενικών ονομάτων είναι ανισοσύλλαβη ή ισοσύλλαβη και σχηματίζεται στο ιδίωμα του Ζαγορίου με τις ακόλουθες καταλήξεις:

α. Ανισοσύλλαβα:

-dis (= -δες), δηλ. **-ádis, -ídis, -édis**: **patirádis** (=πατεράδες), **miraklídis** (=μερακλήδες), **γάνdis** (=Γιάννηδες), **kafédis** (=καφέδες) κλπ.

1. Για το σχηματισμό της γενικής εν. των αρχαίων πρωτοκλίτων ακολουθείται και στο ιδίωμα του Ζαγορίου η απαίτηση της κοινής ΝΕ, σύμφωνα με την οποία η γενική των αρσενικών χαρακτηρίζεται από την έλλειψη του **-s**, ενώ αντίθετα η γενική των θηλυκών από την ύπαρξή του.

-éi (=αίοι): Με την κατάλ. -αίοι σχηματίζονται ανισοσύλλαβοι πληθυντικοί αρχαίων πρωτοκλίτων, αλλά και δευτεροκλίτων ουσιαστικών, που δεν έχουν την δυνατότητα σχηματισμού και με την κατάλ. **-dis** (=δεις), όπως τα ουσιαστ. της προηγούμενης κατηγορίας: π.χ. **mastakéi** (=μαστακαίοι, μάστακας "ακρίδα"), **bakakéi** (=μπακακαίοι, μπάκακας "ο βάτραχος") κλπ. και **šalārēi** (=σιαλιαραίοι), **džumbanarēi** (=τσομπαναραίοι) κλπ.

-éi ή **-dis** (=αίοι ή -δεις): Οι καταλήξεις αυτές χρησιμοποιούνται με την ίδια συχνότητα: π.χ. **γίλαδαρέι** και **γίλαδα-
rdis** (=γελαδαραίοι και -ηδεις), **δραγαταρέι** και **δρα-
γατάrdis** (=ντραγαταραίοι και -ηδεις), **δγάκυναρέι**
και **δγάκυνάρdis** (=διακοναραίοι και -ηδεις) κλπ.

β. Ισοσύλλαβα:

-is (=εις): **kléftis** (=κλέφτες), **minis** (=μήνες), **patriótis** (=πατριώτες) κλπ.

-i (=οι) : Με την κατάληξη (που ως άτονη αποβάλλεται) σχηματίζουν πληθυντικό αρχαία τριτόκλιτα μεταπλασμένα κατά την α'κλίση και δευτερόκλιτα: **arχóni** (=άρχοντες), **mastór** (=μάστορες), **lik** (=λύκοι), **pistkí** (=πιστικοί), **anθróp** (=άνθρωποι), **γumén** (=ηγούμενοι), **δaskál** (=δάσκαλοι) κλπ.¹

2. Τα θηλυκά σχηματίζουν ονομαστική πληθυντικού συνήθως ισοσύλλαβη: π.χ. **psχés** (=ψυχές), **kóris** (=κόρες) **θυγατέris** (=θυγατέρες) κλπ. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις κοντά στον ισοσύλλαβο τύπο εμφανίζεται και ο ανισοσύλλαβος: **γαγés** και **γαγάdis** (=γιαγιές και γιαγιαδες), **mánis** και **μανάdis** (=μάννες και μαννάδες), **adirfés** και **adirfádis** (=αδερφές και αδερφάδες), **nífis** και **nfádis** (=νύφες και νυφάδες), **alpés** και **alpúdis** (=αλπές και αλεπούδες) κλπ.

3. Τα ουδέτερα σχηματίζουν κανονικά την ονομ. πληθυντ. σε **-a**. Τα ουδέτερα μεταρρηματικά σε **-simo** σχηματίζουν τον τύπο της

1. Όσα σχηματίζουν πληθυντικό με την κατάλ. **-i** και είναι προπαροξύτονα, κατεβάζουν τον τόνο τους κατά μία συλλαβή.

ονομ. πληθυντικού ανισοσύλλαβο: *kupsímata* (=κοψίματα), *rapsímata* (=ραψίματα) κλπ. Αναλογικά προς αυτά και προς ορισμένα άλλα (π.χ. γόνατα, πράματα κλπ.), μερικά ουδέτερα σχηματίζουν την ονομαστ. πληθυντικού με την προσθήκη και δεύτερης κατάληξης *-ta*. Έτσι έχουμε *áluγα* και *alóγαta* (=άλογα και αλόγατα), *prósupa* και *prusópata* (=πρόσωπα και προσώπατα) κλπ.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ και ο σχηματισμός της ονομ. πληθυντικού αρσενικών σε *-ος*, από ονομ. ουδετέρου σε *-ι*, κατά το ουδέτερο γένος. Έτσι π.χ. έχουμε: *u adirfós* (=ο αδερφός) - *t adérfχα* (=τα αδέρφια), *u nóγambrus* (=ο νιόγαμπρος) - *ta nóγambra* (=τα νιόγαμπρα), *u vátus* (=ο βάτος) - *ta váta* (=τα βάτα), *u kópus* (=ο κόπος) - *ta kórχα* (=τα κόπια) κλπ.

1.3224 Γενική πληθυντικού

Η γενική πληθυντικού, όπως και η γενική ενικού, χρησιμοποιείται σπάνια. Όπου και όταν χρησιμοποιείται, σχηματίζεται με την αρχαία κατάλ. *-on* (=ων) με εμφανή τάση εξαφάνισης του τελικού *-n*. Έτσι ακούγονται συχνά στο Ζαγόρι οι τύποι: *tun gupiló* (των κοπελών), *tun andró* (=των ανδρών), *tun ýinikó* (=των γυναικών) κλπ. Αναλογικά προς τις παραπάνω γενικές σχηματίστηκε και η γενική των αριθμητικών: *δγανό* (=δυσανών), *τριό* (=τριών) κλπ. Η εξαφάνιση του *-n* στη γεν. πληθ. γίνεται συνήθως σε παύση και όχι σε συνεχή λόγο.

Αντίθετα το *-n* διασώθηκε στη γεν. πληθυντικού των αντωνυμιών: *afnón* (=αυτουνών), *iknón* (=εκεινών), *pχanón* (=ποιανών), *ulnón* (=ολωνών) κλπ. αντί των *αυτών*, *εκείνων*, *ποιών*, *όλων* κλπ. με αναλογικό κατέβασμα του τόνου κατά τα ουσιαστικά με γεν. πληθ. σε *-ón* (=ών).

1.3225 Αιτιατική πληθυντικού

Η αιτιατική πληθυντικού συνήθως είναι όμοια με την ονομαστική: π.χ. *i kléftis / ts kléftis* (=οι, τους κλέφτες), *i ýiladárdis / ts ýiladárdis* (=οι, τους γελαδάρηδες) κλπ.

Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που διατηρείται, όπως στην κοινή ΝΕ, ο αρχαίος τύπος της πτώσης. Αυτό συμβαίνει στα αρσεν. σε *-ος*, όταν σχηματίζουν αιτ. πληθ. οξύτονη: π.χ. *ts agýis* (=τους αγίους), *ts kínyús* (=τους κυνηγούς), *ts ambžús* (=τους ανηψιούς) κλπ.

Αντίθετα όταν το δευτερόκλιτο σχηματίζει αιτιατ. πληθυντικού που δεν είναι οξύτονη, εμφανίζεται εξίσου συχνά και τύπος αιτιατικής όμοιος με την ονομαστική: π.χ. *ἑς ἀνθρώπ* (=τους ανθρώπους), *ἑς σαλαρέι* (=τους σιαλιαραίους), *ἑς ἄζυβανaréι* (=τους τσομπαναραίους) κλπ. δίπλα στους τύπους: *ἑς ἀνθρώps*, *ἑς σαλαρέus*, *ἑς ἄζυβανaréus* κλπ.

1.3226 Επίθετα

Τα επίθετα στο ιδίωμα του Ζαγορίου ακολουθούν την κλίση των επιθέτων της κοινής ΝΕ.

1.323 Το ρήμα

Σχετικά με το ρήμα του ιδιώματος του Ζαγορίου είναι σκόπιμο να σημειώσω τα εξής:

1. Αύξηση

Η συλλαβική αύξηση, όπως και στην κοινή ΝΕ, διατηρείται όταν τονίζεται: π.χ. *έκυpsα* (=έκοψα), *έχana* (=έχανα), *έκlapsα* (=έκλαψα) κλπ., ενώ αντίθετα η χρονική είναι σπάνια: π.χ. *ίκsα* (=ήκουσα), *ίρθa* (=ήρθα) κλπ.

Σε μερικές περιπτώσεις δίπλα στους κανονικούς τύπους με συλλαβική αύξηση: *έλιγα* (=έλεγα), *έρχa* (=έπια), *έfirna* (=έφερνα), *έfaya* (=έφαγα) κλπ. σχηματίζονται από αναλογία και τύποι με αύξηση *i*: π.χ. *ίλιγα*, *ίρχa*, *ίfirna*, *ίfaya* κλπ.

2. Μετοχή

Όπως στην κοινή ΝΕ, έτσι και στο ιδίωμα του Ζαγορίου έχουμε δύο τύπους μετοχής:

α. Τον τύπο του ενεργητικού ενεστώτα σε *-undas* (=οντας) για τα ασυναίρετα ή σε *-óndas* (=ώντας) για τα συναιρεμένα που χρησιμοποιείται για τη δήλωση των επιρρηματικών εννοιών τόπου, χρόνου, αιτίας ή υπόθεσης: *γίρέvundas* (=γυρεύοντας), *γλέpundas* (=βλέποντας), *τρόundas* (=τρώγοντας), *αγαρόndas* (=αγαπώντας), *βδόndas* (=πηδώντας) κλπ.

και β. Τον τύπο του παθητικού παρακειμένου σε *-ménus* (=μένος) και σπάνια του παθητικού ενεστώτα: α) σε *-úminus* (=ούμενος), *γίilasúminus* (=γελασούμενος), *pitúmina* (=πετούμενα), *lalúmina*

(=λαλούμενα) κλπ. και β) σε **-áminus** (= -άμενος): **vriχάminus** (= βρεχάμενος), **triχάminus** (=τρεχάμενος) κλπ. που χρησιμοποιούνται με ειδική επιθετική σημασία ή απλώς ως ουσιαστικά.

3. Το απαρέμφατο χάνοντας τη ρηματική του υπόσταση διασώζεται ως ουσιαστικό σε λίγα παραδείγματα, όπως: **tu eχ** (το έχει, το έχος, "η περιουσία"), **tu pγί** (=το πίνειν), **tu faγί** (=το φαγείν "το φαγητό") κλπ.

4. Τα αρχαία ρήματα σε **-ρω** εμφανίζονται και με έρρινο χαρακτήρα. Έτσι έχουμε **féru** και **férnu** (=φέρνω) **férs** και **férns** (=φέρεις), **fér** και **férn** (=φέρει), **péru** και **pérni** (=παίρω), **γδέru** και **γδέrnu** (=γδέρω) κλπ. Οι τύποι με έρρινο χαρακτήρα είναι αναλογικοί σχηματισμοί από τύπους όπως **έδακον-δάκνω**, **έκαμον-κάμνω** κλπ.¹.

5. Από τα ρήματα σε **-zu** (**-ίζω**, **-άζω**), άλλα διατήρησαν την κατάληξη σε **-z**: **afurízu** (=αφορίζω), **kapnízu** (=καπνίζω), **kuknízu** (=κοικινίζω) κλπ. και άλλα που, εκτός από τον τύπο σε **-zu**, σχηματίζουν και τύπο με φωνηεντικό χαρακτήρα: **avγatáu** (=αβγατάω) και **avγatízu** (=αβγατίζω), **anaškiráu** (=ανασκυράω) και **anaškirízu** (=ανασκυρίζω), **γumatáu** (=γιοματάω) και **γumatízu** (=γιοματίζω), **kalmiráu** (=καλημεράω) και **kalmirízu** (=καλημερίζω), **buδάu** (=μποδάω) και **budízu** (=εμποδίζω), **sfalnáu** (=σφαλνάω) και **sfalízu** (=σφαλίζω), **χiritáu** (=χαιρετάω) και **χiritízu** (=χαιρετίζω) κλπ.

Οι τύποι σε **-ao** ξεκινούν από αναλογία αορίστων φωνηεντόλητων ρημάτων. Όπως δηλ. λέχθηκε **ετίμησα-τιμάω** κλπ. λέχθηκε και **εζούλισα-ζουλάω**, **εμαύλισα-μαυλάω** κλπ.

6. Τα περισσότερα από τα ρήματα σε **-ftu** (=φτω) < αρχ. **-pto** (=πτω) π.χ. **astráftu** (=αστράφτω), **péftu** (=πέφτω), **θάftu** (=θάφτω) κλπ., ξεκινώντας από αναλογία προς τον αόριστο ρημάτων σε **-énu** (=εύω) και **-ánu** (=αύω) που κανονικά έληγε σε **-psa** (=ψα): **pálepsa** (=πά-

1. Βλ. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 291. Κατά τον Αναγνωστόπουλο, **Ανάλεκτα** 74-75, πρόκειται για αποβολή του **-n** στα συμπλέγματα **-rns**, **-lns**, **-ln**, **-rn** που, επειδή ήταν δυσκολοπρόφερτα, απλοποιήθηκαν με την αποβολή του **-n**. Ο Μηνάς, **Πωγώνι** 201, εξετάζοντας το φαινόμενο της απλοποίησης του συμπλέγματος **rn** σε **r**, το παρατηρεί και σε ουσιαστικά, όπως **ρίθια** (< ορνίθια), **σερκό** (< σερνικό), **στέρα** (< στέρνα) κλπ.

λαιψα), *sálepsa* (=σάλεψα), *apólapsa* (=απόλαψα), *éparpsa* (=έπαψα) κλπ., όπως και ο αόριστος των ρημάτων σε *-ftu* (=πτω): *ékripsa* (=έκρουσα), *énipsa* (=ένιψα) κλπ., σχημάτισαν ενεστώτα σε *-vu* (=βω): *vlávu* (=βλάβω), *krínu* (=κρύβω), *nínu* (=νίβω), *skundávu* (=σκοντάβω), *rávu* (=ράβω), *klévu* (=κλέβω), *skínu* (=σκύβω), *skávu* (=σκάβω), *anávu* (=ανάβω) κλπ.

7. Παρουσιάζεται σύγχυση στα αρχαία φωνηεντόκλητα ρήματα σε *-áo* (=άω), και *-éó* (=έω). Έτσι:

α. Στον ενικό και στο β' πληθ. πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα επικρατεί ο τύπος σε *-áu* (=άω): π.χ. *kinjávu* (=κυνηγάω) και *kinjó* (=κυνηγώ), *kartirávu* (=καρτεράω) και *kartiró* (=καρτερώ), *kartirás* (=καρτεράς), *kartirái* (=καρτεράει), *kartiráti* (=καρτεράτε) κλπ.

β. Αντίθετα στο α' και γ' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του ενεργ. ενεστώτα, στην οριστική του παθητ. ενεστώτα και στους παρατατικούς ενεργητ. και παθητ. φωνής επικρατεί ο τύπος των ρημάτων σε *-éu* (=έω): π.χ. *agarúmi* (=αγαπούμε), *agarún* (=αγαπούν)-*agarxúmi* (=αγαπιούμαι), *agarxési* (=αγαπιέσαι) κλπ. - *agarúsa* (=αγαπούσα), *agarúsis* (=αγαπούσες) κλπ. - *agarxúmyn* (=αγαπιούμουν), *agarxúsun* (=αγαπιούσουν) κλπ.

γ. Τέλος πολύ λίγα διατήρησαν και τον αρχαίο τύπο σε *-ís*, *-í*: π.χ. *varí* (=βαρεί), αλλά και *varái* (=βαράει), *xurí* (=χωρεί), αλλά και *xurái* (=χωράει), *argís* (=αργείς), *argí* (=αργεί), αλλά και *argái* (=αργάει) κλπ.

8. Ο ενεργητικός παρακείμενος δεν είναι τόσο συνηθισμένος στο ιδίωμα του Ζαγορίου. Η σημασία του εκφέρεται με τον τύπο του αορίστου. Αντίθετα ο υπερσυντέλικος είναι πολύ διαδεδομένος και εκφέρεται με άκλιτο το βοηθητικό ρήμα *έχω* στον τύπο *ίχι* (=είχε) και την υποτακτική του αορίστου που κλίνεται: *ίχι grápsu* (=είχε γράψω), *ίχι gráps* (=είχε γράψει), *ίχι grápsiti* (=είχε γράψετε), *ίχι grápsumi* (=είχε γράψουμε), *ίχι grápsiti* (=είχε γράψετε), *ίχι grápsn* (=είχε γράψουν).

9. Ο μέλλοντας σχηματίζεται μερικές φορές με το *θανά* (=θανά), ιδιαίτερα πριν από φωνήεν: *θανά 'rðu*, *θανά 'rxumi* κλπ.

10. Η προστακτική του ενεργητ. ενεστώτα λήγει σε **-i** (=ει), **-iti** (=ετε): **spíri tu xuráf** (=σπείρε το χωράφι), **spírti m ta xuráf-xá** (=σπείρτε μου τα χωράφια) κλπ., αλλά και σε **-a**, **-áti** (=άτε): **anéva** (=ανέβα), **katéva** (=κατέβα), **stéka** (=στέκια "σταμάτα"), **éla** (=έλα) - **anváti** (=ανεβάτε), **katváti** (=κατεβάτε), **stikáti** (=στενάτε), **iláti** (=ελάτε) κλπ.

Στον παθητικό ενεστώτα η χρήση της προστακτικής έχει εκλείψει τελείως και αντικαταστάθηκε από περιφράσεις: **n agapchési** (να αγαπιέσαι) **n agapchésti** (=να αγαπιέστε). Πολλές φορές αντικαθίσταται από περιφράσεις και η προστακτική του ενεργητικού ενεστώτα: **féva** (=φεύγα), αλλά και **na fiýs** (=να φύγεις), **éla** (=έλα), αλλά και **na 'rθs** ή **na rs** (=να έρθεις) κλπ.

Η προστακτική του ενεργητικού αορίστου λήγει σε **-si** (=σε), **-sti** (=στε) στα ασυναίρετα και σε **-sí** (=ησε), **-ísti** (=ήστε) στα συναιρεμένα, ενώ στον παθητικό αόριστο (ασυναίρετων και συναιρεμένων) λήγει σε **-s** (=σου) και **-θίτι** (=θήτε): **dési** (=δέσε), **désti** (=δέστε) - **agápsi** (=αγάπησε), **agapísti** (=αγαπήστε) και **dés** (=δέσου), **διθίτι** (=δεθήτε) - **agapís** (=αγαπήσου), **agapθί-ti** (=αγαπηθήτε) κλπ.

1.33 ΠΑΡΑΓΩΓΗ

1.331 ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

1.3311 Από ουσιαστικά

α. Επαγγελματικά με τις καταλήξεις

-ás: skafdás (=σκαφιδάς), varilás (=βαρελάς), γrunás (=γουρουνάς) κλπ.

-ár's (=άρης): ýilađárs (=γελαδάρης), karvuníárs (=καρβουνιάρης) κλπ.

-ǵzís (=τζής): samarǵzís (=σαμαρτζής), kulurǵzís (=κουλουρτζής) κλπ.

β. Υποκοριστικά με τις καταλήξεις:

-ák (=άκι): χurafák (=χωραφάκι), rimaták (=ρεματάκι), ðaxláκ (=δαχτυλάκι) κλπ.

-ú'ís, -ú'la, -ú'l' (=ούλης, -ούλα, -ούλι): papú'ís (=παπούλης), piθirú'ís (=πεθερούλης), kípu'ís (=κηπούλης), ðindrú'l' (=δεντρούλι), avlú'la (=αυλούλα) κλπ.

-plu (=πουλο): aluyóplu (=αλογόπουλο), katǵskóplu (=κασικόπουλο), piðóplu (=παιδόπουλο) κλπ. Σπάνια χρησιμοποιείται η κατάλ. στο θηλυκό γένος: vuskupú'la (=βοσκοπούλα), stamnupú'la (=σταμνοπούλα) κλπ.

-ítǵa (=ίτσα): ðikarítǵa (=δεκαρίτσα), klustítǵa (=κλωστίτσα), virǵítǵa (=βεργίτσα) κλπ.

γ. Μεγεθυντικά με τις καταλήξεις:

-us (=ος): kákavus (=κάκαβος), γómarus (=γόμαρος) κλπ.

-arus (=αρος): nóidarus (=βόιδαρος), kulukíðarus (=κολοκύθαρος), škí'ilarus (=σκύλαρος) κλπ.

-as (=ας): mérmigas (=μέρμηγας), sfálagas (=σφάλαγας) κλπ.

-a: kulukíða (=κολοκύθα), γá'la (=γυάλα) κλπ.

-ára (=άρα): fitára (=φετάρα), aǵriufunára (=αγριοφωνάρα) κλπ.¹

1. Εδώ θα πρέπει να καταταχτούν και οι καταλήξεις -amára (=αμάρα), -omára (=ωμάρα) που, μολονότι δεν είναι μεγεθυντικές, προέρχονται από τη μεγεθυντική κατάλ. -ára (=άρα) που προσκολλήθηκε σε μεταρρηματικά ουσί-

δ. Εθνικά με τις καταλήξεις:

-ts (= -της):

-áts (= -άτης): **bultḡáts** (=Μπουλτσιάτης < Μπούλτσι),
kalutáts (=Καλοτάτης < Καλοτά) κλπ.

-ianíts (= -ιανίτης): **duvrianíts** (=Ντοβριανίτης < Ντοβρά) κλπ.

-íts (= -ίτης): **suputḡilíts** (Σοποτσελίτης < Σοποτσελί)
kapisuvíts (=Καπεσοβίτης < Καπέσοβο), **munuḡindríts** (=Μονο-
δεντρίτης < Μονοδέντρι) κλπ.

-óts (= -ώτης): **áimnóts** (=Αιμηνιώτης < Άγιος Μηνάς), **papi-
ḡióts** (=Παπικιώτης < Πάπικιο) κλπ.

-inós (=ινός): **artḡis(t)nós** (= Αρτσισ(τ)νός < Αρτσίστα), **vi-
ḡsnós** (=Βιτσινός < Βίτσα), **vraḡitnós** (Βραδετινός < Βραδέτο),
ḡaskuvitḡsnós (=Λιασκοβετσινός < Λιασκοβέτσι) κλπ.

ε. Πατρωνυμικά με τις καταλήξεις:

-plus (= -πουλος): **ḡanóplus** (=Γιαννόπουλος), **ḡalkóplus** (=
Χαλκιόπουλος) κλπ.

-úls (= -ούλης): **ḡanúls** (=Γιαννούλης), **ḡuryḡúls** (=Γεωργού-
λης), **ḡutúls** (=Γιωτούλης κλπ.).

-éls (= -έλης): **ḡsukanéls** (=Τσουκανέλης), **andunéls** (=Αντωνέ-
λης) κλπ.

-úḡs (= -ούḡης): **munúḡs** (=Μουμούḡης) κλπ.

στ. Ανδρωνυμικά με τις καταλήξεις:

-ina (= -αινα): **ḡórgina** (=Γιώργαινα), **kóstina** (=Κώσταινα),
ḡánina (=Γιάνναινα) κλπ.

-ína (= -ίνα): **ḡuḡurína** (=Θοδωρίνα), **ḡstuduḡulína** (=Χριστο-
δουλίνα) κλπ.

-uva (= -οβα): **miḡáluva** (=Μιχάλοβα), **mánḡuva** (=Μάνθοβα),
kóstuva (=Κώστοβα) κλπ.

-ú (= -ού): **lukú** (=Λουκού), **miḡalú** (=Μιχαλού) κλπ.

αστικά σε -μα ή -μός: **mugénu** - **mugamós** - **mugamára** (=μουγκάλνω - μουγκαμός
-μουγκαμάρα), **trilénu** - **trilamós** - **trilamára** (=τρελαύνω - τρελαμός - τρελα-
μάρα), **ḡambónu** - **ḡámbuma** - **ḡambumára** (=θαμπώνω - θάμπωμα - θαμπωμάρα), **stra-
vónu** - **stránuma** - **stravumára** (=στραβώνω - στράβωμα - στραβωμάρα) κλπ.

ζ. Περιεπτικά με τις καταλήξεις:

- iás (= -ιάς): **pifkás** (=πευκιάς), **kalamnás** (=καλαμιάς) κλπ.
- iá (= -ιά): **kalamnía** (=καλαμιά, η), **psarḡá** (=ψαριά) κλπ.
- stás (= -στάσι): **ḡimunustás** (=θημωνοστάσι), **χurustás** (=χοροστάσι), **lústás** (=λιοστάσι) κλπ.

η. Τοπικά με τις καταλήξεις:

- iό (= -ειό): **maḡirḡó** (=μαγειρειό), **krasupulío** (=κрасοπωλειό) κλπ.
- arḡó (= -αρειό): **ḡiftarḡó** (=γυφταρειό), **baḡḡarḡó** (=μπατζαρειό) κλπ.
- ádku (= -άδικο): **azvistádku** (=ασβεστάδικο), **galatádku** (=γαλατάδικο), **manánku** (=μανάβικο) κλπ.

θ. Δηλωτικά οσμής με την κατάληξη

- íla (= -ίλα): **traíla** (=τραγίλα), **skurdíla** (=σκορδίλα) κλπ.

ι. Διάφορα με την πολυσήμαντη κατάλ. -iá (= -ιά < μεσν. -έα) που δηλώνει:

- μέτρο: **fkarḡá** (=φκυαριά), **pruná** (=πιρουνιά) κλπ.
- πληγή: **maḡirḡá** (=μαχαιριά), **pitriá** (=πετριά) κλπ.
- φυτά ή δέντρα: **miḡdalá** (=αμυγδαλιά), **ḡamaškía** (=δαμασκηλιά), **kirašá** (=κερασιά) κλπ.
- χρονική διάρκεια: **niḡtḡá** (=νυχτιά), **vraḡḡá** (=βραδιά), **χruḡá** (=χροινιά) κλπ.
- ιδιότητα: **anḡrupḡá** (=ανθρωπιά), **arḡundḡá** (=αρχοντιά), **masturḡá** (=μαστοριά) κλπ.

1.3312 Από επίθετα

Τα ουσιαστικά που παράγονται από επίθετα συνήθως είναι αφηρημένα, δηλώνουν κατάσταση ή ιδιότητα, που είναι σχετική με το επίθετο και σχηματίζονται με τη βοήθεια των εξής καταλήξεων:

- a (= -α), με την οποία σχηματίζονται παροξύτονα ουσιαστικά από οξύτονα επίθετα : **zéstá** (=ζέστα), **lókḡa** (=λόξα), **píkra** (=πίκρα) κλπ.

- iá (= -ιά): *anapuδγá* (=αναποδιά), *anustχá* (=ανοστία), *ka-kumirγá* (=κακομοιριά) κλπ.
- ia (= -ια): *pirfáña* (=περηφάνεια), *zundána* (=ζωντάνια), *urfána* (=ορφάνια) κλπ.
- sín (= -σύνη): *akšusín* (αξιωσύνη), *aðirfusín* (=αδερφωσύνη) κλπ.
- íla (= -ίλα): *manríla* (=μαυρίλα), *ksníla* (=ξινίλα), *varvatíla* (=βαρβατίλα) κλπ.
- áða (= -άδα): *frunmáða* (=φρονιμάδα), *prasnáða* (=πρασινάδα), *agriáða* (=αγριάδα) κλπ.

1.3313 Από αριθμητικά με τις καταλήξεις:

- ára (= -άρα): *dikára* (=δεκάρα), *pindára* (=πεντάρα), *kušára* (=εικοσάρα) κλπ.
- ár (= -άρι): *dikár* (=δεκάρι), *pindár* (=πεντάρι) κλπ.
- árku (= -άρικο): *dikárku* (=δεκάρικο), *pindakušárku* (=πεντακοσάρικο) κλπ.
- arγá (= -αριά): *dikarγá* (=δεκαριά), *triandarγá* (=τριανταριά), *sarandarγá* (=σαρανταριά) κλπ.

1.3314 Από ρήματα

Τα ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα δηλώνουν:

1. Την ενέργεια ή το αποτέλεσμα της ενέργειας και σχηματίζονται:

α. Αρσενικά με τις καταλήξεις:

- mós (= -μός): *irχumós* (=ερχομός), *piθamós* (=πεθαμός) κλπ.
- os (= -ος): *thérus* (=θέρος, ο), *skálus* (=σκάλος) κλπ.

β. Θηλυκά με τις καταλήξεις:

- s (= -ση): *vras* (=βράση), *χas* (=χάση), *ðes* (=δέση) κλπ.
- šá (= -σιά): *aplusá* (=απλωσιά), *χalašá* (=χαλασιά), *kativasá* (=κατεβασιά), *kaθšá* (=καθισιά), *vrasá* (=βρασιά), *χαρšá* (=χαψιά) κλπ.
- a (= -α): *aglístra* (=γλίστρα), *γíira* (=γύρα), *kséra* (=ξέρα) κλπ.
- úra (= -ούρα): *faγúra* (=φαγούρα), *χíiritúra* (=χαιρετούρα) κλπ.
- ia (= -ια): *parakála* (=παρακάλια, η), *katándγa* (=κατάντια),

katγórya (=κατηγορία) κλπ.

-ála (=άλα): trixála , fivγάla (=φευγάλα) κλπ.

-í (=ή): axuluí (=αχολοή) κλπ.

γ. Ουδέτερα με τις καταλήξεις

-ma (=μα): stúmbuma (=στούμπωμα), patšáruma (=πατσάρωμα), msókuma (=μεσόκομμα), ksiylítruma (=ξεγλύτρωμα) κλπ.

-smu (=σιμο ή -ξιμο ή -ψιμο): súrsmu (=σούρσιμο), fkáksmu (=φτιάξιμο), zépsmu (=ζέψιμο) κλπ.

-(i) (=ι): ziÝ (=ζύγι), parakál' (=παρακάλι) κλπ.

-iu (=ιο): šxórýu (=συχώριο), zbáθçu (=συμπάθιο) κλπ.

-šó (=σιό): kaθšó (=καθισιό), kímšó (=κοιμισιό) κλπ.

-(i)tó (=ητό): pilal'tó (=πιλαλητό), ruvul'tó (=ροβολητό), bubuntó (=μπουμπουνητό) κλπ.

-úd (=οούδι): pilikúd (=πελεκούδι), arufayúd (=αποφαγούδι) κλπ.

-ató (=ατό): ksirató (=ξερατό), xurató (=χωρατό) κλπ.

-íd (=ίδι): puníd (=πονίδι "το οίδημα"), fkasiíd (=φτιασίδι) κλπ.

2. Το πρόσωπο που εκτελεί την ενέργεια, την οποία δηλώνει το ρήμα, με τις καταλήξεις:

-(s)tís (=στής): truxstís (=τροχιστής), matxastís (=ματιαστής, "αυτός που σκοπεύει") κλπ.

-(s)ts (=στης): ksísts (=ξύστης), psísts (=ψήστης) κλπ.

-jás (=ιάς): vafxás (=βαφιάς), skaftxás (=σκαφτιάς) κλπ.

3. Το όργανο και είναι:

α. Αρσενικά με την κατάληξη:

-ts (=της): ríxts (=ρίχτης), klósts (κλώστης) κλπ.

β. Θηλυκά με τις καταλήξεις:

-stra (=στρα): ksísttra (=ξύστρα), aplóstra (=απλώστρα) κλπ.

-tíra (=τήρα): klaδiftíra (=κλαδευτήρα), furtutíra (=φορτωτήρα) κλπ.

γ. Ουδέτερα με τις καταλήξεις:

-tír (=τήρι): klaδiftír (=κλαδευτήρι), plastír (=πλαστήρι), pattír (=πατητήρι) κλπ.

-tru (=τρο): **táistru** (=τάγιστρο), **siđánlistru** (συδαύλιστρο) κλπ.

4. Τον τόπο με τις καταλήξεις:

-stra (=στρα): **kílistra** (=κυλίστρα), **lístra** (=λιάστρα) κλπ.

-tír (=τήρι): **argastír** (=αργαστήρι), **χuniftír** (=χωνευτήριο) κλπ.

1.332 ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1.3321 Από ουσιαστικά και δηλώνουν:

1. Πλησμονή με τις καταλήξεις:

-irós (=ερός): **agusirós** (=αγκουσερός), **vlasiró** (=βλασερό, ενν. φωμί "εύζυμο") κλπ.

-alós (=αλός): **ruđalós** (=ροδαλός), **drupalós** (=ντροπαλός) κλπ.

2. Ύλη με τις καταλήξεις:

-énius (=ένιος): **malamaténius** (=μαλαματένιος), **kulukθένius** (=κολοκυθένιος) κλπ.

-utós (=ωτός): **klarutós** (=κλαρωτός), **đamutó** (=νταμωτό "ύφασμα χωρισμένο σε τετραγωνίδια") κλπ.

3. Αυτόν που έχει ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο με τις καταλήξεις:

-árs (=άρης): **malafrandžárs** (=μαλαφραντζιάρης), **χtikárs** (=χτικιάρης), **tsimblárs** (=τσιμπλιάρης) κλπ.

-árkus (=άρικος): **arustčárkus** (=αρρωστιάρικος), **grinárkus** (=γκρινιάρικος) κλπ.¹

4. Αυτόν που ανήκει ή προέρχεται απ'ό,τι δηλώνει το ουσιαστικό με τις καταλήξεις:

-nós (=ινός): **vuđnós** (=βοδινός), **γilađnós** (=γελαδινός) κλπ.

-išus (=ήσιος ή -ίσιος): **kačskíšus** (=κατσικίσιος), **γruníšus** (=γουρουνίσιος), **zayuríšus** (=ζαγορήσιος) κλπ.

1. Τα παράγωγα επίθετα με την κατάληξη **-άρικος** προέρχονται από τα σε **-άρης** + την κατάλ. **-ικος**, οπότε θα μπορούσαν να περιληφθούν από την άποψη αυτή και στα παράγωγα από επίθετα.

- játkus (= -ιάτικος): **pidǵátkus** (= παιδιάτικος), **χstuyínátkus** (= Χριστουγεννιάτικος) κλπ.
- kós (= ιικός): **γnumkós** (= γνωμικός "συνετός"), **pastrikós** (= παστρικός) κλπ.

5. Ομοιότητα με τις καταλήξεις:

- átus (= -άτος): **kuḍunátu** (= κουδουνάτο "είδος αγριόπαπιας"), **ksidátus** (= ξιδάτος) κλπ.
- u (= -ω): **arápu** (= αράπω, η), **mórfu** (= μόρφω, η) κλπ.

1.3322 Από επίθετα και δηλώνουν:

1. Ό,τι και το πρωτότυπο με τις καταλήξεις:

- kus (= -ικός): **anχtumátkus** (= ανοιχτομάτικος), **ftamnítkus** (= εφταμηνίτικος) κλπ.¹
- upós (= -ωπός): **kuḱnupós** (= κοικινωπός), **struḱilupós** (= στρογγυλωπός) κλπ.
- anós (= -ανός): **kundaḱanós** (= κοντακιανός), **miḱanós** (= μεσιανός) κλπ.

2. Υποκορισμό με τις καταλήξεις:

- (u)lós (= -ουλός): **makrulós** (= μακρουλός), **nirlós** (= νερουλός), **vaḱlós** (= βαθουλός) κλπ.
- úḱskus (= -ούτσικος): **mkrúḱskus** (= μικρούτσικος), **kundúḱskus** (= κοντούτσικος), **kalúḱskus** (= καλούτσικος) κλπ.
- úl's (= -ούλης): **mkrúl's** (= μικρούλης), **kundúl's** (= κοντούλης), **asprúl's** (= ασπροούλης) κλπ.

3. Ας σημειωθεί εδώ και ο σχηματισμός με την κατάλ. -γος στερητικών επιθέτων σε -ιστος ή -τός: **anástγus** (= αβάσταχτος), **agírγus** (= αγύριστος), **asarándγus** (= ασαράντιστος), **akḱúrγus** (= αξούριστος), **ákaγus** (= άκαφτος) κλπ.²

1. Βλ. και 1.3321, 3 στο λ. -arkus (= -άρικος)

2. Οι ίδιοι σχηματισμοί παρατηρούνται και στο ιδίωμα του Παγωνίου (βλ. Μηνά, Παγώνι 201).

1.3323 Από ρήματα με τις καταλήξεις:

- tkós (= -τικός): **kataδixtkós** (=καταδεικτικός), **sivastkós** (=συμβιβαστικός) κλπ.
- irós (= -ερός): **straftirós** (=αστράφτερός), **agnandirós** (=αγναντερός "ιερίοπτος") κλπ.
- tós (= -τός): **apuítós** (=απολυτός), **strakutós** (=στρακωτός < στρακώνω "στρώνω αυλή με πλάκες") κλπ.
- átus (= -άτος): **trixátus** (=τρεχάτος), **finvátus** (=φευγάτος) κλπ.

1.3324 Από επιρρήματα με τις καταλήξεις:

- nós (= -ινός): **kundaκnós** (=κοντακινός), **χtisnós** (=χθεσινός) κλπ.
- anós (= -ανός): **mismirγanós** (=μεσημεριανός), **diplanós** (=διπλανός) κλπ.
- utós (= -ωτός): **apanutós** (=απανωτός) κλπ.
- išus (= -ίσιος): **parapaníišus** (=παραπανίσιος) κλπ.

1.333 ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ

Οι σημαντικότερες παραγωγικές καταλήξεις ρημάτων στο ιδίωμα του Ζαγορίου είναι οι ακόλουθες:

- ízu (= -ίζω) με την οποία σχηματίζονται ρήματα από θέματα ρημάτων (υποκοριστικών), ονομάτων και άκλιτων: **kapsurízu** (=καψουρίζω), **figízu** (=φεγγίζω), **spartarízu** (=σπαρταρίζω), **laχnízū** (=λαχνίζω), **lanupsirízu** (=λιανοψειρίζω), **paramirízu** (=παραμερίζω) κλπ.
- énu (= -εύω) με την οποία σχηματίζονται ρήματα από ονόματα και άκλιτα:
kušénu (=κοσεύω, "τρέχω" < κοσή "τρεχάλα"), **kundénu** (=κοντεύω), **agnandénu** (=αγναντεύω) κλπ.
- ónu (= -ώνω) με την οποία σχηματίζονται ρήματα από ονόματα και άκλιτα:
ksifarsónu (=ξεφαρσώνω), **šmónu** (=σιμώνω), **anakatónu** (=ανακατώνω), **stupónu** (=στουπώνω) κλπ.

-**(i)ázu** (=-(ι)άζω) με την οποία σχηματίζονται ρήματα από ονόματα:

ksl'ázu (=ξυλιάζω), **muk'ázu** (=μουκιάζω), **fafutx'ázu** (=φαφουτιάζω), **ksikutx'ázu** (=ξεκουτιάζω), **nir'ázu** (=νερουλιάζω) κλπ.

-**énu** (=αίνω) με την οποία σχηματίζονται παράγωγα ρήματα από ονόματα:

aχamnénu (=αχαμναίνω), **anusténu** (=ανοσταίνω), **avaškénu** (=αβασκαίνω) κλπ.

1.4 ΤΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

1.41 Γενικά - Μεθοδολογικές αρχές - Προβλήματα - Κατάταξη

Τα τοπωνύμια του Ζαγορίου είναι κυρίως ελληνικά. Ωστόσο ένα ποσοστό τους αποδίδεται σε ξένα φύλα ή λαούς που στη διάρκεια της ιστορίας, ως επιδρομείς ή κατακτητές, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του ή αφομοιώθηκαν από τους Έλληνες κατοίκους του. Γενικά τα ξένα (ελληνόθετα ξένα ή ξενόθετα ξένα) τοπωνύμια του Ζαγορίου εμφανίζονται πολυαριθμότερα από άλλες περιοχές της Ελλάδας¹. Αυτό οφείλεται:

1. στη γειτνίαση της περιοχής με λαούς της Βαλκανικής και

2. στο γεγονός ότι το Ζαγόρι (και η Ήπειρος γενικότερα) ήταν γεωγραφικά απομονωμένη από την υπόλοιπη Ελλάδα και παραμελημένη από τα κέντρα εξουσίας, ιδιαίτερα κατά τους ελληνιστικούς και βυζαντινούς χρόνους, οπότε παρατηρούνται οι μεγάλες μετακινήσεις λαών. Το τελευταίο αυτό γεγονός είχε ως αποτέλεσμα να εισβάλουν κατά καιρούς στην περιοχή από βορρά ξενόγλωσσοι λαοί και φύλα και να εγκατασταθούν εκεί άλλοτε για μεγαλύτερο και άλλοτε για μικρότερο χρονικό διάστημα. Από τα βυζαντινά χρόνια έχουμε επιδρομές και εγκαταστάσεις, κατά χρονολογική σειρά, Σλάβων, Αρομούνων και Αλβανών, το πέρασμα των οποίων μαρτυρείται από προσηγορικές λέξεις και ιδιαίτερα από τοπωνύμια. Τα τελευταία άλλοτε είναι διασπαρμένα σε όλο το χώρο και άλλοτε σε απομονωμένες νησίδες. Αξίζει επίσης να παρατηρηθεί εδώ πως στην περιοχή του Ζαγορίου λείπουν τα αρχαιοπινή τοπωνύμια. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται σε δύο λόγους: 1) στο μαρασμό και την ερήμωση των αρχαίων οικισμών, δηλ. επάνω ή κοντά σε αρχαίες πόλεις ή χωριά ιδρύθηκαν αργότερα νέοι οικισμοί που πήραν συχνά νέα ονόματα, και 2) στην τάση να αντικατασταθούν τα αρχαία ειδωλολατρικά ονόματα με νέα αγιωνύμια, τα οποία ικανοποιούσαν το θρησκευτικό συναίσθημα του λαού.

Με τη μελέτη των τοπωνυμίων της περιοχής του Ζαγορίου, όπως και κάθε περιοχής:

1. Βλ. J. Koder, "Zur Frage der slavischen Siedlungsgebiete im mittelalterlichen Griechenland." BZ 71 (1978) 328.

1. διαπιστώνονται οι εποικισμοί της περιοχής από διάφορους λαούς ή φύλα, οι ασχολίες των κατοίκων της, το πολιτιστικό επίπεδό τους, η γλώσσα της εποχής κλπ.

2. αποκαλύπτονται οι λαϊκές αντιλήψεις και δοξασίες των κατοίκων της για φανταστικά όντα, μεταφυσικά φαινόμενα κλπ. (π.χ. Δρακόλιμνη, Αλέτρι, Νεραϊδόβρυση κλπ.

3. γίνονται γνωστές οι προτιμήσεις των κατοίκων της περιοχής σε κάποιον άγιο ή κάποια αγία. Η προτίμηση αυτή μπορεί να είναι ενδεικτική: 1) του λαού που έδωσε αυτά τα αγιωνύμια. Έτσι π.χ. η Αγία Παρασκευή, η προσφιλής αγία των Αρομούνων, σε συνδυασμό με τη μεγάλη συχνότητα του αγιωνυμίου στο Ζαγόρι (πάντα ως εξωκλήσι και ποτέ μέσα σε οικισμό) αποτελεί ένδειξη για την εξάπλωσή τους στο Ζαγόρι σε μια δεδομένη περίοδο της ιστορίας του. Ας μη μας διαφεύγει επίσης το γεγονός ότι οι Αρομούνοι, παραδοσιακοί κτηνοτρόφοι, δεν ήταν εγκατεστημένοι σε οικισμούς, αλλά ζούσαν έξω από τα χωριά στις σκηνές και τα "κονάκια" τους. Παρόμοια συμπεράσματα θα μπορούσαν να εξαχθούν από τη συχνότητα με την οποία συναντιέται ως αγιωνύμιο ο Προφήτης Ηλίας - ο "Αη-Διάς" - , που υπήρξε ο αγαπητός άγιος των Αλβανών κλπ. 2) των επαγγελματιών κλπ. ασχολιών των κατοίκων της περιοχής. Έτσι στο Ζαγόρι ο Άγιος Νικόλαος, προστάτης όσων ταξιδεύουν, επαναλαμβάνεται δύο και τρεις φορές μέσα σε μια κοινότητα ή την περιοχή της, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι Ζαγορήσιοι ήδη από τα μέσα του 17. αι. αναζητούσαν εργασία στην Ξενιτιά. Ενδεικτικά επίσης για τις αγροτικές και κτηνοτροφικές ενασχολήσεις των κατοίκων του Ζαγορίου είναι τα αγιωνύμια Άγιος Βλάσιος (φύλακας των ζώων και των ποιμνίων, προστάτης κατά της ευλογιάς, του λύκου κλπ.), ο Άγιος Τρύφων (προστάτης της βλάστησης) κλπ.

Τα τοπωνύμια, εκτός από τα κυριώνυμα και τα αγιωνύμια, έχουν την ετυμολογική τους αρχή σε ένα προσηγορικό, που, κατά την εποχή της ονομασίας του τόπου, είχε συγκεκριμένη και γνωστή σε όλους σημασία¹. Το γεγονός ότι υπάρχουν τοπωνύμια, των οποίων

1. Κατά τη διάρκεια των περιοδειών μου στο Ζαγόρι για τη συλλογή των τοπωνυμίων της περιοχής, διαπίστωσα πως οι Ζαγορήσιοι σχεδόν ποτέ δε σκέφτηκαν ότι κάθε τοπωνύμιο είναι φορέας μιάς συγκεκριμένης σημασίας και ότι έχει ένα συγκεκριμένο νόημα.

τα αντίστοιχα προσηγορικά δε χρησιμοποιούνται σήμερα, δε σημαίνει ότι αυτά το τοπωνύμια δε χρησιμοποιήθηκαν κάποτε και από κάποιους ως προσηγορικά. Αυτό οφείλεται: 1) στο γεγονός ότι τα τοπωνύμια είναι συντηρητικά γλωσσικά στοιχεία που αντέχουν στο πέρασμα του χρόνου και 2) στο ότι η γλώσσα με την εξέλιξη που έχει ως κοινωνικό φαινόμενο, βρίσκεται σε διαρκή κίνηση και άλλοτε αποβάλλει παλαιά στοιχεία και άλλοτε δέχεται νέα τόσο στο λεξιλόγιο όσο και στη γραμματική και τη σύνταξη.

Οι Ζαγορήσιοι, όπως και οι κάτοικοι του ελληνικού χώρου, δίνουν τα ονόματα στους τόπους με βάση τα ακόλουθα στοιχεία:

1. ένα "κατεξοχήν" χαρακτηριστικό του τόπου που μπορεί να είναι σχήμα, χρώμα, κατάσταση, βλάστηση, ζώα κλπ. π.χ. **Αυγό (το), Τσούκα Ρόσια (η), Βυθίσματα (τα), Κορνίς (το), Βραδέτο (το)** κλπ.

2. τη γεωργική ή την κτηνοτροφική χρήση του τόπου: π.χ. **Αλατσιές (οι), Κανναβίστρες (οι), Τσαπίσματα (τα)** κλπ.

3. τα έργα του ανθρώπου: π.χ. εκκλησιές, μύλοι, γέφυρες, οχυρώματα κλπ.

4. τον ιδιοκτήτη ή τον κάτοικο ενός τόπου: π.χ. **Καλοτά (η), Φραγκιάδες (οι)** κλπ.

5. δεισιδαιμονίες, παραδόσεις, δοξασίες, ιστορικά γεγονότα κλπ.: π.χ. **Δρακόλιμνη (η), Ξωθκιονέρι (το)** κλπ.

Κάθε τμήμα του Ζαγορίου (δυτικό, κεντρικό, ανατολικό) ή κάθε κοινοτική περιοχή δεν εμφανίζει ούτε την ίδια πυκνότητα ούτε τον ίδιο αριθμό τοπωνυμίων. Αυτό εξαρτάται από τους εξής παράγοντες: 1) την έκταση: όσο μεγαλύτερη είναι μια περιοχή, τόσο περισσότερα είναι και τα τοπωνύμιά της. 2) τη φύση του εδάφους: όσο πιο γόνιμη είναι μια περιοχή, τόσο συχνότερη είναι η εκμετάλλευσή της και τόσο περισσότερα είναι τα τοπωνύμιά της* όσο πιο ορεινή και άγονη είναι τόσο αραιότερη η χρήση της και λιγότερα τα τοπωνύμιά της. Έτσι η αλπική ζώνη της Γκαμήλας έχει πολύ λιγότερα τοπωνύμια από τα σχετικά εύφορα υψίπεδα της Ντοβράς και της Βίτσας και 3) την πυκνότητα του πληθυσμού. Στις αραιοκατοικημένες περιοχές υπάρχει μικρός αριθμός τοπν., ενώ αντίθετα στις πυκνοκατοικημένες ο αριθμός των τοπν. είναι μεγαλύτερος.

Όπως είναι γνωστό γενικά, έτσι και στο Ζαγόρι η σημασία ενός

τοπωνυμίου δεν ανταποκρίνεται πάντοτε στην πραγματικότητα που παρουσιάζει ο τόπος κατά το χρόνο που γίνεται η έρευνα. Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα παραδείγματα:

1. Η χλωρίδα ή η πανίδα που αποτελούσε το "κατεξοχήν" χαρακτηριστικό πολλών περιοχών του και συντέλεσε στην ονομασία τους έπαψε για διάφορους λόγους να υπάρχει. Η βλάστηση μιας περιοχής αλλάζει με το πέρασμα του χρόνου είτε από την αλλαγή των κλιματολογικών συνθηκών είτε από την επέμβαση του ανθρώπου. Το όνομα/όμως του τόπου, παρά την ασυμφωνία αυτή, παραμένει. Έτσι π.χ. το τοπν. **Καρυές** (στο 19. χιλιόμετρο της οδού Ιωαννίνων-Κόνιτσας) δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, αφού σήμερα αντί για τις καρυδιές, που οι παλιότεροι θυμούνται, δεν υπάρχουν παρά μόνο σπίτια. Το ίδιο συμβαίνει και όταν εκλείψουν οι ευνοϊκοί λόγοι για την ύπαρξη ή τη διατήρηση ενός ζωικού είδους σε μια περιοχή· αυτό συντελεί και στην εξαφάνιση του ζώου που τη χαρακτηρίζει· ωστόσο το όνομα του τόπου παραμένει. Έτσι τα ζώονυμα τοπωνύμια **Λεπουράρια** και **Πετρονίλια**, πού δόθηκαν σε θέσεις από το γεγονός ότι εκεί σύχναζαν λαγοί και πέρδικες, εξακολουθούν και σήμερα να διατηρούν τα ονόματά τους παρά το γεγονός ότι τα ζώα που έδωσαν αφορμή για την ονομασία τους έχουν σχεδόν εκλείψει από τις περιοχές για διάφορους λόγους (έλλειψη καλλιεργειών, επιδημικές ασθένειες, αύξηση αριθμού κυνηγών κλπ.).

2. Η ίδια ασυμφωνία του τοπν. με την πραγματικότητα παρουσιάζεται σε μερικά υδρωνύμια του Ζαγορίου (ονόματα ρυακιών, πηγών κλπ.), επειδή έπαψε για διάφορους λόγους να υπάρχει το νερό που προκάλεσε την ονομασία του τόπου και τον ονόμασε Βρύση, Πηγή, Πηγαδούλι κλπ.

3. Σε μια άλλη περίπτωση παρατηρείται στο Ζαγόρι, όπως και γενικά στον ελληνικό χώρο, ασυμφωνία μεταξύ της σημασίας του τοπωνυμίου και της πραγματικότητας που παρουσιάζει ο τόπος. Πρόκειται για τις περιπτώσεις μετοίκησης των πληθυσμών που θέλουν να μεταφέρουν στον τόπο της νέας εγκατάστασής τους το όνομα του τόπου από τον οποίο προέρχονται. Αναφέρεται εδώ για παράδειγμα το τοπν. **Μεσοβούνι**. Το τοπν. αυτό που χαρακτηρίζει χωριό δε δηλώνει σήμερα έναν τόπο "ανάμεσα σε δύο βουνά", όπως ήταν ο τόπος της προηγούμενης εγκατάστασης. Αυτή η τελευταία περίπτωση

αφορά τα ονόματα οικισμών και τα αγιωνύμια.

Ένα συχνό φαινόμενο στην τοπωνυμολογία είναι επίσης και το φαινόμενο κατά το οποίο ένα τοπων. περιορισμένου χώρου μπορεί να επεκταθεί και να ονομάσει μια ευρύτερη περιοχή και αντίστροφα, η ονομασία μιας ευρύτερης περιοχής να περιοριστεί σε ένα τμήμα της. Ένα ποτάμι π.χ. μπορεί να δώσει το όνομά του στην ευρύτερη περιοχή, για την οποία το χαρακτηριστικό του ποταμού (π.χ. είδος ψαριών, καθαρό ή θολό νερό κλπ.) που συντέλεσε στην ονομασία του είναι τελείως ξένο και παράταιρο. Έτσι και στο Ζαγόρι το τοπων. **Βοΐδομάτης** από ονομασία της πηγής του ποταμού κατέληξε να ονομάζει ολόκληρο τον παραπόταμο του Αώου. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και αντίστροφα, δηλ. μια μεγαλύτερη περιοχή να δώσει το όνομά της σε μια μικρότερη. Έτσι στο Ζαγόρι το υδρωνύμιο **Διπόταμος** έδωσε το όνομά του στο χωριό Στολοβό, το όνομα του βουνού Πάπιγκο την ονομασία του χωριού Πάπιγκο, το όνομα της χαράδρας του Βίκου έδωσε το σημερινό όνομα του χωριού Βιτσικό κλπ.

Επίσης ο σχηματισμός των περιφραστικών ή των σύνθετων τοπωνυμίων με α' συνθετικό επίθετο, επίρρημα κλπ., όπως π.χ. **παλιός, μέγας, νέος, μέσα, έξω, κείθε** κλπ. γίνεται συνήθως με σκοπό την αντιδιαστολή προς κάποιο άλλο σημασιολογικά αντίθετο τοπωνύμιο. Έτσι στο Ζαγόρι τα **Νιάμπελα** π.χ. έγιναν σε αντιδιαστολή προς τα **Παλιάμπελα**, τα **Κατάμπελα** προς τα **Πανάμπελα** κλπ.

Η αντιδιαστολή όμως αυτή δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για το σχηματισμό αυτών των τοπωνυμίων, γιατί υπάρχουν τέτοια σύνθετα ή περιφραστικά τοπων. στα οποία ο χαρακτηρισμός **κάτω, πάνω** κλπ. δίνεται σε συσχέτιση και σε αναφορά προς κάποιο βασικό χαρακτηριστικό της τοποθεσίας, π.χ. πάνω ή κάτω από το δρόμο, από το χωριό κλπ. Έτσι π.χ. το τοπων. **Κειθελάκκος** δεν προϋποθέτει την ύπαρξη ενός ***Αωθελάκκου**, αλλά ονομάστηκε έτσι επειδή βρίσκεται στον "απεκείθε" λάκκος σε σχέση με το χωριό. Το ίδιο συμβαίνει και με τα τοπων. **Μεσιαράχη, Μεγαλάκκος** κλπ. χωρίς να είναι απαραίτητη για το σχηματισμό τους η ύπαρξη σημασιολογικά αντιθέτων τοπωνυμίων.

Μια από τις δυσκολίες που παρουσιάζονται κατά τη διερεύνηση της ετυμολογικής αρχής των τοπωνυμίων του Ζαγορίου οφείλεται στην πληθώρα των κυριώνυμων τοπωνυμίων που εξ αιτίας του μεταπλασμού (=αλλαγή του γένους) δεν μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε με βεβαιότητα ως κυριώνυμα: **Ξυράφ(ι), το<στ(ου) Ξυράφ(η) <Ξυράφ(η)ς** **Γαιϊτάν(ι) το<στ(ου) Γαιϊτάν(η) <ο Γαιϊτάν(η)ς** **Καλέσ(ι), το<στ(ου) Καλέσ(η) <ο Καλέσ(η)ς** κλπ. Όταν όμως ονόματα χωριών και γενικά τόπων δηλώνουν σωματικά ή ψυχικά γνωρίσματα ανθρώπων, τότε δεν μπορεί παρά να είναι κυριώνυμα τοπωνύμια.

Μεθολογικά είναι ορθό να αναζητάει κανείς την προέλευση κάθε τοπωνυμίου στην ντόπια γλώσσα (κοινή ελληνική ή ιδιωματική

του τόπου) χωρίς να παρασύρεται από φωνητικές συμπτώσεις με ξένες λέξεις. Οπωσδήποτε το Ζαγόρι δέχτηκε πολλά ξένα τοπωνύμια (σλαβικά, αλβανικά κλπ.). Μια από τις δυσκολίες που παρουσιάζει η ετυμολόγηση των ξενόθετων αυτών τοπωνυμίων της περιοχής οφείλεται στο ότι οι προσηγορικές λέξεις από τις οποίες δημιουργήθηκαν χρησιμοποιούνται σε περισσότερες από μια γλώσσες. Έτσι στην περίπτωση αυτή δεν μπορεί πάντα να εξακριβωθεί αν το συγκεκριμένο τοπωνύμιο ανήκει στη "μητέρα" γλώσσα ή στη γλώσσα στην οποία το προσηγορικό συναντιέται ως δάνειο.

Για το χαρακτηρισμό των τοπωνυμίων του Ζαγορίου ως "ξένων", δεν αρκεί μόνο "η ξένη ετυμολογική προέλευση", αφού η ξένη προσηγορική λέξη που χρησίμευσε για την ονομασία ενός τόπου μπορεί να υπάρχει ως δάνειο στην ελληνική γλώσσα (στην κοινή δηλ. ή στο τοπικό ιδίωμα). Έτσι το "ξένης ετυμολογικής αρχής" τοπωνύμιο δεν είναι αναγκαστικά και "ξενόθετο", αφού αυτό μπορεί να έχει δοθεί από τους Έλληνες. Όταν όμως η ετυμολογία ενός τοπωνυμίου μας οδηγεί σε μια ξένη λέξη που δε χρησιμοποιείται ως προσηγορική από τους ελληνόφωνους της περιοχής, τότε ασφαλώς το τοπωνύμιο αυτό πρέπει να θεωρηθεί και ως "ξενόθετο". Με βάση την παραπάνω αρχή πρέπει να θεωρηθούν "ξένα" τα τοπωνύμια που δημιούργησαν οι ξένοι με τις ιδιαιτερότητες και τις ιδιομορφίες της δικής τους γλώσσας¹.

Ειδικότερα τα τοπωνύμια του Ζαγορίου μπορούν να καταταχτούν σε 3 κατηγορίες: 1. Ελληνόθετα 2. Ξενόθετα 3. Υβρίδια.

Η κατηγορία των ελληνόθετων (Ε) διαιρείται σε 7 υποκατηγορίες:

- α. Ελληνόθετα ελληνικής προέλευσης (Ε.Ε.)
- β. Ελληνόθετα λατινικής προέλευσης (Ε.Λ.)
- γ. Ελληνόθετα αρομούνικης προέλευσης (Ε.Αρ.)
- δ. Ελληνόθετα αλβανικής προέλευσης (Ε.Αλ.)
- ε. Ελληνόθετα σλαβικής προέλευσης (Ε.Σ.)
- Ελληνόθετα τουρκικής προέλευσης (Ε.Τ.) και
Ελληνόθετα μικτής προέλευσης (Ε.Μ.)

Για τους λόγους οικονομίας του έργου δεν ασχολούμαι με τις φωνητικές, μορφολογικές κλπ. ιδιαιτερότητες των γλωσσών που συντέλεσαν στη δημιουργία των τοπωνυμίων του Ζαγορίου, αφού με την ευκαιρία της ετυμολογικής εξέτασης των τοπωνυμίων θα γίνεται λόγος γι' αυτές.

Στην α' υποκατηγορία κατατάσσονται τα τοπν. που προέρχονται από προσηγορικά ελληνικής ετυμολογικής αρχής. Οι υποκατηγορίες β, γ, δ, ε και στ περιλαμβάνουν τοπν. που ανάγονται σε ελληνικά προσηγορικά, τα οποία είναι δάνεια από τις αντίστοιχες ξένες γλώσσες (λατινική, σλαβική, αρομουνική, αλβανική και τουρκική). Στην υποκατηγορία ζ κατατάσσονται σύνθετα ή περιφραστικά τοπν. των οποίων τα συνθετικά ή τα μέρη της περίφρασης είναι διαφορετικής ετυμολογικής προέλευσης, όταν δηλ. έχουμε το σχήμα: προσηγορικό ελληνικής προέλευσης + δάνειο της ελληνικής (και αντίστροφα) ή δάνειο της ελληνικής + δάνειο της ελληνικής διαφορετικής προέλευσης.

Η κατηγορία των ξενόθετων περιλαμβάνει τις εξής υποκατηγορίες:

- α. Ξενόθετα λατινικά (Ξ.Λ.)
- β. Ξενόθετα σλαβικά (Ξ.Σ.)
- γ. Ξενόθετα αρομουνικά (Ξ.Αρ.)
- δ. Ξενόθετα αλβανικά (Ξ.Αλ.)
- ε. Ξενόθετα τουρκικά (Ξ.Τ.)

Τα τοπν. των υποκατηγοριών αυτών σχηματίστηκαν από προσηγορικά ξένων γλωσσών και έχουν τεθεί από ξένους.

Τα τοπν. κατατάσσονται στις υποκατηγορίες αυτές με βάση την αλφαβητική τους σειρά. Τα περιφρ. τοπν., που δημιουργούν ορισμένα προβλήματα ως προς την κατάταξή τους, κατατάσσονται με βάση την αλφαβητική σειρά: α) του προσωπωνυμίου (εφόσον το ένα από τα δύο μέρη της περίφρασης είναι βαφτ. ή επών.) β) του "κατά γενικήν"ουσιαστ. γ) του ουσιαστ. και όχι του επιθετ. προσδιορισμού και δ) του γενικότερου τοπν. ή του τοπν. που χρησιμεύει ως παράθεση.

Τέλος η κατηγορία των υβριδίων (Υ.) περιλαμβάνει σύνθετα τοπν. που σχηματίζονται από τη σύνθεση δύο προσηγορικών λέξεων, που δε χρησιμοποιούνται ως προσηγορικές, γνήσιες ή δάνειες, στην ίδια γλώσσα.

Προβλήματα ως προς την κατάταξή τους στις παραπάνω κατηγορίες δημιουργούν μερικά τοπν. τα οποία κατατάσσονται ως εξής:

α. Τα τοπν. που σχηματίζονται από προσηγορικά ξένης προέλευσης (τα οποία δεν συναντιούνται ως δάνεια στην ελληνική) με μια ελληνική παραγωγική κατάληξη κατατάσσονται στα ελληνόθετα ελλην.προέλ. (Ε.Ε.).

Η κατάταξη αυτή προτιμήθηκε, γιατί η ξένη λέξη, μολονότι δε μαρτυρείται, πρέπει κάποτε να μπήκε ως δάνειο στην ελληνική και είτε έπαψε να χρησιμοποιείται είτε εξακολουθεί να χρησιμοποιείται και δεν αποθησαυρίστηκε.

β. Στην ίδια κατηγορία (Ε.Ε.) κατατάσσονται και όσα από τα τοπν. προέρχονται από ελληνικά προσηγορικά ξένης προέλ. + ελλην.παραγωγική κατάληξη.

γ. Τα περιφραστικά τοπν. τα οποία έχουν το α' μέρος της περιφρασης ελληνικό, όπως: **βρύση**, **μεγάλος-μικρός**, **πάνω-κάτω** κλπ. και το β' μέρος προσηγορικό από κάποια ξένη γλώσσα κατατάσσονται στα Ξενόθετα (Ξ.). Έτσι π.χ.: τα τοπν. **Μεγάλο Σουρεμάδι** και **Μικρό Σουρεμάδι** κατατάσσονται στα Ξ.Αλ., τα **Μεγάλη Ασόνισα** και **Μικρή Ασόνισα** στα Ξ.Σ. κλπ.

δ. Με όσα λέχθησαν παραπάνω συμμορφώνονται αναγκαστικά και τα κυριώνυμα τοπωνύμια, ιδιαίτερα όσα από αυτά προέρχονται από επώνυμα.

1. 42 Ξένοι λαοί και φύλα που έδωσαν τοπωνύμια στο Ζαγόρι.

Για την καλύτερη κατανόηση των ξένων τοπν. του Ζαγορίου θα αναφερθούν εδώ γενικές πληροφορίες για τα φύλα και τους λαούς που συντέλεσαν στη δημιουργία των Ξενόθετων τοπν. του Ζαγορίου και ιδιαίτερα, στοιχεία που αφορούν τους Αρομούνους, τους Αλβανούς και τους Σλάβους¹.

1. Αρομούνοι

Η ιστορική αρχή των Αρομούνων² δέν είναι εξακριβωμένη. Η έλ-λειψη ιστορικών μαρτυριών κάνει το πρόβλημα περίπλοκο και δύσκολο στη λύση του. Η εμφάνισή τους στην ιστορία γίνεται το 976 μ.Χ. σε επεισόδιο κοντά στην Καστοριά³, ενώ κατά το τελευταίο τέταρτο του 11.αι. μνημονεύονται εγκαταστάσεις Αρομούνων στην Ηπειρο⁴.

Δύο είναι οι βασικές θεωρίες για την προέλευσή τους: η πρώτη υποστηρίζει ότι προέρχονται από τα βόρεια της Βαλκανικής και η δεύτερη ότι είναι αυτόχθονες, υπολείμματα της ρωμαϊκής κυριαρχίας που εκλατινίστηκαν⁵.

-
1. Δεν κάνω λόγο για τους Τούρκους, αφού τα τουρκ. τοπν. αναφέρονται σε μιá γνωστή ιστορική περίοδο, κατά την οποία η τουρκική ιστορία συμπύπτει σε γενικές γραμμές με την ιστορία του ελληνισμού.
 2. Είναι επίσης γνωστού ως **Κουτσόβλαχοι** (<τουρκ. *küçük* "μικρός" + **βλάχος**) σε αντιδιαστολή προς τους κατοίκους της Ρουμανίας, δηλ. της Μεγάλης Βλαχίας (Βαγιακάκου, **Σχεδιάγραμμα** 1962, 350) όπως επίσης και **Βλάχοι** (για την ετυμολόγηση της λ. **Βλάχος** βλ. Κατσάνη 26, σημ. 4).
 3. Κεδρηνός II 435.
 4. *Cecaumeni consilia et narrationes*, ed G.G. Litavrin, Moskau 1972 270.
 5. Η πρώτη θεωρία αποτελεί δόγμα για ορισμένους γλωσσολόγους, ενώ η δεύτερη διατυπώθηκε από τον Κεραμόπουλο (Α. Κεραμοπούλου, **Τι είναι οι Κουτσόβλαχοι**, Αθήνα 1939).

Οι Αρομούνοι σήμερα είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, αλλά και έξω από τον ελληνικό χώρο με ένα δυτικό βραχίονα μέχρι τη Μοσχόπολη (Αλβανία) και έναν ανατολικό μέχρι το Κρούσοβο (Γιουγκοσλαβία). Στον ελληνικό χώρο οι κυριότεροι οικισμοί τους βρίσκονται κυρίως στην οροσειρά της Πίνδου, αλλά και στη Θεσσαλία (μεταξύ Τρικάλων, Λάρισας και Ελασσόνας), στον Όλυμπο, στη δυτική Μακεδονία (μεταξύ Καστοριάς και Φλώρινας) και σε περιοχές κοντά στη Βέροια και τη Νάουσα.

Οι Αρομούνοι είναι εγκατεστημένοι σε αρκετά χωριά του Ζαγορίου (Γρεβενίτι, Φλαμπουράρι, Τσερνέσι, Βοβούσα, Λάιστα, Ντομπρίνοβο και Λεσινίτσα). Η γλώσσα τους έδωσε αρκετά τοπν. στην περιοχή, αλλά με το πέρασμα του χρόνου εξασθενεί και παραχωρεί σιγά-σιγά τη θέση της στην ελληνική. Και οι ίδιοι οι Αρομούνοι, κάτοικοι των παραπάνω χωριών, έπαυσαν πια να είναι αποκλειστικά οι παραδοσιακοί κτηνοτρόφοι, αλλά γίνονται εξίσου καλοί γεωργοί, χειροτέχνες, επιστήμονες κλπ.

2. Αλβανοί

Οι Αλβανοί, εγκατεστημένοι κατά τη ρωμαϊκή και την πρώιμη βυζαντινή εποχή στην περιοχή γύρο από τον ποταμό Mati, κατοικούσαν κατά την πρώτη εμφάνισή τους στην ιστορία (11.αι.)¹ στα βουνά της σημερινής βόρειας Αλβανίας, στην περιοχή του Αρβάνου.

Στο παρελθόν υπήρξαν πολλές θεωρίες για την εποχή καθόδου των Αλβανών στην Ελλάδα². Στις πηγές αναφέρεται, για πρώτη φορά, ότι οι Αλβανοί³ κατοικούσαν σε ελληνικό χώρο κατά το 1325. Πρόκειται για επιστολή του M. Sanudo, όπου γίνεται λόγος για τις επιδρομές τους και τις λεηλασίες τους στη Θεσσαλία. Επίσης ο Καντακουζηνός δίνει μια μικρή, αλλά σημαντική πληροφορία, ότι

1. Stadtmüller, Forschungen 47.

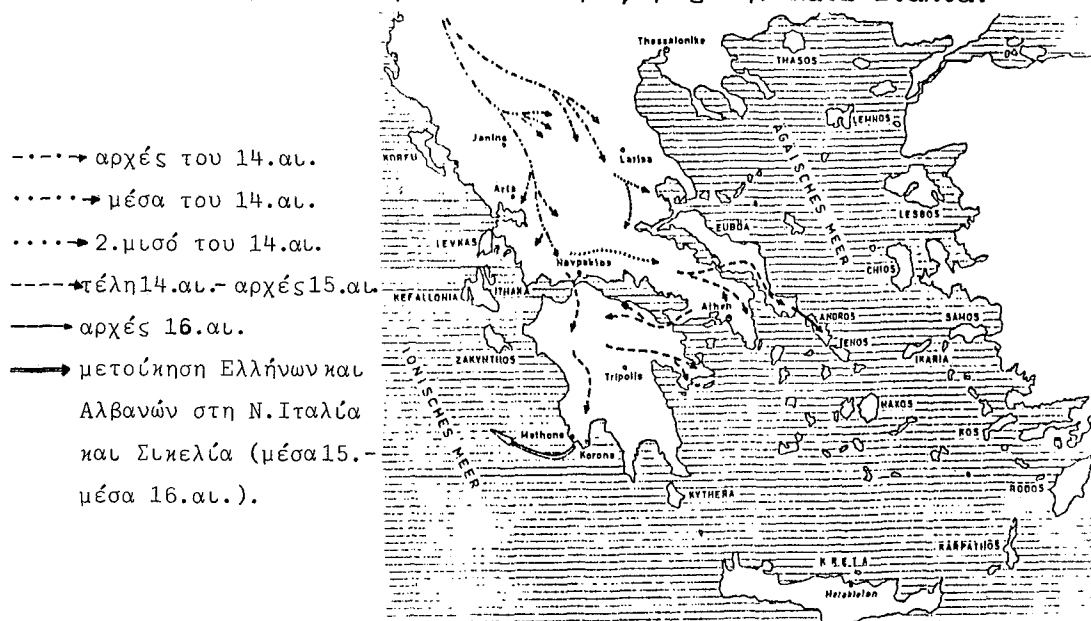
2. Βλ. C.N. Sathas, Documents relatifs a l'histoire de la Grece au moyen âge, Bd. I Paris 1880 XVII-XVIII. Π. Φουρζίκη, "Παρατηρήσεις εις τα τοπωνύμια των χρονικών του Μορέως." Αθηνά 40(1928) 26-59. Γεωργακά, Συμβολή 34-35. Ζακυθηνός, Ελληνικά 3(1930) 258-259.

3. Οι ταραχές που ακολούθησαν την Δ' Σταυροφορία κατά το 13.αι., τόσο στην Αλβανία όσο και στο υπόλοιπο Βυζαντινό κράτος, ευνόησαν την κάθοδο των Αλβανών προς το νότο.

δηλ. (το έτος 1330) "...ο Συργιάννης... διά Λοκρών και Ακαρνάων εις Αλβανούς (απεκομίσθη), οί περί Θετταλίαν οικούσιν αυτόνομοι νομάδες,..."¹.

Η αρχή λοιπόν των αλβανικών επιδρομών στην Ελλάδα θα μπορούσε να τοποθετηθεί στα τέλη του 13.αι., μολονότι μαρτυρούνται από τις αρχές του 14.αι. Οι επιδρομές αυτές ήταν γενικά ειρηνικές και οι Αλβανοί εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα με την άδεια του βυζαντινού αυτοκράτορα "εις τας αοικήτους περιοχάς" και στις "terrenis incultis" για την αναζωογόνηση της γεωργίας, όπως μαρτυρούν οι πηγές, χωρίς να μπορεί να αποκλειστεί μιά βίαιη επιδρομή².

Εγκαταστάθηκαν αρχικά στη Θεσσαλία, έπειτα στην Ήπειρο και στη συνέχεια για διάφορους λόγους στην Αιτωλία, Ακαρνανία³, Αττική, Εύβοια, στα νησιά και την Πελοπόννησο⁴. Τέλος κατά τον 15. και 16.αι. παρατηρείται μετοικεσία ενός μεγάλου αριθμού Αλβανών, ιδιαίτερα από την Πελοπόννησο, προς την Κάτω Ιταλία.

Οι Αλβανικές εποικήσεις στην Ελλάδα (από την εργασία του Jochalas, *Einwanderung*).

1. I. Kantacuzeni, *Historiarum libri IV* (ed. Bonnae 1828) Bd.I 450.
2. Jochalas, *Einwanderung* 106.
3. Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, *Επισκόπηση της ιστορίας των βαλκανικών λαών κατά τους μέσους χρόνους*, Ιωάννινα 1977, 109.
4. Βαγιακάκου, *Σχεδιάγραμμα* 1962, 345 κεξ.

Η μακραίωνη συμβίωση των Αλβανών, που κατέβηκαν στην Ελλάδα εγκαταστάθηκαν σε πολλές περιοχές της, με το γηγενές ελληνικό στοιχείο συντέλεσε στη δημιουργία¹ μιάς αλβανικής γλώσσας επηρεασμένης σε μεγαλύτερο βαθμό από την ελληνική, τόσο στο λεξιλόγιο όσο και στη μορφολογία και τη φωνητική, γνωστή με το όνομα αρβανίτικα².

3. Σλάβοι

Οι πρώτες εμφανίσεις Σλάβων στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία γίνονται στις αρχές του 6.αι. (το 517 και επαναλαμβάνονται στην εποχή της βασιλείας του Ιουστίνου το 518-527). Η έλλειψη πολιτικής ενότητας των Σλάβων στα πρώτα χρόνια της ιστορικής τους ζωής έχει ως επακόλουθο να είναι δορυφόροι άλλων οργανωμένων βαρβαρικών λαών (Ούννων, Κοτριγούρων, Αβάρων) τους οποίους ακολουθούν κατά τις ληστρικές επιδρομές τους εναντίον του Βυζαντινού κράτους.

Είναι γενικά παραδεκτό πως μόνιμες εγκαταστάσεις Σλάβων γίνονται κατά τα τέλη του 6.-αρχές του 7.αι., αφού επί τρεις αιώνες οι ληστρικές επιδρομές Γότθων, Ούννων και Αβαροσλάβων έχουν ως αποτέλεσμα την ερήμωση σε μεγάλο βαθμό συνοικισμών και χωριών. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η εγκατάσταση των Σλάβων στις βόρειες και δυτικές επαρχίες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Πρόκειται για τα δύο μεγάλα σκέλη των Νοτιοσλάβων, τους Σερβοκροάτες στη δύση και τους Σλάβους, που θα αποτελέσουν αργότερα το υπόστρωμα των Βουλγάρων, στην ανατολή.

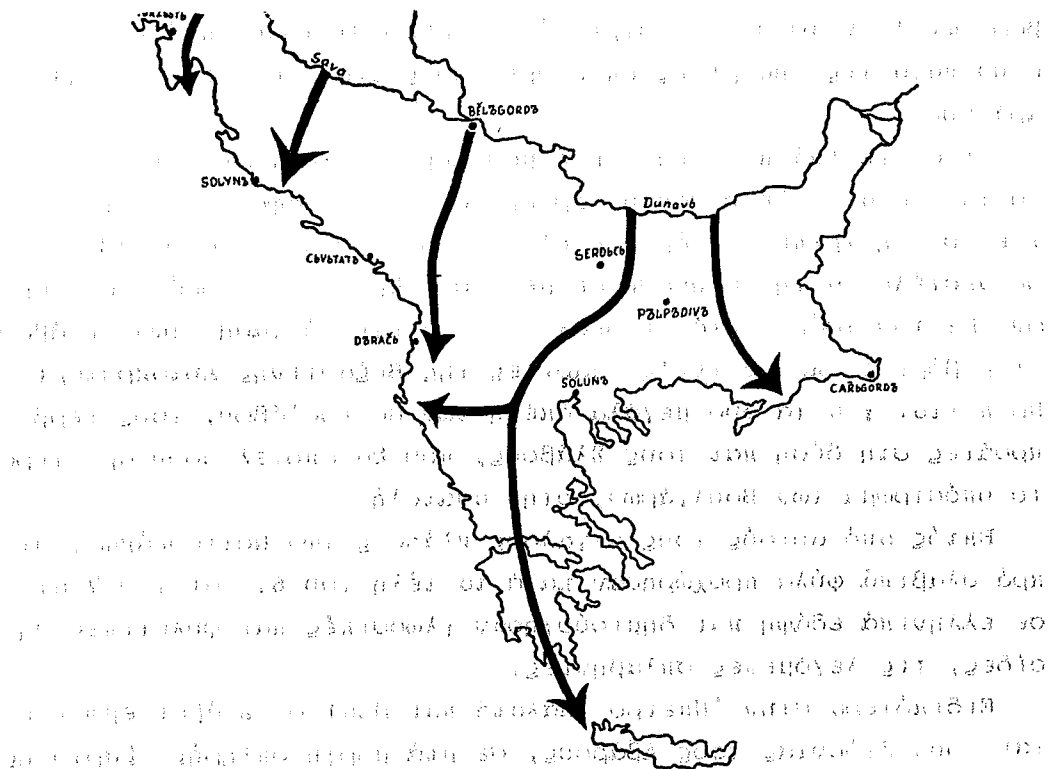
Εκτός από αυτούς τους μεγάλους κλάδους των Νοτιοσλάβων, μικρά σλαβικά φύλα προχώρησαν κατά τα τέλη του 6. και τον 7.αι. σε ελληνικά εδάφη και δημιούργησαν γλωσσικές και φυλετικές νησίδες, τις λεγόμενες σκλαβηνίες.

Ειδικότερα στην Ήπειρο (Παλαιά και Νέα) οι Σλάβοι εμφανίζονται συνοδεύοντας τους Αβάρους, σε μιά μορφή σκληρής εξάρτησης,

-
1. Για τους λόγους της δημιουργίας της κοινής αυτής γλώσσας των αλβανών "παρούκων" βλ. Μπύρη 321 κεξ.
 2. Για τα αρβανίτικα της Αττικής βλ. Π. Φουρύκη, "Η εν Αττική ελληνοαλβανική διάλεκτος." *Αθηνά* 44 (1932) 28-76.

κατά τα μέσα του 6.αι. Κατά το 548-49 έχουμε την πρώτη επιδρομή Σλάβων κυρίως στη Νέα Ήπειρο, που είχε ως σκοπό τη λεηλασία και όχι την άμεση εποίκηση φρουρίων. Οι σλαβικές επιδρομές στην Παλαιά Ήπειρο θα πραγματοποιηθούν μετά το θάνατο του Ιουστινιανού. Η πρώτη από τις καταστροφικές αυτές επιδρομές πρέπει να έγινε το 587, όπως μας πληροφορεί το "Χρονικό της Μονεμβασίας" (είχαν προηγηθεί οι επιδρομές των ετών 577-78 και 581-84 που δεν είχαν φθάσει μέχρι την Ήπειρο). Πιθανώς και η επιδρομή του 614-16 έπληξε αποφασιστικά την Ήπειρο¹.

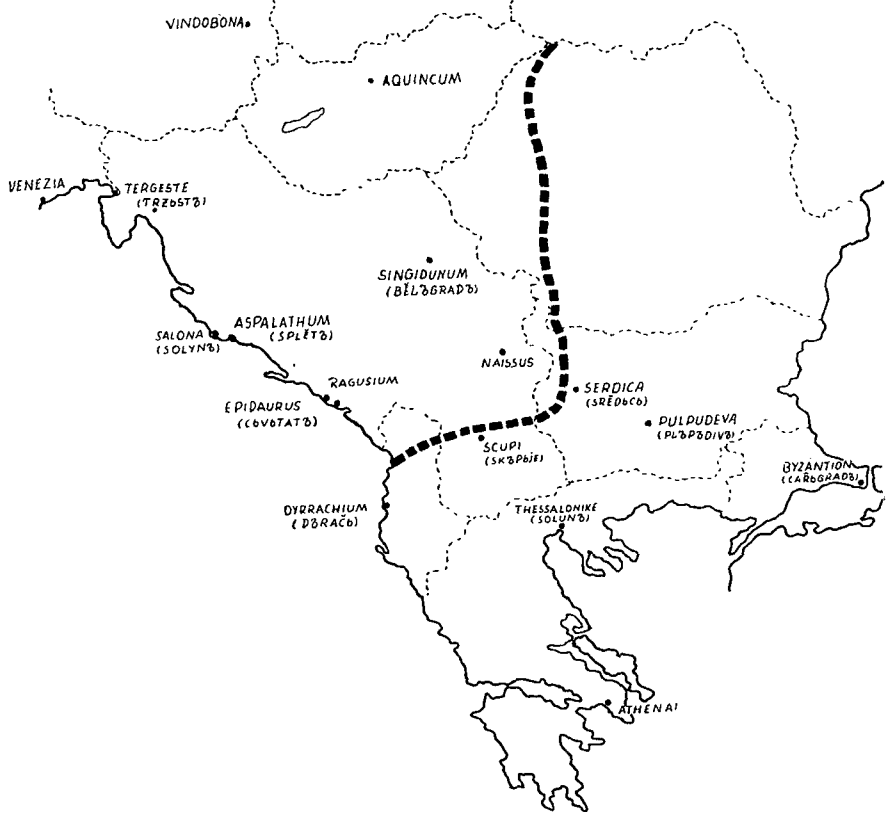
Ωστόσο οι πληροφορίες για τις σλαβικές επιδρομές στην Ήπειρο είναι πολύ ασαφείς, ώστε να μην μπορούμε να πούμε τίποτε άλλο, εκτός από το γεγονός της σλαβικής επιδρομής στην Ήπειρο κατά τα τέλη του 6.-αρχές του 7.αι.²

Οι βασιλικές κατευθύνσεις των σλαβικών επιδρομών κατά τον 6.αι. (Ρορονίς 169).

1. Χρυσού, Συμβολή 70 κεξ.

2. Koder 18-19.

Τα σύνορα μεταξύ δυτικών και ανατολικών Νοτιοσλάβων (Ρορονιό 301).

1.43 Οι μέχρι σήμερα τοπωνυμικές εργασίες για το Ζαγόρι

Με τα τοπωνύμια της περιοχής του Ζαγορίου δεν έχει ασχοληθεί κανείς συστηματικά. Οι μέχρι τώρα προσπάθειες¹-εκτός από το γενικό έργο του M. Vasmer (Die Slaven in Griechenland, επανέκδοση Λιψία 1970), όπου ετυμολογούνται 50 περίπου τοπων. του Ζαγορίου (σελ. 20-56) - έγιναν στα πλαίσια ιστορικών μονογραφιών για καθένα από τα χωριά ή σε γενικότερα έργα με αναφορές στα τοπωνύμια της περιοχής. Μόνο δύο εργασίες αναφέρονται ειδικά και αποκλειστικά σε τοπωνύμια χωριών του Ζαγορίου (Βίτσα-Μονοδέντρι, Πάπιγκο)². Τόσο όμως οι αποκλειστικά τοπωνυμικές εργασίες όσο και τα σχετικά κεφάλαια των ιστορικών μονογραφιών ή των γενικότερων έργων δεν είναι παρά συλλογές με βασικά μειονεκτήματα: 1) την έλλειψη συστηματικής περιγραφής του χώρου 2) την έλλειψη φωνητικής απόδοσης των τοπωνυμίων, που είναι βασική προϋπόθεση για τη διακρίβωση της ετυμολογικής τους αρχής και 3) την προσπάθεια των συγγραφέων τα "ελληνοποιήσουν" τα τοπωνύμια, άλλοτε

1. Μνημονεύω εδώ με χρονολογική σειρά τις εργασίες που αναφέρονται σε τοπωνυμικά.

παρετυμολογώντας και άλλοτε προσαρμόζοντάς τα στην κοινή ΝΕ.

γύμια του Ζαγορίου είτε ειδικά είτε στα πλαίσια εργασιών γενικότερου χαρακτήρα:

- Ιω. Λαμπρύδου, **Περί των εν Ηπειρώ Αγαθοεργημάτων**, Ζαγοριακά, εν Αθήναις 1870.
 - Ιω. Λαμπρύδου, **Ηπειρωτικά Μελετήματα**, τεύχ. Η' Ζαγοριακά, μέρος α' εν Αθήναις 1889.
 - Γ. Αναγνωστοπούλου, "Μικρά συμβολή εις την μελέτην των Ηπειρωτικών τοπωνυμιών." **ΗΧ** 1 (1926) 86-101.
 - Κ. Στεργιοπούλου, "Συμβολή εις την έρευναν των Ηπειρωτικών τοπωνυμιών." **ΗΧ** 8 (1933) 106-110 (τοπν. από το Κουκούλι).
 - Κ. Μέρτζιου, "Συμβολή εις την ερμηνείαν των ξένων Ηπειρωτικών τοπωνυμιών." **ΗΧ** 9 (1934) 182-201.
 - Δ. Σάρρου, "Τοπωνυμικόν Βύτσης και Μονοδενδρίου Ζαγορίου." **ΗΧ** 12 (1937) 191-204.
 - Ιω. Νικολαΐδου, **Ιστορική μονογραφία περί της εν Ηπειρώ χώρας Βεζήτσης**, εν Ιωαννίνους 1939.
 - Γ. Παπαϊωάννου, "Τοπωνύμια Παπίγγου Ζαγορίου." **ΗΕ** 24 (1955) 665-669, 796-809.
 - Κ. Λαζαρίδη, "Το Σελιό Κουκουλίου." **ΗΕ** 5 (1956) 703.
 - Ν. Εξάρχου, **Το Βρυσοχώρι (Ζαγορίου)**, Ιωάννινα 1975.
 - Μ. Οικονόμου, **Νεγάδες**, Αθήναι 1977.
 - Ιω. Ευνού, **Η Μπούλτση (τώρα Ελάτη)**, Γιάννινα 1979.
 - Βασ. Αυδή, **Το χωρίον Λιασκοβέτσιον νυν Λεπτοκαρυά** (χωρίς τόπο και χρόνο έκδοσης).
 - Κ. Λαζαρίδη, **Μπάγια**, Γιάννινα 1980.
 - Φ. Πέτσα-Γ.Α. Σαραλή, **Αρίστη και Δυτικό Ζαγόρι** Αθήνα 1982.
2. Βλ. στην προηγούμενη σημείωση τις εργασίες του Δ.Σάρρου και του Γ.Παπαϊωάννου.

2. ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΡΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

2. 1 ΕΛΛΗΝΟΘΕΤΑ

2.11 ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Αβγό, το (st ανγό' Βοβ.)

Πρόκειται για ελλην. μετάφραση του αρομ. τοπν. Όου, λα (βλ. το τοπν. στα Ε.Αρ.).

Η ονομασία από τη στρογγυλή κορυφή του υψώματος.

Αβραγώνια, τα (st αντραγόνια' Πάπ.)

Ονομασία βρύσης προς Β του Μικρού Ιαπίγκου και της γύρο περιοχής με μικρούς κήπους. Η βρύση βρίσκεται στο μονοπάτι που οδηγεί προς το ύψωμα της Αστράκας.

Το τοπν. από το ουσ. **βραγώνι, το** (< ουσ. **βραγιά, η** + παραγωγ. κατάλ. **-ώνι**) "πρασιά//φυτώριο αυλακωμένο//το μεταξύ δύο πρασιών προέχον χώμα//έκτασις καλλιεργουμένη κατά πρασιάς"¹ με ανάπτυξη του **α-** στη συμφορά με το άρθρο στον πληθυντικό: **τα βραγώνια - τ'α-βραγώνια.**

Το ουσ. **βραγιά, η** "πρασιά κήπου // το ποσόν των φυτών που περιλαμβάνονται σε μια πρασιά // το φυτώριο // λαχανόκηπος // αρδευόμενος αγρός // κλπ."² κατά τον Georgacas³ προέρχεται από το ουσ. **φραγιά, η** (ταυτόσημο με το **βραγιά** κι αυτό από το ουσ. ***φραγή** (πβ. από την Οινόη και το ρ. **βραγιάζω** "κλείνω με φράχτη").

1. ΙΑΝΕ, στη λ.

2. ΙΑΝΕ, στη λ.

3. Georgacas, **Place and other names**, ZfB 4 52.

Πβ. επίσης και τα παράγωγα **βραγιάζω, βραγιαστός, βραγίτσα, βραγόχορτο** κλπ. καθώς και τα αρβανίτικα: **νραγία** (και οριστ. τύπος **νραγίοι**) "φράχτης", πληθ. **νραγόηε** (οριστ. τύπος **νραγοηετέ**) και ρ. **νραγοήας** (Κορινθία) και **νραγυήαζυ** (Εύβοια)¹.

Η λ. **βραγιά** και ως τοπν.: **Βραγιά, η** (Θράκη, Σέριφος), **Βραγιές, οι** (Κόνιτσα) και **Οβραγιές, οι** (Κόνιτσα).

Αγαθής, της (stς αγαθίς· Διάσκ.)

Όνομασία δασωμένης περιοχής από το βαφτ. **Αγαθή, η** άγνωστο για ποια αιτία.

Αγγελέτρη, του (st agilétr· Βίτσ.)

Συνοικία του χωριού, κοντά στο Ανάερο.

Κυριώνυμο τοπν. από το ονοματεπώνυμο του **Άγγελου Αλέτρη**. Το επών. δεν το θυμούνται οι ντόπιοι, αλλά το γεγονός ότι η τοποθ. είναι μέσα στο χωριό, κάνει πιθανότερη την προέλευσή της από κύριο όνομα, σύμφωνα με το σχήμα **άγελυ αλέτρ > agelalétr** (με έκκρουση) **> agelétr** (με απλολογία). Το επών. **Αλέτρη** συναντιέται στη Θεσσαλονίκη². Για την αλλαγή του γένους (μεταπλασμό) του ασρ. κυριώνυμου σε ουδ. τοπν. ακολουθείται η εξής πορεία: **του Αγγελέτρη > τ' Αγγελέτρ(η) > το Αγγελέτρι**³.

Αγία Αικατερίνη (sn αγία Katirin· Τσερν.)

Από το ομώνυμο εξωκλήσι της Αγίας Αικατερίνης προς Β του χωριού.⁴

Αγία Βαρβάρα (stn a varnára· Κ.Σ.- stn αγία varnára· Τσερβ.)

Περιοχή στη θέση Βαρκό, από την ομώνυμη εκκλησία (Κ.Σ.)· Εξωκλήσι Ν του χωριού (Τσεβ.).

1. Georgacas, **Place and other names**, ZfB 4 53.

2. ΟΤΕ Θεσσ.

3. Σε τέτοιου είδους κυριώνυμα τοπν. έχουμε πολλές φορές, μετά τον μεταπλασμό, μια παραπέρα εξέλιξη και τα τοπν. εμφανίζονται σε πληθυντικό αριθμό αναλογικά προς τους πληθυντικούς των ουσ. κτήματα, χωράφια, αμπέλια κλπ. (βλ. Georgacas **BzN** 14(1963)298-9.

4. Ας σημειωθεί εδώ πως τα περισσότερα αγιώνυμα εκφέρονται όπως και τα αντίστοιχα βαφτιστικά λαϊκού τύπου π.χ. Αι-Νικόλας, Αι-Γιάννης κλπ.

5. Η Αγία **Βαρβάρα** θεωρείται ότι προφυλάσσει τα παιδιά από την ευλογία.

Αξιοσημείωτος ο τύπος του **άγια** με αποβολή του μεσοφωνηεντικού γ' και εκφορά των δύο **α** σε ένα χρόνο.

Βλ. και από την Κάσο το αγίων. **Α-Βαρβάρα**, η ¹.

Αγία Κυριακή (sn ^{αι} kīrgákí· Πάπ.)

Εκκλησίαι της Αγίας Κυριακής στη θέση Βουνό, Β του Μεγ. Παπίγνου και η γύρω μεγάλη περιοχή που παλιότερα ήταν καλλιεργήσιμη.

Αγία Μαρίνα (sn αγά marína-Δεμ.)

Περιοχή μέσα στο χωριό όπου η ομώνυμη εκκλησία ².

Αγία Παρασκευή (sn ^{αι} paraskíní· Αρτσ.-Βοβ.-Γρεβ.-Δεμ.-Δόλ.-Καλ.-Κουκ.-Δεσν.-Λιασκ.-Μον.-Νεγ.-Ντ.-Ντομπρ.-Ντρ.-Πάπ.-Πέτρ.-Σκ.-Σοπ.-Π.Σ.-Τζ.-Τσεπ.-Φλ.-Φρ.)

Ονομασίες περιοχών από τις ομώνυμες εκκλησίες. Ας σημειωθεί εδώ: α) ότι όλες σχεδόν οι εκκλησίες (πλήν της Καλοτάς και του Παπίγνου, όπου εκτός των εκκλησιών που είναι μέσα στις κοινότητες υπάρχουν και αντίστοιχα εξωκλήσια) είναι έξω από τους οικισμούς. β) ότι εκτός από την Αγία Παρασκευή την προστατίδα των τυφλών (26 Ιουλίου) υπάρχει και η Αγία Παρασκευή, αδελφή του Αγίου Ευθυμίου Μαδύτων, (γιορτάζει στις 14 Οκτωβρίου) η οποία είναι δημοφιλέστατη στα Βαλκάνια μεταξύ των Αρομούνων ³

1. Μηνά, Κάσος 22.

2. Η παρθενομάρτυς Μαρίνα θεωρείται ότι προστατεύει τα παιδιά.

3. Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαιδεία, στο λ.

της οποίας η λατρεία φαίνεται ότι συγχύθηκε με της Αγίας Παρασκευής που γιορτάζει στις 26 Ιουλίου. Έτσι σε συνάρτηση με το γεγονός ότι οι Αρομούνοι, ήταν κατεξοχήν κτηνοτροφικός πληθυσμός που ζούσε στο ύπαιθρο, μακριά από τους οικισμούς, διακρίνεται, κατά τη γνώμη μας, η ύπαρξη του μεγάλου πλήθους των ξωκκλησιών της Αγίας Παρασκευής. Ακόμη και οι δύο εκκλησίες που βρίσκονται μέσα στα χωριά πρέπει να θεωρηθεί πως αποτελούν μεταφορά της λατρείας της Αγίας Παρασκευής από το ύπαιθρο στους οικισμούς.

Αγία Σωτήρα, η (στην αγά sutíra· Αρτσ.-Καλ.-Φρ.-sn αγά sutíru· Βίτσ.-Σοπ.)

Ονομασία περιοχών από ξωκλήσια αφιερωμένα στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος (6 Αυγ.). Η μεταβολή του γένους είτε κατά το συνών. **Μεταμόρφωση** είτε κατά το γένος της λ. **εκκλησία**¹. Το τοπν. από τα χωριά Βίτσα και Σοποτσέλι είναι σχηματισμένο αναλογικά προς το ανδρων. **Σωτήρω** (ζβαφτ. **Σωτήρης** + ανδρων. κατάλ. -ω).

Αγία Τριάδα, η (στην αγά triáda· Ι.-Κουκ.-Μπάγ.-Μπ.-Νεγ.-Πάπ.-Σκ.-Τσεπ.-Φλ.)

Αγιογράφος, ο (stun αγύγράφu· Καπ.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου όπου σε κοίλωμα βράχου είναι ζωγραφισμένη η μορφή ενός αγίου. Σύμφωνα με την παράδοση είχε φτιαχτεί από κάποιον Καπεσοβίτη αγιογράφο.

Το τοπν. από τό **αγιογράφος, ο** "ο ζωγράφος αγίων εικόνων" (< επίθ. **άγιος** + ρ. **γράφω** με επίδραση του **ζωγράφος**)².

Άγιοι Ανάγυροι, οι (sts anagýirs· Δρ.-Λιασκ.-Πάπ.-Σκ.)

Ονομασία περιοχών με ξωκλήσια (Λιασκ.-Πάπ.-Σκ.) και κεντρική εκκλησία στο χωριό Δραγάρι που κήνη κατά τη Γερμανική κατοχή.

Το κατέβασμα του τόνου αναλογικά προς το βαφτ. **Αργύρης**.

1. IANE 1, σ. 105.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. IANE, στη λ.

Άγιοι Απόστολοι, οι (st̄s aīapustól̄· Δόλ.-Μον.-Σκ.-Σοπ.)

Τοποθεσίες μέσα στα χωριά (Σκ.-Σοπ.) όπου ομώνυμες εκκλησίες και περιοχές από την ύπαρξη εκεί φερώνυμων Ξωκκλησιών.

Άγιοι Θεόδωροι, οι (st̄s aīthudór̄· Ντ.-Π.Σ. -Τσερβ.)

Πρόκειται για κόνισμα και για Ξωκλήσια αφιερωμένα στους Αγίους Θεοδώρους απ' όπου και η ονομασία των γύρο περιοχών.

Άγιοι Μηνάδες, οι (st̄s aīminádis· Κουκ.-Ντ.)

Χωράφια στο χωριό Ντοβρά και δασοτεμάχια στο Κουκούλι από κόνισμα (Ντοβρά) που δεν υπάρχει σήμερα και Ξωκλήσι (Κουκ) αφιερωμένα στο Άγιο Μηνά. Ο πληθυντικός σχηματίζεται αναλογικά προς τα πολλά **χωράφια, κτήματα** κλπ. των παραπάνω περιοχών.

Άγιοι Ταξιάρχαι, οι (st̄s aī takṣár̄ch̄dis· Αρτσ.-Καπ.-Κ.Σ.)

Ονομασία περιοχών από Ξωκλήσια αφιερωμένα στους Αγίους Ταξιάρχες.

Άγιος, ο (stun áγ̄u· Μπάγ.)

Τοποθεσία από εικόνισμα που χτίστηκε σε ανάμνηση της διδασκαλίας τους Αγίου Κοσμά στο μέρος αυτό.

Πρόκειται για τον κατεξοχήν άγιο του Ζαγορίου, όπου μόνο η προσωνυμία αρκεί για να δηλώσει τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό. Το ίδιο συμβαίνει και για τους κατεξοχήν αγίους άλλων περιοχών, όπως τον Άγιο Σπυρίδωνα στην Κέρκυρα (πβ.τη φρ."μα τον Άγιο"), τον Άγιο Γεράσιμο στην Κεφαλονιά, τον Άγιο Διονύσιο στη Ζάκυνθο κλπ.¹

Άγιος Αθανάσιος (stun aīthanás̄· Α.Μ-Αρτσ.-Βίτσ.-Βοβ.-Βραδ.-Δόλ.-Δρ.-Ι.- Καβ.-Καπ.-Λιασκ.-Μακρ.-Μαν.-Ντ.-Πάπ. Σκ.- Τσερβ.-Τσερν.-Φλ.)

Τοποθεσίες όπου υπάρχουν εκκλησίες μέσα στους συνοικισμούς (Αρτσ.- Βοβ.-Δρ.-Λιασκ.-Τσερν.) ή έξω από αυτούς, αφιερωμένες στη μνήμη του Αγίου Αθανασίου, η λατρεία του οποίου είναι από τις λαϊκότερες στην Ελλάδα, αφού είναι συνήθως η εκκλησία του νεκροταφείου. Αυτό οφείλεται μάλλον στην παρετυμολογική χρήση

¹. Θωμοπούλου, Κέως 20' του ιδίου, Τοπν. 47.

του ονόματός του που είναι αντίθετο του θανάτου (στερητ. α + θάνατος) και δίνει υπόσχεση ζωής. Πβ. τη φράση "είναι για τον αι-θανάση", η οποία σημαίνει ότι κάποιος είναι ετοιμοθάνατος.

Άγιος Βασίλειος, ο (stun aî vasíl·Αρτσ.)

Περιοχή έξω από το χωριό όπου υπάρχει εικόνισμα του Αγίου Βασιλείου. Η περιοχή είναι γνωστή και σε πληθυντικό αριθμό (stɛs ai vasíldis) είτε από την ύπαρξη στη θέση σε παλιότερη εποχή δύο πέτρινων εικονισμάτων στη μνήμη του Αγίου Βασιλείου, ενός "κοριτσιστικού" λεγομένου και ενός "παιδακίστικου" (από το ότι στο ένα πήγαιναν τα κορίτσια και στο άλλο τα αγόρια για ν'ανάψουν τα καντήλια) είτε αναλογικά προς τα πολλά χωράφια που υπήρχαν στην περιοχή.

Άγιος Βλάσιος, ο (stun aî vlas· Πάπ.-Κ.Σ.)

Ονομασία της εκκλησίας του Αγίου Βλασίου, πολιούχου του χωριού στο κέντρο του Μεγ. Παπίγκου. Πρόκειται για εκκλησία του 1851, ενώ το τέμπλο του και οι εικόνες είναι του β' μισού του 19. αιώνα¹ (Πάπ.)· ύψωμα Δ του χωριού γνωστό από τις μάχες του ελληνο-ιταλικού πολέμου (Κ.Σ.).

Ο Άγιος Βλάσιος κατά τις αντιλήψεις του λαού είναι φύλακας των ζώων και μάλιστα των ποιμνίων, προστάτης κατά της ευλογιάς, του λύκου κλπ.

Άγιος Γεώργιος, ο (stun aî γόργ· Βοβ.-Βραδ.-Δεμ.-Δρ.-Κουκ. Λιασκ.-Μαν.-Μον.-Μπάγ.-Νεγ.-Ντομπρ.-Πάπ. Σκ.-Σοπ.-Τσεπ.-Τσερν.-Φλ.)

Περιοχές μέσα στα χωριά Βραδ.-Βοβ.-Δόλ. (στο ερημωμένο Παλιοχώρι)-Μαν.-Μπάγ.-Τσερν. και Φλαμπουράρι ή στις κοινοτικές περιοχές των υπολοίπων, όπου εκκλησίες του Αγίου Γεωργίου, ο οποίος είναι από τους δημοφιλέστερους αγίους του χριστιανικού κόσμου. Τιμάται ιδιαίτερα από του κτηνοτρόφους γιατί η γιορτή του συμπίπτει με την εποχή που εγκαταλείπουν τα χειμαδιά και ανεβαίνουν στα εαρινά βοσκοτόπια. Οι κτηνοτρόφοι κάνουν στα κονάκια τους και ιδιαίτερη γιορτή στην οποία σφάζεται και ο

1. Αρχαιολογικόν Δελτίον 21 (1966) Β 314.

"αγιοργίτης" όπως λέγεται το αρνί που σφάζεται την ημέρα εκείνη.

Ας προσεχτεί ότι τα περισσότερα χωριά του Ζαγορίου που τιμάται ο Άγιος Γεώργιος είναι ή ήταν βλαχόφωνα με τους παραδοσιακούς Αρρομούνους κτηνοτρόφους (Βοβ.-Δολ.-Δρ.-Ντομπρ.-Τσερν.-Φλ.) ή δέχονται ακόμη και σήμερα στις θερινές βοσκές τους κοπάδια Σαρακατσάνων κτηνοτρόφων (Βραδ.-Κουκ.-Μον.-Πάπ.-Σκ.-Σοπ.-Τσεπ.).

Άγιος Δημήτριος (stun ái̇ dimítṙ Βίτσ.-Βοβ.-Γρεβ.-Καβ.-Καπ.-Λιασκ.-Ντομπρ.-Πάπ.-Τζ.)

Άγιος Ηλίας, ο (stun ái̇ Íȧ · Α.Μ.-Αρτσ.-Βίτσ.-Βραδ.-Δόλ.-Καλ.-Καπ.-Λ.-Λιασκ.-Μακρ.-Νεγ.-Σκ.-Τσερν.-Φλ.)

Ονομασίες ύψωμάτων όπου υπάρχουν ή υπήρξαν ξωκλήσια του Προφήτη Ηλία, ο οποίος θεωρείται εξουσιαστής της βροχής και των κεραυνών. Η τιμή του προφήτη στις κορυφές των βουνών είναι υπόλειμμα της αρχαίας θρησκείας αφού ο άγιος ταυτίστηκε με τον ήλιο. Ο Προφήτης Ηλίας είναι ιδιαίτερα σεβαστός από τους Τουρκαλβανούς της Β. Ηπείρου¹.

Άγιος Θεόδωρος, ο (stun ái̇ thóduru̇ Δεμ.-Νεγ.)

Τοποθεσίες όπου εκκλησάκια του Αγίου Θεοδώρου κατά την ημέρα της εορτής του οποίου, που είναι από τις δημοφιλέστερες γιορτές της Σαρακοστής, προσφέρονται κόλλυβα για τους νεκρούς.

Άγιος Ιερεμίας, ο (stun áirimíȧ Μαν.)

Ονομασία περιοχής όπου ερειπωμένος ναός σε ύψωμα, πάνω από τη θέση Σουντενίκο, ΒΔ του χωριού σε υψόμετρο 1000μ. που γιορτάζει την Πρωτομαγιά.

Άγιος Ιωάννης, ο (stun ái̇ ýaṅ Α.Μ.-Βίτσ.-Βιτσκ.-Ι.-Κουκ.-Μον.-Νεγ.-Ντομπρ.-Πάπ.-Σοπ.-Τζ.-Τσεπ.-Τσερβ.-Φρ.)

Περιοχές όπου μοναστήρι (Τσεπ.), εκκλησίες ή εικονίσματα (Κουκ.-Πάπ.) αφιερωμένα στο γενέσιο (24 Ιουνίου) ή τον αποκεφαλισμό (29 Αυγούστου) του Αγίου Ιωάννη, ο οποίος γιορτάζεται

1. ΜΕΕ, στο λ. Ηπειρος, 33 σ.7 στήλη 3.

με εξαιρετική κατάνυξη από το λαό.¹ Η συχνότητα του αγιωνυμίου δεν πρέπει να θεωρηθεί άσχετη προς το γεγονός ότι το όνομα Ιωάννης ως βαπτ. είναι πολύ συνηθισμένο.

Άγιος Κωνσταντίνος, ο (stun *ái* kustandínu· Βίτσ.-Λιασκ.-Πάπ.)

Περιοχή όπου εξωκλήσι του Αγίου Κωνσταντίνου (Λιασκ.)· δύο θέσεις του Παπίγκου, μία προς Δ του Μεγ. Παπίγκου και μία στη γέφυρα του Βοΐδομάτη, όπου ομώνυμο εικόνισμα (Πάπ.)· κατά τον Αυδή² το τοπν. από το Λιασκ. εκφερόταν με τον τύπο stun kustandínu χωρίς το "άγιος" και τούτο γιατί, σύμφωνα με τη λαϊκή πίστη είχε περάσει και είχε στρατοπεδεύσει εκεί ο αυτοκράτορας Κων/νος Πωγωνάτος. Κατά τον Θωμόπουλο³ αυτού του είδους τα αγιων. αναφέρονται χωρίς το "άγιος" σε περιοχές όπου οι εκκλησίες έχουν εξαφανιστεί. Σήμερα πάντως το τοπν. εκφέρεται ως aikustandínus επειδή έχει κτιστεί νεότερο ξωκλήσι προς τιμήν του Αγίου Κων/νου.

Άγιος Μηνάς, ο (stun *áiminá*· Α.Μ.-Βραδ.-Καβ.-Καπ.-Κουκ.-Λιασκ.-Ντ.-Ντομπρ.-Σοπ.-Τζ.)

Ονομασία χωριού και περιοχών από τις ομώνυμες εκκλησίες και εικονίσματα.

Άγιος Νέστορας, ο (stun *áinéstura*· Νεγ.)

Περιοχή όπου εικόνισμα αφιερωμένο στον Άγιο Νέστορα. Ας σημειωθεί ότι το εικόνισμα αυτό, που χτίστηκε επί τουρκοκρατίας, αρχικά ήταν αφιερωμένο στον Άγιο Δημήτριο, αλλ' όταν αργό-

-
1. Η γιορτή του γενεσίου (24 Ιουνίου) του Αγίου Ιωάννου συνδυάστηκε, όχι χωρίς λόγο, με αρχαία έθιμα τα οποία ανάγονται στις θερινές τροπές του ηλίου. Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος κατά τον Ευαγγελιστή Λουκά ήταν έξι μήνες μεγαλύτερος από τον Χριστό. Εφόσον η γέννηση του Χριστού ορίστηκε από την εκκλησία στις 25 Δεκ., δηλ. στις χειμερινές τροπές του ηλίου, ήταν επόμενο το γενέσιο του Ιωάννου να συμπέσει με την 24. Ιουνίου, δηλ. με τις θερινές τροπές του ηλίου. (Βλ. **Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαίδεια**, στο λ.).
 2. Βασ. Αυδή, **Το χωρίον Λιασκοβέτσιον νυν Λεπτοκαρυά**, 30.
 3. Θωμοπούλου, **Τοπν.** 41,47.

τερα κτίστηκε άλλο εικόνισμα στην κορυφή του λόφου κοντά στα θεμέλια της καμένης εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου, τότε το πρώτο εικόνισμα μετωνομάστηκε σε εικόνισμα του Αγίου Νέστορα. Κι αυτό δεν είναι χωρίς εξήγηση αφού ο Άγιος Νέστορας υπήρξε φίλος του Αγίου Δημητρίου. Γιορτάζεται στις 27 Οκτωβρίου.

Άγιος Νικόλαος, ο (stun aĩnkóla· Αρτσ.-Βίτσ.-Βραδ.-Γρεβ.-Δεμ. Δόλ.-Καβ.-Καλ.-Καπ.-Κουκ.-Λιασκ.-Μακρ.-Μαν. Ντ.-Ντομπρ.-Πάπ.-Πέτρ.-Σοπ.-Π.Σ.-Τζ.-Τσεπ. Τσερν.-Φλ.)

Πρόκειται για το συχνότερο αγίων. στό Ζαγόρι (28 φορές- στα χωριά Δόλιανη και Λιασκοβέτσι επαναλαμβάνεται 2 και 3 φορές αντίστοιχα). Η προτίμηση των Ζαγορήσιων στον Άγιο Νικόλαο προστάτη των ναυτιλομένων και γενικά όσων ταξιδεύουν πρέπει μάλλον να αποδοθεί στο γεγονός ότι από τα μέσα του 17. αι. οι Ζαγορήσιοι αναζητούσαν τόπο εργασίας στην Ξενιτιά.

Άγιος Παντελεήμων, ο (stun áγυ pandiléimuna· Ντομπρ.)

Εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονος μέσα στο χωριό.

Άγιος Σπυρίδων, ο (stun áγυ špríduna· Λεσν.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει εξωκλήσι του Αγίου Σπυρίδωνα.

Άγιος Στέφανος, ο (stun aĩstéfanu· Νεγ.)

Περιοχή όπου υπάρχει εγκαταλειμμένη εκκλησία του Αγίου Στεφάνου.

Άγιος Ταξιάρχης, ο (stun aĩ takšárç· Αρτσ.-Βίτσ.-Πάπ.-Ντομπρ.)

Ονομασία συνοικίας από την ύπαρξη εκκλησίας (Αρτσ.)·ξωκλήσι προς Δ του χωριού (Βίτσ.)· εκκλησία των Ταξιαρχών πολιούχων του Μικρού Παπίγκου (Πάπ.)· εκκλησία μέσα στο χωριό (Ντομπρ.).

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι το αγιών. τοπν., που κανονικά θα έπρεπε να εκφέρεται σε πληθ. αριθμό, εκφέρεται εδώ σε ενικό, εκφορά που οφείλεται είτε στην παράλειψη μιας ενικής λέξης (π.χ. στην Αρτσίστα κατά παράλειψη της λ. μαχαλάς:stun aĩtakšárç' maçalá) είτε επειδή ο λαός θεωρεί πως πρόκειται για έναν άγιο ή μια εκκλησία.

Άγιος Τρύφωνας, ο (stun aî trífuna' Λεσν.-Πάπ.-Τσερν.-Φλ.)

Περιοχές όπου υπάρχουν εικησιές και εικονίσματα (Δ του Μεγ. Παπίγκου) αφιερωμένα στον Άγιο Τρύφωνα, που θεωρείται από το λαό ως προστάτης της βλάστησης, στον οποίο καταφεύγει σε περιπτώσεις ζημίας κήπων, αμπελιών κλπ. από ερπετά, ακρίδες κ.ά.

Άγιος Χαράλαμπος, ο (stun aî charálambu' Γρεβ.-Κουκ.-Μεσ:Μπάγ.-Ντρ.-Σκ.-Τσερν.)

Εξωκκλησία και κόνισμα (Μεσ.) σε τοποθεσίες έξω από τα παραπάνω χωριά. Η συχνότητα και η θέση των αγιωνυμίων έξω από τους οικισμούς εξηγείται από το γεγονός ότι ο Άγιος Χαράλαμπος ήταν προστάτης από τ'λοιμώδεις ασθένειες και ιδιαίτερα από την πανώλη από την οποία υπέφεραν πολύ κατά το παρελθόν τα Ζαγοροχώρια.

Άγιος Χριστόφορος, ο (stun aî xstófuru' Δόλ.-Λιασκ.-Μαν.-Πάπ.-Φρ.)

Όνομασίες καλλιεργήσιμων εκτάσεων όπου υπήρχαν εξωκλήτου Αγίου Χριστοφόρου ο οποίος θεωρείται προστάτης των καλλιεργειών από το χαλάζι.

Αγκάθι, το (st agáθ' Πάπ.)

Τοποθεσία προς Β του Παπίγκου γεμάτη με αγκαθερούς θάμνους, απ'όπου και η ονομασία του τόπου. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό από το ουσ. αγκάθι, το.

Αγλίνες, οι (stɛs aglínis' Τσερβ.)

Όνομασία υγρού τόπου με αργιλλόχρωμα.

Από το κοινό ΝΕ γλίνη, η "η λέρα"¹ και το προθετικό α-. Το ΝΕ γλίνη, η από το αρχ. ελλ. γλίνη, η "πάσα κολλώδης ουσία, κόλλα"² Η λ. συναντιέται και στο Λεξ. της Σούδας ως γλίνη "ρύπος"³ και

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. LSJ.

3. Suidae Lexicon, έκδ. Ad. Adler 1 527.

στο Etymologicum Magnum με τον τύπο **γλίνα**¹. Η λ. σήμερα σημαίνει επίσης τη "λάσπη, ιλύ του ποταμού" (Ηπ., Σκόπελ. κ.α.) "αργιλλώδη γή, χώμα γλοιώδες" (Θεσσαλία, Κεφαλονιά, Πελοπόνν., Στερ. Ελλ. κ.α.) "αργιλλώδη πηλό" (Αιτωλία) και γενικά τον "πηλό" (Λευκάδα)². Η λ. υπάρχει ως δάνειο στα σλαβικά, όπου αντιπροσωπεύεται σε όλες σχεδόν τις σλαβικές γλώσσες (βουλγ. **glina** "η άργιλλος", τσεχ. **hlína**, πολ. **glina**, κασουβ. **glinca**, πολαβ. **glaino**, κάτω σορβ. **glina**, πάνω σορβ. **hlina**, μικρορωσ. **hlyna**, ρωσ. **glina** κλπ.)³, όπως και στα αλβανικά **glinë** "πηλός"⁴.

Η λ. εμφανίζεται και ως τοπν. με τους τύπους **Γλίνα** (Αιτωλ.-Αρκαδ.-Ηπ.), **Γλίνες** (Αιτωλ., Ζάκ., Ηπ., Κυνουρία, Μεθώνη), **Άνω Γλίνα**, **Κάτω Γλίνα** (Ηπ.), του **Γιόργου η Γλίνα** (Ολυμπία) κλπ.⁵, από το σλαβόφωνο χώρο το σερβοκρ. **Glina**, το πολ. **Gliny**, το τσέχ. **Hlina**⁶ και το αλβ. **Agline** (και **Glinë**) από την περιοχή του Αργυροκάστρου στο κατάστιχο του Inalcik⁷.

Αγορά, η (stn agurá· Αρτσ.-Ντρ.)

Τοποθεσίες μέσα στις κοινότητες, όπου, σε περιόδους ακμής, ήταν το εμπορικό κέντρο των χωριών.

Από το κοινό ΝΕ **αγορά, η**.

Αγοράστη, του (st agurást· Γρεβ.)

Ενν. το χωράφι.

Κυριώνυμο τοπν. από το όνομα του ιδιοκτήτη. Το επών. **Αγοράστης**⁸ από το θηλ. **αγοραστή** (του επιθ. **αγοραστός**) με αναβιβασμό του τό-

1. Νομίζω πως εσφαλμένα ο Γ. Χατζιδάκης (*Einleitung* 90) παράγει τη λ. από το αρχ. ελλ. **γλήνη** "η κόρη του οφθαλμού". Βλ. και Meyer, *NS* II 81.

2. *Λαογραφία* 12(1938-48) 177· Μπόγκας 1 101.

3. Miklosich 66· Vasmer, *REW* I 273· Udolph 111· Berneker 304.

4. Udolph 113. 5. Vasmer 28, 69, 88, 115· *Λαογραφία* 12(1938-48) 178· Georgacas-McDonald 126. 6. Vasmer 28, 69 7. Koder 32.

8. Βλ. Μπούτουρας 16, όπου και βαφτιστικό **Αγοραστή**, καθώς και επών. στην Αθήνα (ΟΤΕ Αθ.) και στη Θεσ/νίκη (ΟΤΕ Θεσσ.), Πβ. και μητρων. επών. **Αγοραστής** (*Αντιχάρισμα* 194).

νου που είναι συχνός σε υπερδισύλλαβα θηλυκά επίθετα που ουσιαστικοποιούνται¹.

Πβ. και τοπν. **Αγοραστή**, η από το Καλέντζι Ιωαννίνων².

Αγριαπιδιά, η (στην αγραβδγά· Αρτσ.)

Τοποθεσία με πολλές άγριες αχλαδιές.

Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό, από το ουσ. **αγριαπιδιά, η**. Η λ. συχνότατη ως τοπν. Πβ. και το κατωιταλικό (Καλαβρία) **Agrappidá** "τόπος με άγριες αχλαδιές"³.

Αγριοκαστανιά, η (ση αγριουκαστανιά· Καμν.)

Από τη μοναδική άγρια καστανιά που υπήρχε εκεί (το προσηγ. **αγριουκαστανιά** χρησιμοποιείται στο Ζαγόρι).

Αγριομηλιά, η (ση αγριumbλιά· Καβ.-Μεσ.)

Το τοπν. από το Καβαλάρι (όπου υπάρχουν πολλές άγριες μηλιές) σε περιληπτικό ενικό, ενώ το τοπν. από το Μεσοβούνι χαρακτηρίζεται από μια μόνο άγρια μηλιά.

Τα τοπν. από το ουσ. **αγριομηλιά** (βλ. και στο ακόλουθο τοπν.).

Αγριομηλιές, οι (στη αγριumbιές· Κ.Σ.)

Το τοπν. δηλώνει την ύπαρξη των σχετικών δέντρων στην περιοχή.

Από το ουσ. **αγριομηλιά, η**. Μετά τη συγκοπή του μεσοσυμφωνικού $i (=η)$, τα $m + l$ που συμπίπτουν, μένουν αμετάβλητα, ενώ κανονικά θα έπρεπε να δώσουν $mb1$, όπως στο προηγούμενο τοπν. Αντίθετα στο προηγούμενο τοπν. (**αγριumbιά**· αποβάλλεται το άτονο i (έκκρουση) του α' συνθετικού (**αγριο-**), το οποίο θα έπρεπε να διατηρηθεί αφού προστατεύεται από τη γειτνίαση άλλου φωνήεντος.

Αδέρφια, τα Πέντε (στα penđ adérfxa· Δρ.)

Ονομασία υψώματος, όπου οξιά με πέντε μεγάλα κλαδιά, από τη σημασία της λ. **αδέρφι**, το "στέλεχος συμπεφυκώς άλλω στελέχει, μάλιστα στάχυος"⁴.

1. Πβ. και τα **μαδαρά-Μαδάρα, χαλαρά-Χαλάρα** κλπ. (Θωμοπούλου, **Κέως** 158· Γεωργακά, **Συμβολή** 46).

2. HE 28(1979) 668. 3. Rohlf's, **Diz.** TO Cal. 5.

4. **ΙΑΝΕ**, στη λ. **αδέρφι**.

Πβ. και τα τοπν. **Πέντε Αδέρφια** (Πελοπ., Σκυρ.), **Εννέα Αδέρφια** (Αιαρν.), **τα Τρία τ' Αδέρφια** (Ηπ.), **Αδέρφι** (Μύκ., Κύπρ.)¹.

Αετοκούκουλο, το (st aítukúkulu' Πάπ.)

Τοποθ. στον Αυλούτσιανο, όπου μεγάλος μοναχικός βράχος με φωλιές αετών.

Από τα ουσ. **αετός** + **κουκούλι** "βράχος"² με μεταβολή της κατάλ. στη σύνθεση σύμφωνα με τα **παιδί-παλιόπαιδο, κουτί-παλιόκουτο** κλπ.³. Το τοπν. είναι ταυτόσημο με τα τοπν. **Αετόπετρα** (Αιτωλ.), **Αετόπετρες** (Ναύπακτος)⁴.

Αετοφωλιά, η (stn aítuful'á' Βιτσικ.-Καμν.-Μον.)

Ψηλές και απότομες τοποθεσίες, όπου φωλιές αετών.

Από το ουσ. **αετοφωλιά, η**.

Αετού το Λιθάρι, του (st aítú tu lthár' I.-Ντρ.)

Τοπν. ταυτόσημο με τα **Αετοκούκουλο, Αετόπετρα, Αετοφωλιά** (βλ. παραπάνω).

Αλαταριά, η (stn alatarjá' Καμν.-Λιασκ.)

Τοποθ. με πλάκες πάνω στις οποίες οι βοσκοί βάζουν αλάτι για τα αιγοπρόβατά τους.

Από το προσηγ. **αλαταριά** < ουσ. **αλάτι** και την παραγωγ. κατάλ. **-αριά**⁵. Η λ. συχνή ως τοπν. Βλ. και τοπν. **Αλατσιά, -ές**.

Αλατσιά, η (stn alatsjá' Βιτσικ.-Νεγ.), **Αλατσιές, οι** (stn alatsjés' Πάπ.-Φρ.)

Ταυτόσημα τοπν. με τα προηγούμενα

Τα τοπν. από το ουσ. **αλατιά, η** (< **αλάτι** + περιεκτ. κατάλ. **-ιά**) "μέρος όπου υπάρχει ή παράγεται πολύ άλας"⁶ με μαλάκωμα του τ πριν από i, όπως π.χ. **βάτινον > βάτσινον, ιδρωτίλα > δρωτσιλά** κλπ.⁷.

1. ΙΑΝΕ, στη λ. **αδέρφι**.

2. Βλ. στο τοπν. **Κουκούλι** (Ε.Α.). 3. Ωστόσο: **παλιοπαίδι, παλιοκούτι, γυφτοκάρφι** κλπ.

4. ΙΑΝΕ, στη λ. **αετόπετρα**.

5. ΙΑΝΕ, στη λ. 6. ΙΑΝΕ, στη λ.

7. Βλ. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στο λ. τσ.

Αλεξαντή, του (st alixsandrí· Λιασι.)

Ονομασία μονοπατιού στο σύνορο του χωριού με τους Φραγκάδες. Ανάμνηση της αιτίας που έδωσε στον τόπο το όνομα του Αλεξαντή δε διασώζεται στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Αλεξαντή**ς κι αυτό χαϊδευτικό του βαφτ. **Αλέξανδρος**¹.

Αλέξη, η Ράχη του (st ráχ t aléks· Μον.)

Το τοπν. από το όνομα του βοσκού **Αλέξη** που έβοσκε στη ράχη αυτή τα γιδοπρόβατα της κοινότητας.

Αλέξη, το Γεφύρι του κυρ- (stu ýufir t kíraléks· Σκ.)

Από το όνομα του **Αλέξη Νούτσου** από το Καπέσοβο, που με έξοδά του φτιάχτηκε το γεφύρι.

Αλεπότρυπες, οι (sts alíptripis· Μεσ.-Πάπ.)

Μικρές σπηλιές όπου κατά καιρούς συχνάζουν αλεπούδες.

Από τα ουσ. **αλεπού** + **τρύπα**².

Αλεπούς, της (sts alírys· Δρ.)

Στης Αλεπούς (ενν. το καρτέρι ή τις τρύπες). Το τοπν. χαρακτηρίζει δύο θέσεις στην περιοχή του χωριού Δραγάρι, όπου συχνάζουν αλεπούδες. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό, από το ουσ. **αλεπού, η**.

Αλέτρι, το (st alétr· Καπ.)

Η ονομασία της θέσης από παράδοση κατά την οποία με περιάρωση προφυλάχτηκε το χωριό από επιδημική αρρώστια³.

1. Τριανταφυλλίδης 13.

2. **ΙΑΝΕ**, στη λ.

3. Ο Καπεσοβίτης Ευρ. Βουλόδημος μου ανέφερε σχετικά: "εκεί στο Καταφύ έχουμε το αλέτρι σκαρφαλωμένο επάνω στο βράχο και επικρατεί η παράδοση ότι αυτό το πράγμα έγινε όταν είχε πέσει αρρώστια στο χωριό κι έκαναν με δυο βόδια την άρωση για να αποκλείσουν την αρρώστια. Και τα μεν βόδια τα έχουν θάψει στον Αη Λιά και το αλέτρι το κρέμασαν στο Καταφύ. Ήταν και μια βουκέντρα, λέει, που της έριξε με το όπλο ο Φ. Φιλύδης και επειδή έπεσε η βουκέντρα, αυτός δεν ξαναγύρισε στο χωριό από την Αμερική".

Η παράδοση μας είναι γνωστή και από άλλα μέρη της Ελλάδας (βλ. στο Ευρετήριο της **Λαογραφίας**, στη λ. **περιάρωση**).

Άλετρος, ο (stun álitru' Τζ.)

Από το ουσ. **άλετρος, ο** (και με το βορειοελλαδικό φωνηεντισμό **άλιτρος**) "το αλέτρι" κι αυτό από το αρχ. ουσ. **άροτρον > άρετρον** (από τη γειτνίαση του **τ**) > **άλετρο(ν)** με ανομοιωτική τροπή του **τ** > **λ**¹.

Πιθανή όμως η προέλευση από το κοινό ΝΕ **αλέτρι, το** με την προσθήκη της μεγεθ. κατάλ. **-ος** κατά το σχήμα: **κομμάτι-κόμματος, του-φέκι-τούφεκος, χωράφι-χώραφος** κλπ.².

Αλογόδρομος, ο (stun aluγόδromu' Πάπ.)

Στενή διάβαση στις δυτικές πλαγιές της Αστράκας από την οποία περνούσαν οι Σαρακατσαναίοι νομάδες με τα κοπάδια τους και τα φορτωμένα με το νοικοκυριό τους αλογομούλαρα προς τα θερινά βοσκοτόπια.

Το τοπν. σύνθετο από τα ουσ. **άλογο + δρόμος**.

Αλωνάκι, το (st alunák' Δρ.-Βραδ.)

Τοποθεσίες με μικρά αλώνια. Η ονομασία για να διασταλεί από παρακείμενο μεγαλύτερο (Δρ.), ενώ στο Βραδέτο δεν υπάρχει σε χρήση σημασιολογικά αντίθετο τοπωνύμιο. Στο Βραδ. παράλληλα με τον παραπάνω υποκορ. τύπο του τοπν. χρησιμοποιείται για τον ίδιο τόπο και η ονομασία **Αλωνούτσι** (st alunúts). Με τον υποκοριστικό τύπο **αλωνάκι** δηλώνεται επίσης και κάθε επίπεδο μέρος σε πρανές έδαφος³.

Το τοπν. από το υποκορ. ουσ. **αλωνάκι, το**.

Αλώνια, τα (st alópa' Βιτση.-Καβ.-Νεγ.-Σοπ.-Τζ.)

Με το τοπν. χαρακτηρίζονται τόποι όπου λιθόστρωτοι κυκλικοί χώροι για το αλώνισμα των δημητριακών⁴.

Από το ουσ. **αλώνι, το**.

1. ΙΛΝΕ στη λ. **άλετρο, το** 2. Βλ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **-ος** Μηνά, Με-γέθυνση 48 κεξ.

3. ΙΛΝΕ, στη λ. 4. Τα αλώνια στα παλιότερα χρόνια, τότε που η παραγωγή ήταν μεγαλύτερη, ήταν ιδιωτικά, στη συνέχεια έγιναν κοινοτικά και σε τρίτη φάση, με την ερήμωση των χωριών, εγκαταλείφθηκαν αφήνοντας στη θέση τους μόνο σωρούς από πέτρες και τα σχετικά τοπωνύμια.

Αλώνια, τα Κάτω (sta Katalónà' Kouk.)

Τοποθεσία όπου σώζονται ίχνη παλιών αλωνιών. Η ονομασία σε αντιδιαστολή προς το Αλώνι του Καλόγηρου που βρίσκεται σε ψηλότερο μέρος. Αμαράιδως, Λάκος της ή Αμαράιδω, η (stu láku ts amaráidus- sn amaráidu' Πάπ.)

Και τα δύο τοπν. αναφέρονται στη ίδια περιοχή, το ένα στο λάκκο και το άλλο σε στενόμακρο τμήμα γης (που στο Ζαγόρι ονομάζεται "ζωνάρι") προς τα Α του Μεγ. Παπίγκου.

Ο τρόπος της εκφοράς (lákus ts...) οδηγεί στην υπόθεση πως πρόκειται για κυριώνυμο τοπν. και πρέπει να σχετιστεί με το βαφτ. Σμαράιδω (< Σμαράγδω)¹ και Μαράιδω (με αποβολή του αρχικού s στη συμφορά με το άρθρο της) > ον Αμαράιδω (με προθετικό α-, ίσως από επίδραση της Αρομούνικης).

Αμάραντος, ο (stun amárandu' Π.Σ. - stun amáradu' Λεσν.)

Φυτόνυμα τοπωνύμια από το ουσ. αμάραντος, ο. Ας σημειωθεί πως με το όνομα αμάραντος είναι γνωστά περισσότερα από ένα είδη φυτών².

Αμαρούδα, η (sn amarúda' Πάπ.)

Μικρή σε έκταση περιοχή Β του Μεγ. Παπίγκου με κήπους και βρύση.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. αμάρα, η "αυλάκι για την άρδευση κήπων"³ και την κατάλ. -ούδα⁴.

Αμερικάνου, το Προσήλιο του (stu prusílú t mirikán' Τσερβ.)

Ονομασία χωραφιού από τον ιδιοκτήτη του που είχε εργαστεί στην Αμερική.

Το τοπν. από το εθνικό Αμερικάνος <ιταλ. Americano⁵, με αποβολή του αρχικού α- αναλογικά προς το ουδετ. του επιθ. αμερικάνικο που χάνει το α στη συμφορά με το άρθρο τα στον πληθυντικό.

Άμμος, ο (stun ámu' Τσερβ.)

Αμμώδης τοποθεσία απ' όπου οι χωριανοί προμηθεύονταν άμμο για την κατασκευή των σπιτιών.

1. Μπούτουρας 146' για την ανάπτυξη του ι, βλ. Α. Παπαδοπούλου, Γραμμ. Β.Ι. 24.

2. Βλ. ΙΑΝΕ, στη λ. ' Χελδράιχ-Μηλιαράκης 45, 46, 59, 87' Γεννάδιος 47.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Την κατάλ. -ούδα άλλοι μελετητές τη θεωρούν μεγεθυντική κι άλλοι υποκοριστική (βλ. Μηνά, Μεγέθυνση 66 κεξ. 'Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.).

5. ΙΑΝΕ, στη λ.

Αμπέλια, τα (st ambé̄la· Μεσ.-Νεγ.-Σοπ.-Τσερν.-Φλ.)

Χερσότοποι που μόνο οι ονομασίες τους θυμίζουν την καλλιέργεια του σταφυλιού σε παλιότερες εποχές.

Αμπέλια, τα Κάτω (sta kat ambé̄la· Καπ.)

Ονομασία αμπελότοπου σε αντιδιαστολή προς τα Πανάμπελα (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Αμπελιού, ο Λάικος του (stu laku t ambilú· Κ.Σ.)

Ονομασία λάικου που περνάει μέσα σε αμπελότοπο. Η λ. **αμπέλι**, εδώ με περιληπτική σημασία.

Αμπελίτσι, το - Αμπελίτσια, τα (st ambilíts - st ambilít̄sa· Καμν.-Μαν.)

Θέσεις με αμπέλια.

Από το ουσ. **αμπέλι** και την υποκορ. κατάλ.-ίτσι. Η ονομασία από το γεγονός ότι υπάρχουν μικρές ιδιοκτησίες. Το ά' με περιληπτική σημασία.

Αμπελότοπος, ο (stun ambilóturu· Αρτσ.-Ι.)

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. **αμπέλι, το** + **τόπος, ο**.

Ανάβρα, η (sn anávra· Ι.)

Ονομασία πηγής και της γύρω περιοχής .

Το τοπν. από το ουσ. **ανάβρα, η** "πηγή", λ. η οποία προέρχεται από το ρ. **αναβρύω** υποχωρητικά¹.

Αναγνώσταινας, της (st̄s anagnóstinas· Νεγ.)

Βρύση στην είσοδο του χωριού που οφείλει το όνομά της σε επεισόδιο μεταξύ της ωραίας Αναγνώσταινας και ενός Καραμπέρη².

Κυριώνυμο τοπν. από το ανδρων. **Αναγνώσταινα** κι αυτό από το επών. **Αναγνώστης** (<αναγνώστης "κατώτατο εκκλησιαστικό αξίωμα") και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**³.

1. ΙΛΝΕ, στη λ.

2. ΗΕ 2 (1953) 172 κεξ.

3. Βλ. και Τριανταφυλλίδη 116.

Ανάερο, το (st anáiru· Βίτσ.)

Ονομασία πλαγιάς λόφου ανάμεσα στις δύο συνοικίες της Βίτσας με διαρκές ρεύμα αέρος (si kon ikí "σε κόβει εκεί", ενν. ο αέρας, σύμφωνα με τον πληροφορητή μου).

Από το επίθ. **ανάερος** "ο εις τον αέρα ευρισκόμενος" και ιδιαίτερα από το ουδ. **ανάερο** "μέρος ευάερον" κι αυτό από την προθ. **ανά** + ουσ. **αέρας**¹.

Ανεμόμυλος, ο (stun animómblu· Βίτσ.)

Τοποθεσία στην κάτω συνοικία της Βίτσας, όπου παλιότερα υπήρχε ανεμόμυλος. Με την ονομασία δηλώνεται και η γύρο περιοχή.

Το τοπν. από το ουσ. **ανεμόμυλος, ο** (< ουσ. **άνεμος** + ουσ. **μύλος**).

Ανήλιο, το (st anílu· Α.Μ.- Βίτσ.-Βιτσικ.-Καπ.-Μαν.-Ντ.-Πάπ.-Τζ.) - Ανήλια, τα (st aníla· Κουκ. Νεγ.)

Από το αρχ. επίθ. **ανήλιος**. Ο κληθυντικός αναλογικά προς τις λ. **κτήματα, χωράφια** κλπ.

Ανήλιο, η Ράχη (st raχ' anílu· Καλ.)

Η ασυμφωνία στο γένος του επίθ. **ανήλιος** και του ουσ. **ράχη** είναι φαινομενική, αφού το επίθ. δεν προσδιορίζει το ουσιαστικό (οπότε θα ήταν **ανήλια ράχη**), αλλά το ουσιαστικό **ράχη** καθορίζεται ακριβέστερα από το τοπν. **Ανήλιο** που εδώ χρησιμοποιείται ως παράθεση, δηλ. "η **ράχη**, που είναι στη θέση **Ανήλιο**" (κι όχι κάποια άλλη).

Ανθίτσας, της (stʂ anθίtsas· Ντ.)

Το πέρασμα του χρόνου δεν διατήρησε ούτε το επών. της **Ανθίτσας** (**Ανθή** + υποκορ. κατάλ. **-ίτσα**²) ούτε την αιτία που συνέδεσε το όνομά της με τον τόπο.

Ανθρακίτης, ο (stun anθρακίτ· Καμν.)

Άλλη ονομασία του χωριού Καμινιά (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.)

Από το ουσ. **άνθρακας** "κάρβουνο" + την κατάλ. **-ίτης** που δηλώνει ιδιότητα του τόπου σχετική με το θέμα της λέξης³. Ας σημειωθεί ότι το χωριό ήταν ο κατεξοχήν τόπος παραγωγής κάρβουνου.

1. ΙΛΝΕ, στη λ.

2. Μπούτουρας 136.

3. Κ. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 102.

Ανοιξαγγέλη, του (st aniksaǵél' Μπάγ.)

Ονομασία ράχης από το ονοματεπώνυμο του ιδιοκτήτη της περιοχής.

Από το **Αλέξης Αγγέλης** και στη συμπροφορά **Αλεξαγγέλης**¹ (st aliksaǵél) και με τροπή των **l-l > n-l**: **st aniksaǵél** από παρετυμολογική επίδραση της λ. **άνοιξη**.

Αντρέα, το Γεφύρι του (stu ǵífiri t andréa' Καβ.)

Από το όνομα του Αντρέα Γραβανόπουλου που επιχορήγησε την κατασκευή του.

Αντώνη, (ο Λάκκος) του (stu (láku t) andón' Κουκ.)

Ονομασία λάκκου απ' όπου περνάει μονοπάτι που οδηγεί από το Κουκούλι στη Μπάγια. Η ονομασία του οφείλεται στο ότι το 1880 ο Κουκουλιώτης Αντ. Κυριαζής επιστρέφοντας στο χωριό του έπεσε στο λάκκο.

Απανωχώρι, το (st aranuǵór' Βίτσ.)

Ονομασία της επάνω συνοικίας της Βίτσας που παλιότερα ονομάζονταν **Μεσιός** (ενν. μαχαλάς "συνοικία") όταν η Βίτσα και το Μονοδέντρι αποτελούσαν μια κοινότητα με τρεις συνοικίες (μαχαλάδες), **τον Επάνω** (Μονοδέντρι), **τον Μεσιό** (σημερινό Απανωχώρι) και τον **Κάτω**.

Σύνθετο τοπν. από το επίρρ. **επάνω** (και με αφομοίωση **απάνω**) και το ουσ. **χωριό, το**.

Απεράτες, οι (stɛ apirátis' Μαν.)

Περιοχή, με αμπέλια τα παλιά χρόνια, που την είχαν κλεισμένη γύρο-γύρο για να μην πηγαίνουν τα ζώα.

Από το προθ. **α-** + το ουσ. **περάτης** "η αμπάρα", μετγν. **περάτης** <περα-τής < περώ².

Πβ. και το χωριό **Περάτη**, η από την περιοχή Γραμμένου Ιωαννίνων.

-
1. Πβ. τα συχνά στο Ζαγόρι **Κωτσομπέλος** (=Κώστας Μπέλος), **Μητσοράφτης** (=Μήτσος Ράφτης), **Νικονούτσος** (=Νίκ. Νούτσος) κλπ.
 2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. Μπόγκας 1 53, 300.

Απιδιά, η (stn abdíá· Βίτσ.)

Η ονομασία από μεγάλη άγρια αχλαδιά (γκορτζιά) που σήμερα δεν υπάρχει.

Από το ουσ. **αβδγιά, η** "η αχλαδιά"¹.

Αποθαμένος, ο (stun aruθaménu· I.)

Το τοπωνύμιο, σύμφωνα με την παράδοση, οφείλεται στο γεγονός ότι οι κλέφτες που είχαν έρθει να ληστεύσουν το χωριό έθαψαν εκεί έναν νεκρό της παρέας τους.

Το τοπν. από τη μετοχή του παθητ. παρακ. **αποθαμένος**, του ρ. **αποθαίνω**² ή του **αποθνήσκω**, το οποίο σχετίστηκε με το ρ. **θάπτω**³.

Αποθήκη, η (sn aruθίκ· I.)

Ονομασία σπηλιάς, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, φεύγοντας οι χωριανοί την εκδικητική μανία των Τούρκων (βλ. τοπν. **Αρέντα** στα Ε.Αλ.) έκρυψαν τα πολυτιμότερα από τα πράγματά τους σ' αυτό το μέρος.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην Παρνασσίδα⁴. Βλ. και το ταυτόσημο αρομ. **Αμπάρε** (στα Ξ.Αρ.).

Αποστόλαινας, της (stɛs arustólinas· Νεγ.)

Ενν. το χωράφι της γυναίκας του Αποστ. Μπικιάρη.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Αποστόλαινα** (< **Αποστόλης** + ανδρων. κατάλ. **-αινα**).

Αποστόλη, το Ξενοδοχείο του (stu ksínuduχίiu t arustól· Βραδ.)

Ονομασία σπηλιάς.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ειρωνικής διάθεσης των Ζαγορήσιων αποτελεί το παραπάνω τοπν. που οφείλεται στο γεγονός ότι στη σπηλιά αυτή έμειναν για μερικές μέρες αποκλεισμένοι από το χιόνι ο Βραδετινός Απ. Βασδέκης με τη γυναίκα του.

Απόστολοι, οι Δώδεκα (stɛs dódik arustól· Φρ.)

Το τοπν. μεταφορικά από μιά συστάδα δώδεκα πουρναριών.

Το κατέβασμα του τόνου από επίδραση των αρσεν. προσηγορικών

1. Μπόγκας 1 53. 2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. 3. Χατζιδάκη, Γλωσσ. Έρευναι 2 488.

4. Αθηνά 44 (1932) 112.

σε -ος που σχηματίζουν ονομ. πληθ. με κατέβασμα του τόνου αναλογικά προς τη γεν.πληθ.: π.χ. **ανθρώρ** (=άνθρωποι), **δασκάλ** (=δάσκαλοι) κλπ. Βλ. και Εισαγωγή 1.3223 β, κατάλ. -ί (=οι).

Ρακρέλια, τα (st arakrélia· Μπάγ.-Νεγ.)

Τοποθεσία όπου άλλοτε χωράφια μεταξύ των κοινοτικών περιοχών των παραπάνω χωριών. Σήμερα δασωμένη περιοχή.

Πιθανώς κυριώνυμο τοπν. από το βαφτ. **Ηρακλής** + κατάλ.-έλλης (<έλλι) > ***Ηρακλέλλης**¹ > ***στου Ηρακλέλ(λ)η** > **Ηρακλέλι** > ***τα Ηρακλέλια** > ***τα Ηρακρέλια** (αφομ. οπισθ. r-l > r-r) > **τα Ρακρέλια** (αφαίρεση στη συμπροφορά).

Αράπη, του (st aráp· Τσεπ.)

Με παράλειψη του ουσ. **σπηλιά**.

Από το προσηγορικό **αράπης** που χρησιμοποιήθηκε για την ονομασία τόπων με τη σημασία "δαίμονας, φάντασμα μελανόμορφο, άλλοτε ευεργετικό για τους ανθρώπους και άλλοτε όχι"². Το ουσ. και ως επώνυμο **Αράπης**.

Η λ. συχνή ως τοπν. ή απλή (σε γενική κτητική, τις περισσότερες φορές με παράλειψη του κτήματος): **τ'Αράπ'** (ενν. το χωράφι, η σπηλιά κλπ.) ή ως α'συνθετικό: **Αραπογορτζιά**, **Αραποκέφαλο**, **Αραπόλακκα**, **Αραποσπηλιά**, **Αραποχώραφο** κλπ.³.

Αράτες, οι (sts arátis· Κ.Σ.)

Χωράφια με κλιμακωτή διαμόρφωση, όπου καλλιεργούσαν κριθάρι και σιτάρι.

-
1. Πβ. και τα επών. σε-έλλης: **Βαμβουρέλλης**, **Αλεπουδέλλης** (Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 227), **Μαρνέλης**, **Τσουκανέλης** κλπ.
 2. **ΙΛΝΕ**, στη λ., όπου αναφέρεται και το περιφραστικό τοπν. **Σπίτι του Αράπη**, αρχαίο οικοδόμημα που αναγνωρίστηκε ως τέμενος της Σκιράδος Αθηνάς και το οποίο θεωρείται κατοικία δαιμόνων.
 3. Georgacas-McDonald 105-106.

Το τοπν. ίσως από το Ηπειρωτ. **αράτα** ή **ράτα** "η ρώγα του σταφυλιού" ή από το ουσ. ***αράτα(η)**, μεταρρηματικό ουσιαστικό από το ρ. **αρατίζω** "φυγαδεύω, εξαφανίζω" (<επίθ. **άρατος** "ο άφαντος, ο εξαφανιζόμενος, αυτός που φεύγει γρήγορα" κατά το σχήμα **γυρίζω-γύρα, γνωρίζω-γνώρα, αχνίζω-άχνα** κλπ. Πβ. ακόμα τις λ. **αρατιά**, η "το απότατο μέρος της γής" και ρ.**αρατιάζω** "κρύπτω, εξαφανίζω"².

Αρβανίτη, του (st arvanít· A.M.)

Από το επώνυμο ή παρωνύμιο ιδιοκτήτη χωραφιού κι αυτό από το εθνικό **αρβανίτης**, λ. που χρησιμοποιείται όχι μόνο για να δηλώσει τον αλβανικής καταγωγής, αλλά και μεταφορικά "τον θορυβοποιό, τον οξύθυμο, το δόλιο, τον τυραννικό κλπ."³.

Αρβανίτη, το Αλώνι του (st alon t arvanít· Πέτρ.)

Ονομασία αλωνιού σε ύψωμα πάνω από το χωριό, η οποία δεν οφείλεται σε κύριο όνομα, αλλά προέρχεται από το εθνικό **αρβανίτης** σε περιληπτικό ενικό⁴.

Αρβανίτη, ο Λάκκος του (stu láku t arvanít· Βραδ.)

Το επών. υπάρχει στο χωριό, αλλά η αιτία της ονομασίας του λάκκου δε διατηρείται στη μνήμη των χωριανών.

Αργανάμπελα, τα (st aryanámbila· Νεγ.)

Μέρος με αμπέλια στην ευρύτερη περιοχή Μασούρια.

Πιθανή φυσικά, η εξήγηση που δίνει ο Μ. Οικονόμου⁵ "αντί οργανάμπελα, επειδή όταν τα εφύτευαν, έπαιζαν όργανα". Πιθανή όμως και η σύνθεση με α'συνθετικό το επίθ. ***αργανός** (<επίθ. **αργός** "ο μη παράγων, ο μη γεννών, ο μη αποδίδων το φυσικόν του προϊόν επί ζώων, δένδρων, γής κλπ."⁶ + την επιθετ. κατάλ. **-ανός**: π.χ. **άδειος-αδειανός, λείος-λειανός** κλπ.) και το ουσ. **αμπέλι**.

1. Μπόγκας 1 59 και 2 9, 58. 2. **ΙΑΝΕ**, στις λ.

3. **ΙΑΝΕ**, στη λ. 4. Σύμφωνα με τον πληροφορητή μου στο ύψωμα αυτό κατοικούσαν πολλοί αρβανίτες που την ημέρα του Αγίου Λουκά (17-18 Οκτωβρίου) κατέβαιναν στο χωριό για να κάνουν μνημόσυνο των πεθαμένων τους. Από το γειτόνεμα του αλωνιού με το μέρος όπου κατοικούσαν οι αρβανίτες πήρε και το αλώνι το όνομά του.

5. Μ. Οικονόμου, **Νεγάδες**, Αθήνα 1977 320. 6. **ΙΑΝΕ**, στη λ., όπου και τα παραδείγματα: **αργό πρόβατο, αργά αμπέλια, αργά χωράφια, αργές βέργες** (οι άκαρπες παραφυάδες του αμπελιού) κλπ.

Αργαστήρια, τα (sta γγastír'ia· Πάπ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό που τώρα είναι χωράφια. Ήαλιότερα υπήρχαν εκεί τα εμπορικά καταστήματα του Παπίγκου που χαρακτηρίζεται από τον Αραβαντικό ως "κώμη λόγου τινος αξία" (**Χρονογραφία Β' 125**).

Από το ουσ. **αργαστήρι, το** (< **εργαστήρι** με τροπή του **e > a** στη συμπροφορά με το άρθρο **τα**) "το βιοτεχνικό κατάστημα και ιδίως το τσαρουχάδικο¹".

Αργυρόραχη, η (stn arγ'iróraχ'· Αρτσ.)

Ονομασία πετρόραχης.

Από το επίθ. **αργυρός** με τη σημασία "ο έχων την λάμπιν, την λευκότητα του αργύρου"² και το ουσ. **ράχη**. Νομίζω υπερβολική (αν και πιθανή) την ετυμολόγηση του Γ. Αναγνωστοπούλου³ από το επίθ. **άγριος** + **ράχη** με παρετυμολογική επίδραση του **αργυρός**, αφού τα σύνθετα τοπν. με α'συνθετικό λέξη που δηλώνει χρώματα είναι πολύ συχνά: π.χ. **Χρυσόραχη, Κοκκινόραχη, Κοκκινοβούνια** κλπ.

Αρκούδα, το Γεφύρι του (stu γ'ufír t arkúda· Κουκ.)

Κυριών. τοπν. από το όνομα του αντάρτη καπετάν-Αρκούδα που σκοτώθηκε στα 1906 από τουρκικό απόσπασμα.

Το κύριο όνομα από το ουσ. **αρκούδα** + το πτωτικό **-ς** της ονομαστικής⁴. Βλ. και τοπν. **Εβραίου, το Γεφύρι του** (Ε.Ε.).

Αρκουδόλακκα, η (stn arkuδólaKa· Καβ.)

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. **αρκούδα** + **λάκκα**. Η λ. **αρκούδα** ως α'συνθετικό έχει διπλή σημασία: άλλοτε δηλώνει τον τόπο όπου συχνάζουν αρκούδες (πβ. τα τοπν. **Αρκουδοπήγαδο, Αρκουδότρυπα**) και άλλοτε έχει τη σημασία "χοντρός, μεγάλος" (πβ. τα προσηγ. **αρκουδόγατος, αρκουδόμουτρο, αρκουδοπάπουτσο** κλπ.⁵).

1. Μπόγκας 1 60

2. ΙΑΝΕ, στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 89.

4. Αντιχάρισμα 168.

5. ΙΑΝΕ, στις λέξεις.

Εδώ πρόκειται για λάκκα (βλ. τοπν. **Λάκκα**, η στά Ε. Αλ.), όπου συχνάζουν αρκούδες.

Αρκουδοπήγαδο, το (st arkuδyριγαδy· Καβ.-Καμν.)

Ονομασία πηγής στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Καβαλάρι και Καμνιά, όπου κατέβαιναν οι αρκούδες για να πιούν νερό.

Το τοπν. από τα ουσ. **αρκούδα** και **πηγάδι** (υποκορ. του ουσ. **πηγή**). Η λ. **πηγάδι, το** δεν έχει εδώ τη σημασία "φρέαρ", αλλά τη σημασία "πηγή".

Αρκουδοπούρναρο, το (st arkuδyρύνaruy· Λιασκ.)

Ονομασία περιοχής όπου δεσπόζει ένα μεγάλο πουρνάρι.

Το τοπν. από το ουσ. **αρκουδοπούρναρο, το** (<ουσ. **αρκούδα** + **πουρνάρι**).

Πρόκειται για τον πρίνο τον οξύφυλλο (*ilex aquifolium*), γνωστό και με τα ονόματα **λιόπρινο**, **λαύρος**, **ήμερο πουρνάρι** κλπ.¹ Η ονομασία του από το μέγεθος του (φθάνει σε ύψος μέχρι 12μ.) και από το μέγεθος των φύλλων του σε σχέση με τα φύλλα του πουρναριού².

Αρκουδότρυπα, η (sn arkuδότηpupa· Βραδ.)

Ονομασία σπηλιάς που υπήρξε κάποτε φωλιά αρκούδας.

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. **αρκούδα**, η + **τρύπα**, η.

Αρμάτοβα, η (sn arμάtuva· Ντρ.)

Ονομασία υψώματος με μεγάλη σπηλιά.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεί στο ανδρων. **Αρμάτοβα** το οποίο προέρχεται από το όνομα **Αρμάτος**³ και τη σλαβ. αρχής ανδρων. κατάλ. **-οβα** που έγινε παραγωγική

1. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 23· Καββάδας 1671.

2. Βλ. Μ. Στεφανίδου, "Δημώδης Ονοματολογία" **Αθηνά** 26 (1914-15) **ΛΑ** 64·

Π. Γρίσπου, "Δασική Λαογραφία" **ΗΕ** 18 (1969) 231.

3. Vasmer 21.

στην Ήπειρο, όπου παλιότερα ήταν γνωστά τα ανδρων. **Μάνθουβα, Νάσιουβα, Παύλουβα** κλπ.¹. Το κύριο όνομα **Αρμάτος** από το μεσν. **αρμάτος**, ο "ο βυζαντινός οπλοφόρος στρατιώτης"² (<λατ. **armatus** "οπλισμένος"). Πβ. επίσης το ΝΕ **αρμάτα**, η "η πλούσια λαμπρή ενδυμασία"³, το ταυτόσημο αρομ. **armatǎ** "η γιορτινή φορεσιά"⁴ και το τοπν. **Αρμάτοβο** (Κόνιτσα).

Αρμύρες, οι (sts armíris· Πέτρ.)

Ονομασία τοποθεσίας με έδαφος υγρό και αργιλλώδες, που, όταν στεγνώνει, αφήνει στην επιφάνεια της γής ασπρίλλες σαν αλάτι.

Το τοπν. από το ουσ. **αρμύρα, η** (<επίθ. **αρμυρός**).

Ως τοπν. η λ. συναντιέται με τον τύπο **Αρμύρα** (Αντίπαρος, Μήλος, Σύρος), **Αρμύρες** (Μήλος, Γύθειο) και **Αρμύρις** (Ηπ., Δήμος)⁵.

Αρχαία, τα (st αρχέα· Μον.)

Σχετικά νέο τοπν. που αναφέρεται στον τόπο όπου πρόσφατα (1965 κεξ.) η έφορος Ιουλ. Βοκοτοπούλου έφερε στο φως τα ερείπια του αρχαιότερου ποιμενικού οικισμού στην Ήπειρο (9-4 αι.π.Χ.)

Αρχόντου το Πηγάδι, του (st αρχόνδ tu βγάδ· Βίτσ.)

Ονομασία πηγαδιού από το επών. **Αρχοντας**⁶, το οποίο σήμερα δεν υπάρχει στο χωριό.

1. Μπόγκας 1 445.

2. ΜΕΕ, στη λ.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Parahagi 203.

5. ΙΑΝΕ, στη λ. **αρμύρα**.

6. Το επών. αναφέρεται 9 φορές στον κατάλογο ΟΤΕ Αθηνών και 4 φορές στον κατάλογο Θεσσαλονίκης.

Η γεν. του επων. σύμφωνα με τη γεν. εν. του ουσ. **άρχοντας**, γεν. **αρχόντου**. Ο σχηματισμός της γεν. εν. οφείλεται σε αναλογία προς τις γεν. πληθ. αρσεν. ουσιαστικών σε **-ος**: π.χ. **ανθρώπων, δασκάλων, ανέμων** κλπ. που συνέπεσαν με τις γεν. πληθ. αρχαίων τριτοκλίτων (**αρχόντων, κοράκιων** κλπ.), οπότε σχηματίστηκε αναλογικά, σύμφωνα με τα κανονικά: **ανθρώπου, δασκάλου, ανέμου** κλπ., γεν. ενικού: **αρχόντου, κοράκου** κλπ.¹.

Ασβεσταριά, η (sn azvistaryá' Καβ.-Λιασκ.-Στ.) - **Ασβεσταριές, οι** (stz azvistaryés' Τσεπ.)

Ονομασία τοποθεσιών όπου παλιότερα λειτουργούσαν ασβεστοκάμινα.

Από το ΝΕ **ασβεσταριά**< μεσν. **ασβεσταρία**².

Ασβέστες, οι (stz azvéstis' Κουκ.)

Τοποθεσία Ν του χωριού με θάμνους και γάβρους, όπου παλιότερα λειτουργούσαν ασβεστοκάμινα.

Τα τοπν. από το προϊόν (ουσ. **ασβέστης**) των καμινιών που λειτουργούσαν εκεί.

Ασκηταρειό, το (st askitaryó' Τσεπ.- stu skitaryó' Λεσν.)

Στην παραπάνω τοποθ. του χωριού Λεσν. υπήρχε εκκλησία της οποίας σώζεται η κρύπτη σε απόκρημνο βουνό.

Από το ουσ. **ασκηταρειό**, το "η κατοικία ερημίτη"< ουσ. **ασκητής** και την κατάλ. **-αρειό**³ που έχει τοπική σημασία π.χ. **γυφτάρειό, κεραμιδαρειό, κηφηναρειό, σκουπιδαρειό** κλπ.).

1. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 92-93.

2. ΙΑΝΕ, στη λ. 4.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

Ασπραγγέλια, τα (st asprangélla· Ντ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου παλιότερα οικισμός¹.

Το τοπν. πιθανώς από το επών. του πρώτου οικιστή *Ασπραγγέ-
λ(η) ή *Ασπράγγελ(ου). Ο πληθυντικός κατά τα ουσ. κτήματα, χω-
ράφια κλπ.

Ασπρόλαικος, ο (stun asprólaku· Καμν.)

Ονομασία λάικου από τις άσπρες πέτρες της κοίτης του.

Από το επίθ. άσπρος + το ουσ. λάικος.

Ασπροπόταμος, ο (stun asprupótamu· Βοβ.)

Ελληνική ονομασία του αρομ. τοπν. Ρίτου Άλμπου (βλ. τοπν.
στα Ξ.Αρ.).

Από το επίθετο άσπρος + το ουσ. ποτάμι.

Ασπρουδιά, η (stn asprudía· Ι.)

Θέση όπου παλιά αμπελότοπος. Σήμερα σώζονται ακόμα κλήματα.

Από το ΝΕ ασπρουδιά "είδος λευκής σταφυλής διαφόρων παραλ-
λαγών" (και τα συνώνυμα: ασπροστάφυλο, ασπρούδι, ασπρούδα)².

Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Ασπρόχωμα, το (st aspróchuma· Στ.)

Ονομασία λόφου με αργιλλώδη σύσταση.

Από το επίθ. άσπρος + το ουσ. χώμα.

Αστράκια, η (stn astráka· Πάπ.)

Η ψηλότερη κορυφή της Γκαμήλας που υψώνεται σχεδόν κατακό-
ρυφα πάνω από το Πάπιγκο με υψόμετρο 2497 μ.

Από το ΝΕ αστράκια, μεγεθυντικό του μεσν. αστράκι (ον)³ κατά
τα ορνίθι-ορνίθα, περιστέρι-περιστέρα, αγκάθι-αγκάθα κλπ.⁴.

Το μεσν. αστράκι (ον) με αφομοίωση από το οστράκιον, υποκοριστι-

1. Κατά τον πληροφορητή μου το χωριό Ντοβρά συνοικίστηκε από τους κατοί-
κους των οικισμών Ασπραγγέλια, Μαυραγγέλια, Κουτσοντόμπρια και Παλιο-
χώρι. 2. ΙΑΝΕ, στη λ.· βλ. και Δημητράκου, Λεξ., στις λ. ασπρούδα, ασ-
προύδι. 3. Κριαρά, Λεξ., στη λ. 4. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1,74· Μηνά, Μεγέθυνση
42 κεξ.

κό του αρχ. ουσ. **όστρακον**. Η λ. ως προσηγορική συναντιέται με τους τύπους: **αστράκα** (Μακεδ., Πελοπ.), **αστράκη** (Κρήτη, Πελοπ., Μύκ.), **αστράχα** (Στενήμ., Ήπ., Θεσσ. κλπ.), **αστριάχα** (Ήπ.), **ουστρέχα** (Μύκ.) κλπ.¹ και με τις σημασίες: "όστρακο // στέγη από κεραμίδια // το γείσο, η περιφέρεια της στέγης απ' όπου πέφτει το νερό της βροχής // το κάτω από το γείσο μέρος της στέγης // η υδρορροή της στέγης // στο εσωτερικό του σπιτιού, το τρίγωνο ανάμεσα στο επάνω μέρος του τοίχου και στην επικλινή στέγη // πάτωμα φτιαγμένο από μίγμα ασβέστης και τριμμένα κεραμίδια".

Το τοπν. από τη σημασία "στέγη", αφού η Αστράκα υψώνεται κατακόρυφα πάνω από το χωριό να το σκεπάζει.

Από τα ελληνικά η λ. εξαπλώθηκε σε όλες σχεδόν τις σλαβικές γλώσσες (αρχ. βουλγ. και ρωσ. **strěcha**, βουλ. **strěcha**, σερβοκρ. **stréha** "προεξοχή της στέγης", σλοβ. **stréha** "σκεπή", τσεχ. **střecha**, ρωσ. **стреха** κλπ.), ουγγρ. **eszterha**, γερμ. **Estrich** "το λιθόστρωτο"², αλβ. **strehë-a** "σκεπή, προεξοχή στέγης"³, ρουμ. **streășina**, "αστρέχα"⁴, αρομ. **strehă**, **strahă** και **astrehă**. Πβ. επίσης και το μεσν. λατ. **ástracum**⁶.

Οι τύποι της ελληνικής σε **-χα** είναι μάλλον αντιδάνεια από τα σλαβικά⁷.

1. IANE, στη λ. **αστράχα**.

2. Miklosich 325' Vasmer, REW III 26' Meyer, NS II 13-14' Vasmer 16' G. Murnu, **Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen mit historischen Vorbemerkungen**, București 1977, 22.

3. Meyer, EW alb. Spr. 394' Miklosich, Slav. Elem. 34.

4. Κοτολούλης 462.

5. Parahagi 1121, 1119, 233.

6. Δέφνερ, Λεξ. Τσακων. διαλέκτου 55.

7. Γεωργιάδ, Πελοπόννησος 399' Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στις λ. **αστράχα**, **αστρέχα**.

Αστρακοζώναρα, τα (st astrakuzúnara' Καπ.)

Ομαλές διαβάσεις στις απότομες πλαγιές της Αστράκας.

Από το τοπν. **Αστράκα** και το προσηγ. **ζουνάρι** (-ζούναρο στη σύνθεση) "το στεφάνι"¹. Το τελευταίο από τον τύπο **ζωνάρι** (με στένωση του ο σε **υ**), μεσν. **ζωνάριν** < μεταγν. **ζωνάριον**, υποκορ. του **ζώνη**².

Αταραχή, η (stn ataraxí' Λ.)

Τοποθεσία με αντίλαλο, όπου παλιότερα υπήρχαν ποιμενικές εγκαταστάσεις.

Από το ΝΕ **ταραχή**, η "θόρυβος" και το προθετικό **α-** στην ελληνική ή πιθανότερα στην αρομουνική (η Λάιστα είναι ένα από τα βλαχόφωνα χωριά). Η λ. δε συναντιέται ως προσηγορική στην αρομουνική.

Αυλάκι, το (st avlák' Βοβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου οχετός ο οποίος διοχέτευε νερό στο χωριό.

Από το κοινό ΝΕ **αυλάκι** < μεταγν. **αυλάκιον**, υποκορ. του **αύλαξ**. Η λέξη, συχνή ως τοπν. με τους τύπους **Αυλάκι**, **-ια**³, συναντιέται στα αρομ. με τον τύπο **avlakíũ**⁴ και στα τουρκικά **avlak**⁵.

Αυλές, οι (stɛs avlés' Α.Μ.)

Τοποθεσία σε ύψωμα όπου υπολείμματα παλιών αλωνιών.

Το τοπν. από τον πληθ. του κοινού ΝΕ **αυλή**, η και ιδιαίτερα από τις σημασίες της λ. "χώρος παρά το αλώνιον, όπου δένονται κατά την νύκτα τα αλωνίζοντα ζώα // ο ημικυκλικός χώρος του αλωνίου εκατέρωθεν του λικιμισθέντος σίτου"⁶.

Αυτιά, τα (st aftχ'á ή st afká' Φλ.-Βοβ.)

Ελληνική ονομασία του αρομ. τοπν. **Ορέκλι** (βλ. τοπν. στα Ξ.Αρ.).

1. Χρόνης 1 132

2. Α. Βουλιάν, Ετυμ. Λεξ., στή 1. 3. ΙΑΝΕ, στή 2.

4. Παραπαγί 2-3

5. Steuermann 71.

6. ΙΑΝΕ, στή 2.

Αφεντικά, τα (st afindká· Δόλ.)

Συνεχόμενα χωράφια κλεισμένα γύρο-γύρο με χαμηλό τοίχο. Πιθανώς αποτελούσαν ιδιοκτησία κάποιου "αφέντη".

Το τοπν. με παράλειψη των ουσ. **χωράφια, κτήματα** κλπ. από το επίθ. **αφεντικός** (< αφέντης + επιθ. κατάλ. -ικός) "ο ανήκων ή αναφερόμενος εις τον αφέντην, τον άρχοντα", Πβ. και **αφεντική ζωή, αφεντικά κτήματα, αφεντικά λιβάδια** κλπ.¹ Η λ. **αφέντης** ως τοπν. με τους τύπους **Αφενικό, Αφενικά** (Νάξ.)¹ και ως επών. **Αφέντης**².

Αφήνωσ, της (stḡ afínus· Α.Μ.)

Ονομασία χωραφιού. Η λ. ως κύριο όνομα προσώπου δε διασώζεται στο χωριό.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο από το επών. ***Αφήνος** κι αυτό από το ρ. **αφήνω** ή την μετοχή **αφήνων** + το πτωτικό -ς της ονομαστικής, σύμφωνα με τα **Βήχος** (< βήχω), **Καπνίζος** (< **καπνίζω**), **Κατέχος** (< **κατέχω**) κλπ.³

Αφορισμένο, το (st afurizménu· Γρεβ.)

Το προστατευτικό δάσος πάνω από το χωριό που είναι "εφταπάπαδο", δηλ. το είχαν ορίσει, το "είχαν κλείσει" κατά τον πληροφορητή μου, εφτά παπάδες. Σ' αυτό απαγορεύεται η υλοτομία, η βόσκηση και γενικά κάθε επέμβαση του ανθρώπου.

Από τη μετοχή του ρ. **αφορίζομαι**. Η ιεροπραξία αυτή του αφορισμού αποσκοπεί στην προστασία ενός μέρους (πλαγιάς, δάσους, πηγής, έξωκκλησίου κλπ.) από κάθε βέβηλο που θα τολμούσε να το βλάψει. Βλ. και τοπν. **Αφορισμός, -οί** που ακολουθούν.

Αφορισμός, ο - Αφορισμοί, οι (stun afurizmó· Κουκ.-Μπάγια.-
stḡ afurizmús· Σοπ.)

Δάσος στο σύνορο των χωριών Κουκούλι και Μπάγια, απ' όπου "έκοπτον οι κάτοικοι ξύλα, δια να μη καταστραφή δε το δάσος,

1. ΙΑΝΕ, στη λ. **αφεντικός**.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Ανδριώτη, Συμβολή 394 κεξ.· του ίδιου, Συντ. και μορφ., 29 κεξ.

αφώρισαν εκείνον, όστις θα υλοτομή εις αυτό"¹. Στην πραγματικότητα η απαγόρευση δεν επιβλήθηκε για τη διάσωση του δάσους, αλλά για τη διατήρηση της ειρήνης και της ομόνοιας των κατοίκων των δύο γειτονικών χωριών, οι οποίοι φιλονικούσαν για την κυριότητα και το δικαίωμα υλοτομίας στο δάσος. Με την ίδια λέξη ονομάζουν στο Σοπ. δασωμένες ράχες στα ΝΔ του χωριού προς τη θέση Κληματιές.

Πρόκειται για το αρχ., μεσν. και ΝΕ ουσ. **αφορισμός**, ο "θρησκευτική ποινή που επιβάλλεται από την εκκλησιαστική αρχή εναντίον κάθε ατόμου που θα παραβεί ή αρνηθεί την πίστη του και, καταχρηστικά, εναντίον κάθε κακούργου"². Η παραπάνω σημασία από τη μεταγν., μεσν. και ΝΕ σημασία "τοποθέτηση ορίων, χωρισμός, διάκριση" απ'όπου και η σημασία της μετχ. **αφορισμένος** "αυτός που διακρίνεται, διαχωρίζεται από τους εναρέτους", δηλ. ο "άπιστος //κακούργος".

Αώος, ο (stun αού)

Ονομασία του μεγαλύτερου ποταμού της Ηπείρου που στο μεγαλύτερο τμήμα του αποτελεί το φυσικό βόρειο σύνορο της περιοχής του Ζαγορίου.

Σύμφωνα με τον Vl. Georgiev³ το όνομα **Αώος** προέρχεται από έναν παλιότερο τύπο *A(F)ω. Ο αρχικός τύπος στην ονομαστική ήταν *awō(nts), γεν. *awnt-és (ΙΕ η > ιλλυρ. an).

Συναντιέται επίσης και με τον τύπο **Αίας** και **Αύος** και σχετίζεται με το όνομα των αρχαίων κατοίκων της περιοχής, με τους **Παρ-αυαίους**.

Το τοπν. **Αώος** θεωρείται συγγενικό με τα ονόματα των ποταμών **Ave** (παλιότερα **Avο**) της Ισπανίας, **Avantá, Ova, Ovanta** της Λιθουανίας, **Avens** στην περιοχή των Σαβίνων, **AvantI** στις Ινδίες και σχετίζεται με το λετον. **avuōts** "πηγή" (ΙΕ *awonto-s), αρχ.

1. Στεργιοπούλου, Συμβολή 106.

2. ΙΑΝΕ, στη λ. Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

3. Vl. Georgiev, "Die Herkunft der Namen der grossen Flüsse der Balkanhalbinsel" *Linguistique Balkanique* 1 (1959) 9.

ινδ. **ανάν-i** "ο ρούς, η κοίτη του ποταμού"¹.

Βαγγελή, του (st vagīlī' Σκ.)

Ονομασία στάνης, που είναι γνωστή και ως **Στάνη του Μπασ-δέκη** (βλ. τοπν. στα Ε.Α.), από το επών. του Σαρακατσάνου Βαγγελή.

Το επών. πρέπει να θεωρηθεί μητρωνυμικό από το θηλ. βαπτιστικό **Βαγγελή, η**² κι από την έκφραση της **Βαγγελής** (το παιδί, ο γιός) και επών. **Βαγγελής, ο** κατά τα επών. **Αγαθή-ς, Αγάπη-ς Αθούσα-ς, Αικατερίνη-ς** κλπ.³ ή από το βαπτ. **Βαγγέλης** + κατάλ. **-ής, χαϊδευτική κύριων ονομάτων**⁴. Βλ. και τοπν. **Γιαννοπήγαδο** Ε.Ε.).

Βαγγελίστρια, η (st vagīlistria' Α.Μ.-Πάπ.-Π.Σ.)

Αγιωνύμιο με το οποίο είναι γνωστά: α) εκκλησία που βρίσκεται στους πρόποδες του υψώματος Καστράκι (Α.Μ.), β) εικόνισμα που κτίστηκε κάτω από το Κόκκινο Λιθάρι, στην πλευρά της Αστράκας, όπου στον κόκκινο βράχο φαίνεται σα ζωγραφισμένη παράσταση Παναγίας Βρεφοκρατούσας (Πάπ.) και γ) μοναστήρι (Π.Σ.).

Βαγενάκια, τα (sta vaináká' Πάπ.)

Θέση όπου υπάρχουν μικρές σπηλιές που μοιάζουν με **βα(γ)ένια**.

Από το ουσ. **βα(γ)ένι, το** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) και την υποκορ. κατάλ. **-άκι**.

-
1. Περισσότερα μπορεί κανείς να δει στον G. Schramm, **Eroberer und Eingesessene**, Stuttgart 1981, και ιδιαίτερα 405 κελ.
 2. Μπούτουρας 91' Μπόγκας 1 444 και 448' πβ. και σελ. 451 όπου αναφέρεται ο Σαρακατσάνος **Λίας Βαγγιλής**.
 3. **Αντιχάρισμα** 194.
 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **-ής**.

Βαρόλακος, ο (stu vaθíلاكu· Βίτσ.- Καπ.- Ντ.- Πάπ.- Π.Σ.- Τζ.)

Όνομασίες μεγάλων ξερόλακκων.

Από το επίθ. βαθύς και το ουσ. λάκκος. Το επίθ. είναι συχρότατο ως α'συνθετικό πολλών τοπν. στον ελλην. χώρο (Βαθυπόταμος, Βαθύρεμα κλπ.).

Βακούφικο, το (stu vakúfkú· Βοβ.- Λιασκ.- Τσεπ.)

Λιβάδια και χωράφια εκκλησιαστικά (Βοβ.)· δάσος όπου δεν επιτρεπόταν η υλοτομία ούτε η βόσκηση (Λιασκ.)· εκκλησιαστικά κτήματα (Τσεπ.).

Από το επίθ. βακούφικος < βακούφι + επιθ. κατάλ. -ικός¹.
Βλ. και τοπν. Αφορισμός, Αφορισμένο.

Βαρκό, το (stu varkó· Βίτσ.- Πέτρ.- Ι.- Ντρ.) - Βαρκά, τα (sta varká· Αρτσ.- Καλ.- Ντ.- Κ.Σ.- Τζ.- Τσερβ.).

Περιοχές με υγρό και βαλτώδες έδαφος.

Τα τοπν. προέρχονται από το κοινό ΝΕ επίθετο βαρικός "υγρός, βαλτώδης". Για την ετυμολόγηση του επιθέτου έχουν διατυπωθεί διαφορετικές γνώμες. Κατά τον Ανδριώτη και το ΙΑΝΕ² το επίθ. βαρικός προέρχεται από το επίθ. βαρύς και την κατάλ. -ικός. Κατά τον Meyer³ η λ. σχετίζεται με το αλβ. vllakë "η υγρασία", ετυμολόγηση που υπονοεί ίσως και ο Θωμόπουλος⁴ ετυμολογώντας το τοπν. Βαρικά της Κέω από το προσηγ. βαρκο με ανάπτυξη συνοδίτου φθόγγου i. Κατά τον Σκουβαρά⁵ (την άποψη του δέχεται και ο Πάγκαλος⁶) το επίθ. βαρικός προέρχεται από το ουσ. μπάρα, η "τέναγος, στάσιμα νερά" (βλ. σχετικό τοπν.

1. ΙΑΝΕ, στη λ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ' ΙΑΝΕ, στη λ.

3. Meyer, NS II 6-.

4. Θωμόπουλος, Κέως 67.

5. Βαγγ. Σκουβαρά, Τα δυσετυμολόγητα του Ιστορ. Λεξικού της Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών 47.

6. Γ. Παγκάλου, Περί του γλωσσικού υδρώματος της Κρήτης, τόμ. Β' (1959) 211.

στα Ε.Σ.) και την παραγωγική κατάλ. -ικός (πβ. και τοπν. Μπαρικό στο Διτόχωρο της Μακεδονίας¹). Την τελευταία άποψη θεωρούμε ως την ορθότερη αφού από επίθ. σε -ύς δε σχηματίζονται άλλα επίθετα με την κατάλ. -ικός, δεν έχουμε δηλ. τύπους όπως *βραδικός (<βραδύς), *βαθ-ικός (<βαθύς), *φαρδ-ικός (<φαρδύς) κλπ. Εξάλλου και σημασιολογικά η λ. μπάρα βρίσκεται πλησιέστερα προς τη λ. βαρικό.

Ο πληθ. των τοπν. από το Ζαγόρι σχηματίζεται αναλογικά κατά τα: χωράφια, κτήματα κλπ.

ΑΣ σημειωθεί εδώ πώς τόσο ως τοπν. όσο και ως προσηγορικές οι λ. βαρικός και μουτσιάρα (ή -άλα) είναι ταυτόσημες.

Βασιέλη, η Γέφυρα του (st γέφira t vašél'' Διασκ.)

Από το επώνυμο της οικογένειας Βασιέλη, που σήμερα δεν υπάρχει πια στο χωριό.

Το επών. από το βαπτ. Βάσιος² (και επών. Βάσιος³) και την υποκορ. κατάλ. -έλ(λ)ης (<-έλλι⁴).

Βασίλα (vasíla' Τσερν.)

Ονομασία χωραφιού.

Το τοπν. είναι φυσικά κυριώνυμο από το θηλ. βαπτ. Βασίλα, (η). Ο Μπούτουρας αναφέρει βαπτιστικό Βασίλα και το παράγει από το αρσ. βαπτ. Βασίλης + κατάλ. -α.

-
1. Βαγγ. Σκουβαρά, Τα δυσετυμολόγητα του Ιστορ. Λεξικού της Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών 47.
 2. Μπούτουρας 59.
 3. Τριανταφυλλίδης 13.
 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

Βασιλάκη, τα Καλύβια του (sta kalíng'a' t vasláka' Βοβ.)

Τοποθεσία όπου είχε στις στάνες της η οικογ. Βασιλάκη.

Κυριώνυμο τοπν. που προέρχεται από το υποκορ. βαφτ. Βασιλά-
κης (< Βασίλης + κατ. -άκης)¹.

Βασιλάκια, τα (sta vasláka' Λιασκ.)

Στάλος και χωράφια που ανήκαν στην οικογένεια Βασιλάκη. Για
το επών. βλ. τοπν. τα Καλύβια του Βασιλάκη στα Ε.Ε. Ο πληθυν-
τικός αναλογικά προς τα ουσ. κτήματα, χωράφια κλπ.

Βασιλικής, η Ράχη της (st raχ' ts vasilkís' Γρεβ.)

Κατά την παράδοση η ονομασία της ράχης οφείλεται στο γεγο-
νός ότι οι κλέφτες είχαν πιάσει κάποια αρχόντισσα Βασιλική και
την είχαν κρύψει στη ράχη αυτή. Τη Βασιλική την αντάλλαξαν τε-
λικά με τόσο χρυσάφι όσο ήταν το βάρος της.

Δε νομίζω σωστή την προέλευση του βαφτ. Βασιλική από το Βα-
σίλης + κατάλ. -ική², αλλά από το επίθ. βασιλικός, -ή, -ό. "αυ-
τός που ταιριάζει σε βασιλιά, ο εξέχων, ο λαμπρός, ο εξαιρετι-
κός"³. Πβ. και επών. Βασιλικός.

Βασιλικόδρομος, ο (stu vasilkódrumu' Κ.Σ.)

Ονομασία σχετικά πλατιού ημιονικού δρόμου.

Από το επίθ. βασιλικός "αυτός που ταιριάζει σε βασιλιά" +
ουσ. δρόμος. Ανεξάρτητα από τις τοπικές παραδόσεις για το πέ-
ρασμα από το δρόμο κάποιου βασιλιά, που πρέπει να θεωρηθούν ως
υστερογενείς, με το επίθ. βασιλικός ως α' συνθετικό τοπν. χα-
ρακτηρίζεται ως αντάξιο ενός βασιλιά αυτό που αναφέρεται στο

1. Μπούτουρας 59

2. Μπούτουρας ο.π.

3. ΙΑΝΕ, στη λ. βασιλικός.

β' συνθετικό. Πβ. επίσης τα περιφραστικά τοπν. **Βασιλικός Δρόμος, Βασιλική Στράτα, Βασιλικό Στενό** κλπ¹.

Βασιλόβρυση, η (st vaslónvris· Νεγ.-Μαν.)

Η παράδοση αναφέρει ότι η βρύση οφείλει το ονομά της στο γεγονός ότι σ' αυτή σταμάτησε για να πιεί νερό και να ξεκουραστεί ο αυτοκράτορας Κων/νος Πωγωνάτος πηγαίνοντας προς τη Βουτσά για να ιδρύσει το ομώνυμο μοναστήρι².

Από το ουσ. **βασιλιάς, ο** + το ουσ. **βρύση, η**.

Βασιούκω, η (st važíku· Νεγ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρω περιοχής από το όνομα κάποιας **Βασιλικής** που έχτισε τη βρύση.

Το **Βασιούκω** από το **Βάσιω**³, **Βάσιου** με το βόρειο φωνηεντισμό και **Βασιούκω** σύμφωνα με τα πολλά θηλυκά βαφτιστικά που τελειώνουν σε άτονο -ω: **Αγγέλ-κω, Κατίν-κω, Λέν-κω** κλπ.⁴

Βασιόνας, η Βρύση της (st vris ts vatsínas· Μπάγ.)

Ονομασία βρύσης από τον μεγάλο βάτο που την καλύπτει.

Από το ουσ. **βασινιά** (**βάτινος** > **βάτινος** > **βάτινο** + κατ.-**ιά**) "το φυτό βάτος" (*rubus ulmifolius* ή *rubus tomentosus*)⁵. Από το **βασινιά**, υποκορ. **βασινί** ή **βασιούνι**⁶ απ' όπου, με τη μεγεθυντ. κατάλ. -**α**⁷, **βασιόνα** κατά το σχήμα **αγκάθι-αγκάθα, λισφάκι-λισφάκα, (α)σφάκι-ασφάκα** κλπ.

Βασινιά, η (st vatsná· Αρτσ.-Π.Σ.)-Βασινιές, οι (sts vatsnés· Μεσ.-Σοπ.)

Περιοχές γεμάτες από βάτους.

Τα τοπν. από το **βάτος** > επίθ. **βάτινος, βάτινο** > **βάτινο** (με μαλάκωμα του τ πριν από i) + κατάλ. -**ιά**⁸.

Το τοπν. εδώ σε περιληπτικό ενικό.

1. ΙΑΝΕ, στη λ. **βασιλικός**.

2. Βλ. και Κ. Λαζαρίδη, **Ονομαστές βρύσες και νερά στο Ζαγόρι**, 54-57.

3. Μπούτουρας 59. 4. Ανδριώτη, **Συντ. και μορφ.** 30. 5. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 38.

6. Μπάγας 1 75.

7. Μηνά, **Μεγέθυνση** 42 κεξ.

8. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ. και ΙΑΝΕ**, στη λ.

Βγένως, ο Λαιμός της (stu limó ts vǵénus' Καπ.)

Ονομασία διάσελου. Άγνωστη η αιτία της ονομασίας του.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **λαιμός, ο** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το βαφτ. **Βγένω** (<Ευγενία με αποβολή του άτονου αρχικού **e**, σύμφωνα με τα βαφτιστικά γυναικών που λήγουν σε **-ω¹**).

Βέργαινας, η Γκούβα της (st gúna ts vérgínas' Τσεπ.)

Μεγάλο σκίσιμο του εδάφους, όπου έχουν φωλιές τα αγριοπερίστερα.

Για τη λ. **γκούβα**, βλ. στο σχετικό τοπν. Το **Βέργαινα**, ανδρωνυμικό από το επών. **Βέργος**, το οποίο πρέπει να θεωρηθεί μητρωνυμικό επώνυμο από το βαφτιστικό **Βιργινία** και **Βέργω** (πβ. **Στεφανία-Στεφάνω, Σταματία-Σταμάτω, Μαρία-Μάρω** κλπ.²) με τροπή του **i>e** εξ αιτίας του υγρού και σύμφωνα με το σχήμα: **της Βέργως** (το παιδί, ο γιός κλπ.) → **ο Βέργος**.

Βιτσινά, τα (sta vit͡sná' Νεγ.)

Τοποθεσία προς Δ του χωριού με αμπέλια και δασοτεμάχια που είχαν αγοράσει Ζαγορήσιοι που κατάγονται από το χωριό Βίτσα κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας.

Το τοπν. από το επίθ. **βιτινός** (<τοπν. **Βίτσα** + επιθετ. κατάλ. **-ινός**) κατά παράλειψη των ουσ. **αμπέλια, κτήματα** κλπ. Για το τοπν. **Βίτσα** βλ. στα Ε.Σ.

Βλαχάκι, το (stu vlahák' Φρ.)

Από κάποιο παιδί σιηνίτη βλάχου που σκοτώθηκε εκεί σε ατύχημα.

Από το υποκορ. **βλαχάκι, το** "μικρός βλάχος".

Βλάχας, της (st͡s vλάχas' Πάπ.)

Ενν. την οβίρα. Με τη λ. **οβίρα** στο Ζαγόρι ονομάζουν παρόχθιο κοίλωμα του ποταμού, όπου μαζεύεται πολύ νερό. (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.). Η οβίρα του Βοΐδομάτη πήρε το όνομά της από μια βλάχα, η οποία, περνώντας από μονοπάτι, που υπήρχε πάνω από το ποτάμι, γλίστρησε και πνίγηκε σ' αυτό.

Βλαχόδρομος, ο (stu vlahóδromu' Βίτσ.-Μαν.-Νεγ.)

Ονομασίες μονοπατιών που χρησιμοποιούσαν οι κτηνοτρόφοι για να ανεβαίνουν από τα χειμαδιά προς τις θερινές βοσκές του Ζαγορίου και αντίστροφα.

Το τοπν. σύνθετο από τα ουσ. **βλάχος, ο** + **δρόμος, ο**.

1. Ανδριώτη, Συντ. και μορφ. 29 κεξ.

2. Ανδριώτη, Συντ. και μορφ. 30.

Βλαχόστρατα, η (st vlašóstrata· Μπάγ.-Τζ.)

Τοπν. ταυτόσημο προς το βλαχόδρομος, σύνθετο από το βλάχος και το κοινό ΝΕ στράτα, μεσν. στράτα < λατ. επίθ. strata (ενν. *via*) "στρωμένος δρόμος"¹.

Ας σημειωθεί εδώ πως οι Ζαγορήσιοι με τη λ. βλάχος δεν εννοούν τους ξενόφωνους Αρομούνους, αλλά τους Σαρακατσάνους και γενικά τους κτηνοτρόφους².

Βλάχων, οι Καλύβες των (stš kalínis ton vλάχon· Γρεβ.)

Είναι άξιο προσοχής πως οι Γρεβενιτάτες παρά το γεγονός ότι μιλούν τη βλάχικη γλώσσα (αρομουνική) ονομάζουν "βλάχους" τους σιηνίτες κτηνοτρόφους που δεν έχουν μόνιμη κατοικία, αλλά ανεβοκατεβαίνουν χειμώνα-καλοκαίρι με τα ποίμνιά τους.

Βλησιάνου, του (st vlišán· Πάπ.)

Τοποθεσία στο Βουνό, όπου πηγή.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. *Βλησιάνος κι αυτό από το θέμα βλησ- του προσηγ. βλησίδι³ (< βλήσις < βάλλω) + την κατάλ. -ιάνος με την οποία σχηματίζονται επώνυμα π.χ. Ποταμιάνος, Βενετσάνος, Πρεβεζιάνος κλπ.⁴ Πβ. και επών. Βλησιίδης (και Βλυσίδης), που είναι της ίδιας ετυμολογικής αρχής⁵, και τοπν. Βλυσίδι ('Ηπ.) Βλυσίδ' (Στερελλ.), Βλυσίδια (Μακ.) Αβλυσίδι (Καλάβρ.), Βλυσηδιάς (όνομα ποταμού, Αρκ.), Βλυσηδιά (χωριό στην Αρκαδ.) και κυριών. τοπν. Βλυσίδη, του (Πελοπ.)⁶. Ας σημειωθεί εδώ πως στα ελλην. σχηματίζονται επώνυμα σε -ανος, -ανης, -ανας⁷ που είναι δυνατό να προέρχονται από την αλβ. κατάλ. -an⁸, τη σλαβ. και βουλγ. -an⁹ ή τη λατιν. -anus¹⁰.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
2. Βλ. και ΙΑΝΕ, στη λ. 3. Για τη λ. βλ. Κριαρά, Λεξ. στη λ.· ΙΑΝΕ, στη λ. βλυσίδι· Μπόγκας 1 78· επίσης και Λαογραφία 1 (1909) 336, όπου σε μισελέ από το Ζαγόρι αναφέρεται: "...πάει κατά τη Βλαχιά που ήταν τότε βλησίδι". 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. 5. Τριανταφυλλίδης 60.
6. ΙΑΝΕ, στη λ. βλυσίδι· Λαογραφία 5 (1915-16) 540· Georgacas-McDonald 115.
7. Σταμνόπουλος 204 κεξ.
8. Camař, Wortbildung 42 και 128.
9. Λαμφίδης 14-5.
10. Σταμνόπουλος, ό.π.

Βλύστρες, οι (st̥s vlistriis' Πάπ.)

Περιοχή με κήπους και υγρό χώμα, από το νερό που αναβρύζει από πολλές μικρές πηγές.

Από το μεγν. και μεσν. ρ. **βλύζω** (< αρχ. βλύω) + την τοπική κατάλ. **-τρα**¹ κατά το σχήμα **σφυρίζω-σφυρίχτρα, τσούζω-τσούχτρα, τυλίγω-τυλίχτρα** κλπ. Η ανάπτυξη *i* στο βλύστρες αναλογικά προς το *i* της κατάλ. **-τρια** (**γαζώτρια, μαθήτρια** κλπ.).

Πβ. και τα τοπν. **Βλύστρα** "η τοπν. συνήθως εις μέρη π' αναβράν νερά" (Χουλιαράδες)² και **Βλύστρες, οι** (Κόνιτσα)³.

Βοβούσα, η (st vuvúsa)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου στο ΒΑ άκρο της περιοχής του και στην αριστερή όχθη του Αώου. Ο κάτοικος νυνυ-ξότς (=Βοβουσιώτης) - νυνυξότσα (= Βοβουσιώτισσα). Οι κάτοικοι της Βοβούσας μιλούν την αρομουνική.

Με το ίδιο όνομα είναι γνωστό, στο χωριό και τη γύρο περιοχή, το ποτάμι Αώος.

Μεσαιωνικές και νεότερες πηγές δίνουν μια ποικιλία τύπων. Έτσι κοντά στο σημερινό Βοβούσα υπάρχουν τα μεσν. Βόουσα⁴, Βο-όση⁵, Βώσσα (σε πηγή του 1019 περίπου)⁶ **Biusa** (γύρο στα 1150)⁷ **Viossa** και **Vaiusa** σε ιταλικές πηγές. Πβ. ακόμη τα αρομ. **Băiasa** και **Băeasă**⁸, αλβ. **Vjosë**⁹ και τα σερβοκρ. **Vajusa** κοντά στο **Vo-juša**.

Ο Schramm¹⁰ ανάγει το όνομα του ποταμού στην ΙΕ ρίζα του υδρωνυμίου **Αώος** (στα Ε.Ε.). Την ίδια γνώμη είχε διατυπώσει νωρίτερα και ο Αγ. Τσοπανάκης¹¹ ο οποίος χαρακτηριστικά αναφέρει:

1. Ανδριώτης, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **-τρα** (II). Με την κατάλ. **-τρα** σχηματίζονται ουσιαστ. (από ρήματα) που αρχικά εδήλωσαν το όργανο ή το μέσο μιάς ενέργειας και έπειτα τον τόπο όπου γινόταν αυτή η ενέργεια.
2. Σούλη, Χουλιαράδες 225 3. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, ΗΧ 9 219.
4. Άννας Κομνηνής, **Αλεξιάς** III 6.
5. Κύνναμος 102 (Ioannis Kinnami Epitome rerum ab Ioanne et Alexio Comnenis gestarum, ed. A. Meineke Bonn 1836).
6. BZ 2 (1893) 42. 7. B. Nedkov, **Bălgarija i sâsednîte zemi prez XII rek spored "Geografija" na Idrisi**, Sofia 1960
8. Papahagi 260. 9. Γκύνης 504.
10. Schramm 405 κεξ. 11. **Ελληνικά** 13 (1954) 191.

" Νομίζω πώς κάτω από τους τύπους αυτούς (**Βοούσα, Βοβούσα** κλπ.) διασώζεται ο αρχαίος τύπος (**Αώος** κλπ.) με διατήρηση του αρχαίου **F** στην ηπειρωτική (δωρική) διάλεκτο ή με μεταγενέστερη ανάπτυξη ενός οδοντοχειλικού **β** ανάμεσα σε φωνήεντα που την ευνοούν και με επίδραση του αλβανικού άρθρου...".

Κατά τον Schramm¹ ο αλβ. τύπος **Vjosë** (πβ. και το αλβ. προσγ. **vijosje - vijosja** "η χαράκωση, το χαράκωμα"²) χρησίμευσε ως βάση για τα σερβοκρ. **Vajusa** και **Vojuša** και από τους σερβοκρ. τύπους το αρομ. **Băiasa** (από ποιον δεν είναι βέβαιο, αφού το αρομ. **ă** μπορεί να προέλθει τόσο από το άτονο **a** όσο και από το άτονο **o**). Τέλος ο Ρορονίτς³ θεωρεί το υδρωνύμιο ***Vojusa** ότι προέρχεται από τα ελλην. μεσν. **Βοούσα, Βοάσα**.

Η προσπάθεια για να φθάσει κανείς στη σημερινή φωνητική μορφή του τοπν. είναι πολύ δύσκολη και για να επιτευχθεί χρειάζεται μια σειρά υποθετικών βοηθητικών τύπων με όλους τους σχετικούς κινδύνους.

Βόιδαρος, ο (stu νόϊδαρου⁴ Σκ.)

Νεότερη ονομασία του βουνού Πεστρίτσιος (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) 'Ισως κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Βόιδαρος** (πβ. και επών. **Βοΐδαρος** από την 'Αρτα⁴) κι αυτό από το ΝΕ **βόιδαρος** (< ουσ. **βόιδι** + παραγωγ. κατάλ. **-αρος**) "μεγάλο βόδι // μτφ. άνθρωπος πολύ ανόητος"⁵.

Βοτανάρια, τα (sta vutanárġa⁶ Α.Μ.-Μεσ.)

Το τοπν. είτε από το ουσ. **βοτάνι, το** + την κατάλ. **-άρι** (< λατ. **-arium**) ή από το επών. ***Βοτανάριος - Βοτανάρης** (κατά τα **Σακελλάριος - Σακελλάρης, Βελισσάριος - Βελισσάρης** κλπ.⁶) -τ(ού) **Βοτανάρ(η) - το Βοτανάρ(ι) - Βοτανάρια**. Ο Θωμόπουλος⁷ θεωρεί τα

1. Schramm 407. 2. Γκύνης 471.

3. Ρορονίτς 164.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 123.

5. **ΙΑΝΕ**, στη λ.

6. Μηνά, Μεγέθυνση 186-187.

7. Θωμοπούλου, **Κέως** 90' του ίδιου, **Τοπν.** 42.

τοπν. σε **-άρι** παλαιοβυζαντινά και ακόμη παλιότερα, αφού η κατάλ. **-άρι** ήταν παραγωγική από την εποχή του Αριστοφάνη μέχρι τα μεταβυζαντινά χρόνια¹. Πβ. και το επαγγελματικό **βοτανάς** "ο κατ'επάγγελμα συλλέγων φαρμακευτικής βοτάνας"².

Βοτανισαίοι, οι (stς vutanséus· Δεμ.)

Ονομασία συνοικισμού.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. ***Βοτανίσης** και την πληθυντική κατάλ. επων. **-αίοι**. Το επών. ***Βοτανίσης** από τον μέλλοντα του ρ. **βοτανίζω**, σύμφωνα με τα **Βροντήσης** < **βροντήσει**, **Γεράσης** < **γεράσει**, **Καπνίσης** < **καπνίσει** κλπ.³.

Βουβάλα, η (st vuvála· Καβ.-Λιασκ.)

Δασωμένο ύψωμα με βαλανιδιές και βοσκοτόπια στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Καβαλάρι και Λιασκοβέτσι. Άγνωστη η αιτία που οδήγησε στην ονομασία του τόπου.

Από το θηλ. **βουβάλα** του αρχ., μεσν. και ΝΕ **βούβαλος**. Η λ. απαντά συχνά ως τοπν.: **Βουβάλα** (Θεσσ.-Κρήτ.-Μακεδ.-Στερελλ.)⁴, **Βουβάλα** (χωριό στην επαρχία Ελασσώνας) και **Βουβάλα** (βουνό στο νομό Ρεθύμνης)⁵.

Βουβάλαινα, η (st vuválina ή stς vuválinis· Βίτσ.)

Τοποθεσία στο Βουνό.

Το τοπωνύμιο κυριώνυμο από το ανδρων. **Βουβάλαινα** < επών. **Βούβαλης**⁶ (και **Βουβάλης**⁷) και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**.

-
1. Για την κατάλ. **-ar** σ'όλες τις βαλκαν. γλώσσες βλ. Iv. Duridanov, "Die Bewohnernamen auf -ar in den Balkansprachen." *Linguistique Balkanique* XIX 1 (1976) 5-16. 2. Δημητράκου, *Λεξ.*, στη λ.
 3. Ανδριώτη, *Συμβολή* 396.
 4. *ΙΛΝΕ*, στη λ. **βούβαλος**.
 5. *ΜΕΕ*, στις λ. 6. Το επών. **Βούβαλη(ς)** συναντιέται 10 φορές στην Αθήνα (ΟΤΕ Αθ.) και 2 φορές στη Θεσσαλονίκη (ΟΤΕ Θεσσ.) 7. Πληροφορία του κ.Κ. Μηνά.

Βουβιονά, τα (sta vuvisná· Αρτσ.)

Θέση όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε χωριό το οποίο εγκαταλείφθηκε για άγνωστους λόγους. Οι κάτοικοι του χωριού εγκαταστάθηκαν μετά στην Αρτσιστα.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **buba** "το έντομο, ο μεταξοσκώληκας"¹ (πβ. επίσης το αλβ. **bubë-a** "ο μεταξοσκώληκας, η λεβίδα, η μικρή ψείρα"², το Ηπειρωτ. **μπούμπα**, η "έντομο της φακής ή του ποντικιού"³ και το αρομ. **bubã** "νύμφη σκαθαριού"⁴) και τη σλαβ. κατάλ. **-išta** (> αλβ. **-ishta**) απ' όπου τοπν. ***Bubišta** και ***Βουβίστα** (με λόγιο εξελληνισμό) κι απ' αυτό, με την προσθήκη της επιθ. κατάλ. **-ινός**, δημιουργήθηκε επιθ. ***βουβιστινός**, δηλ. "αυτός που προέρχεται, αναφέρεται κλπ. στο τοπν. Βουβίστα".

Από αυτόν το επιθετ. τύπο πρέπει να προήλθε το παραπάνω τοπν. κατά παράλειψη των ουσ. **χωράφια**, **κτήματα** κλπ., με συγκοπή του άτονου **i** (***vuvistnός**) και αποβολή του φθόγγου **t** στο συμφωνικό σύμπλεγμα **stn**, όπως π.χ. **artsisnός** (< Αρτσιστινός < Αρτσιστα), **brusnός** (<μπροστινός) κλπ. (βλ. και Εισαγωγή 1. 314 V Β2β.).

Πβ. και το κυριών. τοπν. **Μπούμπα**, του (στα Ε.Αλ.) και τοπν. **Μπούμπα**, η "ονομασία οικισμού" από την Αχαΐα⁵.

Βουβονέρι, το (stu vuvunér· Τσεπ.)

Ονομασία πηγής και ρέματος, όπου το νερό κυλάει αθόρυβα.

Από τα κοινά ΝΕ **βουβός** (μεσον. **βουβός** < μετγν. **βωβός**) + νερό.

1. Miklosich 23' τόσο ο Miklosich όσο και ο Meyer (EW alb. Spr. 50, λ. **bubë**) σχετίζουν τα ουσ. με το ελλην. **βόμβυξ**.

2. Γκίνης 60' Meyer, EW alb. Spr. 50.

3. Μπόγκας 1 256.

4. Papanagí 287.

5. Λεξ. ΔΚΟΕ 263.

Βούλαρη, ο Λαιμός του (stu limó t vúlγar' Καβ.)

Ονομασία διάσελου, όπου έστηνε ενέδρα ο Καβαλαριώτης κυνηγός Βούλαρης.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **λαιμός** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Βούλαρης**. Το επών. κατά τον Τριανταφυλλίδη¹ από το εθνικό **Βούλαρος** και ιδιαίτερα από τη μεταφορική του σημασία "άνθρωπος, βάρβαρος, αγροίκος, απολίτιστος"². Κατά τον Μηνά³ ίσως από το **βουργάριος-βουργάρης** "καστροφύλακας".

Βουλλωμένη, η (st vulumén' Α.Μ.)

Ονομασία σπηλιάς.

Από τη μετοχή του ρ. **βουλλώνομαι-βουλλώνω** <μεσν. **βουλλώνω** < **βούλλα** (< λατ. **bullā**, -ae)⁴ + κατάλ. -ώνω.

Βουλτσιώτη, το Μνήμα του (stu mníma t vultsót' Τσεπ.)

Ονομασία περιοχήςόπου είχε σκοτωθεί και ταφεί κάποιος ληστής με το όνομα Βουλτσιώτης.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ **μνήμα, το** και το επών. **Βουλτσιώτης**⁵. Το επών. **Βουλτσιώτης** από το επών. ***Μπουλτσιώτης** με λόγιο εξελληνισμό κι αυτό από το εθνικό **Μπουλτσιώτης** < τοπν. **Μπούλτσι** (βλ. τοπν. στα Ε.Αλ.) + κατάλ. εθνικών **-ιώτης**⁶. Μολονότι σήμερα το εθνικό του χωριού **Μπούλτσι** σχηματίζεται με την κατάλ. **-άτης (Μπουλτζάτης)**, δεν αποκλείεται, σε παλιότερη εποχή, ο σχηματισμός εθνικού με την κατάλ. **-ιώτης**. Ο σχηματισμός εθνικών στο Ζαγόρι με δύο τύπους δεν είναι άγνωστος: π.χ. **Παπιγκινός** και **Παπιγκιώτης** γι' αυτόν που κατάγεται από το Πάπιγκο κλπ.⁷.

1. Τριανταφυλλίδης 30.

2. ΙΑΝΕ, στη λ. **Βούργαρος**.

3. Μηνά, **Μεγέθυνση** 187-188.

4. ΙΑΝΕ, στη λ. **Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

5. Βλ. και ΟΤΕ Αθ.

6. **Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ.**, στο λ.

7. Βλ. και Τριανταφυλλίδη 32.

Βουνί, το ή Βουνό, το (stu vni- stu vno^ο Βίτσ.)

Το κατεξοχήν βουνό της Βίτσας και του Μονοδεντρίου.

Και τα δύο από το αρχ. **βουνός, ο** (ίσως από το αρχ. **βου-βών¹**)· το α' ως υποκοριστικό **βουνίον** > **βουνί²** και το β' με αλλαγή του γένους κατά το **όρος, το³**.

Βουνί, ο Λάγκος (stu láku vni^ο Ντ.)

Ονομασία του λάγκου που αυλακώνει το κατεξοχήν βουνό της Ντοβράς, που γι' αυτό το λόγο δεν έχει ένα ιδιαίτερο όνομα.

Περιφραστικό τοπν. από τα ουσ. **λάγκος** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το τοπν. **Βουνί** (βλ. προηγούμενο τοπν.), το οποίο εδώ χρησιμοποιείται ως παράθεση του ουσ. **λάγκος**, δηλ. "ο λάγκος που είναι στη θέση Βουνί"⁴.

Βουνιστές, οι (sts vunštés^ο Κ.Σ.)

Χωράφια που ισοπεδώθηκαν από τους χωριανούς. Παλιότερα "είχε ένα σαν κάθισμα, αλλά το ισοπέδωσαν". Η ονομασία από το υπερυψωμένο έδαφος που σχεδόν περιβάλλει την περιοχή.

Το τοπν. προέρχεται από το ρ. **βουνίζω** (αρχ. **βοών** "στάβλος βοδιών" > **βων-ία βουνιά** + κατάλ. **-ίζω⁵** ή από το ουσ. **βουνός** + κατάλ. **-ίζω⁶**) "λιπαίνω τα χωράφια με κοπριές ζώων//

-
1. Hoffmann, *Etymologisches Wörterbuch des Griechischen*, στη λ. Frisk, *Griechisches etymologisches Wörterbuch*, στη λ. 2. Χατζιδάκη, *MNE* 1 393.
 3. Χατζιδάκη, *MNE* 2 59^ο *IANE*, στη λ. βουνό.
 4. Οι γεωγραφικοί όροι (βουνό, ποτάμι, λίμνη κλπ.) χρησιμοποιούνται ως τοπν. όταν είναι τα μοναδικά ή τα κατεξοχήν σε έναν τόπο. Έτσι π.χ. ο Γιαννιώτης ποτέ δεν πάει "στην Παμβώτιδα", αλλά "στ' Λύμν'", ο κάτοικος της Αρτσίστας πολύ σπάνια πηγαίνει "στου Βουΐδουμάτ'", αλλά συνηθέστερα πηγαίνει "στου Πουτάμ'" κοκ.
 5. *IANE*, στη λ.
 6. Δημητράκου, *Λεξ.*, στη λ.

κάμνω βουνοειδείς σωρούς, επισωρεύω, θημωνιάζω" + την επιθετ. κατάλ. -ιστός, -ιστή, -ιστό: **βουνιστή** (ενν. γή κλπ.).

Το γεγονός ότι το τοπν. είναι οξύτονο με οδηγεί στην ετυμολόγησή του από τα ελληνικά και όχι από τα σλαβικά, αφού τα σλαβ. τοπν. σε **-ιστα** είναι προπαροξύτονα ή παροξύτονα¹. Έτσι τα σλαβ. προσηγορικά **bunište** "σωρός κοπριάς"² και το βουλγ. **буніше** "σκουπιδαριό"³ πρέπει να θεωρηθούν παράγωγα από τα ελληνικά⁴.

Το ίδιο τοπν. σε ενικό αριθμό αναφέρεται και στο χωριό Ζέλοβα (σημ. Βουνοπλαγιά) Ιωανν., όπου **Βουνιστή, η** (στ' **Βουν' στή**) είναι "περιοχή με χωράφια, όπου και φυσική ομαλή χοανοειδής κοιλότητα που νεροκρατάει"⁵.

Βουνό, το (stu vno· Βιτσκ.-Δόλ.)

Ονομασία των κατεξοχήν βουνών στα παραπάνω χωριά (βλ. τοπν. **Βουνί** και **Βουνί, ο Λάγκος**, στα Ε.Ε.)

Βουνού, η Σκάλα του (st skála t vnu· Βίτσ.)

Μονοπάτι που οδηγεί προς το Βουνό με κλιμακωτή διαμόρφωση.

Περιφραστικό τοπν. από τα ουσ. **σκάλα, η** και το τοπν. **Βουνό**.

Βουτσάς, το Μοναστήρι της (stu munastír t̃s vutśás· Γρεβ.)

Μοναστήρι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Κατά τον Λαμπρίδη το μοναστήρι της Βουτσάς ("τόπος εις οξύ λήγων"), σύμφωνα με επιγραφή, κτίστηκε το 672 από τον Κων/νο Πωγωνάτο και ανακαινίστηκε το 1678. "Ωνομάσθη δ'ούτω εκ του μεγάλου και σημαντικού χωρίου Βουτσάς Β της μονής κειμένου και εξ 800 οικιών συνισταμένου"⁶.

Το τοπν. ίσως κυριώνυμο από το επών. **Βο(υ)τσάς** κι αυτό από το επαγγελματικό **βουτσάς** < **βουτσι** (μεσν. **βουσίον** < **βουτί-ον**

1. Vasmer 305. 2. Weigand 43. 3. **Βουλγαροελλ. Λεξ.**, 80.

4. Πβ. και Miklosich 24, όπου το σλαβ. **bunište** "σωρός σαρωμάτων" σχετίζεται με το ελλ. **βουνό** + σλαβ. κατάληξη.

5. ΗΕ 11 (1962) 427.

6. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 76.

< βυτίον)¹ + την παραγωγ. κατάλ.-άς με αλλαγή του γένους από τη σύγχυση του εμπόθ. άρθρου (st="στου//στη").

Πιθανώς όμως το όνομα του χωριού (απ' όπου το τοπωνύμιό μας) να προέρχεται από το βουλγ. **bučá** "βρυχώμαι, βουΐζω"² από το θόρυβο που προκαλεί το νερό του ορμητικού ποταμού Βάρδα που βρίσκεται κοντά στο μοναστήρι.

Βράναινας, της (stς vráninas· I.)

Περιοχή με χωράφια.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Βράναινα** κι αυτό από το επών. **Βράνος** (βλ. για το επών. στο τοπν. **Βράνιστα** στα Ξ.Σ.) και την ανδρων.κατάλ. **-αινα**. Το επών. **Βράνος** δεν σώζεται στο χωριό Ιτέα, αλλά στα χωριά Πέτρα και Ντρεστενίκο προς τα σύνορα του οποίου βρίσκεται η παραπάνω τοποθεσία.

Βρόμη, η (st vrom· I.)

Χωράφια, όπου παλιότερα έσπερναν βρόμη.

Το φυτών. τοπν. από το ουσ. **βρόμη, η** (< αρχ. **βρόμος, ο**³) σε περιληπτικό ενικό.

Βρομόβρουση, η (st vromónris· I.-Διασκ.-Φρ.)

Ονομασία πηγών που το νερό τους ή μυρίζει (I.) ή βγαίνει λιγοστό μέσα σε κοίλωμα και λιμνάζει (Διασκ.) ή τέλος βγαίνει μέσα από χόρτα (Φρ.). Σ' όλες τις περιπτώσεις "βρόμινο"; ακατάλληλο για πόση.

Από το ουσ. **βρόμα** (< βρομίζω υποχωρητικά) + το ουσ. βρύση.

Βρωμονέρι, το (stu vromunér· Δ.-Λεσν.-Ντομπρ.)

Θειούχες πηγές που το νερό τους μυρίζει.

Από τα ουσ. **βρόμα** + νερό. Η λ. ως τοπν. με τους τύπους **Βρωμονέρι** και **Βρωμόνερο** είναι συνηθισμένη⁴.

Βρομοπήγαδο, το (stu vromupíγadu· Σκ.-Τζ.)

Πηγάδι με πολύ λίγο νερό (Σκ.)·πηγάδι που βγάζει νερό μόνο το χειμώνα (Τζ.).

Από το ουσ. **βρόμα** + πηγάδι (< πηγή). Η λ. είναι συνηθισμένη ως τοπν. με τους τύπους **Βρομοπήγαδο, Βρομοπήγαδα**⁵.

1. IANE, στις λ. 2. Miklosich 24, λ. buka· Vasmer, REW I 156, λ. бучать.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. IANE, στη λ. βρωμόνερο.

5. IANE, στη λ. βρωμοπήγαδο.

Βρύσες, οι (st̥s vŕ̥sis̥· Βιτσκ.-Κ.Σ.)

Τοποθεσία στο Βοΐδομάτη με πηγές από όπου βγαίνει πολύ νερό (Βιτσκ.). Ονομασία πηγών (Κ.Σ.).

Το τοπν. από το ουσ. **βρύση**, η "η πηγή".

Βρύσες, οι Τρείς (st̥s tŕ̥is̥ vŕ̥sis̥· Διασκ.)

Μια από τις παλιότερες χτιστές βρύσες του χωριού. Το ονομά της οφείλεται στο γεγονός ότι το νερό χύνεται από τρεις σωλήνες.

Βρύση, η Κάτω (sn gátu vŕ̥is̥· Νεγ.)

Βρύση στην τοποθεσία Νανάτικα, σε αντιδιαστολή προς τη βρύση του Μεσοχωριού που είναι "η επάνω".

Βρύση, η Κρύα (sn gŕ̥ía vŕ̥is̥· Δεμ.-Μπάγ.)

Το τοπν. γνωστό και με παράλειψη του ουσιαστικού: η **Κρύα**, που χαρακτηρίζει πηγές έξω από τα Γιάννινα, από όπου η ύδρευση της πόλης.

Βρυσούλα, η (st vŕ̥isuŕ̥íla· Νεγ.-Πέτρ.)

Υδρωνύμια από το ουσ. **βρύση** + κατάλ. **-πούλα**, θηλ. της κατάλ. **-πουλος**¹. Στην Πέτρα από την ονομασία της μικρής πηγής ονομάζεται και ο παρακείμενος συνοικισμός.

Βρυσούλα, η - -ες, οι (st vŕ̥isúla· Διασκ. - st̥s vŕ̥isúlis̥· Πάπ.)

Βρύση μέσα στο χωριό που έχει λιγοστό νερό. (Διασκ.)· τοποθεσία Ν του Μεγ. Παπίγκου, όπου πολλές μικρές πηγές (Πάπ.).

Από το ουσ. **βρύση** + υποκορ. κατάλ. **-ούλα** (< λατ. **ulla**)².

Βρυσχώρι, το (stu vŕ̥isuchór)

Νεότερη ονομασία του χωριού Λεσινίτσα (βλ. τοπν. στα Ξ.Σ.) από τις πολλές πηγές που υπάρχουν γύρο-γύρο και μέσα στο χωριό.

Βυθίσματα, τα (sta viθíz̥mata· Ι.)

Τοποθεσία κάτω από το χωριό που έχει πάθει καθίζηση. Από το

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. 2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

κοινό ΝΕ ουσ. **βύθισμα** (< βυθίζω υποχωρητικά)¹. Η λ. συχνή ως τοπν. με τους τύπους: **Βύθισμα** (Πελοπ.², Αττ., Θεσσ.³), **βυθίσματα** (Πελοπ.)⁴, **Βύθισμα** (Μακεδ.), **Βύδισμα** (Αιτωλ.-Παρν.), **Βουθίσματα** (Καλάβρ.), **Β'θίσματα** (Εύβ.)³.

Βώπες, οι (stɛ νόρις· Τσερβ.)

Ονομασία μικρών χωραφιών.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Βώπης**⁵ κι αυτό από βόπα ή βώπα "ο ιχθύς βώψ ο κοινός, είδος γνωστού αφρόψαρου"⁶, τύπος από τον οποίο προέρχεται το κοινό ΝΕ **γώπα** (< βώπα < μετγν. βώξ < βόαξ ή βόωψ)⁷.

Πβ. επίσης και το κυριώνυμο τοπν. **Βώπη**, του από το Ασπροπόταμο⁸.

Γάιδαρος, ο (stu γάϊδαρου· Μεσ.)

Θέση όπου παλιότερα χάνι, στο τρίγωνο που σχηματίζουν οι δρόμοι προς Μεσοβούνι και Κόνιτσα. Σύμφωνα με την παράδοση η ονομασία οφείλεται στο ότι ένας γάιδαρος είχε πέσει στο πηγάδι που βρισκόταν δίπλα στο χάνι.

Από το κοινό ΝΕ **γάιδαρος**. Κατά τον Ανδριώτη η λ. από το μεσν. **γαϊδάριον**⁹. Κατά τον Μηνά από το αραβ. **kadara** > **γα(ϊ)δάρα**, αρσ. **γάιδαρος** (από όπου το μετγν. υποκορ. **γαϊδάριον**¹⁰).

Γαϊδούρας, η Ράχη της (st raχ' ts γαϊδύρας· Βραδ.)

Ύψωμα σχεδόν ίσιο χωρίς μεγάλες εξάρσεις από την ομοιότητά του με ράχη γαϊδούρας.

Από το κοινό ΝΕ **γαϊδούρα** (< **γαϊδούρι**¹¹ + τη μεγεθ. κατάλ. **-ούρα**¹²).

1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. 2. Georgacas-McDonald. 119.

3. **ΙΑΝΕ**, στη λ. **βύθισμα** 4. Georgacas-McDonald, σ.π.

5. **ΟΤΕ Αθ.** (3 φορές). 6. Μπόγκας 2 114· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

7. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. 8. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 38.

9. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. 10. Μηνά, **Μεγέθυνση** 110, σημ. 7.

11. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

12. Μηνά, **Μεγέθυνση** 134.

Γαΐδουρόραχη, η (st γαΐδουρόραχί· Γρεβ.)

Σύνθετο τοπν. από το ουσ. γάιδαρος + το ουσ. ράχη. Η λ. γάιδαρος ως α'συνθετικό δηλώνει: 1) τρόπο, φέρσιμο, πράξη, εμφάνιση κλπ. που ταιριάζουν σε γάιδαρο (βλ. και τοπν. Γομαρόραχη στα Ε.Ε.), όπως εμφανίζεται στα προσηγορικά: γαΐδουράγκαθο, γαΐδουρόσφακα, γαΐδαραγγουριά, γαΐδουράνθρωπος, γαΐδουροαφάνα κλπ.¹ και 2) μεγέθυνση: π.χ. γαΐδουρόβηχας, γαΐδουρόκαιρος, γαΐδουρόκρυο κλπ.².

Η προέλευση του τοπν. μάλλον από τη μεγεθ. χρήση της λ. γάιδαρος, στη σύνθεση.

Γαλάνη, του-Γαλάνια, τα (st γαλάν·Διασκ.-sta γαλάνα· Καβ.)

Περιοχή όπου το σπίτι και τα χωράφια της οικογένειας Γαλάνη. (Διασκ.)· βοσκοτόπια με κοκκινωπό χρώμα και τριμμένη γαλαζόπετρα (Καβ.).

Κυριώνυμα τοπν. από το επών. Γαλάνης. Το τοπν. του χωριού Καβ. από τον τύπο τ(ου) Γαλάν(η) > Γαλάν(ι), το > Γαλάνια. Το επών. Γαλάνης από το επίθ. γαλανός + την κατάλ. επων. -ης με μετακίνηση του τόνου κατά το σχήμα καστανός-Καστάνης, στρογγυλός-Στρογγύλης, σκάνταλος-Σκαντάλης κλπ.³ ή από το προσηγ. γαλάνης, ο "ξανθός // όνομα βοός ή ημιόνου ή κυνός ή προβάτου"⁴. Πβ. και γαλάνι, το "χαλίκι του αιγιαλού κυανόχρουν // είδος αγρίας πάπιας με οφθαλμούς γαλανούς"⁵. Η λ. ως προσηγορική και στα αρομ. galan, -nă "ο γαλανός, η γαλανή"⁶.

Γαργαρέλια, τα (sta γαργαρέλια· Βραδ.-Τσεπ.)

Τοποθεσίες με βοσκοτόπια.

Τα τοπν. πιθανώς κυριώνυμα από το επών. *Γαργαρέλης κι αυτό ή από το επών. Γαργάλης⁷ (< ΝΕ γαργάλι, το "η σκανδάλη του πυ-

1. Δημητράκου, Λεξ., στις λ.· ΙΑΝΕ, στις λ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 35.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ης.

4. Georgacas, BzN 14 (1963) 297.

5. ΙΑΝΕ, στη λ.

6. Parahagi 616.

7. ΟΤΕ Αθ.

ροβόλου όπλου // είδος φυτού"¹) + υποκορ. κατάλ. -έλης ή από το προσηγ. **γαργαρέλ(ι)** "το κουδουνάκι, το βρονταλίδι"². Ο τύπος του τοπν. προήλθε κατά το σχήμα: τ(ου) **Γαργαρέλ(η)** - το **Γαργαρέλ(ι)** - τα **Γαργαρέλια** (βλ. και προηγούμενο τοπν.).

Γαργαρό, το (stu γαργαρό· Πάπ.)

Ονομασία πηγής με άφθονο και καθαρό νερό.

Το τοπν. από το επίθ. **γάργαρος** (κι αυτό ή από το **γαργαρίζω** υποχωρητικά³ ή από το ουσ. **γαργάρα**⁴) με παράλειψη του ουσ. νερό και κατέβασμα του τόνου στη λήγουσα σύμφωνα με τη λ. νερό ή από επίδραση των ταυτόσημων **καθαρός, λαγαρός** κλπ.

Γαρίφαλο, το (stu γαρίφαλου· Καβ.)

Από τα πολλά άγρια γαρίφαλα που βγαίνουν στο μέρος.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **γαρίφαλο** (< βενετ. **garofolo** < λατ. ***garofulum** < ελλ. **καρυό-φυλλον**)⁵. Το τοπν. εδώ σε περιληπτικό ενικό.

Γάτση, η Γέφυρα του (st γέφισα ε γάτση· Τσεπ.)

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Γάτσης**. Το επών. **Γάτσης** από το βαφτ. **Γάτσης**⁶ κι αυτό από το **Γάκης**⁷ (που συναντιέται και ως επών.) < **Γεωργάκης**, υποκορ. του **Γεώργιος** με τσιτακισμό. Το επών. **Γάτσης** και με τον τύπο **Γάτσος**⁸.

Γγαστρωμένη, η (st γαστρωμένη· Βιτοκ. - stn agastrumén· Πάπ.)

Πρόκειται για το ίδιο τοπν. που έχει διαφορετικό τύπο στα δύο χωριά. Είναι ο εξογκωμένος συμπαγής βράχος, όπου οι κύριες πηγές του Βοϊδομάτη, κοντά στο εξωκλήσι της Παναγίας.

Από την ομοιότητά του με κοιλιά εγκύου γυναίκας.

Από τη μετχ. του ρήμ. **γγαστρώνομαι** κι αυτό από το μεσν. εγ-

1. **ΙΛΝΕ**, στη λ.

2. Παπατρέχα, **Ξηρόμερο** 273.

3. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

4. **ΙΛΝΕ**, στη λ.

5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

6. Μπούτουρας 60.

7. Μπόγκας 1 443, 448, 449 και 450 ως βαφτ. αντί του **Γεώργιος**.

8. Τριανταφυλλίδης 13.

γαστρώνω (< ουσ. **εγγάστριον** + καταλ. **-ώνω**¹) με αποβολή του ε-.
Ο τύπος του Παπίγκου από το ρ. **αγγαστρώνομαι** < **αγγάστρι** (το α στη συμμοφορά με το άρθρο του πληθυντ.) + κατάλ. **-ώνω**².

Γελαδάρη, ο Πύργος του (stun bírgu t γίλαδάρ' Βίτσ.)

Τοποθεσία του Βουνού, όπου ένας αγελαδάρης του χωριού από τη Λάικα Σούλι³ έφτιαξε έναν πύργο. Πύργοι ονομάζονταν από τους Ζαγορήσιους οβελίσκοι με ξηρολιθιά, ύψους 2 μέτρων περίπου, φτιαγμένοι από αγελαδάρηδες και τσομπάνους που περνούσαν έτσι την ώρα τους.

Ο τύπος **γελαδάρης** από το **αγελαδάρης** με αποβολή του α- αναλογικά προς το ουσ. **(α)γελάδι**, το που έχασε το α- στη συμμοφορά με το άρθρο στον πληθ. Βλ. και τα τοπν. **Πύργος, Πύργοι** κλπ. στα Ε.Ε.

Γελαδιά, το Καρτέρι στη (stu kartér st γίλαδγιά' Καλ.)

Τοποθεσία όπου έστηναν ενέδρα οι κυνηγοί, κοντά σε θέση όπου παλιότερα στάλιζαν τα γελάδια.

Περιφραστικό τοπν. από το κοινό ΝΕ **καρτέρι** (< **καρτερώ**, υποχωρητικά) και το ουσ. **γελάδι** (< μεσν. **αγελάδιν**, υποκορ. του μεσν. **αγελάς**⁴) + την τοπική κατάλ.-ιά, δηλ. "τόπος με πολλά γελάδια".

Γελαδοκαλύβα, η (st γίλαδουκαλίνα' Α.Μ.)

Ονομασία καλύβας και της γύρο περιοχής από το γεγονός ότι ε-

-
1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.
 2. **ΓΛΝΕ**, στη λ. **γαστρώνω**.
 3. Οι Ζαγορήσιοι θεωρούσαν στα παλιότερα χρόνια υποτιμητικό το επάγγελμα του βοσκού και γι' αυτό ανέθεταν τη βοσκή των ζώων τους σε ξενομερίτες.
 4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.
 5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.
 6. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

κεί έβοσκαν τα γελάδια.

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. **γελάδι** + **καλύβα**.

Γελαδομάντρι, το (stu γίλαδumándr· Τσεπ.)

Το τοπν. από το προσηγ. **αγελαδομάντρι**¹ < (α)γελάδι + μαντρί με αναβιβασμό του τόνου στη σύνθεση. Συνώνυμο προς τα **Γελαδόγρεκο**, **Γελαδομονή**, **Γελαδόσταλος**.

Γελαδομονή, η (st γίλαδumuní· Πάπ.)

Τοποθεσία στα σύνορα του Παπίγκου (και του Ζαγορίου) με την Κλειδονιάβιστα όπου σύχναζαν γελάδια.

Από το ουσ. **γελάδι** + το ουσ. **μονή**² "διαμονή, παραμονή, σταθμός" (< αρχ. **μονή** < ρ. **μένω**)³.

Το τοπν. υπάρχει και στη Λάικα Σούλι: **Γελαδομονή** "τοποθεσία στην οποία έμεναν γελάδια"⁴. Πβ. και τοπν. **Γελαδονομή** στην Κόνιτσα, πιθανώς με αντιμετάθεση του m και n⁵.

Γερακίνα, η (st γέρακίνα· Βοβ.)

Ονομασία βρύσης.

Κυριώνυμο τοπν. από το βαφτ. **Γερακίνα**⁶ (< **γερακίνα** < **γεράκι** + κατ. **-ίνα**⁷). Πβ. και το μητρων. επών. **Γερακίνας**⁷. Η λ. **γερακίνα** πέρασε ως προσηγορικό στα αρομ. με τους τύπους **geräkinä**,

1. ΙΑΝΕ, στη λ.

2. Πβ. από τη Ρόδο: "...κουβαλούν τες μονές", δηλ. "κουβαλούν από χωράφι σε χωράφι τες σεντόνες (χονδρά σκεπάσματα) και τα χρέμια. Μονή λέγουν και το μέρος, όπου στρώνουν τα σκεπάσματα, για να κοιμηθούν το βράδυ" (Λαογραφία 12 [1938-48] 117).

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. ΗΕ 25 (1976) 58.

5. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, ΗΧ 9 229.

6. Μπούτουρας 134.

7. ΙΑΝΕ, στη λ.

γeαrαkίn, -nǎ "το γεράκι"¹ και στα αλβ. gjerαqínë-a "το γεράκι // μτφ. γρήγορη, επιδέξια γυναίκα"².

Γέφυρα, η Βρύση στη (st vris st γέfira· Δόλ.)

Ονομασία βρύσης μέσα στο χωριό, κοντά στο γεφύρι που ενώνει τις όχθες του λάκκου που διατρέχει το χωριό.

Γεφύρια, τα (sta γίfírγá· Α.Μ.-Δρ.-Νεγ.-Τσερν.)

Από το κοινό ΝΕ γεφύρι, υποκορ. του γέφυρα.

Γεφύρια, τα Κομμένα τα (sta kuména ta γύfírγá· Μπάγ.)

Ονομασία γέφυρας στο Λάκκο-Ματιά που επανειλημμένα είχε παρασυρθεί από τα ορμητικά νερά του λάκκου.

Γεφυρίτσια, τα (sta γέfírítζα· Νεγ.)

Τοποθεσία με δύο μικρά γεφύρια προς τον Κοζακό που τα χρησιμοποιούν ιδίως κυνηγοί και υλοτόμοι.

Από το ουσ. γεφύρι + την υποκορ. κατάλ. -ίτσι.

Γηροκομείο, το (stu γίrukumíu· Καπ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό, όπου κατά τον περασμένο αιώνα υπήρχε οίκημα που χρησίμευε ως γηροκομείο.

Από το κοινό ΝΕ γηροκομείο, μετγν. γηροκομείον < γηροκομώ.

Γιάγκουλα, του (st γάgula· Ντρ.)

Αμπέλια και χωράφια που αποτελούν ιδιοκτησία της οικηγ. Γιάγκουλα. Το όνομα δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό ούτε ως επών. ούτε ως βαφτ.

Το επών. Γιάγκουλας από το βαφτ. (και επών.) Γιάγκος³ + τη μεγεθ. κατάλ. -ούλ(λ)ας⁴ σύμφωνα με τα Δημήτρης-Δημήτρουλας Φραγκής-Φράγκουλας, Πέτρος-Πέτρουλας κλπ. Πβ. και το κυριών. τοπν. από την Πελοπόννησο: του Γιάγκουλα τ'αλώνι⁵.

1. Parahagi 619, 620.

2. Γκύνης 148.

3. Τριανταφυλλίδης 16· βλ. και Σπ. Περρή, "Εξέλιξις του ονόματος Ιωάννης-Γιάννης-Γιάγκος!" Αθηνά 23 (1911) 450-461.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 160-162.

5. Georgacas-McDonald 122.

Γιαννάκαινας, της (sts γανάκίνας· Δρ.)

Ονομασία χωραφιού και πηγής.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. Γιαννάκαινα < Γιαννάκης + ανδρων. κατάλ. -αινα. Η λ. και ως μητρων. (από ανδρωνυμ.) επών. Γιαννάκαινας, ο¹.

Γιαννακέα, του (st γανάκέα· Ντρο.)

Χερσότοπος όπου παλιότερα χωράφια δημητριακών. Το επών. Γιαννακέας δεν είναι γνωστό στο χωριό.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. Γιαννακέας (< Γιαννάκης + κατάλ. -έας). Ας σημειωθούν εδώ τα επών. Δροσέας, Κουσκέας, Μπουστρέας από το Πάπιγκο². Η κατάλ. επων. -έας από διάμεσο τύπο -αίοι: π.χ. Γιαννάκης, Γιαννακαίοι > Γιαννακέας⁴.

Γιαννάκη, ο Λαιμός του (stu limó t γανάκ" Καμν.)

Ονομασία στενόμακρης λωρίδας γής απ' όπου έπεσε και σκοτώθηκε ένας υλοτόμος Γιαννάκης.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το επών. Γιαννάκης (< βαφτ. Γιαννάκης, υποκορ. του Γιάννης) και το κοινό ΝΕ λαιμός, ο (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.).

1. Αντιχάρισμα 195.

2. Φ. Κουκουλέ, "Περί των καταλήξεων -έας, -βρόχι, -αίος." ΛΑ 6, 260.

3. Α.Α. Παπαδοπούλου, "Από πότε αρχίζει η Δημοτική. Β' Τυπικά και ετυμολογικά" ΛΑ 3 (1941) 13 κεξ.

4. Φ. Κουκουλέ, ό.π., 259.

Γιαννακούλως, της (stɛs γ'anakúlus' Neɣ.)

Ενν. το χωράφι.

Το τοπν. κυριώνυμο από το όνομα της ιδιοκτήτριας, **Γιαννακούλω**, η "η γυναίκα του Γιαννακούλη" που προέρχεται από το **Γιαννακούλης** + κατάλ. -ω (π.χ. **Σταμάτω**, **Βασίλω** κλπ.)¹. Το κύριο όνομα **Γιαννακούλης** και ως βαφτ.² και ως επών.³ από το υποκορ. **Γιαννάκης** + την υποκορ. κατάλ. -ούλης.

Γιαννικά, τα (sta γ'anká' Καλ.)

Τοποθεσία με μικρά χωράφια στον αυχένα του βουνού Μιτσικέλι απ' όπου βλέπουμε τα Γιάννινα.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **γιαννικός** (κι αυτό από το βαφτ. **Γιάννης** ή το επών. **Γιαννής** και την επιθετ. κατάλ. -ικός) κατά παράλειψη του ουσ. **χωράφια**. Για το επών. **Γιαννής** βλ. τοπν. **Γιαννοπήγαδο** (στα Ε.Ε.).

Γιαννοπήγαδο, το (stu γ'anuríɣadu' Μον.)

Ονομασία πηγαδιού μέσα σε χωράφι που ανήκε σε κάποιον Μονο-

1. Ανδριώτη, Συντ. και μορφ. 29 κεξ.

2. Στα χωριά Νεγάδες και Φραγκάδες συνηθίζεται πολύ η υποκορ. κατάλ. -ούλης στα βαφτιστικά ονόματα.

3. ΟΤΕ Αθ. * Τριανταφυλλίδης 16.

δεντρίτη Γιαννή. Το επώνυμο υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Από το επών. (και βαφτ.) **Γιαννής** (κι αυτό από το βαφτ. **Γιάννης** + κατάλ. **-ής** που είναι χαϊδευτική κυρίων ονομάτων, όπως **Γιωργής, Θοδωρής, Λαζαρή, Βαγγελής** κλπ. από διάμεσους υποκορ. τύπους σε ουδ. γένος: το **Γιωργί, το Θοδωρί** κλπ.¹) και το ουσ. **πηγάδι** (και **-πήγαδο** στη σύνθεση).

Γιάν(ν)ος, ο (stu γ'άνυ· Ντ.)

Ονομασία βρύσης.

Το τοπν. πρέπει ή να θεωρηθεί κυριών. από το βαφτ. **Γιάννος** (< **Γιάννης** σύμφωνα με τα **Γιώργος-Γιώργης, Φώτος-Φώτης, Γαϊτάνος-Γαϊτάνης, Σταματάκος-Σταματάκης** που σχηματίζονται με το ίδιο βαφτ. ή επών. + την κατάλ. **-ος ή ης**²) ή να σχετιστεί με το προσηγ. **γιάνος, ο** "μεταλλικόν ύδωρ περιέχον μεγάλην ποσότητα θειϊκού μαγνησίου"³. Η λ. **γιάνος** από το ρ. **(υ)γιαίνω (έγιανα)** υποχωρητικά σύμφωνα με τα **βροντώ-βρόντος, γεμίζω-γέμος, γνωρίζω-γνώρος** κλπ.⁴.

Γιαννουθέρου, του (st γ'άνυθέρ· Βίτσ.)

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. **Γιάννης** (ή **Γιάννος**) και το επών. **θέρος** το οποίο κατά τον Τριανταφυλλίδη⁵, και από αφορμή τα ψευδώνυμα **Άγις θέρος** και **Αύρα θέρου**, θεωρείται ως "μετασχηματισμένο και συντομευμένο" από το πραγματικό επών. **Θεοδωρόπουλος**. Για τη λ. **λούτσα** βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.

Γιαννούλη, το Καρτέρι του (stu kartér t γ'ανύλ· Βοβ.)

Κυριώνυμο τοπν. που οφείλει την ονομασία του σε κάποιον Γιαννούλη που έστηνε εκεί ενέδρα για κυνήγι.

Το επών. από το βαφτ. **Γιάννης** + υποκορ. κατάλ. **-ούλης**, ιδιαίτερα από τον τύπο **Γιαννούλι** "το παιδί του Γιάννη", από όπου επών.

-
1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **-ής**· Κ. Μηνά, "Συμβολή στην μορφολογία των μεσαιωνικών και νέων ελληνικών επωνύμων." **ONOMATA** 8, 8.
 2. Μηνά, **Μεγέθυνση** 58.
 3. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.
 4. Μ. Φιλήντα, **Γραμματική της Ρωμαϊκής γλώσσας**, Αθήνα 1907 449· Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **-ος**.
 5. Τριανταφυλλίδης 170, 171.

Γιαννούλης¹.

Για τη λ. καρτέρι βλ. στο τοπν. Γελαδιά, Καρτέρι στη (Ε.Ε.).

Γιατρού, το Καρτέρι του (stu kartér t γάτρου' Μπ.-Σοπ.)

Δύο θέσεις απ' όπου συνήθιζαν να κυνηγούν ο γιατρός Μπούλιος από τα Πάνω Σουδενά και ο γιατρός Νουτσόπουλος από το Σοποτσέλι.

Γιδόρεμα, το (stu γιδόριμα' Ντρ.)

Ελληνική ονομασία του αρομούνικου τοπν. Μπαλιαμπάλια (βλ. το τοπν. στα Ε.Αρ.)

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. γίδι (και γιδο- στη σύνθεση) + ρέμα.

Γιώργη Ζήση, του (st γόργ'ζίσι' Βοβ.)

Χωράφι, ιδιοκτησία του Γιώργη Ζήση.

Γιωργουλιανίνας το Σιάδι, της (stɔs γύργουλιάνίνας tu šad 'Μπάγ.)

Δασωμένη έκταση προς τα ΝΑ του χωριού όπου χωράφι που ανήκε σε κάποια Γιωργουλιανίνα.

Το περιφραστικό τοπν. από το ανδρων. Γιωργουλιανίνα κι αυτό από το βαφτ. + επώνυμο Γιώργος Λιάνης (ή Λιανός) και την ανδρων. κατάλ. -ίνα. Η κοινή ΝΕ λ. σιάδι, το "επίπεδο μέρος" από το υποκορ. ισιάδι του ουσ. ισι-άδα < ίσιος².

Γιώτη, η Σπηλιά του (st splá t γότ' Λεσν.)

Τοποθεσία με σπηλιά κοντά στο χωράφι ιδιοκτησίας του Γιώτη. (για το επών. βλ. στα επόμενα τοπν.).

Γιωτίτση, του (st γυτίτς' Βοβ.)

Θέση με χωράφι της οικογένειας Γιωτίτση.

1. Τριανταφυλλίδης 12.

2. Ανδριώτης, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Το επών. από το **Γιώτης** (< **Παναγιώτης**) και την υποκορ. κατάλ. **-ίτης**. Η κατάλ. από τη σλαβ. κατάλ. **-ci**, που, όπως η **-jane**, είναι κατάλ. ονομάτων κατοίκων, έγινε παραγωγική νωρίς το Μεσαίωνα και έδωσε πλήθος επωνύμων και τοπωνυμίων¹.

Γιωτούλη, το Καρτέρι του (stu kartér t γιτύλ' · Καμν.)

Το επώνυμο από το βαφτ. **Γιώτης** (< **Παναγιώτης**) και την υποκορ. κατάλ. **-ούλης** (< **ούλι** <λατ. **-ullus**). Πβ. και επών. **Γιωτούλας**², μητρωνυμικό από το υποκορ. βαφτ. **Γιωτούλα** (< **Παναγιώτα** + κατάλ. **-ούλα**).

Για τη λ. καρτέρι βλ. στο τοπν. **Γελαδιά, Καρτέρι στη** (Ε.Ε.).

Γκαϊλότρυπα, η (zd gáilótripa · Βραδ.- Τσερβ.)

Τοποθεσίες με σπηλιά, όπου μαζεύονται και φωλιάζουν οι κουρούνες.

Το τοπν. σύνθετο από το Ηπειρωτ. ουσ. **γκαΐλα, η** "η κάργια, η καλιακούδα"³ (από το μεσν. ουσ. **γαγίλα** ή **γαγύλα**⁴) και το ουσ. **τρύπα** "φωλιά" σημασία με την οποία συνηθίζεται η λ. σε σύνθετα τόσο προσηγορικά όσο και τοπωνύμια με α' συνθετικό κάποιο ζώο: **λυκότρυπα, φιδότρυπα, μυρμηγκότρυπα, ποντικότρυπα, αλεπότρυπα** (και **αλεπουδότρυπα**) κλπ.

Γκαλιζότρυπα, η (stn galdžótripa · Κ.Σ.)

Ονομασία μικρής σπηλιάς, όπου έμπαιναν και φώλιαζαν πουλιά που στο Ζαγόρι ονομάζονται **γκαλίτσια** (τα), εν. **γκαλίτσι**, (το) "είδος γκαΐλας"⁵ (ή κουρούνας), αλλά σε μικρότερο μέγεθος". Το

1. Ζαίμον-θαβώρης 51· Φ. Κουκουλέ, "Περί της υποκοριστικής καταλήξεως -ίτην." *Ελληνικά* 4 (1931) 375· Γεωργανά, -ίτην -ίτσα 358.

2. Βλ. ΟΤΕ Αθ.

3. Μπόγκας 1 93.

4. ΙΑΝΕ, στη λ. **γαΐλα**.

5. Βλ. προηγούμενο τοπν.

ονομα **γκάλτσα**, η πληθυντ. **γκάλτσες**, συνηθίζεται στην Κοζάνη και την Καστοριά, όπως και σε χωριά της Δρόπολης¹. Για το ουσ. **τρώπα** ως β' συνθετ. προσηγορικών και τοπν. με τη σημασία "φωλιά" βλ. προηγούμενο τοπν.

Πβ. και τα τοπν. **Γκαλίτσι** και **Γκαλτσάτο** από την περιοχή της Κόνιτσας².

Γκαμαλέτση, του (st gamaléts' Βραδ.)

Βραχώδης τοποθεσία με μικρές λαϊκούβες στο σύνορο του χωριού βραδέτο με το χωριό Πάπιγγο από το επών. κάποιου Γκαμαλέτση, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Γκαμαλέτσης** (το επών. σώζεται και με τον τύπο **Γκαμαλέτσος**³) κι αυτό από το επών. ***Καμάλης** (< τουρκ. **Kamal**⁴ < **Kemal** < **Kemal** "η τελειότητα, η ωριμότητα// ο μεγαλύτερος βαθμός, αξία"⁵) και την κατάλ. **-έτσης** (και **-έτσος**) που προέρχεται από την ιταλ. **-ezzo**⁶ με τροπή του αρχικού άηχου **k** σε ηχηρό **g** από αφομοιωτική επίδραση του τελικού **-n** του άρθρου στη συμφορά.

Πβ. επίσης και τα ίδιας ετυμολογικής αρχής επών.: **Καμαλάκης, Καμαλακίδης** και **Κεμάλης, Κεμαλάκης, Κεμαλίδης** κλπ.⁷.

Γκαμήλα, η (zd gamíla' Πάπ.)

Ονομασία του υψηλότερου τμήματος της Τύμφης πάνω από το Πάπιγγο.

Η ονομασία του υψώματος δε νομίζω πως προέρχεται από την ομοιότητα του υψώματος με τους ήβους της καμήλας, όπως ερμηνεύει τα σχετικά τοπν. (**Γκαμήλα, Καμήλα, Καμηλάρι** κλπ.) από τη Κέω και αλλού ο Θωμόπουλος⁸, αλλά από τη μεταφορική σημασία της λέξης "ο καθ' υπερβολή υψηλός" ιδιαίτερα για ανθρώπους⁹.

Η λ. ως προσηγορική επίσης στα αρομ. **gāmilā**¹⁰ και στα αλβ. **gamile** ή **gamilja**¹¹, όλα από το σημιτικό **gamal**¹².

Γκαμήλα, η Μικρή (st mkri d gamíla' Βραδ.)

Χαμηλότερος ορεινός όγκος του συγκροτήματος της Γκαμήλας στην

-
1. Μπόγκας 1 93, λ. **γκαΐλα** και 2 15, λ. **γκαλίτσι**. 2. Θωμοπούλου, Κέως 78.
 3. Το επών. συναντιέται 11 φορές στην Αθήνα (ΟΤΕ Αθ.). 4. Steuerwald 477.
 5. Steuerwald 513. 6. Μηνά, Μεγέθυνση 139-140. 7. ΟΤΕ Αθ.
 8. Θωμοπούλου, Κέως 78. 9. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. 10. Parahagi 585.
 11. Γκύνης 135. 12. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. **καμήλα**.

περιοχή του Βραδέτου, που ο λαός, για να τη διακρίνει από την ψηλότερη του Παπίγκου, την ονόμασε **μικρή**.

Γκαμπλάρη, η Βρύση (st vris gablár· Καλ.)

Ονομασία χτισμένης βρύσης σε πηγή.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Καμηλάρης** (και **Γκαμηλιάρης**¹) κι αυτό από το προσηγ. **καμηλάρης**, ο "ο οδηγός καμήλου"² με ηχηροποίηση του αρχικού άηχου **k** σε **g** στη συμφορά με το τελ. **-n** του άρθρου, αποβολή του άτονου **i** (=η) και ανάπτυξη μεσοσυμφωνικού **b** όπως στα: **χίρόμbla** (=χειρόμυλα), **kurómbla** (=κορόμηλα) κλπ. Η λ. με τον τύπο **gāpilar** και στα αρομ. ως προσηγορικό³. Πβ. και το ταυτόσημο επών. **Ντεβιτζής**⁴ < τουρκ. **deveci** "κάτοχος καμηλών // έμπορος καμηλών // ο ασχολούμενος με καμήλες"⁵.

Γκάνια, του (zā gāniá· Δεμ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου και ιδιοκτησία της οικογένειας Γκάνια.

Το επών. **Γκάνιας**⁶ από το Ηπειρωτ. **γκάνια**, η "το μεγαλόφωνο κλάψιμο // η στενοχώρια", λέξη ηχοποιημένη⁷. Από το ουσιαστ. και το ρ. **γκανιάζω** "σκουίζω πολύ, ρεκάζω"⁸.

Γκαράνη, η Βρύση του (st vris t garán· Δεσν.)

Μια από τις βρύσες του χωριού που την έφτιαξε κάποιος Γκαράνης. Το επών. **Γκαράνης**, που εξακολουθεί και σήμερα να υπάρχει

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. από το **καμήλα** + κατάλ. **-αρης** κατά τα : **καβαλάρης**, **προβατάρης**, **βαρκάρης** κλπ.

3. Παραhagi 585.

4. Τριανταφυλλίδης 138.

5. Steuerwald 220.

6. ΟΤΕ Αθ.

7. ΙΑΝΕ, στη λ. **γάνια**.

8. Μπόγκας 2 117· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

στο χωριό, προέρχεται από το ουσ. **γκάρος**, ο το οποίο απαντά στο Ζαγόρι με τη σημασία "οιονδήποτε υγρόν χρώματος υπομέλανος ένεκα θολερότης" π.χ. tu krasí- tu nirá íni gárus¹ (=το κρασί- το νερό είναι γκάρος), και την κατάλ. **-άνος** (ή **-άνης**) < λατ. **-anus**². Το ουσ. **γκάρος**, ο από το κοινό ΝΕ **γάρος** < αρχ.ελλην. **γάρος**³. Πβ. και επών. **Γάρος** από την Αρτσίστα.

Είναι όμως πιθανό, αφού βρισκόμαστε σε βλαχόφωνη περιοχή, το επών. να προέρχεται από το αρομ. **gar** "η σαλαμούρα" (< ελλ. **γάρος**)⁴ και τη λατινογενή κατάλ. **-an(i)** με την οποία σχηματίζονται στα ρουμ. και αρομ. ονόματα προσώπων και τόπων⁵. Ίσως με τα παραπάνω μπορεί να σχετιστεί και το σερβ. **gar** "η καπνιά, το χρώμα της καπνιάς"⁶.

Γκαράνη, η Γέφυρα του (st géfira d garán· Δεσν.)

Για το επών. **Γκαράνης** βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

Γκαράνια, τα (sta garáña· Λιασν.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Γκαράνης** (βλ. τοπν. **Βρύση του Γκαράνη**) με την εξέλιξη **στ(ου) Γκαράν(η)** (ενν. τα χωράφια) > **Γκαράνι, το** > **Γκαράνια, τα**. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τις **λ. κτήματα, χωράφια** κλπ. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στο Λιασκοβέτσι, αλλά στο γειτονικό χωριό Μακρίνη.

Γκαταλμός, ο (stun gataǐmó· Λ.)

Βραχώδες μέρος προφυλαγμένο γύρο-γύρο από τους ανέμους. Η ονομασία του τόπου από το ότι κατέφευγαν εκεί οι βοσκοί με τα κοπάδια τους για να προφυλαχτούν από την κακοκαιρία.

Από το ουσ. **καταλυμός**⁷ (μεταρρημ. ουσ. του ρήμ. **καταλύω** "αφανί-

1. ΙΑΝΕ, στη λ.· Μπόγκας 1 94.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Paphagi 616.

5. Jordan, **Topon. romín.** 403 κεξ.· Σταμνόπουλος 204 κεξ.

6. Miklosich 60, στο λ. **galŭ**.

7. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.· Χατζιδάκη ΜΝΕ 1 416.

ζω, καταστρέφω" και ιδιαίτερα από τη νεότερη σημασία "διαμέ-
νω, ξενίζομαι" + κατάλ. **-μός**¹⁾ με αποβολή του άτονου **i** (=υ)
και τροπή του άηχου **k** σε ηχηρό στη συμμοφορά ή με το άρθρο
τον ή με την αρομ. προθ. **in** "εις, εν"²⁾.

Γλιβανούς, της (*sts glivanús*· Βιτοκ.)

Ονομασία τοποθεσίας με μικρά χωράφια.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Γλιβανού** κι αυτό
από το επών. ***Γκλίβανος**³⁾ και την ανδρων. κατάλ. **-ού**. Το ***Γκλί-
βανος** από το επών. **Γκλίναβος** με αμοιβαία μετάθεση των **n** και
v. Το επών. **Γκλίναβος** πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **klinŭ**
"η σφήνα" (εγκλ. σλαβ. **klinъ**, βουλγ., σερβ. **klin**, ρωσ. **КЛИН**
κλπ.)⁴⁾ και τη σλαβ. κατά. **-авъ** (με την οποία σχηματίζονται
ουσ. και επίθετα⁵⁾) και τροπή στα ελληνικά του αρχικού άηχου
k σε ηχηρό **g** από αφομοίωση στη συμμοφορά με το **-n** της αιτιατ.
εν. του άρθρου. Πβ. επίσης το επών. **Γκλίνος** (<σλαβ. **klinŭ**)
καθώς επίσης και το ταυτόσημο ελληνικής αρχής επών. **Σφήνας**⁶⁾.

Γκλιτζωτός, ο (*stun glidžutó*· Τσερβ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου οι χωρικοί έστηναν **γκλίτσια**
(*glitša*) "παγίδες" για να πιάνουν τα ζώα που τους κατέστρεφαν
τα σπαρτά. Το τοπν. προέρχεται λοιπόν από το προσηγορ. **γκλίτσι,**
το "η παγίδα, η σκανταλιά" και την περιεκτική κατάλ. **-ωτός**⁷⁾.

Το προσηγορ. **γκλίτσι, το** πιστεύω ότι πρέπει να σχετιστεί με
τη λ. **αγκύλη, η** + υποκορ. κατάλ. **-ίτσι > αγκυλίτσι > γκυλίτσι >
γκλίτσ'.**

1. Χατζιδάκη, **MNE** 1 416-417· Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

2. Parahagi 689· Νικολαΐδου, Λεξ. 37, στο λ. **αν**.

3. Επών. **Κλίβανος** ή **Γκλίβανος** που θα μπορούσαν να σχετιστούν με το κοινό
NE **κλίβανος** δε μαρτυρούνται.

4. Miklosich 119· Vasmer, **REW** I 570.

5. Miklosich, **Stammbildungslehre** 220.

6. **ΟΤΕ Αθ.**

7. Για την κατάλ. βλ. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 95.

Πιθανή όμως η προέλευση του προσηγ. από το αρχ. σλαβ. **ključъ** "το αγκρίστι// το κλειδί", σερβ. **ključ** και ιδιαίτερα από το βουλγ. **klič** "το ίδιο" κλπ.¹.

Πβ. επίσης τα Ηπειρώτικα **κλίτσι**, το "το στέλος ανθρώπου ή ζώου", **κλίτσους**, ο "ο γάντζος" και **κλίτσώνου** "βάζω τον κλίτσο// γατζώνω"².
Γιογκάκη, η Βρύση του (st vris t gugač" Ντ.)

Τοποθεσία όπου χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Γιογκάκη. Το επών. υπάρχει ακόμα στο χωριό, όπως και στο Λιασκοβέτσι.

Το επών. **Γιογκάκης**, από το βαφτ. και επών. **Γκόγκας** (βλ. για το επών. στο τοπν. **Γκόγκα, του** στα Ε.Αλ.) και την υποκορ. κατάλ. **-άκης**, αντίστοιχο του επών. **Γεωργάκης**. Πβ. επίσης και το ανδρων. **Γιογκάκω= Γιώργαινα**³

Γιορτζοπούλα, η (zđ gurđzurúla' Μπάγ.)

Από το Ηπειρωτ. **γιορτσιά**, η (βλ. σχετ. τοπν. στα Ε.Αλ.) και την κατάλ. **-πούλα**.

Γιολογκανάτικα, τα (sta guluganátka' Λιασι.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου είχε κτήματα κάποιος Γιολογκάνης. Το επών. δε σώζεται σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **γιολογκανάτικος** κι αυτό από το επών. **Γιολογκάνης** και την επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Το επών. **Γιολογκάνης**, αναφέρεται ήδη ο **Χατσή Γεώργιος Γιολογκάνης** από τον Λαμπρίδη⁴ στο χωριό Δόλιανη, προέρχεται από το προσηγ. ***κολοκάν(ν)ι** απ' όπου επών. ***Κολοκάνης>*Γιολοκάνης** (με τροπή του αρχικού **k** σε **g** εξαιτίας της συμμορφοράς με το αρσ. άρθρο στην αιτ. εν.) και **Γιολογκάνης** (με αφομοιωτική τροπή του **g-k** σε **g-g**). Το προσηγ. ***κολοκάν(ν)ι** είναι σύνθετο με α' συνθετ. τη λ. **κολο-** (< επίθ. **κόλος**, **-ον** "ο κολοβός, ο κολοβωμένος"⁵), η οποία ως α' συνθετ. δηλώνει ελάττωμα ή υποκορισμό⁶, και το ουδ. **καν(ν)ί**, το "η κνήμη και ιδιαίτερα τα μακριά και λεπτά πόδια" (υποκορ. τύπος του ουσ. **κάννα**, η "το καλάμι, το ραβδί") με αναβιβασμό του τόνου στη σύνθεση (πβ. **κολοκούτι**, **κολοχάρτι** κλπ.).

1. Miklosich 120, στο λ. **kljuk-** ' Vasmer, REW I 576, όπου οι σλαβ. λέξεις έχουν την ίδια ετυμολογ. αρχή με τις λέξεις **κλείς**, **κλείω** κλπ. 'Meyer, NS II 31.

2. Μπόγκας 1 176-7. 3. ΗΕ 11 (1962) 327-8.

4. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 96. 5. Δημητράκου **Λεξ.**, στη λ.

6. Δ. Βαγιακάκου, "Τοπωνύμια εις -άδος." **Αθηνά** 56 (1952) 13.

Γκούβα, η (zd gúva·Νεγ.-Ντρ.-Πάπ.-Τζ.) - Γκούβες, οι (stɤ gúnis· Καβ.)

Μικρό δασωμένο ύψωμα κοντά στην Αγία Τριάδα, όπου δημιουργείται βαθούλωμα (Νεγ.)· ονομασία σπηλιάς (Ντρ.)· βρύση στα ΒΑ του Μεγ. Παπίγκου με γούβα (Πάπ.)· καταρράκτης που το νερό του πέφτει ορμητικά επάνω στο βράχο, όπου σχηματίστηκε κοίλωμα (Τζ.)· ονομασία πηγής που αναβλύζει μέσα από σπηλιά (Καβ.).

Το προσηγ. γούβα, η ή γκούβα, η προέρχεται από το Ησυχιανό κύβη > κούβα και με ρίνωση γκούβα¹. Από το ελλην. το αλβαν. gυνë-a². Λανθασμένα ο Paphagi³ ανάγει τόσο το αρομ. gυνă όσο και το ελλην. προσηγ. στο αλβαν. gυнë-a. Κατά τον Devoto και για την ιταλ. λ. cova "η σπηλιά" η ετυμολογική αρχή πρέπει να αναζητηθεί στα ελληνικά⁴.

Γκούμαινας, της (stɤ gúminas· Νεγ.)

Τοποθεσία όπου άλλοτε σπίτι που ανήκε στην οικογ. Γκούμα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Γκούμαινα κι αυτό από το επών. Γκούμας (αλβανικής προέλευσης αντί του Ιάκωβος⁵) + την ανδρων. κατάλ. -αινα.

Γκούντλος, ο (stun gúdlu· Τζ.)

Ονομασία δρόμου πολύ κατηφορικού και γλιστερού που χρησιμοποιούσαν παλιότερα και οδηγούσε στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. γκούντλος "η κατηφοριά// το κατραυλισμα" (π.χ. piri épa gúdlu "κατακύλισε") κι αυτό μεταρρηματικό ουσιαστικό από το ρ. κουτουλώ "χτυπώ με το κεφάλι" (<μεσν. κονδυλίζω "κακοποιώ, αικίζω" ή από το ουσ. κούτουλο <κούτελο < μετρν. κότυλ-ον⁶) κατά το σχήμα τσουγκρώ > τσούγκρος, κλωτώ > κλώτσος, σαλαγώ > σάλαγος κλπ.⁷.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι και τα Ηπειρωτικά προσηγορικά: γκουδουλιά, τα "η κατωφέρεια", γκουδούλαρας, ο "το κατωφερικό μέρος" και γκουδουλαρέα, η "βράχος ολισθηρός και γενικά κατωφέρεια"⁸.

1. Β. Φάβη, "Μετάθεσις και αντιμετάθεσις φθόγγων" ΛΔ 2 (1940) 86 κεξ.

2. Meyer, EW alb. Spr. 136. 3. Paphagi 606-7.

4. G. Devoto, Dizionario etimologico, Firenze 1968, 108.

5. Georgacas-McDonald 125.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ. στη λ.

7. Μ. Φιλήντα, Γραμματική της Ρωμαϊκής γλώσσας, Αθήνα 1907, 445.

8. Μπόγκας 1 98 και 2 16 και 83 αντίστοιχα.

Γκούντας, (η Βρύση) της (st vrís ts gúduš' Τζ.)

Ονομασία βρύσης που οφείλεται στο παρατσούκλι που ήταν δοσμένο σε κάποια γυναίκα της οικογ. Μακατσάνη με έξοδα της οποίας χτίστηκε η βρύση. Ας σημειωθεί πως το παρατσούκλι υπάρχει και στην Αρτσίστα. Και στα δύο χωριά όμως οι χωριανοί δε γνωρίζουν τη σημασία της λέξης.

Το τοπν. από το θηλ. παρατσούκλι **Γκούντω** κι αυτό από το αρσενικό (η λ. και ως επών.) **Γκούντας**¹ με την κατάλ. θηλ. κυρίων ονομάτων **-ω**. Το παρατσούκλι από το αρομ. επιθ. **gundu, -dã** "ο λιπόσαρκος, ο ισχνός"².

Γκραμπαλέσιω,η (st grabaléšū' Τσερβ.)

Τοποθεσία με χωράφια που βρίσκεται πίσω από τη θέση Τσερβαριώτικα Καλύβια στο σύνορο με το χωριό Αρτσίστα.

Το τοπν. προέρχεται από το ανδρων. **Γκραμπαλέσιω** κι αυτό από το επών. ***Γκραμπάλας** και την ανδρων. κατάλ. **-έšu** (πβ. **Κοντός-Κοντέσου, Σπανός-Σπανέσου** κλπ.³). Το επών. ***Γκραμπάλας** από το Ήπειρωτ. προσηγ. **γραβάλα**, η "η τσουγκράνα του κηπουρού"⁴ (με τις τροπές **γ > g** κοντά στο **τ** και **ν > b**).

Πβ. και το τοπν. **Γκραμπαλίτσα** (Πελοπ.)⁵.

1. ΟΤΕ Αθ. ' ΟΤΕ Θεσσ.

2. Parahagi 603.

3. Μπόγκας 1 445.

4. Μπόγκας 1 104, στο λ. **γράβα**.

5. Georgacas-McDonald 128.

Γκρεμισιό, το (stu grimzó· Κ.Σ.).

Περιοχή με λόφους και απόκρημνες πλαγιές στις οποίες το περπάτημα είναι επικίνδυνο από τις χαλικάριες που βρίσκονται η μια ύστερα από την άλλη.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. *γκρεμισιό, το, μεταρρηματικό ουσ. από τον μέλλ. γκρεμίσω του ρήμ. γκρεμίζω + κατάλ. -ιό, όπως τα κάθισα > καθισιό, φεύγω > φευγιό, κοιμήσω > κοιμησιό κλπ.¹.

Γκρεμούτσια, η (st grimútša· Δόλ.)

Ονομασία χωραφιών σε υψίπεδο που από τη μιά μεριά σχηματίζει γκρεμό.

Από το ουσ. γκρεμός + την υποκορ. κατάλ. -ούτσι (π.χ. παιδούτσ' βλαχούτσ' κλπ.) < ιταλ. υποκορ. κατάλ. -uccio (-uzzo) < λατ. -uce-us². Το τοπν. προήλθε από τον πληθ. γκρεμούτσια, τα (κατά το χωράφια, τα) με μεταπλασμό, αναλογικά πρός τα πολλά θηλυκά σε -α.

Γκρινιάλα, η (st grinála· Ντ.)

Τοποθεσία με μια χαλικάρια και πολύ πυκνό δάσος από πουρνάρια που δύσκολα μπορεί να το περάσει κανείς ακόμη κι από τα μονοπάτια.

Το τοπν. από το μεταρρηματικό ουσ. *γκρινιάλα, η, <ρ. γκρινιάζω "μεμφιμοιρώ, παραπονούμαι, φιλονικώ" + την κατάλ. -άλα, η οποία έχει μεγεθυντική σημασία και σχηματίζει και μεταρρημ. ουσ.: πηλαλώ-πηλάλα, κρεμώ-κρεμάλα, τρέχω-τρεχάλα, φεύγω-φευγάλα κλπ.³. Το τοπν. υποδηλώνει ή τη δυσκολία που έχει η διάβαση του πυκνού δάσους ή κάποια παλιά φιλονικία για τη διεκδίκηση του τόπου.

Η λ. ως προσηγορική στα αρομ. grīné, grǎné, ngrīné, ngrǎné⁴ και στα αλβ. grindje-grindja⁵.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.-ιό· Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 66 κεξ.· Μ. Φιλήντα, Γραμματική της ρομαίικης γλώσσας, Αθήνα 1907 479.

2. Battisti-Alessio 3942.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 79, σημ. 2.

4. Parahagi 597, 594, 877, 876.

5. Γκύνης 142.

Γκριτζαλωτή, η (sn gridžalutí· Πάπ.)

Ονομασία οβίρας στο Βοΐδομάτη και του βράχου που είναι πάνω από αυτή, όπου επικίνδυνο μονοπάτι.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. επίθ. **γκρίζαλος** "τραχύς, κακό-τροπος, φιλόνομος"¹ και την κατάλ. **-ωτός**². Το Ηπειρωτ. προσηγορικό πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **gryzŕ** "δαγκώνω, ροκανίζω" **grъizy** "ερίζω, τσακώνομαι" βουλγ. **griza** "η ανάγκη" κλπ.³ απ' όπου βουλγ. **grъzděl** "ανώμαλος τόπος"⁴.

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής με το επίθ **γκρίζαλος** πρέπει να θεωρηθούν και τα ακόλουθα προσηγορικά από την Ήπειρο που έχουν σχετικές με τις παραπάνω σημασίες: **γκριτζάλα, η** "η γκρίνια"⁵, **γκριτζελίνα, η** "το εξωτερικό, το αγκαθωτό, το καύκαλο του κάστανου"⁶ **γκριτζαβος, ο** "ξύλο με πολλά στραβά κλωνάρια"⁷ και **γκρίζος** ή **γκροίζος, ο** "το σκληρό μέρος του δαδιού, ο ρόζος"⁸.

Πβ. επίσης και τα τοπν. **Γκριτζάλες, αι** (Κόνιτσα)⁹ και **Γκριτζιάλες, οι** (Φορτώσι) "κρημνώδης τοποθεσία σχεδόν απρόσιτη"¹⁰.

Γλίτρος, ο (stu glistru· Βιτσκ.)

Μονοπάτι στη χαράδρα του Βίκου που οδηγεί προς την εκκλησία της Παναγίας δίπλα στις πηγές του Βοΐδομάτη.

1. Στεργιοπούλου, Συμβολή 132· Λαζάνη, Κατσανοχ. I 1060.

2. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 373, 446, 550.

3. Berneker 359· Miklosich 80.

4. Vasmer 28, λ. Γκριτζάλες.

5. Μπόγκας 1 100.

6. Μπόγκας 2 17.

7. Μπόγκας 2 118.

8. Μπόγκας 1 100· ο Λαμπρίδης (Μελετήματα, Ζαγορ. Α΄) ερμηνεύει το τοπν.

Γκριτζιάλα ως "υψηλήν εκ ξύλων πυράν, ήν ανάπτουσαν περί λύχνων αφάς των απόκρεων, κυριολεκτικώς δ' όζος μέγας".

9. Στεργιοπούλου, Συμβολή 132· Vasmer 28.

10, Λαζάνη, Κατσανοχ. I 1060.

Το τοπν. από το προσηγ. **γλίστρος**¹, μεταρρ.ουσ. του ρήμ. **γλι-στρώ** σύμφωνα με τα **βροντώ > βρόντος, πηδώ > πήδος, χωρώ > χώρος** κλπ.² ή από το **γλίστρος**, μέγεθυντικό του θηλ. παροξύτονου **γλίστρα** + **μεγεθ.** κατάλ. -ος σύμφωνα με τα **βρόμα > βρόμος, γιλίτσα > γιλί-τσοσ** κλπ.³

Γλυκονέρι, το (stu γλικunér' Πάπ.)

Τοποθεσία στο Βοϊδομάτη με πηγή, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, κάθε Πρωτομαγιά συγκεντρώνονταν πολλοί άρρωστοι από τα γύρο χωριά και λούζονταν στα νερά της πηγής που τα θεωρούσαν ιαματικά. Άφηναν μάλιστα εκεί και τα παλιά ρούχα τους και ντύνονταν με καινούρια. Η ονομασία της τοποθεσίας από το ότι τα νερά κυλούν ήσυχα, "γλυκά".

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **γλυκό** και το ουσ. **νερό** (και **-νέρι** στη σύνθεση).

Γομαρόραχη, η (st γυμαρόραχ' Τσεπ.)

Σύνθετο τοπν. από τα κοινά ΝΕ ουσ. **γομάρι** (< γόμος) + **ράχη**. Η λέξη **γομάρι** στη σύνθεση, όπως και η ταυτόσημη **γαϊδούρι** τόσο στα προσηγορικά (π.χ. **γουμαράγκαθο, γαϊδαράγκαθο, γαϊδαραγγουριά, γαϊδουρόσφακα, γαϊδουράνθρωπος, γαϊδουροαφάνα** κλπ.⁴) όσο και στα τοπν. δηλώνει: 1) εμφάνιση (αλλά και φέρσιμο, πράξη στα προσηγ.) που ταιριάζουν σε γάιδαρο και 2) μεγέθυνση ή επίταση. Βλ. και τοπν. **Γαϊδουρόραχη** (Ε.Ε.).

Γόνατα, τα (sta γόνata' Βραδ.)

Τοποθεσία στον Πλόσκο όπου οι βράχοι σχηματίζουν δύο προεξοχές σαν γόνατα ανθρώπινων ποδιών.

Από το κοινό ΝΕ **γόνατο, το**.

Γοργό, το (stu γυργό' Φλ.)

Ονομασία χαλικαριάς στην πλαγιά βουνού.

Το τοπν. είναι δυνατό να προέρχεται: 1) από ηχοποίηση (από

-
1. Στην περιοχή του Αμβρακικού με το όνομα αυτό είναι γνωστό μεγάλο υδρόβιο πτηνό.
 2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ος.
 3. Μηνά, Μεγέθυνση 57.
 4. Δημητράκου, Λεξ., στις λ.

τον ήχο γόρ-γόρ που κάνουν οι πέτρες κατακυλώντας στη χαλικιαριά). Πβ. επίσης κι άλλες ηχοποιημένες λέξεις στην Ήπειρο από τον ήχο γούρ-γούρ: γουργούρα, η "η περιστροφική κίνηση", γουργουλίδιο, το "ο ναργιλές", γουργάρες, οι "οι μελισσοουργοί"¹. 2) από το επίθ. γο(υ)ργός, οπότε δηλώνει την ταχύτητα με την οποία κατακυλούν οι πέτρες. Πιθανότερη είναι η πρώτη ετυμολογία, γιατί οι κάτοικοι του χωριού προφέρουν το τοπν. με ένα r στο τέλος που μόλις ακούγεται.

Γούναρη, του (st gúnar· Ντομπρ. - Πέτρ.)

Τμήμα δασωμένης περιοχής (Ντομπρ.)· ονομασία συνοικισμού (Πέτρ.). Και στα δύο χωριά, όπου εμφανίζονται τα τοπν., δεν υπάρχει σήμερα το επών. Γούναρης.

Το τοπν. είναι κυριώνυμο από το επών. Γούναρης κι αυτό από το γουνάρης² (γούνα + κατάλ. -άρης) με αναβιβασμό του τόνου³. Το ουσ. γούνα από το μεσν. λατ. gunna⁴ απ'όπου τα ιταλ. gonna, gonnella "γυναικεία φούστα", γαλλ. gonnelle κλπ.⁵, ενώ από το ελλην. προσηγ. το αλβ. gunë, ρουμ. gună και το σλαβ. guna⁶.

Γουρίτσα, η (st gurítsa· Τσερβ.)

Ονομασία δύο υψωμάτων που είναι έτσι διαμορφωμένα, ώστε στη μέση σχηματίζουν ένα κοίλωμα.

Το τοπν. από το προσηγορ. γουρίτσα, η "μικρό κοίλωμα"⁷ < γούρα + υποκορ. κατάλ. -ίτσα. Το προσηγ. γούρα από το κοινό ΝΕ γούρνα (< μεσν. γούρνα < αρχ. γρώνη "κοίλωμα")⁸ με αποβολή του η στο σύμπλεγμα rn: π.χ. ρίθια < ορνίθια, σκεπάρι < σκεπάρι, στέρα < στέρνα κλπ.⁹

Γούρνα η Φιλονικούμενη, η (st gúrna t filunkúmin· Βραδ.)

Μεγάλο κοίλωμα που μάζευε νερό στα σύνορα των κοινοτικών πε-

1. Μπόγκας 1 104.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 188, σημ. 8· Γ. Χατζιδάκη, Γλωσσολογικά Έρευνα 1 444.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Meyer-Lübke, αριθμ. 3919.

6. Berneker 363.

7. Μπόγκας 1 104, λ. γούρνα.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

9. Μηνά, Παγώνι 201· το ίδιο φαινόμενο ερμηνεύεται ως τροπή του rn>rr>r στα αλβανικά: πχ. βουλγ. gornica > αλβ. goritsë, cornuta > kërutë κλπ. (Vasmer, *Schriften* 926)

ριοχών Βραδέτου και Τσεπελόβου που ήταν "το μήλο της έριδος" ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

Το α' μέρος από το κοινό ΝΕ γούρνα¹, ενώ το β' παθητική μετοχή σε -ούμενος του ρ. φιλονικώ σύμφωνα με τα πρέπω-πρεπούμενος, πλέω-πλεούμενο, έχω-εχούμενος κλπ.².

Γούρνες, οι (stɛs γύρνις° Βραδ.)

Τοποθεσία, όπου μικρά χωράφια με κοιλώματα.

Βλ. προηγούμενο τοπν.

Γούρνη, η Βρύση (st vris γύρν° Βραδ.)

Ονομασία βρύσης που βρίσκεται χαμηλότερα από την τοποθ. Γούρνες (γύρνις) της οποίας το νερό χύνεται σε ξύλινη γούρνα.

Η ονομασία της βρύσης ίσως οφείλεται στη γενικότερη ονομασία της περιοχής: Βρύση (που είναι) στις Γούρνες→ Βρύσ° Γούρνις ή σε επών. Γούρνης (και Γούρνας)³. Βλ. και προηγούμενο τοπν. Γούρνες, οι.

Γουρουνομάντρι, το (stu γυρνυμάνδρ ή γυρνυμάνδρ° Καμν.)

Τοποθεσία μέσα στο δάσος όπου μαζεύονταν αγριογούρουνα. Το τοπν. από το σύνθετο προσηγορικό γουρουνομάντρι που σχηματίζεται με α' συνθ. την κοινή ΝΕ λ. γουρούνι και β' την επίσης κοινή ΝΕ λ. μαντρί < (μεσν. μανδρίν < μανδρίον, υποκορ. του αρχ. μάνδρα⁴), λέξη που χρησιμοποιείται ως β' συνθετικό σε πολλά σύνθετα προσηγορικά: αλογομάντρι, γελαδομάντρι, γιδομάντρι, λιθομάντρι, γαλαρομάντρι, μελισσομάντρι κλπ.⁵. Ο β' τύπος του τοπν. (γυρνυμάνδρ) με μετάθεση του r.

Γουρουνομούρσια, τα (sta γυρνυμύρσα° Α.Μ.)

Τοποθεσία με μιά γούρνα όπου πήγαιναν και κυλιόνταν τα αγριογούρουνα.

Το τοπν. σύνθετο από τη λ. γουρούνι (και γουρουνο- στη σύνθε-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Γ. Χατζιδάκη, Γλωσσολογικά Έρευναι 2 491-2.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Γ. Κουρμούλη, Αντίστροφον Λεξικόν της Νέας Ελληνικής, Αθ. 1967, 181.

ση) και τη λ. **μουρσί, το** "η λαϊκούβα"¹ με αναβιβασμό του τόνου στη σύνθεση. Το ίδιο τοπν. με τον τύπο **Γουρνομούρσι** αναφέρεται κι από το Αηδονοχώρι (Κόνιτσα) ως "γούρνα με νερό, εις ην πηγαίνουν τα γουρούνια και λουσίζονται"². Πβ. επίσης τοπν. **Λυκομούρσια, τα** από τα Κατσανοχώρια³.

Γράβα, η (st γράνα· Ντ.-Σκ.-Τσερν.)

Τοποθεσία με δυο-τρεις λακκούλες (Ντ.)· βαθουλωτός τόπος με βράχους που έχουν κοιλώματα (Σκ.)· τοποθεσία με βαθουλώματα (Τσερν.).

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. **γράβα, η** "ρωγμή, κοιλότητα, όρμος, χαράδρα, σπηλιά", λέξη η οποία συναντιέται ως προσηγορική εκτός από την Ήπειρο και στην Εύβοια, Ζάκυνθο, Ιθάκη, Κέρκυρα, Λευκάδα, Παξούς, Τσακωνιά κλπ. και προέρχεται από το μετγν. ουσ. **γράβα** κι αυτό από το Ησυχιανό **γραβάν· σιαφίον· βόθρον**⁴ που διορθώνεται σε **γράβαν· σιαφίον, βόθρον**⁵.

Ως τοπν. η λέξη συναντιέται, εκτός από την Ήπειρο, στην Αττική, στην Κέρκυρα, στους Παξούς, στη Στ. Ελλάδα, στην Τσακωνιά⁶ και στην Κάτω Ιταλία⁷. βλ. και τοπν. **Γριάβα** στα Ε.Αρ.⁸.

-
1. Για τη λ. **μουρσί, το**, υποκορ. του **μούρσα, η** βλ. στα τοπν. **Μούρσα (η), Μούρσες (ου), Μουρσιά (τα)** στα Ε.Ε.
 2. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα** ΗΧ 9 236.
 3. Λαζάνη, **Κατσανοχ.** II 1029.
 4. Δ.Βαγιακάκου, "Τοπωνύμια και ονόματα της νήσου Ιθάκης." **Αθηνά** 64(1960) 149-150.
 5. Μιχ. Δέφνερ, **Λεξικόν της Τσακωνικής διαλέκτου**, εν Αθήναις 1923 88.
 6. Βαγιακάκος, **ό.π.**· **Μπόγκας** 1 120.
 7. Rohlf's, **Diz.** TO Cal. 131, ο οποίος παράγει το τοπν. **Grava** από το Ησυχιανό **γραβάν**.
 8. Περισσότερα για τη λ. βλ. στο Georgacas, **Beiträge** I 360-1.

Γρεβενίτι, το (stu γrivinít)

Ένα από τα χωριά του βλαχόφωνου Ζαγορίου κτισμένο πίσω από το βουνό Τούφα. Το εθνικό γrivintáts (=Γρεβενιτάτης), γrivintátsa (=Γρεβενιτάτισσα). Σύμφωνα με τον Weigand (Aromunen I 147) διαπιστώνεται τόσο στα ήθη, στα έθιμα και στις στολές των γυναικών όσο και στην αρμ. γλώσσα του χωριού έντονη σλαβική επίδραση.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. **γρεβενό** (πβ. και το σύνθετο **γρεμπανότοπος**) "βράχος" (Πελοπ.)¹ ή το **γρέβενα** "βράχος"² (πβ. και **γρέμπανος**, ο "βράχος"³ και **γράμπανα** "οι απότομοι βράχοι"⁴) και την κατάλ. -ίτης (πβ. τα **πετρίτης, αγκαθίτης, ασφενδαμνίτης, δενδρίτης** κλπ.)⁵ με μεταπλασμό κατά το σχήμα **st(u) γrivinít(i) > tu γrivinít(i)**. Τα παραπάνω προσηγ. πρέπει να σχετιστούν με το σλαβ. **grebanь** "πλαγιά βουνού, βράχος"⁶.

Πβ. και το τοπν. **Γρεβενίτης** "ονομασία ποταμού"⁷ και τα ίδιας ετυμολ. αρχής **Γρεβενή** (Κόνιτσα), **Γρεβενόν** (Φθιώτις-Αχαΐα), **Γρεμπενή** (Μεσσην.), **Γρεβενά**, **Γρεβενισκά**, (Θεσ/νίκη), το βουλγ. **Greben**, τα σερβοκρ. **Greben, Gebenac, Grebenk**, το σλαβ. **Grebenc**⁸ και τα ρουμαν. **Grebănoaga, Grebănoasa, Grebănul, Grebenaț, Grebenele, Grebeni** κλπ.⁹.

1. Meyer, NS II 24· Vasmer 204.

2. Stadtmüller, Προβλήματα 159.

3. Somavera 87.

4. Meyer, ό.π.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.· Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 102-103.

6. Miklosich 76-77, στο λ. **greb-**· Georgakas, Beiträge I 461· Popović 162· Stadtmüller, ό.π.· Vasmer 30, 104, 133, 181.

7. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 45.

8. Vasmer 30, 181, 204· Georgakas, Beiträge I 461.

9. Jordan, Topon. român. 27-28.

Γρεντάρια, τα (sta γρινδάργα· Σκ.)

Τοποθεσία επικλινής που μοιάζει με γρεντές οικειής. Παλιότερα υπήρχαν εκεί αμπέλια και δάσος.

Το τοπν. προέρχεται από τα Ηπειρωτ. προσηγ. **γρενδά**, η ή **γρέντα**, η "η ξύλινη δοκός"¹ και την κατάλ. **-άρι**, η οποία δηλώνει τον τόπο όπου υπάρχει κάτι².

Τα Ηπειρωτ. ουσ. προέρχονται από το σλαβ. **gręda** "το δοκάρη// η πρασιά, η ξέρα"³ απ' όπου το αρομ. **gréndā** "χοντρό ξύλο"⁴ και το ρουμ. **grindă** "το δοκάρη"⁵.

Γρηγοράτσια, τα (sta γριγυράτκα· Γ.)

Περιοχή με χωράφια.

Κυριώνυμο τοπν. από το βαφτ. **Γρηγόρης** + την επιθετ. κατάλ. **-άτικος**.

Γριάς, τα Δάχτυλα της (sta δάχλα τς γριάς· Δόλ.)

Ονομασία θέσης μέσα στην ευρύτερη θέση Κουρί, όπου υψώνεται βράχος λίγο ψηλότερος από τα ψηλότερα δέντρα, σε μια σπηλιά του οποίου υπάρχουν 4-5 εσοχές που μοιάζουν με αποτυπώματα δακτύλων. Η παράδοση τα αποδίδει σε γριά ασιήτρια που ζούσε εκεί.

Από το ουσ. **δάχτυλο**, το με αποβολή του **τ** στο συμφ. σύμπλεγμα **χτl** (βλ. Εισαγωγή 1.314VB2 δ) και το ουσ. **γριά, η**.

1. Μπόγκας 1 105· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Με την κατάλ. αυτή πρέπει να θεωρήσουμε ότι σχηματίζονται και τα προσηγ. **γλωσσάρι**, δηλ. το βιβλίο όπου ερμηνεύονται οι "γλώσσες", **τροπάρι** (<τρόπος, "μουσικός ήχος") κλπ.

3. Miklosich 77-78· Vasmer 30.

4. Parahagi 595.

5. Κοτολούλης 224.

Γύφτικα, τα (sta giftka' Ντ.-Φλ.)

Έτσι ονομαζόταν και εξακολουθεί να ονομάζεται η συνοικία όπου καλιότερα έμεναν οι γύφτοι (Ντ.)' ονομασία της συνοικίας των γύφτων σιδεράδων του χωριού (Φλ.).

Γυφτοκάλυβα, τα (sta giftuká'ína' Βραδ.).

Ο συνοικισμός όπου έμεναν οι γύφτοι.

Για τα σύνθετα με α'συνθετικό τη λ. γύφτος βλ στο τοπν. **Γυφτόκαμπος.**

Γυφτοκάμινο, το (stu giftukáminu' Στ.)

Θέση με καμίνι όπου δούλευε οικογένεια γύφτων. Για τους γύφτους και τις συνήθειες τους βλ. Π. Γρίσπου, "Δασική Λαογραφία" ΗΕ 18 (1969) 53 κεξ.

Γυφτόκαμπος, ο (stu giftókambu' Σκ.)

Ονομασία μικρού οροπεδίου προς Β του Σκαμνελίου.

Κατά τη γνώμη μας το α'συνθετικό του τοπν. (Γύφτο- χρησιμοποιείται εδώ με τη μεταφορική σημασία της λ. γύφτος, δηλ. "αναξιοπρεπής, ευτελής, μικρός, κατώτερος σε απόδοση"¹ σημασία που έχει η λ. ως α'συνθετικό στις λ. **γυφτουτσίμβ'δου** "είδος μικράς τσιμπίδας του χρυσιού" **γυφτόσπ'του, γυφτουκάλ'βου, γυφτουφάσ'λα** "φασόλια κατώτερης ποιότητας" κλπ.² Φυσικά δεν μπορεί να αποκλειστεί η σύνδεση του τοπν. με κάποιο γεγονός που αφορούσε γύφτους παρόλο που στα γειτονικά χωριά (Σκαμνέλι, Τσεπέλοβο, Ντομπρίνοβο) δε σώζεται ανάμνηση κάποιου επεισοδίου με γύφτους που θα μπορούσε να συντελέσει στην ονομασία του τόπου, ή με το χρώμα της περιοχής (πβ. το προσηγ. **γυφτουλίθαραυ** "άσπρο λιθάρι με σταχτιές προσμίξεις"³).

Γυφτοκλήσι, το (stu giftuklís' Νεγ.)

Εικόνισμα στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των Νεγάδων, του Τσεπελόβου και των Φραγκιάδων. Η παράδοση αναφέρει ότι στο μέρος αυτό βρέθηκε νεκρός και θάφτηκε ένας γύφτος.

1. Αναγνωστοπούλου, **Συμβολή** 90' Μπόγκας 1 108' πβ. και Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 10, όπου ο Γυφτόκαμπος χαρακτηρίζεται ως "τόπος όλως άγονος"
2. Μπόγκας 1 108.
3. Μπόγκας ό.π.

Γυφτοκιλησιά, η (st γΐftukliśá· Καμν.)

Εικλησάκι, όπου σύχναζαν οι γύφτοι.

Γυφτοκούκουλο, το (stu γΐftukúkulu· Βιτσμ.)

Συνοικία του χωριού κάτω από ένα βράχο, όπου είχαν τα σπίτια τους οι γύφτοι.

Το τοπν. σύνθετο από τα γύφτος + κουκούλι (βλ. τοπν. Κουκούλι, το στα Ε.Α.).

Γυφτοκρέμαση, η (st γΐftukrémas· Νεγ.)

Τοποθεσία πάνω από τη Βαλιάνη, όπου δάσος με μεγάλα δέντρα. Εκεί ένας γύφτος βίασε μια κοπέλα και οι άρχοντες του χωριού αποφάσισαν να τον κρεμάσουν εκεί.

Από το ουσ. γύφτος + ουσ. κρέμαση, η "η ενέργεια του κρεμάν". Η λ. έχει επίσης τη σημασία "κατωφερής τόπος απ' όπου πέφτει ορμητικά νερό"¹.

Γυφτόλαικος, ο (stu γΐftólaiku· Καβ.)

Ονομασία λάικου κοντά στο χωριό, όπου τα καλύβια των γύφτων.

Δαδιές, οι (stς dađés· Πάπ.)

Τοποθεσία με πεύκα απ' όπου βγαίνει το δαδί.

Φυτώνυμο τοπν. από το ουσ. **δαδιά, η** < **δαδί** (< **δαδίν**< **δαδίον**, υποκορ. του ουσ. **δας**²), και τη δηλωτική φυτών κατάλ. **-ιά** (< αρχ. **-έα**)³. Πβ. και το προσηγ. **δαδέα, η** "το πεύκο" από τη Βόρεια Ήπειρο (Δρυμάδες)⁴.

Δαλέσως, της (stς daλέśus· Δόλ.)

Χωράφι ιδιοκτησία κάποιας Δαλέσως.

1. Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Ανδριώτη, ο.π. στο λ. **-ιά**.

4. Μπόγκας 2 83.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Δαλέσιω** κι αυτό από το επών. **Δάλας** (< αλβ. **dhallë-a** "το ξυνόγαλο"¹ απ' όπου και τα αρομ. **dalā** και **dalā**² και το Ηπειρωτ. **ντάλα**, η "η κορυφή, το αφρόγαλο"³) και την ανδρων. κατάλ. **-έσου** (=έsu)⁴. Από το ανδρων. (**dalésu**) το μητρων. επών. **Δαλέσης**⁵. Πβ. και το ελλην. αρχής ταυτόσημο προς το **Δάλας**⁶ επών. **Ξυνόγαλος**⁷.

Δαμασκηνιά, η (st **damaskná**· Αρτσ.)

Θέση όπου οι παλιότεροι θυμούνται μια δαμασκηνιά.

Φυτώνυμο τοπν. από το ουσ. **δαμασκηνιά** κι αυτό από το ουσ. **δαμάσκηνο**, το "ο καρπός του δέντρου" (<δαμασκηνόν με αναβιβασμό του τόνου <Δαμασικός⁸) και τη δηλωτική φυτών κατάλ. **-ιά**.

Δασκαλίνας, της (st**s** **daskalinas**· Νεγ.)

Ονομασία μεγάλου χωραφιού ανατολικά του χωριού.

Το τοπν. είτε από το ανδρων. **Δασκαλίνα** (< επών. **Δάσκαλος**⁹ και **Δασκάλου** + την ανδρων. κατάλ. **-ίνα**) ή από το προσηγορ. **δασκαλίνα**, "η γυναίκα του δάσκαλου" (< επαγγελματικό **δάσκαλος** + την κατάλ. **-ίνα**).

1. Γκίνης 101· Meyer, EW alb. Spr. 83.

2. Παραηαgί 512, 457.

3. Μπόγκας 2 159.

4. Βλ. Μπόγκας 1 445 όπου **Κουντέσου** (<Κοντός), **Σπανέσου** (<Σπανός), **Γεωργαλέσου** (< Γεωργαλάς), **Σταματέσου** (<Σταμάτης).

5. Βλ. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

6. Κατά τον Τριανταφυλλίδη (80) το επών. από το αρομ. **dalā**.

7. ΟΤΕ Αθ.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Κριαρά, Λεξ., στη λ.

9. ΟΤΕ Αθ.

Δάσκαλου, του (st dáskal' A.M.)

Ονομασία χωραφιού. Βλ. προηγούμενο τοπν.

Δεκατιστάδες, οι (stis dikatstádis' Φλ.)

Τοποθεσία όπου κάθονταν οι υπάλληλοι για την είσπραξη του φόρου της δεκάτης.

Το τοπν. από το προσηγ. **δεκατιστής** "ο συλλέγων τον φόρον της δεκάτης"¹ κι αυτό από το ρ. **δεκατίζω** "λαμβάνω το δέκατον"¹ (< **δέκατο** + κατάλ. **-ίζω**) σύμφωνα με τα **συντονίζω-συντονιστής, εναρμονίζω-εναρμονιστής, καπνίζω-καπνιστής** κλπ.

Δέματα, τα (sta démata' Βιτσκ.)

Ονομασία επικλινούς περιοχής με μικρά χωράφια και κήπους.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **δέμα** (<**δέω** + κατάλ. **-μα**)², λέξη που στο Ζαγόρι έχει τις σημασίες: 1. "τα οριζόντια καδρόνια που για λόγους αντισεισμικούς παρεμβάλλονται στο χτίσιμο του πέτρινου τοίχου"³ και 2. "οι τοίχοι που φτιάχνονται σε κατωφερικά χωράφια για να συγκρατήσουν το χώμα και την κοπριά από το νερό της βροχής".

1. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.** στη λ.

3. Μπόγκας 1 110' με αυτή τη σημασία η λ. γνωστή και στα αρομούνικα (Parahagi 513).

Το τοπν. από τη β'σημασία. Πβ. και τοπν. **Δέματα, τα** στο Πωγώνι¹.

Δεμάτι, το (stu dimát)

Ονομασία χωριού του Ζαγορίου στο ΝΑ άκρο της περιοχής του. Ο κάτοικος dimatáts και dimatátsa (=Δεματάτης, Δεματάτισσα).

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Δεμάτης** (<δεμάτι)². Δεν είναι απίθανη πάντως η προέλευση του τοπν. από το αλβ. κύριο όνομα **Demat** (και **Dem**³ απ'όπου και τα ελλην. επών. **Ντέμος** και **Δέμος** με λόγιο εξελληνισμό). Το αλβ. κύριο όνομα **Demat** από το αλβ. **dem** (και έναρθρα **dem-i** "το μοσχάρι")+ την αλβ. κατάλ. **-at** με την οποία σχηματίζονται εθνικά, αλλά και ονόματα που δηλώνουν το γένος, την πατριά⁴. Ας σημειωθεί η έντονη αλβανική επίδραση στα τοπν. της περιοχής.

Δέντρα, τα (sta déndra· Βραδ.)

Περιοχή δασωμένη με διάφορα δέντρα, όπως γράβια, μεραντζιές, οξιές, σφεντάμια κλπ.

Η λ. εδώ δε δηλώνει το κατεξοχήν δέντρο της περιοχής, δηλ., τη βαλανιδιά, αλλά χρησιμοποιείται με την κοινή ΝΕ σημασία για να διαστείλει το δασωμένο αυτό μέρος από τη γύρο γυμνή περιοχή.

Δέντρα, τα Τρία (sta tría déndra)

Με το τοπν. είναι γνωστές τρεις θέσεις: α) στα σύνορα των χωριών Σκαμνέλι και Νεγάδες β) στα σύνορα των χωριών Διασκοβέτσι και Στολοβό και γ) στο χωριό Κάτω Σουδενά, θέσεις που χαρακτηρίζονται (ή χαρακτηρίζονταν) από την ύπαρξη του κατεξοχήν δέντρου στο Ζαγόρι, δηλ. της βαλανιδιάς⁵.

1. Παπαχαρύση, Πωγώνι 170.

2. Αντιχάρισμα 172.

3. Φουρύκη, Αττική 171.

4. Φουρύκη, Αττική ό.π.

5. Για τα αριθμητικά στο σχηματισμό τοπν. βλ. Δ. Βαγιακάκου, "Τα αριθμητικά εις τον σχηματισμόν τοπωνυμίων και ονομάτων εν τη αρχαία, βυζαντινή και νεωτέρω ελληνική γλώσση." **Αθηνά** 71 (1969-70) 387-440.

Δέση, η (st des' Βιτσικ.-Νεγ.)

Τοποθεσία στο Βοϊδομάτη, όπου καταλήγει ένας Ξερόλακκος (Βιτσικ.)· ονομασία θέσης κοντά στο ποτάμι όπου αρχίζει το αυλάκι του μύλου· εκεί δημιουργείται ένα φράγμα και έτσι "δένεται", "πιάνεται" το νερό του ποταμού που, αλλάζοντας πορεία, οδηγείται με αυλάκι στο μύλο (Νεγ.).

Από το κοινό ΝΕ δέση <αρχ. δέ-σις < δέω¹. Η λ. ως δάνειο και στα αρομούνικα².

Δέσης, ο Λάκκος (stu láku des' Δεσν.)

Θέση στο ποτάμι, όπου "δένουν" το νερό για να το οδηγήσουν στο λάκκο του μύλου.

Δεσπότη, του (st dispót' Καλ.)

Ονομασία βρύσης.

Ο Λαμπρίδης³ αναφέρει για την παραπάνω βρύση: "Την κρήνην, Βρύσιν του Δεσπότη επιλεγομένην, μετά σπουδαίου υδραγωγείου φικοδόμησαν (1763) διά γρ. 3500 οι τιτουλάριοι επίσκοποι Θεόφιλος και Παΐσιος θείος και αδελφιδούς".

Το τοπν. από το προσηγ. δεσπότης, ο.

Δεσπότη, ο Λαιμός του (stu limó t' dispót' Καμν.)

Περιοχή όπου υπήρχε χωράφι που ανήκε στην οικογ. Δεσπότη.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ λαιμός, ο (βλ.σχετικό τοπν. στα ΕΕ) και το επών. Δεσπότης⁴.

Δημάκου, του (st dimák' Καλ.)

Ονομασία βρύσης, πιθανώς από εκείνον που χρηματοδότησε την κατασκευή της.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. Δημάκος⁵ κι αυτό από το βαφτ.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Μπόγκας 1 111.

2. Παραηagi 513.

3. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 97.

4. Για το επών. Δεσπότης, τις παραλλαγές του και την προέλευσή τους βλ. Δικ. Βαγιακάκου, "Νεοελληνικών τινων επωνύμων ετυμολογία." Αθηνά 70 (1968) 148 κεξ.

5. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

Δήμος (<Δημήτριος¹) + την υποκορ. κατάλ. -άκος².

Δημάνου, α (αδιμάνου' Λεσν.)

Ονομασία ράχης από κάποιον Δημάνο, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Δημάνος** και την αρομ. πρόθ. **α** "εις". Το επών. **Δημάνος** από το βαφτ. (η λ. και ως επών.) **Δήμας** (<Δήμος< Δημήτριος³) και την κατάλ. -άνος σύμφωνα με τα **Αθανασιάνος, Γεωργάνος, Κωστώνος** κλπ.⁴ Πβ. και τα επών. **Δημάνης, Δημανάκης**⁵. Το **Δήμας** και στα βουλγ. ως βαφτ. με τον τύπο **Dima** (χαϊ-δευτικό των **Dimitru< Dumitru**) και στα ρουμ. ως επών. **Dima**⁶.

Δημητράκινας, της (stɛ̃ dimitrákinas' Νεγ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό όπου άλλοτε υπήρχε το αρχοντικό του Δημητρίου Τσαταλόπουλου.

Το τοπν. από το ανδρων. **Δημητράκινα** κι αυτό από το βαφτ. **Δημήτρη** (< Δημήτρης + υποκορ. κατάλ. -άκης) και την ανδρωνυμ. κατά-**-αινα**.

Διακόπια, τα (sta dgákórchá' Αρτσ.)

Ονομασία χωραφιών σε πρανές που διασχίζονται κυρίως από δύο λαγνάδια.

Το τοπν. από το προσηγ. **διακόπι, το**, μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. **διακόπτω** "κόπτω εις δύο μέρη, κόπτω την συνάφειαν, την συνέχειαν"⁷ σύμφωνα με τα **δοκιμάζω> δοκίμι, βλογώ> βλόγι, γκαστρώνω>γκάστρι, κυνηγώ > κυνήγι** κλπ.⁸.

Η λ. συναντιέται συχνά ως τοπν. με τους τύπους: **Διακόπι** "στενή τοποθεσία"⁹, **Διακόπι** "τοπικό όνομα του Χαράδρου ποταμού"

1. Μπόγκας 1 433' Μπούτουρας 62.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -άκος' Μηνά, **Μεγέθυνση** 72, όπου λεπτομέρειες για την προέλευση, τις γνώμες που έχουν διατυπωθεί, όπως και για τον υποκοριστικό ή μεγεθυντικό χαρακτήρα της κατάληξης.

3. Τριανταφυλλίδης 17. 4. Σταμνόπουλος 207.

5. ΟΤΕ Αθ.' ΟΤΕ Θεσσ. 6. Ριζσαρίου 47.

7. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

8. Φιλήντα, Γλωσσογν. 3 76-77.

9. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα** ΗΧ 9 238.

(Αττ.) και **Διακόπι** (Μαγνησία)¹, **Διακόπι** (Γορτυνία)² **Ελασσ.**³) και **Διακόπια** "εκ του εδάφους, όπερ φαίνεται αποτόμως διακοπτόμενον"⁴.

Διαμάντη, το Ασκηταρειό του (st askítaryǒ t dǵámánd' Λεσν.)

Για τη λ. **ασκηταρειό** βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.

Ως προς το βαφτ. και επών. **Διαμάντης** αυτό δεν πρέπει να προήλθε κατευθείαν από το προσηγ. **διαμάντι** (<ιταλ. *diamante*<όψ. λατ.*diamas* < ελλ. **α-δάμας**⁵), αλλά από το βαφτ. **Αδαμάντιος**, >**Δαμάντης** (με αποβολή του αρχικού **α-** όπως π.χ. **Αλέκος**> **Λέκος**, **Αριστείδης**> **Ριστείδης**, **Αλέξιος**> **Λέτσιος**, **Αγγελική**> **Γκέλου** κλπ.⁶) > **Διαμάντης** με ανάπτυξη j αναλογικά προς τη λ. **διαμάντι**.

Διαμάντη το Μνήμα, του (st dǵámánd tu mníma' Τσερβ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των χωριών Τσερβάρι και Αρτσιστα, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, σκοτώθηκε και θάφτηκε ο ληστής Διαμάντης.

Διαμαντοσύλαινας, της (stǵ dǵámándustílinas' Βίτσ.)

Το τελευταίο σπίτι της Κάτω Βίτσας' πβ. και την παροιμ. φράση' *aru ts dǵámándustílinas os ts búlbus* (=από της Διαμαντοσύλαινας, ενν. το σπίτι, ως της Μπούλμπως)⁷, δηλ. από το τελευταίο άκρο της Κάτω Βίτσας προς τα κάτω μέχρι το τελευταίο άκρο του Μονοδενδρίου προς τα πάνω. Το επών. **Στύλος** υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριώνυμο ή από το βαφτ. + επών. **Αδαμάντιος Στύλος** + την ανδρωνυμική κατάλ. **-αινα** ή από το επών. **Στύλος** + την ανδρ. κατάλ. **-αινα**> **Στύλαινα** και το θηλ. βαφτ. **Διαμάντω**.

Διάραχα, τα (sta dǵáraχα' Τσερβ.)

Ονομασία της πλαγιάς του βουνού που κατηφορίζει από το χωριό Τσερβάρι μέχρι το Καλπάκι.

Από το προσηγ. **διάραχο(ν)**, το "η κατά την κορυφήν εκτεινομένη πλαγιά"⁸ ή "η κορυφή ράχης βουνού ή λόφου"⁹.

1. Σαρρή, **Αττική** 136. 2. **Αθηνά** 43 (1931) 100.

3. Ευ. Σκουβαρά, **Ολυμπιώτισσα**, Αθήναι 1967 455.

4. Κ. Ηλιοπούλου. "Το τοπωνυμικόν της Ηλείας." **Αθηνά** 52(1948) 196.

5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. 6. Μπόγκας 1 443 κεξ.' Μπούτουρας 144.

7. Σάρρου, **Βίτσα** 194. 8. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

9. Μπόγκας 1 113 .

Δίκουφο, το (stu díkurfu' Τζ.)

Νεότερη ονομασία του χωριού Τζοντίλα (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.)

Δίλακκα, τα (sta dílaka' Δόλ.)

Ονομασία τοποθεσίας από την ύπαρξη εκεί ενός ρέματος και ενός ξερόλακκου.

Δίλακκος, ο (stu dílaku' Λιασκ.-Τσερν.)

Το σημείο όπου σμίγουν δύο λάκκοι που ξεκινούν από το χωριό (Λιασκ.)· σημερινή ονομασία του συνοικισμού Σέσι, όπου ενώνονται δύο λάκκοι (Τσερν.)

Δίλοφο, το (stu dílufu' Σοπ.)

Νεότερη επίσημη ονομασία του χωριού Σοποτσέλι (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.).

Διμδές, οι (stɤ dímdés' Βίτσ.)

Τοποθεσία με δύο μεγάλες και βαθιές σπηλιές, όπου φώλιαζαν κουρούνες.

Από τον τύπο *δίδυμες* (πληθ. θηλ. του επιθέτου *δίδυμος*, -η, -ο) ενν. σπηλιές, *μπιστιρές* (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) > *Διδυμές* (με μετακίνηση του τόνου¹) > **Διδιμές* (αποβολή του άτονου *i*) > *Διμδές* (με αντιμετάθεση των *δ* και *m*).

Διπόταμο, το (stu dípótamu' Στ.)

Νεότερο όνομα του χωριού Στολοβό (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.)

Δίχαλα, τα (sta díxala' Γρεβ.)

Ονομασία τόπου όπου δύο ρέματα σχηματίζουν διχάλα.

Από το ουδέτ. του αρχ. (δωρ.) επιθ. *δί-χαλος* (=δίχηλος).

Διχαλωτή, η (st díxalutí' Σοπ.)

Ονομασία ράχης από το σχήμα της που μοιάζει με διχάλα.

Από το κοινό ΝΕ *διχάλα* (ίσως αρχ. δωρ. *δι-χάλα* ή νεότ. από

1. Είναι γνωστό ότι τα επίθετα που ουσιαστικοποιούνται και εξελίσσονται σε τοπν. μετακινούν τον τόνο, όπως π.χ. *σωζόμενος* > *Σωζομενός*, *κλαζόμεναί* > *Κλαζομεναί* κλπ. (Θωμοπούλου, *Κέως* 158).

το αρχ. επίθ. **δί-χαλος**¹⁾ και την επιθ. κατάλ.-**ωτός**. Η λ. **δι-χάλα** ως προσηγορ. και στα αρομ. *dihalǎ*²⁾.

Δόκανο, το (stu dókana· Καβ.)- **Δόκανα, τα** (sta dókana· Ι.)

Περιοχή με πολλούς λύκους, όπου έστηναν παγίδες (Ι)· από τις παγίδες που έστηναν στο μέρος (Καβ.).

Από το κοινό ΝΕ **δόκανο, (το)**, μεταγν. **δόκ-ανον** < **δοκός**³⁾. Το τοπν. από το Καβαλάρι σε περιληπτικό ενικό.

Δοκίμι, το (stu dukím· Λεσν.)

Ονομασία ράχης.

Από το κοινό ΝΕ **δοκίμι, το** "σημείο προγνωστικό του καιρού // μέσο προς δοκιμή, κριτήριο", μεσν. **δοκίμιν** "αγώνισμα", μετγν. **δοκίμ-ιον**⁴⁾. Ως τοπν. η λ. συναντιέται και στην Πελοπόννησο (2 φορές στην Ολυμπία)⁵⁾.

Δολιανίτικα, τα (sta dylánítka· Ντρ.)

Τοποθεσία με χωράφια στο χωριό Ντρεστενίκο προς την περιοχή της Δόλιανης.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **δολιανίτικος** κι αυτό από το τοπν. **Δόλιανη** (βλ. τοπν. στα Ξ.Σ.) + την κατάλ. εθνικών και επιθέτων **-ίτικος**⁶⁾.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Parahagi 469.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.· Κριαρά, Λεξ., στη λ. **δοκίμιον**.

5. Georgacas-McDonald 133.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.· Γ. Χατζιδάκη, "Ετυμολογικά και εθνολογικά." Αθηνά 28 (1916) ΛΑ 107 κεξ.

Δραγαριώτικος, ο (stu dragarjōtku· Μακρ.-Δρ.)

Ονομασία μικρού ποταμού που ενώνεται με τη Βάρδα περνώντας ανάμεσα από τα χωριά Μακρίνη και Δραγάρι.

Από το επίθ. **δραγαριώτικος** κι αυτό από το τοπν. **Δραγάρι** (βλ. για το τοπν. στα Ε.Σ.) + κατάλ. **-ιώτικος** (< κατάλ. εθν. **ιώτης** + επιθετ. κατάλ. **-ικος**).

Δραγατσιά, η (st dragatšá· Δόλ.-Τσερβ.-Φλ. και ndragatšá· Νεγ.)

Ονομασία υψωμάτων, κοντά σε αμπελότοπους, όπου καθόταν ο αγροφύλακας και φύλαγε τα αμπέλια.

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ **δραγάτης**¹ "ο αγροφύλακας και ιδιαίτερα ο φύλακας αμπέλων" και την τοπική κατάλ. **-ιά** > ***δραγατιά** και **δραγατσιά** με μαλάκωμα του **t** πριν από **i**² κατά τα **βυτίον** > **βουτσι**, **ιδρωτίλα** > **δρωτσιλά** κλπ.

Δραγατσούρα, η (st dragatšúra· Βίτσ.-Καπ.-Κουκ.-Μπάγ.) -

Δραγατσούρες, οι (sts dragatšúris· Μπ.)

Τοποθεσίες σε υψώματα απ' όπου οι αγροφύλακες (δραγάτες) ή-

-
1. Με τη λ. **δραγάτης** έχουν ασχοληθεί πολλοί χωρίς να δώσουν οριστική ερμηνεία στη λ., όπως ο G. Meyer, **NS** II 26 (από το σλαβ. **draga** "κουλάδα") ο J. Zingerle, *Kleinigkeiten*, **Glotta** 15 (1927) 70-74 (από τη μετχ. **δράξων**), ο Α. Χατζής, "Σημασιολογικά και ετυμολογικά". **Αθηνά** 41 (1929) 217 κεξ. (από το ***εδρ-εργάτης**). Πβ. επίσης και Ch. Symeonidis, "Zur Erklärung von spät-und neugriechisch δραγάτης." **IF** 76 (1971) 134, E. Trapp, "Sanskrit "drākṣā", ein griechisches Lehnwort." **Αθηνά** 73-74 (1972-73) 27 κεξ., όπως και Φ. Κουκουλέ, **ΒΒΠ** 5, Αθήναι 1952 286.
 2. Ανδρωίτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **τσ**.

λεγχαν και φύλαγαν τα αμπέλια (Βίτσ.-Καπ.-Κουκ.-Μπάγ.). Ονομασία υψώματος και της γύρο περιοχής με αμπέλια και χωράφια. (Μπ.).

Το τοπν., ταυτόσημο του **Δραγατσιά** (βλ. παραπάνω), από το ουσ. **δραγατσιά** και την τοπική κατάλ. **-ούρα**¹. Ο τύπος του τοπν. σε πληθυντικό κατά τα **χωράφια, αμπέλια** κλπ., αναλογικά.

Δρακόλιμνη, η (st drakólimn' Πάπ.)

Λίμνη διαμέτρου 70-80 μ. επάνω στα υψώματα της Γιαμήλας σε υψόμετρο 2.200μ. περίπου, με κατακάθαρα νερά και πολύ απότομες όχθες.

Από τα ουσ. **δράκος + λίμνη**. Το όνομά της το οφείλει, σύμφωνα με την παράδοση, στο γεγονός ότι υπήρχε εκεί ένας δράκοντας που πολεμούσε με τον δράκοντα της άλλης Δρακόλιμνης που βρίσκεται στα αντικρινά υψώματα του Σμόλικα. Οι δύο δράκοντες πολεμώντας έριχναν πέτρες ο ένας στον άλλον, του Σμόλικα μαύρες και του Παπίγκου άσπρες. Έτσι δικαιολογεί ο λαός το ότι η μιά λίμνη (του Παπίγκου), παρόλο που γύρο-γύρο υπάρχουν άσπρα ασβεστολιθικά πετρώματα, έχει στον πυθμένα της μαύρες πέτρες, ενώ η λίμνη του Σμόλικα άσπρες.

Δράκος, ο (stu dráku' Δεμ.)

Ονομασία συνοικισμού από το όνομα του ιδρυτή του.

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. ή το επών. **Δράκος**³ (< **δράκος** < **δράκων**, κατά τα **γέρων-γέρος, άρχων-άρχος** κλπ.).

Δριμίτσα, του ή Δριμίτσες, οι (st drimítsa, sts drimítsis'Καμν.)

Τοποθεσία επίπεδη με χωράφια, όπου παλιότερα υπήρχε συνοικισμός.

1. Για την κατάλ. **-ούρα**, τις θεωρίες για τη γένεσή της και τις σημασίες της βλ. Μηνά, **Μεγέθυνση** 128 κεξ.

2. Νικ. Πολύτου, **Παραδόσεις** 1 272.

3. Μπούτουρας 161' Τριανταφυλλίδης 109, σημ. 185.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Δριμίτσας** που προέρχεται από το επίθ. **δριμύς**, απ' όπου επών. **Δρίμης** (και **Δρίμας**)¹ με αναβιβασμό του τόνου², + την κατάλ. **-ίτσας**³. Ο πληθυντικός κατά τις λ. **κτήματα, χωράφια** κλπ., αναλογικά.

Δρόμος, ο Καινούργιος (stun g'ínúrgý drómu' Μον.)

Το τοπν. αναφέρεται και από τον Λαμπρίδη⁴ (1880). Παρόλο που πέρασε πάνω από ένας αιώνας, ο "δρόμος" εξακολουθεί να ονομάζεται "καινούργιος". Είναι ένα παράδειγμα της συντηρητικότητας των τοπωνυμίων.

Εβραίου, το Γιοφύρι του (stu g'ífír t unriú' Κουκ.)

Ονομασία γέφυρας που βρίσκεται στο Ξηροπόταμο, γνωστής και με τα ονόματα Γιοφ. του Λάβδα ή Γιοφ. του Αρκούδα⁵.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **γιοφύρι** (< **γεφύρι** με τροπή του **e > o** (< **γεφύρι** με τροπή του **e > o**, από τη γειτνίαση με το χειλικό **f**, του **o > u**, σύμφωνα με το βόρειο φωνηεντισμό, και διατήρηση της ουρανικής προφοράς του **γ'**) και το **οβριός** (<μεσν. **οβραίος** και **εβραίος** < μετγν. **εβραίος**⁶) με τροπή του **e > o** από τη γειτνίαση με το χειλικό **v**.

Εικόνες, οι (sts ikónis' Στ.)

Τοποθεσία στα σύνορα των χωριών Στολοβό και Καλοτά, όπου σειρά με εικονίσματα.

Εικόνισμα, το (stu kónizma' Βραδ.-Τζ.-Τσερβ.) - **Εικονίσματα, τα** (sta kunízmata' Νεγ.)

-
1. ΟΤΕ, Αθ.· ΟΤΕ, Θεσσ.
 2. Τα επίθετα που μεταβάλλονται σε κύρια ονόματα ανεβάζουν τον τόνο· βλ. Θωμοπούλου, **Κέως** 159· **Αντιχάρισμα** 202.
 3. Τριανταφυλλίδης 100 και σημ. 170.
 4. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα Β'** 106.
 5. Το όνομα του γεφυριού οφείλεται στο ότι, σύμφωνα με την παράδοση, εβραίος πλανόδιος έμπορος που θέλησε να περάσει το ξύλινο, αρχικά, γεφύρι παρασύρθηκε μαζί μ' αυτό και τηνπραμάτεια του από τον "φουσκωμένο" Ξηροπόταμο. Ο Εβραίος που σώθηκε έχτισε στη θέση πέτρινο γεφύρι που παρασύρθηκε και πάλι από το νερό για να ξαναχτιστεί από τον Σοποτσελίτη άρχοντα, τον Λάβδα.
 6. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

Το τοπν. από το χωριό Νεγάδες χαρακτηρίζει τοποθεσία όπου σειρά από εικονίσματα κοντά στη Βαλικάνη, απ'τα οποία σήμερα μόνο λείψανα σώζονται, κατά μήκος του δασικού δρόμου Μπάγιας - Νεγάδων - Γυφτοκκλησιού.

Εικόνισμα, το Εκκλησιαστικό το (stu klisiastkó tu kónizma' Βίτσ.)

Ονομασία εικονίσματος που είναι μέσα σε εκκλησιαστική περιοχή.

Εικονίσματα, τα Εφτά (sta iftá ikunízmata' Ντομπρ.)

Ονομασία τοποθεσίας σε υψόμετρο 2.300 περίπου, όπου εφτά εικονίσματα.

Εικόνες, οι (st̥s inkónis' Καλ.)

Τοποθεσία με εικονίσματα στη σειρά.

Από το κοινό ΝΕ **εικόνα** με προληπτική ανάπτυξη του **n** (πβ. και **Ανθήνα**). Με την προληπτική ανάπτυξη του **n** η λ. και στα αρχ. σερβοκρ. **inkona**¹. Από το ελλ. **εικόνα** η λ. ως δάνειο στα αρομ. και ρουμ. **icoană**², αλβ. **ikonë-a**³ και στις σλαβ.γλώσσες (σερβοκρ. -βουλγ. **ikona**, σλοβ. **ikona** κλπ.⁴).

Εκκλησία, η Μεγάλη η (st miǵál dn iklišá' Α.Μ.)

Εκκλησία έξω από το χωριό που τιμάται στη μνήμη του Αγίου Μηνά και της οποίας το σημερινό μέγεθος δε δικαιολογεί την ονομασία της ως "μεγάλης". Κατά τον Δ. Σάρρο⁵ σε επιγραφή αναφέρεται ως έτος ίδρυσης το 1570.

1. Vasmer, *Schriften* 935' Berneker 424.

2. Papahagi 673.

3. Meyer, *EW alb. Spr.* 158.

4. Berneker 424.

5. ΗΧ 12 (1937) 126

Εκκλησιαστικό το (stu klisiastkó· Πάπ.) - Εκκλησιαστικά, τα
(sta klisiastká· Ντ.)

Μεγάλο χωράφι στη μέση του Μεγ. Παπίγκου που ανήκει στην εκ-
κλησία του Αι-Βλάση (Πάπ.)· το τοπν. από τη Ντοβρά κατά παράλει-
ψη των εννοουμένων ουσ. **κτήματα, χωράφια** κλπ.

Έλατα, τα Δύο (sta δύο έλατα· Καμν.)

Τοποθεσία όπου δύο μεμονωμένα έλατα σε δάσος με βαλανιδιές.

Ελάτη, η (sn ilát)

Επίσημη ονομασία του χωριού Μπούλτση, η (βλ. τοπν.στα Ε.Α.Α.). Το
εθνικό σχηματίζεται περιφραστικά.

Ελάτια, τα (sta ilát'χα· Φρ.)

Δασική έκταση γεμάτη έλατα.

Από το κοινό ΝΕ **ελάτι, το**, < *ελάτι-ον, υποκορ. του **ελάτη**¹.

Έλατο, το (stu élatu· Βοβ.) - Έλατα, τα (sta éлата· Βιτσικ.-Πάπ.)

Τοποθεσία με ένα μεγάλο μεμονωμένο έλατο (Βοβ.) - Τοποθεσίες
με έλατα (Βιτσικ.-Πάπ.)

Από το κοινό ΝΕ **έλατο, το**.

Έλατος, ο (stun élatu· Καμν.-Στ.)

Ονομασία θέσης με χωράφια κι έναν μεγάλο έλατο στη μέση (Καμν.)·
σύνορο της Καλοτάς με το Στολοβό, όπου μέσα σε δάσος με βαλανι-
διές υπάρχει ένα μοναδικό έλατο (Στ.).

Από το κοινό ΝΕ **έλατος (ο)**, μεγεθ. του ουδ. **έλατο, το** κατά
το σχήμα **δένδρο > δένδρος, βάξο > βάξος, βούκινο > βούκινος** κλπ.²

Ελατοχώρι, το (stu ilatuchór)

Επίσημη ονομασία του χωριού Τσερνέσι (βλ. τοπν.Ε.Σ.). Ο κάτοι-
κος **ilatuchuríts, ilatuchurítsa** (=Ελατοχωρίτης, Ελατοχωρίτισσα).

Το τοπν. και στην Πιερία³.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 59.

3. Λεξ. ΔΚΟΕ 46.

Ελαφότοπος, ο (stum ilafóturu)

Επίσημη ονομασία του χωριού Τσερβάρι (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.). Το εθνικό σχηματίζεται περιφραστικά. Μία από τις λίγες νέες ονομασίες χωριών του Ζαγορίου που αποδίδει σωστά το σημασιολογικό περιεχόμενο του παλιού τοπωνυμίου.

Εννιάδερφα, τα (sta inádirfa' Νεγ.)

Τοποθεσία όπου παλιός οικισμός κι όπου, σύμφωνα με την παράδοση, κατοίκησαν τα εννέα αδέρφια του Γεωργ. Νέγα. Οι απόγονοί τους μετοίκησαν στο σημερινό χωριό Νεγάδες.

Επισκόπου, του (st p̄skop' Βίτσ.)

Τοποθεσία στο Βουνό που ανήκε παλιά (1720) στον επίσκοπο Δρυϊνουπόλεως Ραφαήλ, για τον οποίο ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει: "...ο Ραφαήλ μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως κατά το έτος 1720, αφιερώσας εις την μονήν (δηλ. του Προφ. Ηλία) και τον αγρόν του λεγόμενον μέχρι τούδε 'του επισκόπου'".

Ευγενής, της (sts vγ'inis' Καβ.)

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. Ευγενία>Ιβγινή²>Βγινή. Πβ. και τα Βαγγιλή (< Ευαγγελία), Βιργινή (< Βιργινία) κλπ. αναλογικά προς βαφτιστικά σε -ή: Λαμπρινή, Τσίβη και Τσίλουβη (< Παρασκευή) κλπ.

Ευλογείο, το (stu vluγ'iu' Τσερν.)

Τοποθεσία κάτω από τη θέση Καλόγερος.

Το τοπν. από το *ευλογείο, που πρέπει να θεωρηθεί αναλογικός

1. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 39.

2. Μπόγκας 1 444.

σχηματισμός σε **-είον** κατά τα **γραφείον, κουρείον** κλπ. (από ουσ. σε **-εύς: γραφεύς, κουρεύς** κλπ. + την κατάλ. **-είον** που δηλώνει εργαστήρια και καταστήματα)¹.

Ζάβραινα, η (st žánrina' Λιασκ. - st džánrina' Φρ.)

Περιοχή στα σύνορα των δύο χωριών. Τόπος επικλινής με ρέματα και ομαλό έδαφος όπου υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. είναι κυριώνυμο από το ανδρων. **Ζάβραινα** (<επών. **Ζάβρας** + ανδρ. κατάλ. **-αινα**). Ο τύπος džánrina με τροπή του ž σε dž εξαιτίας της συμμορφώσεώς του με τον τύπο ts= της, του άρθρου. Το επών. **Ζάβρας** από το ρουμ. **javră** "το ζαγάρι, το κοπρόκυκλο"² ή από το σλαβ. **žabra** "το βράγγιο του ψαριού// η σιαγών"³ (βουλγ. **žabri**, σλοβακ. **ziabra**, τσέχ. **žabra**, ρωσ. **жабра**).

Ζαγορήσιος, ο (stu zaγurišu' Καμν.)

Παραπόταμος του Αράχθου που πηγάζει από τις βόρειες πλαγιές του βουνού Μιτσικέλι (προς το Ζαγόρι) και ενώνεται στη θέση Καμπέραγα με τον άλλο παραπόταμο του Αράχθου, τη Βάρδα.

Από το τοπν. **Ζαγόρι** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και την επιθετ. κατάλ. **-ήσιος**.

Ζαφείρη, η Ράχη του (st raχ' t zaφir' Τσεπ.)

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. (και βαφτ.) **Ζαφείρης** <ουσ. **Ζαφείρι**, το⁴.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **-είο**.

2. Jordan, Topon. romîn. 329' Κοτολούλης 284.

3. Miklosich 405' Vasmer, REW I 408' πβ. και τα ταυτόσημα ελλην. **Σιαγώνα(ς)**, **Σιαγώνης** (ΟΤΕ Αθ.) και **Σιαγωνύδης** (ΟΤΕ Θεσσ.). Ο Κολύτσης (Περί των κυριών ονομάτων και των επωνύμων των Κυπρίων, εν Αθ. 1964, 84) συνάπτει, παρά τις φωνητικές δυσκολίες (e > a), το επών. **Ζαβρός** με το **Ζερβός**, όποτε κατά το σχήμα **Ζερβός-Ζέρβας** θα μπορούσαμε να έχουμε και **Ζαβρός-Ζάβρας**. Τέλος το επών. από το Ζαγόρι δεν πρέπει να σχετίζεται με το επών. **Ζαβρακόπουλος** που σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη (σελ. 68) προέρχεται από το αραβοτουρκ. **zavrak** "βαρκάκι// είδος λαγηνιού// κουκούλα δερβίση".

4. Μπούτουρας 144.

Ζαφείρια, τα (sta zafirǵá' A.M.)

Από το επών. Ζαφείρης κατά το σχήμα τ(ού) Ζαφείρ(η) > Ζαφείρ(ι), το >Ζαφείρια κατά τα κτήματα, χωράφια κλπ.

Ζαχαριά, του (st zaxarǵá' Νεγ.)

Ενν. το χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Ζαχαριά.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Ζαχαριάς και αυτό πρέπει να θεωρηθεί ή μητρωνυμικό από το θηλ. βαφτ. Ζαχαριά, η¹ (από το αρσ. βαφτ. Ζαχαρίας σύμφωνα με το σχήμα: Γαϊτάνης-Γαϊτανιά, Ζουμπούλης-Ζουμπουλιά, Αντώνης-Αντωνιά, Βαγγέλης-Βαγγελιά κλπ.)² ή πατρωνυμικό από το Ζαχαρίας με συνίζηση³.

Ζεράτικα, τα (sta zirátka' Διασκ.)

Ονομασία βοσκότοπου που οφείλεται στο ότι εκεί βοσκούσε τα πρόβατά της κάποια γριά από την οικογ. Ζέρη.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. Ζεράτικος κι αυτό από το επών. Ζέρης και την επιθετ. κατάλ. -άτικος (< -άτος + -ικος). Το επών. Ζέρης από τα σλαβ. žerъ (βουλγ. žer) "η φωτιά, η ανθρακιά"⁴ απ' όπου και το αλβ. zjerë "βραστός, βρασμένος"⁵.

1. Μπουτούρας 151.

2. Τα ονόματα από τον Μπούτουρα.

3. Μπούτουρας 67.

4. Miklosich 409' Meyer, EW alb. Spr. 485, λ. zjar

5. Γκίνης 490.

Ζήση, του (st zis' Σκ.)

Ενν. το γρέκι· τοποθεσία όπου είχε τα μαντριά του ο Ζήσης. Το επών. Ζήσης (και βαφτ.) από το ρ. ζώ και ιδιαίτερα από την ευχή: να ζήσεις¹.

Ζήση, ο Λάκος του (stu láku t zis' Στ.)

Ζήτα, το (stu zíta' Σοπ.)

Ονομασία περιοχής, όπου τμήμα του αυτοκινητόδρομου προς Μπάγια. Η ονομασία από την ομοιότητα του δρόμου προς το σχήμα του γράμματος Ζ.

Το ίδιο τοπν. και για τμήμα της εθνικής οδού Ιωαννίνων-Αθηνών πριν από το Τέροβο.

Ζλάροβο, το ή Ζλάροβα, τα (stu zláruvu- sta zláruva' Μπ+Σοπ.)

Ονομασία σειράς μικρών λόφων ανάμεσα στα χωριά Σοποτσέλι και Μπούλτση, όπου παλιός συνοικισμός, ο οποίος, σύμφωνα με την παράδοση, διαλύθηκε από την έλλειψη νερού.

Κατά τον Vasmer² το τοπν. από κύριο όνομα, το οποίο πιθανώς προέρχεται από το σλαβ. *stьklarь "ο υαλοποιός".

Ίσως το παραπάνω ζαγορήσιο τοπν. προέρχεται από το **Ιλαρίων** > **Ιλάριος** (κατά το σχήμα **Σώζων** > **Σώζος**, **Τρύφων** > **Τρύφος**, **Χαρίτων** > **Χαρίτος** κλπ.³) + σλαβ. αρχής κατάλ. -ενο > **Ιλάροβο** και στη συμμορφωτά με την πρόθ. (ει)ς (Ι)λάροβο > **Σλάροβο** > **Ζλάροβο** με τροπή του sl > zl (αφομοίωση).

Πβ. και παρόμοιους τοπωνυμικούς σχηματισμούς, όπως: **Γιαννάκοβο**, **Γραμματίκοβο** (κύριο όνομα, **Γραμματικός**), **Κεράσοβο**, **Κρυφοβό** (κύριο όνομα **Κρυφός**), **Μαύροβο**, **Μιχάλοβο** κλπ.⁴.

Ζυγουροτόπι, το (stu zyruutóp' Τζ.)

Βοσκότοπος που πήρε το όνομά του από τα ζυγούρια που βοσκούσαν εκεί οι Σαρακατσάνοι.

1. Ανδριώτη, Συμβολή 394· Μπούτουρας 167.

2. Vasmer 35.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.-ος.

4. Georgakas, Beiträge II 418.

Το τοπν. σύνθετο από το ουσ. ζ(υ)γούρι, το "αρνί δύο χρονών" (μεσν. ζυγ-ούριν < ζυγός "διπλός"¹) + το ουσ. τόπος². Πιθανή όμως η προέλευση του τοπν. από τα επών. Σγούρος ή Σγουρός, τα οποία μαρτυρούνται σε τοπν. από την Ντοβρά και τη Λεσινίτσα. Πβ. και το σύνθετο τοπν. Σγουρόκαμπος (Πύλος)³ που ανάγεται στα επών. Σγούρος ή Σγουρός.

Ζύγρα, η (st zǐgra' Δολ.)

Ύψωμα με υψόμετρο γύρω στα 1250 μ. με θαμνώδη βλάστηση από τη μια μεριά και δάσος από την άλλη.

Το τοπν. από το προσηγ. Ζύγρα, η (<διυγρά, θηλ. του επιθ. δίυγρος) με ζητακισμό του δι και ανέβασμα του τόνου, όπως συμβαίνει στα επίθετα που ουσιαστικοποιούνται⁴. Η λ. για πρώτη φορά στον Ευστάθιο, όπου: "ότι δε το έλος υγρόν τινα τόπον δηλοί και σύμφυτον δήλον. εμφανίει δε τούτο και η ιδιωτική παραφθορά, ζύγραν τον τοιούτον λέγουσα τόπον, όπερ ουδέν αλλ'ή δίυγρά τις εστίν"⁵.

Η λ. Ζύγρα με τις διάφορες παραλλαγές της έχει σήμερα τις εξής σημασίες: "έλος, υγρότοπος// υγρασία// τσίμπλα// πυκνή λόχη από θάμνους (βάτα, βούρλα, θυμάρια, ράμνους κλπ.) ή πυκνό δάσος//βάτος". Κατά τον Κατσουλέα με τη λ. Ζύγρα στην περιοχή Κοζάνης ονομάζουν το φυτό "ρούβος ο θαμνώδης" (*rubus fruticosus*), ενώ κατά τον Γρίσπο με το όνομα Ζίγρα ονομάζονται στην Ελλάδα τα βοτανικά είδη *crataegus monogyna* και *crat. oxyacantha* και κατ'επέκταση όλα όσα μοιάζουν με τα παραπάνω⁷. Από τα ελλην. η λ. και στα αρομ. όπου *zigrā* "η αγριοτριανταφυλλιά, η βάτος, το αγκάθι"⁸. Πβ. επίσης και

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Πβ. και το παράγωγο ζυγουριάτης, ο "βοσκός ζυγουριών" και το σύνθετο ζυγουρολίβαδο, το "λιβάδι προορισμένο για ζυγούρια" (Μπόγκας 2 125).

3. Georgacas-Mc Donald 247.

4. Στ. Κατσουλέα, "Γύρω από το επώνυμο 'Ζύγρας'." ΟΝΟΜΑΤΑ 7 (1982) 36 κεξ., όπου και περισσότερες λεπτομέρειες για το ζητακισμό του δι βλ. και Φιλήντα, Γλωσσολογ. 1 144 κεξ.

5. Eustathii, *Commentarii ad Homeri Iliadem* 2 295 26.

6. Βλ. Κατσουλέας, ό.π.

7. Π. Γρίσπου, "Δασική Λαογραφία." ΗΕ 18 (1969) 455.

8. Parahagi 1299.

τα επών. **Ζύγρας** (Βλάσης Κοζάνης)¹. Το επών. και στη Βοβούσα,

Ζώη, του (st zói° A.M.).

Ενν. το χωράφι, από το επών. του ιδιοκτήτη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Ζώης** που προέρχεται από το βαφτ. **Ζώης**. Τόσο ο Μπούτουρας όσο και ο Σταμνόπουλος² παράγουν το βαφτ. από το **Πολυζώης**, ενώ ο Ανδριώτης³ το θεωρεί μητρωνυμικό από το **Ζωή-της Ζωής** > **Ζώης** με αναβιβασμό του τόνου κατά τα **Κατααρός-Κά-τσαρος, Σγουρός-Σγούρος** κλπ.

Ζωνάρι, το (stu znár° Βίτσ.)- Ζωνάρια, τα (sta znár̄ga° Πάπ.)

Ονομασία σχετικά ομαλών διαβάσεων σε απόκρημνα μέρη, όπου με δυσκολία περνούν τα αγρίμια, τα γίδια και οι τσομπαναραίοι.

Σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο⁴ "ως προσηγορικό όνομα η λ. "δηλοί πλατείας και χλοεράς λωρίδας διαθεούσας τας πετρώδεις και γυμνάς, ως το πολύ, πλευράς των βουνών εν είδει ζώνης".

Ζωνάρι, το Μέγα (stu méḡa znár° Βιτσκ.)

Περιφραστικό τοπν. από το ουσ. **ζωνάρι, το** (βλ. παραπάνω) και το επίθ. **μέγας**.

Ηγούμενου τα Αλώνια, του (st gúmin̄ t̄ alón̄ia° Μακρ.)

Από κάποιον καλόγερο Χρυσάνθο που είχε τα χωράφια και τα αλώνια του στη θέση αυτή.

Ηγούμενου, ο Μύλος του (stu mílu t̄ gúmin̄° Καμν.)

Ονομασία εκκλησιαστικού μύλου κοντά στο μοναστήρι του Βισσοκού.

1. Κατσουλέας, ό.π.° ΟΤΕ Αθ.

2. Μπούτουρας 167° Γ. Σταμνόπουλου, "Ονοματολογικά." **Λαογραφία** 6 (1917-18) 432.

3. **Αντιχάρισμα** 202° κατά τον Ανδριώτη η διπλοτυπία που αφορά τον τονισμό των επωνύμων είναι φαινόμενο σημασιολογικό και ξεκινάει από την ανάγκη του ανθρώπου να διαφοροποιήσει μορφολογικά το όνομα ενός προσώπου από την έννοια που εκφράζει. Αυτό συμβαίνει όταν η έννοια που εκφράζει το επώνυμο αποδεσμεύεται από το πρόσωπο (αυτό ιδιαίτερα στα επαγγελματικά, όπου π.χ. το επών. **Μανάβης** συναντιέται ως **Μαναβής** και **Μάναβης**).

4. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 91.

Ηλίαινας, ο Λάκκος (stu laku líinas' Σκ.)

Κυριών. τοπν. από ανδρων. **Ηλίαινα** κι αυτό από το βαφτ. **Ηλίας** και την ανδρωνυμ. κατάλ. **-αινα**. Άγνωστη η αιτία της ονομασίας.

Ηλιοχώρι, το (stu Iuxór)

Σημερινή επίσημη ονομασία του χωριού Ντομπρίνοβο. Ο κάτοικος **Íuxuríts, Íuxurítsa** (=Ηλιοχωρίτης, Ηλιοχωρίτισσα).

Ηρώ, το (stu írú' Τσερν.)

Ένα από τα σχετικά καινούρια τοπν. απέναντι από το συνοικισμό Σέσο, όπου μνημείο για όσους έπεσαν στον τελευταίο πόλεμο.

Θαναοάκαινας, της (sts thanasákinas' Νεγ.)

Χωράφι προς Α του χωριού με ερείπια μικρής καλύβας και ψηλά δέντρα, όπου στάλιζαν τα ζώα.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Θαναοάκαινα** κι αυτό από το υποκορ. βαφτ. **Θαναοάκης** και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**.

Θαφτικό, το (stu θaftkó' Νεγ.)

Τοποθεσία κάτω από τα αλώνια, όπου παλιό νεκροταφείο.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. ουσ. **θαφτικό, το** "το νεκροταφείο"¹ κι αυτό από το ουδέτερο του επιθέτου **θαπτ-ικός** απ'όπου και το κοινό ΝΕ **θαφτικά, τα** "τα έξοδα της κηδείας"².

Θεμελή, του (st θimilí' Βίτσ.)

Τοποθεσία στο Βίκο, όπου το κρησφύγετο κάποιου Θεμελή από την Κάτω Βίτσα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Θεμελής**.

Κατά τον Μπούτουρα³ τα βαφτ. **θέμελης** και **θεμελής** (τα ονόμ. και ως επών., πβ. και θηλ. βαφτιστ. **θεμελίνα**⁴) από το ουσ. **θεμέλιο** και ιδιαίτερα από τις ευχές "να θεμελιώσει", "να γίνει θεμέλιο". Κατά τη γνώμη μας το **θέμελης** ή από το ουσ. **θεμέλιο** με ανέβασμα του τόνου⁵ ή από το ουσ. **θέμελο**. Το **θεμελής** από το **θέμελης**

1. Μπόγκας 1 136.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Μπούτουρας 167.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 182.

5. Θωμοπούλου, Κέως 158' Αντιχάρισμα 202.

+ τη χαϊδευτική κατάλ. κυρίων ονομάτων -ής (π.χ. Γιωργής, Στεφανής κλπ.)¹.

Θεοδόση, του (st θιυδός· Ντρ.)

Ονομασία χωραφιών από το όνομα του ιδιοκτήτη.

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. Θεοδόσης.

Θεοδόσιανη, η (st θυδόςαν· Μακρ.)

Παλιός συνοικισμός του οποίου οι κάτοικοι κατέβηκαν αργότερα στο χωριό. Η παράδοση αναφέρει πως κατοικούσαν οικογένειες με αρχηγό κάποιον Θεοδόση.

Το τοπν. από το Θεοδόσιος (ή Θεοδόσης) και τη σλαβ. αρχής κατάλ. -jani με την οποία σχηματίζονται δηλωτικά των κατοίκων μιας περιοχής ή των μελών μιας φάρας, μιας φυλής².

Θεοδωρόπουλου, του (st θιυδυρόπλ· Βίτσ.)

Τοποθεσία με χωράφια στο Βουνό.

Κυριών. τοπν. πιθανώς από κάποιον ιδιοκτήτη με το επών. Θεοδωρόπουλος.

Θεόκλητου, του (stu θιόκλιτν· Αρτσ.)

Ονομασία θέσης όπου βρύση και πηγάδι που έφτιαξε κάποιος καλόγερος με το όνομα Θεόκλητος.

Θημωνιές, οι Καμένες (stς καμένις θιμυνές· Μπάγ.)

Ομαλός χερσότοπος σήμερα που άλλοτε καλλιεργούνταν με δημητριακά, κοντά στο τρίτο γεφύρι του Ντόμπρου.

Θημονωστάσια, τα (sta θιμουνστάσα· Αρτσ.)

Τοποθεσία κοντά στα Καλύβια.

Από το ουσ. θημωνιά (θημών "σωρός" < τίθημι)³ + την κατάλ. -στάσι (<αρχ. -στάσιον < στάσις), που σχηματίζει ουσιαστ. όπως: **καραβοστάσι, εικονοστάσι, χοροστάσι** κλπ.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ής.

2. Vasmer 302.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Θοδωρή, του (st θουδουρί· Φλ.)

Ενν. το καρτέρι. Από το όνομα του βλάχου Θόδωρου Τσουμάνη που σκοτώθηκε σ' αυτό το μέρος.

Θυμιαγγέλη, η Ράχη του (st τράχ' t θυμιάσέι' Δεμ.)

Το τοπν. κυριών. από το βαφτ. και επών. **Θύμιος Αγγέλης** (< **Αγγελος** + κατάλ. -ης). Το **Αγγέλης** και ως βαπτιστικό¹.

Θύμιου, το Κεφάλι του (stu κίφάλ t θυμí· Καπ.)

Ονομασία βράχου που υψώνεται κατακόρυφα πάνω από το χωράφι ιδιοκτησία κάποιου Θύμιου. Είναι ανάμεσα από το **Κεφάλι του Μπασδέκη** και το **Κεφάλι του Βαταβάλη** που είναι βράχοι κι αυτοί πάνω από τις ιδιοκτησίες του Βασδέκη και του Βαταβάλη. Η ονομασία των βράχων οφείλεται στην ομοιότητά τους με κεφάλι ανθρώπου καθώς προβάλλονται στον ουρανό.

Θύμιου, η Λάκα του (st λάκα t θυμí· Δεμ.)

Ονομασία επίπεδης επιφάνειας που πήρε το όνομά της από κάποιον Θύμιο που είχε τις στάνες με τα πρόβατά του εκεί.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **λάκα, η** (βλ. τοπν. στα Ξ. Αλ.) και το βαφτ. **Θύμιος** (από το **Ευθύμιος**).

Θωμά η Βρίζα, του (st θυμά t νρίζα· Δραγ.)

Ονομασία χωραφιού που ο ιδιοκτήτης του, κάποιος Θωμάς, έσπερνε με βρίζα. Η λ. **βρίζα** σε περιληπτικό ενικό.

Ιάκωβου το Πηγάδι, του (stu γάκυν tu βγαδ· Βίτσ.)

1. Μπούτουρας 87.

Ίσιωμα, το (stu ísima· I.)

Τοποθεσία με μικρά ομαλά χωράφια.

Από το κοινό ΝΕ **Ίσιωμα, το** "ομαλό μέρος".

Ίταμος, ο (stun ítamu· Πάπ.)

Τοποθεσία Β Δ του Μεγ. Παπίγκου από τον μοναδικό ίταμο που υπάρχει εκεί.

Το τοπν. από το προσηγ. **Ίταμος, ο** "ονομασία δένδρου"¹ που σε άλλες περιοχές είναι γνωστό με τους τύπους **Ίτανος**² και **ιταμός** "τάξος η ραγοφόρος" <επίθ. **ιταμός-ή-όν**³. Πρόκειται για το δένδρο *taxus baccata*, γνωστό κατά το τόπους και με τα ονόματα: **μαυρέλατος, ήμερο έλατο, δένδρο του θανάτου, καρκαριά, φλουμπρίτσα**⁴.

Η λ. ως τοπν. στην Παρνασσίδα (Αγόριανη)⁵ και βουνό **Ίταμος** στα σύνορα των νομών Καρδίτσας και Ευρυτανίας⁶.

Ιτιά, η (sn ítchá· I.- Καπ.- Μαν.)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου. Αρχικά χαρακτήριζε ένα συνοικισμό. Το τοπν. δε σχηματίζει μονολεκτικό εθνικό, αλλά περιφραστικό (I.)· ονομασία της πηγής απ'όπου υδρεύεται το χωριό (Καπ.)· τοποθεσία όπου χτιστή βρύση (Μαν.). Και στις τρεις περιπτώσεις δεν υπάρχει πλέον ιτιά που να δικαιολογεί το τοπν.

Ιτιάβα, η (sn ítχάνα· Βίτσ.)

Τοποθεσία κάτω από τον Προφ. Ηλία, όπου κατά την παράδοση υπήρχαν ιτιές.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από το ανδρων. ***Ιτιάβα** κι αυτό από το επών. ***Ιτιός** (πβ. επών. **Καρυδιάς, Κερασιάς, Λεπτοκαρυάς** κλπ.⁷)

1. Μπόγκας 1 143.

2. Γεννάδιος 418.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 132.

5. Κόλλιας 123.

6. Π. Γρύσου, "Δασική Λαογραφία." ΗΕ 21 (1972) 58.

7. ΟΤΕ Αθ.

και τη σλαβικής αρχής ανδρων. κατάλ. -άβα¹. Υποθέτω ότι η πληροφορία πως παλιότερα υπήρχαν ιτιές είναι μεταγενέστερη και οφείλεται στη συγγένεια του τοπν. με το όνομα του δέντρου **ιτιά**.

Ιτιάς, η Βρύση της (st vris ts itχás· I.)

Ονομασία βρύσης, όπου παλιότερα ιτιές. Από την ονομασία της βρύσης πήρε το όνομα ο συνοικισμός και έπειτα όλο το χωριό.

Το τοπν. από ταουσ. βρύση, η και ιτιά, η. Η λ. ιτιά εδώ σε περιληπτικό ενικό.

Ιτιές, οι (sts itχés· Μπάγ.- Φρ.)

Τοποθεσία κοντά στο ποτάμι, όπου φυτρώνουν ιτιές.

Καβαλάρι, το (stu kavalár· Καβ.- Μπ.)- Καβαλάρια, τα (sta kavalárγá· Μπ.)

Ονομασία χωριού του Ζαγορίου. Ο κάτοικος kavalarγóts, kavalarγótsa (=Καβαλαριώτης, Καβαλαριώτισσα). Το τοπν. από την Μπούλτση που συνηθίζεται τόσο σε ενικό όσο και σε πληθυντ. αριθμό χαρακτηρίζει μεγάλη περιοχή με βοσκοτόπους. Παλιότερα υπήρχαν σιταροχώραφα (Μπ.).

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Καβαλάρης**² (επαγγελματικό κοινό ΝΕ **καβαλάρης**, μεσν. **καβαλλάρις** < λατ. **caballarius**³) κατά το σχήμα τ(ου) **Καβαλάρ(η)** > **Kavalár** > **Καβαλάρ(ι), το**. Η λ. ως προσηγορ. και στα αρομ. **căvălar**, πληθ. **căvălarî**⁴.

Ο πληθυντικός του τοπν. από τη Μπούλτση αναλογικά κατά τα **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Καβούρια, τα (sta κανύργá· Διασκ.)

Χωράφια ιδιοκτησία της οικογ. Καβούρη.

1. ΙΑΝΕ, στο λ.· Α. Παπαδοπούλου, "Συμβολή εις την έρευναν της Ποντικής διαλέκτου." Αθηνά 45 (1933) 17, σημ.2· του ίδιου, *Ιστορική Γραμματική της Ποντικής διαλέκτου*, Αθήναι 1955, 137· D. Georgacas, *Place and other names ZfB* II 48.

2. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.· για τη λ. **καβαλάρης** ως κύριο όνομα βλ. Γ. Θεοχαρίδου, "Οι Τζαμπλάκιωνες." *Μακεδονικά* 5 (1961-63) 147.

3. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ.

4. Parahagi 356.

Το επών. **Καβούρης** από το κοινό ΝΕ **καβούρι**¹. Ο πληθυντικός του τοπν. από μεταπλασμό (του **Καβούρη** > **Καβούρι**, το) και αναλογικά προς τα **κτήματα**, **χωράφια** κλπ.

Καδιά, τα (sta kađía° Βίτσ.-Καπ.-Τσεπ.)

Βραχώδεις τοποθεσίες στο Βίκο, όπου οι υδατοπτώσεις έχουν διαβρώσει τα πετρώματα. Έτσι δημιουργούνται κοιλάματα που διατηρούν νερό όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ **καδί** (μεγν. **κάδ-ιον**, υποκορ. του **κάδος**)². Το τοπν. από την ομοιότητα των κοιλωμάτων με καδιά.

Καθίσματα, τα (sta kaθίσματα° Ντ.-Σκ.)

Τοποθεσία πάνω από τη θέση "στάνη του Τσαπάρη", όπου υπάρχουν πέτρες χωμένες παράλληλα μέσα στη γή έτσι ώστε μπορούν να χρησιμεύσουν ως κάθισμα (Ντ.)° πλαγιά που είναι κλιμακωτά διαμορφωμένη (Σκ.).

Από το κοινό ΝΕ **κάθισμα** < **καθίζω**.

Καθίστρες, οι - Καθίστριες, οι (st̥s kaθίσtris° Α.Μ.- st̥s kaθίσtriis° Βίτσ.)

Τοποθεσίες όπου υπάρχουν πέτρες που μοιάζουν με καθίσματα.

Από το ουσ. **καθίστρα, η** < **καθίζω** + κατάλ. **-τρα** ή **-τρια**³ αντίστοιχα. Πβ. και το Ηπειρωτ. **καθήστρα, η** "θέση για ενέδρα κυνηγού καμωμένη με άχυρα ή κλαδιά"⁴.

Καινούρια, τα (sta kínu'rga° Αρτσ.)

Περιοχή με χωράφια.

Το τοπν. κατά παράλειψη του ουσ. **χωράφια, τα** και σε αντιδιαστολή προς τα "παλιά" που βρισκόταν στη θέση "Καμποκούκια".

Κακαβά, το Ρέμα του (stu réma t̥ kakavá° Ι.)

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κακαβάς**, <επαγγελμ. **κακαβάς**⁵ < κα-

1. Αντιχάρισμα 172-3, όπου και άλλα επών. από ουδέτερα σε άτονο -ι.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στα λ. **-τρα** και **τρια**.

4. Μπόγκας 1 145.

5. Τριανταφυλλίδης 40.

κάβι (μεσν. **κακκάβιν** < αρχ. **κακκάβ-ιον**, υποκορ. του **κακκάβη**¹) + κατάλ. επαγγελματιών **-άς**.

Κακαβάκι, το (stu kakanáκ' Σοπ.)

Ονομασία λάικου που ξεκινάει πάνω από τη θέση Αι- Μηνάς.

Από το **κακάβι** (βλ. προηγ. τοπν.) + υποκορ. κατάλ. **-άκι**. Το τοπν. από τη διαμόρφωση του τόπου.

Κακάβη, του (st kakán' Δεσν.)

Χωράφι ιδιοκτησία της οικογ. Κακάβη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κακάβης** (< **κακάβι, το**)².

Κακαβούς ο Κέδρος, της (sts kakavús tun kédru' Πάπ.)

Τοποθεσία όπου μεγάλος κέρδος (μουρτζίνος³) σε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Κακαβούς. Το τοπν. κυριών. από το ανδρωνυμικό **Κακαβού** που είναι δυνατό να προέρχεται τόσο από το επαγγελμ. επών. **Κακαβάς** όσο και από το **Κακάβης** + την ανδρων. (και επαγγελματική) κατάλ. **-ού**⁴.

Κακάνε, λα (la kakáne' Δ.)

Τοποθεσία με αντίλαλο.

Το τοπν. ή κυριώνυμο από το επών. **Κακάνης** και **Κακανάς**⁵ ή από το κοινό ΝΕ **κάκανο, το** "το ηχερό γέλιο" από το ήχο του γέλιου κα-κα-κα" (ονοματοποιία)⁶ και την αρομ. πρόθ. **λα** "εις, εν"⁷. Η λ. ως προσηγορική δεν απαντά στα αρομούνικα.

Η λ. ως τοπν. **λα Κακάνε** και στο Δίστρατο⁸.

Κακόραχη, η (zd gakóraχ' Καβ.)

Ύψωμα με απότομες πλαγιές.

1. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 106.

2. Αντιχάρισμα 172.

3. Με το όνομα αυτό είναι γνωστό ένα είδος κέδρου, μεγαλύτερο σε μέγεθος, με σκούρο βαθυπράσινο χρώμα και φύλλο που μοιάζει με εκείνο του κυπαρισσιού.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ού.

5. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

7. Νικολαΐδου, Λεξ. 249.

8. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα **ΗΧ 12** 206.

Σύνθετο τοπν. από το θηλ. επίθ. **κακή** (και τη σύνθεση **κακο-**) + ουσ. **ράχη, η**.

Καλάμι, το (stu kalám' Δεμ.)

Ονομασία θέσης όπου χωράφια δημητριακών.

Από το κοινό ΝΕ **καλάμι, το** και ιδιαίτερα από τη σημασία "το στέλεχος του σταχίου που απομένει στο έδαφος μετά τον θερισμό"¹. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Καλή, η (zd galí' Νεγ.)

Τοποθεσία στη θέση Νανάτικα όπου βρύση χτιστή με κολώνες. Το όνομά της από το γεγονός ότι έχει το καλύτερο και διαυγέστερο νερό του χωριού.

Η φωνητική του τοπν. (με ηχηρό **g** αντί του άηχου **k**) προϋποθέτει την εκφορά του με άρθρο σε θηλυκό γένος, από επίδραση του τελικού **-n** του οποίου και εξαιτίας της συμμορφώσεως έχουμε με αφομοίωση τροπή του **k** σε **g**.

Έτσι το τοπν. είναι δυνατό να προέρχεται ή α) από το επίθ. **καλή** κατά παράλειψη του ουσ. **βρύση** ή β) από το μητρων. επών. **Καλής**² (<θηλ. βαφτ. **Καλή**³) με μεταπλασμό αναλογικά προς το γένος της λ. **βρύση, η**. Η τροπή του συγκειομένου άρθρου **st** σε **zd** από αφομοίωση (οπισθοχωρητικά).

Καληγιώργια, τα (sta kalýōrgá' Κουκ.)

Τοποθεσία Α του χωριού με χωράφια.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Καληγιώργης**⁴ κι αυτό από το θηλ. βαφτ. **Καλή** + το αρσεν. βαφτ. **Γιώργης** (δηλ. η Καλή, η γυναίκα ή η θυγατέρα του Γιώργη) > ***Καληγιώργη, η** απ' όπου μητρων. επών. **Καληγιώργης**. Το επών. **Καληγιώργης** δεν είναι δυνατό να προέλθει από τη σημασία "ο Γιώργης της Καλής" αφού στις περιπτώσεις των σύνθετων επωνύμων το β' συνθετικό, είτε είναι βαπτιστικό (όπως παραπάνω, πβ. ακόμη το επών. **Γιαννούλας**, δηλ. ο "Γιάννης της Κούλας") είτε επώνυμο, καθορίζει ή προσδιορίζει ακριβέστερα το α'

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. ΟΤΕ Αθ.- ΟΤΕ Θεσσ.

3. Τριανταφυλλίδης 22.

4. Στεργιοπούλου, Συμβολή 108.

συνθετικό (π.χ. **Νικονούτσος, Μιχομπάρμπας** κλπ., δηλ. όχι ο οποιοσδήποτε Νίκος ή Μίχος κλπ., αλλά ο Νούτσος, ο Μπάρμπας, κλπ.). Πβ. τα μητρων. επών. **Μαργιάννης** (βλ. τοπν. **Μαργιάννη, του** στα Ε.Ε.), **Ελενογιάννης**¹ κλπ. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα κτήματα, **χωράφια** κλπ. **Καληώρια, τα** (sta kalōrgá· Καβ.)

Τοποθεσία όπου οι χωριανοί αποχαιρετούσαν τους ξενιτεμένους και τους εύχονταν το "ώρα καλή".

Το τοπν. από το ουσ. ***καληώρι**, το μεταρρηματ. ουσ. του ρημ. **καληωρίζω**(και **καληνωρίζω**)² κατά το σχήμα: **ολημερίζω-λημέρι, βαβαλίζω-βαβάλι, ξορκίζω-ξόρκι, σudaυλίζω-sudaύλι** κλπ.³. Πβ. και την Ηπειρώτ. χαϊδευτική προσφώνηση **καληώρα σ**⁴ καθώς και επών. **Καληώρας**⁵ (από την ευχή "καλή ώρα").

Καλιγωμένη, η (zd galigymén· Καμν.)

Ονομασία ράχης πίσω από το Μιτσικέλι, όπου περνάει δρόμος φτιαγμένος με γκαλντερίμι. Γι' αυτό μεταφορικά η ράχη ονομάστηκε **καλιγωμένη**. Η κατασκευή του γκαλντεριμιού θεωρήθηκε αναγκαία επειδή το μέρος ήταν σαθρό και ο δρόμος συνεχώς χαλούσε.

Το τοπν. από τη μετοχή παθητ. παρακ. **καλιγωμένη**. Μολονότι το ρ. μαρτυρείται μόνο σε ενεργητ. φωνή (**καλιγώνω**⁶), στο Ζαγόρι είναι σε χρήση και μεσοπαθητικός τύπος **καλιγώνομαι**. Πβ. επίσης και το Ηπειρωτ. τύπο **καλ'βώνου** "στρώνω δρόμο με ορθές πέτρες (καλντερίμι)"⁷.

Καλογερινιά, τα (sta karuilká· Μαν.)

Ενν. αμπέλια. Ονομασία αμπελότοπου σε ύψωμα κοντά στο μοναστήρι Βισσοκό.

Το τοπν. από το επίθ. **καλογερινικός** με αποβολή του μεσοφωνηεντικού **γ** και αντιμετάθεση των **l** και **r**: **kalogēriká** > **kaluyirká** > **kaluirká** > **karuilká**.

1. Τριανταφυλλίδης 108.

2. Χατζιδάκη, ΜΝΕ I 298.

3. Φιλήντα, Γλωσσογν. 3 76.

4. Μπόγκας 1 149.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Μπόγκας 1 149.

Καλογερίκιό, το (stu kaluirkó Λεσν.-Μον.-Πάπ.)

Τοποθεσία με βακούφικα χωράφια (Λεσν.)· άλλη ονομασία για τη θέση Επισκόπου, του (Μον.)· τοποθεσία προς Β του Μεγ. Παπίγκου στα σύνορα με την Κλειδωνιά (Πάπ.).

Καλογερίτσα, η (zd galuygírítsa· Στ.).

Ονομασία χωραφότοπου με έδαφος που στο μεγαλύτερο τμήμα του χρόνου είναι υγρό.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **καλουγρίτσα, η** "ο μικρός βάτραχος, ο γυρίνος"¹ κι αυτό από το **καλόγερος** + υποκορ. κατάλ. **-ίτσα**. Οι γυρίνοι ονομάστηκαν έτσι μεταφορικά από το χρώμα τους. Αξιοσημείωτη εδώ η διατήρηση του γ η οποία οφείλεται στο ότι μετά την αποβολή του δευτερογενούς **i** (**kaloygerítsa** > **kaluygírítsa** > **kaluygírítsa**) το γ έπαψε να είναι μεσοφωνηεντικό². (βλ. και προηγούμενα τοπν.). Η λ. δάνειο και στα αρομ. με τους τύπους **călugurită**, **călugreaă**, **călugriță** "μοναχή // μοναχική // γυρίνος"³. Το ίδιο τοπν. και στο Γραμμένο: **Καλογερίτσα**⁵ "τοποθεσία με χωράφια και βοσκές"⁴. Πβ. και επών. **Καλογρίτσας**.

Καλόγεροι, οι (sts kaluyérs· Δρ.)

Ονομασία εκκλησιαστικών κτημάτων.

Από το προσηγορ. **καλόγερος, ο**.

Καλογηρόραχη, η (sn galuiriórax· Βιτοσκ.)

Μικρή ράχη μέσα στη χαράδρα του Βίκου, απέναντι από τις πηγές του Βοϊδομάτη διάσπαρτη με οξυκόρυφους και σικοτεινόχρωμους βράχους που η λαϊκή φαντασία παρομοίασε με καλογήρους.

Σύνθετο τοπν. από τα ουσιαστ. **καλόγηρος, ο** + **ράχη, η**.

Καλογήρου, του (st kaluyír· I. – st kalóir· Διασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου εκκλησία και εκκλησιαστική περιοχή

1. Μπόγκας 1 150.

2. Έτσι η αποβολή του μεσοφωνηεντικού γ είναι μεταγενέστερο φαινόμενο της συγκοπής των άτονων **i, u**.

3. Parahagi 332.

4. Μπέττη, **Γραμμένο** 689.

5. ΟΤΕ Αθ.

(Ι.)· ονομασία στάλου, όπου σύμφωνα με την παράδοση υπήρχε μοναστήρι (Διασκ.).

Καλόγηρου, το Αλώνι του (st alón t kalðir· Κουκ.)

Δασωμένη τοποθεσία, όπου καταστραμμένο αλώνι σε εκκλησιαστικό κτήμα. Το τοπν. και σε διαθήκη του 1896 (HE 24(1975) 323).

Καλογήρου, το Γιοφύρι του (stu ýufir t kalðir· Κουκ.)

Ονομασία γεφυριού και της γύρο περιοχής. Πρόκειται για γεφύρι που κατασκεύασε κάποιος Σεραφείμ, ο οποίος ήταν καλόγερος στο μοναστήρι του Προφ. Ηλία. Γνωστό και ως Γιοφύρι του Πλακίδα (βλ. τοπν.) από τον ζαγορήσιο άρχοντα Ευγ. Πλακίδα που το ανακαινίσε.

Καλογήρου, ο Μύλος του (stu mílu t kalðir· Κουκ.)

Περιοχή όπου τα ερείπια παλιού βακούφικου νερόμυλου.

Καλόγρια, η (zð galógría· Βραδ.)

Ονομασία μεγάλου χάσματος με πλάτος και βάθος 150 μ. περίπου, όπου έπεσε και σκοτώθηκε μιá καλόγρια.

Καλοτά, η (zð galutá)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου. Ο κάτοικος kalutáts, kalutátsa (= Καλοτάτης, Καλοτάτισσα). Βρίσκεται στους βόρειους πρόποδες του βουνού Μιτσικέλι.

Ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει το όνομα μιας οικογένειας "Καλωτά" που ακμάζει στα Γιάννινα κατά τον 16. αι. Η προφορική παράδοση αναφέρει δύο αδέρφια απ' αυτή τη οικογένεια από τα οποία το ένα εγναταστάθηκε και ίδρυσε το παραπάνω χωριό, ενώ το άλλο δημιούργησε τον παλιό συνοικισμό **Κλουτσούκι Καλοτά** (βλ. τοπν. στα Ε.Τ.) κοντά στο Γρεβενίτι.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επαγγελματικό επών. **Καλοτάς** κι αυτό από το προσηγ. **καλόττα, η** "κάλυμμα, σκουφί"² και τη δηλωτική επαγγέλματος κατάλ. **-άς**.

Το ελλην. προσηγ. **καλόττα, η** έχει την αρχή της στις ρομανικές γλώσσες, όπου ιταλ. **cal(1)otta**, γαλλ. **calotte**, προβηγ. **calota** κλπ. λέξεις που, σύμφωνα με τον Meyer-Lübke³, ανάγονται στο ελλην. **calyptra**.

1. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 16.

2. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 1536.

Καλοτάτισσας, (η Βρύση) της (st vris ts kalutátsas· Λιασκ.)

Ονομασία βρύσης κοντά στους κήπους του χωριού¹.

Το τοπν. προέρχεται από το εθνικό **Καλοτάτισσα** (< τοπν. **Καλοτά** + κατάλ. εθνικών **-ίσσα**) "αυτή που κατάγεται από το χωριό Καλοτά".

Καλουγρίνας, της (sts kaluygrinas· Φλ.)

Τοποθεσία με χωράφια.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Καλογερίνα**² (< επών. **Καλόγηρος**+ ανδρων. κατάλ. **-ίνα**) με στένωση του ο σε u και συγκοπή του δευτερογενούς i (e > i > ∞).

Καλύβα, ο Γκρεμός του (stu grimó t kalína· Λιασκ.)

Γκρεμός που οφείλει το όνομά του στο ότι αρχίζει από την άκρη χωραφιού, ιδιοκτησία της οικογ. Καλύβα.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ **γκρεμός**, ο και το επών. **Καλύβας** (<ουσ. **καλύβα**, η³).

Καλύβες, οι (sts kalínis· Βιτσκ.-Μπάγ.-Ντ.-Πάπ.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου, όπου δε σώζεται ούτε κτίσμα ούτε ερείπια (Βιτσκ.)· τοποθεσία όπου παλιότερα καλύβες (Μπάγ.)· θέση με καλύβες, όπου παλιότερα πήγαιναν οι υγιείς κάτοικοι του χωριού για να αποφύγουν όσους συγχωριανούς είχαν χολέρα τους οποίους άφηναν στο χωριό (Ντ.)· με το τοπν. χαρακτηρίζονται δύο τοποθεσίες στο Πάπιγκο που σήμερα είναι χωράφια χωρίς ίχνος κτίσματος. Απ' αυτές η μιά είναι γνωστή και με το όνομα "Κρυψιάρες", ενώ η άλλη βρίσκεται ΒΑ του Μεγ. Παπίγκου πάνω από τον Τράφο (Πάπ.).

1. Η βρύση οφείλει την ονομασία της στο ακόλουθο περιστατικό, όπως μου το αφηγήθηκαν στο Λιασκοβέτσι: "Η Καλοτάτισσα (νύφη στο χωριό) ασχολούμενη στο κήπο της με αγροτικές εργασίες νυχτώθηκε εκεί και, επειδή φοβόταν να επιστρέψει νύχτα στο χωριό, αποφάσισε να διανυκτερεύσει στην καλύβα που είχε στον κήπο. Τούρκος φοροεισπράκτορας, που είδε καπνό να βγαίνει από την καλύβα, πήγε προς εκεί και, αφού έφαγε και ήπια, έκανε ανήθικες προτάσεις στη γυναίκα. Στη συμπλοκή, που ακολούθη, η Καλοτάτισσα σκοτώνει τον Τούρκο και έντρομη ειδοποιεί τα δύο αδέρφια της. Και οι τρεις μαζί εξαφανίζουν το πτώμα του Τούρκου και κρύβουν για ένα χρονικό διάστημα τα χρήματα από τους φόρους με τα οποία αργότερα χτίζουν την εκκλησία του Αγίου Νικολάου".
2. Τζάρτζανος 12.
3. Αντιχάρισμα 177.

Καλύβια, τα (sta kalívga· Άρτσ.-Π.Σ.-Τσερβ.)

Τοποθεσία με καλύβες για την αποθήκευση των προϊόντων και των γεωργικών εργαλείων.

Τα τοπν. συνοδεύονται από επιθετ. προσδιορισμούς: artsisná (=Άρτσιστινά), ranuzdiótká (=Πανωσουδενιώτικα) ή tširnarýótká (=Τσερβαριώτικα) μόνον όταν χρησιμοποιούνται από τους κατοίκους άλλων χωριών. Έτσι ο κάτοικος της Άρτσιστας θα πάει για γεωργικές εργασίες "sta kalívga" ενώ θα πάει για κυνήγι "sta tširnarýótká ta kalívga". Το ίδιο ισχύει και για το προηγούμενο τοπν.

Καμάρα, η (zd gamára· Μπ.)

Θέση κοντά στην είσοδο του χωριού που οφείλει την ονομασία της στο ότι οι βράχοι μαζί με τις άγριες λεφτοκαρυές σχηματίζουν σ' αυτό το μέρος ένα είδος στοάς.

Από το κοινό ΝΕ **καμάρα, η** .

Καμένα, τα (sta kaména· Νεγ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό όπου σπίτια που είχαν καταστραφεί από φωτιά.

Καμινιά, η (zd gamnía)

Χωριό του Ζαγορίου. Ο κάτοικος συνήθως με περίφραση (από την Κ) και σπάνια ως kamnóts, kamnótsa (=Καμινιώτης, Καμινιώτισσα).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ ουσ. **καμίμι, το** (< αρχ. **κάμιμος**) και την περιεκτική κατάλ. -ιά (<-έα). Πβ. επίσης και τα προσηγ. **καμινιά, η** "το περιεχόμενο ή το εφ'άπαξ προϊόν μιας καμίνου" και **καμινεία, η** "η καμίνευσις"¹.

Η λ. ως δάνειο στις ρομανικές γλώσσες² δίνει και τα κατωιταλ. τοπν. **Camineá, Camini, Caminía**³.

1. Δημητράκου, Λεξ., στις λ.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 1549.

3. Rohlf's, Diz. TO Cal. 41.

Καμπόπουλος, ο (stun gambóplu° Βίτσ.)

Μικρή πεδινή έκταση σε αντιδιαστολή προς τον μεγαλύτερο Κάμπο.

Από το ουσ. **κάμπος** + την υποκορ. κατάλ. **-πούλος**.

Κάμπος, ο Μέγας (stu méγα kámbu° Τσερν.)

Ονομασία μεγάλης επίπεδης επιφάνειας.

Καμπυλόραχα, τα (sta kamblóraça° Α.Μ.)

Ονομασία περιοχής με μικρά στρογγυλά υψώματα.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **καμπύλος** και το ουσ. **ράχη**, η > **καμπυλόραχο**, το με μεταπλασμό στη σύνθεση (πβ. **διάραχο** < **διά** + **ράχη**, **αιρόκορφο** < **άιρη** + **κορυφή**, **χαλαζόβροχο** < **χαλάζι** + **βροχή** κλπ.) > **καμπυλόραχο** και **καμπλόραχο** με συγκοπή του άτονου **i** (=υ).

Κανάκια, τα (sta kanáka° Κουκ.)

Τοποθεσία σε δάσος, ιδιοκτησία κάποιου Κανάκη. Το τοπν. συνηθίζεται και με τον τύπο **st kanák** (=στου Κανάκη).

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κανάκης**¹ κι αυτό από το κοινό ΝΕ **κανάκι**, το "το χάδι, η στοργική περιποίηση" (< **καναχή** "ήχος μουσικών οργάνων")². Ο πληθυντ. αναλογικά προς τους τύπους **κτήματα**, **χωράφια** κλπ.

Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. **cānake** "το χείδεμα"³.

1. Τριανταφυλλίδης 14.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Parahagi 335, ο οποίος ετυμολογεί τη λ. από το τουρκ. **kanaat** "η ταπεινή υκανοποίηση" (βλ. Heuser-Şerket 311).

Κάναλες, οι (sts kánalis· Πάπ.-Τζ.-Τσερβ.)

Απόκρημνη τοποθεσία προς Β του Μεγ. Παπίγκου (Πάπ)·βρύση με σωλήνες και σιάφη κάτω για να πίνουν τα ζώα νερό(Τζ.)·περιοχή με μικρούς κήπους, όπου το νερό έφτανε με μικρά χαντάκια (Τσερβ.).

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **κάναλ'**, η "ο αγωγός που οδηγεί το νερό στη φτερωτή του μύλου// το λούκι"¹ κι αυτό από το **κάναλος**, ο² (μεγεθ. του **κανάλι(ον)**, υποκορ. του **κάναλης** < λατ. **canalis**³) με αλλαγή του γένους από επίδραση της λ. **κάνουλα**, η⁴. Η λ. ως προσηγ. στα αρομ. **cănále** και **cánale**⁵ και στα αλβ. **kanal-i**⁶.

Κανάλια, τα (sta kanála· Καβ.-Μακρ.)

Ονομασία πηγής με πήλινο σωλήνα (Καβ.)·τοποθεσία με μικρό ύψωμα που εμπόδιζε το νερό να φθάσει στο χωριό·γι' αυτό έσκαψαν και έβαλαν κανάλια για να παρακάμπτεται έτσι το ύψωμα .

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ **κανάλι**, το "αυλάκι, οχετός"< **κανάλ-ιον**, υποκορ. του **κάναλης** < λατ. **canallis**.

Κάναλος, ο (stun gánalu· Ι.)

Ονομασία βρύσης με ποτίστρα για τα ζώα.

Το τοπν. από το μεγεθ. **κάναλος**, ο (<**κανάλι**, το + μεγεθ. **κατάλ-αλος**⁷) "οχετός, κανάλι". Η λ. χρησιμοποιείται εδώ με τη σημασία "ποτίστρα".

Καννάβια, τα (sta kanánvía· Ι.-Τζ.)

Χωράφια όπου παλιότερα σπέρνονταν καννάβι.

Από το κοινό ΝΕ **καννάβι**, μετγν. **καννάβ-ιον**, υποκορ. του αρχ. **κάνναβις**⁸.

1. Μπόγκας 1 152.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 54, 83.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. **κανάλι**.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 90.

5. Parahagi 335, 311.

6. Γκίνης 182.

7. Μηνά, Μεγέθυνση 54, 82 κεξ.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Από την ελλην. λ. το λατ. **cannabis** (Walde, στη λ.). Από το ΝΕ **καννάβι**, το αρομ. **cānave** (Parahagi 335). Πβ. ακόμη αρχ. γερμ. **hanaf**, γερμ. **Hanf**, εκκλησ. σλαβ. **konoplje**, περσ. **kanab**, αρχ. ινδ. **çana-s** "είδος κανναβιού" (Prellwitz, *Etymologisches Wörterbuch der griech. Sprache*, Göttingen 1905 208).

Κανναβίστρα, η (zd ganavistra' Δεμ.-Ντ.-Ντρ.) Κανναβίστρες, οι
(stɛ kanavistris' Γρεβ.-Δόλ.-Πάπ.-Πέτρ.)

Χωράφια όπου παλιά έσπερναν καννάβι.

Από το κοινό ΝΕ **καννάβι** (βλ. προηγ. τοπν.) και την περιεκτική κατάλ. **-ίστρα**, όπως εμφανίζεται στα τοπν. **Σουκίστρα, Λιναρίστρα, Λουπινίστρα, Κουκίστρα** κλπ.¹.

Κανναβοτόπι, το (stu kanavutóp' Βίτσ.- Κ.Σ.- Τζ.)

Τοποθεσία με χωράφια όπου παλιότερα εκαλλιεργείτο καννάβι.

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. **καννάβι, το** + **τόπος, ο**.

Κανναβουρτόπια, τα (sta kanavurtóρχα' Ντ.)

Καρπώνυμο τοπν. από το ουσ. **κανναβούρι, το** "ο καρπός του κανναβιού"² και το ουσ. **τόπος**. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τον πληθ. **χωράφια** κλπ.

Καπιστερούσια, τα (sta kapistírúša' Ντομπρ.)

Δασωμένη περιοχή με χωράφια στους πρόποδες υψώματος.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Καπιστερούσης** < αρομ. **căpisteare** (πληθ. **căpisteri**) "σκάφη για ζύμωμα αλεύρου" (< λατ.* **capisteria, capisterium** "κόσκινο για το καθάρισμα του σιταριού"³ και την ελλ. κατάλ. επωνύμων **-ούσης**⁴. Ο πληθυντικός αναλογικά κατά το **κτήματα, χωράφια** κλπ.

1. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 347. Μια σχετική συλλογή τοπν. σε **-στρα** βλ. στου Μηνά, Συμβολή 54, σημ. 189.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Παραhagi 339.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

Καπέσοβο, το (stu kapésunu)

Ονομασία χωριού του Κεντρικού Ζαγορίου. Ο κάτοικος *karisunítsa*, *karisunítsa* (=Καπεσοβίτης, Καπεσοβίτισσα).

Ο Λαμπρίδης¹ ανάγει το όνομα του χωριού στο σλαβ. **κουπούζ** (μάλλον **kapusъ** "κράμβη") ετυμολόγηση που παρουσιάζει φωνητικές δυσκολίες (*u* > *e*, *ъ* > *o*) και πρέπει να απορριφθεί.

Ο Vasmer² ο οποίος αναφέρει και τύπο **Κεπέσοβο** ανύπαρκτο, το θεωρεί ως ένα σλαβ. σχηματισμό σε **-ονο** από κύριο όνομα που σχετίζεται με τη λ. των Ουιγούρων **käbäs** "περήφανος", σχέση την οποία θεωρώ απίθανη.

Τέλος ο Ζαίμων³, παραδεχόμενος την ανυπαρξία στη βουλγ. Ονοματολογία σχετικού προσωνυμίου από το ουιγουρικό **käbäs**, προσπαθεί να σχετίσει το τοπν. με το βουλγ. ***kapeš-** < ***kapa** "σταγόνα" + τοπων. κατάλ. **-eš**.

Επειδή όμως η σλαβική αρχής κατάλ. **-ονο** έγινε παραγωγική και σε άλλες γλώσσες, δεν είναι υποχρεωτική η αναζήτηση της αρχής κάθε σχηματισμού σε **-ονο** στις σλαβικές γλώσσες. Έτσι π.χ. τα τοπν. **Μιχάλοβο, Μαύροβο, Κρύφοβο, Γιαννάκοβο, Γραμματίκοβο** κλπ. πρέπει να θεωρηθούν ελληνικοί σχηματισμοί (από τα κύρια ονόματα **Μιχάλης, Μαύρος Κρυφός** κλπ.) + την σλαβ. αρχής κτητική κατάλ. **-ονο**⁴.

Γι' αυτό πιστεύω ότι το τοπν. **Καπέσοβο** προέρχεται από το επών. **Καπέσης** (και **Καπέτης**)⁵ + την σλαβ. κατάλ. **-ονο** που έγινε παραγωγική στα ελληνικά. Το επών. **Καπέσης** πρέπει να σχετιστεί με τα αλβ. **karës-i** "ο σφιχτήρας, το μανταλάκι" < ρ. **kap** "πιάνω, κλέβω, αρπάζω" (< τουρι. **kap mak**)⁶ + αλβ. κατάλ. **-ës**⁷.

1. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α 34.

2. Vasmer 37.

3. Ζαίμων 110.

4. Georgakas, Beiträge II 418.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Γκύνης 184· Meyer, EW alb. Spr. 174.

7. Φουρύκη, Αττική 125-6· Camař, Lehrbuch 56.

Καπνισμένη, η (zǎ garvizmén' Βιτσι.-Βραδ.-Μον.)

Ενν. σπηλιά¹. Τοποθεσίες με μεγάλες σπηλιές, μαυρισμένες από τις φωτιές που άναβαν οι τσομπάνοι που κατέφευγαν εκεί με τα ζώα τους για να προφυλαχτούν από την κακοκαιρία.

Από τη μετχ. παρακ. **καπνισμένη** του ρ. **καπνίζομαι**.

Καπρή, η Αλαταριά, του (st kaprí tn alatarǎ' Νεγ.)

Χωράφι, ιδιοκτησία κάποιας οικογέν. Καπρή, όπου είχαν βάλει πλάμες και "αλάτιζαν" τα ζώα.

Για τη λ. **αλαταριά, η** βλ. σχετικό τοπν. Το επών. **Καπρής** από το κοινό ΝΕ **καπρί**, το "το αρσενικό μεγάλο αγριογούρουνο// μεταφ. ο εις τα αφροδίσια πάθη αχαλίνωτος, λίαν ορμητικός// ο εξ οργής παράφορος, βίαιος" (<*καπρίον, υποκορ. του αρχ. **κάπρος**)². Πβ. και ρ. **καπρίζω** (κατά τα **γαϊδουρίζω, μαϊμουδίζω, αρκουδίζω** κλπ.) "μιμούμαι, φέρομαι όπως ο κάπρος"³.

Καπρή το Αλώνι, του (st kaprí t alón' Νεγ.)

Τοποθεσία που οφείλει το όνομά της στο ιδιόκτητο αλώνι της οικογ. Καπρή (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Καπρή, η Βρύση του (st vrís t kaprí' Νεγ.)

Βρύση που χτίστηκε με χρήματα της οικογ. Καπρή (βλ. προηγούμενα τοπν.).

Καπρινιώτη, του (st kaprińot ' Τσεπ.)

Ενν. η βρύση, την οποία έχτισε η οικογένεια Καπρινιώτη. Το

1. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 91' Σάρρου, Βύτσα 196.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.' Δημητράκου, Λεξ., στη λ.' Μπόγκας 1 156.

3. Γ. Χατζιδάκη, "Γλωσσολογικά παρατηρήσεις." **Αθηνα** 29 (1917)189.

επών. υπάρχει σήμερα τόσο στο Τσεπέλοβο, όσο και στο Σκαμνέλι.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Καπρινιώτης**. Το επών. πρέπει να θεωρηθεί εθνικό με την κατάλ. **-ιώτης** από τοπν. * **Κά-πρινο**¹ κι αυτό από το αρομ. *căprină* (πληθ. *căprini*) "το κασι-κίσιο μαλλί" (< λατ. *caprinus-a-um* "κασικίσιος")².

Είναι πιθανό όμως το εθνικό, απ' όπου το επών., να έχει σχέση με το τοπν. **Κάρπινον** (Άρτα)³ (< **κάρπινος** "είδος δένδρου", βλ. σχετικό τοπν.) + την κατάλ. εθνικών **-ιώτης** > **Καρπινιώτης** και, με μετάθεση του **τ**, **Καπρινιώτης**.

Καραβασιλέσια, τα (sta karavasiléša' Τσεπ.)

Ονομασία των χωραφιών της οικογ. Καραβασίλη. Το επών. και σήμερα στο Τσεπέλοβο.

Το τοπν. από το ανδρων. **Καραβασιλέσιω** < επών. **Καραβασίλης** + ανδρων. κατάλ. **-έσιω** (πβ. **Κοντέσ'ου** < **Κοντός**, **Σπανέσ'ου** < **Σπανός**, **Γεωργαλέσ'ου** < **Γεωργαλάς**)⁴.

Η ανδρων. κατάλ. **-έσιω** αποσπάρηκε μάλλον από επών. σε **-έσης**: π.χ. **Καπέσης**, **Κουρτέσης** κλπ. απ' όπου με την κατάλ. **-ω** τα ανδρων. **Καπέσιω**, **Κουρτέσιω** κλπ.

Καραβασίλη, του (st karavasíla' Διασκ.-Μπάγ.)

Ονομασία περιοχής όπου χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. Καραβασίλη.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Καραβασίλης** (< επίθ. **καράς** + βαφτ. **Βασίλης**). Για το επίθ. **καράς** βλ. τοπν. **Καρά, τα Κουκούλια του** στα Ε.Τ.

Καραβασίλια, τα (sta karavasíla' Καβ.)

Από το επών. **Καραβασίλης**. Ο πληθ. κατά το σχήμα: **τ(ου) Καρα-βασίλ(η)** > **Καραβασιλ(ι)**, το >**Καραβασίλια** κατά τα χωράφια κλπ.

Καραβιδάρι, το (stu karandár' Α.Μ.)

Τοποθεσία στο Βοϊδομάτη όπου το ποτάμι πλαταίνει και τα νερά κυλούν ήσυχα.

Από το κοινό ΝΕ **καραβίδα** (< αρχ. **καραβίς**)⁵ και την περιεκτική

1. Τριανταφυλλίδης 29.

2. Parahagi 341.

3. Λεξ. ΔΚΟΕ 221.

4. Μπόγκας 1 445.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Πβ. και τουρκ. *karavide* "η ποταμίσις **καραβίδα**" (Steuerwald 491), αλβ. *karavidhe* "η δαγκάνα της **καραβίδας**" (Meyer, EW alb. Spr. 177) και αρομ. *cărăniđă* (Parahagi 344).

κατάλ. **-άρι**, δηλ. "τόπος όπου καλλιεργούνται ή υπάρχουν καραβίδες". Το ουσ. **καραβίδα** δε δηλώνει εδώ το γνωστό είδος της καραβίδας, αλλά σημαίνει ποικιλία καραβίδας πολύ μικρού μεγέθους που κρύβεται κάτω από τις πέτρες του ποταμού και αποτελεί εκλεκτή τροφή για τις πέστρες.

Καραγιάννη, η - Καραγιάννη, του (zd garaγάν' Αρτσ.-Βίτσ.-st karaγάν' Βίτσ.)

Ονομασία δύο χτιστών βρυσών (Αρτσ.-Βίτσ.)* τοποθεσία όπου υπάρχει μικρό φαράγγι. Η ονομασία του άγνωστο για ποια αιτία.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Καραγιάννης** (<καράς + Γιάννης). Το θηλυκό γένος του τοπν. που αναφέρεται σε βρύσες προέρχεται από αναλογία προς το γένος της λ. **βρύση, η**.

Καραγιάννια, τα (sta karaγάνη' Λιασκ.-Π.Σ.)

Χωράφια από το επών. των ιδιοκτητών (βλ. προηγούμενα τοπν.).

Καραγιώργου, το Εικόνισμα του (stu kónzma t karaγόργ' Τσεπ.)

Τοποθεσία όπου υπάρχει εικόνισμα. Το τοπν. από το όνομα του Καραγιώργου, οπλαρχηγού από το Τσερνέσι, που, πολεμώντας εναντίον των Τούρκων, σκοτώθηκε εκεί κατά το 1912.

Καραγιώργου, η Ράχη του (st raχ' t karaγόργ' Φλ.)

Ονομασία υψώματος άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **ράχη, η** και το επών. **Καραγιώργος** (<καράς + βαφτ. Γιώργος).

Καραγιούνα, η (zd garaγύνα' Καπ.)

Τοποθεσία όπου το μνήμα μιας Καραγιούνας.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **Καραγιούνης**, -α¹ "ο κάτοικος της πεδινής Θεσσαλίας που ασχολείται με τη γεωργία, σε αντίθεση με τους Σαρακατσάνους και τους Κουτσόβλαχους // και μεταφ. φτωχός και αγροίκος"².

Κατ' άλλους η λ. είναι αγνώστου ετύμου και κατ' άλλους προέρχεται ή από τα τουρκ. **kara + guna** "μαύρη κάπα" (ο Parahagi αναφέρει ότι με το όνομα **Cārāgun** αποκαλούνται οι εξελληνισμένοι βλά-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

χοι"¹ ή από τα τουρκ. **kara** + **Yunan** "μαύρος Έλληνας"². Πβ. και επών. **Καραγκούνης**³.

Καρακαηδόνι, το (*stu karakáidón* Ντ.)

Τοποθεσία στην άκρη του χωριού προς Β.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κορακαηδόνης**. Ο Λαμπρίδης⁴ αναφέρει ότι κάποιος Νικ. Κορακαϊδόνης έδωσε χρήματα για ανέγερση σχολείου στο Ντομπρίνοβο. Το επών. σύνθετο από τα ουσ. **κοράκι** + **αηδόνι** με αφομοίωση του ο από το **α**: **Κορακαηδόνης** > **Καρακαηδόνης** (πβ. και τοπν. **Κορακόγκρεμο** > **Καρακόγκρεμο**, **Κορακονήσια** > **Καρακονήσια**, **Κορακοφωλιά** > **Καρακοφωλιά** κλπ.⁵) με μεταπλασμό από τον τύπο της γεν. εν. τ(ού) **Καρακαηδόν(η)** - **Καρακαηδον(ι)**, **το**.

Καρακώστα, η Βρύση του (*zd vris t karakósta* Μπ.)

Ονομασία χτιστής βρύσης από το επών. κάποιου **Καρακώστα** που ξόδεψε για την κατασκευή της.

Το επών. **Καρακώστας** σύνθετο από το κοινό ΝΕ **καράς** + βαφτ. **Κώστας**.

Καρακώστα, ο Λάκος του (*stu láku t karakósta* Νεγ.)

Ονομασία μικρού φαραγγιού, άγνωστο για ποια αιτία. (βλ. και προηγούμενο τοπν.).

Καραπερίτσια, τα (*sta karabirítša* Καμν.)

Ομαλή επίπεδη επιφάνεια με ποτιστικούς κήπους, όπου καλλιερ-

1. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 519' Parahagi 585.

2. ΜΕΕ, στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Τριανταφυλλίδης 30.

4. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 147.

5. Θωμοπούλου, Κέως 96.

γούσαν φασόλια.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Καραμπέρης** (βλ. για το επών. το τοπν. **Καραβέρη, ο Λαιμός του** στα Ε.Μ.) και την ήδη βυζαντινή υποκορ. κατάλ. **-ίτσης**¹ με μεταπλασμό αναλογικά προς τους πληθ. **κτήματα, χωράφια** κλπ.

Καρανάκου, του (st karanák' Νεγ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου ιδιοκτησία και της οικογ. Καρανάκου. Το επών. δε σώζεται σήμερα στο χωριό.

Το επών. **Καρανάκος** σύνθετο από το κοινό ΝΕ **καράς** (< τουρκ. kara) και το ελλην. βαφτ. και επών. **Νάκος**² (< **Γιαννάκος** < **Γιάννης** + υποκορ. κατάλ. **-ακος**³).

Καραντινός, ο (stun garadnó' Τσερβ.)

Τοποθεσία κοντά στο Καλπάκι με ποτιστικά χωράφια, όπου ερείπια παλιάς εκκλησίας.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Καραντινός**, το οποίο συναντιέται ήδη από τη βυζαντινή εποχή και σχετίζεται από τον Moritz με το **Καρανίτης** < **Κάρανα** "πόλη της Γαλατίας"⁴. Ο Χατζιδάκης υποστηρίζει την προέλευσή του από το ιταλ. **guarantina**⁵. Τέλος ο Τριανταφυλλίδης το θεωρεί εθνικό και το συνάπτει με το τοπν. **Καραντινάτα** της Κεφαλονιάς⁶. Ορθότερη όμως νομίζω την προέλευση του επων. από εθνικό **Καραντινός** < **Κάρανδα, τα** "πόλη της Καρίας"⁷ + την κατάλ. εθνικών **-ινός**.

Καραπάναινας, της (sts kararáninas' Νεγ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό όπου άλλοτε το πολυτελέστατο σπίτι

1. Τριανταφυλλίδης 100 και σημ. 170.

2. Μπόγκας 1 443, 448, 449, 450' Μπούτουρας 72' Τριανταφυλλίδης 14.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 72 κεξ.

4. H. Moritz, Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten, 2 39.

5. Αθηνά 12 (1900) 309.

6. Τριανταφυλλίδης 27.

7. ΜΕΕ, στη λ. Καραντινός.

της οικογ. Γρηγορίου Καραπάνου.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Καραπάναινα** <επών. **Καραπάνος** (<καράς [<τουρκ. **kara**] + βαφτ. **Πάνος**) και την ανδρων. κατάλ.-αινα.

Καραφέρως, της (stɛ karaférus˙ Φλ.)

Ενν. το μνήμα. Από το όνομα της μικρής βλάχας, κόρης του Καραφέρη, που πέθανε από βλογιά και θάφτηκε σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Καραφέρω** < επών. **Καραφέρης** + ανδρων. κατάλ. -ω. Το επών. **Καραφέρης** από το τουρκ. όνομα της Βέροιας: **Καραβέροια-Καραφέρια**. Η ονομασία δόθηκε στην πόλη από τους Τούρκους γιατί ταλαιπωρήθηκαν πολύ για την κατάληψή της το 1432 και γι' αυτό την ονόμασαν "μαύρη Βέροια"¹. Το όνομα **Karafferia** αναφέρουν επίσης ο Murnu² και ο P. Skok ο οποίος θεωρεί το τοπν. ως απόδοση στα τουρκ. του ελλην. τοπν. **Βέροια**³.

Το επών. δίνει τοπν. και στην περιοχή Παλιοσελίου, σε βρύση που έγινε με έξοδα του Καραφέρη⁴.

Καρβούνη, Λάκιο (lakukarvún˙ Λεσν.)

Κυριών. τοπν. από το επών. **Καρβούνης**⁵ κι αυτό από το μεσν. **καρβούνι (ν)** (< **καρβόνι (ο)ν** < **κάρβων** < λατ. **carbo**)⁶ + -s. Ας σημειωθεί η χωρίς άρθρο εκφορά του τοπν. και το συντακτικό του σχήμα που δείχνει αλβανική επίδραση⁷.

Καργιοπούλη, του (st karǵiúrú1˙ Μαν.)

Τοποθεσία με καστανιές, ιδιοκτησία της οικογ. Καργιοπούλη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Καργιοπούλης**⁸ κι αυτό από το

1. ΜΕΕ, στη λ. Βέροια.

2. Murnu 57.

3. P. Skok., "Beiträge zur thrakischillyrischen Ortsnamenforschung." ZONF 7 (1931) 42.

4. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα ΗΧ 12 212**.

5. Τριανταφυλλίδης 151.

6. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. **κάρβουνο**˙ Κριαρά, **Λεξ.**, στη λ.

7. Georgacas-McDonald 35.

8. ΟΤΕ Αθ.

προσηγ. * **καργιοπούλι** (πβ. **κιτρινοπούλι**, **ψαροπούλι**, **νεροπούλι**, **αηδονοπούλι**, **κουρουνοπούλι** κλπ.¹) < **κάργια**, η "κουρούνα" (< τουρκ. **karga** "ο κόρακας, η κουρούνα"²) + **πουλί**. Πβ. επίσης επών. **Κάργιας** και **Κάργιος**³.

Καρτερός, ο (stun gartiró· Τσεπ.)

Ονομασία υψώματος στο συγκρότημα της Γκαμήλας.

Από το επίθ. **καρτερός** (<**κάρτος** "δύναμη" + κατάλ. -**ερός**) επί τοποθεσιών **οχυρός**, **δυσάλωτος**⁴. Πβ. και επών. **Καρτερός**⁵ (<**καρτερός** "ο ισχυρός, ο δυνατός"). Πβ. και τοπν. **Καρτερά, τα** "ονομασία βουνού" (Χίος)⁶ και επών. **Καρτερός** το οποίο κατά τον Σταμνόπουλο⁷ προέρχεται από το ιταλ. **cardo, -one** "αγριαγκινάρα, γαϊδουράγκαθον".

Καρυά, η (sn garǵá· Αρτσ.- Βιτσκ.- Τσεπ.) - **Καρυές, οι** (sts karǵés· Μπάγ.- Ντ.- Στ.- Τσερβ.)

Φυτώνυμα τοπν. από το γνωστό δέντρο, που σήμερα δεν υπάρχει πια στις παραπάνω θέσεις (Αρτσ.- Βιτσκ.-Τσεπ.). Ονομασία θέσεων και συνοικισμού στο 19. χιλιόμετρο της οδού Ιωαννίνων-Κόνιτσας, όπου παλιότερα υπήρχαν καρυδιές.

Τα τοπν. από το προσηγ. **καρυά, η**⁸ κι αυτό από το αρχ. ουσ. **καρύα, η**.

Καρυές, οι Καλοτάτικες (sts kalutátikis karǵés· Καβ.)

Τοποθεσία με κτήματα προς την Καμνιά. Το τοπν. από τις καρυδιές που υπήρχαν σε χωράφια τα οποία ανήκαν σε οικογένειες που κατάγονταν από την Καλοτά (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και όχι από τη γειτνίαση της περιοχής με την κοινοτική περιοχή της Καλοτάς, όπως π.χ. τα Νεγαδιώτικα Αμπέλια, δηλ. τα αμπέλια της Μπάγιας που εί-

1. Γ. Κουρμούλη, **Αντίστροφον Λεξικόν της Νέας Ελληνικής**, Αθήνα 1967 174.

2. Steuerwald 492.

3. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 154.

7. Σταμνόπουλος 40.

8. Μπόγκας 1 161.

ναι προς το μέρος των Νεγάδων κλπ., αφού ανάμεσα στα χωριά Καβαλάρι και Καλοτά παρεμβάλλεται η Καμνιά με την περιοχή της.

Καρώνη, του (st karón· Ντομπρ.)

Περιοχή όπου χτιστή βρύση. Το τοπν. πιθανώς από το επών. εκείνου που χρηματοδότησε την κατασκευή της. Το επών. Καρώνης υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Καρώνης κι αυτό από το ρ. **καρώνω** "βυθίζω σε βαθύ ύπνο, ζαλίζω, ναρκώνω"¹. Από το **καρώνω** με αναδίπλωση το ρ. **κακαρώνω**² απ' όπου και επών. **Κακαρώνης**³. Πβ. και επών. **Ασημώνης, Γουρλώνης, Κομπώνης, Μαγκώνης** κλπ. από ενεστωτ. θέματα ρημάτων σε **-ώνω**⁴.

Κασαλού, η (sn gašalú· Πάπ.)

Τοποθεσία με λεφτοκαρυές, όπου παλιότερα χωράφια.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Κασαλού** κι αυτό από το επών. **Κασάλης**⁵ (< τουρκ. **kasalı** "αυτός που έχει ταμείο, θησαυρό, τράπεζα"⁶) και την ανδρων. κατάλ. **-ού**⁷. Πβ. και επών. **Κασαλιάς**⁵.

Κασιδιάρα, η (sn gasidǵara· Αρτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας στο Βοϊδομάτη με βαθιά κοιτή κάτω από το νέο γεφύρι που οδηγεί από την Αρτσίστα στο Πάπιγκο. Αυτά τα τμήματα των ποταμών, όπου συγκεντρώνεται πολύ νερό, είναι γνωστά στο Ζαγόρι με τη λέξη **οβίρα, η**. Σύμφωνα με την παράδοση σ' αυτή την οβίρα έπεσε και πνίγηκε μια γυναίκα για να απαλλαγεί από την ταλαιπωρία της κασίδας.

Από το κοινό ΝΕ **κασίδα** + τη θηλ. επιθετ. κατάλ. **-ιάρα** που χρησιμοποιείται για να δηλώσει εκείνον που έχει μια πάθηση ή ένα ελάττωμα⁸.

Κασιδιάρης, ο (stun gasidǵar· Δόλ.)

Ονομασία γυμνού υψώματος.

Από το κοινό ΝΕ **κασίδα** + κατάλ. **-ιάρης** (βλ. προηγούμενο τοπν.) .

Η λ. ως προσηγορ. και στα αρομ. με τους τύπους **căsiǵear** και **căsiǵós** "ψωριάρης"⁹.

Πβ. και τοπν. **Κασιδιάρης** "το γυμνό βουνό απέναντι από το Καλπάκι"¹⁰.

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. καρώ.

3. ΟΤΕ Αθ.

5. ΟΤΕ Θεσσ.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

9. Parahagi 350.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Ανδριώτη, Συμβολή 396.

6. Steuerwald 497.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στα λ.

10. Μπόγκας 1 161.

Κασίμαινα, η (sn gasímina· Μαν.-Τζ.)

Ονομασία γέφυρας (Μαν.)· λάκκος που ξεκινάει από το χωριό και χύνεται στον Άραχθο (Τζ.).

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Κασίμαινα** (< επων. **Κασίμης** + την ανδρων. κατάλ. -αινα). Για το επών. **Κασίμης** βλ. σχετικό τοπν. στά Ε. Τ.

Κασνάρα, η (zd gasnára· Τζ.)-Κασνάρες, οι (sts kasnáris· Μπ.)

Τοποθεσίες με χέρσα σήμερα χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί φυτώνυμο και να σχετιστεί με το τουρκ. **κασνί** "το γάβανο, η φερούλα"¹ που φύεται σε πετρώδεις και δασώδεις περιοχές της ΒΔ Ελλάδας² (< τουρκ. **kasni**³) και τη μεγεθ. ελλην. κατάλ. -άρα. Η τροπή **k > g** από αφομοίωση στη συμμορφά με το -n του άρθρου στη αιτ. ενικού.

Καστανιά, η (zd gastaná· Ι.-Καβ.) - Καστανιές, οι (sts kastanés· Κουκ.-Λιασκ.-Μαν.-Μπάγ.-Ντρ.)

Τοποθεσία γεμάτη καστανιές (Ι.)· δασωμένο μέρος με οξιές, χωρίς καμιά καστανιά (Καβ.)· τοποθεσίες όπου υπάρχουν πολλές καστανιές (Λιασκ.-Ντρ.)· δασωμένα μέρη όπου επικρατούν οι καστανιές (Μαν.-Κουκ.)· θέση όπου σήμερα δε σώζονται καστανιές (Μπάγ.).

Φυτών. τοπν. από το προσηγ. **καστανιά, η**. Το τοπν. από την Ιτέα σε περιληπτικό ενικό.

Καστανούλα, η (sn gastanúla· Βραδ.)

Λάκκος με πολλές αγριοκαστανιές.

Από το **καστανούλα, (η)**, υποκορ. του **καστανιά, η**.

Καταβάτια, τα (sta katavátchá· Ντ.)

Τοποθεσία σε πλαγιά κοντά στο σημερινό χωριό Καρυές, όπου αμπέ-

1. Γεννάδιος Β 201, λ. γάβανον.

2. Καββάδας 8, λ. φέρουλα.

3. Steuerwald 498.

λια και χωράφια. Οι κάτοικοι του χωριού Ντοβρά, επειδή η θέση αυτή απείχε πολύ από το χωριό, αναγκάζονταν κατά την περίοδο των γεωργικών εργασιών να μένουν στα χωράφια όλη τη βδομάδα και να επιστρέφουν στη Ντοβρά το Σάββατο.

Το τοπν. από το *καταβάτ-ιον και *καταβάτι (απ' όπου και επών. Καταβάτης και Κατεβάτης¹), υποκορ. του μεσν. καταβατόν² < ρηματ. επίθ. καταβατός "ο κατωφερής, ο απόκημνος"³ < ρ. κατα-βαί-νω. Ο πληθ. του τοπν. αναλογικά προς τα: χωράφια, αμπέλια κλπ.

Καταβόθνα, η (sn gatanóthna· Αρτσ.-Βίτσ.)

Χωνεύτρες όπου χάνονται τὰ νερά των παραπάνω περιοχών.

Σύμφωνα με τον Σάρρο το τοπν. σύνθετο από την πρόθ. κατά + το αρχ. ουσ. βόθυος "βόθρος"⁴. Πιθανότερη όμως η προέλευση του τοπν. από την πρόθ. κατά + το ουσ. βόθυνα, μεγεθυντικό του βόθυος⁵ με αποβολή του άτονου i (=u). Πβ. και ρ. καταβοθνιάζω "καταβροχθίζω" στην Ήπειρο⁶.

Κατάκη, του (st katák'· Λ.)

Ονομασία δάσους απέναντι από το χωριό.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. Κατάκης⁷ (και Κατάκος) κι αυτό από το κοινό ΝΕ κατής (και επών. Κατής) "ο Τούρκος δικαστής" (< τουρκ. kadı⁸) και την υποκορ. κατάλ. -άκης.

1. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. κατεβατό.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Σάρρου, Βίτσα 196· κακώς ο Μπόγκας (1 163) συνάπτει τους τύπους καταβόθρα και κακαβόθνα. Πβ. και τοπν. Βόθυνας, Βούθουνας, Βοθόνοι, Βόθυνα (ΙΑΝΕ, στο λ. βόθυνας, ο).

5. Μηνά, Μεγέθυνση 47.

6. Μπόγκας 1 163.

7. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.· πβ. και τον οπλαρχηγό από την Κρήτη Ιωάννη Κατάκη(ΜΕΕ).

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Καταλυμός, ο (stun gatalmó· Δεσν.)

Απάνεμη τοποθεσία προφυλαγμένη από την κακοκαιρία.

Από το ρ. **καταλύω** και την κατάλ. **-μός** που στα ουσ. δηλώνει το αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος (πβ. **τρυγημός, εφορκισμός, παιδεμός** κλπ.)¹ ενώ στα τοπν. τον τόπο όπου γίνεται η ενέργεια αυτή.

Καταλώνια, τα (sta katalóia· Καλ.-Κουκ.)

Τοποθεσίες με αλώνια στο κάτω μέρος των χωριών σε αντιδιαστολή προς αλώνια που βρίσκονταν πάνω από το χωριό.

Το τοπν. σύνθετο από το επίρρ. **κάτω** + το ουσ. **αλώνι, το**.

Καταφύ, το (stu katafí· Καλ.-Καπ.-Νεγ.-Ντ.-Στ.-Τζ.)

Τοποθεσία σε ύψωμα όπου παλιός συνοικισμός (Καλ.)· θέση σε απόκρημνο μέρος, όπου κατέφευγαν οι Καπεσοβίτες, για να προφυλαχτούν από τις επιδρομές των κλεφτών (Καπ.)· δασωμένη τοποθεσία (Νεγ.)· θέση δίπλα στα Λιάπικα Λιθάρια, όπου κατέφευγε ο κόσμος σε περίοδο ληστρικών επιδρομών (Ντ.)· ψηλό μέρος με βράχους γύρο-γύρο, όπου δύσκολα μπορεί κανείς ν'ανεβεί (Στ.)· τοποθεσία σε υψόμετρο 1400 μ. (Τζ.).

Τα τοπν. από το προσηγ. **καταφύγι(ον)** (υποκορ. του ουσ. **καταφυγή**) με αποβολή του μεσοφωνηεντικού γ.

Η λ. συχνή ως τοπν.².

Κατελάνου, του (st katilán· Μον.)

Τοποθεσία έξω από το Μονοδέντρι προς το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής.

Το τοπν. κυριώνυμο από τὸ ἐπὶκ. **Κατελάνος** (και **Καταλάνος**)³ και αυτό από το εθνικό **Καταλάνος** (ή **Καταλανός**) "ο κάτοικος της Καταλανίας ή Καταλωνίας, περιοχής της Ισπανίας" και ιδιαίτερα από τη σημασία που έχει η λ. στην Ήπειρο "άγριος, άσπλαχνος άνθρωπος"⁴ με τρο-

1. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 416.

2. Θωμοπούλου, Κέως 97.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Μπόγκας 2 132.

πή του **a** σε **e** από επίδραση του γειτονικού υγρού **l**. Η λ. ως προσηγ. και στα αλβ. **katalla-ni** "ο κύκλωπας// ο εθνικός, ο ειδωλολάτρης"¹.

Η λ. συναντιέται συχνά ως τοπν. στη Ήπειρο: 'ς τουν **Κατελάνου** (Κόνιτσα)², ο **Καταλάνος** (Θεσπρωτία)³ και **στου Κατελάνου** "μακοτράχαλη κορυφή του Κορέτου" (Λάκκα Σούλι)⁴.

Κατέλω, της (st̥s katélus' Σοπ.)

Ενν. το λάκιο. Το τοπν. από αμπέλι, ιδιοκτησία της οικογ. Κατέλη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Κατέλω** κι αυτό από το επών. **Κατέλης**⁵ και την ανδρων. κατάλ. **-ω**. Το επών. **Κατέλης** από το αρχ. ιταλ. **catello** < λατ. **catellus** "το μικρό σκυλί"⁶ απ' όπου και το Ηπειρωτ. ρ. **κατιλών'** (μόνο στο γ' εν.) "βρομοκοπάει" και **Κατέλου, η** "η βρομοκόπα"⁷. Πβ. και Τριανταφυλλίδη (91,92) όπου το επών. **Κατελούζος** (Μυτιλ.-Κύθ.) χαρακτηρίζεται ως ιταλ. προελεύσεως.

Κατεργάρια, τα (sta katirgárga' Λιασκ.)

Τόπος με πολλές χαράδρες και ρέματα, όπου φυτρώνουν λιγοστές καστανιές.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κατεργάρης**⁸, το οποίο προέρχεται από το κοινό ΝΕ **κατεργάρης** "ο πονηρός".

Κατσαντώνη, του (st̥ katʂandón' Βραδ.)

Ονομασία σπηλιάς, όπου, σύμφωνα με την παράδοση κρύφτηκε ο κλέφτης Κατσαντώνης⁹.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κατσαντώνης** κι αυτό σύνθετο ή 1) από το εθνικό **Κατσάνος** (< τουρκ. **kaçan** "φυγός", μετχ. του **kaçmak** "φεύγω", βλ. τοπν. **Κατσάνου το Αλώνι, του** στα Ε.Μ.) και το βαφτ. **Αντώνης** > **kaçanandónis** και με απλολογία > **kaçandónis**¹⁰ ή 2) με α' συνθετ. το **κατσι-** και β' συνθετικό το βαφτ. **Αντώνης** (βλ. τοπν. **Κατσιβάσου** στα Ε.Ε.).

1. Γκίνης 187· Meyer, EW alb. Spr. 181.

2. Georgakas, Beiträge II 392.

3. Μπόγκας, ό.π.

4. ΗΕ 24 (1975) 819.

5. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 1763.

7. Μπόγκας 1 166.

8. ΟΤΕ Αθ.

9. Ας σημειωθεί εδώ η καταγωγή του περίφημου κλέφτη από οικογ. Σαρακατσάνων ποιμένων.

10. Βλ. και Μπόγκας 1 168.

Κατσηφάτα, τα (sta katʃfáta· Λιασκ.)

Έκταση με βοσκοτόπια και χορτολίβαδα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Κατσηφός ή Κατσήφας (<κατσηφός <*κατσηφός <κατσηφής² κατά το ακριβής > ακριβός κλπ.³ και τροπή του τ > τσ κατά τα ιδρωτίλα > δρωτίλα, βάτινο > βάτινο κλπ.⁴) + την κατάλ. -άτα (εν. -άτον) που δηλώνει κτήση⁵. Πβ. και επών. Κατσηφάρας (<κατσηφάρα⁶), Κατσηφαράκης, Κατσηφαρέα κλπ.⁷

Κατσιβάσιου, του (st katʃivás· Τσερν.)

Τοποθεσία όπου κτήματα κάποιου Κατσιβάσιου.

Κυριών. τοπν. από το επών. Κατσιβάσιος κι αυτό σύνθετο με α' συνθετ. το κατσι-⁸ (πιθανώς από το κακο-, πβ. κατσιποδιά, <κακοποδιά⁹) και β' συνθετικό το βαφτ. Βάσιος (<Βασίλης). Πβ. και τα σύνθετα επών. με α' συνθετ. το κατσι-: Κατσι-γιάννης, Κατσι-γιώργης, Κατσι-λάμπρος, Κατσι-δήμου, Κατσι-δήμας, Κατσι-μήτρος, Κατσι-μίχας κλπ.¹⁰.

Κατσιλούσια, τα (sta katʃ^líliʃa· Λιασκ.)

Ονομασία δάσους με βαλανιδιές.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από το επών. *Κατσιλούσης ή *Κατσελούσης. Το επών. είναι δυνατό να προέρχεται ή από σύνθεση του κατσι- (βλ. προηγ. τοπν.) με το βαφτ. Λούσιας (<Χαρίλαος)¹¹ ή από το αρομ.

-
1. ΟΤΕ Αθ., στα επών. Κατσιφός, Κατσήφας.
 2. Δ. Γεωργακά, "Ετυμολογικά και σημασιολογικά." ΛΔ 2 (1940) 126 κεξ.
 3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ος.
 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τσ.
 5. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 96· Σ. Μενάρδου, "Τοπωνυμικόν Κύπρου." Αθηνά 18 (1905) 401· Νικ. Τωμαδάκη, "Τα εις -atum > -άτον της βυζαντινής γλώσσης και η επίδοσις αυτών εις την νεοελληνικήν." Αθηνά 77(1978-79) 3-55.
 6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 7. ΟΤΕ Αθ., στα Κατσιφάρας κλπ.
 8. Τριανταφυλλίδης 106.
 9. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. κατσιποδιά.
 10. ΟΤΕ Αθ.
 11. Μπόγκας 1 443· Μπούτουρας 47.

căţăluşǔ και ιδιαίτερα το ρουμ. căţeluş "το μικρό σκυλί"¹ <λατ. catellus "το σκυλάκι"². Ο πληθ. του τοπν. αναλογικά προς τα κτήματα, χωράφια κλπ.

Κατσιολέκου, του (st katşulék' Κάμν.)

Ενν. το γεφύρι. Το επώνυμο υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Κατσιολέκος κι αυτό σύνθετο από το κατσι- (και κάτσιο- στη σύνθεση)³ και το βαφτ. και επών. Λέκος <Αλέκος με αφαίρεση του αρχικού Α-⁴, όπως συμβαίνει στα θανάσης <Αθανάσι(ο)ς, Ντώνης <Αντώνης κλπ. Η αποβολή του αρχικού α-, στα κύρια ονόματα, όπως παραπάνω, από τους υποκορ. τύπους: τα Αντωνόπουλα, τα Αλεκόπουλα, τα Αθανασόπουλα κλπ. (δηλ. τα παιδιά του Αντώνη, του Αλέκου κλπ.) απ'όπου με αφαίρεση στη συμμορφωτά του α- προήλθαν τα βαφτ. ονόματα Ντώνης, Λέκος, θανάσης κλπ.

Κατοκήποι, οι (stş katşkíp' Στ.)

Τοποθεσία με μικρούς κήπους κάτω από το χωριό.

Το τοπν. από την περίφραση στ(ου)ς κάτ(ου) τ(ου)ς κήπ(οι). με αποβολή του u (στα άρθρα και το επίρρημα) και του i (=οι) της αιτ. πληθ. Σύμφωνα με το ιδίωμα του Ζαγορίου χρησιμοποιείται μερικές φορές ο τύπος της ονομ. πληθ. αντί της αιτιατικής (Βλ. Εισαγωγή 1. 3225).

Κατσουτίνα, η (zd gatşutína' Αρτσ.)

Ονομασία πηγαδιού.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. Κατσ(ι)ουτίνα(<Κατσ(ι)ώτης⁵ + την ανδρων. κατάλ. -ίνα). Το επών. Κατσ(ι)ώτης μάλλον σύνθετο

-
1. Parahagi 356, λ. căţălac
 2. Meyer-Lübke, αριθμ. 1763.
 3. Τριανταφυλλίδη 108.
 4. Μπούτουρας 59' Τριανταφυλλίδης 13.
 5. ΟΤΕ Αθ.

με α' συνθετ. το **κατσι-** (βλ. τοπν. **Κατσιβάσιου**, στα Ε.Ε.) και το βαφτ. **Γιώτης** (<Παναγιώτης>) > ***Κατσι-γιώτης** > **Κατσιώτης** με αποβολή του μεσοφωνηεντικού γ.

Κατσιφίλη, η (sn gatzfíl' Τζ.)

Ονομασία βρύσης, της παρακείμενης γέφυρας και της γύρο περιοχής από το επών. κάποιου Κατσιφίλη που δαπάνησε για το χτίσιμο της βρύσης.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κατσιφίλης**, κι αυτό σύνθετο με α' συνθετικό το **κατσι-**¹ και β' συνθετικό ή το βαφτ. **Φύλης** (<Τριαντάφυλλος)² ή το βαφτ. **Φίλιος** (<Θεόφιλος)³, δηλ. "στη (βρύση του) Κατσ(ι)φίλ(ιου)". Το θηλυκό γένος αναλογικά προς το γένος της λ. **βρύση**.

Κατωλάκκος, ο (stun gatuláku' Πάπ.)

Λάκκος και η γύρο περιοχή προς Β του Μικρού Παπίγκου. Σύνθετο τοπν. από το επίρρ. **κάτω** + το ουσ. **λάκκος, ο**.

Κατωπήγαδο, το (stu katupíγadu' Βιτσκ.)

Περιοχή με πηγή που βρίσκεται κάτω από το δρόμο Αρτσίστας - Βιτσικού.

Το τοπν. σύνθετο από το επίρρ. **κάτω** + ουσ. **πηγάδι, το** (και **-πήγαδο** στη σύνθεση). Η λ. **πηγάδι** όχι με τη σημασία "φρέαρ", αλλά "μικρή πηγή" (πηγή > πηγ-άδιον > πηγάδι).

Κατωχώρι, το (stu katuchór' Βίτσ.)

Ονομασία της χαμηλότερης υψομετρικά συνοικίας του χωριού. Το τοπν. από το επίρρ. **κάτω** + το ουσ. **χωριό, το**.

Καψάλα, η (sn garsála' Πάπ.- Πέτρ.- Φλ.)

Τοποθεσίες σε δασωμένες περιοχές.

Τα τοπν. από το προσηγ. **καψάλα, η** "ο εκ πυρκαϊάς απομένων ημίκαυστος κορμός δένδρου // δασική έκταση καείσα"⁴. Κατά τον Μηνά⁵

1. Τριανταφυλλίδης 106.

2. Μπόγκας 1 444.

3. Ο Μπούτουρας (84) παράγει τα βαφτ. **Φύλης** και **Φίλιος** από το **Φίλιππος**.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 80.

η λ. μεγεθυντική από το ουδ. **καψάλι** ή **κάψαλο**, ενώ κατά τον Ανδριώτη¹ μεταρρημ. ουσ. από το ρ. **καψαλίζω**.

Η λ. ως προσηγ. στα αρβανίτικα **capsalë-a** "μισοκαμένο δάσος // τμήμα δάσους που έχει καεί, όπου απαγορεύεται η βόσκηση"², στα αλβ. το ρ. **kapsallit** "καψαλίζω"³ και στα αρομ. **căpsală** και ρ. **căpsălescu**⁴.

Κάψαλα, τα (sta kăpsala· Βίτσ.- Καπ.- Μπ.- Τσερν.)

Περιοχές με δάση που κάποτε είχαν καεί.

Το τοπν. από το προσηγ. **κάψαλο, το**⁵ κι αυτό από το **κάψαλος, ο**⁶ με αλλαγή του γένους κατά τα: **βάλσαμος (ο) - βάλσαμο (το), δάκτυλος (ο) - δάκτυλο (το)** κλπ.⁷. Το προσηγ. **κάψαλος, ο** μεγεθυντ. του ουδ. **καψάλι, το**⁸ κι αυτό μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. **καψαλίζω**, σύμφωνα με τα: **ολημερίζω - λημέρι, βαβαλίζω - βαβάλι** κλπ.⁹

Κέδρα, τα (sta kédra· Βίτσ.)

Τοποθεσία με κέδρους στη θέση Βουνό.

Το τοπν. από το προσηγ. **κέδρο, το**, <ΑΕ **κέδρον, το** και συνηθέστερα **κέδρος, ο**¹⁰.

Κέδριτσα, η (sn gédritsa· Τζ.)

Τοποθεσία με κέδρα και πουρνάρια.

Φυτώνυμο τοπν. από το προσηγ. **κεδρίτσα, η** (*juniperus oxycedrus*) "είδος κέδρου θαμνώδους, του οποίου τα φύλλα είναι ολιγότερον ακανθώδη του γνωστού κέδρου"¹¹. Το ουσ. **κεδρίτσα, η** από το ουσ. **κέ-**

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Φουρίκη, Αττική 86.

3. Γκύνης 184.

4. Παραηαgi 341.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 80, 136.

6. Μηνά, Μεγέθυνση 83.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ο.

8. Μηνά, Μεγέθυνση 80.

9. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ι.

10. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. **κέδρος, ο**. Η λ. έχει σκοτεινή προέλευση και σχετίζεται με τα: λιθουαν. **kadagys**, ρωσ. **kad** "καπνός, αναθυμίαση" εκκλησ. σλαβ. **kaditi** "βγάζω καπνό" πβ. και λατ. **cedrus, -i** (Frisk, **Griech. etymologisches Wörterbuch**, στη λ.).

11. Κόλιας 128.

δρος και την υποκορ. κατάλ. -ίτσα, με ανέβασμα του τόνου). Πβ. και τα τοπων. ζεύγη με διαφορετικό τονισμό: Πάνιτσα-Πανίτσα, Σελίνιτσα-Σελινίτσα, Σέλιτσα-Σελίτσα κλπ. από την Λακωνία. Οι παροξύτονοι τύποι σύμφωνα με τον Georgakas¹ είναι οι αρχικοί².

Το τοπων. και σε πληθ. αριθμό **Κεδρίτσες, οι** (Δωρίδα)³.

Κέδρος, ο (stun γέδρου· Καπ.-Ντ.-Πάπ.)

Τοποθεσίες που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη μεμονωμένων κέδρων.

Το τοπων. φυτών. από το ουσ. **κέδρος, ο** (βλ. και τοπων. **Κέδρα, τα** στα Ε.Ε.).

Κεδρωτό, το (stu κίδρωτό· Π.Σ.)

Ονομασία δάσους με κέδρα.

Από το προσηγ. **κέδρος** και την περιεκτ. κατάλ. -ωτό⁴.

Κειθελάκκος, ο (stun γίθιλάκου· Πάπ.)

Ονομασία λαγκαδιού προς τα Δ του χωριού.

Δηλ. ο αποκείθε, ο λάκκος από εκείνο το μέρος, σε σχέση με τη θέση του χωριού.

Το τοπων. σύνθετο από το επίρρ. **κείθε** (<αρχ. εκεί-θεν)⁵ και το ουσ. **λάκκος, ο**.

Κεραμίδα, η (sn γίραμίδα· Δεμ.-Δόλ.-Δρ.)

Χωραφότοποι, όπου με το όργανο έρχονται στην επιφάνεια κομμάτια κεραμιδιών.

Από το κοινό ΝΕ **κεραμίδα**, μεσν. **κεραμίδα**⁶. Η λ. στα παραπάνω τοπων. χρησιμοποιείται σε περιληπτικό ενικό.

1. Georgakas, *Beiträge* II 419.

2. Το ανέβασμα του τόνου μπορεί να δικαιολογηθεί αν θεωρηθεί ότι προέρχεται από μεγεθυντικά προσηγορικά, στα οποία η μεγέθυνση δηλώνεται μόνο με το ανέβασμα του τόνου. Πβ. τα κύρια ονόματα: **Λούζος-Λόιζος, Κωνσταντίνος-Κωνσταντίνος** (Μηνά, *Μεγέθυνση* 29).

3. Κόλιας, ό.π.

4. Αμάντου, *Γλωσσ. Μελ.* 373, 446.

5. Για το επίρρημα **κείθε** βλ. Μπόγκα 1 116 και Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ.

6. Μηνά, *Μεγέθυνση* 64.

Κεραμίδια, τα (sta Kiramídg'a' Στ.)

Αμπελοχώραφα με κοικιινόχωμα.

Το τοπν. από το προσηγ. **κεραμίδι**, το από θραύσματα κεραμιδιών που έρχονται στην επιφάνεια με το σκάψιμο.

Κερασιά, η (sn g'irašá' Αρτσ.- Δρ.- Καμν.- Πάπ.- Στ.)

Τοποθεσίες όπου: α) υπάρχουν μεμονωμένες κερασιές (Αρτσ.- Δρ.), β) υπήρξαν παλιότερα, εκεί όπου σήμερα δάση βαλανιδιών, (Καμν.- Στ.) και γ) υπάρχουν πολλές κερασιές (Πάπ.).

Το τοπν. από το κοινό **κερασιά, η**. Το τοπν. από το Πάπιγγο σε περιληπτικό ενικό.

Κερασιάς, ο Λάκκος της (stu laku ts Kirasás' Δεμ.)

Ονομασία λαγαδιού με μιά μεγάλη κερασιά.

Κεφάλι, το Μέγα (stu méga Kífal' Βραδ.)

Τοποθεσία μέσα στο Βίκο, όπου μεγάλος στρογγυλός βράχος.

Κεφάλια, τα (sta Kifála' Μπάγ.- Τζ.- Τσεπ.)

Τόπος με μεγάλες στρογγυλές πέτρες που μοιάζουν με κεφάλια. Κατά τον Λαζαρίδη¹ η ονομασία οφείλεται στο ότι ο δερβέναγας του Ζαγορίου Νικ. Δούβλης έστησε εκεί τα κεφάλια Αρβανιτών ληστών, που με αρχηγό τον Αλή Τσουγμένο είχαν έρθει για να ληστέψουν το Σκαμνέλι (Μπάγ.)· περιοχή με λοφίσκους και χαράδρες (Τζ.)· θέση όπου 5 βράχοι στρογγυλοί που μοιάζουν με κεφάλια (Τσεπ.).

Κεφαλόβρυσο, το (stu Kífalónvrisu' Ντ.)

Ονομασία βρύσης στο δρόμο που οδηγεί από το χωριό προς το μοναστήρι του Ασπραγέλου.

Από το προσηγ. **κεφαλόβρυσο** (και **κεφαλόβρυση**) "η μάννα του νερού, το κεφαλάρι"². Η λ. **κεφάλι** ως α'συνθετ. έχει τη σημασία "το ανώτατο μέρος, το μεγαλύτερο", όπως π.χ. **κεφαλόσκαλο**, **κεφαλόκομμα**, **κεφαλότοιχο**, **κεφαλοχώρι** κλπ.³

1. Κ. Λαζαρίδη, **Μπάγια**, Γιάννινα 1980 16.

2. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

3. Για το σχηματισμό μεγεθυντικών με τις λέξεις **κεφάλι/κεφαλή** βλ. Μηνά, **Μεγέθυνση** 34-35.

Κήποι, οι (sts k'ips' Αρτσ.-Βραδ.-Δόλ.-Λιασκ.-Μπάγ.-Νεγ.)

Τοποθεσίες με κηπάρια. Στο χωριό Μπάγια το τοπν. Κήποι έδωσε και το επίσημο όνομα στην κοινότητα.

Κήπους, Βρύση στους (vris sts k'ips' Βραδ.)

Βρύση και η γύρο περιοχή στη γενικότερη θέση Κήποι.

Κίσσιρας, ο (stun g'isira' Βραδ.)-Κίσσαρης, ο (stun g'isari'Καμν.)

Στενή διάβαση στη χαράδρα του Βίκου που τη σκεπάζει κισσός (Βραδ.)· ψηλός βράχος τυλιγμένος με κισσό (Καμν.).

Τα τοπν. από τα προσηγ. κίσσαρ'ς, ο "ο κισσός // ο άνθρωπος που δεν μπορεί να ζήσει χωρίς προστασία"¹ (<κισσός, ο + μεγεθ. κατάλ. -αρης²) και κίσσερας, ο "το φυτό κίστος ο κρητικός"³. Το προσηγ. κίσσερας από το κισσός + υποκορ. κατάλ. -άριον > *κισσάριον > *κισσάρι + μεγεθ. κατάλ. -ας > *κίσσαρας > κίσσερας με τροπή του a σε e από επίδραση του γειτονικού υγρού.

Κιτσινίκα, του (st kitz'nika' I.)

Χωράφια ιδιοκτησία κάποιου Κιτσινίκα. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Κιτσινίκας κι αυτό από τα βαφτ. (και επών.) Κίτσιος (<Χρήστος)⁴ και Νίκας (βλ. τοπν. Νίκα, του στα Ε.Ε.): τ(ου) Κίτσ'(ιου) Νίκα > ο Κιτσινίκας.

Κλαδαριές, οι (sts kladar'ies' Νεγ.-Τσεπ.)

Τοποθεσία Δ του χωριού όπου είχε κλαδαριές ένας τουρκαλβανός με το όνομα Τζαφέρης (Νεγ.)· θέση όπου οι κάτοικοι έφτιαχναν κλαδαριές (Τσεπ.)⁵.

Τα τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. κλαδαριά, η "τροφή από κλα-

1. Μπόγκας 1 174.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 188.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Μπόγκας 1 443, 450· Μπούτουρας 100.

5. Σύμφωνα με τις πληροφορίες το κλαδί που έκοβαν από τα δέντρα, το οποίο ήταν η μοναδική τροφή για τα ζώα κατά το χειμώνα, το τοποθετούσαν σε έναν πάσσαλο διαδοχικά το ένα πάνω στο άλλο. Έτσι η κλαδαριά έμοιαζε με οξυκόρυφη καλύβα.

διά φυλλοφόρων δέντρων // θημωνιά από τέτοιες κλάρες, γύρο από κορμό δέντρου"¹ κι αυτό από το **κλαδί** + περιεκτ. κατάλ. **-αριά**².
Βλ. και τοπν. **Κλαδερά, τα**.

Κλαδερά, τα (sta kladirá' Βίτσ.)

Μικρό δάσος με άκαρπα δέντρα, των οποίων τους κλάδους κόβουν και τους αποθηκεύουν για να θρέφουν τα γιδοπρόβατα κατά το χειμώνα. Στην παραπάνω περιοχή έχει ιδιοκτησία (κλαδερό) σχεδόν κάθε νοικοκυριό του χωριού. Γι'αυτό και ο πληθυντικός στην εκφορά του τοπωνυμίου.

Το τοπν. από το προσηγ. **κλαδερό, το** < **κλαδί** + περιεκτική κατάλ. **-ερό**³.

Κλάπα, του (st klápa' Ντρ.)

Ενν. τη βρύση.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κλάπας** κι αυτό από το κοινό **κλάπα, η** "ξύλο ή έλασμα με το οποίο ενώνονται δύο ή περισσότερες σανίδες // ξύλινα έμβολα όπου στηρίζονται τα πλαίσια παραθύρων, θυρών κλπ. // το χερούλι της πόρτας // οι παρωπίδες του αλόγου"⁴, μεσν. και μετγν. **κλάπα** "ξύλινο πέδιλο, τσόκαρου"⁵ κι αυτά ίσως από το λατ. **clava**⁶.

Πβ. και τοπν. **Κλάπες**, οι "γυμνά κοντόρραχα σκεπασμένα με ογκολίθαρα, ανάμεσα στα οποία σχιμάδες και χαραμάδες που παγιδεύονται

1. Μπόγκας 1 174.

2. Μηνά, **Μεγέθυνση** 172 κεξ.

3. Για την περιεκτική κατάλ. **-ερός** βλ. Σ. Μενάρδου, "Τοπωνυμικόν Κύπρου." **Αθηνά** 18 (1905) 362 και Αμάντου, **Γλωσσ. Μελ.** 373-374 και 528.

4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

5. Κριαρά, **Λεξ.**, στη λ.

6. Ανδριώτη, ό.π. για άλλες ετυμολογίες βλ. Δικ. Βαγιανάκου, "Τοπωνύμια εις -άδος." **Αθηνά** 56 (1952) 15, σημ.5. Η λ. ως προσηγορ. επίσης στα αρομ. **clarpă** "το κλείθρο // το δυσεπίλυτο πρόβλημα" (Parahagi 368) και στα αλβ. **klarpë-a** "η χειροπέδη, οι αλυσίδες // ο μάνταλος // η παρένθεση (γραμμ.)" (Γκύνης 196). Με τα παραπάνω πρέπει να θεωρηθούν συγγενή το βουλγ. **κλάπα** "η βαλβίδα", τσεχ., πολ. **klāpka** "η βαλβίδα, το σκέπασμα" (**Βουλγ. χροελλ. Λεξ.** 452' Berneker 510) και τα γερμαν. **klappe** "η βαλβίδα", **klamm** "η κλεισούρα" **klammer** "η παρένθεση, η αγκύλη".

τα ζώα" από τη Λάγκια Σούλι¹.

Κλαρούδι, το (stu klarúd· Γ.)

Τοποθεσία με μικρά δέντρα, απ'όπου κόβουν κλαρί για τα ζώα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ υποκορ. **κλαρί** ή το Ηπειρωτ. μεγεθ. **κλάρα** "κλαδιά κατάλληλα για τροφή των αιγοπροβάτων"² και την υποκορ. κατάλ. **-ούδι**.

Το τοπν. εδώ σε περιληπτικό ενικό.

Κλάψα, του (st klápsa· Καβ.)

Ενν. το χωράφι. Ονομασία θέσης, όπου χωράφι που ανήκε σε κάποιον Κλάψα. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κλάψας**³ κι αυτό από το κοινό ΝΕ **κλάψα** (<αόρ. **έκλαψα**, υποχωρητικά⁴). Πβ. επίσης τα επών. **Κλάψης**, **Κλαψάκης**⁵ και **Κλαψιάρης**⁶.

Κλαψοχώραφο, το (stu klápsuxórafu· Σοπ.)

Τοποθεσία Δ του χωριού σε απόσταση 800 μ. απ'αυτό. Η ονομασία οφείλεται στο ότι εκεί αποχαιρετούσαν όσους έφευγαν για την Ξενιτιά (είναι θέση ψηλή απ'όπου είναι ορατός ο δρόμος για αρκετό διάστημα, σχεδόν μέχρι τον Αι-Θανάση της Ντοβράς)⁷.

Σύνθετο τοπν. από το ουσ. **κλάψα**, η (βλ. προηγ. τοπν.) + το ουσ. **χωράφι, το**.

Κλειδαριά, η (sn gliðarjá· Κ.Σ.)

Ονομασία περιοχής στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Τσερβάρι και Κάτω Σουδενά όπου βράχος με σχισμή που μοιάζει σαν κλειδαριά.

Από το κοινό ΝΕ **κλειδαριά** (<κλειδί + κατάλ. **-αριά**)⁸.

1. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνυμικό της Λάγκας Σουλίου" ΗΕ 25 (1976) 199.

2. Μπόγκας 1 175.

3. **Αντιχάρισμα** 171.

4. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 76.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Τριανταφυλλίδης 119.

7. Μιχ. Κόκορου "Το κλαψοχώραφο." ΗΕ 3 (1954) 1077-1078.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Κλειστό, το (stu klistó' - Πάπ.)

Ενν. ζωνάρι, λ. με την οποία στο Ζαγόρι δηλώνεται στενόμακρο τμήμα γής που μοιάζει με ζώνη και διαφέρει από τον βραχώδη περίγυρο. Πρόκειται για τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου πάνω από τη θέση Γλυκονέρι.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ κλειστός, αρχ. κλειστός < ρ. κλείω¹. Η ονομασία του ζωναριού οφείλεται στο γεγονός ότι είναι στενό και γι' αυτό δύσκολο στο περπάτημά του.

Κλέφτης, ο (stun gléfti' Δ.) - Κλέφτες, οι (sts kléftis' Ι.- Τσεπ.).

Θέση όπου, σύμφωνα με την παράδοση, σκοτώθηκε ένας κλέφτης (Δ.)· ενν. η Βρύση στους Κλέφτες. Τοποθεσία με πηγές όπου, σύμφωνα με την παράδοση, έπιναν νερό οι κλέφτες (Ι.)· ονομασία ψηλού βουνού προς Β του χωριού (Τσεπ.).

Κλεφτόβρυση, η (ση gliftónris' Τζ.- Τσεπ.- Τσερν.- Φλ.) - Κλεφτόβρυ-
σες, οι (sts kliftónrisis' Πάπ.)

Τοποθεσίες με πηγές όπου σύμφωνα με την παράδοση οι κλέφτες έπιναν ή έπαιρναν νερό.

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. κλέφτης, ο + βρύση, η.

Κλεφτονέρι, το (stu kliftunér' Καβ.- Καμν.)

Τοποθεσίες όπου κατά την παράδοση πήγαιναν και έπαιρναν νερό οι κλέφτες.

Το τοπν. από το προσδιοριστικό σύνθετο κλεφτονέρι (πβ. και τα κλεφτοκάραβο, κλεφτοπολεμάρχος, κλεφτοπόλεμος, κλεφτότοπος κλπ.) < κλέφτης + ουσ. νερό.

Κλεφτών, τα Δημέρια (stá lemér̄ga kleftón' Δεσν.)

Το περιφραστικό τοπν. από το κοινό ΝΕ λημέρι (< ολημερίζω υπο-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

χωρητικά)¹ με τροπή *i > e* από επίδραση του γειτονικού υγρού και το ουσ. **κλέφτης, ο.**

Κλή, το Καλύβι του (*stu kalín t kli' Καπ.*)

Το τοπν. περιφρ. από το ουσ. **καλύβι, το** και το βαφτ. **κλής** (πβ. και πατρων. επών. **κλής**²). Το βαφτ. **κλής** είναι συγκεκριμένος τύπος όχι μόνο του βαφτ. **Περικλής**³, αλλά και του βαφτ. **Θεμιστοκλής**⁴, όπως συμβαίνει με το βαπτιστικό που αποτελεί το β' μέρος του παραπάνω περιφραστικού τοπωνυμίου.

Κλήμα, το (*stu klíma' Βίτσ.-Βραδ.-Διασκ.-Πάπ.*)

Τοποθεσίες στο Βίκο όπου μεγάλα άγρια κλήματα (Βίτσ.Βραδ.-Πάπ.) ονομασία ομαλής επίπεδης επιφάνειας με άγρια κλήματα (Διασκ.).

Το τοπν. από το Διασκοβέτσι σε περιληπτικό ενικό.

Κληματιές, οι (*sts klimatxés' Σοπ.*)

Ονομασία αμπελότοπου.

Από το προσηγ. **κλημάτι**⁵ (υποκορ. της λ. **κλήμα**) και την περιεκτική κατάλ. **-ιά**.

Κοβάτσινας, της (*sts kuvátzinas' Τσεπ.*)

Ενν. το γέφυρι. Άγνωστη η αιτία που προκάλεσε την ονομασία του.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Τριανταφυλλίδης 110.

3. Μπόγκας 1 443.

4. Μπούτουρας 40, 44.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 43.

Το τοπν. από το ανδρων. **Κοβάτσαινα** κι αυτό από το επών. **Κοβάτσης** (πβ. και επών. **Κοβάτσος**, **Κοβάτσεβα** και **Κοβάτσεβιτς**¹) και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Το επών. **Κοβάτσης** από το βουλγ. **КОВАЧ** "ο σιδεράς//ο πεταλωτής//ο αλμπάνης"² (πβ. και το σλαβ. ρ. **kovati** "σφυρηλατώ", μετχ. **kováčь** "σφυρηλατημένος", βουλγ. ρ. **kova** "πεταλώνω" ουσ. **kovač**, **kovačnica** "σιδηρουργείο", σερβ. **kovač**, πολ. **kow** άς "σιδηρουργείο" κλπ.³), χωρίς να μπορεί να αποκλειστεί η προέλευση του επων. από τα αλβ., όπου η σλαβ. λ. συναντιέται ως δάνειο: **κονάξ-ι** "ο σιδηρουργός"⁴. Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και το επών. **Κοβάνης** (< σλαβ. **kovan** "σφυρηλατημένος"⁵). πβ. και τα ρουμαν. τοπν. **Covaciul**, **Grindul Covaciului**, **Lacul Covaciului** (< σλαβ. **κοναξ**) ως ταυτόσημα του ρουμ. **fierar** "σιδηρουργός"⁶.

Κοζιακούρα, 'η (zd gužakúra' Δρ.)

Ονομασία υψώματος με πολλές αυλακιές στις πλαγιές του, γεμάτες με τριμμένη γαλαζόπετρα (στο Ζαγόρι οι αυλακιές αυτές με χαλίκι λέγονται χαλικαριές).

Το τοπν. από τα Ηπειρωτ. προσηγ. **κόζιακας**, **ο**, **κοζάνι**, **το**⁷ (βλ. τοπν. **Κοζιακός** στα Ε.Σ.) και την κατάλ. **-ούρα**, που εδώ έχει περιεκτική σημασία⁸.

Κόκαλη, του (st kókal' Καβ.)

Ενν. το χωράφι.

-
1. ΟΤΕ Αθ.
 2. Βουλγαροελλ. Λεξ. 458.
 3. Miklosich 153, στο λ. **kŭ**-1.
 4. Γκύνης 207' Miklosich, Slav. Elem. 23' Meyer, EW alb. Spr. 203.
 5. Τριανταφυλλίδης 79.
 6. Jordan, Topon. romîn. 226, στο λ. Fauri.
 7. Μπόγκας 1 178.
 8. Μηνά, Μεγέθυνση 128 κεξ.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κόκαλης** κι αυτό από το ουσ. **κόκαλο**, το ή από το μεγεθυντικό του **κόκαλος**, ο¹ (πβ. και επών. **Κόκαλος**²) και την κατάλ. επωνύμων **-ης**³.

Κοκαλιάρη, του (st kukal'ár· Τσεπ.)

Ενν. η σούδα, δηλ. το στενό μέρος, η χαράδρα. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας του τόπου.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κοκαλιάρης**⁴ κι αυτό από το κοινό ΝΕ **κόκαλο**, το (αρχ. **κόκκαλος** με μεταβολή του γένους αναλογικά προς το **οστόύν**⁵) και την επιθετ. κατάλ. **-ιάρης** που δηλώνει εκείνον που έχει πάθηση ή ελάττωμα.

Κοκαλιάραινας, η Ράχη της (st ráχ' ts kukal'árinas· Μπάγ.)

Δασωμένη ράχη προς Α του χωριού.

Από το επών. **Κοκαλιάρης** (βλ. προηγούμενο τοπν.) και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**.

Κοκαλίτσια, τα (sta kukalít'sja· Στ.)

Τοποθεσία με μικρούς κήπους όπου υπάρχει πηγή.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κοκαλίτσης** το οποίο προέρχεται από το επών. **Κόκαλος** ή από το επών. **Κόκαλης** (βλ. προηγούμ. τοπν.) + κατάλ. **-ίτσης** (πβ. επών. **Κυρίτσης**, **Πετρίτσης**, **Γεωργίτσης** κλπ.⁶). Πιθανή η προέλευση του επών. και από το Ηπειρωτ. προσηγ. **κουκαλίτς'**, το "το κουκούτσι, ο πυρήνας της ελιάς, του κερασιού κλπ."⁷.

Κόκκινη, η (sn gókin· Βίτσα.)

Τοποθεσία ανάμεσα στη Βίτσα και το Μονοδέντρι, όπου σπηλιά σε κοκκινωπό βράχο.

Το τοπν. από το επίθ. **κόκκινη** κατά παράλειψη του ουσ. **σπηλιά**.

-
1. Μηνά, Μεγέθυνση 59 και σημ. 11.
 2. Αντιχάρισμα 174.
 3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στην κατ. **-ης**.
 4. Βλ. και Τριανταφυλλίδη 54.
 5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 6. Τριανταφυλλίδης 100 και σημ. 170.
 7. Μπόγκας 1 179.

Κοκκινόβρυση, η (zd guk'hónris' Μακρ.)

Ονομασία βρύσης που βρίσκεται σε περιοχή με κόκκινο χώμα.
Από τη βρύση η ονομασία και της γύρω περιοχής.

Σύνθετο τοπν. από το θηλ. επίθ. **κόκκινη** + το ουσ. **βρύση, η**.

Κοκκινοπηλός, ο (stun guk'inurpló' Τσεπ.)

Περιοχή με κοκκινωπό πηλώδες χώμα.

Σύνθετο τοπν. από το επίθ. **κόκκινος** + το ουσ. **πηλός, ο**.

Κοκκινόχωμα, το (stu kuk'hóchuma' Καβ.)

Ονομασία περιοχής με κόκκινο χώμα.

Το τοπν. σύνθετο από το ουδ. επίθ. **κόκκινος** + το ουσ. **χώμα, το**.

Κοκόνως, της (st̥s kukónus' Τζ.)

Ενν. το αμπέλι. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κοκόνης**¹ + την ανδρων. κατάλ. **-ω**.

Το επών. **Κοκόνης** από το προσηγ. **κοκόνι, το, λ.** με την οποία χαρακτηρίζουν στο Ζαγόρι το "μικρό σκυλί", υποκορ. του **κοκόνα** (επών. **Κοκόνως**) "αριστοκράτισσα κυρία// θωπευτική προσηγορία για γυναίκα, ιδιαίτερα για θυγατέρα"².

Κοκορίνας, της (st̥s kukurinas' Τσερβ.)

Ενν. το χωράφι. Τοποθεσία με δάσος και χωράφια, πιθανώς από ιδιοκτησία κάποιας Κοκορίνας. Το επών. Κόκορος υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Κοκορίνα** κι αυτό από το επών. **Κόκορος** (βλ. σχετ. τοπν. στα Ε.Σ.) και την ανδρων. κατάλ. **-ίνα**.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. κοκκίνα.

Κοκοτίνας, της (stɛ kukutinas˙ Λιασκ.)

Ένν. το χωράφι.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Κοκοτίνα** κι αυτό από το επών. **Κόκοτας**¹ (πβ. και επών. **Κοκότης** και **Κόκοτος**)² και την ανδρων. κατάλ. -ίνα. Το επών. **Κόκοτας** προέρχεται από το προσηγ. **κόκοτος**, ο "ο πετεινός"³ κι αυτό από τα σλαβ. **kokotŭ** "ο κόκορας", νεοσλαβ. **kokotati** "καθαρίζω", σερβ. **kokot** "κόκορας", ρωσ. **kokotʹ** "το λάλημα"⁴. Από τα σλαβ. η λ. ως προσηγ. στα ουγγρ. **kakas**, ρουμ. **cocos**⁵, αρομ. **cucot**⁶.

Κατά τον Κουκουλέ⁷ η λ. **κόκοτος** προέρχεται από τη λ. **κόττος** "όρνις" του Ησυχίου με αναδίπλωση.

Κολιούς, ο Λαιμός της (stu limó tɛ kulíis˙ Λιασκ.)

Ονομασία διάσελου, όπου είχε χωράφι η οικογ. Κολιού.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το ανδρων. **Κολιού** (< επών. [και βαφτ.] **Κολιός** [**Νικολιός** < **Νικόλαος**⁸] + ανδρων. κατάλ. -ού) και το γεωγρ. όρο **λαιμός**, ο (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.).

Κολώνιαινας, η Ράχη της (st ráx' tɛ kulóninas˙ Νεγ.)

Ονομασία ράχης όπου χωράφι ιδιοκτησία της οικογ. Κολώνια.

-
1. Τριανταφυλλίδης 56.
 2. ΟΤΕ Αθ.
 3. Μπόγκας 1 180˙ Δημητράκου, Λεξ., στη λ. **κόκοτος**.
 4. Miklosich 122.
 5. Κοτολούλης 125.
 6. Parahagi 392.
 7. Αθηνά 56 (1952) 320.
 8. Μπούτουρας 79.

Το τοπν. από το επών. **Κολώνιας** (ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει: "ο εις Σιαμνελίου Δημ. Κολώνιας και εν Νεγάδες εγνατασταθείς εικληροδότησε [1845] ...") και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Το επών. **Κολώνιας** μάλλον από το τοπν. **Κολώνια** της Βορ. Ηπείρου.

Κολωνιάτη, ο Λαιμός του (stu limó t kulunót · Τσερβ.)

Διάσελο στα σύνορα του χωριού με την Αρτσίστα, όπου είχε ένα μικρό χωραφάκι ("**κομματσιούλα**") ο Κολωνιάτης που ήταν από την Αρτσίστα.

Το επών. προέρχεται από το εθνικό **Κολωνιάτης**, δηλ. ο καταγόμενος από την **Κολωνία** ή **Κολώνια** (< γαλλ. **Cologne**) περιφέρεια της Β. Ηπείρου ανάμεσα στην Κόνιτσα και την Κοριτσά, + την κατάλ. εθνικών **-ιώτης**. Όπως είναι γνωστό οι Αλβανοί της Κολώνιας αποτέλεσαν την κυριότερη αιτία της παρακμής του Ζαγορίου και άλλων περιοχών της Ηπείρου "λόγω του ληστρικού των βίου"².

Κομματσιούλια, τα (sta kumatšúliá · Α.Μ.-Τσερβ.)

Τοποθεσίες με μικρά χωράφια.

Το τοπν. από το ζαγορ. υποκορ. **κουμματσούλ'**, το που προέρχεται από το **κομάτι** > **κομάτσι**³ (με μαλάκωμα του **t** πριν από **i**⁴) και την υποκορ. κατάλ. **-ούλι**.

Κομνηνός, ο (stun gumninó · Νεγ.)

Ονομασία χτιστής βρύσης που σώζεται μέχρι σήμερα, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, κάθισε να ξεκουραστεί και να πιεί νερό ο αυτοκράτορας Αλέξιος Κομνηνός.

Το όνομα, που αναφέρεται ήδη στη βυζαντινή εποχή⁵, συναντιέται ως βαφτ. και επώνυμο. Κατά τον Τριανταφυλλίδη προέρχεται από το όνομα της πόλης **Κόμνη** + κατάλ. εθνικών **-ηνός**⁶. Κατά τον χρονογράφο της ιστορίας της Τραπεζούντας Θεωνά: " . . . ει των Κομάνων πόλεως . . . την επωνυμίαν λαβόντες Κομνηνοί εικλήθησαν, μετά καιρόν προσθέντες το ν ελέγοντο Κομνηνοί"⁷.

-
1. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 116.
 2. ΜΕΕ, στο λ. Κολωνία.
 3. Βλ. Κ. Μηνά, Τα ιδιώματα της Καρπάθου 59, 70.
 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τσ.
 5. Τριανταφυλλίδης 37.
 6. Τριανταφυλλίδης 27· Άμαντος, Αθηνά 35(1923)256.
 7. Τριανταφυλλίδης 37, σημ. 88.

Κονομίτσια, τα (sta kunumítʒa· Καβ.)

Ονομασία πλαγιάς με χωράφια.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Οικονομίτσης** < επών. **Οικονόμου** (< **οικονόμος** "βυζαντινός τίτλος πολιτικού εγκλησιαστικού υπαλλήλου, που βοηθάει τον αρχιερέα να φροντίζει τα κτήματα της εκκλησίας"¹) + υποκορ. κατάλ. **-ίτσης**² με μεταβολή του γένους κατά τους πληθ. **χωράφια, κτήματα** κλπ. και αποβολή του αρχικού **i (=Οι-)** κατά το βόρειο φωνηεντισμό. Πβ. και το επών. **Οικονομήτσιος**³ το οποίο είναι παραλλαγή του **Οικονομίτσης** με τη συνηθισμένη στα επών. εναλλαγή των κατάλ. **-ης** και **-ος** (π.χ. **Βαίτσης - Βαΐτσος** κλπ). Η γραφή με **-η-** από παρετυμολογική επίδραση του βαφτ. **Μήτσιος**⁴.

Κοντογιάννη, του (st kundugán· Αρτσ.-Βοβ.-Λ.-Ντομπρ.-Τζ.)

Τοποθεσίες όπου ιδιοκτησία κάποιου Κοντογιάννη (Λ.-Ντομπρ.)· θέση όπου σκοτώθηκε ο υλοτόμος Κοντογιάννης (Βοβ.)· τα τοπν. από τη Τζοντίλα και την Αρτσίστα κατά παράλειψη των ενν. ουσ. **καρτέρι** και **λάκκος** αντίστοιχα.

Τα τοπν. κυριών. από το επών. **Κοντογιάννης** (< **κοντο-** + βαφτ. **Γιάννης**⁵).

Κοντοδήμου, του (st kundudím· Κουκ.)

Ονομασία μονότοξου γεφυριού την κατασκευή του οποίου χρηματοδότησε ο Καπεσοβίτης Τόλης Κοντοδήμος, διερμηνέας της γαλλικής πρεσβείας στην Πόλη. Είναι γνωστό επίσης και ως (γεφύρι) του Λαζαρίδη από το επών. του ιδιοκτήτη μύλου που λειτουργούσε δίπλα του.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κοντοδήμος** κι αυτό σύνθετο με **α'** συνθετ. το **κοντο-**⁶ (<επίθ. **κοντός**) και **β'** συνθετ. το βαφτ. **Δήμος** (<**Δημήτριος**)⁷.

1. Τριανταφυλλίδης 47.

2. Τριανταφυλλίδης 100.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Απίθανη η προέλευση του επών. **Οικονομήτσιος** από σύνθεση του επών. **Οικονόμου** και του βαφτ. **Μήτσιος**, γιατί τότε η σειρά της σύνθεσης θα ήταν αντίστροφη, δηλ. βαφτ. + επών., δηλ. **Μητσιοκονόμος** (πβ. και τα **Νικομπέλος**, δηλ. **Νικόλ. Μπέλος, Μητσιοράφτης**, δηλ. **Μήτσιος Ράφτης** κλπ.).

5. Δημητράκου, Λεξ., στις λ.

6. Τριανταφυλλίδης 106.

7. Μπόγκας 1 443· Μπούτουρας 62.

Κοντολάκκια, τα (sta kunduláká· Πάπ.)

Τοποθεσία κοντά στη θέση Μπούναρη, όπου μικρά λαγκάδια.¹

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ **κοντός** και το ουσ. **λακκί**, το **λακκί-ιον**, υποκορ. του **λάκκος**. Το επίθ. **κοντός** ως α' συνθετικό εδώ δηλώνει υποκορισμό.

Κοπάνες, οι (stɛs kuránis· Λεσν.)

Μικρή, σχεδόν ομαλή και επίπεδη επιφάνεια που έχει σχήμα σιάφης.

Το τοπν. από τον πληθ. του προσηγ. **κοπάνα**, η "μονόξυλο σιαμμένο σε σχήμα λειάνης, όπου πέφτει το νερό της βρύσης"² που προέρχεται από το ρ. **κοπανώ** υποχωρητικά (πβ. **απλώνω-άπλα**, **γεννώ-γέννα** κλπ.). Από τα ελλην. η λ. στα βουλγ. **κοпане** "το σιάψιμο", **копанка** "το σκαφίδι" **копаня** "η σιάφη"³, στα αρομ. **cupană** ή **cupanie** "η ξύλινη σιάφη"⁴ και το ρουμ. **coraie** "η σιάφη"⁵.

Κοπριά, η (zǎ gurιά· Βίτσ.)

Τοποθεσία της κάτω συνοικίας του χωριού όπου υπήρχε μέρος για τη μεσημερινή ανάπαυση των γιδοπροβάτων και των γελαδιών.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **κοπριά, η** (μεσν. **κοπριά** < **κοπρέα** < αρχ. **κοπρία**)⁶ σε περιληπτικό ενικό.

1. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στη λ. λάκκα.

2. Μπόγκας 1 185.

3. Βουλγαροελλ. Λεξ. 476.

4. Parahagi 409.

5. Κοτολούλης 142.

6. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στη λ.

Κοσμούς, της (stɛs kuzmús' Μπάγ.)

Ονομασία περιοχής, όπου χωράφι, ιδιοκτησία κάποιας Κοσμούς.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Κοσμού**, η που προέρχεται από το βαφτ. **Κοσμάς** και την ανδρων. κατάλ. -ού (πβ. **Λουκάς-Λουκού**, **Βασίλης-Βασιλού**, **Μιχάλης-Μιχαλού** κλπ.)¹. Το όνομα ως μητρωνυμικό μαρτυρείται από το 1073².

Κοτρώνια, τα (sta kutróná' Βραδ.)

Περιοχή με μεγάλους βράχους.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κοτρώνι**, το "η ακατέργαστη πέτρα" < *κροτών-ιον < κροτώ³.

Κότσιαρη, η (zǎ gótzɛar' Αρτσ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κότσαρης**⁴ κι αυτό από το βαφτ. **Κότσιος**⁵ (< βουλ. χαϊδευτικό **КОЦО** [και **КОЦЕ**] του βαφτ. ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝ⁶) και τη μεγεθ. κατάλ. -αρης (πβ. και τα **Μανόλαρης**, **Μιχάλαρης**, **Γιάνναρης** κλπ.)⁷. Η αλλαγή του γένους αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση (βλ. και τοπν. **Κατσίκη**, η) .

Βλ. και τοπν. **Κώτσιαρη** από το χωριό Πηγάδια Κατσανοχωρίων⁸.

1. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 78 κεξ.· Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Αντιχάρισμα 192.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Σταμνόπουλος 112.

5. Μπούτουρας 74, όπου λαθεμένη η προέλευση και η ορθογράφηση του βαφτ. με τον τύπο **Κάτσιος**.

6. Λαμφύδης 46.

7. Μηνά, Μεγέθυνση 188.

8. Λαζάνη, Κατσανοχ. ΙΙ 659.

ράφια και με μετάθεση του **χ**. Το επίθ. **κροκωτός** ή από το προσηγορ. **κρόκος, ο** "το φυτό κρόκος ο ήμερος, είδος κίτρινου λουλουδιού"¹ και την περιεκτ. κατάλ. **-ωτό** ή από το ίδιο ουσιαστ. με τη σημασία "το κίτρινο βασικό χρώμα, η ζαφορά"² + την επιθ. κατάλ. **-ωτός**³.

Κορομηλιά, η (sn gurumbliá· Μπάγ.)

Τοποθεσία στη Μεσιαράχη από τις πολλές κορομηλιές.

Το τοπν. από το προσηγ. **κορομηλιά, η**⁴ (< **κορόμηλο**⁵ + κατάλ. φυτών **-ιά** < αρχ. **-έα**) σε περιληπτικό ενικό.

Κορφολίβαδο, το (stu kurfulínaδου· Δόλ.)

Ονομασία του προστατευτικού δάσους πάνω από το χωριό. Σύμφωνα με την παράδοση το μέρος αυτό ήταν γυμνό και οι Δολιανίτες είχαν εκεί μικρά άγωνα χωράφια. Με τις βροχές όμως του χειμώνα οι πλαγιές κατέβαζαν πολύ νερό που "έπνιγε" το χωριό. Γι' αυτό αποφάσισαν να το δασώσουν και με 40 παπάδες έκαναν τον αφορισμό (βλ. σχετ. τοπν. στα Ε.Ε.) και έκτοτε απαγορεύτηκε η υλοτόμηση και η βόσκηση στο μέρος. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι το τοπν. μολονότι είναι σύνθετο από τις λ. **κορφή** + **λιβάδι** (βλ. τοπν. **Λιβάδι, Λιβαδάκι** στα Ε.Ε.) που κανονικά θα ονόμαζε "το βοσκότοπο που είναι στην κορυφή", χαρακτηρίζει σήμερα μια δασωμένη περιοχή.

Κοσκινά, του (st kuskiná· Λιασκ.)

Ενν. τον γιρεμό. Τοποθεσία με γιρεμό, που καταλήγει στο ποτάμι, σε μέρος που μαζεύεται πολύ νερό. Εκεί είχε γιρεμιστεί και σκοτωθεί κάποιος Κοσκινάς από το Λιασκοβέτσι.

Το κυριών. τοπν. από το επών. **Κοσκινάς** κι αυτό από το επαγγελμ. **κοσκινάς** (< κοινό ΝΕ **κόσκινο** + επαγγελμ. κατάλ. **-άς**).

1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

2. Αμάντου, **Γλωσσ. Μελ.** 373, 446.

3. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **-ωτός** (II).

4. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

Κοσμούς, της (sts kuzmús· Μπάγ.)

Ονομασία περιοχής, όπου χωράφι, ιδιοκτησία κάποιας Κοσμούς.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Κοσμού, η** που προέρχεται από το βαφτ. **Κοσμάς** και την ανδρων. κατάλ. -ού (πβ. **Λουκάς-Λουκού, Βασίλης-Βασιλού, Μιχάλης-Μιχαλού** κλπ.)¹. Το όνομα ως μητρωνυμικό μαρτυρείται από το 1073².

Κοτρώνια, τα (sta kutróna· Βραδ.)

Περιοχή με μεγάλους βράχους.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κοτρώνι**, το "η ακατέργαστη πέτρα" < *κροτών-ιον < κροτώ³.

Κότσιαρη, η (zd gótzar· Αρτσ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρω περιοχής.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κότσαρης**⁴ κι αυτό από το βαφτ. **Κότσιος**⁵ (< βουλ. χαϊδευτικό КОЦО [και КОЦЕ] του βαφτ. ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΗ⁶) και τη μεγεθ. κατάλ. -αρης (πβ. και τα **Μανόλαρης, Μιχάλαρης, Γιάνναρης** κλπ.)⁷. Η αλλαγή του γένους αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση (βλ. και τοπν. **Κατσίκη, η**).

Βλ. και τοπν. **Κώτσιαρη** από το χωριό Πηγάδια Κατσανοχωριών⁸.

1. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 78 κεξ.· Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Αντιχάρισμα 192.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Σταμνόπουλος 112.

5. Μπούτουρας 74, όπου λαθεμένη η προέλευση και η ορθογράφηση του βαφτ. με τον τύπο Κώτσιος.

6. Λαμφίδης 46.

7. Μηνά, Μεγέθυνση 188.

8. Λαζάνη, Κατσανοχ. ΙΙ 659.

Κοτσίνως, της (sts kutsínus· Διασκ.)

Ενν. το χωράφι.

Το τοπν. είναι κυριώνυμο από το ανδρων. **Κοτσίνω** κι αυτό από το επών. **Κοτσίνας** (και **Κοτσίνης**)¹ και την ανδρων. κατάλ. -ω. Τα επών. από το βουλγ. **КОЧИНА** "το χοιρομάντρι" σερβ. **kočina** "κοτέτσι" (< σλαβ. * **kočьськь** , ***kočьčina** < **kočь**)² απ' όπου και το αρομ. **cočina** "το κοτέτσι"³. Πβ. και το ταυ-τόσημο επών. **Κοτέτσης**⁴ (κοινό ΝΕ **κοτέτσι** < **kočets** < **kočь** βλ. παραπάνω).

Η λ. ως τοπν. στο Κωστήτσι Κατσανοχωρίων, όπου **Κωτσίνια**, τα "τοποθεσία με χωράφια και δάσος"⁵ (< επών. **Κοτσίνης**)· Πβ. ακόμα το βουλγ. **kočina** και το σερβοκρ. **kočina** (14. αι.)⁶.

Κούβελα, τα (sta kúvila· Ντρ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Κούβελας** (πβ. και επών. **Κουβέλης**⁷, **Κουβελάς** < επαγγελματ. **κουβελάς** "αυτός που έχει κουβέλια, μελίτσια"⁸) με μεταπλασμό αναλογικά προς τους πληθ. **αμπέλια, χωράφια, κτήματα** κλπ.

Το επών. **Κούβελας** προέρχεται από το ***κουβέλα, η** (μεγεθ. από το κοινό ΝΕ **κουβέλι**, το "η κυψέλη των μελισσών// μέτρον χωρητικότητας δημητριακών"⁹ και τη μεγεθ. κατάλ. -α¹⁰. Πβ.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Miklosich 135, λ. **kočü** 1' Berneker 588' Βουλγαροελλ. Λεξ. 482.

3. Parahagi 376.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Λαζάνη, Κατσανοχ. II 259.

6. Malingoudis, Studien 53.

7. ΟΤΕ Αθ.

8. Τριανταφυλλίδης 40.

9. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

10. Μηνά, Μεγέθυνση 42.

και τοπν. Κουβέλα, η¹ με ανέβασμα του τόνου².

Το κοινό ΝΕ κουβέλι, τρ προέρχεται από το αρχ. σλαβ. кѹблѣ "modius", εκκλησ. σλαβ. кѹбѣль, βουλγ. кѹбѣл κλπ.³.

Ο Georgacas⁴ αναφέρει τα τοπν. Κούβελα, το (από το αρβανίτικο κύνελ) και τα: Κουβέλα, η - Κούβελα, η - Κουβελάκι, το (10 φορές) - Κουβέλι, το (16 φορές), Κουβελιώτη, του (< επών. Κουβελιώτης) από την Πελοπόννησο.

Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. cuveale, cuvele, cuvele "ο μέδιμνος"⁵.

Κουκιά, τα (sta kuká' Βιτσκ.)

Τοποθεσία με μικρά ξερικά χωράφια.

Καρπώνυμο τοπν. από το κοινό ΝΕ κουκί, το.

Κούκου, του (st kúk' Φρ.)

Ενν. τον πεύκο' ονομασία υψώματος με ένα μεγάλο πεύκο, όπου μαζεύονταν οι κυνηγοί και όριζαν τα καρτέρια της παγάνας.

Από το κοινό ΝΕ κούκος, λ. ηχοποιημένη από τη φωνή "κούκου"⁶.

1. Georgacas-McDonald 78, 165, 319.

2. Αντιχάρισμα 202-203.

3. Meyer, NS II 36' Berneker 658. Κατά τον Meyer στα σλαβ. πρέπει να αποδοθούν και τα ελλην. προσηγ. κούβελος "μεγάλο δοχείο", κουμπλίτσα "ξύλινο δοχείο γάλατος" και κουμπλίτσι "δοχείο αρμέγματος".

4. Georgacas -McDonald, ό.π.

5. Parahagi 428.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Κουκουλάκι, το (stu kuklák' * Καπ.)

Ονομασία υψώματος, στη κορυφή της οποίας υπάρχει μια καλύβα και κοντά της βράχος που σύμφωνα με τον πληροφορητή μου μοιάζει με κουκλάκι.

Το τοπν. από το προσηγ. **κουκούλι, το** "ο βράχος, η πέτρα" (βλ. τοπν. στα Ε.Α.) και την υποκορ. κατάλ. **-άκι** με αποβολή του άτονου **υ**. Η ονομασία του τόπου από τον βράχο που βρίσκεται στην κορυφή του υψώματος.

Κουκουτσίνως, της (stɛ kukutɕinus' Νεγ.)

Τοποθεσία όπου βρισκόταν άλλοτε το σπίτι της οικογένειας Κουκουτσίνου.

Το τοπν. προέρχεται από το ανδρων. **Κουκουτσίνω** κι αυτό από το επών. **Κουκουτσίνος** και την ανδρων. κατάλ. **-ω**. Το επών. **Κουκουτσίνος** (< **Κοκοτσίνος**) προέρχεται από το επών. **Κοτσίνης** ή **Κοτσίνας** (βλ. τοπν. **Κοτσίνως, της**, στα Ε.Ε.) και την ανδρων. κατάλ. **-ω** > **Κοτσίνω**, απ' όπου ανδρων. επών. **Κοτσίνας**¹ και με αναδίπλωση **Κοκοτσίνος**².

Κούλη, του (st kúl' Νεγ.)

Θέση όπου αμπέλι που ανήκε σε κάποιον Γιαννακούλη.

Το κυριών. τοπν. από το βαφτ. **Κούλης** (πβ. και επών. **Κούλης**³) κι αυτό από το υποκορ. βαφτ. **Γιαννακούλης** που προέρχεται από το επίσης υποκορ. **Γιαννάκης** (< **Ιωάννης**) και την υποκορ. κατάλ. **-ούλης** (< **-ούλι** < λατ. **-ullus**). Το υποκορ. βαφτ. **Κούλης** δεν προέρχεται μόνο από το **Γιαννακούλης**, αλλά και από τα **Τάκης** (< **Δημήτρης**) - **Τακούλης-Κούλης**, **Γιώργος-Γιωργάκης-Γιωγακούλης-Κούλης** κλπ. Βλ. και Μπούτουρα (73), ο οποίος παράγει το βαφτ. **Κούλης** από το υποκορ. **Κυριακούλης** < **Κυριάκος**. **Κουλλούρι, το** (stu klur' Βίτσ.-Βοβ.-Νεγ.) - **Κουλλούρια, τα** (sta klúrɣá' Μαν.-Νεγ.-Σκ.)

Έκταση με χωράφια κυκλικά περιτοιχισμένη (Βίτσ.) *ονομασία μεγάλου κάμπου κάτω από το Λάκκο Ρογγά (Βοβ.) *ονομασία του

1. ΟΤΕ Θεσσ.

2. Η συσχέτιση του επων. με το ΝΕ κουκούτσι, και επών. Κουκούτσης (Αντιχάρισμα 173) δεν είναι δυνατή αφού θα χρειαζόταν μια ανύπαρκτη ανδρων. κατάλ. ***ίνω**. Τα ανδρων. από το επών. Κουκούτσης θα ήταν Κουκούτσαινα ή Κουκούτσω.

3. ΟΤΕ Αθ.

περιβόλου της εκκλησίας της Παναγίας που είναι κλεισμένος κυκλικά με τοίχο (Νεγ.)· αμπέλια φραγμένα με πεζούλια (Μαν.)· τοποθεσία με χωράφια περιτριγυρισμένα με χαμηλούς τοίχους (Νεγ.)· χωράφια χωρισμένα με πεζούλια (Σκ.).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κουλλούρι** (<μεσν. **κουλλούριν** < μετγν. **κολλούριον** < αρχ. **κολλύρ-ιον**, υποκορ. του **κολλύρα**)¹ που στην Ήπειρο εμφανίζεται με τον τύπο **κ'λλούρ'**, το και σημαίνει "περίβολο, περιμαντρωμένο τόπο, ιδιαίτερα της εκκλησίας"², και κατ'επέκταση "κάθε περιτοιχισμένο τόπο (χωράφι, αμπέλι κλπ.)".

Κουμαριές, οι (stɛ kumarjés· Δόλ.)

Τοποθεσία όπου σήμερα δεν υπάρχει ούτε μια κουμαριά.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κουμαριά** < μεσν. **κουμαρ-έα** < αρχ. **κόμαρον**³.

Κουμπή, του (st kumbí· Βοβ.)

Ενν. η ράχη. Ονομασία υψώματος, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κουμπής** (συνηθισμένο επών. Σαρακατσάνων του Ζαγορίου) κι αυτό από το κοινό ΝΕ **κουμπί** (< μεσν. **κομβ-ίον**, υποκορ. του αρχ. **κόμβος**)⁴ όχι όμως από τη σημασία που έχει η λ. στην κοινή ΝΕ⁵, αλλά από την επιθετ. σημασία που έχει η λ. στο Ζαγόρι (πβ. τη φράση: *kumbi íni u Kíratéhus* = κουμπί είναι ο κερατένιος), όπου η λ. **κουμπί** χρησιμοποιείται και με τη σημασία του επιθ. **κουμπένιος** "ο καλοκαμωμένος"⁶ (<κουμπί + επιθετ. κατάλ. -ένιος).

1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

2. Μπόγκας 1 181.

3. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

5. **Αντιχάρισμα** 174· Τριανταφυλλίδης 57.

6. Μπόγκας 2 222.

Κουμπή, η Σπηλιά του (st splä t kumbi ' Βραδ.)

Ονομασία σπηλιάς και των γύρο λιβαδιών που για πολλά χρόνια νοίκιαζε για βόσκηση ο Σαραιατσάνος Κουμπής. (βλ. προηγούμενος τοπν.).

Κουνέλως, της (stɛ knélus ' Λιασι.)

Ενν. το στάλο· από το παρατσούκλι που είχε η οικογ. της Μαρίας Τσέτση, η οποία στάλιζε εκεί τα πρόβατά της.

Το τοπν. από το παρωνύμιο **Κουνέλης** (πβ. και επών. **Κουνέλης**¹) < κοινό ΝΕ **κουνέλι** (< ιταλ. **coniglio**)² και την ανδρων. κατάλ. **-ω**.

Κουνέτσινας, της (stɛ kunétsinas ' Τσεπ.)

Ενν. η σιάλα.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Κουνέτσινα** < επών. **Κουνέτσης** + ανδρων. κατάλ. **-αίνα**. Το επών. **Κουνέτσης** από τον πληθ. **cunetɛ** του αρομ. ουσ. **cunetă** "μικρή φιάλη (συνήθως μεταλλική)"³ κι αυτό από το ιταλ. **cunetta** "μικρός οχετός". Της ίδιας ετυμολ. αρχής και το (από επαγγελματικό) επών. **Κονετάς**⁴.

Πιθανή όμως η προέλευση του επών. και από τα σλαβ., όπου βουλγ. **КОНЕЦ** "το νήμα, η κλωστή" και **КОНЕЦ** "το τέλος"⁵. Πβ. και τοπν. **Κανέτση, του** στα Ξ.Σ.

Κουνιές, οι (stɛ khés ' Μεσ.)

Τοποθεσία με κυματιστή επιφάνεια που δημιουργεί μικρές λακκούβες.

Το τοπν. από το Ηπειρ. προσηγ. **κ'νία**, η "η κούνια"⁶ < κοινό ΝΕ **κούνια** "το λίκνον"⁷. Ο τύπος προήλθε κατά τον Αναγνωστόπουλο από συνίζηση και συστολή του φθόγγου **i** στο κλειστότερο ημίφωνο **j**⁸.

1. Τριανταφυλλίδης 55.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Ραραhagí 408.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 470.

6. Μπόγκας 1 193.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

8. Αναγνωστοπούλου, Ζαγόρι 37.

Η ονομασία του τόπου οφείλεται στην ομοιότητα των αλλεπάλληλων μικρών κοιλωμάτων με κούνιες μικρών παιδιών. Πβ. και το ταυτόσημο τοπν. **Σαρμανίτσα** (βλ. το τοπν. στα Ε.Αρ.).

Κουραδάς, ο (stun guraδά· βίτσ.)

Ονομασία πηγαδιού.

Κατά τον Σάρρο "...διότι είχαν ρίψει ποτε κόπρανα προς εκδί-
κησιν"¹. Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κουράδι** "κόπρανο, περίττωμα"²
και την περιεκτική τοπν. κατάλ. **-άς**³.

Κουραδόλακκος, ο (stun guraδόλαku· Καμν.)

Ονομασία λαγαδιού και της γύρο περιοχής, όπου στάλιζαν τα πρόβατα.

Το τοπν. σύνθετο από το κοινό ΝΕ **κουράδι** "κόπρανο, περίττωμα"⁴ και το ουσ. **λάκκος**.

Κουκουρέλια, τα (sta kurkurélé· Τσεπ.)

Τοποθεσία με χωράφια και βοσικότοπους με χαμόκλαδα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κουκουρέλης**⁵ με ανάπτυξη του **κ**
(πβ. **βλίτο** > **βλίτρο**, **κατακυλώ** > **κατρακυλώ** κλπ.)⁶. Το επών. **Κουκου-**
ρέλης από το επών. **Κουκούρης**⁷ + την ανθρωπων. **-έλης**, και το επών.
Κουκούρης από το προσηγ. **κούκουρο** (ν) "ο θύλαξ, η φαρέτρα"⁸ μεσν.
κούκουρον⁹ < λατ. **cucurum** "η φαρέτρα"¹⁰.

1. Σάρρου, Βίτσα 201.
2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
3. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 446, 528, 571.
4. Δεν πρέπει να σχετιστεί το α' συνθ. του τοπν. με τη λ. **κουράδι** "πούμνιον προβάτων και αιγών" αφού η λ. με τη παραπάνω σημασία, που χρησιμοποιείται ιδιαίτερα στην Κρήτη, δεν είναι γνωστή στην Ήπειρο.
5. ΟΤΕ Αθ.
6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ρ.
7. ΟΤΕ Θεσσ.
8. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.
9. Du Cange, Gr. 728.
10. Du Cange, Lat. 644.

Πβ. και το τοπν. από τη Λάικια Σούλι, όπου **Κουκουρέλια**, τα "αυγοειδείς χωματόλοφοι"¹.

Κουρλιαγκάτικα, τα (sta kurlágátka' Σκ.)

Τοποθεσία με αμπέλια, ιδιοκτησία της οικογ. Κουρλιαγά. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **κουρλιαγκάτικος** (κατά παράλειψη των εννοουμένων ουσ. **αμπέλια, κτήματα** κλπ.) κι αυτό από το επών. **Κουρλιαγάς** και την επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Το επών. **Κουρλιαγάς** από το Ηπειρωτ. προσηγ. **γκιρλιαγκούς** "η τραχεία αρτηρία ζώου ή ανθρώπου"² (με τροπή του **i > u** από τη γειτνίαση με το υγρό **l**³) κι αυτό από το βουλγ. ГРЪКЛИЯ "ο λάρυγγας"⁴ (πβ. σερβοκρ. **grkľan**⁵, ρωσ. горло κλπ.⁶).

Κουστιάλια, τα (sta kuštčálá' Λιασι.) Κουστιάλες, οι (sts kuštčáľis' Φρ.)

Πρόκειται για διαφορετική ονομασία της ίδιας τοποθεσίας και χαρακτηρίζει μακρόστενη πλαγιά ανάμεσα από ρέματα, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. από το αλβ. **kushti** "ο όρος// το τάξιμο// το στοιχημα"⁷ και την ελλην. κατάλ. **-άλι** ή τη μεγεθ. **-άλα**⁸. Η αλβ. λ. δε μαρτυρείται ως προσηγορική στα ελληνικά, αλλά πρέπει κάποτε να υπήρξε, όπως φαίνεται κι από τη φράση "**αρχίν'καν οι οικιπιτά-**

1. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια Λάικιας Σουλίου.", ΗΕ 25 (1976) 49.

2. Μπόγας 1 96, στο λ. γκιργκ'λιάγκους.

3. Βλ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ. στο λ. ου.

4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 179.

5. Ρορονίτς 25, 352.

6. Miklosich 63, λ. ger-(3)' Vasmer, REW I 296.

7. Γκίνης 221' Χριστοφορίδης 175.

8. Μηνά, Μεγέθυνση 79.

ρ'δεις τα κούδτου-μούδτου" την οποία χρησιμοποιούσαν οι Γιαννιώτες για τους Αρβανίτες (Αργυροκαστρίτες, Μαργαριτιώτες κλπ.), όταν κατέβαιναν στα Γιάννινα¹.

Κουτσιλιά, του (st kutslíá· Τζ.)

Ενν. το καρτέρι (για τη λ. βλ. στο τοπν. Γελαδιά, το Καρτέρι στη, στα Ε.Ε.). Θέση, όπου έστηνε ενέδρα (καρτέρι) ο κυνηγός Κουτσιλιάς (σήμερα Κουτσιλίδης) από τη Τζοντίλα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Κουτσιλιάς (πβ. και επών. Κοτσιλέας²) κι αυτό από παρωνύμιο Κουτσιλιάς < ουσ. κοτσιλιά, η³ + πτωτ. -ς. Το ουσ. κοτσιλιά, η από το ουσ. κότα (και κοτοστη σύνθεση) + ουσ. τσιλιά (< τσιλώ < τιλώ)⁴ με απλολογία. Από το κοτσιλιά και το κοινό ΝΕ κουτσουλιά⁵.

Κουτσιλιάς, ο Λάκκος της (stu laku ts kutslás· Σοπ.)

Όνομασία λαγκαδιού που συναντάμε αριστερά μας κατηφορίζοντας από το Σοποτσέλι προς το δημόσιο δρόμο.

Το περιφραστικό τοπν. από τα ουσ. λάκκος (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.)

1. Μπόγκας 1 195.

2. ΟΤΕ Θεσσ.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Φιλήντα, Γλωσσογν. 2 198.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

και **κοτσιλιά,η** (βλ. προηγούμενο τοπν.) που χρησιμοποιείται σε περιληπτικό ενικό. Η ονομασία του τόπου από το ότι στο βαθύ και σκιερό αυτό λαγκάδι στάλιζαν τις ζεστές ώρες του καλοκαιριού τα γιδοπρόβατα του χωριού.

Κουτσοκέφαλος, ο (stun guṭsukéfalu° Κουκ.)

Ονομασία της τοποθεσίας γύρο από το εικόνισμα του Αγίου Νικολάου.

Η θέση οφείλει το όνομά της στο εξής περιστατικό: Κάποιος Κουκουλιώτης σε ενέδρα τραυμάτισε έναν από τους ληστές που στα 1886 είχαν ληστέψει το χωριό Κουκούλι. Οι υπόλοιποι της συμμορίας, επειδή δεν είχαν χρόνο για να τον πάρουν μαζί τους και επειδή δεν ήθελαν να αναγνωριστεί ο τραυματίας, γιατί έτσι θα προδίδονταν και οι υπόλοιποι της παρέας, τον αποκεφάλισαν και πήραν το κεφάλι μαζί τους. Το αποκεφαλισμένο πτώμα ενταφιάστηκε στη θέση αυτή και από τότε πήρε το όνομα Κουτσοκέφαλος. Αργότερα διαπιστώθηκε πως ο ληστής ήταν ο Χριστόδουλος Χριστοδουλάκος, ένας από τους Σαρακατσάνους που παραθέριζαν με τα κιοπάρια τους στις θερινές βοσκές του Κουκουλίου. Γι' αυτό και ο παρακείμενος λάκκος λέγεται **Λάκκος του Χριστοδουλάκου** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.)¹.

Το τοπν. **Κουτσοκέφαλος** είναι σύνθετο με α' συνθετ. το πρόθημα **κουτσο-**, το οποίο δηλώνει ότι το β' συνθετικό είναι "κωλοβωμένο"² (από το **κοψο-** με τροπή του ψ σε **τσ**, όπως εμφανίζεται στα σύνθετα: **κοψοχειίλης, κοψοπόδης και κοψοπόδαρος, κοψομύτης** κλπ.³) και το ουσ. **κέφαλος, ο**, μεγεθ. του ουσ. **κεφάλι, το**⁴.

Κουτσομούλια, τα (sta kuṭsumíḷa° Φρ.)

Τοποθεσία με αμπέλια κι έναν μικρό νερόμυλο που, επειδή δεν είχε πολύ νερό, δε λειτουργούσε όλο το χρόνο.

Το τοπν. σύνθετο με α' συνθετ. το πρόθημα **κουτσο-** που εδώ

-
1. Περισσότερα για το περιστατικό βλ. στου Κ. Λαζαρίδη, "Ο Κουτσοκέφαλος του Κουκουλίου." ΗΕ 9 (1960) 395-400.
 2. Δημητράκου, Λεξ., στο λ.
 3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **τσ**° Δημητράκου, Λεξ., στις λ.
 4. Μηνά, Μεγέθυνση 83.

δηλώνει υποκορισμό (βλ. και προηγούμενο τοπν.) και το ουσιαστ. **μύλος**, ο. Η αλλαγή του γένους και της κατάλ. σύμφωνα προς τα: **κουτσοδρόμι**, **κουτσολάκκι**, **κουτσοκούτι**, **κουτσοχώρι**, **κουτσουνέρι** κλπ. Ο πληθ. από τις πολλές ιδιοκτησίες και αναλογικά προς τις λ. **χωράφια**, **κτήματα** κλπ.

Το τοπν. συναντιέται και σε άλλα μέρη, όπως π.χ. **Κουτσομύλι** "μικρός μύλος" (Ναυπακτία)¹, **Κουτσομύλια** (Δελβινάκι)², **Κουτσομύλια** "λόγω της λειτουργίας εκεί σε παλιά χρόνια νερόμυλων" (Ευρυτ.)³, **Κουτσομύλια** "τα χωράφια και οι βοσκότοποι που βρίσκονται γύρο από τον **Κουτσόμυλο**" (Καλέντζι Ιωανν.)⁴ κλπ.

Κουτσομύτη, η Ράχη (st ráχ kutsumít· Σκ.)

Ονομασία ράχης όπου έβοσκε τα ζώα του κάποιος κτηνοτρόφος Κουτσομύτης από το χωριό Σκαμνέλι.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κουτσομύτης**⁵ κι αυτό από το παρωνύμιο **κουτσομύτης** < πρόθ. **κουτσο-** (βλ. στο τοπν. **Κουτσοκέφαλος**, στα Ε.Ε.) + το ουσ. **μύτη, η**. Το προσηγ. **κουτσομύτης** ως κύριο όνομα συνηθίζονταν ήδη από τους βυζαντινούς·πβ. και το ταυτόσημο βυζ. **Ρινόμητος**⁶.

Κουτσορίνας, της (sts kutzurínas· Νεγ.)

Ενν. το **χωράφι**· τοποθεσία στην ευρύτερη περιοχή Ρακρέλια προς Ν του χωριού Νεγάδες, όπου χωράφι ιδιοκτησία κάποιας Κουτσορίνας.

Το τοπν. κυριών. από το όνομα **Κουτσορίνα** που είναι σύνθετο από το θηλ. επίθ. **κουτσή** (και **κουτσο-** στη σύνθεση) + το θηλ. βαφτ. **Ρίνα** (< **Αικατερίνη**)⁷.

-
1. Θ. Παπαθανασοπούλου, "Τοπωνύμια της Περίστας Ναυπακτίας." **Διαλεκτική**, τεύχ. 8-10 (Φεβρ.-Απρίλιος 1966) 18.
 2. Ν. Πατσέλη, "Τοπωνυμικά Δελβινακίου." **ΗΕ** 15 (1966) 363.
 3. Π. Βασιλείου, "Τοπωνυμικά Ευρυτανίας." **Ευρυτανικά** Αθήνα 1962 138.
 4. Λαζάνη, **Κατσανοχ. Ι** 671.
 5. Βλ. και **ΟΤΕ Αθ**.
 6. Τριανταφυλλίδης 81.
 7. Μπούτουρας 54· το βαφτ. **Ειρήνη** δίνει συγκεκριμένο τύπο βαφτιστικού **Ρήνη** (βλ. Μπούτουρας 64).

Κουφάλα, η (sn gfála· Διασκ.)

Τοποθεσία με πηγή που το νερό της βγαίνει από κουφάλα ενός πλατάνου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κουφάλα, η** "κοίλωμα σε κορμό δέν-τρου". Η λ. κατά τον Ανδριώτη¹ από το αρχ. επίθ. **κούφος** + κα-τάλ. **-άλα**. Κατά τον Μηνά από το **κούφιλος** (< **κούφος**) + μεγεθ. κα-τάλ. **-άλα**².

Κουφάρα, η ή Κουφάρες, οι (zd gfára ή stɔ kfáris· Καμν.)

Ονομασία χωραφότοπου, όπου έσπερναν δημητριακά.

Από το κοινό ΝΕ **κουφάρι** "το πτώμα" (< μεσν. ***κουφάριον** < μεσν. **κούφον** και **κούφος**)³ και τη μεγεθυντ. κατάλ. **-α**⁴. Στο χωριό δε διασώζεται η αιτία που προκάλεσε την ονομασία του τόπου.

Κουφίτσια, τα (sta kfítɕsa· Διασκ.)

Περιοχή με χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. του Βασ. Φανίτσι-ου που ήταν γνωστός στο χωριό με το παρωνύμιο kfítɕss (=Κουφί-τσης).

Το τοπν. από το παρωνύμιο **Κουφίτσης** με μεταπλασμό: **τ(ου) Κ(ου)φίτσ(η) > το Κ(ου)φίτσ(ι)θ** πληθ. αναλογικά με τους πληθυντ. **χωράφια** κλπ. Ο Βασ. Φανίτσιος⁵ αναφέρει την αιτία που δημιούργησε το παρωνύμιο της οικογένειάς του: "Ο κοινωφελής Σωτήριος Κοφίτσης, που λέει ο πάππος μου = ο πατέρας του πατέρα μου - ο Σ.Χ. Φανίτσιος, γραμμένος με το παρατσούκλι μας που μας βγήκε από την "Κουφίτσου", τη μάννα του τη Λένη (σ'όνομά της Λέγκω η πρώτη αδερφή μου) που κουφάθηκε στον Αη Νικόλα από τον κρύο αέρα που φυσούσε εκεί παϊαίνοντας για το χωράφι μας...".

Κουφογιάννη, του (st kufoγián· Βιτσκ.)

Ενν. το χωράφι. Από την ιδιοκτησία της οικογ. Κουφογιάννη η ονομασία και στην ευρύτερη περιοχή.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 82.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Για την κατάλ. βλ. Μηνά, Μεγέθυνση 42 κεξ.

5. Βασ. Φανίτσιου, Η Ζαγορίσια Ιστορία του Λαμπρίδη μας, 198.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κουφογιάννης** κι αυτό σύνθετο από το επίθ. **κουφός** (< αρχ. **κωφός**, πβ. και επών. **Κουφός**¹) και το βαφτ. **Γιάννης**. Το επίθ. **κουφός** ως α' συνθετ. συχνό σε επών.: π.χ. **Κουφογιώργας**, **Κουφοπαντελής**, **Κουφοδήμος**, **Κουφοζαφείρης**, **Κουφολάμπρος** κλπ.².

Κοψώνα, η (zd gυρξόνα' Καμν.)

Τοποθεσία με τρεις πηγές από όπου ποτίζονταν οι κήποι του χωριού.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **κοψ'ώνα, η** "το μέρος του αυλακιού, όπου ο νεροκράτης 'κόβει' το νερό για να το διευθύνει, όπου πρέπει"³ κι αυτό από το ρ. **κόπτω** "κόβω, αποκόπτω// κωλύω, σταματώ, εμποδίζω"⁴ και μάλιστα από το θέμα του αορ. + την κατάλ. **-ώνα** (< **-ώνας**)⁵ κατά τα **αρμέγω > αρμεγώνα(ς)**, **κρύπτω > κρυψώνα(ς)** κλπ. Για την αλλαγή του γένους βλ. Χατζιδάκη, **MNE** 2 60-61.

Κρασιά, η (zd gραιά' Βίτσο.-Δεμ.-Καλ.-Καπ.-Μπάγ.-Ντ.-Πέτρ.-Φρ.) - **Κρασιές, οι** (sts krahiés' Βοβ.-Καβ.-Νεγ.-Πάπ.-Σκ.).

Τοποθεσίες, όπου υπάρχουν πολλές κρασιές, δέντρα που ευδοκιμούν στα "φτωχά" εδάφη του Ζαγορίου.

Το τοπν. φυτών. από το κοινό ΝΕ **κρασιά, η** < μεσν. **κρανέα** < αρχ. **κράνεια**⁶. Το τελευταίο συγγενικό προς το λατ. **cornus**, απ' όπου το αρομ. **cornu** και το ρουμ. **corn**⁷.

Κρασιά, η Βρύση (st vrís krahiá' Καμν.-Τσεπ.)

Ονομασίες πηγών σε θέσεις, όπου υπάρχει το γνωστό δέντρο

1. Τριανταφυλλίδης 55, 60.

2. Τριανταφυλλίδης 105' ΟΤΕ Αθ.

3. Μπόγκας 2 30.

4. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **-ώνα**.

6. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.' πβ. επίσης το αρχ. **κράνος** και **κράνον** για τη δήλωση του δέντρου και του καρπού αντίστοιχα. Από το τελευταίο και το ομηρικό **κρανεΐη** (Walde I 276).

7. Parahagi 382' Κοτολούλης 144.

κρανιά (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Το τοπν. περιφραστικό από τα ουσ. βρύση, η και κρανιά, η. Το β' μέρος της περίφρασης (η λ. κρανιά) χρησιμοποιείται εδώ, ως παράθεση (δηλ. "η βρύση που είναι στη θέση Κρανιά"), γι' αυτό και η εκφορά της σε ονομαστική πτώση.

Κρανιά(ς), ο Λάγκος (της) (stu laku ts kranás· Λιασκ.-
stu láku kraná· Τσεπ.).

Ονομασία λαγκαδιού, όπου πολλές κρανιές. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό (Λιασκ.)· στο τοπν. από το Τσεπέλοβο η λ. **κρανιά** χρησιμοποιείται ως παράθεση του ουσ. **λάγκος** (βλ. για τη λ. τοπν. **Λάγκος, ο** στα Ε.Ε.). Βλ. και προηγούμενα τοπν. Τα τοπν. φυτώνυμα.

Κρανούλα, η (zd granúla· Μον.)

Το τοπν. φυτών. από το προσηγ. κρανούλα, η "η μικρή κρανιά" <κρανιά + υποκορ. κατάλ. -ούλα.

Πβ. και ονομασία χωριού Κρανούλα στην περιοχή Ιωαννίνων.

Κρανούλα(ς), η Βρύση (της) (st vrís ts kranúlas· Βίτσ. -
st vrís kranúla· Ντ.).

Περιφραστικά τοπν. από τα ουσ. βρύση, η και κρανούλα, η (βλ. προηγούμενο τοπν.). Στο τοπν. από την Ντοβρά το ουσ. **κρανούλα** ως παράθεση του ουσ. βρύση, δηλ. "η βρύση που είναι στη θέση Κρανούλα"· βλ. και τοπν. Κρανιά(ς), ο Λάγκος (της) στα Ε.Ε.

Κρέμαση, η (zd grémas· Ντρ.)

Κατηφορική τοποθεσία απ' όπου, πέφτοντας με δύναμη το νερό, σχηματίζει καταρράκτη.

Το τοπν. από το ουσ. **κρέμαση, η** "κατωφερής τόπος απ' όπου πέφτει ορμητικά το νερό"¹, αρχ. **κρέμασις** κι αυτό από το ρ. **κρεμάω** ή **κρεμάζω** + κατάλ. **-σις**².

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. LSJ, στη λ. κρεμάθρα· H.Frisk, Griech. etymologisches Wörterbuch, στο ρ. κρεμάννυμι.

Η λ. δάνειο από τα ελλην. και στα αρομούνικα *cremase* "η κρεμά-
λα //ο κρεμαστός"¹.

Κρεμάσματα, τα (sta krimázmata· Λιασκ.)

Τοποθεσία με ψηλούς και κατακόρυφους βράχους που φαίνονται
σα να κρέμονται.

Από το προσηγ. *κρέμασμα*, το "η ενέργεια του κρεμά"², μεταρ-
ρηματικού ουσ. από τον αόρ. του ρήμ. *κρεμά* + την κατάλ. -μα
που δηλώνει το αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος σύμφωνα
με τα *ακούω-άκουσμα*, *αλέθω-άλεσμα*, *διαβάζω-διάβασμα*, *στολίζω-
στόλισμα* κλπ.

Κρεμαστή, η - Κρεμαστό, το (zd grimastí· Α.Μ.-Αρτσ. - stu
krimastó· Ντρ.)

Απόκρημνες τοποθεσίες, όπου το χειμώνα με τα νερά της βρο-
χής δημιουργούνται υδατοπτώσεις.

Από το επίθ. *κρεμαστός*, -ή, -ό "ο κρεμάμενος, ο αιωρούμενος"³,
αρχ. *κρεμασ-τός* < *κρεμάννυμι*⁴.

Το επίθ. ως τοπν. γνωστό στην Αρχαία Ελλάδα: *Κρεμαστή Λά-
ρισα*, *Κρεμαστή* (στην ασιατική ακτή του Ελλησπόντου), *Κρεμαστή*
(Μοισία) και σήμερα σε πολλά μέρη της Ελλάδας⁵.

Κρεμύδα, ο Λαιμός του (stu limó t krimída· Τσερβ.)

Ονομασία διάσελου, άγνωστο από ποια αιτία. Το επών. *Κρεμύ-
δας* υπάρχει και σήμερα στο Τσερβάρι.

Περιφραστικό τοπν. από το ουσ. *λαιμός* (βλ. σχετικό
τοπωνύμιο στα Ε.Ε.) και το επών. *Κρεμύδας*. Το επών. *Κρεμύ-
δας* από το *κρεμύδα*, μεγεθυντικό του κοινού ΝΕ *κρεμύδι*⁶.

Κρεπούρα, η (zd gripúra· Καπ.)

Απόκρημνος τόπος με σχισμές σε βράχια και σαθρό έδαφος.

1. Παραηαgί 385.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Θωμοπούλου, Κέως 106· Κ. Ηλιοπούλου, "Το τοπν. της Ηλείας!" Αθηνά 52(1948)198.

6. Πβ. και Τριανταφυλλίδη 56, όπου πολυάριθμα επών. από φυτά (καρπούς,
λουλούδια κλπ.).

Το τοπν. από το προσηγ. *κρεπούρα, η, μεταρρημ. ουσ. από το ρ. κρεπάω "σπάζω, θραύομαι" (<ιταλ. ρ. crepare "διαρρηγνύομαι" <λατ. crepo, -ui, -itum, -are "κροτώ, παταγώ") και την λατιν. αρχής² κατάλ. -ούρα, σύμφωνα με τα: βαβάζω > βαβούρα, κάθομαι > καθούρα, καίω > καούρα κλπ.³.

Από τα λατιν. τα αρομ. **cripat** "ραγισμένος, σχισμένος // λυπημένος", **cripată** "το σκάσιμο της μέρας, η αυγή", **cripătură** "χαρά-μάδα, ρωγμή", **cripătură** "η φρύδα, η μπουλίτσα"⁴ και τα ρουμ. **crăpa** "σπάζω, ραγίζω", **crăpătură** "η σχισμή"⁵.

Κριάρα, η (zd griára· Βραδ.-Π.Σ.)

Υψώματα που μοιάζουν με κριάρι.

Το τοπν. από το *κριάρα, η <κριάρι (<μεσν. κριάριν <κριάριον, υποκορ. του αρχ. κριάς) + τη μεγεθ. κατάλ. -α.

Κριαράκι, το (stu kriarák· Βραδ.)

Ονομασία χαμηλότερου υψώματος που βρίσκεται κοντά στο τοπν. Κριάρα (βλ. προηγούμενο τοπν.) του Βραδέτου.

Από το κοινό ΝΕ κριάρι (υποκορ. του κριάς), που έχασε την υποκοριστική του σημασία, + την υποκορ. κατάλ. -άκι. Το τοπν. σε αντιδιαστολή προς το τοπν. Κριάρα, η.

Κρούνα, η (zd grúna· Βραδ.-Πάπ.-Τσεπ.) - Κρούνες, οι (st̥s krúnis· Τερβ.)

Ονομασία πηγής σε σπηλιά (Βραδ.)· έτσι ονομάζεται η τελευταία βρύση, ανεβαίνοντας στο ύψωμα της Ραδόβολης, με πολύ κρύο νερό (Πάπ.)· ονομασία βρύσης (Τσεπ.)· τοποθεσία με στρογγυλεμένες πέτρες, όπου άλλοτε πηγές (Τσερβ.).

Το τοπν., παρά τη φωνητική ομοιότητα, δεν έχει σχέση με το γνωστό πουλί, την κ(ου)ρούνα, αλλά πρέπει να αποδοθεί στο προσηγ. ουσ. *κρούνα "η βρύση, η πηγή", υποχωρητικά από το μετγν.

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 130-131.

3. Μηνά, ό.π. 133.

4. Parahagi 387.

5. Κοτολούλης 147.

και νεότ. ρ. **κρουνίζω** "εκχέω υγρόν ως κρουνός"¹ σύμφωνα με τα: **φοβερίζω-φοβέρα, γυρίζω-γύρα, γνωρίζω-γνώρα, σπιθίζω-σπίθα** κλπ.² Το ρ. **κρουνίζω** από το ουσ. **κρουνός, ο** (< *κροσνός < κρήνη³) "η πρώτη πηγή, ανάβλυστις ύδατος εξ ης λαμβάνουσιν αρχήν αι πηγαί"⁴ και την κατάλ. **-ίζω**. Πβ. επίσης και το Ησυχιανό "κρούναι· κρήναι τέλειαι".

Κρουνοζώναρα, τα (sta krunuzúnara· Βραδ.)

Τοποθεσία στη ευρύτερη θέση Κρούνα (βλ. προηγούμενο τοπν.)

Το τοπν. σύνθετο από το τοπν. **Κρούνα** (βλ. παραπάνω) και το προσηγ. **ζωνάρι** (ή **ζουνάρι** και **-ζούναρο** στη σύνθεση). Η λ. **ζουνάρι** στο Ζαγόρι δηλώνει μακρόστενες λωρίδες γης που παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό σε σχέση με τον περίγυρο. Τις περισσότερες φορές χαρακτηρίζουν λουρίδες με βοσκότοπους σε άγονα και πετρώδη εδάφη (βλ. και τοπν. **Αστρακιοζώναρα** στα Ε.Ε.).

Κρούπια, τα (sta krúpchá· Βίτσ.)

Τοποθεσία του Βουνού με χωράφια, όπου έσπερναν βρίζα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κουρούπι, το** (και **κρούπι** με συγκοπή του άτονου υ) "πήλινο δοχείο"⁵. Το τοπν. πιθανώς από πήλινα δοχεία που είχαν βρεθεί κάποτε στα παραπάνω χωράφια. Πβ. και επών. **Κρούπης**⁶.

Από το ουσ. **κρούπι, το** και τα Ηπειρωτ. προσηγ. **κρούπα, η** "η ακάθαρτη και κουρελιάρα" και το άκλιτο **κρούπ** "για τον υπερβολικά μεθυσμένο" (πβ. φράση: **γίν'γκι κρούπ**)⁷. Η λ. δάνειο και

1. Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

2. Βλ. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 76-77.

3. Frisk, *Etymol. Wörterbuch*, στη λ. κρουνός.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ. στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

6. Τριανταφυλλίδης 122' ΟΤΕ Αθ. (11 φορές).

7. Μπόγκας 2 223 και 1 202 αντίστοιχα.

στην αρομ. όπου **εγυρ** "η χύτρα, το τσουκάλι// ο μέχρι θανάτου μεθυσμένος"¹.

Πβ. και τα επών. **Κουρούπης, Κουρουπάκης** (< **κουρούπι** + υποκορ. κατάλ. **-άκης**), **Κουρούπας** (< **κουρούπα**, μεγεθ. του **κουρούπι**)².

Κρουσταλλάτες, οι (*sts kruštalátis*· Λιασκ.)

Ονομασία μικρού υψώματος με κέδρα. Στη θέση υπάρχουν και τρεις μικρές πηγές με κρύο και κατακάθαρο νερό.

Το τοπν. από το ουσ. **κρούσταλλο**, το "ο διαυγής ως κρύσταλλος" (μεσν. **κρούσταλλον** < αρχ. **κρύσταλλος**)³ και την επιθετ. κατάλ. **-άτη**, πληθ. **-άτες** (αρσ. **-άτος**, ουδ. **-άτο**) με παράλειψη του ουσ. **πηγές**.

Κρουονερι, το (*stu kriunér*· Βίτσ.)

Περιοχή στο Βίκο, όπου πηγή με κρύο νερό που πέφτει από ύψος μέσα στη χαράδρα.

Σύνθετο τοπν. από το επίθ. **κρύος** + ουσ. **νερό** (και **-νέρι** στη σύνθεση).

Κρουπόταμος, ο (*stun griupótamu*· Ντομπρ.)

Ελληνική ονομασία του ποταμού **Ρίου Ράτσι** (βλ. το τοπν. στα Ε.Αρ.).

Κρουσιάρες, οι (*sts kripsáris*· Πάπ.)

Ονομασία περιοχής στο "Βουνό" του Μεγ. Παπίγκου πίσω από τη "Στρούγκα", όπου και οι "Κλεφτόβρυσες". Τοποθεσία μέσα σε πεύκα, σε περιοχή όλο ήσκιο.

1. Ραράχαγι 390.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. · Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Το τοπν. από το ουσ. **κρυψιά**, η "η απόκρυψη, το κρύψιμο"¹
+ τη μεγεθ. κατάλ. **-άρα** πβ. **αντηλιά** > **αντηλιάρα**, **φωτιά** > **φωτιά-**
ρα κλπ.²

Κυράνα, η (zd g'irána' Γρεβ.)

Τοποθεσία με πηγή από το βαφτ. όνομα παλιάς αρχόντισσας που είχε εκεί τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις της.

Το όνομα **Κυράνα** σχηματίζεται κατά τον Μηνά³ ίσως από το ουσ. **κυρά** και τη μεγεθ. κατάλ. **-άνα** (πβ. και μεσν. **κυράνα** "η μητέρα"). Κατά τον Μπούτουρα⁴ από την επίκληση **κυρά** σε συνδυασμό με το βαφτ. **Άννα** (πβ. και **Κυρμεγάλος** < **κυρ-Μεγάλος**, **Κυρμέντιος** < **κυρ-Μέντιος** κλπ.).

Το όνομα ως θηλ. βαφτ. **Κυράνα** και **Κιουράννα**⁵ και μητρων. επών. **Κυράννας**⁶.

Κυραλέξη, του (st k'iraléks' Τσεπ.)

Ενν. η γέφυρα.

Κυριών. τοπν. από την επίκληση **κυρ** "ο κύριος" (από την κλητ. **κύρι** του **κύρις** < **κύριος**)⁷ και το βαφτ. **Αλέξης** (< **Αλέξανδρος**)⁸ κάποιου που δαπάνησε για την κατασκευή του γεφυριού.

Κυραχριστοδουλίνας, το Σιάδι της (stu šád ts k'iraxstudulinas' Τσεπ.)

Ονομασία βοσκότοπου όπου έβοσκε τα πρόβατά της κάποια αρχόντισσα Χριστοδουλίνα.

-
1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.
 2. Μηνά, **Μεγέθυνση** 115, 118.
 3. Μηνά, **Μεγέθυνση** 100 και σημ. 4.
 4. Μπούτουρας 112.
 5. Σταμνόπουλος 207, όπου δίνεται η ίδια περίπου ερμηνεία με του Μηνά.
 6. **Αντιχάρισμα** 194.
 7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 8. Τριανταφυλλίδης 13.

Το περιφραστικό τοπν. από το ουσ. **σιάδι** (βλ. στο τοπν. **Γιωργολιανίνας**, το **Σιάδι της** - Ε.Ε.) και το σύνθετο κύριο όνομα **Κυραχριστοδουλίνα** (από την επίκληση **κυρά-** και το ανδρων. **Χριστοδουλίνα** < **Χριστόδουλος** + ανδρων. κατάλ. **-ίνα**) με αποβολή του **κ** στο συμφ. σύμπλεγμα **χρστ** που δημιουργείται μετά τη συγκοπή του άτονου **i**.

Κυριάκα, του (st k'irg'áka' Δεσν.)

Ενν. τη βρύση* από το επών. **Κυριάκας**, με χρήματα του οποίου χτίστηκε η βρύση.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Κυριάκας** το οποίο ή προέρχεται από το βαφτ. **Κυριάκος** και τη μεγεθ. κατάλ. **-ας** κατά τα **Αντώνης-Αντώνας, Μανόλης-Μανόλας, Παντελής-Παντέλας** κλπ.¹ ή είναι μητρων. από το θηλ. βαφτ. **Κυριάκα** (< **Κυριακή**)².

Κυριάκη, του (st k'irg'ák' Φλ.)

Ενν. τη ράχη, όπου ο τσομπάνος **Κυριάκης** έβοσκε τα πρόβατά του.

Το βαφτ. **Κυριάκης** από παρωνύμιο³ **κυριάκης** (ή **κυριάκος** και θηλ. **κυριάκη**) λέξεις με τις οποίες στη Ήπειρο ονομάζουν τα αρσενικά ή θηλυκά βόδια αντίστοιχα που γεννήθηκαν ημέρα **Κυριακή**⁴.

Πβ. και τα κυριών. τοπν. **Κυριάκι** "όνομα χωριού" (Δειβαδιά)⁵. **Κυριάκι** (Βοιωτία)⁶ και **Santa Ciriáca** από την Κάτω Ιταλία⁷.

Κύρκου, του (st k'irk' Τσερν.)

Περιοχή όπου χωράφι ιδιοκτησία της οικογ. **Κύρκου**.

1. Μηνά, **Μεγέθυνση** 168.

2. Μπούτουρας 73.

3. Τριανταφυλλίδης 54.

4. Μπόγκας 1 203 και 2 76.

5. ΜΕΕ.

6. Λαογραφία 4 (1913-14) 576.

7. Rohlf's, Diz. TO Cal. 296.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κύρκος** (και **Κύρκας**¹) κι αυτά από τα αντίστοιχα βαφτιστικά². Τα τελευταία από τα προσηγ. **κύρ-κος** και **κύρκας** που από τη βυζαντινή εποχή χρησιμοποιούνται ως θωπευτικές προσωνυμίες εραστών³.

Κυρλιάτικα, τα (sta k'irljätka' Καλ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν πολλά αμπέλια.

Κυριών. τοπν. από το **κυρ-** (βλ. τοπν. **Κυραλέξη, του** στα Ε.Ε.) το βαφτ. (Η)λί^{ας} και την επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Η ονομασία του τόπου από κάποιον άρχοντα Ηλία που είχε εκεί κτήματα.

Κώστα, του (st kósta' Πέτρ.)

Ενν. η βρύση· η μεγαλύτερη πηγή του δάσους από το όνομα του μεγάλου τσέλιγκα Κώστα⁴ που πότιζε και αλάτιζε τα ζώα του εκεί.

Κώστα, η Χούνη του (st χύν ε kósta' Βοβ.)

Ονομασία στενού λαγκαδιού, "χούνης" (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.), από κάποιον υλοτόμο Κώστα που σκοτώθηκε εκεί από το πεύκο που έκοβε.

Κώσταινας, της (sts kóstinas' Τσεπ.)

Ενν. το σιάδι. Την ονομασία του οφείλει στο ότι εκεί σκοτώθηκε το 1930 η Νεγαδιώτισσα Κώσταινα, νύφη στο Τσεπέλοβο, από τον γιό της και κάποιον Δουλούδη.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Κώσταινα** (< βαφτ. **Κώστας** + ανδρων. κατάλ. **-αινα**).

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Ο Μπόγκας αναφέρει από την Ήπειρο αρσ. βαφτ. **Κύρκος** και θηλ. **Κύρκου** τα οποία θεωρεί ως εξελίξεις των βαφτ. **Κυριακός, Κυριακή** (Μπόγκας 1 443, 444).

3. Στ. Κυριακίδου, "Περί της λ. κύρκακης." *Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher* 4 (1923) 341- 344.

4. Βλ. Τριανταφυλλίδη 186, σημ. 179.

Κωσταρά, του (st kustará · Ι.)

Ενν. το χωράφι.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κωσταράς** κι αυτό από το βαφτ. **Κωσταράς** < **Κώστας** + μεγεθ. κατάλ. **-αράς**, η οποία εδώ έχει χάσει τη μεγεθυντική της σημασία. Πβ. και τα **Αναγνωσταράς**, **Αντωναράς**, **Γεωργαράς**, **Γιανναράς** κλπ.¹.

Κωσταρέλ(λ)η, του (st kustarél' · Μπάγ.)

Δασωμένη περιοχή, όπου παλιά υπήρχαν αμπέλια, προς Β του χωριού, ιδιοκτησία της οικογένειας Κωσταρέλ(λ)η.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κωσταρέλ(λ)ης** κι αυτό από το **Κωσταράς** (βλ. προηγούμενο τοπν.) + υποκορ. κατάλ. **-έλ(λ)ης**.

Κωστόπουλα, τα (sta kustópla · Τζ.)

Ονομασία χωραφιών, ιδιοκτησία της οικογ. Κωστόπουλου.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κωστόπουλος** (< βαφτ. **Κώστας** + υποκορ. κατάλ. **-πουλος**) με αλλαγή του γένους: **τ(ου) Κωστόπ(ου)-λ(ου)** το **Κωστόπ(ου)λυ**. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα ουσ. **κτήματα**, **χωράφια** κλπ.

Λαγαρούς της (sts laγarús · Τζ.)

Ενν. η βρύση.

Το τοπν. προέρχεται από το ανδρων. **Λαγαρού** κι αυτό από το επών. **Λαγαράς**² και την ανδρων. κατάλ. **-ού** (πβ. **Βασιλού**, **Μιχαλού**, **Λουκού** κλπ.). Το επών. **Λαγαράς** από το **Λογαράς**² με αφομοίωση κι αυτό από το κοινό ΝΕ **λογάρι**, το "το χρήμα, ο θησαυρός"³ και την

1. Μηνά, Μεγέθυνση 171.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

κατάλ. -άς.

Με το ίδιο όνομα είναι γνωστό τμήμα του Αμβρακικού κόλπου, τοποθεσία στη Τριφυλία¹ με τον τύπο: Λογαρού και στα Τζουμέρκα² με τον τύπο: Βρύσις του Λαγαρού.

Λαγού, του (st laγύ· Δεμ.)

Ενν. το χωράφι. Τοποθεσία όπου χωράφι, ιδιοκτησία της οικουγ. Λαγού.

Κυριών. τοπν. από το επών. Λαγός <κοινό ΝΕ λαγός (πβ. και επών. Λαγουδάκης)³.

Λαγουδάρι, το (stu laγδάρ· Πάπ.)

Στενόμακρη λωρίδα γής, κάτω από την τοποθεσία Αμαράιδω, με πλούσιο χορτάρι, που την κάνει να διαφέρει από τον βραχώδη περίγυρο. Σε παλιότερα χρόνια η περιοχή είχε πολλά θηράματα και ιδιαίτερα λαγούς.

Το τοπν. από το προσηγ. λαγούδι (υποκορ. από το λαγός + υποκορ. κατάλ. -ούδι, πβ. και επών Λαγούδης στα Γιάννινα) + την κατάλ. -άρι (< λατ. -arius) που ως τοπν. κατάλ. δηλώνει τον τόπο που είναι κατάλληλος για κάτι, που παράγει κάτι. Πβ. και τα προσηγ. βιβάρι, το "τόπος όπου εκτρέφονται τα ψάρια" γλωσσάρι το "συναγωγή γλωσσών" κλπ.

Λαζινιές, οι (stɛ laznēs· Καβ.)

Περιοχή με χωράφια και αμπέλια.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. λάζινα, η "τόπος εις ον θέτουν τα πρόβατα προς βοσκήν κατά την άνοιξιν"⁴ + την περιεκτική κατάλ. -ιά (πβ. Βατωνιά, Παρπαριά⁵, Πουρναριά κλπ.). Το λάζινα

-
1. Georgacas-McDonald 182.
 2. Λαογραφία 5 (1915-16) 64.
 3. Τριανταφυλλίδης 55.
 4. Μπόγκας 1 207.
 5. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 91, 528.

από το σλαβ. *lazina*¹ (< σλαβ. *lazъ* "ξέφωτο στο δάσος// λιβάδι δάσους² + επιθετ. κατά. -ьнъ³. Βλ. και Λαμπρίδη⁴, ο οποίος αναφέρει για τη λ. *λάζαινα* : "η λέξις αυτή είναι σλαβική καθόλου μεν τόπον βοσκήσιμον και περιφυλαττόμενον σημαίνουσα εν Ηπειρώ δε και την εαρινήν βοσκήν και την εκμίσθωσιν αυτής".

Από τα σλαβ. η λ. και στα αρομ. με τον τύπο *láz(i)nă* (πληθ. *láz(i)ne*)⁵. Βλ. και τοπν. *Λαζίνα*, η (στα Ε.Αλ.) και τοπν. *Λάζος*, ο (στα Ε.Σ.).

Λάζου, το Πηγάδι του κυρ- (*stu byád t kirláz·* Βίτσ.)

Ονομασία πηγαδιού από κάποιον Βιτσινό άρχοντα Λάζο που το έφτιαξε.

Περιφραστικό κυριών. τοπν. από το προσηγ. *πηγάδι* (υποκορ. του αρχ. *πηγή*), την τιμητική προσαγόρευση *κυρ* (από την κλητ. *κύρι* του *κύρις* < αρχ. *κύριος*⁶) και το βαπτ. ή επών. *Λάζος* (< *Λάζαρος*)⁷.

Λαθύρια, τα (*sta laθirγá·* I.)

Τοποθεσία με σιταροχώραφα, όπου έβγαινε το γνωστό ζιζάνιο του σιταριού, είδος αγριομπίζελου.

Το τοπν. φυτώνυμο από το Ηπειρωτ. και κοινό ΝΕ *λαθύρι*, (το), υποκορ. του αρχ. ουσ. *λάθυρος*, ο⁸.

Λαιμός, ο (*stu limó·* Α.Μ.-Φλ.)

Ονομασία διάσελων.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ *λαιμός*, ο λ. που στο Ζαγόρι χρησιμοποιείται ως γεωγραφικός όρος για να δηλώσει το διάσελο, το στενό πέρασμα ανάμεσα από δύο ράχες.

1. Μέρτζου, Συμβολή 196· Vasmer 38, 58, 264.

2. Berneker 696.

3. Miklosich, Stammbildungslehre 145.

4. Γω. Λαμπρίδου, Ηπειρωτικά Μελετήματα, Μαλακασιακά Α' 15.

5. Parahagi 726.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

7. Μπούτουρας 75.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Μπόγκας 1 207.

Λακκιές, οι (stɛ lakés' Μεσ.)

Όνομασία λαγκαδιού με χωράφια. Όλες σχεδόν οι οικογένειες του Μεσοβουνίου έχουν χωράφι στην παράνω τοποθεσία.

Το τοπν. από το προσηγ. **λακκιά**, η κι αυτό σχηματίζεται με την κατάλ. **-ιά** (< **-έα**) είτε από το ουσ. **λακκί**, το (υποκορ. του **λάκκος**, ο) ή από το μεγεθ. **λάκκα**, η (< **λακκί** + μεγεθ. κατάλ. **-α**¹). Βλ. και τοπν. **Λάκα**, η (στα Ξ.Αλ.). Ο πληθυντ. του τοπν. αναλογικά προς τα ουσ. **χωράφια**, **κτήματα** κλπ. Πβ. και τη φράση: **έχ'ς laká;**", δηλ. "έχεις χωράφι στη θέση Λακκιά;"

Λάκκος, ο (stu láku' Ντομπρ.-Πάπ.)

Όνομασία υψώματος με μικρή λίμνη στην κορυφή (Ντομπρ.) Όνομασία λαγκαδιού, Α του Παπίγκου, που καταλήγει στο Βοϊδομάτη(Πάπ.).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **λάκκος**, ο "κοίλωμα φυσικόν ή τεχνητόν πλήρες ύδατος"². Η λ. στο Ζαγόρι χρησιμοποιείται επίσης και για τη δήλωση "λαγκαδιού που σχηματίζεται συνήθως από τη διάβρωση του νερού".

Η λ., συχνή ως τοπωνύμιο, δηλώνει τον "κατεξοχήν" λάκκο της περιοχής. Σε περιπτώσεις μικρότερων λάκκων η λ. συνοδεύεται ή από μια γενική (π.χ. **Λάκκος του Μπεκιάρη**) ή από έναν προσδιορισμό (π.χ. ο **Κείθε Λάκκος** κλπ.).

Λάκκος, ο Αμάραντος (stun amárandu láku' Καμν.-Καλ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Καμνιά και Καλοτά. Πρόκειται για λαγκάδι που έχει υγρασία και γι' αυτό είναι πάντα πράσινο.

Περιφραστικό τοπν. από το επίθ. **αμάραντος** (< **μαραίνω**) και το ουσ. **λάκκος** (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Λάκκος απ'τα Καρουιλιά, ο (stu láku apta karuilká' Μαν.)

Όνομασία λαγκαδιού που κατεβαίνει από τα βακούφια, τα εκκλησιαστικά χωράφια.

1. Μηνά, Κάσος 73' Μηνά, Μεγέθυνση 41.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

Για τη λ. **λάκος** βλ. στα προηγούμενα τοπν. Η λ. **karuilká** από το **kalogériká** > **kaloerká** (με αποβολή του μεσοφωνηεντικού γ' και του άτονου i) > **kaluirka** (με τροπή του ο > u και του ε > i) > **karuilka** (με αντιμετάθεση των r και l).

Λαναρία, η ή Λαναρίες, οι (st lanaría- stɔ lanariis' Μεσ.)

Τοποθεσία σήμερα δασωμένη, όπου άλλοτε χωράφια δημητριακών.

Το τοπν. προέρχεται από το **λανάρης** "εριουργός" (και επών. **Λανάρης**), μεσν. **λανάριος** (< λατ. **lanarius**)¹ και την κατάλ. **-ία** (πβ. **τραπεζάρης** > **τραπεζαρία**, **απένταρος** > **απενταρία** κλπ.²). Το τοπν. πιθανώς από τις εγκαταστάσεις κάποιου εριουργού. Ο τύπος του τοπν. σε πληθυντικό είναι μεταγενέστερος, σχηματισμένος αναλογικά προς τους πληθ.: **χωράφια**, **κτήματα** κλπ.

Λάπατο, το (stu láratu' Πάπ.) - Λάπατα, τα (sta lárata' Ι.-Ντρ.-Πέτρ.-Φλ.).

Φυτώνυμα τοπν., όπου φυτρώνουν αγριολάπατα. Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ **λάπατο, το**. Το τοπν. του Παπίγιου σε περιληπτικό ενικό.

Λάπατος, ο (stun láratu' Ντ.)

Ονομασία ψηλής κορυφής στο Μιτσικέλι απ' όπου αρχίζει ο Βαθύλακκος.

Το τοπν. φυτών. από το προσηγ. **λάπατος, ο** κι αυτό από το κοινό ΝΕ **λάπατον, το** με μεταπλασμό σύμφωνα με τα: **δέντρον-δέντρος**, **βλίτον-βλίτος**, **μάραθον-μάραθος** κλπ.³. Βλ. και προηγούμενο τοπν.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. λανάρι.

2. Από τέτοια παραδείγματα, δηλ. σε -αρος ή -άρης αποσπάστηκε αργότερα κατάλ. θηλ. ουσ. -αρία: π.χ. αλαναρία, τζαμαρία κλπ. (βλ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. -αρία).

3. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 47 κεξ.

Λαχανάς, ο (stu laxaná· I.)

Τοποθεσία κοντά στο ποτάμι με ποτιστικά χωράφια.

Από το κοινό ΝΕ **λάχανο**, το και την περιεκτική τοπωνυμική κατάλ. **-άς**¹. Η λ. και ως επαγγελματικό **λαχανάς**, ο "ο πωλών λάχανα, ο λαχανοπώλης"² απ' όπου και επών. **Λαχανάς**³.

Λειανογορτζιές, οι (sts l'anusurdžés· Α.Μ.)

Τοποθεσία με μικρές άγριες αχλαδιές.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **λειανός** "λεπτός, ισχνός" και το ουσ. **γορ(ι)τσιά** "η άγρια αχλαδιά"⁴ (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Αλ.).

Λειανούρι, το (stu l'anúr· Μακρ.)

Ονομασία περιοχής δασωμένης με λεπτή και πυκνή οξιά.

Το τοπν. από το επίθ. **λειανός** (πβ. στην Ήπειρο **λειανά** "τα λεπτά ξύλα"⁵ και την υποκορ. κατάλ. **-ούρι**⁶. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό. Πβ. και το αρομ. **l'eanúră** "νεαρό δάσος και πυκνόφυλλο//η μικρή ψείρα"⁷

Λεμονιάς, της (sts limunās· Καμν.)

Ενν. η βρύση. Από το όνομα κάποιας Λεμονιάς.

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. **Λεμονιά** <προσηγ. **λεμονιά**⁸. Η δημιουργία βαφτιστικών (θηλ. και αρσ.) από φυτά συχνή: π.χ. **Γαρουφαλιά**, **Δάφνη**, **Κερασία** και **Κερασιά** κλπ.

1. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 528, 571.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Τριανταφυλλίδης 40, 52.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Μπόγκας 1 214.

6. Μηνά, Μεγέθυνση 133.

7. Papanagi 758.

8. Μπούτουρας 139.

Λεοντίδη, του (st liundíd · Φρ.)

Ενν. το καρτέρι· για τη λ. βλ. στο τοπν. Γελαδιά, Καρτέρι στη (Ε.Ε.).

Κυριών. τοπν. από το επών. Λεοντίδης κι αυτό από τα βαφτ. Λεόντιος¹ (πβ. και επών. Λεοντίου) ή Λεόντης ή Λεοντής (από το Λεόντιος και τη χαϊδευτική κατάλ. -ής) + την πατρωνυμική κατάλ. -ίδης².

Λεύκα, η (st léfka· Ι.-Λ.-Λεσν.-Π.Σ.) - Λεύκες, οι (stε léfkis· Βιτσι.-Καβ.-Κουκ.-Σοπ.-Τζ.)

Τοποθεσίες με λεύκες.

Φυτών. τοπν. από το κοινό ΝΕ λεύκα. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό (Ι.-Λ.-Λεσν.), ενώ στα Πάνω Σουδενά ονομάζεται "περίπτυστον φρέαρ" κοντά στο οποίο υπήρχε λεύκα³. Η λ. ως προσηγορ. και στα αρομ. lefcã⁴.

Λεφτοκαρυά, η (st liftukaryá· Λιασκ.-Μον.-Στ.-Φρ.)

Σημερινή ονομασία του χωριού Λιασκοβέτσι (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.)· ονομασία περιοχής με άγριες λεφτοκαρυές· χωρίζεται σε Πάνω Λεφτοκαρυά και Κάτω Λεφτοκαρυά (Μον.)· τοποθεσία με ρέμα όπου σήμερα δεν υπάρχει καμιά λεφτοκαρυά (Στ.)· τοποθεσία με πολλές λεφτοκαρυές (Φρ.).

Το τοπν. είναι φυτών. από το κοινό ΝΕ λεφτοκαρυά, η. Το τοπν. από τα χωριά Μονοδέντρι και Φραγκάδες σε περιληπτικό ενικό.

Λιακοχώραφα, τα (sta Íakuxórafa· Α.Μ.)

Ονομασία τοποθεσίας με χωράφια.

Δε νομίζω πως το τοπν. είναι κτητικό σύνθετο με α' συνθετικό

1. Μπούτουρας 75.

2. Τριανταφυλλίδης 100 και σημ. 172.

3. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Β' 43.

4. Ραπαηγι 733.

το επών. ή βαφτ. **Λιάκος**¹ (< **Ηλίας** + κατάλ. **-ακος**²) και β' συνθ. το ουσ. **χωράφι, το**. Τέτοια σύνθετα τοπν., μολονότι είναι δυνατό να σχηματιστούν, δε συνηθίζονται στο Ζαγόρι³. Γι' αυτό είναι πιθανότερη η προέλευση του τοπν. από το προσδιοριστικό σύνθετο ***λιακοχώραφο** < **λιακό, το** "το ηλιακό, το προσήλιο"⁴ + **χωράφι** (και **-χώραφο** στη σύνθεση όπως και τα: **καλοχώραφο, χρυσοχώραφο** κλπ.).

Λιάπικα Λιθάρια, τα (*sta lǎrka ta lǎrǵá' Nt.*)

Τοποθεσία έξω από το χωριό Ντοβρά όπου υπολείμματα αρχαίων τειχών με μεγάλες πέτρες.

Περιφραστικό τοπν. από το επίθ. **λιάπικος** (< εθνικό **Λιάπης**-βλ. τοπν. **Λιάπη, η** στα Ε.Α.- και την επιθετ. κατάλ. **-ικος**) και το ουσ. **λιθάρι, το** (υποκορ. του αρχ. **λίθος**). Η ονομασία του τόπου από τα υπολείμματα του αρχ. τείχους που ήταν προς την πλευρά της συνοικίας του χωριού, όπου έμεναν Αλβανοί από τη Λάικια Σούλι, τους οποίους οι ντόπιοι χρησιμοποιούσαν ως υπηρέτες.

Λιάπως, το Εικόνισμα της (*stu kónzma ts lǎrus' Λιασκ.*)

Ονομασία ευρύτερης περιοχής από το εικόνισμα που είχε γίνει με έξοδα κάποιας Λιάπως.

Το **Λιάπω** ανδρων. από το επών. **Λιάπης** + την κατάλ.-ω. (Γιά το επών. **Λιάπης** βλ. τοπν. **Λιάπη, η** στα Ε.Αλ.).

Λιβαδάκι, το - Λιβαδάκια, τα (*stu lǎdák' ' Βραδ. - sta lǎdáká' Βίτσ.-Ντ.-Πάπ.*)

Ονομασία περιορισμένων βοσκότοπων.

Από το κοινό ΝΕ **λιβάδι, το** (μεσν **λιβάδιν**< μετγν. **λιβάδ-ιον**,

-
1. Μπόγκας 1 443' Georgacas-McDonald 179.
 2. Μπούτουρας 68' για την υποκοριστική, και διαλεκτικά (Ρόδος, Κύπρος) μεγεθυντική, κατάλ. **-ακος** βλ. Μηνά, **Μεγέθυνση** 72-73.
 3. Σ' αυτές τις περιπτώσεις συνηθίζεται η περίφραση: **στον Λιάκου το χωράφι** π.χ. και συνηθέστατα με παράλειψη του κτήματος (**st lǎk**=στον Λιάκου).
 4. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

υποκορ. του αρχ. **λιβάς**)¹ + την υποκορ. κατάλ. **-άκι**.

Λιβάδι, το (*stu línád'* Βραδ.-Καλ.-Λ.-Λεσν.-Μαν.-Νεγ.-Ντρ.-Πέτρ. Τσεπ.) - **Λιβάδια, τα** (*sta línádǵá'* Βίτσ.-Βόβ.-Καμν.-Σοπ.-Κ.Σ.-Τσερβ.).

Οι τοποθεσίες που είναι γνωστές με το παραπάνω τοπν., αλλοτε είναι δασωμένες (στις περισσότερες περιπτώσεις χαρακτηρίζονται τα δάση αυτά προστατευτικά, στα οποία απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα) και άλλοτε πλούσιοι βοσκότοποι ή χωράφια. Το τοπν. χαρακτηρίζει δασωμένες περιοχές στα χωριά Βραδέτο, Καλοτά, Λεσινίτσα, Μανασή, Νεγάδες, Ντρεστενίκο, Πέτρα, ενώ στα υπόλοιπα χωριά ονομάζει βοσκότοπους.

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ **λιβάδι, το** μεσν. **λιβάδιν** < μετγν. **λιβάδ-ιον**, υποκορ. του αρχ. **λιβάς**. Η λ. από τα ελληνικά εξαπλώθηκε και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες, όπου αρομ. **livade** ή **livade** "το λιβάδι"², ρουμ. **livadă** "περιβόλι, μπαχτσές// λιβάδι"³, αλβ. **livadh-i** "λιβάδι"⁴ και σλαβ. **livada** (βουλγ. **liváda**, σερβοκρ. **livada**)⁵

Η εξέλιξη της σημασίας από "βοσκότοπος" σε "δάσος" από το γεγονός ότι οι αρχικοί βοσκότοποι (που είχαν ήδη ονομαστεί "Λιβάδια") δασώθηκαν αργότερα για προστατευτικούς λόγους (για να συγκρατούνται π.χ. οι πέτρες, τα χώματα κλπ.). Έτσι λοιπόν οι τοποθεσίες με το όνομα Λιβάδι εξακολούθησαν, και μετά τη δημιουργία των δασών, να έχουν το αρχικό τους όνομα. Ας σημειωθεί πως σε καμία από τις βαλκανικές γλώσσες, όπου η ελλην. λ. **λιβάδι** υπάρχει ως δάνειο, δεν συναντιέται η σημασία "δάσος".

Λιθάρι, το 'Ασπρο (*stu áspru lθár'* Ντ.) - **Λιθάρια, τα 'Ασπρα** (*st áspra lθárǵá'* Πέτρ.-Τσερν.)

Περιοχή όπου δεσπόζει μεγάλος άσπρος βράχος (Ντ.)' ονομασία

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Parahagi 745.

3. Κοτολούλης 298.

4. Γκίνης 232.

5. Berneker 725.

περιοχής με δύο κάτασπρους βράχους· στη βάση τους υπάρχει πηγή της οποίας το νερό δεν πίνεται, γιατί έχει μυρουδιά πετρελαίου· γι' αυτό χρησιμοποιείται από τους χωριανούς για τη θεραπεία των αρθριτικών (Πέτρ.)· πρόκειται για το τοπν. Κέτρι 'Αλμπι (βλ. το τοπν. στα Ξ. Αρ.) που συνηθίζεται στο χωριό Τσερνέσι και με την ελληνική ονομασία 'Ασπρα Λιθάρια (Τσερν.).

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το επίθ. άσπρος και το ουσ. λιθάρι, το.

Λιθάρι, το Κόκκινο (stu κόκχyu λθάρ · Πάπ.-Τσερβ.)

Τοποθεσία στη μέση του ασπρόγκριζου ασβεστολιθικού πετρώματος της Αστιάδας που ξεχωρίζει με το κοκκινωπό χρώμα της (Πάπ.)· ονομασία περιοχής από τον κοκκινωπό βράχο που υπάρχει εκεί, στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Τσερβάρι και Αρτσίστα.

Από το ουδ. επίθ. κόκκινο και το ουσ. λιθάρι, το.

Λιθάρι, το Μέγα (stu μέγα λθάρ· Τσεπ.)

Από το ουδ. του λογίου επίθ. μέγα και το ουσ. λιθάρι, το.

Λιθάρι, το Τρύπιο (stu τρίρχyu λθάρ· Βιτσκ.-Βραδ.-Δρ.-Καμν.)

Ονομασίες θέσεων που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη τρυπημένων βράχων. Στο Δραγάρι όμως, στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Δραγάρι, Διασκοβέτσι και Φραγκάδες είναι φτιαγμένα στο βράχο μια γούρνα, όπου οι κλέφτες έφτιαχναν το μπαρούτι. Τέλος στην Καμνιά, υπάρχει η παράδοση ότι όποιος περάσει από το Τρύπιο Λιθάρι, τον τρυπημένο δηλ. βράχο στην κορυφή του Μιτσικελιού, γίνεται γυναίκα.

Από το ουδ. επίθ. τρύπιο και το ουσ. λιθάρι, το.

Λιθάρια, τα (sta λθάργά· Πέτρ.)

Θέση με δύο, σχεδόν κυλινδρικούς, βράχους. Στον ένα από τους δύο υπάρχει εκκλησία της Αγίας Τριάδας, ενώ κάτω από αυτή, μέσα σε κοίλωμα του βράχου, υπήρχε παλιότερη εκκλησία. Τέλος, πίσω από τους βράχους, στην τοποθεσία Σελιά (τα), υπήρχε

παλιός συνοικισμός.

Από το ουσ. **λιθάρι**, (το), υποκορ. του αρχ. **λίθος**.

Λιθάρια, τα Μεγάλα (στα πιγάλα λθάργά· Μπάγ.)

Ονομασία τοποθεσίας δασωμένης στην ευρύτερη θέση **Μεσιαρά-
χη**.

Λιθάρια, τα Τρία (στα τρία λθάργά· Βίτσ.)

Τοποθεσία στη θέση Βουνό που οφείλει την ονομασία της σε τρεις μεγάλους βράχους.

Λιθαρίτσια, τα (στα λθαρίτζα· Μαν.)

Ονομασία θέσης στην πλαγιά υψώματος, όπου τα νερά της βροχής συμπαρασύρουν και μικρές πέτρες.

Το τοπν. από το ουσ. **λιθάρι**, το + την υποκορ. κατάλ. **-ίτσι**. Με την ίδια ονομασία είναι γνωστή θέση στην πόλη των Ιωαννίνων.

Λίλα, του (st λίλα· Βραδ.)

Ενν. το χωράφι.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Λίλας**¹ κι αυτό μητρωνυμικό από το θηλ. βαφτ. **Λίλα** (το βαφτ. στο Ζαγόρι χρησιμοποιείται ως χαϊδευτικό αντί του **Αμαλία**, αλλού αντί του **Ευαγγελία**, όπως τα **Αγαθής, Βέρας, Γαρουφαλιάς** κλπ.²).

Λίλω, της (sts λίλυσ· Καβ.)

Ενν. το χωράφι· ονομασία ευρύτερης περιοχής από την ιδιοκτησία της οικογένειας Λίλη.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Λίλω** κι αυτό από το επών. **Λίλης**³ και την ανδρων. κατάλ. **-ω**. Το επών. **Λίλης** από το αλβ.

1. Βλ. ΟΤΕ Αθ., όπου το επών. **Λίλα(ς)** 8 φορές.

2. Αντιχάρισμα 194.

3. ΟΤΕ Αθ.

lil-i "το ζαμπάκι, το κρίνο"¹. Πβ. και τα ταυτόσημα τουρκ. αρχής επών. Ζαμπάκης, Ζουμπούλης² και το ελλην. Κρίνος³.

Λίμνες, οι (stɛ límnis· Πάπ.)

Περιοχή με μικρές λίμνες που σχηματίζονται σε οροπέδιο πίσω από τη Ραδόβολη από το λειώσιμο του χιονιού και τα νερά της βροχής, οι οποίες το καλοκαίρι γίνονται άριστα βοσκοτόπια, καθώς το νερό εξατμίζεται ή απορροφιέται.

Λίμνη, η Μεγάλη (st miɣál límn· Αρτσ.)

Εκτεταμένη σχεδόν επίπεδη έκταση προς την κατεύθυνση των Δολιανών που το χειμώνα από τα νερά της βροχής γίνεται πραγματική λίμνη, ενώ από την άνοιξη και πέρα ευφορότατος κάμπος. Ο χαρακτηρισμός της ως "μεγάλης" σε αντιδιαστολή προς την "μικρή" που βρίσκεται πίσω από το λόφο του Καλπακίου.

Λίμνη, η Μικρή (st mkrilímn· Αρτσ.)

Περιοχή με βαθούλωμα όπου συγκεντρώνονται τα νερά της βροχής. Σε αντίθεση προς τη "μεγάλη" έχει νερό σχεδόν όλο το χρόνο.

Λίνα, τα (sta lína· Φρ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου παλιότερα καλλιεργούσαν λινάρι. Σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε εκεί συνοικισμός που εγκαταλείφθηκε από τους κατοίκους του, όταν έπεσε χολέρα.

Το τοπν. από το ουσ. λίνον (το), λέξη με την οποία χαρακτηρίζονται πολλές ποικιλίες φυτών της οικογένειας των λινοειδών⁴. Η λ. από τα ελλην. και στα βουλγ. με τους τύπους ЛИН και лина⁵.

Λινάρι, το (stu linár· Δεμ. - Ι.)

Περιοχές όπου παλαιότερα καλλιεργούσαν λινάρι.

1. Γκίνης 231.

2. Τριανταφυλλίδης 56, 68 και 135.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 515.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **λινάρι** (το) υποκορ. του αρχ. και νεότ. **λίνον**, το¹ (βλ. και προηγούμενο τοπν.). Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Λιόνταινας, της (stɛ lʊndinasˀ Νεγ.)

Ενν. το χωράφιˀ από την ιδιοκτησία της οικογ. Λιόντου.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Λιόνταινα** κι αυτό από το επών. **Λιόντος** + ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Το **Λιόντος** το αναφέρει ως βαφτ. ο Μπούτουρας και το ανάγει στο βαφτ. **Λεόντιος**², όχι σωστά αφού τα σε **-ιος** παλιότερα ονόματα έδωσαν με αποβολή του ο κατάλ. **-ης** (πβ. **Γεώργιος** > **Γιώργης**, **Γρηγόριος** > **Γληγόρις**, **Αντώνιος** **Αντώνης** κλπ.)³. Γι' αυτό πιθανότερη η προέλευση τόσο του βαφτ. όσο και του επων. από το αρομ. αρσεν. ουσ. **lōndo** "όνομα που δίνεται σε σκύλο παρόμοιον με λιοντάρι"⁴, σημασία που, φυσικά, μπορεί να δοθεί και σε άνθρωπο με χαρακτηριστικά λιονταριού.

Λιπαρά, ο Κέδρος του (stungédru t liparáˀ Βραδ.)

Τοποθεσία με μεγάλο κέδρο, όπου ο κτηνοτρόφος Λιπαράς στάλιζε τα πρόβατά του.

Περιφραστικό τοπν. από το επών. **Λιπαράς** (βλ. επόμενο τοπν.) και το προσηγ. **κέδρος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Λιπαρά, ο Σούρλος του (stu súrlu t liparáˀ Βραδ.)

Απόκρημνη τοποθεσία όπου ο κτηνοτρόφος Λιπαράς έφτιαξε έναν οβελίσκο με πέτρες.

Το περιφραστικό κυριών. τοπν. από το επών. **Λιπαράς** και το προσηγ. ***σούρλος, ο**. Το επών. **Λιπαράς** από το επών. **Λίπας**⁵

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.ˀ Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μπούτουρας 75.

3. Βλ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **-ης**.

4. Parahagi 760.

5. ΟΤΕ Αθ.ˀ ΟΤΕ Θεσσ.

(< Ηπειρωτ. **λίπα**, η "η φλαμουριά" < σλαβ. **lipa** - βλ. και τοπν. **Λίπα**, η στα Ε.Σ.) και την μεγεθ. κατάλ. **-αράς**, όπως και τα **Αναγνωσταράς** (< Αναγνώστης), **Βασιλαράς** (< Βασίλης) κλπ.¹. Το προσηγ. ***σούρλος** από το θηλ. **σούρλα** (ή **τσούρλα**) "ο εξωτερικός τρούλλος του τζαμίου// το απότομο υψηλό κτήριο χωρίς ανάλογες πλάγιες διαστάσεις"² και τη μεγεθ. κατάλ. **-ος** με αλλαγή του γένους, όπως και τα **βρόμα-βρόμος**, **γκλίτσα-γκλίτσος** κλπ.³. Τέλος το προσηγ. **σούρλα** ή από το αρομ. **surlă** "το κλαρίνο"⁴ ή από το κροατ. **surla** "ο αυλός"⁵.

Λίποβας, η Λεφτοκαρυά της (st liftukarǎ t̥s lípuvas' Τζ.)

Ονομασία τοποθεσίας με πηγή και μιά λεφτοκαρυά.

Ο Malingoudis⁶ ετυμολογώντας το τοπν. **Λίποβα** από την Πελοπόννησο το ανάγει στο θηλ. σλαβ. επίθ. **lipova** (< **lipa** "φλαμουριά") πβ. και βουλγ. **ЛИПОВ**, -а, -ο "ο της φλαμουριάς"⁷. Δε νομίζω όμως ότι η παραπάνω ερμηνεία μπορεί να ισχύει και για το ζαγορήσιο τοπν. για τους εξής λόγους: α) ο τρόπος της εκφοράς προδίδει κυριώνυμο τοπν. και β) η ανδρων., σλαβ. αρχής, κατάλ. **-οβα** έγινε παραγωγική στην Ήπειρο⁸ και μάλιστα στο χωριό Τζοντίλα χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα ως ανδρων. κατάληξη. Γι' αυτό νομίζω ότι το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Λίποβα** και το κοινό ΝΕ ουσ. **λεφτοκαρυά, η**. Το ανδρων. **Λίποβα** από το επών. **Λίπας** (βλ. τοπν. **Λιπαρά, ο Σούρλος του**, στα Ε.Ε.) και την ανδρων. κατάλ. **-οβα** (< σλαβ. **-οβα**).

Πβ. και τα τοπν. από τη Ρουμανία: **Lipova**⁹, **Liponăț**, **Liponul** κλπ.¹⁰.

1. Μηνά, **Μεγέθυνση** 170.
2. Μπόγκας 1 358, 406.
3. Μηνά, **Μεγέθυνση** 57.
4. Papanagi 1137.
5. Miklosich 329, στο λ. **surna**.
6. Malingoudis, **Studien** 64.
7. **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 516.
8. Μπόγκας 1 278.
9. El. Moór, "Die slawischen Ortsnamen der Theissebene." ZONF 6(1930)30.
10. Iordan, **Topon. romîn.** 277, 477.

Λιποχώρι, το (stu lipuxór' Δεσν.)

Ονομασία παλιού οικισμού, στα σύνορα των κοινοτικών περιοχών των χωριών Δεσινίτσα και Ντομπρίνοβο, όπου υπήρχαν πολλές φλαμουριές.

Το τοπν. σύνθετο από το προσηγ. **λίπα, η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) και το ουσ. **χωριό, το** (και **-χώρι** στη σύνθεση).

Πβ. και τοπν. **Κάτω Λιποχώριον** στην περιοχή της 'Εδεσσας¹.

Λίσβες, οι (stɔ lizvis' Δεσν.)

Τοποθεσία με αργιλλώδες χώμα που παθαίνει κατολισθήσεις.

Το τοπν. από το προσηγ. **λίσβας, ο** "αργιλλώδης γή"². Σύμφωνα με τον Φιλήντα³, που αναφέρει τύπο **λίσμπα, η** "η γλίστρα" από την Αρτάκη, η λ. προέρχεται από το αττικό **λίσπος** "λείος".

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής και το τοπν. **Λισβάρια, τα** "πλαγιά ονομασθείσα ούτω ει τής ποιότητας του χώματος" (Πωγώνι)⁴.

Λόρδων, η Βουλή των (st vulí tun lórɔun' Ντ.)

Ονομασία που δόθηκε με σκωπτική διάθεση σε τοποθεσία δασωμένη, όπου σε ένα ξέφωτο υπάρχουν αμφιθεατρικά μεγάλες πέτρες σαν καθίσματα.

Λούδας, της (stɔ lúɔas' Δρ.-Λιασκ.)

Ενν. το χωράφι ή ο στάλος. Τοποθεσίες όπου ήταν χωράφι, ιδιοκτησία κάποιας Λούδας (Δρ.) και στάλος που χρησιμοποιούσε για τα πρόβατά της επίσης κάποια Λούδα (Λιασκ.).

Το τοπν. κυριών. από το θηλ. βαφτ. **Λούδα**. Σύμφωνα με τον

1. Λεξ. ΔΚΟΕ 243.

2. Μπόγκας 2 34.

3. Φιλήντα, Γλωσσον. 2 210.

4. Παπαχαρύση, Πωγώνι 38.

Μπούτουρα¹ το βαφτ. προέρχεται από το **Τριανταφυλλιά** ως υποκοριστικός τύπος με συγκοπή του α' μέρους + την κατάλ. -ούδα.

Ωστόσο νομίζω ότι το βαφτ. **Λούδα** μπορεί να θεωρηθεί ότι προέρχεται όχι από συγκοπή μόνο του **Τριανταφυλλούδα**, αλλά και από κάθε θηλ. βαφτ. υποκοριστικό σε -ούδα με χαρακτήρα - λ -: π.χ. **Αμαλούδα** (< **Αμαλία**), **Βαγγελούδα** (< **Ευαγγελία**)² κλπ. Πβ. και το αρσεν. βαφτ. **Κούλης** που είναι δυνατό να θεωρηθεί συγκοκκομμένος τύπος των υποκορ. βαφτ. **Γιαννακ-ούλης**, **Κυρια-κούλης** κλπ.

Λούκα, του (st lúka' Δεμ.)

Ενν. η ράχη. Δε διασώζεται στη μνήμη των κατοίκων του χωριού η αιτία που προκάλεσε την ονομασία της ράχης.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Λούκας** < βαφτ. **Λούκας** ως μεγεθ. του **Λουκάς** με αναβιβασμό του τόνου όπως και τα: **Αντόνιας**, **Βασίλας**, **Παντελής-Παντέλας**, **Παναγιώτης-Παναούτας** κλπ.³

Λούλα, η (st lúla' Βοβ.)

Ονομασία χτιστής βρύσης.

Το τοπν. κυριών. από το βαφτ. **Λούλα** με παράλειψη του ουσ. **βρύση, η** (βλ. τοπν. **Κατσίκη, η** στα Ε.Αλ. και **Δόμη, η** στα Ξ. Αλ.)

Κατά τον Μπούτουρα⁴ το βαφτ. προέρχεται από το **Δημητρούλα**.

Λούραινας, της (stɛs lúrinas' Νεγ.)

Ενν. το χωράφι. Ονομασία ευρύτερης τοποθεσίας, όπου και χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Λούρου.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Λούραινα** κι αυτό από το επών. **Λούρος** + την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. **Λούρος** από το προσηγ.

1. Μπούτουρας 142.

2. Μπούτουρας 91.

3. Μηνά, **Μεγέθυνση** 168' Μπούτουρας 75.

4. Μπούτουρας 63.

λούρος, ο "ραβδί//ιμάς", μεγεθ. του υποκορ. **λουρί**, μεσν. **λουρίν** < **λωρ-ίον**, υποκορ. του μετγν. **λούρον** < λατ. **lorum** "ο ιμάς, τα ηνία"¹.

Λουρί, το (stu luri' Βίτσ.) - **Λουριά, τα** (sta lurjá' Κ.Σ.)

Τοποθεσία, όπου στενά και επιμήκη χωράφια και αμπέλια (Βίτσ.)
τοποθεσία με μικρά και στενά χωράφια (Κ.Σ.).

Το τοπν. από το προσηγ. **λουρί, το** και ιδιαίτερα από τη σημασία "στενή και επιμήκης λωρίς επιφανείας τινός και ιδίως αγρού"². Το τοπν. από τη Βίτσα σε περιληπτικό ενικό.

Το τοπν. **Λουριά** και στο Πωγώνι, όπου χαρακτηρίζει τοποθεσία με στενόμακρα χωράφια³.

Λουρίδια, τα (sta lurídjá' Κουκ.)

Ονομασία λιβαδιού που το έχουν χωρίσει σε στενόμακρα τμήματα για τη βόσκηση των ζώων.

Το τοπν. από το προσηγ. **λουρί, το** και την κατάλ. -ίδι. Η ονομασία του τόπου από το σχήμα των τμημάτων στα οποία χώρισαν τον βοσκότοπο. (βλ. και προηγούμενο τοπν.).

Λουτσούλα, η (st lɛsúla' Βραδ.)

Τοποθεσία στη θέση Γόνατα, όπου υπάρχει μικρή λούτσα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **λούτσα, η** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και την υποκορ. κατάλ. -ούλα (< λατ. -ulla).

Λόφος, ο (stu lófu' Βίτσ.)

Ονομασία μικρού υψώματος.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ γεωγραφικό όρο **λόφος, ο**.

Λύκοι, οι (stɛs lík' ' Σκ.)

Θέση όπου συχνάζουν πολλοί λύκοι.

1. Μηνά, Μεγέθυνση 51.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Παπαχαρίση, Πωγώνι 380.

Το τοπν. ζώνυμο από το κοινό ΝΕ **λύκος**, ο. Ο τύπος της ονομαστικής σε χρήση αιτιατικής (βλ. και Εισαγωγή 1 3225).

Λυκομούρσι, το (stu likumírs' Ντρ.)

Περιοχή με μικρό κοίλωμα απ' όπου περνούν λύκοι.

Το τοπν. σύνθετο από το κοινό ΝΕ **λύκος**, ο και το προσηγ. **μουρσί** (ήδη μεσν.¹), υποκορ. του προσηγ. **μούρσα**, η "η αλλού λούτσα, όπου μαζεύεται το νερό της βροχής// λάγκος"². Βλ. και τοπν. **Μουρσιά, τα, Μούρσα, η** και **Γουρουνομούρσια, τα** (στα Ε.Ε.).

Λυκόσιαδο, το (stu lkóšadu' Καβ.)

Ονομασία βοσκότοπου, όπου πολλές φορές οι λύκοι έκαναν ζημιές στα ζώα.

Σύνθετο τοπν. από τα ουσ. **λύκος**, ο + **στάδι**, το (και **-σιάδο** στη σύνθεση).

Λυκότρυπο, το (stu lkótripu' Βίτσ.)

Τοποθεσία πάνω από τη θέση Λεφτοκαρυά, όπου υπήρχε δρόμος στρωμένος με καλντερίμι, που εξυπηρετούσε την επικοινωνία με τα Γιάννινα.

Το τοπν. από το προσηγ. **λυκότρυπο**, το "ενδιαίτημα, φωλιά λύκων"³ (**λύκος**, ο + **τρύπα**, η). Για τη λ. **τρύπα** με τη σημασία "φωλιά" βλ. και τοπν. **Γκαϊλότρυπα, η** (στα Ε.Ε.).

Λύκου, ο Λαιμός του (stu limó t lík' Λιασκ.)

Ονομασία ενός αυχένα, ενός λαιμού, ανάμεσα από δύο ράχες, που ήταν πέρασμα λύκων.

Περιφραστικό τοπν. από τα ουσ. **λύκος**, ο και **λαιμός**, ο (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.).

1. Κριαρά, Λεξ., στη λ. βρύζα.

2. Μπόγκας 2 151.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

Λυκούτση, του (st ĭkútʃ̣· Βραδ.)

Ενν. το πηγάδι. Ονομασία τοποθεσίας όπου πηγάδι κοντά σε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Λυκούτση.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Λυκούτσης** κι αυτό από το επών. **Λυκούσης**¹ (< επών. **Λύκος**² + κατάλ. επων. -ούσης³) με τροπή του **s** σε **τς** ή από το επών. **Λύκος** + κατάλ. -ούτσης (< λατ. -ucius)⁴.

Λυτρώσια, τα (sta litróʃa· Νεγ.)

Τοποθεσία πάνω από το εξωκλήσι της Αγίας Τριάδας, όπου τον Σεπτέμβρη του 1827 οι Νεγαδιώτες πλήρωσαν λύτρα για να απελευθερωθούν οι Νεγαδιώτισσες που είχαν αρπαχτεί από κάποιον ληστή Κουτσομάρο⁵.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. ***λυτρώσι**, το κι αυτό από το απαρέμφ. μέλλοντος **λυτρώσειν** του ρ. **λυτρώω** όπως και τα **κοιμήσι** (< **κοιμήσειν**), **μεθύσι** (< **μεθύσειν**) κλπ.⁶ Πβ. επίσης το σλαβ. **litrosi** "ελευθερώνω και ρουμ. **litrosi** "χάνω"⁷.

Λωβιάρια, τα (sta luvǵǵá· Δόλ.)

Τοποθεσία με αμπέλια.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από επών. ***Λωβιάρης** από παρωνύμιο **λωβιάρης** "αυτός που έχει λώβα, λεπρός"⁸ κι αυτό από το ουσ. **λώβα** + την επιθετ. κατάλ. -**ιάρης** που δηλώνει εκείνον που έχει την πάθηση ή το ελάττωμα που δηλώνεται από το θέμα⁹. Πβ. και τα **γκρινιάρης**, **κασιδιάρης**, **κοκαλιάρης** κλπ. απ' όπου τα επών. **Γκρι-**

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Τριανταφυλλίδης 55, 83.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 140· Σταμνόπουλος 146 κεξ.

5. Μ. Οικονόμου, Νεγάδες, Αθήναι 1977 328.

6. Χατζιλιάκη, ΜΝΕ 2 67· Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στην κατάλ. -σι.

7. Miklosich 171.

8. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

9. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

νιάρης, Κασιδιάρης, Κοκαλιάρης κλπ.¹.

Ο τύπος του τοπν. κατά το σχήμα: τ(ου) Λωβιάρ(η)-Λωβιάρ(ι), το - Λωβιάρια, τα αναλογικά προς τους πληθ. αμπέλια, χωράφια κλπ.

Λώλαινας, της (stɛ lólinas· Φρ.)

Ενν. η βρύση, από τη γυναίκα κάποιου Λώλου που χρηματοδότησε την κατασκευή της.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. **Λώλαινα** < επών. **Λώλος**² + ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. **Λώλος** από το επίθ. **λωλός** με ανέβασμα του τόνου σύμφωνα με τα: **ακριβός-Ακρίβος, ζυγός-Ζύγος, αγαθός-Αγάθος, ξανθός-Ξάνθος** κλπ. αφού είναι γνωστό πως ο αρχαίος ελληνικός σχηματισμός προσωπωνυμίων από επίθετα με ανέβασμα του τόνου εξακολούθησε να ισχύει και στις άλλες περιόδους της ελληνικής γλώσσας μέχρι τις μέρες μας³.

Μαγγάνες, οι (stɛ magánis· Στ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου υπάρχουν πολλά ρυάκια με λιγοστό νερό· οι παλιότεροι θυμούνται ότι στην περιοχή υπήρχαν χωράφια στα οποία καλλιεργούσαν λινάρι.

Το τοπν. από το προσηγ. **μαγγάνα** (η), μεγεθυντ. του μετγν. ουσ. **μάγγανον**, το "κάθε χειροκίνητο ή ζωοκίνητο συμπιεστικό μηχάνημα" + τη μεγεθ. κατάλ. -α⁴. Η λ. **μαγγάνα** συναντιέται ήδη στο λεξικό της "Σούδας" όπου: **μαγγάνα** ό,τι το οινηρόν αγγείον εκ ξύλων κατεσκευασμένον μαγγάναν οι Ιταλοί ονομάζουσιν ...". Πβ. επίσης και το Ηπειρωτ. μεγεθ. **μάγγανος**, ο "είδος

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Τριανταφυλλίδης 151.

3. Θωμοπούλου, Κέως 158· Αντιχάρισμα 202.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 46 και 100· Δημητράκου, Λεξ., στη λ. μάγγανον.

κόπανου"¹. Το ζαγορήσιο τοπν. ωφείλει το ονομά του στην ύπαρξη στη θέση μαγγάνων για το "τσάκισμα" και την επεξεργασία του λιναριού. Η ύπαρξη τέλος νερού στην περιοχή, που είναι απαραίτητο για το βρέξιμο του λιναριού² βεβαιώνει πως ο τόπος χρησιμοποιόταν για την κατεργασία του λιναριού.

Μάγκου Καθίσματα (μάγου καθίζματα· Μακρ.)

Ονομασία θέσης, που βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή Μάγκου, από την κλιμακωτή διαμόρφωση του εδάφους.

Το τοπν. είναι περιφραστικό από το επών. **Μάγκος** (βλ. τοπν. στα Ε. Αρ.) και το ουσ. **κάθισμα**, το. Το α' μέρος του τοπν. αποτελεί παράθεση του β' μέρους, δηλ. "η θέση Καθίσματα που βρίσκεται στην περιοχή Μάγκου" (και όχι κάπου αλλού).

Μαγούλα, η (st μαγύλα· Α.Μ.-Βίτσ.-Λ.)

Ονομασίες μικρών υψωμάτων.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το κοινό ΝΕ **μαγούλα**, η "ο λόφος", λ. για την οποία υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες. Έτσι ο Meyer³ (τη γνώμη του ακολουθεί και ο Ανδριώτης⁴ και ο Μηνάς⁵) παράγει τη λ. από το αλβ. **máguľë**, ενώ ο Vasmer⁶ δεν μπορεί να αποφανθεί αν η ελλην. λ. προέρχεται από την παραπάνω αλβ. ή τη σλαβ. **mogyla**. Τέλος ο Malingoudis⁷ αποκλείει την σλαβ. προέλευση της λ. **μαγούλα** και τη θεωρεί ως παράγωγο από τη λ. **μάγουλο(ν)**. Ήδη ο Μηνάς⁸ αναφέρει τύπο **μαγούλα**, ως μεγεθ.

1. Μπόγκας 1 221.

2. Για τη διαδικασία της επεξεργασίας του λιναριού βλ. Αναστ. Καραναστάση, "Οι ζευγάδες της Κώ." **Λαογραφία** 14 (1952) 297-298.

3. Meyer, **NS** II 68.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Μηνάς, **Μεγέθυνση** 47, σημ. 4.

6. Vasmer, **Schriften** 926-927.

7. Malingoudis, **Studien** 140.

8. Μηνάς, **Μεγέθυνση** 47.

από το μεσν. **μάγουλον**¹, σε πολλά μέρη της Ελλάδος με τη σημασία "μεγάλο, ακανόνιστο ή πρησμένο μάγουλο".

Πιστεύω ότι το κοινό ΝΕ **μαγούλα** είναι μεγεθυντικός τύπος από το ουδ. **μάγουλον** <λατ. *magulum*. Πιθανώς από τα Λατινικά προέρχεται το αλβαν. προσηγορικό. Στα τοπν. η λ. χρησιμοποιείται με τη μεταφορική της σημασία. Εξάλλου η προέλευση από το αλβ. *māguilë* θα δημιουργούσε πρόβλημα τόσο τονισμού όσο και της τροπής του $l' > l$.

Η λ. ως προσηγ. απαντά επίσης στα αρομ. *măgüilă* και *măgură*².

Από το ελλην. προσηγ. σχηματίζονται στον ελληνικό χώρο πολυάριθμα τοπωνύμια³. Πβ. επίσης τα σύνθετα τοπν. **Καρδιτσομαγούλα**, **Πετρομαγούλα** και τα περιφραστικά **Μικρή** και **Μεγάλη Μαγούλα**⁴.

Μαγούλα, του (st *magüla*· Δεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου είχε τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις του κάποιος κτηνοτρόφος Μαγούλας.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Μαγούλας** κι αυτό από το προσηγ. **μαγούλα**, η "μεγάλο, ακανόνιστο ή πρησμένο μάγουλο", μεγεθ. του ουσ. **μάγουλο** (ν), το.

Μακρινάρες, οι (st_s *makrináris*· Κ.Σ.)

Πρόκειται για τοποθεσία με μακρόστενα χωράφια.

Το τοπν. από το προσηγ. **μακρινάρι**, το "τετράπλευρο που έχει μήκος δυσανάλογα μεγαλύτερο από το πλάτος του, μακρύς διάδρομος"⁵ + τη μεγεθ. κατάλ. **-α**⁶. Πβ. και όνομα χωριού **Μακρινάρα** από τη Λακωνία⁷.

1. Η προέλευση του μεσν. **μάγουλον** από το λατιν. *magulum* "το στόμα" όπως και αντίστροφα παρουσιάζει δυσκολίες (βλ. Walde II 12).

2. Parahagi 776, 775.

3. Malingoudis, *Studien* 140.

4. Vasmer 91, 119, 126.

5. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

6. Μηνά, **Μεγέθυνση** 42 και 113.

7. **Λεξ. ΔΚΟΕ** 247· Μηνά, ό.π.

Μακρίνη, η (st makrín')

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου στο ανατολικό τμήμα του. Ο κάτοικος makrihóts, makrihótza (= Μακρινιώτης, Μακρινιώτισσα). Στο χωριό πριν μερικές δεκαετίες, μιλούσαν αποκλειστικά στην Αρομουνική η οποία κατά ένα μεγάλο μέρος έχει δώσει τη θέση της στην Ελληνική.

Το επίσημο όνομα του χωριού εμφανίζεται με τους τύπους **Μακρίνο(ν)**¹, **Μακρόνον, το** (από επίδραση του επιθ. μακρός) και **Μακρίνι, το**². Ο Vasmer³ μολονότι παραθέτει παλιότερη ερμηνεία από το σλαβ. *Mokrina "υγρός τόπος" αναφέρει ότι θα μπορούσε να είναι ελληνική παραγωγή από τα βυζαντινά ονόματα **Μακρός, Μακρινός, Μακρός**. Την ετυμολογία του τοπν. από το σλαβ. επιθετικό τύπο mokrinьno > mokrino επαναλαμβάνει ο Malingoudis⁴.

Το γεγονός όμως ότι το Μακρίνο βρίσκεται σε υψόμετρο 1000 περίπου μέτρων (980μ.) σε τοποθεσία με διαρκές ρεύμα αέρος δε θα οδηγούσε τον ονοματοθέτη στο να ονομάσει τον τόπο "υγρό".

Τόσο η εκφορά του τοπν. (st makrín') όσο και ο τύπος **Μακρίνη, η** που μας δίνει ο Μ. Οικονόμου από τους γειτονικούς Νεγάδες⁵, μας οδηγεί στη συσχέτιση του τοπν. με το όνομα της **οσίας Μακρίνης** (απόπου και βαφτ. **Μακρίνη**⁶) αδελφής του Αγίου Βασιλείου (γιορτάζει στις 19 Ιουλίου) και της οποίας εικόνα βρίσκεται προς Β, λίγο έξω από το χωριό.

Μακροχώραφο, το (stu makrukhórafu' Πέτρ.)

Ονομασία περιοχής μακρόστενης, όπου υπάρχουν χωράφια.

1. Λεξ. ΔΚΟΕ 88.
2. Γιάννη Δεματάκη, "Αστέριος Αστερίου." *Ηπειρωτ. Ζωή*, τεύχ. 1 (Ιαν. 1946) 27, όπου: "Γεννήθηκε στο μικρό αρχοντικό χωριό του Ζαγορίου, το Μακρίνι".
3. Vasmer 40.
4. Malingoudis, Studien 70.
5. Μ. Οικονόμου, *Νεγάδες*, Αθήνα 1977 93, όπου αναφέρεται: "Κατά την 21 Απριλίου ο Άγιος Κοσμάς ήταν στη Μακρίνη...".
6. Μπούτουρας 75.

Το τοπν. σύνθετο από το **μακρο-** που δηλώνει τη μακρότητα, το μέγα μήκος του β' συνθετικού¹ που εδώ είναι το ουσ. **χωράφι**, το (και **-χώραφο** στη σύνθεση). Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Μακρούιαμπος, ο (stun makríkambu· Π.Σ.) - **Μακρούιαμπα, τα** (sta makríkamba· Πάπ.)

Ονομασία μακρόστενης πεδινής περιοχής (Π.Σ.)· τοποθεσία επιμήκης με χωράφια και καλύβια (Πάπ.).

Το τοπν. σύνθετο με α' συνθετικό το πρόθεμα **μακρο-**< επίθ. **μακρός** (το **μακρο-** είναι πρόθημα συνηθισμένο σε επών. π.χ. **Μακρυγιάννης, Μακρυκώστας, Μακρυμίχαλος** κλπ.²), ταυτόσημο προς το πρόθημα **μακρο-** (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το ουσ. **κάμπος, ο**.

Το τοπν. από το Πάπιγκο σε πληθυντικό, σχηματίζεται αναλογικά προς τα ουσιαστ. **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Μαλάμα, του (st maláma· Φλ.)

Ονομασία ενός μικρού χωραφιού, που βρίσκεται κάτω από το χωριό, και της ευρύτερης περιοχής. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας του τόπου.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Μαλάμας**³ κι αυτό μητρων. από θηλ. βαφτ. **Μαλάμα** < βαφτ. **Μάλαμα**, η⁴ με κατέβασμα του τόνου αναλογικά προς το **Μαλάμω**.

Πβ. και τα μητρων. επών. **Μάλαμας** (< θηλ. βαφτ. **Μάλαμα**) και **Μαλάμος** (< θηλ. βαφτ. **Μαλάμω**)⁵.

Μανασσή, η (st manasí)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου στους ΒΔ πρόποδες του βουνού Μιτσικέλι.

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Μπούτουρας 145.

5. Αντιχάρισμα 194.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο από το επών. **Μανασσής**¹, άποψη που με αμφιβολία διατυπώνει και ο Λαμπρίδης: "Υπάρχει σχέσις τις μεταξύ των κατά το έτος 1540 ακμασασών εν Ιωαννίνους οικογενειών, Μανασσή ... και των σωζομένων ήδη συνώνυμων του Ζαγοίου χωρίων;"². Ο μεταπλασμός (αρσενικό → θηλυκό) από τη σύγχυση της εμπρόθετης γεν. του αρσεν.: **στου Μανασσή** (st manasí) με την εμπρόθετη αιτιατ. του θηλυκου: **στην Μανασσή** (st manasí).

Πβ. επίσης και τα τοπν. **Μανασσή** "όνομα χωριού" (Λευκάδα)³ και **Μανασή**, ο Αρές του (Σκύρος)⁴.

Μανθιού, του (st manthí· Α.Μ.)

Ονομασία χωραφιού που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Μανθιού.

Κυριών. τοπν. από το αρσεν. βαφτ. **Μανθιός**⁵. Το βαφτ. **Μανθιός** προέρχεται από το **Ματθαίος** και με συνίζηση **Ματθαίος** > **Ματθιός** > **Μαθθιός** (με αφομοίωση του **τθ** σε **θθ**) > **Μαθιός** (με απλοποίηση) και **Μανθιός** με ανάπτυξη αλόγου ερρίνου⁶.

Μανθούλια, τα (sta manthíla· Λιασκ.)

Ονομασία χωραφιών κάποιου Μανθούλη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μανθούλης**⁷ κι αυτό από το βαφτιστικό **Μανθούλης** < βαφτ. **Μάνθος** (βλ. προηγούμενο τοπν.) + υποκορ. κατάλ. -ούλης.

-
1. Το **Μανασσής** είναι εβραϊκό όνομα (**Μενασσέ**) από την εβρ. ρίζα νασά "λησμονώ" (βλ. ΜΕΕ, στη λ.).
 2. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 16.
 3. ΜΕΕ, στη λ.
 4. Μ. Δέφνερ, "Σκύρος." Λαογραφία 9 (1926-28) 585.
 5. Χατζηδάκη, ΜΝΕ 2 550-555.
 6. Για την ανάπτυξη αλόγου ερρίνου βλ. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 234· Φ. Κουκουλέ, "Γλώσσα Ησυχίου." Αθηνά 30 (1919), ΛΑ 38 και σημ. 3· Αθηνά 36 (1924) 277· Φ. Κουκουλέ, "Περί αναπτύξεως ερρίνου εν τη Νεωτέρα Ελληνική." Αθηνά 49 (1939) 79-144 και Αντιχάρισμα 1-18.
 7. ΟΤΕ Αθ.

Μάννα, η (sn mána· Μαν.)

Τοποθεσία με κέδρα, όπου καταλήγουν μικρές λακκιές με λιγοστό νερό.

Υποθέτω πως το τοπν. είναι υδρώνυμο από το ουσ. **μάννα, η**, λέξη που χρησιμοποιείται συνεκδοχικά για να δηλώσει τη μεγάλη πηγή. Μολονότι η πραγματικότητα που παρουσιάζει σήμερα ο τόπος δε δικαιολογεί την ονομασία που ως "τόπου απ' όπου βγαίνει πολύ νερό", υποθέτω ότι η ονομασία έγινε σε μιά περίοδο που οι μικρές λακκιές είχαν άφθονο νερό (βλ. και τοπν. **Νερού, η Μάννα του** στα Ε.Ε. και το επόμενο τοπν.).

Μάννας, το Αυλάκι της (st avlák' ts mánas· Δρ.)

Ονομασία πηγής, με της οποίας το νερό τροφοδοτείται το υδραγωγείο του χωριού.

Το τοπν. περιφραστικό από τα ουσ. **αυλάκι, το** (υποκορ. του **αύλαξ**) και **μάννα, η**. Η λ. **μάννα** εδώ, χρησιμοποιείται συνεκδοχικά (βλ. και τοπν. **Νερού, η Μάννα του** στα Ε.Ε.).

Μανόλη, του (st manól'· Δεσν.)

Ονομασία συνοικισμού από το όνομα του πρώτου οικιστή.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μανόλης**¹ < βαφτ. **Μανόλης**. Το βαφτ. από το **Εμμανουήλ** > **Μανουήλ** (με αφαίρεση του αρχικού e-) > **Μανουήλης** (με την κατάλ. -ης, επειδή το **l** δεν ήταν ανεκτό στο τέλος της λέξης) > **Μανόλης**².

Μανόλια, τα (sta manóliá· Φλ.)

Ένας από τους συνοικισμούς του χωριού. Το τοπν. από το όνομα του πρώτου οικιστή.

1. ΟΤΕ Αθ., στο λ. **Μανώλης**.

2. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 242· Μπούτουρας 90-91.

Το τοπν. από το επών. **Μανόλης** (βλ. προηγούμενο τοπν.). Ο πληθ. κατά το σχήμα: τ(ου) **Μανόλ(η) >Μανόλ(ι)**, το > **Μανόλια** αναλογικά προς τα ουσ. **σπίτια, κτήματα** κλπ.

Μανόλως, το Εικόνισμα της (stu kónzma ts manólus· Καμν.)

Ονομασία εικονίσματος φτιαγμένου από κάποια γυναίκα, μέλος της οικογένειας Μανόλη. Σύμφωνα με την παράδοση το εικόνισμα χτίστηκε για να αποτραπεί η εξάπλωση της χολέρας στο χωριό.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το ουσ. **εικόνισμα, το** και το ανδρων. **Μανόλω** (< **Μανόλης** + κατάλ. θηλ. ονομάτων -ω).

Μανούκα, του (st manúka· Στ.)

Η ονομασία της θέσης από τον Μανούκα, ο οποίος ήταν δασικός από την Μπάγια και υπηρετούσε στο Στολοβό. Ένας Φραγκαδιώτης βοσκός άφησε τα γελάδια του να βοσκήσουν σε απαγορευμένο μέρος. Το γεγονός αυτό υπήρξε αφορμή τσακωμού ανάμεσά τους, με αποτέλεσμα ο βοσκός να σκοτώσει τον δασικό και να τον κάψει σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. από το επών. **Μανούκας** κι αυτό από το επών. ή βαπτ. **Μάνος** (από το **Εμμανουήλ**)¹ και την κατάλ. -ούκας (ίσως από την ιταλ. -ucco < λατ. -uccus²). Με την ίδια κατάλ. σχηματίζονται και τα: **Γιάννης-Γιαννούκος** και **Γιαννούκας, Μαύρος-Μαυρούκος** και **Μαυρούκας** κλπ.³

Μαντζάρα, του (st mandžára· Μακρ.) - Μαντζάρες, οι (sts mandžáris· Δρ.)

Τοποθεσία με αμπέλια, όπου υπήρχε ιδιοκτησία και κάποιου Μαντζάρα (Μακρ.)· ονομασία χωραφιών, άγνωστο για ποιά αιτία (Δρ.).

1. Μπούτουρας 91.

2. Μηνά, **Μεγέθυνση** 78-79 και 164-165· Σταμνόπουλος 116.

3. Σταμνόπουλος, ό.π.

Τα τοπν.κυριών. από το επών. **Μαντζάρας** που προέρχεται από το επών. **Μάντζιος** + μεγεθ.κατάλ. **-άρα** όπως και τα: **Αναγνωστάρας, Αντωνάρας, Βαγγελάρας** κλπ.¹ Το επών. **Μάντζιος** προέρχεται ή από το αρομ. **māndzu** "το πουλάρι"² ή από το ιταλ. **manzo** "ταύρος", κι αυτά από το λατιν. ***mandius** "το πουλάρι //βόδι"³. Ο τύπος του τοπν. από το Δραγάρι σε πληθυντικό αριθμό από τη σύγχυση του γένους στην εκφορά του τοπν.: **st mandzára** (=στου Μαντζάρα ή στη Μαντζάρα) και αναλογικά προς τα **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής πρέπει να θεωρηθούν και τα επών. **Μάντζαρης**⁴ (< **Μάντζιος** + μεγεθ. κατάλ. **-αρης** όπως τα: **Αντώναρης, Βασίλαρης, Γιάνναρης**)⁵ και **Μάντζαρος** (< **Μάντζιος** + μεγεθ.κατάλ. **-αρος** όπως και τα: **Αναγνώσταρος, Βασίλαρος, Γιώραρος** κλπ.)⁶.

Βλ. και τοπν. **τ'Μαντζάρα** "πλαγιά με μεγάλη πέτρα κάτω από την οποία αναβλύζει μεγάλη πηγή"⁷.

Μαντρόπουλα, τα (sta mandrópla· Βιτσκ.)

Τοποθεσία που χρησιμοποιούσαν οι χωριανοί για να σταβλίζουν τα ζώα. Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μάντρα, η** και την υποκορ. κατάλ. **-πουλο**.

Μαργάρω, η (zā margáru· Λεσν.)

Ονομασία βρύσης από το όνομα της γυναίκας που την έφτιαξε. Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται, κατά παράλειψη του ουσ. **βρύση**, από το θηλ. βαφτ. **Μαργάρω** που είναι μεγεθυντικός τύπος του βαφτ. **Μαργάρω** (η μεγέθυνση εδώ δηλώνεται με το ανέβασμα του τόνου)⁸. Το βαφτ. **Μαργάρω** είναι συγκεκριμένος τύπος του θηλ. βαφτ. **Μαργαρόνα** <ιταλ. **Margaronne**⁹ (βλ.τοπν.στα Ε.Α.). Το **Μαργάρω** προέρχεται μάλλον από την αιτ.εν.: **την Μαργαρόνα** με αποβολή του τελικού **-α** στη συμμοφορά του βαφτ. με λέξεις που άρχιζαν από **α:** (π.χ. **την Μαργαρόνα** από το ... < **την Μαργ-**

1. Μηνά, **Μεγέθυνση** 167.

2. Parahagi 779.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 5289.

4. Βλ. Τριανταφυλλίδη 71, όπου και παραγωγή του επων. από το αραβ. και τουρκ. **manzar** "πρόσωπο".

5. Μηνά, **Μεγέθυνση** 188.

6. Μηνά, **Μεγέθυνση** 125.

7. Χατζηγάκη, **Ασπροκόταμο** 73.

8. Μηνά, **Μεγέθυνση** 189-190.

9. Μπούτουρας 120.

γάρον από ..., δηλ. αιτ.εν. την **Μαργάρον** απ'όπου ονομ. η **Μαργάρω**.
Πβ. και μητρων. επών. **Μαργαρός**¹.

Μαργιάννη, του (st marγάν' Δεσν.) - **Μαργιάννια, τα** (sta mar-
γάνα' Λιασκ.)

Τοποθεσία κοντά στο συνοικισμό Πρίσκος, όπου σύμφωνα με την παράδοση, κατοικούσε μια οικογένεια. Μετά το θάνατο του άνδρα, τη χήρα την προσφώνούσαν Μαρία αλ Γιάννη, δηλ. η Μαρία του Γιάννη (Δεσν.)· ονομασία θέσης με λιβάδια. Στο χωριό δε σώζεται σχετικό επώνυμο (Λιασκ.).

Τα τοπν. κυριών. από το μητρων. επών. **Μαργιάννης**² κι αυτό από τα βαφτ. **Μαρία + Γιάννης** > ***Μαργιάννη**, η (δηλ. η Μαρία, η γυναίκα του Γιάννη). Πβ. επίσης το κυριών. τοπν. **Καληγιώργια, τα** (στα Ε.Ε), το μητρων. επών. **Ελενογιάννης** και τα πατρωνυμικά **Αποστολογιάννης, Βασιλογιάννης, Νικολογιάννης**, κλπ.³ σύμφωνα με το ίδιο σχήμα.

Μαρζιά, η (st marζά' Φλ.)

Τοποθεσία όπου υπάρχουν χοντρά και μεγάλα αγνάδια.

Το τοπν. φυτών. από το προσηγ. **μουρτζιά, η**⁴, λ. με την οποία δηλώνουν πολλά είδη της οικογένειας κράταιγος,ο (crataegus)⁵ > **μαρτζιά** με τροπή του **u** > **a** στα αρομούνικα, όπου ελλην. **u** > αρομ. **a** (ή **î**) > **μαρζιά** με τροπή του **rdz** > **rz** (αφομοίωση ως προς τη διάρκεια).

Πβ. και αρομ. **pardzeauă** "το φυτό θάλικτρο"⁷ με τροπή του ελλην. **u** > αρομ. **ă** και απόδοση της ελλην. κατάλ. **-ιά** με την αρομ. **-eaă**⁸.

Μαριάνθη, η (st mariάνθ' Δόλ.) - **Μαριάνθες, οι** (stς mariάνθις' Τσερν.).

Ονομασία αμπελότοπου από το όνομα κάποιας Μαριάνθης που πρώτη έφτιαξε αμπέλι στην περιοχή (Δόλ.)· τοποθεσία με χωράφια από τό όνομα κάποιας ιδιοκτήτριας Μαριάνθης (Τσερν.).

1. Αντιχάρισμα, 194.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Τριανταφυλλύδης 108.

4. Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

5. Καββάδας 2132 κεξ.· Γεννάδιος 519· Χελδραΰχ-Μηλιαράκης 40, 41.

6. Κατσάνης 62.

7. Παραηαgi 781.

8. Κατσάνης 158.

Τα τοπν. κυριών. από το θηλ. βαφτ. **Μαριάνθη**. Ο πληθυντικός του τοπν. από το Τσερνέσι προέρχεται από τα πολλά χωράφια που υπήρχαν στην περιοχή. Πβ. και τη φράση: έχς mariánθ'".

Μαρίνας, η Ράχη της (st ráχ' ts marínas' Σκ.)

Ονομασία υψώματος.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **ράχη**, η και το θηλ. βαφτ. **Μαρίνα**¹. Η αιτία της ονομασίας είναι άγνωστη.

Μαρίτσια, τα (sta marítzsa' Λιασκ.)

Περιοχή με δάσος από κέδρα και καστανιές, όπου παλιότερα υπήρχαν σιταροχώραφα. Η παράδοση δε διατηρεί την αιτία της ονομασίας.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μαρίτσης**² κι αυτό από το Ηπειρωτ. **μαρίτσι**, το "μικρό ψάρι της λίμνης" (από το **μαρίνος** + υποκορ. κατάλ. **-ίτσι** > **μαρινίτσι** > **μαρονίτσι** με αποβολή του άτονου **i**, > **μαρίτσι** με τροπή του **rn** > **r**)³. Ο πληθ. του τοπν. κατά το σχήμα: τ(ού) **Μαρίτσ(η)** > **Μαρίτσ(ι)** > **Μαρίτσια** αναλογικά προς τους πληθ. των ουσ. **κτήματα**, **χωράφια** κλπ.

Μάρκαινας, της (stz márkinas' Δεμ.)

Ονομασία τοποθεσίας με αμπέλια.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Μάρκαινα**. Το ανδρων. **Μάρκαινα** είναι δυνατό να προέλθει ή από το βαφτ. **Μάρκος**⁴ ή από τα επών. **Μάρκος** και **Μάρκου** και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**.

Μάρκου, του (st mark' Τσεπ.) - Μάρκου,α (amárku' Δεσν.)

Το τοπν. χαρακτηρίζει δασωμένη περιοχή. Η αιτία που προκάλεσε την ονομασία του τόπου δε διασώζεται σήμερα.

Πρόκειται για την ίδια τοποθεσία, στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Τσεπέλοβο και Δεσινίτσα με διαφορετική εκφο-

1. Μπούτουρας 76.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Μπόγκας 1 228' για την τροπή **rn** > **r** βλ. Εισαγωγή 1.323 4 και σημ. 1.

4. Κατά τον Vasmer, REW II 99, το λατιν. **Marcus** (απ' όπου και το ελλ.

Μάρκος) προέογεται από το λατ. **Mars** "ο Άρης"

ρά. Προέρχεται από το βασιτ. ή επών. **Μάρκος** (βλ. προηγούμενο τοπν.). Χαρακτηριστική είναι η διατήρηση του άτονου υ του τοπν., όπως αυτό εκφέρεται στη βλαχόφωνη Δεσινίτσα, ενώ συγκόπτεται κανονικά στο στόμα των ελληνόφωνων κατοίκων του Τσεπελόβου, σύμφωνα με το βόρειο φωνηεντισμό.

Μαρμαράλωνο, το (stu marmarálunu* Βίτσ.)

Τοποθεσία προς τη χαράδρα του Βίκου, όπου μεγάλος συμπαγής βράχος που μοιάζει με αλώνι.

Το τοπν. προσδιοριστικό σύνθετο από τα ουσ. **μάρμαρο, το** + **αλώνι, το**.

Μάρμαρο, το (stu mármaru* Αρτσ.) - **Μάρμαρα, τα** (sta márpara* Νεγ.)

Ονομασία θέσης, όπου δεσπόζει ένας μεγάλος σχεδόν ορθογώνιος βράχος (Αρτσ.)* τοποθεσία Δ του χωριού με μεγάλες ογκώδεις πέτρες (Νεγ.).

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ ουσ. **μάρμαρο, (το), λ.** που στο Ζαγόρι έχει τη σημασία "μεγάλος συμπαγής βράχος".

Η λ. συχνή ως ονομασία χωριών: **Μάρμαρο** (Κέρκ.), **Μάρμαρα** (Αίγ., Φθιώτ. Μεσολ., Ιωάνν., Πάρ.) και **Κάτω Μάρμαρα** (Ιωάνν.)¹.

Μασούλαινας, της (sts mašúlinas* Νεγ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου χωράφι της οικογένειας Μασούλη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μασούλης** (πβ. και επών. **Μασούλας**²) κι αυτό από το Ηπειρωτ. **μασούλι**, το "τα τυροκομικά προϊόντα" (< αραβ. mahsul). Βλ. και τοπν. **Μαμασούλη**, η Γράβα του (στα Ε.Ε.).

Μαστοράτικα, τα (sta masturátka* Καβ.)

Τοποθεσία όπου βρίσκονται τα κτήματα της οικογ. Μάστορα.

Το τοπν. από το επιθ. **μαστοράτικος** κι αυτό από το επών. **Μάστορας**³ και την επιθετ. κατάλ. **-άτικος** κατά παράλειψη των εννοουμένων ουσ. **κτήματα, χωράφια** κλπ.

1. Λεξ. ΔΚΟΕ 90, 250.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. ΟΤΕ Αθ.

Μαστραποστόλη, του (st mastrapustól· Νεγ.)

Ενν. το καρτέρι. Η ονομασία από κάποιον Ξυλουργό Αποστόλη που κυνηγούσε συνήθως σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. σύνθετο από το κοινό ΝΕ **μάστορας** και το βαφτ. **Αποστόλης** (από το **Απόστολος** με αλλαγή της κατάλ. και κατέβασμα του τόνου αναλογικά προς τη γεν. πληθ.). Πβ. και επώνυμο **Μαστραποστόλης**¹.

Ματιάς, ο (Λάκκο-) (stu [láku] matchá· Μπάγ.)

Ονομασία λαγκαδιού με μικρό ποτάμι που σχηματίζεται από πολλές μικρές πηγές.

Το τοπν. από το σλαβ. **mati** "η πηγή" (βλ. τοπν. **Βοΐδομάτης** στα Ξ.Σ.), το οποίο εσφαλμένα σχετίστηκε με το κοινό ΝΕ **μάτι, το** (< **ομμάτ-ιον**), και την περιεκτική κατάλ. **-ιάς**². Η ονομασία του τόπου από τις πολλές πηγές.

Ματσίως, της (sts matšíkus· Τσερβ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. **Ματσίκα**. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό, όπως και στη γειτονική Αρτσιόστα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Ματσίω** κι αυτό από το επών. **Ματσίνας** και την κατάλ. **-ω**. Το επών. **Ματσίνας** από το αρομ. **mašă** "η γάτα"³ και την αρομ. υποκορ. κατάλ. **-ica** (απ' όπου και ελλην. κατάλ. **-ίκα**)⁴. Το αρομ. προσηγ. από το σλαβ. **mačka** "η γάτα" (βουλγ. **mače**, σερβ. **maca** και **mačka** κλπ.)⁵. Από τα σλαβ. η λ. δάνειο και στα αλβαν. **mace-macja** "η γάτα"⁶. Πβ. και τα Ηπειρωτ. **μάτσου, η** και **ματσί, το**⁷.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 571.

3. Παραηγή 773.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **-ικος**.

5. Miklosich 179.

6. Meyer, EW alb. Spr. 263· Γκύνης 238.

7. Μπόγκας 1 230 και 2 37, 227.

Μαυραγγέλια, τα (sta πανραγέλιá· Ντ.)

Όνομασία παλιού συνοικισμού, κοντά στο μοναστήρι του Ασπράγγελου (βλ. και τοπν. **Ασπραγγέλια, τα** στα Ε.Ε.).

Το τοπν. από το κύριο όνομα **Μαυράγγελος** το οποίο κατά τον Χ. Παπαχριστοδούλου είναι βυζαντινό¹.

Μαύριτσες, οι (sts μάνριτςις· Π.Σ.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. μάλλον φυτών. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **μαυρίτσα**, η "ιαματικό φυτό που κοπανισμένο το βάζουν πάνω σε χτυπημένο χέρι ή πόδι που εμφανίζει εκχυμώσεις μαύρες"² με ανέβασμα του τόνου (για το ανέβασμα του τόνου βλ. και τοπν. **Κέδριτσα, η** στα Ε.Ε.).

Μαυρογιάννη, ο Λάικος του (stu láku t πανρυγάν· Τζ.)

Όνομασία μικρής χαράδρας, άγνωστο για ποιά αιτία.

Το τοπν. περιφραστικό από το προσηγ. **λάικος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Μαυρογιάννης**³. Το επών. **Μαυρογιάννης** σύνθετο από το επίθ. **μαύρος** (τα παραδείγματα επων. με α' συνθετ. τη λ. **μαύρος** παρουσιάζονται ήδη στη μεσν. περίοδο⁴) και το βαφτ. **Γιάννης** (πβ. και τα επών. **Μαυρογιώργος, Μαυροδήμος, Μαυρομιχάλης** κλπ.⁵)

Μαυρόλαικος, ο (stun πανρόλακου· Στ.)

Όνομασία λαγκαδιού βαθιού και σκοτεινού. Σύμφωνα με την παράδοση τα βράδια μαζεύονταν εκεί με νταούλια και βιολιά οι καλικάντζαροι.

1. Χ. Παπαχριστοδούλου, "Οικογενειακά επώνυμα Δωδεκανήσου." Αφιέρωμα στη μνήμη του Μαν. Τριανταφυλλίδη 318.

2. Μπόγκας 1 231.

3. Τριανταφυλλίδης 106.

4. Τριανταφυλλίδης 107, σημ. 180.

5. ΟΤΕ Αθ.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μαύρος** και το ουσ. **λάκκος**, ο .

Μαυρομάταινας, της (stɛs manɾumátinas· Μπάγ.)

Δασωμένη ράχη στη θέση Γιρούμερο προς Β του χωριού Μπάγια. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας της.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Μαυρομάταινα** κι αυτό από το επών. **Μαυρομάτης** και την ανδρων. κατάλ. -αίνα.

Μεγαδέντρο, το (stu meɾadéndru· Γρεβ.-Δόλ.-Λιασκ.-Φλ.)

Τοποθεσία με μεγάλες βαλανιδιές που τις χρησιμοποιούσαν για να ξεκουράζονται τα γιδοπρόβατα το μεσημέρι. Είναι απόδοση στα ελληνικά του αρομ. τοπν. Μπουρλεμάρι (Γρεβ.)· ονομασία περιοχής που χαρακτηρίζεται από μιά μεγάλη βαλανιδιά (Δόλ.)· θέση νότια του χωριού Λιασκοβέτσι, όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός· σήμερα υπάρχουν εκεί πολλά μεγάλα δέντρα (Λιασκ.)· ονομασία θέσης με ψηλές βαλανιδιές και φτελιάδια (Φλ.).

Το φυτών. τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μέγας** και το ουσ. **δέντρο, το**. Με τη λ. **δέντρο, το** ή **δέντρος, ο** στο Ζαγόρι χαρακτηρίζονται διάφορα είδη βαλανιδιάς¹. Το τοπν. στις περισσότερες περιπτώσεις (Γρεβ.-Λιασκ.-Φλ.) σε περιληπτικό ενικό.

Μεγαδέντρος, ο (stun miɾadéndru· Α.Μ.)

Ονομασία υψώματος Α του χωριού, όπου παλιότερα υπήρχε μιά μεγάλη βαλανιδιά που είχε χτυπηθεί από κεραυνό.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μέγας** και το ουσ. **δέντρος, ο** μεγεθ. τύπος ή από το υποκορ. **δεντρί, το** ή από το ουσ. **δέντρο, το**².

Μεγαδρόμος, ο (stu miɾadρόmu· Λιασκ.)

Ονομασία δρόμου που οδηγούσε από το χωριό Τζοντίλα, μέσα από το οροπέδιο των Ριζιανών στο χωριό Λιασκοβέτσι.

1. Βλ. ΗΕ 18 (1969) 154-155.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 51, 59.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μέγας** και το ουσ. **δρόμος, ο.**

Μεγαλάκκος, ο (stu miyaláku· Βίτσ.-Βιτσκ.-Βραδ.-Δεμ.-Δόλ.-
Δρ.-Λιασκ.-Πέτρ.-Σκ.).

Ονομασία θέσεων όπου τα μεγαλύτερα λαγκάδια στις περιο-
χές των παραπάνω χωριών.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μέγας** και το ουσ. **λάκκος,**
ο (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Μεγαλοχώραφα, τα (sta miyaluxórafa· Βιτσκ.-Τσερβ.)

Τοποθεσία στα σύνορα των κοινοτικών περιοχών των χωριών
Βιτσικό και Τσερβάρι, όπου υπάρχουν τα μεγαλύτερα σιταροχώρα-
φα της περιοχής.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μεγάλος** και το ουσ. **χωράφι,**
το.

Μεγαλώνια, τα (sta miyalóni· Τζ.)

Ονομασία θέσης με σιταροχώραφα. Σήμερα δεν υπάρχει αλώνι
στην περιοχή.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μέγας** και το ουσ. **αλώνι, το**
> **Μεγαλώνι, το** > **Μεγαλώνια, τα** αναλογικά προς τους πληθυντικούς
χωράφια, κτήματα κλπ.

Μεγασιάδι, το (stu miγασáδ· Τσεπ.)

Μεγάλη επίπεδη επιφάνεια προς Β του χωριού.

Το τοπν. από το επίθ. **μέγας** και το ουσ. **σιάδι, το** (βλ.
τοπν. **Γιωργολιανίνας, το Σιάδι** της στα Ε.Ε.).

Μεζαριά, η (st mizarγá· Βραδ.-Καπ.)

Ονομασία χαράδρας ανάμεσα στα χωριά Βραδέτο και Καπέσοβο.
Τόσο φωνητικές δυσκολίες (**s > z**)¹ όσο και η διαμόρφωση

1. Παρά την επιμονή μου με αλληπάλληλες ερωτήσεις προς τους πληροφορητές
μου για διακρίβωση του ηχηρού ή του άηχου στην προφορά του τοπν., ουδέ-
ποτε μου δόθηκε τύπος **mizarγá**, αλλά πάντα **mizarγá** τόσο στο Βραδέτο όσο
και στο Καπέσοβο.

του εδάφους, δεν επιτρέπουν την απόδοση του τοπν. στο ΝΕ **μεσαριά, η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.). Γι' αυτό πιστεύω ότι το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο Ηπειρωτ. **μεζάρι, το**¹ (<τουρκ. *mezar* "ο λάκκος / ο τάφος"²) και την τοπική κατάλ. **-ιά**.

Βλ. και τοπν. **Μεζάρια, τα** "τοποθεσία στην νότια άκρη των Γιαννίνων, όπου ήταν θαμμένοι οι Τούρκοι που είχαν σκοτωθεί στο ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897"³.

Μέλα, η (*st méla*· Δεσν.)

Ονομασία πλαγιάς με πεύμα και έλατα.

Το τοπν. φυτώνυμο από το προσηγ. **μέλα, η** "ιξία η λευκή, ο ιξός του ελατιού"⁴ (*viscum album*) που συνηθίζεται και με τα ονόματα: **μελιός, μελιάς, μελάς** κλπ.⁵. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Μελίσσι, το (*stu milís*· Αρτσ.-Ντ.-Τσεπ.-Τσερβ.)

Ονομασία θέσεων με βράχους (Αρτσ.-Τσερβ.) ή με κουφαλιασμένα δέντρα (Ντ.-Τσεπ.) όπου μαζεύονταν άγρια μελίτσια.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μελίτσι, το** σε περιληπτικό ενικό. Η λ. συχνή ως τοπν., όπως: **Μελίτσι, το** (Κέως⁶, Κοζάνη⁷, Κόνιτσα⁸) και **Μελίτσια, τα** (Δωρίδα)⁹.

Μελισσομάντρια, τα (*sta milisumándria*· Ντ.)

Ονομασία περιφραγμένης τοποθεσίας κοντά στο μοναστήρι του Α-σπράγγελου, όπου οι καλόγεροι έβαζαν τις κυψέλες των μελισσιών.

Το τοπν. από το προσηγορ. **μελισσομάντρι, το** "τόπος περίφρακτος, συνήθως μεσημβρινός και υπήνεμος, όπου είναι τοποθετημένες οι κυψέλες των μελισσιών". Η λ. ταυτόσημη προς τις **μελισσόκηπος** και **μελισ-**

1. Μπόγνα, Τουρκ. λέξεις 36.

2. Heuser-Şevket 411.

3. Μπόγνας ό.π.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.· Μπόγνας 2 37.

5. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 53-54· Γεννάδιος 407.

6. Θωμοπούλου, Κέως 114.

7. Κ. Σιαμπανοπούλου, Αιανή, Θεσσαλονίκη 1974 309.

8. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 12 237.

9. Κόλιας 137.

σοτόπι¹. Το προσηγ. μελισσομάντρι σύνθετο από τα κοινά ΝΕ μελίτσι, το και μαντρί, το (με ανέβασμα του τόνου στη σύνθεση).

Μελισσόπετρα, η (zd milisópitra' Σκ.)

Περιοχή με έναν μεγάλο κουφαλισμένο βράχο, όπου μαζεύονταν άγρια μελίτσια.

Το τοπν. σύνθετο από τα κοινά ΝΕ μελίτσι, το και πέτρα, η. Το τοπν. επίσης και ως όνομα χωριών στη Γορτυνία και την Κόνιτσα².

Μεντέσω, η (st mindéšu' Δεσν.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρwn. Μεντέσω κι αυτό από το επών. Μεντές (και Μεντεσίδης)³ και την κατάλ. -ω. Το επών. Μεντές από τα τουρκ. Mentese "Τούρκος ηγεμών του 13. αι. // τουρκική σημαία ως σύμβολο κυριαρχίας (επίσης ονομασία τουρκικής διοικητικής περιοχής)" ή mentese "ο γίγγλυμος, το θηλυκωτήρι, ο μεντερσές"⁴.

Μεράντζα, η (st mirándza' Δ.-Νεγ.-Στ.) - Μεράντζες, οι (st:s mirándzis' Καμν.)

Τοποθεσίες όπου υπάρχουν πολλές μεράντζες δέντρο που μοιάζει με το γράβο.

Το τοπν. φυτόνυμο από το προσηγ. μεράντζα (η), ονομασία της ostrya carifolia γνωστής και με τα ονόματα γαύρος, κάρπινος κλπ.⁵. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Η λ. ως τοπν. και στο Ασπροπόταμο με τους τύπους Μεράντα ή Μεράντζα⁶.

Μεροδέντρια, τα (sta mirudéndria' Στ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των χωριών Στολοβό και Διασκοβέτσι που είναι δασωμένη με βαλανιδιές στενόφυλλες. Το δέντρο έχει ξύλο πολύ σκληρό, δεν κάνει βαλανίδια και κρατάει το φύλλο του περισσότερο.

1. Δημητράκου, Λεξ. στις λ.

2. Λεξ. ΔΚΟΕ 94.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Steuerwald 625.

5. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 110.

6. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 75.

Το τοπν. φυτών. από το προσηγ. **μεροδέντρι**, το "το δασικό είδος *Quercus conferta*¹ και όχι από τη σημασία που έχει η λ. "το δέντρο που γίνεται ήμερο καρποφόρο ύστερα από εμβολιασμό"².

Μεσαριά, η (sn misaryǎ· Βίτσ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια, ανάμεσα στα οποία αφήνουν ακαλλιέργητα τμήματα για τη βόσκηση των ζώων. (Βίτσ.).

Για το τοπν. **Μεσαριά** έχουν διατυπωθεί οι εξής γνώμες:
α) Σύμφωνα με τον Μηλιαράκη³, που πρώτος ασχολήθηκε με την ετυμολόγηση του τοπν., το τοπν. προέρχεται από τη λ. **massara** που δηλώνει την εύφορη κοιλάδα⁴. β) Ο Γ. Χατζιδάκης, αντικρούοντας την ερμηνεία του Μηλιαράκη, διατύπωσε αρχικά την άποψη ότι προέρχεται από το **Μέσα Μεριά** και αργότερα από τα επίθ. **μέσος**, **μεσάρις**⁵. γ) Κατά τον Θωμόπουλο⁶ το τοπν. προέρχεται από το **Μέση Μεριά**, αναλογικά προς τα: **Κατωμεριά**, **Ανωμεριά**, **Περαμεριά** κλπ. δ) Τέλος ο Κ. Μέρτζιος⁷ παράγει το τοπν. από το τουρκ. **mesar** "ο τάφος//ο λάκκος".

Από τις παραπάνω ερμηνείες πρέπει να αποκλειστεί η άποψη του Μηλιαράκη, η παλιότερη του Χατζιδάκη (**Μέσα Μεριά**), του Θωμοπούλου (**Μέση Μεριά**) καθώς και του Μέρτζιου (τουρκ. **mesar** για λόγους φωνητικών **z > s** και να υιοθετηθεί η νεότερη ερμηνεία του Χατζιδάκη από το **μέσος > μεσάρις** + κατάλ. **-έα > Μεσαρέα, η** "τα μεταξύ εσπαρμένων αγρών ή άλλως οπωσδήποτε περιοριζόμενα εδάφη" και με συνίζηση **μεσαριά, η** "αγρός άσπαρτος

1. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 109· ΗΕ 19 (1970) 569.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Α. Μηλιαράκη, "Μεσσαρία, ιστορικά έρευνα περί του ονόματος τούτου ως γεωγραφικού." Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας 4 423-474.

4. Πβ. και **μεσάριος** "ο γεωργός που καλλιεργεί την **massara**."

5. Γ. Ν. Χατζιδάκη, "Περί του ετύμου της λέξεως Μεσαρέας." Αθηνά 6 (1894) 3-44· του ίδιου, "Δύο λέξεις περί της λέξεως Μεσαρέας." Αθηνά 12 (1900) 205-206· του ίδιου, ΜΝΕ 1 354, 2 433· του ίδιου· "Μεθοδικά και ετυμολογικά." Αθηνά 36 (1924) 203-204.

6. Θωμοπούλου, Κέως 115.

7. Μέρτζιου, Συμβολή 201.

εν τω μέσω άλλων εσπαρμένων, το μη εσπαρμένον μέρος αγρού τινός" .

Βλ. και τοπν. **Μεζαριά**, η (στα Ε.Ε.).

Μέσες, οι (st̥s m̥ésis̥ K.Σ.-Π.Σ.)

Ονομασία χωραφιών που βρίσκονται στη μέση του κάμπου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μέση**, θηλ. του αρχ. επιθ. **μέσος**. Ο πληθ. από τη φράση: "**έχω χωράφι στη μέση του κάμπου**", αναλογικά προς τα πολλά χωράφια που υπήρχαν εκεί.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται επίσης στην Πελοπόννησο¹.

Μεσιά, τα (sta miśḁ́ Νεγ.-Στ.)

Ονομασία υψωμάτων όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. από τον πληθ. ουδ. του επιθ. **μεσιός** (κι αυτό από το **μεσαίος** με συνίζηση) κατά παράλειψη του ουσ. **αμπέλια**. Η ονομασία από τη θέση των αμπελιών στη μέση των υψωμάτων.

Μεσιαράχη, η (zd̥ miśaráč̥ Kουκ.-Μπάγ.)

Δασωμένο ύψωμα ανάμεσα στα χωριά Κουκούλι, Μπάγια και Ντοβρά.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μεσιά** (θηλ. του επιθ. **μεσιός**, βλ. προηγούμενο τοπν.) και το ουσ. **ράχη**, η.

Μεσιολούρι, το (stu m̥šulúr̥ Βραδ.)

Ονομασία περιοχής με στενόμακρο χωράφι στη μέση πλαγιάς.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **μεσιός** (βλ. προηγούμενα τοπν.) και το ουσ. **λουρί**, το "στενή και επιμήκης λωρίς επιφανείας τινός και ιδιαιτέρως αγρού"². Η λ. **μεσιολούρι** συναντιέται στην Ήπειρο με τη σημασία "στενόμακρο κομμάτι κρέας από το μπροστινό μέρος του αρνιού ή του κατσικιού"³.

1. Georgacas-McDonald 194.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Μπόγκας 1 237.

Το τοπων. συναντιέται επίσης στα Γρεβενά¹, στην Ελασσώνα² και στην Πελοπόννησο³.

Μεσοβέζικα, τα (στα μζανέζκα· Μπ.-Σοπ.)

Ονομασία δασωμένης έκτασης στις πλαγιές λόφου στη θέση Πετούρνα, στα σύνορα των χωριών Σοποτσέλι και Μπούλτση. Το μέρος αυτό είχε αποτελέσει στο παρελθόν το "μήλον της έριδος" μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Το τοπων. από τον πληθ. ουδ. του κοινού ΝΕ επιθ. **μεσοβέζικος** (κι αυτό ίσως από το βενετ. **mezo-vento** "άνεμος ενδιάμεσος")⁴, λ. που στο Ζαγόρι χρησιμοποιείται με τη σημασία "ο έτσι κι έτσι // ο αμφίβολος // ο διεκδικούμενος" > ***mesavézka** (τροπή του ο - α > α - α) > ***misavézka** (συγκοπή του í και τροπή του e > i) **mzavézka** (αποβολή του "δευτερογενούς" í και τροπή του s > z από επίδραση του ηχηρού **m**). Το τοπων. κατά παράλειψη των ουσ. **δάση, κτήματα** κλπ.

Μεσοβούνι, το (stu misunín)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου στο ΒΔ άκρο της περιοχής του. Ο κάτοικος **misunhóts, misunhótsa** (= Μεσοβουνιώτης, Μεσοβουνιώτισσα).

Το τοπωνύμιο προέρχεται από το προσηγ. ***μεσοβούνι** < από το επίθ. **μέσος** και το ουσ. **βουνί** υποκορ. του αρχ. **βουνός**⁵ (πβ. και **ριζοβούνι, μαυροβούνι, πετροβούνι, βροχοβούνι** κλπ.) με ανέβασμα του τόνου στη σύνθεση όπως και στα: **παλιοκούτι, παλιοπαίδι, μεσολούρι** κλπ. Ας σημειωθεί εδώ ότι η σημερινή θέση του χωριού δε δικαιολογεί την ονομασία του, αφού αυτό σήμερα δε βρίσκεται "ανάμεσα σε βουνά"... Το όνομα του χωριού μεταφέρθηκε στη θέση αυτή μαζί με τους κατοίκους του από περιοχή, κοντά στο σημερινό εικόνισμα του Αγίου Χαραλάμπου, περιοχή που πράγματι βρισκόταν ανάμεσα σε βουνά". Έτσι η ερμη-

1. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 343.

2. Ευ. Σκουβαρά, Ολυμπιώτισσα, Αθήνα 1967 252.

3. Georgacas-McDonald 195.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 41, 51.

νεία του τοπν. από τον Γ. Αναγνωστόπουλο "χωρίον κείμενον όν-
τως μεταξύ δύο βουνών"¹ είναι εσφαλμένη (αφού κατά την εποχή
που έγραφε είχε πραγματοποιηθεί η μεταφορά του χωριού) εκτός
αν αυτός αντλούσε την πληροφορία του από τον Λαμπρίδη².

Μεσοβούνι, το (stu misunún· Λεσν.)

Ονομασία υψώματος ανάμεσα στα βουνά Γκαμήλα και Τσουκα-
ρόσια (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Μετόχι, το (stu mitóχ'· Τσεπ.-Τσερβ.-Φρ.)

Ονομασία περιοχών όπου υπήρχαν εκκλησιαστικά κτήματα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ μετόχι, το (μετγν. μετόχ-ιον,
υποκορ. του αρχ. μετοχή)³.

Μηλιά, η (sn milá· Ντρ.) - Μηλιές, οι (st̥s milés· Α.Μ.-
Βίτσ.-Ντ.)

Ονομασία θέσης όπου άλλοτε υπήρχε μια μεμονωμένη (Ντρ.)
ή περισσότερες μηλιές.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ μηλιά, η. Η λ. συχνή ως τοπν.

Μηλιάς, η Ράχη της (st ráχ' t̥s milás· Βραδ.)

Τοποθεσία στη θέση Λιβάδι όπου εξακολουθεί να υπάρχει
μεγάλη μηλιά παρά το γεγονός ότι επανειλημμένα χτυπήθηκε από
κεραυνό.

Το τοπν. περιφραστικό από τα ουσ. ράχη, η και μηλιά, η.

Μηλιωτάδες, οι (st̥s miľutádis· Δεμ.)

Ονομασία οικισμού.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Μηλιώτης⁴ και την κατάλ.

1. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 93.

2. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 19.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. ΟΤΕ Αθ.· Αθηνά 30 (1919) 49.

-άδες¹. Πληθυντικό σε -άδες σχηματίζουν συνήθως προσηγορικά που λήγουν σε -άς: ψωμάς, -άδες, παράς, -άδες κλπ., σε -ας: ρήγας, -άδες, κάλφας, -άδες κλπ. σε -ας: τσέλιγκας, -άδες κλπ. και σε -ής: βουτηχτής, -άδες, δουλευτής, -άδες κλπ., αλλά και παροξύτονα σε -ης, όπως π.χ. ράφτης, -άδες, δεσπότης -άδες, αράπης, -άδες, αφέντης, -άδες, κορφή -άδες (και κολοκυθοκορφάδες) κλπ. Η κατάλ. αυτή χρησιμοποιείται για το σχηματισμό κυριών. τοπν. ανεξάρτητα από την κατάλ. των κυριών ονομάτων για να δηλώσει αρχικά τα μέλη μιας οικογένειας και έπειτα τον τόπο, το κτήμα όπου αυτή κατοικούσε. Έτσι έχουμε τα κυριών. τοπν. Γιαννάδες (< Γιάννης), Φραγκάδες (< Φράγκος), Αργυράδες (< Αργυρός), Νεγράδες (< Νέγρης) κλπ. Το επών. Μηλιώτης από εθνικό κι αυτό από το όνομα κάποιου χωριού Μηλέα (πβ. τη γειτονική Μηλέα Μετσόβου και τα πολλά χωριά ή συνοικισμούς με το ίδιο όνομα)² και την κατάλ. -ώτης με την οποία σχηματίζονται εθνικά³.

Μιγκάδια, τα (στα μιγάδγ'ά Πέτρ.)

Ονομασία πλαγιάς όπου υπάρχει δάσος από βαλανιδιές καθώς επίσης και χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το ζαγορήσιο μίγγος ή μίγκος "το μικρό άλογο, το πουλάρι"⁴ και την υποκορ. κατάλ. -άδι. Κατά τον Höeg η λ. προέρχεται από το αρομ. mincu ή mingu "το παιδί"⁵. Κατά τον Meyer η λ. προέρχεται από τα βενετ. minga και miga < ιταλ. mica "το ψίχουλο, το λίγο". Όλα όμως πρέπει να αποδοθούν στο λατ. mica, -ae "το ψίχουλο του ψωμιού", απ' όπου επίσης το βουλγ. ΜΗΓ "η στιγμή, το λί-

1. Κ. Αμάντου, "Τοπωνυμικά σύμμεικτα." Αθηνά 22 (1910) 190-191.

2. Λεξ. ΔΚΟΕ 98, 255.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

4. C. Höeg, Les Saracatsans II 118' Meyer, NS IV 52.

5. Parahagi 799, 800.

γο" και το ρ. **МІΓΑМ** "σκαρδαμυκτώ, κλείνω τα μάτια"¹. Η παράδοση δε διασώζει το λόγο που προκάλεσε την ονομασία του τόπου.

Μίνα, η (st mīna^o φλ.)

Ονομασία περιοχής από το όνομα μιας γυναίκας Ασημίνας που τη σκότωσε εκεί ο άντρας της, κάποιος Μάνταλος.

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. **Μίνα** κι αυτό συγκεκομμένος τύπος του βαφτ. **Ασημίνα**.

Μιρανάδες, οι (st^s miranádis^o φρ.)

Περιοχή κοντά στο ποτάμι όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός. Σήμερα στη θέση υπάρχουν χωράφια όπου καλλιεργούν καλαμπόκι και διάφορα οπωροφόρα δέντρα.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από επών. ***Μιράνης** ή ***Μιρανάς** (πβ. και επών. **Μιρανίδης, Μιράνογλου**² που υποδηλώνουν την ύπαρξη του παραπάνω επωνύμου) και την ελλην. κατάλ. **-άδες** με την οποία σχηματίζονται τοπν. που δηλώνουν αρχικά το κτήμα που ανήκει σε μια οικογένεια και έπειτα τον τόπο όπου αυτή κατοικεί³. Τα επών. ***Μιράνης, *Μιρανάς** από το τουρκ. **miran** "ο αρχηγός, αυτός που κρατάει τις σουλτανικές σημαίες// τίτλος ανωτάτου υπαλλήλου του σουλτανικού παλατιού"⁴.

Μιχαήλ, του (st miχaíλ^o Σκ.)

Ονομασία βρύσης από το επών. κάποιου Μιχαήλ από το Σκαμνέλι που χρηματοδότησε το χτίσιμό της.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μιχαήλ** κι αυτό από το βαφτ. **Μιχαήλ**.

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 549.

2. ΟΤΕ Αθ., στα λ. Μυρανίδης, Μυράνογλου.

3. Κ. Αμάντου, " Τοπωνυμικά σύμμεικτα." Αθηνά 22 (1910) 190-191.

4. Steuerwald 642.

Μιχομπάρμπα, του (st miχubárba' Καμν.)

Ονομασία δάσους με βαλανιδιές. Δεν είναι γνωστή η αιτία που προκάλεσε την ονομασία του τόπου.

Το τοπν. κυριών. από το σύνθετο επών. **Μιχομπάρμπα** κι αυτό από το βαφτ. **Μίχος** και το επών. **Μπάρμπα**, (< κοινό ΝΕ **μπάρμπα** < ιταλ. **barba**) δηλ. "ο Μίχος ο γιος του Μπάρμπα" ή "ο Μίχος που έχει το επών. Μπάρμπα". Σε περίπτωση που το προσηγ. **μπάρμπα** προσδιόριζε το βαφτ. **Μίχος** τότε η σειρά της σύνθεσης θα ήταν αντίστροφη, δηλ. **Μπαρμπαμίχος**.

Μνήματα, τα (sta mnímata' Βίτσ.-Βραδ.-Δόλ.-Τσεπ.)

Τοποθεσία κοντά στη θέση Βουζίσι, όπου σύμφωνα με την παράδοση, έθαβαν όσους πέθαιναν από επιδημίες (Βίτσ.)· τοποθεσία όπου είχαν θάψει μερικούς Λιάπηδες ληστές (Βραδ.)· θέση όπου παλιός οικισμός· η ονομασία από τους τάφους του παλιού νεκροταφείου (Δόλ.).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μνήμα**, το.

Μολιβαδιά, η (sn mulínaδγá' Πέτρο.)

Ονομασία περιοχής όπου παλιότερα υπήρχαν οπωρώνες.

Το τοπν. φυτών. από το προσηγ. ***μολιβαδιά** κι αυτό από το Ηπειρωτ. **μουλ'βάδα**, η "είδος μεγάλου αχλαδιού από το βαρύ σα μολύβι"¹ (η λ. ίσως αναλογικά, προς το **αχλάδα**, μεγεθ. του **αχλάδι**) και την κατάλ. **-ιά** (< αρχ. **-έα**) που χρησιμοποιείται για τη δήλωση φυτών². Το ουσ. **μολιβάδα** από το κοινό ΝΕ **μολίβι** και τη μεγεθ. κατάλ. **-άδα**³.

Το τοπν. συναντιέται επίσης στη περιοχή Ιωαννίνων ως ονο-

1. Μπόγκας 1 239.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. **-ιά**

3. Μηνά, Μεγέθυνση 60 κεξ.

μασία οικισμού¹. Από το προσηγ. **μολιβάδα** και τοπν. **Μολυβάδα** "χωράφι που οφείλει το όνομά του σε είδος αχλαδιάς που παράγει αχλάδια, τις μολυβάδες"².

Μοναστήρι, το (stu manastír· Αρτσ.)

Με αυτή την ονομασία είναι γνωστό στην Αρτσίστα και τα γύρο χωριά το μοναστήρι της Παναγίας της Σπηλιώτισσας, ως το κατεξοχήν μοναστήρι της περιοχής. Είναι χτισμένο επάνω σε βράχο στην αριστερή όχθη του Βοϊδομάτη. Γιορτάζει της Ζωοδόχου Πηγής³.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μοναστήρι** απ' όπου ο τύπος **μαναστήρι** με τροπή του ο σε α από αφομοίωση (ο - α > α - α)⁴.

Μονοδέντρι, το (stu manaδέndr)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου. Ο κάτοικος **manaδινδρίτς, manaδινδρίτσα** (= Μονοδεντρίτης, Μονοδεντρίτισσα).

Το τοπν. σύνθετο από το επίθετο **μονός**, που ως α' συνθετικό με τον τύπο **μονο-** σημαίνει ότι αυτό που δηλώνεται από το β' συνθετικό είναι ένα και μοναδικό ή γίνεται μια φορά ή σε μια χρονική περίοδο⁵, και το ουσ. **δεντρί, το** (μετγν. **δενδρίον, δένδρ-ιον**, υποκορ. του αρχ. **δένδρον**)⁶ με ανέβασμα του τόνου, όπως και τα: **κουτί-παλιοκούτι, παιδί-παλιοπαί-δι** κλπ. Ο τύπος **μαναδέντρι** από το **μονοδέντρι** παρετυμολογικά

1. Λεξ. ΔΚΟΕ 257.

2. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου." ΗΕ 25 (1976) 50.

3. Περισσότερα για την ιστορία και τη σημασία του μοναστηριού αυτού για τη γύρο περιοχή μπορεί να δει κανείς στο : Φ. Πέτσα-Γ. Σαραλή, **Αρύστη και Δυτικό Ζαγόρι**, Αθήνα 1982 86 κεξ.

4. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 58 και 235.

5. Δημητράκου, Λεξ., στο λ.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

προς τη λ. **μάννα**. Η ονομασία του χωριού "εκ κολοσσιαίου δένδρου (ελάτης) υψουμένου παρά την άλλοτε μονήν του Αγίου Μηνά, βληθέντος υπό κεραυνού και σωζομένου μέχρι του 1840"¹.

Μονόξυλο, το (stu munókɣɫuˀ Καπ.)

Τοποθεσία στη διασταύρωση των δρόμων που οδηγούσαν προς το Βραδέτο, Τσεπέλοβο και προς το Μοναστήρι του Ρογκοβού. Η ονομασία της θέσης οφείλεται, σύμφωνα με την παράδοση, στο ακόλουθο γεγονός: ο Αλή πασάς θέλησε να χτίσει πύργο στο μαγευτικό τοπίο της Δρακόλιμνης του Παπίγκου. Ανάμεσα στα άλλα εφόδια είχε πάρει μαζί του και ένα μονόξυλο για να εξερευνήσει τη Δρακόλιμνη. Στο σημείο αυτό, που αργότερα ονομάστηκε Μονόξυλο, στατοπέδευσε για να περάσει τη νύχτα. Ξαφνική βραδινή θύελλα όμως κατέστρεψε τις σκηνές και ο προληπτικός Αλής εγκατέλειψε το εγχείρημά του θεωρώντας τη θεομηνία ως αποτρεπτικό σημάδι του Αλάχ. Έτσι άφησε στο σημείο εκείνο το μονόξυλο του οποίου την ύπαρξη θυμούνται οι παλιότεροι Καπεσοβίτες.

Το τοπν. από το ουσιαστικοποιημένο ουδ. του επιθέτου **μονόξυλος -η -ο** που έχει τη σημασία "πρωτόγονο σκάφος κατασκευασμένο από έναν μόνο κορμό δέντρου"².

Μόρφα, η (zɔ mórfaˀ Βοβ.)

Ονομασία υψώματος άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. μάλλον κυριώνυμο από το βαφτ. ***Μόρφα** που είναι αναλογικός σχηματισμός από το βαφτ. **Μόρφω** (κι αυτό ή συγκεκριμένος τύπος του θηλ. βαφτ. **Ευμορφία** ή από το επίθ. **όμορφος, -η -ο**³), σύμφωνα με τα ζεύγη βαφτιστικών: **Ανθούλω-Ανθούλα,**

1. Δημ. Σάρρου, "Ζαγοριακών θεσμών έρευνα." ΗΧ 2 (1927) 292-293, όπου και περισσότερες λεπτομέρειες για την ιστορία και τους τύπους του τοπωνυμίου.

2. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

3. Μπούτουρας 157.

Αγγέλω- Αγγέλα, Σταμάτω-Σταμάτα κλπ. ή τα ζεύγη βαφτ. που δηλώνουν χαρακτηριστικά γυναικών : π.χ. Μπλάτζω- Μπλάτζα, Κουτσομύτω-Κουτσομύτα, Γκαλιούρω-Γκαλιούρα κλπ.¹.

Μοσχόραχη, η (sn musχόραχ' · Αρτσ.)

Μικρός λόφος στα σύνορα των κοινοτικών περιοχών Αρτσίστας και Άνω Ραβενίων.

Το τοπν. σύνθετο με α' συνθετ. τη λ. **μόσχος** (και **μόσχος** με αφομοίωση ως προς τη διάρκεια του sk > sx) "αρωματική ουσία"² και το ουσ. **ράχη, η**. Η ονομασία του τόπου από κάποιο αρωματικό φυτό που πιθανώς ευδοκιμεί εκεί.

Μούζαινας, της (stɛ múzinas' Σοπ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπήρχαν χωράφια ιδιοκτησία κάποιου Μούζαινας, προς τα Α του χωριού.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Μούζαινα** κι αυτό από το επών. **Μούζας** (πβ. και επών. **Μουζάς**)³ + την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Εδώ πρόκειται για το επών. **Μούζας** (< μεσν. **μούζα, η** "η μαυρίλα// η μούτζα"⁴), αφού το επών. **Μουζάς** θα έδινε ανδρων. με την κατάλ. **-ού**, όπως συμβαίνει στα : **γαλατάς, -ού - Λουκάς, -ού - Κοσκινάς**, **-ού** κλπ. Το επών. **Μουζάς** από το μεσν. **μούζα, η** και την κατάλ. **-άς** (πβ. **μυτάς, γλωσσάς, χειλάς** κλπ.).

Μουζάκια, τα (sta mζáká' Τσερβ.)

Περιοχή πάνω από τα Τσερβαριώτικα καλύβια με χωράφια,

1. Μπόγκας 1 447.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. ΟΤΕ Αθ. και τα δύο τα επών. είναι γνωστά στο Ζαγόρι.

4. Du Cange, Gr. 959' Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. **μούτζα** Δημητράκου Λεξ., στη λ. **μούντζα** Ν. Πολύτου, "Υβριστικά σχήματα." **Λαογραφία** 4 (1913-14) 621 κεξ. Φ. Κουκουλέ, "Παρατηρήσεις εις το Ελληνικόν Γλωσσάριον του Du Cange." **Αθηνά** 42 (1930) 60' Ν. Παπαχριστοδούλου, "Λαογραφικά σύμμεικτα Ρόδου." **Λαογραφία** 20 (1962) 112.

ιδιοκτησία κάποιου Μουζάκη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μουζάκης** κατά το σχήμα: τ(ου) **Μουζάκ(η)** > **Μουζάκ(ι)** > **Μουζάκια**, τα σύμφωνα με τους πληθυντικούς **κτήματα**, **χωράφια** κλπ.

Το επών. **Μουζάκης** τόσο σύμφωνα με τον Σταμνόπουλο όσο και κατά τον Georgacas είναι αλβαν. προέλευσης, ετυμολογείται από το αλβ. **muzaqi** "μοσχάρι, δαμάλι" και σχετίζεται με το αλβαν. τοπν. **Muzhakë**¹.

Κατά τη γνώμη μας είναι πιθανότερη η προέλευση του παραπάνω επων. (και τοπν.) ή από το μεσν. **μουζάκιον** "είδος παπουτσιού"² ή από το επών. **Μούζας** και την υποκορ. κατάλ. **-άκης**. Θεωρούμε πιθανότερες τις παραπάνω ερμηνείες γιατί: α) το **zh (=ž)** του αλβ. τοπν. δεν υπάρχει ούτε στο επών. **Μουζάκης** ούτε και στο τοπν. του Ζαγορίου και β) είναι συχνά στα ελληνικά τα επών. από είδη υπόδησης, όπως: **Παντόφλας**³, **Σκαρπινάκης**, **Τσαρούχης**, **Τακούνης**⁴ κλπ.

Από το επών. **Μουζάκης** τα κυριών. τοπν. : **Μουζάκι (το)**, **οι Κερασιές του Μουζάκη** (Πελοπ.)⁵, **Μουζακαίικα** (Πάργα), **Μουζακαίοι** (Ιωάνν.), **Μουζάκι** (Καρδ.-Ζάκ.)⁶.

Μουλάρι, το Καρτέρι στο (tu kartér stu mblár' Δρ.)

Ονομασία θέσης κατάλληλης για κυνήγι άγριων ζώων.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **καρτέρι, το** (βλ. τοπν. **Γελάδια, το Καρτέρι στη - Ε.Ε.**) και το κοινό ΝΕ **μουλάρι** (μεσν. **μουλάριον**, υποκορ. του **μούλος**)⁷ με συγκοπή του άτονου **u**

1. Σταμνόπουλος 100' Georgacas-McDonald 198, 335.

2. Du Cange, Gr. 959.

3. Αντιχάρισμα 171.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Georgacas-McDonald 198.

6. Λεξ. ΔΚΟΕ 100.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

και ανάπτυξη στο συμφων. σύμπλεγμα ml ενός φθόγγου b. Η ονομασία της θέσης άγνωστο για ποια αιτία.

Μούρσα, η (st mūr̥sa· Μεσ.) - Μούρσες, οι (st̥s mūr̥sis· Κουκ.)

Ονομασία τοποθεσίας με φυσικό κοίλωμα, όπου μαζεύεται το νερό της βροχής (Μεσ.)· τοποθεσία όπου άλλοτε υπήρχαν αμπέλια (Κουκ.).

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **μούρσα**, η "η αλλού λούτσα, όπου μαζεύεται το νερό της βροχής"¹ πβ. επίσης **μούρσα**, η "λάκκος" στον Ζωγράφειο Αγώνα (Μνημεία) I 48.

Σύμφωνα με τον Vasmer² η λ. μαρτυρείται μόνο στην Ήπειρο και η ετυμολογική της αρχή δεν είναι δυνατό να εντοπιστεί ούτε στα αρχαία ελληνικά ούτε στα τούρκικα, αλβανικά, σλαβικά ή ρουμανικά. Ο Στέφανος ο Βυζάντιος³ αναφέρει πόλη με το όνομα **Μούρσα** ή **Μούρσιον**. Πρόκειται για τη σημερινή πόλη Essegg, ουγγρ. Eszek, σερβοκρ. Osijek, όνομα που σημαίνει στα σερβοκρ. "κατωφέρεια με νερό" και που πρέπει να είναι μετάφραση μιας όχι σλαβικής λέξης, πράγμα που συμβαίνει συχνά στα τοπν. Ο Vasmer σχετίζει το τοπν. **Μούρσα** με κάποιο ιλλυρικό τοπν. και το θεωρεί ως ιλλυρικής αρχής. Βλ. και τοπν. **Mursa** στην Κροατία που εξηγείται ως "λάκκος"⁴. Κατά τον Schramm⁵, ο οποίος αναφέρει όνομα ποταμού **Mursella** το οποίο σχετίζει με την πόλη **Mursa**, το τοπν. **Mursa** ανάγεται σε "βαρβαρική" λέξη.

Η λ. ως προσηγ. συναντιέται ήδη στα μεσαιωνικά με τον υποκοριστικό τύπο **μουρσί** ("μουρσί μεστόν βρίζης")⁶.

Η λ., τόσο απλή όσο και σύνθετη, είναι γνωστή ως τοπν.: **Μούρσες** "εδαφική κοιλότητα καλλιεργήσιμη" (Κούρεντα)⁷, **Λαφο-**

1. Μπόγκας 2 151.

2. Vasmer, Schriften 891-892.

3. Stefan von Byzanz, ΕΘΝΙΚΑ 458.

4. Popović 173.

5. Schramm 289.

6. Κριαρά, Λεξ., στη λ. βρίζα.

7. Μπέττη, Κούρεντα 425.

μούρσια, τα "τόπος με βαθουλώματα όπου συλλέγεται νερό και πίνουν τα ελάφια" (Πωγώνι), **Βοϊδόμουρσα, η** "λόφος όπου τώρα δεν υπάρχει μούρσα" (Πωγώνι)¹, **Γουρνομούρσι, το** "λούτσα με νερό εις ήν πηγαίνουν τα γουρούνια και λουτσίζονται" (Κόνιτσα)² και **Μουρσιά** από τον καζά Δελβίνου³. Βλ. και τα ζαγορήσια τοπν. **Μουρσιά, τα** (στα Ε.Ε.) και το σύνθετο **Γουρνομούρσια, τα** (στα Ε.Ε.).

Μουρσιά, τα (sta muršá· Καβ.)

Τοποθεσία με βαθουλωτά χωράφια, όπου υπάρχει πηγή.

Το τοπν. από το ουσ. **μουρσί, το** (ήδη μεσν.)⁴, υποκορ. του ουσ. **μούρσα, η** "η αλλού λούτσα, όπου μαζεύεται το νερό της βροχής"⁵, σύμφωνα με τα **βέργα-βεργί, πούγγα-πουγγί, φλάσκα-φλασκί** κλπ. Βλ. και προηγούμενο τοπν.

Μουρτζιά, η (st murđžá· Βοβ.)

Τοποθεσία άγονη με πολλά αγκάθια.

Το τοπν. από το προσηγ. **μουρτζιά, η** "το φυτό κράταιγος ο μονόγυνος"⁶ (βλ. και τοπν. **Μαρτζιά, η** στα Ε.Ε.). Η λ. και στα αλβαν. με τον τύπο **murris** (και έναρθρα **murrizi**) "μαυράγ-καθο"⁷. Το τοπν. εδώ σε περιληπτικό ενικό.

Η λ. γνωστή ως τοπν. με τους τύπους: **Μουρτζιά** "θέση με μουρτζιές" (Ασπροπότ.)⁸, **Μουρτζά, η**, **Μουρτζές, οι** (Τριφυλία)⁹, **Μουρτζιές** "χερσότοπος, όπου φυτρωμένες μουρτζιές, είδος αγκα-

1. Παπαχαρύση, Πωγώνι 37, 269.

2. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 9 236.

3. Εθνολογ. Στατ. 14.

4. Κριαρά, Λεξ., στη λ. βρίζα.

5. Μπόγκας 2 151.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Meyer, EW alb. Spr. 292· H. Schuchardt, "Albanisches und Romanisches."

Zeitschrift für Vergleichende Sprachforschung 20 (1872) 250· Eqrem

Çabej, *Études d' étymologie* XIV, Stud. fil 1964/3 54.

8. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 77.

9. Κρεκούκια, Τριφυλία 437.

θωτού θάμνου" (Λάικια Σούλι)¹, **Μουρζιές, οι** "τοποθεσία όπου φυτρώνει το φυτό μουρζιά" (Κατσανοχώρια)², **Μορζούλα, η** "βοσκήσιμη έκταση όπου υπάρχει το φυτό μορζιά" (Κατσανοχ.)³, **Μουρτζούλα, η Μουρτζούλες, οι** "εκ του αγρίου δασικού φυτού *crataegus oxycantha*" (Τριφυλία)⁴, **Μούρζο, το** "από τους πολλούς ακανθώδεις θάμνους μουρζιές καλουμένους"⁵, **Μουρίζι, το** "τοποθεσία με βοσκοτόπια άνυδρα και στενά με ασπράγκαθα" (Λάικια Σούλι)⁶ (<αλβ. *murrizi*). Ίσως εδώ πρέπει να καταταγούν και τα κατωιταλικά **Murgιά, Múrgia, Murge** και το προσηγορικό **murgia** "αγρός πετρώδης" από την Καλαβρία⁷.

Μουτσιέλι, το ή Μουτσιέλια, τα (*stu mutsél' ή sta mutséliá*· Φλ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχουν χωράφια με έδαφος υγρό.

Το τοπν. πρέπει μάλλον να αποδοθεί σε ελλην. προσηγ.

***μουτσιέλι, το** ως υποκορ. από το **μουσιάρα, η** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.), λ. η οποία θεωρήθηκε ότι είναι σχηματισμένη με την μεγεθ. κατάλ. **-άρα**⁸, και την υποκορ. κατάλ. **-έλ(λ)ι**.

Βλ. επίσης και τοπν. **Μουσιάλα, -ες** (στα Ε.Σ.) και **Μουτσιλά** (στα Ε.Σ.).

Μπάγαινας, της (*sts báγinas*· Βιτσκ.)

Ονομασία τοποθεσίας μέσα στη χαράδρα του Βίκου, άγνωστο για ποιά αιτία.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Μπάγαινα** κι αυτό από το επών. **Μπάγιος** και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Για το επών. **Μπάγιος** βλ. στο τοπν. **Μπάγια, η** (στα Ε.Αλ.)

1. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάικιας Σουλίου." ΗΕ 24 (1975) 821.

2. Λαζάνη, Κατσανοχ. ΙΙ 260.

3. Λαζάνη, Κατσανοχ. Ι 440.

4. Κρεκούκια, Τριφυλία, ό.π.

5. Στεργιοπούλου, Συμβολή 105.

6. Μαρκόπουλος 616.

7. Rohlf's, Diz. TO Cal. 205.

8. Μηνά, Μεγέθυνση 110 κεξ.

Μπαγιώτικα, τα (sta baγ'ótka' Νεγ.)

Τοποθεσία των Νεγάδων με αμπέλια που βρίσκεται προς τα σύνορα της κοινοτικής περιοχής του χωριού προς την κοινοτική περιοχή της Μπάγιας.

Το τοπν. από το επίθ. **μπαγιώτικος** κατά παράλειψη του ουσ. **αμπέλια**. Το επίθ. **μπαγιώτικος** από το εθνικό **Μπαγιώτης** (<τοπν. **Μπάγια** + κατάλ. -ώτης) + επιθετ. κατάλ. -ικός. Βλ. και τοπν. **Νεγαδιώτικα** (στα Ε.Ε.).

Μπαγιώτισσα, η (zd baγ'ótσα' Αρτσ.)

Ονομασία πηγαδιού που βρίσκεται μέσα στο χωριό. Είναι άγνωστη η αιτία που δημιούργησε το τοπν.

Το τοπν. από το εθνικό **Μπαγιώτισσα** κι αυτό από το τοπν. **Μπάγια**, η (βλ. τοπν. στα Ε.Αλ.) και την θηλ. κατάλ. εθνικών -ώτισσα.

Μπαζαΐτια, τα (sta bazaitxá'Α.Μ.)

Ονομασία περιοχής όπου χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου με το επών. Μπαζαΐτης από τον Άγιο Μηνά.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπαζαΐτης** κι αυτό από το κοινό ΝΕ **μπάζα**, η "η παράνομη είσπραξη" (< ιταλ. **bazza**) και την κατάλ. -ίτης που χρησιμοποιείται όχι μόνο ως κατάλ. εθνικών, αλλά και ουσιαστικών¹ κατά το σχήμα: τ(ου) **Μπαζαΐτ(η)** > **Μπαζαΐτ(ι)** > **Μπαζαΐτια**, αναλογικά προς τους πληθυντικούς: **χωράφια, κτήματα** κλπ.

1. Θεωρώ λογικότερη την προέλευση του επων. από το ουσ. **μπάζα**, η "παράνομη είσπραξη" και όχι από το ουσ. **μπάζα**, τα "τα απορρίμματα οικοδομής", αφού τα σε -ίτης δηλώνουν κάποιον που "έχει κάτι" ή κάποιον που "έχει σχέση με κάτι" :π.χ. **φαμελίτης, σταβλίτης, ζευγίτης, οπλίτης** κλπ. και είναι λογικότερο να ονομαστεύ κάποιος ***μπαζαΐτης**, επειδή "κάνει παράνομες εισπράξεις" παρά επειδή "έχει σχέση με τα μπάζα".

Μπαζιμάτσια, τα (sta bazmátka· Μπάγ.)

Τοποθεσία όπου είχαν τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις τους μέλη της οικογένειας Μπαζίμα, κοντά στην Αγία Τριάδα στο σύνορο των χωριών Μπάγια και Σοποτσέλι.

Το τοπν. από το επίθ. **μπαζιμάτικος** κι αυτό από το επών. **Μπαζίμας**¹ και την επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Το επών. **Μπαζίμας** από το προσηγορ. **μπαζίμας**² κι αυτό από το τουρκ. *basım* "η τυπογραφία"³ + ελλην. κατάλ. **-ας**.

Μπακαλάκια, τα (sta bakaláká· Α.Μ.)

Τοποθεσία που οφείλει το όνομά της στην ιδιοκτησία κάποιας οικογ. Μπακαλάκη.

Το τοπν. από το επών. **Μπακαλάκης** (και **Βακαλάκης**)⁴ κι αυτό από το επών. **Μπακάλης** (< κοινό ΝΕ **μπακάλης** < τουρκ. *bakkal*) και την υποκορ. κατάλ. **-άκης** κατά το σχήμα: τ(ου) **Μπακαλάκ(η)** > **Μπακαλάκ(ι)** > **Μπακαλάκια** αναλογικά προς τα ουσ. **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Μπακαλομάντσια, τα (sta bakalumándria· Α.Μ.)

Τοποθεσία, όπου κατά το παρελθόν είχε τις ποιμενικές εγκαταστάσεις κάποιος κτηνοτρόφος Μπακάλης.

Το τοπν. σύνθετο από το επών. **Μπακάλης** (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το κοινό ΝΕ **μαντρί**, υποκορ. του αρχ. **μάνδρα**⁵. με ανέβασμα του τόνου στη σύνθεση.

Μπάλωμα, το (stu báluma· Κ.Σ.)

Ονομασία θέσης που διαφέρει από τη γύρο περιοχή και φαίνεται σαν μπάλωμα.

1. Βλ. και ΟΤΕ Αθ.

2. ΗΕ 3 (1954) 574 σε έγγραφο του 1838.

3. Steuerwald 92.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μπάλωμα**, το.

Μπάρκαινας (το Κουλούρι), της (sts bárkínas [tu klúr] 'Διασκ.)

Ονομασία λιβαδιού κλεισμένου γύρο-γύρο με χαμηλό τοίχο, ιδιοκτησία της οικογ. Μάρκα. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό. Συνηθέστερη η εκφορά του κατά παράλειψη της λ. **κουλούρι** (για τη λ. βλ. τοπν. **Κουλούρι**, το στα Ε.Ε.).

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Μπάρκαινα** κι αυτό από το επών. **Μπάρκας** και την ανδρων. κατάλ. -αίνα. Το επών. **Μπάρκας** από το αλβ. **bark** "η κοιλιά"¹, λ. που σύμφωνα με τον Meyer πρέπει να αναχθεί σε ρομανικές γλώσσες.

Μπαρμπαθόδωρου, του (st barbaθόδουρ· Φλ.)

Καρτέρι στο ύψωμα Αυτιά απ' όπου κυνηγούσε κάποιος κυνηγός Μπαρμπαθόδωρος από το Φλαμπουράρι.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Μπαρμπαθόδωρος** κατά παράλειψη του ουσ. **καρτέρι**, το (βλ. τοπν. **Γελαδιά**, **Καρτέρι** στη -στα Ε.Ε.). Το επών. **Μπαρμπαθόδωρος** από το κοινό ΝΕ **μπάρμπας** "θείος" (< ιταλ. **barba**)² και το βαφτ. **θόδωρος** (< **θεόδωρος** με συναίρεση).

Μπασαρά, του (st bašará· Σοπ.)

Ονομασία ράχης από χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Μπασαρά από το Σοποτσέλι.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπασαράς** κι αυτό από το επών. **Πασάς** (< **πασάς** < τουρκ. **paşa** "τουρκ. αξίωμα")³ και τη μεγεθ. κατάλ. -αράς κατά τα **Αναγνώστης - Αναγνωσταράς**, **Βασίλης-Βασιλαράς** κλπ.⁴ με τροπή του **p** σε **b** στη συμμοφορά. Πβ. και επών. **Μπασιάς**⁵.

1. Meyer, EW alb. Spr. 27.

2. Πβ. και τα ακόλουθα επών. με α' συνθετ. τη λ. **μπάρμπας**: **Μπαρμπαγιώργης** (-ος), **Μπαρμπαγιάννης**, **Μπαρμπαδήμας** (-ος), **Μπαρμπαλέξης**, **Μπαρμπαλιάς**, **Μπαρμπαντώνης** κλπ. (ΟΤΕ Αθ.)

3. Ανδριώτη, **Ετυμ.Λεξ.**, στη λ.

4. Μηνά, **Μεγέθυνση** 170.

5. Τριανταφυλλίδης 63.

Μπάταινας, της (sts bătinas' Αρτσ.)

Ονομασία πηγαδιού, αριστερά του δημόσιου δρόμου προς το χωριό κοντά στη θέση Πηγαδούλι. Η αιτία της ονομασίας είναι άγνωστη.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Μπάταινα** κι αυτό από το επών. **Μπάτης** (πβ. και κυριών. τοπν. από την Πελοπόννησο **Μπάτη, του** και **Μπάτια, τα**¹) και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**². Το επών. **Μπάτης** από το αλβ. **bat-i** "η πλάκα, η παγίδα που πιάνει πουλιά// το δόκανο"³. Πβ. και το ταυτόσημο επών. **Παγίδα**. Βλ. και τοπν. **Μπάτι Κώστα, του** (Ε.Αλ.).

Μπατάλα, του (st batála' Λ.)

Όνομα τοποθεσίας όπου χωράφι που ήταν ιδιοκτησία της οικογ. Μπατάλα. Το επών. καθώς και μέλη της οικογ. υπάρχουν και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπατάλα** κι αυτό από τα Ηπειρώτ. **μπατάλα**, η "υπόλειμμα εμπορεύματος απούλητο// μετφ. η γεροντοκόρη"⁴ + το πτωτ. **-s** για την ονομαστ. των αρσενικών. Το **μπατάλα**, η θηλ. του αρσεν. **μπατάλης**, ο "ο χαζός"⁵ κι αυτό από το τουρκ. **batal** "ο άνευ κύρους, ο απαράδεκτος"⁶.

Πβ. επίσης το αρομ. **bătăliusescu** "παλιώνω"⁷ και το ρουμ. **batal** "κριάρι μουνουχισμένο// το κτήνος, το ζωντόβολο"⁸.

1. Georgacas-McDonald 204.

2. Το ανδρωνυμικό **Μπάταινα** δεν μπορεί να προέρχεται από επών. **Μπατής** (βλ. Τριανταφυλλίδη 15), γιατί στην περίπτωση αυτή ο σχηματισμός του ανδρων. θα γινόταν με άλλες καταλήξεις πλην της **-αινα**: π.χ. **Μπατίνα**, **Μπατέσιω** κλπ.

3. Akademia e Shkencave, Fjalor 116' Χριστοφορίδης 48.

4. Μπόγκας 2 41, 231.

5. Η λ. χρησιμοποιείται ευρύτατα στο Ζαγόρι.

6. Heuser-Şevket 65' Steuerwald 100.

7. Parahagi 266.

8. Κοτολούλης 69' Dicţionar Romîn.-German 66.

Μπατζαρειό, το (stu baǰzarǰō K.Σ.)

Τοποθεσία όπου άλλοτε υπήρχε τυροκομείο.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **μπατζαργειό, το** "το μέρος της στρούγκας, όπου η τυροκομία και η βουτυροκομία"¹ κι αυτό από το **μπάτζους, ο** "αυτός που μαζεύει τα γάλατα για το μπατζαργειό"² και την τοπική κατάλ. -**αρειό**. Η λ. **μπάτζους** προέρχεται από το αλβ. **bach**-ο "ο τυροκόμος"³, λ. η οποία είναι από τα λιγοστά σλαβικά δάνεια της Αλβανικής⁴ (< σλαβ. **bač** "ο βουκόλος" πβ. και **bačija** "ο τόπος και η καλύβα όπου αρμέγονται το καλοκαίρι τα πρόβατα")⁵.

Μπάτσα, η (zǎ bǎt̥sā Αρτσ.-Ντομπρ.)

Τοποθεσία απέναντι από την εκκλησία του Αι-θανάση στο δρόμο προς το Βιτσικό (Αρτσ.)· ονομασία υψώματος με ελατόδασος (Ντρομπρ.).

Το τοπν. από τα Ηπειρωτ. **μπάτσις, οι** "κλαδιά φυλλοφόρου δέντρου (οξιά, δρυς κλπ.) που χρησιμεύουν για τροφή ζώων" και **μπάτσα, η** "ελάτινος κλάδος που μοιάζει με ανοιγμένο χέρι χρησιμοποιούμενος για σάρωθρο στα ορεινά χωριά"⁶. Η λ., εδώ σε περιληπτικό ενικό, συναντιέται επίσης στα αρομ. **βάτζα** "παλάμη, μούτζα"⁷ και στα αλβ. **bacë**-a "το ράπισμα, ο μπάτσος"⁸. πβ. και επών. **Μπάτσας**⁹.

Μπερεκετάτικα, τα (sta birikítátkā Λιασι.)

Ονομασία χωραφιών, ιδιοκτησία της οικογ. Μπερεκέτη.

1. Μπόγκας 1 249.
2. Μπόγκας ό.π.
3. Γκύνης 49.
4. Stadtmüller, *Forschungen* 145, σημ. 83.
5. Berneker 37· βλ. και τοπν. **Μπασιαστάθη**, του στα Ε.Ε.
6. Μπόγκας 1 249, 2 153· ΗΕ 19 (1970) 574.
7. Parahagi 259.
8. Γκύνης 42· Meyer, *EW alb. Spr.* 29.
9. ΟΤΕ Αθ.

Το τοπν. από το επίθ. **μπερεκετάτικος** κι αυτό από το επών. **Μπερεκέτης** + επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Το επών. **Μπερεκέτης** από το κοινό ΝΕ **μπερεκέτι**, το "αφθονία, πλησμονή αγαθών" (< τουρκ. **bereket** "η ευημερία, η αφθονία")¹. Η λ. ως προσηγ. στα αρομ. **birikete** "η αφθονία"² και στα ρουμ. **berchet** "το ίδιο"³.

Πβ. και επών. **Μπερκέτογλου** και το ταυτόσημο ελλην. **Αφθονίδης**⁴.

Μπιζιές, οι (stɛs bʒésˈ Βιτοκ.)

Τοποθεσία με μικρά χωράφια όπου παλιότερα καλλιεργούσαν **μπιζέλια**.

Το τοπν. από το προσηγ. **μπίζι**, το "το **μπιζέλι**"⁵ (< βενετ. **bizo** < λατ. **pisum** "το **μπιζέλι**"⁶) και τη δηλωτική φυτών κατάλ. **-ιά**.

Μπίκαινας, της (stɛs bíkinasˈ Κουκ.)

Όνομασία θέσης με μεγάλα δέντρα σε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου **Μπίκαινας**.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Μπίκαινα** κι αυτό ή από το επών. **Μπίκας** ή από το επών. **Μπίκος** και την ανδρων. κατάλ. **-αίνα** (βλ. τοπν. **Μπίκα**, του στα Ξ.Σ.).

Μπιρμπίλη, του (st bɪrbɪl'ˈ Λεσν.)

Τοποθεσία του δάσους όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι της οικογ. **Μπιρμπίλη**.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπιρμπίλης** (και **Βιρβίλης** με λόγιο **εξελληνισμό**⁷) κι αυτό από το κοινό ΝΕ **μπιρμπίλι**, το

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.˙ Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Parahagi 274.

3. Κοτολούλης 74.

4. Τριανταφυλλίδης 138.

5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.˙ Μπόγκας 1 251.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 6543.

7. Τριανταφυλλίδης 135.

μαύρες κηλίδες"¹ και την ελλην. κατάλ. -άς.

Θα ήταν λιγότερο πιθανή η προέλευση του επωνύμου από τα προσηγ. μπλάνα, η "η μια από τις δυο σχίζες όταν χοντρό κλωνάρι κόβεται στα δυο"², μπλανί και μπλάνα "λεπτόν και επίμηκες τεμάχιον, ιδίως ξύλων" (Βελβεντό)³ αφού με την κατάλ. -άς σχηματίζονται επαγγελματικά και ουσιαστ. που δηλώνουν χαρακτηριστικά προσώπων (π.χ. γαλατάς, ψωμάς, σιδεράς - μυτάς, κεφαλάς κλπ.) και μια παραγωγή από τη λ. μπλάνα δε θα σήμαινε τίποτε για ένα πρόσωπο.

Μπλαντίτσα, η (zd bladıtsa' Δεμ.-Ι.- Καβ.- Καμν.)

Ονομασία περιοχών όπου υπάρχουν δέντρα που στο Ζαγόρι είναι γνωστά με το όνομα μπλαντίτσα. Πρόκειται για είδος βαλανιδιάς με πλατύτερα φύλλα. Στο χωριό Ιτέα το δέντρο είναι γνωστό και με το όνομα μεροδέντρι.

Το τοπν. φυτόνυμο από το ζαγορήσιο προσηγ. μπλαντίτσα, η κι αυτό από το πλατίτσα, η "το δένδρον δρυς η πλατύφυλλος"⁴ το ημεράδι, η quercus conferta⁵ με τροπή του p σε b στη συμμορφά με το -n του άρθρου της αιτιατ.: την πλατίτσα > μπλατίτσα και του t σε d με ανάπτυξη αλόγου ερρίνου⁶ (> μπλαντίτσα). Η λ. σε περιληπτικό ενικό στο τοπωνύμιο από το χωριό Καβαλάρι που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μιας μόνο μπλαντίτσας.

Μπόσιως, της (stɔ bósus' Νεγ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι της οικογ. Μπόσιου.

1. Akademia e Shkencave, Fjalor 155.

2. Μπόγκας 1 253.

3. Μυρμη 35.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Χελδράϊχ-Μηλιαράκης 109.

6. Για την ανάπτυξη αλόγου ερρίνου βλ. και στο τοπν. Μανθιού, του (στα Ε.Ε.).

Μπιστερή, η (zd bištiri' Ντ.-Π.Σ.)

Θέση όπου υπάρχει μεγάλη σπηλιά με σταλακτίτες (Ντ.)·
ονομασία σπηλιάς και της γύρο περιοχής (Π.Σ.).

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **μπιότερη** "η σπηλιά" κι αυτό από το Ηπειρωτ. **μπιότή, η** "η σπηλιά"¹ (< σλαβ. *pešti* "η σόμπα", λ. από την οποία προέρχεται και το βουλγ. *πεπτερά* "η σπηλιά"²) και την επιθετ. κατάλ. **-ερή** κατά παράλειψη του ουσ. **θέση, τοποθεσία** κλπ. Βλ. επίσης επίθ. **μπιότιρουτός**³ και τοπν. **Μπιστούρα** (στα Ε.Ε.) και **Μπιστριριά, -ές** (στα Ε.Σ.).

Μπιστούρα, η (zd bištúra' Μπ.)

Ονομασία μεγάλου χάσματος με άγνωστο βάθος και έκταση, κοντά στη θέση Μύλος.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **μπιότούρα, η** "η σπηλιά" κι αυτό από το επίσης Ηπειρωτ. **μπιότή, η** "το ίδιο"⁴ (βλ. προηγούμενο τοπν.) και τη μεγεθ. κατάλ. **-ούρα**⁵. Βλ. και τοπν. **Μπιστριά, -ές** (στα Ε.Σ.).

Μπλανά, του (st blaná' Λιασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας με εικόνημα που είχε χτιστεί στη μνήμη ενός δεκαεξάχρονου παιδιού από την οικογ. Μπλανά. Το παιδί το είχαν στείλει οι χωριανοί ως παρατηρητή στη θέση αυτή για να τους ειδοποιήσει όταν θα φαίνονταν οι Γερμανοί. Οι τελευταίοι όμως το έπιασαν και το σκότωσαν επιτόπου.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπλανάς** κι αυτό από το αλβ. *blanë-a* "σημάδι στο σώμα από πληγή ή αρρώστια//σφραγίδα που βάζουν στα πρόβατα//αρρώστια φυτών που εμφανίζεται με

1. Μπόγκας 1 252.

2. Miklosich 234, λ. *pek-*, 244, λ. *peštera'* Vasmer, REW II 252, στις λ. *печора* και *печь*.

3. Μπόγκας, ό.π.

4. Μπόγκας, ό.π.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 135.

μαύρες κηλίδες"¹ και την ελλην. κατάλ. **-άς**.

Θα ήταν λιγότερο πιθανή η προέλευση του επωνύμου από τα προσηγ. **μπλάνα**, η "η μια από τις δυο σχίζες όταν χοντρό κλωνάρι κόβεται στα δυο"², **μπλανί** και **μπλάνα** "λεπτόν και επίμηκες τεμάχιον, ιδίως ξύλων" (Βελβεντό)³ αφού με την κατάλ. **-άς** σχηματίζονται επαγγελματικά και ουσιαστ. που δηλώνουν χαρακτηριστικά προσώπων (π.χ. **γαλατάς**, **ψωμάς**, **σιδεράς** - **μυτάς**, **κεφαλάς** κλπ.) και μια παραγωγή από τη λ. **μπλάνα** δε θα σήμαινε τίποτε για ένα πρόσωπο.

Μπλαντίτσα, η (zd bladıtsa' Δεμ.-Ι.- Καβ.- Καμν.)

Ονομασία περιοχών όπου υπάρχουν δέντρα που στο Ζαγόρι είναι γνωστά με το όνομα **μπλαντίτσα**. Πρόκειται για είδος βαλανιδιάς με πλατύτερα φύλλα. Στο χωριό Ιτέα το δέντρο είναι γνωστό και με το όνομα μεροδέντρι.

Το τοπν. φυτώνυμο από το ζαγορήσιο προσηγ. **μπλαντίτσα**, η κι αυτό από το **πλατίτσα**, η "το δένδρον δρυς η πλατύφυλλος"⁴ το ημεράδι, η *quercus conferta*⁵ με τροπή του **p** σε **b** στη συμμοφορά με το **-n** του άρθρου της αιτιατ.: την **πλατίτσα** > **μπλατίτσα** και του **t** σε **d** με ανάπτυξη αλόγου ερρίνου⁶ (> **μπλαντίτσα**). Η λ. σε περιληπτικό ενικό στο τοπωνύμιο από το χωριό Καβαλάρι που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μιας μόνο **μπλαντίτσας**.

Μπόσιως, της (stɔ bósus' Νεγ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι της οικογ. Μπόσιου.

1. Akademia e Shkencave, Fjalor 155.

2. Μπόγκας 1 253.

3. Murru 35.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 109.

6. Για την ανάπτυξη αλόγου ερρίνου βλ. και στο τοπν. **Μανθιού**, του (στα Ε.Ε.).

Το τοπν. από το ανδρων. **Μπόσιω** κι αυτό από το επών. **Μπόσιος** και την κατάλ. θηλ. κυριών ονομάτων -ω. Το επών. **Μπόσιος** από το τουρκ. **boş** "άδειος// άνεργος// ελεύθερος" και **boşu** "τελείως δωρεάν, τζάμπα"¹. Από τα τουρκικά το ελλην. **μπόσιος** (< **boş** + κατάλ. -ικός)², το αλβ. **bosh** "άδειος, κενός" και τα σλαβ. **bošŭ** "ανυπόδutos, βουλγ. **бос**, -а, -ο "ξυπόλυτος// απετάλωτος// ακατάρτιστος"⁴.

Μπότη, του (st bót' Καβ.)

Τοποθεσία με αμπέλια, το μεγαλύτερο από τα οποία ήταν ιδιοκτησία της οικογ. **Μπότη**.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπότης** κι αυτό σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη⁵ ή από προσηγ. **μπότης, ο** (και **μπότι**) "μικρό δοχείο για νερό, ή άλλο υγρό"<μεσν. **εμπότης**⁶ ή από το βαφτ. **Μπώτης**, συγκεκριμένο τύπο του βαφτ. **Παναγιώτης**⁷.

Μπουζάδες, οι (sts buzádis' Ντρ.)

Τοποθεσία όπου παλιά υπήρχαν αμπέλια. Σήμερα είναι χωροφώτοπος.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπούζας**⁸ και την κατάλ. **-άδες** με την οποία αρχικά δηλώθηκαν τα μέλη της οικογ. **Μπούζα** και έπειτα ο τόπος όπου αυτά έμεναν, κατάλ. η οποία έχει

1. Heueser-Şevket 82.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Γκίνης 57.

4. Miklosich 19' Berneker 77' Βουλγαροελλ. Λεξ. 71.

5. Τριανταφυλλίδης 63.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Σύμφωνα με τον Meyer (EW alb. Spr. 56, λ. but) τόσο το ελληνικό **μπότης** όσο και οι ταυτόσημες λ. της ίδιας ετυμολογ. αρχής που συναντιούνται στις βαλκανικές γλώσσες προέρχονται από το ιταλ. **botte** ή το λαϊκό λατιν. * **buttis**.

8. ΟΤΕ Αθ.

μεγαλύτερη επίδοση στην Ήπειρο και την Κέρκυρα¹. Το επών. **Μπούζας** προέρχεται από το Ηπειρωτ. προσηγ. **μπούζα**, η "το χείλος// το σπείριασμα των χειλιών ιδίως κατσικιών από αγνα-θερές τροφές"² κι αυτό από το αλβ. **buzë-a** "το χείλος, η όχθη"³, απ' όπου το αρομ. **buzã** και **budzã** "η λύπη, η κατήφεια"⁴ (και επών. **Μπούτζας**) και το ρουμ. **buză** "το ίδιο"⁵. Βλ. και τοπν. **Μπούζαινας, της** (στα Ε.Ε.).

Μπούζαινας, της (sts búzinas' Τσερβ.)

Ονομασία γυμνής περιοχής με χωράφια. Το επών. Μπούζης υπήρχε παλιότερα στο χωριό και αναγράφεται σε τοιχογραφία της εκκλησίας του χωριού.

Το τοπν. κυριών από το ανδρων. **Μπούζαινα** κι αυτό από το επών. **Μπούζης**⁶ και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Το επών. **Μπούζης** από το αλβ. **buzës** "ο χειλάς" κι αυτό από το αλβ. **buzë** "χείλος" και την κατάλ. **-ës**, με την οποία δηλώνεται εκείνος ο οποίος έχει την ιδιότητα που εκφράζεται από τη ρίζα της λέξης⁷.

Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. επών. **Χειλάς**⁸ και τα κυριών. τοπν. **Μπούζι, το** και **Μπούζι, του** από την Πελοπόννησο⁹. Βλ. και τοπν. **Μπουζάδες, οι** (στα Ε.Ε.).

-
1. Για την κατάλ. **-άδες** στα τοπν. βλ. Κ. Αμάντου, "Τοπωνυμικά σύμμεικτα." Αθηνά 22 (1910) 190 κεξ.
 2. Μπόγκας 2 89, 116.
 3. Γκύνης 64' σύμφωνα με τον Meyer (EW alb. Spr. 57) το αλβ. προσηγορ. είναι υποκορ. σχηματισμός σε **-zë** από τον τύπο **buszë** < λατ.***butium** ενώ κατά τον Miklosich (Rom. Elem.5) από το λατιν. **basium** "το φύλλο".
 4. Parahagi 300 και 291.
 5. Κοτολούλης 88.
 6. Βλ. και Μπίρη 199.
 7. Φουρύκη, Αττική 126 και σημ. 8.
 8. Georgacas-McDonald 281.
 9. Georgacas-McDonald 208.

Μπουίλα, η (zd buíla· A.M.)

Ονομασία οβίρας (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) και της γύρο περιοχής στον ποταμό Βοΐδομάτη, όπου οι πλευρές της χαράδρας υψώνονται σχεδόν κατακόρυφα.

Το τοπν. ή από το προσηγ. μπουίλα που συνηθίζεται πολύ στο Ζαγόρι ως συνώνυμο του μαυρίλα (πβ. φρ. "μαυρίλα κι μπουίλα) κι αυτό από το κοινό ΝΕ μπούγιο, το¹ και τη μεγεθ. κατάλ. -ίλα². Διγότερο πιθανή η προέλευση του προσηγορικού κατευθείαν από το ιταλ. buio "σκοτεινός ζοφερός" και την ιταλ. (τοπική) κατάλ. -ile (< λατ. -ilis), όπως αυτή εμφανίζεται στα ιταλ. προσηγ. ovile "στάνη", canile "κυνοστάσιο" κλπ.³

Μπουμπιστά, στα (sta bubstá· Καλ.)

Τοποθεσία χαμηλή με χωράφια, όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός. Επειδή η θέση ήταν χαμηλή και είχε υγρασία μαζεύονταν εκεί πολλά κουνούπια. Αυτός ήταν και ο λόγος που εγκαταλείφθηκε ο παλιός συνοικισμός.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο ρηματ. επίθ. *μπουμπιστός "αυτός που έχει μπούμπες, ψείρες" κατά παράλειψη των πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Το ρηματ. επίθ. *μπουμπιστός από το ρήμα *μπουμπιάζω "γεμίζω από μπούμπες, ψείρες" (πβ. και τα ψειριιάζω, ψυλλιάζω κλπ.) και την κατάλ. ρηματ. επιθέτων -στός. Το ρήμα *μπουμπιάζω από το Ηπειρωτ. μπούμπα, η "το έντομο της φακής// το μαμούδι"⁴ και την κατάλ. -ιάζω.

Μπουντάβα, ο Λάκκος (stu láku bundána· Δεμ.)

Ονομασία περιοχής με μικρό γκρεμό. Άγνωστη η αιτία που

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 84-85.

3. G. Rohlfs, *Historische Grammatik der italienischen Sprache*, III 291-292.

4. Μπόγκας 1 256.

Μπούντινα, η (zd búndina' Τζ.)

Ονομασία περιοχής με βαθιά χαράδρα. Το επών. Μπούντας δεν είναι γνωστό στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **μπούνδινα, η** "κάδος από ξύλο, στενός κάτω και φαρδύς επάνω μέσα στον οποίο χτυπούν το γάλα//καδί κατάλληλο για τυρί, ελιές κλπ." (η λ. και με τους τύπους **μπουντίνα, μπουτινέλα, μπούνδενα και μπούτινα**) κι αυτό από το μεσν. **βύτινα**¹. Από τα ελλην. το λατ. **putina**, το ρουμ. **putină** "το καδί, το βαρέλι"² και τα αρομ. **putinã, bătín** και **butin** (πληθ. **bútine**) "η καρδάρα"³ και το σλαβ. **putina**⁴.

Η πληροφορία από το χωριό ότι δεν υπήρξε επών. **Μπούντας** (βλ. τοπν. **Μπουντάβα, Λάικος** και **Μπουνταίοι**, οι στα Ε.Ε.) κάνει λιγότερο πιθανή την προέλευση του τοπν. από το ανδρων.

Μπούνταινα.

Η ονομασία του τόπου από την εδαφολογική διαμόρφωσή του που μοιάζει με μπούνδινα. Πβ. και τα ταυτόσημα τοπν. **Καδί, Καδιά** κλπ.

Μπουφόλακκος, ο (stun bufólaku' Ντ.)

Ονομασία βαθιού και σκοτεινού λαγκαδιού όπου συγκεντρώνονταν πολλοί μπούφοι.

Το τοπν. σύνθετο από τα κοινά ΝΕ **μούφος, ο** και **λάικος, ο**.

Μπούφου, του (zd búf' Ι,)

Περιοχή όπου σύχναζαν μπούφοι.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μούφος, ο** (< λατ. **bufus**)⁵ σε

1. Μπόγκας 1 257, 2 44.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 6878α.

3. Parahagi 1036, 267, 299.

4. Miklosich 268.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

περιληπτικό ενικό.

Πβ. και τα τοπν.: οι Μπούφοι, στου Μπούφ(ου) την Πέτρα, του Μπούφου το Ρέμα, του Μπούφου η Φωλιά¹. Βλ. και τοπν. Μπούφα, του (Ε.Αλ.).

Μπρασκάτικα, τα (sta braškátka· Καλ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχαν κλαδερά (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και χωράφια της οικογ. Μπράσκα. Το επών. Μπράσκα σήμερα δεν υπάρχει στο χωριό.

Το τοπν. από το επίθ. *μπρασκάτικος κι αυτό από το επών. Μπράσκα και την επιθετ. κατάλ. -άτικος. (< -άτος + -ικος π.χ. κυριακάτικος κλπ.). Το επών. Μπράσκα από το Ηπειρωτ. μπράσκα (και μπρέτο'κα) "η χελώνα//ο μεγάλος βάτραχος της στεριάς"¹ κι αυτό από το αρομ. broască "ο βάτραχος"². Πβ. και αλβ. breshkë-a ή bretsčkë-a "η χελώνα"³. Τόσο το αρομ. όσο και το αλβ. προσηγ. προέρχονται από το λατ. *broscus "βάτραχος"⁴.

Μπύλιου, το Καρτέρι του (stu kartér d bil'· Ντ.)

Ονομασία τοποθεσίας από το όνομα κάποιου γιατρού Σπύρου Μπύλιου που κυνηγούσε σ' αυτό το μέρος.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ καρτέρι, το (βλ. τοπν. Γελαδιά, Καρτέρι στη στα Ε.Ε.) και το επών. Μπύλιος. Το επών. Μπύλιος ή από το Πύλιος < βαφτ. Πύλιος που είναι παραλλαγή του βαφτιστικού Σπύρος⁵ ή από το Πήλιος < βαφτ. Σπήλιος, με τροπή του αρχικού p σε b στη συμφορορά με το -n του άρθρου τον και στις δύο περιπτώσεις. Πιθανότερη η προέλευση του ζαγορή-

1. Μπόγκας 1 260.

2. Parahagi 284.

3. Γκίνης 58· Meyer, EW alb. Spr. 47.

4. Meyer-Lübke, αριθμ. 1329.

5. Μπίρης 200· Μπούτουρας 82.

σιου επων. από το Σπύρος, αφού το Σπήλιος δε συνηθίζεται στην περιοχή. Πβ. και τα μεγεθ. κύρια ονόματα Πύλιουρας (< Πύλιος) και Πήλιαρης (< Πήλιος)¹.

Διαφορετικής ετυμολογ. αρχής είναι τα τοπν. Πίλιουρας, του Πίλιουρα (Πελοπ.)² τα οποία πρέπει να σχετιστούν με το αλβ. *pilurë*-a "genista acanthoclada"³.

Μύγας, το Σιάδι της (*stu šád tɕ mǐgas* Δεσν.)

Ελληνική ονομασία του αρομ. τοπν. Μούσα, λα Πάντε αλ (βλ. τοπν. στα Ε. Αρ.).

Μυλοζώναρο, το (*stu miluzónaru* Α.Μ.)

Ονομασία στενόμακρου τμήματος εδάφους πάνω από τη θέση Μύλος του Αγίου Μηνά.

Το τοπν. σύνθετο από το τοπν. Μύλος και το ουσ. ζωνάρι, το (για τη λ. βλ. στο τοπν. Ασπρακοζώναρα, στα Ε.Ε.).

Μύλος, ο (*stu mílu* Α.Μ.-Καλ.-Μακρ.-Μπάγ.-Νεγ.-Πέτρ.-Σοπ.-Στ.-Τζ.-Τσερβ.) - Μύλοι, οι (*stɕ míl'* Βραδ. - Κ.Σ.).

Ονομασίες περιοχών όπου βρίσκονται τα ερείπια ή τα κτήρια παλιών νερόμυλων.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ μύλος, ο. Ο τύπος του τοπν. σε πληθυντικό από την ύπαρξη κοντά στους μύλους καλλιεργήσιμων εκτάσεων. Η εκφορά τους σε αιτιατική που εμφανίζεται με τον τύπο της ονομαστικής (βλ. Εισαγωγή 1. 3225).

Το πλήθος των σχετικών τοπν. και των εγκαταστάσεων νερόμυλων προϋποθέτει ύπαρξη προϊόντος για άλεσμα, ζωή, ευημερία

1. Μηνά, Μεγέθυνση 163, 187.

2. Georgacas-McDonald 337.

3. Meyer, EW alb. Spr. 337' για το φυτό βλ. Γεννάδιο 373, στο λ. Εχινόπους.

και ακμή των χωριών, από τα οποία πολλά σήμερα έχουν ερημωθεί.

Μύλος, ο Βακούφικος ο (stu vakúfku tu mílu' Βοβ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχε νερόμυλος που ανήκε στην εκκλησία.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **μύλος, ο** και το επίθ. **βακούφικος** < **βακούφι, το** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Τ.) + επιθετ. κατάλ. -ικος.

Μύλου, ο Λάικος του (stu láku t mil' Μαν.)

Ονομασία μικρής χαράδρας όπου τα ερείπια παλιού νερόμυλου.

Το περιφρ. τοπν. από τα κοινά ΝΕ **λάικος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και **μύλος, ο**.

Μυρμηγγόραχη, η (zd mirmigóraχ' * Τσερβ.)

Τοποθεσία με αλώνια, όπου υπήρχαν πολλά μυρμηγγια.

Το τοπν. σύνθετο από τα κοινά ΝΕ **μυρμήγγι, το** και **ράχη, η**.

Μυτρούνα, η (zd mitrúna' Ι.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. φυτών. από το ουσ. **μυτρούνα, η**¹ κι αυτό από το ***μυρτούνα, η** (με μετάθεση του r) < ουσ. **μύρτος** + μεγεθ. κατάλ. -ούνα².

Πβ. και τοπν. **Μυτρούνιστα, η** "λακκιές και χωράφια όπου φύεται η μυτρούνα" (Παγώνι)¹, όπως και τα τοπν. σε -ούνα: **Αλουπούνα** (Κύπρ.), **Αλεπούνες** (Γύθειο) κλπ.².

Μυχός, ο (stun mχo' Λιασκ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε δεξαμενή νερού για το πότισμα των κήπων.

1. Παπαχαρύση, Παγώνι 270.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 106 κεξ.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μυχός**, ο (αρχ. **μυχός**)¹ και ιδιαίτερα από τη σημασία που έχει η λ. στην Ήπειρο "μεγάλη γούρνα νερού, η δεξαμενή"².

Μώμαινας, η Καρυά της (zd garyǎ ts móminas' Τζ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει μια καρυδιά κοντά στο σπίτι της οικογ. Μώμου.

Το τοπν. περιφρ. από το κοινό ΝΕ **καρυά**, η (από το αρχ. **καρυά**) και το ανδρων. **Μώμαινα** (< επών. **Μώμος** + ανδρων. κατάλ. **-αινα**). Το επών. **Μώμος**³ από το προσηγ. **μώμος**, ο "η μομφή, ο ψόγος, το ελάττωμα".

Νανάτσια, τα (sta nanátka' Νεγ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπάρχει βρύση που χτίστηκε από κάποιον Νεγαδιώτη άρχοντα Κ. Νανάτη.

Ο Λαμπρίδης⁴ ήδη αναφέρει: "Μεταξύ των επί πλούτω και πολυτελεία διακριθέντων εκ των χωρίων τούτων μνημονεύονται ειδίως εκ μεν των Νεγάδων οι **Νανάται**, ών ο μέν ...".

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **νανάτικος** κι αυτό από το επών. **Νανάτης** και την επιθετ. κατάλ. **-ικος**. Το επίθ. **Ναννάτης** από το επών. **Νανάς**⁵ (< βαφτ. **Νανάς**⁶, πβ. και βαφτ. **Νανάτσος**⁷) και την κατάλ. **-άτης** (< αλβ. **-ati**, κατάλ. με την

1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

2. Μπόγκας 1 243, 2 228.

3. Βλ. και ΟΤΕ Αθ., στα λ. **Μώμος** και **Μώμμος**.

4. Λαμπρίδου, **Μελετήματα**, Ζαγορ. Α' 80, σημ. 1

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Σπ. Μουσούρη, **Τοπωνυμικόν της νήσου Ιθάκης**, Αθήναι 1959, 64.

7. Μπούτουρας 54.

οποία δηλώνονται τα μέλη μιας οικογένειας, μιας πατριάς¹). Το βαφτ. **Νανάς** είναι χαϊδευτικός τύπος του βαφτ. **Αθανάσιος**².

Νέα, τα (sta néa· Ντρ.)

Ονομασία θέσης, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν αρχικά το χωριό Ντρεστενίκο. Σήμερα είναι ομαλές επίπεδες επιφάνειες με χωράφια δημητριακών. Κατά το όργωμα έρχονται στην επιφάνεια κομμάτια από πήλινα αγγεία, κεραμίδια κλπ.

Το τοπν. από το ουδ. του επιθ. **νέος -α -ο** κατά παράλειψη του προσδιοριζομένου ουσ. **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Νεγάδες, οι (stɔ niǵádis).

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου χτισμένο σε υψόμετρο 1000μ. Ο κάτοικος **νιγαδγός**, **νιγαδγός** (=Νεγαδιώτης, Νεγαδιώτισσα).

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από τον πληθ. **Νεγάδες** κι αυτό από το επών. **Νέγας**³ και την κατάλ. **-άδες** με την οποία αρχικά δηλώθηκε το πλήθος των μελών της οικογ. Νέγα και έπειτα ο τόπος όπου ήταν εγκατεστημένη⁴. Το επών. **Νέγας** (πβ. και το ίδιαις ετυμολογικής αρχής επών. **Νέγκας**⁵) προέρχεται από το σλαβ. **нега** "η καλοπέραση, το χαϊδεμα, η εκθήλυνση"⁶ με τροπή του σλαβ. γ σε γ (λόγιος εξελληνισμός).

Νεγάδες, η Ράχη (st ráχ' niǵádis· Σκ.)

Ονομασία υψώματος που, σε σχέση προς το χωριό Σκαμνέλι,

1. Φουρύκη, Αττική 171.
2. Σπ. Μουσούρη, ό.π.
3. Για τον Γεώργ. Νεγά, τον πρώτο οικιστή του χωριού, βλ. Μ. Οικονόμου, **Νεγάδες**, Αθήναι 1977, 21 κεξ.
4. Για την κατάλ. σε **-άδες** στα τοπν. βλ. Αμάντου, "Τοπωνυμικά σύμμεικτα." Αθηνά 22 (1910) 190 κεξ. (όπου αναφέρεται ότι η κατάλ. **-άδες**, είναι υ-διαύτερα συχνή στην Ήπειρο και την Κέρκυρα). και τοπν. **Μηλιωτάδες, οι** στα Ε.Ε.).
5. Κατά τον Φουρύκη το **Negë-a** δεν είναι άγνωστο επών. μεταξύ των Αλβανών και αλβανόφωνων (Φουρύκη, Αττική 172, σημ. 4).
6. Vasmer, REW II 207' Βουλγαροελλ. Λεξ. 655.

βρίσκεται προς την κατεύθυνση των Νεγάδων.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ **ράχη**, η και το τοπν. **Νεγάδες** (βλ. παραπάνω). Το τοπν. **Νεγάδες** χρησιμοποιείται εδώ ως παράθεση, δηλ. "η ράχη που είναι προς την κατεύθυνση των Νεγάδων".

Νεγαδιώτικα, τα (sta niγaδγότka· Μπάγ.)

Τοποθεσία της Μπάγιας, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια, προς την κατεύθυνση του χωριού Νεγάδες.

Το τοπν. από το επίθ. **νεγαδιώτικος** κι αυτό από το εθνικό **Νεγαδιώτης** (< τοπν. **Νεγάδες** + κατάλ. εθν. **-ιώτης**) και την επιθετ. κατάλ. **-ικός** κατά παράλειψη του ουσ. **αμπέλια** (βλ. και στο τοπν. **Μπαγιώτικα, τα** στα Ε.Ε.).

Νερά, τα Πολλά (sta pulá nirá· Πέτρο.)

Τοποθεσία όπου υπάρχουν 5-6 πηγές με λιγοστό νερό.

Το τοπν. περιφραστικό από τον πληθυντικό του επιθ. **πολύς** και ουσ. **νερό**. Εδώ η λ. **νερό** με τη σημασία "πηγή" και γι' αυτό το επίθ. **πολύς** όχι με τη σημασία της ποσότητας του νερού, αλλά του αριθμού των πηγών.

Νεραϊδόβρυση, η (st niráιδόνris· Δεσν.)

Ονομασία πηγής, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, η νεραΐδα τάϊζε το βασιλόπουλο.

Το τοπν. σύνθετο από τα κοινά ΝΕ **νεραΐδα**, η και **βρύση**, η.

Νεράτζια, η (st nirándža· Διασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας με μικρούς κήπους που διασχίζεται από μικρό λαγκάδι.

Η συσχέτιση του τοπν. στο ουσ. **νεραντζιά**, η κατά τη γνώμη μας είναι απίθανη, αφού δεν είναι δυνατή η ευδοκίμηση του γνωστού εσπεριδοειδούς σε ένα υψόμετρο περίπου 1000μ., όπου βρίσκεται η παραπάνω τοποθεσία. Γι' αυτό πιστεύω πώς πρόκειται

για το προσηγ. **μεράντζα**, η "είδος βαλανιδιάς" η *ostria capri-
folia* (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) με τροπή του αρχικού **m**
σε **n** ίσως από αναλογία προς τις λ. **νεράτζια - νερατζιά**¹.

Νερού, η Μάννα του (zd mána t nirá' I.)

Τοποθεσία όπου βρίσκονται οι κυριότερες πηγές του χωριού.
Το νερό τους χρησιμοποιείται για την άρδευση των κτημάτων του
χωριού.

Το τοπν. περιφραστικό από τα κοινά ΝΕ **μάννα**, η και **νερό**,
το. Η σημασία της λ. **μάννα** είναι συνηθισμένη στα τοπν. για
τη δήλωση της κύριας πηγής, όπως δείχνουν τα τοπν. **Βοϊδομάτης**
(στα Ε.Ε.), **Ματιάς** (στα Ε.Ε.), **Μούμα** (στα Ε.Αρ.). Πβ. και
στα σλαβικά όπου η λ. *matica* (υποκορ. του ουσ. *mati* "μάννα")
έχει και τη σημασία "πηγή"².

Βλ. και τα τοπν. **Μάννα**, η και **Μάννα του Νερού** (Πελοπ.)³,
η **Μάννα του Νερού** "η αρχική και κυρία πηγή του ποταμού Μουσέ-
λα" (Κρήτη)⁴ και **Manna tu Neru** "τόπος με πλούσιες πηγές" (Ναύ-
παιτος)⁵.

Νησί, το (stu nsí' Αρτσ.)

Ονομασία μιας ξέρας μέσα στο Βοϊδομάτη, κοντά στη γέφυρα
που εξυπηρετεί τη συγκοινωνία ανάμεσα στα χωριά Αρτσιστα και
Πάπιγκο, καθώς το ποτάμι σ' αυτό το σημείο διακλαδίζεται αφή-
νοντας στη μέση ένα κομμάτι γης.

1. Για την εμφάνιση του **n** αντί του **m** ύστερα από **k, t, θ** βλ. Ανδριώτη,
Ετυμ. Λεξ., στο λ. **v**.

2. Miklosich 184, στη λ. *mater*.

3. Georgacas-McDonald 187.

4. Ν.Ε. Χατζιδάκη, "Τοπωνυμιαί του χωριού Αργυρουπόλεως." Επετ. Εταιρείας
Κρητικών Σπουδών 1 (1938) 440.

5. Soustal 184.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ νησί, το. Η ίδια λέξη χαρακτηρίζει και άλλο νησί ποταμού, στην Κύπρο: " Η δέ Νήσου περιβαλλομένη σχεδόν υπό του ποταμού Γιαλιά, ίσως το πάλαι καθ' ο-λοκληρίαν ήτο ποταμία νήσος"¹.

Νιάμπελα, τα (sta hámbela' Κουκ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια και όπου σήμερα δεν υπάρχει ίχνος από αυτά.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. νέος και το κοινό ΝΕ αμπέλι, το. Ο τόπος ονομάστηκε **Νιάμπελα** όχι σε αντιδιαστολή προς τα **Παλιάμπελα** (που δεν υπάρχουν), αλλά από τη σημασία του επίθ. νέος για φυτά νεόβλαστα, μικρά, όπως θα ήταν την εποχή της ονομασίας του τόπου τα φυτά του κλήματος.

Νίκα, του (st níka' Βίτσ.)

Τοποθεσία με χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. Νίκα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νίκας** κι αυτό ή από το βαφτ. **Νίκος** και την κατάλ. -ας κατά το σχήμα **Κουμής-Κούμας, Κύρμος-Κύριας, Λουκάς-Λούκας** κλπ.² ή από το αρομ. βαφτ. **Nikos**³ (< βαφτ. **Νίκος** με τροπή του ελλ. ο σε αρομ. **a**⁴, τροπή που είναι συνηθισμένη στα δάνεια της αρομ. από τα ελληνικά)⁵.

Νίκα το Αλώνι, του (st níka t alón' I.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε αλώνι που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Νίκα.

1. Μενάρδου, Κύπρος 345.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 168.

3. Weigand, *Aromunen* II 110, 320.

4. Κατσάνης 60-61.

5. Ήδη ο Τριανταφυλλίδης (σελ. 17) αναφέρει με ερωτηματικό το επών. **Νίκας** στις παραλλαγές επωνύμων από το βαφτ. **Νικόλαος**.

Το τοπν. από το επών. **Νίκας** (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το κοινό ΝΕ ουσ. **αλώνι, το**.

Νίκα Μάλιου, του (st nikamál' * Διασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας με κήπους μέσα στο χωριό από την ιδιοκτησία κάποιου Νίκα Μάλιου.

Το τοπν. κυριών. από το βαφτ. **Νίκας** (βλ. προηγ. τοπν.) και το επών. **Μάλιος** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ξ.Αρ.).

Νικλίτσιανη, η (st niklitéŋan* Βιτσκ.)

Τοποθεσία μέσα στη χαράδρα του Βίκου με μικρά χωράφια. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας του τόπου.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το όνομα **Νικολίτσης**¹ (< **Νικόλαος** + υποκορ. κατάλ. **-ίτσης**) > **Νικουλίτσης** > **Νικλίτσης**² (με στένωση και συγκοπή του δευτερογενούς u) + την τοπωνυμική κατάλ. **-ιανη** (< σλαβ. **-jani**)³, κατάλ. που δηλώνει τον τόπο κατοικίας ή τα μέλη μιας οικογένειας (του Νικλίτση στο προκείμενο) ή φυλής⁴.

Νικολούς, η Ράχη της (st ráx' tɕ nikulús* Καπ.)

Ονομασία υψώματος άγνωστο για ποιά αιτία.

Το τοπν. περιφρ. από το κοινό ΝΕ **ράχη, η** και το ανδρων. **Νικολού**. Το ανδρων. **Νικολού** από το αρσ. βαφτ. **Νικολής** ή **Νικολός**⁵ και την ανδρων. κατάλ. **-ού**.

1. H. Moritz, Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten I 15, 26, 53.
2. Από τον τύπο Νικλίτσης πρέπει να προήλθε ο συντομευμένος τύπος **Νύκλης** και **Νύκλος** (κατά τα **Αδάμης-Αδάμος**, **Ανέστης-Ανέστος**, **Βέργης-Βέργος** κλπ.), όνομα το οποίο κατά τον Βαγιακάκο (Δ. Βαγιακάκου, "Συμβολή εις τα περὶ Νύκλων-Νικλιάνων της Μάνης." Αθηνά 53 [1949]179) σχετίζεται με το βαφτ. **Νικόλαος**.
3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.
4. Vasmer 302' Stadtmüller, Προβλήματα 160'Georgakas, Beiträge II 419.
5. Μπούτουρας 79.

Νιοχώρι, το (stu nioxór' Καλ.-Μπ.)

Ονομασίες τοποθεσιών όπου κάποτε υπήρχαν νέοι οικισμοί οι οποίοι για διαφόρους λόγους εγκαταλείφθηκαν. Παρά το γεγονός όμως ότι τα Νιοχώρια αυτά έγιναν "παλιοχώρια", ο λαός εξακολουθεί να τα ονομάζει με την αρχική τους ονομασία. Για το τοπν. από την Καλοτά ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει: "...και το Νεοχώρι, ένεκεν επιδημίας θανατηφόρου διελύθη".

Το σύνθετο τοπν. προέρχεται από το επίθ. νέος και το ουσ. χωριό, το.

Νίτσαινας, της (stɛ nit͡sinas' Νεγ.)

Ονομασία λιβαδιού ΒΑ του χωριού Νεγάδες, όπου ιδιοκτησία της οικογ. Νίτσου.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. Νίτσαινα κι αυτό από το επών. Νίτσος και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. Νίτσος από το βουλγ. НИЧО (συναντιέται επίσης με τον τύπο αυτό στα σερβοκρ. και στη γιουγκοσλάβικη Μακεδονία), το οποίο είναι συγκεκριμένος ή χαϊδευτικός τύπος του βαφτ. НИКОЛА². Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και το επών. Νίτσης απ' όπου τα κυριών. τοπν. του Νίτση, το Νίτσι³.

Νόστιμου, το Καρτέρι του (stu kartér t nóstim' Νεγ.)

Ονομασία περιοχής από το παρατσούκλι ενός Νεγαδιώτη κυνηγού που κυνηγούσε σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. περιφρ. από το κοινό ΝΕ καρτέρι, το (για τη λ. βλ. τοπν. Γελαδιά, Καρτέρι στη στα Ε.Ε.) και το παρατσούκλι Νόστιμος (< επίθ. νόστιμος "ωραίος, ευχάριστος"⁴). Από το παρατσούκλι και επών. Νόστιμος⁵.

1. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 55.

2. Λαμψίδης 46' Malingoudis, Studien 75.

3. Georgacas-McDonald 213.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Αντιχάρισμα 168.

Νούσια, η Ράχη του (st ráχ' t núša' Μπάγ.)

Ονομασία γυμνού υψώματος που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Δ. Νούσια από τη Μπάγια που έφτιαχνε φλοκάτες.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το βαφτ. **Νούσιας**¹. Το βαφτ. **Νούσιας** είναι συγκεκριμένος τύπος από τα **Ιωάννης, Γιαννούσης**².

Νουτσάτικα, τα (sta nuțsátka' Σοπ.)

Ονομασία περιοχής στην άκρη του χωριού όπου χωράφι που είναι ιδιοκτησία της οικογ. Νουτσόπουλου.

Το τοπν. από το επίθ. **νουτσάτικος** κι αυτό από το επών. **Νούτσος** και επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Το επών. **Νούτσος** από βαφτ. **Νούτσος**² κι αυτό είναι συγκεκριμένος τύπος του **Γιαννούτσος < Γιάννης + υποκορ. κατάλ. -ούτσος (< ιταλ. -uccio και -uzzo < λατ. -ucius, -utius)**³. Το σημερινό επών. της οικογ. **Νουτσόπουλου** από το **Νούτσος** και την υποκορ. κατάλ. **-πουλος**.

Νούτσου, το Γιοφύρι του κυρ- (stu yúfir t kírnutz' Κουκ.)

Ονομασία γέφυρας και της γύρο περιοχής στη χαράδρα του Βίκου, που κατασκευάστηκε με έξοδα του Αλέξη Νούτσου από το Καπέσοβο.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **γιοφύρι**, το την κοινή ΝΕ τιμητική προσαγόρευση για άνδρες **κυρ-** (από την κλητ. **κύρι** του **κύρις < κύριος)**⁴ και το επών. (και βαφτ.) **Νούτσος** (βλ. προηγούμενο τοπν.).

1. Μπόγκας 1 443.

2. Σπ. Περρή, "Εξέλιξις του ονόματος Ιωάννης-Γιάννης-Γιάγκος εις οικογενειακά επίθετα." **Αθηνά** 23 (1911) 450 κεξ.· Τριανταφυλλίδης 16· Μπούτουρας 72.

3. Μηνά, **Μεγέθυνση** 139-140.

4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

Νούτσου, το Πηγάδι του (stu byád t nýtš' Λεσν.)

Περιοχή όπου υπάρχει πηγάδι, ιδιοκτησία κάποιου Νούτσου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ πηγάδι, το και το επών. Νούτσος (βλ. προηγούμενα τοπν.).

Νταβελάτικο, το (stu davilátku' Λιασκ.)

Ονομασία χωραφιού και της ευρύτερης περιοχής από τον ι-διοκτήτη, κάποιον Μέκαλη, που είχε το παρατσούκλι Νταβέλης.

Το τοπν. από το επίθ. **νταβελάτικο** ενν. χωράφι κι αυτό από το παρατσούκλι **Νταβέλης** και την επιθετ. κατάλ. -άτικο. Το παρατσούκλι **Νταβέλης** από το προσηγ. **νταβέλης**, λ. που χρησι-μοποιείται συχνά στο Ζαγόρι για να χαρακτηρίσει άνθρωπο ο-ξύθυμο και βίαιο. Συνηθισμένη είναι η φρ.: **μ' γιν'κισ νταβέ-λ'ς**, δηλ. "μου επαναστάτησες, μου αυθαδίασες". Βλ. και τοπν. **Νταβέλη, η Σπηλιά του** (στα Ε.Αρ.)

Ντάγγαινας, τα Κεφάλια της (sta kífála tš dágīnas' Λιασκ.)

Τοποθεσία με μικρά υψώματα πάνω από χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. Ντάγγα. Απόγονοι της οικογ. υπάρχουν σήμερα στο χω-ριό με το παραλλαγμένο όνομα Δάγγας ή Δαγγόπουλος.

Το τοπν. περιφρ. από το ουσ. **κεφάλι**, το και το ανδρωνυμι-κό **Ντάγγαινα**. Με το ουσ. **κεφάλι** στο Ζαγόρι και αλλού (βλ. Μη-νά, **Κάσος** 66) συνηθίζουν να ονομάζουν υψώματα ή βράχους που μοιάζουν ως προς το σχήμα με κεφάλι ανθρώπου. Το ανδρων. **Ντάγγαινα** από το επών. **Ντάγγας** (< επών. **Τάγγας** με τροπή του t σε d στη συμμοφορά με το -n του άρθρου στην αιτιατ. ενικού, βλ. και τοπν. **Δαγγόπουλου, Πάντε αλ** στα Ε.Αρ.) και την ανδρων. κατάλ. -αινα.

Νταλιάνα, η (z dalāna' Στ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχε αμπέλι με βρύση. Σύμφωνα με τις πληροφορίες υπήρχε γυναίκα, ιδιοκτήτρια του αμπελιού που την έλεγαν Νταλιάνα.

Το κύριο όνομα **Νταλιάνα** δε συναντιέται ως βαπτιστικό. Γι' αυτό νομίζω ότι το τοπν. πρέπει φυσικά να χαρακτηριστεί κυριών. αλλά από το επών. **Νταλιάνας**¹ κι αυτό από το προσηγ. **νταλιάνα**, η λέξη με την οποία χαρακτηρίζουν στο Ζαγόρι την όμορφη γυναίκα. Η αλλαγή του γένους στην εκφορά του τοπν. αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση.

Το προσηγ. **νταλιάνα**, η από το κοινό ΝΕ **νταλιάνι**, το "είδος διχτυού" (< τουρκ. **dalyan** "μεγάλο δίχτυ ψαριών")² και τη μεγεθ. κατάλ. -α. Η έννοια "ωραίος, ευπαρουσίαστος" προέρχεται από τη σημασιολογική εξέλιξη: "δίχτυ" → "αυτός που αιχμαλωτίζει, γοητεύει" → "γυναίκα ωραία, ευπαρουσίαστη".

Η λ. ως προσηγ. στα αλβ. **dajlan-i** και **ðailánë** "ιχθυοτροφείο"³ και στα αρομ. **ðaílean**, -nã "ωραίος, ευπαρουσίαστος"⁴.

Πβ. επίσης επών. **Νταλιάνης**⁵ (< **νταλιάνι**, το) και τα τοπν. **Νταλιάνη**, του και **Νταλιάνι**, το (Ολυμπία, Πυλία)⁶.

Ντάνας, της (stɛ dánasˀ Νεγ.)

Τοποθεσία στην κορυφή του υψώματος του Αι-Γιάννη, όπου υπήρχε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Ντάνας.

Κυριών. τοπν. από το θηλ. βαφτ. **Ντάνα** που προέρχεται από τον τύπο **Τάνα** με τροπή του αρχικού t σε d εξαιτίας της συμ-προφοράς του με το n του θηλ. άρθρου στην αιτιατ. ενικού. Το βαφτ. **Τάνα** είναι συγκεκριμένος τύπος του θηλ. βαφτ. **Σουλτάνα**⁷. Τόσο από τον τύπο **Τάνα** όσο και από τον **Ντάνα** έχουμε αντίστοιχα μητρων. επών. **Τάνας** και **Ντάνας**⁸.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. * Heuser-Şevket 126.

3. Meyer, EW alb. Spr. 59.

4. Parahagi 457.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Georgacas-McDonald 214.

7. Μπούτουρας 115.

8. ΟΤΕ Αθ. * σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη (σελ.72) το επών. **Ντάνας** προέρχεται από το τουρκ. **dana** "μοσχάρι".

Νταρίλα, η (sn daríla· Τσερβ.)

Ονομασία τοποθεσίας κοντά στη θέση Καλύβια όπου υπήρχαν χωράφια με καλλιέργειες δημητριακών και ιδιαίτερα καλαμποκιού.

Το τοπν. προέρχεται μάλλον από το προσηγ. νταρί, το "το φυτό σόργο, η δούρα"¹ (< τουρκ. darı²), φυτό που είναι γνωστό και με τα ονόματα: λιανοκαλάμποκο, καλαμπόκι ή αραποσίταρο³, και την κατάλ. -ίλα⁴. Η κατάλ. -ίλα έχει τοπική σημασία και δηλώνει τον τόπο όπου υπάρχει ένα φυτό σε μεγάλη ποσότητα. Για την κατάλ. βλ. και τοπν. Μπουίλα, η (στα Ε.Ε.).

Νταρντακουλάτικα, τα (sta dardaklátka· Τζ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν το σπίτι και τα χωράφια της οικογ. Νταρντακούλη.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. νταρντακουλάτικος κι αυτό από το επών. Νταρντακούλης και την επιθετ. κατάλ. -άτικος.

Το επών. Νταρντακούλης είναι αδύνατο να προέρχεται από σύνθεση επών. + βαφτ., δηλ. του επών. Ντάρδας⁵ και του βαφτ. Κούλης (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.), αφού τα σύνθετα επών. ακολουθούν τη σειρά βαφτ. + επών. και όχι αντίστροφα.

Γι' αυτό πιστεύω ότι το επών. προέρχεται από σύνθεση τοπν. + κύριο όνομα (βαφτ. ή επών.), δηλ. από τοπν. Ντάρδα, η (< αλβ. dardhë-a "η αχλαδιά") + κύριο όνομα (βαφτ. ή επών.) Κούλη: του Ντάρδα Κούλη (η ίδια σύνθεση παρατηρείται στα αρβανίτικα τοπν. της Πελοποννήσου: π.χ. του Ντάρδα Γκιόνη "η αχλαδιά του Γκιόνη", του Ντάρδα Μούσταφα, του Ντάρδα Σταμάτη

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Steuerwald 203.

3. Γεννάδιος 846.

4. Η κατάλ. -ίλα ίσως σχετίζεται με την -ήλας με την οποία σχηματίζονται φυτών. τοπν., όπως: Αρήλας, Δαφνήλας κλπ. (βλ. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 50-51.),

5. ΟΤΕ Αθ.

κλπ.¹), απ' όπου και επών. **Νταρδακούλης** και με αφομοίωση (d - δ > d - d) **Νταρντακούλης**. Βλ. και τοπν. **Νταλαγιώργη, του** (στα Ξ.Αλ.).

Ντέματα, τα (sta démata· Καπ.)

Ονομασία περιοχής σε μικρή χαράδρα. Οι χωριανοί δε θυμούνται την αιτία που οδήγησε στην ονομασία του τόπου.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **ντέμα, το** (και **ντέσιμο, το**) "κάθε νευρική εκδήλωση με παραλήρημα· το ντέμα αποδίδεται σε εξωτικά, μάγια κ.τ.τ.// το μπλέξιμο"² κι αυτό είναι μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. **νδένω** "μπλέκω, βρίσκω τον μπελά μου"³ < **δένω** (με ανάπτυξη αλόγου ερρίνου⁴) < αρχ. **δέω** "με μαγικές πράξεις προσπαθώ να αποτρέψω τη συνεύρεση, ιδίως νεονύμφων".

Βλ. και τοπν. **Ντέματα, τα** από την Ολυμπία⁵.

Ντινοχρόνη, το Προσήλιο του (stu prusíliu t dinuxρόn·Τσερβ.)

Ονομασία προσήλιου χωραφιού που ήταν ιδιοκτησία της οικογένειας Ντινοχρόνη.

Το περιφρ. τοπν. από το επίθ. **προσήλιο** (κατά παράλειψη του ουσ. **χωράφι**) και το επών. **Ντινοχρόνης**. Το επών. σύνθετο από το βαφτ. **Ντίνος** (συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. **Κωνσταντίνος**) και το επών. **Χρόνης** (< βαφτ. **Χρόνης**).

Ντιχαλά, του (z díxalá· Νεγ.)

Χωράφι στους πρόποδες του υψώματος Τσούκα, ιδιοκτησία της

1. Georgacas-McDonald 299.
2. Μπόγκας 2 160.
3. Μπόγκας 1 267, 2 235· Όχι σωστή κατά τη γνώμη μας η ετυμολογία του Μπόγκα από το ρ. εντυχαίνω.
4. Βλ. Φ. Κουκουλέ, "Περί της ανάπτυξεως ερρίνου εν τη νεωτέρα Ελληνική." **Αθηνά** 49 (1939) 100 κεξ.
5. Georgacas- McDonald 215.

οικογ. Ντιχαλά.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Ντιχαλάς** κι αυτό από το Ηπειρωτ. **ντιχάλα**, η "η διχάλα, η φούρκα"¹ και την επαγγελματική κατάλ. **-άς**. Το Ηπειρωτ. **ντιχάλα** από το κοινό ΝΕ **διχάλα** με ανάπτυξη αλόγου ερρίνου πριν από το δ. Πβ. και τοπν. **Ντίχαλα, τα** (Καρδίτσα)².

Από το προσηγ. **διχάλα**, η και επών. **Διχάλας**³.

Ντούλα, το Καρτέρι του (stu kartér t dúla' Στ.)

Ονομασία περιοχής που οφείλει το όνομά της σε κάποιον κτηνοτρόφο Ντούλα από τη γειτονική Καμινιά που κυνηγούσε σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. περιφρ. από το ουσ. **καρτέρι, το** (βλ. τοπν. **Γελαδιά, Καρτέρι στη**, στα Ε.Ε.) και το επών. **Ντούλας**. Το επών. **Ντούλας** από το βαφτ. **Ντούλας**⁴ που είναι συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. **Κουσταντούλλας** κι αυτό από το βαφτ. **Κωνσταντίνος** και τη μεγεθ. κατάλ. **-ούλλας**⁵. Η ύπαρξη αρσ. βαφτ. **Ντούλας** αποκλείει το χαρακτηρισμό του επων. ως μητρων. από το θηλ. υποκορ. βαφτ. **Κωνσταντούλα**, όπως και την προέλευσή του από το τουρκ. **dul** "χήρος, χήρα", όπως υποστηρίζει ο Τριανταφυλλίδης⁶.

Ντούσιως το Αλώνι, της (stɛs dúʃus t alón' Τζ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπήρχε ιδιόκτητο αλώνι της οικογ. Ντούσια.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **αλώνι, το** και το ανδρων. **Ντούσιω** το οποίο προέρχεται από το επών. **Ντούσιας** και την ανδρων. κατάλ. **-ω**. Το επών. **Ντούσιας**⁷ από το αρχ. βουλγ. **duša**

1. Μπόγκας 2 160.

2. Φ. Κουκουλέ, "Περί αναπτύξεως ερρίνου εν τη νεωτέρα Ελληνική." Αθηνά 49 (1939) 101.

3. Αντιχάρισμα 171.

4. Μπόγκας 1 443, 451' Μπούτουρας 74.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 166.

6. Τριανταφυλλίδης 72.

7. Georgacas-McDonald 216.

"η ψυχή" (βουλγ. *duša* "η ψυχή, η αναπνοή", σερβοκρ. *duša* "η ψυχή", σλοβ. *duša* κλπ.)¹.

Πβ. και τα σλαβ. κύρια ονόματα *Dušilo* (Βοσνία, Κροατ. -Σερβ.), *Dušilovic'* (12.-13.αι.), βουλγ. *Dušil*, ρωσ. *Dušil'co* (13. αι.), *Dušila* (12. αι.), όπως και τα τοπν. **Ντούσια** "βουνό της Τριφυλίας", **Ντούσια** "τοπν. στην Ανδρίτσαινα", **στου Ντούσια την Πλεύρα**².

Ντούτσαινας, η Καλύβα της (*zd galína ts dútsinas'* Νεγ.)

Τοποθεσία όπου άλλοτε υπήρχε καλύβα και χωράφι της οικογ. Ντούτση.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **καλύβα, η** και το ανδρων. **Ντούτσαινα** κι αυτό από το επών. **Ντούτσης** και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Το επών. **Ντούτσης** προέρχεται από το σλαβ. *tuči* "ο μπρούτζος" < τουρκ. *tunç* "το ίδιο", απ' όπου το αλβ. *tuč*³ και τα αρομ. *tučiu*, *tunçe*, *tunçiu* "ο μπρούτζος//κράμα με βάση τον μπρούτζο//ο κίτρινος"⁴. Η τροπή του αρχικού *t* σε *đ* εξαιτίας της συμπεροφοράς με το *n* του άρθρου στην αιτιατική.

Ντουτσκάτσια, τα (*sta dučskátka'* Μπάγ.)

Περιοχή όπου κτήματα της οικογ. Ντούτσκου.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **ντουτσκάτικος** κι αυτό από το επών. **Ντούτσκος** και την επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Το επώνυμο **Ντούτσκος** από το **Ντούσκος**⁵ (κι αυτό από το Ηπειρωτ. **ντούσκο, το** "η βαλανιδιά", βλ. τοπν. **Ντούσκα, τα** στα Ε.Αλ.) με τροπή του **s** σε **ts**.

1. Berneker 239.

2. Malingoudis, *Studien* 36, στο λ. *Dušilja*.

3. Miklosich 364' *Steuerwald* 953.

4. Papahagi 1200, 1203.

5. ΟΤΕ Αθ.

Ντρίτσαινας, της (sts driʦinas˙ Ντρ.)

Ενν. το χωράφι, που ήταν ιδιοκτησία της οικογ. Ντρίτσου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Ντρίτσαινα** κι αυτό από το επών. **Ντρίτσος** και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Το επών. **Ντρίτσος** από το βαφτ. **Ντρίτσος**¹ κι αυτό από το **Αντρίτσος** (< **Αντρέας** + υποκορ. κατάλ. **-ίτσος**)² με αφαίρεση στη συμμορφά του **α-** σε φράσεις όπως: **τα Αντριτσόπουλα** "τα παιδιά του **Αντρίτσου**" > **τα Ντριτσόπουλα** κλπ.

Πβ. και τοπν. η **Λακκιά του Ντρίτση** από τη Λάκκια Σούλι³.

Ντρούτσου, η Τρύπα του (sn dripa t driʦ˙ Τσερβ.)

Ονομασία σπηλιάς όπου κατέφευγε σε περίοδο κακοκαιρίας κάποιος κτηνοτρόφος Ντρούτσος με τα πρόβατά του.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **τρύπα, η** "σπηλιά" και το βαφτ. **Ντρούτσος** κι αυτό από το **Αντρούτσος** (< **Αντρέας** + υποκορ. κατάλ. **-ούτσος**⁴) με αφαίρεση του **α-** στη συμμορφά (βλ. τοπν. **Ντρίτσαινας, της** στα Ε.Ε.).

Νύφης, η Μπουστιρή της (zd buʦtiri ʦ nifs˙ Βίτσ.)

Ονομασία βαράθρου στη θέση Βουνό, προς την κατεύθυνση της τοποθεσίας Σταυρός, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, κάποια νύφη, ενώ όργωνε το χωράφι με το "ζευγάρι" της, παρασύρθηκε από τα εξαγριωμένα βόδια της (τα κυνηγούσε μια βοϊδόμυγα που στο Ζαγόρι είναι γνωστή με το όνομα **ντάβανος**) κι έπεσαν, βόδια και νύφη μαζί, μέσα στο βάραθρο⁵.

Το τοπν. είναι περιφραστικό από το ουσ. **νύφη, η** και το Ηπειρωτ. προσηγ. **μπουστιρή, η** (βλ. για τη λ. στο τοπν. **Μπουστιρή, στα Ε.Ε.**). Βλ. και το ταυτόσημο τοπν. **Νιβιάστας, η Σπέρα της** (στα Ε.Αρ.).

1. Μπούτουρας 58.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 139.

3. Μαρκόπουλος 450.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 139-140.

5. Σάρρου, Βίτσα 199.

Νώντα, το Καρτέρι του (stu kartér t nónda' Μον.)

Τοποθεσία όπου συνήθιζε να κυνηγάει κάποιος Μονοδεντρίτης κυνηγός Νώντας.

Το τοπν. από το ουσ. καρτέρι, το (βλ. Γελαδιά, το Καρτέρι στη στα Ε.Ε.) και το βαφτ. Νώντας που είναι συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. Επαμεινώντας¹.

Ξανθή, του (st ksanthí' Νεγ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό, όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι της οικογ. Ξανθή.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Ξανθής, το οποίο, σύμφωνα με τον Ανδριώτη² είναι μητρων. από το θηλ. βαφτ. Ξανθή. Το θηλ. βαφτ. Ξανθή δε νομίζω ότι προέρχεται από το επίθ. Ξανθή³, αλλά ότι είναι συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. Ξανθίπη⁴.

Ξανοίγματα, τα (sta ksaniýmata' Π.Σ.)

Ονομασία θέσης με χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. Ξάνοιγμα, το "το τμήμα του δάσους που έχει απαλλαγεί από την άγρια δασική βλάστηση με σκοπό να καλλιεργηθεί"⁵. Η λ. συνώνυμη του ουσ. Ξεχέρσωμα. Το ουσ. Ξάνοιγμα, το μεταρρηματικό ουσ. του Ηπειρωτ. ρ.

1. Μπούτουρας 38.

2. Αντιχάρισμα 195.

3. Μπούτουρας 157.

4. Pape-Benseler, Wörterbuch der griech. Eigennamen 1025' αξίζει να σημειωθεί εδώ η τάση των Ζαγορήσιων να δίνουν αρχαία ονόματα ως βαπτιστικά κοντά στα χριστιανικά. Αυτό πρέπει να αποδοθεί ή στην ανώτερη μόρφωση που είχαν οι Ζαγορήσιοι κατά τους περασμένους αιώνες ή πρέπει να θεωρηθεί σαν αντίδραση στη θεωρία "περί σλαβικής καταγωγής των Ελλήνων". Έτσι ενδεικτικά αναφέρω, από το άμεσο οικογενειακό μου περιβάλλον, τα έξι παιδιά του παππού μου είχαν τα ονόματα: Ερασμία, Ουρανία, Ειρήνη, Ευάγγελος και Αριστομένης, Μιχαήλ και Κίμων, Φώτιος και Σόλων.

5. Π. Γρίσπου, "Δασική Λαογραφία." ΗΕ 20(1971) 75.

Ξανοίγω "ούτως εις την 'Ηπειρον όταν κατά το πρώτον οργώνουν χερσότοπον"¹

Ξενοφώντα, του (st ksínufónða' Λιασκ.)

Όνομασία χωραφιού και της ευρύτερης περιοχής από το όνομα του ιδιοκτήτη του.

Το τοπν. κυριών. από το βαφτ. **Ξενοφώντας**.

Ξέρξου, ο θρόνος του (stu θρόνου t ksérksu' Λιασκ.)

Ύψωμα πάνω από το χωριό. Η ονομασία του οφείλεται στο ότι ένας ελαφρόμυαλος Λιασκοβετσινός ανέβαινε στον μεγάλο βράχο που βρίσκεται στην κορυφή και ισχυριζόταν πως είναι ο Ξέρξης.

Το περιφρ. τοπν. από το ουσ. **θρόνος**, ο και το κύριο όνομα **Ξέρξης**. Αξιοσημείωτη η γεν. **Ξέρξου** από επίδραση της σχολικής γλώσσας.

Ξερόβρυση, η (zd ɣsirónvris' Μπάγ.)

Όνομασία περιοχής όπου υπήρχε βρύση της οποίας το νερό έχει από χρόνια στερέψει.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **Ξερός** και το ουσ. **βρύση, η**.

Ξερόλιμνες, οι (sts ksirólimnis' Φλ.)

Τοποθεσία πάνω στο ύψωμα της Τσουκαρόσιας, όπου σε μεγάλες κοιλότητες σαν κρατήρες ηφαιστείου συγκεντρώνονται κατά τους χειμερινούς μήνες τα νερά από τη βροχή και από το λειώσιμο του χιονιού, τα οποία σιγά-σιγά απορροφούνται και οι "λίμνες" το καλοκαίρι ξεραίνουνται.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **Ξερός** και το ουσ. **λίμνη, η**.

Ξερόλούτσα, η (zd ɣsirólutsa' Καβ.-Τσερν.)

Περιοχές όπου υπάρχουν φυσικές κοιλότητες, που, ενώ κατά τη διάρκεια του χειμώνα μαζεύουν νερό, στεγνώνουν και ξεραίνουνται

1. Μπόγκας 1 272.

κατά τους θερινούς μήνες.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **Ξερός** και το ουσ. **λούτσα**, **η** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

Ξεροπόταμο, το (stu ksirupótamu· Βίτσ.-Κουκ.-Μπάγ.-Σοπ.)

Ονομασία του ποταμού που ξεκινάει από την περιοχή του χωριού Σοποτσέλι και, κυλώντας στο βάθος της χαράδρας του Βίκου ανάμεσα από τα χωριά Κουκούλι Μπάγια και Βίτσα, φθάνει μέχρι τις κύριες πηγές του Βοϊδομάτη στη θέση Γγαστρωμένη. Αυτό το τμήμα του ποταμού από το Σοποτσέλι μέχρι τη Γγαστρωμένη τροφοδοτείται από το φθινόπωρο μέχρι την άνοιξη με τα νερά από τις βροχές και το λειώσιμο του χιονιού, ενώ στη διάρκεια του καλοκαιριού στερεύει και ξηραίνεται.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **Ξερός** και το ουσ. **ποτάμι**, **το** (και **-πόταμο** στη σύνθεση). Πβ. και επών. **Ξηροπόταμος** (Σιράκο Ιωανν.).

Ξινού, ο Λύκος του (stu líku t ksnú· Καμν.)

Τοποθεσία μέσα στο δάσος όπου κάποιος κυνηγός Κυρκόπουλος από το χωριό Καμνιά, που είχε το παρατσούκλι **Ξινός**, είχε σκοτώσει έναν μεγάλο λύκο.

Το περιφρ. τοπν. από το ουσ. **λύκος**, **ο** και το παρατσούκλι **Ξινός** (< επίθ. **Ξινός**). Το παρατσούκλι και ως επώνυμο¹.

Ξυλογέφυρο, το (stu kslygéfiru· Νεγ.)

Ξύλινο γεφύρι στη θέση Αμπέλια απ' όπου και η ονομασία της περιοχής.

Το τοπν. σύνθετο από τα ουσ. **ξύλο**, **το** + **γεφύρι**, **το** (και **-γέφυρο** στη σύνθεση).

Ξυράφη, του (st ksiráf· Λ.-Σκ.)

Τοποθεσίες όπου υπήρχαν κτήματα των οικογενειών **Ξυράφη**.

1. Αντιχάρισμα 166.

Το τοπν. του Σκαμνελίου συνηθίζεται και με τον τύπο στα *ksi-rafátka*.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Ξυράφης** κι αυτό από το προσηγ. **Ξυράφι**, το. Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. με τους τύπους *cusurafe* και *xurafe*.¹

Ξυστρίλα, η (*zd xsistríla*· Βοβ.-Τσερν.)

Ονομασία ρέματος όπου υπήρχαν 4-5 βλάχικα καλύβια.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. ***Ξυστρίλα**, το οποίο είναι μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. **Ξυστρίζω** "Ξαίνω το τρίχωμα των ζώων με το Ξυστρί"² σύμφωνα με τα **σαπίζω-σαπίλα**, **μαυρίζω-μαυρίλα**, **κοκκινίζω-κοκκινίλα** κλπ.³ Από την ενέργεια πήρε το όνομα και ο τόπος όπου αυτή γίνεται.

Πβ. και επών. **Ξυστρής** (< Ξυστρί)⁴ και τοπν. **Ξυστρί**, το (Ολυμπία)⁵.

Ξωθλιονέρι, το (*stu ksuthkúnér*· Βίτσ.-Πάπ.)

Ονομασία πηγής στο Βίκο, όπου, σύμφωνα με τη λαϊκή πίστη έμεναν οι Ξωθιές, οι νεράϊδες (Βίτσ.)· τοποθεσία όπου υπάρχει πηγή, στη δεξιά όχθη του Βοϊδομάτη (Πάπ.).

Και τα δύο τοπν. συνδέονται με λαϊκές δοξασίες σύμφωνα με τις οποίες το νερό των πηγών έχει θεραπευτικές ιδιότητες. Έτσι στη Βίτσα μεταφέρουν το νερό άφωνοι ("αμίλητο νερό") για τη θεραπεία των ασθενών⁶. Στο Πάπιγκο πίστευαν πως πίνοντας νερό από τη πηγή αυτή κατά την ημέρα της Πρωτομαγιάς θεραπεύονταν από διάφορες αρρώστιες και ιδιαίτερα από νευροπάθειες⁷.

1. Parahagi 422, 1287.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Φιλήντα, Γλωσσον. III 102-103.

4. Αντιχάρισμα 174.

5. Georgacas-McDonald 219.

6. Σάρρου, Βίτσα 200.

7. Λαζαρίδης, Ονομαστές βρύσες 40· Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 26.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το ουσ. **ξωθκιά** (< ξωτ'κιά με ανομοίωση ως προς τη διάρκεια, < εξωτ-ικιά)¹ και το ουσ. **νερό, το** (και -νέρι στη σύνθεση· πβ. απονέρι, κρουονέρι, βρομονέρι κλπ.).

Οβριόλακκος, ο (stun unriólaku· Μακρ.-Σκ.-Τσεπ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των χωριών Μακρίνη, Σιαμνέλι και Τσεπέλοβο, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, δύο κάτοικοι του χωριού Μακρίνη σιότωσαν, λήστεψαν και έθαψαν έναν εβραίο έμπορο.

Το τοπν. είναι σύνθετο από τον κοινό ΝΕ τύπο **Οβριός** του εθν. **Εβραίος**² και το ουσ. **λάκκος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.). Το τοπν. θα μπορούσε επίσης να προέρχεται από το : **οβρυόλακκος** (< βρύον + λάκκος), δηλ. "ο λάκκος με τα βρύα", με πρόθεση του ο στη συνεικφορά με τα αρσεν. άρθρο. Η ύπαρξη όμως της παράδοσης μας κάνει επιφυλακτικούς στο να αποδεχτούμε τη β' αυτή ετυμολογία³.

Οικονομίδη η Μπλαντίτσα, του (st kunumíd d blandít̥sa·Καμν.)

Ονομασία χωραφιού, ιδιοκτησία κάποιου Οικονομίδη, όπου υπήρχε ένα είδος βαλανιδιάς, που είναι γνωστή στο Ζαγόρι με το όνομα μπλαντίτσα.

Το τοπν. περιφρ. από το επών. **Οικονομίδης** (< επών. **Οικονόμου** + πατρων. κατάλ. **-ίδης**) και το ουσ. **μπλαντίτσα, η** "πλάτυφυλλη βαλανιδιά" (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Οικονόμου, του (z̥d kunóm· Τσεπ.)

Ονομασία βρύσης μέσα στο χωριό, στη συνοικία Γαρδίκι.

1. Πβ. και Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. ξωθιά.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Ας μη μας διαφεύγει ωστόσο το γεγονός ότι συχνά οι σχετικές παραδόσεις που δικαιολογούν την ονομασία ενός τόπου, δημιουργούνται εκ των υστέρων.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Οικονόμου** κι αυτό από το εκκλησιαστικό αξίωμα **οικονόμος** "αυτός που βοηθάει τον αρχιερέα και φροντίζει τα κτήματα της εκκλησίας"¹ με αλλαγή του γένους του επων. αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση, η.

Οξιά, η (στην κξιά· Ι.-Μον.-Πέτρ.-Τζ.-Τσερν.)

Τοποθεσία με οξιές (Ι.)· θέση στην κορυφή της χαράδρας του Βίκου (Μον.)· ονομασία βρύσης απ' όπου αρχίζει δάσος με οξιές (Πέτρ.)· δάση με οξιές (Τζ.-Τσερν.).

Φυτών. τοπν. από το κοινό ΝΕ **οξιά, η**.

Οξιός, ο (στην κξό· Δόλ.)

Ονομασία δάσους με βαλανιδιές.

Το τοπν. φυτών. από τη λ. **οξός, ο** "φυτόν φυόμενον επί της δρυός και άλλων δένδρων"² κι αυτό από το ουσ. **ιξός, ο** με τροπή του **ι** σε **ο** μετά από συναίρεση του άρθρου (ο) με το αρχικό **ι-** της λ. **ιξός**³. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Ορφανός, το (στην κξό· Βραδ.)

Ονομασία χωματόλοφου που έρχεται σε αντίθεση με τα βραχώδη υψώματα που βρίσκονται γύρο από το χωριό Βραδέτο.

Το τοπν. σύνθετο από το επιθ. **ορφανός** "ο στερούμενος, ο εστερημένος" (πβ. και επών. Ορφανός) και το ουσ. **ορος, το**.

Ουχώ, η (στην κχό· Νεγ.) - Ουχούδες, οι (στην κχίδις· Φρ.)

Πρόκειται για την ίδια τοποθεσία που στους Νεγάδες συνηθίζεται στον ενικό, ενώ στους Φραγκάδες στον πληθυντικό. Στην τοποθεσία υπήρχαν παλιότερα χωράφια και αμπέλια τα οποία έχουν εγκαταλειφθεί και σήμερα ο τόπος είναι δασωμένος. Η

1. Τριανταφυλλύδης 47.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. **ιξός**.

3. Στην περίπτωση αυτή υπερσχύει το **ο**, αφού αρθρώνεται πίσω από το **ι**.

ονομασία που οφείλεται στην εδαφολογική διαμόρφωση του τόπου που δημιουργεί αντίλαλο.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ηχώ, η με τροπή του *i* σε *u* κοντά στο υπερωικό *x*¹. Ο πληθυντικός σχηματίζεται πε-ριτοσσύλαβος σε -ούδες σύμφωνα με τα αλεπού, μαϊμού κλπ.

Παγουνίτση, ο Λάκιος, του (stu láku t paɣunítɕ'Δρ.)

Ονομασία μικρής χαράδρας. Η αιτία της ονομασίας είναι άγνωστη.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και προέρχεται από το ουσ. *λάκιος*, ο (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. *Παγουνίτσης. Το επών. *Παγουνίτσης προέρχεται από το επών. Παγούνης (βλ. επόμ. τοπν.) και την υποκορ.κατάλ.-ίτσης η οποία ήδη στο Μεσαίωνα είχε γίνει παραγωγική προσηγορικών (πηδηματίτσιν, τυρίτσιν κλπ.) και αργότερα χρησιμοποιήθηκε για το σχηματισμό κυρίων ονομάτων και επωνύμων².

Παγούνως, της (stɕ paɣúnus' Δρ.)

Ενν. ο λάκιος. Ονομασία τοποθεσίας με μικρή χαράδρα, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, είχε παγώσει μια γυναίκα.

Δε νομίζουμε πως είναι σωστός ο συσχετισμός του τοπν. με το ρήμα παγώνω. Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το ανδρων. Παγούνω και αυτό από το επών. Παγούνης³ και την ανδρών. κατάλ. -ω. Το επών. Παγούνης δεν μπορεί να προέρχεται από το

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

2. Ζαίμον - Θαβάρης 51.

3. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό Αρτσίστα.

ρ. **παγώνω** (σύμφωνα με τα πολλά επών. από ρήματα, όπως π.χ. **Ασημώνης**, **Βουλώνης** κλπ.¹) ούτε από το ουσ. **παγώνι, το** (πβ. και επών. **Παγώνης**²) γιατί και στις δύο περιπτώσεις έχουμε τονισμένο **ό** που δε θα μπορούσε να τραπεί σε **υ**³.

Γι' αυτό πιστεύουμε πως το επώνυμο **Παγούνης** πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. **pāun** "το παγώνι" (<λατ. **pāno, -onis**)⁴ με ανάπτυξη φθόγγου **γ** από επίδραση του ταυτόσημου ελλην. **παγώνι, το**.

Παῖπούλη, του (st pāipūl'· Πέτρ.)

Τοποθεσία με χωράφια γύρο από εκκλησία όπου παλιότερα υπήρχε μοναστήρι. Η ονομασία του τόπου, σύμφωνα με την παράδοση, προέρχεται από τη φράση "πάει το πουλί" που έλεγαν οι κυνηγοί καθώς τα πουλιά που καθόταν στα μεγάλα δέντρα της εκκλησιάς έφευγαν και πήγαιναν στο απέναντι ύψωμα.

Το τοπν. ή κυριών. από το επών. **Παππούλης** (πβ. τοπν. **Παππούλες**, οι στα Ε.Ε.) ή από το προσηγ. **παππούλης** "ο γέρον ιερέυς"⁵ με ανάπτυξη ενός **ι** που οφείλεται στην απλοϊκή λαϊκή ετυμολόγηση του τοπν. από τη φρ. "πάει το πουλί". Η ονομασία του τόπου προέρχεται μάλλον από κάποιον καλόγερο "παππούλη", του παλιού μοναστηριού που είχε χωράφια κοντά στο μοναστήρι.

1. Ανδριώτη, Συμβολή 396.

2. **Αντιχάρισμα** 173.

3. Υπάρχουν, φυσικά, παραδείγματα τροπής **ό (=ώ)** σε **ύ** εξαιτίας των κλειστών γειτονικών φθόγγων: π.χ. **σάπων-σαπούνι(ο)ν-σαπούνι**, **κώδων-κουδούνι(ο)ν-κουδούνι** κλπ.), αλλά στην περίπτωση μας ούτε τύπος ρήματος ***παγούνω (=παγώνω)** ούτε τύπος ουσ. ***παγούνι (=παγώνι)** υπάρχει.

4. Parahagi 965.

5. Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

Παλιά, τα (sta palá' Man.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. από το επίθ. παλιός κατά παράλειψη του ουσ. αμπέ-
λια, τα.

Παλιάμπελο, το (stu pal'ámbilu' Στ.)- Παλιάμπελα, τα (sta
pal'ámbila' Α.Μ. - Βίτσ. - Βιτσκ. - Καβ. - Μπάγ.- Νεγ. - Ντρ.-
Ντ. -Κ.Σ.- Φλ.).

Με το τοπν. χαρακτηρίζονται τοποθεσίες όπου υπήρχαν σε πα-
λιότερα χρόνια απμελότοποι.

Τα τοπν. είναι σύνθετα με α' συνθετ. το επίθ. παλιός και β'
συνθετ. το ουσ. αμπέλι με ανέβασμα του τόνου στη σύνθεση. Η ονο-
μασία των αμπελότοπων δόθηκε σε αντιδιαστολή προς τα τοπν. Αμπέ-
λια, τα, τοπν. τα οποία είτε υπάρχουν και σήμερα (Νεγ.-Φλ.) είτε
υπήρξαν παλιότερα και δε χρησιμοποιούνται σήμερα (Α.Μ. - Βίτσ.-
Καβ. - Μπάγ.- Κ.Σ.).

Σε ορισμένα τοπν. (Στ.- Βιτσκ.- Ντρ. - Ντ.) το επίθετο πα-
λιός ως α'συνθετικό δηλώνει ποιότητα, με την έννοια "φτωχό", "α-
μπέλι που δεν αποδίδει", και όχι παλαιότητα.

Παλιογέφυρο, το (stú pal'íu'géfru' Αρτσ.-Τσεπ.)

Τοποθεσία στο Βοΐδομάτη όπου στη δεξιά βραχώδη όχθη σώζον-
ται η βάση και ένα μικρό τόξο γέφυρας που παρασύρθηκε από τα ορ-
μητικά νερά του ποταμού. Το γεφύρι που εξυπηρετούσε την επικοινων-
νία του Βιτσικού με το Πάπιγκο είχε κτιστεί σύμφωνα με τον Λαμ-
πρίδη¹ το 1817 (Αρτσ.)· ονομασία θέσης στην ευρύτερη περιοχή Στενά,

1. Ιω. Λαμπρίδου, Περί των εν Ηπειρώ Αγαθοεργημάτων, μέρος Α', εν Αθήναις
1880, 150.

μέσα στη χαράδρα του Βίκου, όπου υπάρχει γεφύρι ανάμεσα σε δύο κατακόρυφα βραχώδη υψώματα. Η πρόσβαση στο γεφύρι από τη δεξιά πλευρά γίνεται μέσα από ένα τούνελ λαξευμένο μέσα στο βράχο και σκεπασμένο, με ασβεστοκονίαμα.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **γεφύρι**, το (και -γέφυρο στη σύνθεση).

Παλιοκαλύβα, η (zd balúkalína· Α.Μ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια όπου σώζονται τα ερείπια ενός κτίσματος.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **καλύβα, η**.

Παλιοκάλυβα, τα (sta paľukáľva· Μεσ.-Κ.Σ.)

Τοποθεσίες με εγκαταλειμμένες πέτρινες αγροτικές καλύβες που χρησίμευαν για την αποθήκευση των προϊόντων και των αγροτικών εργαλείων.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **καλύβι**, το με ανέβασμα του τόνου στη σύνθεση.

Παλιοκαμινιά, η (zd balúkamná· Καμν.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχε άλλοτε το χωριό Καμινιά (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) Η αρχική θέση είχε εγκαταλειφθεί, γιατί, σύμφωνα με την παράδοση, είχε πέσει επιδημία χολέρας.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και τοπν. **Καμινιά η**.

Παλιοκαρυά, η (zd baľukarǵá· Δρ.-Ι.-Τζ.)

Περιοχή όπου υπήρχε καρυδιά χτυπημένη από κεραυνό (Δρ.)· ονομασία θέσης, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιός οικισμός (Ι.)· θέση μέσα στην ευρύτερη περιοχή Καννάβια, όπου υπήρχε καρυδιά που ξεράθηκε (Τζ.).

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **καρυά,η** (< αρχ. **καρύα, η**).

Παλιόκαστρο, το (stu pal'ókastru· Καπ.)- **Παλιόκαστρα, τα** (sta pal'ókastra· Τσερβ.).

Ονομασία οχυρής τοποθεσίας ανάμεσα από τις θέσεις Γραδέτσι και Γραδίστα, την οποία είχε αξιώσει από τους Καπεσοβίτες ο Αλή-πασάς για να χτίσει εκεί το ερημητήριό του¹ (Καπ.)· τοποθεσία με χωράφια κοντά στον σημερινό συνοικισμό Καλμπάκι, όπου υπάρχουν υπολείμματα αρχαίου κάστρου (Τσερβ).

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **κάστρο, το**. Ο πληθ. του τοπν. από το Τσερβάρι αναλογικά προς τον πληθ. **χωράφια**· πβ. και τη φρ. "έχ's pal'ókastru;", δηλ. "έχεις χωράφι στη θέση Παλιόκαστρο;".

Παλιόκηποι, οι (st's pal'ókips· Κουκ.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν ποτιστικοί κήποι που σήμερα έχουν εγκαταλειφθεί.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **κήπος, ο**.

Παλιοκλήσι, το (stu pal'uklís· Ι.)

Τοποθεσία στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Ιτέα και Δεμάτι, όπου υπάρχει παλιά εκκλησία του Αγίου Κων/νου.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **εκκλησία** που ως β'συνθετικό τελειώνει σε **-ι** (πβ. δουλειά - με-

1. ΗΕ 10 (1961) 485.

ροδούλι, μέρα - χασομέρι κλπ.)¹.

Παλιοκόπρι, το (stu pal'ukópr' I.-Καβ.-Πέτρ.)

Ονομασία θέσεων όπου υπήρχαν παλιές στάνες.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. παλιός και το ουσ. κοπριά, η (κοπρέα αρχ. κοπρία), που ως β'συνθετ. λήγει σε -ι (βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο), και ανέβασμα του τόνου (πβ.δουλειά-μεροδούλι, βουνό-κορφοβούνι, κλπ.).

Η λ. συχνή ως τοπν. με τους τύπους: Παλιοκόπρι, το "δάσος πουρναριών" (Λάκκια Σούλι)², "θέσεις σε πολλά χωριά" (Ασπροπόταμο, Πελοπόνν.)³, Παλιοκόπρια, τα "τοποθεσία όπου υπάρχουν παλιές κοπριές" (Λάκκια Σούλι)⁴, "ράχη όπου παλιότερα στάνες" (Σουλόπουλο - Κούρεντα)⁵, Παλιοκόπρια, η "τοποθεσία όπου εστάλιζαν οι κτηνοτρόφοι τα αιγοπρόβατά των" (Κόνιτσα)⁶, Παλιοκοπράκι, το (Ευρυτ., Μεσσην.)⁷ και το κάτωιταλ. Pagliacropa με μετάθεση του r⁸.

Παλιομονάστηρο, το (stu pal'umanástiru' Βοβ.) - Παλιομονάστηρα, τα (sta pal'umanástra' Λιασκ.-Φρ.).

Τοποθεσία όπου υπήρχε παλιά εκκλησία της Παναγίας για τη φύλαξη της οποίας μέχρι πρωαπό λίγα χρόνια είχε απομείνει ένας καλόγερος (Βοβ.)· ονομασία θέσης με λίγα αμπέλια στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Λιασκοβέτσι και Φραγκάδες, όπου σώζονται οι ερειπωμένοι τοίχοι παλιού μοναστηριού (Λιασκ.-Φρ.).

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. παλιός και το ουσ. μοναστήρι, το (βλ. και τοπν. Μοναστήρι, το στα ΕΕ). Ο πληθ. αριθμ. του τοπν.

1. Το ίδιο συμβαίνει και σε ουσ. που λήγουν σε -ος ή -ο όταν γίνονται β'συνθετικά (βλ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ι).

2. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου" ΗΕ 25 (1976) 407.

3. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 85' Georgacas-McDonald 222.

4. Μουσελίμης, ό.π., 50.

5. Μπέττη, Κούρεντα 424.

6. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 152.

7. Georgacas-McDonald, ό.π.

8. Rohlf's, Diz.TO Cal. 222.

από το Διασκοβέτσι και τις Φραγκιάδες είναι αναλογικά σχηματισμένος από τον πληθ. **αμπέλια, τα** (βλ. και τοπν. **Παλιόκαστρα, τα** (στα Ε.Ε.)).

Παλιόμυλος, ο (stum bal'ómblu' Δόλ.-Λιασκ.-Μπάγ.-Φλ.).

Ονομασίες περιοχών από εγκαταλειμμένους και ερείπωμένους μύλους.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **μύλος, ο** με συγκοπή του άτονου μετά τη σύνθεση **i** (=υ) και ανάπτυξη του φθόγγου **b** στο συμφων. σύμπλεγμα **ml** που δημιουργήθηκε μετά τη συγκοπή του **i**. Βλ. και στο τοπν. **Παλιομοάρα, η** (στα Υ.).

Παλιοπήγαδος, ο (stum bal'uríγadu'Μεσ.)

Περιοχή με χωράφια όπου υπήρχε πηγάδι.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **πήγαδος, ο** που είναι μεγεθυντικός τύπος του υποκορ. **πηγάδι, το**, όπως π.χ. **βουζούνι-βούζουνος, γαϊτάνι-γαϊτανος** κλπ.¹ Το επίθ. **παλιός** δε χαρακτηρίζει την παλαιότητα του πηγαδιού, αλλά την κακή ποιότητα του νερού του.

Παλιοπρίονο, το (stu pal'uríunu' Δρ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε παλιό νεροπρίονο, που, σύμφωνα με την παράδοση, το δούλευαν εργάτες από τη Β. Ήπειρο.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **πριόνι, το** που συνεκδοχικά σημαίνει τον πριονόμυλο, το πριονιστήριο².

1. Μηνά, Μεγέθυνση 53 κεξ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. **πριόνι, το**.

Παλιόσπιτα, τα (sta palíospita' A.M.- Μπάγ.-Ντρ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός (A.M.)' τοποθεσία στη θέση Κήποι, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν εγκαταστημένοι οι μεταγενέστεροι κάτοικοι του χωριού Κουκούλι, οι οποίοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το μέρος αυτό επειδή είχε πολλά κουνούπια (Μπάγ.)' ονομασία παλιού συνοικισμού (Ντρ.).

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και τον πληθ. του ουσ. **σπίτι, το** που στη σύνθεση ανεβάζει τον τόνο και παίρνει την κατάλ. -ο(ν).

Παλιόσώναρο, το (stu palíśónaru' Τσερβ.)

Ονομασία περιοχής με πηγή της οποίας το νερό βγαίνει από σιδερένιο σωλήνα.

Το τοπν. είναι σύνθετο με α' συνθετικό το επίθ. **παλιός** και β' συνθετικό το προσηγ. ***σωνάρι, το** που ως β' συνθετικό ανεβάζει τον τόνο και παίρνει την κατάλ. -ο(ν). Βλ. και τοπν. **Σωνάρι, το** στα Ε.Ε.).

Παλιουριά, η (zd balúrgá' A.M.-Ντ.)- Παλιουριές, οι (stɛ palúrgés' Τσερβ.)

Τοποθεσίες κατάφυτες από παλιούρι, είδος θάμνου που είναι γνωστότατος στο Ζαγόρι.

Το τοπν. από τα κοινά ΝΕ **παλιούρι** (***παλιούριον**, υποκορ. του αρχ. **παλιούρος**)¹ και την περιεκτική κατάλ. -ιά με την οποία δηλώνεται ο τόπος όπου υπάρχουν πολλά παλιούρια. Πιθανή

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

επίσης η προέλευση του τοπν. από το ουσ. παλιουρέα, η¹ με συνίτηση του -έα σε -ιά.

Παλιοχώρι, το (stu paľuxór· Γρεβ.- Δόλ.- Δ.-Λεσν.-Μεσ. Ντ.- Πέτρ.- Κ.Σ.- Τσεπ.).

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός· οι κάτοικοί του, σύμφωνα με την παράδοση, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο Γρεβενίτι (Γρεβ.)· παλιός συνοικισμός που διαλύθηκε από επιδημία χολέρας· μέρος των κατοίκων του πήγε στη Βοβούσα και άλλο εγκαταστάθηκε στη Δόλιανη (Δόλ.)· ονομασία παλιού συνοικισμού (Δ.-Λεσν.)· ονομασία συνοικισμού που βρισκόταν πράγματι ανάμεσα σε δύο βουνά που είχε αρχικά το όνομα Μεσοβούνι· με την εγκατάσταση των κατοίκων στη σημερινή θέση του χωριού, δόθηκε στο νέο οικισμό το όνομα Μεσοβούνι, ενώ ο παλιός συνοικισμός ονομάστηκε Παλιοχώρι (Μεσ.)· ονομασία παλιού συνοικισμού (Ντ.-Τσεπ.)· ονομασία της τοποθεσίας όπου υπήρχε το παλιό χωριό, του οποίου οι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν στη σημερινή Πέτρα (Πέτρ.)· τοποθεσία προς Ν του σημερινού χωριού, όπου υπήρχε παλιός οικισμός (Κ.Σ.)

Το τοπν. είναι σύνθετο το επίθ. παλιός και β'το ουσ.χωριό, το (και -χώρι στη σύνθεση, όπως και τα: βουνό-παλιοβούνι, νερό-κρυονέρι, προικιό-πανωπροίκι κλπ).

Παναγία η (zd bana (γ) ía· Αρτσ.-Βιτσκ.-Βοβ.-Βραδ.-Δόλ.-Δρ.-Καλ.-Καπ.-Λιασκ.-Μακρ.-Μπάγ.- Μπ.-Νεγ.-Ντ.-Ντομπρ.-Σκ.-Σοπ.-Τζ.-Τσερν.).

1. Κ. Κόντου, "Φιλολογικά Σύμμικτα" Αθηνά 3 (1981) 566.

Ονομασία θέσεων που οφείλουν την ονομασία τους σε εκκλησίες-
συνήθως εξωκλήσια-που τιμούνται στη μνήμη της Παναγίας¹.

Παναγίας, το Κουρί της (stu kri ts panaγίας· Τσερβ.)

Ονομασία δάσους με πουρνάρια όπου υπάρχει εικόνισμα αφιερωμέ-
νο στην Παναγία.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ κουρί, το "το δάσος" (βλ.
τοπν. στα Ε.Τ.) και την προσωνυμία της Θεοτόκου Παναγία (<επίθ.πα-
νάγιος).

Παναγίας, ο Λάκος της (stu láku ts panaγίας· Μπ.)

Ονομασία λαγναδιού από το παρακείμενο εξωκλήσι της Παναγί-
ας.

Παναγίες, οι (sts panaγίis· Ντρ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από παρακείμενο εξωκλήσι της Παναγίας.
Ο πληθυντ. αναλογικά προς τη λ. χωράφια. Πβ. και τη φρ. "έχου pana-
γία", δηλ. "έχω χωράφι στη θέση Παναγία".

Πανάμπελα, τα (sta panámbila· Καπ.)

Ονομασία αμπελότοπου σε αντιδιαστολή προς τα Κάτω Αμπέλια
(βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίρρ. πάνω και το ουσ. αμπέ-
λια, τα με συναίρεση του φωνηεντ. συμπλέγματος οα (=ωα) σε α.

1. Από τις παραπάνω εκκλησίες οι 8 βρίσκονται μέσα στους οικισμούς (Αρτσ.-
Βραδ.- Δόλ.- Δρ.-Καπ.-Ντ.-Ντομπρ.-Σοπ.) και οι 14 είναι εξωκλήσια. Οι
περισσότερες γιορτάζουν στις 15 Αυγούστου και οι υπόλοιπες στις 8 Σεπτεμ-
βρίου (Βραδ.-Δρ.-Καπ.-Μπάγ.-Μπ.). Σε δύο από τις εκκλησίες (Καλ.-Μαηρ.)
υπήρχαν παλιότερα μοναστήρια τα οποία σήμερα είναι έρημα και σε τρεις κοι-
νότητες (Καπ.-Μπάγ.-Σοπ.) υπάρχουν από δύο εκκλησίες της Παναγίας.

Πανέτσι, το (stu panéts̄· Αρτσ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής στο μονοπάτι που οδηγεί από την Αρτσίστα στα χωριά Τσερβάρι και Κάτω Σουδενά (βλ. και στο τοπν. Σουπουτίρι, το στα Ξ.Αρ.).

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να σχετιστεί με το επών. *Πανέτσης. Το επών. * Πανέτσης προέρχεται από το επών. Πανέτσο¹ με εναλλαγή της κατάλ. -ος με την -ης. Η εναλλαγή των κατάλ. -ος και -ης είναι συχνή στα επών. π.χ.: Μπολέτσο- Μπολέτσης, Καρέτσο- Καρέτσης, Κολέτσο-Κολέτσης κλπ.². Το επών. Πανέτσο προέρχεται από το βαπτ. (ή επών.) Πάνος (<Παναγιώτης) και την ιταλ. κατάλ. -ezzo³. Η αλλαγή του γένους κατά το σχήμα: τ(ου) Πανέτσο(η) > Πανέτσο(ι).

Πάνου, ο Δέντρος του (stu déndru t rân· Πέτρ.)

Τοποθεσία με χωράφια, ιδιοκτησία κάποιου Πάνου, μέσα στα οποία υπήρχε μια πελώρια βαλανιδιά.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το βαπτ. Πάνος (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το ουσ. δέντρος, ο που είναι μεγεθυντικός τύπος ή από το υποκορ. δεντρί, το ή από το ουδ. δέντρο, το⁴.

Πανταζάκου, του (st pandazák· Νεγ.)

Ονομασία χωραφιού, ιδιοκτησία της οικ. Πανταζάκου, και της γύρο περιοχής.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Πανταζάκος κι αυτό από το επών. Πανταζής (και βαπτ.) και την υποκορ. κατάλ. -άκος με την

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Σταμνόπουλος 142.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 139-140.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 51,59.

οποία σχηματίζονται υποκορ., βαφτ. και επών., όπως Αντωνάκος, Μανολάκος, Παναγιωτάκος, Σταματάκος κλπ.¹. Το επών. Πανταζής προέρχεται από το βαφτ. Πανταζής κι αυτό από την ευχή "πάντα να ζείς"². Πβ. και επών. από ρηματ. φράσεις, όπως Μησκουντάς, Παιεπάης, Παιεκαλάς κλπ.³.

Πανταζίνας, της (stɛs pandazínas·Διασκ.) - Πανταζίνας, ο Λάκκος της (stu láku tɛs pandazínas·Σοπ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Πανταζίνας (Διασκ.)· ονομασία λαγαδιού από αμπέλι που ανήκε σε κάποια Πανταζίνα (Σοπ.).

Το τοπν. κυριών. προέρχεται από το ανδρων. Πανταζίνα κι αυτό από το επών. Πανταζής (βλ. προηγούμενο τοπν.) και την ανδρων. κατάλ. -ίνα. Για το ουσ. λάκκος, ο βλ. σχετικά τοπν. στα Ε.Ε.

Παντήση το πηγάδι, του (st pandís tu bɣad· Λεον.)

Περιοχή όπου υπάρχει πηγάδι σε ιδιόκτητο χωράφι της οικ. Παντήση.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και σχηματίζεται με το επών. Παντήσης⁴ και το κοινό ΝΕ πηγάδι, το. Το επών. Παντήσης μάλλον πρέπει να προέρχεται από τον μέλλοντα (υ)παντήσεις του ρήμ. υ-παντώ-ώ σύμφωνα με τα Βροντήσεις, Γανώσης, Γδύσης, Γεράσης κλπ.⁵.

Πανωνέρι, το (stu panunér· Αρτσ.)

Ονομασία πηγής πάνω από το χωριό.

Το υδρών. τοπν. είναι σύνθετο από το επίρρ. πάνω και το ουσ.

1. Μηνά, Μεγέθυνση 72 κεξ.

2. Μπούτουρας 167.

3. Ανδριώτη, Συμβολή 398.

4. Βλ. και ΟΤΕ Αθ., στο λ. Παντίση(ς).

5. Ανδριώτη, Συμβολή 396.

νερό, το (και -νέρι στη σύνθεση).

Πανώσπιτα, τα (sta panósprta Άρτσ.)

Ονομασία της ψηλότερης συνοικίας του χωριού με μια σειρά από σπίτια στην πλαγιά του υψώματος της Γκραμπάλας.

Το σύνθ. τοπν. προέρχεται από το επίρρ. πάνω και το ουσ. σπίτι, το που παίρνει την κατάλ. -ο με ανέβασμα του τόνου στη σύνθεση, όπως και τα: βλαστάρι- αγριοβλάσταρο, βράδυ-απόβραδο χωράφι-παλιοχώραφο κλπ.¹.

Παπά το Κλαδερό, του (st pará tu klaðiró Καπ.)

Δάσος από μικρά δέντρα, που τα κλαδιά τους τα κόβουν και τα αποθηκεύουν για τροφή των ζώων κατά το χειμώνα. Το δάσος αυτό ήταν ιδιοκτησία κάποιου παπα-Νικόλα.

Το τοπν. είναι περιφρ. και προέρχεται από το ουσ. κλαδερό, το (βλ. τοπν. κλαδερά, τα στα Ε.Ε.) και το επαγγελματικό παπάς, ο.

Παπα-Άνθιμου, η Βρύση του (st vris t paránθim Νεγ.)

Ονομασία βρύσης που χτίστηκε με έξοδα κάποιου παπα-Άνθιμου Μασιούλη κοντά στα αμπέλια Μασούρια.

Παπαγιάννη, του (st paraγán Α.Μ.-Λεσν.-Λιασκ.-Νεγ.-Τσεπ.)

Ονομασία υψώματος άγνωστη τόσο η αιτία που έδωσε το τοπν. όσο και το αν αυτό προήλθε από κάποιον Γιάννη που ήταν παπάς ή από κάποιον με το επών. Παπαγιάννης (Α.Μ.)* καρτέρι που οφείλει το όνομά του σε κάποιον παπα-Γιάννη Τράμμα που υπήρξε άριστος σκοπευτής και είχε ανακαλύψει αυτή τη θέση, στους πρόποδες της

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ, στο λ. -ο.

Τσουκαρόσιας * ήταν μοναδικό καρτέρι για αγριόγιδα (Λεσν.) * ονομασία ράχης που είναι άγνωστο γιατί πήρε το επών. κάποιου Παπαγιάννη (Λιασκ.) * βρύση που χτίστηκε με χρήματα κάποιου Παπαγιάννη (Νεγ.) * ονομασία καλντεριμιού στη θέση Πετρίτσια που οδηγούσε από τη Βίτσα στα Γιάννινα (Σοπ.) * επίπεδη επιφάνεια που ανήκε σε κάποιον Παπαγιάννη (Τσεπ.).

Τα τοπν. ή είναι κυριών. από το επών. Παπαγιάννης ή προέρχονται από το επαγγελματικό παπάς, ο και το βαφτ. Γιάννης.

Παπαγιάννια, τα (sta paraǵáña *Στ.)

Τοποθεσία με χωράφια από το όνομα κάποιου Παπαγιάννη που είχε τη μεγαλύτερη ιδιοκτησία στην περιοχή.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Παπαγιάννης (βλ. προηγ. τοπν. με μεταπλασμό κατά το σχήμα τ(ου) Παπαγιάνν(η) > Παπαγιάνν(ι), το και Παπαγιάννια, τα αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Παπαγιώργινας, της (stɔ paraǵóɣinas * Νεγ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό, όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι του παπα-Γιώργη Τσεπίδη.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το ανδρων. Παπαγιώργινα κι αυτό από το επαγγελματικό και βαφτ. παπα-Γιώργης και την ανδρων. κατάλ. -αίνα.

Παπαγιώργη, του (st paraǵóɣ * Μπάγ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου παπα-Γιώργη.

Το τοπν. προέρχεται από το επαγγελματικό παπάς και το βαφτ. Γιώργης (<Γεώργιος με τροπή της κατάλ. -ιος σε -ις και -ης σύμφωνα με τα: Αντώνιος-Αντώνης, Γρηγόριος-Γρηγόρης κλπ.¹).

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ης.

Παπαδημήτρη, του (st paraðimítr' Δρ.)

Ενν. τα χωράφια, από ιδιοκτησία κάποιου παπα-Δημήτρη.

Το τοπν. σύνθετο από το επαγγ. **παπάς** και το βαφτ. **Δημήτρης** (<Δημήτριος, βλ. προηγούμενο τοπν.)

Παπαδήμου, το Πηγάδι του (stu bγαð t paraðím' Βίτσ.)

Περιοχή όπου υπάρχει πηγάδι κοντά σε ιδιοκτησία κάποιου Παπαδήμου.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **πηγάδι**, το και το επών. **Παπαδήμος** (<επαγγελμ. **παπάς**+βαφτ. **Δήμος**).

Παπαδιάς, η Ράχη της (st raχ' tς paraðγás' Αρτσ.)

Ονομασία υψώματος στα αριστερά του παλιού δρόμου που οδηγούσε από την Αρτσίστα προς τη θέση Καλύβια. Άγνωστη η αιτία που έδωσε την ονομασία στον τόπο.

Το τοπν. προέρχεται από τα κοινά ΝΕ **ράχη**, η και **παπαδιά**, η (μεσν.παπαδιά < **παπαδία**, ανδρων. του **παπάς**)¹.

Παπαζαχαριά, του (st parazaχαργά' Ι.)

Ονομασία μονοπατιού στο χείλος του γιρεμού, όπου έπεσε και σκοτώθηκε κάποιος παπα-Ζαχαριάς.

Από το επαγγελμ. **παπάς** και το βαφτ. **Ζαχαριάς** (<Ζαχαρίας με συνίζηση).

Παπαζώη, του (st paraζόι' Καβ.)

Περιοχή όπου υπήρχαν χωράφια, ιδιοκτησία κάποιου Παπαζώη.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Παπαζώης** κι αυτό από επαγγελμ.παπάς και το βαφτ. **Ζώης** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Παπαλιοντάρη, του (st paralundár· Καμν.)

Ονομασία περιοχής από αμπέλι, ιδιοκτησία της οικογ. Παπαλιοντάρη.

Κυριών. τοπν. από το επών. Παπαλιοντάρης κι αυτό από το επαγγελμ. παπάς και το βαφτ. Λιοντάρης. Το βαφτ. Λιοντάρης, σύμφωνα με τον Μπούτουρα¹, προέρχεται από το ουσ. λιοντάρι, το.Ορθότερη όμως θεωρούμε την προέλευση του βαφτ. Λιοντάρης από το βαφτ. Λιόντος² (βλ. επόμενο τοπν.) και την μεγεθυντ.κατάλ. -άρης όπως και τα: Απόστολος - Αποστολάρης, Κίτσος - Κιτσάρης κλπ.³.

Παπαλιόντου, η Βρύση του (st vris t paralónd· Ντρ).

Περιοχή που οφείλει την ονομασία της σε βρύση που χτίστηκε με έξοδα της οικογ. Παπαλιόντου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ βρύση, η και το επών. Παπαλιόντος. Το επών. Παπαλιόντος είναι σύνθετο από το επαγγελμ. παπάς και το βαφτ. Λιόντος (<Λεόντιος με συνίζηση του εο). Από το βαφτ. Λιόντος και επών. Λιόντος⁴.

Παπαναστάση, το Εικόνισμα του (stu kónizma t papanastás· Καλ.)

Ονομασία τοποθεσίας με εικόνισμα. Άγνωστη η αιτία που συνέδεσε τη θέση με το επών. της οικογ. Παπαναστάση.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ εικόνισμα, το και το επών. Παπαναστάσης. Το επών. Παπαναστάσης προέρχεται από το επαγγελμ. παπάς, ο και το βαφτ. Αναστάσης (<Αναστάσιος με τροπή της κατάλ. -ιος σε -ις και -ης).

1. Μπούτουρας 134.

2. Μπούτουρας 75.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 187· Σταμνόπουλος 191.

4. ΟΤΕ Αθ.

Παπαντρίτσου, του (st papandrits' Γρεβ.)

Χωράφια ιδιοκτησία της οικογ. Παπαντρίτσου.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Παπαντρίτσος κι αυτό από το επαγγελμ. παπάς,ο και το βαφτ. Αντρίτσος. Το βαφτ. (και επών.) Αντρίτσος δεν πρέπει να αποδοθεί στον υποκορ. τύπο Ανδρίκος (<Ανδρέας) με τσιτακισμό του χ^1 , αλλά στο βαφτ. Αντρέας και την ιταλ. κατάλ. -iccio ή -izzo (πβ. και Ανδρούτσος <Ανδρέας+ ιταλ. κατάλ. -uccio ή -uzza)².

Παπαπέτρου, του (st papapétr' Σκ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Παπαπέτρος κι αυτό από το επαγγελμ. παπάς,ο και το βαφτ. Πέτρος.

Παπασαράντου, του (st papasaránd' Ντρο.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου ιδιοκτησίες και της οικογ. Παπασαράντου.

Κυριών. τοπν. από το επών. Παπασαράντος κι αυτό από το επαγγελμ. παπάς,ο και το βαφτ. Σαράντος (και Σαράντης). Τα παραπάνω βαφτιστικά, σύμφωνα με τον Μπούτουρα, προέρχονται από τους Αγίους Τεσσαράκοντα Μαρτύρους³.

Παπαστάθια, τα (sta papastáthá' Καμν.)

Χωράφια ιδιοκτησία της οικογ. Παπαστάθη.

Κυριών. τοπν. από το επών. Παπαστάθης με μεταπλασμό κατά το σχήμα τ(ου) Παπαστάθ(η) > Παπαστάθ(i) και Παπαστάθια αναλογικά

1. Μπούτουρας 58' Σταμνόπουλος 143' Γεωργακά, Συμβολή 22 κεξ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 139-140.

3. Μπούτουρας 83.

προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Το επών. Παπαστάθης προέρχεται από το επαγγελμ. παπάς,ο και το βαφτ. Στάθης (από το Ευστάθιος με αποβολή αρχικά ε- και έπειτα του f στο δυσπρόφερτο σύμφων. σύμπλεγμα fst και με τροπή της κατάλ. -ιος σε -ις και -ης).

Παπαφίλιππα, του (st parafilí'pa'Μακρ.)

Ενν. το καρτέρι, απ'όπου κυνηγούσε κάποιος παπα-Φίλιππας που κατάγονταν από το Δραγάρι.

Το τοπν. προέρχεται από το επαγγελμ. παπάς,ο και το βαφτ. Φίλιππας <Φίλιππος (πβ. και θόδωρας<θόδωρος).

Παπαχαρίση το Αμπέλι, του (st paracharís t ambél' 'Αρτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Αρτσίστα και Βιτσικό, όπου αμπέλι, ιδιοκτησία της οικογ. Παπαχαρίση.

Το τοπν. είναι περιφρ. και σχηματίζεται με το κοινό ΝΕ αμπέλι, το και το επών. Παπαχαρίσης. Το επών. Παπαχαρίσης από το επαγγελμ. παπάς,ο και το βαφτ. Χαρίσης. Το βαφτ. Χαρίσης (απ'όπου και επών.) κατά τον Μπούτουρα προέρχεται από το Χαρίσιος¹. Πιθανή όμως η προέλευσή του από τη χρήση σε ευχές (π.χ. είθε να χαρίσεις) του ρ. χαρίζω στον αόριστο, όπως π.χ. το βαφτ. και επών. Ζήσης το οποίο προέρχεται από την ευχή να ζήσεις.

Παπαχρήστου, του (st parachríst' Λ.)

Χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Παπαχρήστου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Παπαχρήστος κι αυτό προέρχεται από το επαγγελμ. παπάς,ο και το βαφτ. Χρήστος.

1. Μπούτουρας 84.

Πάππου, του (st pap' Nεγ.)

Δασωμένη περιοχή προς τα Δ των Νεγάδων, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία που προκάλεσε στη δημιουργία του τοπωνυμίου.

Το τοπν. μάλλον πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Πάππος (πρβ. και επών. Πάππης¹ και Πάππου στη Ρόδο) κι αυτό από το προσηγ. πάππος, ο².

Παπούλες, οι (stς papúlis' Αρτσ.)

Τοποθεσία με χωράφια στο ΒΔ άκρο του χωριού.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεί στο επών. Παπούλης³ κι αυτό στο προσηγορ. παπούλης, ο "γέρων ιερέυς" (βλ. και τοπν. Παϊπούλη, του στα Ε.Ε.). Ο μεταπλασμός (από αρσεν. σε θηλ.) οφείλεται στη σύγχυση της εμπρόθετης γεν.αρσεν. με την εμπρόθ. αιτιατ. του θηλ. : st papúli= στ(ου) Παπούλ(η) ή στ(ην) Παπούλ(η). Ο πληθυντικός αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Το επών. αναφέρεται ήδη από τον Αραβαντινό⁴ ως όνομα ενός απεσταλμένου των Ιωαννιτών στη Θεσσαλονίκη, όπως επίσης και στις περιοχές της Πρεμετής και του Αργυροκάστρου⁵. Πβ. και τα τοπν. το Παπούλι⁶, Παπούλη "ονομασία συνοικισμού" ('Αρτα)⁷ και Κάβας Παπούλη (Ιθάκη)⁸.

Παπύρια, τα (sta papírgá' Τσερβ.)

Τοποθεσία με ποτιστικά χωράφια κοντά στον ποταμό Καλαμά.

-
1. ΟΤΕ Αθ., όπου το επών. Πάππος αναφέρεται 17 φορές και το Πάππης 22 φορές.
 2. Δημητράκου, Αεξ., στη λ.
 3. ΟΤΕ Αθ. στο λ. Παπούλης.
 4. Αραβαντινού, Χρονογραφία Α 165, σημ. 1.
 5. Georgacas-McDonald 307.
 6. Georgacas-McDonald 229.
 7. Κ.Στεργιοπούλου, "Το συνοικιστικό πρόβλημα της Ηπείρου!" περιοδ. Ηπειρωτική Ζωή, τεύχ. 1 (Ιανουάριος 1946) 5.
 8. Σπ. Μουσούρη, Τοπωνυμικόν της νήσου Ιθάκης, Αθήναι 1959 41.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. παπύρια, τα "φυτά παραλίμνια με τα οποία κατασκευάζονται οι ψάθες"¹ (βλ. και στο Ξηρόμερο, όπου παπύρ' "είδος ψαθιού κατάλληλου για το γέμισμα σαμαριών, σκέσπασμα αχυροκαλυβών κλπ.²), υποκορ. του αρχ. πάπυρος, ο "το παρυδάτιον φυτόν κύπειρος//παν το εκ παπύρου σχηματιζόμενον"³.

Παρασπόρια, τα (sta paraspórga· Βίτσ.-Μπ.-Σοπ.)

Ονομασίες τοποθεσιών με χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από την ήδη μεσαιωνική λ. παρασπόρι, το⁴ (η λ. από το όνομα των παρασποριτών που συναντιέται σε "Νεαρά" του αυτοκράτορα Τιβερίου). Η λ. παρασπόρι χρησιμοποιείται σήμερα από τη Θράκη και την Ήπειρο μέχρι την Πελοπόννησο και την Κάτω Ιταλία με διαφορετικές σημασίες. Πιθανώς παρασπόρι λεγόταν αρχικά το χωράφι που σπέρνονταν κάθε δεύτερο χρόνο. Στην Ήπειρο (και αλλού) παρασπόρι λέγεται το καλύτερο χωράφι που συνήθως εκαλλιεργείτο με αγγαρείες από τους Χριστιανούς για λογαριασμό του Τούρκου κυρίου⁵. Σε άλλα όμως μέρη παρασπόρι ονομάζεται η γεωργική αλληλοβοήθεια, η άμισθη εργασία των χωρικών για λογαριασμό φτωχού συγχωριανού ή χήρας και ορφανών⁶. Κατά τον Αραβαντινό⁷ η λ. σημαίνει την πρόσθετη υποχρέωση αυτού που δουλεύει σε τσιφλίκι "του καλλιεργείν αγρόν τινα, ούτινος την επικαρπίαν, θεριζομένην παρά του δουλεύσαντος, ελάμβανεν ανέξοδον ο ιδιοκτήτης" ενώ στην περιοχή της Βορ. Ηπείρου παρασπόρι είναι "η συμφωνία με ζευγίτη για τη σπορά χωραφιού"⁸.

1. Μπόγκας 1 292.

2. Παπατρέχα, Ξηρόμερο 297.

3. Δημητράκου, Λεξ, στη λ. πάπυρος.

4. Ducange, Gr. 1115.

5. Μπόγκας 1 294.

6. Αμάντου, Γλωσσ.Μελ. 348.

7. Μπόγκας 1 294.

8. Μπόγκας 2 52.

Στο Ξηρόμερο η λ. δηλώνει "το σπαρτό του κολήγου" και παρασπου-
ριάρ'ς "ο κολήγος"¹. Βλ. επίσης κωτωιταλικό (Καλαβρία) *parasporu*
"μικρό κομμάτι χωραφιού αποίκου που καλλιεργείται για δικό του
λογαριασμό" και επών. *Parasporo* στη Μπόβα και τη Σικελία².

Παρασπόρια, τα Κάτω (sta kátu paraspórga' Λιασκ.)

Τοποθεσία με αμπέλια που παλιότερα είχαν τη γενική ονομα-
σία Παρασπόρια, αλλ'αφ'ότου πέρασε σχεδόν στη μέση ο δημόσιος
δρόμος χωρίστηκαν σε Κάτω και Πάνω Παρασπόρια.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το επίρρ. κάτω και το τοπν. Πα-
ρασπόρια (βλ. προηγ. τοπν.).

Παρασπόρια, τα Πάνω (sta pánu paraspórga' Λιασκ.)

βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

Πασπαλιάρη, η Γέφυρα του (zđ yéfira t paspaíar' Γρεβ.)

Ονομασία γέφυρας κοντά στη θέση Τσίπιανη, άγνωστο για ποια
αιτία.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και προέρχεται από το κοινό ΝΕ
γέφυρα, η και το επών. Πασπαλιάρης. Το επών. Πασπαλιάρης από το
Ηπειρωτ. πασπαλιάρ'ς, ο "ο υπηρέτης του μύλου που δοκιμάζει με
το χέρι, πασπαλεύει, αν το αλεύρι πλάθεται κανονικά και σταματάει
την κίνηση της μυλόπετρας όταν χρειάζεται"³. Το Ηπειρωτ. προσηγ.
από το πασπάλη, η (και αρχ. πασπάλη, η) και την κατάλ. -άρης
(<λατ -arius)⁴.

Η λ. συναντιέται και σε άλλες βαλκαν. γλώσσες, όπως στα αρομ.

1. Παπατρέχα, Ξηρόμερο 297.

2. Rohlf's, Diz. TO Cal. 228' G. Rohlf's, *Lexicon graecanicum Italiae inferioris*,
Tübingen 1964 385.

3. Μπόγκας 1 296.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. Μηνά, Μεγέθυνση 126 (όπου και παραδείγματα
επωνύμων σε -άρης) 186.

με τους τύπους *pǎspaliŭ*, *pīspaliŭ*, *pīspalǎ*¹, στα αλβ. *paspilar* "ο μυλωνάς"², σερβ. *paspalj*, βουλγ. *paspal*³ και ρουμ. *pospăi* "επιπλάσω"⁴.

Πασχάλη, του (st paschál' Λεσν.)

Όνομασία απόκηρηνου λαγκαδιού, όπου έπεσε και σκοτώθηκε κάποιος Πασχάλης.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Πασχάλης κι αυτό από το βαφτ. Πασχάλης⁵. Το όνομα αποδίδεται επίσης σε βόδια που έχουν γεννηθεί κατά την περίοδο του Πάσχα⁶.

Πατρούνες, οι (stɔ patrúnis' Φρ.)

Περιοχή με χωράφια όπου ιδιοκτησία και κάποιου με το επών. Πατρούνας.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Πατρούνας. Ο μεταπλασμός (από αρσ. σε θηλ.) από σύγχυση της εμπρόθετης γενικής του αρσεν. με την εμπρόθ. αιτιατ. θηλ.: st patrúna =α) στ(ου) Πατρούνα β) στ(ην) Πατρούνα. Ο πληθ. κατά τα χωράφια, κτήματα κλπ. Το επών. Πατρούνας ή μητρων. από το θηλ. βαφτ. Πατρούνα-βαφτ. Πάτρα (<Κλεοπάτρα)⁷ και τη μεγεθ. κατάλ. -ούνα⁸ η από το επών. Πατρώνας⁹ (<πατρώνα, η "η αφέντισσα, η συντηρούσα οίκον ανοχής"¹⁰ <ιταλ. *padrone* "κύριος, δεσπότης") με τροπή του ο σε u από επίδραση του προηγούμενου συμφώνου r¹¹.

Παφύλλη, του (st pafíl' Βραδ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε χωράφι της οικογ. Παφύλλη.

1. Parahagi 962, 992.

2. Χριστοφορούδης 254.

3. Miklesich 233.

4. Σαραφίδης 416.

5. Μπούτουρας 97.

6. Τριανταφυλλίδης 54' βλ. και Μπόγκα 1 203, στο λ. Κυργιάκ'ς.

7. Μπούτουρας 42.

8. Μηνά, Μεγέθυνση 106 κεξ.

9. Αντιχάρισμα 195.

10. Δημητρόκου, Λεξ., στη λ.

11. Ανδρουάτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Παφύλλης¹ και αυτό από το κοινό ΝΕ παφύλλι, το υποκορ. του πάφυλλας κι αυτό από συμφουρμό του τουρκ. *pafta* "μικρή μεταλλική πλάκα" και του πληθ. φύλλα².

Η λ. από τα ελλην. και στα αρομ. *rafil* "ο λευκοσίδηρος, ο τε-νεκές"³.

Παχνιστί, το (*stu paχnistí* Έτ.)

Ονομασία βοσκότοπου με ένα μικρό καλύβι.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. *Παχνιστής με μεταπλασμό κατά το σχήμα:τ(ου) Παχνιστή>Παχνιστί, το. Το επών. *Παχνιστής από το Παχνιστής, όνομα με το οποίο είναι γνωστός στην Ήπειρο ο μήνας Οκτώβρης⁴, κι αυτό από το ρ. παχνίζω και την κατάλ. -τής. Πβ. και τα επών. Φλεβάρης, Μάρτης, κλπ. από ονόματα μηνών.

Πεδινά, τα Άνω και τα Κάτω (*st ánu piδινά, sta kátu piδινά*).

Σημερινή επίσημη ονομασία των χωριών Πάνω και κάτω Σουδενά (βλ. τοπν. στα Ξ.Σ.). Από την επίσημη ονομασία των χωριών δε σχηματίζονται μονολεκτικά εθνικά. Η έννοια της καταγωγής δίνεται με περίφραση: *íni ar ta kátu* (ή *ánu*) *piδινά*.

Τα χωριά αναφέρονται ήδη από το 1361 με τους τύπους Άνω και Κάτω Πεδινά και Άνω και Κάτω Πεδάνατα⁵. Ο τύπος Πεδάνατα από το Πεδινά και Πεδανά (με αφομοίωση του ι προς το α) και Πεδάνατα με την προσθήκη της κατάλ. -τα αναλογικά προς τα: πρόσωπα-προσώπατα, άλογα-αλόγατα κλπ. (βλ. και Εισαγωγή 1.3222, 3).

1. ΟΤΕ Αθ., στα λ. Παφύλλης και Παφύλλης

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στις λ.

3. Papanagi 941.

4. Μπόγκας 1 299.

5. Soustal 228.

Τα τοπν. προέρχονται από τα επιρρ. άνω και κάτω αντίστοιχα και το επίθ. πεδινός κατά παράλειψη των ουσ. κτήματα, χωράφια κλπ.

Πεζούλια, τα (sta rizúla' Νεγ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια που ήταν χωρισμένα με χαμηλούς τοίχους. Σήμερα υπάρχουν μόνο λιθοσωροί για να χωρίζουν τις παλιές ιδιοκτησίες.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πεζούλι, το, λ. που χρησιμοποιείται στο Ζαγόρι με την κοινή ΝΕ σημασία "αναλημματικός τοίχος που κατασκευάζεται σε κατηφορικό έδαφος για τη συγκράτηση ή ισοπέδωση του εδάφους"¹ (μεσν. πεζ-ούλλιν, υποκορ. του αρχ. πέ-ζα²).

Πελεκίδη, η Βρύση του (st vris t pilikíd' Κουκ.)

Ονομασία χτιστής βρύσης που κατασκευάστηκε με έξοδα κάποιου Πελεκίδη.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ουσ. βρύση, η και το επών. Πελεκίδης. Το επών. Πελεκίδης από το επών. Πελέκης (<πελέκι, μετγν. πελέκιον, υποκορ. του πέλεκυς³ και την κατάλ. επων. -ίδης (<αρχ. πατρων. κατάλ. -ίδης)⁴. Η λ. πελέκι σε χρήση και στην Ήπειρο με τις σημασίες "ο κεραυνός, το αλλού αστροπελέκι// μετφ. η σφαγή, ο όλεθρος"⁵.

Πελενάτικα, τα (sta pilinátka' Μπ.)

Δασωμένη περιοχή σε πλαγιά υψώματος που ανήκε στην οικογ. Πελένη.

1. Στην Κάσο και αλλού η λ. δηλώνει επίπεδες στενές επιφάνειες, συχνά με μια μόνο είσοδο, οι οποίες έχουν και στις δύο επιμήκεις πλευρές τους γκρεμό. Εκεί κλείνουν συνήθως οι γεωργοί τα μουλάρια ή τα γαϊδούρια τους για να απαλλαγούν από την επιτήρησή τους (βλ. Μηνά, Κάσος 91-92).

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. πελέκι.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ίδης.

5. Μπόγκας 1 300.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **πελενάτικος** κι αυτό από το επών. **Πελένης**¹ και την επιθετ. κατάλ. **-άτικος**. Το επών. **Πελένης** κατά τον Τριανταφυλλίδη² προέρχεται από το σλαβ. **pelen** "αψίν-θι".

Πέντε Αδέρφια, τα (sta pindaδέρφια· Φρ.)

Ύψωμα που οφείλει την ονομασία του σε μια πελώρια οξιά με 5 χοντρά κλωνάρια.

Το τοπν. είναι περιφραστικό από το αριθμητικό **πέντε** και το ουσ. **αδέρφι, το** "στέλεχος συμπεφυσκώς άλλω στελέχει, μάλιστα στάχυος"³.

Πέντε Αλώνια, τα (sta pindalóia· Γρεβ.-Μαν.)

Δασωμένη σήμερα περιοχή, όπου άλλοτε υπήρχαν βριζοχώραφα. Αλώνια δεν υπάρχουν σήμερα (Γρεβ)· μικρές επίπεδες εκτάσεις όπου παλιότερα πιθανώς υπήρχαν αλώνια (Μαν.).

Το σύνθ. τοπν. προέρχεται από το αριθμητικό **πέντε** και το κοινό ΝΕ ουσ. **αλώνι, το** ίσως όχι από τη σημασία "κυκλικός χώρος όπου γίνεται το αλώνισμα των δημητριακών", αλλά από τη μεταφορική σημασία της λ. "τόπος με μικρή έκταση"⁴.

Πεπόνι, το ή Πεπόνια, τα (stu pipón-sta pipóna· Φλ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχαν η στάνη και τα κτήματα του βλάχου τσέλιγκα Πεπόνη.

Το τοπν., που εκφέρεται το ίδιο συχνά και σε ενικό και σε πληθυντικό, είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Πεπόνης** (το επών. και σήμερα στα Γιάννινα) <κοινό ΝΕ **πεπόνι**. Ο μεταπλασμός κατά το σχήμα: τ(ου) **Πεπόν(η)** > **Πεπόν(ι)**, **το**. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα κτήματα.

1. ΟΤΕ Αθ., στο λ. **Πελένης**.

2. Τριανταφυλλίδης 80.

3. **ΙΑΝΕ**, στη λ.

4. **Δημητράκου Λεξ.**, στη λ.

Περγουλιές, οι (stɛ pɪrɣulés· Α.Μ.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν κληματαριές.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. περγουλιά "η αναδενδράς, η κληματαριά"¹ κι αυτό από το πέργουλο, το (μεσν. πέργουλον<λατ. pergula)² και την κατάλ. -ιά (<-έα).

Περδικόλακκας, ο (stun pɪrɔikólaku· Τσεπ.)

Ονομασία λαγκαδιού στο ύψωμα της Τσουκαρνιασας, στο οποίο σύχναζαν πολλές πέρδικες.

Το τοπν. είναι σύνθετο και προέρχεται από τα κοινά ουσ. πέρδικα, η και λάκκος, ο.

Περιβόλι, το και Περιβόλια, τα (stu pɪrnól· Μπάγ.-sta pɪrnólá·Μαν.)

Μεγάλη έκταση Α του χωριού, όπου άλλοτε υπήρχαν χωράφια, ενώ σήμερα είναι βοσκότοποι (Μπάγ.)· ονομασία, δασωμένου σήμερα, χωραφότοπου (Μαν.).

Το τοπν. προέρχεται από κοινό ΝΕ περιβόλι, το μεσν. περιβόλιν, υποκορ. του αρχ. περίβολος³.

Περικλή, του (st pɪriklí· Μακρ.)

Ενν. το καρτέρι, από το όνομα κάποιου κυνηγού από το γειτονικό Δραγάρι που κυνηγούσε σ'αυτό το μέρος.

Το τοπν. είναι κυριών. από το βαφτ. Περικλής.

Περιστέρι, το (stu pɪristér· Λ.)

Ονομασία μεγάλου υψώματος.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ περιστέρι, το. Η λ.είναι γνωστή και στα αρομ. με τους τύπους pɪrister και pɪlister, pɪlistera⁴. Η ονομασία του υψώματος από το γεγονός ότι είναι σχεδόν πάντα χιονισμένο.

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. πέργουλα.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Parahagi 979, 975.

Πεταλίτσης, ο (stum bitalíts' Καπ.-Μπάγ.-Τζ.)

Ονομασίες τοποθεσιών που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη εκεί είδους γαλαζόπετρας που όταν έρχεται σε επαφή με τον ήλιο και το νερό διαλύεται σε μικρά "πέταλα". Το είδος αυτό του εδάφους είναι γνωστό στο Ζαγόρι με τις λ. πεταλίτσι, το ή πεταλίτσης, ο.

Το τοπν. προέρχεται από το ζαγορήσιο προσηγ. πεταλίτσης, ο κι αυτό από το ουσ. πέταλο, το και την υποκορ. κατάλ. -ίτσης. Πβ. και το Ηπειρωτ. πεταλίτσα, η "στρώμα γης κομμένο σε μικρά τεμάχια, μικρά πέταλα"¹.

Πέταλο, το (stu rétalu' Μπάγ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Μπάγια και Μανασή όπου σε μεγάλη βαλανιδιά είχαν καρφώσει σιδερένιο πέταλο για να δείχνει το σύνορο.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ πέταλο, το.

Πετεινοχώρι, το (stu pitnuxór' Βίτσ.)

Με το όνομα αυτό χαρακτηρίζεται η ψηλότερη συνοικία της Βίτσας.

Το τοπν. είναι σύνθετο από τα κοινά ΝΕ πετεινός, ο και χωριό, το (και -χώρι στη σύνθεση· βλ και τοπν. Παλιοχώρι, το στα Ε.Ε.).

Πέτρα, η (zd b'étra' Πέτρ.-Καλ.)

Χωριό στο ΝΑ άκρο της περιοχής του Ζαγορίου. Την ονομασία του το χωριό την οφείλει σε δύο επιμήκεις βράχους που ξεπερνούν σε ύψος τα 100 μ., πάνω στους οποίους σώζονται υπολείμματα από αρχαία τείχη. Εκεί ήταν επίσης και η εκκλησία της Αγίας Τριάδας Ο κάτοικος pitrinós, pitriní (=Πετρινός, Πετρινή) (Πέτρ.)· τοποθε-

1. Μπόγκας 1 302.

σία όπου πελώριος βράχος σχισμένος στη μέση (Καλ.).

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πέτρα, η.

Πέτρα, η Μαύρη (zd pavnr rétra' Τσερν.)

Τοποθεσία γεμάτη από μαυρόπετρες.

Το περιφρ. τοπν. από το επίθ. μαύρος και το ουσ. πέτρα, η σε περιληπτικό ενικό.

Πέτρα, η Σκασμένη (st skazmén rétra' Μον.)

Ονομασία τοποθεσίας με σχισμένες ασβεστολιθικές πέτρες.

Το τοπν. προέρχεται από τη μετοχή παθητ. παρακ. σκασμένος του ρ. σιάζω (<αρχ. σχάζω) και το κοινό ΝΕ ουσ. πέτρα, η σε περιληπτικό ενικό.

Πέτραινας, της (stɣs rétrinas' Λιασκ.)

Τοποθεσία όπου κάποια γριά Πέτραινα στάλιζε τα ζώα της.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. Πέτραινα κι αυτό από το αρσεν. βαφτ. Πέτρος και την ανδρων. κατάλ. -αινα.

Πέτρας, η Βρύση της (zd vris tɣs rétras' Δεσν.)

Ονομασία πηγής, της οποίας το νερό αναβρύζει μέσα από βράχο.

Το περιφρ. τοπν. από τα κοινά ΝΕ βρύση, η και πέτρα, η.

Πέτρες, οι Άσπρες (stɣs áspris rétris' Λ.)

Ελληνική ονομασία του αρομ. τοπν. Κέτρι Άλμπι (βλ. τοπν. στα Β.Αρ.).

Πετρινού, του (st pitrinú' Τσεπ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής που χτίστηκε από μέλος της οικογ. Πετρινού. Το επών. Πετρινός εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Κυριών. τοπν. από επών. Πετρινός κι αυτό από εθνικό Πετρινός (<τοπν. Πέτρα+κατάλ. εθνικών -ινός σύμφωνα με τα Ζακυθινός, Πατρινός, Λαρισινός κλπ.¹).

1. Αντιχάρσιμα 204 κελ.

Πετρίτσια, τα (sta pitritsja' Σοπ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιός συνοικισμός. Εκεί είχαν καταφύγει οι κάτοικοι του χωριού Ζλάροβο. Επειδή στα Πετρίτσια ο τόπος είχε πολλά φίδια εγκαταλείφθηκε ο συνοικισμός και οι κάτοικοί του εγκαταστάθηκαν στο σημερινό Σοποτσέλι.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Πετρίτσης με μεταπλασμό κατά το σχήμα:τ(ου)Πετρίτσ(η)>Πετρίτσ(ι), το και Πετρίτσια αναλογικά προς τους πληθυντικούς χωράφια, κτήματα κλπ. Το επών. Πετρίτσης προέρχεται από το βαφτ. Πέτρος και την υποκορ. κατάλ. -ίτσης κατά τα:Γεωργίτσης, Γιαννίτσης, Κυρίτσης κλπ.¹.

Πετρωτά, τα (sta pitrutá' Βιτσκ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχουν χωράφια με πολλές πέτρες.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ουσ. πέτρα, η και την περιεκτ. κατάλ. -ωτό². Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα χωράφια, κτήματα κλπ.

Πετρωτός, ο (stum bitrutó' Τσεπ.)

Τοποθεσία γεμάτη πέτρες.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ουσ. πέτρα, η και την περιεκτ. κατάλ. -ωτός³.

Το ίδιο τοπν. υπάρχει και στα Κατσανοχώρια και χαρακτηρίζει "τοποθεσία που έχει πολλές πέτρες"⁴.

Πεύκος, ο (stum béfku' Τσερν.)

Ονομασία θέσης όπου υπάρχει δάσος με πεύκα.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πεύκος, ο σε περιληπτικό

1. Τριανταφυλλίδης 100.

2. Αμάντου, Γλωσσ.Μελ. 373 και 446.

3. Αμάντου, Γλωσσ.Μελ. ό.π.

4. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 868.

ενικό. Κατά τον Ανδριώτη¹ η λ. προέρχεται από το ουδ. *πεύκο*, το (κι αυτό από το *πεύκη* αναλογικά προς το δέντρο), ενώ κατά τον Χατζιδάκη² προέρχεται κατευθείαν από το αρχ. ελλ. *πεύκη* και τη μεγεθ. κατάλ. -ος. Ο Δημητράκος διακρίνει στον αρσ. και τον ουδ. τύπο της λέξης δύο είδη *πεύκου*: *πεύκο*, το "πεύκη η κοινή" και *πεύκος*, ο "πεύκη η λαρικοειδής"³.

Πηγάδι, το (stu bɣað˚ Σοπ.) - Πηγάδια, τα (sta bɣaðɣá˚Βοβ.-Τζ.).

Ονομασία τοποθεσιών όπου υπάρχει πηγή (Σοπ.)· πέτρες κοιλωμένες που κρατούν νερό (Βοβ.) και πηγάδια (Τζ.).

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ *πηγάδι*, το "μικρή πηγή / φρέαρ", υποκορ. του αρχ. *πηγή*⁴.

Πηγαδιού, η (stn biɣaðɣú˚ Μπ.)

Ονομασία βρύσης στη μέση του χωριού κοντά σε πηγάδι.

Το τοπν. είναι συγκεκριμένος τύπος του περιφρ. τοπν. *στην* (βρύση του) *Πηγαδιού* (βλ. προηγ. τοπν.).

Πηγαδούλι, το (stu bɣaðúl˚ Άρτσ.-Καμν.) - Πηγαδούλια, τα (sta bɣaðúlá˚ Βίτσ.-Καπ.-Σοπ.).

Θέση ΒΔ έξω από το χωριό, όπου υπάρχει μικρή πηγή (Άρτσ.)· ονομασία τοποθεσίας στο βουνό Μιτσιμέλι, όπου σε υψόμετρο 1500 μ. υπάρχει μικρή πηγή (Καμν.)· τοποθεσία στη θέση Κορνίσι με 4-5 μικρά πηγάδια (Βίτσ.)· ονομασία βρύσης (Καπ.)· τοποθεσία χαμηλή με μικρές πηγές (Σοπ.).

Το τοπν. προέρχεται από το προσ. *πηγαδούλι*, το κι αυτό από το ουσ. *πηγάδι*, το (βλ. προηγούμενα τοπν.) και την υποκορ. κατάλ. -ούλι.

1. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ.

2. Χατζιδάκη, *Γλωσσ. Μελ.* 126˚ του ίδιου ΜΝΕ 2 60˚ βλ. και Μηνά, *Μεγέθυνση* 56.

3. Δημητράκου, *Λεξ.*, στις λ.

4. Δημητράκου, *Λεξ.*, στη λ.· Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ.

Πίναινας, η Ράχη της (st raχ' ts píninas' Νεγ.)

Τοποθεσία Α του χωριού στην ευρύτερη τοποθεσία Γκουλιάμες, όπου παλιότερα υπήρχε χωράφι της οικογ. Πίνη, δασωμένο σήμερα.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το προσηγ. ράχη,η και το ανδρων. Πίναινα (<επών. Πίνης+ανδρων. κατάλ. -αινα). Το επών. Πίνης¹ προέρχεται από το γ'εν. πρόσ. ενεστ. του ρήμ. πίνω, σύμφωνα με τα Ασημώνεις, Βουλώνεις, Γουρλώνεις κλπ.².

Πινακωτά, τα (sta pinakutá'Λεσν.)

Τοποθεσία απόκρημνη και βραχώδης που μοιάζει με πινακωτή που βάζουν τα καρβέλια.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. προσηγ. π'νακουτό (ή πλακουτό ή π'νακουτή) "ξύλινο σκεύος χωρισμένο σε τετράγωνες θέσεις για την τοποθέτηση και μεταφορά στο φούρνο του ζυμωμένου στο σπίτι ψωμιού"³ κι αυτό από το πινάκι(ο), το (υποκορ. του πίναξ) και την περιεπ. κατάλ. -ωτό. Η λ. και στα αρομ.ως αρσεν. pinacutó'πβ. και το ταυτόσημο placutó⁴.

Πιροκόκι, το (stu prukók'· Φλ.)

Ονομασία δάσους με μικρά πουρνάρια και λιγοστά κέδρα.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρ. πιροκόκι, το "το παράσιτο που ζει κολλημένο σε τούφες πριναριών. Μ'αυτό έβαφαν, πριν βρεθούν τα χημικά χρώματα, τα κατεργασμένα δέρματα"⁵ με συγκοπή του άτονου i (=ι). Η λ. προήλθε από τον τύπο πρινοκόκι>"το παράσιτον της πρίνου, ο κόκιος ο βαφικός"⁶ > *πιρνοκόκι (μετάθ.) > πιρροκόκι (τροπή του πη σε πρ όπως στα: ορνίθια>ρίθια, σερνικό>

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Ανδριώτη, Συμβολή 396 κεξ.

3. Μπόγκας 1 304.

4. Παραηαgί 975, 992.

5. Μπόγκας 2 173, στη λ. πυροκόκι.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

σερικό, στέρνα>στέρα κλπ.¹). Η ορθογράφηση της λ. με υ από τον Μπόγκα προϋποθέτει ίσως κάποια παρετυμολογία προς το πυρός, πυρά από το κόκκινο χρώμα της βαφής.

Πισπίγκη, του (st rišpíg'· Σοπ.)

Ονομασία βρύσης και της ευρύτερης περιοχής ΝΔ του χωριού. Το επών. υπάρχει σήμερα στο χωριό Μπούλτση.

Κυριών.τοπν. από το επών. Πισπίγκης κι αυτό από το Ηπειρωτ. προσηγ. πισπίγκ', το "το παρακατιανό μέρος", λ. που χρησιμοποιόταν σε δύο περιπτώσεις: α) στο παιγνίδι με τους βώλους, όταν ο βώλος στεκόταν στο χείλος της γούβας και δεν έπεφτε μέσα, τότε τα παιδιά έλεγαν "ειγι πισπίγκ" και συνεπώς δεν κερδίζει και β) όταν ο Βαλής έβγαине περίπατο συνοδευόμενος από κατώτερο τιτλούχο, αυτός ακολουθούσε πιο πίσω. Τότε έλεγαν ότι ο τιτλούχος "πατάει πισπίγκ"².

Πλάι, το (stu pláí· Βιτσικ.)-Πλάια, τα (sta pláia· Καπ.-Κουκ. Λιασι.-Μακρ.-Νεγ.).

Ονομασία σχετικιά ομαλής πλαγιάς στη χαράδρα του Βίκου με τα σχεδόν κατακόρυφα τοιχώματα (Βιτσικ.)· τοποθεσίες με αμπέλια, κήπους ή χορτολίβαδα σε ομαλές πλαγιές βουνών.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πλάι (μεσν. πλάγιν<αρχ. πλάγιον, ουδ. του επιθ. πλάγιος)³.

Πλάι, το Μέγα (stu méγα pláí· Τζ.)

Τοποθεσία σε πλαγιά του βουνού Μιτσιμέλι.

Περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ πλάι, το (βλ. προηγ. τοπν.) και το επίθ. μέγας.

1. Μηνά, Παγώνι 201.

2. Μπόγκας 1 305.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. από το ελλην. προσηγ. η λ. στα αρομ. **plaiǔ** "η πλαγιά ενός βουνού" (Papaňagi 992), στα ρουμ. **plai** "η βουνοπλαγιά" (Pusçariu 188, 409) και στα σλαβ. **plaj** "το μονοπάτι του βουνού (Miklosich 248)" πβ. και τη συνηθισμένη φρ. στο Ζαγόρι: **píri tu plái** (=πήρε το πλάι).

Πλαϊνά, τα (sta pláiná· Μπάγ.)

Τοποθεσία στην ευρύτερη περιοχή Κήποι με ποτιστικά χωράφια στην πλαγιά παρακειμένου λόφου.

Το τοπν. από το επίθ. **πλαϊνός** (ουσ. **πλάι, το** + επιθετ. **κατάλ. -ινός**) κατά παράλειψη του ουσ. **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Πλαϊνή, η (zd blāini· (Κ.Σ.)

Ονομασία πλαγιάς, στο σύνορο των χωριών Πάνω και Κάτω Σουδενά, με μονοπάτι που κατεβαίνει ομαλά στον κάμπο των Κάτω Σουδενών.

Βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

Πλάκα, η (zd bláka· Βοβ.-Βραδ.-Δεμ.-Δεσν.-Μπάγ.-Πάπ.-Τσερβ.

Τσερν) - Πλάκες, οι (stɛ plakis· Σοπ.-Τζ.).

Τοποθεσίες που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ή ενός επιπέδου μεγάλου βράχου ή ιζηματογενών πετρωμάτων από όπου οι Ζαγορήσιοι προμηθεύονται πλάκες για το σκέπασμα των σπιτιών τους.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **πλάκα, η**.

Πλάκα, η Ορθή (stn urθí pláka· Βίτσ.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου, όπου δεσπόζει κατακόρυφος, σχεδόν λείος, βράχος.

Το περιφρ. τοπν. από το επίθ. **ορθός** και το ουσ. **πλάκα, η**.

Πλακάλωνο, το (stu plakálonu· Α.Μ.)

Ονομασία τοποθεσίας με σιταροχώραφα όπου υπήρχε αλώνι, χαλασμένο σήμερα.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το ουσ. **πλάκα, η** και **αλώνι, το**. Η ονομασία του τόπου πρέπει να αναχθεί σε μια εποχή κατά την οποία τα άλλα αλώνια δεν ήταν στρωμένα με πλάκες.

Το τοπν. και στο Πωγώνι με τον τύπο **Πλακάλωνα, τα** "λόφος και τα επ'αυτού χωράφια, όπου ερείπια καλυβιών"¹.

1. Παπαχαρύση, Πωγώνι 383.

Πλακανήθρα, η (zd blakaníθra· Λιασκ.-Τσεπ.)

Περιοχές που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη μεγάλων επίπεδων βράχων.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. πλακανήθρα, η "βράχος επίπεδος πλακωτός"¹, ταυτόσημο του ουσ. πλακανίδα, η. Η λ.πλακανήθρα φαίνεται ότι προέρχεται από το θέμα πλακαν-της λ. πλακανίδα (βλ. επόμενο τοπν.) και την κατάλ. -(ή)θρα (<αρχ. -θρα) που έχει μεγεθυντική σημασία (πβ.κοικαλήθρα "μεγάλο κούκαλο", καρ'νήθρα "μεγάλο κάρβουνο" κλπ.²).

Το τοπν. συναντιέται και στο Καλέντζι Ιωαννίνων³ και ονομάζει "τοποθεσία επικλινή σκεπασμένη με μονοκόμματα τεράστια βραχόπλακα".

Πλακανίδα, η (zd blakanída· Γρεβ.)

Τοποθεσία όπου τεράστιος βράχος κομμένος σε πλάκες που χρησιμοποιούν οι χωριανοί για το σκέπασμα των σπιτιών.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. προσηγ. πλακανίδα, η "βράχος επίπεδος πλακωτός"⁴ κι αυτό από το ουσ. πλάκα, η και τη μεγεθ. κατάλ. -ίδα, αναλογικά ίσως προς τα λακανίδα, λαχανίδα κλπ.⁵.

Πλακαρειό, το (stu plakaríó· Καπ.)

Ονομασία θέσης όπου υπάρχει ένας τεράστιος βράχος, από όπου οι χωριανοί βγάζουν πλάκα για το σκέπασμα σπιτιών.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. πλάκα, η και την περιεπικτική (και τοπική) κατάλ. -αρειό (πβ. ασηταρειό, κεραμιδαρειό σκουπιδαρειό κλπ.).

1. Μπόγκας 1 308

2. Μηνά, Μεγέθυνση 128· κατά τον Ανδριώτη (Ετυμ.Λεξ., στο λ.-ήθρα) πρόκειται για κατάλ. ουσ. που δηλώνουν όργανο.

3. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 674.

4. Μπόγκας 1 308, στο λ. πλακανήθρα, η.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 65,66 και σημ. 1.

Πλακαριά, η (zd blakarjá· Νεγ.)

Τοποθεσία με φυσικό στρώμα από πλάκες.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. πλακαριά, η¹ κι αυτό από το ουσ. πλάκα, η και την περιεκτ. κατάλ. -αριά (πβ. τα Ηπειρωτ. προσηγ. χαλικαριά, "λαγκάδι στις πλαγιές βουνού γεμάτο από χαλίκια", αλαταριά "μέρος όπου, επάνω σε πλάκες βάζουν αλάτι για το αλάτισμα των ζώων" κλπ. Το ίδιο τοπν. αναφέρεται και από την Καστάνιανη Κονίτσης².

Πλακίδα, το Γιοφύρι του (stu γύφίρ τ plakída· Κουκ.)

Ονομασία τρίτοξου γεφυριού, (βλ. και τοπν. Καλόγερα, το Γεφύρι του, στα Ε.Ε.). Το γεφύρι, που αρχικά ήταν ξύλινο, μετατράπηκε σε πέτρινο το 1814 από κάποιον καλόγερο Σεραφείμ για να επισκευαστεί το 1865 από τον Κουκουλιώτη άρχοντα Αλέξη Πλακίδα και τον αδερφό του Ανδρέα. Άλλη επισκευή του μαρτυρείται το 1913.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ γιοφύρι, το και το επών. Πλακίδας. Δε νομίζω ότι το επών. Πλακίδας έχει σχέση με το ουσ. πλάκα, η (και *πλακίδα < πλακίδι(ον) + μεγεθ. κατάλ. -α), αλλά ότι προέρχεται από το επών. Πουλακίδας (πβ. και επών. Πουλάδας)³ κι αυτό από το προσηγ. πουλ(λ)ακίδα "η νεαρά όρνις// η ελόρνις"⁴ με συγκοπή του άτονου υ σύμφωνα με το βόρειο φωνηεντισμό.

Πβ. και τοπν. Πλακίδα "όνομα χωριού" (Κοζάνη)⁵.

Πλακίτσα, η (zd blakít̥sa· Τσερβ.) - Πλακίτσες, οι (st̥s plakít̥sis· Καπ.).

Τοποθεσία απ' όπου έβγαζαν πλάκα (Τσερβ.)· θέση στο ύψωμα Γραδέτσια με ιζηματογενή πετρώματα (Καπ.).

1. Μπόγκας 1 308, στο λ. πλακανήθρα, η.

2. Ρεμπέλης 273.

3. Αντιχάρισμα 171.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Λεξ. ΔΚΟΕ 122.

Τα τοπν. από το προσηγ. **πλακίτσα** (<ουσ. **πλάκα**, η + υποκορ. κατάλ. **-ίτσα**). Το τοπν. από το Τσερβάρι σε περιληπτικό ενικό.

Πλακωτή, η (zd blakutí· Π.Σ.)

Ονομασία θέσης προς τα σύνορα με τη Βίτσα όπου υπάρχουν πλάκες.

Το τοπν. προέρχεται από το ρηματ. επίθ. **πλακωτός**, -ή, -ό (<ρ. **πλακώνω** + κατάλ. ρηματ. επίθ. **-τός**)¹.

Πβ. και τα τοπν. **Πλακωτή, η** (3 φορές), **Πλακωτές, οι**, **Πλακωτό, το** (3 φορές) από την Ηλεία και τη Μεσσηνία², **Πλακωτή** (Παραμυθιά, Βάλτος, Κάρπαθος) και **Πλακωτό** (Ευρυτανία)³.

Πλατάνια, τα (sta platahá· Δόλ.-Τζ.)

Ονομασία καρτεριού σε θέση με πλατάνια (Δόλ.)· βρύση με πλατάνια στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Μπούλτσης και Τζοντίλας.

Το τοπν. φυτώνυμο από το κοινό ΝΕ ουσ. **πλατάνι, το**.

Πλατόνια, τα (sta platóhá· Βιτωκ.)

Τοποθεσία με πηγή όπου σήμερα είναι η δεξαμενή απ'όπου υδρεύεται το χωριό.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί ζώνυμο και να σχετιστεί με το προσηγ. **πλατόνι, το**⁴ "το ελάφι"⁵ (<πλάτωνις, -ιδος "ονομασία της δάμας, ζώου εκ των ελαφιδών, έχοντος πλατέα κέρατα, εξ ου και η ονομασία"⁶. Η λ. και στα αρομ. με τον τύπο **plātun** "το ελάφι"⁷. Η ονομασία του τόπου πιθανώς από τα ελάφια που σύχναζαν στην περιοχή για να πιουν νερό.

1. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στις λ.

2. Georgacas-McDonald 235.

3. Λεξ ΔΚΟΕ 122.

4. Για την ορθογράφηση της λ. βλ. Μηνά, Μεγέθυνση 104.

5. Μπόγκας 1 309, στο λ. **πλατόνα** που προέρχεται από τη λ. **πλατόνι**.

6. Μηνά, Μεγέθυνση 103· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Parahagi 996.

Πλυξάρια, τα (sta plixárya' Λ.).

Τοποθεσία όπου δάσος με "πλυξάρια", όπως μου είπαν οι κάτοικοι του χωριού.

Φυτών. από το προσηγ. πλυξάρι, το κι αυτό από το κοινό ΝΕ πυξάρι, το "είδος ξύλου από το οποίο, επειδή σκαλίζεται εύκολα, κατασκευάζουν κουτάλια, κλειδοπίνακα, τσιμπούκια κλπ." (<*πυξ-άριον, υποκορ. του αρχ. πύξος)¹ με προληπτική ανάπτυξη υγρού.

Πλυταριά, η (zd blitarjá' Ντρ.).

Ονομασία τοποθεσίας με βρύση και πέτρινη λεκάνη όπου έπλεναν ρούχα.

Το τοπν. προέρχεται από το θέμα πλυτ - (πβ. πλυτός, πλυτικός κλπ. <ρ. πλύνω) και την τοπική κατάλ. -αριά.

Πολυγένια, τα (sta poligéna' Μπάγ.-Τζ.).

Εκτεταμένη τοποθεσία δασωμένη με βαλανιδιές ανάμεσα στα χωριά Μπάγια και Τζοντίλα.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο από το επών. Πολυγένης² < πολυγένης³ κατά το σχήμα: τ(ου) Πολυγέν(η) > Πολυγέν(ί), το και Πολυγένια αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Άγνωστη η αιτία που έδωσε το όνομα στη θέση.

Πβ. επίσης επών. Γένης⁴ και τα τοπν. Πολυγένι (το), Πολυέ-νι (το) και Πολυγένια, τα (Τριφυλία)⁵.

1. Μπόγκας 1 322' Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Georgacas-McDonald 237.

3. Η λ. προέρχεται ίσως από τη βυζαντινή αγιογραφία, όπου, σύμφωνα με την "Ερμηνεία της ζωγραφικής τέχνης" του Διονυσίου του εκ Φουρνά, είναι μεγάλη η ποικιλία των λέξεων με β'συνθ. τη λ. γένι για το χαρακτηρισμό του ζωγραφουμένου προσώπου. Έτσι ανάλογα α) με το χρώμα του γενιού ο ζωγραφούμενος χαρακτηρίζεται: ασπρογένης, μαυρογένης, ξανθογένης κλπ. β) με το μήκος: αρχιγένης, ολιγογένης, κοντογένης, σιμογένης κλπ. γ) με το σχήμα: οξυγένης, πλατυγένης, στρογγυλογένης κλπ. (Βλ. Λαογραφία 2 [1910-11] 232-233).

4. Αντιχάρισμα 172.

5. Georgacas-McDonald, ό.π.

Πολύζου, του (st pulíz· Μπάγ.)

Ονομασία βύσης από το όνομα της οικογ. Πολύζου που χρηματοδότησε το χτίσιμό της.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Πολύζος** κι αυτό από το επίθ. **πολύζως** από τη χρήση του σε ευχές, όπως π.χ. "να είναι πολύζωος" κλπ. με συγχώνευση των δύο ο. Όχι σωστή κατά τη γνώμη μας η ετυμολογία του Μπούτουρα¹ ο οποίος παράγει το επών. από το όνομα Πολυζώης με συγκοπή του τελευταίου μέρους και την κατάλ.-ος.

Πβ. και τα ταυτόσημα κύρια ονόματα **Πολύβιος** (<πολύβιος), **Πολύχρονος** (<πολύχρονος) που προέρχεται από ευχετική χρήση των επιθέτων.

Πολυξένης, το Σιάδι της (stu šad tɕ pulikséns· Δρ.-Μακρ.)

Ονομασία ομαλής επίπεδης επιφάνειας ανάμεσα από τα χωριά Δραγάρι και Μακρίνη.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ **σιάδι, το** (βλ. τοπν. της Γιωργολιανίνας το **Σιάδι** στα Ε.Ε.) και το βαφτ. **Πολυξένη**. Είναι άγνωστη η αιτία της ονομασίας.

Πολυσπόρια, τα (sta pulisporíγá· Λ.)

Περιοχή με χωράφια δημητριακών.

Το τοπν. από το προσηγ. (συναντιέται μόνο στον πληθ.) **πολυσπόρια, τα** "σπόροι σιτηρών και οσπρίων ομού/γεωργική εορτή αρχομένη την 21. Νοεμβρίου (όθεν και η εορτή της Παναγίας της Πολυσπορίτισσας"². Η λ. σε χρήση και στην Ήπειρο³ με τη σημασία "τα όσπρια τα οποία βράζονται κάθε χρόνο στις 21 Νοεμβρίου"⁴.

Πονηρού, ο Λάγκος του (stu láku t runirú· Βίτσ.)

Ονομασία βαθιού και σκοτεινού λαγκαδιού. Η ονομασία του οφείλεται ή στην παράδοση σύμφωνα με την οποία είχαν δει φάντασμα ή βρυκόλακα⁵ ή από το γεγονός ότι εκεί κρυβόταν ένας κλέφτης που

1. Μπούτουρας 167.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Μπόγκας 1 313.

4. Βλ. και Λαογραφία, Ευρετήριο, στη λ. **πολυσπόρια**.

5. Νικολαΐδου, Βίτσα 147.

τον έλεγαν Κούτσινα και είχε το παρατσούκλι Πονηρός.

Το περιφρ. τοπν. από το ουσ. **λάκκος**, ο (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το παρατσούκλι Πονηρός (πβ. και επών. Πονηρός¹) κι αυτό από το επίθ. πονηρός.

Βλ. και κυριών. τοπν. του Πονηρού και του Πονηρού π' αλώνι από την Τριφυλία².

Ποντιόλακκα, τα (sta pundkólaka· Αρτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας πάνω από τη θέση Διακόπια με μικρά χωράφια άλλοτε, όπου σύχναζαν αρουραίοι ποντικοί. Σήμερα το μέρος είναι δασωμένο με μικρά πουρνάρια.

Το τοπν. είναι σύνθετο από τα ουσ. ποντικός, ο και λάκκα, η με μεταβολή του γένους αναλογικά προς το γένος της λ. χωράφια.

Πόρος, ο (stum bóru· Πάπ.)

Ονομασία μονοπατιού στη χαράδρα του Βίκου που εξυπηρετεί την επικοινωνία του Παπίγκου με το Βιτσικό καθώς και πέρασμα του Βοΐδομάτη κοντά στις κύριες πηγές του.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πόρος, ο («αρχ. πόρος < ρ. περώ).

Ποτάμι, το (stu putám· Αρτσ.-Λιασκ.-Πάπ.-Τσερν.)

Ο γεωγραφικός όρος ποτάμι είναι συχνότατος ως τοπν. χωρίς κανέναν επιθ. προσδιορισμό, αφού δηλώνει το κατεξοχήν ποτάμι κάθε περιοχής³. Έτσι τόσο οι κάτοικοι της Αρτσίστας όσο και του Παπίγκου και των άλλων χωριών με τον όρο ποτάμι ως τοπν. δηλώνουν μόνο τον Βοΐδομάτη και όχι κάποιο άλλο ποτάμι.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Georgacas-McDonald 237.

3. Το ύδωλο συμβαίνει και με τους όρους: **βουνό, βοσκοτόπι, λίμνη, καλύβια** κλπ., λέξεις οι οποίες, επειδή αναφέρονται στο κατεξοχήν **βουνό, ποτάμι** κλπ. δε χρειάζονται για τους ντόπιους καμιά επεξήγηση (βλ. και Θωμοπούλου, Τοπν. 27-28).

Ποταμιά, η (zd butamná* I. -Νεγ.-Ντρ.) - Ποταμιές, οι (stɛɣ putamnés* Κουκ.-Σκ.-Σοπ.-Κ.Σ.-Τσερβ.)

Ονομασία παλιού συνοικισμού κοντά στο ρέμα Ρεστιόρι (Ιτ.)* τοποθεσίες με χωράφια κοντά σε χειμάρρους ή ποτάμια.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ποταμιά, η (<ποτάμι + τοπική κατάλ. -ιά).

Ποτιστικά, τα (sta putstká* Στ.)

Ενν. χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. ποτιστικός (<ουσ. ποτιστής+ επιθ. κατάλ. -ικός)¹.

Βλ. και τοπν. Ποτιστικό, Ποτιστικά, Ποτιστικός από την Πελοπόννησο.

Πουλημένες, οι (stɛɣ pulménis*Μαν.)

Ονομασία πλαγιάς με χωράφια όπου άλλοτε καλλιεργούσαν δημητριακά. Δεν είναι γνωστή η αιτία της ονομασίας.

Το τοπν. προέρχεται από τη μετχ. πουλημένη κατά παράλειψη του ουσ. πλαγιά, ράχη κλπ. Ο πληθ. αναλογικά προς τα πολλά χωράφια. Πβ. φρ. éx's pulmén; δηλ. "έχεις χωράφι στη θέση Πουλημένη;

Από τη μετοχή και επών. Πουλημένος³, Πωλημένος και Πουλημένος⁴. Πβ. και τοπν. Πουλημένη Ράχη, του Πουλημένου (Τριφυλία)⁵.

Πούλια, του (st rúlia* Καμν.)

Δασωμένη περιοχή με πηγή όπου είχε το καμίνι του κάποιος καρβουνιάρης Πούλιας.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Πούλιας κι αυτό όχι κατευθείαν από το προσηγ. πούλια, η⁶ όπως υποστηρίζει ο Ανδριώτης,

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Georgacas-McDonald 238.

3. Georgacas-McDonald 238.

4. Ανδριώτη, Συμβολή 399

5. Georgacas-McDonald, ό.π.

6. Αντιχάρισμα 171.

αλλά πρέπει να θεωρηθεί μητρων. από το θηλ. βαφτ. Πούλια (<πού-
λια, η)¹ κατά το σχήμα της Πούλιας (ο γιός) → ο Πούλιας.

Πουλίκα, η (zǎ bulíka'φλ.)

Ομαλή επίπεδη επιφάνεια με οξιές και τρεχούμενα νερά.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεί στον υποκορ. τύπο Πουλίκα του θηλ.βαφτ. Πούλια (βλ. και προηγούμενο τοπν.) με την υποκορ. κατάλ. -ίκα σύμφωνα με τα Αννίκα, Λιλί-
κα, Σοφίκα κλπ.². Η αιτία της ονομασίας του τόπου είναι άγνωστη.

Πούλιως, το Εικόνισμα της (stu kónzma ts rúl'us' Τσεπ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου εικόνισμα το οποίο είχε κτίσει κά-
ποια γυναίκα της οικογ. Πούλιου. Το επών. Πούλιος εξακολουθεί και
σήμερα να υπάρχει στο χωριό.

Το τοπν. περιφρ. από το κοινό ΝΕ εικόνισμα, το και το κύριο
όνομα Πούλιω που είναι ανδρων. από το επών. Πούλιος και την αν-
δρων. κατάλ. -ω (πβ. Χατζηγιάννης-Χατζηγιάννω, Ζαίμης-Ζαίμω κλπ.)³.
Το επών. Πούλιος πρέπει να θεωρηθεί μητρων. από το θηλ. βαφτ.Πού-
λιω που προέρχεται από το βαφτ. Πούλια και την κατάλ. -ω όπως
και τα: Ακριβή-Ακριβω, Δάφνη-Δάφνω, Ζόνια-Ζόνιω, Δάφνη-Δάφνω κλπ.

Πούλιως η Κερασιά, της (st's rúl'us d girasá' Τσερβ.)

Ονομασία χωραφιού, ιδιοκτησία κάποιας Πούλιως, όπου υπήρχε
μια κερασιά.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ κερασιά, η και το ανδρων.
Πούλιω (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Πουρί, το (stu purí'Πάπ.)-Πουριά, τα (sta pur'gá'Πέτρ.)

Τοποθεσία με πηγή νερού το οποίο βγαίνει από πωρόλιθους (Πάπ.)·
ονομασία περιοχής με χωράφια και νερά που πηγάζουν από πουριά(Πέτρ.)

1. Μπούτουρας 149.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ύκος.

3. Το ανδρων. Πούλιω είναι δυνατό να σχηματιστεί τόσο από το επών. Πούλιας
όσο και από το επών. Πούλιος.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ *πωρί*, το (μτγν. *πωρ-ίον*, υποκορ. του αρχ. *πώρος*)¹ με στένωση του άτονου ο. Το τοπν. από την Πέτρα σε πληθ., αναλογικιά προς τον πληθ. *χωράφια*.

Η λ. ως τοπν. συχνή με τους τύπους *Πωρί*, το (12 φορές) και *Πωριά*, τα (10 φορές)· πβ. και τα σύνθετα *Πωρολιθιές*, οι, *Πωρόρεμα*, το (Πελοπόνν.)².

Πουρνάρα, η (zd *burnára*· Τζ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής, ίσως γιατί παλιότερα υπήρχε εκεί μεγάλο πουρνάρι.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. *πουρνάρα,η* που είναι μεγενθυτικό του ουδ. *πουρνάρι*, το και τη μεγεθ. κατάλ. -α³. πβ. και επών. *Πουρνάρας*.

Η λ. ως τοπν. βρίσκεται επίσης στην Τριχωνίδα, στην Τριφυλία και στη Χαλκιδική.

Πουρναριά, η (zd *burnarjá*· Αρτσ.)

Τοποθεσία στο ύψωμα της Γκραμπάλας πυκνά δασωμένη με πουρνάρια.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ *πουρνάρι*, το και την περιεκτ. κατάλ. -ιά.

Πουρνάρια, τα (sta *runnárjá*· Καμν.-Κουκ.)

Περιοχές με πουρναρόδασος.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ *πουρνάρι*, το.

Πουρνάρια, τα Μεγάλα (sta *miγάla runnárjá*· Κ.Σ.)

Δασωμένη περιοχή με πουρνάρια. Το τοπν. αρχικά δόθηκε σε μικρότερη περιοχή όπου υπάρχουν μεγάλα αιωνόβια πουρνάρια, που, σύμφωνα με την παράδοση, αποτέλεσαν τον πυρήνα του κατοπινού δάσους.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Georgacas-McDonald 240.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 113 και σημ. 8.

Το περιφρ. τοπν. από το επίθ. **μεγάλος** και το ουσ. **πουρνάρι, το**.

Πουρνάρως, της (stɛs puɾnárus· Κ.Σ.)

Όνομασία περιοχής όπου υπήρχε χωράφι και της οικογ. Πουρνάρα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Πουρνάρω κι αυτό από το επών. Πουρνάρας (βλ. τοπν. Πουρνάρα, η στα Ε.Ε.) και την ανδρων. κατάλ. -ω.

Πουρνιές, οι (stɛs puɾnḗs· Πάπ.)

Περιοχή Β του Παπίγκου στην ευρύτερη θέση Βουνό που παλιότερα την καλλιεργούσαν.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το κοινό ΝΕ πούρνο "το δαμάσκηνο" < προύνο με μετάθεση του r (<λατ. **prunus** < ελλ. προύμνος¹) και την περιεκτική κατάλ. -ιά. Η λ. και στην Ήπειρο όπου πουρνιές, οι "οι κοινώς κορομηλιές" σε ενθύμηση του 1814².

Πράσα, τα (sta prása· Γρεβ.)

Όνομασία τοποθεσίας όπου φυτρώνει ένα ψηλό χόρτο που μοιάζει με πράσο.

Το τοπν. είναι φυτών. από το κοινό ΝΕ πράσο, το³.

Πρασάδες, οι (stɛs prasádis· Ντρ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου υπάρχουν και πηγές.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από τον πληθ. Πρασάδες του επων. Πρασάς⁴ με τον οποίο δηλώθηκαν τα μέλη της οικογένειας

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στις λ. Walde II 379· για την εξάπλωση της λ. στις ρομαν. γλώσσες βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 6798.

2. Μπόγκας 1 315.

3. Από τα ελλ. η λ. δάνειο και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες, όπου αρομ. **prasu** και **preașu** (Parahagi 1007· Κατσάνης 36), ρουμ. **praz** (Κοτολούλη, 388), αλβ. **pras-i** (Γκύνης 333) και σλαβ. **prasŭ** (Miklosich 261).

4. ΟΤΕ Αθ.

και έπειτα ο τόπος όπου αυτά ήταν εγκαταστημένα. Το επών. Πρασάς από το επαγγελματικό *πρασάς < πράσο + κατάλ. -άς, δηλ. "αυτός που εμπορεύεται ή παράγει πράσα", όπως και τα λαχανάς, ψωμάς, λαδάς κλπ.

Πβ. και τοπν. του Πρασά (Πελοπ.)¹, Πρασάς (Αττ. και Ηράκλειο)².

Πρασιανού, του (st prasiánú· Αρτσ.-Μεσ.)

Ονομασία θέσης με χωράφια σε πλαγιά στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Αρτσίστα και Μεσοβούνι.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο και να αποδοθεί στο επών. *Πρασιανός (πβ. και επών. Πρασιανάκης³) κι αυτό από το μετγν. επίθ. πρασιανός "ο πράσινος". Με το όνομα Πρασιανοί (ή Πράσινοι) ήταν γνωστή μια από τις φατρίες του Ιπποδρόμου στη Ρώμη και έπειτα στην Κων/πολη⁴.

Προσήλιο, το (stu prusíliú· Αρτσ.-Βίτσ.-Στ.) - Προσήλια, τα (sta prusíliá· Ντρ.)

Χωράφια σε τοποθεσίες που είναι εκτεθειμένες στον ήλιο.

Το τοπν. από το επίθ. προσήλιος κατά παράλειψη του προσδιοριζομένου ουσ. μέρος, χωράφια κλπ.

Προσκέφαλα, τα (sta pruskéfalá· Καβ.)

Ονομασία μικρού λόφου με χωράφια δημητριακών, από την ομοιότητα της περιοχής με μαξιλάρι.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ προσκέφαλο το. Η λ. ως δάνειο και στα βουλγ. proskefal⁶.

Πβ. και τοπν. Προσκέφαλο, το από την Πελοπόννησο⁶, όπως και

1. Georgacas-McDonald 239.

2. Σαρρή, Αττική 123-124· Λεξ. ΔΚΟΕ 286.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Δημητράκου, Λεξ., στις λ. πρασιανός και πράσινος (3).

5. Miklosich 265.

6. Georgacas-McDonald 239.

το κατωιταλ. κεφάλωμα "το ανώτερο μέρος μιας απόκρημνης περιοχής"¹.

Προτίμηση, η (zd brutímis·Μπάγ.)

Ονομασία δάσους προς Α του χωριού.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ προτίμηση, η λ. που συναντιέται ως δάνειο και στα αρομ. prutimise². Άγνωστο το ιστορικό της ονοματοθεσίας.

Προφήτης Ηλίας, ο (stum brufít ilía·Βραδ.-Δεμ.-Δόλ.-Δρ.-Καμν.-Μαιρ.-Μεσ.-Μπάγ.-Στ.-Φλ.-Φρ.).

Ονομασίες υψωμάτων συνήθως όπου υπάρχουν ή υπήρξαν εκκλησίες του Προφήτη Ηλία.

Πυξάρι, το (stu piksár· Λεσν.)

Περιοχή που είναι δασωμένη από πυξάρια.

Το τοπν. είναι φυτών. από το κοινό ΝΕ πυξάρι, το, υποκορ. του αρχ. πύξος σε περιληπτικό ενικό.

Η λ. ως προσηγ. στα αρομ. pixare³ και στα σλαβ. piks-i⁴.

Πυξαριού, ο Λάκος του (stu láku t piksarγύ· Λεσν.)

Ονομασία λαγκαδιού που βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή Πυξάρι (βλ. προηγ. τοπν.).

Πυργάκι, το (stu birgák· Αρτσ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπάρχουν δύο ψηλές πέτρες που ανάμεσά τους χωράει με δυσκολία ένας άνθρωπος.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πύργος, ο και την υποκορ. κατάλ. -άκης(ουδ. -άκι)⁵ με τροπή του p σε b στη συμφορορά με το άρθρο της αιτιατικής και μεταπλασμό.

1. G.Rohlf's, *Lexicon graecanicum Italiae inferioris*, Tübingen 1964 236.

2. Parahagi 1021.

3. Parahagi 987.

4. Γκύνης 323.

5. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στο λ.

Πβ. και τα τοπν: Πυργάκης, ο (με το τοπν. ονομάζονται 17 θέσεις μεταξύ των οποίων μια πηγή και ένα χωριό), στον Πυργάκη τ' αλώνι, το Πυργάκι, τα Πυργάκια και τα Πρυγιάκια (Πελοπ.)¹, όπως και επών. Πυργάκης².

Πύργος, ο (stum bírgu· Γρεβ.-Δρ.-Μακρ.-Φλ.) - Πύργοι, οι (sts pírg'· Καπ.-Μπάγ.-Πάπ.)

Ονομασία ράχης με μεγάλη ορατότητα (Γρεβ.)· ύψωμα στην κορυφή του οποίου υπάρχουν ερείπια από κτίσμα που πιθανότατα το χρησιμοποιούσαν παλιά οι δραγάτες (Δρ.)· ψηλή τοποθεσία με ένα μικρό κτίσμα (Μακρ.)· ονομασία υψώματος που βρίσκεται πάνω από τα χωράφια, τα γνωστά με το όνομα Μάρλι (Φλ.)· τοποθεσία με βραχώδεις οβελίσκους (Καπ.)· δασωμένη ράχη που ξεκινάει από την Γκασιούρα προς Ν του χωριού (Μπάγ.)· με το παραπάνω όνομα είναι γνωστές στο Πάπιγκο διάφορες θέσεις στο ύψωμα της Ραδόβολης, όπου οι Σαρακατσαναίοι βοσκοί φτιάχνουν με πέτρες μικρούς οβελίσκους, από τον αριθμό των οποίων παίρνει και η θέση την ονομασία της³. Ίσως με τους πυργίσκους αυτούς οριοθετούνται τα βοσκοτόπια κάθε οικογένειας (Πάπ.).

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πύργος, ο λέξη που συναντιέται ως προσηγ. στα αρομ. pírgu και στα αλβ. pírg-u με τις σημασίες "πύργος //σωρός"⁴.

Πύργοι, οι Εφτά (sts iftá pírg'· Βίτσ.)

Ονομασία περιοχής με βοσκολίβαδα από τους ισάριθμους πέτρινους οβελίσκους που υπάρχουν εκεί.

Πύργοι, οι Πέντε (sts péndi pírg'· Λεσν.-Σκ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Σκαμνελίου και Λεσινίτσας (βλ. προηγούμενο τοπν.).

1. Georgacas-McDonald 240.

2. ΟΤΕ Αθ. (27 φορές).

3. Βλ. και Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 98.

4. Parahagi 978· Γκύνης 324.

Ρασιανά, τα (sta rašaná· Ντομπρ.)

Ονομασία περιοχής με μικρά χωράφια σε υπήνεμο μέρος όπου καλλιεργούσαν καλαμπόκι, σιτάρι κλπ.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. *ρασιανός κι αυτό από το επών. Ράσας (για το επών. βλ. τοπν. Ράσα, Παντούρι αλ στα Ε.Αρ.) και την επίθ. κατάλ. -ιανός. Η ονομασία του τόπου πιθανώς από ιδιοκτησίες κάποιου Ράσα.

Ρασιανίτης, ο (stu rašanít· Ντομπρ.)

Ονομασία μικρού ποταμού που ξεκινάει από τη θέση Ρασιανά και χωρίζει τις κοινοτικές περιοχές των χωριών Λάιστα και Ντομπρίνοβο.

Το τοπν. σχηματίζεται από το τοπν. Ρασιανά (βλ. προηγούμενο τοπν.) και την κατάλ. εθνικών -ίτης.

Ράχη, η (st raχ· Βιτσικ.-Πέτρ.)-Ράχες, οι (stɛs ráχis· Δρ.-Κ.Σ.)

Ονομασία μικρών υψωμάτων.

Από το κοινό ΝΕ ράχη, η. Ο πληθ. από τα πολλά χωράφια που βρίσκονται στις πλαγιές των υψωμάτων. Συνηθισμένη η έκφραση έχς ráχ'; δηλ. "έχεις χωράφι στη θέση Ράχη;".

Η λ. συχνή ως τοπωνύμιο¹.

Ράχη, η Καθάρια (zǎ gaθάργα raχ· Πάπ.)

Ονομασία υψώματος γυμνού, σε αντίθεση με τον δασωμένο από έλατα και πουρνάρια περίγυρο.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ράχη, η και το επίθ. καθάριος "ο καθαρός"².

Ράχη, η Μεγάλη (zǎ miγál' raχ· Καπ.-Ντοβρ.-Ντρ.-Πέτρ.)

Πλευρές μεγάλων υψωμάτων όπου υπήρχαν μικρά και άγονα χωράφια.

Από τα κοινά ΝΕ ράχη, η και το επίθ. μεγάλος.

1. Georgacas-McDonald 241 κες.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Ράχη, η Ψηλή (zd hslí t raχ' Τζ.)

Απότομη πλευρά βουνού που υψώνεται σχεδόν κατακόρυφα πάνω από το χωριό.

Από το ουσ. ράχη, η και το επίθ. ψηλός.

Ρέτση, του (st retš' Αρτσ.)-Ρέτσια, τα (sta réτša Γρεβ.-Στ.)

Ονομασία πηγαδιού (Αρτσ.)· τοποθεσίες με χωράφια (Γρεβ.-Στ.).

Τα τοπν. είναι κυριών. και προέρχονται από το επών. Ρέτσης¹ κι αυτό από το Ηπειρ. ρέτσι, το "ο στρόβιλος, ο κώνος της ελάτης, το ρούμπαλο"². Τα τοπν. σε πληθ. κατά το σχημα τ(ου) Ρέτσ(η) > Ρέτσ(ι), το και Ρέτσια, τα αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Πβ. και τα κυριών. τοπν. Ρέτσ'στ' "τοποθεσία στο χωριό Σαννοβό"³, Μύλος του Ρέτση (Λάκκα Σούλι)⁴ και το αλβ. τοπν. Reçi που συναντιέται στη Β. Αλβανία (περιοχές Shkodra, Ljuma και Malcija e madhe)⁵.

Ρέτσου, του (st réτš' Μεσ.)

Περιοχή με χωράφια όπου και χωράφι, ιδιοκτησία της οικογένειας Ρέτσου.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Ρέτσος⁶ που είναι της ίδιας αρχής με το επών. Ρέτσης και με τη συνηθισμένη στα επών. εναλλαγή των καταλήξεων -ης και -ος. Βλ. και προηγούμενο τοπωνύμιο.

Ρήνη, του (st rin Πέτρ.)

Ονομασία τοποθεσίας στο σύνορο των χωριών Πέτρα και Χρυσοβίτσα όπου υπήρχε το σπίτι και τα χωράφια κάποιου Χρυσοβιτσινού Ρήνη.

1. Παπαχαρίση, Παγώνι 40' ΟΤΕ Αθ.

2. Π. Γρύσπου, "Δασική Λαογραφία!" ΗΕ 20(1971) 384, όπου και η πληροφορία ότι "οι ποιμένες και εν γένει οι ορεινοί εκ της πτωχής ή της πλούσιας καρποφορίας της ελάτης μαντεύουν αν ο επερχόμενος χειμών θα είναι βαρύς ή ελαφρύς".

3. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 168.

4. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου!" ΗΕ 25 (1976) 206.

5. Seiner, Ergebnisse 97.

6. Παπαχαρίση, Παγώνι 40' ΟΤΕ Αθ.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Ρήνης κι αυτό μητρων. από το βαφτιστικό Ρήνη¹, της Ρήνης (ο γιός) > Ρήνης. Το βαφτ. Ρήνη από το Ειρήνη με απώλεια του αρχικού i- στη συμφορά με το άρθρο η. Πβ. και μητρων. επών. Ειρήνης².

Ρίγανη, η (st ríyan' Καβ.)

Περιοχή όπου ευδοκιμεί το γνωστό αρωματικό φυτό, η ρίγανη. Το φυτών. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ουσ. ρίγανη, η σε περιληπτικό ενικό.

Ρίζα, η (st ríza' Καμν.-Μπ.)- Ρίζες, οι (stɛs rízis' Αρτσ.)

Περιοχές που βρίσκονται στους πρόποδες υψωμάτων (Αρτσ.-Μπ.)· ονομασία καρτεριού χαμηλά σε λαγκάδι του υψώματος Μπάρμπες (Καμν.).

Το τοπν. από τον γεωγραφικό όρο ρίζα, η "οι πρόποδες όρους ή λόφου"³.

Ριζό, το (stu rzo' Τζ.)- Ριζά, τα (sta rza' Μεσ.)

Ονομασία τοποθεσίας (Τζ.) και χωραφιών (Μεσ.) στους πρόποδες υψώματος.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. ριζό, το "το ριζοβούνι, οι υπώρειες του βουνού"⁴ στον πληθ. αναλογικά προς τα πολλά χωράφια (Μεσ.). Το προσηγ. ριζό, το προέρχεται από ουσιαστικοποίηση του επιθ. *ριζός κι αυτό από το ουσ. ρίζα, η σύμφωνα με το χαζός < χά-ζι κλπ. Απίθανη κατά τη γνώμη μας η ερμηνεία του Χατζιδάκη⁵ ότι το κοινό ΝΕ ριζά, τα προέρχεται από το ουσ. ρίζα, η με κατέβασμα του τόνου αναλογικά προς τα επιρρήμ. χαμηλά, ψηλά.

1. Μπούτουρας 64.

2. Αντιχάρισμα 194' Τριανταφυλλίδης 86.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Μπόγκας 1 326' Δημητράκου Λεξ., στη λ.

5. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 128.

Ροβολιστά, τα (sta ruvuľstá· Τσερβ.)

Τοποθεσία σαθρή που συνεχώς ξεκόβεται και κατρακυλάει, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. *ροβολιστός (κι αυτό από το ροβολώ "κατέρχομαι, κατρακυλώ"¹ και την κατάλ. -ιστός²) κατά παράλειψη του ουσ. **αμπέλια, κτήματα** κλπ.

Ρογκάς, ο Λάκιος (stu lǎku rugá· Βοβ.)

Ονομασία λαγκαδιού τμήματα του οποίου, σύμφωνα με τις πληροφορίες, ξεχέρσωναν κατά καιρούς για καλλιέργεια.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. **ρόγκι, το** "η εκχέρωση δάσους//χωράφι που σπέρνεται μετά το κάψιμο των χόρτων που υπάρχουν σ'αυτό"³ (βλ. και τοπν. **Ρόγκια, τα** στα Ε.Αλ.) και την περιεκτική κατάλ. **-άς**.

Ροϊνιά, τα (sta ruńká· Τσερβ.)

Περιοχή με χωράφια προς την κατεύθυνση της τοποθεσίας Ροϊνίος.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. *ροϊνικός κατά παράλειψη του ουσ. **χωράφια** κι αυτό από το τοπν. **Ροϊνίος** (βλ. τοπν. στα Ε. Σ.) με αποβολή του άτονου μεσοσυμφωνικού **i** και έγκρουση του επίσης άτονου **i** στο σύμπλεγμα **oi** όπως συμβαίνει και στα **βοηθώ > βο-θώ, ογδοήντα > ογδόντα, πρωινός > πρωνός** κλπ.⁴

Ρουμανίτσι, το (stu rumanítsi· Λιασκ.)

Ονομασία μικρού δάσους συνεχόμενου προς το δάσος της θέσης Ρουμάνι (βλ. τοπν. στα Ε.Τ.).

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **ρουμάνι, το** και την υπο-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

3. Μπόγκας 1 327.

4. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 241-242 και 2 563.

κορ. κατάλ. -ίτσι. Η ονομασία της θέσης σε αντιδιαστολή προς το παρακείμενο μεγαλύτερο δάσος που έχει το όνομα ρουμάνι.

Ρουμπογιάνναινας, της (stɛ rumbuǵánninas· Λιασκ.)

Περιοχή με ψηλά δέντρα όπου κάποια Ρουμπογιάνναινα στάλιζε τα ζώα της.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Ρουμπογιάνναινα κι αυτό από το επών. Ρουμπογιάννης¹ και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. Ρουμπογιάννης προέρχεται από το Ηπειρωτ. ρούμπος, ο "ο μαζωμένος άνθρωπος, ο μικροκαμωμένος"² (πβ. και επών. Ρούμπος³) και το βαφτ. Γιάννης (<Ιωάννης). Το Ηπειρωτ. ρούμπος, ο (πβ. επίσης το Ηπειρωτ. ρόμπος, ο "ο κόμπος, η γροθιά"⁴ και το πελοποννησιακό ρουμπί; το "το κουρέλι"⁵) πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. rōmbŭ "το κουρέλι"⁶ (πβ. και νεότερο βούλγ. рѡб "ο δούλος, ο σκλάβος"⁷) με τη σημασιολογική εξέλιξη "κουρέλι" → "σκλάβος" → "κακομοίρης, μαζωμένος" → "γροθιά" και με τροπή στα ελληνικά του ο σε υ από επίδραση του προηγούμενου συμφώνου⁸.

Ρουμπόζι, το (stu rumbóz· Πάπ.)

Ονομασία περιοχής με κούλωμα στο έδαφος όπου συγκεντρώνεται το νερό παρακείμενης πηγής.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να σχετιστεί με το επών. *Ρουμπόζης απ'όπου το τοπν. κατά το σχήμα: του Ρουμπόζ(η)

-
1. ΟΤΕ Αθ.
 2. Μπόγκας 1 331.
 3. ΟΤΕ Αθ.
 4. Georgakas, Beiträge I 373.
 5. Georgakas, ό.π.
 6. Miklosich 281· Vasmer, REW II 541.
 7. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1180.
 8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

Ρουμπόζ(1), το. Το επών. Ρουμπόζης¹ από το Ηπειρωτ. ρούμπος "ο μαζωμένος ο μικροκαμωμένος άνθρωπος"² (πβ. και επών. Ρούμπος³) και την κατάλ. -όζης (από την -όζος⁴ με τη συνηθισμένη στα επών. εναλλαγή των καταλ. -ος και -ης). Βλ. και τοπν. Ρουμπογιάνναινας, της στα Ε.Ε.).

Ρουπαιιά, η (st rypaká· Πέτρ.)

Ονομασία περιοχής με δάσος πουρναριών.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. ρουπαιιά, η "τόπος κατάφυτος εις δρυών"⁵ κι αυτό από το ουσ. ρουπάκι, το (μεσν. ρωπάκιον, υποκορ. του αρχ. ρώπαξ)⁶ και την περιεκτική κατάλ. -ιά. Με τη λ. ρουπάκι δηλώνονται πολλά είδη βαλανιδιάς, όπως η quercus robur, η quercus sessiliflora κλπ.⁷

Το τοπν. συχνό στην Πελοπόννησο⁸ συναντιέται και στην Αιτωλία⁹. πβ. επίσης τα τοπν. Ρουπάκι, το (10 φορές), Ρουπάκια, τα (9 φορές) από την Πελοπόννησο και Ρώπακας (Σύμη)⁹.

Ρούφα, ο Λάγκος (stu láku t rúfa· Δεμ.)

Ονομασία λαγκαδιού άγνωστο για ποια αιτία.

-
1. Βλ. Σταμνόπουλο 158, όπου επών. σε -όζος, -όζης.
 2. Μπόγκας 1 331.
 3. ΟΤΕ Αθ.
 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -όζος.
 5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.
 6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 7. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 109-110.
 8. Georgacas-McDonald 245, 346.
 9. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 66.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ λάκιος, ο (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. Ρούφας. Το επών Ρούφας από την προστακτ. ρούφα του ρ. ρουφώ όπως τα Αγνάντας, Καρτέρας, Κατέβας κλπ.¹

Ρυάκια, τα (sta riáká'Μον.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν μικρές πηγές οι οποίες σήμερα έχουν στερέψει.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ ρυάκι, το, υποκ. του αρχ. ρύαξ.

Ρωμιά, η ή Ρωμιές, οι (st rumniá ή sts rumniés' Διασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου, σύμφωνα με τον Λαμπρίδη², υπήρχε παλιός συνοικισμός. Σήμερα στη θέση σώζονται δύο εκκλησιές μέσα σε αμπέλια και χωράφια.

Το τοπν. κυριών. από το θηλ. βαφτ. Ρωμιά³ κι αυτό από το θηλ. ρωμιά, η (αρσ.ρωμιός και επών. Ρωμιός⁴), λέξεις που δηλώνουν όχι μόνο την εθνικότητα (= Έλληνας)⁵, αλλά και το θρησκευτικό δόγμα (= χριστιανός)⁶. Το ρωμιός, -ιά από το Ρωμαίος (και επών. Ρωμαίος⁴) με συνίζηση.

Ο τύπος του τοπν. σε πληθ. από την ύπαρξη εκεί πολλών χωρικών και αμπελιών· πβ. τη φρ. έχς rumniá;, δηλ. "έχεις κτήμα στη θέση Ρωμιά;

Ρωμιόβρουση, η (st rumniónvris' Βραδ.)

Με το τοπν. ονομάζεται περιοχή όπου υπάρχει βρύση με κάνουλα.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το κοινό ΝΕ επίθ. ρωμιός (βλ. και το προηγούμενο τοπν.) και το ουσ. βρύση, η. Άγνωστη η αιτία που συντέλεσε στην ονομασία της περιοχής.

1. Ανδριώτη, Συμβολή 397.

2. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 61.

3. Μπούτουρας 129.

4. Τριανταφυλλίδης 29,36.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

6. Μπόγκας 1 330.

Σαϊνάτικο, το (stu šaínátku· I.)

Ονομασία περιοχής όπου άλλοτε ήταν το σπίτι της οικογ. Σαϊνή.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. σαϊνάτικος κι αυτό από το επών. Σαϊνης και την επιθ. κατάλ. -άτικος.

Το επών. Σαϊνης από το κοινό ΝΕ σαϊνι, το (και σαχίνι, το απ'όπου και επών. Σαχίνης) "ο κύρκος// το γεράκι" και ιδιαίτερα από τη σημασία της λ. "ο εύστροφος, ο έξυπνος άνθρωπος" (<τουρκ. şahin)¹ και όχι κατευθείαν από το περσ. şahin².

Σάκου, το Πηγάδι του (stu bγád t sák· Αρτσ.)

Περιοχή κοντά στη θέση Μεγάλη Λίμνη, όπου υπάρχει πηγάδι και το έφτιαξε κάποιος Σάκος.

Το περιφρ. τοπν. αποτελείται από το κοινό ΝΕ πηγάδι, το και το επών. Σάκος το οποίο προέρχεται από το προσηγ. σάκος, ο και ιδιαίτερα από τη σημασία "ύφασμα από τρίχες κατσικιού και κάθε πράγμα που κατασκευάζεται απ'αυτό"³. Με τη σημασία "ένδυμα" η λ. και στα λατιν., όπου *saccus* "σάκος //ένδυμα με ακατέργαστη τρίχα" απ'όπου και το αρομ. *sac* "ένδυμα"⁴.

Σακούλα, η (st sakúla· Μακρ.)

Τοποθεσία που οφείλει την ονομασία της στο γεγονός ότι, σύμφωνα με την παράδοση, εκεί βρέθηκε μια μικρή σακούλα με τα φυλαχτά ενός παιδιού που είχε αρπάξει ο λύκος (βλ. τοπν. Κοσίτσα, η στα Ε.Αρ.).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ σακούλα, η.

1. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ. · Δημητράκου, *Λεξ.*, στη λ.

2. Τριανταφυλλίδης 73.

3. Δημητράκου, *Λεξ.*, στη λ.

4. Parahagi 1048-1049.

Σαμάρι, το (stu samár· Βραδ.-Λεσν.)

Ονομασία μικρών υψωμάτων από την ομοιότητά τους με σαμάρι.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **σαμάρι, το** (<μεσν. **σαμάριν** <σαγ-
μάριον, υποκορ. του αρχ. **σάγμα**)¹. Κατά τον Χατζιδάκη η λ. από
το λατ. **sagmarium**².

Σαμπανάτλια, τα (sta šabanátka· Μπάγ.)

Ονομασία δύο θέσεων: α) μιάς δασωμένης έκτασης προς Α όπου
καλλιεργούσαν δημητριακά και β) άλλης δασωμένης έκτασης προς Ν
κοντά στην Αγία Τριάδα.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. **σαμπανάτικος** κι αυτό από
το επών. **Σαμπάνης** και την επιθ. κατάλ. **-άτικος** κατά παράλειψη
των ουσ. κτήματα, χωράφια κλπ. Το επών. **Σαμπάνης** προέρχεται α-
πό το τουρκ. αρσ. κύριο όνομα **šaban** (και ονομασία επίσης του 8.
αραβικού μήνα) ή από το επίσης τουρκ. **šabanî** "ο οπαδός του **šaba-
niye**, τάγματος των δερβίσηδων". Πβ. και το τουρκ. επίθ. **šaban**
"ο βλάκας, ο ηλίθιος"³.

Βλ. και τοπν. **Σαμπάνια, τα** (Μεσσηνία)⁴ και τα επών. **Σαμπα-
νίδης, Σιαμπάνης**⁵.

Σάννας, της (stɛs sánas· Λ.)

Τοποθεσία με πευκόδασος και βοσκότοπο όπου έβοσκε τα ζώα
της κάποια Σάννα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το θηλ. βαφτ. **Σάννα** που είναι
συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. **Σουσάννα** (<Σωσάννα)⁶. Από το βαφτ.
και μητρων. επών. **Σάννας**⁷.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Αθηνά 30 (1919) 11 κεξ.

3. Heuser-Ševket 577· Steuerwald 861.

4. Georgacas-McDonald 246.

5. Νομίζω πώς πρέπει να αποκλειστεί η προέλευση του επων. **Σαμπάνης** από τα τουρκ.
saban "αλέτρι" και **sapan** "σφενδόνα" (Τριανταφυλλίδης 73) και από την άποψη
της σημασίας, αλλά ιδιαίτερα της φωνητικής (s αντί š).

6. Μπούτουρας 52· Μπόγκας 1 444, 451.

7. ΟΤΕ Αθ.

Σανίδα, τα (sta sanída' Πέτρ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια και πηγή. Εκεί, σύμφωνα με την παράδοση, αγωγιάτες ξεφόρτωσαν τα ζώα τους που ήταν φορτωμένα με ξύλα για να πιούν νερό και να ξεκουραστούν.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ σανίδι, το.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην Τριφυλία¹.

Σαντινιά, η (st sadinǎ' Ι.-Καμν.)

Περιοχές με βοσκοτόπια όπου ευδοκιμεί φυτό γνωστό στο Ζαγόρι με το όνομα σάντινο, το και μοιάζει με άγριο τριφύλλι.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το προσηγ. σάντινο, το και την περιεκτική κατάλ. -ιά. Το ουσ. σάντινο από το βουλγ. sadina "η νομή, η βοσκή // το φυτό ανδροπώγων ή ασπρόχορτο ή μαζόχορτο"² από όπου και το αρομ. sadinǎ³, ρουμ. sadinǎ "ωραίο φυτό που τα φύλλα του είναι σκεπασμένα με άσπρο χνούδι"⁴.

Με τα παραπάνω πρέπει ίσως να σχετιστεί και το τοπν. Σάντενη, η "λοφοπλαγιά στην οποία φυτρώνουν τα ομώνυμα χόρτα" (Λάκκια Σούλι)⁵.

Σαραπέλια, τα (sta šarapéĭa' Καβ.)

Ονομασία δάσους με βοσκοτόπους, χωράφια και πηγαία νερά από ιδιοκτησίες της οικογένειας Σαραπέλη.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Σαραπέλης κι αυτό από το επών. Σαράπη⁶ και την ανθρωπων. κατάλ. -έλλης⁷ για τη δήλωση αρχικά των νεαρών μελών (αγοριών, κοριτσιών κλπ.) της οι-

1. Georgacas-McDonald 246.

2. Miklosich 290, στο λ. sad (IV)

3. Papahagi 1049.

4. Κοτλούλης 429' Jordan, Topon. romîin. 27.

5. Σ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου" ΗΕ 25 (1976) 55.

6. ΟΤΕ Αθ.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -έλλι' Τριανταφυλλίδης 99.

κογένειας Σαράπη. Το επών. Σαράπης από το τουρκ. *şarap* (ή *şarab*) "το κρασί"¹. Πβ. και επών Σαραπατζής (<τουρκ. *şarapçı* "αυτός που παράγει κρασί"¹). Ο μεταπλασμός κατά το σχήμα:τ(ου) Σαραπέλ(η) > Σαραπέλ(ι), το και Σαραπέλια, τα αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Σαρμαλούς, η Τρύπα (zd drípa t̥s sarmalús· Αρτσ.)

Τοποθεσία κοντά στη θέση Σπάσμα προς το Βιτσικό, όπου υπάρχει σπηλιά, κοντά σε χωράφι ιδιοκτησία κάποιας Σαρμαλούς.

Το περιφρ. τοπν. αποτελείται από το κοινό ΝΕ τρύπα, η και το ανδρων. Σαρμαλού (<επών.Σαρμαλής² + ανδρων. κατάλ. -ού). Το επών. Σαρμαλής προέρχεται από το κοινό ΝΕ σαρμάς, ο (<τουρκ. *sarma* "κληματόφυλλο ή λαχανόφυλλο με το οποίο τυλίγουν κιμά με ρύζι"³) και την κατάλ. -λής (<τουρκ. *li* και με τις παραλλαγές -li, -lu, -lü η οποία δηλώνει αυτόν που, έχει την ιδιότητα ή που δημιουργεί αυτό που δηλώνεται από το θέμα⁴.

Σγούρου (zγύru· Λεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου ιδιοκτησία της παλιάς οικογένειας Σγούρου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Σγούρος (ήδη μαρτυρείται σε κώδικα του 15. αι.⁵) κι αυτό από το κοινό ΝΕ σγουρός (μσν. σγουρός ίσως δίυγρος⁶) με αναβιβασμό του τόνου, όπως συμβαίνει συνήθως στα επίθ. που τρέπονται σε κύρια ονόματα⁷.

Πβ. και επών. Σγουρός (<σγουρός).

1. Steuerwald 866.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Heuser-Şevket 535· Steuerwäld 800.

4. Kissling 225.

5. Δ. Γεωργακά, "Περί της λέξεως σγουρός και των συγγενών!" Αθηνά 47 (1937) 49.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.·βλ. και Γεωργακά, ό.π., 37 κεξ.

7. Το φαινόμενο του αναβιβασμού του τόνου, που ξεκινάει από την αρχαιότητα σε κύρια ονόματα (ξανθός-Ξάνθος, φαιδρός-Φαίδρος κλπ.), επέζησε στη μεταγενέστερη, μεσαιωνική και νέα ελληνική (λαμπρός-Λάμπρος, τρυφών-Τρύφων κλπ.), εμφανίζεται από τη μεσαιων. εποχή και στα επώνυμα και πραγματοποιείται εκεί όπου οι άνθρωποι ένιωσαν την ανάγκη να διαφοροποιήσουν μορφολογικά το επώνυμο ενός ανθρώπου από την έννοια που εκφράζει (Αντιχάρισμα 202).

Σγούρου, ο Λάκιος (stu láku t zγur'Nt.)

Μικρή χαράδρα που βρίσκεται κοντά σε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Σγούρου.

Το τοπν. είναι περιφρ. και προέρχεται από το κοινό ΝΕ λάκιος, ο (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. Σγούρος (βλ. προηγ. τοπωνύμιο).

Σελά, του (st silá' Γρεβ.)

Δασωμένη τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια πιθανώς κάποιου Σελά.

Το τοπν. πρέπει¹ να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Σελάς κι αυτό από το επαγγελματικό σελάς "ο σελοποιός"² (<ουσ. σέλα, η + επαγγελματ. κατάλ. -άς).

Πβ. και τοπν. 'ς του Σελά και Σελάδες, οι³.

Σελόπουλο, το (stu silóplu'Σκ.)

Ονομασία μικρού διάσελου.

Το τοπν. προέρχεται από το σελί, το⁴ (<σελίον, υποκορ. του σέλλα <λατ. sella) και την υποκορ. κατάλ. -όπουλο.

Πβ. και επών. Σελόπουλος⁵.

Σέλωμα, το (stu séluma'Μεσ.)-Σελώματα, τα (sta silómata' Δεμ.)

Ονομασία αυχένα ανάμεσα από δύο υψώματα (Μεσ.)· περιοχή με χωράφια και λιβάδια σε λαγκάδι ανάμεσα από δύο κορυφές (Δεμ.).

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. σέλωμα, το. "Το διάσελο, ο αυχένας ανάμεσα από δύο κορυφές βουνού"⁶ κι αυτό είναι παράγωγο του ρήματος σελώνω με την κατάλ. -μα, όπως και τα:σηνώ-

1. Η διαμόρφωση του εδάφους δεν μας επιτρέπει τον χαρακτηρισμό του τοπν. ως περιεκτικού (σέλα, η + περιεκτ. κατάλ. -άς).

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. σελλάς.

3. Georgakas, Beiträge II 406-407.

4. Georgakas, Beiträge II 407.

5. ΟΤΕ Αθ., στο λ. Σελλόπουλος.

6. Μπόγκας ! 341.

νω-σήκωμα, σκοτώνω-σκότωμα, φορτώνω-φόρτωμα κλπ. Το τοπν. από το Δεμάτι στον πληθυντικό από τα πολλά χωράφια και λιβάδια, ιδιαιτέρα από τη φρ. "έχ'ς séluma" με τη σημασία "έχεις χωράφι ή λιβάδι στη θέση Σέλωμα;".

Το τοπν. Σέλωμα συναντιέται και στην Τριφυλία¹.

Σημάδια, τα (sta smád'ga·Καβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχουν χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. Σημάδη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Σημάδης με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Σημάδ(η) > Σημάδ(ι), το και Σημάδια, τα αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Το επών. Σημάδης από το ουδ. σημάδι, το και το πτωτικό -ς².

Σημαία, η (st siméa·Τσερν.)

Ονομασία υψώματος όπου παλιότερα υπήρχε τουρκικό φυλάκιο.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ σημαία, η.

Σιάδια, τα (sta šád'ga· Βίτσ.- Δρ.- Λιασκ.- Μεσ.- Μπάγ.-Νεγ.- Πάπ.- Τζ.- Φλ.)

Θέσεις που χαρακτηρίζονται από ομαλές και επίπεδες επιφάνειες.

Το τοπν. προέρχεται από το γεωγραφικό όρο σιάδι, το (υποκορ. του ισι-άδα <ίσιος)³.

Σιαδόπουλο, το (stu šadór'lu· Πέτρ.)

Ονομασία μικρού επίπεδου βοσκότοπου.

Το τοπν. προέρχεται από το γεωγρ. όρο σιάδι, το και την υποκορ. κατάλ. -πουλο.

1. Georgacas-McDonald 248.

2. Αντιχάρισμα 173.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Σιδερόβρυση, η (st siðirónvris' Πάπ.)

Βρύση που βρίσκεται στο μονοπάτι ανεβαίνοντας προς τη θέση Ραδόβολη.

Το τοπν. σύνθετο από τα ουσ. σίδηρο, το και βρύση, η ίσως από το γεγονός ότι είχε σιδερένιο κανούλι ή ήταν φτιαγμένη από σίδηρο.

Σιολάτικα, τα (sta šulátka' Καλ.)

Τοποθεσία όπου βρίσκονται τα χωράφια της οικογ. Σιόλου.

Το τοπν. από το επίθ. σιολάτικος κατά παράλειψη των ουσ.χωράφια, κτήματα κλπ. Το επίθ. σιολάτικος από το επών. Σιόλος (βλ. επόμενο τοπν.) και την επιθετ. κατάλ. -άτικος.

Σιόλου ο Μύλος, του (st šól tu mílu' Βίτσ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε μύλος κάποιου Σιόλου.

Το τοπν. είναι περιφραστικό από το κοινό ΝΕ μύλος, ο και το επών. Σιόλος. Το επών. Σιόλος από το βαφτ. Σιόλος, το οποίο κατά τον Μπούτουρα¹ προέρχεται από το βαφτ. Τσιόλος (<Χριστόδουλος) με τροπή του τς σε s. Νομίζουμε όμως πιθανότερη την προέλευση του βαφτ. Σιόλος από το βαφτ. Σόλων >Σόλος (κατά τα θεράπων θεράπος, Αγαμέμνων > Αγαμέμνος κλπ.) με ουράνωση του αρχικού s σε š (πβ. σόλα, η > šóla κλπ.).

Σιώμαινας, της (stš šóminas' Τζ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου χωράφι, ιδιοκτησία κάποιας γυναίκας μέλους της οικογ. Σιώμου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Σιώμαινα κι αυτό από το επών. Σιώμος και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. Σιώμος από το βαφτ. Σιώμος² κι αυτό σύμφωνα με τον Μπούτουρα³ από το θωμάς > θώμος και Σιώμος με τροπή του θ σε š.

1. Μπούτουρας 100.

2. Μπόγκας 1 443.

3. Μπούτουρας 70.

Σιώμη, του (st šom' Λεσν.)

Τοποθεσία από το όνομα παλιάς οικογένειας στο μονοπάτι που κατεβαίνει για το ποτάμι Ρασιανίτη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Σιώμης κι αυτό από το επών. Σιώμος (βλ. προηγούμενο τοπν.) με τη συνηθισμένη στα επών. εναλλαγή των κατάλ. -ης και -ος.

Σιάκαρη, η (st škakar' Βοβ.)

Ονομασία δασωμένου υψώματος από το επών. της οικογ. Σιάκαρη. Είναι άγνωστη η αιτία που δημιούργησε το τοπωνύμιο.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Σιάκαρης με μεταπλασμό από σύγχυση του εμπρόθετου αρσεν. άρθρου στη γεν. ενικού με το εμπρόθετο θηλυκό άρθρο στην αιτιατ. ενικού (st skakar =α) του Σιάκαρη και β) στη Σιάκαρη). Το επών. Σιάκαρης πρέπει να αποδοθεί στο επών. *Σιάκος και τη μεγεθ. κατάλ. -αρης (κατά τα Γιάννης - Γιάνναρης, Νότης-Νόταρης κλπ.)¹. Το επών. *Σιάκος πρέπει να θεωρηθεί μητρων. επών. από το Ηπειρωτ. κάκω "η θεία" (και ζαγορήσιο κάκου "η γριά")² κατά το σχήμα της κάκως (το παιδί) > επών.Σιάκος με ανάπτυξη αρχικού s- εξαιτίας της συμφοροράς με το άρθρο της. Το προσηγ. κάκου συναντιέται ως επίθ. στην Κοζάνη αντί του επιθ. κακή αναλογικά προς τα πολλά σε -ω θηλ. ονόματα (Λένκω, Σταμάτω κλπ.)³.

Σκαμνέλι, το (stu skamnél)-Σκαμνέλια, τα (sta skamnélia' Τσερβ.)

Ένα από τα χωριά του Ζαγορίου στο βόρειο μέρος του Κεντρικού Ζαγορίου. Ο κάτοικος skamniióts, skamniiótsa (=Σκαμνελιώτης-Σκαμνελιώτισσα) ονομασία τοποθεσίας με χωράφια (Τσερβ.).

Τα τοπν. πρέπει να θεωρηθούν κυριών. από το επών. Σκαμνέλης⁴ με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Σκαμνέλ(η) > Σκαμνέλ(ί), το.

1. Μηνά, Μεγέθυνση 187-188.

2. Μπόγκας 1 148.

3. Ανδριώτη, Συντ. και μορφ. 33.

4. ΟΤΕ Αθ.

Ο πληθυντικός του τοπν. από το Τσερβάρι αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Το τοπν. Σκαμνέλι δεν είναι δυνατό να προέρχεται από προσηγ. *σκαμνέλι "το μικρό σκαμνί", αφού ο τύπος, μολονότι είναι δυνατό να σχηματιστεί, δε χρησιμοποιείται καθόλου στο Ζαγόρι, η δε υποκορ. σημασία της λ. σκαμνί εκφράζεται με τον τύπο σκαμνάκι.

Το ίδιο ισχύει και για το επών. Σκαμνέλης (και Σκαμνέλος στην Αρτσίστα) το οποίο δεν μπορεί να προέρχεται από το αμάρτυρο υποκορ. τύπο *σκαμνέλι. Γι αυτό πιστεύουμε ότι το επών. Σκαμνέλης προέρχεται: α) ή από το επών. *Σκαμνής (<σκαμνί πβ. και επών. από οξύτονα ουδ. Βεργής, Γατής, Γουδής κλπ.¹) και την ανθρωπωνυμική κατάλ. -έλης (πβ. Τσουκανέλης < επών. Τσούκας + -έλης, και όχι από προσηγ. *τσουκανέλι, Αλεπουδέλης, Πατρινέλης, Χιωτέλης κλπ.²) ή β) από το αρομ. (και ρουμ.) προσηγ. scamnel "το σκαμνάκι", υποκορ. του scamnu³.

Σκαμνελιώτικο, το (stu skamnilótku' Τσεπ.)

Ενν. ποτάμι που κατεβαίνει από την περιοχή του χωριού Σκαμνέλι.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. σκαμνελιώτικος κι αυτό από το εθνικό Σκαμνελιώτης (<Σκαμνέλι + -ιώτης) και την επιθ. κατάλ. -ικος.

Σκαμνιά, η (st škamhá' Δόλ.-Στ.-Σκ.)

Ονομασίες θέσεων από την ύπαρξη εκεί του γνωστού δέντρου. Φυτώνυμα τοπν. από το κοινό ΝΕ σκαμνιά, η (μεταγν. συκαμιν-έα).

Σκάνταλα, τα (sta skándala' Σοπ.)

Τοποθεσία προς Ν του χωριού με αμπέλια και χωράφια κοντά στο εξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου.

1. Αντιχάρισμα 174.

2. Τριανταφυλλίδης 99' βλ. και Σταμνόπουλο 164 κεξ.

3. Parahagi 1062' Pușcariu, Deminutivsuffixe 163 κεξ.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **σκάνταλο**, το "η παγίδα, ο βρόγχος"¹.

Σκασμάδι, το (stu skazmád' Πάπ.)- Σκασμάδια, τα (sta skazmáda' Βίτσ.)

Τοποθεσία στην κορυφή του υψώματος Ραδόβολη που ονομάστηκε έτσι επειδή ο βράχος της κορυφής έχει μια ρωγή σαν μικρή χαράδρα (Πάπ.)· έκταση γεμάτη από σκασμένους βράχους (Βίτσ.).

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. **σάσμα**, το "το σκίσιμο" (< αρχ. **σχάσμα**, το <σχάζω) και την υποκορ. κατάλ. -άδι.

Πβ. και τα ίδιας ετυμολογ. αρχής τοπν: η **Σκασμάδα**, τα **Σκάσματα**, τα **Σκασμένα**, η **Σκασμένη Πέτρα** από την Πελοπόννησο².

Σκαφίδα, η (st skafída' Βίτσ.-Τσεπ.)

Ονομασίες τοποθεσιών από την ομοιότητά τους με σκαφίδα.

Το τοπν. από το προσηγ. **σκαφίδα, η** κι αυτό είτε από την αιτιατ. **σκαφίδα** του αρχ. ουσ. **σκαφίς** είτε από το ουσ. **σκαφίδι**, το (υποκορ. του αρχ. **σκαφίς**) και τη μεγεθ. κατάλ. -α.

Πβ. και τα τοπν: **Σκαφίδα**, **Σκαφιδάκι**, **Σκαφιδάκια**, **Σκαφίδια**, **Σκαφιδόρεμα**, **Σκαφιδούλι**, **Σκαφιδωτή** (Πελοπ.)³ και το επών. **Σκαφίδας**⁴.

Σκέλι, το Μεγάλο (stu miγálu skél' · Φλ.)

Ονομασία μεγάλης πλαγιάς.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το επίθ. **μεγάλος** και το ουσ. **σέλι**, το (<πληθ. **σέλια** <σέλ-ηα) ενικός κατά τα: **πόδια** - **πόδι**, **χέρια**-**χέρι** κλπ.)⁵.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. · Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Georgacas-McDonald 251.

3. Georgacas-McDonald, ό.π.

4. Τριανταφυλλίδης 57.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Σκίζα, η (st skíza· Τζ.)

Ονομασία τοποθεσίας σε πλαγιά βουνού με χαράδρα.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ σκίζα, η "κομμάτι ξύλου, πελεκούδι", κι αυτό από το αρχ. σχίζα, η (<σχίζω) με ανομοιωτική τροπή του συμπλέγματος σχ σε sk.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται ως όνομα νησιού και στην επαρχία Πυλίας¹. Πβ. και επών. Σχίζας².

Σκλήθρα, η (st sklíθra· Μαν.) - Σκλήθρο, το (stu sklíθru· Μπάγ.)

Τοποθεσίες όπου αναπτύσσεται το γνωστό στο Ζαγόρι δέντρο.

Τα τοπν. φυτών. από το κοινό ΝΕ σκλήθρα, η (<αρχ. κλήθρα)³. Πρόκειται για το δέντρο *alnus glutinosa gaertner*, η κλήθρη του Ομήρου και κλήθρα του Θεοφράστου δέντρο που είναι γνωστό στην Ήπειρο και με τους τύπους σκλήθρος, ο και σκλήθρο, το⁴ τύποι οι οποίοι πρέπει να θεωρηθούν ότι σχηματίστηκαν αναλογικά προς τους τύπους δέντρος, ο και δέντρο, το. Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. με τον τύπο **sklíθru**⁵.

Σκοτωμένος, ο (stun skutuménu· Τσεπ.)

Ονομασία υψώματος άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. προέρχεται από τη μετοχή του παθ. παρακ. σκοτωμένος του ρ. σκοτώνομαι.

Σκούπα, η (st skúpa· Σκ.Τσερβ.)

Ονομασία άγονων περιοχών όπου ευδοκιμεί το φυτό σκούπα.

Το τοπν. είναι φυτών. από το ουσ. σκούπα, η "το αγρωστώδες φυτό σόργον ο σάρος απ'όπου κατασκευάζονται σκούπες"⁶.

Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

1. Georgacas-McDonald 251.

2. Αντιχάρσιμα 171.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Π.Γρύσπου, "Δασική Λαογραφία!" ΗΕ 20 (1971) 923.

5. Parahagi 1146.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

Σκούρτω τα Μάρμαρα, της (sts škúrtus ta mármara· Κ.Σ.)

Περιοχή όπου δύο μεγάλοι βράχοι πάνω από χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Σκούρτη.

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με το προσηγ. μάρμαρο, το και το ανδρων. Σκούρτω <επών. Σκούρτης (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Αλ.) + ανδρων. κατάλ. -ω.

Σκουτεράτικα, τα (sta škutirátká· Ντ.)

Ονομασία χωραφιών από το επών. του ιδιοκτήτη τους.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. σκουτεράτικος κι αυτό από το επών. Σκουτέρης και την επιθ. κατάλ. -άτικος. Το επών. Σκουτέρης από το προσηγ. σκουτέρης "το πρώτο παλικάρι του τσέλιγκα"¹ (βλ. και Ηπειρωτ. σκουτέρ'ς, ο "ο επί της τυροκομίας και βουτυροκομίας επιτετραμμένος τσέλιγκας" και σκουτέρια, τα "το σύνολο του κινητού συνοικισμού των νομάδων βλαχοποιμένων, οι στάνες"²) κι αυτό από το αλβ. skuter-i "ο αρχιποιμένας, ο τσέλιγκας"³. Κατά τον Παραχαγι⁴ η αλβ. λ. από το προσλαβ. skotarī "ο βοσκός".

Σμίξη, η (st zmíks· Καμν.-Μπάγ.-Νεγ.-Τζ.)

Τοποθεσίες όπου ενώνονται δύο ποτάμια ή ρέματα.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ σμίξη, η κι αυτό ή από το ρ. σμίγω⁵ και την κατάλ. -ση (πβ. αριθμώ-αρίθμηση, δένω-δέση κλπ.) ή από το ουσ. μείξη, η με ανάπτυξη προθετικού s- στη συμφορά της λ. με το άρθρο της (πβ. σκόνη < τας κόνεις, σβώλος < τους βώλους κλπ.). Διγότερο πιθανή η προέλευση του ουσ. σμίξη, η από το αρχ. σύμιξις⁶.

Το τοπν. συναντιέται επίσης και ως όνομα χωριών (3 φορές)⁷.

1. Τριανταφυλλίδης 65· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Μπόγκας 1 353.

3. Γκύνης 378.

4. Παραχαγι 1074. Από τα αλβ. η λ. και στα αρομ. scutel(πληθ. scutelī) "ο μεγάλος τσέλιγκας με τροπή του μεσοφωνηεντικού αλβ. r σε αρομ. l.

5. Για την προέλευση του ρήματος βλ. Φιλήντα, Γλωσσογν. 2 116 και Χατζιδάκη ΜΝΕ 1 257-258.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. σμίξη.

7. Λεξ. ΔΚΟΕ 138, 299.

Σμίξια, τα (sta zmiǰša· Καβ.-Καμν.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Καβαλάρι και Καμνιά, όπου ενώνονται ο Ζαγορήσιος με το λάικο Κονομίτσια και τον Κουραδόλαικο.

Το τοπν. προέρχεται από το τοπν. Σμίξη (βλ. προηγούμενο τοπν.) με μεταπλασμό και εκφορά σε πληθυντικό αναλογικά προς τη λ. χωράφια.

Σολομού, του (st sulumú· Τσερβ.)

Ονομασία βρύσης από το επών. κάποιου Σολομού που χρηματοδότησε την κατασκευή της. Ήδη ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει από το Τσερβάρι: "... Π.Σολομός, διορθώσας οδούς και επισκευάσας πολλές κρήνας".

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών.:Σολομός κι αυτό προέρχεται από το Σολομών² κατά τα: Αγαμέμνων-Αγαμέμνος, Σόλων-Σόλος, Ιάσων-Γιάσος κλπ.

Σοποτούρα, η (st šuputúra· Ντ.)

Περιοχή με χωράφια που κατά τη διάρκεια του χειμώνα σκεπάζεται με τα νερά της βροχής.

Το τοπν. προέρχεται από τα Ηπειρωτ. σιόποτο, το ή σοποτό, το (βλ. τοπν. Σόποτο, το στα Ε.Σ.) και τη μεγεθυντική κατάλ.-ούρα³. Πβ. και το Ηπειρωτ. επίρρ. σιοποτούρα "βροχηδόν" π.χ. "σιοποτούρα τα δάκρυα"⁴ και διεπετούρα από την Κόνιτσα³.

Σούμαλα, τα (sta šúmala· Καπ.)

Ονομασία τοποθεσίας με αμπέλια.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. σούμαλο, το (και σουμάλα, η) "στρώμα από στεγνά και σάπια φύλλα που βρίσκονται κάτω α-

1. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 28.

2. Μπούτουρας 52.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 136-137.

4. Μπόγκας 2 60.

πό τα δέντρα"¹ κι αυτό από τα επίσης Ηπειρωτ. *δούμος*, ο (σλαβ. *šumъ* "ο θόρυβος" "βαλανιδιά με πολύ σκληρό ξύλο" ή *δούμο*, το "είδος θάμνου" (πβ. και υποκορ. *σουμί*, το)² και την κατάλ. -α-λο (<αρχ. -αλον)³. Πβ. επίσης τα Ηπειρωτ. *δουμαλίζω* (<σούμαλο + κατάλ. -ίζω) "θροίζω"⁴, απ'όπου και ουσ. *δουμάλισμα*, το και *δουμάλα*, η (<δούμος + μεγεθ. κατάλ. -άλα). Βλ. και τοπν. *Σουμάκι*, το (στα Ε.Σ.).

Από το σλαβ. *šumъ* η λ. και στα αρομ. με τον τύπο *šumă* "η φυλλωσιά"⁵.

Πβ. και τοπν. *Σιουμάλα*, η "χωράφια και βοσκήσιμος τόπος" (Πωγώνι)⁶ και επών. *Σιουμάλας*.⁷

Σουμιά, τα (sta šmíá· Βιτοκ.)

Περιοχή με χωράφια και θάμνους που είναι γνωστοί στο χωριό με το όνομα σουμί (*šmi*).

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το Ηπειρωτ. *σουμί*, το "είδος θάμνου φυλλοφόρου που φυλάσσεται στο αχούρι για τροφή των ζώων κατά το χειμώνα"⁸ κι αυτό υποκορ. του *δούμος*, ο (και *δούμο*, το) <σλαβ. *šumъ* (βλ. και προηγούμενο τοπν.).

Σουρβιά, η (st survǵá· Δόλ.- Ι.-Καλ.- Πάπ.) - Σουρβιές, οι (stš survǵés· Μπάγ.-Τσεπ.)

Ονομασίες τοποθεσιών από την ύπαρξη μεμονωμένων ή περισσότερων δέντρων, γνωστών στο Ζαγόρι με το όνομα σουρβιά.

1. Μπόγκας 2 180, 62 και 1 357.

2. Μπόγκας 1 357, 2 62.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

4. Κατά τον Meyer (NS II 58) το ρ. προέρχεται από το σλαβ. *šumъ* "θόρυβος". Νομίζουμε σωστότερη την προέλευση του Ηπειρωτ. ρήματος από το ουσ. *δούμαλο* και την κατάλ. -ίζω, αφού η παραγωγή του από το *šumъ* θα έδινε ρήμα **δουμίζω*.

5. Pparaĥagi 1159.

6. Παπαχαρτίση, Πωγώνι 817.

7. Μπόγκας 1 357.

8. Μπόγκας 2 62, στη λ. *δούμο*, το.

Τα τοπν. είναι φυτών. από το προσηγ. σουρβιά, η κι αυτό από το κοινό ΝΕ σούρβο, το "είδος οπωριού" (και μεσν. σούρβον¹ από το λατινικό *sorbum*²) και την κατάλ. -ιά (<-έα). Η λ. επίσης στα αρομ. με τους τύπους *sorbu* (<λατ.*sorbum*) και *survu*³ και στα αλβ. *survë-a*⁴.

Σουρμπάνου, του (st žurbán·Μον.)

Άλλη ονομασία της Βρύσης Κρανούλα από το όνομα κάποιου Σουρμπάνου που την έκτισε.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Σουρμπάνος κι αυτό μάλλον από το επών. Σούρπης⁵ (<τουρκ. *sürp* "το πιετό"⁶) και την κατάλ. -άνος σύμφωνα με τα ζεύγη επωνύμων: Ρούσος-Ρουσάνος, Ρούμπος-Ρουμπάνος, Κώστας-Κωστάνος κλπ.⁷

Σούτη το Λιθάρι, του (st šut tu lthár· Τσερβ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει χωράφι ιδιοκτησία της οικογ. Σιούτη, πάνω από το οποίο βρίσκεται ένας μεγάλος βράχος.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ λιθάρι, το και το επών. Σούτης από το επών. Σούτος (πβ. και επών. Σούτας)⁸ με τη συχνή στα επών. εναλλαγή των καταλ. -ος και -ης. Το επών. Σούτος από το επίθ. σιούτος "αυτός που δεν έχει κέρατα"⁹, λέξη που είναι διαδεδομένη και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες, και προέρχεται μάλλον από τη μετοχή *exsutus* "αυτός που έχει απαλλαγεί" του λατ. ρήματος *exsuo* και η οποία με τις πορείες των Αρομούνων, Ρουμάνων

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μ. Τριανταφυλλίδη, Άπαντα I 346.

3. Papanagi 1103, 1139.

4. Γκίνης 388.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Steuerwald 880.

7. Σταμνόπουλος 207 κεξ.

8. ΟΤΕ Αθ.

9. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Μπόγκας 1 358.

και Σλάβων βοσκών εξαπλώθηκε σε ολόκληρη τη Βαλκανική¹. Έτσι έχουμε το αρομ. **šut**, **šutǎ**², το ρουμ. **ciut**, -ǎ³, αλβ. **shyt** "ο χωρίς κέρατα // κάθε ακρωτηριασμένο πράγμα"⁴ και το σλαβ. **šutǔ**⁵.

Σπαθά, του (st spradá· Βοβ.)

Περιοχή όπου βρισκόταν χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Σπαθά.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Σπαθάς** κι αυτό από το επαγγελματικό **σπαθάς**. "αυτός που κατασκευάζει σπαθιά".

Πβ. και το επών. **Σπαθιάς**, **Σπαθής**⁶, **Σπάθαρης**⁷, **Σπάθας**⁸, **Σπαθάρης** και **Σπάθης**⁹.

Σπαθάκη, του (st spradáċ· Λιασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι και κτήματα της οικογ. Σπαθάκη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Σπαθάκης** κι αυτό ή από το υποκορ. **σπαθάκι**, το ή από τα επών. **Σπάθας**, **Σπαθός**, **Σπαθής** ή **Σπάθης** και την ανθρωπωνυμική κατάλ. -άκης.

Σπανού, η Βρύση του (st vris t spanú· Μπ.)

Χτιστή βρύση που ονομάστηκε έτσι πιθανώς από κάποιον Σπανό που χρηματοδότησε την κατασκευή της.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ βρύση, η και το

-
1. Για τη λ. βλ. Ph. Malingoudis, "Bulgarische Lehnwörter im Dialekt des Dorfes Germas." *Linguistique Balkanique* xx⁴ (1977) 59.
 2. Papahagi 1161.
 3. Κοτολούλης 117.
 4. Γκύνης 417.
 5. Miklosich 345.
 6. Αντιχάρισμα 172, 174.
 7. Georgacas-McDonald 255.
 8. Μηνά, Μεγέθυνση 163 σημ. 2.
 9. Τριανταφυλλίδης 145-146, 45.

επών. Σπανός. Το επών. Σπανός από το κοινό ΝΕ επίθ. σπανός, ο¹.

Σπανού, η Λακκιά του (st laká t spanú· Κ.Σ.)

Ονομασία μικρής χαράδρας, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. λακκιά, η "η χαράδρα"² και το επών. Σπανός (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Σπάσμα, το (stu spázma· Αρτσ.)

Τοποθεσία πάνω από το δρόμο που οδηγεί από την Αρτσίστα προς το Βιτσικό, όπου παλιότερα υπήρχαν ποτιστικοί κήποι.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. σπάσμα, το κι αυτό από το ρ. σπάζω και την κατάλ. ουδ. -μα³. Δε θεωρούμε σωστή, τουλάχιστο για την περίπτωση μας, την άποψη του Θωμόπουλου⁴ ότι με το τοπν. Σπάσματα δηλώνονται τόποι "όπου ήταν αρχαία αγγειοπλαστεία", αφού η ανάμνηση θραυσμάτων από κεραμίδια, αγγεία κλπ. δεν υπάρχει, όπως θα ήταν φυσικό για μια περιοχή που καλλιεργούνταν πριν από 50 τουλάχιστο χρόνια. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι με τη λ. ονομάζεται μια περιοχή που παθαίνει καθιζήσεις, όπως συμβαίνει πράγματι για την παραπάνω θέση.

Βλ. και τοπν. Σπάσμα, το "ακαλλιέργητη τοποθεσία του Γαναδιού", Σπάσματα, τα "τοποθεσίες της Οξιάς και της Πουρνιάς" (Κόνιτσα)⁵ και Σπάσματα "βραχώδης ορμίσκος" (Κέως)⁶.

Σπήλαιο, το Κόκκινο (stu kókkinu spílú· Π.Σ.)

Ονομασία σπηλιάς σε κοκκινωπό βράχο.

Το περιφρ. τοπν. από το επίθετο κόκκινος και το κοινό ΝΕ σπήλαιο (<αρχ. σπήλαιον) με συνίζηση.

1. Βλ. και D.Georgacas, "Medieval and modern greek place names." BzN 14 (1963) 292 κεξ.

2. Μπόγκας 1 208.

3. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 417.

4. Θωμοπούλου, Τοπν. 7.

5. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 176.

6. Θωμοπούλου, Κέως 143.

Σπηλιά, η (st spí'a·Βραδ.)

Ονομασία της κατεξοχήν, της μεγαλύτερης σπηλιάς της περιοχής στη θέση Μέγας Λάγκος.

Από το κοινό ΝΕ σπηλιά, η.

Σπιτάκια, τα (sta sp'táka· Μον.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου, κοντά στο μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής, όπου πήγαιναν οι κάτοικοι της Βίτσας και του Μονοδενδρίου για να αποφύγουν τις ληστρικές επιδρομές.

Το τοπν. από το υποκορ. σπιτάκι, το.

Σπλόνια, τα (sta sp'lónia· Καπ.-Λιασκ.-Πάπ.)

Ονομασία θέσεων όπου ευδοκιμεί το φυτό που είναι γνωστό στο Ζαγόρι και με το όνομα γαλατσίδα.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το ουσ. σπλόνος, ο "είδος δηλητηριώδους φυτού που χρησιμοποιείται για δόλωμα ψαριών, ο φλόμος ή γαλατσίδα" (πβ. και ρ. σπλουνίζου "ψαρεύω με σπλόνο")¹. Κατά τον Χατζιδάκη² η λ. σπλόνος προέρχεται από το φλόμος με προθετικό s- (κατά τα: σβώλος, σκάθαρος, σκόνη κλπ.) και με ανομοιωτική τροπή του fl σε pl. Πβ. και τοπν. πλουμάρι που κατά τον Κουκουλέ³ προέρχεται από το πλόμος (<φλόμος) και την κατάλ. -άρι. Ο πληθυντικός σε ουδέτερο γένος σύμφωνα με τα: βάτος, ο - βάτα, τα, κόπος, ο - κόπια, τα κλπ. (βλ. Εισαγωγή 1.3223 3.).

Το τοπν. Σπλόνια συναντιέται επίσης και στο Ασπροπόταμο⁴.

Σποριά, η (st spur'gá· Καβ.)

Περιοχή με χωράφια δημητριακών.

1. Μπόγκας 1 360.

2. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 196.

3. Αθηνά 40 (1928) 206* για το τοπν. Πλουμάρι βλ. και Αμάντου, Γλωσσ.Μελ. 195 κεξ.

4. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 100.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. σπουριά, η "χώρισμα χωραφιού με αυλακιές για να στραγγίζονται τα νερά" και "μικρή έκταση αγρού διαχωρισμένη ολόγυρα με αυλακιές"¹ κι αυτό από ουσ. *σπορία με συνίζηση. Πβ. και τα κατωιταλ. sporia, spuria, spuria, sparia, sprija κλπ.²

Πβ. και τοπν. Σπουργιές, οι από την Παρνασσίδα³.

Σπυράκη, το Καρτέρι του (stu kartér t spirák' Δρ.)

Ονομασία καρτεριού και της ευρύτερης περιοχής, πιθανώς από κάποιον Σπυράκη που κυνηγούσε σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. από το προσηγ. καρτέρι, το (βλ. τοπν. Γελαδιά, το Καρτέρι στη στα Ε.Ε.) και το επών. Σπυράκης⁴ που προέρχεται από το υποκορ. βαφτ. Σπυράκης⁵ (<Σπύρος + υποκορ. κατάλ. -άκης).

Σπυρογιάννη, του (st spiruγán' Γ.)

Περιοχή όπου υπήρχε χωράφι της οικογ. Σπυρογιάννη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Σπυρογιάννης⁶ κι αυτό από τα βαφτ. Σπύρος και Γιάννης, όπου το β' είναι πατρωνυμικό, δηλ. "ο Σπύρος, ο γιός του Γιάννη". Πβ. για την όμοια συντακτική σειρά και τα μεσαιων. μητρων. Μιχαήλ ο υιός της Κοσμούς, Μιχαήλ της Ελένης κλπ.⁷

Σπυροκάπα, η (st spirukápa' Βραδ.)

Ονομασία απόκρημνου υψώματος απ' όπου, σύμφωνα με την παράδοση, γκρεμίστηκε κάποιος τσοπάνος Σπύρος και μόνο η κάπα του βρέθηκε στο ύψωμα.

Κατά τη γνώμη μας το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. *Σπυροκάπας κι αυτό από το βαφτ. Σπύρος και το επών.

1. Μπόγκας 1 361, 2 181' Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. G.Rohlf's, *Lexicon graecanicum Italiae inferioris*, Tübingen 1964 479.

3. Κόλιας 146.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Τριανταφυλλίδης 17, 177.10.

6. ΟΤΕ Αθ.

7. Αντιχάρισμα 192 κεξ.

Κάπας < κάπα, η¹ (πβ. και τα σύνθετα επών. Σπυρομίλιος, Σπυρο-
νίκος, Σπυρονάσης κλπ.) με μεταπλασμό από σύγχυση του εμπρόθ.
αρσεν. άρθρου στη γεν. με το εμπρόθ. θηλ. άρθρο στην αιτ. ενι-
κού (**st spirukápa** =στου Σπυροκάπα ή στη Σπυροκάπα). Αποτέλεσμα
του μεταπλασμού είναι η εκ των υστέρων δημιουργία της παράδοσης
για τη δικαιολόγηση της ονομασίας του τόπου.

Σπυρούση, η Ράχη του (st raχ t špirúš' Μπάγ.)

Ονομασία υψώματος, άγνωστο για ποια αιτία.

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με το κοινό ΝΕ ράχη, η και
το επών. Σπυρούσης. Το επών. Σπυρούσης από το βαφτ. Σπύρος και
την κατάλ. επών. -ούσης².

Σταγκούκως, της (stš stangúkus' Λιασκ.)

Ονομασία αρκετά ειτεταμένου, σχεδόν επίπεδου βοσκολίβαδου,
όπου είχε τα ζώα της κάποια Σταγκούκω.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Σταγκούκω το οποίο
προέρχεται από το επών. Σταγκούκος και την ανδρων. κατάλ. -ω. Το
επών. Σταγκούκος προέρχεται από το επών. Στάγκος³ (<λατ. stancus
"κουρασμένος"⁴ απ' όπου το αρομ. stǎngu, -gǎ και το ρουμ. stîng, -gǎ
"ο αριστερόχειρας"⁵) και την υποκορ. κατάλ. -ούκος (<λατ. -ucus απ'
όπου αρομ. και ρουμ. κατάλ. -uc⁶) με την οποία παράγονται πολλά
προσωπωνύμια στα Ελληνικά: π.χ. Αγγελούκος, Γιαννούκος, Πετρούκος κλπ.⁷

Σταθοκώστα, του (st staθukósta' Νεγ.)

Δάσος στη θέση Λιβάδι όπου κάποιος Νεγαδιώτης Ευστάθιος
Κώστας είχε κήπους.

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. Στάθης (<Ευστάθιος) και το επών.
Κώστας (<βαφτ. Κώστας).

-
1. Αντιχάρισμα 171.
 2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.
 3. ΟΤΕ Αθ.
 4. Meyer-Lübke, αριθμ. 8225.
 5. Parahagi 1113.
 6. Rușcariu, Deminutivsuffixe 138 κεξ.
 7. Σταμνόπουλος 116 κεξ.· Μηνά, Μεγέθυνση 79.

Στάλαινας, της (stɛs stálinas· Διασι.)

Ονομασία δάσους. Άγνωστη η αιτία που του έδωσε το όνομα κάποιας Στάλαινας.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Στάλαινα κι αυτό από το επών. Στάλας¹ (<στάλα, η "η σταγόνα" ή στάλα, η "η κατάσταση του σταλίζω"²) και την ανδρων. κατάλ. -αινα.

Σταματέως, της (stɛs stamatéus· Δρ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχαν κτήματα, ιδιοκτησία κάποιας Σταματέως.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Σταματέσω κι αυτό από το βαφτ. ή επών. Σταμάτης και την ανδρων. κατάλ. -έσω (πβ. τα Ηπειρωτ. ανδρων. Σπανέθου < Σπανός, Κοντέθου < Κοντός κλπ.³). Η ανδρων. κατάλ. -έσω πρέπει να αποσπάστηκε από επών. σε -έσης: π.χ. Σκιαδαρέσης, Λεμπέσης κλπ. απ'όπου με την ανδρων. κατάλ.-ω προήλθαν τα ανδρων. Σκιαδαρέσω, Λεμπέσω κλπ. Στα ανδρωνυμικά αυτά το -έσω θεωρήθηκε ως ξεχωριστή ανδρων. κατάλ. που αργότερα σχημάτισε ανδρωνυμικά και από επών. τα οποία δεν τελείωναν σε -έσης.

Σταμάτη, η Ράχη του (st raχ' t stamát· Λεσν.)

Ονομασία υψώματος άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ ράχη, η και το επών. Σταμάτης (<βαφτ. Σταμάτης).

Σταμπούλως, της (stɛs stambúlus· Καλ.)

Ενν. η κρανιά από την ύπαρξη του γνωστού δέντρου σε χωράφι που ήταν ιδιοκτησία κάποιας Σταμπούλως.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το ανδρων. Σταμπούλω κι αυτό από το επών. Σταμπούλης⁴ και την ανδρων. κατάλ.-ω.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Μπόγκας 1 445.

4. ΟΤΕ Αθ.

Το επών. Σταμπούλης από το τουρκ. Istanbul < Istanbul (εις την Πόλιν)+ κατάλ.-lu (ή -li, -li, -lü)¹. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής πρέπει να θεωρηθούν και τα επών. Σταμπολής², Σταμπολέλ(λ)ης, Σταμπολιάδης, Σταμπολίδης, κλπ.

Σταύραινας ο Φτελιάς, της (st̥s stávrinas tu ft̥iláˀ Καβ.)

Ονομασία περιοχής με πολλές φτελιές που ήταν ιδιοκτησία κάποιας Σταύραινας.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το ανδρων. Σταύραινα (<Σταύρος + ανδρων. κατάλ. -αινα) και το περιεκτ. φτελιάς, ο. Το περιεκτικό φτελιάς από το προσηγ. φτελιά, η (<πτελέα) και την περιεκτ. κατάλ. -ιάς, όπως αυτή εμφανίζεται στα προσηγ. πλατανιάς, πευκιάς κλπ. και στα τοπν. Φηγιάς, Πευκιάς, Πρινειάς κλπ.³.

Σταυριδάτσια, τα (sta stavrídátkaˀ Λιασκ.)

Τοποθεσία με χωράφια της οικογ. Σταυρίδη.

Το τοπν. από το επίθ. σταυριδάτιμος (<επών. Σταυρίδης + επιθετ. κατάλ. -άτιμος) κατά παράλειψη των ουσ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Σταυροδρόμια, τα (sta stavruδρόμιαˀ Ντ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου διασταυρώνονται δύο μονοπάτια.

Το τοπν. από το προσηγ. σταυροδρόμι, το. Ο πληθυντικός αναγικά προς τον πληθ. χωράφια.

Σταυροπήδισια, τα ή Σταυροπούργια, τα (sta stavrupíd̥gá ή sta stavrupírgáˀ Τσερβ.).

Σύμφωνα με την παράδοση, όταν είχε πέσει χολέρα στο χωριό, έθαψαν στη θέση αυτή ένα βόδι μαζί με το αλέτρι. Παράλληλα έκαναν σταυρούς με κατράμι σε όλες τις πόρτες για να αποτρέψουν την είσοδο της χολέρας στο χωριό.

1. Steuerwald 406ˀ Kissling 225 (2).

2. Τριανταφυλλίδης 28.

3. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 274-275.

Οι τύποι του παραπάνω τοπν. πρέπει να αποδοθούν στη μεσν. και νεότερη λ. σταυροπήγιο¹ που με τη λαϊκή παρετυμολογία έγινε Σταυροπήδι (α) και Σταυροπύργι (α).

Πβ. και τα επίσης παρετυμολογημένα τοπν. Σταυροπήκι και Σταυροπήχι από την Πελοπόννησο².

Σταυρός, ο (stu stavró· Αρτσ.-Βίτσ.- Δεμ.-Δρ.-Ι.-Καλ.-Καμν.- Διασκ.-Μπ.-Ντ.-Πέτρ.-Τζ.-Φλ.)- Σταυροί, οι (stɛs stavrús· Φλ.)

Συχνό τοπν. στο Ζαγόρι με το οποίο δηλώνεται: α) η διασταύρωση δρόμων ή μονοπατιών (Βίτσ.-Δεμ.- Ι.-Καμν.-Διασκ.-Μπ.-Ντ.-Τζ.) β) η ύπαρξη εικονισμάτων (Αρτσ.-Δρ.-Καλ.) και γ) το πέρασμα του Αγίου Κοσμά (Πέτρ.-Φλ.). Το τοπν. σε πληθ. αριθμό από το Φλαμπουράρι οφείλεται στην ύπαρξη στη θέση 4-5 σταυρών. Εκεί, σύμφωνα με την παράδοση, είχαν θάψει ισάριθμους κλέφτες τους οποίους είχαν σκοτώσει οι Τούρκοι (Φλ.).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ σταυρός, ο.

Στενό, το (stu stinó· Πέτρ.) - Στενά, τα (sta stiná· Τσεπ.)

Ονομασία στενής χαράδρας από όπου περνάει μονοπάτι (Πέτρ.)· θέση μέσα στη χαράδρα του Βίκου εκεί όπου οι πλευρές της πλησιάζουν πάρα πολύ η μια την άλλη.

Στενούρα, η (st stinúra· Μπ.)

Ευνοικία του χωριού στην οποία οδηγούσε ένας στενός δρόμος.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. στινούρα, η "ο στενός δρόμος, από τον οποίο μόλις μπορεί να περάσει ζώο φορτωμένο"³ (<στενό + κατάλ. -ούρα). Με τη λ. στο Ζαγόρι δηλώνουν επίσης το στενό διάδρομο που αφήνεται ανάμεσα σε δύο σπίτια από όπου τρέχουν τα νερά της βροχής.

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Georgacas-McDonald 258.

3. Μπόγκας 1 364.

Στένωμα, το (stu sténuma·Βίτσ.)

Ονομασία στενής διόδου ανάμεσα από δύο υψώματα.

Από το κοινό ΝΕ στένωμα, το (<στενώ).

Στερφόλακκα, η (st stirfólaka·Φλ.)

Τοποθεσία με μικρό λαγκάδι όπου στάλιζαν τα στέρφα πρόβατα.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. στέρφος "ο στείρος" (< αρχ. στέριφος· πβ. και Ηπειρωτ. στέρφα, τα "τα στείρα αιγοπρόβατα, σε αντίθεση με τα γαλάρια")¹ και το ουσ. λάκκα, η που είναι μεγεθυντικός τύπος του υποκορ. λακκί, το (<λάκκος, ο)². Βλ. και τοπν. Λάκκα, η (στα Ξ.Αλ.).

Στεφανή, η Ράχη του ή Στεφανή, ο Στάλος του (st raχ' t sti-faní ή stu stálu t stifaní·Διασκ.)

Διαφορετικές ονομασίες της ίδιας θέσης. Πρόκειται για ύψωμα στα μεγάλα δέντρα του οποίου ξεκούραζε το μεσημέρι τα πρόβατά του κάποιος Σαρακατσάνος κτηνοτρόφος Στεφανής.

Τα τοπν. είναι περιφρ. από τα κοινά ΝΕ ράχη, η και στάλος, ο αντίστοιχα και το επών. Στεφανής (<βαφτ. Στεφανής κι αυτό από το βαφτ. Στέφανος και τη χαϊδευτική κυρίων ονομάτων κατάλ. -ής: π.χ. Αγγελής, Γιωργής, Θεοδωής κλπ., κατάλ. η οποία προέρχεται από ουδ. υποκορ. σε -ι: π.χ. το Γιωργί, το Θεοωρί κλπ.³).

Στεφανούς, της (stɛs stifanús· Βιτσκ.)- Στεφανούς ο Στάλος της (stɛs stifanús tu stálu· Νεγ.).

Ονομασία χωραφιού ιδιοκτησία κάποιας Στεφανούς και της ευρύτερης περιοχής (Βιτσκ.)· περιοχή με ψηλά δέντρα που χρησίμευαν ως στάλος σε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Στεφ. Τσαταλοπούλου (Νεγ.).

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Μπόγκας 1 363· η λ. από τα ελληνικά ως δάνειο στα αρομ. και στα ρουμ. *sterp, stearpă* (Paparagi 1114· Κοτολούλης 459· *Pușcariu* 322) και στα αλβ. *shterpë-a* (Γκύνης 411).

2. Μηνά, Κάσος 73· Μηνά, Μεγέθυνση 41.

3. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στο λ. -ής

Το τοπν. από το Βιτσικό είναι κυριών. από το ανδρων. Στεφανού (<βαφτ. Στέφανος + ανδρων. κατάλ. -ού). Το τοπν. από τους Νεγάδες είναι περιφραστικό από το κοινό ΝΕ στάλος, ο και το ανδρων Στεφανού.

Στραβόλακα, η (st stránólaka·Καβ.-Καμν.)

Ονομασία λαγκαδιού στο σύνορο των χωριών Καβαλάρι και Καμνιά, από το γεγονός ότι δεν είναι ευθύ, όπως συνήθως, αλλά ελικοειδές.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. στραβός (<στρέφω) και το ουσ. λάκκα, η που είναι μεγεθυντικός τύπος του υποκορ. λακκί, το (<λάκκος, ο)¹.

Στρογγυλό, το (stu strugló· Μεσ.)

Περιοχή που οφείλει την ονομασία της στην ύπαρξη εκεί ενός κυκλικού χωραφιού.

Από το επίθ. στρογγυλός (<αρχ.στρογγύλος) κατά παράλειψη του ουσ. χωράφι, το.

Το τοπν. συναντιέται επίσης στην Πελοπόννησο και χαρακτηρίζει "βουνά" (6 φορές) και "χωριά" (2 φορές)· πβ. επίσης από την ίδια περιοχή τα τοπν.: Στρογγυλά, τα (3 φορές), Στρογγυλό καταράχι, Στρογγυλό κομμάτι, Στρογγυλό λαγκούλι, τα σύνθετα Στρογγυλόβουνο, Στρογγυλολάκκωμα, όπως και το επών. Στρογγυλός².

Στούπαινας, της (st̥s̥ stúpínas·Τζ.)

Ονομασία μοναστηριού σε υψόμετρο 1020 μ. στην πλαγιά του βουνού Μιτσικέλι προς τα Γιάννινα. Κατά τον Λαμπρίδη³ "το επώνυμον της Μονής ταύτης οφείλεται εις ανδρωνυμικόν γυναικός όνομα αγνώστου πατρίδος και καταγωγής, καταβαλούσης (1708) προς μετάθεσιν ταύτης τα χρειώδη εις της θέσεως "Πηγαδούλια" προς αποφυγήν δεινοπαθημάτων εις της διαβάσεως ατάκτου στρατού εις την νυν θέσιν"⁴.

1. Μηνά, Κάσος 73· Μηνά, Μεγέθυνση 41.

2. Georgacas-McDonald 260.

3. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α' 49, σημ. 2.

4. Περισσότερα για το μοναστήρι βλ. στου Τρ. Παπαζήση, "Το μοναστήρι της Στούπαινας" ΗΕ 28 (1979) 63 κεξ.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Στούπαινα κι αυτό από το επών. Στούπης και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. Στούπης προέρχεται μάλλον από το αλβ. *shtupë-a* "το στουπί //το πώμα"¹ (<λατ. *stuppa* < ελλ. στύπη)². Λιγότερο πιθανή η προέλευσή του από το επών. Στουπής (<κοινό ΝΕ στουπί, το)³ με ανέβασμα του τόνου. Όχι μόνο φωνητικά⁴ (*š-s*), αλλά και σημασιολογικά η προέλευση του επων. βρίσκεται πλησιέστερα στο αλβ. προσηγορικό το οποίο με τη σημασία "πώμα" μεταφορικά θα μπορούσε να χαρακτηρίσει έναν κοντό άνθρωπο (πβ. και το ταυτόσημο επών. *Τάπας*-βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Μ.- από τη φρ. "αυτός είναι τάπας", δηλ. κοντός).

Η λ. και στα αρομ. *stupã* "το γνάφαλο"⁵.

Συκιά, η (st ška' Τσερβ.)- Συκιές, οι (stɛs škes' Αρτσ.-Βιτσκ.)
Φυτών. τοπν. από την ύπαρξη στις θέσεις αυτές των γνωστών δέντρων
Από το κοινό ΝΕ *συκιά, η*.

Συμπάθα, η (st zbaða' Σοπ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει βρύση που έφτιαξε κάποιος Σοπο-
τσελίτης Συμπάθας.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Συμπάθας με μεταπλασμό κα-
τά το γένος της λ. βρύση, η. Το επών. Συμπάθας από την προστακτική
του ρ. συμπαθώ (πβ. και τα επών. *Αγνάντας, Γαργάλας, Γύρνας*⁶ κλπ.).

Σύνορα, τα Τρία (sta tría sínurá' Καλ.-Στ.-Φρ.)

Ονομασία θέσης όπου ενώνονται τα σύνορα των κοινοτικών περιο-
χών των χωριών Καλοτά, Στολοβό και Φραγκάδες.

Το περιφρ. τοπν. από το αριθμητικό *τρία* και το κοινό ΝΕ *σύνορο*, τι

1. Γκύνης 414.

2. Meyer, EW alb. Spr. 395.

3. Αντιχάρισμα 174.

4. Η ουρανικοποίηση του *s* πραγματοποιείται ορισμένες φορές στο Ζαγόρι κι όταν δεν ακολουθούν μπροστινά φωνήεντα (e,i): π.χ. *pašás* και όχι *pasás* (=πασάς), *špírus* και όχι *spírus* (=Σπύρος) κλπ.

5. Parahagi 1127.

6. Ανδριώτη, Συμβολή 397.

Συρμές, οι (stɛs sirmés· Βραδ.)

Πλαγιά αυλακωμένη από τη διάβρωση των βρόχινων νερών.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ συρμή, η (<σύρω) "η νεροσυρμή".

Συρτοπήγαδο, το (stu sirturíγadu· Τσερβ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχε πηγάδι. Τη λ. συρτοπήγαδο χρησιμοποιούσαν παλιότερα με τη σημασία "φρέαρ", από το γεγονός ότι το νερό του σύρεται με τον κουβά και την αλυσίδα ή την τριχιά, ενώ με τη λ. πηγάδι (πηγαδούλι κλπ.) ονομάζουν την πηγή νερού.

Το τοπν. από το προσηγ. συρτοπήγαδο, το κι αυτό σύνθετο από το σύρτης, ο "το σκοινί με το οποίο σέρνει κάποιος"¹ και το κοινό ΝΕ πηγάδι, το (υποκορ. του πηγή, η).

Σύσκια, τα (sta síská· Λιασκ.)

Ονομασία λαγκαδιού με πυκνή βλάστηση που είναι αδιαπέραστη από τις ακτίνες του ήλιου.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. σύσκιο, το "τόπος πυκνά σκιασμένος" κι αυτό από το επίθ. σύσκιος, -ο(ν)².

Σφεντάμι, το (stu sfindám· Καπ.-Τσεπ.) - Σφεντάνι, το (stu sfindán· Καβ.-Καμν.-Σκ.)

Περιοχές κατάφυτες από σφεντάμια.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το κοινό ΝΕ σφεντάμι, το (<*σφενδάμιον, υποκορ. του σφένδαμνος³). Ο τύπος του τοπν. με π ή ίσως οφείλεται σε επίδραση της αρομουν. στην οποία η τροπή π > π' είναι κανονική όταν ακολουθεί ε ή ι⁴ και όπου συναντιούνται οι τύποι sfindan και sfindane⁵.

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στη λ.

4. Κατσάνης 91-92 (πβ. και τα ελλην. δάνεια της αρομ. όπου m+i > π+i :ερημιά > ιρημιά, ζημιά > ζήμια, μούρα > ήρα, μαμμή > μανή) και 189·η τροπή π>π' πραγματοποιείται και στα ελληνικά ύστερα από k, t, θ (Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στο λ. ν).

5. Parahagi 1078.

Σφήνα, η (st sfína· Δρ.)

Τοποθεσία σε πλαγιά υψώματος με αμπέλια. Η ονομασία από το τριγωνικό σχήμα του τόπου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ σφήνα, η, λέξη που πέρασε ως δάνειο στα αρομ. (sfină) και στα αλβ. (sfinë-a)¹.

Πβ. επίσης τα τοπν. Σφήνα, Σφηνάριον, Σφηνωτόν² και το επών. Σφήνας³.

Σωκήπια, τα (sta sukíρχα· Σοπ.)

Περιοχή Α του χωριού με μικρούς κήπους.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. σωκήπι, το "το κηπάριον του αγροτικού σπιτιού"⁴ κι αυτό από το επίρρ. (έ)σω και το ουσ. κήπος που ως β'συνθετικό παίρνει την κατάλ. -ι⁵.

Σωρνάρι, το (stu šurnár· Π.Σ.-Τσερβ.)

Ονομασία περιοχών με πηγές των οποίων το νερό βγαίνει από σιδερένιο σωλήνα.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. σωληνάρι, το (υποκορ. του ουσ. σωλήν⁶) απ'όπου τύπος *σωνάρι', το σύμφωνα με το βόρειο φωνηεντισμό και τροπή του συμφων. συμπλέγματος ln σε m. Πβ. και επίρρημα **δουρνάρα** "ποταμηδόν" στην 'Ηπειρο⁷. Βλ. και τοπν. Παλιοσώρναρο, το στα Ε.Ε.

1. Parahagi 1078· Γκύνης 373.

2. Λεξ. ΔΚΟΕ 305.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Μπόγκας 1 377.

5. Ό,τι γίνεται στα ουσ. σε -ος, το ίδιο συμβαίνει και στα ουσ. σε -ο και σε -α τα οποία ως β'συνθετικά παίρνουν την κατάλ. -ι:π.χ. μήλο-χαμομήλι, νερό-κρουονέρι, δουλειά-μεροδούλι κλπ. (Βλ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ι).

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

7. Μπόγκας 1 358.

Ταγάρα, ο Γκρεμός του (stu grimó t taǵára· Καμν.)

Ονομασία απότομου υψώματος πάνω από το ποτάμι, όπου είχε χωράφια η οικογένεια Ταγάρα.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το ουσ. γκρεμός, ο και το επών. Ταγάρας κι αυτό από το μεγεθунт. таǵάρα, η (στην Ήπειρο "προσωνυμία γυναίκας με υπερβολικά μεγάλο κεφάλι"¹) < ταǵάρι, το (υποκορ. του ουσ. ταγή "σακκίδιο για την ταγή των ζώου"²) και την μεγεθ. κατάλ. -α.

Τασιούλα, του (st tašúla· Βοβ.)

Περιοχή με χωράφι της οικογ. Τασιούλα.

Κυριών. τοπν. από το επών Τασιούλας κι αυτό ή μητρων. από το θηλ. βαφτ. Τασιούλα³ (<βαφτ. Τάσιω + υποκορ. κατάλ. -ούλα) και την κατάλ. -ς για την ονομαστ. ενικού των επωνύμων⁴, ή από το αρσ. βαφτ. Τάσιος και τη μεγεθ. κατάλ. -ούλας⁵.

Τασιούλα, η Πηγή του (zd biǵí t tašúla· Πέτρο.)

Ονομασία πηγής άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ πηγή, η και το επών. Τασιούλας (βλ. προηγ. τοπωνύμιο).

Τασιούλα, η Ράχη του (st raǵ t tašúla· Μπάγ.)

Ονομασία υψώματος από το επών. κάποιου κτηνοτρόφου Τασιούλα που έβοσκε εκεί τα ζώα του.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ ράχη, η και το επών. Τασιούλας (βλ. προηγ. τοπωνύμιο).

1. Μπόγκας 1 379.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Αντιχάρισμα 195.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ς

5. Μπούτουρας 57· Μηνά, Μεγέθυνση 166.

Τασιουλάκη, το Καρτέρι του (st taʃlák tu kartér· Καβ.)

Τοποθεσία απ'όπου κυνηγούσε κάποιος κυνηγός με το όνομα Τασιουλάκης.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ καρτέρι, το και το βαφτ. Τασιουλάκης (<βαφτ. Τασιούλης ή Τασιούλας + την υποκορ. κατάλ. -άκης).

Τάσιως, της (stʃ táʃus· Διασκ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το βαφτ. Τάσιω κι αυτό από το Αναστασία¹ κατά τα πολλά θηλ. βαφτ. σε -ω.

Τάτσαινας, της (stʃ táʃsinas· Σκ.)

Ενν. το χωράφι. Τοποθεσία όπου υπήρχε ιδιοκτησία της οικογ. Τάτση.

Κυριών. τοπν. από το ανδρων. Τάτσαινα κι αυτό από το επών. Τάτσης και την ανδρων. κατάλ. -αινα.

Τάτση, του (st tats· Τσεπ.)

Περιοχή όπου χωράφι της οικογ. Τάτση.

Κυριών. τοπν. από το επών. Τάτσης κι αυτό από το βαφτ. Τάτσης που κατά τον Μπούτουρα² προέρχεται από το βαφτ. Τάσης (<Αναστάσιος) με τσιτακισμό.

Τάτση, η Ράχη του (st raχ' t tats· Νεγ.)

Ονομασία υψώματος, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ ράχη, η και το επών. Τάτσης (βλ. προηγ. τοπωνύμια).

1. Μπόγκας 1 448.

2. Μπούτουρας 57.

Τείχη, τα Πελασγικά (sta pilazgíká tíxí· Σκ.)

Σχετικά νεότερο τοπν. που δόθηκε σε τοποθεσία όπου υπάρχουν υπολείμματα τείχους με μεγάλους ογκόλιθους.

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με το επίθ. πελασγικός και το κοινό ΝΕ τείχος, το.

Τελέση, του (st tilés· Λεσν.)

Τοποθεσία όπου το σπίτι και τα κτήματα της οικογ. Τελέση.

Κυριών. τοπν. από το επών. Τελέσης κι αυτό πιθανώς από τους τύπους του μέλλοντα ή του αορίστου του ρ. τελώ, σύμφωνα με τα Βροντήσης, Γανώσης, Γελάσης, Γεράσης κλπ.¹.

Τζαρανίκως, της (stɛs dʒaraníkus· Νεγ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό Νεγάδες, όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι του Θεόδ. Τζαρανίνα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Τζαρανίκο κι αυτό από το επών. Τζαρανίκας και την ανδρων. κατάλ. -ω. Το επών. Τζαρανίκας προέρχεται από σύνθεση του επων. Τζάρας² (<αρομ. dzare "η αυγή")³ και το βαφτ. Νίκας (βλ. τοπν. του Νίκα στα Ε.Ε.).

Τζάχου, του (st dʒáχ· Λεσν.)

Ονομασία θέσης στην ευρύτερη περιοχή Σουρίνου από το επών. της οικογ. Τζάχου που είχε το σπίτι της εκεί.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Τζάχος κι αυτό από το επών. Ζάχος (<βαφτ. Ζάχος < Ζαχαρίας)⁴ με τροπή του z σε dʒ ή στα ελληνικά⁵ ή στα αρομ., όπου η παραπάνω τροπή πραγματοποιείται στα ελληνικά δάνεια όπως π.χ. άζυμα>adzîmä ζαρζαβούλης>dzardzavu-
li κλπ.⁶.

1. Ανδριώτη, Συμβολή 396.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Parahagi 520.

4. Τριανταφυλλίδης 12-13· Μπόγκας 1 128.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τζ.

6. Κατσάνης 108-109.

Τζιμοκάτια, τα (sta džimukátka· Μπάγ.)

Τοποθεσία ΝΑ του χωριού όπου παλιότερα υπήρχαν κτήματα της οικογ. Τζιμόκα. Σήμερα η περιοχή είναι δασωμένη.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. τζιμοκάτικος (<επών. Τζιμόκας + επιθετ. κατάλ. -άτικος). Το επών. Τζιμόκας από το επών. Τζίμας (<βαφτ. Τζίμας)¹ και τη ρουμαν. αρχής κατάλ. -ος που εμφανίζεται στα ελλην. με τους τύπους -όκης -όκας και -όκος και έχει όχι μόνο υποκοριστική, αλλά και μεγεθυντική και σχετλιαστική σημασία².

Τζουβάρα, του (st džunára· Μπάγ.-Τσερν.)

Ονομασία περιοχών από τα κτήματα των οικογενειών Τζουβάρα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Τζουβάρας κι αυτό από το επών. Τζόβας (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) και τη μεγεθυντική κατάλ. -άρας (πβ. τα μεγεθ. βαφτ. και επών. Θανασάρας, Αναγνωστάρας, Γιωργάρας, Κωστάρας, Κωνσταντάρας κλπ.)³ με στένωση του ά- του ο σε υ.

Τζουμπούνια, τα (sta džbúña· Βίτσ.)

Ψηλή και απόκρημη τοποθεσία κοντά στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται από τα Ηπειρωτ. τζούμπα, η ή τσόμπα, η "συστάδα από δέντρα πάνω σε μυτερή κορυφή βουνού // κορυφή βουνού"⁴ και την κατάλ. -ούνι⁵.

Βλ. και τοπν. Τσόμπα, η (στα Ε.Τ.) και Τσουμπάτια, τα (στα Ε.Ε.).

Τζουράτικα, τα (sta džurátka· Διασκ.)

Ονομασία περιοχής, ιδιοκτησία της οικογ. Τζούρου.

1. Τριανταφυλλίδης 14.

2. Rușcariu, Deminutivsuffixe 137· Σταμνόπουλος 116.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 167.

4. Μπόγκας 1 405 και 2 187.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.· Μηνά, Μεγέθυνση 106, σημ. 2.

Το τοπν. από το επίθ. **τζουράτικος** κι αυτό από το επών. **Τζούρος** και την επιθ. κατάλ. **-άτικος**.

Το επών. **Τζούρος** (και **Τζούρης** στα Γιάννινα) προέρχεται από το σλαβ. βαφτ. **Džuro** (<Γεώργιος)¹. Λιγότερο πιθανή η προέλευσή του από το αλβ. **curr-e** "αυτός που έχει κομμένα τα αυτιά"², λ. η οποία συναντιέται και ως επών. στα αλβανικά³.

Τόλη, το Εικόνισμα του (stu kónizma t tól' · Τσεπ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει εικόνισμα. Άγνωστη η αιτία που συνέδεσε την περιοχή με το όνομα κάποιου Τόλη.

Περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **εικόνισμα**, το και το βαφτ. (και επών.) **Τόλης** που είναι συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. **Αποστόλης**⁴.

Τουρκόδρομος, ο (stun durkódromu' Βίτσ.)

Ονομασία απόκρημνου μονοπατιού.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **τούρκος**, ο και το κοινό ΝΕ **δρόμος**, ο. Η λ. **τούρκος** ως α'συνθετικό δηλώνει ότι το β'συνθετικό προέρχεται, έχει σχέση με Τούρκους ή έχει τη σημασία της σκληρότητας και της αγριότητας⁵. Είναι άγνωστη η αιτία που προκάλεσε την ονομασία του τόπου.

Η λ. **τούρκος** είναι συχνή στα τοπν. ως α'συνθετικό: π.χ. **Τουρκοκόκκαλο**, **Τουρκόλαικα**, **Τουρκομνήματα**, **Τουρκοπήδημα**, **Τουρκόπορος**, **Τουρκόραχη**, **Τουρκοτσίπουρο** κλπ.⁶.

1. Malingoudis, Studien 162.

2. Akademia e Shkencave, Fjalor 234.

3. Πρέπει να διαχωρισθούν από το επών. **Τζούρος** τα επών. **Τζουράς** που πρέπει να σχετιστεί με το τουρκ. **cura** "μικρή κιθάρα με δύο ή τρεις χορδές // είδος μικρού γερακιού" (Τριανταφυλλίδης 44,75) και το **Τσούρης** (<Ηπειρωτ. **τσούρης** "σκωπτική προσωνομμία των Γιαννιωτών από τους Ζαγορήσιους" και "ονομασία των κατοίκων της Παραμυθιάς" - Μπόγκας 1 406 και 2 192).

4. Μπούτουρας 88.

5. Δημητράκου, Λεξ., στο λ. τουρκο-.

6. Georgacas-McDonald 265.

Τουρκοπήγαδα, τα (sta turkuriǵada· Κ.Σ.)

Ονομασία τριών πηγαδιών στον κάμπο των Κάτω Σουδενών, στο Βαρκό, απ'όπου μέχρι πριν λίγα χρόνια υδρευόταν το χωριό.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. τούρκος (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το κοινό ΝΕ πηγάδι, το (και -πήγαδο στη σύνθεση).

Τραγάνα, η (zd dragána· Ντρ.)

Ονομασία περιοχής γυμνής και άγονης.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. τραγάνα "έδαφος πετρώδες και άγονο"¹ και "το ξερικό, το κατωφερικό αμπέλι" (Ήπ.)², "πλατιά ύφαλος πετρώδης βυθός της θάλασσας" (Κάρπ.-Σέριφος)³. Το προσηγ. τραγάνα πρέπει να θεωρηθεί μεγεθ. τύπος του υποκορ. τραγάνι, το (<τράγανον "χόνδρος") ή του τραγανή (ενν. γη) με την προσθήκη της μεγεθυντ. κατάλ. -α⁴. Πβ. επίσης τα κατωιταλικά traganó "σκληρός, άγονος", triganó "άγονος" (Βονα) και traganu "χαλιότοπος" (Reggio)⁵.

Τραγάνια, τα (sta tragániá· Ντρ.)

Ονομασία καρτεριού σε περιοχή με τριμμένη γαλαζόπετρα.

Το τοπν. προέρχεται ή από το προσηγ. τραγάνι, το (βλ. προηγούμενο τοπν.) ή κυριών. από το επών. Τραγάνης⁶ με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Τραγάν(η) > Τραγάν(ι), το > Τραγάνια, τα.

Τραγάνως το Σφεντάμι, της (stɛs tragánus tu sfindám· Σκ.)

Τοποθεσία όπου υπάρχει μεγάλο σφεντάμι σε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Τραγάνη.

Το περιφρ. τοπν. από το ανδρων. Τραγάνω (<επών. Τραγάνης + ανδρων. κατάλ. -ω) και το προσηγ. σφεντάμι, το (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.).

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Μπόγκας 1 391.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 99· Μηνά, Συμβολή 53.

4. Γεωργακά, Συμβολή 47-48· του ίδιου, Beiträge I 377· του ίδιου, Place and other names ZfB 3 66-67· Μηνά, Μεγέθυνση ό.π.

5. Χ. Συμεωνίδη, Οι Τσάκωνες και η Τσακωνιά, Θεσσαλονίκη 1972 127.

6. ΟΤΕ Αθ.

Τραγούδες, οι (stɛs traγúdis· Μπάγ.)

Τοποθεσία με αμπέλια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Τραγούδας¹ με μεταπλασμό από σύγχυση της εμπροθ. γεν. του αρσεν. με την εμπροθ. αιτιατ. του θηλ.: **στ(ου) Τραγούδα** > **st traγúδα** > η Τραγούδα και Τραγούδες αναλογικά προς τα πολλά αμπέλια της περιοχής· πβ. και τη φρ. **έχυ traγúδα**, δηλ. "έχω αμπέλι στη θέση Τραγούδα". Το επών. Τραγούδας από την προστ. τραγούδα του ρ. τραγουδώ σύμφωνα με τα Αγνάντας, Γαργάλας κλπ.²

Τράφα, του (st tráfa· Λ.)

Ονομασία χωραφιού και της ευρύτερης περιοχής από το επών. του ιδιοκτήτη του.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τράφας που προέρχεται από το ουσ. *τάφρα, η (με μετάθεση του r), λέξη που είναι μεγεθυντικό του υποκορ. ταφρί (<τάφρος)³ με τη μεγεθυντική κατάλ.-α κατά το σχήμα:καρφί-κάρφα, κλουβί-κλούβα κλπ.⁴

Βλ. και επόμενο τοπωνύμιο.

Τράφος, ο (stun dráfu· Πάπ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπάρχει βρύση και άλλοτε υπήρχε καλλιεργήσιμη περιοχή, ανεβαίνοντας προς τη Ραδόβολη.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ τράφος, ο "το χαντάκι" (μεσν. τράφος < αρχ. τάφρος με μετάθεση του υγρού και αλλαγή του γένους αναλογικά προς τα ταυτόσημα λάκκος, βόθρος)⁵. Από τα ελλην. η λ. στις νοτιοσλαβ. γλώσσες trapъ "όρυγμα, λάκκος"⁶ στα αρομ. trap "χαράδρα, φαράγγι"⁷ και αλβ. trap "λάκκος"⁸.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Ανδριώτη, Συμβολή 397.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 49.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 41.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

6. Miklosich 360.

7. Papanagi 1191.

8. Meyer, EW alb. Spr. 434.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην Πελοπ.: Τράφος, ο (5 φορές) και Τράφοι, οι¹. Πβ. και τα σλαβ. αρχής Τράπιτσα (Πελοπ.), Τράπα (Σιδερόκαστρο-Τριφυλία), βουλγ. **Трапа, Трапето, Трапане**, σερβοκρ. **Трапи, Трапи́** κλπ.²

Τραχανά, του (st traخانά'Βίτσ.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου. Το επών. Τραχανάς είναι γνωστό στο χωριό. Είναι άγνωστη η αιτία της ονομασίας.

Κυριών. τοπν. από το επών Τραχανάς³ κι αυτό από το κοινό ΝΕ τραχανάς, ο.

Πβ. και τοπν. του Τραχανά το σκότωμα (Ολυμπία)⁴.

Τρεμπέλαινας το Αλώνι, της (stς tribélinas t alón' Σκ.)

Τοποθεσία όπου άλλοτε υπήρχε ιδιόκτητο αλώνι της οικογ. Τρεμπέλη.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το ανδρων. Τρεμπέλαινα (< επών. Τρεμπέλης + ανδρων. κατάλ. -αινα) και το κοινό ΝΕ αλώνι, το. Για το επών. Τρεμπέλης βλ. σχετικό τοπν. στα Ξ.Α.

Τριανταφυλλιές, οι (stς trandafilés' Τσερβ.)

Περιοχή με χωράφια όπου υπήρχε μια μεγάλη άγρια τριανταφυλλιά. Το τοπν. αναφέρεται με τον τύπο Τριανταφυλλιά σε διαθήκη⁵.

Φυτών. τοπν. από το κοινό ΝΕ τριανταφυλλιά, η με έγκρουση του *i* στο φωνηεντ. σύμπλεγμα *ia*. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα πολλά χωράφια της περιοχής.

Τρίστενο, το (stu trístinu)

Επίσημη ονομασία του χωριού Ντρεστενίκο (βλ. για το τοπν. στα Ξ.Σ.). Από το τοπν. Ντρεστενίκο προέρχεται το τοπν. Τρίστενο

1. Georgacas-McDonald 267.

2. Malingoudis, Studien 113.

3. Τριανταφυλλύδης 57,85.

4. Georgacas-McDonald 267.

5. ΗΕ 23 (1974) 615.

από παρετυμολογία προς το τρία στενά σημασία που δεν ανταποκρίνεται προς την πραγματικότητα.

Τρίστεργια, τα (sta trístirgá·Κ.Σ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου σμίγουν τρία μονοπάτια.

Το τοπν. είναι σύνθετο με α'συνθετικό το τρισ-(<αρχ. επίρρ. τρις) και το ουδ. του επιθ. στέριος, -ια, -ιο (από το στέρεος, -α -ο με συνίζηση κι αυτό από το στερεός, -ά, -ό(ν) με ανέβασμα του τόνου, όπως τα καθαρός-καθάριος, κρυφός-κρύφιος κλπ.)¹. Το επίρρ. τρις ως α'συνθετικό, που είναι συχνό και στην ΑΕ (πβ. εξώλης-τρισεξώλης, όλβιος-τρισόλβιος κλπ.), επιτείνει τη σημασία του β'συνθετικού: π.χ. κατάρatos-τρισεκατάρatos, άθλιος-τρισαθλιος, μακαριστός-τρισεκακαριστός, βαθύς-τρίσβαθος και τρισβαθα κλπ.².

Τρόχαλα, τα (sta tróchala· Λεσν.)

Ονομασία βραχώδους υψώματος.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ τρόχαλο, το (και τρόχαλος, ο) "λίθος ακανόνιστος ιδιαιτέρως επί των λίθων των εκ θρύψεως βραχωδών τόπων των ορέων"³ <αρχ. επίθ. τροχαλός, -ή -όν⁴ (<ρ. τρέχω) "ο τρέχων, ο ταχέως κυλινδούμενος" και μετγν. "στρογγύλος, κυκλικός"⁵. Με την τελευταία σημασία η λ. συναντιέται στην Ήπειρο, όπου τρόχαλο, το "πέτρα αποστρογγυλωμένη από τα νερά"⁶.

Πβ. και τα τοπν. Τρόχαλος, ο "...από τα πολλά χαλίκια" (Ναύπακτος)⁷, Τρόχαλος, ο, Τρόχαλοι, οι, Τροχαλιάς, ο, Τροχάλια, τα, Τροχαλιά, η (4 φορές), Τροχαλάκια, τα (Πελοπ.)⁸ και Τροχάλακας

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. στέριος.

2. Ι. Καλιτσουνάκι, "Επταδικαί έρευναι." Αθηνά 33 (1921) 107 κεξ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 135.

5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

6. Μπόγκας 1 395.

7. Θαν. Παπαθανασοπούλου, "Τοπωνύμια της Περίστας Ναυπακτίας." περιοδ. Διαλεκτική, τεύχ. 8-10 (Φεβρ.-Απρ.1966) 19.

8. Georgacas-McDonald 269.

(Μεσσηνία)¹.

Τροχός, ο (stun druxó· Ι.-Πέτρ.) - Τροχός Μαχαλάς, ο (stun druxó maçalá· Καπ.).

Τοποθεσίες σε ρέματα με μεγάλες πέτρες, γνωστές και με τη λ. ακόνια, όπου οι υλοτόμοι ακόνιζαν τα τσεκούρια τους (Ι.-Πέτρ.)· ονομασία του επάνω μαχαλά του χωριού από την ύπαρξη εκεί μιας μεγάλης πλάκας, όπου τρόχιζαν μαχαίρια, τσεκούρια κλπ. (Καπ.).

Τα τοπν. προέρχονται από το κοινό ΝΕ τροχός (<αρχ. τροχός < τρέχω)². Πβ. από το αρχ. τροχός και ρ. τροχίζω "βασανίζω // εφοδιάζω με τροχούς // περιστρέφομαι ως τροχός" απ'όπου η σημασία "ακονίζω" στα ΝΕ³.

Η λ. είναι συχνή ως τοπν. και χαρακτηρίζει θέσεις όπου υπάρχει πλάκα κατάλληλη για : ακόνισμα⁴. Στο περιφρ. τοπν. από το Καπέσοβο η λ. τροχός ως παράθεση του ουσ. μαχαλάς, δηλ. "ο μαχαλάς, η συνοικία που είναι στη θέση Τροχός".

Το ίδιο τοπν. Τροχός, ο συναντιέται και στην Τριφυλία (2 φορές)⁵.

Τρύπα, η (zd drípa· Καβ.- Λεσν.-Μπάγ.-Φρ.) - Τρύπες, οι (stis trípis·Α.Μ.)

Τοποθεσία όπου στο έδαφος υπάρχει βαθύ άνοιγμα (Καβ.)· ονομασία τοποθεσίας στη θέση Σμίξη, της οποίας η εδαφολογική διαμόρφωση δε δικαιολογεί την ονομασία της (Μπάγ.)· θέση ΒΔ της τοποθεσίας Μνήμα του Τάπα, όπου ανάμεσα στις οξιές υπάρχουν τρεις μεγάλοι βράχοι. Στον έναν απ'αυτούς υπάρχει καλοφτιαγμένη τρύπα, όπου σύμφωνα με την παράδοση, οι κλέφτες στούμπιζαν το μπαρούτι (Φρ.)· περιοχή με σπηλιές. (Α.Μ.).

1. Μηνά, Μεγέθυνση 158.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Π. Γρύσου, "Δασική Λαογραφία." ΗΕ 18 (1969) 53.

5. Georgacas-McDonald 269.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ τρύπα, η (<αρχ. ρ. τρύω).

Το τοπν. από την Μπάγια οφείλεται στο γεγονός ότι εκεί νεαρός Νεγαδιώτης, μεθυσμένος, είχε βιάσει μια γριά. Στις επιτιμήσεις των χωριανών για την πράξη του απάντησε: "Τρύπα δεν είχε κι αυτή;". Αναφέρω το παραπάνω γεγονός που συνδέεται με την ονομασία του τόπου, γιατί νομίζω ότι αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της δυσκολίας που παρουσιάζει ορισμένες φορές η ερμηνεία των τοπωνυμίων. Έτσι, ενώ ετυμολογικά το τοπν. προέρχεται από το ουσ. τρύπα, η, η εδαφολογική διαμόρφωση δε δικαιολογεί την ονομασία του τόπου. Αν δεν διετηρείτο στη μνήμη των συγχρόνων το περιστατικό που αναφέρθηκε παραπάνω, η ερμηνεία του τοπν. θα ήταν ελλιπή.

Τσαγκαράτικα, τα (sta tʃangarátka· Τζ.)

Περιοχή όπου υπήρχαν χωράφια της οικογ. Τσαγκάρη.

Το τοπν. από το επίθ. τσαγκαράτικος κι αυτό από το επών. Τσαγκάρης και την επιθ. κατάλ. -άτικος.

Τσαγκάρη, του (st tʃangár· Ι.-Φλ.)

Ονομασία θέσεων από τις ιδιοκτησίες των οικογ. Τσαγκάρη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Τσαγκάρης κι αυτό από το επαγγελματικό τσαγκάρης "ο παπουτσής". Από τα ελλην. η λ. δάνειο και στα αρομ. tʃîngar¹.

Τσακάτικα, τα (sta tʃakátka· Ντ.)

Τοποθεσία, όπου υπήρχαν ιδιοκτησίες της οικογ. Τσάκου, επών. που σώζεται μόνο στο τοπν., αφού πριν μερικές γενιές μέλος της οικογ. έγινε παπάς με τον τίτλο του οικονόμου και έκτοτε τα μέλη της οικογ. Τσάκου είναι γνωστά με το επών. Οικονόμου.

Το τοπν. από το επίθ. τσακάτικος κι αυτό από το επών. Τσάκος και την επιθ. κατάλ. -άτικος. Το επών. Τσάκος προέρχεται α-

1. Papahagi 1225.

πό την προστακτική τσάκω του ρ. τσακώνω κατά τα: αγνάντα-Αγναν-
τας, γαργάλα-Γαργάλας, κατέβα-Κατέβας κλπ.¹.

Τσάκου, το Καρτέρι του (stu kartér t tʃák' Ντ.)

Περιοχή, όπου υπήρχε καρτέρι στο οποίο συνήθιζε να κυνηγάει κάποιος Τσάκος.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ καρτέρι, το και το επών. Τσάκος (για το επών. βλ. τοπν. Τσακίτικα, τα στα Ε.Ε.).

Τσαννάδες, οι (stʃ tʃanádʲis' Λιασι.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός.

Ήδη ο Λαμπρίδης² αναφέρει: "Η κωμόπολις αυτή . . . απε-
τελέσθη εκ του κυρίως Λιασκοβεσίου...και εκ των τμημάτων των
Φραγκάδων ως του Στροπέτσικο και Τσαννάδων".

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Τσάννας
(ή Τσιάννας)³ και την κατάλ. -άδες του πληθυντικού με την οποία
δηλώθηκαν αρχικά τα μέλη της οικογ. Τσιάννα ή Τσάννα και έπει-
τα τα χωράφια, τα κτήματα και γενικά ο τόπος όπου αυτά ήταν εγ-
κατεστημένα (για την κατάλ. βλ. στο τοπν. Μηλιωτάδες, οι στα Ε.Ε.).
Το επών. Τσάννας (ή Τσιάννας) είναι μητρωνυμικό από τον τύπο της
Άννας (ο γιός)³.

Από τον πληθυντικό Τσαννάδες και επών. Τσανάδης⁴ πβ. και ε-
πών Θωμάδης⁵ (<Θωμάδες < Θωμάς), Σκουφάδης⁴ (<Σκουφάδες < Σκουφάς
κλπ.).

Τσαπίσματα, τα (sta tʃapízmata' Βιτσι.)

Τοποθεσία στο χείλος της χαράδρας του Βίκου, όπου ανάμεσα α-
πό τα βράχια υπάρχουν μικρές καλλιεργήσιμες εκτάσεις, όπου το α-
λέτρι δεν μπορούσε να οργώσει, αλλά μόνο το τσαπί να τσαπίσει.

1. Ανδριώτη, Συμβολή 397.

2. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 61

3. ΟΤΕ Αθ. Αντιχάρισμα 196.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Τριανταφυλλίδης 100.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ τσάπισμα, το που είναι μεταρρηματικό ουσ. του ρ. τσαπίζω (<τσάπα, η + κατάλ. -ίζω)¹.

Τσαπουρνιά, η (zd d̥zarurhá· I.) - Τσαπουρνιές, οι (sts t̥sarurhées· Σκ.).

Τοποθεσίες με άγρια αγκαθερά δεντράκια με μικρούς γαλαζόμαυρους και στρογγυλούς καρπούς.

Φυτών. τοπν. από το ουσ. τσαπουρνιά, η (και τσαπρουνιά, η) "το φυτό προύμνη η ακανθώδης (prunus spinosa) / το φυτό κράταιγος η μονόγυνος (crataegus monogyna)"² κι αυτό από το αρομ. t̥sarurhã "το αγριοδαμάσκηνο" ή t̥sarurhu "η αγριοδαμασκηνιά"³ και τη δηλωτική φυτών ελλην. κατάλ. -ιά (<-έα). Το τοπν. από την Ιτέα σε περιληπτικό ενικό.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται επίσης στην Παρνασσίδα⁴, στο Ξηρόμερο⁵ και με τους τύπους Τσαμπουρνάρι στα Τρίκαλα⁶ Τζαπουρνίτσα στη Χαλκιδική⁷. Πβ. και επών. (από εθνικό) Τσαπουρνιώτης⁸.

Τσεπέλοβο, το (stu t̥ʒipéluvu)

Το μεγαλύτερο και πολυανθρωπότερο από τα χωριά του Ζαγορίου, διοικητικό κέντρο της περιοχής επί Τουρκοκρατίας. Ο κάτοικος t̥ʒipiluníts (=Τσεπελοβίτης), t̥ʒipilunítsa (=Τσεπελοβίτισσα).

Κατά τον Λαμπρίδη⁹ το τοπν. Τσεπέλοβο ερμηνεύεται ως "χω-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 37,41.

3. Parahagi 1214' Pascu 74' όχι σωστή, κατά τη γνώμη μου η ετυμολογία της λ. που προτείνει ο Αντ.Μπουσμπούκης από το *ακανθά-προυνο > *κανθάπρουνο > τσάπρουνο > τσάπουρνο (βλ.Αντ.Μπουσμπούκη, "Τοπωνύμια από την Πιάλεια Τρικάλων." ΛΔ 15 (1985) 17.

4. Κόλιας 149.

5. Απ.Σκυροπούλου, "Λαογραφικά διάφορα του Βασιλοπούλου Ξηρομέρου." Διλεκτική, τεύχ. 1 (Μάης 1965) 34.

6. Βλ.Μπουσμπούκη, ό.π.

7. Αντ.θαβώρη, "Τοπωνύμια από το Λιβάδι της Χαλκιδικής. "Χρονικά της Χαλκιδικής τεύχ. 5 (1963) 121.

8. ΟΤΕ Αθ.

9. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 89.

ρίον υπό μαχαιράδων και ουχί εις μαχαιράν ανήκον", ενώ σε σημείωση "...κατ' άλλους δε η λέξις είναι τουρκική σημαίνουσα τόπον πλήρη χόρτων". Κατά τον Vasmer¹ προέρχεται από κύριο όνομα τουρκοταρικής αρχής και τη σλαβ. κατάλ. -ονο.

Κατά τη γνώμη μας το τοπν. προέρχεται από το επών. Τσεπέλης (πβ. και Τσεπελίδης, Τσεπέλογλου)² και τη σλαβ. αρχής κατάλ. -ονο η οποία έγινε παραγωγική στα ελληνικά³ και σχημάτισε τοπν. από ελληνικής αρχής επών., όπως: Γιαννάκοβο, Γραμματίκοβο, Νίκοβα, Νίκοβο κλπ.⁴ Το επών. Τσεπέλης προέρχεται από το τουρκ. *çepel* "βρόμιος, ρυπαρός // καός, δυσάρεστος"⁵, λ. που εμφανίζεται και σε νοτιοσλαβ. τοπν. όπως: σερβοκρ. *Čepelica*, *Čepelovac*, βουλγ. *Čepelare*⁶ και το υδρων. *Čepelska reka*⁷.

Τσέτσινας, της (sts tsetsinas' Μπ.)

Δασωμένη έκταση στις πλαγιές μικρού λόφου της ευρύτερης περιοχής Πιτούρα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Τσέτσινα το οποίο προέρχεται από το επών. Τσέτσης (βλ. τοπν. Τσέτση, του στα Ε.Σ.) και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας του τόπου.

Τσεφάτικα, τα (sta tšifátka' Νεγ.)

Μικρό δασωμένο ύψωμα Α του χωριού. Το επών. Τσέφας εξακολουθεί και σήμερα να υπάρχει στο χωριό.

Το τοπν. από το επίθ. τσεφάτικος κι αυτό από το επών. Τσέφας και την επιθετ. κατάλ. -άτικος. Το επών. Τσέφας προέρχεται από το Τσέφος με εναλλαγή της κατάλ. σύμφωνα με τα: Δήμος-Δήμας, Νάκος-Νάκας, Νίκος-Νίκας, Μίχος-Μίχας, Ντάνος-Ντάνας, Γιέκος-Γιέκας κλπ.

1. Vasmer 55.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 97.

4. Georgakas, Beiträge II 418.

5. Steuerwald 176.

6. Vasmer, ό.π.

7. Duridanov 113.

κι αυτό από το Στέφος (<Στέφανος¹) με τροπή του συμφων. συμπλέγματος *st* σε *ts* κατά το *ατάσθαλος > άτσαλος, στυλώνω > τσουλώνω κλπ.*²

Τσίβαινας, της (*sts tsívinas*·Νεγ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχαν ιδιοκτησίες της οικογ. Τσίβα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Τσίβαινα κι αυτό προέρχεται από το επών. Τσίβας³ και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. Τσίβας από το επών Σίβας (και Σίβης) με τροπή του *s* σε *ts* στη συμμοφορά με το αρσ. άρθρο στη γεν. ενικού τ(ου) Σίβα > *tsína* > *tsína* > *tsínas*. Το επών Σίβας από το σλαβ. *sinŭ* "ο σταχτής, ο ψαρής"⁴ απ'όπου και το προσηγ. *σίβας, ο, λ.* που χρησιμοποιείται ιδιωματικά για να χαρακτηρίσει μόνο ζώα ιδιαίτερα μουλάρια και άλογα (Ήπειρος, Βελβεντό, Δωρίδα)⁵.

Τσίγκαινας, της (*sts tsígíinas*· Τσερβ.)

Ονομασία υψώματος απέναντι από τη θέση Καλύβια. Άγνωστη η αίτια που έδωσε στον τόπο το όνομα της οικογ. Τσίγκα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Τσίγκαινα το οποίο προέρχεται από το επών. Τσίγκας και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. Τσίγκας από το επών. Τσίγκος⁶ (<κοινό ΝΕ τσίγκος <ιταλ. *zinco*)⁷ με εναλλαγή της κατάλ. κατά τα Τσέφος-Τσέφας, Μίχος-Μίχας κλπ. (βλ. τοπν. Τσεφάτια, τα στα Ε.Ε.).

1. Μπούτουρας 82.

2. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στο λ. τσ.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Miklosich 297.

5. Μπόγκας 1 344, 2 177· Meyer NS II 57.

6. ΟΤΕ Αθ., όπου καταγράφονται πολυάριθμα επώνυμα και με τους δύο τύπους.

7. Τριανταφυλλίδης 132, 133· Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ.

Τσιγκρί, η Χούνη στο ή Τσιγκριά, τα (st χun stu t̥sigrí ή sta t̥sigriá·Βραδ.)

Τοποθεσία με στενά μονοπάτια απ'όπου περνούν οι βοσκοί με τα γίδια, ενώ δεξιά κι αριστερά υπάρχει γκρεμός.

Το τοπωνύμιο εκφέρεται και περιφραστικά (με το ουσ. χούνη, η- βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε. - και το ουσ. τσιγκρί, το) και μονολεκτικά σε πληθ. αριθμό από τα πολλά μονοπάτια που υπάρχουν στο μέρος.

Η λ. τσιγκρί, το είναι υποκορ. του θηλ. τσίγκρα, η "η ελαφρή παγωνιά"¹ κατά το σχήμα βάρκα-βαρκί, βέργα-βεργί, γούλα-γουλί κλπ.² κι αυτό είναι μεταρρηματικό ουσ. από το ρήμα τσιγκρίζει "παγώνει ο τόπος ελαφρά"³ κατά το σχήμα: ανασαίνω-ανάσα, απλώνω-άπλα κλπ.⁴

Πβ. και επών. Τσιγκρής⁵.

Τσικάτσια, τα (sta t̥škátka·Βραδ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχαν τα κτήματα της οικογ. Τσίκα.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. τσικάτικος κι αυτό από το επών. Τσίκας και την επιθ. κατάλ. -άτικος. Το επών. Τσίκας προέρχεται από το ουσ. τσίκα, η "η καπνοσύριγγα των χασισοποτών"⁶ ή από το Ηπειρωτ. τσίκα, η "ο σπινθήρας από τα κάρβουνα (και επίρρ. τσίκα "λίγο")⁷ τα οποία πρέπει να συναφθούν ή με το ιταλ. *cicca* "κομμάτι καπνόφυλλου // το καπνομάσημα // το αποτσίγαρο" ή με τα ιταλ. δάνεια της αλβανικής: *çikë* "λίγο" και *çikë-a* "το κομματάκι // η σπίθα"⁸.

1. Μπόγκας 2 252.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 38 κεξ.

3. Μπόγκας, ό.π. 'για το ρ. τσιγγρώνει βλ. Φ.Κουκουλέ, "Συμβολή εις την Μεσαιωνικήν Ελληνικήν Λαογραφίαν." Αθηνά 26 (1914-15) 142-143.

4. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 76.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Μπόγκας 1 400.

8. Γκίνης 73· Meyer, EW alb. Spr. 447.

Δε νομίζουμε ως ορθή την απόδοση του επών. κατευθείαν στα αλβ. *çikë-a* "ο φυλλόπνευστος ή φυλλοσκοπός, μικρό πτηνό" κλπ.¹.

Τσικογιάννη, του (st *çikuján*· Λεσν.)

Δασωμένη τοποθεσία όπου υπήρχε το καλύβι της οικογ. Τσικογιάννη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τσικογιάννης κι αυτό σύνθετο από το θηλ. βαφτ. *Τσίκω*² (από το επών. *Τσίκος*) και το αρσ. βαφτ. *Γιάννης*, δηλ. "η *Τσίκω* η γυναίκα ή η θυγατέρα του *Γιάννη*", από το επών. Τσικογιάννης (βλ. τοπν. *Καληγιώργια*, τα και *Μαργιάννη*, του στα Ε.Ε.). Πβ. και μητρων. επών. *Ελενογιάννης*³. Το επών. Τσικογιάννης δε θα μπορούσε να προέλθει από σύνθεση του επών. *Τσίκος* και του βαφτ. *Γιάννης* γιατί σ' αυτή την περίπτωση η σύνθεση θα ήταν βαφτ.+επών. (βλ. τοπν. *Ανοιξαγγέλη*, του και σημ. 1 στα Ε.Ε.).

Τσιμοφάγης, ο (stun *çzimufái*· Νεγ.)

Ονομασία περιοχής η οποία, σύμφωνα με την παράδοση, οφείλει την ονομασία της στο γεγονός ότι βρέθηκε νεκρός εκεί κάποιος με το παρατσούκλι Τσιμοφάγης επειδή αγαπούσε πολύ τις τσίμες, είδος μικρού ψαριού της λίμνης των Ιωαννίνων.

Το τοπν. προέρχεται από το παρατσούκλι Τσιμοφάγης με αποβολή του μεσοφωνηεντικού γ. Το Τσιμοφάγης προέρχεται από το τσιμοφάγος με εναλλαγή της κατάλ. -ος με την -ης, όπως αυτό συμβαίνει και στα *Ξυλοφά(γ)ης* < *Ξυλοφάγος*, *τριχοφά(γ)ης* < *τριχοφάγος*, *χαραμοφά(γ)ης* < *χαραμοφάγος* κλπ. Το τσιμοφάγος είναι σύνθετο με ασυνθετικό το Ηπειρωτ. τσίμα, η "η μαρίδα της λίμνης των Ιωαννίνων"⁴ και β' συνθετικό το -φάγος (< αρχ. -φάγος).

1. Τριανταφυλλίδης 78.

2. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 100.

3. Τριανταφυλλίδης 108.

4. Μπόγκας 1 401.

Τσιμή, η Καψάλα του (zd garzála t tšmi· Φρ.)

Δασωμένη περιοχή που ήταν ιδιοκτησία της οικογ. Τσιμή.

Το τοπν. είναι περιφραστικό από το προσηγ. καψάλα, η (βλ. και τοπν. Καψάλα, η στα Ε.Ε.) και το επών. Τσιμής. Το επών. Τσιμής πρέπει να αποδοθεί στο Ηπειρωτ. τσιμί, το "το μικράκι"¹ λ. που πρέπει να θεωρηθεί υποκορ. του προσηγ. τσίμα, η "το τελευταίο άκρο, το τέλος κάποιου πράγματος"² (ιταλ. cima "η άκρα, η κορυφή").

Τσίμπα, η (st tšimba· Μακρ.)

Τοποθεσία με χωραφίες και μεγάλο δάσος.

Το τοπν. κατά τη γνώμη μας πρέπει να σχετιστεί με το Ηπειρωτ. τσίμπα, η "είδος πουλιού, ο σπίνος"³ κι αυτό μεταρρημ. ουσ. από το ρ. τσιμπώ (πβ. και Ηπειρωτ. τσίμπα, η "ο βώλος του κεριού στο παιγνίδι τσίμπες // το ράμφος του πουλιού"⁴ κατά το σχήμα πεινώ-πείνα, διψώ-δίψα, γεννώ-γέννα κλπ.⁵ Πβ. και τσίμπος, ο "το δυνατό τσίμπημα, η ισχυρή τσιμπιά"⁶ που είναι μεγεθυντικό του τσίμπα κατά τα κούτλα-κούτλος, κάψα-κάψος, μούλα-μούλος κλπ.⁷

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην Τριφυλία⁸.

Τσίρα, του (st tšira· Τσερν.)

Ονομασία θέσης με ψηλά δέντρα, όπου κάποιος κτηνοτρόφος Τσίρας στάλιζε τα πρόβατά του.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τσίρας⁹.

1. Μπόγκας 2 252.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Μπόγκας 1 401.

4. Μπόγκας 2 69.

5. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1 76-77.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Μηνά, Μεγέθυνση 57.

8. Georgacas-McDonald 271.

9. ΟΤΕ Αθ.

Το επών. Τσίρας προέρχεται από το επών. Τσίρος με αλλαγή της κατάλ. -ος (πβ. τα συχνά ζεύγη επών. της ίδιας ετυμολογικής αρχής με διαφορετικές καταλήξεις): α) -ος, -ας: Ψύλλος- Ψύλλας, Βέλος- Βέλας, Ζάρος-Ζάρας, Ντούρος-Ντούρας κλπ. β) -ος, -ης: Αδάμος-Αδάμης, Βαΐτσος-Βαΐτσης, Μπέλος-Μπέλης, Τσίτσος-Τσίτσης, Χούπος-Χούπης κλπ.) γ) -ης, -ας: Γιάκης-Γιάκας, Μπούρης-Μπούρας, Ρούκης-Ρούκας, Ντούλης-Ντούλας, Παμπούκης-Παμπούκας κλπ.)¹. Το επών. Τσίρος από το κοινό ΝΕ τσίρος, ο "το άπαχο ξερό σκουμπρί // μετφ. ο λιπόσαρκος", λ. που σύμφωνα με τον Φιλήντα² προέρχεται από το ουσ.κη-ρίς, η "είδος ψαριού".

Τσιρογιάννη, του (st t̥siruyán̆ Λεσν.)

Ενν. η σπηλιά, όπου συνήθως διανυκτέρευε κάποιος Τσιρογιάννης που ήταν κυνηγός αγριόγιδων.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τσιρογιάννης κι αυτό σύνθετο από το προσηγ. τσίρος, ο (πβ. και τα επών. Τσίρος και Τσίρας³) και το βαφτ. Γιάννης.

Τσιρόνια, τα (sta t̥sirón̆ă Σκ.)

Τοποθεσία με αμπέλια από το επών. του ιδιοκτήτη τους.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Τσιρόνης με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Τσιρών(η) > Τσιρόν(ι), το και Τσιρόνια, τα αναλογικά προς τους πληθ. κτήματα, αμπέλια κλπ. Το επών. Τσιρόνης προέρχεται από το Ηπειρ. προσηγ. τσιρόνι, το "είδος μικρού ψαριού ή το τσιρόνι, το "ο γρύλος, το τριζόνι"⁴.

Πβ. και τοπν. Τσιρόνια, τα (2 φορές) και Τσερόνια του Βαγγέλη από την περιοχή της Κόνιτσας⁵.

Τσίταινας, της (st̥s̆ t̥sítinas̆ Νεγ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό όπου παλιότερα υπήρχε το σπίτι της οικογ. Τσίτα.

-
1. Βλ. Τριανταφυλλίδη και Α. Κολύτση, *Περί των κυρίων ονομάτων και των επωνύμων των Κυπρίων*, εν Αθ. 1964 στα σχετικά λήμματα.
 2. Φιλήντα, *Γλωσσογν.* 3 221.
 3. Βλ. προηγούμενο τοπν.
 4. Μπόγκας 1 402 και 2 191.
 5. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα* ΗΧ 13 184.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Τσίταινα κι αυτό από το επών. Τσίτας και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το επών. Τσίτας (πβ. και επών. Τσίτος με αλλαγή της κατάλ.) προέρχεται από το κοινό ΝΕ τσήτα, η "το κόσκινο" (<σήτα < σήθω)¹ απ'όπου και οι σημασίες "ξύλο με το οποίο κρατιέται κάτι τεντωμένο / διχάλα ως υποστήριγμα των κλαδιών του αμπελιού / ξύλινος πήχυς κατά μήκος των σανίδων της οροφής"².

Τσούβαλη, η (zd ἄζύναΙ* Καπ.)

Ονομασία βρύσης με λιγοστό νερό την οποία έκτισε το 1781 ή το 1789 ο Καπεσοβίτης άρχοντας Καραμεσίνης³.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Τσούβαλης με μεταπλασμό αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση, η. Το επών. Τσούβαλης από το επών. Τσούβαλος⁴ με αλλαγή της κατάλ. κι αυτό από το προσηγ. τσούβαλος, μεγεθ. του ουδ. τσουβάλι, το⁵ (<τουρκ. çuval). Κατά το ίδιο σχήμα:τσουκάλι-τσούκαλος⁵ - επών. Τσούκαλος και Τσούκαλης⁴, τσακάλι-τσάκαλος⁵ - επών. Τσάκαλος και Τσάκαλης⁴ κλπ.

Τσουκνίδα, η (zd τ्सुकνίδα* Βίτσ.)

Τοποθεσία στη θέση Βουνό, όπου υπάρχει σε αφθονία το γνωστό πώδες φυτό.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ τσουκνίδα, η σε περιληπτικό ενικό.

Τσουκνίδια, τα (sta τ्सुकνιδά* Λιασκ.)

Με το όνομα είναι γνωστή μια μεγάλη επίπεδη επιφάνεια γεμάτη με τσουκνίδες.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. τσίτα, η

3. ΝΕ 10 (1961) 484* Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 103.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 83.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το τσουννίδι, το υποκορ. του κοινού ΝΕ τσουννίδα, η.

Πβ. και επών. Τσουννίδης².

Τσούλας, ο Λάκκο - (stu láku tʃúla' Λιασκ.)

Ονομασία λαγκαδιού μέσα στο χωριό από το όνομα κάποιας Τσούλας που είχε το σπίτι της εκεί.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το προσηγ. λάκκος, ο (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το βαφτ. Τσούλα. Το βαφτ. Τσούλα πρέπει να θεωρηθεί συγκεκομμένος τύπος του βαφτ. Αλεξούλα με τροπή του ks σε ts³. Πβ. και βαφτ. Τσάντρα < Αλεξάνδρα⁴.

Τσουλούς, ο Λάκκος (stu laku tʃulús' Μαν.)

Ονομασία μικρής χαράδρας άγνωστο για ποια αιτία.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ λάκκος, ο και το ανδρων. Τσουλού, το οποίο προέρχεται από το επών. Τσούλας (μητρων. από το βαφτ. Τσούλα - βλ. προηγούμενο τοπν.) ή από τα επών. Τσούλης ή Τσούλος (βλ. τοπν. Τσούλια, τα στα Ε. Αρ.) και την ανδρων. κατάλ. -ού⁵.

Τσουμπάτικα, τα (sta tʃumbátka' Κ.Σ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό όπου το σπίτι και τα υποστατικά της οικογ. Δριγκοπούλου, γνωστής στο χωριό με το παρατσούκλι Τσούμπας.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. τσουμπάτικος κι αυτό από το παρατσούκλι Τσούμπας (απ' όπου και επών. Τσούμπας⁶) και την επιθετ. κατάλ. -άτικος. Το παρατσούκλι Τσούμπας από το Ηπειρωτ. τσούμπα, η (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Τ.).

1. Για την κατάλ. βλ. Χατζιδάκη, Γλωσσολογικά έρευνα 418' Στ. Μάνεση, "Η κατάλ. -ύδω ως περιληπτική εν τοπωνυμίοις." ΛΔ 4 (1942-48) 149 κεξ' Μηνά Μεγέθυνη 175.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τσ, όπου τα παραδείγματα ξέπαπας > τσέπαπας, ξύγγλα > τσύγγλα κλπ.

4. Μπόγκας 1 450.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

6. ΟΤΕ Αθ.

Τσούπρες, οι (stɤ tɤúpris' Στ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί καρπώνυμο από το Ηπειρωτ. τσούπα, η "μάζα από πυκνές ρώγες σταφύλι"¹ με ανάπτυξη ενός φθόγγου r αναλογικά προς τα τσούπα, η - τσούπρα, η "το κορίτσι" (<αλβ. tɤupa και tɤuprë αντίστοιχα)².

Τσουρλωτάδες, οι (stɤ tɤurlutádis' Καπ.)

Άλλη ονομασία της θέσης Κεφάλια (με το όνομα αυτό συνηθίζεται η θέση στο χωριό Μπάγια), όπου ψηλά, σε οξυκόρυφους βράχους, υπάρχουν αποστρογγυλωμένες πέτρες που μοιάζουν με κεφάλια ανθρώπων.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. προσηγ. τσούρλα, η (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.), την επιθετ. κατάλ. -ωτός > τσουρλωτός "οξυκόρυφος"³ και την τοπν. κατάλ. -άδες που προστίθεται σε οικογενειακά για να δηλώσει αρχικά τα μέλη μιας οικογένειας και έπειτα το μέρος όπου αυτά κατοικούν⁴. Εδώ το τοπν. Τσουρλωτάδες χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει τον τόπο όπου "κατοικούν", υπάρχουν, οι οξυκόρυφοι βράχοι.

Φανίκα ο Μύλος (st faníka tu mílu' Φρ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχε ο ιδιόκτητος μύλος κάποιου Φανίκα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Φανίκας το οποίο είναι

1. Μπόγκας 2 192.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στις λ.

3. Μπόγκας 1 406 στο λ. τσούρλα, η.

4. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 84-86.

μητρωνυμικό από το βαφτ. **Φανίκα** (<βαφτ. Φανή + υποκορ. κατάλ. -ίκα¹).

Πβ. και τα μητρων. επών. **Φανής** και **Φανίτσας**².

Φανίκου, του (st faník' Μπάγ.)

Δασωμένη έκταση ΒΑ του χωριού.

Κυριών. τοπν. από το βαφτ. **Φανίκος**³ κι αυτό από το βαφτ. **Φάνης** (<θεοφάνης) και την υποκορ. κατάλ. -ίκος.

Φατσίνας, της (stɛs fatɕínas' Μπάγ.)

Ονομασία βρύσης η οποία περιβάλλεται από μια μεγάλη βασι-
νιά. Σύμφωνα με την παράδοση από εκεί έπαιρναν νερό οι κλέφτες.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. **βατσίνα**, η με τροπή του ν σε f, όπως αυτή συναντιέται στα: **καλύβη** > **καλύφη**, **Καραβάς** > **Καραφάς**, **κόλλυβα** > **κόλλυφα** κλπ.⁴ Το προσηγ. **βατσίνα**, η πρέπει να θεωρηθεί μεγεθ. τύπος του ουσ. **βάτσινο**, το "το βατόμουρο" με την προσθήκη της μεγεθ. κατάλ. -α και κατέβασμα του τόνου σύμφωνα με τα: **άλογο-αλόγα**, **άνδηρο-αντήρα**, **κόκκαλο-κοκιάλα** κλπ.⁵.

Φίκα, του (st fíka' Φλ.)

Περιοχή όπου υπήρχε ιδιοκτησία κάποιου Στάθη που είχε το παρατσούκλι **Φίκας**. Το τελευταίο επικράτησε σε τέτοιο βαθμό ώστε οι χωριανοί του δε θυμούνται το πραγματικό του επώνυμο.

Το τοπν. είναι κυριών. από το παρατσούκλι **Φίκας** κι αυτό μητρων. από το βαφτ. **Φίκα** που είναι συγκεκριμένος τύπος (απλολογία) του βαφτ. **Φιφίκα**⁶. Πβ. και επών. **Φίκας**⁷, όπως και τα μεγεθ. **Φίκαρης** (<**Φίκας** + μεγεθ. κατάλ. -αρης⁸) και **Φίκουρας** (<**Φίκας** + μεγεθ. κατάλ. -ουρας⁸).

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

2. Αντιχάρισμα 195.

3. Ρεμπέλης 253.

4. Χρ. Παντελίδου, **Φωνητική**, εν Αθήναις 1929 36.

5. Μηνά, **Μεγέθυνση** 46-47.

6. Μπούτουρας 99.

7. ΟΤΕ Αθ.

8. Μηνά, **Μεγέθυνση** 188, 162 αντίστοιχα.

Φλαμπουράρι, το (stu flamburár)

Ένα από τα χωριά του ανατολικού βλαχόφωνου Ζαγορίου. Ο κάτοικος flamburaríts (=Φλαμπουραρίτης), flamburarítsa (=Φλαμπουραρίτισσα). Κατά τον Weigand¹ το χωριό παλιότερα ήταν γνωστό με το αρομ. όνομα **Floro**.

Το τοπν. ίσως κυριών. από το επών. **Φλαμπουράρης** είτε από το επαγγελματικό (απ'όπου και το επών.) **φλαμπουράρης** (<φλάμπουρο, το + κατάλ. -άρης) με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) **Φλαμπουράρ(η) Φλαμπουράρι, το**. Πβ. και το αρομ. **flamburar** "ο σημαιοφόρος"³ (< αρομ. **flambura** "η σημαία" + κατάλ. -ar(i)⁴).

Φονικά, τα (sta funká· Τσεπ.)

Ονομασία τοποθεσίας, που, σύμφωνα με την παράδοση, οφείλεται στο ότι εκεί είχαν αλληλοσκοτωθεί, με τα ψαλίδια που κούρευαν τα πρόβατά τους, δύο αδέρφια.

Το τοπν. προέρχεται από το ουσιαστικοποιημένο επίθετο **φονικό**, το "ο φόνος, η ανθρωποκτονία"⁵ (<επιθετ. **φονικός**, -ή, -ό < φόνος + επιθ. κατάλ. -ικός).

Με το ίδιο τοπν. είναι γνωστά: α) δάσος στο Γαναδιό β) τοποθεσία στο Κεράσοβο (Κόνιτσα) γ) θέση στο Κωστήτσι (Καστανοχώρια)⁶ και δ) θέση στην Κέω⁷ και σε ενικό αριθμό **Φονικό**: α) 5 φορές στην Πελοπόννησο⁸ β) δύο φορές στην Κέω⁷ και γ) στους Μελισσουργούς (Άρτα)⁶.

Φονίσκας, το Ρέμα της (stu réma ts funískas· Ντομπρ.)

Ονομασία λαγκαδιού στο οποίο με τις βροχοπτώσεις του χειμώνα δημιουργείται πολύ ορμητικός χείμαρρος.

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με το κοινό ΝΕ **ρέμα**, το και το θηλ. βαφτ. **Φονίσκα** κι αυτό από το **Φόνη** (<Περσεφόνη⁹) και την υ-

1. Weigand, Aromunen I 1-3.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Papanagá 333.

4. Για την κατάλ. βλ. Jordan, Topogr. român. 112 κελ.

5. Λεξικό, λέξ., σπ. 1.

6. Γεωγραφικό, Κόνιτσα ΝΧ 19 193.

7. Γεωγραφικό, Κέως 154-155.

8. Georgacas-McDonald 273.

9. Μορφολογία 44.

ποκορ. κατάλ. -ίσα (αρσεν. -ίσος)¹.

Φούφως, της (stɛ fufus' Νεγ.)

Ονομασία λαγκαδιού με μικρό γκρεμό όπου έπεσε και σκοτώθηκε η γυναίκα κάποιου Φούφη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. Φούφω κι αυτό προέρχεται από το επών. Φούφης και την ανδρων. κατάλ. -ω. Το επών. Φούφης (και Φούφας στο χωριό Ντρεστενίκο) μάλλον προέρχεται από το κοινό ΝΕ φουφού, η "το κινητό πύραυλο" (<τουρκ. fufu) με αναβιβασμό του τόνου².

Πβ. και τοπν. Φούφας, ο από την Τριφυλία³.

Φραγκάδες, οι (stɛ fragádis)

Ένα από τα χωριά του Ζαγορίου, που, σύμφωνα με τον Λαμπρίδη⁴, συνοικίστηκε από κατοίκους των χωριών Τσανάδες, Στρομπέτσι-κο, Χριστοφόρου και Λίνου. Ο κάτοικος fragadýts (= Φραγκαδιώτης), fragadýtsa (= Φραγκαδιώτισσα).

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Φράγκος και την κατάλ. -άδες, αναλογικά προς τα επών. σε -άς, -ας κλπ. (βλ. τοπν. Μηλιωτάδες, οι στα Ε.Ε.), με την οποία δηλώθηκαν αρχικά τα μέλη μιάς οικογένειας και αργότερα ο τόπος όπου αυτά ήταν εγκατεστημένα⁵. Το επών. Φράγκος από το εθνικό Φράγκος "Ξένος, όχι ντόπιος // καθολικός, όχι ορθόδοξος" (<μεσν. Φράγκος < λατ. Francus)⁶.

Φράγκας το Σιάδι, της (stɛ frágas tu šad' Λιασκ.)

Ονομασία αρκετά εκτεταμένου βοσκοτόπου στο σύνορο των χωριών Λιασκοβέτσι και Γρεβενίτι που ήταν ιδιοκτησία της οικογ. Φράγκα.

1. Για την κατάλ. βλ. Φ. Κουκουλέ, "Αι υποκοριστικά καταλήξεις -ίσος, -ίσκιον εν τη Μεσαιωνική και Νέα Ελληνική." Αθηνά 41 (1929) 179-195.

2. Αντιχάρισμα 202.

3. Georgacas- McDonald 276.

4. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 59.

5. Κ. Αμάντου, "Τοπωνυμικά Σύμμεικτα." Αθηνά 22 (1910) 190-191.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και σχηματίζεται με το κοινό ΝΕ σιάδι, το και το ανδρων. Φράγκα. Το ανδρων. Φράγκα σχηματίζεται χωρίς την προσθήκη μιας από τις καθιερωμένες ανδρων. κατάλ.¹ από το επών. Φράγκας² (<λάτ. Franca).

Πβ. και τοπν. Φράγκα, η στην επαρχία Πυλίας³.

Φράγκου τα Αμπέλι, του (st frag t ambél' Κ.Σ.)

Θέση όπου είχε αμπέλι η οικογ. Φράγκου. Το επών. αναφέρεται από τον Λαμπρίδη⁴ στα Κάτω Σουδενά.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ αμπέλι, το και το επών. Φράγκος (βλ. και τοπν. Φραγκάδες στα Ε.Ε.).

Φράγκως το Αμπέλι, της (st's frágus t ambél' Πέτρ.)

Ονομασία περιοχής από την ιδιοκτήτρια αμπελιού που της είχαν δώσει το παρατσούκλι Φράγκω επειδή φορούσε φράγκικα ρούχα και όχι την τοπική ενδυμασία της ζαγορήσιας γυναίκας.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ αμπέλι, το και το παρατσούκλι Φράγκω που είναι ανδρων. από το κοινό ΝΕ Φράγκος⁵ και την ανδρων. κατάλ. -ω.

Φραγμένο, το (stu fragménu' Α.Μ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε αμπέλι με περίφραξη σε αντίθεση με τα άλλα αμπέλια της περιοχής.

Το τοπν. προέρχεται από τη μετχ. παθητ. παρακ. φραγμένο του ρ. φράσσομαι κατά παράλειψη του ουσ. αμπέλι, το.

Φροξυλιά,η (st frukslía' Φρ.)

Ονομασία βρύσης από την ύπαρξη παλιότερα στη θέση μιας φροξυλιάς.

1. Τριανταφυλλύδης 119.

2. Βλ. και ΟΤΕ Αθ.

3. Georgacas-McDonald 276.

4. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 147.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το κοινό ΝΕ φρο-
ξυλιά, η "είδος δέντρου, η κουφοξυλιά, ο σαμπούκος" κι αυτό ή
από το αφρο-ξυλιά (<αφρός + ξύλο) ή από το αλαφρο-ξυλιά¹.

Φρύδι, το (stu friδ' Πέτρ.)

Τοποθεσία στην κορυφή της ευρύτερης θέσης Λιβάδι, όπου υ-
πάρχει μια σειρά από βράχους που μοιάζει με φρύδι.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ φρύδι, το.

Πβ. και τοπν. Φρύ, το "παραθαλάσσιο χωριό της Κάσου"².

Φτελιάδια, τα (sta ftiιάδγα' Αρτσ.-Καβ.-Μπάγ.-Τσερβ.)

Περιοχές όπου αναπτύσσεται το γνωστό δέντρο φτελιάς.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το Ηπειρωτ. ουσ.
φτελιάδι, το "η φτελιά"³ κι αυτό από το κοινό ΝΕ φτελιά, η (<
πτελέα) και την παραγωγική κατάλ. -άδι (<μετγν. και μεσν. υπο-
κορ. κατάλ. -άδιον)⁴.

Φτελιάς, ο (stu ftiιά' Ντρ.)

Ονομασία δάσους από φτελιές.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ φτελιά, η και την πε-
ριεκτική κατάλ. -ιάς, όπως τα: Πευκεάς, Δαφνεάς, Κουμαρεάς κλπ.⁵.
Βλ. και τοπν. Σταύραιννας, ο Φτελιάς της, στα Ε.Ε.

Φτέρη, η (st fter' Αρτσ.-Βοβ.-Δεμ.- Ι.-Καβ.-Καμν.-Τσερν.)-
Φτέρες, οι (stɛ fteris' Α.Μ.-Βίτσ.-Κουκ.-Μεσ.-Σοπ.-Κ.Σ.-Π.Σ.).

Φυτών. τοπν. που χαρακτηρίζουν περιοχές όπου ευδοκιμεί το
γνωστό φυτό.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ φτέρη, η. Ο τύπος των
τοπν. σε ενικό χρησιμοποιείται με περιληπτική σημασία.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μηνά, Κάσος 116.

3. Μπόγκας 2 196.

4. ΙΛΝΕ, στο λ.

5. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 177, 273-274' του ύδου, Γλωσσολογικά μελέται, Αθήναι
1901 20-21.

Φτέρες, οι Μακρινές (st̥s makrinés t̥s ftéris' Σοπ.)

Ονομασία τοποθεσίας κατάφυτης με φτέρες ανάμεσα από τις θέσεις Μεσοβέζικα και Διχαλωτή. Το τοπν. σε αντιδιαστολή προς το τοπν. Φτέρες που βρίσκεται πλησιέστερα προς το χωριό.

Το περιφρ. τοπν. από το επίθ. μακρινός και το ουσ. φτέρη, η (βλ. προηγ. τοπν.).

Φτούμια, τα (sta ftúmia' Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. πρέπει μάλλον να θεωρηθεί κυριών. και να σχετιστεί με το βαφτ. Ευθύμης (<Ευθύμιος>), > *Φθύμης (με αποβολή του e-) > *Φτύμης (με ανομοιωτική τροπή του συμφων. συμπλέγματος fθ σε ft πβ. Ευθυμία > Φτυμία¹, Ευθαλία > Φταλία² κλπ.) > *Φτούμης με τροπή του í σε u μέσα στη λ., τροπή που είναι συνηθισμένη στα ΝΕ από την επίδραση γειτονικών υγρών, χειλικών, υπερωικών, χειλικών ή οδοντικών συμφώνων³). Από το βαφτ. *Φτούμης με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Φτούμη > Φτούμ(i), το προήλθε το παραπάνω τοπν. στον πληθ. αναλογικά προς τον πληθ. αμπέλια.

Φυτώριο, το (stu fitóriu' Καλ.)

Σχετικά καινούριο τοπν. που οφείλεται στην ύπαρξη φυτωρίου. Από το κοινό ΝΕ φυτώριο, το.

Φωτίτσας, το Εικόνισμα της (stu kónizma t̥s futítsas' Καλ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχει εικόνισμα κοντά στο χωράφι κάποιας Φωτίτσας.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ εικόνισμα, το και το βαφτ. Φωτίτσα το οποίο, σύμφωνα με τον Μπούτουρα, προέρχεται από το βαφτ. Φωτή και την υποκορ. κατάλ. -ίτσα⁴.

1. Α. Κολύτση, Περί των κυρίων ονομάτων και των επωνύμων των Κυπρίων, εν Αθήναις 1964 29.

2. Μπόγκας 1 444.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

4. Μπούτουρας 99.

Χαβάρα, η (st χανάρα· Καπ.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου, στενή και κλεισμένη δεξιά κι αριστερά από κατακόρυφους βράχους.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ χάβος, ο (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και τη μεγεθ. κατάλ. -άρα¹.

Χάβος, ο (stu χάνυ· Τσεπ.)

Ονομασία απόκρημνης και σκοτεινής τοποθεσίας με βαθειά χαράδρα.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. χάβος, ο "το βαθύ φαράγγι"² κι αυτό από το κοινό ΝΕ χάβος, το (<αρχ. χάος, το με ανάπτυξη μεσοφωνηεντ. ν)³ και αλλαγή του γένους κατά τα: το πάθος - ο πάθος, το τέλος - ο τέλος, το δέντρο - ο δέντρος κλπ.⁴.

Χαβωμένο, η Βρύση στο (st vris stu χανυμένου· Βραδ.)

Ονομασία πηγής χαμηλά, μέσα στη χαράδρα του Βίκου.

Το τοπν. προέρχεται από τη μετχ. παθητ. παρκ. χαβωμένος του Ηπειρωτ. ρήματος χαβώνομαι "μένω με ανοιχτό στόμα από φόβο"⁵ κι αυτό από το χάβος, ο (<ΑΕ χάος, το με ανάπτυξη του μεσοφωνηεντικού ν) + κατάλ. -ώνω. Την ουσιαστικοποιημένη μετχ. στο ουδέτερο γένος (χαβωμένο, το) χρησιμοποιούν στο Βραδέτο με τη σημασία "γυναικείο αιδούο" προς το οποίο μοιάζει η παραπάνω θέση. Πβ. και την ίδιας ετυμολογ. αρχής ταυτόσημη λ. χαβιά, η που χρησιμοποιούν στη συνθηματική τους γλώσσα οι γύφτοι στην περιοχή της Κόνιτσας⁶.

1. Μηνά, Μεγέθυνση 115 κεξ.

2. Μπόγκας 1 423.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Χατζιδάκη, ΜΝΕ 2 47 κεξ.

5. Μπόγκας 1 424.

6. Αν. Ευθυμίου, "Οι γύφτοι (ρώμηδες) της επαρχίας Κονίτσης και η συνθηματική των γλώσσα." ΗΕ 3 (1954) 483.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πέτρα, η και το επών. Χαντόλιος. Το επών. Χαντόλιος (πβ. και επών. Χαντόλιας)¹ προέρχεται από το Ηπειρωτ. χαντόλιας, ο "ο γίγας"².

Χαρβάδες, οι (stɤ χαρνάδισ' Λ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Χάρβας³ και την κατάλ. -άδες, δηλωτική του τόπου όπου ήταν εγκατεστημένα τα μέλη της οικογένειας που δηλώνεται στο θέμα. Το επών. Χάρβας προέρχεται από το επών. Χάρμπας³ με λόγιο εξελληνισμό (b > v) και το τελευταίο από το προσηγ. χάρμπα, η⁴, μεγεθυντ. του ουσ. χαρμπί, το "είδος διακοσμητικού μαχαιριδίου"⁵ (<τουρκ. harbi "σιδερένια βέργα για το γέμισμα και το καθάρισμα του τουφεκιού"⁶) απ' όπου και επών. Χαρμπής κι όχι κατευθείαν από το τουρκ. harbi⁷. Πβ. και τα αρομ. harbă και hărbie "το ίδιο"⁸ ίσως από τα ελληνικά.

Χαρίσαινας, της (stɤ χαρίσινας' Καβ.)

Όνομασία πηγής κοντά σε χωράφι που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Χαρίσαινας.

Το κυριών. τοπν. προέρχεται από το ανδρων. Χαρίσαινα κι αυτό από το επών. (και βαπτ.) Χαρίσης και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το προσωπωνύμιο Χαρίσης προέρχεται είτε από την εκκλησιαστική παράδοση (Άγιος Χαρίσιος⁹) είτε από τη χρήση του ρ. χαρίζω σε ευχές (είθε να χαρίσεις...).

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Μπόγκας 2 256.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 42.

5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

6. Steuerwald 365.

7. Τριανταφυλλίδης 76.

8. Parahagi 643, 649.

9. Μπούτουρας 84.

κιάδ(η) > Χαλκιάδ(ι), το και Χαλκιάδια, τα αναλογικά προς τους πληθ. αμπέλια, κτήματα κλπ.

Χαλκιοπούλου, του (st χαλκόρι * Αρτσ.)

Θέση στο τρίγωνο που ορίζεται από τον δημόσιο δρόμο προς Κόνιτσα και τη διακλάδωσή του προς Αρτσιόστα.

Κυριών. τοπν. από το επών. Χαλκιοπούλος¹ (<επών. Χαλκιάς + υποκορ. κατάλ. -πούλος).

Χαλκού, τα Τσουμπάρια του (sta tʃumbárɣa t χαλκού* Καβ.)

Τοποθεσία με μικρές ράχες, όπου είχε τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις του κάποιος Χαλκός.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το προσηγ. τσουμπάρι, το και το επών. Χαλκός². Το προσηγ. τσουμπάρι, το (και τσουμπάρια στο Ζαγόρι) προέρχεται από το Ηπειρωτ. τσόμπα, η "η συστάδα από δέντρο πάνω σε μυτερή κορυφή βουνού // κορυφή βουνού" (βλ. και σχετικό τοπν. στα Ε.Τ.) και την υποκορ. κατάλ. -άρι³. Το επών. Χαλκός από το κοινό ΝΕ χαλκός, ο.

Χάμαινας, οι Πέτρες της (sts pétris tʃ χάμαινας* Φλ.)

Ονομασία θέσης όπου υπήρχε χωράφι της οικογ. Χάμου κάτω από μεγάλους βράχους.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πέτρα, η και το ανδρων. Χάμαινα < επών. Χάμος (βλ. τοπν. Χάμου, του στα Ε.Τ.) + ανδρων. κατάλ. -αινα.

Χαντόλιου, η Πηγή του (zɔ biɣí t χαντόλι* Λεον.)

Ονομασία πηγής, άγνωστο για ποιο λόγο συνδεμένη με το επών. της οικογ. Χαντόλιου.

1. Τριανταφυλλίδης 138* ΟΤΕ Αθ.

2. ΟΤΕ Αθ.* πολλές φορές τόσο επίθετα όσο και ουσιαστικά χρησιμοποιούνται αμετάβλητα για το σχηματισμό επωνύμων: π.χ. Κολοβός, Τραυλός κλπ., Βλαστός, Λαιμός, Πελεκάνος κλπ.

3. Μηνά, Μεγέθυνση 110-111.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πέτρα, η και το επών. Χαντόλιος. Το επών. Χαντόλιος (πβ. και επών. Χαντόλιας)¹ προέρχεται από το Ηπειρωτ. χαντόλιας, ο "ο γίγας"².

Χαρβάδες, οι (stɤ χαρνάδισ· Δ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Χάρβας³ και την κατάλ. -άδες, δηλωτική του τόπου όπου ήταν εγκατεστημένα τα μέλη της οικογένειας που δηλώνεται στο θέμα. Το επών. Χάρβας προέρχεται από το επών. Χάρμπας³ με λόγο εξελληνισμό (b > v) και το τελευταίο από το προσηγ. χάρμπα, η⁴, μεγεθυντ. του ουσ. χαρμπί, το "είδος διακοσμητικού μαχαιριδίου"⁵ (<τουρκ. harbi "σιδερένια βέργα για το γέμισμα και το καθάρισμα του τουφεκιού"⁶) απ' όπου και επών. Χαρμπής κι όχι κατευθείαν από το τουρκ. harbi⁷. Πβ. και τα αρομ. harbă και hărbie "το ίδιο"⁸ ίσως από τα ελληνικά.

Χαρίσαινας, της (stɤ χαρίσινας· Καβ.)

Ονομασία πηγής κοντά σε χωράφι που ήταν ιδιοκτησία κάποιας Χαρίσαινας.

Το κυριών. τοπν. προέρχεται από το ανδρων. Χαρίσαινα κι αυτό από το επών. (και βαφτ.) Χαρίσης και την ανδρων. κατάλ. -αινα. Το προσωπωνύμιο Χαρίσης προέρχεται είτε από την εκκλησιαστική παράδοση (Άγιος Χαρίσιος⁹) είτε από τη χρήση του ρ. χαρίζω σε ευχές (είθε να χαρίσεις...).

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Μπόγκας 2 256.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 42.

5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

6. Steuerwald 365.

7. Τριανταφυλλίδης 76.

8. Papahagi 643, 649.

9. Μπούτουρας 84.

Χαριτούλας, της (stɤ̃ χaritúlas· Λιασκ.)

Δασωμένη σήμερα περιοχή από το όνομα κάποιας Χαριτούλας. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία που συντέλεσε στην ονομασία του τόπου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το βαφτ. Χαριτούλα κι αυτό από το Χαρίτω¹ και την υποκορ. κατάλ. -ούλα. Το Χαρίτω νομίζουμε ότι πρέπει να θεωρηθεί συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. Χαριτίνη κατά τα Μέλπω < Μελοπομένη, Στάθω < Ευσταθία, Χαρίκλου < Χαρίκλεια κλπ. και να μη σχετιστεί με το αρσεν. βαφτ. Χαρίτων, όπως αναφέρει ο Μπούτουρας¹.

Χαρμπαιιά, η (st χarbaká· Ντρ.)

Ονομασία βοσκότοπου.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί μάλλον με το τουρκ. *harbak*, λέξη με την οποία δηλώνονται τα φυτά "δαφνοειδές το μεζέρειον / ο ελλέβορος, το στερόγιανι"² (και η οποία πρέπει να πέρασε στα ελλ. με τον τύπο *χαρμπάκι, το) και την περιεκτ. κατάλ. -ιά.

Χιονότρυπα, η (st χιονόtripa· Βραδ.)

Ανήλια τοποθεσία προς τη χαράδρα του Βίκου, όπου σε φυσικό κοίλωμα του εδάφους διατηρείται το χιόνι χειμώνα-καλοκαίρι.

Το τοπν. είναι σύνθετο από τα κοινά ΝΕ χιόνι, το και τρύπα,η.

Χοροστάσι, το (stu χurustás· Λεσν.)

Τοποθεσία του χωριού όπου γινόταν οι χοροί κατά τη διάρκεια των πανηγυριών.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ χοροστάσι, το " ο τόπος όπου γίνονται οι χοροί // το μέρος όπου ψάλλει ο χορός των ψαλτών" (<χορός + κατάλ. -στάσι, όπως τα:(ει)κονοστάσι, λιοστάσι, παραβοστάσι κλπ.)³.

1. Μπούτουρας 85.

2. Steuerwald 365.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

Το τοπν. Χοροστάσι είναι γνωστό επίσης στην Κόνιτσα (Βούρμπιανη)¹, στο Δελβινάκι² και στην Κεφαλονιά³.

Χούνη, η (st χun· Βίτσ.-Κουκ.)- Χούνες, οι (sts χύνis· Κ.Σ.)
Ονομασία στενού φαραγγιού (Βίτσ.)· ρεματιά στη χαράδρα του Βίκου (Κουκ.)· περιοχή με σπηλιές μέσα στα βράχια όπου ξεκουράζονται τα γιδοπρόβατα (Κ.Σ.).

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. χούνη, η "τόπος βαθύς περικλειόμενος πανταχόθεν στενώς, φάραγξ"⁴ κι αυτό από το χώνη, η με τροπή του ό σε ύ εξαιτίας του προηγούμενου συμφώνου⁵.

Η λ. συχνότατη ως τοπν.· έτσι στην Πελοπόννησο το τοπν. με τον τύπο χούνη συναντιέται 25 φορές και με τον τύπο χούνες 22 φορές⁶. Πβ. επίσης το τοπν. Χώνη από την Κάρπαθο⁷ και το μεσν. όνομα Χώναι για τις αρχαίες Κολοσσές⁸.

Χούνη, η Πλατιά η (zd blatchá t χun· Πάπ.)

Ονομασία χαράδρας στις πλαγιές του Βουνού η οποία είναι γεμάτη με χαλίκια που αποκόπτονται από το πετρώδες έδαφος και σχηματίζουν ένα τρίγωνο σα χωνί του οποίου η βάση βρίσκεται στους πρόποδες του υψώματος και η κορυφή στο επάνω μέρος της πλαγιάς.

Το περιφρ. τοπν. από το επίθ. πλατιά και το ουσ. χούνη, η (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Χούχλακας, ο (stun χύχλακα· Πάπ.)

Μεγάλη πηγή στη θέση Βουνό προς Β του Μεγ. Παπίγκου με άφθονο νερό που βγαίνει μέσα από βράχο.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. χούχλακας⁹ κι αυτό από

1. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 189.

2. Νικ. Πατσέλη, "Τοπωνυμικά Δελβινακίου." ΗΕ 15 (1966) 368.

3. Ηλ.Τσιτσέλη, Συλλογή ονοματοθεσιών της νήσου Κεφαλληνίας, εν Αθήναις 1877,36.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

5. Δημητράκιου, Λεξ., στη λ.· Μπόγκας 1 435.

6. Georgacas-McDonald 282.

7. Μηνά, Συμβολή 58.

8. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 166.

9. Μηνά, Μεγέθυνση 155.

το υποκορ. χουχλάκι, το και τη μεγεθ. κατάλ. -αιας με μετάθεση του τόνου¹. Το υποκορ. χουχλάκι, το από το χοχλάκι, το (< κό-χλαξ)².

Χοχλαστή, η (st χυχlastí· Φλ.)

Ονομασία πηγής με άφθονο νερό χαμηλότερα από τη θέση Πεπόνη.

Το τοπν. προέρχεται από το επίθ. χοχλαστή κατά παράλειψη του ουσ. πηγής. Το χοχλαστή (και χουχλαστή με το βόρειο φωνηεντισμό) από το ρ. κοχλάζω > χοχλάζω και την κατάλ. -τός με την οποία σχηματίζονται επίθετα από ρήματα. Εδώ το ρηματ. επίθετο με τη σημασία μετοχής ενεστώτα.

Χριστοδουλάκου, ο Λάκος του (stu láku t χstuδουλák· Κουκ.)

Ονομασία λαγκαδιού από το επών. του Σαρακατσάνου ληστή Χριστόδ. Χριστοδουλάκου. Βλ. και τοπν. Κουτσοκέφαλος, ο (στα Ε.Ε.).

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το προσηγ. λάκος, ο (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. Χριστοδουλάκος. Το επών. Χριστοδουλάκος από το βαφτ. Χριστόδουλος και την υποκορ. κατάλ. -άκος³ με αποβολή του r στο δυσπρόφερτο συμφωνικό σύμπλεγμα χrst που δημιουργείται μετά την αποβολή του άτονου i⁴.

Χριστοδουλίνας, η Ράχη της (st raχί tς χstuδουλínas· Τσεπ.)

Ονομασία υψώματος που οφείλει την ονομασία του στη γειτνίασή του με παρακείμενη επίπεδη επιφάνεια ιδιοκτησία κάποιας Νεγαδιώτισσας αρχόντισσας.

Το τοπν. περιφρ. από το κοινό ΝΕ ράχη, η και το ανδρωνυμ. Χριστοδουλίνα (<αρσ. βαφτ. Χριστόδουλος + ανδρων.κατάλ. -ίνα).

1. Μηνά Μεγένθυση 153 κεξ.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Μηνά, Μεγέθυση 70.

3. Μηνά, Μεγέθυση 72-73.

4. Βλ. και Εισαγωγή 1.314 V B 1.

Χριστοδουλίνας το Σιάδι, της κυρα (st̥s kiraxstuduḷinas tu šad̥ Nεγ.)

Αρκετά εκτεταμένη επίπεδη επιφάνεια στο σύνορο των χωριών Τσεπέλοβο και Νεγάδες (βλ. και προηγούμενο τοπν.).

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με την κοινή ΝΕ τιμητική προσ- αγόρευση κυρά, το προσηγ. σιάδι, το (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το ανδρων. Χριστοδουλίνα (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Χριστοφώραινας το Κουλούρι, της (st̥s χstufórinas tu klur̥ Κουκ.)

Ονομασία τοποθεσίας προς Δ του χωριού, όπου υπήρχε κτήμα, ιδιοκτησία κάποιας Χριστοφώραινας, περιτοιχισμένο με χαμηλό τοίχο.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. κουλούρι, το (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το ανδρων. Χριστοφώραινα (<βαφτ. Χριστόφορος + ανδρων. κατάλ. -αινα).

Χριστοφώρα, τα (sta χstufórg̥ḁ Λιασκ.)

Τοποθεσία με χωράφια. Το όνομά τους από το παρακείμενο εξωκλήσι του Αγίου Χριστοφόρου.

Το τοπν. από το (Άγιος) Χριστόφορος με μεταπλασμό αναλογικά προς τον πληθ. χωράφια.

Χρύσω, η (st χρίš̥u̥ Λεσν.)

Ονομασία βρύσης που οφείλεται στο ότι εκεί οι ληστές άφησαν ελεύθερη την ωραία αρχοντοπούλα Χρύσω αφού πήραν 400 λίρες ως λύτρα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το βαφτ. Χρύσω¹.

Χτίσματα, τα Κάτω (sta kátu χtíz̥matḁ Πάπ.)

Περιοχή ΝΔ του Μεγ. Παπίγκου όπου υπάρχουν λείψανα μεσαιων. τείχους².

1. Μπούτουρας 147.

2. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 98.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το επίρρ. **κάτω** και το κοινό ΝΕ **κτίσμα, το**.

Χωραφαμιά, η (st χυραφαμιά* Κ.Σ.)

Ονομασία περιοχής μέσα στο χωριό που παλιότερα ήταν χωράφι.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **χωράφι**, το και την κατάλ. **-αμιά**¹. Η κατάλ. **-αμιά** φαίνεται ότι αποσπάστηκε από παράγωγα με την κατάλ. **-ιά**, όπως π.χ. **καλαμιά**, **σφενταμιά**, **βαρσαμιά** (<βάρσαμο) κλπ. των οποίων το θέμα έληγε σε **-αμ-** που μαζί με την κατάλ. **-ιά** αποτέλεσε τη νέα κατάλ. **-αμιά**.

Με την ίδια κατάλ. σχηματίζονται και τα τοπν. **Φακαμιά, η** "αδύναμα χωράφια κατάλληλα για φακές" και **Σταραμιά, η** από τη Λάκκα Σούλι² όπου "σταραμιές λέγονται τα χωράφια που είναι σπαρμένα με σιτάρι".

Χωράφια, τα (sta χυράφχά* Κουκ.)

Ονομασία του κατεξοχήν χωραφότοπου του Κουκουλίου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **χωράφι, το**.

Ψωριάρα, η (zd ψυριγάρα* Καβ.)

Ράχη πετρώδης και άδεντρη, **ψωριάρα**, σε αντίθεση με τα γύρο δασωμένα υψώματα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **επίθ. ψωριάρης** κι αυτό από το ουσ. **ψώρα, η** (<επίθ. **ψωρός** κατά το **ωχρός - ώχρα**) και την κατάλ. **-άρης**³.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. **νεφραμιά**.

2. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου." ΗΕ 25 (1976) 55, 61.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στις λ.

Ωρακαλή, το (st orakalí· Τσεπ. - Φλ.)

Ονομασία τοποθεσιών που οφείλεται στο γεγονός ότι εκεί αποχαιρετούσαν οι συγγενείς και φίλοι όσους έφευγαν για την ξενιτιά.

Το τοπν. προέρχεται από την επιφωνηματική ευχετική έκφραση ώρα καλή.

2.12 ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ¹

Βίγλα, η (st *viġla*· A.M.)

Τοποθεσία στο ψηλότερο μέρος του δρόμου από το Καλπάκι προς την Κόνιτσα απ' όπου κατοπτεύει κανείς όλο τον κάμπο της Κόνιτσας και ελέγχει τη φυσική διάβαση από βορρά προς νότο.

Από το κοινό ΝΕ **βίγλα, η** "η σκοπιά" <μεσν. **βίγλα** κι αυτό μεταρρηματ. ουσ. από το μεσν. ρ. **βιγλάω**<**viglare* < *vigilare* "αγρυπνώ, φρουρώ" ή από το λατ. *vigilia* "αγρυπνία, φρουρά"². Από τα λατ. η λ. στα αρομ. **viġlă** και **viġlă**³, στα αλβ. **viġl(1)ë-a** και **viġjilencë-a** "η επαγρύπνηση"⁴ και στα βουλγ. **viġla**⁵.

Γαϊτάνη, του - Γαϊτάνια, τα (st *ġaitán*· Μαν.- sta *ġaitána*· Διασκ.)

Πλαγιά με χωράφια και καστανιές (Μαν.)· τοποθεσία με οξιές, βαλανιδιές και πεύκα.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο από το επών. **Γαϊτάνης**⁶ (το β' κατά το σχήμα: **στ(ου) Γαϊτάν(η) > τό Γαϊτάνι > Γαϊτάνια**, αναλογικά προς τα **κτήματα, χωράφια** κλπ.). Το επών. **Γαϊτάνης** (και με τους τύπους **Γαϊτάνος**⁷ **Γαϊτανίδης** κλπ.) από το κοινό ΝΕ ουσ. **γαϊτάνι**, μεσν. **γαϊτάνι** < **γαϊετανόν** <μεσν. λατ. *gaitanum* "ζώνη από την πόλη Gaeta"⁸. Η λ. και στα αρομ. **ġăġitan** και **gaitane**

1. Στις κατηγορίες "Ελληνόθετα λατινικής προέλευσης" και "Ξενόθετα λατινικά" κατατάσσονται και ορισμένα τοπν. που προέρχονται και από λατινογενείς γλώσσες και διαλέκτους.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Κριαρά, Λεξ., στη λ.· Meyer, NS III 14.

3. Paphagi 1263.

4. Χριστοφορίδης 384· Γκίνης 471.

5. Βλ. και Θωμοπούλου, Τοπν. 41.

6. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

7. Μηνά, Μεγέθυνση 58.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

"το ίδιο"¹ και στα τουρκ. **kaytan** "σιρίτι από βαμβακερό ή μεταξωτό νήμα" απ' όπου το επαγγελματικό **kaytanci** "αυτός που πουλάει ή κατασκευάζει σιρίτια"² (πβ. και επών. **Γκαϊταντζής**).

Γκαέτσος, ο (stun gaét̥su' Αρτσ.)

Ονομασία βρύσης κάτω από το χωριό που σήμερα δεν υπάρχει.

Το τοπν. είναι μάλλον κυριών. από το επών. ***Γκαβέτσος** (πβ. επών. **Γκαβέτσας**³) με αποβολή του μεσοφωνηεντικού **v**. Το επών. από το Ηπειρωτ. **γκαβέτσου, το** "το ρετάλι υφάσματος// η φέτα του κρέατος" (<βενετ. **cavezzo** "το υπόλοιπο κομμάτι")⁴. Πβ. επίσης τα επών. **Γκαβέζος, Γκαβέσης**⁵.

Γκούλιαρας, ο (stun gúl̥ara' Τσερβ.)

Ονομασία υψώματος ανάμεσα στην Αρτσίστα και το Τσερβάρι.

Από το ιταλ. **guglia** (<λατ. **agulia** "οβελίσκος")⁶ + κατάλ. **-άρι** >***γκουλιάρι** > μεγεθ. **γκούλιαρος** και **γκούλιαρας**. Η λ. συναντιέται σε πολλά μέρη της Ηπείρου⁷ ως προσηγορικό ουσ. με τις σημασίες "είδος περιστροφικής κούνιας// είδος κούνιας// η τραμπάλα" καθώς επίσης και ως ρήμα **γκουλιαρίζου** "τραντάζω" και **γκουλιαρίζουμι** "κλυδωνίζομαι": Η σημασιολογική εξέλιξη από το γεγονός ότι η περιστροφική κούνια στηρίζεται σε έναν κεντρικό άξονα (δηλ. οβελίσκο), όπως επίσης και η τραμπάλα.

1. Parahagi 583, 617.

2. Steuerwald 507.

3. Σταμνόπουλος 143.

4. Μπόγκας 1 92.

5. ΟΤΕ Θεσσ.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 297.

7. Μπόγκας 1 98 και 2 16, 18.

Καγκέλια, τα (στα καγέλά· Ντρ.-Πάπ.-Τζ.)

Θέσεις με ελικοειδείς δρόμους που οδηγούν: α) από το Ντρεστενίκο προς τη Χρυσοβίτσα (Ντρ.), β) από τον ποταμό Βοϊ-δομάτη προς το Πάπιγκο (Πάπ.) και γ) από τις ΝΑ παρυφές του βουνού Μιτσικέλι προς τη Τζοντίλα (Τζ.), δρόμος που στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και αργότερα ένωνε τα Γιάννινα με τα Ζαγοροχώρια.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **καγκέλια, τα** "οι στροφές, τα διάφορα ζικ-ζακ του απότομου ανηφορικού ημιονικού δρόμου"¹, ενικ. **καγκέλι (το)**, υποκορ. του κοινού ΝΕ **κάγκελο, το** με κατέ-βασμα του τόνου (π.χ. **ιέραξ-γεράκι, αύλαξ-αυλάκι** κλπ.) κι αυτό από το λατιν. **cancellum**².

Η λ. ως τοπν. σε πολλά μέρη της Ελλάδας³.

Κάλου, (το Καρτέρι) του (stu kartér t kal·Γρεβ.)

Ονομασία τοποθεσίας από κάποιον Κάλο που συνήθιζε να κυνηγάει εκεί.

Το επών. **Κάλος**⁴ από το προσηγ. **κάλος, ο** "ο τύλος, το τύλωμα" < βεν. **calo** < λατ. **callus**⁵.

Κάμπος, ο (stun gámbu· Βίτσ.-Καβ.-Τσερβ.)

Πεδινές εκτάσεις που ο χαρακτηρισμός τους ως κάμπων είναι τελείως σχετικός αν λάβει κανείς υπόψη του το πετρώδες και άγονο έδαφος του Ζαγορίου.

Από το κοινό ΝΕ **κάμπος** < λατ. **campus**.

1. Μπόγκας 1 144.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Κόλιας 124.

4. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ. στη λ.

Κάρπινος, ο (stun gárpínu· Καπ.-Μακρ.- Νεγ.)

Φυτόνυμα τοπν. από το προσηγ. **κάρπινος, ο** "η όστράα η καρπινόφυλλος (ostrya karpinofolia), δέντρο με σκληρό ξύλο, το κοιν. γαυροί". Η λ. από το λατ. **carpinus** απ' όπου αρομ. **carpin**¹, ρουμ. **carpen**, ιταλ. **carpino, carpine**, γαλλ. **charme**, προβ. **carpre** κλπ.².

Η λ. ως τοπν.: **Κάρπινου** (Ασπροπόταμο)³, **Κάρπινος** (Μπόζοβο Μακεδ.)⁴. Βλ. και τοπν. **Κάρπινου, α** στα Ξ. Αρ.

Καστέλλι, το (stu kastél' · Βίτσ.)

Λοφώδης έκταση προς τα Λιβαδάκια, όπου παλιά υπήρχε ένα μικρό φρούριο.

Το τοπν. από το προσηγ. **καστέλλι** "μικρό φρούριο" υποκορ. του **καστέλλο** < ιταλ. **castello** < λατ. **castellum**, υποκορ. του **castrum**⁵. Πβ. επίσης μεγεθ. ουσ. **καστέλλα**, ή και τοπν. **Καστέλλα**⁶. Από τα λατιν. προέρχονται και τα γαλλ. **château**, προβ. **castel**, ισπ. **castillo**, πορτογ. **castelo**⁷.

Καστράκι, το (stu kastrák' · Α.Μ.)

Ονομασία λόφου στη αριστερή όχθη του Βοϊδομάτη, πάνω στον οποίο σώζονται υπολείμματα τειχών από τα αλεξανδρινά και τα μεσαιωνικά χρόνια⁸. Το τοπν. ταυτίζεται από τον Αραβαντινό και τον Λαμπρίδη (ό.π.) με το βυζαντινό **Ρευνίκον** που κατακτήθηκε από τους Τούρκους το 1382⁹.

1. Parahagi 317.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 1715.

3. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 135.

4. Γεωργανά, **Συμβολή** 71.

5. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. **καστέλλο**.

6. Μηνά, **Μεγέθυνση** 88.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 1745.

8. Αραβαντινού, **Χρονογραφία Β' 141'** Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Ζαγορ. Α' 23' Φ. Πέτσας, ΑΕ 1952 Χρον. 4-7' Φ. Πέτσας, Αφιέρωμα εις την Ήπειρον, Αθήναι 1956 81-91.**

9. Soustal 250.

Καστρί, το (stu kastrí· Βίτσ.)

Τοποθεσία ψηλή με βράχια που μοιάζει με κάστρο.

Από το προσηγ. **καστρί, καστρ-ίον**, υποκορ. του **κάστρον** < λατ. **castrum**.

Κατούνες, οι (stɔ katúnis· Σκ.)

Τοποθεσία με πελασγικά τείχη και χαλάσματα κοντά στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής. Ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει με το όνομα Κατούνες μια παλιά συνοικία του Σκαμνελίου.

Το τοπν. από το ήδη μεσν. ελλην. **κατούνα**, η "γωνιώδης περιοχή, πόρος // σκηνή για διαμονή, γεν. κατοικία// στρατόπεδο, ιδιαίτερα το περιχαρακωμένο// αποσκευές"² κι αυτό από το ιταλ. **cantone** < ελλ. **κανθός**³. Κατά τον Meyer η λ. είναι ξένη, αλλά όχι σλαβική⁴. Ως προσηγ. η λ. εμφανίζεται σε όλες τις βαλκανικές γλώσσες: αρομ. **cătună** "καλύβα σκεπασμένη με άχυρο"⁵, ρουμ. **cătun** "χωριουδάκι"⁶, αλβ. **katun(t)d-i** "περιοχή, πόλη, χωριό"⁷, σλαβ. **katunŭ** "το φρούριο, το στρατόπεδο" (βουλγ. **katunin** "ο νομάς" σερβ. **katun** κλπ.)⁸, ενώ οι Αρβανίτες με τη λ. **κατούνα** δηλώνουν τις "στρατιωτικές εγκαταστάσεις και τα χωριά, όπου οι στρατιώτες ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν στο δημόσιο ταμείο το δέκατο των εισοδημάτων και ένα ορισμένο ποσό για κάθε "καπνό", τρόπος εγκατάστασης που ονομάζονται πρόνοια"⁹.

1. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 87.

2. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

3. Χατζιδάκη, **MNE** 2 289· Φιλήντα, **Γλωσσογν.** 2 173· Μηνά, **Κάσος** 63· Μηνά, **Μεγέθυνση** 107· Meyer-Lübke, αριθμ. 1616.

4. Meyer, **NS** II 82.

5. Papanagi 355.

6. Κοτολούλης 105.

7. Meyer, **EW alb. Spr.** 183· Γκύνης 188.

8. Miklosich 113, όπου γίνεται με αμφιβολία ο συσχετισμός της λ. με τα τουρκ. **katan, kutan** "καλύβα προβάτων".

9. Μπύρης 49.

Πβ. ακόμα και το σύνθ. **κατουνοτόπιον** και ρ. **κατουνεύω**¹.

Η λ. συχνή ως τοπν.: **Κατούνα** (Αιτωλοακαρν.), το οποίο ο Αραβαντινός θεωρεί σλαβικό², **Κατούνα** "βρύση με δυο πετροκάναλα", **Κατούνες** "θέση με οξιές και ελάτια" (Ασπροπότ.)³, ενώ κατά τον Γρίσπο το τοπν. **Κατούνα** είναι διαδεδομένο σ' όλη την Πίνδο και τα Άγραφα⁴. Γνωστά επίσης στον Άθω τα ερημητήρια τα λεγόμενα **Κατουνάκια**. Βλ. και τοπν. **Κατούνιστα** στα Ξ.Σ.

Κεντρόζι, το (stu k'indróz' Βραδ.)

Ονομασία ενός οξυκόρυφου βράχου (τσουγκαριού) στις αρχές της Αστράκας.

Το τοπν. μάλλον από το ουσ. **κέντρον** "οξύ άκρον, οξεία αιχμή"⁵ (<λατ. **centrum**) και την λατιν. κατάλ. **-osus** (> ελλ. **-όζος**) που εκφράζει την ύπαρξη ή μάλλον, την πλησμονή του πρωτοτύπου⁶. Πιθανή επίσης η προέλευσή του από το επών. ***Κεντρόζης** (<επών. **Κέντρος** + κατάλ. **-όζης**) σύμφωνα με τα: **Κόλας-Κολόζης**, **Πάνος-Πανόζης**, **Κάπαρης-Καπαρόζης** κλπ.⁷.

Κλεισούρα, η (sn glisúra' Αρτσ.)

Ονομασία της στενής κοιλάδας ανάμεσα στα χωριά Αρτσίστα και Δολιανά, απ' όπου περνάει ο δρόμος από τα Γιάννινα προς την Κόνιτσα.

Από το κοινό ΝΕ **κλεισούρα, η** "το στενό πέρασμα" <μεσν. **κλεισούρα** < λατ. **clausura**⁸.

Η λ. συχνή ως τοπν.· πβ. **Κλεισούρα** (χωριά στις περιοχές Πρέβεζας και Μεσολογγίου)⁹ καθώς και χωριό Α του Τεπελενίου¹⁰.

Κόντια, τα (sta kónđía' Βίτσ.)

Τοποθεσία στην πάνω συνοικία της Βίτσας, όπου ιδιοκτησίες της οικογ. Κόντη.

1. Ducange, Gr. 623' Κοραή, Άτακτα 2 186-7.

2. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 77.

3. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 117.

4. ΗΕ 19 (1970) 69.

5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

6. Μηνά, Μεγέθυνση 178' Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στο λ.

7. Σταμνόπουλος 159.

8. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ. στη λ.

9. Λεξ. ΔΚΟΕ 70.

10. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα 12 218.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κόντης**¹ < προσηγ. **κόντης**² (< ιταλ. **conte** < λατ. **comes, -itis**³) με μεταπίλασμό κατά το σχήμα: του **Κόντ(η)** > **Κόντ(ι), το** και **Κόντια, τα** αναλογικά προς τον πληθυντ. **κτήματα** κλπ.

Κορόνα, η (zā guróna· Καπ.)

Ονομασία μικρού λόφου, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, βρέθηκε μια χρυσή κορόνα μεγάλης αξίας. Γι' αυτό και η ονομασία της θέσης⁴.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **κορόνα, η** (< λατ. **corona**)⁵. Η ονομασία του υψώματος προέρχεται από την ομοιότητά του με **κορόνα**, ενώ η παράδοση, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να θεωρηθεί μεταγενέστερη.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται ως όνομα χωριού στην περιοχή της Λιβαδιάς⁶.

Κουκούλα, η (sn gukúla· Αρτσ.-Τσερβ.)

Τοποθεσία στο Βοΐδομάτη όπου ψηλός οξυκόρυφος βράχος στη δεξιά όχθη του (Αρτσ.)' περιοχή με χωράφια και μεγάλες πέτρες (Τσερβ.).

Το τοπν. από το Τσερβάρι σε περιληπτικό ενικό. Και τα δύο από το κοινό ΝΕ **κουκούλα** "καλύπτρα της κεφαλής// κωνοειδές ή σφαιροειδές επιστέγασμα" < λατ. **cuculla**⁷ και ιδιαίτερα από τη σημασία που έχει η λ. στο Ζαγόρι " η μεγάλη πέτρα". Βλ. και τοπν. **Κουκούλι, το**.

1. ΟΤΕ Αθ;

2. Δημητράκου, Λεξ. στη λ. κόντες.

3. G.Devoto, **Anviamento alla etimologia italiana**, Firenze 1968 99.

4. Κ. Βαρτζώκα, Αλέξης Νούτσος, Γιάννινα 1971 17.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

6. Λεξ., ΔΚΟΕ 231.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. · Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

Κουκούλι, το (stu kukúl')

Ένα από τα χωριά του Κεντρ. Ζαγορίου. Ο κάτοικος kukíóts kukíótsa (= Κουκουλιώτης, Κουκουλιώτισσα).

Το τοπν. από το προσηγ. κουκούλι, το¹ "ο βράχος, η πέτρα" (βλ. προηγ. τοπν.), λ. που σχηματίστηκε ως υποκορ. του προσηγ. **κουκούλα** (<λατ. cuculla), το οποίο φαίνεται ως μεγεθυντικό, ενώ στην πραγματικότητα είναι κι αυτό υποκοριστικό². Πβ. και αρομ. προσηγορικό cuculíũ "θύσανος// κορυφή// κουκούλα// βομβύκιον"³.

Η λ. ως επών. **Κουκούλης** και (Κουκούλας)⁴ και ως τοπν. **Κουκούλι** "τοποθεσία, όπου υπάρχει μια μεγάλη πέτρα" (Κατσανοχώρια Ιωανν.)⁵.

Κουκούρι, το (stu kukúrl' Λ.)

Ψηλή ράχη που μοιάζει με κουκούλα.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **κουρκούλι**, το "το λιθάρι, η πέτρα"⁶ με μετάθεση του r. Το προσηγ. **κουρκούλι** από το **κουκούλι** (βλ. σχετ. τοπν.) με ανάπτυξη του r από επίδραση υγρού γειτονικής συλλαβής⁷.

Κρεβάτι, το (stu krivát 'Τσεπ.)

Ονομασία ψηλού επιπέδου βουνού που μοιάζει με κρεβάτι.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κρεβάτι**, το (μετγν. κρεβάτ-ιον, υποκορ. του κράβατος < λατ. grabatus).

1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 90, 94.

3. Parahagi 393.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Λαζάνη, Κατσανοχ. ΙΙ 659.

6. Μπόγκας 1 194.

7. Φ. Κουκουλέ, "Φωνητικά, ετυμολογικά και σημασιολογικά". Αθηνά 29 (1917) ΛΑ 83 κεξ.

Λόντζια, η (st lónǰza ' Τσεπ.)

Ονομασία βρύσης με σκέπαστρο στηριγμένο σε κολόνες.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **λόντζια,η** " είδος βεράν-
τας που στηρίζεται σε κολόνες// η συγκέντρωση, η συνάθροιση"¹
πβ. και κοινό ΝΕ **λότζα,η** (< βεν. **lozza**)². Η λ. ως προσηγ. επί-
σης στα αλβ. **lozhë-a** " το θεωρείο" ή **llozhë-a** "το ίδιο"³.
στα βουλγ. **ложка** " το θεωρείο"⁴, στα αρομ. **lonǰ(ǎ)e** "θόρυβος
πάταγος"⁵ και στα τουρκ. **lonca** "η συντεχνία"⁶. Για την εξέλιξη
της σημασίας "στοά" - "θόρυβος" - " συντεχνία" βλ. Μπόγκα 1
219.

Για την έκταση και ποικιλία τόσο των προσηγορ. όσο και των
τοπν. σε όλη την Ελλάδα βλ. στους Kaňane 137-140.

Μούλα, η (st múla ' Αρτσ.)

Ονομασία υψώματος.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μούλα,η** "το θηλυκό μουλάρι" (<
λατ. **mula, -ae**)⁷. Η λ. ως προσηγ. επίσης στα αρομ. **mulă**
"μουλάρι"⁸, στα αλβ. **mül**⁹ και στα σλαβ. **mulǎ**¹⁰. Η ονομασία
της θέσης άγνωστο για ποια αιτία.

Η λ. ως τοπν. και στην Τριφυλία¹¹.

-
1. Μπόγκας 1 219, 2 34.
 2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 3. Γκύνης 233, 237.
 4. Βουλγαροελλ. Λεξ 519.
 5. Parahagi 743.
 6. Steuerwald 590.
 7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ , στη λ.
 8. Parahagi 828-829.
 9. Meyer, EW alb. Spr. 295.
 10. Miklosich 204.
 11. Georgacas-McDonald 199.

Μπαρμπούτα, η (sn barbúta * Βοβ.)

Ονομασία υψώματος.

Το τοπν. φυτών από το Ηπειρωτ. μπαρμπούτα,η "το τριαντάφυλλο"¹ κι αυτό από το λατιν. *barbuta* "αυτός που είναι καλυμμένος με χνούδι"², απ'όπου το αρομ. *bärbutä* "το κεφάλι του πράσου ή του σκόρδου"³ και το ιταλ. *barbuta* "γενιοφόρος, ανδρείος"⁴.

Μπότσα (bóτσα * Γρεβ.)

Ονομασία της περιοχής γύρο από την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιός οικισμός.

Η εκφορά του τοπν. χωρίς άρθρο δε μας επιτρέπει να διακριβώσουμε αν το τοπν. είναι κυριώνυμο (βλ. επών. Μπότσας⁵) ή όχι. Πάντως προέρχεται από το κοινό ΝΕ μπότσα,η "μέτρο χωρητικότητας υγρών που είναι ισοδύναμο με δύο μετρικές οκάδες" <βενετ. *bozza*⁶ απ'όπου το αρομ. *boḗä* "το μπουκάλι"⁷, το αλβαν. *boçë-a* "το ίδιο"⁸ και σλαβ. *boca* "το ίδιο"⁹. Είναι άγνωστη η αιτία που έδωσε την ονομασία στον τόπο¹⁰.

1. Μπόγκας 2 89.

2. Parahagi 264.

3. Parahagi ό.π.

4. Η μετάπτωση της σημασίας από "γενιοφόρος" σε "ανδρείος" από την αντίληψη των Τούρκων ότι αυτός που έχει γένια είναι και ανδρείος σε αντίθεση με τους αγένιους ευνούχους (Meyer-Lübke, αριθμ. 946).

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Ανδριώτη, Ετυμ Λεξ., στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Parahagi 282.

8. Meyer, EW alb.Spr. 43.

9. Miklosich 15.

10. Η έλλειψη άρθρου στην εκφορά του τοπν. ίσως είναι ενδεικτική για την προέλευση του τοπν. από το αρομ. *boḗä*, αφού είναι γνωστό ότι οι Αρομούνοι εκφέρουν τα τοπν. συνήθως με την πρόταξη μιας πρόθεσης **a** "εις", **n** **in** "εις" κλπ.

Μπούλη , του (zd bulí · Μαν.)

Όνομασία περιοχής όπου χωράφι της οικογ. Μπούλη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπούλης**¹ κι αυτό από το ΝΕ **μπούλης**, ο "το μωρό με τα φουσκωμένα μάγουλα" (η λ. χρησιμοποιείται στο Ζαγόρι και ως όνομα σκύλων). Το προσηγ. **μπούλης** πιθανώς από το λατ. **bullā** "η φουσκάλα"² απ'όπου το βενετ. **bullo** "ο μαχαιράς, ο κομπαστής"³, το ρουμ. **bulă** "η φουσκάλα"⁴, το αλβ. **bullë-a** "η γυναίκα που στολίζει τη νύφη// η μωαμεθανίδα γυναίκα"⁵ (>Ηπειρωτ. **μπούλα**, η "ο νυφιάτικος πέπλος"⁶), τα σλαβ. **bulā** "γουρλώνω τα μάτια" **buljo** "ο γουρλομάτης", σλοβ. **bulā** "το οίδημα", βουλγ. **bulā** "η τουρκάλα"⁷ λέξεις που όλες είτε κυριολεκτικά είτε μεταφορικά έχουν τις σημασίες "φουσκωτός", "φουσκώνω" κλπ.

Ομπρέλα, η (stn umbréla · Δρ.)

Τοποθεσία η οποία, σύμφωνα με τους χωριανούς, οφείλει το όνομά της σε κάποιον κυνηγό που κυνηγούσε εκεί κρατώντας ομπρέλα.

Θεωρώ απίθανη τη δημιουργία του τοπν. από το παραπάνω γεγονός. Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί φυτώνυμο και να σχετιστεί με το όνομα του φυτού **ομπρέλα**, η από την ομοιότητα των λουλουδιών του με **ομπρέλα** (<ιταλ. **ombrella**)⁸ όνομα με το οποίο είναι γνωστά τα εξής είδη φυτών: 1) το ποώδες φυτό καρδιοπάθιον το κορυμβανθές⁹, 2) το **convolvulus silvaticus** "χαμαίφυτον απαντώμενον μεταξύ των ειδών του σκιερού χλωροτάπητος των δασών,

1. Georgacas-McDonald 208.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 1385, 1386.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 1381.

4. Σαραφίδης 65.

5. Γκίνης 62.

6. Μπόγκας 2 156.

7. Berneker 100.

8. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στη λ.

9. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

άλλως φανάρια ως ει του σχήματος των ανθέων του"¹ και 3) το φυτό *tamus communis*². Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Πέτσα , του (st pět̥sa Ἰ.Μ.-Καλ.)

Ονομασία χωραφιού και της γύρω περιοχής από το όνομα κάποιου ιδιοκτήτη Πέτσα (ΑΜ)· εικόνισμα που έφτιαξε κάποιος Πέτσας (Καλ.). Το επών. δεν είναι γνωστό στα παραπάνω χωριά αντίθετα βρίσκεται στην Αρτσίστα.

Το τοπν. είναι κυριών και προέρχεται από το επών. Πέτσας και αυτό από το κοινό ΝΕ πέτσα,η "το δέρμα, η επιδερμίδα// το σκληρό στρώμα που σχηματίζεται σε μια επιφάνεια" (< ιταλ. *pezza* "το κομμάτι"³ <λατ. **rettia* "το ίδιο"⁴). Από το λατ. προέρχεται και το δαλμ. *peča* "το κομμάτι" απ'όπου και το σερβοκρ. *peča* "το ίδιο"⁵. Από το ελλ. πέτσα,η και το αρομ. *peṣṣā*⁶ με τροπή του ελλ. έ σε αρομ. *eā*⁷.

Ριτζίνα, η (st riḑzina Ἰ. - Ντρ.)

Βοσκότοπος όπου υπάρχουν και βαλανιδιές (Ι.)· ονομασία θέσης με χωράφια (Ντρ.).

1. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 77· Γρίσπου, "Δασική Λαογραφία" ΗΕ 20(1971) 200.

2. Γρίσπος, ό.π.

3. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ. στη λ.

4. Meyer-Lübke , αριθμ. 6450.

5. Ρορονιό 590.

6. Parahagi 966.

7. Η τροπή αυτή πραγματοποιείται τόσο στα ελλην. όσο και στα λατιν. δάνεια της αρομ. όταν μετά το έ ακολουθεί σε άλλη συλλαβή a(ă)e (Κατσάνης 46-47).

Ήδη ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει από το Ζαγόρι τοπν. Ριζίνα που χαρακτηρίζει λίμνη κοντά στο χωριό Βραδέτο, τοπν. που σήμερα δε χρησιμοποιείται.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. ριζίνα, η "φυτά του βάλτου της λίμνης που χρησιμοποιείται για στημόνι στο πλέξιμο της ψάθας της καρέκλας"² <ιταλ. rizine "το άσαρον"³ με τροπή του z σε dz⁴.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται στη Λάκκια Σούλι, όπου Ριζίνα η "τοποθεσία όπου λίγα λιβάδια μια ψιλό χορτάρι για πρόβατα και φορτιάρια" και Ριζίνα, η "τοποθεσία με χωράφια με ψιλό χορτάρι που τρώνε λαίμαργα τα πρόβατα"⁵.

Ρόκα, τα (sta rōka ' Τζ.)

Ονομασία βραχώδους πλαγιάς, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. είναι φυτών και προέρχεται από το κοινό ΝΕ ρόκα η " είδος σαλατικού, το φυτό ερούκα η ήμερη" (<ιταλ. rucα και eruca)⁶ με μεταπλασμό από αναλογική επίδραση των λέξεων: χόρτα, λάχανα, βότανα κλπ.

Της ίδιας ετυμολ. αρχής είναι το αλβ. roké "άγριο λάχανο"⁷ και το τούρκ. roka "είδος σαλατικού"⁸.

1. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 13.

2. Μπόγκας 1 325.

3. Battisti-Alessio 3271.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τζ.

5. Μαρκόπουλος 624.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Δημητράκου. Λεξ., στη λ. Χελδράιχ-Μηλιάρης 8.

7. Meyer, **EW alb. Spr.** 368.

8. Steuerwald 778.

Ρουΐνια, τα (sta ruína · Νεγ.)

Τοποθεσία κοντά στον Άγιο Δημήτριο όπου άλλοτε υπήρχαν αμπέλια . Σήμερα σώζονται στη θέση αρκετά κλήματα και ερείπια από τους χαμηλούς τοίχους που χώριζαν τις ιδιοκτησίες και από τις καλύβες που υπήρχαν άλλοτε εκεί.

Το τοπν. πρέπει να προέρχεται από ένα ουσ. *ρουΐνι, το "το ερείπιο" κι αυτό από τα ρομανικά: γαλλ. ruine, ιταλ. ruina κλπ.¹ σύμφωνα με τα ρομανικής προέλευσης δάνεια της ελληνικής: ρουμπΐνι (< γαλλ. rubin < λατ. rubinus), φλορίνι (< ιταλ. florin < λατιν. florinus) μπουρίνι (< βεν. borin), καμαρίνι (< ιταλ. camerino) κλπ.².

Ρούσου, του (st rus · Λεσν.)

Ονομασία βρύσης από την παρακείμενη οικία της οικογένειας Ρούσου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Ρούσος κι αυτό από το κοινό ΝΕ επίθ. ρούσος "ξανθός" (< μετγν. ρούσιος < λατ. russeus)³ Από το λατ. russeus το επίθ. ως δάνειο στα αρομ. rus, -ă και arus, -ă "πυρόξανθος, κοκκινοτρίχης"⁴, το αρχ. σλαβ. rusŭ⁵ και το αλβ. rus⁶.

Από το επών. Ρούσος με τη συνηθισμένη εναλλαγή των καταλ. -ος, -ης προήλθε το επών. Ρούσης κι όχι από το αλβ. rrush-i "το σταφύλι" όπως υποστηρίζει ο Jochalas⁷.

Πβ. και τα ταυτόσημα κύρια ονόματα Ξάνθος, Ξανθός, Κόκκινος κλπ.

1. Meyer-Lübke, αριθμ. 7431.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στις λ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Parahagi 217, 1046.

5. Milkosich 283.

6. Meyer, EW alb. Sprn 371, ο οποίος παράγει την αλβ. λέξη από το σλαβ. rusŭ.

7. Jochalas, *Considerazioni* 317.

Ρωμανού , του (st rumanú · Βίτσ.)

Τοποθεσία στην ευρύτερη θέση Βουνό με χωράφια που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Ρωμανού, καλόγερου, πιθανώς στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το βαφτ. Ρωμανός (ήδη βυζαντινό)¹ κι αυτό από το λατ. επίθ. **romanus** "Ρωμαίος// ρωμαϊκός"².

Το βαφτ. και ως επών. Ρωμανός και Ρουμανός³ και ως τοπν. Ρωμανό "ονομασίες χωριών και οικισμών" (Μεσσ. -Ιωάνν.-Λήμνος-Αχαΐα-Άρτα)⁴.

Σακελλάριου, του (st sakiláriu · Καμν.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής η οποία είχε χτιστεί με έξοδα κάποιου Σακελλάριου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Σακελλάριος κι αυτό προέρχεται από τον βυζαντινό εκκλησιαστικό τίτλο **σακελλάριος** (ο μέγας) ο οποίος φροντίζει για την τήρηση του δικαίου των μοναστηριών και εποπτεύει το εκκλησιαστικό θησαυροφυλάκιο (σακέλλα)⁵. Ο εκκλησιαστικός τίτλος από το λατ. **sacellarius** "ο βαλαντιοφύλακας, ο θησαυροφύλακας" (< **sacellus** "το σακί, το βαλάντιο" + λατ. κατάλ. -arius).

Πβ. και βαφτ. Σακελλάρης⁶ όπως και επών. Σακελλάριος, Σακελλαρίου, Σακελλαρίδης, Σακελλαρόπουλος, Σακελλαράκης κλπ.

Σέλα, η (st séla · Βραδ.)

Ονομασία υψώματος από την ομοιότητά του με σέλα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ σέλα, η (< λατ. **sella**).

Βλ. και τοπν. Σέλα, η (Μάνη) και Σέλες, οι (Κρήτη)⁷.

1. Μπούτουρας 107.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 7371.

3. Georgacas-McDonald 245.

4. Λεξ. ΔΚΟΕ 132, 293.

5. Τριανταφυλλίδης 47· DuCange, Gr. 1319.

6. Μπούτουρας 114.

7. Georgacas, Beiträge II 406.

Σκάλα, η (st skála · Βοβ.-Βραδ. - Δόλ.-Καμν.-Νεγ.-Ντρ.-Πάπ. Πέτρ. - Σκ.).

Ονομασία απόκρημνων και δύσβατων περιοχών από τις οποίες άλλες έχουν κλιμακωτή φυσική διαμόρφωση κι άλλες είναι φτιαγμένες με καλντερίμι ή λαξευμένες επάνω στο βράχο με το χέρι του ανθρώπου (Βραδ.-Σκ.).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ σκάλα, η (< λατ. *scala*).

Σκαμνιά, τα (·sta skamnía · Τσερν.)

Περιοχή με ορθογώνιους βράχους σα σκαμνιά που έχουν κατακυλιήσει από την πλαγιά του υψώματος.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ σκαμνί, το "χαμηλό ξύλινο κάθισμα" (< λατ. *scamnum*).

Στάβλος, ο (stu stánvlu · Α.Μ.)

Ονομασία θέσης όπου παλιότερα υπήρχαν κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ στάβλος, ο (<λατ. *stab(u)lum*).

Στέρνα, η (st stérna· Τσεπ.) - Στέρνες, οι (st̥s stérnis· Ντ)

Ονομασία περιοχών με μικρές πηγές όπου σε κοιλώματα του εδάφους μαζεύεται νερό.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ στέρνα, η (< κιστέρνα < λατ. *cisterna*). Βλ. και στο τοπν. Στέρνες, οι (στα β.Αλ.)

Τάβλες, οι (st̥s tánlis· Αρτσ.)

Τοποθεσία με είκοσι περίπου επίπεδες πέτρες.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ τάβλα, η "το στενόμακρο τραπέζι" και στην Ήπειρο "το χαμηλό κυκλικό τραπέζι του φαγητού"¹, μεσν. τάβλα < λατ. *tab(u)la*².

1. Μπόγκας 1 379.

2. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στη λ.

Τέντες, οι (stɛ tɛndis· Πάπ.)

Μικρές ομαλές τοποθεσίες στην απόκρημνη περιοχή της θέσης Βουνό πίσω από τη θέση Λάπατο.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ τέντα,η (μεσν.τέντα < λατ. **tenda**)¹ από τη ομοιότητα του τόπου.

Τούμπα, η (zð ðúba· Μακρ.)

Δασωμένος λόφος κοντά στη θέση Κοκκινόβρυση.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ τούμπα,η "ο γήλοφος" <λατ.tumba "ο τάφος , το μνήμα"² απ'όπου και το αρομ. **tumbă** "γήλοφος, ύψωμα // μνήμα"³ αλβ. **tumbë** "το δεμάτι// η συμμαχία"⁴ και το βουλγ. **тумба** "η ομάδα// το ύψωμα, ο λόφος"⁵.

Πβ. και επών. **Τούμπας**.

Τούρλα, η (zð dúrla· Καπ.)

Ο Κ.Βαρτζώκας⁶ αναφέρει για το τοπν.: "Πέρα από τους πρόποδες του οχυρού αυτού (της Γραδίτσας), στη θέση Τούρλα, υπάρχει ένας αρχαίος τάφος θολωτός...".

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ τούρλα,η "παν ύψωμα ομοιάζον κατά την μορφήν με τρούλλον, λοφοειδής σωρός, στρογγύλον ύψωμα" (μεσν. **τρούλλα** με μετάθεση < λατ.**trulla** "η κουτάλα")⁷.

1. Ανδριώτη, **Ετυμ Λεξ.**, στη λ.

2. Papanagi 1202.

3. Meyer EW alb. Spr. 452.

4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1358.

5. Κ. Βαρτζώκας, **Αλέξης Νούτσος**, Γιάννινα 1971 17.

6. Δημητράκου Λεξ., στη λ. · Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.** στη λ.

7. Georgacas-Mcdonald 265.

Βλ. και τοπν. **Τούρλα**, η στην Πυλία (3 φορές, τα 2 ονόματα βουνών) και στην Ολυμπία (2 φορές, το 1 όνομα βουνού), **Τούρ-λες** (Τριφυλία), **Τουρλάκια** (Πυλία)¹, **Τούρλα** "λόφος του Ελεύθερου" (Κόνιτσα), **Τουρλάκι** και **Τούρλες** (Κύπρ.-Κάλυμνος), **Τούρ-λες** (Κωστήτσι Κατσανοχωριών)² **Τρούλ-λες**, **Τρουλ-λί**, **Τρούλ-λοι** (Κάσος) κλπ.³.

Τούφα, η (zǎ dúfa· Γρεβ.-Λιασκ.)

Τοποθεσίες με συστάδες από θαμνοειδή φυτά.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **τούφα, η** (<λατ. tufa) και ιδιαίτερα από τη σημασία που έχει η λέξη στην Ήπειρο "μικρή συστάδα από θαμνοειδή ή χόρτα"⁴. Από τα λατ. η λ. ως προσηγ. επίσης στα αρομ. και ρουμ. tufă "βάτος, θάμνος, χαμόκλαδα"⁵, όπως και στα αλβ. tufë-a "το κοπάδι//το μπουκέτο//το σμήνος"⁶

Τσέρος, ο (stun tšéru· Α.Μ) - **Τζέρος, ο** (stu džéru· Δόλ.)
Τζέρα, τα (sta džéra· Νεγ.-Φρ.).

Ονομασία περιοχών από την ύπαρξη μεμονωμένων τσέρων, είδους βαλανιδιάς (Α.Μ.-Δόλ.)· τοποθεσία ματαξύ Νεγάδων και Φραγιάδων όπου υπάρχει δάσος από τσέρους.

Τα τοπν. είναι φυτών. και προέρχονται από την Ηπειρωτ. **τόέρος, ο** "είδος δρυός αγρίας" (< λατ. **cerrus**), λ. η οποία συναντιέται και με τους τύπους **τζέρος, ο** (η τροπή του tš'σε dž εξαιτίας της συμμορφόρας με το άρθρο στην αιτ. ενικού) και **τζέ-ρου, το** "είδος αραιόφυλλης βαλανιδιάς"⁷ (ο μεταπλασμός αναλογικά προς το γένος της λ. **δέντρο**)⁸.

1. Georgacas-McDonald 265.

2. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 182.

3. Μηνά, Κάσος 111-112.

4. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ., στη λ.· Μπόγκας 1 391.

5. Rușcariu 340· Papanagi 1200.

6. Meyer, EW alb. Spr. 451.

7. Μπόγκας 1 385, 399.

8. Για την εξάπλωση της λατ. λ. στις άλλες γλώσσες βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 1838· Milkosich 28. Κατά τον Malingoudis (Studien 26, λ. Cerova) είναι αμβίφολο αν το ελλην. προσηγ. προέρχεται από το δημόδες λατιν. **cerus** ή από το ελλην. **κέρως**.

Τσουγκάνι, το (stu tʃugán· Πέτρ.) - Τσουγκάνια, τα (sta tʃugáña · Καπ.).

Ονομασία οξυκόρυφου λόφου δασωμένου με πουρνάρια (Πέτρ.)· απότομοι και ψηλοί βράχοι με δύσβατα περάσματα (Καπ.).

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. τσουγκάνι, το "βράχος επικλινούς εδάφους προεξέχων"¹. Την προέλευση στη λ. τσουγκάνι το , που πρέπει να σχετιστεί με το ιταλ. zucca "κολοκύθι" (βλ. και τοπν. Τσούκα,η στα Ε.Α.) δεν μπορεί να αποδώσει κανείς με σιγουριά σε κάποια γλώσσα, όπου τόσο η ιταλ. λ.zucca συναντιέται ως δάνειο, φωνητικά και σημασιολογικά σχεδόν όμοια, (π.χ. αλβ. çukë-a "η κορυφή", σερβ. čuka "οξυκόρυφο βουνό", βουλγ. čuka, αρομ.čīucă " η κορυφή" κλπ.)² όσο και η κατάλ. (π.χ. αλβ. -an(e) με περιεκτική και αργότερα αυξητική σημασία, σλαβ. -anŭ και -anŭ, ρουμ. και αρομ. -an <λατ. -anus κλπ.)³.

Πβ. και το τοπν. Τσουγκάνι, το "... δια τα αυτόθι ξηράτας κορυφάς δένδρα" (Τριφυλία)⁴. Κακό Τσουγκάνι "αιχμή βραχώδης παρά τον Άγιον Χριστόφορον του βουνού Φιλιατρών"⁵, Τσ(ι)ο(υ)γκάνι (18 φορές), Τσουγκανάνκι, Τσουγκάνια,τα και Τσουγκανόραχη απο την Πελοπόννησο⁶.

Τσούκα, η (zd dʒúka· Α.Μ.-Βίτς.-Δεμ.-Ι.-Α.Νεγ.-Σκ.-Τζ.)

Τσούκες, οι (sts tʃúkis· Βραδ.-Λιασι.)

Ονομασία οξυκόρυφων υψωμάτων.

1. Μπόγκας 1 404.

2. Γκίνης 77· Meyer EW alb. Spr. 449· Papahagi 445.

3. Camaj, Wortbildung 128· Milkosich Stambildungslehre 124-125· Σταμνόπουλος 205.

4. Κρεκούκια, Τριφυλία 442.

5. Παπαχριστοδούλου, "Τοπωνύμια Φιλιατρών Μεσσηνίας", ανάτ. από τον 12. τόμο του περιοδ. Φιλιατρά, Αθήνα 1959 11.

6. Georgacas-McDonald 272-273.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. τσόμα, η "μυτερή κορυφή βουνού// μεγάλη όρθια πέτρα// καρούμπαλο"¹ και αυτή από το ιταλ. zucca "το κολοκύθι" μέσα από τις βαλκανικές γλώσσες, όπου η λ. εμφανίζεται ως δάνειο από τα ιταλ. σχεδόν όμοια φωνητικά και σημασιολογικά: π.χ. αλβ. çukë-a "η κορυφή", αρομ. čičă "το ίδιο" σερβοκρ., βουλγ. čuka "ο λόφος"². Η αλλαγή της σημασίας στις βαλκανικές γλώσσες από τη μεταφορική σημασία "το κεφάλι του ανθρώπου"³ που έχει η ιταλ. λέξη απ' όπου οι σημασίες "κορυφή", "λόφος". Η αδυναμία ως εκ τούτου της απόδοσης του Ηπειρωτ. προσηγ. σε μια από τις παραπάνω βαλκανικές γλώσσες μας αναγκάζει να κατατάξουμε το τοπν. (όπως και το προηγούμενο) στην κατηγορία των Ε.Α. (βλ. και προηγούμενο τοπν.).

Η λ. είναι συχνότατη ως τοπν.⁴ πβ. και επών. Τσούμας⁵.

Τσόμα (tšúma 'Λεσν.) - Τζούμα, η (st džúma ' Δόλ.:Ντρ.) - Τζούμες, οι (stš džúmis ' Βιτσκ.).

Ονομασίες υψωμάτων (Λεσν.-Δόλ.-Ντρ.)· τοποθεσία μέσα στη χαράδρα του Βίκου όπου υπάρχουν οξυκόρυφοι βράχοι (Βιτσκ.).

Τα τοπν. προέρχονται από τα Ηπειρωτ. τσόμα, η "συστάδα από δένδρα πάνω σε μυτερή κορυφή βουνού" και τζούμα, η "βράχος με μυτερή κορυφή// μεγάλο πέτρινο γουδί"⁶ (ο β' τύπος από τον α' με τροπή του tš σε dž εξαιτίας του τελικού -η του άρθρου στην αιτιατι ενικού). Το προσηγ. τσόμα, η ή κατευθείαν από το λατ. cyma "νεαρός βλαστός, άκρη, κορυφή"

1. Μπόγκας 1 404.

2. βλ. προηγούμενη σελ. , σημ. 2.

3. Battisti-Alessio, 4122.

4. Georgacas-McDonald 273.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Μπόγκας 1 386, 405. Κατά τη γνώμη μας καθώς ο συγγραφέας παραθέτει ως της ίδιας ετυμολογ. αρχής με τα παραπάνω προσηγ. τα επίσης Ηπειρωτ. τσόμπα και τσούμπα (ό.π., 1 405, 2 187) οι οποίες, μονολότι σχεδόν ταυτόσημες έχουν διαφορετική αρχή (βλ. τοπν. Τσούμπα, η στα Ε.Τ.).

(< ελλ. κύμα)¹ ή μέσα από τις βαλκανικές γλώσσες όπου συναντιέται η λατ. λ. ως δάνειο (π.χ. ρουμ. cîușă "ο βλαστός//η κορυφή", αλλά και η "πανούκλα", αρομ. čīușă βόστρυχος κόμης//κορυφή βουνού// ρόζος, οίδημα", βουλγ. čuma, σερβοκρ. čūma "πανώλης"² με τη σημασιολογική εξέλιξη: "άκρη"- "κορυφή" - "εξόγκωμα, οίδημα" - "το σπυρί, το απόστημα της πανούκλας" - "πανούκλα".

Πβ. και επών. Τσούμας³ και Τζούμας, ίσως από τη συνηθισμένη φρ. στο Ζαγόρι: dip džumas ísi που λέγεται για κουτούς ή ισχυρογνώμονες ανθρώπους.

Φλάμπουρο, το (stu flámburu' Σκ.) - Φλάμπουρα, τα (sta flámbura' Λ.).

Ονομασίες ύψωμάτων. Το τοπν. από τη Λάιστα διαστέλλεται σε Μεγάλο Φλάμπουρο και Μικρό Φλάμπουρο· έτσι εξηγείται ο πληθ. του τοπωνυμίου.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ φλάμπουρο, το "η σημαία" (μεσν. φλάμπουρον < φλάμπουλον < φλάμμουλον < λατ. flamm-ulum)⁴.

Φόλα, του (st fóla' Νεγ.-Τσεπ.)

Ονομασία τριών θέσεων: δύο στο χωριό Νεγάδες όπου α) καλύβα της οικογ. Φόλα απ'όπου πήρε το όνομα και η γύρο περιοχή β) δασωμένο ύψωμα (άγνωστη η αιτία της ονομασίας του) και μιας οβίρας (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) στην προέκταση της χαράδρας του Βίκου προς Β.

1. Meyer-Lübke, αριθμ. 2438' Walde II 305, στη λ. cumatilis, -e.

2. Meyer, EW alb. Spr. 449' Χριστοφορίδης 75' Pușcariu EW 32-33' Κοτολούλης 117' Parahagi 450' Berneker 163' Vasmer REW III 354.

3. Τριανταφυλλίδης 78.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Φούρνος, ο (stu fúrnu' Βραδ.-Μπάγ.)

Ονομασία σπηλιάς όπου γρέκλιαζαν τα πρόβατα, από την ομοιότητά της με φούρνο (Βραδ.)· ρέμα και η γύρω τοποθεσία προς Ν του χωριού, όπου οι καρβουνιάρηδες είχαν φούρνο (Μπάγ.).

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ φούρνος,ο (μετγν.φούρνος < λατ.furnus).

2.13 ΣΛΑΒΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Βαγένι, το - Βαγένια, τα (stu vaén' Ντρ.- sta vaénà' Πέτρ.)

Θέσεις όπου πέτρες και βράχοι που έχουν το σχήμα των γνωστών ξύλινων δοχείων που χρησιμοποιούνται για κρασί.

Από το κοινό ΝΕ **βαγένι, το** με έκπτωση του μεσοφωνηεντικού **γ** κι αυτό από το μεσν. **βαγοίνιον**, λ. που ο G. Meyer ετυμολογεί από το σλαβ. **vagan** (σλοβ. **vagan** "παλιό μέτρο σιτηρών", σερβ. **vagan** "ξύλινη γαβάθα, μέτρο σιτηρών" βουλγ. **baganъ** "είδος δοχείου")¹, ενώ ο Vasmer από το ίδιο το σλαβ. **vagan** με επίδραση του ουσ. **λαγένι**². Ας σημειωθεί εδώ πως το τοπν. από το Ντρ. χρησιμοποιείται σε περιληπτικό ενικό.

Βιράγκια, τα (sta virágá' Βραδ.)

Τοποθεσία με βαθιά ρέματα που έχουν νερό όλο το χρόνο.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. **βιράγκι**, υποκορ. του **βίραγκα, η**, λέξη που στα Χουλιαροχώρια χρησιμοποιείται παράλληλα με τις λ. **βιρός, βιρό, βίρα, οβίρα, βιράχα** και **βίραγκας** με τη σημασία "παρόχθιο κοίλωμα ποταμού, όπου μαζεύεται πολύ νερό// πηγές ποταμού"³. Το προσηγορ. **βίραγκα** προέρχεται από το σλαβ. **virъ** απ' όπου το βουλγ. **вира** "το βαθύ μέρος ποταμού// λάκος με νερό"⁴ και τη σλαβ. κατάλ. **-ага** η οποία έχει μεγαλύτερη συχνότητα στα βουλγάρικα και τα σερβοκροάτικα⁵.

1. G. Meyer NS II 15.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. ' **ΙΑΝΕ**, στη λ.

3. Μπόγκας 1 78.

4. Βλ. τοπν. **Οβίρα, η** στα Ε.Σ.

5. Miklosich, Stammbildungslehre 281' Kiparsky 289.

Βούζια, τα (stá vŷza· Τσερν.)

Φυτόνυμο τοπν. από το ΝΕ **βούζι, το** (στην Ήπειρο συνηθίζεται σε πληθ. αριθμό : **τα βούζια**) "το φυτό χαμαιάκη (*sabucus ebulus*) κοινώς αφροξυλιά ή βρομοξυλιά// το άνθος της χαμαιάκης // ο καρπός της αφροξυλιάς"¹. Η λ. που συναντιέται στον Ducange² με τους τύπους **βούζια, βουζέα, βουζία** προέρχεται από τα σλαβ. **bŷzŷ** (βουλγ. **бѣз**, ρωσ. **боз**, σερβοκρ. **baz** κλπ.)³. Κατά τον Καλλέρη το φυτό μαρτυρείται και με τον τύπο **βεζιά, η** στην Ήπειρο⁴.

Βουζιές, οι (sts vžés· Π.Σ.)

Τοποθεσία όπου πολυάριθμες βρομοξυλιές.

Από το ουσ. **βούζι** (βλ. προηγούμενο τοπν.) και την κατάλ. **-ιά**⁵ που σχηματίζει ονόματα φυτών.

Βούζιου, του (st vŷzu· Μεσ.)

Χωράφια, ιδιοκτησία της οικηγ. **Βούζιου**.

Το επών. **Βούζιος**⁶ από το προσηγ. **βούζι** (βλ. τοπν. **Βούζια**).

Βουλτάπα, η (st vultápa· Φρ.)

Ονομασία βαθουλωτού ξέφωτου μέσα στο δάσος.

Το τοπν. προέρχεται από το **βουρτάπα, η** που είναι μεγεθ. του **βουρτάπι, το** (βλ. επόμενο τοπν.) με τροπή του **π** σε **λ** στο συμφων. σύμπλεγμα **pt**.

1. **ΙΑΝΕ**, στη λ. **βούζι**· Μπόγκας 1 81.

2. Ducange, **Graec.**, Appendix 42.

3. Meyer, **NS** II 19 · Miklosich 26 · Vasmer, **REW** I 100.

4. Ιω. Καλλέρη, **Ανάλεκτα Λεξικογραφικά**, **ΛΔ** 8 (1958) 47, σημ. 3.

5. **ΙΑΝΕ**, στη λ. **βουζέα**.

6. Το επών. αναγράφεται 4 φορές στον **ΟΤΕ Θεσσ**.

Βουρτάπα, η (st vurtápa· Ντομπρ.- Σκ.) - **Βουρτάπες, οι** (sts vurtápis· Λιασκ.)

Τοποθεσίες με μικρούς επίπεδους βοσκότοπους που βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο από τη γύρο περιοχή (Ντομπρ.-Σκ.)· μεγάλη επίπεδη έκταση στην κορυφή της θέσης Βουλάγκα (Φρ.).

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **βουρτάπ'**, **το** (πβ. και τους τύπους **βουρτόπ'**, **το** και **βιρτάπις, οι**) "μικρά ομαλά επίπεδα μέρη που είναι περικυκλωμένα από ογκόλιθους και βράχους"¹ και τη μεγεθ. κατάλ. **-α**. Το Ηπειρωτ. προσηγ. από το σλαβ. **vertъrъ** (απ' όπου το αρχ. βουλγ. **vrъtъrъ** "κήπος, σπηλιά") ή από τον βουλγ. τύπο **vrъtop** "η περιστροφή ύδατος, η δί-νη"² με μετάθεση του **r** και τροπή του σλαβ. **o** σε ελλην. **a**. Η λ. και στα αρομ. με τον τύπο **vurtoapă**³. Συχνή επίσης ως τοπν. στην Ήπειρο και το Ασπροπόταμο με τους τύπους: **Βουρτόπα, η** "μεγάλο βουνίσιο κοίλωμα" (Ασπροπόταμος)⁴, **Βουρτόπα, η** "ράχη με χωράφια όπου υπάρχει και σπηλιά" (Βελτσιστα Ιωανν.)⁵, **Βουρτόπες, οι** "ισοτοπιά χαμηλή με βοσκές" (Κούρεντα)⁶, **Βορτόπια** (Φιλιάτες)⁷, **Βορτόπι** (Μελισσόπετρα Κονίτσης) **Βορτόπα** (Κεράσοβο Κονίτσης)³, **Βορτόπια, τα** (Πωγώνι)⁹, **Βορτόπι, το** "χαμηλή ισοτοπιά", **Βορτόπια** (Λάκκια Σούλι)¹⁰ και το σύνθετο **Μεγαβουρτόπι** (Πωγώνι)¹¹.

1. Μπόγκας 1 83.

2. Miklosich 385· Vasmer, REW I 190.

3. Ίσως η λ. να προέρχεται από τα ελλην., αφού η μεταβολή του ελλην. **-ο- >οα** είναι ένα μεταφωνικό φαινόμενο για τα ελληνικά δάνεια όταν ακολουθεί **a** ή **e**: ελλ. **αγώνας >αγοάñ**, **κόλλα >ακοάñ**, **χνώτα >αηνοάñ** και **ηνοάñ** κλπ. (βλ. Κατσάνη 58).

4. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 25.

5. Μπέττη, **Βελτσιστα** 36.

6. Μπέττη, **Κούρεντα** 423.

7. Στεργιοπούλου, **Συμβολή** 100.

8. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα, ΗΧ 9** 222.

9. Παπαχαρύση, **Πωγώνι** 39.

10. **ΗΕ** 24 (1975) 818 και **ΗΕ** 25 (1976) 48 αντίστοιχα.

11. Παπαχαρύση, **Πωγώνι** 38.

Βουρτόπι, το (stu vurtóp' Βίτσ.-Γρεβ.-Μπάγ.)

Επίπεδη επιφάνεια στη θέση Βουνό που είναι "χωμένη" με βράχους γύρο-γύρο (Βίτσ.)' ονομασία βοσκοτόπου σε κοίλωμα του εδάφους (Γρεβ.)' χαμηλά χωράφια (Μπάγ.).

Από το Ηπειρωτ. **βουρτόπ'**,το (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Γκλάβα, η (zǎ gláva ή stǝ glávis' Στ.)

Ονομασία λόφου με μικρές πηγές γύρο-γύρο.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **γκλάβα, η** "το κεφάλι"¹, λ. που χρησιμοποιείται και στην Ήπειρο με την ίδια σημασία². Και τα δύο από το σλαβ. (σλοβ., σερβ., βουλγ.) **glava**³. Η ονομασία του τόπου μπορεί να προέρχεται: α) από τις πηγές, που θεωρούνται "το κεφάλι", η αρχή του ποταμού (πβ. και τοπν. **Γκλάβα, η** "η πηγή από την οποία αρχίζει το ποτάμι του Γορμού"⁴) και β) από το σχήμα του λόφου που μοιάζει με κεφάλι. Η λ. σχηματίζει και πολυάριθμα επών. με τους τύπους **Γκλάβας** και **Γλάβας**, ταυτόσημα του ελλην. αρχής επων. **Κεφάλας**⁵.

Γκορίλα, η (zǎ guríla' Π.Σ.)

Ονομασία γυμνού υψώματος.

Το τοπν. αναφέρεται και από τον Λαμπρίδη, ο οποίος, κατά τη γνώμη μας, το ερμηνεύει σωστά ως "κατακαέν"⁶. Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το Ηπειρωτ. ρ. **γκορίζω** "καίω"⁷,

-
1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 2. Μπόγκας 1 96.
 3. Miklosich 70, στο λ. **golva**.
 4. Παπαχαρίση, Πωγώνι 39.
 5. ΟΤΕ Αθ.
 6. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α 34.
 7. Meyer NS II 22.

(< σλαβ. *gorěti "καίω"¹) και την κατάλ.-ίλα με την οποία σχηματίζονται αφηρημένα ουσ. παράγωγα ρημάτων (σαπίζω-σαπίλα, σκάζω-σकाσίλα, ανατριχιάζω-ανατριχίλα κλπ.)².

Λιγότερο πιθανός ο σχηματισμός του τοπν. στα σλαβικά με την κατάλ. -yla (βουλγ. *mogilъ*, σερβ. *gromila*, *gomila* κλπ.)³.

Γκουστέρα, η (st gustéra· Λεσν.)

Ονομασία απότομης πλαγιάς.

Το τοπν. από το δάνειο προσηγορικό γουστέρα, η "η σαύρα" (<σλαβ. *gušter*)⁴. Η λ., που στα ελλην. βρίσκεται και με τους τύπους γουστερίτσα (κοινός), γκουότιρίτσα και το μεγεθυντικό γκούστίρας "η μεγάλη σαύρα" (στην Ηπειρο)⁵, συναντιέται επίσης στα αρομ. *guštur* και *guštiriṣā*⁶ και στα αλβ. *gushtericë-a*⁷.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και τα τοπν. Γκουσταρίτσα και Γκούστερα (Κόνιτσα)⁸ και Γούστερα, του (Τριφυλία)⁹.

Γπροχότια, τα (sta gruxótičā· Φρ.)

Ονομασία περιοχής χαμηλής, προφυλαγμένης από το βοριά με ψηλούς βράχους.

Από το προσηγ. γπροχότι, το "υπήνεμος τόπος" (πβ. και γμρόχοτος, ο "αλλαλαγμός, αντίλαλος")¹⁰ κι αυτά από το σλαβ.

-
1. Meyer, NS II 22· Miklosich 72, λ. *gor-* για σλαβ. τοπν. από το ρήμα βλ. Malingoudis, Studien 45-6.
 2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ίλα.
 3. Miklosich, Stammbildungslehre 113.
 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 5. Μπόγκας 1 99· Μηνά, Μεγέθυνση 153.
 6. Papanagi 606.
 7. Γκύνης 145.
 8. Vasmer 27.
 9. Georgacas-McDonald 128.
 10. Λαζάνη, Κατσανοχ. II 257.

grochotъ "θόρυβος// σωρός από πέτρες"¹ (βουλγ. **ΓΡΟΧΟТЪ** "κρότος" κλπ.). Από τα σλαβ. και το αρομ. **grohut** "χάχανο"².

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην Ήπειρο (Κωστήτσι) και χαρακτηρίζει δύο θέσεις³. Πβ. επίσης τα σερβοκρ. **Grohot**, **Ghohote**⁴ και τα ρουμ. **Grohot**, **Grohotiș**, **Grohoțel** κλπ.⁵. Τα τελευταία θεωρούνται ταυτόσημα των επίσης ρουμ. **Piatra** (< **piatra** "πέτρα") και **Camena** (< σλαβ. **cameni** "πέτρα").

Γραβί, το (stu γρανί· Π.Σ.)

Τοποθεσία γεμάτη από δέντρα που είναι γνωστά με το όνομα γράβος (βλ. σχετικό τοπν. παρακάτω).

Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό προέρχεται από υποκορ. **γραβί**<**γράβ-ιον**⁶ (<γράφος, βλ. σχετ. τοπν.) με μετατόπιση του τόνου σύμφωνα με τα **ύαλος**>**υάλιον** >**γιαλί**, **τράγος**> **τράγιον** >**τραγί** κλπ.⁷.

Γράβια, τα (sta γράνγιά· Π.Σ.)

Από το ουσ. **γράφια, τα** "τα δέντρα του γράβου"⁸, **γράβ-ιον**, υποκορ. του ουσ. **γράφος** (βλ. σχετικό τοπν.)

Γράβος, ο (stu γράνυ· Αρτσ.-Βίτσ.-Ι.-Καμν.-Μπάγ.-Νεγ.)

Πηγή με έναν μεγάλο γράβο έξω από το χωριό στο δρόμο προς το Βιτσικό (Αρτσ.)· τοποθεσία στην ευρύτερη θέση Κορνίσι

-
1. Berneker 353· Vasmer 28· Iordan, **Topon. romîn.** 91.
 2. Papahagi 599.
 3. Λαζάνη, **Κατσανοχ.** II 257.
 4. Vasmer 28.
 5. Iordan, **Topon. romîn.** 90-91.
 6. Στ. Ψάλτη, "Ετυμολογικά και σημασιολογικά." **Αθηνά** 26 (1914) **ΛΑ** 55.
 7. Χατζιδάκη, **MNE** 1 398 κεξ., 2 82 κεξ.
 8. Μπόγκας 1 105.

με γάβρους (Βίτσ.)· μέρος με γράβους (Ι)· πηγή με πολλούς γάβρους (Καμν.)· πηγή με γάβρο (Μπάγ.)· ονομασία λάικου με έναν μεγάλο γράβο (Νεγ.).

Τα τοπν. από το ουσ. **γράφος**, ο¹ κι αυτό από το σλαβ. προσηγορ. **grabrъ** < ***grabrъ** "η άσπρη βαλανιδιά, *carpinus betulus*"². Η άποψη που παλιότερα είχε διατυπώσει ο Ψάλτης³ ο οποίος συσχέτισε το ΝΕ **γράφος** με το μεγν. υποκορ. **γράφιον** δεν είναι πειστική⁴. Πβ. και τοπν. **Γκράμποβο**.

Γρανίτσα, η (st granítsa· Άρτσ.)

Τοποθεσία δασωμένη με δέντρα που είναι γνωστά στο Ζαγόρι με το όνομα γρανίτσα.

Το τοπν. από το προσηγ. **γρανίτσα, η** "δρυς η μαλλωτή", *quercus lanuginosa*, γνωστή και με τα ονόματα: **αγριοβαλανιδιά, μεράδι, δέντρο, ροτσόκι, ρουπάκι, στάρι, τσερνούχι**⁵ κι αυτό από το βουλγ. **granica** < σλαβ. **gornica** "είδος βαλανιδιάς"⁶.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται επίσης στο Πωγώνι⁷ και στην Πελοπόννησο⁸. Το τελευταίο παράγει ο Weigand κατευθείαν από

-
1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.
 2. Meyer **NS** II 24, 102· Miklosich 76, λ. **grabrŭ**· Berneker 343 και ιδιαίτερα Malingoudis, **Studien** 37-8 όπου και τοπν. από τον ελληνόφωνο και σλαβόφωνο χώρο.
 3. Στ. Ψάλτης, "Ετυμολογικά και σημασιολογικά." **Αθηνά** 26 (1914) **ΛΑ** 55 κεξ.
 4. Για τα σχετικά τοπν. βλ. επίσης: Vasmer 29, 57, 88· Μωχ. Στεφανίδου, "Φυσιολογικά." **ΛΑ** 6 210· Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα** **ΗΧ** 9 236· Δημ. Κρεκούκια, "Φυτώνυμα τοπωνύμια Τριφυλίας." **Πλάτων** 11, τεύχ. Β' (1959) 428· Αμάντου, **Γλωσσ. Μελ.** 457· Ρορονιό 375· Georgakas, **Beiträge** I 361-2.
 5. Μπόγκας 2 17· Χελδράιχ-Μηλιαράκης 109· Καββάδας 1339.
 6. Miklosich 74· για το προσηγ. και το τοπν. βλ. Π. Γρίσπου, "Δασική Λαογραφία." **ΗΕ** 17 (1968) 228· Vasmer 69.
 7. Παπαχαρύση, **Πωγώνι** 270.
 8. Weigand 13.

το σλαβ. **granica** (<σλαβ. **granъ** "το σύνορο"). Αν όμως ήταν σωστή η παραγωγή αυτή το τοπν. θα είχε τον τύπο ***Γράνιτσα**. Πβ. και επων. **Γρανίτσας**¹.

Ζελενίτσα, η (st zilini'tsa· Βίτς.)

Τοποθεσία με μικρά πουρνάρια που οι ντόπιοι τα λένε ζελινιές.

Το τοπν. από τα Ηπειρωτ. **ζιλινιά, η** "είδος θάμνου που μοιάζει με μυρτιά, αλλά με φύλλα πλατύτερα"² και **ζελενιά, η** "το δασοβοτανικόν είδος *phyllirea media*, το αλλαχού λεγόμενον **φιλίκι**, είδος αειθαλής..." και την υποκορ. κατάλ. **-ίτσα**. Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό και όχι από σύγχυση της περιεκτ. **-ίτσα** με την υποκορ. **-ίτσα** όπως ερμηνεύει το τοπν. **Ζελενίτσα** ο Vasmer διορθώνοντάς το σε **Ζελενίστα** (Ευρυτανία)³. Το Ηπειρωτ. προσηγ. από το σλαβ. **zelenъ** "χλωρός, πράσινος" βουλγ. **zelen**, σερβοκρ. **zèlen** σλοβ. **zelèn** κλπ.⁴.

Το ίδιο τοπν. εμφανίζεται επίσης στην Ευρυτανία. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής είναι και τα τοπν. **Ζίλενα, τα** (Τριφυλία)⁵. **Ζελίνα, η** (Λακεδαιμ.)⁶, **Ζιλινίνα, η** (Ελασσώνα)⁷, **Ζυλινιά, η** (Κατσανοχώρια)⁸. Από τις σλαβόφωνες περιοχές σχετικά είναι τα τοπν. : σερβοκρ. **Zelenika** (συχνό) **Zelina, Zelinka, Zelinovac**, βουλγ. **Zelenika, Zeleno Dъrvo, Zeleni Grad**, τσεχ. **Ze-**

-
1. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.· Τριανταφυλλίδης 33, 79.
 2. Μπόγκας 1 128.
 3. Vasmer 82 και 305.
 4. Miklosich 400· Vasmer, REW I 452, λ. **зелёный**.
 5. Georgacas-McDonald 137.
 6. Malingoudis, Studien 123.
 7. Ευ. Σκουβαρά, Ολυμπιάτισσα, Αθήναι 1967, 105.
 8. Λαζάνη, Κατσανοχ. II 258.

linová Dolina, Zelinka, Zelinkovice, πολων. Zielina, Zielinće, Zielinice, Zielinieć¹ και τα ρουμ. Zeldiş, Zeletinul, Zeletinul de Ios κλπ.².

Ζουμπέρι, το ή Ζουμπέρια, τα (stu zubér ή sta zubérgá'Αρτσ.)

Ονομασία μεγάλου λαγκαδιού και της γύρο περιοχής που έρχεται από τον Άγιο Μηνά και καταλήγει στον Βοϊδομάτη. Το τοπν. αναφέρεται ήδη σε εκκλησιαστική πράξη του 1832 (HE 25 [1976] 715).

Το τοπν. κυριών. από το επών. Ζουμπέρης³ κι αυτό από το ουσ. *Ζουμπέρι το < κοινό ΝΕ ζούμπερο, το κατά το σχήμα: παράθυρο-παραθύρι, βούκεντρο-βουκέντρι, άλευρο-αλεύρι κλπ. Το κοινό ΝΕ ζούμπερο, το "δύσμορφος άνθρωπος" (πβ. ακόμη και τα ελλην. ζούμπαρα "άγριο θηρίο// φάντασμα", ζόμπρος και ζούμπρος "αγριόταυρος"⁴ και τα ζούμπερο, το "επί προσώπων, ως υβριστικόν δυσειδούς ή καχεκτικού" και ζούμπερα, τα "οι λειχήνες"⁵) από το σλαβ. зѡбѣръ "ο άγριος ταύρος"⁶.

Ίσως όμως οι σημασίες "δύσμορφος, δυσειδής" μέσω της αλβαν., όπου η λ. από τα σλαβ. με τον τύπο zhubër-zhubra "η ρουτίδα, η πτυχή, το ζάρωμα"⁷.

1. Vasmer 82' Malingoudis, Studien 123.

2. Iordan, Topon. romîn. 134.

3. ΟΤΕ Αθ. ' ΟΤΕ Θεσσ.

4. Weigand 23.

5. Δημητράκου, Λεξ. στις λ.

6. Weigand, ό.π.

7. Γκύνης 494.

Καζάρμα, η (st gazárma· Δόλ.-Λιασι.-Μπάγ.-Πέτρ.-Στ.- Τζ.- Τσεπ.-Φρ.)

Ονομασίες υψωμάτων όπου διασώζονται κτήρια ή ερείπιά τους.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **καζάρμα**, το οποίο κατά τον Ανδριώτη από το ιταλ. **caserna**¹. Κατά τη γνώμη μας το ΝΕ δάνειο βρίσκεται πλησιέστερα προς τα: βουλγ. και ρωσ. καζάρμα "ο στρατώνας" πολων. **kazarna** τα οποία φυσικά προέρχονται από το ιταλ. **caserna** (< ***caserna**)². Πβ. ακόμη τα γερμ. **Kaserne**, γαλλ. **caserne** και το ρουμ. **cazarmă**³.

Η λ. ως τοπν. πολύ συχνή στην Ελλάδα⁴.

Κοζιακός, ο (stun gužakó· Τσεπ.-Τσερβ.)

Μεγάλο δάσος προς Ν του Τσεπελόβου που εκτείνεται μέχρι τις κοινοτικές περιοχές των χωριών Νεγάδες και Μακρίνη (Τσεπ.)· ονομασία υψώματος δασωμένου με μικρά πουρνάρια, συνέχεια του υψώματος της Κουδουνάτας (Τσερβ.).

Κατά τον Vasmer τόσο το τοπν. **Κοζιακός**⁵ όσο και το **Κόζιακας**⁶ ερμηνεύονται ως "κατσικότοποι" και αποδίδονται στο σλαβ. **koza** "γίδα". Την ίδια ετυμολογία δίνει και ο P. Skok⁷ ερμηνεύοντας την οροσειρά **Kozjak** ως "Geissberg".

Αλλά η ύπαρξη στην Ήπειρο των προσηγ. **κόζακας, ο** και **κοζάκι**, το (το δεύτερο συχνό και ως τοπν.) με τη σημασία "σκληρό, αλλά όχι βραχώδες κομμάτι γης"⁸, η πληροφορία από το Ζαγόρι ότι "κόζιακα εμείς λέμε την τριμμένη γαλαζόπετρα" και η φωνητική του τοπν. με **ž** πρέπει να μας κάνει επιφυλακτικούς στην απο-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Vasmer, REW I 503· Βουλγαροελλ. Λεξ. 427.

3. Κοτολούλης 101.

4. Βλ. H. und R. Kahane, *Italienische Ortsnamen in Griechenland*, Athen 1940 93.

5. Vasmer 37.

6. Vasmer 92.

7. P. Skok, "Bericht über den Stand der jugoslavischen Ortsnamenforschung ZONF 11 (1935) 175.

8. Μπόγκας 1 178.

δοχή της ετυμολόγησης του τοπν. από το σλαβ. **koza** πβ. και την προφορά στα ελλην. της σλαβ. λ. **kozak** "γιδοβοσκός" (< **koza** "γίδα") ως **kozákos** (=κοζάκος) και όχι ως ***kožákos**.

Γι' αυτό πιστεύω ότι το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο θέμα **κοζάκ-**, όπως αυτό απομονώθηκε από τα παραπάνω Ηπειρωτ. προσηγορικά, και την επιθετ. κατάλ. **-ός**. Τα Ηπειρωτ. προσηγορικά **κοζάκι**, το και **κόζακας**, ο πρέπει να αποδοθούν στο σλαβ. **koža** (βουλγ. **κόζα**) "το δέρμα, η φλούδα" (πβ. και νεοσλαβ. ρ. **kožu-hati** "ξεφλουδίζω"¹ + την πολυσήμαντη σλαβ. κατάλ. **-акъ**² > Ηπειρωτ. **κοζάκι**, το, απ' όπου με την μεγεθ. κατάλ. **-ας**³ και αναβιβασμό του τόνου **κόζακας**, ο.

Κόκορου, του (st **kókur** Κουκ.)

Ενν. τη γέφυρα. Η ονομασία της γέφυρας από το επών. του ιδιοκτήτη του παρακείμενου μύλου. Η γέφυρα είχε γίνει με έξοδα του Νούτσου από το Καπέσοβο.

Το επών. **Κόκορος** από το προσηγ. ***κόκορος**, (αναλογικός σχηματισμός από τη γεν. **κοκόρου** κατά τα αρχ. δευτερόλιτα πβ. και τη φρ. : **σαράντα πέντε Γιάννηδες ενός κοκόρου γνώση**) < κοινό ΝΕ **κόκορας**. Η λ. πρέπει να σχετιστεί με τα σλαβικά: βουλγ. **κοκοрене** "το κόρδωμα, το φούσκωμα, η αλαζονία", βουλγ. **κοκόρκο** "ωραιοπαθής", **κοκορα** "ουλόθριξ" κλπ.⁴, λέξεις που προέρχονται από τις ρομαν. λ. ***cocora**, ***cocura** < λατ. **cochlea**⁵ < ελλ. **κοχλίας**. Διγότερο πιθανή νομίζουμε την απόδοση του ουσ. **κόκορας** σε ηχοποίηση από τη φωνή **κο-κο**⁶.

Πβ. και επών. **Κόκ(ι)ορας**, **Κόκ(ι)ορης**, **Κοκορίνος**, **Κοκόροβιτς**⁷.

1. Miklosich 136, στο λ. **koža** Βουλγαροελλ. Λεξ. 458.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre* 240.

3. Μηνά, *Μεγέθυνση* 144 κεξ.

4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 460 Vasmer, *REW* I 593.

5. Berneker 540 Meyer-Lübke, αριθμ. 2011.

6. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ.

7. *ΟΤΕ Αθ.* Τριανταφυλλίδης 56, 169.

Κόνιαρα, τα (sta kónara * Δόλ.-Λιασκ.-Μπάγ.)

Τοποθεσία με χωράφια, ιδιοκτησία του Κόνιάρου (Δόλ.) *
θέση με βαλανιδιές (Λιασκ.) * δασωμένη ράχη (Μπάγ.).

Τα τοπν. κυριών. από τα επών. **Κόνιαρος** ή **Κόνιαρης**¹. Ο
πληθ. αναλογικά προς το κτήματα, χωράφια κλπ.

Σύμφωνα με τον Μπόγκα² οι **Κονιάρηδες** ήταν σελτζουκικό
τουρκικό φύλο, οι οποίοι, σύμφωνα με την παράδοσή τους, προέρ-
χονταν από την περιοχή **Konia** (Ικόνιο) της Μ. Ασίας και εγκα-
ταστάθηκαν πριν από την τουρκ. κατάκτηση της Ελλάδας στην πε-
ριοχή της Λάρισας. Η ετυμολόγηση του εθνικού ονόματος **Κονιάρης**
κατά τον Μπόγκα από το τουρκ. **konyalı** με τροπή του **l > r** δεν
ευσταθεί αφού η τροπή του **l** σε **r** σε θέση μεσοφωνηεντική δεν
είναι δυνατή. Εκτός αυτού κατάλ. **-ar** που να δηλώνει τον κάτοι-
κο μιας περιοχής δεν υπάρχει στα τουρκικά (παλιότερα και νέα)³.

Γι' αυτό πιστεύω πως το όνομα της σελτζουκικής αυτής φυλής
πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. **konjarъ** "βοσκός αλόγων" (< σλαβ.
konjъ "άλογο"), όπως σωστά υποστηρίζει ο Vasmer⁴ και ο Georga-
kas⁵, αφού η εκτροπή των ίππων ταιριάζει πολύ καλά με την τουρ-
κική νομαδική ζωή μιας εποχής.

Η λ. και στα αρομ., όπου **Conëar**, **-ră** "ονομασία των Τούρ-
κων που κατοικούν μεταξύ Κοζάνης και Soronič"⁶.

Κουνάβου, του (st kunán * Λεσν.)

Ενν. η βρύση.

1. Λαμπρύδου, **Αγαθοεργήματα Β 142** * Georgakas, **Beiträge II 399**.

2. Μπόγκας 1 184.

3. Τα Αλβανικά έχουν τέτοια κατάλ., όπου **Corëar** (**Corëa**), **Muzakâr** (**Muzakîa**)
κλπ.

4. Vasmer 109.

5. Georgakas, **Beiträge II 399-400**.

6. Papahagi 380.

Το κυριών. τοπν. από το επών. **Κουνάβος** < κοινό ΝΕ **κουνάβι** < **κουνάδι**, υποκορ. του σλαβ. **кyна**¹. Πβ. και επών. **Κουνάδης**². Η λ. δάνειο στα αρομ. **cunave**³ και στα αλβ. **kunadhe** (και **ku-nanjë**) < ελλ. **κουνάδι**⁴.

Από το σλαβ. προσηγ. πολυάριθμα ονόματα προσώπων σε σλαβόφωνες περιοχές⁵.

Κρίτσου, του (st kritš' Κουκ.)

Ενν. το αμπέλι. Ονομασία τοποθεσίας όπου άλλοτε ήταν το μεγάλο αμπέλι του Κουκουλιώτη Κρίτσου.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Κρίτσος** κι αυτό από το Ηπειρωτ. προσηγορ. **κρίτσος**, ο (ή **κρέϊτσος**) " ο άκραν χείρων υγείαν, ο δυνατός και άξιος"⁶ κι αυτό από τα αρχ. βουλγ. ρήματα **криѣ**, **криѣти** "φωνάζω, αλαλάζω"⁷.

Πβ. και το κυριών. τοπν. **αλ Κρίτσα** (=του Κρίτσα) "χωράφι με καρυδιές και μηλιές" από το Ασπροπόταμο⁸.

Λάζος, ο (stu lázu * Μπ.)

Ονομασία αρκετά εκτεταμένης περιοχής με ύψωμα, στην κορυφή του οποίου σχηματίζεται επίπεδη έκταση, όπου το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Meyer NS II 36.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Parahagi 406.

4. Γκύνης 216 Meyer, EW alb. Spr. 214.

5. Malingoudis, Studien 58.

6. Μπόγκας 1 202.

7. Berneker 616, στο λ. крикѣ.

8. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 65.

Το τοπν. από το ελλην. προσηγ. **λάζος, ο** (και **λαζιά**) "τόπος δασώδης πυρπολούμενος προς γεωργίαν ή βοσκήν"¹ κι αυτό από το σλαβ. **lazъ** "ξέφωτο σε δάσος// λιβάδι σε δάσος" (βλ. και τοπν. **Λαζινιές, οι** στα Ε.Ε.) . Η λ. ως προσηγ. επίσης στα ρουμ. **laz** και αλβ. **las** (έναρθρα **laz-i**)².

Πβ. και τοπν. **Λάζος**, (4 φορές), **Λάζοι** (2 φορές) **Λαζούλια** (2 φορές) **Αγριόλαζος** και της **Μάρως ο Λάζος** από την Πελοπόννησο³.

Λιάσα, η (st **lása**· Σκ.)

Τοποθεσία με χωράφια που διακόπτονται από μικρές χαράδρες με χειμάρρους.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **λιάσα, η** (πβ. επίσης **λάσια, λασιά λεισιά, λσιά**) "πρόχειρη πόρτα πλεγμένη με βέργες // μεσότοιχος από πλεχτούς κιάδους // γεφύρι πλεχτό με σύρματα χοντρά και κλαδιά"⁴ κι αυτό από το σλαβ. **lěsa** "το πλέγμα, η μάντρα" (πβ. βουλγ. **pecá** "πλέγμα από βέργες", σερβοκρ. **ljěsa** κλπ⁵ με τροπή του σλαβ. **ě** > ελλ. **ιά**. Από τα σλαβ. η λ. ως προσηγορική στα αλβ. όπου **lesë-a** "πόρτα μάντρας"⁶ και στα αρομ. όπου **leásă** "φράχτης κήπου // πόρτα μιας περίφραξης, ενός μαντριού// δίχτυ"⁷.

Η λ. ως τοπν. στη Δάκικα Σούλι: **Λιάσα στη Βίλζα** "τοποθεσία σε στένωμα του ποταμού, όπου ξυλογέφυρο φτιαγμένο με πλεγμένες βέργες κουμαριάς", **Λιάσα των Κολλαίων** "τοποθεσία σε στένωμα του ποταμού όπου πρόχειρο ξυλογέφυρο με γρεντές πλατανίσιες και πλεγμένες βέργες κουμαριάς σε παλούκια" και **Λιάσα του Τζιάκα** "πρόχειρο ξυλογέφυρο με πλεγμένες βέργες" (Δάκικα Σούλι)⁸.

1. Meyer, **NS** II 38.

2. Meyer, ό.π..

3. Malingudis, **Studien** 61, όπου και τοπν. της ίδιας ετυμολογικής αρχής από το σλαβόφωνο χώρο.

4. Μπόγκας 1 211, 2 145' για τη **λιάσα** "κρεμαστή γέφυρα" και την κατασκευή της βλ. Π.Γρύσπου, "Δασική Λαογραφία" **HE** 19(1970) 460.

5. Milkosich 167' Berneker 712' **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 511.

6. Χριστοφορίδης 182.

7. Parahagi 733.

8. Μαρκόπουλος 452-453.

Λίπα, η (zd lípa· Βίτσ.-Μπάγ.-Νεγ.) - Λίπες οι (sts lípis·Στ.)

Τοποθεσία στη θέση Βουνό, όπου υπάρχει μια μεγάλη φλαμουριά (Βίτσ.)· τοποθεσία στην περιοχή Πάδες, ΒΑ της Μπάγιας, στα σύνορα με το χωριό Νεγάδες. Τοποθεσία όπου άλλοτε υπήρχαν φλαμουριές, απ' τις οποίες σήμερα μόνο οι κορμοί απομένουν (Στ.).

Το τοπν. φυτών. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **λίπα, η** "το αλλαχού φλαμούρι, η φιλύρα"¹ κι αυτό από το σλαβ. **lipa** "η φλαμουριά"². Από τα σλαβ. η λ. ως προσηγ. στα αλβ. **lipë-a**³ και στα αρομ. **lipã**⁴.

Η λ. ως τοπν. στην Ολυμπία⁵ και στη Δωρίδα, Ευρυτανία και Γορτυνία⁶.

Λούτσα, η (zd lútsa· Καλ.-Λεσν.-Μπ.-Νεγ.-Ντρ.- Τσερβ.)-

Λούτσες, οι (sts lútsis· Δρ.-Α-Ξόπ.-Π.Σ.).

Τοποθεσίες που οφείλουν το όνομά τους σε φυσικές (τις περισσότερες φορές) κοιλότητες του εδάφους, όπου μαζεύεται νερό για το πότισμα των ζώων. Για το τοπν. από την Καλοτά που βρίσκεται σε εκτεταμένο οροπέδιο πάνω στο Μιτσικέλι, υπάρχει παράδοση σύμφωνα με την οποία οι τσοπάνηδες της περιοχής έρριξαν πολύ μαλλί μέσα στη λούτσα, επειδή ρουφούσε το νερό η γή και χανόταν. Έτσι τώρα η λούτσα δε χάνει καθόλου νερό.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **λούτσα, η** (< σλαβ. **luža**⁷ "τέλμα, βάλτος"). Η λ. ως προσηγ. και στα αλβ. με τους τύπους **lucë-a** και **llucë-a** "η λάσπη, το ακάθαρτο νερό"⁸.

1. Μπόγκας 1 217.

2. Berneker 723.

3. Γκύνης 231.

4. Parahagi 742.

5. Georgacas-McDonald 182.

6. Κόλιας 134.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

8. Γκύνης 233, 237· σύμφωνα με τον Haarmann (σ.75) οι αλβαν. λέξεις προέρχονται από το λατ. επίθ. **luteus-a-um** "πηλώδης".

Μούζγκα, η (st múzga·Γρεβ.-Λεον.) - Μούζγιες, οι (sts múzgis Αρτσ.)

Τοποθεσία με υγρό και αργιλλώδες χώμα. Η λ.ως προσηγορ. χρησιμοποιείται στην Αρτσίστα με τη σημασία "λάσπη, βαλτότοπος".

Το τοπν. από το ζαγορ. **μούζγκα** κι αυτό από το σλαβ. **muzga** "λάσπη, έλος" (ρωσ. **muzga** "αποξηραμένη λίμνη, υγρό βαθύπεδο", σερβοκρ. **muzga** "υγρός τόπος" κλπ.¹. Από τα σλαβ. η λ. επίσης στα αρομ. **muzga** "λάσπη, κόλλα"² και στα αλβ. **musgë-a** "βαλτότοπος"³.

Η λ. συχνή ως τοπν. στο σλαβόφωνο χώρο: ρωσ. **Muzga, Muzgi Krivye**, πολ. **Muzgi, Muzgawa**, σλοβ. **Muzga, Muzge, Muzgalca**, σερβοκρ. **Muzge, Muzga** και στον ελληνόφωνο χώρο τα: **Μούσγα** "ονομασία οικισμού" (Λακεδ.), **Μούσγα, η** (Πελοπ.- 22 φορές), **Μούσγιες, οι** "ονομασία χωριού" (Βόλ.), **Μούσγιες, οι** (Πελοπ.) και **Μούζγα-ι-μάδι, Μούζγα-ι-βόγκλι** (Πελοπ.)⁴.

Μουρτζίνος, ο (stun murdzínu· Βίτσ.)

Ονομασία περιοχής όπου δεσπόζει μεγάλο δέντρο σαν κυπαρίσσι αλλά με πιο σκούρο χρώμα.

Το τοπ. φυτών. από το Ηπειρωτ. **μουρτζίνος, ο** "δένδρον μέγα κυπαρισσοειδές"⁵ το οποίο πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **murcina** "το πτώμα"⁶ είτε από το γεγονός ότι είναι το κατεξοχήν δέντρο των νεκροταφείων είτε από το σκούρο, πένθιμο χρώμα του. Πβ. και τοπν. **Μουρτζίνα, η** (στα Ε.Αρ.).

1. Malingoudis, *Studien* 71-72.

2. Parahagi 845.

3. Χριστοφορίδης 222.

4. *Λεξ. ΔΚΟΕ* 261· Georgacas- McDonald 200, 335.

5. Μπόγκας 1 239.

6. Miklosich 190, l. mer-1 (2).

Μουτσιάρα, η (st mutšára' Καβ.-Καμν.)-Μουτσιάρες, οι (sts mutšáris' Δρ.-Ντρ.).

Ονομασία τοποθεσιών στις οποίες από το φθινόπωρο μέχρι αργά την άνοιξη αναβλύζει νερό. Εξαίρεση αποτελεί το τοπν. από το Ντρεστενικό που χαρακτηρίζει τοποθεσία όπου υπάρχει υγρασία. Σε όλες τις περιπτώσεις οι τόποι καλλιεργούνται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Το τοπν. από το προσηγ. μουτσιάρες, οι "αναβλύσεις υδάτων"¹ κι αυτό από το βουλγ. mocar "βάλτος"² (και σερβ. močar "υγρασία" moczara³). Από το βουλγ. και το αρομ. mučeară "βορβορότοπος, βαλτόνερα"⁴. Όλα πρέπει να αναχθούν στη σλαβ. ρίζα *mok- "υγρός, βρεγμένος"⁵. Ο πληθυντ. των ζαγορήσιων τοπν. αναλογικά προς τους πληθυντικούς: χωράφια, κτήματα κλπ.

Η λ. συχνή ως τοπν. με τους τύπους: Μουτσάρα, η "όνομα τοποθεσίας αναβρυζούσης ύδωρ αριετόν" (Χουλιαράδες)⁶, Μοτσάρα, η "βαλτώδης έκτασις" (Αετομηλίτσα Κον.⁷ - Μελισσουργοί Άρτ.⁸) Μοτζάρα, η "ονομασία βουνού" (Τρίκι.)⁹, Μοτσιάρα (Πελοπόνν.)¹⁰, Μουτσιάρα, η "ονομασία πηγής" (Φωκ., Πρέβ.¹¹ Πελοπόνν.¹²) και Μουτσιάρες (Πελοπόνν.)¹². Βλ. και τοπν. Μουτσιάλα, -ες (στά Ε. Σ.) Μουτσιέλι, -ια (στα Ε.Ε.) και Μουτσιάλα, η (στα Ε.Σ.).

1. Vasmer 63' Malingoudis, *Studien* 69.

2. Vasmer ό.π.

3. Miklosich 199.

4. Papahagi 826.

5. Miklosich ό.π. Malingoudis, *Studien*, ό.π.

6. Σούλη, Χουλιαράδες 235.

7. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 12 210.

8. Vasmer 59.

9. Vasmer 94.

10. Georgacas-McDonald 200.

11. Vasmer 117, 63.

12. Georgacas-McDonald ό.π..

Μπάμπω, η (zǎ bábu · Σκ.)

Ονομασία σχετικά μικρής επίπεδης επιφάνειας σε ύψωμα, όπου υπάρχει βράχος. που μοιάζει με γριά γυναίκα.

Το τοπν. από το ΝΕ **μπάμπω,η** "η γριά" κι αυτό από το σλαβ. **babo** κλητ. του **baba** "γριά"¹. Στην Ήπειρο η λ. **μπάμπου,η** και με τη σημασία "το ξύλο στη φυλακή του υδρόμυλου, απάνω στο οποίο στηρίζεται η φτερωτή"². Βλ. και τοπν. **Μπάμπα,α** στα Ξ. Αρ.

Μπάρες, οι (st̥s báris · Καβ.)

Επίπεδη σχεδόν επιφάνεια με υγρό έδαφος που βαλτώνει.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μπάρα,η** "το τέλμα" < σλαβ. **bara**³ απ' όπου το αλβαν. **beřak** "υγρός τόπος"⁴ και το αρομ. **barã** "ο βάλτος"⁵.

Μπελούσι, το (st̥u bilúš · Στ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. απο το Ηπειρωτ. προσηγ. **μπιλούσια (τα)**, λ. με την οποία στο χωριό ονομάζουν "είδος σταφυλιού με στρογγυλή άσπρη ρώγα". Την ίδια λ. χρησιμοποιούν επίσης στην Ήπειρο για να δηλώσουν είδος άσπρονόκκινων πετροκέραων"⁶.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μπόγκας 1 246.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ. στη λ. · Meyer NS II 43 · Miklosich 7.

4. Meyer, EW alb. Spr. 33.

5. Παραηαgi 256.

6. Μπόγκας 1 251.

Το προσηγ. **μπιλούσια** προέρχεται από το σλαβ. **bělъ** "λευκός"¹ και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. **-ušъ** (θηλ. **-uša**)². Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι τα : αρομ. **bilușü** "ψάρι του γλυκού νερού"³ τα αλβαν. **belushke-a** "είδος ψαριού σα σολωμός με χρώμα ασημί", **belush-i** "ονομασία χαμόδεντρου"⁴.

Ο Georghacas⁵ αναφέρει 4 φορές το τοπν.: **Μπελούσι** (Αχαΐα, Αιτωλικό, Ζάκυνθος, Ιθάκη) και επών. **Μπελούσης** από το Σοφικό Κορινθίας, αλλά δεν αποφαινεται για το αν το τοπν. προέρχεται κατευθείαν από τα σλαβικά ή από το επών. **Μπελούσης**, ενώ ο Vasmer⁶ σχετίζει το τοπν. **Μπελούσι** (Ολυμπία) με το σλαβ. **Belušъ**.

Μπιστιριά, η (zd bištirjá · Βιτσκ.) - **Μπιστιριές, οι** (sts bištirjés · Πάπ.- Κ.Σ.)

Ονομασία τοποθεσίας, κάτω απο τη θέση Γύφτικα Κουκούλια, όπου υπάρχει σπηλιά (Βιτσκ.)· τοποθεσίες όπου μεγάλες σπηλιές (Πάπ. - Κ.Σ.).

Τα τοπν. προέρχονται από το Ηπειρωτ. **μπιστιριά, η** "η σπηλιά"⁷ κι αυτό από το βουλγ. **пещера** "η σπηλιά, το άντρον"⁸ (πβ. και το Ηπειρωτ. **μπιότιρή, μπουότιρή,**)⁹ **μπιότη, μπιότούρα** με την ανάπτυξη ενός *i* αναλογικά προς τα πολλά σε **-ιά** της ελληνικής. Από το ελλην. **μπιστιριά** το αρομ. **pištireauă** (και όχι αντίστροφα, όπως υποστηρίζει ο Μπόγκας)¹⁰ αφού τα σε **-eauă** της αρομ. προέρχονται από ελλην. δάνειά της σε **-ιά** (ή από λατ. δάνεια σε **-ella**)¹¹. Από τα βουλγ. η λ. και στα ρουμ. **peșteră** "το σπήλαιο"¹². Βλ. και τοπν. **Μπιστερή, η** (στα Ε.Ε.) και **Μπιστούρα** (στα Ε.Ε.).

1. Miklosich 12· Berneker 55.

2. Weigand 44· Vasmer 308· Malingoudis, *Studien* 39, σημ. 6, 44.

3. Parahagi 272.

4. Akademia e Shkencave, *Fjalor* 124· Γκίνης 50. 5. Georghacas McDonald 296.

6. Vasmer 148. 7. Μπόγκας 2 232.

8. Vasmer, *REW* II 352, στο λ. **пещера**· Miklosich 244· **Βουλγαροελλ.** Λεξ. 836.

9. Μπόγκας 1 252.

10. Μπόγκας ό.π.

11. Κατσάνης 158-160.

12. Κοτολούλης 373.

Ντόμπρου, του (st dobr' Τζ.)

Ενν. η βρύση· η ονομασία της και της γύρω περιοχής από το επών. κάποιου Ντόμπρου που χρηματοδότησε την κατασκευή της.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Ντόμπρος**¹
Το επών. **Ντόμπρος** από το κοινό ΝΕ **ντόμπρος** "ο ειλικρινής". Βλ.
και τοπν. **Ντοβρά, η** (στα Ε.Σ.).

Οβίρα, η (stn uníra· Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας στη χαράδρα του Βίκου, όπου, σε βαθύ
κοίλωμα στην κοίτη του χειμάρρου που διατρέχει τη χαράδρα, μα-
ζεύεται πολύ νερό που διατηρείται ακόμα και το καλοκαίρι.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **ουβίρα, η** "αι κατά
τόπους εις τους ποταμούς σχηματιζόμεναι εκτάσεις ύδατος // το
υπό τον καταρράκτην χειμάρρου κοίλωμα"², λ. που σύμφωνα με τον
Meyer³ προέρχεται από το σλαβ. **ovira** "εμπόδιο, σταμάτημα". Νο-
μίζω όμως πιθανότερη την προέλευση του Ηπειρωτ. προσηγ. από τα
βουλγ. **вир, вирят** (πληθ. **виروه** και **вира**) "το βαθύ μέρος του
ποταμού// λάκκος με νερό"⁴ (<αρχ. σλαβ. **virъ** "η συστροφή, ο στρό-
βιλος"⁵). Η ύπαρξη του αρχικού **o-** οφείλεται στην βουλγ. πρόθ.
• "εις"⁶ η οποία θεωρήθηκε ως θεματικό φωνήεν της λ. **вир**.

Οβίρας, της (stς uníras· Σοπ.)

Ενν. η ράχη, η οποία πήρε το όνομα της επειδή υψώνεται πά-
νω από οβίρα (βλ. προηγούμενο τοπν.) που σχηματίζεται στον Ξη-
ροπόταμο.

-
1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 2. Parahagi 497.
 3. Μπόγκας 1 279.
 4. Meyer NS II 49.
 5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 106.
 6. Miklosich 381, στο λ. **ver-1**.
 7. Βουλγαροελλ. Λεξ. 700.

Οβορός, ο (stun unuró· Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας σε ύψωμα.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **οβορός, ο** <σλαβ. **obor**¹ (και βουλγ. **obor** "σταύλος"²), λ. που στην Ήπειρο έχει τις σημασίες "χώρος συνήθως πλακόστρωτος ή με καλντερίμι ανάμεσα στο εσωτερικό σπίτι και την εξώθυρα, η αυλή// ο μαντρότοιχος κάθε σπιτιού// η βοϊδόμαντρα"³. Βλ. και τοπν. **Ουμπρός, ο** (στα Ε.Αρ.).

Πάδη, η (zd bað· Πέτρ.) - Πάδες, οι (stɛs pádis · Μπάγ.)

Ονομασία συνοικισμού που βρίσκεται σε μέρος επίπεδο και χαμηλό (Πέτρ.)· δασωμένη περιοχή προς Α του χωριού που διασχίζεται από μεγάλο ρέμα (Μπάγ.)

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **πάδη, η** "επιφάνεια επίπεδη και ομαλή στη μέση κατωφέρειας"⁴ κι αυτό από το σλαβ. **padъ** "κατωφερικός τόπος"⁵ απ'όπου και τα αρομ. **pade** (ουσ) "το επίπεδο μέρος" και **pade** (επίρρ.) "κάτω χαμηλά"⁶.

Η λ. συχνή στα τοπν. όπως : **Γεφύρι Πάδη** "επίπεδη τοποθεσία" **Πάδες, οι** "τοποθεσία με αγρούς" (Φορτώσι Κατσανοχ.)⁷ **Πάδες, οι** "ομαλές εκτάσεις" (Κορύτιανη Κατσανοχ.)⁸ **Πάδε** "ομαλή τοποθεσία" (Παλιοσέλι Κονίτσης)⁹, η **Πάδη του Σιώτα** "επίπεδη τοποθεσία" (Καλέντζι Ιωανν.)¹⁰, **Πάδη** "επίπεδο χαμήλωμα" (Ασπροπόταμο)¹¹ και **Πάδες** "ονομασία χωριού στην περιοχή της Κόνιτσας".

-
1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ. στη λ.
 2. Miklosich 382, στο λ. **ver** -2.
 3. Μπόγκας 1 279.
 4. Μπόγκας 1 287.
 5. Vasmer 46·βλ. και Malingoudis, *Studien* 90, λ. ***Propadъ**.
 6. Parahagi 940.
 7. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 1063.
 8. Λαζάνη. ό.π. 868.
 9. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 151.
 10. Λαζάνη, ό.π. 673.
 11. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 152.

Πλόσκινα, η (zd blóškina 'Φρ.)- Πλόσκινες, οι (stɤ plóškínis·Στ.)

Ονομασία της επάνω πλατείας του χωριού (Φρ.)· τοποθεσία άγωνα που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη τριμμένου φλίση.

Τα τοπν. προέρχονται από τα ζαγορήσιο προσηγ. **πλόσκινα, η** (και **πλόσκα**) με την οποία χαρακτηρίζεται η τριμμένη σε μικρές φολίδες γαλαζόπετρα καθώς επίσης και το έδαφος που έχει παρόμοια σύσταση. Το προσηγ. από το Ζαγόρι πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **ploskьnъ, ploskьna** (<σλαβ. **ploskŭ** "πλατύς, επίπεδος" + τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. **-ьnъ, -ьna, -ьno**). Πβ. επίσης **plošča** "η πλάκα, το πλάτυσμα" και το βουλγ. επίθ. **плосък, -ска, -ско** "πλατύς, επίπεδος"¹. Βλ. και το τοπν. **Πλόσκος, ο** (στα Ε.Σ.).

Πουλιάνα, η (zd buľána· Δ. - Λέσν.- Ντομπρ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχουν αμπέλια και λιβάδια με λεφτοκαρυές (Δ.)· τοποθεσία με χορτολίβαδα όπου βρίσκεται και η ομώνυμη πηγή (Λέσν.)· επίπεδη τοποθεσία με βοσκοτόπια (Ντομπρ.).

Κατά τον Malingoudis το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. δάνειο της ελληνικής **πολιάνα**² κι αυτό από το σλαβ. **poljana** "λιβάδι, οροπέδιο" (πβ. και σερβ. **poljana**, βουλγ. **polěna**, μικρορωσ. **poľana** ρωσ. **poljana** κλπ)³. Η λ. από τα σλαβ. δάνειο επίσης στα ρουμ. **poiană** "το ξέφωτο"⁴ (από όπου και τα ρουμ. τοπν. **Poiana Poienărei, Poinelo** κλπ.⁵) και στα αρομ. **puľeană** "λιβάδι"⁶.

1. Miklosich 251· Vasmer, REW II 374· Βουλγαροελλ. Λεξ. 850.

2. Malingoudis, Studien 86.

3. Miklosich 255.

4. Κοτολούλης 383.

5. Iordan, **Topon. romîn.** 415, 457, 542.

6. Papahagi 1027.

Η λ. συχνή ως τοπν. στην Ελλάδα με τους τύπους: **Μπολιάνα** "κορυφογραμμή στο Γαναδιό" (Κόνιτσα), "τοποθεσία στην Πυρσόγιαννη" (Κόν.) "θέση στην Καστάνιανη" (Κόν.), "βουνό στο Μαλακάσι" **Μπολιανή** "όνομα χωριού" (Μεσσηνία), **Πολιάνα** "τοποθεσίες στο Κοτόρτσι, Αετοράχη και Χώσεψη" (Ιωάνν.), "βουνό στους Καλαρύτες" (Ιωάνν.), **Πολιάνα** (Ελασσόνα, Λακων.), **Πολιάνη** (Πέλλα)¹ **Μπουλιάνα** "ομαλή καλλιεργήσιμη έκταση" (Γραμμένο Ιωάνν.)², τα περιφραστικά: **Μεγάλη Πολιάνα**, **Μικρή Πολιάνα**, **Αμπολυτή Πολιάνα**, **Κάτω Πολιάνα**, **Κούστα Πολιάνα** κλπ. και τα σύνθετα **Νεροπολιάνα**, **Ξεροπολιάνα**³. πβ. επίσης τα αρομ. **Πούλιανη μάρι** και **Πούλιανη νίκα** από τον Ασπροπόταμο⁴.

Ρογκόζι, το (stu ruǵóz· Βραδ.- Ντρ.)-Ρογκόζια, τα (sta ruǵóža· Μπάγ.).

Ονομασία περιοχών με πηγές, όπου ευδοκιμούν τα γνωστά στο Ζαγόρι υδρόφιλα φυτά, τα ρογκόζια.

Το τοπν. είναι φυτών. από το Ηπειρωτ. **ρουγκοζου**, το "είδος φυτού της λίμνης με το οποίο κατασκευάζουν ψάθες"⁵ κι αυτό από το σλαβ. **rogozь** "το φυτό πάπυρος" (αρχ. βουλγ. **rogozina** σερβοκρ. **rogoz** κλπ.)⁶. Η λ. ως προσηγ. επίσης στα αλβ. **rrogoz-i** "η ψάθα" **rogoz** "tyrha latifolia", **rogos** και **rokoz** "σκεπή από καλάμια"⁷ αρομ. **arîgoz**, **arugoz**, και **arugosu**, **rugoz**⁸, ρουμ. **rogoz**, **-uri** "το καλάμι", **rogosos**, **-oasa** "γεμάτος καλάμια", **rogojină** "η ψάθα"⁹.

1. Vasmer 42, 47, 60, 96, 101, 164, 172, 200.

2. Μπέτιτη, **Γραμμένο** 691.

3. Malingoudis, **Studien** 86-87.

4. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 129.

5. Μπόγκας 1 328· Δ.Σαλαμάγκα, "Το νησί των Γιαννίνων!" ΗΕ 8(1959) 678· Mihăescu 89.

6. Miklosich 280· Vasmer, **REW** II 527.

7. Γκύνης 367· Mayer, **Slav. Elem.** 32· Stadtmüller, **Forschungen** 146.

8. Papahagi 201, 214, 1045.

9. Κοτολούλης 426.

πβ. από τον ελληνόφωνο χώρο τοπν. **Ριγκόζιο** (Μελισσουργοί Άρτας),¹ **Ρογόζινο** "χωριό της Υπάτης"², **Ρογόζινο** "όνομα ποταμού στη Θεσσαλία", **Ρεούζι** (Κάρυστος), **Ρεγκόζενα** (Σπάρτη), **Ρογόζι** (Λαγκαδάς), το σύνθετο **Ραγαζόβατος** "ρουάκι" (Χαλκιδική)³, και από το σλαβόφωνο χώρο: βουλγ. **Rogozen**, **Rogozina**, σερβοκρ. **Rogoznica**, **Rogoža**, σλοβ. **Rogoza** και πολ. **Rogožno**⁴, το αλβ. **Rrogozhina** στην περιοχή **Reqini**⁵ και τα ρουμ. **Răgoaza**, **Rogoaza**, **Rogoza** κλπ.⁶.

Ρούπα, η (st rúpa · Ι.)

Ονομασία δασωμένου υψώματος όπου υπάρχει βράχος με κοίλωμα.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. προσηγ. **ρούπα, η** "η οπή, η τρύπα"⁷ κι αυτό από το σλαβ. **rupa** "τρύπα" (σερβοκρ. **rûpa** "λάκκος", σλοβ. **rûpa** "τρύπα στη γη, λούτσα", ρωσ. **рупа** "η τρύπα για πατάτα" κλπ.)⁸.

Βλ. και τοπν. **Ρούπα, η** " ... εκ της υπάρχουσας επί βράχου οπής" και το περιφρ. **η Ρούπα της Πίτσιαινας** (Κόνιτσα)⁹.

Σελιό, το (stu siló · Δεμ. - Καπ. - Κουκ. - Στ. - Τσεπ.) -

Σελιά, τα (sta sílá· Πέτρ. - Κ.Σ. - Π.Σ.)

Ονομασία μικρού συνοικισμού με λιγοστά σπίτια (Δεμ.)· επίπεδο μέρος με εκκλησία, όπου υπολείμματα παλιού συνοικισμού (Καπ.)· θέση όπου μικρό παρεκκλήσι της Γέννησης της Θεοτόκου

1. Στεργιοπούλου, Συμβολή 127· Vasmer 60.

2. Σταμνόπουλος 26.

3. Vasmer 107, 112, 172, 210, 211.

4. Vasmer 107, 112, 172.

5. Seiner, Ergebnisse 97.

6. Jordan, Topon. romîn. 97, 343.

7. Ρεμπέλης 332· με το προσηγ. **ρούπα** πρέπει να σχετιστεί και το Ηπειρωτ. ρ. **ρουπάνω** "κλείνω ρωγμή ξύλινου δοχείου ή σκεύους" (Μπόγκας 1 332) "

8. Miklosich 283· Vasmer, REW II 548 και 549, στο λ. **РОТ**.

9. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 170· Ρεμπέλης 275.

και ομαλή έκταση με χωράφια (Κουκ.)· τοποθεσία όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός· ακόμα και σήμερα στο όργωμα των χωραφιών βρίσκουν θεμέλια τοίχων και κομμάτια πήλινων δοχείων (Πέτρ.)· τοποθεσία στην άκρη του χωριού (Κ.Σ.).

Κατά τον Georgakas¹ τα παραπάνω τοπν. μπορούν να σχετιστούν με τον τύπο **σελλί, το** (< **σελλίον**, υποκορ. του ουσ. **σέλλα, η**), λ. με την οποία χαρακτηρίζονται μικρά διάσελα. Δε νομίζω όμως ως ορθή τη γνώμη του Georgakas αφού η παραπέρα εξέλιξη των υποκορ. σε **-ιον** είναι ή σε **-ί** ή σε **-ιό** και ουδέποτε και στους δύο τύπους. Έτσι π.χ. έχουμε: α) **χωρίον** > **χωριό** (και όχι ***χωρί**), **προικίον** > **προικιό** (και όχι ***προικί**), **θηρίον** > **θεριό** (και όχι ***θερί**) κλπ. και β) **παιδίον** > **παιδί** (και όχι ***παιδιό**), **δαδίον** > **δαδί** (και όχι ***δαδιό**) κλπ.

Έτσι λοιπόν αφού από το υποκορ. **σελλίον** έχουμε παραπέρα εξέλιξη **σελλί** δεν μπορούμε να έχουμε ταυτόχρονα και τύπο σε **-ιό** (***σελλιό**). Ούτε αναλογικά προς τον τύπο **σελλιά, τα** (του ουσ. **σελλί, το**), μπορεί να προέλθει τύπος ενικού ***σελλιό** αφού η αναλογία προς τον πληθ. δεν έδωσε ***παιδιό** (από πληθ. **παιδιά**), ***δαδιό** (από το πληθ. **δαδιά**) κλπ.

Γι' αυτό το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το Ηπειρωτ. **σελιό, το** "το περιβόλι, το αγρόκτημα που είναι κοντά στο σπίτι"² κι αυτό από το σλαβ. **selo** "αγρός" (πβ. και τα: αρχ. βουλγ. **selo** "σηηνή, κατοικία//αγρός", βουλγ. **selo** "χωριό, κατοικία", σερβοκρ. **selo**, σλοβ. **selo** "οικόπεδο, κατοικία, περιοχή, αγρόκτημα", ρωσ. **селіо** "χωριό, εκκλησιαστική έκταση" κλπ.³

Βλ. και τοπν. **Σελιό, το** "τοποθεσία Ν του χωριού, όπου παλιότερα ήταν συνοικισμός" (Ελληνικό Ιωανν.)⁴, **Σιλιό, το**, "τοπν. ανάμεσα στους συνοικισμούς Μιλιγγόι και Μανολιάσα" (Δωδ), "στα Θοδώριανα" (Άρτα) καθώς και σε πολλά μέρη της Ηπείρου⁵.

1. Georgakas, *Beiträge* II 407.

2. Μπόγκας 2 245.

3. Miklosich 289, λ. **sed** Vasmer, *REW* II 606· Walde II 511.

4. Λαζάνη, *Κατσανοχ* III 33.

5. Μπόγκας 1 342.

Σέρβες, οι (stɛs sérvɪs · Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας στη θέση Βουνό με χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το Ηπειρωτ. προσηγ. **σέμπρα, η**¹ με μετάθεση του **ɾ** και τροπή του **b** σε **ɾ** ίσως από επίδραση των λ. **Σέρβος, Σέρβα**. Ήδη σε πολλά μέρη χρησιμοποιείται η λ. **σέρβος** αντί της **σέμπρος**². Το προσηγ. **σέμπρα, η** είναι μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. **σεμπρεύω** (και **ξεσεμπρεύω**) ή **σεμπριάζω** "συνεταιρίζομαι (μεταξύ γεωργών)"¹ όπως και τα **λατρεύω-λάτρα, νυστάζω-νύστα**, κλπ. , κι αυτά από το κοινό ΝΕ **σέμπρος**, ο "συνεταίρος του γεωργού" (< σλαβ. **sebrŭ**)³ και την κατάλ. **-εύω** η **-ιάζω** αντίστοιχα.

Απίθανη θεωρώ την ερμηνεία του Αμάντου (την οποία επαναλαμβάνει ο Georgakas)⁴ για το χιακό τοπν. **Σέρβα**, σύμφωνα με την οποία το τοπν. μπορεί να προέρχεται από το λατ. **silva** και **selva** με τροπή του συμφων. συμπλέγματος **lv** σε **rv** .

Σόποτο, το (stu šóputu· Βίτσικ. -Βραδ. -Κουκ. -Λιασκ. -Μπ.-Τζ.)

Ονομασία περιοχών όπου υπάρχουν πηγές.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **σιόποτο, το** "η πηγή"⁵ (βλ. και τα επίσης Ηπειρωτ. **σοποτό, το** "μικρή λαγκούβα νερού// αγρός μεγάλης εκτάσεως", **σοποτός, ο** " αγρός που με τη βροχή γεμίζει νερό" και ρ. **όποτάει** "κελαρύζει το νερό, ακούγεται κάποιος ελαφρός θόρυβος"⁶ κι αυτό από το σλαβ. **sopotъ** "το μουρ-

1. Μπόγκας 1 341-342.

2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

3. Γω. Θωμοπούλου, "Βυζαντινισλαβικά!" **ΟΝΟΜΑΤΑ** 2-3 (1954) 23.

4. Αμάντου, **Γλωσσ. Μελ.** 170·D.Georgakas "Italian place-names in Greece and place-names from italian loanwords!" **BzN** 1 (1949) 154.

5. Μυρτσ 41.

6. Malingoudis, **Studien** 102· Μπόγκας 2 246.

μούρισμα του νερού που τρέχει // η πηγή¹ απ'όπου και το αρομ. **šopot**² και τα ρουμ. **šopot, šoput, šipot**³.

Η λ. συχνή ως τοπν. τόσο στην Ήπειρο⁴ όσο και στην άλλη Ελλάδα⁵. πβ. και επών. **Σοποτός**⁶.

Σουβάλα, η (st šunála 'Πέτρ.)

Τοποθεσία με καταρράκτη που σχηματίζει δίνη.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **σουβάλα, η** "έλος" ως τοπν. * μεσν. **σουβάλα** < σλαβ. **sūvala** "έλος"⁷. Κατά τον Meyer⁸ το ελλην. δάνειο προέρχεται από το σλαβ. μόριο **sū**⁹ και το ουσ. **valb** "το κύμα" (<**valiti, valjati**, "στρέφω, κυλινδρώ")¹⁰.

Σουμάκι, το (stu šmak'Αρτσ.) -**Σουμάκια, τα** (sta šmáka 'Μεσ.)

Δασωμένες περιοχές με το γνωστό στο Ζαγόρι δέντρο, το σουμάκι.

Φυτών. τοπν. από το Ηπειρωτ. **σουμάκι, το** "δέντρο που μοιάζει με τον κότινο και του οποίου ο φλοιός χρησιμοποιείται στη βυρσοδεψία, γνωστό σε άλλα μέρη με το όνομα ρούδι"¹¹ κι αυτό από το βουλγ. **пумаκ** "ο θαμνότοπος"¹² (<σλαβ. **sumb** "ο θόρυβος, το θρόισμα"¹³ απ'όπου και τα Ηπειρωτ. **σόυμος, ο,**

1. Τελειότερες λεπτομέρειες για τη λέξη και τα σχετικά τοπν. από τις σλαβόφωνες περιοχές βλ. στον Udolph 449-453.
2. Baraňagi 1166.
3. Μαρτιν, ό.π.
4. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 173.
5. Μαλιγγουδής, *Studien* ό.π.' Vasmer 50, 60, 76, 112, 138.
6. Τσιανταράκης 34.
7. Α. Δουλάτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στή 4.
8. Meyer, NS II 57.
9. Miklosich 333' Vasmer, REW III 36.
10. Miklosich 377, στο **vel**-2.
11. Μπένιγκς 1 357.
12. Βολγαροελλ. Λεξ. 1460.
13. Miklosich 345' Vasmer REW III 436.

δουμαλίζω, δούμαλα, τα¹. Η ονομασία του δέντρου από το χαρακτηριστικό θρόισμα των φύλλων του.

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής είναι το αλβ. **sumak-u** "ρουσ ο βυρσοδεψικός"² και το τουρκ. **somak** και **sumak** "το βυρσοδεψικό σουμάκι"³. Το τοπν. από την Αρτσίστα σε περιληπτικό ενικό.

Πβ. και επών. **Σουμάκος** (<τουρκ. **somak**) και **Σουμάκης**⁴ (<σουμάκι).

Σουροβίτσια, τα ή **Σουροβίττες, οι** (sta suruvítzsa ή sts surovítzsis · Ντρ.)

Τοποθεσία με χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **δουρουβίτσια, τα** "ξηρά ξύλα όχι πολύ μικρά"⁵ κι αυτό από το βουλγαρ. **сyрoвнцa** "το ραβδί, η μαγκούρα"⁶. Ο τύπος στο θηλυκό γένος οφείλεται ή σε επίδραση του κοινού ΝΕ **βίτσα, η** ή σε διατήρηση του γένους του βουλγ. προσηγορικού.

Στάλος, ο (stu stálu·Α.Μ.-Βίτσ.-Δόλ.-Ι. - Κουκ.-Ντ.-Π.Σ.).

Τοποθεσίες με ψηλά δέντρα όπου ξεκουράζονται το μεσημέρι (σταλίζουν) ιδιαίτερα τα αιγοπρόβατα.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **στάλος, ο** (πβ. και τύπο **σταλός** κι αυτό από το σλαβ. **stolъ** "το κάθισμα με τροπή του σλαβ. **ο** σε ελλην. **α**⁷. Η λ. είναι ένα από τα πρωιμότερα

1. Μπόγκας 1 357.

2. Γκύνης 387.

3. Steuerwald 839· Heuser-ξevket 570.

4. Μπύρης 201.

5. Μπόγκας 1 358.

6. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1302.

7. Miklosich 320, στο λ. **stel-**· Malingoudis, **Studien** 134.

σλαβικά δάνεια της ελλην. γλώσσας¹. Πβ. και το Ησυχιανό **στάλη**· ταμείον κτηνών, ο **σταλός**² και το ιταλ. **stallo** (του 13. αι.) "βάθρο, στασίδι" (< μεταρρ. ουσ. του ρ. **stallare**)³ που όπως το ελλ. **ίστημι**, το γερμ. **stellen** κλπ. ανάγονται σε μια ΙΕ ρίζα **stā: sta**⁴.

Στάνες, οι (stɛs stánis · Βραδ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν καταλύματα για ζώα και τυροκομείο.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **σtάνη,η** "το ποιμνιο-στάσιο, η μάντρα, κι αυτό από το σλαβ. **stanъ** (για την ΙΕ ρίζα **stā:sta** βλ. προηγούμενο τοπν.) "τόπος εγκατάστασης" και ως κτηνοτροφικός όρος "στάβλος, μάντρα". Το σλαβ. δάνειο της ελλην. γλώσσας από τη β'σημασία⁵. Πολυάριθμα τα σχετικά τοπν. τόσο στον ελληνόφωνο όσο και στο σλαβόφωνο χώρο⁶. Βλ. και τοπν. **Στίνα, α** (στα Ε. Αρ.).

Τσαντίλα, η (st dʒadíla · Στ.)

Ονομασία υψώματος από το σχήμα του.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **τσαντίλα,η** "η σακκούλα που στραγγίζουν το τυρί" («σλαβ. **čedilo** και βουλγ. **čedilo** "σάκκος για χλωρό τυρί")⁷.

Πβ. και τοπν. **στου Τσαντίλη το μύλο** από επών. **Τσαντίλης** στην Ολυμπία⁸.

-
1. Maligoudis, **Studien** 106.
 2. **Hesychius Alexandrinus Lexicon**, ed. M. Schmidt IV 71.
 3. Battisti-Alessio 3615.
 4. J. Pokorny, **Indogermanisches etymologisches Wörterbuch** 1004.
 5. Miklosich 319, λ. **sta-2'** Meyer **NS II** 59' Maligoudis, **Studien** 103.
 6. Maligoudis ό.π.
 7. Ανδρωίτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Weigand 25.
 8. Georgacas-McDonald 270.

Τσούρλα,η (st tsurla · Τσερβ.)

Τοποθεσία όπου υπάρχει οξυκόρυφος βράχος.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **τσούρλα,η** "ο εξωτερικός τρούλλος τζαμιού, η σούρλα" και μετφ. "απότομο ψηλό κτήριο χωρίς ανάλογες διαστάσεις"¹ κ.αυτό από το σλαβ. **surla** "προβοσκίδα//φλογέρα"² (πβ. και επών. **Σούρλας**)³ με τροπή του σ σε τσ κατά το **securis** τσεκούρι, **σόγγος-τσόγγος**⁴ κλπ. Από τα σλαβ. η λ. και στα αρομ. με τον τύπο **surlă** "μουσικό όργανο το κλαρίνο"⁵

1. Μπόγκας 1 406.

2. Miklosich 329, στο λ. **surna**, όπου οι σλαβ. λέξεις αποδίδονται στο τουρκ. **zurna**.

3. Τριανταφυλλίδης 8.

4. Ανδρωάτη, **Ετυμ. Λεξ.** στη λ. τσ.

5. Parahagi 1137.

2.14 ΑΡΟΜΟΥΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Γκουμάνια, η (zd gumánà* Πάπ.)

Τοποθεσία με βοσκές χαμηλότερα από τη θέση Τείχος.

Το τοπν. από τα προσηγ. **γκουμάνια, τα** "τα υμενόπτερα βόμβοι (βόμβος των λίθων και βόμβος ο χερσαίος)"¹ ή **γκουμ(π)άνια, τα**, λέξη που δηλώνει στο Ζαγόρι μεγάλα έντομα κίτρινου και καφέ χρώματος, των οποίων τα τσιμπήματα είναι πολλές φορές θανατηφόρα για ανθρώπους και ζώα. Πβ. και από το Πωγώνι (Κάτω Μερόπη) όπου με το προσηγ. **γουμανιάρια, η** δηλώνεται "η βαλανιδιά ή η γκορτζιά ή άλλο δέντρο εις το οποίο εφώλιαζαν **γουμαναίοι** η άλλως λεγόμενοι **γουμάνια**"²

Όλα τα παραπάνω πρέπει να σχετιστούν με το αρομ. **cumban, -nã** "ο κηφήνας"³.

Η αλλαγή του γένους στο τοπν. του Ζαγορίου αναλογικά προς τα: **πλαγιά, ράχη, βοσκή** κλπ.

Γκουργκούλι, το (stu gurgúl' Γρεβ.-Δόλ.- stu gurgúli' Σκ.)

Τοποθεσία κοντά στο ποτάμι Βάρδα με μεγάλες στρογγυλές πέτρες (Γρεβ.)· ονομασία υψώματος όπου κατά διαστήματα φαίνονται μεγάλες στρόγγυλες πέτρες· στη θέση υπήρχαν και χωράφια με αποικλειστική καλλιέργεια πατάτας (Δόλ.)· πετρώδες έδαφος με στρογγυλές πέτρες (Σκ.).

Το τοπν. προέρχεται από το ουσ. **γκουργκούλι, το**, λέξη που χρησιμοποιούν στο Ζαγόρι για να δηλώσουν κάθε στρογγυλό πράγμα και η οποία προέρχεται από το αρομ. **gurguliũ** (πληθ. **gurgulé** και **gurgulí**) "στρογγυλή πέτρα// μαστός// λαιμός στάμνας"⁴

1. ΗΧ 20-21 (1976-77) 498.

2. Παπαχαρίση, Πωγώνι 39.

3. Papahagi 404.

4. Papahagi 604.

(< λατ. **gurgulio** "ο λαιμός"¹). Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι και το ρουμ. ουσ. **gurgui** "σωλήνας νερού" απ' όπου και τα ρουμ. τοπν. **Gurguiatul, Gurguiul, Gurguieta** κλπ.².

Από το ζαγορήσιο προσηγ. και τα επών. **Γιουργκούλης** και **Γουργούλης**³.

Καμπίτσια, τα (sta kambitša' Μαν.)

Τόπος που είναι γεμάτος από μικρά μανιτάρια που στο χωριό είναι γνωστά με το όνομα kambitša (= καμπίτσια)⁴.

Το τοπν. από το προσηγ. **καμπίτσια, τα** κι αυτό από το αρομ. **căriță** "μικρή θημωνιά χόρτου"⁵, υποκορ. του αρομ. **coră** "θημωνιά" (< βουλγ. **коpa** "σωρός, θημωνιά")⁶ με παρετυμολογ. επίδραση της λ. **κάμπος**. Της ίδιας ετυμολ. αρχής και το αλβ. προσηγ. **kapicë-a** "ο άσπρος σκούφος, το φέσι// δεμάτι σιταριού"⁷.

Καταφύιᾶ (katafikă' Λεσν.)

Ονομασία υψώματος με γκρεμό από τη μια μεριά.

Από το ελλην. **καταφύγι** με τροπή του γ > **k** στα αρομούνικα (πβ. **γάγγραινα** > αρομ. **cangrenă**, **κάτεργον** > αρομ. **catric** κλπ.)⁸ και απόδοση του ελλ. **-i** > αρομ. **ă**⁹.

Το τοπν. με τον τύπο **Καταφύιᾶ** συναντιέται στην Ανάβησσο¹⁰.

-
1. Meyer-Lübke, αριθμ. 3922.
 2. Jordan, **Торон. romîn.** 30.
 3. **ΟΤΕ Αθ.** · **ΟΤΕ Θεσσ.**
 4. Άλλα ονόματα μανιταριών: **kukhélis** (=κοκκινέλες), **vaslumanítara** (= βασιλομανύταρα), **balumanítara** (=μπαλωμανύταρα), **katšpérδikís** (= κατσειπέρδικες) κλπ.
 5. Parahagi 340.
 6. Parahagi 380.
 7. Γκύνης 184.
 8. Κατσάνης 105.
 9. Κατσάνης 53.
 10. Σαρρή, Αττική 128.

και δύο φορές στο Ασπροπόταμο, όπου χαρακτηρίζει "πετροράχη με ελάτια" και "μεγάλο βράχο με σπηλιές"¹.

Κουπατσιάρου (kupačšáru' Λ.)

Τοποθεσία με σιταροχώραφα και μικρά δέντρα απ' όπου κόβουν "κλαρί" για τα ζώα.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από επών. **Κουπατσιάρος** (πβ. επών. **Κοπάτσης, Κοπατσάρης, Κουπασάρης, Κουπασάρας, Κουπατσιάρης**)² < ελλην. προσηγ. **κουπατσ'άρη'ς** "άνθρωπος κακοντυμένος, αμόρφωτος, όπως αυτός που κόφτει ξύλα"³ (πβ. και το Ηπειρωτ. **κοπάτσε** "το κοντόξυλο και μεταφορικά ο ξυλοδαρμός"⁴) κι αυτά από το αρομ. **cupāčear** "ο ξυλοκόπος"⁵ (< αρομ. **cupāčīŭ** "το ξύλο, το δέντρο, η βαλανιδιά"⁶). Με το όνομα **Cupāčear** οι Αρομούνοι αποκαλούσαν τους κατοίκους των περισσότερων χωριών ανατολικά της Αβδέλας, των οποίων τα ρούχα ήταν σχεδόν ίδια με των Αρομούνων και τους οποίους θεωρούν ως αρχαίους εξελληνισμένους Αρομούνους· στα δάση τους από βαλανιδιές (**cupāče**) δούλευαν οι ίδιοι και απ' αυτό το όνομά τους⁷. Πβ. και τα αλβ. **cupac-i** "το κλειδοπίνακο, ξύλινη γαβάθα με καπάκι" και **korace** "ο ξυλοκόπος"⁸.

Όλα όμως προέρχονται από το σλαβ. ρ. **korati** "σιάβω"⁹, ***koračъ** "αυτός που σιάβει"¹⁰ πβ. και τα τοπν. **Κοραčka Reka, Κοραč(ь), Κοραč**¹⁰.

-
1. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 57.
 2. ΟΤΕ Αθ.
 3. Χ. Γεωργίου, Το γλωσσικό ιδίωμα Γέρμα Καστοριάς, Θεσσαλονίκη 1962 102.
 4. Μπόγκας 2 221.
 5. Parahagi 410.
 6. Parahagi 409.
 7. Parahagi 410.
 8. Γκίνης 218· Χριστοφορούδης 162.
 9. Miklosich 128, λ. **kor** -1· Vasmer, REW I 618.
 10. Duridanov 58-59.

Κουρνούτα, του (st kurnúta· Δεσν.)

Ονομασία υψώματος από το επών. του μεγάλου γεωργοκτηνοτρόφου Κουρνούτα που είχε το σπίτι του εκεί.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κουρνούτας** (πβ. και επών. **Κορνούτος, Κουρνούτος**)¹ κι αυτό από το αρομ. **cornut**, -tã "κερασφόρος" (<λατ. **cornutus** "το ίδιο")². Πβ. το αλβ. **kërrutë-a** "τετράποδο με κέρατα γυρισμένα πίσω από το κεφάλι"³ και τα Ηπειρωτ. **κρούτα** "προβατίνα με κέρατα", **κερνούτα** "το ίδιο", **κουρούτα** "η προβατίνα που έχει μικρά κέρατα"⁴.

Κουσόρια, τα (sta kusórgã· Ντ.-Ντρ.)

Ονομασία δασωμένου υψώματος με γυμνή κορυφή (Ντ.)· δάσος μεταξύ Ντριστενίικου και Ιτέας (Ντρ.).

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Κουσιόρης**⁵ κι αυτό από τα προσηγ. **κουσιόρα**, η "η κόφα, η καλάθα" (Κόνιτσα), **κουσιόρα**, (η), πληθ. **κουσιόρης**, "κοφίνι πλεχτό με βέργες· με τις κουσιόρες οι γεωργοί κουβαλούν σταφύλια, κοπριά κλπ."⁶ και **κουσιόρα**, η "πρωτόγονη κυψέλη"⁷. Τα παραπάνω προσηγορικά πρέπει να σχετιστούν με τα αρομ. **cușor** ή **cușore** (πληθ. **cușoare** ή **cușori**) "κάνιστρο//κυψέλη"⁸. Βλ. και τοπν. **Κουσόρι, λα** στα Ξ.Αρ.). Ο πληθυντικός του τοπν. αναλογικά προς τα: **κλήματα, χωράφια** κλπ.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Ραπαχαγι 419.

3. Γκίνης 194.

4. Μπόγκας 1 202, 2 140, 220.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Χ. Γεωργίου, **Το γλωσσικό ιδίωμα Γέρμα Καστοριάς**, Θεσσαλονίκη 1962, 104.

7. Κ. Σπανού, "Τά νεοελληνικά επώνυμα στη Δεσκάτη." **Μακεδονικά** 12 (1972) 128.

8. Ραπαχαγι 423.

Κριάκουρα, τα (sta kriákura· Πάπ.)

Ονομασία τοποθεσίας στο Μικρό Πάπιγκο, απόκρημνης με μεγάλους βράχους.

Το τοπν. από το προσηγ. **κριάκουρου**, το "βράχος, κατηφορικό μέρος" (Μακεδ.)· πβ. και επίθ. **κριάκουρη** "η απρόσιτη" σε μοιρολόγια από το Βελβεντό¹. Τα παραπάνω από τον πληθυντικό **creacuri** του αρομ. ουδ. ουσ. **creac** "η πλαγιά, το απόκρημνο μέρος"². Κατά τον Pascu³ το αρομ. προσηγ. προέρχεται από τον τύπο ***crac**<θρακ. *(s)**karkun** < **sker-**, απ' όπου τα αλβ. **karpǎ** "βράχος" και **škrep** "βράχος, γκρεμός". Κατά τον Parahagi⁴ η λ. προέρχεται από το βουλγ. **krakǔ** "το πόδι", σημασία που υπάρχει και στο αρομ. προσηγορικό. Η λ. ως προσηγ.⁵ συναντιέται επίσης στην Ήπειρο με τον τύπο **κράκουρα, τα** "οι ακρώρειες"⁶.

Η λ. και ως τοπν. με τους τύπους **Κριάκουρο** "βραχώδεια κορυφή επί του βουνού Κορέτου"⁷ και **Κρέκουρα, τα** "τοποθεσία άγονος και θαμνώδης"⁸.

Λιάρου (lǎru· Λ.)

Ονομασία επίπεδης περιοχής με βοσκοτόπια και χωράφια.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από το επών. **Λιάρος** (πβ. και **Λιαρόπουλος, Λιαράκος, Λιαρομάτης**)⁹ κι αυτό από το Ηπειρωτ. **λιάρους,ο**

1. Murru 30.

2. Parahagi 384.

3. Pascu, Rum. Elem. 41.

4. Parahagi, ό.π.

5. Η ετυμολόγηση του προσηγορικού **κράκουρα** <τουρκ. **çara-couru** "μέλας δρυμός" από τον Φιλήντα (Γλωσσόγν. I 93) δε νομίζω πως είναι σωστή.

6. Μπόγκας 1 198, όπου παρατίθεται η ετυμολογία του Φάβη (χωρίς παραπομπή) από τα: **άκρα** + **όρη**.

7. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάγκας Σουλίου." ΗΕ 25 (1976) 49.

8. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 671.

9. Τριανταφυλλίδης 62.

"ο σταχτόχρους με στίγματα"¹ αρομ. *Íear, Íeárǎ* "ποικιλόχρωμος, ιδιαίτερα για πρόβατα, κασίκια, άλογα, σκυλιά" (πβ. και *Íearǎ* "κάππα από κασικίσιο μαλλί")² αλβ. *Iarë* "ποικιλόχρωμος, κατάστικτος"³. Πβ. επίσης και τα δάνεια στην Ήπειρο: *λιάρρα*, η "κάππα με σταχτί σκούρο χρώμα", *λιάρρα*, η "η παρδαλή προβατίνα" και *λάρα*, η "η γίδα που έχει καφέ στίγματα"⁴, όπως και το κυριώνυμο τοπν. *Λιάρου τα Πλατάνια* στην Πελοπόννησο⁵.

Μαντάνια, τα (sta mandáña· Δεσν. - Στ. - Φρ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής, όπου υπήρχαν νεροτριβές (Δεσν.)· τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχε μύλος και νεροτριβές (Στ.)· θέση με χωράφια κοντά στο ποτάμι, όπου ερείπια μύλου (Φρ.).

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. *μανδάνια, τα* "ξύλα με τα οποία χτυπούν στη νεροτριβή τα μάλλινα υφάσματα // ο μύλος που είναι εφοδιασμένος με τέτοια ξύλα"⁶ κι αυτό από το αρομ. *bātánë*, πληθ. *bātāni* "το γναφείο"⁷ με αμοιβαία επίδραση των φθόγγων *b + t* που τρέπονται σε *m + d* (αφομοίωση ηχηρότητας: *t > d* και ανομοίωση διάρκειας: *b > m*). Κατά τον Parahagi (όπ.) το αρομ. προσηγ. προέρχεται από το λατ. *battualia* "η μάχη", ενώ κατά τον Meyer-Lübke και τον Murmu⁸ από το ρ. *battuere* "χτυπώ". Με τα παραπάνω προσηγ. πρέπει να σχετιστούν και τα σλαβ. *būdūnī*, νεοσλαβ. *bedenj* "μεγάλο δοχείο, κάδος"⁹.

1. Μπόγκας 1 215.

2. Parahagi 758.

3. Γκύνης 224.

4. Μπόγκας, ό.π. και 2 145, 224.

5. Georgacas-McDonald 179.

6. Μπόγκας 1 226, 2 148.

7. Parahagi 266.

8. Meyer-Lübke, αριθμ. 996· Murmu 34.

9. Miklosich 25.

Μούτσιου, του (st mutʃ˘ Kouk.) - Μούτσιου, τα Δέντρα του (sta déndra t mutʃ˘ K.Σ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε αμπέλι, ιδιοκτησία της οικογ. Μούτσιου (Κουκ.)· θέση όπου χωράφι με βαλανιδιές, ιδιοκτησία κάποιου Μούτσιου. Οι απόγονοι της οικογ. είναι γνωστοί σήμερα στο χωριό με το επών. Μουτσόπουλος (Κ.Σ.).

Το τοπν. από το χωριό Κουκούλι είναι κυριών. από το επών. **Μούτσιος**, ενώ το τοπν. από τα Κάτω Σουδενά περιφραστικό από το κοινό ΝΕ ουσ. **δέντρο**, το που στην Ήπειρο και στο Ζαγόρι ιδιαίτερα έχει τη σημασία του κατεξοχήν δέντρου, της βαλανιδιάς, και το επών. **Μούτσιος**. Το επών. **Μούτσιος** προέρχεται από τα Ηπειρωτ. **μούττους**, ο "το μικρό παιδί, το γκαρσόνι στα χάνια" και **μούτσο**, το "το αβάφτιστο παιδί"¹ κι αυτά από το αρομ. **mučio** "ο νέος"² (< λατ. **mucceus** "μυξώδης, βλεννώδης"³). Η φωνητική τόσο των προσηγ. όσο και των κυριών. τοπν. δε νομίζουμε ότι μας επιτρέπει τη συσχέτισή τους με το ιταλ. **mozzo**, όπου ιταλ. **zz=(dz)**, λ. με την οποία σχετίζει τα επών. **Μούτσος** και **Μουτσόπουλος** ο Σταμνόπουλος⁴ και την οποία υπονοεί ο Τριανταφυλλίδης⁵ κατατάσσοντας το επών. **Μούτσος** στα επαγγελματικά επώνυμα. Πβ. και το ταυτόσημο επών. **Νέος**, **Νέου**⁶, όπως και το τοπν. **Καραμούτσου, του** (στα Ξ.Τ.).

Μπάρτζια, τα (sta bárdʒa˘ Γρεβ.-Λ.)

Ονομασίες τοποθεσιών με αμπέλια και χωράφια.

7

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπάρτζης** (και **Μπάρτζης**)

-
1. Μπόγκας 1 243, 2 40˘ Κ. Οικονόμου, "Διορθώσεις και προσθήκες στα "Γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου" του Ευ. Μπόγκα." **ΗΧ** 23 (1981) 234.
 2. Παραηγάι 826.
 3. Meyer-Lübke, αριθμ. 5707.
 4. Σταμνόπουλος 38.
 5. Τριανταφυλλίδης 40, 93.
 6. ΟΤΕ Αθ.
 7. ΟΤΕ Αθ.

κατά το σχήμα τ(ου) Μπάρτζ(η) > Μπάρτζ(ι) > Μπάρτζια, τα κατά τους πληθ. αμπέλια, χωράφια κλπ. Το επών. Μπάρτζης από τα Ηπειρωτ. προσηγ. μπάρτζο, το "κασίμι μαύρο με πρόσωπο κοκκινωπό", μπάρτζα, η "κασίμι φαιού χρώματος"¹ κι αυτά από το αρομ. *bardzu*, -dză "ο σταχτίς"² < αλβ. επίθ. *barði* "άσπρος" με τροπή του αλβαν. *dh* (ή *ð*) σε (*ð*)z³. Η λ. ως προσηγ. επίσης στα σερβοκρ. *barza* "άσπρο πρόβατο" μέσω της αρομ. (ή της ρουμαν.), αφού το αλβ. *dh* στα δάνεια της σερβοκρ. από τα αλβανικά αποδίδεται με *ð*⁴.

Πβ. και τα κυριών. τοπν. Μπάρτζη, του, Μπάρτζι, το (Πελοπ.) Μπάρτζι, το "ονομασία χωριού" (Ιωάνν.), Μπάρτζη, Στεφάνες του (Κέως) Μπάρτζη, του (Κόρινθ.)⁵.

Μπούνες, οι (stɛs búnis· Διασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας σχεδόν γυμνής σήμερα, όπου οι παλιότεροι θυμούνται ότι υπήρχαν μουριές.

Το τοπν. καρπώνυμο από το Ηπειρωτ. μπούνα, η "το μούρο, ο καρπός της συκαμιάς" κι αυτό μάλλον από το αρομ. επίθ. *bun*, -nă "καλός, -ή" (< λατ. *bonus*)⁶ που ως ουσιαστικό χαρακτήρισε το ώριμο, το νόστιμο φρούτο. Έτσι π.χ. στην Ήπειρο με τη λ. μπούνα δηλώνεται όχι μόνο ο καρπός της συκαμιάς, αλλά και το "ώριμο αχλάδι" και "είδος μεγάλων αχλαδιών"· πβ. και ρ. μπουνιάζω "ωριμάζω καλά"⁷.

Η λ. ως τοπν. με τους τύπους: Μπούνα, η "ονομασία μεγάλου δασωμένου υψώματος" (Παγώνι), τα ρουμ. *Buni*, *Bunila*, *Bunea Mare*, *Bunea Mică* κλπ.⁸ και το τοπν. *Buna* στην Ερζεγοβίνη που

1. Μπόγκας 1 248, 2 41 και 153.

2. Parahagi 256.

3. Rușcariu 207.

4. Poponić 590.

5. Georgacas-McDonald 203· Μπίρης 198· Θωμοπούλου, Κέως 118.

6. Parahagi 295.

7. Μπόγκας 1 257.

8. Jordan, *Topon. romîn.* 109-110.

θεωρείται λατινικής αρχής¹.

Νάνες, οι (stɛ nánis· Βραδ.)

Ονομασία περιοχής από την ύπαρξη στη θέση φυτών που είναι γνωστά στο χωριό με το όνομα **νάνες**.

Το τοπν. φυτών. από το Ηπειρωτ. **νάνες, οι** "είδος πλατύφυλλου φυτού που ο χυμός του είναι δηλητηριώδης"² κι αυτό από το αρομ. **nanā** "είδος του φυτού σανίκουλα"³ (<τουρκ. **nane** "ο δυόσμος // η πιπερίτις μίνθη"⁴). Κατατάσσω το τοπν. στα Ε.Αρ. γιατί το προσηγ. **νάνες, οι** έχει την ίδια σημασία με το αρομ. **nanā** και όχι με το τουρκ. προσηγορικό.

Η λ. συχνή ως τοπν. τόσο σε βλαχόφωνες όσο και σε ελληνόφωνες περιοχές: **Νάνα** "βουνό στο χωριό Κόττορη", "ράχη στο χωριό Παλιοκαρυά", "ίσιωμα στο χωριό Γουδοβάσδα" από το Ασπροπόταμο⁵, **Νάνες, οι** "τοποθεσία της Βούρπιανης", **Νάνα** "βρύση και τοποθεσία" (στο βλαχόφωνο Παλιοσέλι) και **Νάνε, λα** (στο επίσης βλαχόφωνο Δίστρατο)⁶.

Νιάγκια, τα (sta nǎgǎ· Διασκ.)

Ονομασία παλιού συνοικισμού. Σήμερα στη θέση υπάρχουν αμπέλια.

-
1. Ρορονιό 170.
 2. Μπόγκας 2 234· ΗΕ 19 (1970) 714.
 3. Parahagi 849· για το φυτό **σανίκουλα** βλ. επίσης Καββάδα 3539 και Γεννάδιο 403, στο λ. **Ιατρεία η ευρωπαϊκή**.
 4. Heuser-Şevket 457.
 5. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 124-125, όπου αναφέρεται ότι την Πεντηκοστή κορίτσια και γυναίκες από τα χωριά τραγουδώντας διάφορα λαϊκά τραγούδια ανεβαίνουν στις ράχες για να μαζέψουν χόρτα νάνες τα οποία λιάζουν και το χειμώνα κάνουν πίτες. Είναι ένα τραγανό αγριολάχανο, η πιο αγαπητή σαλάτα των τσομπάνηδων.
 6. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα** ΗΧ 12 247.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νιάγκος** (πβ. και τις παραλλογές **Νιάκος**, **Νιάκας**, **Νιάγκας**¹) κι αυτό από το επών. **Νιάκος** με ανάπτυξη αλόγου ερρίνου². Το επών. **Νιάκος** προέρχεται από το ουσ. **νιάκα**, η "η δερμάτινη φορητή κούνια"³ κι αυτό από το αρομ. **néac** "βρέφος" και συνεκδοχικά "η κούνια" < ελλην. **νάκα**, η με τροπή του ελλην. **ά** σε αρομ. **eá** και ουράνωση του **n** σε **n'**⁴.

Πβ. και τοπν. **Νάκα**, η (Κάρπαθος)⁵. Βλ. και τοπν. **Νιάκα** (στα Ε.Αρ.).

Νιάγκου, του (st n'ag' Nτρ.)

Τοποθεσία με χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. Νιάγκου.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νιάγκος** (βλ. προηγούμενο τοπν. και τοπν. **Νιάκα**, η στα Ε.Αρ.).

Νταβέλη, η Σπηλιά του (st sp'ía ð ðanéí' Λεσν.)

Ονομασία σπηλιάς που χρησιμοποιούσε ως κρησφύγετο ο λήσταρχος Γ. Νταβέλης.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **σπηλιά**, η και το επών. **Νταβέλης**. Το επών. **Νταβέλης** προέρχεται από το αρομ. **daveli** "όνομα που δίνεται σε ασπρόμαυρο σκύλο"⁶. Κατά τον Τριανταφυλλίδη⁷ το επών. προέρχεται από χαρακτηρισμό ασπρόμαυρου ζώου (ιδιαίτερα αλόγου). Βλ. και τοπν. **Νταβελάτικο**, το (στα Ε.Ε.).

Ρόκοτα, τα (sta rókuta' Μπάγ.)

Άγωνα και βραχώδης πλαγιά πάνω από το χωριό.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Για την ανάπτυξη αλόγου ερρίνου βλ. τοπν. **Μανθιού, του** (στα Ε.Ε.) και σημ. 6.

3. Κ. Σπανού, "Τα νεοελληνικά επώνυμα στη Δεσκάτη." **Μακεδονικά** 12 (1972) 128· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

4. Κατσάνης 36.

5. Μηνά, **Συμβολή** 47.

6. Παπαηαγι 461.

7. Τριανταφυλλίδης 54.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **ρόκοτα, τα** "τα κρημνώδη μέρη (Τσεπέλοβο)"¹ κι αυτό από το αρομ. ουδ. ουσ. **arocut** (πληθ. **arocute**) "το κατηφορικό μέρος, η χαράδρα" (και επίρρ. **arocuta** "κουτροβαλιστά"² με αποβολή του αρχικού **α-** εξαιτίας της συμμορφοράς με το άρθρο στον πληθυντικό.

Πβ. τοπν. **Ροκοτό, το** "επικλινής τοποθεσία ΒΔ του χωριού" (Κωστήτσι Κατσανοχ.)³ και τα επών. **Ρόκοτας** και **Ροκοτάκης**⁴.

Ροκότια, τα (sta rukót'ča' Φρ.)

Ονομασία ομαλής επιφάνειας με χωράφια, όπου υπήρχαν ιδιοκτησίες και της οικογ. Ροκότη.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Ροκότης** κατά το σχήμα: **τ(ου) Ροκότ(η) > Ροκότ(ι), το** και **Ροκότια, τα** αναλογικά προς τους πληθ. **χωράφια** κλπ. Το επών. **Ροκότης** από το Ηπειρωτ. **ρόκοτο, το**⁵ (<αρομ. **arocut**) και την κατάλ. **-ης** με κατέβασμα του τόνου⁶.

Της ίδιας ετυμολ. αρχής και το επών. **Ρογκότης** (το επών. υπάρχει στο βλαχόφωνο Γρεβενίτι) με τροπή του **k** σε **g**, τροπή που είναι γνωστή τόσο στα αρομ. όσο και στα ελληνικά⁷. Βλ. και τοπν. **Ρόκοτα, τα** (στα Ε.Αρ.).

Σαρμανίτσα, η (st sarmanítsa' Φλ.)

Με το τοπν. ονομάζεται θέση κοντά στο ποτάμι που έχει σχήμα κούνιας μωρού.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **σαρμανίτσα, η** (η λ.

1. Μπόγκας 1 329.

2. Παραηagi 208' Κατσάνης 165.

3. Λαζάνη, Κατσανοχ. II 262.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Μπόγκας 1 329.

6. Αντιχάρισμα 202.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. γκ' Κατσάνης 103.

ήδη στον Du Cange¹ με τον τύπο **σαρμανίζα**) κι αυτό από το αρομ. **sārmaniḡā** "το λίκνο"².

Βλ. και τοπν. **Σαρμανίτσα** "ράχη με πεύκα και ελάτια" και "ράχη, βουνό σε σχήμα κούνιας" από το Ασπροπόταμο³.

Σκρίκα, η (st škríka· Τσερβ.)

Τοποθεσία στην ευρύτερη θέση Καλύβια όπου υπάρχουν σχισμένοι ασβεστόλιθοι.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. προσηγ. **σκρίκα, η** (πβ. και **σκρίκια, η**) "μεγάλη τρυπητή πέτρα"⁴ κι αυτό από το αρομ. **scírca** "τόπος πετρώδης"⁵ με τροπή του αρομ. **ī** σε ελλ. **ι** και μετάθεση του **τ**.

Το τοπν. συναντιέται επίσης και στην περιοχή της Κόνιτσας όπου **Σκρίκα, η** "τοποθεσία εκ του ονόματος πορώδους λίθου τόπου πετρώδους και αγόνου" (Καβάσιλα) και **Σκρίκα, η** "απότομον μέρος" (Μεσαριά)⁶ όπως και με τους τύπους **Σκρίκες, οι** "τοπωνυμία συνήθης διδομένη εις μέρη πετρώδη ή βραχώδη απολήγοντα εις αιχμηράς κορυφάς και ρωγμάς μεταξύ αυτών" (Χουλιαράδες)⁷ και **Σηκρίκες, οι** "βραχώδης τοποθεσία που τελειώνει σε μυτερή κορυφή" (Κωστήτσι)⁸. Βλ. και τοπν. **Σκίρικα, α** (στα Ε.Αρ.).

Σπέρα, η (st spēra· Βραδ.)

Ονομασία μεγάλου βεράθρου.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **σπέρα, η** "χάσμα γης,

-
1. Du Cange, **Gr.** 1336.
 2. Parahagi 1060.
 3. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 145.
 4. Σούλη, **Χουλιαράδες** 240· Μπόγκας 2 61.
 5. Parahagi 1067.
 6. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα ΗΧ 13** 175.
 7. Σούλης, ό.π.
 8. Λαζάνη, **Κατσανοχ. II** 262.

βάραθρο"¹, λέξη που κατά τον Meyer² προέρχεται από το αλβ. **špele** "βράχος, σπηλιά"³. Η τροπή όμως του μεσοφωνηεντικού **š** σε **r** δεν είναι δυνατό να έγινε στα ελληνικά, όπου η παραπάνω τροπή πραγματοποιείται μόνο στα συμφων. συμπλέγματα και μάλιστα όταν προηγείται το **l**. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι η λ. **σπέρα** προέρχεται από την αλβαν. **shpellë-a** "σπηλιά, άντρο, βράχος"⁴ όχι κατευθείαν, αλλά μέσω της αρομ. όπου η τροπή του μεσοφωνηεντικού **l** σε **r** είναι πολύ συχνή⁵. Βλ. και τοπν. **Νιβιάστας**, η **Σπέρα** της και **Σπιάρα**, η (στα Ε.Αρ.).

Στρούγκα, η (st strúga· Βίτσ. -Μεσ.)

Ονομασία περιοχών από τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις που υπήρχαν άλλοτε εκεί.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **στρούγκα**, η κι αυτό από το αρομ. **strungă**⁶. Από τα αρομ. η λ. στα αλβ. **shtrungë**⁷ και στις σλαβ. γλώσσες (σερβ. **struga**, σλοβακ. **strunga**, μικρορωσ. **strunga**)⁸.

Στρούτζος, ο (stun strúǰzu· Δόλ.-Δρ.-Ι.) - **Στρούτζια, τα**
(sta strúǰža· Νεγ.)

Με τη λέξη **στρούτζος** είναι γνωστό στα παραπάνω χωριά ένα είδος πουλιού, η τσίχλα, που λέγεται και **τσαρτσάρα, η** (Νεγ. κι αλλού στο Ζαγόρι) και **στρουτζιάρα, η** (Ιτέα).

Τα τοπν. προέρχονται από το προσηγ. **στρούτζος, ο** κι αυτό

1. Μπόγκας 1 359, 2 181.

2. Meyer, NS II 72.

3. Με το αλβ. **shpellë-a** πρέπει να σχετιστούν τα Ηπειρωτ. **σπέλα, η** "ο βράχος, η μεγάλη πέτρα και **σπέλα, η** "ο μεγάλος βράχος, η σπηλιά" (Μπόγκας, ό.π.).

4. Χριστοφορίδης 336· Τσέτσης 190.

5. Νικολαΐδου, Λεξ. μά· Κατσάνης 111-112.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Papanagi 1126.

7. Meyer, EW alb. Spr. 418.

8. Miklosich 326.

από το αρομ. αρσ. ουσ. **strudzŭ** (και με τους τύπους **stružŭ**, **sturzu** ή **sturģiu**) "η τσίχλα"¹ (<λατ. **turdus**, απόπου και το ρουμ. **sturz**²).

Ο μεταπλασμός και η εκφορά του τοπν. από τους Νεγάδες οφείλεται σε αναλογία προς τον πληθ. **πουλιά, τα**.

Μάλλον εδώ πρέπει να ενταχθούν και τα τοπν. **Στρούζα** (Καλαμπάκα, Φωκίδα, Αρκαδία) που κατά τον Vasmer³ ανάγονται με επιφύλαξη στον σλαβ. επιθετ. τύπο ***Struzŭja**.

Τσόνη, του (st tʃonˀ Τζ.)

Ονομασία υψώματος από κάποιο μέλος της οικογ. Τσόνη, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσόνης** το οποίο προέρχεται από το προσηγ. **τσόνι, το** "το ωδικό πτηνό σπίνος" (και στην Ήπειρο **τσόν'ς, ο** και **τσόνα, η** "το ίδιο")⁴ κι αυτό από τα αρομ. **čiona** "το σπουργίτι" και **čioniu** "το αρσενικό σπουργίτι" (<αρομ. **čioniu** "μικρό παραπονιαρίκο ούρλιασμα" <αλβ. **çonj** "σηκώνω, υψώνω")⁵.

Τσόνια, τα (sta tʃóniaˀ Καμν.)

Περιοχή όπου έρχονταν και κάθονταν κοπαδιαστά μικρά πουλιά που είναι γνωστά στο χωριό με το όνομα τσόνια.

Ζώνυμο τοπν. από το προσηγ. **τσόνι, το** (βλ. προηγ. τοπωνύμιο).

Τσούλια, τα (sta tʃúliaˀ Κουκ.)

Ονομασία ευρύτερης περιοχής όπου υπήρχαν τα κτήματα της οικογένειας Τσούλη.

1. Parahagi 1125, 1126, 1128.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 8999.

3. Vasmer 97, 117, 158.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Μπόγκας 1 407 και 2 69.

5. Parahagi 440.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσούλης** με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) **Τσούλ(η)** > **Τσούλ(ι)**, το και **Τσούλια**, τα αναλογικά προς τους πληθ. **χωράφια**, **κτήματα** κλπ. Το επών. **Τσούλης** από το επών. **Τσούλος**¹ με αλλαγή της κατάληξης, κι αυτό από το Ηπειρωτ. προσηγ. **τούλους**, ο "αυτός που έχει μικρά αυτιά" (πβ. και **τούλου**, το " πρόβατο χωρίς αυτιά")². Τα Ηπειρωτ. προσηγορικά από το αρομ. **čīul**, -lǎ "δέντρο χωρίς κλάδους // άλογο ή πρόβατο με μικρά αυτιά"³.

Τσούνη, του (st tʃut· Καβ.)

Ονομασία καρτεριού που βρισκόταν κοντά σε χωράφι της οικιογ. Τσούτη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσούτης** το οποίο προέρχεται από το προσηγ. **τσούτης**, ο, λέξη με την οποία ονομάζουν τους Ηπειρώτες βαγενάδες⁴ και η οποία προέρχεται μάλλον από το αρομ. **čīut**, -tǎ "αυτός που δεν έχει κέρατα // ο διάβολος"⁵.

Τσούτου, του (st tʃut· Τσερν.)

Περιοχή που οφείλει το όνομά της σε ιδιοκτησία κάποιου που είχε το παρατσούκλι Τσούτος.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το **τσούτης** (βλ. προηγούμενο τοπν.) με αλλαγή της κατάληξης.

Φατσιόρι, το (stu fatʃór· Ι.-Πέτρ.)

Ονομασία περιοχής στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Ιτέα και Πέτρα, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **φατσόρ**, το "το αβάφτι-

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Μπόγκας 1 405.

3. Παραηagi 448.

4. Μπόγκας 1 406.

5. Παραηagi 454.

στο αγόρι, το βρέφος"¹ (πβ. και φατόρου, η "το αβάφτιστο κο-
ρίτσι", πατόιορι, το "το παιδί" και κουτόορ, το - κουτόορου, η
"το αβάφτιστο αρσενικό" και "το αβάφτιστο θηλυκό")² κι αυτό
από το αρομ. fičior "το παιδί, ο γιός, το νεαρό άτομο" (<λατ.
fetus "παιδί" απόπου και ρουμ. fecior)³.

1. Μπόγκας 1 412, 2 194.

2. Μπόγκας 1 197, 2 53.

3. Papanagi 547* Meyer-Lübke, αριθμ. 3273.

2.15 ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Αγκτέσια, τα (st agtéša' Βραδ.)

Τοποθεσία χαμηλά κάτω στη χαράδρα του Βίκου όπου φύονται μικρά δέντρα που είναι γνωστά στο χωριό με το όνομα αγκτέσια.

Πρόκειται για φυτώνυμο τοπν. από το προσηγορικό **αγκτέσι, το** που είναι αλβανικό δάνειο της ελληνικής και προέρχεται από το αλβ. **ajdës-i**¹ με αφομοίωση ως προς τη διάρκεια (j - d > g -d). Πρόκειται για το βοτανικό είδος **laburnum** ή **κύτεισος** που είναι γνωστό στην Ελλάδα με τα λαϊκά ονόματα: **σύννεφο, δρόγμος, πρα-τσίβα** κλπ.².

Αρέντα, η (sn arénda' Γ.)³

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **αρέντα, η** "η τρεχάλα"

1. Γκίνης 28.

2. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 27' Γεννάδιος 552' Καββάδας 2240.

3. Για την ονομασία της περιοχής σώζεται μέχρι σήμερα στην Ιτέα η παρακάτω παράδοση: "Το σημερινό χωριό Ιτέα παλιότερα λεγόταν **Λιάπη** κι ακόμα παλιότερα **Ντουχάνιστα**. Στις 15 Αυγούστου πανηγύριζαν στη εκκλησία της Παναγιάς. Την παραμονή της γιορτής εμφανιζόταν ένα ελάφι που το έσφαζαν για το πανηγύρι. Ωστόσο μια χρονιά δεν ήρθε την παραμονή, αλλά στις 15 Αυγούστου και το έσφαξαν αμέσως. Από τότε σταμάτησε να έρχεται το ελάφι και αντί γι' αυτό έσφαζαν μια γελάδα, έθιμο που κράτησε μέχρι το 1940. Το κρέας της γελάδας αυτής το μαγείρευαν για τους πανηγυριώτες. Για να καλύψουν τα έξοδα έκοβαν το 1/3 του κρέατος της γελάδας σε μερίδες και το πουλούσαν σ' όλο το χωριό. Οι μερίδες αυτές ήταν γνωστές με το όνομα **γκουμπάνια, (τα)**.

Κάποτε στο παραπάνω πανηγύρι ήρθε και ένα τούρκικο απόσπασμα-μια κοσάδα, όπως την έλεγαν- και αφού έφαγαν και ήπιαν άρχισαν να πειράζουν τις γυναίκες των χωριανών, οι οποίοι, αφού συνεννοήθηκαν μεταξύ τους, πήγαν στα σπύτια, πήραν όπλα και τους κυνήγησαν. Κατά τη συμπλοκή σκότωσαν και τον αρχηγό του αποσπάσματος που λέγονταν Λιάπης και ήταν Τουρκαλβανός κι έτσι η **Ντουχάνιστα** μετωνομάστηκε σε **Λιάπη**. Από τους άνδρες του αποσπάσματος σώθηκαν λίγοι που για να γλυτώσουν έφυγαν τρέχοντας κι έτσι σήμερα η τοποθεσία αυτή λέγεται Αρέντα, που είναι λέξη μάλλον αρβανίτικη. Μετά το γεγονός αυτό οι Τούρκοι έστειλαν απόσπασμα που κατέστρεψε το χωριό".

(πβ. και τα ζαγορήσια **αριντεύου** "τρέχω" και **αριντάτος,ο** "ο τρεχάτος")¹ και αυτό από το μεσν. ελλην. **ρέντα**, η "μέρος αγώνα, ιππόδρομος"² με ανάπτυξη αρχικού **α-** στη συμμοφορά με το αόρ. άρθρο **μια**.

Αρχή της λ. **ρέντα** θεωρείται: 1) η λατινική λ. **reda** "είδος τετράτροχης άμαξας", λ. την οποία ο Τριανταφυλλίδης³ θεωρεί ως κελτικής αρχής και 2) η σλαβ. **ređa**, θηλ. του **ređь** "τάξεις, σειρά"⁴ απ' όπου και η σημασία "ιπποδρομία". Την ετυμολόγηση της λ. από τα σλαβικά προτείνει τόσο ο Meyer όσο και ο Weigand⁵.

Το γεγονός όμως ότι στη περιοχή αυτή τα αλβ. τοπν. έχουν μεγάλη επίδοση, παράλληλα με τη μαρτυρία του πληροφορητή μου ότι η λ. "είναι αρβανίτικη" με κάνει να υποθέσω ότι τόσο το προσηγορικό όσο και το τοπν. έχουν την αρχή τους στο αλβ. **rendë** "το τρέξιμο, η ταχύτης" (<σλαβ. **ređa**)⁶.

Το προσηγ. **αρέντα**, η ως τοπν. συναντιέται επίσης στη Φθιώτιδα⁷ και στο Ασπροπόταμο ("ονομασία μεγάλης ράχης"), όπου και υδρων. **Αρέντας** "παραπόταμος του Άσπρου"⁸. Βλ. και τοπν. **Ρέντα**, -ες στα Ε.Αλ.

1. Μπόγκας 1 61.

2. Georgacas, **Places and other names**, ZfB 4 48.

3. Μ. Τριανταφυλλίδης, **Άπαντα** 402, 434 (και σημ. 1), 470.

4. Για την αντιπροσώπευση της λ. στις σλαβ. και στις άλλες γλώσσες καθώς και για την προέλευσή της βλ. Miklosich 276, Vasmer, **REW** 2 561 (λ. **рѣдъ**) και Vasmer 187.

5. Meyer, **NS** II 53' Weigand 22.

6. Meyer, **EW alb. Spr.** 363.

7. Georgacas, ό.π.

8. Χατζηγιάκη, **Ασπροπόταμο** 94, 128.

Γκίζα, το Παντούρι του (stu pađúr t gíza' Λ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής όπου είχε αγροικία κάποιος Γκίζας.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Γκίζας**. Κατά τον Τριανταφυλλίδη το επών. **Γκίζας**, προέρχεται από το αρομ. **giza**¹. Κατά τη γνώμη μας το επών. πρέπει να σχετιστεί με το Ηπειρωτ. **γκίζα**, η "είδος μυζήθρας αποβουτυρωμένης τελείως"² (<αλβ. **gjizëa** "η μυζήθρα"³ απ' όπου και το αρομ. **ghiză**⁴). Πβ. επίσης και επών. **Γκιζάς** που σύμφωνα με τον Μπόγκα⁵ προέρχεται από το Ηπειρωτ. **γκίζα**, η. Η ετυμολόγηση του Μπόγκα όχι ορθή κατά τη γνώμη μας. Το επών. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. **ghizá** "το πρόστιμο"⁶.

Για τη λ. **παντούρι** βλ. σχετικό τοπν. από τη Λάιστα στα Ε.Αρ.

Γκορτζιά, η (st gurdžá' Μπάγ.-Μπ.) - Γκορτζιές, οι (sts gurdžés' Ντρ.-Πάπ. Πέτρ.)

Ονομασίες περιοχών με μιά η περισσότερες αγριοαχλαδιές που αποτελούν το κατεξοχήν χαρακτηριστικό τους.

Τα τοπν. από το Ηπειρωτ. **γκουρτσιά, η** (Γιάνν.), λ. που συναντιέται στην Ήπειρο και με τους τύπους **γκορτσέα** (Χιμάρα) και **γκοριτσιά** (Θεσπρ.)⁷, κοινό ΝΕ **γκοριτσιά, η**. Ολα προέρχονται από το αλβ. **goritse** "αγριοαχλαδιά"⁸ κι αυτό από το βουλγ.

1. Τριανταφυλλίδης 80.

2. Μπόγκας 1 95.

3. Γκίνης 151.

4. Paphagi 615.

5. Μπόγκας 1 95.

6. Paphagi 615.

7. Ανδριώτης, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. Μπόγκας 1 97 και 2 83, 118.

8. Meyer **NS** II 65.

gornica "το ίδιο"¹ με τη χαρακτηριστική για τα αλβ. τροπή του **rn** > **r̄** ή **rr**. Η λ. ως προσηγορική και στα αρομούνια με τον τύπο **gor̄tu** "το αχλάδι// η αχλαδιά"².

Γκόρτζιά, η Μεγάλη (*st miǵál gurǵzá**Κ.Σ.)

Θέση όπου μεγάλη γκορτζιά στο χωράφι του Παν. Τζιόβα.

Γκούτση, του (*st gútš** Καβ.)

Ονομασία ενός από τα ωραιότερα δάση της περιοχής.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Γκούτσης**³ κι αυτό από το Ηπειρωτ. προσηγορ. **γκούτσι**, το "ζώο όμοιο με τσακάλι"⁴ που πρέπει να σχετιστεί με τα αλβ. **guc-i** "η λαιμαργία"⁵, **gutš** "η άγρια γουρούνα" και **gutšen** "το γρύλλισμα" (ηχοποίηση)⁶. Πβ. επίσης και τα ταυτόσημα επών. **Τσακάλης**, **Τσάκαλος** κλπ.⁷

Ζόνιως, της (*stš zóniūs**Βιτσκ.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου.

Το τοπν. είναι κυριώνυμο από το βαφτ. **Ζόνιω**⁸ κι αυτό από το Ηπειρωτ. **ζόνια**, η "η κυρά, η οικοδέσποινα"⁹ < αλβ. **zonjë-a** "η κυρία"¹⁰, σύμφωνα με τα πολλά θηλυκά βαφτιστικά σε -ω (**Δέσπω**, **Βασίλω**, **Διαμάντω** κλπ.). Πβ. και το μητρωνυμι-

-
1. Vasmer, **Schriften** 926-7.
 2. Parahagi 593.
 3. ΟΤΕ Αθ.
 4. Μπόγκας 1 100.
 5. Χριστοφορίδης 121.
 6. Meyer, **EW alb. Spr.** 136.
 7. Τριανταφυλλίδης 55, 101.
 8. Μπουτούρας 91.
 9. Μπόγκας 2 21
 10. Γκύνης 490.

κό επών. **Ζώνιος**¹ και το κυριών. τοπν. **στου Ζώνιου** (Καλέντζι Ιωανν.)². Κατά τη γνώμη μας δεν είναι σωστή η συσχέτιση του θηλ. βαπτιστικού με το **Ζωή** που επιχειρεί ο Μπούτουρας (ό.π.)

Καλέσι, το (stu kalés' Βραδ.)

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Καλέσης**³ με μεταπλασμό: τ(ου) **Καλέσ(η)** > **Kales(i)** > **το Καλέσι**. Το επών. από το Ηπειρωτ. **καλέσης**, ο "όνομα σκύλου ασπρόμαυρου"⁴ κι αυτό από το αλβ. **kalesh** (< **ka** + **lesh** "μαλλί//μαλλιιά") "ο μαλλιαρός"⁵ απ' όπου το βουλγ. **kalësü** και το αρομ. **caleşu**, -şe "άσπρο πρόβατο με μαύρο μπάλωμα στο κεφάλι"⁶.

Ο Μπίρης⁷ αναφέρει το επών. **Καλέσης** ("μαλλιαρός") ως αρβανίτικο και ο Georgacas τα τοπν. **στης Καλέσαινας τη χούνη και kro kalési** το οποίο κατατάσσει στα αρβανίτικα τοπν.⁸. Η λ. ως δάνειο στα σλαβ. σχηματίζει επών. **Kallešovski**⁹.

Καρβέλη, του (st karvél' Λεσν.)

Ενν. η βρύση* από το επών. της οικογ. **Καρβέλη** που έδωσε χρήματα για την κατασκευή της βρύσης.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Καρβέλης**¹⁰ κι αυτό από το κοι-

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Λαζάνη, **Κατσαύοχ**: I 670.

3. ΟΤΕ Αθ.: ΟΤΕ Θεσσ.

4. Μπόγκας 2 24.

5. Camaş, **Wortbildung** 104, 138.

6. Parahagi 309.

7. Μπίρης 194.

8. Georgacas-McDonald 142, 317.

9. B. Markov, "Fremde Einflüsse bei den mazedonischen Vor-und Familiennamen."
ZfB 6 (1968) 67.

10. Αντιχάρισμα 173* Τριανταφυλλίδης 57.

νό ΝΕ **καρβέλι**, το. Κατά τον Ανδριώτη¹ το κοινό ΝΕ προσηγ. προέρχεται από το μεσν. **γαρβέλιον** < ίσως ιταλ. *caravella* ή από τα σλαβ. **karvalj** < ***korvalj**. Νομίζω όμως πως ο ΝΕ τύπος έρχεται πλησιέστερα προς το αλβ. **kravelë** "μικρό ψωμί// ψωμί στρατιωτών" απ' όπου με μετάθεση του **r** :***karvelë**. Το αλβ. **kravelë** από το σερβ. **kravalj** (βουλγ., αρχ. σλαβ. **kravaj** "είδος γλυκίσματος")². Η λ. και στα αρομ. με τους τύπους **cărveală**, **carvélé**³.

Κάτσες, οι (*sts kátzis* Δρ.)

Λόφος όπου παλιότερα χωράφια και αμπέλια.

Το τοπν. φυτόνυμο από το προσηγ. **κάτσα**, η "το φυτόν τριχόνημα το βολβοκώδιον" (*Trichonema* ή *Romula Bulbocodium*)⁴ κι αυτό από το αλβ. **καç-e**, **καçja** "το άγριο τριαντάφυλλο// ο κρόκος, ιριδοειδές φυτό// κοχλικόν το φθινοπωρινόν"⁵.

Κατσιήκη, η (*sn gatsik'* Αρτσ.)

Όνομα βρύσης που χτίστηκε με έξοδα της οικογ. Κατσιήκη.

Το επών. **Κατσιήκης** από το κοινό ΝΕ **κατσιήκι** < πιθανότερα από το αλβ. **kats** ή από το τουρκ. **keçi** "γίδα"⁶. Κατά τον Τριανταφυλλίδη το επών. ίσως από το τουρκ. **καçık** "χαμένος, τρελλός"⁷. Το θηλ. γένος του τοπν. αναλογικά προς το γένος της λ. **βρύση, η**.

Κατσούπη, του (*st katçúp* Καβ.)

Ενν. το χωράφι. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό. Αν-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Meyer, EW alb. Spr. 177.

3. Parahagi 349.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Ήλδραλχ-Μηλιαράκης 115, όπου και το όνομα **κατσανίδες** Καββάδας 3503 Γεννάδιος 904.

5. Γκίνης 178.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. κατά τον Meyer, EW alb. Spr. 185, δεν είναι διακριβωμένη ιστορικά η αρχή της λ., η οποία πρέπει μάλλον να αποδοθεί σε ηχοποίηση από το κάλεσμα των κατσικιών από τους βοσκούς. Βλ. και Χριστοφορίδη 143, όπου τόσο το ελλην. όσο και το τουρκ. προσηγορικό αποδίδονται στην αλβ. λέξη.

7. Τριανταφυλλίδης 70.

τίθεται επών. Κατσούπης στην Μπάγια και στο Λιασκοβέτσι.

Το επών. **Κατσούπης** από το Ηπειρωτ. προσηγ. **κατσούπ'** (το) "ασκί μεγάλο κατάλληλο για τη μεταφορά λαδιού και κρασιού"¹ κι αυτό από το αλβ. **kaçup-i** "το ασκί, ο ασκός// το φυσερό"².

Κόκα, του (st κόκα' Τζ.)

Ενν. τη βρύση. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Ο Θωμόπουλος³ ετυμολογώντας το τοπν. **Κόκκα, η** (ονομασία στενού ισθμού) αναφέρει τις ακόλουθες σημασίες του ουσ. **κόκκα, η** : "κωνοειδής λίθος (Πόντος)// κωνοειδής πύλος των προυχόντων της Μολδαβίας // κεφάλι (από τους Αρβανίτες) // διχαλωτό υποστήριγμα// εντομή, εγχοπή".

Πρόκειται όμως για σημασίες που πρέπει να αποδοθούν σε δύο διαφορετικές λέξεις με διαφορετική ετυμολογική αρχή: α) **κόκ(κ)α, η** "το βέλος// η εγχοπή// το διχαλωτό υποστήριγμα"⁴ (< ιταλ. **cocca**⁵ "το κεφάλι του αδραχτιού (αρχικά) // η εγχοπή του αδραχτιού που βρίσκεται γύρο-γύρο, εγχοπή" και β) **κόκα, η** "το κεφάλι// η τσέτουλα// είδος πλοίου// τα φύλλα του βοταν. είδους της κόκας"⁶. πβ. και το Ηπειρωτ. **κόκα, η** στη φρ.κοίταϊ **πώς να γλυτώσ' τηγ κόκα τ'**.⁷ < αλβ. **kokë-a** "το κεφάλι"⁸ < λατ. **coccum** "ο σπόρος του καρπού// ο φινοικιός κόκκος, το πρινοκόκι" (η μετάβαση της σημασίας από το στρογγυλό σχήμα* πβ. και τα ρομανικά παράγωγα της λατ. λέξης όπου

1. Μπόγκας 1 170.

2. Γκίνης 178.

3. Θωμοπούλου, Κέως 101.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. **κόκα**.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Μπόγκας 1 179.

8. Γκίνης 197' Miklosich, Roman. Elem. 15' πβ. και τη φράση: **είναι κόκα** αρβανίτικη (Δημητράκος, ό.π.)

οι σημασίες "καρπός", "καρύδι", "αυγό", "στρογγυλό ψωμί" κλπ.)¹. Από το αλβαν. και το αρομ. προσηγ. *cosã* με την ίδια σημασία².

Από το τελευταίο αυτό ελλην. προσηγ. προέρχεται και το επών. **Κόκας**. Πβ. και το ταυτόσημο ελλ. επών. **Κεφάλας**³, όπως και ίδιας ετυμολογ. αρχής επών. **Κοκκίδης, Κόκκιζας, Κίκιζας, Γκίκιζας**⁴.

Κόρδα, του (st kórda' Καβ.)

Χορτολίβαδα όπου έβοσκαν τα βόδια και τα πρόβατα του μεγάλου κτηνοτρόφου Κόρδα.

Το επών. **Κόρδας**⁵ από το προσηγ. **κόρδα**, η "το γιαταγάνι" (Αργυρόκαστρο) και "το μεγάλο μαχαίρι του βυρσοδέψη" (Γιάννινα)⁶ κι αυτό από το αλβ. *kordhë-a* "η σπάθα"⁷. Με τη λ. είναι γνωστό στο Ζαγόρι ένα είδος φυτών που έχουν και το όνομα **σπάθες**, εξαιτίας του σχήματος των φύλλων τους. Με τη λ. **κόρδες** ονομάζονται στο Άγιο Όρος "οι πτέρυγες των κελιών που περικλείουν την αυλή ενός μοναστηριού"⁸. Πβ. και το Ηπειρωτ. προσηγ. **κορδάτος** "ο σπαθοφόρος"⁹ (και επών. **Κορδάτος**).

Πιθανή φυσικά η προέλευση του επών. από το κοινό ΝΕ **κόρδα**, προτιμώ όμως την προέλευση του ζαγορήσιου κυριών. τοπν. από τα αλβ., αφού είναι φανερή η αλβ. επίδραση στα τοπν. του ΝΑ τμήματος του Ζαγορίου.

1. Meyer-Lübke, αριθμ. 2009.

2. Parahagi 376.

3. Jochalas, *Considerazioni* 316.

4. Τριανταφυλλίδης 77.

5. ΟΤΕ Αθ.· πβ. και ΜΕΕ, όπου αναφέρεται ο Χατζή Νικόλαος Κόρδας.

6. Μπόγκας 2 28.

7. Meyer, *EW alb. Spr.* 199· Γκίνης 206.

8. Μιχ. Κορδώση, "Αγιορεϊτική μοναστική ζωή και Λαογραφία." ΗΕ 25 (1976) 388.

9. Μπόγκας, ό.π.

Κούγκι, το (stu kung' 'Τσερβ.)

Ονομασία απότομου πετρώδους υψώματος με μια στρούγκα στην κορυφή.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. **κούγκι, το** "το μέρος εκείνο που είναι πάντοτε εκτεθειμένο στα φυσήματα του ανέμου"¹ κι αυτό από το αλβ. **kunj-i** "η σφήνα"² (< λατ. **cuneus**, -i "η σφήνα") με αφομοίωση ως προς την ηχηρότητα του **j** από επίδραση του ηχηρού **n** στα ελληνικά.

Πβ. και το τοπν. **Κούγκι** (Σούλι), το οποίο περιγράφεται ως "λόφος κωνοειδής απότομος πανταχόθεν"³

Λιάπη, η (st Íap ' I.)

Παλιότερη ονομασία του χωριού Ιτέα.

Το τοπν. είτε από επών. **Λιάπης** (< εθνικό **Λιάπης**) ή από το εθνικό **Λιάπης**⁴ < αλβ. **lab-i** και **Íap-bi** ή **Íap-i** "ο Λιάπης, ο κάτοικος της Διαπουριάς"⁵. Η λ. και στα αρομ. όπου **L'ear** "αρπακτικός Αλβανός"⁶.

Λιόλιου, του (st ÍoÍ ' Νεγ.).

Ενν. το σπίτι. Τοποθεσία μέσα στο χωριό, όπου σπίτι, ιδιοκτησία της οικογ. Λιάλιου.

-
1. Μπόγκας 2 222.
 2. Γκύνης 218' Τσέτσης 93.
 3. Βλ. ΜΕΕ, στο λ. **Κούγκι**.
 4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.
 5. Γκύνης 222' Χριστοφορίδης 178.
 6. Parahagi 758.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Λιόλιος**. Το όνομα αναφέρεται ως βαφτ. τόσο από τον Μπόγκα¹, ο οποίος το θεωρεί ως παραλλαγή του **Γεώργιος**, όσο και από τον Μπούτουρα², ο οποίος αναφέρει το όνομα στα βαφτ. **Γεώργιος** και **Θόδωρος** με την ένδειξη "τύπος μεταβεβλημένος έξω των γνωστών μοι. φωνητικών νόμων".

Η λ. ως προσηγρ. αναφέρεται στη συνθηματική γλώσσα των Μπλατσιωτών, όπου **λιόλιους** "το νερό με κάποια αστεία έννοια" και **λιόλιους** "επίθετο για έναν ανόητο"³.

Τόσο τα προσηγ. της συνθηματικής γλώσσας όσο και τα κύρια ονόματα πρέπει να αποδοθούν στο αλβ. *lóle* (και έναρθρα *lole-ja*) "ο περιπαιγμός//ο ανόητος, ο κουτός"⁴. Τέλος η απόδοση των κυριών ονομάτων στα βαφτ. **Θεόδωρος** ή **Γεώργιος** τελείως συμπτωματική (δηλ. κάποιος Γ. ή Θ. πήρε το παρωνύμιο Λιόλιος το οποίο επικράτησε στη θέση του βαφτ. και γι' αυτό θεωρήθηκε ότι το Λιόλιος προέρχεται από τα Γ. και Θ).

Μπότσικα, τα (*sta bótska* Στ.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. είναι φυτώνυμο από το Ηπειρωτ. **μπότσκα, η** "το σκιλλοκρόμμυδο// η στοργγυλή, η πλατύτερη άκρη του αυγού από την ομοιότητα του σχήματος με σκιλλοκρόμμυδο"⁵ με μεταπλασμό αναλογικά προς το γένος της λ. **κρεμύδια** (και **βότσικας** η **μπότσικας** στην Πελοπόννησο) για το φυτό *urginea* (*scilla*) *maritima*⁶. Όλα προέρχονται από το αλβ. *bočkë-a* "η σίλλα η παράλιος, κοιν. σκιλλοκρομμύδα"⁷.

1. Μπόγκας 1 443.

2. Μπούτουρας 61, 69.

3. Μ.Καλινδέρη, "Τα μουχίτικα των Μπλατσιωτών" *Λαογραφία* 12(1938-48)453,456.

4. Χριστοφορούδης 188· Meyer, *EW alb. Spr.* 248.

5. Μπόγκας 1 255.

6. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 119.

7. Meyer, *EW alb. Spr.* 43.

8. **ΟΤΕ Αθ.** · **ΟΤΕ Ιωανν.**

Σχετικά με τις λ. τα επών. Μπότσικος, Μπότσικας¹ και τα τοπν. Μπότσικας, ο (και παρων. Μπότσικας), Μποτσικία, τα-Μποτσικόκα-μπος, ο-Μποτσικόλακκα, η-Μποτσικόλακκούλα, η-Μποτσικόραχη, η.

Μπούμπα του (zd búba^{*} Ντρ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπήρχε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Μπούμπα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Μπούμπας κι αυτό από το Ηπειρωτ. **μπούμπα, η** "το έντομο της φακής//το μαμούδι"². Το Ηπειρωτ. προσηγ. από το αλβ. *bubë-a* "ο μεταξοσκώληκας//η λεβίθα//η μικρή ψείρα//ο μπαμπούλας"³ απ' όπου τα αρομ. *bubă* "μπαμπούλας", *bubă* "νύφη σκαθαριού"⁴ το βουλγ. *buba* "μεταξοσκώληκας" και σερβ. *buba* "το ζώφιο" (στίς άλλες σλαβ. γλώσσες δε συναντιέται η λ.)⁵. Το αλβ. προσηγ. προέρχεται μάλλον από το μεσν. λατ. *bumbes* < ελλ. **βόμβυξ**⁶. Κακώς κατά τη γνώμη μας ο Τριανταφυλλίδης αποδίδει το επών. Μπούμπας, ο στο σλαβ. *buba*⁷.

Το επών. αναφέρεται και από τον Μπίρη⁸, όπου **Μπούμπας** = "μαμούνας" και από τον Rohlf⁹, όπου **Bubba** "επών. αλβαν. στο Κατατζάρο".

-
1. Georgacas-McDonald 207.
 2. Μπόγκας, 1 256.
 3. Γκίνης 60.
 4. Parahagi 287.
 5. Milkosich 23.
 6. Meyer, **EW alb. Spr.** 50.
 7. Τριανταφυλλίδης 79.
 8. Μπίρης 199.
 9. Rohlf **Diz TO Cal.** 31.

Ντάλα, α (adála * Λεσν.)

Ονομασία δύο θέσεων, μιας μέσα στο χωριό όπου άλλοτε υπήρχε το σπίτι της οικογ. **Ντάλα**, θέση όπου σήμερα υπάρχει κήπος, και μιας στο δάσος όπου η οικογ. είχε το κτηνοτροφικό της καλύβι.

Το τοπν. κυριών. από την πρόθ. α "εις" και το επών. **Ντάλας** (και **Δάλας** με λόγιο εξελληνισμό). Το επών. **Ντάλας**¹ προέρχεται από το Ηπειρωτ. **ντάλα, η** "η κορυφή, το αφρόγάλα που βγαίνει από γάλα ή βρασμένο βούτυρο"² και αυτό από το αλβ. **dhallë-a**³ από όπου και τα αρομ. **dală** και **dălă** "το δαρμένο γάλα"⁵.

Ντούσκα, τα (sta dŭška * Καβ.)

Ονομασία δάσους με βαλανιδιές.

Το τοπν. είναι φυτών. από το Ηπειρωτ. **δούσκα, τα** "τα χαμόδενδρα//νάνες βαλανιδιές πλατύφυλλες ... που κατά τόπους παίρνουν διάφορα ονόματα ως **πλαντίτσα, μεροδένδρι και τζέρος**" και **ντούσκο το** "η ήμερη βαλανιδιά"⁵ κι αυτά από το αλβ. **dushk-u** "η βάλανιδιά//κλαδί που φυλάγεται το χειμώνα για τροφή ζώων"⁶ από όπου και το αρομ. **duşku** "είδος αχλαδιάς"⁷.

1. Κατά τον Τριανταφυλλύδη (σελ.72) το επών. προέρχεται από το τούρκ. **dal** "γυμνός//κλωνάρι//ράχη".

2. Μπόγκας 2 159.

3. Γκύνης 101' κατά τον Meyer (EW alb.Spr. 83) η αλβαν. λ. είναι συγγενική προς την ελληνική **γάλα**.

4. Παπαηαγι 457, 512.

5. Μπόγκας 1 269, 2 161 και 236.

6. Γκύνης 99' για την ετυμολόγηση της λ. βλ. E.Çabej, "Studies on the etymology of the Albanian Language IV-V". Buletin i Universitetit shtetëror të Tiranës IV (1960) 130' Meyer **NS** II 66' Stadtmüller, **Forschungen** 144.

7. Παπαηαγι 510.

Πβ. επίσης τα τοπν. **Duška** (Κοσσυφοπέδιο)¹, **Ντουόκιές** και **Ντου-
όκαρα** (Ήπ.)², **Ντούόκια**, τα και **Ντουσκέζα**, η (Αττ.)³, **Ντουσιιά**
η **Ντούσκο**, το (Πελοπ.)⁴.

Πάτσια, η (zd bátša· Τσερν.)

Τοποθεσία δασωμένη με έλατα και με έναν απόκρημνο βράχο.
Στο χωριό με τη λ. **πάτσια** ονομάζουν τα κλαδιά του έλατου.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. **πάτσια,η** με τροπή του
p σε b εξαιτίας της συμμορφοράς του με το η του άρθρου στην
αιτιατ. ενικού. Το προσηγ. **πάτσια,η** από το αλβ. **paçe** "η παλά-
μη του χεριού που τεντώνεται ανοιγμένη απέναντι σε κάποιον"⁵.

Πλιάτσια, ο Φτελιάς του (stu ftilá t pljatska· Μον.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχει μια μεγάλη φτελιά σε χω-
ράφι, ιδιοκτησία κάποιου Πλιάτσια.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και προέρχεται από το προσηγ.
φτελιάς,ο (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Πλιάτσιας**. Το επών.
Πλιάτσιας⁶ από τον πληθ. του κοινού ΝΕ **πλιάτσικο**, το "η αρπαγή
η λεία" κι αυτό από τα αλβ. **plackë-a** "το λάφυρο"⁷. Κατά τον P.
Skok⁸ το αλβ. **plackë-a** προήλθε από το σλαβ. **pljatska**.

1. Ρορονιό 484.

2. Μπόγκας 2 161.

3. Σαρρή, **Αττική** 144· Φουρίκη **Αττική** 144.

4. Georgacas-McDonald 216, 301.

5. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1319.

6. **Αντιχάρισμα** 175.

7. Γκύνης 325.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. **πλιάτσικο**

Αντίθετα κατά τον I. Popović¹ το αλβ. **plačkë-α** έδωσε το σερβοκρ. **pljačka**, το σλαβ. **pljačka** και το βουλγ. **plečka**. Η λ. επίσης στα αρσν. με τους τύπους **pleač** και **pleaščă** "οι αποσκευές// η λεία, τα λάφυρα" κατά τον Parahagi² από το βουλγ. **plečka**.

Ρέκλες, οι (stɤ réklis˘ Πάπ.)

Ονομασία δύσβατης τοποθεσίας στη χαράδρα του Βίκου όπου συνήθως βοσκούσαν τα κατσίκια.

Το τοπν. προέρχεται από το ΝΕ προσηγ. **ρέκλα**, η "η γενική κούραση των μυών// η προπυρετική κατάσταση"³ κι αυτό ίσως πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. ρ. **rrek** "κουράζω κάποιον" και **rrekem** "κουράζομαι"⁴ από όπου και επών. **Ρέκης**⁵.

Ρέντα, η (st rénda˘ Τσερν.) - Ρέντες, οι (stɤ réndis˘ Π.Σ.)

Ονομασίες περιοχών με χωράφια που ονομάστηκαν έτσι, επειδή, σύμφωνα με τις πληροφορίες, ο τόπος παθαίνει καθιζήσεις.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **ρένδα**, η (και μεσν. **ρέντα**⁶ πβ. και Ηπειρ. **αρέντα**, η "η τρεχάλα"⁷ κι αυτό από το αλβ. **rendë** " το τρέξιμο, η ταχύτητα"⁶ (<σλαβ. **ređa**)⁸.

1. Popović 601.

2. Parahagi 996.

3. Δημητράκου Λεξ., στη λ.

4. Χριστοφορούδης 301.

5. Μπίρης 200.

6. Georgacas, Place and other names, ZfB 4 48.

7. Μπόγκας 1 325 και 61.

8. Meyer, EW alb. spr. 363.

Η λ. συχνή ως τοπν. **Ρέντα**, η "κάστρο στην Ηλεία"¹ "χωριό στην περιοχή Ανασελίτσας" (Κοζ.) 'Ανω Ρέντα, Κάτω Ρέντα "χωριά στην περιοχή Καστοριάς", **Ρέντες** "ονομασία υψώματος στο Βόιο"² και **Ρέντα**, η "οροπέδιο τριγυρισμένο με έλατα και πεύκα" (Ασπροπόταμο)³. Η λ. και ως επών. **Ρέντας**. Πβ. και τοπν. **Αρέντα**, η (στά Ε. Αλ.).

Ρόγκια, τα (sta rógia · Δεμ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής την οποία παλιότερα είχαν ξεχειρσώσει για να την καλλιεργήσουν.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγ. **ρόγγι, το** "τόπος ξεχειρσωμένος από χέρι ανθρώπινο ή φωτιά ώστε να γίνει κατάλληλος για σπορά//τόπος δασωμένος που παλιότερα αποτελούσε χωράφι ξεχειρσωμένο και αφέθηκε ελεύθερο// το κόψιμο ή κάψιμο των χόρτων και ζιζανίων των αγρών για καλλιέργεια ή βοσκή", λέξη η οποία κατά τον Κατσάνη⁴ προέρχεται από το λατιν. ρ.**runcō, -are** "βοτανίζω". Πβ. επίσης και τα παράγωγα: **ρογκάδα**, η "πυρά προς ειχέρωση" **ρογκίζω** "καίω την καλάμη του θερισμένου αγρού δια την προετοιμασία της νέας σποράς" και **ρόγκισμα, το** "η ενέργεια του ρογκίζω"⁵.

Τόσο όμως φωνητικές δυσκολίες (η τροπή του φθόγγου **u** του λατ. ρήμ.**runcō** σε **o**) όσο και η σημασία "βάζω φωτιά για να ξεχειρσώσω τμήμα γης" μας οδηγούν στην ετυμολόγηση του προσηγορικού **ρόγκι, το** και των παραγώγων του όχι από το λατ.**runcō** "βοτανίζω", αλλά από το αλβ.**rogë** "λιβάδι με χορτάρι στη μέση του δάσους, απογυμνωμένο με φωτιά τμήμα γης"⁶ (και όχι από το **rrogë** "ο μισθός το μηνιάτικο"⁷ που αναφέρει ο Κατσάνης)⁸ κι αυτό από το λατ. **rogus** "πυρά, καταστροφή".

1. **The Chronicle of Morea** (ed. J.Schmitt) στίχ. 5738.

2. Georgacas ό.π.

3. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 94.

4. Νικ. Κατσάνη "Τοπωνυμικά Ι." **ΕΕΦΣΑΠΘ** 18(1979), 117-124.

5. Δημητράκου **Λεξ.** στις λ.

6. Akademia e Shkencave. **Fjalor** 1669.

7. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1710.

8. Κατσάνης ό.π..

Το προσηγ. **ρόγκι**, το είναι συνηθισμένο ως τοπων. βλ. στου Κατσάνη, ό.π., 118-120, καθώς και τα: **Ρόγκι**, το "κατεστραμμένο δάσος (Σαμονίβα Λάγκκας Σουλίου)¹, **Ρόγκια,τα** (Ολυμπία, Τριφυλία- 2 φορές- , Πυλία - 4 φορές)² **Ρόγκια, τα** "δασύλλιον" (Παλαιόπυργος Πωγωνίου)³, τα σύνθετα **Παλιόρογκο,το** "παλιό ρόγκι δηλ.καψάλα" (Κουκουλιού Λάγκκας Σουλίου)⁴, **Παλιόρογκο**, το (Δελβινάκι)⁵, το παράγωγο **Ρογκιά,η** "Ξεχερωμένος τόπος" (Ναύπακτος)⁶ και το περιφρ. **το Ρόγκι** του Γιάννη (Κουκουλιού Λάγκκας Σουλίου)⁷. Πβ. και επών. **Ρόγκας** που προέρχεται όχι από το γεγονός ότι "ήταν υλοτόμος εκχερωτής"⁸, αλλά από τη σημασία της αλβ. λ. *rogë* (και έναρθρα *rogë-a* "φαλάκρα" πβ. και *φ. iu bënjë rogë në kokë*, δηλ. "έχει *rogë*, φαλάκρα, στο κεφάλι"⁹.

Ας σημειωθεί τέλος ότι τα περισσότερα από τα παραπάνω τοπων. προέρχονται από περιοχές γειτονικές προς την Αλβανία ή περιοχές που δέχτηκαν αλβανικούς εποίκισμούς.

-
1. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάγκκας Σουλίου" **HE** 25(1976) 404.
 2. Georgacas-McDonald 244.
 3. Παπαχαρίση, Πωγώνι 271.
 4. Σπ. Μουσελίμη, ό.π., 50' κατά τον συγγραφέα: "όπου η καλλιεργήσιμη γη είναι λύγη και δεν επαρκεί, κόβονται δασωμένες εκτάσεις και, αφού τα δέντρα ξηραθούν από τον ήλιο του καλοκαιριού, καίγονται και επι της στάχτης σκορπίζονται σπόροι βρίζας. Μπαίνουν έπειτα γύδια και με το περπάτημά τους ανακατεύουν το σπόρο με τη στάχτη".
 5. Νικ. Πατσέλη, "Τοπωνυμικά Δελβινακίου" **HE** 15(1966) 365.
 6. Θ. Παπαθανασοπούλου, "Τοπωνύμια Περίστας Ναυπακτίας" περιοδ. *Διαλεκτική* τεύχ. 8-10 (Φεβρ.-Απρ. 1966) 21.
 7. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάγκκας Σουλίου" **HE** 25(1976) 51.
 8. Κατσάνης, ό.π. 119.
 9. Akademia e Shkencave, *Fjalor* 1669.

Σκόκα, του ή Σκόκες, οι (st škoka - st̥s škókis 'Κουκ.)

Περιοχή με αμπέλια όπου υπήρχε και αμπέλι της οικογ. Σκόκα
Το τοπν. που εκφέρεται το ίδιο συχνά με τον ενικό όσο και με τον πληθυντικό τύπο, είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Σκόκας. Το επών. Σκόκας προέρχεται από το Ηπειρωτ. προσηγ. σκόκας, ο "ο χοντροκέφαλος, ο δύσνους"¹ κι αυτό από το Ηπειρωτ. κόκια, η "το κεφάλι" (βλ. τοπν. Κόκια, του στα Ε.Αλ.) με ανάπτυξη προθετικού s- στη συμμορφωτά της λ. με το άρθρο στη γεν. ενικού: της κόκας- η *σκόκα απ'όπου σκόκας, ο "ο κεφάλας ο ανόητος". Η εκφορά του τοπν. σε θηλυκό πληθ. αριθμού οφείλεται σε μεταπλασμό που προέρχεται από τη σύγχυση του εμπρόθ. αρσεν. στη γεν. με το επρόθ. θηλυκό στην αιτιατική (st̥ škoka = α. στου Σκόκα και β. στη Σκόκα), και αναλογία προς τα πολλά αμπέλια (πβ.τη φρ. έχ'ς škoka; , δηλ. "έχεις αμπέλι στη θέση Σκόκα;").

Στόγκο, το (stu štógu' Καβ.-Ντρ.)

Τοποθεσία με άγριες φουντουκιές και βαλανιδιές. Η λ. στόγκια χρησιμοποιείται στο χωριό για να δηλώσει τα φρουξιλάνθια με τα οποία φτιάχνουν αφέψημα κατάλληλο για αιμορραγίες. Τέτοια δέντρα δεν υπάρχουν στη θέση· ίσως υπήρχαν παλιότερα (Καβ.)· θέση με μικρά δέντρα που βγάζουν λουλούδια γνωστά με το όνομα στόγκια (Ντρ.).

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το Ηπειρωτ. στόγκου, το "η φρουξουλιά, το θαμνόδεντρο του ζαμπούκου"² κι αυτό από το αλβ. shtog-u "ο σαμπούκος ο μέλας, η αιτή η μέλαινα, η κουφοξυλιά ή αφοξυλιά"³. Η λ. δάνειο από τα αλβ. και στα αρομ. stog "το ίδιο"⁴.

1. Μπόγκας 1 351.

2. Μπόγκας 1 365.

3. Γκίνης 412· ο Meyer (EW alb. Spr. 417), ορθά, κατά τη γνώμη μας, υποστηρίζει ότι η αλβ. λ. δεν μπορεί να προέρχεται από το λατ. sabucus. Κατά τη γνώμη μας πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. stogŭ "η σωρεία, το πλήθος ο σωρός" (Milkosich 323), αφού τα άνθη και οι καρπού του δέντρου είναι "κατά σωρούς" σαν το τσαμπί του σταφυλιού.

4. Ραπαχαγί 1157.

Πβ. και τοπν. Shtogu στην περιοχή Ohëri της Αλβανίας¹ και Sdogu στην Καλαβρία².

Τσόκου, του (st tšók ' Καμν.-Μακρ.)

Ονομασία περιοχών από ιδιοκτησίες των οικογενειών Τσόκου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τσόκος το οποίο προέρχεται από το Ηπειρωτ. τσόκους, ο "το σφυρί του χτίστη" και μετφ. "το πέος//το στοματωμένο μαχαίρι" (πβ. και τα:τόκι', το "το σφυρί", τσόκια, τα "πειραχτικό όνομα των Πραμαντιωτών, επειδή βγάζουν πολλούς χτίστες", τσουκάν' "το ρόπτρο της πόρτας" κλπ.)³ κι αυτό από το αλβ. çok-u "ο αστράγαλος//το σφυρί" (< ιταλ. ciocco "κομμάτι ξύλου")⁴.

1. Seiner, Ergebnisse 98.

2. Rohfts, Diz. TO Cal. 318.

3. Μπόγκας 1 403,404' έτσι νομίζουμε καλύτερα κι όχι κατευθείαν το επών. από το αλβ. çok-u (Τριανταφυλλίδης 78).

4. Meyer, EW alb. Spr. 448.

2.16 ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Βακούφι, το (stu vakúf· Φλ.)

Ονομασία προστατευτικού δάσους του χωριού, όπου απαγορεύεται η υλοτομία.

Από το κοινό ΝΕ **βακούφι** < τουρκ. **vakif**¹. Η λ. ως προσηγορική επίσης στα αρομ. **vākufe** "το εκκλησιαστικό κτήμα"².

Γενιτσαράιοι, οι (sts ġinitsaréi· Πέτρ.)

Ύψωμα που δεσπόζει του χωριού. Σύμφωνα με την παράδοση τμήμα γενιτσάρων είχε στρατοπεδεύσει εκεί, όταν οι Τούρκοι κατέλαβαν τα Γιάννινα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **γενίτσαρος** (< τουρκ. **yeni-ceri** "νέος στρατός"³. Στο τοπν. ο τύπος της ονομαστικής στη θέση της αιτιατ. πληθυντικού.

Γιανίτσαρης, ο (st ġanítsari· Βίτσα.)

Περίοπτη τοποθεσία ανάμεσα στη Βίτσα και το Μονοδέντρι.

Το τοπν., το οποίο αναφέρει και ο Λαμπρίδης⁴, προέρχεται από τον τύπο **γιανίτσαρης**⁵ του κοινού ΝΕ **γενίτσαρος** (βλ. προηγ. τοπν.) που πρέπει να θεωρηθεί πλησιέστερος προς το τουρκ. **yeni-**

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Parahagi 1256.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 50.

5. ΙΛΝΕ, στη λ. **γενίτσαρος**.

ceri (πβ. τον τύπο **γιανίτσαρος** από το 1713)¹.

Γκαλντερίμια, τα (sta galdirimná· Νεγ.)

Τμήμα της τοποθεσίας Νταμπάτες κοντά στο ποτάμι με λιθόστρωτο δρόμο για τους πεζούς και ιδιαίτερα για τα ζώα που "κολούσαν" στο λασπώδες έδαφος.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **καλντερίμι** "το λιθόστρωτο" κι αυτό από το τουρκ. **kaldırım**².

Γκουντάλια, τα (sta gudálá· Καλ.)

Τοποθεσία με χωράφια κι αμπέλια. Με τη λ. **γκουντάλια** λέγουν στο χωριό ένα είδος σταφυλιού με πολλές και μικρές ρώγες σα σταφίδα.

Το προσηγορ. **γκουντάλια** πρέπει να σχετιστεί με το τουρκ. **guddeli** "αυτός που έχει πολλούς αδένες"³ με μετατροπή του τουρκ.

1. Στη Βύτσα, σώζονται τρεις διαφορετικές παραδόσεις που δικαιολογούν την ονομασία του τόπου: α) Σ' αυτό το μέρος μάζευαν οι Τούρκοι τα παιδιά, που προόριζαν για γενιτσάρους, από τις τρεις συνοικίες της Βύτσας. β) Σύμφωνα με τη δεύτερη παράδοση σε μια από τις επιδρομές των Τούρκων για παιδομάζωμα οι κάτοικοι της Βύτσας συγκρότησαν απόσπασμα με επικεφαλής κάποιον Πρύγκο, που χωρίς να ξέρει πυροβόλησε το γενίτσαρο γιό του στο σημείο που από τότε ονομάστηκε Γενίτσαρη, και γ) Τέλος, σύμφωνα με την τρίτη παράδοση ο Ασλάν πασάς που ήταν ελληνικής καταγωγής είχε γίνει γενίτσαρος σε κάπως μεγάλη ηλικία κι έτσι θυμόταν τον τόπο και τα κατατόπια. Όταν ήρθε στη Βύτσα κι αφού έδωσε διαταγή να μη βγεί κανείς έξω από το σπίτι του, πήγε στο πατρικό του, όπου συνάντησε τη γριά μάνα του. - "Καλημέρα γριά, τι κάνεις εδώ; δεν έχεις κανένα παιδί;" - Εύχα δυο, το ένα μου το πήρε ο Μεγαλοδύναμος και τ' άλλο ο αφέντης ο πασάς· στάσου να σε κεράσω" του είπε η μάνα του και τον κέρασε γλυκό. - "Δε με γνωρίζεις μάνα", της είπε "τώρα έτσι όπως είμαστε ούτε εγώ είμαι για σένα ούτε εσύ για μένα· πάρε αυτό το μαντύλι να το 'χεις για τα γεράματα". Έτσι η τοποθεσία που ήταν το πατρικό σπίτι του γενίτσαρου Ασλάν πασά πήρε την ονομασία Γενίτσαρη.

2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

3. Steuerwald 344.

e > ελλ. a¹.

Γρέκι, το (stu γρέκ" Α.Μ.-Φλ.) - Γρέκια, τα (sta γρέκά'Μεσ.)

Τοποθεσία με μεγάλα δέντρα όπου οι βοσκοί "κλείνουν" ένα μέρος με κλαδιά, για να σταλίζουν τα ζώα (Α.Μ.)· μεγάλα δέντρα, όπου ξεκουράζονται το μεσημέρι τα ζώα (Φλ.-Μεσ.).

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ γρέκι, το "πρόχειρον εκ κλάδων και θάμνων περίφραγμα των ποιμένων, εν ω σταβλίζονται τα αιγο-πρόβατα" (<τουρκ. eğrek "το χαντάκι")².

Ζαμάνη, του (st zamán'Λεσν.)

Ενν. η ράχη, όπου είχε το σπίτι της η οικογένεια Ζαμάνη.

Το επών. Ζαμάνης³ από το κοινό ΝΕ ζαμάνι, το "ο χρόνος κι αυτό από το τουρκ. zaman⁴. Η λ. ως προσηγορική απαντά επίσης στα αρομ. zāmane⁵. Πβ. επίσης και το Ηπειρωτ. ζαμαναριά, η "η γεροντοκόρη"⁶.

Ζολότα, του (st zulóta' Ντρ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχαν χωράφια, ιδιοκτησία της οικογένειας Ζολότα.

1. Για την απόδοση ελλν. a > τουρκ. e και αντίστροφα βλ. Symeonidis 33 και 36.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.· Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Πβ. ακόμη και Σθαμοπούλου, Κέως 79-80 όπου και άλλες ετυμολογίες της λέξης.

3. Τριανταφυλλίδης 68.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Παραḡagi 1291.

6. Μπόγκας 2 215.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Ζολότας** κι αυτό προέρχεται από το προσηγ. **ζολώτα**, η "τούρκικο νόμισμα" (Ηπειρος Νίσιυρος)¹. Το ελλην. προσηγ. από το τουρκ. **zolota** "αργυρό νόμισμα αξίας 30 παράδων"² (<αρχ. σλαβ. **zlato** "χρυσός", ρώσ. **zoloto**³). Από τα ελληνικά η λ. και στα αρομ. με τον τύπο **ζολοτά**⁴ με τροπή του ελλ. -ό- σε αρομ. -οά-.⁵ Κατά τον Τριανταφυλλίδη το επών. προέρχεται κατευθείαν από το ρώσ. **zoloto**⁶.

Πβ. και το κυριών. τοπν. του **Ζολότα** από την Ολυμπία και την Τριφυλία⁷.

Καβούκη (κανύκ' Δεσν.)

Ονομασία όπου υπήρχαν χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. Καβούκη.

Το επών. **Καβούκης**⁸ από το κοινό ΝΕ **καβούκι** το "όστρακο"⁹ (πβ. και αρομ. **cāvuke** "είδος περιέργου καπέλου"¹⁰) κι αυτό από το τουρκ. **kabuk** "η φλούδα, το όστρακο"¹¹.

Καζαναίοι, οι (στς kazanéus' Βοβ.)

Τοποθεσία όπου τα κτήματα της οικογένειας Καζάνα. Το επών. υπάρχει και σήμερα στη Βοβούσα.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Καζάνας** και την πληθ. κατάλ. επωνύμων **-αίοι**. Το επών. από το κοινό ΝΕ **καζάνι** (< τουρκ. **kazan**¹²

1. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 24' Meyer NS II 28.

2. Steuerwald 1055.

3. Miklosich 400, λ. zel-' Vasmer, REW I 460.

4. Τηλ. Κατσουγιάννη, Περὶ των Βλάχων των ελληνικῶν χωρῶν, Θεσσαλονίκη 1964, 74.

5. Κατσάνης 58.

6. Τριανταφυλλίδης 79.

7. Georgacas-McDonald 137.

8. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

9. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

10. Parahagi 358.

11. Steuerwald 465.

12. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

απ' όπου και αρομ. προσηγ. *căzane*¹) + την μεγεθ. κατάλ. -α > *καζάνα*², απ' όπου επών. *Καζάνας* από παρωνύμιο· πβ. και τη φράση: "*έχ' tu k'ífal san gazán*" (έχει το κεφάλι σαν καζάνι). Πιθανή όμως η προέλευση του επών. από το επαγγελματικό *καζανάς* με μετάθεση του τόνου, όταν η ιδιότητα του καζανά αποδεσμεύτηκε από τους απογόνους του κατασκευαστή καζανιών³.

Καζάνι, το (*stu kazán*· Καμν.-Νεγ.)

Ονομασία κούλων τοποθεσιών, όπου μαζεύεται νερό, από την ομοιότητα του εδάφους με *καζάνι* (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Καλατζούκια, τα (*sta kalandžúká*· Φρ.)

Μάλλον πρόκειται για κυριών. τοπν. από το επών. *Καλατζούκης* < επών. *Καλατζής* (< τουρκ. *kalaycı*)⁴ και την υποκορ. κατάλ. -ούκι⁵ με την οποία σχηματίζονται και επώνυμα⁶.

Καλπάκη, η - Καλπάκι, το (*zā galbák'*· Ντρ.-Πέτρ. - *stu kalbák'*)

Ονομασία δύο βρυσών με κολώνες και σκέπαστρα (Ντρ.-Πέτρ.)· συνοικισμός στο 33. χιλιόμ. της οδού Ιωαννίνων-Κόνιτσας.

Κυριώνυμα τοπν. από το επών. *Καλπάκης* (και *Καλμπάκης*)⁷ και αυτά από το κοινό ΝΕ *καλπάκι*, το "στρογγυλό κάλυμμα του κεφαλιού // στρατιωτικό πηλίκιο" (< τουρκ. *kalpak*)⁸ με μεταπλασμό, τα δύο υδρώνυμα τοπν. αναλογ. προς το γένος της λ. *βρύση*, ενώ το όνομα

1. Παραηαgί 358.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 43.

3. Αντιχάρισμα 202.

4. Τριανταφυλλίδης 41.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 76-77.

6. Σταμνόπουλος 116 κεξ.

7. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

8. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.· Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

του συνοικισμού κατά το σχήμα **στ(ου) Καλπák(η) > Καλπák(i) > Καλπákι,(το)** και με τροπή του άηχου **p** σε ηχηρό **b** από επίδραση του προηγούμενου ηχηρού **l**¹.

Η τουρκ. λέξη, που προέρχεται από το λατ. **carbasus** "τιάρα // μπερές"², βρίσκεται ως δάνειο στα αρομ. **călrake**, στα ρουμ. **calrac**³ και στις σλαβ. γλώσσες⁴.

Πβ. επίσης τα επών. **Καλπακτσόγλου**, (Γ) **Καλμπαιιώτης**⁵ (από εθνικό) και **Καλμπαικτσή** (από το τουρκ. επαγγελματικό **kalrakçi**)⁶.

Καπλάνια, τα (sta kaplána· Στ.)

Δασωμένη τοποθεσία στο σύνορο Φραγκιάδων, Διασκοβετσίου και Στολοβού.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Καπλάνης**⁷ κι αυτό από το κοινό ΝΕ **καπλάνι**, το "πολεμιστής ανδρείος και αιμοβόρος ως τίγρις" < τουρκ. **kaplan** "τίγρις"⁸

Καραβάνια, η (zd garavána· Αρτσ.)

Λάκκος και η γύρο περιοχή ανάμεσα στην Τσιάνιστα και τον Αι-Βασίλη.

Η φωνητική του τοπν. επιβάλλει την ετυμολόγησή του από το κοινό ΝΕ **καραβάνια** (< τουρκ. **karavana**⁹, πβ. σανσκρ. **carâva**, ελλ.

-
1. Η ετυμολόγηση του τοπν. από το υποκορ. **καλυβάκι** > **καλβάκι** > **καλμπάκι** δε νομίζω πως ευσταθεί, αφού η τόσο εύχρηστη στο Ζαγόρι προσηγ. λέξη **καλυβάκι** ουδέποτε εμφανίζεται με τον τύπο **kalbák'**, αλλά πάντα ως **kalvák'** ή **kalnák'**.
 2. Bedros Kerestedjan, **Matériaux pour un dictionnaire étymologique de la langue Turque**, Amsterdam 1971 264.
 3. Ραφαηάγι 332.
 4. Miklosich 120, στο λ. **klobukǎ**.
 5. ΟΤΕ Αθ.
 6. Τριανταφυλλίδης 42.
 7. Τριανταφυλλίδης 55.
 8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.
 9. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

κρίβανος¹⁾ και όχι από το επών. **Καραβάνας** (< **καραβάνα**)²⁾.

Στην τελευταία περίπτωση θα είχαμε την απόδοση του τοπν. **st karanána** (= στου Καραβάνα) κι όχι **zđ garanána** (στην **καραβάνα**) με ηχηροποίηση του **k** από επίδραση του ηχηρού **n**.

Καρακόλι, το (**stu karakól'** φλ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε τουρκ. φυλάκιο.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **καρακόλι**, το "αστυνομική περίπολος // αστυνομ. σταθμός" < τουρκ. **karakol** "περιπολία// σκοπιά"³⁾. Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. **caracole** "περιπολία, σκοπιά"⁴⁾.

Καραμάνη, του (**st karamán'** φλ.) - **Καραμάνη τα Δέντρα, του** (**st karamán ta déndra'** Ντ.)

Ενν. τα **μαντριά** (φλ.)· τοποθεσία με ψηλά δέντρα, ντούσκα και **πουρνάρια**, όπου χωράφια της οικογ. **Καραμάνη** (Ντ.).

Τα τοπν. κυριών. από το επών. **Καραμάνης**⁵⁾ κι αυτό από το Ηπειρωτ. προσηγ. **καραμάν'ς**, ο "ο με άσπρο πρόσωπο και μαύρα φρύδια"⁶⁾ < μεσν. **καραμάνης**, ο "ο άτακτος πολεμιστής που κατάγεται από την Καραμανία"⁷⁾ < τουρκ. κύριο όνομα **Karaman** "όνομα πόλης και περιοχής του Ικονίου"⁸⁾.

-
1. Bedr. Kerestedjian, **Matériaux pour un dictionnaire étymologique de la langue Turque**, Amsterdam 1971 259.
 2. Αντιχάρισμα 171.
 3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Μπόγκα, **Τουρκ. λέξεις** 28. Κάπως απίθανη η συσχέτιση της τουρκ. λέξης από τον Ανδριώτη (ό.π.) με το βενετ. **caraguol** (βλ. σχετικά τοπν. στων Kahane, Ital. Ortsnamen 89 κεξ.), ισπαν. **caracol** "ο σαλιγκάρος", πορτογ. **caracol** "το ύδριο", γαλλ. **caracelle** "κυκλική ιππασία" κλπ., τα οποία ανάγονται στο λατ. **scarabaeus** (βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 7658).
 4. Parahagi 315.
 5. Τριανταφυλλίδης 69.
 6. Μπόγκας 1 156.
 7. Κριαρά, Λεξ., στη λ.
 8. Steuerwald 489.

Πβ. και τουρκ. εθνικό **Karamanli** "αυτός που κατάγεται από την πόλη Karaman" απ' όπου και επών. **Καραμανλής**¹.

Καράμπαμπας, ο (stun garábaba· Τσερν.)

Σύμφωνα με την παράδοση το τοπν. από έναν Τούρκο καλόγερο που πέθανε και θάφτηκε εκεί.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Καράμπαμπας**² κι αυτό από το Ηπειρωτ. **καραμπαμπάς, ο** "το καζανάκι που βράζει νερό για τους καφέδες"³ με ανέβασμα του τόνου. Αν το τοπν. είχε σχέση με κάποιον Τούρκο μοναχό θα έπρεπε να είναι οξύτονο στη σύνθεση, αλλά η παράδοση σχετικά με τον Τούρκο καλόγερο ενισχύθηκε, αν δε δημιουργήθηκε, από το γεγονός ότι "ο θαμένος όσιος Τούρκος σε διάφορα σημεία των Ιωαννίνων" ονομαζόταν **μπαμπάς, ο**⁴. Πβ. επίσης και το τοπν. από τη Βουλγαρία **Babadag**⁵.

Καραούλι, το (stu karaúl· Γρεβ.-Δόλ.-Καμν.-Νεγ.-Τζ.-Διασκ.)

- Καραούλια, τα (sta karaúliá· Βιτσν.-Βραδ.-Καλ.)

Ονομασίες υψωμάτων απ' όπου μπορεί κανείς να ελέγχει τη γύρο περιοχή· τις περισσότερες φορές υπάρχουν και μικρά κτίσματα σαν καλύβες ή τα ερείπιά τους.

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ **καραούλι, το** "το παρατηρητήριο". Η λ. ως προσηγ. στα αρομ. **cărăulă** ή **cărăule** "η σκοπιά"⁶ και στα ρουμ. **caraulă** "το ίδιο"⁷. Ως προς την προέλευση των λέξεων ο Ανδριώτης⁸ πιθανολογεί την προέλευση του ελλην. προσηγορικού από το τουρκ. **karakol** "φρουρά", ενώ ο Parahagi (ό.π.) ανάγει τις

1. Τριανταφυλλίδης 30· Steuerwald 489.

2. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

3. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 28.

4. Μπόγκας 1 245.

5. Stef. Mladenov, "Die Ortsnamenforschung bei den Bulgaren 1914-1925."

ZONF 3 (1927) 142.

6. Parahagi 343.

7. Dicționar romîn - german, București 1963 98.

8. Ανδριώτης, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

αρομ. λέξεις στο επίσης τουρκ. *qaraoul*.

Καρπούζη, του (st karpúz· Λεσν.)

Ενν. το χωράφι.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Καρπούζης** < κοινό ΝΕ **καρούζι** < τουρκ. **karuz**. Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. **carruz**¹.

Κατράνια, τα (sta katráná· Βοβ.)

Περιοχή όπου παλιά πεύκα με πολύ ρετσίνι απ' όπου οι Βραζιλιώτες έβγαζαν το κατράνι που χρησιμοποιούσαν πολύ οι σλαβόφωνοι της Φλώρινας και του Μοναστηρίου στα κάρα τους.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κατράνι**, το < τουρκ. **katran** < ιταλ. **catrame**². Σύμφωνα με τους Battisti-Alessio³ η ιταλ. λ. προέρχεται από το αραβ. **qatrā** και το τουρκ. **katran** απ' όπου το μεσν. λατ. **catranum**. Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. **cătrane**⁴. Πβ. και επών. **Κατράνης, Κατράμης**⁵ (< κοινό ΝΕ **κατράμι** < ιταλ. **catrame**).

Κιόρη, το Εικόνισμα του (stu kónzma t kór· Καλ.)

Το τοπν. προέρχεται από κάποιον μύωπα που σκιοτώθηκε κοντά στο εικόνισμα και που είχε το παρατσούκλι Κιόρης.

Το παρατσούκλι από το τουρκ. **kör** "τυφλός"⁶. Η λ. ως προσηγορική στα αλβ. **qorr-e** "τυφλός"⁷, στα ρουμ. **chior-chioară** "μόνοφθαλμος"⁸ και στα αρομ. **kïor-kïara** "μονόφθαλμος"⁹.

1. Parahagi 317.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Battisti-Alessio, στη λ. **catrame**.

4. Parahagi 354.

5. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

6. Heuser-Şevket 358 · Steuerwald 557.

7. Γκύνης 348.

8. Κοτολούλης 112.

9. Parahagi 712.

Κιούγκι, το (stu kúg' 'Νεγ.) - Κιούγκια, τα (sta kúgá' Καβ.)

Τοποθεσία στους κήπους, όπου το νερό της βρύσης που υπάρχει εκεί διοχετεύεται με πήλινους σωλήνες (Νεγ.)· δασωμένη τοποθεσία με χορτολίβαδα (Καβ.).

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **κιούγκι** "το υδραγωγείο//ο νεροσωλήνας"¹ κι αυτό από τουρκ. **künk(gü)** "ο πηλοσωλήνας"². Στο νομό Λακωνίας η λ. **κούγκια** "σωλήνες υδραγωγείου"³.

Η λ. ως προσηγ. στα αλβ. **gung-u** "ο σωλήνας"⁴ και στα αρομ. **kĩungu** και **kĩunge** "ο σωλήνας"⁵.

Κλούφα, του (st klúfa' Λιασκ.)

Ενν. το χωράφι. Το επών. υπάρχει ακόμα στο χωριό.

Το επών.Κλούφας από το μεγεθ. ουσ.*κ'λούφα, η< Ηπειρωτ.κλούφ' το "η θήκη της πέννας // η μαξιλαροθήκη // η θήκη του μαχαιριού, ξίφους // το φλούδι μουκκιού. φασουλιού κλπ."⁶ + τη μεγεθ. κατάλ. -α. Το Ηπειρωτ. κ'λουφ' από το κοινό ΝΕ **κλίφι, το** (με τροπή του **i** > **u** από επίδραση του γειτονικού υγρού σύμφωνα με τα **ζήλεια** > **ζούλεια**, **κυλός** > **κουλός** κλπ.) < κοινό ΝΕ **κιλίφι, το** < τουρκ. **kilif** <ελλ. **κελύφ-ιν** < αρχ. **κελύφ-ιον**, υποκορ. του **κέλυφος**⁷.

Η λ. ως προσηγ. και στα αλβ. **këllëf-i** "το θηκάρι, η θήκη"⁸.

Κονάκια, τα (sta kunáká' Τσερν.)

Τοποθεσία όπου σκηνίτες κτηνοτρόφοι έφτιαχναν τα καλύβια

1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ. **κιούνκι**.

2. Heuser -Şevket 370· Steuerwald 576.

3. **Λαογραφία** 4 (1913-14) 454.

4. Γκύνης 349.

5. Parahagi 719.

6. Μπόγκας 1 178.

7. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στις λ. **κλίφι**, **κιλίφι**.

8. Γκύνης 190.

τους.

Από το κοινό ΝΕ **κονάκι** "το κάταλυμα"< τουρκ. **konak**¹ "το μεγάλο σπίτι// το κατάλυμα// το πανδοχείο"² απ' όπου το αρομ. **cunake** "ο σταθμός"³ και το βουλγ. **ΚΟΝΑΚ** "κατοικία, κατάλυμα// διοικητήριο"⁴.

Κούλια, η (zd gúla· Νεγ.-Πέτρ.)

Τοποθεσία μέσα στο χωριό όπου παλιότερα υπήρχε το πολυώροφο αρχοντικό του Ζώτου Ρούση. Η παράδοση αναφέρει πως το σπίτι "σκεπαζόταν", δηλ. έμπαιναν οι πλάκες της σκεπής, όταν περνούσε από το χωριό (1977) ο Άγιος Κοσμάς (Νεγ.)· ψηλό κτήριο, όπου οι Τούρκοι μάζευαν τα δέκατα και το οποίο χρησίμευε ως κατοικία του Τούρκου μπέη.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **κούλια, η** "το παλαιό με πολεμιστρες σπίτι"⁵ κι αυτό από το τουρκ. **kule** "ο πύργος"⁶ (> κοινό ΝΕ **κουλές**⁷) μέσα από την αλβ., όπου **kullë-a** "ο οχυρός πύργος"⁸. Η λ. ως προσηγ. στα αρομ. **culă** "πύργος, κάστρο"⁹ και στα βουλγ. **куля** "ο πύργος"¹⁰ απ' όπου και το βουλγ. υδρων. **Kula**¹¹.

Κουρί, το (stu kri· Βίτσ.-Δόλ.-Μπάγ.-Νεγ.-Κ.Σ.-Σοπ.)

Μικρό δάσος με βαλανιδιές, γράβους και άλλα δέντρα (Βίτσ.)·

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
2. Heuser-Şevket 352.
3. Parahagi 406.
4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 469.
5. Μπόγκας 2 28, 140.
6. Heuser-Şevket 361.
7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
8. Γκύνης 216· Meyer, EW alb. Spr. 212.
9. Parahagi 399.
10. Βουλγαροελλ. Λεξ. 494.
11. Duridanov 268.

μικρό δάσος κοντά στον παλιό συνοικισμό Παλιοχώρι (Δόλ.)· μικρό ιδιόκτητο δάσος (Νεγ.)· δασωμένες περιοχές (Μπάγ.-Κ.Σ.-Σοπ.).

Τα τοπν. από το κοινό ΝΕ **κουρί**, το "το δάσος"¹ λ. που συναντιέται και στην Ήπειρο ως **κουρί**, το (ή **κρι**) "τα ευθαλή και άξια περιποιήσεως και προφυλάξεως δέντρα// δασότοπος από πρινάρια// δασοτεμάχιο προορισμένο αποκλειστικά για κλάρο// το κούτσουρο, το κορμότεμάχιο"² < τουρκ. **koru** "το φροντισμένο δάσος, το δάσος"³. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής και το αλβ. **korie-koria** "το φροντισμένο δάσος, το δάσος"⁴ και το αρομ. **curie** "το δάσος"⁵.

Κατά τον Γρίσπο⁶ το ελλην. προσηγ. από το ρ. **κουρίζω** απ' όπου μεταρρημ. ουσ. **κουρί**. Η ερμηνεία αυτή εσφαλμένη αφού α) τα ελλην. ουδ. σε **-ι** προέρχονται ή από υποκορ. σε **-ί(ον)**, ή από αρχ. απαρέμφ. (**φαγί**, **φιλί**) ή δηλώνουν χρώματα (**βυσσιν-ί** κλπ.) και β) τα μεταρρημ. ουσ. σε **-ι** είναι παροξύτονα.

Κουσία, τα (*sta kuśáia*· Νεγ.-Πάπ.) - Κουσί, το (*stu kuśáí*·Φρ.)

Περιοχή αριστερά του δρόμου των Ριζιανών προς τους Φραγκάδες, στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Νεγάδων και Φραγκάδων (Νεγ.-Φρ.)· τοποθεσία στο Μικρό Πάπλιγο με καρυδιές και αναβρυστικά νερά (Πάπ.).

Τα τοπν. κυριών. από το επών. **Κουσιάης**⁷ κι αυτό από το Ηπειρωτ. προσηγ. **κουσάδα** "έφιππο καταδιωκτικό απόσπασμα" < τουρκ. **koşu atı** "δρόμων ίππος"⁸ (απ' όπου και επών. **Κουσιάδης**⁹) με α-

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μπόγκας 1 193, 2 29.

3. Heuser-Şevket 355.

4. Γκίνης 206.

5. Papanagi 417.

6. Π. Γρίσπου, "Το κουρί στην Ήπειρο." ΗΕ 1 (1952) 299' του ίδιου, "Δασική Λαογραφία.", ΗΕ 19 (1970) 301.

7. ΟΤΕ Αθ.

8. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 32.

9. ΟΤΕ Αθ.

ποβολή του μεσοφωνηεντικού δ.

Η λ. ως προσηγ. και στα αλβ., όπου *koshadhe-ja* "η περίπολος, το καταδιωκτικό απόσπασμα"¹.

Μασούρια, τα (sta masúrjã· Νεγ.)

Τοποθεσία, όπου βρίσκονται τα καλύτερα αμπέλια του χωριού.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ *μασούρι*, (το), όψιμο μεσν. *μασούρ-ιον* <τουρκ. *masura*². Το τοπν. από τη μεταφορ. σημασία της λ. που δηλώνει "τα πολλά χρήματα"³, σημασία που συνεκδοχικά δηλώνει "τα αμπέλια που δίνουν πολλά χρήματα".

Μιζντράκι, το (stu mizdrák· Μακρ.)

Ονομασία δάσους, όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. από το ουσ. *μιζτράκι*, το "το δόρυ, η παλιότερη μακριά λόγχη" κι αυτό από το τουρκ. *mizrak* "το δόρυ"⁴. Από τα τουρκ. το αλβ. *mëzdrak* "η λόγχη // η μαγκούρα"⁵, το αρομ. *măzdrac*⁶, τα βουλγ. *mezdrak*, *mazdrak*, σερβ. *mizdrak*, ρουμαν. *măzdrac*⁷.

Η παράδοση δε διασώζει την αιτία που συντέλεσε στην ονομασία του τόπου.

Μιναρές, ο (stu minaré· Μπάγ. - Τσεπ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Μπάγια και Τσεπέλοβο, όπου υπάρχει οξυκόρυφο ύψωμα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ *μιναρές*, ο κι αυτό από το τουρκ. *minare*⁸. Η ονομασία του τόπου από την ομοιότητα του υψώματος με μιναρέ.

1. Τσέτσης 88.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 38· Steuerwald 638.

5. Akademia e Shkencave, Fjalor 1134· Meyer, EW alb. Spr. 277.

6. Parahagi 786.

7. Meyer, EW alb. Spr. ό.π

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Μούλκια, τα (sta mǔlka' Μεσ.)

Τοποθεσία με χωράφια.

Το τοπν. από το προσηγ. μούλκι, το "ακίνητον ή κινητόν άπολύτου κυριότητος, η πλήρης ιδιοκτησία, σε αντίθεση προς το βακούφικο"¹ και αυτό από το τουρκ. mǔlk "η ιδιοκτησία, το υποστατικό"². Από τα τουρκ. η λ. και στα αρομ., όπου mulke "η ιδιοκτησία"³.

Η λ. ως τοπν.: Μούλκι, το (Λιβαδιά-Κόρ.) και Μούλκια, τα (Τροιζηνία) ως ονόματα χωριών⁴, Μούλκια, τα "χωράφια στον κάμπο" και Μούλκι του Λύσσα (Κατσανοχ. Ιωαννίνων)⁵.

Μπαϊράμη, του (st bāirám' Λιασν.)

Ονομασία θέσης προς την κοινοτική περιοχή των Φραγκάδων όπου είχε το καμίνι του κάποιος Μπαϊράμης. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο γειτονικό χωριό Φραγκάδες.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Μπαϊράμης (και Βαϊράμης⁶ με λόγιο εξελληνισμό) κι αυτό από το κοινό ΝΕ μπαϊράμι, το "μουσουλμανική γιορτή" (< τουρκ. bayram)⁷. Κακώς νομίζω ότι ο Τριανταφυλλίδης⁸ παραθέτει ως "μετάφραση" του επών. Μπαϊράμης το επών. Πασχαλίδης το οποίο πρέπει να θεωρηθεί ότι προέρχεται από το βαφτ. (και επών.) Πασχάλης και την πατρων. κατάλ. -ίδης.

Μπαλάσκα, του (st baláska' Ι.)

Περιοχή με χωράφια που οφείλει την ονομασία της σε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Μπαλάσκα.

-
1. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 40.
 2. Heuser-Sevket 438' Steuerwald 667.
 3. Parahagi 830.
 4. Λεξ. ΔΚΟΕ 100, 261.
 5. Λαζάνη, Κατσανοχ. Ι 440, 867.
 6. ΟΤΕ Αθ.
 7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ
 8. Τριανταφυλλίδης 138.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Μπαλάσκας κι αυτό από το προσηγ. παλάσκα¹, η "μικρά δερματίνη θήκη φυσιγγίων / κυνηγε-
τικός σάκιος"² με τροπή του αρχικού p σε b εξαιτίας της συμ-
προφοράς με το η του άρθρου στην αιτιατ. ενικού. Το ουσ. πα-
λάσκα, η από το τουρκ. palaska³ απ'όπου το αρομ. palască⁴, το
αλβ. pallackë-a⁵ και το βουλγ. παλασκα⁶.

Μπαμπά, του (zd babá· Βίτσκι.)

Ονομασία χωραφιού. Η παράδοση δε διέσωσε την αιτία δημιουρ-
γίας του τοπωνυμίου.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. μπαμπάς, ο "ο θαμένος όσιος Τούρ-
κος σε διάφορα σημεία των Γιαννίνων // οι γέροι, οι όσιοι με-
ταξύ των δερβισιάδων"⁷ < τουρκ. baba "ο πατέρας, ο πρόγονος // ο
αββάς"⁸.

Μπίμπαση, του (st bíbaš· Τσεπ.)

Ονομασία τοποθεσίας, κάτω από τη θέση Σελιό, όπου βρύση·
το όνομά της το οφείλει σε κάποιον Τούρκο αξιωματικό.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. προσηγ. μπίμπασης, ο "ο αντισυν-
ταγματάρχης"⁹ τουρκ. binbaşı "ο ταγματάρχης"¹⁰. Η λ. και στα
αρομ. με τους τύπους bímbaşı και bimbasé "ο ταγματάρχης"¹¹.

-
1. Τριανταφυλλύδης 63.
 2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.
 3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 4. Parahagi 941.
 5. Χριστοφορίδης 25.
 6. Βουλγαροελλ. Λεξ. 818.
 7. Μπόγκας 1 245, 2 40.
 8. Steuerwald 52.
 9. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 43.
 10. Heuser-Şevket 76.
 11. Parahagi 272.

Μποστάνι, το (stu bustán' Ι. - Κ.Σ.)

Τοποθεσίες με ποτιστικούς κήπους, όπου καλλιεργούσαν λαχανικά.

Το τοπν. από το ΝΕ **μποστάνι, το** "ο αγρός στον οποίο καλλιεργούνται πεπόνια και καρπούζια και κατ'επέκταση, ο λαχανόκηπος"¹ κι αυτό από το τουρκ. **bostan** "λαχανόκηπος // τόπος όπου καλλιεργούνται κολοκύθια"². Η λ. ως δάνειο στα αρομ. **bu-stane** "ο λαχανόκηπος"³ και στα ρουμ. **bostan** "το κολοκύθι // το καρπούζι"⁴. Πβ. και τοπν. **Μπουστάνια, τα** περιοχή στην πόλη των Ιωαννίνων με λαχανόκηπους.

Μπουγάζι, το (stu buğáz' Γρεβ.)

Ονομασία μικρού λαγκαδιού.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **μπογάζι, το** "το στενό πέρασμα" < τουρκ. **boğaz** "λαιμός // λάρυγγας // κοιλάδα, πεδιάδα"⁵. Η λ. και στα αρομ. **buğaze** "η κλεισούρα"⁶.

Μπουραζάνα, η (zd burazána' Στ.)

Ονομασία τοποθεσίας σε πλαγιά, όπου υπάρχει χωράφι και αμπέλι που μοιάζει με μπουραζάνα καθώς είναι στενό στο κάτω μέρος και πλατύ στο επάνω.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **μπουραζάνα, η** "είδος παντελονιού της παλιότερης γιαννιώτικης φορεσιάς, φαρδύ στους μηρούς και στενό στα γόνατα" πιθανώς από την ομοιότητά του με το παντελόνι των Τούρκων σαλπικτών⁷ (< **borazan** "σαλπικτής"⁸). Πβ.

1. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

2. Steuerwald 129.

3. Parahagi 298.

4. Κοτολούλης 81.

5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. Heuser-Şevket 79.

6. Parahagi 291.

7. Μπόγκας 1 257· Μπόγκα, **Τουρκ. λέξεις** 45· Δ. Σαλαμάγκα, "Τουρκο-περσο-αραβικές λέξεις στο γιαννιώτικο ιδίωμα." **ΗΕ** 11 (1962) 224.

8. Heuser-Şevket 80.

και αρομ. burazane "η τρομπέτα"¹.

Η λ. και ως επών. με τους τύπους **Μπουραζάνας, Μπουραζάνης**² και ως τοπν. **Μπουραζάνι** στην περιοχή Κονίτσης (κυριών. από επών. **Μπουραζάνης**).

Νίκου Τζιούντα, του (st nikdžúnda' Καβ.)

Τοποθεσία με λιβάδια που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Φωτιάδη από το χωριό Καβαλάρι που του είχαν δώσει το παρατσούκλι "τζιούντας", άγνωστο για ποιά αιτία.

Το τοπν. κυριών., σύνθετο από το βαφτ. **Νίκος** και το παρατσούκλι **Τζούντας**. Το παρατσούκλι **Τζούντας** από το προσηγ. **τζούντα**, η "το ανώτατο σχοινί του ιστού του τελευταίου πανιού προς την πρύμνη" και γενικά "το τελευταίο άκρο κάποιου αντικειμένου", π.χ. η **τζούντα του μουστακιού**³, κι αυτό από το τουρκ. **cunda** "η κεραία πάνω από το κατάρτι // ο κατώτατος χώρος του πλοίου // η απόληξη ενός ιστού // το κοντάρι της σημαίας"⁴. Το **Τζούντας** είναι της ίδιας ετυμολογ. αρχής με τό επών. **Τσουντας**⁵.

Νταβατζή, του (zd davadží' Νεγ.)

Ονομασία δασωμένου υψώματος προς Β του χωριού.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νταβατζής** κι αυτό ή από το προσηγ. **νταβατζής**, ο "ο εραστής ή υποστηρικτής ιεροδούλων, ο παλικαράς"⁶ (< τουρκ. **đavacı** "ο μηνυτής, ο κατήγορος"⁷ < **đava** "η δίκη, η μήνυση" + κατάλ. επαγγελμ. -ci) ή από το τουρκ.

1. Papahagi 296.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. **τσούντα**.

4. Steuerwald 161' H. and R. Kahane-A. Tietze, *The lingua franca in the Levant*, Urbana 1958 473-474.

5. Τριανταφυλλίδης 65.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Steuerwald 204.

τανανσι "αυτός που κατασκευάζει νταβάδες"¹. Άγνωστη η αιτία που έδωσε το επώνυμο Νταβατζής στη θέση.

Νταλκαβούκη, του (zd dalkanúk· Καπ.)

Ενν. η οβίρα (για τη λ. βλ. τοπν. στα Ε.Σ.). Ονομασία τοποθεσίας μέσα στη χαράδρα του Βίκου, όπου συγκεντρώνεται μεγάλη ποσότητα νερού. Το επών. Νταλκαβούκης εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νταλκαβούκης**. Το επών. από παρατσούκλι κι αυτό από το ΝΕ **νταλκαβούκης** "ο παράσιτος, ο κόλαξ, ο γελωτοποιός // μετφ. ο κατά την ώραν του φαγητού παρουσιαζόμενος επισκέπτης επίτηδες, όπως κληθή να δειπνήση, ο δειπνοθήρας"² < τουρκ. **dalkavuk** "τουρμπάνι χωρίς περιτύλιξη (αρχικά) // άνθρωπος χωρίς φιλότιμο, κόλακας, δουλοπρεπής"³.

Ντάμπια, η (z dábýa· Μπ.)

Ονομασία υψώματος όπου σώζεται κυκλικό τείχισμα κτίσματος, πιθανώς φρουρίου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **τάμπια, η** "προμαχώνας, οχύρωμα" (< τουρκ. **tabya** "προτείχισμα, οχύρωμα"⁴ με τροπή του αρχικού **t** σε **d** εξαιτίας της συμφοράς με το άρθρο στην αιτιατική.

Νταμπούρι, το (stu dabúr· Δεμ.)

Τοποθεσία με οχύρωμα που είχε κατασκευαστεί από τους Τούρκους.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **ταμπούρι, το** "το οχύρωμα", όψ. μεσν. **ταμπούρι** κι αυτό από το τουρκ. **tabur** "το τάγμα"⁵ με τροπή του **t** σε **b** (**t-b** > **d-b**) με αφομοίωση ως προς τη διάρκεια.

1. Steuerwald 905.

2. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

3. Steuerwald 199· Heuser-Şevket 126.

4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Steuerwald 883.

5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

Ντερβένι, το (stu ðirvén· Πέτρ.)

Ονομασία τοποθεσίας απ'όπου περνούσε ο αλογόδρομος που οδηγούσε από τα Γιάννινα προς τα Γρεβενά.

Το τοπν. από το προσηγ. **ντερβένι, το** (και **δερβένι**) "στενωπός όρους, στενοπορία"¹ κι αυτό από το τουρκ. **dervent** (και **derbent**) "στενή διάβαση // χαράδρα // ορεινή διάβαση"².

Από τα ελλην. προσηγ. προέρχονται τα επών. **Ντερβένης** και **Δερβένης**³, όπως και τα τοπν. **το Ντερβένι, το Δερβένι, τα Ντερβένια, τα Δερβενάκια** (Πελοπ.)⁴. πβ. και τοπν. **Derven** από τη Σερβία⁵.

Ντόκου, του (zð ðok· Γρεβ.)

Ονομασία μιας συνοικίας του χωριού από το επών. της οικογένειας Ντόκου.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Ντόκος** κι αυτό από το προσηγ. **ντόκος, ο** "είδος λευκού υφάσματος"⁶ (<πιθανώς τουρκ. **tok-ku** "πυκνά υφασμένο, χοντρό ύφασμα"⁷). Πιθανή επίσης η ετυμολογία του Τριανταφυλλίδη από τα τουρκ. **tok, dok** "χορτάτος, χορτασμένος"⁸.

Παπουτσή, του (st paptsí· Λιασκ.)

Τοποθεσία με χωράφια που ήταν ιδιοκτησία της οικογένειας Παπουτσή.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Παπουτσή** κι αυτό από το κοινό ΝΕ **παπουτσή**, ο < τουρκ. **paruz** ή **rabuz** "το υπόδημα"⁹ και την

1. Δημητράκου, **Λεξ.**, στις λ.

2. Steuerwald 216.

3. **ΟΤΕ Αθ.**

4. Georgacas-McDonald 215.

5. Ρορονιά 491.

6. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

7. Steuerwald 943.

8. Τριανταφυλλίδης 72.

9. Steuerwald 734, 730.

τουρκ. κατάλ. -ci (επίσης με τις παραλλαγές -ci, -cu, -cü) με την οποία σχηματίζονται επαγγελματικά¹.

Πασά, του (st pašá· Καμν.)

Ονομασία απόκρημνου λαγκαδιού, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ πασάς, ο (<τουρκ. paşa)². Η λ. και ως επώνυμο³.

Ραμαζάνια, τα (sta ramazáña· Α.Μ.-Μεσ.)

Ονομασία τοποθεσίας με χωράφια στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Άγιος Μηνάς και Μεσοβούνι.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. *Ραμαζάνης (<κοινό ΝΕ ραμαζάνι <τουρκ. ramazan⁴) με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Ραμαζάν(η) > Ραμαζάν(ι), το. Ο πληθ. αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Πβ. και Ραμαζάν βέης από την Αίγυπτο⁵, όπως επίσης το ταυτόσημο επών. και τοπν. του Ραμαντάνη, το Ραμαντάνι (από επών. Ραμαντάνης)⁶. Το επών. Ραμαντάνης από το αραβ. ραμαντάν "το ραμαζάνι"⁷.

Ρουμάνι, το (stu rman· Διασκ. -Μαν.) -Ρουμάνια, τα (sta rmaná· Κ.Σ.).

Ονομασίες δασών (Διασκ. -Μαν.)· δασική περιοχή που διακόπτεται από χωράφια και αμπέλια (Κ.Σ.).

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ρουμάνι, το "περιοχή δασώδης με πυκνή λόχμη" (<τουρκ. orman "δάσος")⁸. Το τοπν.

1. Kissling 226.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 55.

5. ΜΕΕ, στη λ.

6. Georgacas-Mc Donald 241· ΟΤΕ Αθ.

7. ΜΕΕ, στη λ. ραμαζάνι.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

από τα Κάτω Σουδενά σε πληθυντικό αναλογικά προς τις λ. **χωράφια, αμπέλια**.

Σεντούκια, τα (sta sindúka· Τσερν.)

Ονομασία τοποθεσίας στους πρόποδες υψώματος όπου μεγάλοι, σχεδόν παραλληλόγραμμοι, βράχοι οι οποίοι κατρακύλισαν από την κορυφή του βουνού.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **σεντούκι**, το κι αυτό από το τουρκ. **sandik**¹. Η ονομασία του τόπου από τους μεγάλους βράχους που η ειρωνική διάθεση των ανθρώπων παρομοίασε με σεντούκια.

Το τοπν. με τον τύπο **Σεντούκί**, το και στην Ολυμπία².

Σερέτια, τα (sta sirétça· Λ.)

Δασωμένη και απόκρημνη τοποθεσία.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεί στο επών. **Σερέτης** με μεταπλασμό κατά το σχήμα: **τ(ου) Σερέτ(η) > Σερέτ(i)**, το και **Σερέτια, τα**, πιθανώς από τα κτήματα κάποιου Σερέτη που υπήρχαν σ' αυτό το μέρος. Το επών. **Σερέτης** (και **Σερετάκης, Σερετόπουλος, Σερετίδης**³) από το κοινό ΝΕ **σερέτης** "ο δύστροπος" (< τουρκ. **şirret, -ti** "ο ασυμβίβαστος, ο δύστροπος, ο κακότροπος")⁴.

Ταμπούρι, το (stu tabúr· Βοβ.)

Ονομασία υψώματος όπου υπήρχε τουρκικό φυλάκιο.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **ταμπούρι**, το "το οχύρωμα" κι αυτό από το τουρκ. **tabur** "το τάγμα"⁵ απ' όπου και τα αρομ. **tabore** ή **tābur** "το τάγμα"⁶.

1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

2. Georgacas-McDonald 248.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Steuerwald 876.

5. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

6. Papahagi 1163, 1169.

Η λ. συχνή ως τοπωνύμιο¹.

Τζαμί, το (stu džamí· Καμν.)

Ονομασία τοποθεσίας από έναν ψηλό και οξυκόρυφο βράχο που μοιάζει με τζαμί.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **τζαμί, το** (< τουρκ. **cami**).

Τόπι, το (stu top· Ι.)

Σχετικά καινούριο τοπν. που οφείλεται στο γεγονός ότι εκεί έστησαν οι Τούρκοι τα κανόνια τους για να αντιμετωπίσουν τους Γαριβαλδινούς που κατέβαιναν από το Μέτσοβο.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **τόπι, το** "σφαίρα, βλήμα πυροβόλου" και συνεκδοχικά "πυροβόλο, κανόνι" (< τουρκ. **top** "η σφαίρα, το κανόνι")². Από τα τουρκ. η λ. και στα αλβ. **top-i** "το κανόνι"³, στα αρομ. **topã** "η οβίδα, το κανόνι"⁴ και στα σλαβ. **topŭ** "η σφαίρα"⁵.

Τσαίρι, το (stu tšair· Τσερν.)

Τοποθεσία με χορτολίβαδα.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. και κοινό ΝΕ **τσαίρι, το** "το λιβάδι" (< τουρκ. **çayır** "το ίδιο")⁶. Η λ. ως προσηγ. στην Αιτωλοακαρνανία με τη σημασία "σανός"⁷.

Τσανάκα, το Χάνι του (stu χάν t tšanáka· Ντρ.)

Ονομασία θέσης όπου βρίσκεται το έρημο σήμερα πανδοχείο κάποιου Τσανάκα.

1. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα ΗΧ 13** 180-181· Georgacas-McDonald 263.

2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

3. Γκίνης 430.

4. Parahagi 1187.

5. Miklosich 359.

6. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Μπόγκας 2 190.

7. Παπατρέχα, **Εηρόμερο** 310.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ **χάνι, το** (< τουρκ. han) και το επών. **Τσανάκας**. Το επών. **Τσανάκας** από το κοινό ΝΕ **τσανάκα, η** μεγεθ. του **τσανάκι, το**¹ κι αυτό από το τουρκ. **çanak**².

Τσελεπή, του (st tʃilipí· Μπάγ.)

Ονομασία βρύσης από το επών. της οικογ. Τσελεπή.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Τσελεπής**³ κι αυτό από το κοινό ΝΕ **τσελεπής** (< τουρκ. **çelebi** "ο ευγενής")⁴.

Τσεσμές, ο (stun dʒizmé· Μον.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **τσεσμές, ο** "η βρύση"⁵ κι αυτό από το τουρκ. **çesme** "η πηγή, η βρύση"⁶.

Τσούμπα, η (zd dʒúmba· Σκ.)

Ονομασία υψώματος.

Το τοπν. προέρχεται από τα Ηπειρωτ. **τσούμπα, η** "συστάδα από δέντρα πάνω σε μυτερή κορυφή βουνού // κορυφή βουνού" και **τζούμπα, η**, λέξεις που κακώς συνάπτονται από τον Μπόγκα⁷ με τα ουσ. **τσούμα, η** ή **τζούμα, η** (βλ. τοπν. στα Ε.Α.)

Τα Ηπειρωτ. προσηγ. πρέπει να αποδοθούν στο τουρκ. **cumba** "προεξέχουσα γωνία, προεξέχων όροφος" και γενικά κάθε είδους

1. Μηνά, **Μεγέθυνση** 70.

2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

3. Τριανταφυλλύδης 109.

4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· κατά τον Μπόγκα (**Τουρκ. λέξεις** 65) η λ. ως προσηγορική με τους τύπους **τζελεμπής** και **τσελεμπής** είχε τις σημασίες: "άρχοντας, αφέντης // τίτλος σουλτανόπαιδος // βαθμός μορφωμένου δερβίση".

5. Μπόγκα, **Τουρκ. λέξεις** 69.

6. Steuerwald 177.

7. Μπόγκας 1 405, 2 187.

εξόγκωμα"¹ απ' όπου και τα αρομ. čĩumbă ή ģĩumbă "το οίδημα, το υπερσάρκωμα"² και το αλβ. xhumbë-a ή xhungë-a "το πρήξιμο, το οίδημα // η καμπούρα"³ και γενικά "κάθε ύψωμα"⁴.

Πβ. και τα τοπν. **Τσούμπα** και **Τζούμπα-ε-Κατσίκιτ** στην Αττική⁴.

Φουσέκη, το Χάνι του (stu xan t fšek' Φλ.)

Περιοχή όπου άλλοτε υπήρχε το χάνι κάποιου Φουσέκη.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **χάνι, το** (< τουρκ. han) και το επών. **Φουσέκης**. Το επών. **Φουσέκης** από το κοινό ΝΕ **φουσέκι, το** κι αυτό από το **φισέκι, το** (< τουρκ. fişek) με τροπή του **i** σε **u** εξαιτίας του γειτονικού χειλικού **f**.

Χαίρι, το (stu xair' Νεγ. - Ντομπρ.)

Τοποθεσία στην ευρύτερη θέση Ριζιανά όπου κάποια πλούσια οικογ. από τους Νεγάδες είχε φτιάξει μεγάλο κτίσμα για να ξεκουράζονται οι ταξιδιώτες (Νεγ.)· θέση κοντά στην τοποθεσία Γυφτόκαμπος όπου παλιά υπήρχε κεραμιδαριό (Ντομπρ.).

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **χαίρι, το** "η ευεργεσία, η προκοπή" (< τουρκ. hayır)⁵. Η λ. και στα αρομ. με τον τύπο **hăire** "η ωφέλεια, η δωρεά"⁶.

Χαμούρη, του (st xamúr' Σκ.)

Ονομασία υψώματος με βοσκοτόπους και δάσος από πεύκα και έλατα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Χαμούρης** (πβ. και επών.

1. Steuerwald 161.

2. Parahagi 450, 635.

3. Γκίνης 481, λ. xhungë-a.

4. Φουρίκη, Αττική 166.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

6. Parahagi 646.

Χαμουρίδης¹ κι αυτό είτε από το κοινό ΝΕ **χαμούρι, το** "το ζυμάρι (< τουρκ. **hamur**)² είτε κατευθείαν από το τουρκ. **hamur** που έχει και τη σημασία "μαλθακός"³.

Πβ. και τουρκ. τοπν. **Hamur** "περιοχή στη διοικητική περιφέρεια **Αζρι**"³.

Χάνια, τα (sta χάνια· Κ.Σ.)

Τοποθεσία με χωράφια κοντά στο χάνι που υπήρχε παλιότερα στη θέση του σημερινού οικισμού του Καλπακίου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **χάνι, το** (< τουρκ. **han**). Ο πληθυντικός από το ότι στη θέση υπήρχαν πολλά χωράφια. Πβ. και τη φρ. **έχς χάν;** δηλ. "έχεις χωράφι στη θέση Χάνι;".

2.17 ΕΛΛΗΝΟΘΕΤΑ ΜΙΚΤΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Αράπη, η Μπιστριά του (st bistríá t aráp' A.M.)

Σπηλιά για την οποία δε διασώζεται η αιτία που συντέλεσε στη ονομασία της.

Το περιφρ. τοπν. από τα προσηγ. **αράπης,ο** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και **μπιστριά,η** <**μπιστριά** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.).

Αστράκας, το Τσουγκάνι της (stu tʃugán tʃ astrákas' Βραδ.)

Ονομασία οξυκόρυφου βράχου στη ευρύτερη περιοχή της Αστράκας.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. **τούγγάν'**, το "βράχος επικλινούς εδάφους προεξέχων"¹ (βλ. τοπν. **Τσουγκάνι, -ια** στα Ε.Λ.) και το τοπν. **Αστράκα** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Βαρκού, η Λούτσα του (st lútsa t varkú' Βίτσ.)

Το χαμηλότερο μέρος της περιοχής Βαρκό,όπου μαζεύονται τα νερά της βροχής δημιουργώντας μιά **λούτσα** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) για το πότισμα των ζώων.

Βασιλάκη, ο Στάλος του (stu stálu t vaslák' * Δόλ.)

Από το επών. της οικογ. Βασιλάκη που χρησιμοποιούσε τα μεγάλα δέντρα της περιοχής για το στάλισμα των ζώων.

Για το επών. **Βασιλάκης** βλ. τοπν. **Βασιλάκη, τα Καλύβια του** (στά Ε.Ε.). Για το προσηγορ. **στάλος, ο** βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.

Βαταβάλη, το Κεφάλι του (stu kífal' t vatavál' Καπ.)

Βράχος που υψώνεται πάνω από χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Βαταβάλη. Το επών. εξακολουθεί να υπάρχει στο χωριό.

1. Μπόγκας 1 404.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το προσηγ. **κεφάλι, το** και το επών. **Βαταβάλης** το οποίο προέρχεται από το σκωπτικό Ηπειρώτ. **μπαταβάλης, μπαταβάλου** "ο φλύαρος, ο φωνασικός" με τροπή του **b** σε **v** (λόγιος εξελληνισμός). Πβ. επίσης ρ. **μπαδαβαλίζου** "φλυαρώ" και **μπαταβαλιό** "δυνατή φλυαρία"¹. Τα παραπάνω Ηπειρώτ. μάλλον από το τουρκ. **bedava** "άμισθος// ευτελής"² (και με αφομοίωση **badava**) + την τουρκ. κατάλ. **-li** (ή **-li**)³. Η λ. από τα τουρκ. και στα αρομ. **bathavá, batiavá** "δωρεάν."⁴.

Βενέτη, η Βρύση του (st vris t vinét' Νεγ.)

Πέτρινη βρύση κοντά στις πηγές του Λάκκο Ματιά που χτίστηκε με έξοδα κάποιου Βενέτη.

Το περιφραστικό τοπν. από το ουσ. **βρύση, η** και το επών. **Βενέτης**. Το επών. από το (μετγν., μεσν. και ΝΕ) **βένετος, -ον** "ο υποκύανος" και στον πληθ. "ομάδα αρματηλατών που αγωνίζονταν στον ιππόδρομο της Κων/πολης και φορούσαν γαλάζια στολή"⁵ (<λατιν. **venetus -a -um**) και την κατάλ. επωνύμων **-ης** που σχηματίζονται από επίθ. σε **-ος** με αναβιβασμό του τόνου: π.χ. **πράσινος-Πρασίνης, στρόγγυλος-Στρογγύλης, σκάνταλος-Σκαντάλης** κλπ.⁶. Πβ. και τα ταυτόσημα επών. **Γαλανός** και **Γαλάνης**. Από τα λατ. η λ. ως προσηγορική στα αρομ. **vinit, -ă**⁷ και στα ρουμ. **vîñăt -ă**⁸.

1. Μπόγκας 1 246' Χρ. Σούλη, Χουλιαράδες 235.

2. Heuser-Serket 66' Steuerwald 102.

3. Kissling 225' Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

4. Parahagi 258.

5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ης.

7. Parahagi 1265.

8. Κοτολούλης 523.

Βιρό, το Ανάποδο (st anárydu viró· Λεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας στον Αώο, όπου το νερό πέφτοντας από μικρό καταρράκτη σχηματίζει οβίρα και δημιουργεί μεγάλο θόρυβο.

Το α' μέρος του περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ επίθ. **ανάποδος** (και στα αρομούν. η λ. με τον τύπο **anaryd, -ǎ** "ταραχοποιός, ταραξίας"¹) και το δεύτερο από το σλαβ. δάνειο της ελληνικής **βιρό, το** (και **βιρός, ο**)² που προέρχεται από το σλαβ. **virъ** "στρόβιλος αέρος, υδάτων κλπ., δίνη"³, λέξη που μπήκε στα ελλην. κατά το Μεσαίωνα και όχι αργότερα από τον 10. αι.⁴. Γι' αυτό το λόγο τα τοπν. με τη σλαβ. ετυμολογικής αρχής λ. **βιρός, ο** ή **βιρό, το** δεν μπορούν να θεωρηθούν ως σλαβόθετα, όπως υποστηρίζει ο Vasmer⁵. Ας σημειωθεί εδώ (βλ. σημ. 1) και ο αρομ. τύπος **viró** "η δίνη"⁶.

Η λ. **βιρός** είναι συχνή ως τοπν.: π.χ. **Βήρος, ο** (ήδη στον Προκόπιο) **Βιρόν, το** (από το 1300), **Βιρός, ο** (από το 1318) και τα σημερινά **Βιρό, το** (Ολυμπία, Καλύβια Πελοπ., Κορινθία), **Βιρός, ο** (Μεσσην.- 5 φορές, Γορτυνία, Κλειτορία, Αττική, Ήπειρος Βόιο, Κέρκυρα κλπ.)⁷.

Το επίθ. **ανάποδος** χρησιμοποιείται επίσης, απλό ή σε περίφραση, ως τοπν: π.χ. **Ανάποδος** "όνομα ποταμού στα Τρίκαλα", **Ανάποδο Ποτάμι** (Μέγαρα) κλπ.⁸.

-
1. Parahagi 153· ίσως θα ταύριζε περισσότερο η αρομ. σημασία της λ. για το χαρακτηρισμό μιάς οβίρας, αλλά α) η πρόταξη του επιθετ. προσδιορισμού και β) το ελλην. άρθρο στην εκφορά του τοπν. κάνει πιθανότερη την ελληνική ονοματοθεσία.
 2. Μπόγκας 1 78 (όπου εσφαλμένα, νομίζω, παρατίθεται και τύπος **βρό** με συκοπή του **i**) και 2 113.
 3. Miklosich 381, στο λ. **ver-1**· Vasmer, REW I 203.
 4. Georgacas, **Place and other names**, ZfB 3 (1965) 84.
 5. Vasmer 16, 57.
 6. Parahagi 1268.
 7. Georgacas, ό.π.
 8. **IANE**, στη λ. **ανάποδος**.

Γελαδόγρεκο, το (stu γίλαδόγρικου' Ντρ.)

Ονομασία θέσης που τη χρησιμοποιούσαν για να μαντρώνουν τα γελάδια.

Το σύνθετο τοπν. προέρχεται από το ουσ. **γελάδι, το** (και **γελαδο-** στη σύνθεση) και το κοινό ΝΕ **γρέκι, το** "πρόχειρο περίφραγμα των βοσκών από θάμνους και κλαδιά όπου σταβλίζονται τα ζώα" (< τουρκ. **eğrek** "χαντάκι")¹.

Γελαδόσταλος, ο (stu γίλαδόσταλου' Νεγ.)

Τοποθεσία στη θέση Βαλκάνη, όπου υπήρχαν χωράφια και μεγάλες βαλανιδιές που τις χρησιμοποιούσαν για το στάλισμα των γελαδιών.

Σύνθετο τοπν. από τα ουσιαστ. **γελάδι, το** και **στάλος, ο** (βλ. σχετικό τοπν. στά Ε.Σ.).

Γιάντζαινας, η Οβίρα της (st unira ts γάντζινας' Νεγ.)

Ονομασία οβίρας και της γύρο περιοχής που οφείλει το όνομά της σε κάποια γυναίκα από την οικογ. Γιάντζη που πνίγηκε εκεί.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **οβίρα, η** (βλ. σχετ. τοπν. στα Ε.Σ.) και το ανδρων. **Γιάντζαινα**. Το ανδρων. από το επών. **Γιάντζης**² και την ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Το **Γιάντζης** από το τουρκ. **yanici** "αυτός που καλύπτει το πλάγιο

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Βλ. ΟΤΕ Αθ., όπου και ο τύπος **Γιάντζης**.

μέρος μιας στρατιωτικής παράταξης"¹.

Γιουρούκη, το Εικόνισμα του (stu kónzma t γιούκ")

Εικόνισμα στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Καμνιά, Λιασκοβέτσι και Στολοβό.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Γιουρούκης**² κι αυτό από το προσηγ. **γιουρούκης** (και **γιουρούκος**³ πβ. και επών. **Γιουρούκος**) <τουρκ. **yürük** "αυτός που προχωράει γρήγορα// ο νομάς⁴ // ο γενίτσαρος που προσκολλάται στο πεζικό"⁵.

Η λ., που στα τούρκικα είναι εθνικό όνομα και χαρακτηρίζει νομαδικό λαό της Μ. Ασίας, έγινε στα ελληνικά προσηγορικό και χαρακτηρίζει τον άνθρωπο που έχει τρόπους και ήθος νομάδος, τον απολίτιστο, τον άξεστο. Η λ. και στα βουλγ., όπου έχει τη σημασία του νομάδα βοσκού⁶.

Γιώτη το Ρόμπολο, του (st γ'ότ tu róbulu' Τσερν.)

Το όνομα της τοποθεσίας από είδος πεύκου, που είναι γνωστό στο Ζαγόρι με το όνομα ρόμπολο, που βρισκόταν σε χωράφι της οικογένειας Γιώτη.

Από το Ηπειρωτ. **ρόβουλου** (το) "ξύλο άγριας πεύκης" κι αυτό ή από τα αρομ. **robul** (πληθ. **robuli**), **arobul** (πληθ. **arobulí**) "είδος ελάτης"⁷ ή από το αλβ. **rrobull-i**⁸. Και τα δύο όμως από

-
1. Steuerwald 1005.
 2. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.
 3. Δημητράκου, Λεξ., στις λ.
 4. Heuser-Szewket 712.
 5. Steuerwald 1040.
 6. Georgakas, Beiträge II 393.
 7. Papahagi 1042, 208.
 8. Γκίνης 367.

τα λατ. **robur**, **-ore** "η κοινή βαλανιδιά" ή ***robulus** "η μικρή βαλανιδιά"¹. Το επών. **Γιώτης** από το βαφτ. **Γιώτης**<Παναγιώτης (βλ. τοπν. **Ντόζ αλ Γιώτη**, στα Ε.Αρ.).

Γκαβοδήμαινας, της (*sts gavuðiminas*· Α.Μ.)

Κυριώνυμο τοπν. από το ανδρων. **Γκαβοδήμαινα**< **Γκαβοδήμος**¹ (κι αυτό από το επιθ. **γκαβός** + βαφτ. **Δήμος**) + ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Η λ. **γκαβός** "αλλήθωρος" (<ρουμ. **ganǔ**) συνηθισμένης ως α' συνθετικό επωνύμων, όπως: **Γκαβογιάννης**, **Γκαβουνάτσιος**, **Γκαβοτζίμας** κλπ.

Γκαλντερίμια, το Γεφύρι στα (*tu gýfir sta galdirimná*· Νεγ.)

Γεφύρι στη θέση Σμίξη, όπου ανταμώνονται τα ποτάμια που έρχονται από τα Ριζιανά των Νεγάδων κι από τα Ριζιανά της Τζοντίλας.

Εξυπηρετούσε τους Νεγαδιώτες και τους άλλους Ζαγορήσιους που πήγαιναν στα Γιάννενα από το δρόμο της Τζοντίλας (από τα **Καγκέλια**). Ο δρόμος αυτός εξασφάλιζε επί Τουρκοκρατίας την επικοινωνία των χωριών του Κεντρικού Ζαγορίου με τα Γιάννενα.

Γκαμήλας, η Τσοούκα της (*zd džúka ts gamílas*· Βραδ.)

Ονομασία της κορυφής της Μικρής Γκαμήλας (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.)

Το περιφρ. τοπν. από το προσηγ. **τσοούκα, η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α.) και το τοπν. **Γκαμήλα** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Γκίκαινας, η Λούτσα της (*st lútsa ts gíkīnas*· Νεγ.)

Ονομασία λούτσας που σχηματίζεται, κοντά στο χωράφι κάποιας Γκίκαινας, από το χαμένο νερό βρύσης κοντά στο Λάκκο-Ματιά.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Γκίκαινα** και το ουσ. **λούτσα** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.). Το ανδρων. **Γκίκαινα** από το επών. **Γκίκας** (<βαφτ. **Γκίκας** που είναι συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. **Άγγελος** + κατάλ. **-ίκας**)² + ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Πβ. και θηλ.

1. Βλ. ΟΤΕ Θεσσ.

2. Μπούτουρας 87.

βαφτ. Κίκιου ή Γκίγκω (=Αγγελική) στην Ήπειρο ¹.

Γκλαβανής, ο Λάκιος της (stu lǎku t̥s glavanis' Λεσν.)

Τοποθεσία χαραδρώδης που το άνοιγμά της μοιάζει με καταπακτή.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **γκλαβανή, η** "η καταπακτή που οδηγεί στο κατώϊ"² κι αυτή από το σλαβ. **glava** "κεφάλι" + την κατάλ. **-an**³. Η λ. και στα αρομ. με τους τύπους **gǎlvǎnie** και **glǎvǎnie**⁴. Σχηματίζει επίσης επών. **Γκλαβάνης** και **Γλαβάνης** (< γκλαβανή < σλαβ. **glavan**⁵).

Γκόγκου τα Κονάκια, του (st gos ta kunáká' Βραδ.)

Τοποθεσία όπου είχε τις καλύβες κάποιος Σαρακατσάνος κτηνοτρόφος με το επών. Γκόγκος. Το επών. εξακολουθεί να υπάρχει στο χωριό.

Για τη λ. **κονάκια** βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Τ. Τό όνομα **Γκόγκος** που απαντά ως βαφτιστικό στην Ήπειρο αντί του **Γεώργιος**⁶ και ως επώνυμο⁷, προέρχεται από το βουλγ. **ГОГО**, χαϊδευτικό του **Γεωργι**⁸.

Γκόγκου, η Ράχη του (st raχ' t gos' Τζ.)

Ονομασία υψώματος από το επών. κάποιου Σαρακατσάνου Γκόγκου που έβοσκε συνήθως εκεί τα πρόβατά του.

1. Μπόγκας 1 444 και 451.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Μπόγκας, 1 96.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre* 124.

4. Parahagi 585, 590.

5. Τριανταφυλλίδης 61, 79' ΟΤΕ Αθ. ΟΤΕ Θεσσ.

6. Μπόγκας 1 97 και 450.

7. Βλ. πολυάριθμα επών. στο ΟΤΕ, Αθ.

8. Λαμφίδης 46.

Γκουρβέτση, η Βρύση (st vrís gurvétsⁱ· Καλ.)

Το τοπν. οφείλεται μάλλον σε προσωπωνύμιο, αφού κατά κανόνα οι ονομασίες βρυσών προέρχονται από τα ονόματα ανθρώπων που τις έφτιαξαν.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. ***Γκουρβέτσης** και αυτό από το επών. **Γκούρβας**¹ και την κατάλ. -έτσος (και -έτσης)². Το επών. **Γκούρβας** προέρχεται από το κοινό ΝΕ **κούρβα** "η πόρνη" με τροπή του αρχικού **k** σε **g** στη συμμορφωσή με το άρθρο. Σύμφωνα με τον Ανδριώτη³ η ΝΕ λ. **κούρβα** από το λατ. **curvus-a-um** "καμπύλη". Κατά τη γνώμη μας είναι πιθανότερη η προέλευση της λ. από το σλαβικό **kurъva** "η πόρνη" και ιδιαίτερα από τα ταυτόσημα: βουλγ. **kurva**, σερβ. τσεχ. **kurva**, πολ. **kurva**, ρωσ. **кyрвa** κλπ.⁴ Από τα βουλγαρικά και το αρομ. **curvã**⁵.

Γράβα, η Στάνη (st stán gráva· Τσεπ.)

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το επών. **Γράβας**⁶ (βλ. τοπν. **Γράβα**, η στα Ε.Ε.) και το ουσ. **στάνη**, η (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.).

Γρεκοτόπι, το (stu gríkutóp· Βραδ.)

Τοποθεσία με μεγάλες πέτρες, στις σχισμές των οποίων ξεκουράζονται και προστατεύονται από τον ήλιο τα πρόβατα.

Σύνθετο τοπν. από το ουσ. **γρέμι**, το (βλ. σχετικό τοπν.

1. ΟΤΕ Θεσσ.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 139 κελ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Miklosich 149· Vasmer, REW I 698.

5. Papahagi 421.

6. ΟΤΕ Θεσσ.

στα Ε.Τ.) και το ουσ. **τόπος** (και **-τόπι** στη σύνθεση σύμφωνα με τα **αγκαθοτόπι, βοσκοτόπι** κλπ.).

Δεκατιστάδων, η Τσούκα των (zd džíka tun dikatstádun·Καπ.).

Ονομασία ψηλής τοποθεσίας όπου καθόταν οι **δεκατιστάδες** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.), που στο Καπέσοβο ονομάζονταν και **δεκατάρηδες**, και μάζευαν το φόρο της δεκάτης.

Για τη λ. **τσούκα**, η βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α.

Διαμάντη, η Λούτσα του (st lútşa t dǵámánd· Αρτσ.)

Το τοπν. περιφρ. από το βαφτ. **Διαμάντης** (βλ. τοπν. **Διαμάντη, το Ασκηταρειό του**, στα Ε.Ε.) και το ουσ. **λούτσα**, η (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.).

Δρούγκα το Αλώνι, του (st drúga t alón· Αρτσ.)

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το επών. **Δρούγκας** (και **Ντρούγκας**¹) <Ηπειρωτ. **ντρούγκας**, ο "ο ψηλός, ο παχύς"² κι αυτό από το επίσης Ηπειρωτ. **δρούγκα, η** ή **ντούγκα, η** "το αδράχτι χωρίς σφοντίλι// το μεγάλο κουβάρι ή μασούρι με νήμα"³ και το ουσ. **αλώνι, το**. Πβ. επίσης το αρομ. **drugă** "η ρόκα για γνέσιμο"⁴, το ρουμ. **drugă** "το αδράχτι// το μαλλί το τυλιγμένο στο αδράχτι"⁵, το αλβ. **drugë-a** "σαΐτα, μασούρα// αδράχτι"⁶. Όλα πρέπει να αποδοθούν στο εκκλ. σλαβ. **drugŭ** (ή **drugъ**) "το ξύλο, το κοντάρι" και ιδιαίτερα στο βουλγ. **дрѣво** "το ίδιο", σερβοκρ. **drúga** "το αδράχτι κλπ."⁷.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Μπόγκας 2 236.

3. Μπόγκας 1 117 και 2 236.

4. Parahagi 502.

5. Dicționar romîn-german, Bucureşti 1963 202.

6. Γκίνης 98· Χριστοφορίδης 88· Meyer, EW alb. Spr. 75.

7. Berneker 229· Miklosich 51· Vasmer, REW I 374, στη λ. **Друк**.

Δρούγκα, η Ράχη του (st ráχ' t drúga' Βοβ.)

Ονομασία υψώματος από το επών. κάποιου κτηνοτρόφου Δρούγκα.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το ουσ. **ράχη, η** και το επών. **Δρούγκας** (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Εκκλησιάς, ο Στάλος της (stu stálu ts ikliás' Μακρ.)

Τοποθεσία κοντά στην εκκλησία του χωριού με μεγάλα δέντρα, όπου στάλιζαν τα πρόβατα.

Για τη λ. **στάλος, ο** βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.

Εξαρχάτικα του Αβάλου, τα (sta ksarxátka t aválu' Λεσν.)

Κτήματα της οικογ. Εξάρχου προς τη θέση Αβάλος.

Το τοπν. περιφραστικό από το επίθ. **εξαρχάτικος** (<επών. **Έξαρχος** + επιθετ. κατάλ. **-άτικος**) και το τοπν. **Αβάλος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Τ.). Το επών. **Έξαρχος** (και **Εξάρχου**) από το κοσμικό και εκκλησιαστικό αξίωμα **έξαρχος, ο** "αντιπρόσωπος της εκκλησίας"¹. Η λ. ως προσηγορική και στα αρομ. **έξαρχου** και **exarhu**².

Ζαροκρανιές, οι (sts zarkukranés' Τζ.)

Τοποθεσία σε ευρύτερη περιοχή που ονομάζεται Ζάροκο Μιτσικέλι όπου φύονται μόνο κρανιές.

Το τοπν. από το Ηπειρωτ. επίθ. **ζάροκος** "γυμνός" (βλ. τοπν. **Μιτσικέλι, Ζάροκο** στα Ε.Σ.) και το ουσιαστ. **κρανιά, η**. Όχι ορθή η ερμηνεία του Μπέττη³ για το ίδιο τοπν. από τα Κούρεντα **Ζαροκρανιές** "τοποθεσία καλλιεργούμενη, όπου υπήρχαν ζάροκες (γυμνές)

1. Τριανταφυλλίδης 46-47' Μπούτουρας 111.

2. Νικολαΐδου, **Λεξ.** 162' Παραηagi 535.

3. Μπέττη, Κούρεντα 432.

κρανιές". Πρόκειται μάλλον κι εκεί για **κρανιές** που βρίσκονται σε κάποιο **ζάρκο** (γυμνό) μέρος, όπως συμβαίνει και στο Ζαγόρι με τις κρανιές που βρίσκονται στη θέση **Ζάρκο Μιτσικέλι**.

Ζγκουρομαχαλάς, ό (stu zgurumaχalá Τζ.)

Σκωπτική ονομασία της μεσαίας συνοικίας του χωριού Τζοντίλα.

Το τοπν. σύνθετο από το προσηγ. **Ζγκούρα, η** (και **Ζγκουρέα**) "η σκουριά"¹ και το τουρκ. αρχής κοινό ΝΕ **μαχαλάς** (<τθουρκ. **ma-halle**)². Το προσηγ. **Ζγκούρα** η όχι από το ελλην. **σκουριά** η αφού η τροπή **sk>zg** δέν είναι δυνατή, αλλά ή από τό αρομ. **zgura** "η σκουριά//ο γράσος" και μεταφορικά "η λέρα" (πβ. και **zguran, -vã** "ο γεμάτος σκουριά ή γράσο" και μεταφορικά "ο ρυπαρός")³ ή από το αλβ. **zgurë** "σκουριά"⁴. Πβ. επίσης και το σλαβ. **skučja**⁵. Η συσχέτιση της λ. **Ζγκούρα, η** με τα ελλην. **ζ(υ)γούρι** ή **σγουρός** για φωνητικούς λόγους πρέπει να απορριφθεί (δεν έχουμε δηλ. τις τροπές **zg>zg** και **sg>zg**).

Κατατάσσω το τοπν. στα ελληνόθετα μικτής προέλευσης, μολοντί η τουρκικής προέλευσης λ. **μαχαλάς** βρίσκεται ως προσηγορική τόσο στά αρομ. όσο και στα αλβαν., γιατί το συντακτικό σχήμα του τοπν.θι ήταν διαφορετικό αφού είναι γνωστό ότι τόσο στά αλβανικά όσο και στα αρομούνικα ο επιθετικός προσδιορισμός ακολουθεί το ουσιαστ. που προσδιορίζει και δεν προηγείται.

1. Τζάρτζανος 15.

2. Ανδριώτη, **Ετυμ. λεξ.**, στη λ.

3. Parahagi 1297, 1298 * Κατσάνης 158.

4. Κατά τον Meyer-Lübke από το αλβ. προέρχεται και το ρουμ. **zgura*** βλ. επίσης Miklosich, **Roman. Elem.** 59 (αριθμ. 762).

5. **Walde** II 497.

Ζορωπούλη, η (st zururúí · Πάπ.)

Περιοχή προς Β του Μικρού Παπίγκου ανεβαίνοντας προς τη Ραδόβολη με χωράφια, όπου έσπερναν σιτάρια.

Κυριών. τοπν. από το θηλ. βαφτιστ. Ζόρω¹ και το επών. Πούλης (<κοινό πούλι < τουρκ. pul)² : στ(η)ς Ζόρως Πούλη (ενν. το χωράφι) ~ sts zururúí - i zururúí .

Θιαμέγκου, η Στρούγκα του (st strúga t θχάμένγ· Βραδ.)

Από το παρατσούκλι κάποιου Σαρακατσάνου Τσουμάνη που είχε τη στρούγκα του εκεί.

Για τη λ. στρούγκα βλ. τοπν. στα Ε. Αρ. Το παρωνύμιο Θιαμέγκος μητρωνυμικό από το βαφτ. Θιαμέγκω, η κι αυτό από το ρήμα θιαμαίνομαι "παραξενεύομαι, απορώ"³ με την προσθήκη της κατάλ. -κω που σχηματίζει θηλ. βαφτ. π.χ. Λένκω, Ρήνκω, Αγγέλκω κλπ. όπου το κ δεν ήταν μέρος της κατάληξης.

Καγκέλι, το 'Ισιο (stu ísu tu κασέι' · Βραδ.)

Ονομασία τμήματος της περίφημης Σκάλας του Βραδέτου, όπου το γκαλντερίμι προς το χωριό ακολουθεί ευθεία γραμμή, ενώ κατά το μεγαλύτερο μέρος του είναι ελικοειδές.

Το τοπν. περιφραστικό από το επίθ. ίσιος και το προσηγ. καγκέλι, το (για τη λ. βλ. στο τοπν. Καγκέλια, τα στα Ε.Α.).

Καλαμπαλίκως, η Ράχη της (st ráχ' ts kalambalíkus· Νεγ.)

Δασωμένη περιοχή προς Β του χωριού.

1. Σταμνόπουλος 200' Ευ. Σκουβαρά, Ολυμπιώτισσα, Αθήναι 1967 ,205.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Μπόγκας 1 137.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ **ράχη**, η και το ανδρων. **Καλαμπαλίω**. Το ανδρων. **Καλαμπαλίω** από το επών. **Καλαμπαλίης**¹ + κατάλ. θηλ. κύριων ονομάτων -ω. Το επών. **Καλαμπαλίης** από το κοινό ΝΕ **καλαμπαλίει**, το "συρροή πλήθους ανθρώπων // σωρός παντοίων ουχί πολυτίμων πραγμάτων// οι όρχεις"² κι αυτό από το τουρκ. **kalabalık** "μεγάλο πλήθος ανθρώπων"³.

Κάναλες, οι Βαρβιτσιώτικες (sts varvitξótkís kánalis· Τζ.-Καλ.)

Πηγές με κάναλες στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Τζοντίλας και Καλοτάσπου γειτονεύουν με την κοινωτ. περιοχή του χωριού Βάρβεσι (σημερινή Κρανούλα) στην πλευρά του βουνού Μιτσικέλι προς τα Γιάννινα.

Το περιφραστικό τοπν. από το ουσ. **κάναλ'**, η (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α.) και το επίθ. **βαρβισιώτικος** (< τοπν. **Βάρβεση**, η + επιθετ. κατάλ. -ιώτικος) με τροπή του ξενικής προέλευσης **s > ts**⁴. Το τοπν. **Βάρβεση** πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. **bravë-a** "η κλειδαριά// η αγέλη// η μάντρα"⁵ και την κατάλ. -es (ή -ēs) η οποία δηλώνει πρόσωπα που εξασκούν ένα επάγγελμα, ή έχουν την ιδιότητα που δηλώνεται από τη ρίζα κλπ.⁶ απ' όπου επών. * **Βράβεσης** και ***Βράβεση** με μετάθεση του **τ**.

Πβ. και τα επών. **Βαρβεσιώτης** και **Βαρβιτσιώτης**⁷.

Καρά, τα Κουκούλια του (sta kukúla t' kará· Μεσ.)

Τοποθεσία με βράχια κοντά σε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Καρά.

1. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.· Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Heuser -ξevket 307· Steuerwald 472.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τσ.

5. Γκύνης 57· Meyer, EW alb. Spr. 45.

6. Φουρύκη, Αττική 125-126· Camaž, Lehrbuch 56.

7. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **κουκούλι**, το και το επών. **Καράς**. Το επών. **Καράς** από το κοινό ΝΕ **καράς** "μαύρος < τουρκ. **kara**¹. Πβ. και τα ταυτόσημα επών. **Μαύρος** (< ελλ. **μαύρος**), **Λάιος** (< αρομ. **lăiũ**), **Τσούννος** (< σλαβ. **črn**), **Νέγρης** (< ιταλ. **negro**, ρουμ. **negru**), όπως και τα σύνθετα επών. με α' συνθετ. τη λ. **καράς** (π.χ. **Καραγιάννης**, **Καρακώστας** κλπ.).

Καραβέρη, ο Λαιμός του (stu limó t karanér 'Καβ.)

Ονομασία διάσελου, όπου είχε χωράφι κάποιος Καραβέρης. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. περιφρ. από τον γεωγραφ. όρο **λαιμός**, ο (βλ. σχετικός τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Καραβέρης**. Το επών. **Καραβέρης** προέρχεται από το Ηπειρωτ. **Καραμπέρης** (και με λόγιο εξελληνισμό **Καραβέρης**) "προσωνυμία που έδιναν άλλοτε οι ορεινοί, αλλά με ανώτερο πολιτισμό Ζαγορήσιοι στους γειτονικούς Ηπειρώτες των Κουρέντων και των Γραμμενοχωριών και γενικά σε όλους τους καμπήσιους..."².

Κατά τον Χρηστοβασίλη από το τουρκ. **kara** "μαύρος" και το αραβ. **ber (rri)** "η στεριά, η ήπειρος"³, ενώ ο Μπόγκας προτείνει την παραγωγή από το **karabiber** "μαυροπίπερο" και μετφ. "ο πικάντικος"⁴.

Καράλως, το Κουλλούρι της (stu klúr t̥s karálus' Κ.Σ.)

Ορεινά, στρογγυλά διαμορφωμένα χωράφια. Το επών. **Καράλης** υπήρχε στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **κουλλούρι**, το (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το ανδρων. **Καράλω** (< επών. **Καράλης** + ανδρων. κατάλ. -ω). Το επών. **Καράλης** (και **Καραλής**) από το τουρκ. **karali** "αυτός που έχει μαύρες κηλίδες, ο μαυρειδερός"⁵.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Μπόγκας 1 157.

3. Heuser-Şevket 69.

4. Μπόγκας 1 157.

5. Heuser-Şevket 317' Steuerwald 489.

Καραμούτσου, του (st karamúτξu' Ντομπρ.)

Ονομασία δάσους, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Καραμούτσος**¹ κι αυτό σύνθετο από το κοινό ΝΕ επίθ. **καράς** (< τουρκ. kara) και το επών. **Μούτσ(ι)ος** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε. Αρ.). Πβ. και τα σύνθετα επών. **Καραγιάννης, Καραιώστας, Καραδήμας** κλπ.

Καραπούλη η Καρούα, του (st karapúl d garγά' Κ.Σ.)

Ονομασία χωραφιού, ιδιοκτησία του Καραπούλη με καρυδιά.

Το επών. **Καραπούλης** από τα τουρκ. kara "μαύρος" + το τουρκ. pul "μικρός, διάφανος// το πούλι"² χωρίς να αποκλείεται μια σύνθεση στα ελλην. από το ελλ. **καράς** (< τουρκ. kara) + το επών. **Πούλης** (< κοινό ΝΕ **πούλι** < τουρκ. pul) ή **Πουλής** (< **πουλί**) με ανέβασμα του τόνου στη σύνθεση, όπως το προσηγ. **βλάχος-καράβλαχος**).

Καρατσούκα, η (zd garatξúka Τζ.)

Ονομασία υψώματος με μαύρο χρώμα.

Σύνθετο τοπν. από το κοινό ΝΕ επίθ. **καράς** (< τουρκ. kara) και το Ηπειρωτ. ουσ. **τσούκα, η** "η κορυφή"³ (για τη λ. βλ. τοπν. **Τσούκα, η** στα Ε.Α.)

Καρέλια, η Καραούλα του (zd garaúla t karéla' Λ.)

Ο Καρέλης ήταν κλέφτης από το Δίστρατο και είχε το παρατηρητήριό του εκεί. Ήδη ο Λαμπρίδης αναφέρει: "ο άθλιος Νταβέλης επί κεφαλής 100, έχων υπαρχηγούς σκύβαλά τινα της κοινωνίας εκ των βλαχοχωρίων ... οίον Γιαρέλην ..."⁴.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το προσηγ. **καραούλα** (μεγεθυντ. από το ουσ. **καραούλι** - βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Τ. - και τη μεγεθυντ. κατάλ. -α) και το επών. **Καρέλιας**. Το επών. **Καρέλιας** από το προσηγ. **καρέλλι**, το "ο τροχίσκος της τροχαλίας ή και ολόκληρη η συσκευή, το καρούλι" < λατ. **carrulus** "μικρό κάρρο, άμαξι"⁵.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Steuerwald 762.

3. Μπόγκας 1 404.

4. Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Πογωνιακά**, εν Αθήνας 1889 81.

5. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Μπόγκας 1 158.

Καρούτου τα Αμπέλια, του (st karút t ambéla 'Μεσ.)

Ονομασία περιοχής με αμπέλια από την ιδιοκτησία κάποιου Καρούτου.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **αμπέλι**, το και το επών. **Καρούτος**. Το επών. **Καρούτος** (και **Καρούτας**, **Καρούτης**¹) από το κοινό ΝΕ **καρούτα** "σκάφη στενόμακρη από κορμό δέντρου// κτιστό μεγάλο καδί που βράζει ή διατηρείται το κρασί"< αλβ. **karrutë** (< σλαβ. **koryto**)². Το ελλην. προσηγ. από τα αλβανικά και όχι κατευθείαν από τα σλαβ. γιατί το σλαβ. **y** αποδίδεται στα ελλην. με **i** (πβ. κοινό ΝΕ **κορυτά**³), ενώ στα αλβαν. με **u**⁴. Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. **cărută** "σκαφίδα, मुलाύλακο"⁵.

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής είναι και τα τοπν.: **Καρούτα**, **Καρούτες**, **Καρούτια** (τα), **Κορίτιανη** (Ηπ.), **Κοριτιά** (Ήπ.), **Κουρτάκι** (Πύλες), **Κοριτάκια** (Τριφ.)⁶, **Κορυτιές** "πλαγιά με βοσκοτόπους, βρύση με σκαμμένους κορμούς δέντρων" και **Κόρυτος**, ο (Λάκκα Σούλι)⁷.

Καρυαγκούτση, του (st karyágútš' Ντρ.)

Περιοχή με χωράφια όπου και ιδιοκτησία της οικογ. Γκούτση, στο χωράφι της οποίας υπήρχε παλιότερα μια καρυδιά.

Το τοπν. προέρχεται από το "Καρυδιά (του) Γκούτση" χωρίς άρθρο στή γενική και έχει το ίδιο συντακτικό σχήμα με τα **laka kótš'i**, **raçi skjeferit** κλπ., σχήμα το οποίο χαρακτηρίζεται ως αλβανικό⁸. Για το επών. **Γκούτσης** βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Αλ.

1. Γεωργακά, Συμβολή 27' ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. Μπόγκας 1 160.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Malingoudis, Studien 140.

5. Parahagi 348.

6. Γεωργακά, Συμβολή 27' Vasmer 105, 116, 311.

7. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου." ΗΕ 24 (1975) 820 και ΗΕ 25 (1976) 49.

8. Georgacas-McDonald 35.

Κατσάνου το Αλώνι, του (st katṣánt' alón' Καπ.)

Ονομασία αλωνιού και της γύρο περιοχής. Το επών. Κατσάνος δε σώζεται σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **αλώνι**, το και το επών. **Κατσάνος**. Το επών. **Κατσάνος** από το εθνικό **Κατσάνος** "ο κάτοικος των Κατσανοχωρίων" ή το επαγγελματικό **κατσάνος**, ο "ο πραματευτής προ του 18.αι., επειδή ήταν συνήθως Κατσάνοι οι γυρολόγοι του είδους"¹. Το εθνικό από την τουρκ. μετχ. **καζαν** "εκείνος που φεύγει, ο φυγάς"² (< ρ. **καζμακ** "φεύγω"³). Της ίδιας ετυμολ. αρχής και το επών. **Κατσάνης**⁴.

Δε νομίζουμε ορθή την άποψη του Μπόγκα (ό.π.) "ο οποίος σχετίζει το τοπν. Κατσανοχώρια με "τον βυζαντινόν άρχοντα Κασσιανόν".

Κατσαρού η Στάνη, του (st katṣarú t stán' Μπ.)

Από το επών. του Σαρακατσάνου κτηνοτρόφου Κατσαρού που είχε τις στάνες του εκεί.

Το περιφρ. τοπν. από το επών. **Κατσαρός** (< κοινό ΝΕ **κατσαρός** "ο σγουρός, ο κατσαρομάλλης", μεσν. **κατσ-αρός** < **κατσι** < **κατί** "γάτακι")⁵ και το ουσ. **στάνη**, η (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

Κατσούλη, τα Πλάγια του (sta pláia t katṣúl' Δεμ.)

Συνοικισμός 4-5 σπιτιών μεταξύ των οποίων και το σπίτι της οικογένειας Κατσούλη.

Το τοπν. περιφρ. από το κοινό ΝΕ **πλάι**, το και το επών. **Κατσούλης** (για το επών. βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Αλ.).

1. Μπόγκας 1 167' Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

2. Γεωργακάς, ΗΧ 9 (1934) 74' Τριανταφυλλίδης 70.

3. Steuerwald 466' Bedr. Kerestedjjan, **Matériaux pour un dictionnaire étymologique de la langue Turque**, Amsterdam 1971 257.

4. Βλ. και Παραहाги 324, στο λ. **Căđiun**.

5. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Κατσούπη, ο Λαιμός του (stu limó t katśúr' Λιασκ.)

Ονομασία στενού περάσματος από το όνομα κάποιου Κατσούπη, άγνωστο για ποια αιτία .

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **λαιμός, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Κατσούπης** (βλ. τοπν. στα Ε.Α.).

Κοντογκάλμπινη, η (sn gundugálbini' Τσερβ.)

Μέρος επίπεδο με χωράφια γεμάτα με πέτρες.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **κοντός** (και **κοντο-** στη σύνθεση που ως α' συνθετικό έχει τη σημασία "λίγο, περίπου": π.χ. **κοντοβολεύω** "κουτσοκαταφέρνω", **κοντόβραδο** "η προς την εσπέραν ώρα" **κοντόγεμος** "ο σχεδόν πλήρης", **κοντοσυμβιβάζομαι** "έρχομαι περίπου εις συμφωνίαν" κλπ.¹ πβ. και το ταυτόσημο ως α' συνθετικό **κουτσο-**) και το θηλ. επίθ. ***γκάλμπιν(η)** (πβ. τα Ηπειρωτ. ουσιαστικοποιημένα επίθ.: **γκάλμπινου**, το "το ξανθοκίτρινο κασίκι" και **γκάλμπινες**, οι "οι λίρες"²) <αρομ. galbin, -nā "ο κίτρινος"³. Το τοπν. από το χρώμα του εδάφους κατά παράλειψη του ουσ. **θέση, τοποθεσία** κλπ.

Κοντρομαχαλάς, ο (stun gudrumaxalá' Λιασκ.)

Ονομασία της επάνω συνοικίας του χωριού.

Το τοπν. είναι σύνθετο και προέρχεται από δάνεια της ελληνικής με διαφορετική προέλευση, Προέρχεται από το προσηγ. **κοντρί** το "ο ογκόλιθος"⁴ (πβ. και το Ηπειρωτ. **κόντρες**, οι "οι πέτρες που συναντά το υνί κατά το όργωμα"⁵ <αρομ. codru (βλ. τοπν. **κόντρου** στα Ε.Αρ.) και το τουρκ. αρχής κοινό ΝΕ **μαχαλάς, ο** "η συνοικία" < τουρκ. mahalle" το ίδιο⁶.

1. Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

2. Μπόγκας, 1 93, 2 211.

3. Parahagi 580' Κ.Οικονόμου, "Διορθώσεις και προσθήκες στα Έγλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου" του Ευ.Μπόγκα." ΗΧ 23 (1981) 224.

4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

5. Μπόγκας, 1 185.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Κουκούλι, το Μέγα (stu méga kukúl' Τσερβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου μεγάλος βράχος επάνω σε ύψωμα.

Περιφραστικό τοπν. από το κοινό ΝΕ επίθ. μέγας και το ουσ. κουκούλι (βλ. τοπν. Κουκούλι, στα Ε.Α.).

Κουκούλι, το Μικρό (stu mkro kukúl' Τσερβ.)

Ονομασία παρακείμενου και χαμηλότερου προς το προηγούμενο ύψωμα. Η ονομασία του ως "μικρού" για να αντιδιαστέλλεται προς το Μέγα Κουκούλι.

Κουκούλια, τα Ψηλά (sta pslá kukúlia Πάπ.)

Τοποθεσία πάνω από το χωριό όπου συμπαγή βραχώδη υψώματα.

Κουμπί, η Λούτσα του (st lútsa t kumbí Τσεπ.)

Εκτεταμένος βοσκότοπος στο ύψωμα της Γκαμήλας με λούτσα. Η ονομασία από κάποιον Σαρακατσάνο κτηνοτρόφο Κουμπή. (βλ. για το επών. στο τοπν. Κουμπή, του στα Ε.Ε.) που έμεινε εκεί το καλοκαίρι με τα πρόβατά του. Για τη λ. λούτσα, η βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.

Λάμπρος, το Τσόπορι της (stu tʃupór ts lámbrus Λιασι.)

Ονομασία μικρής ράχης με κουμαριές, ζελινιές και βαλανιδιές από όπου έκοβε "κλαρί" κάποια Λάμπρω για τα ζώα της.

Το τοπν. περιφραστικό από το θηλ. βαφτ. Λάμπρω (κι αυτό συγκεκριμένος τύπος του θηλ. βαφτ. Λαμπρινή κατά τα σε -ω θηλ. βαφτ. π.χ. Βιργινία > Βέργω, Αγγελική > Αγγέλω και Γκέλω, Δέσποινα > Δέσπω κλπ¹, και το Ηπειρωτ. προσηγ. τσόπορι το "η κορυφή πολύκλωνου κουρεμένου κλάδου" λ. με την οποία χαρακτηρίζουν στο Φλαμπουράρι και τον άνθρωπο με τα ανακατωμένα μαλλιά, τον αχτένιστο.

1. Ανδριώτη, Συντ. και μορφ. 29 κεξ.

2. Μπόγκας 2 192.

Το Ηπειρωτ. προσηγ. από το αρομ. **čǎvor** "ακανθώδης //στέλεχος δέντρου// ρόζος" <σλαβ. **čerurǔ** "κορμός,στέλεχος"¹ (πβ. και βουλγ. **čeror** "ρόζος", αρχ. σλαβ. **čerogǐ** "κλάδος"²).

Η λ. ως τοπν. με τον τύπο **Τσοπόρι** στο Γραμμένο³, όπου "τσοπόρια λένε οι γυναίκες τις τούφες (θάμνους), τα πουρνάρια που κόφτουν για το κάψιμο του φούρνου".

Λιπαρά, ο Στάλος του (stu stálu t lipará· Βραδ.)

Άλλη ονομασία της θέσης Κέδρος του Λιπαρά (βλ.τοπν. στα Ε.Ε.).

Το τοπν. σχηματίζεται με το προσηγ. **στάλος**, ο (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και το επών. **Λιπαράς** (βλ. για το επών. στο τοπν. **Λιπαρά, ο Σούρλος του**, στα Ε.Ε.).

Μαλάμω, το Κουρί της (stu kri tɔ malámuɔ· Τσερβ.)

Ονομασία δάσους όπου σύμφωνα με την παράδοση, έβοσκε τα πρόβατά της κάποια βοσκοπούλα Μαλάμω.

Το τοπν. περιφραστικό από το προσηγ. **κουρί το "δάσος"** (βλ. τοπν. **Κουρί το στά Ε.Τ**) και το θηλ. βαφτ. **Μαλάμω**. Το βαφτ. **Μαλάμω** από το **Μαλαματή** ή **Μαλαματένια** σύμφωνα με τα σε -ω θηλ. βαφτιστικά, όπως: **Ασημίνα > Ασήμω, Βασιλική > Βασίλω, Δέσποινα > Δέσπω, Κοντυλένια > Κοντύλω, Μαγδαληνή > Μαγδάλω, κλπ**⁴.

Μαμασούλη, η Γράβα του (st gráva t mamašúli· Σκ.)

Ονομασία σπηλιάς όπου ο καλόγερος Μαμασούλης από τη Μακρίνη συνήθιζε να πηγαίνει τα πρόβατα του.

1. Papahagi 452.

2. Miklosich 32

3. Μπέττη Γραμμένο 692.

4. Ανδριώτη, Συντ. και Μορφ. 32.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **γράφα**, η "η σπηλιά" (βλ. και τοπν. **Γράβα**, η στα Ε.Ε.) και το επών. **Μαμασούλης**. Το επών. πρέπει να αποδοθεί στο Ηπειρωτ. προσηγ. **μασούλι**, το "τα τυροκομικά προϊόντα" (< αραβ. **maḥsul** "το προϊόν, ο θερισμός")¹ απ' όπου επών. **Μασούλης** (βλ. στο τοπν. **Μασούλαινας**, της στα Ε.Τ) και με αναδίπλωση της αρχικής συλλαβής **Μαμασούλης**.

Μανταλά, η Λούτσα του (st lýt̥sa t mandalá · Αρτσ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει κοιλότητα με νερό, κοντά σε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. **Μανταλά**.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **λούτσα**, η (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και το επών. **Μανταλάς**. Το επών. **Μανταλάς** από το επαγγελματικό **μανταλάς**, ο "αυτός που κατασκευάζει μάνδαλα"².

Μουσιόνη, η Σπηλιά του (st sp̥l̥á t mišón · Καλ.)

Ονομασία σπηλιάς από το όνομα κάποιου εβραίου, που διατηρούσε μαγαζί στο χωριό. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία που έδωσε ο όνομά του στη σπηλιά.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ ουσ. **σπηλιά**, η και το αρσ. **Μουσιόν'ς** ή **Μουσιόν'**³, τύπος του εβραϊκού βαφτ. **Μουσής**, όπως συνηθίζονταν από τους Εβραίους των Ιωαννίνων.

Μπάκαινας, η Λούτσα της (st lýt̥sa t̥s bák̥inas · Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου λάκκος φτιαγμένος από κάποια γυναίκα μέλος της οικογ. **Μπάκα**⁴.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ ουσ. **λούτσα**, η (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και το ανδρων. **Μπάκαινα** (< επών. **Μπάκας** + ανδρων. κατάλ. **-αινα**). Το επών. **Μπάκας** (και **Βάκας** με λόγιο εξελληνισμό)⁵

1. Μπόγκας 2 148 .

2. Μενάρδου , Κύπρος 395 .

3. Μπόγκας 1 446 .

4. Βλ. και Λαμπρίδη, **Αγαθοεργήματα** Β'106 .

5. ΟΤΕ Αθ.

από το Ηπειρωτικό **μπόγκας**, ο "ο μωρός, ο ανόητος"¹ (<αρμ. vacă "η αγελάδα// ο μωρός" < λατιν. vacca, -ae "η αγελάδα")². Για την εναλλαγή των ν και b βλ. Mayer-Lübke, αριθμ. 9109.

Μπάμπαλη, ο Λαιμός του (stu limó d bábal' · Τσερβ.)

Ονομασία διάσελου άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. περιφραστ. από το ουσ. **λαιμός**, ο (για τη λ. βλ. στο τοπν. **Βγένως**, ο **Λαιμός** της στα Ε.Ε. και το επών. **Μπάμπαλης**. Το επών. **Μπάμπαλης** από το Ηπειρωτ. προσηγ. **μπαμπαλής**, ο "ο σεβάσμιος γέροντας που δίνει καλές συμβουλές"³ (<τουρκ. babali "ο πατέρας"⁴ με ανέβασμα του τόνου σύμφωνα με τα **αραμπατζής** - (επών. **Αραμπατζής**) - **Αράμπατζης**, παραλής - (επών. **Παραλής**)- **Πάραλης** κλπ.⁵. Πβ. επίσης επών. **Μπάμπαλος** (<μπάμπαλο), **Μπάμπαλας** (μπάμπαλα)⁶ και κυριών τοπν. **Μπαμπαλίνα**, η (Πελοπόνν.)⁷.

Μπαρτζόραχη, η (zd barǰǰóraχ' · Τσερβ.)

Ονομασία δύο υψωμάτων ενός χαμηλότερου και ενός ψηλότερου (διακρίνονται με τα ονόματα Μεγάλη και Μικρή Μπαρτζόραχη) με ντούσκο, ασφάκα και πουρνάρι. Το μέρος αποτελεί έναν από τους ιδανικότερους βοσκότοπους για κατσίκια.

Το τοπν. σύνθετο από το Ηπειρωτ. **μπάρτζο**, το "κατσίκι μαύρο με πρόσωπο κοκκινωπό", **μπάρτζα**, η "η κατσίκια φαιού χρώματος" και **μπάρτζα**, η "μαύρη γίδα"⁸. (βλ. και τοπν. **Μπάρτζια**, τα στα Ε.Αρ.) και το κοινό ΝΕ ουσ. **ράχη**, η. Το τοπν. ταυτόσημο του **κατσικόραχη**.

1. Μπόγκας 2 40.

2. Parahagi 1251.

3. Μπόγκας 2 230.

3. Steuerwald 52.

4. Αντιχάρισμα 202.

5. Αντιχάρισμα 174, 175.

6. Georgacas-McDonald 202.

8. Μπόγκας 1 248, 2 41 και 153.

Μπασιαστάθη, του (st bašastáθ · Νεγ.)

Ονομασία βρύσης , στους πρόποδες του λόφου της Αγίας Τριάδας, την οποία είχε χτίσει μέλος της οικογ. Μπασιαστάθη.

Το τοπων. κυριών από το επών. Μπασιαστάθης κι αυτό σύνθετο με ά συνθετ. τα Ηπειρώτ. μπάσους, ο "έτσι φώναζαν τον γέρο χωρικό οι Γιαννιώτες, γέρος σεβαστός" και μπάσους, ο "ο θείος"¹ και το βαφτ. Στάθης (<Ευστάθιος).

Τα Ηπειρώτ. προσηγ. από το ρουμ. *bačiu* "ο αρχιτσέλιγκας"², λέξη που με τους Ρουμάνους βοσκούς γνώρισε μεγάλη διάδοση. Έτσι έχουμε το αρομ. *bačǐŭ* "ο τυροκόμος"³, το αλβ. *bats* "ο μεγαλύτερος αδερφός"⁴ και τα σλαβ.: σερβοκρ *bač* "βουκόλος", *bačija* "το μέρος και η καλύβα όπου το καλοκαίρι αρμέγονται τα πρόβατα", βουλγ. *bačija* "το ίδιο" σλοβακ. *bača* "ο αρχιτσέλιγκας" κλπ.⁵

Συχνός στην Ήπειρο ο σχηματισμός επωνύμων με ά συνθετ. τη λ. μπάσιος και β' συνθετ. κάποιο βαφτιστικό⁶.

Μπασιατάκη, του (st bašaták · Στ.)

Τοποθεσία όπου υπάρχει το σπίτι της οικογ. Μπασιατάκη.

Το κυριών τοπων. από το επών. Μπασιατάκης κι αυτό σύνθετο από το Ηπειρώτ. μπάσους (ή μπάσος) και το βαφτ. Τάκης, (βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο).

1. Μπόγκας 1 248, 2 41.

2. Meyer, NS II 76.

3. Parahagi 252.

4. Meyer, EW alb. Spr. 29.

5. Berneker 37.

6. Η εμφάνιση αυτών των συνθέτων με συνθετικό φωνήεν **-α-** αντί του κανονικού **-ο-** προερχεται από περιπτώσεις όπου η λ. μπάσος συντέθηκε με βαφτ. που άρχιζαν από Α-: π.χ. Μπασιοαλέξης > Μπασιαλέξης, Μπασιοαντρέας > Μπασιαντρέα, κλπ. και έπειτα Μπασιαχρήστος, Μπασιατόλης, Μπασιαστάθης κλπ.

Μπειιάρη, (ο Λάικος) του (stu (láku t) bikár·Αρτσ.)

Ονομασία μικρής χαράδρας όπου έπεσε και σκοτώθηκε κάποιος από την Αρτσίστα που τον έλεγαν Μπειιάρη.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **λάικος, ο**, λέξη με την οποία χαρακτηρίζουν στο Ζαγόρι μικρές χαράδρες που δημιουργούνται ιδιαίτερα από τη διάβρωση του νερού, και το επών. Μπειιάρης. Το επών. Μπειιάρης από το κοινό ΝΕ **μπειιάρης** < τουρκ. **bekâr** "ο ανύπαντρος"¹. Η λ. επίσης στα αρομ. **bikear**, στα αλβ. **beqiar-i** βουλγ. **bek jar** "το γεροντοπαλίκι", σερβ. **bečar**².

Μπέλου, η Μουρτζιά του (st murđžá t bél· Πέτρ.)

Ονομασία της ψηλότερης κορυφής του βουνού πάνω από το χωριό που είναι δασωμένο με οξιές. Στο χωριό Πέτρα με τη λ. **μουρτζιά** είναι γνωστός ένας θάμνος με άσπρα αγκάθια. Άγνωστη η αιτία που συντέλεσε στην ονομασία του τόπου.

Το τοπν. περιφραστικό από το προσηγ. **μουρτζιά**, η (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Μπέλος** (βλ. στο επόμενο τοπν.).

Μπέλου το Χωράφι, του (st bél tu xuráf· Αρτσ.)

Τοποθεσία απέναντι από το εξωκλήσι της Αγίας Παρασκευής, όπου χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Μπέλου. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το περιφρ. τοπν. από το επών. **Μπέλος** και το κοινό ΝΕ ουσ. **χωράφι**, το. Το επών. **Μπέλος** από το Ηπειρώτ. **μπέλου το**, "το λευκό, πρόβατο ιδίως" (και **μπέλα**, η, "η λευκή προβατίνα")³ < σλαβ. **bělŭ** "άσπρος"⁴ βλ. και τοπν. **Μπελόη**, η (στα Ε.Αρ).

-
1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 2. Parahagi 271· Γκύνης 50· Miklosich 9.
 3. Μπόγκας 1 250, 2 231.
 4. Meyer, NS II 43· Miklosich 12· Berneker 55.

Μπότα, ο Λάκος του (stu láku ð bóta ' Τσερν.)

Τοποθεσία ανάμεσα στο Φλαμπουράρι και στο συνοικισμό Σέσο του χωριού Τσερνέσι από το επών. κάποιου Μπότα που μεθυσμένος έπεσε και σκοτώθηκε στη μικρή χαράδρα της περιοχής.

Το τοπν. περιφρ. από το ουσ. **λάκος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Μπότας**. Το επών. **Μπότας**, σύμφωνα με τον Georgacas¹, από το αλβ. **botë** "χώμα, λάσπη, πηλός". Νομίζουμε απίθανη την προέλευση ενός επών. από τις παραπάνω σημασίες και θεωρούμε πιθανότερη την προέλευσή του από το κοινό ΝΕ **μπότα η** (< γαλλ. **botte**)² αφού επών. από είδη υποδήσεως είναι συνηθισμένα, όπως: **Παντόφλας, Τσαρούχης, Σκαρπινάκης, Τακούνης** κλπ. (βλ. τοπν. Μουζάκια, τα στα Ε.Ε.).

Μπούκια, το Λιθάρι του (stu l'ðar ð búka·Ντ.)

Τοποθεσία με βράχο όπου είχε τα μαντριά του κάποιος κτηνοτρόφος Μπούκας.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **λιθάρι**, το και το επών. **Μπούκας**. Το επών. **Μπούκας** από το κοινό ΝΕ **μπούκια η** "το στόμιο" < λατ. **bucca**³, απ' όπου μεσν. ελλην. **βούκια, βούκιον, βούκιελος**, "μπουκιά", **βουκιελλάτον** "σκληρό ψωμί στρατιωτών" **βουκιελλάριοι** "στρατιωτικό σώμα", το αλβ. **bukë-a** "το ψωμί"⁴, το αρομ. **bucă** "στόμα"⁵ και το ρουμ. **bucă** "μάγουλο"⁶.

Νανή, τα Ρόγια του (sta rógá t naní· Νεγ.)

Ονομασία πλαγιάς πάνω από τη θέση **Ματιάς**, όπου κάποιος Νεγαδιώτης **Νανής** ξεχέρσωσε ένα τμήμα του δάσους και το έκανε χωράφι. Σήμερα η θέση έχει δασωθεί πάλι.

1. Georgacas-McDonald 297.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Γκίνης 61.

5. Παπαηαγι 289.

6. Κοτολούλης 85.

Το τοπν. περιφρ. από το προσηγ. ρόγκι, το (βλ. τοπν. Ρόγκια, τα στα Ε.Αλ.) και το επών. Νανής. Το επών. Νανής ή από τα βαφτ. Νάνης, Νάνος (από το βαφτ. Ιωάννης)¹ και την κατάλ. -ής που είναι χαϊδευτική κυρίων ονομάτων² ή από το βαφτ. Νανάς (βλ. τοπν. Νανάτσια, τα στα Ε.Ε.) και την παραπάνω χαϊδευτική κατάληξη πβ. και Λουκάς- Λουκής.

Νίκα Μπέλου, του (st nikabél · Διασκ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν δύο αμπέλια, πιθανώς από ιδιοκτησία κάποιου Νίκα Μπέλου.

Το τοπν. κυριών από το βαφτ. Νίκας (βλ. τοπν. Νίκα του στα Ε.Ε.) και το επών. Μπέλος (βλ. τοπν. Μπέλου το Χωράφι, του στα Ε.Μ.).

Νικρέλια, τα (sta nikréia · Διασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας μέσα στο δάσος με τα ψηλότερα και πυκνότερα δέντρα της περιοχής. Τόπος σκοτεινός και ανήλιος. Άγνωστη η αιτία της ονομασίας του τόπου.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών., σύνθετο από το βαφτ. Νίκος και το επών. Ρέλης ή Ρέλιας³. Τα επών. Ρέλης και Ρέλιας από το προσηγ. ρέλι, το ή από τον πληθ. ρέλια, τα "παρυφή περιραμμένη στα άκρα υφάσματος, στρίψωμα"⁴ αντίστοιχα και το πτωτικό -ς για τήν ονομαστ. των αρσενικών. Το προσηγ. ρέλι, το θεωρείται ως ιταλικής αρχής⁴. Το τοπν. προήλθε κατά το σχήμα τ(ου) Νίκ(ου) Ρέλ(η) > Νικρέλι, το >Νικρέλια, τα αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Το τοπν. ίσως από ιδιοκτησίες κάποιου Νίκου Ρέλη ή Ρέλια.

1. Ο Μπούτουρας (σελ.72) αναφέρει τα βαφτιστικά από την Ήπειρο.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ής.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Δημητράκου Λεξ., στη λ.

Ντάβως, τα Σιάδια της (sta šádǵa tǝ dǎvus ' Φρ.)

Ονομασία βοσκοτόπου όπου έβουσκε τα ζώα της κάποια Ντάβω.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **σιάδι**, το (βλ. τοπν. Γιωργολιανίννας το **Σιάδι**, της στα Ε.Ε.) και το ανδρων. **Ντάβω**. Το ανδρων. **Ντάβω** από το επών. **Ντάβος**¹ (το οποίο πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **danǒ - daniti** "πλέκω// πιέζω, πνίγω" και ιδιαίτερα με τον βουλγ. τύπο **danǔ**² και την ανδρών. κατάλ. -ω, όπως π.χ. **Σαράφης- Σαράφω, Σούλτης- Σούλτω, Ζόνιος-Ζόνιω** κλπ.

Ντόκου, το Αλώνι του (stu alón t dok ' Βίτσ.)

Ονομασία περιοχής από ιδιόκτητο αλώνι της οικογένειας Ντόκου.

Το περιφρ. τοπν. από το ουσιαστ. **αλώνι**, το και το επών. **Ντόκος** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Τ.).

Ξανθή τα Ρόγκια, του (sta rǒǵa t kǝanθί' Νεγ.)

Τοποθεσία Α του χωριού όπου κάποιο μέλος της οικογ. Ξανθή είχε ξεχερσώσει ένα τμήμα του δάσους για να καλλιεργήσει.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το επών. **Ξανθής** (βλ. τοπν. **Ξανθή, του** στα Ε.Ε.) και το προσηγ. **ρόγκι**, το (βλ. τοπν. **Ρόγκια** τά στα Ε.Αλ).

Ξιάντρου, η Μούλα του (st mǔla t kǝándr ' Κ.Σ.)

Ονομασία χωραφιού ιδιοκτησία της οικογ. Ξιάντρου, όπου είχε ψηφήσει το μούλαρι της οικογένειας.

Το τοπν. από το ουσ. **μούλα η** (βλ. τοπν. στα Ε.Α.) και το επών. **Ξιάντρος**. Το επών. **Ξιάντρος** από το βαφτ. ***Ξιάντρος** που είναι συγκεκριμένος τύπος του βαφτ. **Αλέξανδρος**. Πβ. και βαφτ. **Ξαντρός** (< **Ξιάντρος** + χαϊδευτική κατάλ. -ής κατά τα **Γιώργος - Γιωργής, Θόδωρος - Θεωδρός** κλπ.).

1. Berneker 181' Vasmer, REW I 326.

2. Βλ. και ΟΤΕ Αθ.

Παλιοκούλιες, οι (sts paľukúľis · Βιτσκ.)

Θέση όπου υπάρχουν ερείπια παλιών τουρκικών οχυρωμάτων.

Το τοπν. είναι σύνθετο και προέρχεται από το επίθετο **παλιός** και το Ηπειρωτ. προσηγ. **κούλια**, η "το παλιό με πολεμίστρες σπίτι"¹ < τουρκ. **kule** "ο πύργος"² (βλ. τοπν. **Κούλια**, η στα Ε.Τ.).

Βλ. και τα τοπν. **Παλιοκούλα**, η "τοποθεσία όπου παλιά στρατιωτική αποθήκη", **Παλιοκούλι**, το , **Λα Παλιουκούλ'**, **Παλιουκούλις** "οικίαι μπέηδων προς συγκέντρωσιν προϊόντων (Κόνιτσα)³ και **Παλιοκούλια**, η "ερειπωμένη μεγάλη οικία" (Λάκκα Σούλι)⁴.

Παλιολούτσα, η (zđ baľulúťsa · Βίτσ.)

Φυσικό κοίλωμα του εδάφους, όπου μαζεύονταν νερό για το πότισμα των ζώων.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **παλιός** και το ουσ. **λούτσα**, η (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

Παλιόρογκο, το (stu paľórguſu · Φλ.)

Ονομασία κοιλάδας που, όπως φαίνεται, κάποτε είχε ξεχερωθεί, ενώ τώρα έχει πάλι δασωθεί με κέδρα, πουρνάρια κλπ.

Το σύνθετο τοπν. προέρχεται από το επίθ. **παλιός** και το Ηπειρωτ. προσηγ. **ρόγκι**, το "η εκχέρωση δάσους"// αγρός σπαρείς δια πυρπολήσεως των επ'αυτού θάμνων"⁵ (βλ. και τοπν. **Ρόγκια**, τα στα Ε.Αλ.).

Το τοπν. συναντιέται επίσης στο Δελβινάκι⁶ και σε πληθ. αριθμό **Παλιόρογκα**, τα στην Ιθάκη⁷.

1. Μπόγκας 2 28, 140.

2. Heuser-Şevket 361.

3. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 152.

4. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου" ΗΕ 25(1976) 407.

5. Μπόγκας 1 327.

6. Νικ. Πατσέλη, "Τοπωνυμικό Δελβινακίου" ΗΕ 15(1966) 365.

7. Σπ. Μουσούρη, Τοπωνυμικόν της νήσου Ιθάκης, Αθήναι 1959 68.

Παλιόστανη, η (zd ba'ióstan · Γρεβ.-Δόλ.-Λεον.-Τσεπ.)

Ονομασία τοποθεσιών όπου παλιότερα υπήρχαν κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις.

Το σύνθετο τοπν. προέρχεται από το επίθ. παλιός και το ουσ. σtάνη, η (βλ. και τοπν. Σtάνες,οι στα Ε.Σ.).

Παλιόστρουγκα, η (zd ba'ióstruga · Μπ.)

Λοφώδης έκταση όπου παλιότερα υπήρχαν ποιμενικές εγκαταστάσεις.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. παλιός και το κοινό ΝΕ ουσ. στρούγκα η (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

Παλιόχανο, το (stu pa'ióchanu · Τζ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα βρισκόταν κτίσμα, υδροκτησία της οικηγ. Νταρντακούλη, που χρησίμευε ως πανδοχείο.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. παλιός και το κοινό ΝΕ ουσ. χάνι, το (<τουρκ. han)¹ και -χανο στη σύνθεση.

Παναγίας, η Μπάρρα της (zd bára ts panaγίας · Ι.)

Τοποθεσία κοντά στο εξωκλήσι της Παναγίας, όπου υπάρχει βρύση που σχηματίζει ένα μικρό έλος.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και προέρχεται από το κοινό ΝΕ μπάρρα, η "το έλος" (βλ. τοπν. Μπάρρες, οι στα Ε.Σ.) και την προσωνυμία Παναγία για τη Θεοτόκο.

Παπά, η Οβίρα του (stn uníra t pa'rá · Καπ.)

Τοποθεσία στη χαράδρα του Βίκου όπου σε βαθύ κοίλωμα που δημιουργήθηκε από καταρράκτη συγκεντρώνεται μεγάλη ποσότητα νερού. Εκεί συνήθιζε να ψαρεύει κάποιος παπα-Νικόλας.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με το Ηπειρωτ, προσηγ. **ου-βίρα** η (βλ. τοπν. **Οβίρα,η** στα Ε.Σ.) και το επαγγελματικό **παπάς, ο**.

Παπαγιάννη ο Στάλος, του (st paragán tu stálu · Διασκ.)

Περιοχή με ψηλά δέντρα σε χωράφι που ήταν ιδιοκτησία της οικογ. Παπαγιάννη.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το επών. **Παπαγιάννης** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) και το κοινό ΝΕ **στάλος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

Παπαλέξη,η Κουκούλα του (zd gukúla t paraléks · Βιτσικ.)

Χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Παπαλέξη, πάνω από το οποίο υψώνεται οξυκόρυφος βράχος.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το ουσ. **κουκούλα, η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Λ.) και το επών. **Παπαλέξης**. Το επών. **Παπαλέξης** από το επαγγελμ. **παπάς** και το βαφτ. **Αλέξης** (<Αλέξιος με τροπή της κατάλ. **-ιος** σε **-ις** και **-ης**).

Πασέτη το Πριόνι, του (st pasét tu prión · Βοβ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε νεροπρίονο της οικογ. Πασέτη. Το επών. **εξακολουθεί** και σήμερα να υπάρχει στο χωριό.

Το τοπν. είναι περιφρ. και προέρχεται από το κοινό ΝΕ **πριόνι, το** και το επών. **Πασέτης** που πρέπει να σχετιστεί με το Ηπειρωτ. **πασέτο, το** "ξύλινο αρθρωτό μέτρο των μαστόρων"¹. και την κατάλ. επωνύμων **-ης**². Το Ηπειρωτ. προσηγ. προέρχεται από το ιταλικό **passetto** (15. αι.) "είδος παλιού μέτρου"³ υποκορ. του **passo** "βήμα μέτρο".

1. Μπόγκας 1 295.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

3. Battisti - Alessio 2794.

Πέτραινας, η Μουσιάλα της (st mušála ts pétrinas· Καβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιας Πέτραινας, στους πρόποδες του βουνού Μιτσικέλι. Με τη λ. μουσιάλα στο Καβαλάρι ονομάζουν χιονοστιβάδα με μεγάλες πέτρες που κατακυλώντας από το βουνό κάνει μεγάλη φασαρία. Μια τέτοια μουσάλα τεραστίων διαστάσεων είχε πέσει και στο χωράφι της Πέτραινας.

Το τοπν. προέρχεται από το προσηγορ. μουσιάλα, η (κι αυτό πιθανώς από το τούρκ. *musallat* "αυτός που πέφτει πάνω// αυτός που παρακινεί σε φασαρία"¹ και το ανδρων. Πέτραινα (<βαφτ. Πέτρος + ανδρων. κατάλ. - αйна).

Πλόσκου, στο Σύρμα του (stu sírma t plósk· Βραδ.)

Ονομασία μονοπατιού στην πλαγιά του Πλόσκου.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το τοπν. Πλόσκος, ο (<σλαβ. *plóskŭ* "επίπεδος πλατύς", βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και το ουσ. σύρμα, το "ίχνη διαβάσεως, το μέρος δι' ου διέρχεται τις συνήθως, ιδίως επί θηραμάτων", που είναι μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. σύρω². Τη λ. χρησιμοποιούν στην Ήπειρο ιδιαίτερα οι Σαρακατσάνοι για να δηλώσουν το "πολύ στενό μονοπάτι"³.

Πολυχρόνη, η Σούδα του (st súda t pulixρόn· Τσεπ.)

Ονομασία στενού περάσματος κοντά σε χωράφι που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Πολυχρόνη.

Το περιφραστικό τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ *σούδα*, η (< λατ. *suda* "το χαράκωμα")⁴ και το βαφτ. Πολυχρόνης (το όνομα και ως επών.). Το βαφτ. Πολυχρόνης από το βαφτ. Πολυχρόνιος (πβ. και επών. Πολυχρονίου) με τροπή του -ιο σε -ι, όπως και τα Αντώνιος-Αντώνης, Βασίλειος-Βασίλης, Γεώργιος-Γεώργης κλπ.

1. Steuerwald 568· Heuser-Ševket 428.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ. στη λ. · Δημητράκου, Λεξ. στη λ.

3. Μπόγκας 1 375.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Ρόσια, οι Καρυές (sts karýes rósa · Γρεβ.)

Ονομασία τοποθεσίας στην ευρύτερη περιοχή Ρόσια όπου πριν από 50 περίπου χρόνια υπήρχαν καρυδιές.

Το τοπν. είναι περιφρ. και σχηματίζεται με το κοινό ΝΕ **καρυά**, η και το τοπν. Ρόσια (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.) το οποίο εδώ χρησιμοποιείται ως παράθεση, δηλ. "οι καρυδιές που βρίσκονται στη θέση Ρόσια".

Σερίφη, οι Γράβες του (sts grávis t siríf· Μακρ.)

Τοποθεσία με δύο σπηλιές πάνω από τη θέση Κούστα όπου κάποιος Γ. Ζαμπίρης από τη Μακρίνη, που του είχαν δώσει το πατατσούκλι Σερίφης, ξεχείμαζε με τα ζώα του.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και αποτελείται από το προσηγ. **γράβα**, η "ρωγμή, κοιλότης, χαράδρα, σπηλιά" (βλ. σχετικό στά Ε.Ε.) και το παρατσούκλι Σερίφης. Το παρατσούκλι (και επών.) Σερίφης όχι κατευθείαν από το αραβοτουρκικό **şerif**¹, αλλά από το ελλην. **σερίφης**, ο "διάσημος, ευγενής, ιερός// τίτλος ευγενών μουσουλμάνων αναγόντων το γένος εις τον Μωάμεθ// τίτλος σουλτάνων του Μαρόκου, των διοικητών της Μέκκας και ανωτάτων υπαλλήλων της Τουρκίας"² κι αυτό από το τούρκ. **şerif** "επιφανής, λαμπρός κλπ"³.

Σταυρογατσούλα, η (st stavruγatsúla · Μπάγ.)

Ονομασία μικρού υψώματος όπου διασταυρώνονται δύο μονοπάτια.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το ουσ. **σταυρός** και το ουσ. ***γατσούλα** < κοινό ΝΕ **κατσούλα** με τροπή του άηχου **κ** σε ηχερό **γ**> **γ** κοντά στο ηχερό **κ** (κ-κ>κ-γ) του ουσιαστικού **σταυρός**, σύμφωνα με τα **καρίς**> **γαρίδα**, **κωβιός**>**γωβιός** κλπ.⁴.

1. Τριανταφυλλίδης 74.

2. Δημητράκου, Λεξ. στη λ

3. Steuerwald 872.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.

Το β'συνθετικό **κατσούλα,η** "η κουκούλα της κάπας" εδώ με τη σημασία "κορυφή", όπως συμβαίνει και με τη λ. **κουκούλα, η** (βλ. σχετικά τοπν. στά Ε.Α.)

Στερφόσταλος, ο (stu sturfóstalu · Βραδ.)

Ονομασία θέσης με μεγάλα δέντρα όπου έβαζαν τα στέρφα πρόβατα για να τα ξεχωρίσουν από τα γαλάρια.

Το τοπν. σύνθετο από το επίθ. **στέρφος**, (βλ. για την λ. τοπν. **Στερφόλακκα, η** στά Ε.Ε.) και το κοινό ΝΕ **στάλος, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

Ταμπάκη, η Μουτσάρα του (st mutzára t tambák' · Δεμ.)

Περιοχή όπου χωράφι της οικογ. Ταμπάκη με υγρό έδαφος.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το ουσ. **μουτσάρα, η** (βλ. τοπν. στά Ε.Σ.) και το επών. **Ταμπάκης**. Το επών. Ταμπάκης (πβ. και Ταμβάκης, Ταμβαιόπουλος) προέρχεται από το κοινό ΝΕ **ταμπάκης** "ο βυρσοδέψης" (<τουρκ. **tabak** "το ίδιο")¹ και όχι κατευθείαν από το τούρκ. **tabak**².

Πβ. και τοπν. **Ταμπάικια** στο Α μέρος των Ιωαννίνων, όπου παλιότερα υπήρχαν βυρσοδεψεία.

Ταμπακόμυλος, ο (stun dabakómblu · Λιασι.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχε μύλος κατάλληλος για το κόψιμο και την επεξεργασία του καπνού. Σήμερα στη θέση σώζονται μόνο λιθοσωροί.

Το τοπν. προέρχεται από το Ηπειρωτ. **ταμπακόμυλος, ο** "μύλος κατάλληλος για το κόψιμο και το άργασμα του ταμπάκου"³ κι αυτό σύνθετο από τα κοινά ΝΕ **ταμπάκος, ο** και **μύλος, ο**. Βλ. και τοπν. **Ταμπακόμυλοι** "ονομασία συνοικισμού" (Αγρίνιο)⁴.

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

2. Τριανταφυλλίδης 44.

3. Μπόγκας 2 185.

4. ΜΕΕ:

Τάπα, το Μνήμα του (stu mníma t tára · Διασκ.-Φρ.)

Ονομασία θέσης όπου σκοτώθηκε και θάφτηκε ο Φραγκαδιώτης γύφτος Νικ. Μίχας που του είχαν δώσει το παρατσούκλι Τάπας επειδή ήταν κοντός.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ μνήμα, το και το παρατσούκλι Τάπας < κοινό ΝΕ τάπα, η "το πώμα" που χρησιμοποιείται συχνά με τον τύπο τάπας, ο ως παρατσούκλι για να δηλώσει τον κοντό άνθρωπο. Η λ. ως προσηγ. επίσης στά αρομ. tarǎ, στα αλβ. tarë-a και στα τούρκ. tara¹.

Τάτση, η Γκορτζιά του (st taʦs d gurdžá· Νεγ.)

Ονομασία θέσης όπου υπάρχει γκορτζιά σε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Τάτση.

Το περιφρ. τοπν. από το επών. Τάτσης (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το κοινό ΝΕ γκορτζιά, η.

Τζάνοβο, η Λούτσα (st lúʦsa džánuvu · Τσεπ.)

Ονομασία λάικου, όπου μαζεύεται το νερό μικρής πηγής στα θερινά βοσκοτόπια της Γκαμήλας.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ λούτσα, η (βλ. σχετικό τοπν. στά Ε.Σ.) και το κτητ. επίθ. *τζάνοβο το οποίο προέρχεται από το κύριο όνομα Τζάνης (και Τζανής, Τζανός, βενετ. Züane "Γιάννης" κλπ.)² και τη σλαβ. αρχής κτητική κατάλ.-ονο (και -ονα) που έγινε παραγωγική στην ελληνική³ όπως δηλώνουν τα τοπν. : Αναστάσοβα (Αχαΐα), Ανδράνοβα (Ευρυτ.) Κεράσοβο (Ιωάνν.-Αιτωλοακαρν.) Κρυφοβό (Ιωάνν.) Νίκοβο (Λακ.) Γραμματίκοβο, Μιχάλοβο κλπ.⁴.

1. Parahagi 1166 · Γκόνης 420 · Steuerwald 897.

2. Τριανταφυλλίδης 15,16 · Μπούτουρας 119.

3. Georgakas, Beiträge II 418 · Αμάντου, Γλωσσ.Μελ. 97.

4. Vasmer 307 · Georgakas, ό.π.

Τζουφατράχη, η (zd džufatrách' · A.M.)

Όνομασία υψώματος, όπου σύμφωνα με την παράδοση είχε κτήματα κάποιος Τζούφας.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επών. Τζούφας, τον συγκεκριμένο τύπο του άρθρου τ(ή) και το κοινό ΝΕ ράχη, η. Το επών. Τζούφας (και Τζούφης από το Καπέσοβο) προέρχεται από το Ηπειρωτ. τζούφα, η και τσούφα, η "η τούφα// η κορυφή του καλαμποκιού"¹ κι αυτά από το ιταλ. ciuffo "ο πλόκαμος, το τσουλούφι" (< λομβαρδ. zurrfa)². Συγγενικά είναι το ρουμ. ciuf "το τσουλούφι"² και το αλβ. xhufkë-a "η φούντα, ο θύσανος" απ'όπου και αρομ. ħiufcā "η φούντα"³. Πβ. και τα ταυτόσημα επών. Φούντας. Φούντης, Τούφας κλπ.⁴.

Τσάγγα, τα Γρέκια του (sta gréka t tsága · Ντ.)

Τοποθεσία όπου κάποιος κτηνοτρόφος Τσάγγας μάντρωνε τα ζώα του.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ γρέκι, το (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Τ.) και το επών. Τσάγγας. Το επών. Τσάγγας προέρχεται από το επίθ. τσαγγός -ή -ό "ο ταγγός" και επί ανθρώπων "δύσκολος, ασυμβίβαστος"⁵ με αναβίβασμό του τόνου (κατά τα σεμνή-Σέμνη, λαμπρός-Λάμπρος κλπ.)⁶ και την κατάλ. -ας (πβ. έγγονος-έγγονας, Φίλιππος-Φίλιππας, κλπ.)⁷. Βλ. και τοπν. Δαγγόπουλου, Πάντε αλ (στα Ε.Αρ.).

1. Μπόγκας 1 406 και 2 66, 187. Η σύναψη των λ. τσούφα και τζούφα με τη λ. τούφα από το Μπόγκα, ο οποίος παρασύρεται ίσως από τη σημασία των λ., δεν είναι σωστή, κατά την γνώμη μας, αφού η τροπή t>ts πραγματοποιείται μόνο πριν από i.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 9632 α.

3. Γκίνης 481 · Parahagi 634.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Δημητράκου, Λεξ, στη λ.

6. Θωμοπούλου, Κέως 158 · Αντιχάρισμα 202.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ας.

Τσακμάκη, το Πηγάδι του (st tʃakmak' tu bɣad ' Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου υπήρχε χωράφι με πηγάδι, ιδιοκτησία της οικογ. Τσακμάκη.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ πηγάδι, το και το επών. Τσακμάκης (< κοινό ΝΕ **τσακμάκι** "ο αναπτήρας" < τουρκ. çakmak)¹.

Τσούκα, η Κάτω (zd gátu tʃúka ' Βιτσκ.-Σκ.)

Ονομασία χαμηλότερου υψώματος σε αντιδιαστολή προς το τοπν. Πάνω Τσούκα (βλ. τοπν. στα Ε.Μ.)

Το τοπν. είναι περιφρ. από το επίρρ. **κάτω** και το Ηπειρωτ. προσηγ. **τσούκα,η** (βλ. σχετικό τοπν. στά Ε.Α.).

Τσούκα Μαχαλάς, ο (stun dʒúka maχalá ' Δρ.)

Ονομασία της συνοικίας του χωριού που βρίσκεται στο ψηλότερο μέρος.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το Ηπειρωτ. **τσούκα,η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α.) και το κοινό ΝΕ **μαχαλάς, ο** (<τουρκ. mahalle). Η λέξη **τσούκα** εδώ ως παράθεση της λ. **μαχαλάς**, δηλ. "ο μαχαλάς, η συνοικία που είναι στη θέση Τσούκα".

Τσούκα, η Πάνω (zd bánu tʃúka ' Βιτσκ.-Σκ.)

Ονομασία υψωμάτων ψηλότερων σε σχέση με παρακείμενα υψώματα που είναι γνωστά με την ονομασία Τσούκα, η Κάτω.

Το περιφρ. τοπν. από το επίρρ. **πάνω** και το Ηπειρωτ. προσηγ. **τσούκα, η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α.).

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Τσούκας , το Πλάι της (stu plái ts tʃúkas · Τζ.)

Με το όνομα, χαρακτηρίζεται η πλαγιά του υψώματος της Τσούκας που είναι ορατή από το χωριό.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το τοπν. Τσούκα (βλ. για το τοπν. στα Ε.Α.) και το κοινό ΝΕ πλάι, το.

Τσούμα, η Ψηλή (zd bʒli d dʒúma · Πέτρο.)

Ονομασία του ψηλότερου από τα γύρω υψώματα.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ επίθ. ψηλός και το Ηπειρωτ. ουσ. τσούμα,η (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α.).

Φραντζόλακος, ο (stu frandzólaku · Κουκ.)

Ονομασία λαγναδιού όπου ευδοκιμούν μικρές άγριες φράουλες.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το Ηπειρωτ. προσηγ. φράντζα,η "η αρωματική άγρια φράουλα"¹ (κι αυτός ίσως από το ιταλ. frangia "το κρόσι, ο θύσσανος" απ'όπου και το κοινό ΝΕ φράντζα η "ταινία με κρόσια"²) και το κοινό ΝΕ λάκιος, ο (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.).

Φραξόλογος, ο (stu fraksólugu · Τσερβ.)

Δάσος πυκνό με φράξους.

Το τοπν. είναι σύνθετο από τα κοινά ΝΕ φράξος, ο (< λατ. fraxinus) και λόγγος,ο "το δάσος" (< σλαβ. longŭ).

1. Μπόγκας 1 419.

2. Ανδριώτη, Ετυμ.Λεξ.,στη λ.

2.2 Ε Ε Ν Ο Θ Ε Τ Α

2. 21 ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Αντρεάτζια, τα (st andriadža' Κ.Σ.)

Τοποθεσία με χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Αντρεάτζης** (< κατωιταλ. **Andreazzi**¹) με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Αντρεάτζ(η) > Αντρεάτζ(i), το και **Αντρεάτζια** αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Βόλπη, η (st νόlp' Λιασκ.)

Τοποθεσία με λιβάδια και δάσος.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Βόλπης**² με μεταπλασμό από τη σύγχυση του γένους του εμπρόθετου αρσεν. άρθρου στη γεν. εν. με το εμπρόθ. θηλ. άρθρ. στην αιτιατ. ενικού : st = α) στ(ου) β) στ(ή). Το επών. **Βόλπης** από το ιταλ. **volpe** (13. αι.) "η αλεπού" (< λατ. **vulpes**, -is). Η λ. συναντιέται ως επών. στην Ιταλία με τους τύπους **Βόλπε** (15.αι.) και **Βόλπι** (17. αι.)³ και ως τοπν. στην Καλαβρία: **Coda di Volpe**⁴. Πβ. και τα ταυτόσημα ελληνικά επών. **Αλεπούς**, **Αλεπουδέλης**, **Αλεπουδάκης** κλπ.⁵.

Γκιρλίτσι (gîrlîțsi' Δεσν.)

Ονομασία μεγάλου χωραφιού κοντά στον Αώο.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με τον πληθ. **gîrlîțe** του ρουμ. προσηγ. **gîrlîță**⁶, υποκορ. του ρουμ. ουσ. **gîrlă** "το ρούκι, ο παραπόταμος"⁷.

1. Rohlfs, Diz. TO Cal. 10.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. ΜΕΕ, στις λ.

4. Rohlfs, Diz. TO Cal. 371.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Κοτολούλης 219.

7. Dicționar Român - German, București 1963, 252-253.

Η λ. δίνει πολυάριθμα τοπν. στη Ρουμανία, όπως *Gîrlîța, Gîrluța, Gîrla, Gîrloaca, Gîrlești, Gîrlași, Gîrliște, Gîrlovul* κλπ.¹.

Γιρέσι, το (*stu gréș'* φλ.)

Ρέμα βαθύ, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, μαζεύονται οι διαβόλοι. Γι' αυτό όποιος περνούσε το Γιρέσι "έπρεπε να πει το 'Πάτερ ημών' και να κάψει τα τσαρούχια του".

Το τοπν. από το ρουμ. *greș* "το λάθος" (και με τον τύπο *greșală* "το ίδιο"²) και ρ. *a greși* "πλανιέμαι, γελιέμαι", λέξεις που σχετίζονται με το σλαβ. *grešiti*, βουλγ. *greška*, ρωσ. *rogreška*³.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στα χωριά του Ασπροποτάμου και αποδίδεται σε "χερσολίβαδο σε πλαγιά βουνού"⁴. Βλ. και τοπν. *Γιρέσκα* (στα Ε.Σ.).

Κασκάνος, ο (*stun gaskánu'* Τσερβ.)

Ονομασία ενός χωραφιού και της γύρο περιοχής, ιδιοκτησία της οικογ. Κασκάνου. Το επών. εξακολουθεί να υπάρχει στο χωριό.

Το επών. συναντιέται ήδη τον 10. αι., όπου ο *Δομετιανός Κασκάνος* αναφέρεται ως σύμβουλος του τσάρου των Βουλγάρων Γαβριήλ.⁵ Το επών. από το λατ. *Casca* "ρωμαϊκό επών. της οικογ. *Servilius*"⁶ και τη λατιν. αρχής ιταλ. κατάλ. *-ano* που δείχνει πού ανήκουν τα πρόσωπα που την παίρνουν⁷.

Το λατ. επών. *Casca* ή από το ελλην. προελεύσεως λατιν. ρ.

1. Jordan, *Topon. romîn.* 68, 417, 441, 453, 477.

2. Σαραφίδης 232.

3. Pușcariu 329, 354.

4. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 133.

5. MEE, στη λ.

6. Klotz, *Handwörterbuch der lateinischen Sprache*, Graz 1963, στη λ.

7. Battisti-Alessio, στην κατάλ. *-ano* 3.

cascare "ανοίγω το στόμα, χάσκω (< ελλ. χάσκω)¹, απ' όπου το ρουμ. *căscă* "χάσκω"², το αρομ. *cascu* (*căscăi*, -at, -are) "χάσκω"³, το λογγοβ. *kascare* και το ιταλ. *cascana* (17. αι.) "η κοιλότης μεταλλείου"⁴, ή από το λατ. επίθ. *cascus*, -a, -um "πανάρχαιος"⁵.

Πβ. και το κυριών. τοπν. **Κασκάνη**, του (Γραμμένο Ιωανν.)⁶.

Κοστελάτα, η (sn *gustiláta*· Δ.-Σκ.- sn *gustaláta*· Πέτρ.)

Ομαλή επίπεδη επιφάνεια που την άνοιξη γεμίζει με μαργαρίτες (Δ.)· πλαγιά όπου κριθαροχώραφα με πολλή πέτρα (Σκ.)· οροπέδιο σε ύψωμα, όπου παλιότερα καλλιεργούσαν βρίζα (Πέτρ.).

Τα τοπν. πρέπει να σχετιστούν με το λατ. *constellatus*, -a, -um και ιταλ. *costellato* -a "αστερόης//κατάστικτος, ποικιλόστικτος"⁷. Το τοπν. από την Πέτρα με αφομοίωση (e - a > a - a).

Κοτρώτσιου, του (st *kutrot͡s̃*· Λεον.)

Ενν. η βρύση· από τον Κοτρώτσιο που δαπάνησε για το χτίσιμο της βρύση.

-
1. Meyer-Lübke, αριθμ. 1733.
 2. Κοτολούλης 105.
 3. Papanagi 318.
 4. Battisti- Alessio, στη λ.
 5. Walde, στη λ.
 6. ΗΕ 8 (1959) 689.
 7. Πβ. και Μέρτζιου, Συμβολή 195.

Το επών. Κοτρότσιος από το επών. Κότρος¹ (πβ. και επών. Κότρας², Κοτρέτσος, Κοτρόζος, Κοτρότσος³) και την κατάλ. -occio⁴. Το Κότρος από το ιταλ. *corro* "βραχύς, κοντός" λατ. *curtus*⁵ (πβ. και επών. Κόρτης⁶) με μετάθεση του *r*.

Κουδουνάτα, η (zd guδunáta· Αρτσ.)

Ύψωμα Α του χωριού δασωμένο με πουρνάρια και γυμνό στην κορυφή με σπηλιές γύρο-γύρο, όπου φωλιάζουν αγριοπερίστερα. Οι ερμηνείες που δίνονται από τους πληροφορητές μου σχετίζονται με τη λ. **κουδούνι** είτε από το σχήμα του υψώματος είτε από το γεγονός ότι εκεί έβροσκαν "πολλά κουδουνάτα πρόβατα".

Δε νομίζω όμως ικανοποιητικές τις παραπάνω ερμηνείες, αφού τα περισσότερα από τα υψώματα, άλλα λιγότερο κι άλλα περισσότερο, έχουν κωνοειδές σχήμα. Εξάλλου η παραγωγή του τοπν. με την κατάλ. **-άτος** δεν ευσταθεί, αφού τα σε **-άτος** επίθ. σχηματίζουν θηλ. σε **-άτη** (**κουδουνάτη, βουτυράτη, κρασάτη** κλπ.).

Γι' αυτό νομίζω ότι το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το λατ. ρ. (και ιταλ.) *condonare* "αφήνω κάτι ως δώρο, παραχωρώ στον κύριο" < πρόθ. *con* (< *cum*) + *donare*⁷ και ιδιαίτερα από τη μετοχή *con donata* (αρσ. *condonatus*), δηλ. "δωρισμένη, χαρισμένη". Φυσικά η λ. **κουδούνι** επέδρασε παρετυμολογικά στη φωνητική του σημερινού τοπωνυμίου.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Σταμνόπουλος 146.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Μηνά, Μεγέθυνση 140.

5. Meyer-Lübke, αριθμ. 2421.

6. ΟΤΕ Θεσσ.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 2125· Battisti-Alessio 1052· G. Devoto, *Avviamento alla etimologia italiana* 94.

Κούπος, ο (stun gýruˆ Πάπ.)

Ονομασία μεγάλης και βαθιάς χαράδρας Α του Μικρού Παπί-
γκου.

Το τοπν. από το ιταλ. **curo** (14. αι.) "ζοφερός, σκοτεινός
// βαθύς// κλειστός// σιωπηλός" κι αυτό από το λατ. **cura** "πιθάρι,
κάδος"¹. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής και το ιταλ. **cupa** "στενή
δίοδος, κλεισούρα" που χρησιμοποιείται συχνά ως τοπν.². Τα πα-
ραπάνω πρέπει να διαχωριστούν από το λατ. **cupra** "κύπελλο"³.

Πβ. και τα συγγενικά ελλ. **κύπη** "τρώγλη", αρχ. βουλγ. **күрб**
"σωρός", ρώσ. **кора** "το ίδιο"⁴.

Κουρτέση, του (st kurtésˆ Ντ.)

Ενν. τη βρύση.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κουρτέσης** κι αυτό από το ιταλ.
επίθ. **cortese** "ευγενής"⁵ < ιταλ. **corte** + επιθετ. κατάλ. **-ese**⁶.

Πβ. και τοπν. **Κορτέσι (το), Κουρτέση (του), Κουρτέσι (το)**
και επών. **Κορτέσης**⁷.

Κουρτέσια, τα (sta kurtéšaˆ Τσεπ.)

Ονομασία χωραφότοπου από το επών. του ιδιοκτήτη Κουρτέση.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Κουρτέσης** (βλ. προη-
γούμενο τοπν.) με μεταπλασμό κατά το σχήμα: **τ(ου) Κουρτέσ(η) >**
Κουρτέσ(ι), το. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα: **χωράφια, κτή-**
ματα κλπ.

1. Battisti-Alessio 1192ˆ Meyer-Lübke αριθμ. 2401.

2. Battisti-Alessio 1191.

3. Meyer-Lübke, ό.π.

4. Walde I 310ˆ Miklosich 148.

5. Μπούτουρας 163.

6. Battisti-Alessio 1126, 1534.

7. Georgacas-McDonald 163ˆ Μύρης 195.

Λαβρούσκα, τα (sta lanrúška' Καλ.)

Τοποθεσία με σιταροχώραφα σήμερα, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. από το λατ. *labrusca* "το άγριο κλήμα"¹. Βλ. και τοπν. Διαρούσκια, τα (στα Ε. Αλ.). Η λ. και στα ρουμ., όπου *Lăurușcă* "το ξιδόκρασο"².

Μανέτες, οι (stɛ manétis' Καπ.)

Τοποθεσία με χωράφια και δάσος από φράξους.

Το τοπν. από το ιταλ. *manna* "είδος ρευστού που σταλάζει από εντομές στο κορμί του φράξου // φράξος"³ και την ιταλ. περιεκτ. κατάλ. *-eto*⁴.

Το τοπν. συναντιέται και στην Καλαβρία με τους τύπους *Man-neto* και διαλεκτ. *Manitu* "δάσος από φράξους"⁵. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής και τα επών. *Μανέττας* και *Μανέτης* (πβ. και ιταλ. *Mannetti*)⁶.

Μαργαρόνες, οι (stɛ margarónis' Κ.Σ.)

Ονομασία αμπελότοπου, όπου καλλιεργούσαν τις ποικιλίες σταφυλιού ντεμπίνα ("άσπρο σταφύλι με στρογγυλή ρόγα") και κορίθι ("άσπρο σταφύλι με μακρουλή ρόγα"). Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας του τόπου.

1. Walde 740.

2. Pușcariu, *Deminutivsuffixe* 218, σημ. 1.

3. Battisti-Alessio 2351, στο λ. *manna*³. Η λ.ως προσηγ. και στα ελλην. "οπός εκρέων εκ των εγκοπών του φλοιού του δένδρου μελία η ευρωπαϊκή" (βλ. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. *μάννα*³)· κατά τον Γεννάδιο (II 605) πρόκειται για το είδος του φράξου *Fraxinus rotundifolia* ή *mannifera*.

4. Η κατάλ. αυτή αρχικά προστέθηκε μόνο σε ονόματα φυτών. Προέρχεται από τη λατ. *-etum*: π.χ. *lauretum* "ο τόπος με δάφνη" κλπ. (βλ. Battisti-Alessio 1560· Rohlfs, *Diz. TO Cal.* 102.

5. Rohlfs, *Diz. TO Cal.* 177· G. Alessio, *Saggio di Toponomastica Calabrese*, Firenze 1939 239.

6. Σταμνόπουλος 126.

Το τοπν. πιθανώς κυριών. ή από το θηλ. βαφτ. Μαργαρόνα¹ ή από το επών. Μαργαρόνης². Τόσο το βαφτ. όσο και το επών. από το ιταλ. *Margaronne*. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα: αμπέλια, κτήματα κλπ.

Μαρκέση, του (st markés' Βοβ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν χωράφια ιδιοκτησία της οικογ. Μαρκέση. Το επών. δε σώζεται σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Μαρκέσης³ κι αυτό από το ιταλ. *marchese* "ο μαρκήσιος". Από τέτοια παραδείγματα επωνύμων, όπως π.χ. Κουρτέσης (<ιταλ. *cortese*), Ιγγλέσης (<ιταλ. *Inglese*) κλπ. φαίνεται ότι αποσπάστηκε η κατάλ. -έσης (<ιταλ. *-ese*⁴ < λατ. *-ensis*) με την οποία δημιουργήθηκαν στα ελληνικά επώνυμα, όπως: Διαμαντέσης (<Διαμάντης), Καλογερέσης (<Καλόγερος), Νικολέσης (<Νικόλαος) κλπ.⁵

Το τοπν. με τον τύπο *Μαρκέσι*, το συναντιέται επίσης στη Σκύρο και ονομάζει "το βορειοδυτικόν ακρωτήριο του βορείου τμήματος του νησιού"⁶.

Μαρότι (maróti' Γρεβ.)

Ονομασία μιας πλαγιάς άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από το επών. Μαρότης⁷, το οποίο

1. Μπούτουρας 120.

2. Σταμνόπουλος 222.

3. Σταμνόπουλος 152.

4. Με την ιταλ. *-ese* αρχικά σχηματίστηκαν εθνικά π.χ.: *Milanese*, *Torinese*, *Luchese* κλπ. (βλ. Battisti-Alessio 1534 και G. Rohlfs, *Historische Grammatik der italienischen Sprache*, III 332).

5. Σταμνόπουλος, ό.π.

6. Λαογραφία 9 (1926-1928) 585.

7. ΟΤΕ Αθ., στο λ. Μαρότης (10 φορές).

πρέπει να σχετιστεί ή με του ρουμ. **marotă** "ράβδος κωδωνοφόρος // φαντασιοπληξία // το καπέλο του τρελλού"¹ ή με το γαλλ. **marotte** "σκήπτρον με κεφαλήν κωμικήν φέρουσαν κωδωνίσκους ως σύμβολον παραφροσύνης"².

Μπακόλα, του (zd bakóla· Μπάγ.-Νεγ.)

Ονομασία μικρής χαράδρας στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Μπάγιας και Νεγάδων. Άγνωστο γιατί συνδέθηκε με το επών. κάποιου Μπακόλα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπακόλας** (και **Βακόλας** με λόγο εξελληνισμό)³ κι αυτό από το ιταλ. **basco** "σκουλήκι" και την ιταλ. θηλ. υποκορ. κατάλ. -(u)óla (αρσ. -uólo και -ólo)⁴. Από το ιταλ. **basco** και επών. **Μπάκος**· πβ. ακόμη και ιταλ. **Bacolla**⁵, όπως και τα ταυτόσημα ελλην. **Σκουλήκας, Σκουλίκης** κλπ.⁶.

Μπαλάνου, (η Βρύση) του (st (vris t) balán· Νεγ.)

Τοποθεσία προς Ν του χωριού, κάτω από το παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου, πιθανώς από κάποιον Μπαλάνο που χρηματοδότησε την κατασκευή της.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπαλάνος** κι αυτό από το ρουμ. επίθ. **bălan**, -ă "ξανθός, ψαρός"⁷. Κατά τον Σταμνόπουλο το όνομα συνηθίζεται και στη Ρουμανία⁸.

Μπαλή, του (st balí· Νεγ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχε σπίτι της οικογένειας του Χριστ. Μπαλή.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπαλής**, το οποίο, σύμφωνα με

1. Σαραφίδης 329· Dicționar Român - German, București 1963 364.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 5358.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Battisti-Alessio 3955.

5. Σταμνόπουλος 170.

6. ΟΤΕ Αθ.

7. Κοτολούλης 71.

8. Σταμνόπουλος 207.

τον Τριανταφυλλίδη¹, προέρχεται από το τουρκ. *bali* "ο επικεφαλής επιστάτης εργατών". Ωστόσο τέτοια λέξη δεν υπάρχει στα τουρκικά λεξικά. Γι' αυτό νομίζω ότι το επών. προέρχεται από το ιταλ. *bali* (ήδη από τον 16. αι.) "στρατιωτικός διοικητής // υπερτάτη διοικητική βαθμίδα" (<*bali(v)*ο < ιταλ. *baglivo* < προβηγκ. *bailiu* < γαλλ. *bailli*)² κι όλα αυτά από το λατ. *bajulus* "ο βαστάζων, ο αχθοφόρος"³. Κατά τον Meyer και το αλβ. *valí* "δημόσιος κήρυκας, είναι ρομανικής αρχής⁴.

Μπαλμπουζάνια, τα (*sta balbuzáña* Λιασκ.)

Ονομασία πλαγιάς δασωμένης με βαλανιδιές και πεύκα, η οποία οφείλεται σε ιδιοκτησία της οικογ. Μπαλμπουζάνη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Μπαλμπουζάνης κατά το σχήμα: **τ(ου) Μπαλμπουζάν(η) > Μπαλμπουζάν(ι) > Μπαλμπουζάνια, τα** αναλογικά προς τους πληθυντικούς κτήματα, χωράφια κλπ. Το επών. Μπαλμπουζάνης από το ιταλ. *balbúzie* (και επών. Μπαλμπούζης⁵) "η σύγχυση της γλώσσας, το τραύλισμα"⁶ (<λατ. *balbus*, -a, -um "τραυλός"⁷) και την ιταλ. κατάλ. -ano που δηλώνει ιδιότητα⁸. Πβ. και τοπν. Βαρινό του Μπαλμπούζη (Ολυμπία)⁹.

Μπαρτζόκα, το Κουρί του (*stu kri d bardžóka* Καπ.)

Ονομασία μικρού δάσους όπου ιδιοκτησία και της οικογένειας Μπαρτζόκα.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ **κουρί**, το "το δάσος" (βλ. τοπν. στα Ε.Τ.) και το επών. Μπαρτζόκας. Το επών. Μπαρτζό-

1. Τριανταφυλλίδης 43.

2. Battisti-Alessio 414' G.Devoto, *Avviamento alla etimologia italiana*, Firenze 1968 41.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 888, 3.

4. Meyer, *EW alb. Spr.* 462-463.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Battisti-Alessio 412.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 898.

8. Battisti-Alessio 214, στο λ. -ano¹.

9. Georgacas-McDonald 201.

κας προέρχεται από το ρουμ. *barzǎ* "πελαργός"¹ ή το αρομ. επίθ. *bardzu*, *-dzǎ* "σταχτόχρωμος"² (βλ. τοπν. Μπάρτζια, τα στα Ε.Αρ.) και τη ρουμ. κατάλ. *-oc*³ η οποία έχει όχι μόνο υποκοριστική, αλλά επίσης μεγεθυντική και σχετλιαστική σημασία⁴.

Μπασδέκη η Στάνη, του (*zd bazdék' t stán' Σκ.*)

Περιοχή όπου είχε τη στάνη του ο Σαρακατσάνος κτηνοτρόφος Μπασδέκης. Είναι γνωστή και ως Βαγγελή, του (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) από κάποιο Σαρακατσάνο Βαγγελή που την είχε νοικιάσει για ένα χρόνο.

Το τοπν. περιφρ. από το ουσ. *στάνη, η* (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και το επών. *Μπασδέκης* (*Βασδέκης*). Το επών. που αναφέρει και ο Høeg⁵ με τον τύπο *Vazdékis* προέρχεται μάλλον από το μομφερατικό⁶ *pasteko* γεν. *pasteku* "η ατιμωτική, η καταφρονετική συμπεριφορά" κι αυτό κατά τον Meyer-Lübke⁷ από την εκκλησιαστική έκφραση *rax tecum* κατά το ράντισμα με αγιασμό⁸.

Μπίτα, του (*st bíta' Πέτρ.*)

Τοποθεσία με χωράφια, ιδιοκτησία κάποιου Μπίτα από τη γειτονική Χρυσοβίτσα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. *Μπίτας* κι αυτό από το ρουμ. *bítǎ* "το ρόπαλο, η μαγκούρα"⁹. Πβ. επίσης το ιταλ. *bitta* "ο πάσ-

1. Κοτολούλης 69.

2. Papanagí 256.

3. Ruşcariu, *Deminutivsuffixe* 137.

4. Πβ. και Σταμνόπουλο 116, όπου και άλλα επών. σε *-όκας*.

5. C. Høeg, *Les Saracatsans* B 202.

6. Τον μομφερατικό ούκιο αποτελούσαν ηγεμόνες από τη Β. Ιταλία που ήκμασαν από τον 11. αι. μέχρι το 1305 και διακρίθηκαν στις Σταυροφορίες. Ένας από αυτούς, ο Βονιφάτιος ο Β' (1154-1207) ήταν από τους αρχηγούς της Δ' Σταυροφορίας και βασιλεύς της Θεσσαλονίκης.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 6317.

8. Δε νομίζω πειστική την ετυμολόγηση του Σταμνόπουλου (109) που ανάγει το επών. στον τύπο *Πάστας.

9. Κοτολούλης 77.

σαλος" < γαλλ. *bitte* "ο πάσσαλος όπου δένονται και στερεώνονται τα πανιά του καραβιού"¹.

Μπονορίτσιου, η Σιάρα του (st šára d bunurítš' Γρεβ.)

Ονομασία πλαγιάς με αυλακιά γεμάτη χαλίγια. Άγνωστο γιατί δόθηκε στον τόπο το επών. κάποιου Μπονορίτσιου; το οποίο υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το περιφρ. τοπων. από το Ηπειρωτ. προσηγ. *σάρα*, η "αυλακιά" στις υπώρειες βουνού, συνήθως γεμάτη με χαλίγια, η και χαλικαριά"² και το επών. Μπονορίτσιος. Το προσηγ. *σάρα* κατά τον Μπόγκα από το ρ. *σαρώνω*, άποψη η οποία κατά τη γνώμη μας, δεν είναι σωστή και από την άποψη της φωνητικής (š - s, *šára* - *saróno*) και από την άποψη της σημασίας. Γι' αυτό, κατά τη γνώμη μας, το προσηγ. *σάρα* προέρχεται ή από ηχοποίηση (από το θόρυβο *šar-šar* των χαλικιών που κατρακυλούν) ή από το βουλγ. *шар* "η μπίλια, η σφαίρα"³ από την ομοιότητα των χαλικιών που υπάρχουν στις σχετικές τοποθεσίες. Το επών. Μπονορίτσιος προέρχεται από το ιταλ. *buonora* (μαρτυρείται από τον 13. αι.) "φράση επιρρηματική για την πρώτη περίοδο του πρωινού"⁴ (βλ. και επών. Μπονώρας και Μπονορόπουλος⁵) και την κατάλ. *-iccio* (που έχει περιφρονητική σημασία) < λατ. *-iceus*⁶.

Πιτσιώνη, του (st pitšón' Μπάγ.)

Ονομασία μονότοξης γέφυρας που χτίστηκε το 1830 κοντά στη θέση Κήποι έξω από το χωριό Μπάγια στο δρόμο προς τους Νεγάδες. Ήδη ο Λαμπρίδης⁷ αναφέρει: "Η πέραν της Μπάγιας (γέφυρα) προς την θέσιν Ριζιανά (κτισθείσα) παρά του εκ Σοποτσελίου Θεοδ. Πετσιώνη (1830)".

1. Meyer-Lübke, αριθμ. 1135.

2. Μπόγκας 1 337.

3. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1451' Vasmer, REW III 374.

4. Battisti-Alessio 635.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Battisti-Alessio 1911' για επώνυμα σε -ίτσος βλ. Μηνά, Μεγέθυνση 139-140' Σταμνόπουλος 138, 143.

7. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 81.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Πιτσιόνης (το επών. συναντιέται σε προικοσύμφωνο του 1860 από το Σοποτσέλι¹) κι αυτό από το ιταλ. *piccione* "η περιστέρα / μετφ. ο άπειρος" < νοτιογαλλ. *rižun* < λομβαρδ. *pivion* < λατ. *pirio*, -one "το περιστέρι"². Η λ. και στα ελλην. με τον τύπο πιτσούνι, το "ο νεοσσός της περιστέρας"³ απ'όπου και επών. Πιτσούνης⁴:

πβ. επίσης και τα κατωιταλ. *Piccione* "ονομασία λόφου", *Piccione* "επών. στο Καταντζάρο", *Picciuni* "περιοχή στο Belsito" και *Piccione* "επών. στη Σικελία"⁵.

Ράγκου, του (st ráng' Βραδ.)

Τοποθεσία όπου υπάρχει γούρνα και γρεκοτόπι για να ησυχάζουν τα πρόβατα. Εκεί συνήθιζε να πηγαίνει τα ζώα του κάποιος κτηνοτρόφος Ράγκος.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Ράγκος κι αυτό προέρχεται από το ιταλ. *rancio* "χωλός, κουτσός"⁶. Το ιταλ. προσηγ. κατά τον Devoto προέρχεται από το γοτθικό **wranks*, ενώ κατά τον Meyer-Lübke και τους Battisti-Alessio από το καταλ. *ranc* (<γαλλ. ή προβηγκ. *rank* "ο καμπούρης, ο κυφός"⁷. πβ. και σερβοκρ. *rango* "ο κουτσός" (<δαλμ. *rango* < γοτθ. *wranks*)⁸.

βλ. και τοπν. Ράγκους, ου "χωράφι που φαίνεται πως ήταν ιδιοκτησία κάποιου Ράγκου", (Καλέντζι Ιωανν.)⁹.

1. HE 1 (1952) 296.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 6522α.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Αντιχάρτισμα 173.

5. Rohlfs, Diz. TO Cal. 241.

6. G. Devoto, *Anviamento alla etimologia italiana*, 347.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 7044 * Battisti-Alessio 3205.

8. Ρορονιό 605.

9. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 674.

Ρίτσια, τα (sta rítʃa· Διασκ.)

Περιοχή με χωράφια όπου ιδιοκτησία και της οικογένειας Ρίτση.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Ρίτσης με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Ρίτσ(η) > Ρίτσ(i), το και Ρίτσια, τα αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Το επών. Ρίτσης προέρχεται από το επών. Ρίτσιος¹ (με τροπή της κατάλ. -ιος σε -ης όπως και τα βαφτ. Γεώργιος-Γιώργης, Βασίλειος-Βασίλης κλπ.²) κι αυτό από το ιταλ. *riccio* "ουλόθριξ, βοστρυχώδης" (<λατ. *ericcius* "σκαντζόχοιρος")³.

Ρόκου, του (st rok· Φρ.)

Ονομασία βρύσης στους πρόποδες της θέσης Λιβάδι.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Ρόκος κι αυτό από το ιταλ. πατρων. επών. *Rocco*⁴. Για τα οικογενειακά σε -οσο ή -οσσο βλ. και Σταμνόπουλο 114.

Σέτα, του (st séta· Δεσν.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής από το επών. κάποιου Σέτα που την έκτισε.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Σέτας κι αυτό από το λατ. *seta* (ή *saeta*) "τα μαλλιά // το μετάξι" (πβ. και ιταλ. *seta*)⁵.

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής είναι και τα επών. Σετάτος (από το λατ. *seta* και την επιθετ. κατάλ. -atus) και Σετάκης (<Σέτας + υποκορ. κατάλ. -άκης).

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ης.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 2897.

4. Τριανταφυλλίδης 15.

5. Meyer-Lübke, αριθμ. 7498.

Τρεμπέλη, του (st tribéI' Δεσν.)

Ονομασία πηγής και καρτεριού από το γεγονός ότι εκεί κυνηγούσε κάποιος Γιάννης Τρεμπέλης.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τρεμπέλης (πβ. και επών. Τρεμπέλας) κι αυτό από το γαλλ. tres belle¹.

Βλ. και τα κυριών. τοπν. του Τρεμπέλα, του Ντρεμπέλα από την Πελοπόννησο².

Φοντινιάλι, το (stu fundinál' Τσεπ.)

Ονομασία βρύσης. Ήδη ο Λαμπρίδης³ κάνει λόγο για "τα ύδατα της εις Φοντινιάλι κρήνης".

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί φυτών. και να σχετιστεί με το λατ. fontinalis "είδος βρύων" (<λατ. fons, -ntis "η πηγή") απ' όπου και το ιταλ. fontinale⁴. Πρόκειται για οικογένεια υδροβίων φυτών που είναι γνωστά και στην Ελλάδα και συνατιούνται στις ορεινές πηγές της Ηπείρου και της Πελοποννήσου⁵.

Φραντζή, του (st frandzí' Πάπ.)

Ονομασία του λόφου απέναντι από τη θέση Τράφος ανεβαίνοντας προς τη Ραδόβολη, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Φραντζής το οποίο προέρχεται από το ιταλ. Francesco⁶.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται στην Ήλεια⁷ και στην Κορινθία⁸.

1. Αντιχάρισμα 195' από τα παραπάνω επών. πρέπει να διαχωριστούν τα επών. Τριβέλης, Τριβέλας τα οποία πρέπει να αποδοθούν στο ΝΕ τριβέλ(λ)ι, το "το τρυπάνι // μετφ. ενοχλητικός" (Τριανταφυλλίδης 65) < ιταλ. trivella "το τρυπάνι" (Ζ. Τζαρτζάνου, Περί των λαϊκών τεχνικών όρων της οικοδομικής, Αθήναι 1961 225).

2. Georgacas-McDonald 267.

3. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 101.

4. Battisti-Alessio 1683.

5. Καββάδας 4138.

6. Τριανταφυλλίδης 15.

7. Georgacas-McDonald 276.

8. Μιχ. Κορδώση, Συμβολή στην ιστορία και τοπογραφία της περιοχής Κορίνθου στους Μέσους Χρόνους, Αθήνα 1981 28, 44, 161.

2.22 ΣΛΑΒΙΚΑ

Αβρούχα, η (stn avrúcha· Πάπ.)

Ονομασία υψώματος με μεγάλη σπηλιά.

Το τοπν. από το αρχ. σλαβ. **vrъhъ** "η κορυφή" απ' όπου το βουλγ. **vrъh** "η κορυφή, το άκρον" ρωσ. **верх** κλπ.¹ και με ανάπτυξη ενός προθετικού **α-**. Βλ. και τοπν. **Ζαβρούχο** (στα Ε.Σ.)

Άιρος, ο (stun áiru· Τσερβ.)

Ονομασία λάικου.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το σλαβ. **airъ** "acorus Kalamus"², λέξη που προέρχεται από το τουρκ. **ager** < ελλην. **άκρον** "πόωδες φυτό που ευδοκιμεί σε υγρά εδάφη"³.

Αζμπόζι, το (stu ažbóžī· Τσερβ.)

Ονομασία υψώματος με στρογγυλή κορυφή και έδαφος ασπροκόκκινο, όπου παλιότερα καλλιεργούσαν δημητριακά.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **збо́же** "κτήμα, κατοχή, πλούτος, δημητριακά"· πβ. επίσης τσέχ. **zboží**, σλοβάκ. **zbožie**, λευκορωσ. **zbožže**, πολ. **zboże**, άνω σορβ. **zbože**⁴. Κατά τον Miklosich⁵ οι παραπάνω τύποι πρέπει να αποδοθούν στο σλαβ. **božŭ** "θεός". Το προθετικό **α-** ίσως στην ελληνική ή από επίδραση της αρομούνικης, όπου η πρόταξη της πρόθ. **α** "εις" είναι συχνή.

1. Miklosich 384, λ. **verchŭ**· Vasmer REW I 190· Βουλγαροελλ. Λεξ. 125.

2. Για περισσότερα βλ. Γεννάδιο 33, Καββάδα 183 και Δημητράκου, Λεξ., στη λ. **άκρος**, η.

3. Miklosich 2, στο λ. **airŭ** 1· Berneker 25, στο λ. **air**.

4. Vasmer, REW I 446.

5. Miklosich 16, στο λ. **božŭ**.

Αραβνά, η (stn aravná· Βιτοσκ.-Μαν.), Αραβνές, οι (stjs aravnés· Π.Σ.), Αραμνά, η (stn aramná· Μον.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου καλλιεργούσαν σιτάρι και κριθάρι (Βίτσ.)· επίπεδη έκταση με λεφτοκαρυές, καστανιές και καρυδιές (Μαν.)· ομαλές εκτάσεις με χωράφια (ΠΣ)· τοποθεσία στη θέση Βουνό, με χωράφια (Μον.).

Ο Σάρρος¹ υποστηρίζει ότι το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το φυτό ράμνος, η. Η γνώμη του όμως δεν είναι σωστή, γιατί δεν είναι δυνατή η τροπή του συμφωνικού συμπλέγματος **mn** > **vn**, αλλά αντίθετα του **vn** > **mn** (π.χ. ελαύνω > λάμνω, εύνοστος > έμνοστος κλπ.). Εξάλλου ο τονισμός και το γένος των τοπν. δεν ενθαρρύνουν την ετυμολόγηση του τοπν. από τη λ. ράμνος.

Γι' αυτό το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρχ. βουλγ. ρανънъ "ομαλός, επίπεδος" (< σλαβ. ρίζα **orn-** απ' όπου και τα: βουλγ. **raven, ravna**, σερβοκρ. **ravan, ravna, ravno**, σλοβ. **ravna** κλπ.) κι όλα από το προσλαβικό ***ornънъ**². Το τοπν. από τη μορφολογία του εδάφους αφού χαρακτηρίζει ομαλές, σχεδόν επίπεδες, επιφάνειες και χωράφια.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι και τα τοπν.: Ραβνά (Χαλκιδική και Λαγκαδάς), Ράβνα (Νιγρίτα)³ από τον ελληνόφωνο χώρο, Ramna reka, Rani Dol (<Ravni < Ramni), Ravni Potok, Ravenska Reka, Ravešnica⁴, το ουκρ. Ροβνία, το σερβ. Ravna, το τσέχ. Rovna κλπ.⁵ από το σλαβόφωνο χώρο και τα ρουμ. Ramna, Ravna, Ravensca ως ταυτόσημα των λατιν. αρχής ξasa, Valea ξesei, Rîul ξes κλπ.⁶.

1. Δ. Σάρρου, Βίτσα 192.

2. Miklosich 226· Vasmer REW II 526, λ. **РОВНЪИЙ**.

3. Vasmer 210, 221.

4. Duridanov 39, 93, 126 και 311.

5. Iordan, Topon. romîn. 132.

6. Iordan, Topon. romîn. 132.

Τέλος ο τύπος **Αραμνά, η** (με την τροπή **mn<vn**) είναι ίσως σχηματισμός της ελλην. γλώσσας, όπου από τη μεσν. εποχή έχουμε τροπή του **vn>mn** χωρίς να αποκλείεται η πραγματοποίηση της παραπάνω τροπής στα σλαβικά¹.

Ασόνσα, η Μεγάλη - **Ασόνσα, η Μικρή** (st miǵál asónsa - st mkri' asónsa' Τσερβ.)

Ονομασία δύο λόφων, ενός ψηλότερου και ενός χαμηλότερου με χωράφια, όπου καλλιεργούσαν δημητριακά.

Το τοπν. που συναντιέται με τον τύπο **οσόνσα** σε διαθήκη από το Τσερβάρι² πρέπει να σχετιστεί με το βουλγ. **sъnce** "προσήλιος"³ με τροπές του σλαβ. **ъ** σε **ó** στα ελληνικά⁴ και του **nc (=nъc)**>**ns** με αφομοίωση ως προς τη διάρκεια, αναλογικά προς το προηγούμενο **s**. Το αρχικό **α-** από εξέλιξη της σλαβ. πρόθεσης **o** "εις// από"⁵, αφού είναι γνωστό πώς το σλαβ. **o** (που προφέρεται ανοιχτά) αποδίδεται συχνά στα σλαβικά δάνεια της ελλην. γλώσσας με **α**⁶.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται στη Βελτσίστα και τα Κούρεντα και αποδίδεται σε αμπελότοπους⁷.

Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. τοπν. **Προσήλιο** (στα Ε.Ε.).

Βάριγκα, η (st váriga' Λιασκ.)

Δάσος με βαλανιδιές και οξιές που διακόπτεται από χορτολίβαδα.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **veriga** "αλυσίδα" (**veriga** "περίφραξη" βουλγ. **veriga** "σταύλος" σερβ. **veriga**, ρωσ. **veri-**

1. Για την τροπή **vn>mn** στα σλαβικά βλ. και Duridanov 224.

2. HE 23 (1974) 615.

3. Miklosich 334, στο λ. **súl'** Vasmer, REW II 690, στο λ. **СОЛНЕ**

4. Vasmer 281, όπου τα παραδείγματα **Μπόζοβο<Bozovo<Bъzovo**, **Μόγλενα** < βουλγ. **Мѡглен** κλπ.

5. Vasmer, REW II 236' **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 700.

6. Vasmer 267' Weigand 13-14.

7. HE 9 (1960) 36 και 10 (1961) 146.

ga "η αλυσίδα, τα δεσμά")¹ με τροπή του e>a ύστερα από αφομοίωση στα ελληνικά. Από τα σλαβ. η λ. στα ρουμ. *verigă* "κρίκος, χαλκός, κύκλος" απ' όπου *avarigă*, *varligă* "συνδετικό νήμα"² και το αρομ. *varliga* "αλυσίδα"³. Με τα παραπάνω σλαβ. πρέπει να σχετιστούν και τα αρομ. *avǎriga*, *avǎrigăra*, *avǎrriga*, *avarig*, *avarliga*, *avarriga* και *averiga*⁴.

Βελά, η (st vilá)

Ονομασία της περιοχής, όπου βρίσκεται το ομώνυμο μοναστήρι, στην αριστερή όχθη του Καλαμά. Η Βελά μνημονεύεται στις βυζαντινές πηγές το 1380, οπότε λεηλατήθηκε από τον Şahin Paşa. Το 1382 περιήλθε στον Marchesano, γαμπρό από θυγατέρα του αλβανού αρχηγού Γκίνη Μπούα Σπάτα. Το 1389 ο επίσκοπος Βελάς πηγαίνει στον Γκίνη Μπούα Σπάτα και του παραχωρεί το κάστρο της Βελάς⁵.

Ο Vasmer⁶ ερμηνεύοντας το τοπν. το ανάγει στο σλαβ. *Běla*. Ο Άμαντος⁷ ανάγει το τοπν. στο "ξένο" οικογενειακό **Βελάς** που αναφέρεται από το Νικήτα Χωνιάτη, χωρίς να προσδιορίζει την προέλευση του επωνύμου.

Αλλά ήδη ο Αραβαντινός⁸ αναφέρει: "Ίσως κτήτωρ ή καλλωπιστής

-
1. Miklosich 381-2, στο λ. *ver-2* Vasmer, REW I 189' Βουλγαροελλ. Λεξ. 97.
 2. Κοτολούλης 517' Miklosich 382.
 3. Parahagi 1254.
 4. Parahagi 243, 244.
 5. Soustal 124.
 6. Vasmer 22, 130' στη σελ. 130 ο Vasmer "δε γνωρίζει Ηπειρωτ. τοπν. Βελά" (το οποίο αναφέρει στη σελ. 22), αλλά μόνο "έναν τόπο Βελά, ως έδρα επισκόπου που ανήκε στη Ναύπακτο". Πρόκειται φυσικά για την Ηπειρωτ. Βελά, αφού από το 1284 η Βελά είχε υπαχθεί στη μητρόπολη Ναυπάκτου.
 7. Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 67.
 8. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 30.

αυτής υπήρξε ηγεμών τις Σλάβος Βελλάς καλούμενος ...".

Πράγματι ως βάση του (κυριώνυμου ή όχι) τοπν. βρίσκεται η βουλγ. λ. **běla** (αρχ. βουλγ., σλαβ. **bělъ**) "λευκός"¹ με απόδοση του σλαβ. **ě** > ελλ. **ε**². Πβ. και τα σλάβικα υδρωνύμια παραποτάμων του Αξιού (η Βελά είναι κοντά στον Άραχθο): **Belá voda** (3 φορές)³, το ελληνικό **Ασπροπόταμος**, ο (άλλη ονομασία του Αχελώου) και το αρομ. **α Ρίου Άλμπου** (βλ. τοπν. στα Ε. Αρ.)⁴.

Στην περίπτωση που το τοπν. είναι κυριώνυμο, η αλλαγή του γένους (στου Βελά → στη Βελά) από τη σύγχυση του γένους του εμπρόθετου τύπου του αρσεν. άρθρου στη γεν., μετά τη συγκοπή του **υ** (**st** = στου), με το εμπρόθετο συγκεκομμένο τύπο του εμπρόθ.θηλ. άρθρου στην αιτ. εν. (**st**= στη).

Βέλεζα, η (**st véliza** Πάπ.)

Περιοχή με βοσκότοπους προς Β του Μεγ. Παπίγκου, η οποία παλιότερα καλλιεργούνταν.

Κατά τον Ζαίμον⁵ το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί ότι προέρχεται από το βουλγ. επίθ. ***вележа** και αυτό από το προσωπωνύμιο ***вєл-єга**, το οποίο, με τους παλιότερους τύπους ***вєл-ѣга** ή **вєл-ѣга**, ανάγεται στο αρχ. βουλγ. επίθετο **вєлии** "μέγας// ξακουστός".⁶

1. Miklosich 12· Vasmer, **REW** I 73.

2. Vasmer 269· Weigand 25.

3. Duridanov 64, 99.

4. Με τα παραπάνω σλαβικής αρχής και ιδιαίτερα από το επών. **Βελάς** ή **Βέλας** νομίζω πως πρέπει να σχετιστεί το τοπν. **Βελάδο**, το (Κέως) από τον τύπο της γεν. πληθ. των **Βελάδων**, το οποίο ο Ι. Θωμόπουλος ανάγει στον τύπο **Βιγλάδων**, των με αποβολή του **γ**. Για να στηρίξει την ετυμολογία του αυτή επικαλείται τα προσηγορικά **λαός<λαγός**, **πηάδι<πηγάδι**, **ξάι<εξάγιον** κλπ., αλλά το **γ** σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι μεσοφωνηεντικό και όχι σε συμφωνικό σύμπλεγμα (Θωμόπουλος, **Κέως** 69). Βλ. και Μηνά, **Κάσος** 19.

5. Ζαίμον 106-107.

6. Πβ. και επών. **Βελέζης** (2 φορές στον ΟΤΕ Θεσσ.).

Βελίκες, οι (sts vilík'is· Νεγ.)

Ονομασία των πηγών, που τροφοδοτούν το Λάκκο-Ματιά, και της γύρο περιοχής, όπου υπάρχουν μεγάλοι τετράγωνοι ογκόλιθοι.

Από το σλαβ. **velikъ** - a "μέγας-μεγάλη"¹.

Η λ. συχνή ως τοπων. τόσο στην Ελλάδα, όπου συναντούμε, τα τοπων. **Βελίκα** (όνομα ποταμού στη Μεσσηνία), **Βελίκα** (από την περιοχή των Σαράντα Εκκλησιών)² και **Βελίκα** (ονομασία αυτής στον Αγιοκάμπο της Λάρισας) όσο και στον σλαβόφωνο χώρο³ τα υδρων. **Velika, Velika reka** κλπ. κατά μήκος του Αξιού ποταμού⁴. Πβ. ακόμη και το βουλγ. θηλ. βαφτ. **Велика**⁵.

Βελιόνβο, το (stu vil'ónnu· Πάπ.)

Χωραφότοπος που παλιότερα καλλιεργούσαν δημητριακά.

Το τοπων. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. επίθ. **velij** "μεγάλος"⁶ και το ουσ. **njiva** "το χωράφι, ο αγρός"⁷. Έχουμε δηλ. τη σύνθεση **velij** το συνθετικό φωνήεν **o**⁸ και **njiva** > **velión(i)va** και **viliónnu** στην ελληνική αναλογικά προς τη λ. **χωράφι** ως β' συνθετικού: **μακρουχώραφο, παλιοχώραφο, μεγαλοχώραφο** κλπ.

Βισκό, το (stu viskó ή stu fiskó· Καλ.)

Ονομασία υψώματος όπου είναι χτισμένο μοναστήρι της Παναγίας Σύμφωνα με την παράδοση, που σώζεται μέχρι σήμερα, υπήρχε στη θέση χωριό. Ας σημειωθεί εδώ η προφορά (stu fiskó) του τοπων. με

1. Miklosich 378, στο λ. **vel-3**.

3. Malingoudis, **Studien** 116.

4. Dupidanov 56, 57, 58 και στον κατάλογο των υδρωνυμίων, σελ. 407.

2. Vasmer 161, 233.

5. Λαμφύδης 45· Weigand 11.

6. Miklosich 378· Vasmer **REW** I 180.

7. Miklosich 216· Vasmer, **REW** II 219.

8. Η σλαβική γνωρίζει το -o- ως συνθετικό φωνήεν (βλ. A. Leskien, **Handbuch der altbulgarischen Sprache**, Heidelberg 1969, 95.

παρετυμολογία προς τη λ. **φυσικός**.

Ο Λαμπρίδης¹ ερμηνεύει, σωστά κατά τη γνώμη μας, το Ηπειρωτ. τοπν. **Βισσικόν** από το Ζαγόρι ως "θέσιν υψηλήν" και **Βισικόν** από το Πωγόνι ως "αναφερές". Πράγματι το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. **vysokъ** "τόπος ψηλός" (πβ. βουλγ. **visok**, σερβ. **visok**, ρωσ. **vysokij** κλπ.)².

Τοπν. της ίδιας ετυμολογ. αρχής συναντούμε τόσο στον ελληνικό όσο και στο βαλκανικό χώρο: **Βισοκά** (Καλάβρ.), **Βισόκα** (Λαγκαδάς)³ και **Βυσοκά** (Πελοπ.)⁴, το σερβοκρ. **Visoka**, **Visoko**, το βουλγ. **Visoka**⁵ τα αλβ. **Visoka** (περιοχή Malakastra)⁶ και **Βισόκα** (διοίκ. Βερατίου)⁷.

Βίτσα, η (st vītsa)

Ένα από τα χωριά του κεντρικού Ζαγορίου. Ο κάτοικος **vītsnός** (=Βιτσινός), **vítsnί** (= Βιτσινή). Κατά τον Νικολαΐδη⁸ "κείται επί λόφου ανατολικώς και δυτικώς του οποίου διέρχονται δύο χείμαρροι".

Το όνομα του χωριού παραδίδεται και με τους τύπους **Βεζί(η)τσα**, **Βεΐτσα** και μαρτυρείται από το 1413-14⁹. Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **Buzitsa** "χειμαρρώδης"¹⁰, απ' όπου τα ρωσ. **Běžica** και **Běžiči**¹¹ > ελλ. **Βεζίτσα** και με ανομοιωτική αποβολή

-
1. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 55 και του ίδιου, **Αγαθοεργήματα, Πωγωνιακά** 10, σημ. 1 αντίστοιχα.
 2. Miklosich 398, λ. **vys-** Ρορονιό 161-2, 187, 529' Barió 17.
 3. Vasmer 130, 202.
 4. Weigand 20.
 5. Vasmer, ό.π.
 6. Seiner, **Ergebnisse** 99.
 7. Αραβαντινού, **Χρονογραφία Β'** 383.
 8. Νικολαΐδου, **Βίτσα** 17.
 9. Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Ζαγοριακά Β'** 8' του ίδιου, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 36' HE 5 (1956) 874' Soustal 125.
 10. Iordan, **Topon. romîn.** 123.
 11. Vasmer 22' Vasmer **REW** I 69, στο λ. **Βεζιци**.

του **z** > **Βεΐτσα**¹ > **Βιΐτσα** > **Βίτσα**. Πβ. και τα τοπν. **Βυτζίστα** (Ασπροπόταμο)² και **Βουζίτσες** (Καλέντζι Ιωανν.)³ και το ρουμ. **Bujița**⁴.

Βιτσικό, το (stu vițskó).

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου που σήμερα διοικητικά ανήκει στην κοινότητα της Αρτσιίστας. Βρίσκεται σε ύψωμα πάνω από τη χαράδρα του Βίκου. Κάτω από το χωριό έχει τις κύριες πηγές του ο ποτ. Βοΐδομάτης. Ο κάτοικος **vițskóts**, **vițskótsa** (= Βιτσικιώτης, Βιτσικιώτισσα).

Το τοπν. παραδίδεται και με τους τύπους **Βοβητσικόν**⁵ και **Βοβιτσικόν**⁶. Το τοπν. προέρχεται από σύνθεση δύο σλαβικών λέξεων, δηλ. της σλαβ. πρόθ. (και προθέματος) **вѣ** "εις", πβ. ρωσ. **во-**, βουλγ. **в** και **вѣв** (ο β' τύπος όταν ακολουθεί λ. με αρχικό **в**)⁷, και του επίσης σλαβ. **высокъ** "ψηλός τόπος"⁸. Από έναν αρχικό τύπο λοιπόν **вѣ vysokъ**, που από τους Έλληνες θεωρήθηκε ως μια λέξη, με τροπή του **о** > **і**⁹ και του **с** > **τς**¹⁰ στην ελληνική έχουμε τους τύπους **Βοβι(η)τσικό(ν)** και με απλολογία **Βιτσικό** και (**vițskó**).

Βιτσικού, ο Λάκος του (stu láku t vițskú' Τσερβ.)

Ονομασία λαγαδιού προς την κατεύθυνση του χωριού Βιτσικό (βλ. προηγούμε. τοπν.) που χωρίζει τις κοινοτικές περιοχές των χωριών Τσερβάρι και Αρτσιίστα.

Βλάσινα, η (st vlásina' Τσεπ.)

Θέση απέναντι από το μοναστήρι του Αη-Γιάννη Ρογκοβού που μετωνομάστηκε αργότερα σε **Κεφάλια** "εκ των εκείσε ευρεθεισών κε-

1. Vasmer 300.

2. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 122.

3. ΗΕ 28 (1979) 669.

4. Jordan, Τορον. romîñ. 123.

5. Λαμπρύδου, Αγαθοεργήματα Α, 58.

6. ΗΕ 25 (1976) 713.

7. Vasmer, REW I 211' Βουλγαροελλ. Λεξ. 88.

8. Βλ. τοπν. Βισσοκό.

9. Vasmer 268.

10. Βλ. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τσ., το οποίο είναι δυνατό να προέλθει και από ξένο s: **securis** > **τσεκούρι** κλπ.

φαλών"¹.

Από το αρχ. σλαβ. **vlasъ** "μαλλιά" (βουλγ. **vlas**, σερβοκρ. **vlās**, σλοβ. **lās**, τσεχ. **vlas** κλπ.)² και τη σλαβ. επιθ. κατάλ. -ѣнъ, -ѣна, -ѣно³. Το μεταγενέστερο τοπν. **Κεφάλια** αποτελεί μετάφραση του παλιότερου τοπν. **Βλάσινα**.

Βοδάσια, τα (στα νυδάσα· Καμν.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχαν πολλά ποτιστικά χωράφια.

Το τοπν. πιθανώς είναι κυριών. από το επών. ***Βοδάσης** με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) **Βοδάσ(η)** > **Βοδάσ(ι)**, **το** και **Βοδάσια, τα** αναλογικά προς τους πληθ. **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Το επών. ***Βοδάσης** προέρχεται από το βουλγ. **βοδάч** "ο οδηγός // ο ηγέτης, ο αρχηγός"⁴ (ρ. **ВОДЯ** "οδηγώ" + κατάλ. -ач⁵). Πβ. επίσης το ρουμ. **bunt-aș** "αρχηγός"⁶, αρομ. **Budași**⁷.

Βόζη το Αλώνι, του (st voz t alón· Μαν.)

Χωράφια και αλώνι, ιδιοκτησία της οικογ. Βόζη. Το επών. δε σώζεται σήμερα στο χωριό.

Το κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Βόζης**. Το επών. είναι δυνατό να προέρχεται: α) από το σλαβ. **vozъ** "άμαξα" (βουλγ. **voz**, σερβοκρ., σλοβ. **vōz** ρωσ. **ВОЗ** κλπ.)⁸. Πβ. και αλβ. τοπν. **Voz** από

1. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 237.

2. Miklosich 394, λ. **volsŭ**· Vasmer, **REW** I, λ. **ВОЛЮС**.

3. Vasmer 306.

4. **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 116· Λαμφύδης 35.

5. Η κατάλ. (-aš) συναντιέται επίσης στα ρουμ. με υποκορ. σημασία (Rușcariu, **Deminitivsuffixe** 199 κεξ.), στα αλβανικά, όπου σχηματίζει επαγγελματικά και εθνικά (Camaž, **Lehrbuch** 56), ενώ δε λείπουν παραγωγές κυριών ονομάτων και από την ιταλ. γλώσσα (Σταμνόπουλος 146 κεξ.).

6. Rușcariu, **Deminitivsuffixe** 201, σημ. 1.

7. Parahagi 712, στο λ. **kŷoske**.

8. Vasmer, **REW** I 214.

την περιοχή Merdita το οποίο ο Stadtmüller¹ ανάγει στο προσηγορικό νεοβουλγ. **voz** "άμαξα" ή β) από το αλβ. **vozë-a** "βαρέλι"² απ' όπου και το αρομ. **vozã** "βαρέλι"³. Πβ. τα ταυτόσημα επών. **Βαρέλας** και **Βαρελάς** καθώς και τα κατωιταλικά επών. **Vozza, Vozzo, Vozzi** και τοπν. **Vozza** στην Καλαβρία⁴.

Βοΐδομάτης, ο (stu vuidumat).

Ο κυριότερος παραπόταμος του Αώου που κυλάει στο βάθος της χαράδρας του Βίκου. Οι κύριες πηγές του βρίσκονται κάτω από το χωριό Βιτσικό, αλλά τροφοδοτείται κι από μικρότερες πηγές σ' όλο το μήκος του μέχρι της έξοδού του από τη χαράδρα.

Κατά τον Λαμπρίδη⁵ "υπήρχε χωρίον τι **Βοΐδομάτι** καλούμενον, συγκείμενον εξ 8 οικιών...", ενώ λίγα χρόνια νωρίτερα ο Αραβαντινός⁶ αναφέρει: "Βοΐδομάτι.- Κλάδος του ποταμού Βωβούσης (Αώου) καί θέσις, όπου αρχαίας πόλεως ερείπια τινα σώζονται".

Σύμφωνα με τις πληροφορίες, ο οικισμός τοποθετείται στην έξοδο της χαράδρας του Βίκου και μαρτυρείται το 1788, ενώ το 1861-62 θεωρείται εξαφανισμένος⁷.

Είναι απίθανο, φυσικά, το τοπν. να προέρχεται κατευθείαν από το επίθ. **βοΐδομάτης**, αφού, σύμφωνα με τη λογική, δε θα μπορούσε να ονομαστεί ένα ποτάμι με χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός προσώπου.

Χωρίς να αποκλείεται η απόδοσή του υδρωνυμίου στο όνομα του οικισμού **Βοΐδομάτι** (κι αυτό από το επών. **Βοΐδομάτης**⁸) εί-

1. Stadtmüller, **Forschungen** 130 (χάρτης) και 153, σημ. 122.

2. Γκύνης 477.

3. Papahagi 1278.

4. Rohlf's, **Diz.** TO Cal. 372.

5. Λαμπρίδη, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 24.

6. Αραβαντινού, **Χρονογραφία** Β 33.

7. Λαμπρίδη, **Μελετήματα, Ζαγοριακά** Β' 41 και 73.

8. ΟΤΕ Θεσσ.

ναι απίθανο να προέρχεται η ονομασία του ποταμού από έναν οικισμό 8 όλων κι όλων σπιτιών, ο οποίος θα μπορούσε να είχε ονομαστεί σωστότερα με τους τύπους των κυριών. τοπν. **Βοΐδομάτ-βες, Βοΐδοματαίοι, Βοΐδοματέϊκα** κλπ.¹.

Αντίθετα η ανάλυση του τοπν. **Βοΐδομάτι** και **Βοΐδομάτης** στά σλαβικά μας δίνει αμέσως ως α' στοιχείο τη λ. voda "νερό"² και ως β' στοιχείο την επίσης σλαβ. λ. **mati** ή **matъ** "η μητέρα"³, δηλ. "νερομάνα". Ας σημειωθεί η ύπαρξη της σημασίας "πηγή" για το σλαβ. τύπο **matica**. Και είναι γεγονός ότι ο Βοΐδομάτης μπορεί να θεωρηθεί ως η κατεξοχήν "νερομάνα" για την ευρύτερη περιοχή. Οπωσδήποτε όμως το ελλην. επίθ. **βοΐδομάτης** επέδρασε παρετυμολογικά στο τοπν. του Ζαγορίου. Τόσο το α' συνθετικό (**voda**) όσο και το β' (**mati**) δίνουν αρκετά τοπωνυμικά⁴ παραδείγματα στην Ελλάδα: **Βοδενά, Βοδεντσικό, Βόδοβα, Βοδόβιστα** και **Μάτι** στην Αττική και τα Τρίκαλα που βρίσκονται κοντά σε άφθονες πηγές⁵.

Στα λεξικά της ΝΕ η σημασία "πηγή άφθονη" της λ. **μάτι** αποδίδεται στο αρχ. **ομάτι-ον** > μσν. **μάτιν**. Φυσικά, οι σημασίες "βελονότρυπα// μάτι δένδρου, βλαστός κλπ." οπωσδήποτε ανάγονται στη λ. **μάτι** "οφθαλμός"⁶, αλλά η σημασία "άφθονη πηγή νερού" πρέπει να αποδοθεί στη σλαβ. λ. **matъ** αφού είναι μια σημασία που εκφράζει το "πολύ" κι όχι το "λίγο" όπως οι σημασίες από το ελλην. **ομάτιον**.

Πβ. και τα ζαγορήσια υδρωνύμια : **λα Γκούρα αλου Μάτι, Ματιάς, Μούμα** και **Μάνα Νερού**. Επίσης **Μάνα του Νερού** (Ναύπακτος) και **Νερομάνα** (Αγρίνιο)⁷ και τα σλαβ. υδρωνύμια της περιοχής

-
1. Βλ. και G.Sariyannis, "Essai sur les toponymes slaves Voidomati (de Zagoria en Epire) et Mati (en Thessalie et Attique)." **Linguistique Balkanique** XXIV, 3 21 κεξ.
 2. Miklosich 393' Vasmer, REW I 212.
 3. Miklosich 184' Vasmer, REW II 106.
 4. Βλ. Vasmer 332.
 5. ΜΕΕ, στίς λ.
 6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ. Σταματάκου, **Λεξικόν της Νέας Ελληνικής Γλώσσης**, στη λ.
 7. Soustal 109, 184.

του Αξιού **Voda Dolna, Voda donja-zir, Vodeniči dol, Vodenička reka, Vodimir** κλπ.¹

Βόλιστα, η (st νόλιστα· Λιασκ.)

Ονομασία τοποθεσίας σε πλαγιά, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. болъ "ο ασθενής // η ασθένεια"² και την αρχ. σλαβ. κατάλ. **-išče**³. Δηλ. "τόπος με αρρώστους". Είναι γνωστή κι από άλλα τοπν. η "υγιεινή" μιας κάποιας εποχής σύμφωνα με την οποία περιοριζόταν σε "καραντίνα" έξω από το χωριό άτομα που έπασχαν ιδιαίτερα από επιδημικές ασθένειες. Πβ. και ρουμ. τοπν. **Boliștea < boliștea** "το μόλεμα, η επιδημία"⁴.

Βόπατη, η ή Βόπατες, οι (st νόπατ, стс νόπατισ· Αρτσ.)

Τοποθεσία στους πρόποδες της θέσης Κουδουνάτα, όπου τελειώνουν απότομα λαγκάδια γεμάτα μέ χαλίγια.

Ο Λαμπρίδης⁵ αναφέρει για το τοπν. : " Η κωμόπολις αυτή (η Αρτσίστα δηλ.) αποτελεσθείσα μεν κατά την παράδοσιν, αλλ' ίσως αυξηθείσα μετά την, ένεκα των πιπτουσών και πολλάκις ανθρώπους και κτήνη φονευσασών πετρών, διάλυσιν του Βόπατη (τόπου ηχώδους) χωρίου απέναντι ταύτης κειμένου...".

Πιθανώς το τοπν. σλαβ. από τη σλαβ. προθ. во ή вѣв "εις σε"⁶ και το σλαβ. ουσ. **падъ** "η πτώση, η κατακρήμνηση" (βουλγ.

1. Duridanov, 137, 264, 267, 268.

2. Miklosich 17, λ. **bolê-** · Vasmer, REW I 105· Berneker 71· Βουλγαροελλ. Λεξ. 69.

3. Vasmer 305, όπου και άλλα παραδείγματα τοπν. στην Ελλάδα που τελειώνουν σε **-ιστα**.

4. Jordan, **Торон. romîn.** 440.

5. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 19-20.

6. Vasmer, REW I 211· Βουλγαροελλ, Λεξ, 88· Zaimov 107, λ. **Βλόγκος**.

padnъ, σερβοκρ. **padnem**, αρχ. τσεχ. **padu**, ρωσ. **паду** κλπ.)¹.

Βόριστα (νόrista· Ντομπρ.)

Ομαλή επίπεδη περιοχή με πολλά χωράφια όπου καλλιεργούνταν δημητριακά.

Ο Vasmer² ετυμολογώντας το ίδιο τοπν. από την περιοχή της Κόνιτσας το ανάγει στο σλαβ. ***Oborisce** (<**oborъ** "μάντρα, στάβλος").

Η αποβολή όμως του αρχικού **ο** αν δεν υπάρχει συμμορφωτά με το αρσ. άρθρο **ο** ή το ουδ. δεν αποβάλλεται (π.χ. **ο οδηγός** > **ο δηγός**, **ο οβορός** > **ο βορός**, **το ολίγο** > **το λίγο** κλπ.), αλλά τρέπεται σε **υ**. Γι' αυτό θεωρούμε πιθανότερη την προέλευση του τοπν. από το αρχ. σλαβ. **borište** "πεδίο μάχης"³.

Βουβουδάσια, η (st vuvudáša· Σκ.)

Τοποθεσία με ποτιστικά χωράφια.

Κυριώνυμη τοπν. από το επών. ***Βοδάσης** (βλ. τοπν. **Βοδάσια**, **τα**) με την εξέλιξη: του ***Βοδάση** > ***Βοδάσι** > ***Βοδάσι**, το και **Βοδάσια**, **τα** με αλλαγή του γένους και τη σλαβ. πρόθ. **vъ** (βουλγ. **vъ**, **vъv**, **ъv**, ρωσ. **в**, **во**, **вн** κλπ.) "εις, κατά, προς"⁴.

Βούλιστες, οι (sts vúlštis· Πάπ.)

Ονομασία τοποθεσίες ψηλότερα από το χωριό Πάπιγκο σε επίπεδο χαμηλότερο από τη γύρο περιοχή.

Το τοπν. μάλλον από το θηλ. βουλγ. ουσ. **бoлeст** "η αρρώ-

1. Vasmer, REW II 300.

2. Vasmer 24.

3. Miklosich 18, λ. **bor-**.

4. Vasmer, REW I 211 και 161.

στια"¹ με τροπή του **b** > **v** (λόγιος εξελληνισμός) και του **o** > **u** (από επίδραση του προηγούμενου συμφώνου κατά τα : **βοῦζω**>**βουῦζω**, **λοβίον** >**λουβί** κλπ.²) στα ελληνικά. Αξιοσημείωτη η διατήρηση του θηλυκού γένους του προσηγορικού στο τοπωνύμιο.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και ως ονομασία χωριού στην Πιερία³. Πβ. και το Ηπειρωτ. **Βούλιστα Παναγιά** (κοντά στη Φιλιππιάδα)⁴.

Βουλόγκες, οι (*stǝ vulógis*· Δρ. - Τσερν.)

Αμπέλια (Δρ.) και λιβάδια (Τσερν.) σε ξέφωτα ανάμεσα σε δασωμένες περιοχές.

Τα τοπν. από το παλαιοσλαβ. **волога**<**влага** "η υγρασία, το νοτισμένο μέρος"⁵ απ' όπου το αρομ. **vuloagă** (βλ. τοπν. **Βουλάγκα** κλπ.) με τη σημασία "ξέφωτο".

Βουρλιάσος, ο (*stu vurlǎšu*· Τσερβ.)

Ονομασία γυμνού και άνυδρου υψώματος.

Το τοπν. από το σλαβ. **vrъlъ** (και βουλγ. **vrъl**) "τρελλός, μανιακός"⁶ και τη σλαβ. κατάλ. **-ašjъ**⁷. Από τα σλαβ. η λ. στα αρομ. **vîrlu, -lǎ** "ασθένεια των βοοειδών, ο στρέκουλας"⁸ και στα αλβ. **vrullë-a** και **vrull-i** "η φόρα, η ορμή", **vrulloj** "τρέχω με ορμή"⁹.

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 69.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

3. Λεξ. ΔΚΟΕ 189.

4. ΜΕΕ.

5. Miklosich, *Lexicon Palaeoslovenico-graeco-latinum*, Wien 1862-1865, 65, στο λ. **влага**· Miklosich 378-379, στο λ. **velg-**· Vasmer, REW I 217, λ. **ВОЛПКИЙ**.

6. Miklosich 381, στο λ. **ver-1**.

7. Miklosich, *Stambildungslehre* 342.

8. Papahagi 1272.

9. Χριστοφορίδης 389· Γκίνης 478.

Βράνιστα, η (st vránista· Πάπ.)

Μικρή καλλιεργήσιμη έκταση κάτω από το Μεγ. Πάπιγκο, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιός συνοικισμός.

Το τοπν. **Βράνιστα**, το οποίο ερμηνεύεται από τους μελετητές ως "διαμονή του Βρανά"¹ είναι δυνατό να προέρχεται ή α) από το επών. **Βρανάς**² και τη σλαβ. κατάλ. **-išta** (>αλβ. **-ishtë**), κατάλ.

1. Stadtmüller, Προβλήματα 159· Γεωργιάδης, Συμβολή 66.
2. Για την προέλευση του κυρίου ονόματος **Βρανάς** έχουν διατυπωθεί οι τρεις ακόλουθες εκδοχές: α) ότι προέρχεται από το βυζαντινό επαγγελματικό ***βρανάς** "ο πωλών ή κατασκευάζων βρανέας" (Α.Α. Παπαδοπούλου, "Ετυμολογικά." **ΑΑ** 5 [1928] 129-130· Στ. Ξανθουδίδου, "Οικογενειακά τινα ονόματα εκ Κρήτης." **Λαογραφία Ζ'** [1923] 373· Φ. Κουκουλέ, **ΕΕΣΒ** 5 [1928] 6-7· Georgakas, **Beiträge I** 358· Κ. Ηλιοπούλου, "Το τοπωνυμικόν Ηλείας." **Αθηνα** 52 [1948] 164-165), β) ότι είναι αλβανικής αρχής (Αραβαντινού, **Χρονογραφία Β'** 340· Σπ. Λάμπρου, **Αττική** 162) και γ) ότι προέρχεται από τη σλαβ. λ. **vrana** "κουρούνα, και το βουλγ. επίθ. **vrana**, **-a**, **-o** "μαύρος, μαυρομάλλης" (Weigand 29· Seliščev 240· Popović 161· Malingoudis, **Studien** 121· Duridanov 65).

Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι η λ. **βραναία** αναφέρεται τον 10. αι. από τον Κ. Πορφυρογέννητο (**De caeremoniis** 499, 1) και το επών. **Βρανάς** από τα μέσα του 11.αι. επί Κων/νου Μονομάχου. Το γεγονός εξάλλου ότι η λ. **βραναία** αναφέρεται μόνο μια φορά και ότι το ***βρανεάς** ή ***βρανάς** είναι υποθετικοί τύποι πρέπει να μας κάνει επιφυλακτικούς στην αποδοχή της ετυμολόγησης του ονόματος **Βρανάς** από τη λ. **βραναία**.

Γι' αυτούς τους λόγους νομίζουμε ότι το επών. **Βρανάς** πρέπει να αποδοθεί στη σλαβ. λ. **vrana** "κουρούνα" ή το βουλγ. επίθ. **vrana**, **-a**, **-o** "μαύρος, μαυρομάλλης" και την ελλην. κατάλ. **-άς** που δε δηλώνει μόνο τους ανθρώπους που εξασκούν κάποιο επάγγελμα (**βαρελάς**, **βουτυράς**, **γαλατάς** κλπ.), αλλά δηλώνει και σωματικά και ψυχικά χαρακτηριστικά (**μυτάς**, **φρυδάς**, **αυτιάς** κλπ. και **γυναικάς**, **παλικαράς**, **μασκαράς** κλπ.). Από τις σλαβ. λ. προέρχονται και τα αλβ. προσηγ. **vrane** "συννεφώδης// σκυθρωπός// σοβαρός// υπερόπτης" **vranoj** "συννεφιάζω" (Χριστοφορίδης 388· Meyer, **EW alb. Spr.** 478).

Οι λέξεις γνωστές και ως τοπν.: στην Ιστρία το **castrum Vrane**, το σερβ. **Vrané**, το δαλμ. **Vrana** (Popović 146, 161), τα υδρων. **Vrana**, **Vrana reka**, **Vrana voda** στην περιοχή του Αξιού (Duridanov 65, 264, 303) και **Βράνα** στην περιοχή Τρικάλων (Vasmer 87).

με την οποία δηλώνεται ο τόπος όπου βρίσκεται το πρόσωπο ή το πράγμα που αναφέρεται στο θέμα¹, ή β) από το βουλγ. бранище πληθ. -а "δάσος στο οποίο είναι απαγορευμένη η υλοτομία και η βοσκή"², λ. στην οποία αποδίδονται τα ρουμ. τοπν. Branîșteă, Branîșteă lui Stănilă κλπ.³.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται επίσης στην Κόνιτσα⁴, στην περιοχή της Χιμάρας (ως όνομα κωμόπολης)⁵ και στην ΒΑ Αλβανία, περιοχή Hasi (Vranishta)⁶.

Βράνου, η Ράχη (st ráχ' t vrán' Σκ.)

Ονομασία υψώματος όπου έβροσκε τα πρόβατά του κάποιος κτηνοτρόφος Βράνος.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ ράχη, η και το επών. Βράνος το οποίο πρέπει να αποδοθεί στο βουλγ. επίθ. vran, -а, -ο "ο μαύρος, ο μαυρομάλλης" (βλ. και προηγούμενο τοπν. , σελ. 615, σημ. 2). Πβ. και τα ταυτόσημα επών. Μαύρος, Καράς (<ελλ. καράς < τουρκ. kara), Λάιος (< αρομ. laïũ), Τσούρνος (< σλαβ. crn) κλπ.

Βραστοβές, οι (st̥s vrastuvés' Κ.Σ.- st̥s vastruvés' Π.Σ.)

Χωράφια κλιμακωτά διαμορφωμένα με κοκκινόχωμα.

Από το σλαβ. brěstъ (βουλγ. brěst) "η φτελιά// η σημίδα"⁷ και ιδιαίτερα από τον τύπο брѣстовό (με αρχαίο τονισμό)⁸ και

1. Stadtmüller, Προβλήματα 159' Γεωργικά, Συμβολή 66.

2. Βουλγαροελλ. Λεξ. 73.

3. Iordan, Τοπον. romîn. 440.

4. Vasmer 25.

5. Αθηνά 46 (1935) 237.

6. Seiner, Ergebnisse 57.

7. Miklosich 11, λ. berstũ' Vasmer REW I 78, λ. брест.

8. Zaimov 107.

μεταβολή του σλαβ. **e** > ελλ. **α**. Ο τύπος του τοπν. (**vastruvés**) από τον τύπο (**vraštuvés**) με μετάθεση του **r**.

Πβ. και τα τοπν. **Βράστοβον** (Πρέβ.), βουλγ. **Brěstovo**, σερβοκρ. **Brestovo, Brestovac**¹.

Βρεστίνοβο, το (*stu vritsínunu*· Στ.)

Ονομασία βοσκοτόπου σχεδόν τετράγωνου.

Από το σλαβ. **verčĭ** (**врѣчь** "στάμνα" **врѣचना** "πιθάρι", σερβ. **vrč**, **vrčina**, τα οποία ανάγονται στα λατ. **urceolus** "σταμνίσκος" **urceus** "στάμνα")² και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. **-ovъ**³.

Βρουπίστα, η (*st vrupĭsta*· Βίτσ.-Ντ.)

Μικρή κοιλάδα που περιβάλλεται από θάμνους.

Κατά τον Vasmer⁴ (ο οποίος παραθέτει και τον τύπο **Βρουπιστά**), το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. * **Vъrbišče** "τόπος με ιτιές" κι αυτό από το προσηγ. **vъrba** "ιτιά" (αρχ. βουλγ. **vrъba**, βουλγ. **vrъba**, σερβοκρ. **vrъba** κλπ.⁵) και την κατάλ. **-išta** (< **-išče**) με τροπή του σλαβ. **-ъr-** > **-our-** στά ελληνικά⁶.

Βρίχος, ο (*stu vriču*· Σκ.)

Ονομασία οροσειράς γυμνής από δέντρα. Στο πετρώδες έδαφος της φυτρώνει μόνο χορτάρι και τσάϊ.

Το τοπν. από το αρχ. βουλγ. **vrъchъ** "κορυφή, άκρον" (αρχ. ρωσ. **vъrchъ**, ρωσ. **верх**, **верха**, **верху**, βουλγ. **vrъch**, σερβοκρ. **vrъh** κλπ.)⁷ με τροπή του τονισμένου σλαβ. **ъ** > ελλην. **i**⁸. Το προσηγ.

1. Vasmer 62.

2. Miklosich 383.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre* 229.

4. Vasmer 26.

5. Miklosich 383, λ. **verba**· Vasmer, *REW* I 184, λ. **verba**.

6. Malingoudis, *Studien* 121.

7. Vasmer, *REW* I 190, λ. **verx**· Miklosich 384, λ. **verchū**.

8. Vasmer 278 κει.· Weigand 17.

Βρούχος, το , που συνηθίζεται στην Κρήτη και στην Κύπρο¹, δε χρησιμοποιείται στο Ζαγόρι. Γι' αυτό θεωρούμε πιθανότερη την προέλευση του τοπν. από τα σλαβικά.

Βρίχο, η Λούτσα στο (st lútsa stu vríχu' Σκ.)

Ονομασία φυσικού κοιλάματος στην οροσειρά του Βρίχου (βλ. προηγούμενο τοπν.) όπου μαζεύονται νερά για το πότισμα των ζώων.

Για το **Λούτσα**, βλ. σχετικά τοπν. στα Ε.Σ.

Γαρδίκι, το (stu γαρδίκ'Κ.Σ.- Τσεπ.)

Με το τοπν. είναι γνωστές οι ψηλότερες συνοικίες των παραπάνω χωριών.

Το τοπν. από το αρχ. βουλγ. **gradъ** "το οχυρό, η πόλη, ο κήπος" (βουλγ. **grad**, σερβοκρ. σλοβ. **grād**, τσέχ. **hrad**, ρωσ. ГОРОД "η πόλη" κλπ.)² και τη σλαβ. υποκορ. και επιθετ. κατάλ. -**ѣкѣ** ή -**икѣ**³.

Η λ. είναι συχνή ως τοπωνύμιο. Συναντιέται στη Βόρ. Ήπειρο (όπου χαρακτηρίζει ψηλό λόφο που είναι από τη φύση του οχυρός), στη Φθιώτιδα⁴, στα Γιάννινα (λόφος στον οποίο σώζονται ερείπια τειχών) Παραμυθιά, Φιλιάτες, Αιτωλία, Κέρκυρα, Τρίκαλα, Αρκαδία, Μεσσηνία⁵ και με τον υποκορ. τύπο **Γαρδικιάκι** (Φθιώτιδα)⁶.

Γάτο, το (στο γάτο· Ντομπρ.)

Ονομασία άγονης και γυμνής πλαγιάς με βραχώδη σύσταση.

Θεωρούμε απίθανη τη συσχέτιση του τοπν. με το κοινό ΝΕ **γάτος**

1. IANE, στη λ.

2. Miklosich 73, λ. **gordŭ** Vasmer, REW I 297, λ. ГОРОД.

3. Miklosich, *Stambildungslehre* 254 κεξ. Malingoudis, *Studien* 153.

4. MEE.

5. Βλ. Vasmer 26, 68, 77, 88, 157, 161.

6. Vasmer 103.

α) γιατί δε θα μπορούσε να ονομαστεί ένας τόπος αρκετά μακριά από το χωριό με το όνομα ενός κατοικίδιου ζώου και β) γιατί το τοπν. εκφέρεται σε ουδέτερο γένος. Ας προστεθεί εδώ και η εκφορά του με ελλην. άρθρο πράγμα το οποίο σημαίνει ότι οι βλαχόφωνοι από το Ντομπρίνοβο αισθάνονται τη λ. ως στοιχείο ξένο προς τη γλώσσα τους.

Γι' αυτό προτείνουμε την ετυμολόγησή του από το αρχ. βουλγ. **gadъ** "το ερπετό, το φίδι" (βουλγ. **gad**, τσεχ. **had**, ρωσ. **гад** κλπ.)¹ με τροπή των σλαβ. **g** και **d** σε **γ** και **t** αντίστοιχα ίσως από επίδραση του ελλην. **γάτος**. Πβ. και τα ταυτόσημα αρομ. τοπν. **Ουχιάου, Λα** και **Σάρπη** (βλ. τοπν.). Η σλαβ. λ. ως δάνειο στα αρομ. (της βόρειας ομάδας) με τους τύπους **gad**, **gat** "το βρέφος που περπατάει στα τέσσερα"².

Γιανοτά, η (st γ'anutá· Βίτσ.)

Τοποθεσία με αργιλλώδες έδαφος μετά τη θέση Κορνίσι προς τον Ξηροπόταμο του Βίκου.

Το θηλυκό γένος του τοπωνυμίου δεν μας επιτρέπει την ετυμολόγησή του από ελλην. παράγωγο με κατάλ. **-ωτό**. Γι' αυτό υποστηρίζουμε ότι το τοπν. προέρχεται από σλαβικό προσωπωνύμιο με την κατάλ. **-ota** (< **ota**), όπως αυτή εμφανίζεται στα σλαβ. κύρια ονόματα: **Ľbstota** (< σλαβ. **Ľbstъ** "πονηρός" + κατάλ. **-ota**), **Malota** (< σλαβ. **malъ** "μικρός + κατ. **-ota**), **Osota** (< σλαβ. **osa** "σφήμα" + κατάλ. **-ota**)³. Πρόκειται δηλ. για κυριώνυμο τοπν. από το σλαβικό κύριο όνομα ***Junota** κι αυτό από το προσηγ. **junъ** "νέος" (βουλγ. **jun**, σλοβ. **jûn**)⁴ και την κατάλ. **-ota** με οπισθ. αφομοίωση **u > a** και κατέβασμα του τόνου κατά τα ελλην. παράγωγα σε **-ωτό** (πληθ. **-ωτά**). Πβ. και τα σλαβ. παράγωγα αρχ. βουλγ. **junota** "η νεότης" (αρσ.),

1. Miklosich 59· Vasmer, REW I 249.

2. Papahagi 579, 581.

3. Malingoudis, Studien 66, 67, 79.

4. Berneker 459· Miklosich 106.

σλοβ. **junóta** "η νεολαία" (θηλ.)¹.

Γκάλινα, η ή Γκάλινες, οι (st gálima ή sts gálinis· Βίτσα.)

Ονομασία συνοικίας του Πάνω Μαχαλά της Βίτσας "καθ' ότι η συνοικία γειτνιάζει με άλλην τοιαύτην Πετεινοχώρι καλουμένην"².

Παρά τη συσχέτιση του τοπν. με το τοπν. Πετεινοχώρι και τη σιωπηρή απόδοσή του στο λατ. **gallina**, -ae "η κότα" και τα λατινογενή: αρομ. **gălină**, ιταλ. **gallina** κλπ.³, το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί φυτών. και να αποδοθεί στο σλαβ. **kalina** "η κληματσίδα" και ιδιαίτερα στο σερβοκρ. **kàlina** (πβ. επίσης βουλγ. **kalína**, ρωσ. **каліна** κλπ.)⁴ με τροπή του αρχικού **k** σε **g** στη συμμορφά του τοπν. με το θηλ. άρθρο στην αιτ. ενικού.

Από τα σλαβ. η λ. ως δάνειο στο ρουμ., όπου τα προσηγορ. **călin** "είδος βρυωνίας, αγρίας αμπέλου" και θηλ. **călină** "ο καρπός του παραπάνω φυτού"⁵.

Πβ. και τοπν. **Γκάλινα**, η "τόπος βορείως της Καστάνιανης και συνοικία αυτής" και "περιοχή της Πυρσόγιαννης αποτελούμενη εξ αγρών και κλημάτων ΝΔ του χωρίου" (Κόνιτσα)⁶ καθώς και τα ρουμ. τοπν. **Călina**, **Călinele**, **Călini** κλπ.⁷.

Γιαμπρέσι, το (stu gabreš· Δεσν.)

Δασωμένη περιοχή με βαλανιδιές και οξιές.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. **gabъr** "άσπρη οξιά"⁸ και τη σλαβ. κατάλ. -eš⁹ > **gabъrešъ** > **gabreš**. Πβ. και το σλαβ. τοπν.

1. Berneker, ό.π.

2. Νικολαΐδου, Βίτσα 159.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 3661· Parahagi 585.

4. Miklosich 109· Berneker 473· Vasmer, REW I 509· Βουλγαροελλ. Λεξ. 429.

5. Iordan, Topon. român. 63.

6. Ρεμπέλης 260.

7. Iordan, ό.π.

8. Miklosich 76, στο λ. **grabrŭ**· Vasmer, REW I 301, στο λ. **граб**.

9. Miklosich, Stambildungslehre 343.

Gabreš, απ' όπου **Gabreška reka**¹. Της ίδιας ετυμολογικής αρχής πρέπει να θεωρηθεί και το τοπν. **Γαμπρέση** από τη Δυτ. Μακεδονία² που πρέπει να είναι το ίδιο με το **Γαβρέσι** που αναφέρει ο Vasmer³ από την περιοχή της Φλώρινας.

Γιαντέσια, τα (sta gandéša · Μαν.)

Τοποθεσία με χωράφια και αμπέλια χωρισμένα με πεζούλια που φαίνονται ακόμα και σήμερα.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **gadъ** "το ερπετό" (βουλγ. **gad**, σερβοκρ. **gad**, ρωσ. **гад** κλπ.)⁴ και την κατάλ. **-eš** (<αρχ. σλαβ. * **-ešь** , **-*ěšь**)⁵.

Γιαρίνα, η (zd garína· Σκ.)

Ονομασία δασωμένης ράχης.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. θηλ. ουσ. **garъ** "μυρουδιά από κάψιμο// καμένη τοποθεσία στο δάσος"⁶, ρωσ. **gar** (αρχ. ρωσ. **гарь**) σερβοκρ. **gâr** κλπ. και τη σλαβ. κατάλ. **-ina**⁷. Ο ίδιος σχηματισμός συναντιέται και στο τοπν. **Garina** της Δυτ. Βουλγαρίας. Πβ. επίσης από το σλαβόφωνο χώρο τα ίδιας ετυμολογικής αρχής τοπν. **Garica**, **Garište**, **гарь** , **Gar**, **Gara**, **Garić**⁸.

Γιζντάβουλο, το (stu gízdvulu· Λεσν.)

Ύψωμα με ωραιότατο δάσος από οξιές.

1. Duridanov 196, 246, 270.

2. Αθηνά 25 (1913) 441.

3. Vasmer 190.

4. Miklosich 59· Vasmer, REW I 249· Berneker 289.

5. Vasmer 304· Miklosich, *Stambildungslehre* 343· Duridanov 300.

6. Berneker 294, στο λ. **garajъ**.

7. Vasmer 304-305.

8. Duridanov 126.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. **guzdanъ** "ωραίος, λαμπρός, μεγαλοπρεπής" (και βουλγ. **гиздав**, -а,-о)¹ και την κατάλ. -о**лъ**². Από τα σλαβ. η λ. και στα ρουμ. **gizdav**. Πβ. και το ρουμ. κυριώνυμο τοπωνύμιο **Ghizdăveni** (<όνομα προσώπου **Chizdavu**<**ghizdav** "ωραίος, αγαπητός") και τα **Ghizdaveața, Ghizdăvețuț, Chizdavești** κλπ.³.

Γκλομποτσάρι (**glubutșârî** 'Λ.)

Ομαλή τοποθεσία με βοσκοτόπια σε χαμηλότερο επίπεδο από την πευκόφυτη περιοχή που την περιβάλλει.

Το τοπν. από τα σλαβ. **glъbokъ** ή **glъbokъ** "χαμηλός"⁴ και τη σλαβ. κατάλ. -**arъ** (ή -**arъ**)⁵. Σύμφωνα με τον Vasmer⁶ ο κάτοικος ενός τέτοιου τόπου (βαθουλωτού) θα μπορούσε να αποδοθεί με το σλαβ. ***Glъbočane** και με ρωτακισμό του μεσοφωνηεντικού **n** από αλβανική (τοσκική) επίδραση θα μπορούσαμε να έχουμε τον τύπο **Γκλομποτσάρι**⁷.

Συγγενικά είναι τα τοπν.: από το σλαβόφωνο χώρο τα σερβ. **Globočica, Globočička**, τα σλοβ. **Globoka, Globoče, Globočica**⁸, από την Αλβανία τα **Gombočari** (από σλαβ. ***Glъbočani**)⁹ και από Ρουμανία τα **Glîmbocul, Glîmboaca, Glîmboiaia, Glîmbocelul** κλπ.¹⁰.

1. Miklosich 83' Berneker 374, στο λ. **gudъ**' Βουλγαροελλ. Λεξ. 157.

2. Miklosich *Stambildungslehre* 110.

3. Iordan, *Topon. romîn.* 369, λ. **Ghirdoveni** και 512, λ. **Ghizdăveața**.

4. Miklosich 66, στο λ. **glombokŭ**' Popović 273.

5. Miklosich, *Stambildungslehre* 87.

6. Vasmer 29.

7. Βλ. Malingoudis, *Studien* 41, στο λ. **Gluboka/Glъboka**' για την τροπή μεσοφωνηεντικού **n** > **r** σλάβικου τοπν. από αλβαν. επίδραση βλ. Zaimon 115.

8. Popović 273' Vasmer 29.

9. Vasmer (στο κεφάλαιο : *Berichtigungen und Nachträge*) πρίν από την σελίδωση.

10. Iordan, *Topon. romîn.* 105.

Γκοβοσίτσα, η (st gynuštítʂa· Καπ.-Πάπ.)

Ψηλός και επίπεδος τόπος κατάλληλος για θερινή βοσκή (Καπ.)· ο πρώτο "ζωνάρι" πάνω από τη θέση Κούπος. Πολύ ψηλός τόπος με μεγάλες πέτρες (Πάπ.).

Τα τοπν. προέρχονται από το σλαβ. **gvozďъ** "δάσος, δασωμένη οροσειρά"¹ + την κατάλ. **-ica**. Σύμφωνα με τον Vasmer² ανάμεσα στο σύμπλεγμα **gv**, που ήταν ξένο στην ελληνική φωνητική, αναπτύχθηκε ένα φωνήεν **-o-**, όπως αυτό εμφανίζεται στα επών. και τοπν. που παραθέτει: **Καβόσδας, Καβόσδα, Γκουβόσδα, Καβόσδα**. Πβ. και τα σημερινά επών. **Γκοβόσδης** και **Γκοβόστης**³ τα οποία φυσικά είναι δυνατό να προέρχονται και από τα σλαβ. δάνεια της αρομ. **gvojzdu** (και **gāvojzdu, gāvojzdu**) "το καρφί για το πετάλωμα του αλόγου// το τρεμούλιασμα από φόβο// το ρίγος από κρύο"⁴.

Γκοζμπίνα, η (st guzbína· Βίτσ.)

Τοποθεσία στη θέση Βαρκό, όπου σήμερα σπέρνουν τριφύλλια, ενώ παλιότερα έσπερναν δημητριακά.

Το τοπν. από το βουλγ. **gozba** "το έδεσμα, το φαγητό// η διαχείριση, η διοίκηση"⁵ και τη σλαβ. κατάλ. **-ъна**⁶.

Γκολιάνου, Τσούμα (tšúma golānu· Βοβ.)

Ονομασία κορυφής όπου έβοσκε τα πρόβατά του κάποιος κτηνοτρόφος με το επών. Γκολιάνος. Το επών. δε σώζεται σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το προσηγ. **τσούμα, η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α.) και το επών. **Γκολιάνος**. Το επών. **Γκολιάνος** προέρχεται ή 1) από το τοπν. ***Golъ** (<σλαβ. **golъ** "γυμνός"⁷) και την κατάλ. **-jani**, που δηλώνει τον κάτοικο ενός τόπου⁸ ή 2) από

1. Miklosich 82· Berneker 365. Κατά τον Vasmer (REW I 263) η λ. **ГВОЗДЪ**

"δάσος" δεν πρέπει να διαχωριστεί από την **ГВОЗДЪ**.

2. Vasmer 297.

3. **ΟΤΕ Αθ.**· **ΟΤΕ Θεσσ.**

4. Papahagi 607, 587.

5. Miklosich 74-5· Berneker 337, λ. **gostъ**.

6. Vasmer 306.

7. Miklosich 71.

8. Stadtmüller, Προβλήματα 160.

το σλαβ. ουδ. ουσ. **kolěno** "γόνατο//φυλή, γένος" (η λ. συναντιέται στα σλαβ. και ως γεωγραφικός όρος "η καμπή, η στροφή ενός ποταμού"¹ με τροπή του σλαβ. ě σε ελλην. **ια**.

Από το επών. **Γκολιάνος** και το επών. **Γκολιανόπουλος**².

Και τα δύο σλάβ. προσηγ. (**golъ** και **kolěno**) ή παράγωγά τους δίνουν τοπν. όπως π.χ.: **Γκολιάνη** (χωριό της Άρτας, σημερινό όνομα **Γυμνότοπος**³), **Γόλιανη** (Ευρυτανία), **Γκολιάδες** (Φιλιππιάδα), **Γκόλιος** (βουνό στην Κόνιτσα), το σερβοκρ. **Golja** (όνομα βουνού)⁴ και το σερβοκρ. **Koljeno**, τσεχ. **Kolence**, ρωσ. **Kolena, Kolenka** κλπ.⁵.

Γκουλιάμα (gulāma' Λ.)- **Γκουλιάμες, οι** (sts gulāmis' Νεγ.)

Ονομασία υψώματος με μεγάλες οξυκόρυφες πέτρες και δάσος από οξιά (Λ.)* δασωμένη τοποθεσία ανάμεσα στις θέσεις Βασιούκω και Γεφυρίτσια (Νεγ.).

Τα τοπν. πρέπει να σχετιστούν με το σλαβ. επίθ. **golěmъ**, θηλ. **golěma** "μεγάλος, -η"⁶ με τροπή του σλαβ. ě > ελλ. -ια, τροπή που σύμφωνα με τον Vasmer συνηθίζεται ιδιαίτερα στην Ήπειρο⁷. Η λ. συνηθισμένη ως τοπν. στις σλαβόφωνες περιοχές: βουλγ. **Golěma, Golěmo, Golěmo selo, Golěmi izvor**, σερβοκρ. **Golemo**⁸, δίνει και στα ελλην. τα επών. **Γκολέμης, Γολέμης** και **Γολιάμης**⁹.

-
1. Berneker 320, στο λ. **golěmъ**.
 2. ΟΤΕ Αθ.
 3. ΜΕΕ.
 4. Vasmer 27, 81.
 5. Malingoudis, **Studien** 53.
 6. Miklosich 70' Berneker 320, λ. **golěmъ**.
 7. Vasmer 269' Malingoudis, **Studien** 136 κεξ.
 8. Vasmer 104, 147.
 9. Τριανταφυλλίδης 79.

Γκουμπλάρια, τα (sta gublárǵa' Π. Σ.)

Ονομασία χωραφιών.

Ο Ν. Γ. Παπαδάκης¹ κάνοντας λόγο για το τοπν. (όνομα χωριού) **Γουμπλάρι** από την "Ανω Μακεδονία" το χαρακτηρίζει ως τουρκικό χωριό. Ο Αραβαντινός αναφέρει τοπν. **Κουμπλάρι** (Γρεβενά) και **Κουμπλάρα** (διοίκηση Πρεμετής) τα οποία χαρακτηρίζει αλβανικά².

Ο Vasmer³ ετυμολογώντας τα ίδιας ετυμολογικής αρχής τοπν. **Γκουμπλάρι**, **Κουμπλάρι** (Κοζάνη), **Γκουμπλαράκι** (Γρεβενά) τα σχετίζει με το σλαβ. *кѹбѣларѣ ή το σερβοκρ. **kàblar** "ο βαρελάς" απ' όπου και το σερβοκρ. τοπν. **Kabl̄ar** "βουνό στην αριστερή όχθη του Μοράβα" και **Kabl̄ari** (από την περιοχή του Sušak).

Γκράμποβο, το (stu grábuvu' Βίτσ.)

Τοποθεσία στη θέση Βουνό με χωράφια και δάσος (ιδιαίτερα με μεράντζα και γραβί).

Ο Vasmer⁴ ετυμολογώντας το τοπν. το ανάγει στο σλαβ. ***Gra-bono** κι αυτό στο σλαβ. **grabъ** "ο γράβος (*carpinus betulus*)"⁵. Ο ίδιος αναφέρει επίσης ότι το τοπν. **Grabovo** επαναλαμβάνεται συχνά στις σερβοκρ. περιοχές. Το τοπν. και στη Βουλγαρία με τον τύπο **Gabrovo** ως φυτώνυμο⁶.

Γκράσα, τα (sta grása' Μπάγ.)

Ονομασία θέσης με μικρούς κήπους.

1. Αθηνά 25 (1913) 446.

2. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 342.

3. Vasmer 180-1.

4. Vasmer 27.

5. Miklosich 76, λ. **grabrŭ**' Vasmer, REW I 301' για την προέλευση της ελλ.

λ. **γράφος** βλ. στο σχετικό τοπν.

6. Mladenov, "Die Ortsnamenforschung bei den Bulgaren 1914-1925." ZONF 3 (1927) 142.

Το τοπν. από το σερβ. **graša** "φασόλι"¹ κι αυτό από το σλαβ. **gorchŭ** (βουλγ. **grah**, σερβοκρ. **gràh**, ρωσ. **ГОРОХ** κλπ.)². Από τα σλαβ. η λ. στα αλβ. **groshë** "η φακή// το φασόλι", στα ΝΕ με τον τύπο **γράχος** και στα τουρκ. με τον τύπο **grah**³.

Γκρέσκα (gréška' Δ.)

Ονομασία παλιού οικισμού.

Το τοπν. από το βουλγ. **грешка** "το λάθος, το σφάλμα"⁴, ταυ-
τόσημο με το ρωσ. **progreška**⁵. Βλ. και τοπν. **Γκρέσι, το** στα Ε.Αρ.

Γκριμπουνίτσα (gribunítŝa' Δ.)

Περιοχή με έδαφος υγρό, όπου υπάρχει και δάσος με πεύκα.

Το τοπν. από το σλαβ. **gribъ** "το μανιτάρι"⁶, τη σλαβ. κατάλ. **-γνi** (το **γ** αποδόθηκε σε παλιότερους δανεισμούς στα ελλην. με **ου**), η οποία σχηματίζει παράγωγα ουσ. με τη σημασία "τόπος" και συ-
νηθίζεται πολύ συχνά σε τοπν. που προέρχονται από συγκεκριμένα
προσηγορικά⁷, και την υποκορ. κατάλ. **-ica**, η οποία δε σχηματίζει
μόνο υποκοριστικά⁸.

Από τη σλαβ. λ. **gribъ** με άλλες καταλ. έχουμε τα τοπν. **Γκρί-
μπιανη, Γκρίμποβο, Γκριμπάνος**⁹.

1. Miklosich, **Slav. Elem.** 19.

2. Miklosich 74, λ. **gorchŭ** Berneker 331' Vasmer, **REW I** 297.

3. Meyer, **EW alb. Spr.** 132.

4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 176' Berneker 350, λ. **gréchъ**.

5. Pușcariu 354.

6. Miklosich 78.

7. Vasmer 308' Καρατζάς 104.

8. Miklosich, **Stammbildungslehre** 293 κεξ.

9. Vasmer 28, 58.

Γκρενίστα, η (st gridísta· Ντ.-Φρ.)

Βραχώδες ύψωμα σε περίοπτη θέση (Ντ.)· αγροτική έκταση και ύψωμα στη συνέχεια του λόφου του Αι-Γιάννη.

Το τοπν. από το βουλγ. ***Gredišta** κι αυτό από το **gradište** "το φρούριο, περιοχή φρουρίου" < **grad** "πόλη, φρούριο"¹ και την κατάλ. **-ište**² με τροπή του **ra** > **re** στα βουλγαρικά, όπως **podbrednik** "καπίστρι" < **podbradnik** < **brada** κλπ.³.

Γκρόνιτσα, η (st gróntsa· Λεσν.)

Τοποθεσία σε χαμηλότερο επίπεδο από την γύρο περιοχή, κοντά στο εξωκλήσι της Αγίας Τριάδας.

Το τοπν. από το βουλγ. **grъnes** ή **grъnci** "η κατσαρόλα"⁴ με τροπή του τονισμένου σλαβ. **ѣ** σε ελλην. **ό**⁵. Η ονομασία του τόπου από τη διαμόρφωση του εδάφους. Πβ. και τα ίδιας ετυμολογικής αρχής τοπν. **Γκρόνιτσα** (Σέρρες) και **Γκρονίτσοβο** (Φλώρινα)⁶ με μετάθεση του **r** και τα σερβοκρ. **Gъnčara** "όνομα δύο χωριών κοντά στα οποία έβγαζαν πηλό"⁷.

Γκρουνίστος, ο (stun grunístu· Βιτσκ.)

Ονομασία επικίνδυνου μονοπατιού που κατεβαίνει προς τη χαράδρα του Βίκου.

Το τοπν. από το αρχ. σλαβ. **kъrnŭ**, βουλγ. **korнѣ** "αυτός που του έχουν κοπεί τα αυτιά, ο σχισμένος" (και βουλγ. ρ. **koruvam** "διαρηγνύομαι, σχίζομαι"⁸, την κατάλ. **-istѣ** (παραλλαγή της **-itѣ**) και μετάθεση του **r**, δηλ. "τόπος σχισμένος, απότομος" (πβ. και

1. Miklosich 73, λ. **gordŭ**· Berneker 330.

2. Stadtmüller, **Προβλήματα** 159- 160· Γεωργιά, **Συμβολή** 66· Vasmer 305· Μέρτζιλου, **Συμβολή** 183.

3. Zaimov 107.

4. Miklosich 64, λ. **gernŭ**· Berneker 371, λ. **grъnѣ**.

5. Vasmer 281.

6. Vasmer 215, 191.

7. Berneker 371, λ. **grъnѣ**.

8. Miklosich 156· Berneker 669.

τους ανάλογους, σλαβ. σχηματισμούς: **gorist** "δασωμένος", **kame-nist** "πετρώδης" κλπ.¹). Με την ίδια κατάληξη και τα τοπν. **Μποζίστο** (< бѡзъ) "τόπος με κουφοξυλιές"(Πωγωνιανή) και **Γραδίστος** (< gradъ "πόλη, οχυρό", Καβάλα)².

Γνέθα, η (st γνέθα· Μακρ.)

Ονομασία υψώματος, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. πρέπει ίσως να σχετιστεί με το αρχ. σλαβ. **gneta** "πιέζω, τυραννώ" και το βουλγ. ГНЕТ "η τυραννία, η καταδυνάστευση"³.

Γραδέτσι, το ή Γραδέτσια, τα (stu γραδέτς- sta γραδέτςα· Καπ.)

Λοφίσκος με απότομες πλαγιές, που δεσπόζει στη χαράδρα του Βίκου. Τόπος από τη φύση του οχυρός.

Το τοπν. από το σλαβ. προσηγ. **gradъ** (***gordъ**) "περιφραγμένος τόπος// πόλη, φρούριο"⁴ και τη σλαβ. κατάλ. -ъсь⁵. Πβ. και το βουλγ. градец "η πολίχνη, η μικρή πόλη"⁶. Το τοπν. το οποίο αναφέρει και ο Λαμπρίδης⁷ συναντιέται και στην περιοχή της Αλβανίας Shkarari με τον τύπο **Gradeci**⁸.

Γραδίστα, η (st γραδίστα· Καπ.)

Από τη φύση του οχυρό ύψωμα στους πρόποδες του οποίου βρίσκεται το χωριό Καπέσοβο.

-
1. Miklosich, *Stammbildungslehre* 196.
 2. Vasmer 42, 224.
 3. Miklosich 67, λ. gnet· Βουλγαροελλ. Λεξ. 164.
 4. Miklosich 73· Malingoudis, *Studien* 23.
 5. Miklosich, *Stammbildungslehre* 306· Vasmer 307.
 6. Βουλγαροελλ. Λεξ. 172.
 7. Λαμπρίδου, *Μελετήματα, Ζαγορ.* Α' 34.
 8. Seiner, *Ergebnisse* 86.

Το τοπν. ερμηνεύει ο Vasmer από το σλαβ. **gradъ** "φρούριο"¹ (βλ. και προηγούμενο τοπν.) και την κατάλ. **-išta** (< **-išče**)². Πβ. επίσης το βουλγ. προσηγορικό **градина** "η πόλη"³ και το σερβοκρ. **gradište** "ερείπια φρουρίου"⁴.

Ο Popović⁵ αναφέρει από την Αλβανία τοπν. **Gradishte** και από τη Σερβία **Gradište**, ο P. Skok από τη Σλοβενία **Gradište**⁶ και από τη Ρουμανία⁷ **Grădiște**, **Gradiște** (<βουλγ. **gradište** "φρούριο, ερείπια") **Gradištea** κλπ.

Γρεβενέσα (grevenéša· Γρεβ.)

Τοποθεσία με μικρά επίπεδα βοσκολίβαδα πάνω σε απότομο βουνό.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. **grebenъ** "χτένι// η ράχη οροσειράς"⁸ και τη σλαβ. κατάλ. **-eša**⁹.

Συγγενικά τοπν. από το σλαβόφωνο χώρο είναι τα βουλγ. **Greben** "ονομασία οροσειράς" **Grebenik** "ονομ. ορεινής περιοχής", τα σερβοκρ. **Greben**, **Grebenac** (<σερβοκρ. **grèbèn** "το εξέχον μέρος ενός απότομου βράχου") και το σλοβ. **Grebenc**¹⁰.

Δερμπίνιο, το (stu dirbínú· I.)

Τοποθεσία κοντά στο ποτάμι Βάρδα.

-
1. Vasmer 30.
 2. Vasmer 305.
 3. Βουλγαροελλ. Λεξ. 172.
 4. P. Skok, "Buchbesprechung" ZONF 12 (1936) 186.
 5. Popović 158-9.
 6. P. Skok, "Bericht über den Stand der jugoslavischen Ortsnamenforschung." ZONF 11 (1935) 161.
 7. Pușcariu 371· Iordan, **Topon. romîn.** 307.
 8. Vasmer 181, στο λ. Γρεβενά.
 9. Miklosich, **Stambildungslehre** 343· Malingoudis, **Studien** 161.
 10. Vasmer, ό.π.

Κατά τον Vasmer, ο οποίος αναφέρεται στο τοπν. **Δερμπούνι** ή **Τερμπούνι** από την Αρκαδία, το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. ***terbyni** "ειχερσωμένος τόπος"¹ κι αυτό από τα: εκκλ. σλαβ. **trěbiti** "καθαρίζω, ειχερσώνω", βουλγ. **trěb'a** "το καθάρισμα, η ειχερσωση" κλπ.² και τη σλαβ. κατάλ. **-yni** (> **-yna**) με την οποία σχηματίζονται παράγωγα ουσ. με τις σημασίες "τόπος" "θηλυκή ύπαρξη"³ και απόδοση του σλαβ. **γ** με **i** στά νεότερα σλαβικά δάνεια της ελληνικής γλώσσας⁴. Πβ. επίσης τα σλαβ. τοπν. **Trebinja** και το συχνότερο **Trebinje**⁵.

Δίβρη, η ή **Δίβρες, οι** (*st dínr* ή *stɤ dínris*· Πάπ.)

Χαμηλή τοποθεσία με αμπέλια. Επάνω της υψώνεται κατακόρυφα ο βράχος της Απράστας.

Το ζαγορήσιο τοπν., που αναφέρεται σε προκοσύμφωνο του 1880⁶, προέρχεται από το αρχ. σλαβ. **dǫbrě** "κοιλιάδα, χαράδρα", λ. που σχετίζεται με το ελλην. **τάφος**⁷.

Το ίδιο τοπν. μαρτυρείται από το 1399 κοντά στους Αγίους Σαράντα⁸. Εμφανίζεται επίσης στη Φθιώτιδα και στην Ήλιδα⁹. Πβ. και στην Αλβανία¹⁰ τα τοπν.: **Δίβρα** (κοντά στο Δέλβινο)¹¹ **Dibri**¹²,

-
1. Vasmer 152· βλ. και Malingoudis, *Studien* 140-141.
 2. Vasmer, *REW* III 95, στο λ. **тѣрѣб**.
 3. Καρατζάς 105.
 4. Vasmer 277.
 5. Vasmer 152.
 6. *HE* 22 (1973) 654.
 7. Soustal 142.
 8. Miklosich 55· Vasmer 104, 142.
 9. Vasmer 241.
 10. Stadtmüller, *Forschungen* 137, σημ. 51.
 11. Αραβαντινού, *Χρονογραφία* Β' 44· *Εθνολ. Στατ.* 13.
 12. Popović 166.

Dibra¹, **Dibra**². Για την απόδοση του σλαβ. **Ѣ** με **i** στα ελλην.
βλ. Vasmer 241³.

Δόβρη, η ή Δόβρες, οι (st δόνρ ή sts δόνris· Μπάγ.)

Στενόμακρη κοιλάδα με χωράφια και κήπους που διασχίζεται
από το ομώνυμο μικρό ποτάμι.

Κατά τον Vasmer⁴, ο οποίος ετυμολογεί το τοπν. από την πε-
ριοχή της Κόνιτσας, το τοπν. προέρχεται ή από το αρχ. βουλγ.
дѣбрь "χαράδρα, κοιλάδα" ή από το σλαβ. **dobrѣ** "καλό".

Δόλιανη, η (st δόλian)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου⁵. Ο κάτοικος du-
l'ani'ts, dul'ani'tsa (= Δολιανίτης, Δολιανίτισσα).

Ο Λαμπρίδης χαρακτηρίζει την τοποθεσία όπου βρίσκεται το
χωριό Δόλιανη ως "φαραγγώδη"⁶ και αλλού ως "κατωφέρεια"⁷.

Ο Vasmer⁸ παράγει το τοπν. από τα σλαβ. **dolѣ** "η κοιλάδα"
και **Doljane** "ο κάτοικος της κοιλάδας". Το χωριό όμως βρίσκεται
μέσα σε μιά χαράδρα γι' αυτό η λ. **dolѣ** χρησιμοποιείται εδώ με
την αρχική της σημασία " η τρύπα, ο λάκκος, η χαράδρα"⁹. Έτσι
δικαιολογείται και η περιγραφή που δίνει ο Λαμπρίδης.

-
1. P. Skok, "Ortsnamenstudien zu De administrando imperio des Kaisers
Constantin Porphyrogenetos." **ZONF** 4 (1928) 225.
 2. Ρορονιό 160.
 3. Πβ. επίσης την παραγωγή του τοπν. **Δεβριανά** από το σλαβ. ***Дѣбрьjane** <
дѣбрь "χαράδρα" (Georgakas, **Beiträge** II 415).
 4. Vasmer 44.
 5. Το χωριό είχε μετονομαστεί σε **Νέο Αμαρούσιο**, αλλά τελευταία (1984) ε-
πανήλθε στο παλιό του όνομα .
 6. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 74.
 7. Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Ζαγορ.** Α' 34.
 8. Vasmer 31.
 9. Miklosich 47· Berneker 208· Vasmer **REW** I 358, λ. **ДОЛ**.

Από τα σλαβ. και το ρουμ. **dolină** "χοάνη της γης"¹.
Πβ. και τοπν. **Ντόλιαν** από την περιοχή του Σταρόβου (Αλβ.)².

Δούμα, η Ράχη του (st raχ t δύμα' Τσεπ.)

Ονομασία υψώματος από κάποιον Δούμα, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. περιφρ. από το κοινό ΝΕ **ράχη, η** και το επών. **Δούμας** κι αυτό από το **Ντούμας** με τροπή του **đ** > **δ** (λόγιος εξελληνισμός). Για περισσότερα βλ. στα τοπν. **Δάκκος Ντούμα** και **Ντούμα** ή **Ντούμες** (στα Ξ.Σ.).

Δράγα, η (st drάγα' Μαν.)

Τοποθεσία βαθουλωτή με μικρές επίπεδες επιφάνειες και πολλά νερά.

Το τοπν. από το εκκλ. σλαβ. **draga** "η κοιλάδα" (σερβοκρ. **drāga**, σλοβ. **drāga** "χαράδρα, μικρή κοιλάδα", σλοβ. **drāga** "ρουάι" κλπ.)³. Βλ. και τοπν. **Δραγάρι**.

Δραγάρι, το (stu δραγάρ)

Ένα από τα χωριά του Ζαγορίου στο ανατολικό του μέρος. Ο κάτοικος δραγαργότς, δραγαργότσα (= Δραγαριώτης, Δραγαριώτισσα).

Το τοπν. από το εκκλ. σλαβ. **draga** "η κοιλάδα" (βλ. προηγ. τοπν.) και τη σλαβ. κατάλ. **-ar** (ή **-arъ**) η οποία χαρακτηρίζεται ως επιθετική⁴ και ίσως προέρχεται από τη λατ. **-arius**.

1. Dicționar romîn -german, Bukurești 1963, 196.

2. **Εθνολ. Στατ.** 8.

3. Miklosich 49, λ. **draga** Berneker 212' Vasmer, **REW** I 363, λ. **доpога**.

4. Miklosich, **Stammbildungslehre** 88-9.

Ο Iordan αναφέρει¹ αρομ. τοπν. **Dragari** (<σλαβ. **draga**), σχηματισμός που είναι πιθανός, αφού τόσο στα αρομ. όσο και στα ρουμ. σχηματίζονται τοπν. με την κατάλ. **-ar(i)**².

Συγγενικά είναι και τα τοπν. τόσο του σλαβόφωνου χώρου: **Draga**³ όσο και της Ρουμανίας: **Draga, Dragva, Dragna** κλπ.⁴

Ζαβρούχο, το (stu zavručū· Βίτσ.-Π.Σ.)

Ονομασία περιοχών με χωράφια στις πλαγιές υψωμάτων, που είναι κι αυτά γνωστά με τις ίδιες ονομασίες.

Κατά τον Vasmer τα τοπν. προέρχονται από τη σλαβ. πρόθ. **za** "πίσω" και το ουσ. **vr̃h** "η κορυφή, η άκρη". Επειδή ο φωνηεντικός φθόγγος **r̃** ήταν ξένος για τους Έλληνες διευκολύνθηκε με την ανάπτυξη ενός φωνήεντος⁵.

Κατά τη γνώμη μας όμως η ανάπτυξη φωνήεντος δεν είναι απαραίτητο να έγινε στα ελληνικά, αφού στις σλαβικές γλώσσες παρουσιάζονται τύποι με αναπτυγμένο ήδη φωνήεν: αρχ. σλαβ. **vr̃chъ**, βουλγ. **vr̃h**, αρχ. ρωσ. **vr̃chъ**⁶.

Ζάγανο, το (stu záganu· Δρ.)

Τοποθεσία με χωράφια, λιβάδια και δάσος.

Η φωνητ. του τοπν. δεν ενθαρρύνει την προέλευσή του από κύριο όνομα⁷ (εάν επρόκειτο για κυριών. τοπν. θα είχε τη φωνητ.

1. Iordan, **Topon. romîn.** 48, σημ. 6.

2. Iordan, **Topon. romîn.** 412 κεξ.

3. Duridanov 228, 112, 342, 346.

4. Iordan, **Topon. romîn.** 48.

5. Vasmer 33.

6. Miklosich 384, λ. **vr̃chŭ**· Vasmer, **REW** I 190· **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 125.

7. Ο Τριανταφυλλίδης (81) αποδίδει στο επών. **Ζάγανος** τη σημασία "γεράκι κυνηγιού" και προφανώς το συνάπτει με το δάνειο προσηγορ. **ζάγανος** "το ύδριο" (βλ. Malingoudis, **Studien** 86). Ο Σαρρής πάλι (**Αττική** 129) αποδίδει το τοπν. **Ζαγάνι** στο οικογ. όνομα **Ζάγανος**. Η μορφή όμως του τοπν. της Αττικής προϋποθέτει κύριο όνομα ***Ζαγάνης**.

απόδοση **st zagan** = στου Ζάγανου με συγκοπή των πρωτογενών **u**). Γι' αυτό το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **zagonъ** "αυλάκι, τάφος"¹ απ' όπου και το αλβ. **zagan-i** "το αυλάκι, η τάφος"².

Ζάγκα, του (**st zaga**· Τζ.)

Ονομασία χωραφιού από το όνομα του ιδιοκτήτη του.

Το επών. **Ζάγκας**³ πρέπει να θεωρηθεί μητρων. από το σερβοκρ. θηλ. βαφτ. **Zaga**.

Ζαγόρι, το (**stu zagór**)

Η περιοχή Β-ΒΔ των Ιωαννίνων που καταλαμβάνει την έκταση μεταξύ των βουνών Μιτσικέλι και Γκαμήλα. Για πρώτη φορά το τοπν. Ζαγόρι μαρτυρείται από το 1321⁴.

Σύμφωνα με τον Vasmer το τοπν. αντιστοιχεί στο αρχ. σλαβ. **Zagorъje** και προέρχεται από τη σλαβ. πρόθ. **za** "πίσω" και το σλαβ. **gora** "βουνό" + την περιεκτική κατάλ. **ъje**⁵.

Κατά τη γνώμη μας όμως είναι πιθανή και προέλευση του τοπν. από την πρόθ. **za** που συντάσσεται με αιτιατική (και γενική) + τον τύπο **gory**, αιτιατ. του σλαβ. ουσ. **gora** (που είναι οξύτονο)⁶. Της ίδιας προέλευσης είναι και το αλβ. τοπν. **Zagorië** ανάμεσα από τα βουνά Mali i Lunxherise και Mali i Dhembelit⁷. Πβ. και τη σλαβ. ονομασία του Μαυροβουνίου Черногория⁸.

1. Popović 161· Meyer, EW alb. Spr., λ. zagnë.

2. Φουρύκη, Αττική 107.

3. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

4. Miklosich-Müller, Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana, Wien 1860-1890, τόμ. V 85.

5. Vasmer 33 και 306.

6. Vasmer, REW I 293· Er. Berneker, Slavische Chrestomatie, Strasbung 1902, στο γλωσσάρι (σελ. 413-440).

7. Philippson II 76· Soustal 278.

8. Vasmer, REW III 326.

Ζαλούκη, η Σκάλα του (st skála t žalúk' · Καπ.)

Τοποθεσία απέναντι από το νεκροταφείο της Μπάγιας, όπου υπάρχει σκάλα με καλντερίμι. Το επών. δε σώζεται σήμερα στο χωριό και δεν υπάρχει σχετική πληροφορία που να δικαιολογεί την ονομασία του τόπου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Ζαλούκης** κι αυτό από το βουλγ. жалѣк, - лка, - лко "κακόμοιρος, αξιολύπητος, δυστυχής // αποκρουστικός"¹ (< σλαβ. жалъ "η δυστυχία, η λύπη"²).

Ζάμπουτη, η (st zábut' Βίτσ.)

Περιοχή στα πλάγια της θέσης Βουνό με χωράφια.

Σύμφωνα με τον Vasmer το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. **žaba** "βάτραχος" και εξηγείται ως "τόπος με βατράχια"³.

Κατά τη γνώμη μας το τοπν. σχηματίστηκε από το κύριο όνομα *žabota που προέρχεται από το **žaba** "βάτραχος"⁴ + την κατάλ. -ota με την οποία σχηματίζονται στα σλαβ. κύρια ονόματα από προσηγορ. που δηλώνουν ζώα: π.χ. **Osota** (< **osa** "σφήκα" + κατάλ. -ota), *рѣсota (< рѣсѣ "σύλος" + κατάλ. -ota), *вѣлкota (< вѣлкѣ "λύκος" + κατάλ. -ota) κλπ.⁵.

Ζνιάνι, το (stu ždán' · Βραδ.)

Ονομασία στενής λωρίδας γης χωρίς βλάστηση με κοκκινωπό αργιλλώδες χώμα, όπου υπάρχουν σπηλιές.

Το τοπν. πρέπει να προέρχεται από το σλαβ. **zъdъ** "κοκκινωπό χώμα"⁶ + την κατάλ. -anjъ⁷. Η ονομασία από το χρώμα του εδάφους.

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 273.

2. Vasmer, REW I 410.

3. Vasmer 34.

4. Βλ. και τοπν. Ζάμπιακας.

5. Malingoudis, Studien 79· Kiparsky 251.

6. Miklosich 405, λ. zǐd-.

7. Miklosich, Stammbildungslehre 126.

Ζντράλη, του (st zdrál' · Στ.)

Τοποθεσία όπου ένας καρβουνιάρης από το Παλιοσέλι με το όνομα Ζντράλης είχε το καμίνι του.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Ζντράλης** κι αυτό από το σερβ. **ždral** ή **ždralj** "ο γερανός"¹.

Ζοργιάνι, το ή Ζοργιάνια τα (stu zurǵān - sta zurǵānà· Καμν.)

Ονομασία θέσης με χωράφια και αμπέλια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο από το επώνυμο **Ζοργιάνος**² το οποίο συναντιέται ήδη σε πράξεις βυζαντινών χρόνων³. Ο Αραβαντινός⁴ αναφέρει από την περιοχή Κουρέντων κυριών. τοπν. με τον τύπο του **Ζωργιάννου**. Η γραφή του επων. με **-νν-** υποδηλώνει τη συσχέτισή του με το βαφτιστ. **Ιωάννης-Γιάννης-Γιάννος** η οποία πρέπει να αποκλειστεί αφού λείπει στην υποτιθεμένη σύνθεση **Ζόρος + Γιάννης** το συνθετικό φωνήεν, όπως εμφανίζεται στα σύνθετα επων. **Ζωρογιαννίδης, Κοντογιάννης** κλπ. Γι' αυτό θεωρούμε το επών. ως μια σλαβ. παραγωγή με την κατάλ. **-jani**⁵ ή από εθνικό (< τοπωνύμιο **Zorēs**⁶ και **Ζόρι** ή **Ζόρες** [στη Γορτυνία] + κατάλ. **-jane**) ή από το επών. **Ζόρος** (βλ. τοπν. 'Αγκουρλου αλ Ζόρου στα Ξ.Αρ) και την κατάλ. **-jane**, αφού είναι γνωστό πως με την παραπάνω κατάλ. σχηματίζονται εθνικά ή ονόματα δηλωτικά πατριών (π.χ. **Μπλεμιάνοι, Καλλιάνοι, Κολλιάνοι** κλπ.)⁷.

1. Miklosich 410, λ. **žeravī**· Vasmer, REW I, 432, στο λ. **жyрaвнлѣ**.

2. Βλ. ΟΤΕ Αθ. στα επών. **Ζωργιάνος, Ζοργιάννος** και **Ζοργιάνος**.

3. Σαρρή, **Αττική** 129-130.

4. Αραβαντινού, **Χρονογραφία Β'** 328.

5. Vasmer 302.

6. Π. Φουρίκη, "Συμβολή εις το τοπωνυμικόν της Αττικής." **Αθηνά** 42 (1930) 120-21.

7. Βλ. Vasmer 303.

Ζουνάγκα, η (st zunága· Τσερβ.)

Τοποθεσία με μικρά βραχώδη υψώματα στη άκρη του χωριού.

Το τοπν. από το βουλγ. зона (zona) και zuna "η ζώνη, το ζωνάρι"¹ και τη βουλγ. μεγεθунт. κατάλ. -(j)aga².

Πβ. και τα τοπν. **Ζουνάγκα, η** "μεγάλο στεφάνι με σπηλιά" (Ασπροπόταμο)³, **Ζωνάκια, η** "ονομασία μικρού συνοικισμού που η περιοχή του χρησίμευε παλιότερα ως θερινή διαμονή των κτηνοτρόφων. Έχει έδαφος ομαλό και σχηματίζει μικρή κοιλάδα που απολήγει σε βράχους" (Χουλιαράδες)⁴, **Ζιουνάκια, τα** "τοποθεσία σε πετρώδη πλαγιά στην αρχή της χαράδρας του Μπισδένη"⁵. Ταυτόσημα με τα παραπάνω είναι τα ελλην. αρχής ζαγορήσια τοπν. **Ζωνάρι, Μέγα Ζωνάρι, Ζωνάρια.**

Κάγκινη, η (ză gág'ın· Τσεπ.)

Ονομασία ομαλής πλαγιάς, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. από το βουλγ. επίθ. καкиη (-а, -о) "αυτός που ανήκει στη μεγάλη αδελφή" (<кака "η μεγαλύτερη αδελφή")⁶ με τροπή στα ελλην. του αρχικού **к** > **γ** στη συμμορφωτά με το άρθρο και του **г-к** σε **γ-γ** (αφομοίωση).

Κανέτση, του (st kanétš· Λιασκ.)

Ενν. τα χωράφια που ήταν ιδιοκτησία του Κανέτση.

Το επών. Κανέτσης (και Κανέτσιος)⁷ από το σλαβ. коньсь

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 347.

2. Μηνά, Μεγέθυνση 16, σημ. 1.

3. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 50.

4. Σούλη, Χουλιαράδες 229.

5. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 437.

6. Βουλγαροελλ. Λεξ. 428, 427.

7. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ. Κατά τον Σταμνόπουλο τα επών. Κανέτσιος και Κανέτσος προέρχονται από το Κάνος + κατάλ. -έτσος (σελ. 142).

"το τέλος, το άκρο" (βουλγ. **konec** "το τέλος// η κλωστή", σερβοκρ. **konac**, σλοβ. **konac**, ρωσ. **конец** κλπ.) συγγενικά προς το λατιν. **recens** και το ελλ. **καινός**¹ με απόδοση των σλαβ. φθόγγων Ъ > ελλ. **έ**, Ъ > ελλην. **ι** και **ο** > ελλ. **α**²

Κουτούνιστα, η (sn gatúňšta· Βραδ.-Λεσν.)

Τοποθεσία λίγο έξω από το χωριό, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, παλιά ήταν χωριό (Βραδ.)· τόπος με χωράφια (Λεσν.).

Το τοπν. από το βουλγ. **katunište** "θέση όπου κατασκηνώνουν οι τσιγγάνοι" ή το σερβοκρ. **katunište** "τοποθεσία πάνω στα βουνά όπου βόσκουν και αρμέγονται τα πρόβατα"³ κι αυτά από το σλαβ. **katunŭ** + την κατάλ. **-ište** (βλ. τοπν. **Κατούνες**, οι στα Ε.Λ.).

Η λ. ως τοπν.: βουλγ. **Katuništa**⁴ και **Κατούνιστα** (Τριφυλία)⁵ και **Κατούνιστα**⁶.

Κατσαρά, του (st katšará· Δεμ.)

Ενν. το χωράφι.

Το επών. **Κατσαράς** (και **Κατσαράς**)⁷ από το βουλγ. **кацар** "ο βαρελάς, ο βαρελοποιός"⁸. Λιγότερο πιθανή η προέλευση του επών. από το τουρκ. **kaçar** "ο δραπέτης, ο φυγάς"⁹.

Κλινοβός, ο (stun glinunó· Πάπ.)

Περιοχή προς Β του Μεγ. Παπίγιου.

1. Miklosich 115· Vasmer, REW I 613.

2. Vasmer 267, 278 κεξ.· Weigand 13, 17 κεξ.

3. Berneker 494.

4. Meyer, EW alb. Spr. 183, στο λ. katunt-di.

5. Georgacas - McDonald 153.

6. Π. Γρύσου, "Δασική Λαογραφία." HE 19 (1970) 69.

7. Τριανταφυλλίδης 79.

8. Βουλγαροελλ. Λεξ. 443.

9. Heuser-Ševket 302.

Για την προέλευση του τοπν. ο Vasmer¹ διατυπώνει αμφιβολία αν αυτό προέρχεται από το σλαβ. **klinъ** "η σφήνα"² ή από το επίσης σλαβ. **klenъ** "το σφεντάμι"³, ενώ ο Γεωργιάδης⁴ πιστεύει πως πρέπει να αποκλειστεί η προέλευσή του από το **klenъ** και ότι το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το **klinъ**.

Η τελευταία σλαβ. λ. **klinъ** υπάρχει ως προσηγορική στα ρουμ. με τον τύπο **clin** "η τσόντα"⁵ και στα αρομ. με τον τύπο **clín** "πτύχη// σφήνα// διάθεση, κλίση"⁶.

Πβ. και τα τοπν. **Κλινοβός** "όνομα περιοχής και χωριού" (Καλαμπ.), όπου και **Μονή Κλινοβού**, **Κλινοβός** "όνομα ποταμού που πηγάζει από τα Μετέωρα και χύνεται στον Πηνειό" (Θεσσ.), **Κλινοβός** "όνομα συνοικισμού" (Δάρισα), **Κλίνοβα**, η "όνομα χωριού" (Ήπ.)⁷ και **Κλεινοβός**, ο "ονομασία χωριού" (Ασπροπόταμο)⁸.

Κονίσκας, της (sts kunískas' Ντομπρ.)

Ενν. το ρέμα της Κ.

Το τοπν. από το σλαβ. **konĭ** "το άλογο"⁹ και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. **-ъska** (για το θηλ.)¹⁰.

Η λ. δίνει τοπν. τόσο στον ελληνόφωνο χώρο: **Κόνισκα** (Αιτωλοακαρν.), **Κονισκός** (Θεσσ.), όσο και στο σλαβόφωνο: **Konjsko**, **Konjska Krasta** (γιουγι.Μακεδ.), **Konska** (Βουλγ.), το ταυτόσημο υδρων. **Konjska reka** (2 φορές στη Σερβία), **Konjski Potok**, **Konjiška ves**, **Konjiško**, **Koniska glava** (σλοβ.) κλπ.¹¹.

-
1. Vasmer 91.
 2. Berneker 519.
 3. Berneker 512.
 4. Γεωργιάδης, Πελοπόννησος 402 κεξ.
 5. Κοτολούλης 122.
 6. Parahagi 372.
 7. Γεωργιάδης, Πελοπόννησος, όπ.
 8. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 123.
 9. Miklosich 128.
 10. Malingoudis, Studien 54.
 11. Malingoudis, Studien 54' Zaimov 110.

Κοντίνοβα, η (zā gundínuva· Δ.)

Ονομασία ομαλών επίπεδων επιφανειών, όπου παλιά υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το κύριο όνομα **Go-dinъ**, συγκεκριμένος τύπος των βαφτ. **Godi-slav, Godi-mir, Godi-bratъ**, και την ανδρων. κατάλ. **-ονα**. Το κύριο όνομα **Godinъ** προέρχεται είτε από το ρ. **goditi** "είμαι ευχάριστος, αρεστός" είτε από το επίθ. **godъnъ** "ο κατάλληλος"¹.

Με το παραπάνω σλάβ. κύριο όνομα πρέπει να σχετιστούν και τα ελλην. επών. **Γκοντίνας, Γκοντίνος, Κοντίνης, Κοντινάκης, Κοντινόπουλος**². Φυσικά, δεν μπορεί να αποκλειστεί ο σχηματισμός του προσωνυμίου και του τοπν. από Έλληνες, αφού είναι γνωστό πως η ανδρων. κατάλ. **-ονα** έγινε παραγωγική στα ελληνικά: **Μάνθοβα, Νάσιουβα, Παύλουβα** κλπ.³.

Πολυάριθμα στις σλαβικές γλώσσες τόσο τα προσων. όσο και τα τοπν.⁴.

Κοπιτσίνες, οι (stъ kuritsínis· Μεσ.)

Τοποθεσία όπου παλιά σιταροχώραφα όχι τελείως επίπεδα.

Το τοπν. από το σλαβ. **korъ** (βουλγ. **κοπα** "η θημωνιά", **korec** "ο γήλοφος" κλπ.)⁵ + την υποκορ. κατάλ. **-ica** > **korica** (πβ. πολ. **κοριέ**, ανατολ. σερβικά **κοριέ** "ο σωρός", **κοργά** "σωρός", ρωσ. **korica** "σύνορο, ένδειξη συνόρου"⁶) + σλαβ. κατάλ. **-ina**, η οποία πρέπει να έχει περιεκτική σημασία, όπως δηλώνεται στα τοπν. **Βοστίνα** < **vostina** "μελισσότοπος", **Μουκοβίνα** < **Bukovina** "τόπος με

1. Malingoudis, Studien 42.

2. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

3. Μπόγκας 1 145.

4. Malingoudis, Studien, ό.π.

5. Miklosich 129· Βουλγαροελλ. Λεξ. 476.

6. Miklosich ό.π.

βαλανιδιές" κλπ.¹.

Η λ. από τα σλαβ. ως προσηγ. στα ρουμ. **kopitsă** "η αχυροθημωνιά"², στα αρομ. **cupiṭă, coră** ή **căpiṭă** "σωρός// θημωνιά"³ και στα αλβ. **karicë-a** "το φέσι// το δεμάτι του σιταριού// ο σωρός"⁴.

Κοπρίγκος, ο (*stun guprīgu*· Πάπ.)

Ονομασία περιοχής προς Β του Μεγ. Παπίγκου με μεγάλες πέτρες δασωμένης με δέντρα που είναι γνωστά στη περιοχή με τα ονόματα σιούμος, και μουρτζίνος.

Το τοπν. από το σλαβ. **korṛŭ** "το άνηθο"⁵ (βλ. και τοπν. **Κοπρινίτσα**) και τη σλαβ. κατάλ. **-igrъ**⁶.

Κοπρινίτσα, η (*zđ guprinit̑sa*· Γρεβ.-Ντρ.)

Ονομασία δάσους στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Γρεβενίτι και Ντρεστενίκο.

Το τοπν., που αναφέρεται ήδη στο Χρονικό του Μορέως⁷, σχετίζεται από τον Vasmer⁸ και τον Ρορονιό⁹ με το σλαβ. ***koprivъnica** και ερμηνεύεται ως "τσουκνιδότοπος" (< σλαβ. **kopriiva** "τσουκνίδα"¹⁰),

-
1. Vasmer 304 και 24, 41· ας σημειωθεί εδώ ότι η κατάλ. **-ina** συναντιέται και στα ιταλικά (διαλεκτ.) με περιεκτική σημασία (Battisti-Alessio 1973, στο λ. **-ina**⁵).
 2. Miklosich, ό.π.
 3. Parahagi 411, 380 και 340.
 4. Γκίνης 184.
 5. Miklosich 129.
 6. Miklosich, *Stammbildungslehre* 282.
 7. Έκδ. Π. Καλονάρου, στίχ. 5302 "στην Κοπρονίτσαν έσωσαν πλησίον της Αρκαδίας" και στίχ. 5316 "κ' εδιάβησαν στον πρίγκιπα εκεί στην Κοπρινίτσα".
 8. Vasmer 154.
 9. Ρορονιό 162.
 10. Τη σλαβ. λ. **kopriiva** ο Miklosich (129) τη θεωρεί συγγενική προς το σλαβ. **korṛŭ** "το άγριο άνηθο" απ' όπου τα **kopriiva, kporiiva** (νεοσλοβ.), **korṛr**, **kopriiva** (βουλγ.), **kopar, kopriiva** (σερβ.) κλπ.

ενώ ο Georgacas¹, ο οποίος αναφέρει και δεύτερο τοπν. **Κοπρινί-
τσα** (Τριφυλία), το αποδίδει στο προαλβανικό *koprinitsë* (πβ.
στον Ρορονιέ² και αλβ. τοπν. **Kopriva** από τα σλαβ.).

Το τοπν. συναντιέται και στην περιοχή της Κόνιτσας ως **Κο-
πραινίτσα** και σχετίζεται εσφαλμένα με τη λ. **κόπρος**³.

Κοσνίτσα, η (zǎ gušnít'sa· Δρ.)

Ονομασία υψώματος.

Από το βουλγ. (και σερβοκρ.) **КОШНИЦА** "το καλάθι, η κανί-
στρα, το κοφίνι" < σλαβ. εκκλησ. *kosnica* "η κυψέλη"⁴. Από τα
νοτιοσλαβ. η λ. και στα ρουμ. **coșnița** "το κανίστρι, το πανέρι"⁵.

Το τοπν. και στην Αλβανία: **Κοσνίτσα** (περιοχή Κοριτσάς)⁶.

Κοστίλοβο, το (stu kustíluvu· Σκ.)

Παλιότερα υπήρχε αμπελότοπος· σήμερα το μέρος είναι δασωμένο.

Το τοπν. από το ουδ. του βουλγ. επιθ. **КОСТЕЛИВ-а-о** "ο κοκ-
καλιάρικος//ο σκληρός" και ιδιαίτερα από **КОСТЕЛИВ ОРЕХ** "είδος κα-
ρυδιάς"⁷ με τροπές του *e > i* (βόρ. φωνηεντισμός) και του *i > o*
(από γειτνίαση με το *v*) και ανέβασμα του τόνου στα ελληνικά.

Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. **costenliv** "λιπόσαρκος// στρυφο-
κάρυδο"⁸.

-
1. Georgacas, "Greek places names.", *BzN* 16 (1965) 92· Georgacas-McDonald 122, 329.
 2. Ρορονιέ 189.
 3. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα**, *HX* 12 221.
 4. **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 482· Ρορονιέ 26.
 5. Κοτολούλης 145.
 6. **Εθνολ. Στατ.** 1913 6· Seliščev 247.
 7. **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 480· Miklosich 133-134, λ. *kostī*· Berneker 583.
 8. *Parahagi* 382.

Κότρινα, τα (sta kótrina' Καπ.-Κουκ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Καπεσόβου και Κουκουλίου, όπου άλλοτε ήταν αμπέλια. Σήμερα χωράφια και δάσος.

Το τοπν. από το σλαβ. *krotŭ* "ο ήμερος" (από το ρ. *krotiti* "εξημερώνω, καταπραΰνω"¹) και την κατάλ. -ѣпъ² με μετάθεση του *г*. Ο πληθ. ουδ. γένους αναλογικά προς τα αμπέλια, χωράφια κλπ., στα ελληνικά.

Κούγια, του (st kýgá' Λιασκ.)

Τοποθεσία με λιβάδια, ιδιοκτησία του Κούγια.

Το επών. **Κούγιας** κατά τον Τριανταφυλλίδη από το σλαβ. *kuja* "πεταλωτής". Διγότερο πιθανή η προέλευση του επων. από το σερβ. *kuja* "η σκύλα"³.

Κουκουρούτζος, ο (stun gukurŭndzu' Λ.-Λεσν.-Τσερν.)

Τοποθεσία κοντά στο ποτάμι όπου παλιά έσπερναν καλαμπόκι (Λ.)' περιοχή με χωράφια (Λεσν.)' ονομασία υψώματος (Τσερν.).

Το τοπν. από το βουλγ. *кyкypyз* "το καλαμπόκι", λέξη που βρίσκεται σ' όλες σχεδόν τις σλαβικές γλώσσες με τους τύπους : σερβοκρ. *kukuruz* (και σποραδικά *kokuruz*), σλοβ. *kukuruza*, *ku-korica*, μικρορωσ. *kukuru(d)z*, *kukuru(d)za*, ρωσ. *кyкypyзa*, πολ. *kukuru(d)za*⁴. Σύμφωνα με τον Fr. Miklosich⁵ η λ. προέρχεται α-

1. Miklosich 142' Vasmer, REW I 668.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre* 145. για ανάλογους σχηματισμούς σε ελλην. τοπν. βλ. Malingoudis, *Studien* 42 (λ. Godinja), 91 (Prosinova) και 111 (λ. Tatinica).

3. Τριανταφυλλίδης 79.

4. Berneker 640-41' Vasmer, REW I 686.

5. Fr. Miklosich, *Die türkische Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen* I, 334.

πό το οσμανικό **kokoros**. Κατά τον Berneker¹ η αρχή της λ. δεν είναι γνωστή. Όπως παρατηρεί ο ίδιος, το καλαμπόκι μεταφέρθηκε με τους Βενετούς από την Αμερική και γνώρισε μεγάλη διάδοση στις χώρες γύρω από τον Δούναβη². Η λ. ως προσηγ. επίσης στα ρουμ. **cucuruz**³, στα τουρκ. **kokoroz**⁴, στα ουγγρικά **kukuricza** και **kukoricza**⁵ καθώς και στα ελλην., όπου **κοκκοροετσά**, η και **κοκκορρέτσα** "το φυτό *Pistacia terebinthus*"⁶, **κοκκοροετσιά**, η "πιστακία η τερέβινθος"⁷ και το Ηπειρωτ. **κουκουρέτσίου**, ο "θαμνοειδές φυτό, η κοκκορεβιθιά"⁸. Οι τύποι των ελλην. προσηγορικών προέρχονται από παρετυμολογία προς το κοινό ΝΕ **κοκκορέτσι**.

Η λ. απαντά και ως τοπν.: **Κουκουρέτσα** (Παρνασσίδα), **Κουκουρέτσιζα** (Αττ.)⁹, **Κοκκοροετσιά** (Κέως)⁷ και **Κουκουρέντζος** (Χουλιάρδες Ιωάνν.)¹⁰.

Κούλιστες, οι (st̩s kúl̩stis̩ Πάπ.)

Περιοχή Δ του Μεγ. Παπίγκου στα σύνορα με την Κλειδωνιά, όπου παλιά αμπέλια. Τόπος χαμηλός και βαθύς.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το βουλγ. **кълпест**, -а, -ο "ο κοικινωπός// ο ντορής, το άλογο με κόικινη τρίχα"¹¹ με στένωση του **e > i** και συγκοπή του δευτερογενούς **i**.

-
1. Berneker, 640-641.
 2. Για τη διάδοση της λ. στις χώρες της Βαλκανικής βλ. Chr. Holliol̩ev, "Sprachgeographische Betrachtungen in den Balkansprachen." Zeitschrift für Balkanologie 15 (1979) 40 κεξ.
 3. Dicționar rom̩n-german, București 1963 156.
 4. Heuser-Şevket 350.
 5. Berneker, ό.π.
 6. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 24.
 7. Θωμοπούλου, Κέως 102.
 8. Μπόγκας 1 180.
 9. Κόλιας 130.
 10. Σούλη, Χουλιάρδες 238.
 11. Βουλγαροελλ. Λεξ. 494.

Κούμιτσες, οι (stɛs kúmtɛsis· Καβ.)

Ραχούλες με τριμμένη γαλαζόπετρα, δασωμένες με κέδρα.

Το τοπν. από το βουλγ. кумица "η κουμπάρα" (кумов-а-ο "ο κουμπάρου" куметво "η κουμπαριά")¹. Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. τοπν. **Κουμπάρες, οι** στο βουνό Παναχαϊκό, στο δρόμο προς τα Καλάβρυτα (Αχαΐα), όπου, σύμφωνα με την παράδοση, "ο κουμπάρος έβαλε βουλή να ντροπιάσει την κουμπάρα και μαρμάρωσε, όλο το συμπεθεριό". Η λαϊκή φαντασία βλέπει στους παρακείμενους γηλόφους και τις αλλεπάλληλες πέτρες, το γύφτο με το νταούλι, το συμπεθεριό και τον κουμπάρο με την κουμπάρα².

Κουπίνοβες, οι (stɛs kúpínovis· Π.Σ.)

Τοποθεσία με χωράφια.

Το τοπν. από το σλαβ. **кърина** "το μούρο"³ (και βουλγ. кърпина "η βατομουριά, η βατσινιά// το βατόμουρο"⁴) και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. **-ονο, -ονα, -ονο**⁵. Πβ. επίσης το σλαβ. **къриново**, και το σερβοκρ. **купиново**⁶. Από τα σλαβ. η λ. ως προσηγορ. και στα αρομ. με τον τύπο **çárinçá** "το ώριμο μούρο"⁷.

Η λ. και ως τοπν. στις σλαβόφωνες περιοχές: **Карина, Купиниште** (γιουγκοσλ. Μακεδ.), **Кърinata, Къриново strane** (Βουλγ.), το αρχ. σερβ. **Купиново** (από το 1496), τα σερβοκρ. **Купинѣникъ, Купинovac** κλπ.⁸, από την Αλβανία τα τοπν. **Каринова** (στις περιοχές

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 495.

2. Λαογραφία 8 (1921-25) 512.

3. Ρορονίç 294.

4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 499.

5. Miklocich, Stammbildungslehre 229.

6. Ρορονίç 294.

7. Ραπαηαγι 339.

8. Μalingoudis, Studien 59-60.

Berati και Shkrapari)¹ και από τη Ρουμανία Cîmpina, Cîmpinița².

Κούστα, η (zd gúšta· Μακρ.-Σκ.) - Κούστες, οι (sts kúštis· Καλ.)

Ονομασία δασωμένου υψώματος στα σύνορα των κοινοτικών περιοχών των χωριών Μακρίνη και Σιαμνέλι· πλαγιά με κοκκινόχωμα, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια (Καλ.).

Το τοπν. από το βουλγ. κѣша "οικία, καλύβα// καταφύγιο// ο χώρος μέσα στην καλύβα, όπου βρίσκεται η φωτιά" < αρχ. βουλγ. **košta**, αρχ. σλαβ. **kašta** "η σκηνή", ρωσ. куша κλπ.³.

Πβ. και επών. **Κούστας**⁴, τα κυριών. τοπν. **laka kušta** "του Λάκα-Κούστα", **ljikja kušta** "του Λίγια Κούστα" από την Πελοπόννησο⁵ και τα ταυτόσημα ελλην. αρχής επών. **Καλύβας, Καλύβης**⁶ κλπ. (Βλ. και τοπν. **Κούστα Σίδηρη-Ξ.Αλ.**).

Κουστέρο, το (stu kušterpu· Λ.)

Ομαλή επίπεδη επιφάνεια με χωράφια, όπου έσπερναν και σπέρνουν βρίζα.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. **koštrěva** "είδος κεχριού" η *alopecurus pratensis*⁷ με παρετυμολογική επίδραση του αρομ. επιθ. **sterpu, stearpă** "στέρφος, άγονος", αφού η ονομασία του τόπου, σύμφωνα με τους πληροφορητές μου, οφείλεται στο γεγονός ότι "εκεί πήγαιναν τα στέρφα πρόβατα". Ας σημειωθεί επίσης ότι το

1. Seiner, Ergebnisse 93.

2. Iordan, Topon. romîn. 505.

3. Βουλγαροελλ. Λεξ. 501· Miklosich 128, λ. **konšta**· Berneker 603· Vasmer, REW I 710.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Georgacas-McDonald 322, 326.

6. Αντιχάρισμα 171, 172.

7. Miklosich 134, στο λ. **kostirũ**· Berneker 584.

φυτό *alopecurus pratensis* είναι "εκλεκτόν κτηνοτροφικόν είδος καλλιεργούμενον ενιαχού της Ευρώπης"¹.

Κουστρίβι, το (*stu kuštriv' I.*)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια· σήμερα ο τόπος είναι δασωμένος.

Φυτών. τοπν. από το βουλγ. *koštrěna* "είδος κεχριού" η *alopecurus pratensis*² (βλ. και τοπν. **Κουστέρπο, το** - Ε.Σ.). Πβ. και το ελλην. προσηγ. **κοστρέφα**, η "κέγχρος η πρασινανθή"³.

Λάγκες, οι Μεγάλες (*stɤ miɣális láɣis' Καβ.*)

Τοποθεσία με λιβάδια και χωράφια κοντά στο ποτάμι, όπου καλλιεργούσαν φασόλια γίγαντες.

Κατά τον Vasmer⁴, ο οποίος αναφέρει τοπν. **Λάγκα** από τις περιοχές της Πρέβεζας, της Φλώρινας και της Καστοριάς, το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. *lǫka* (πβ. το εκκλησ. σλαβ. *lǫka* "ο κόλπος της θάλασσας // κοιλάδα // λιβάδι" και το βουλγ. *лѣка* "κάμψη, κύρτωση, στροφή // λιβαδότοπος // βοσκή σε χαμηλό μέρος ποταμού", σερβοκρ. *luka* "λιβάδι" κλπ.⁵) με τροπή του σλαβ. ρ > ελλ. α + έρρινο⁶.

Λάγκες, οι Μικρές (*stɤ mkres láɣis' Καβ.*)

Ονομασία περιοχής που συνορεύει με την προηγούμενη τοποθεσία και έχει την ίδια εδαφολογική διαμόρφωση. Η ονομασία του τόπου σε αντιδιαστολή προς τις Μεγάλες Λάγκες (βλ. τοπν. παραπάνω).

1. Καββάδας 291-292.

2. Miklosich 134, λ. *kostirŭ* Berneker 584.

3. ΜΕΕ.

4. Vasmer 63, 193.

5. Berneker 739' Meyer NS II 37' Βουλγαροελλ. Λεξ. 523.

6. Vasmer 273' Weigand 23.

Λεπενό, το (stu lipinó· Καμν. - Στ.)

Ονομασία υψώματος στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Καμνιά και Στολοβό δασωμένο με βαλανιδιές.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. *lepenъ* " το φύλλο // το κουρέλι / το κομμάτι" (πβ. και βουλγ. *lepen* "το φυτό κώνιο")¹. 'Αγνωστη η αιτία που συντέλεσε στην ονομασία του τόπου.

Λεγκίνα, η (st ligína· Τζ.)

Ονομασία βαθουλωμένης περιοχής με νερά και πυκνό δάσος από μεράντζες, λεφτοκαρυές, γράβους και έλατα.

Το τοπν. από το σλαβ. *legin* "είδος δοχείου // η λεκάνη", λ. η οποία προέρχεται από το τουρκ. **legin* και πρέπει να σχετιστεί με τα αλβ. *lëgën, lëjëñ*, ρουμ. *lighean* και το ελλ. *λεκάνη*, η².

Λέπιανη, η (st lérchan· Δεμ.)

Τοποθεσία με μικρούς κήπους και χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. *lêpъ* "ωραίος, αρμόζων, ευπρεπής" (πβ. νεοσλαβ. *lêp* "ωραίος", βουλγ. *lêp*, σερβ. *li-jer* κλπ.)³ και τη σλαβ. επιθ. κατάλ. *-êñъ* (= *-janъ*) με την οποία σχηματίζονται επίθετα που σημαίνουν ό,τι και το θέμα του επιθέτου⁴.

Για την απόδοση του σλαβ. φθόγγου *ê* με *ε* ή *-ια* στα ελληνικά βλ. Vasmer 269 και Malingoudis Studien 136 κεξ.

1. Miklosich 165· Berneker 701· Vasmer, REW II 31.

2. Berneker 699· Vasmer, REW II 24· Meyer, EW alb. Spr. 234.

3. Miklosich 178, λ. *lǐp-*· Berneker 711· Vasmer, REW II 33.

4. Miklosich, Stammbildungslehre 128· Malingoudis, Studien 109.

Λεσινίτσα, η (st lišníτsa)

Ονομασία του σημερινού χωριού Βρυσοχώρι στο βορειότερο άκρο της περιοχής του Ζαγορίου. Ο κάτοικος lišniτξότs, lišniτξότsa (Λεσινιτσιώτης - Λεσινιτσιώτισσα). Το χωριό αποτελεί το δυτικό σύνορο της περιοχής του Ζαγορίου όπου ακόμα και σήμερα μιλιέται η αρομουνική.

Ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει το χωριό με τον τύπο Λέσνιτσα και την ερμηνεία ως "λεπτοκαρυώνα".

Ο Vasmer² το ταυτίζει με το βουλγ. Lěsnica, τα συχνά σερβοκρ. και σλοβ. Lešnica και παραθέτει τη γνώμη του Weigand που συνδέει τα τοπν. με το βουλγ. lěšnic "θαμνώδης λεφτοκαρυά".

Πράγματι πρόκειται για ένα τοπν. που συναντιέται σε όλες τις σλαβ. γλώσσες, μαρτυρείται από το β' μισό του 14. αι.³ και προέρχεται από έναν βασικό τύπο lěšnica < lěsk-ъn-ica που είναι ουσιαστικοποιημένο επίθετο από το ουσ. lěska "φουντουλιά"⁴.

Το τοπν. συναντιέται επίσης με τον τύπο Λεσνίτσα στην Κόνιτσα (Καστάνιανη)⁵, στην Αλβανία με τους τύπους Lešniža (κοντά στους Αγίους Σαράντα)⁶, Λεσνίτσα (στον καζά Σταρόβου) και Άνω και Κάτω Λέσνιτσα (στον καζά Δελβίνου)⁷ και στα σλαβόφωνο χώρο: Lešnica ως υδρωνύμιο του Βαρδάρη (5 φορές)⁸, σερβοκρ. Lešnica, Lješnica, σλοβ. Lešnica, αρχ. σλαβ. Lěšnica, τσεχ. Lešnice⁹.

1. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α' 34.

2. Vasmer 39.

3. Duridanov 39.

4. P. Skok, "Ortsnamenstudien zu De administrando imperio des Kaisers Constantin Porphyrogennetos." ZONF 4 (1928) 234' Popović 159.

5. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα 12 232.

6. Soustal 194.

7. Εθνολογ. Στατ. 8, 13' βλ. και Seliščev 233, 241, 296.

8. Duridanov 39, 47, 49, 245, 278.

9. Duridanov 39.

Λιάσκας, (ο Λάσκος) της ([stu láku] ts Íáskas' Λεσν.)

Ονομασία λαγκαδιού δασωμένου με οξιές.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. **λάσκος** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το σλαβ. **lěska** "ο στύραξ, το στουράκι"¹ με τροπή του σλαβ. ě > ελλ. ια. Πβ. και τα βουλγ. **lěská**, σερβοκρ. **lijěska** καθώς και τα συχνά σερβοκρ. τοπν. **Leska**, βουλγ. **Lěska**², όπως και το επών. **Λιάσκας**³.

Λιασκοβέτσι, το (stu Íaškunéts)

Παλιά ονομασία του σημερινού χωριού Λεφτοκαρυά. Ο κάτοικος **Íaškunítzsnós**, **Íaškunítzsní** (= Λιασκοβετσινός, Λιασκοβετσινή). Στο χωριό υπήρχαν και υπάρχουν πολλές άγριες λεφτοκαρυές.

Τόσο ο Vasmer όσο και ο Γεωργανάς⁴ ετυμολογούν το τοπν. από το αρχ. σλαβ. ***Lěskonъcъ** (<lěska "ο στύραξ // η θαμνώδης λεφτοκαρυά") εγκλησ. σλαβ. **lěskonъ**. Πβ. και τα τοπν.: βουλγ. **Lěskovec**, σερβοκρ. **Leskonac**, σλοβ. **Leskovec**⁵ και ρουμ. **Lescovița**⁶. Για την τροπή του σλαβ. ě σε ελλην. ια βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

Λιασκοβέτσι, το (stu Íaškunéts' Πάπ.)

Ονομασία καλλιεργήσιμης άλλοτε περιοχής προς Β του Μεγ. Παπίγκου, όπου, σύμφωνα με τον Λαμπρίδη⁷, υπήρχε χωριό· σήμερα στην

1. Miklosich 167' Berneker 713.

2. Vasmer 39' Γεωργανάς, Πελοπόννησος 399.

3. ΟΤΕ Αθ. (25 φορές).

4. Vasmer 39,218' Γεωργανάς, Πελοπόννησος 400.

5. Popović 165, 294' για το παραπάνω φυτόν. τοπν. βλ. Mladenov 142 και Vasmer, *Schriften* 929, όπου δικαιολογείται η προέλευση του ελλ. τοπν. από τον βουλγάρικο τύπο του ονόματος και όχι από τύπο άλλης νοτιοσλαβικής γλώσσας.

6. Jordan, *Topon. romîn.* 49-50 και 477.

7. Λαμπρίδου, *Αγαθοεργήματα* 4.

περιοχή υπάρχουν υπολείμματα κτισμάτων. Λεφτοκαρυές όσο θυμούνται, οι χωριανοί δεν υπήρξαν ούτε υπάρχουν. Σύμφωνα με την παράδοση στο χωριό αυτό είχε εγκατασταθεί πληθυσμός από το χωριό Λιασκοβέτσι (σημερινή Λεφτοκαρυά). Βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

Λιάσου, το (stu Iásu· Γρεβ.)

Ονομασία συνοικίας του χωριού Γρεβενίτι. Σύμφωνα με την παράδοση η συνοικία οφείλει την ονομασία της σε έναν Αλβανό που είχε έρθει, διωγμένος για κάποιο έγκλημα από την Αλβανία, με τα τρία παιδιά του και είχε εγκατασταθεί στην άκρη του χωριού, κοντά στο δάσος.

Νομίζουμε πως η παράδοση είναι υστερογενής, φτιαγμένη από τους Αρομούνους κατοίκους του χωριού για να δικαιολογήσει το τοπωνύμιο, το οποίο, με βάση την αρομ. γλώσσα δεν μπορούσε να ερμηνευθεί. Εξάλλου η εκφορά του τοπν. αποκλείει την προέλευσή του από προσωπώνυμο γιατί τότε η εκφορά του τοπν. θα ήταν *st Iás* (= στου Λιάσου) και όχι *stu Iásu*, εκφορά που προϋποθέτει ουδέτερο γένος. Ας σημειωθεί επίσης το γεγονός ότι δεν μπορέσαμε να βρούμε επών. **Λιάσος**.

Γι' αυτό το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. *lěsŭ* "το δάσος" (αρχ. βουλγ. *lěsъ*, σερβ. *lijes* ρωσ. *лес* κλπ.)¹ με απόδοση του σλαβ. *ě* με *ια* στα ελληνικά.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και τα τοπν. **Λιασίνα**, **Λιασίνοβα**, **Λιασάκοβα** και το υβρίδιο **Λιασοβούνι** από την Πελοπόννησο².

Λιούμπες, οι (stɛ Iúmbis· Κ.Σ.)

Ονομασία περιοχής, όπου χωράφια με δημητριακά.

Το τοπν. πιθανώς κυριών. από το επών. **Λιούμπας**¹ και (Λιού-

1. Miklosich 167· Berneker 713· Vasmer REW II 33, στο λ. *лес*.

2. Malingoudis, Studien 62.

3. ΟΤΕ Αθ.

μπης) κι αυτό από το σλαβ. *ljubъ* "η αγάπη" (και ελλην. *Αγάπιος*)¹. Χαρακτηριστική στο χωριό η φράση: "έχς *lúmba*";, δηλ. "έχεις χωράφι στη θέση Λιούμπα;". Από εδώ και ο πληθυντ. του τοπν. κατά τα ουσ. *χωράφια*, *κτήματα* κλπ.

Λιούτα, του (*st lúta*· Λ.)

Ονομασία παλιού οικισμού, πιθανώς από το όνομα του πρώτου οικιστή.

Κυριών. τοπν. από το επών. *Λιούτας*² κι αυτό από το σλαβ. θηλ. επίθ. *ljuta* (αρσ. *ljutъ*) "άγριος, οργισμένος, βίαιος // άβατος, απόκλημος (για τόπους)"³.

Πβ. και από το σλαβόφωνο χώρο τα: βουλγ. *Ljuta*, αρχ. σερβ. *Ljuta*, ρωσ. *Ljuta* και *Ljutaja*, πολ. *Luta* κλπ.⁴.

Λούγκες, οι (*stς lúngis*· Λιασκ. - Μπάγ.)

Ονομασία τοποθεσίας με λιβάδια και δάσος από πεύκα και ι-διαίτερα κέδρα (Λιασκ.)· δασωμένη έκταση με μικρά σιάδια προς Α του χωριού (Μπάγ.).

Το τοπν. από το σλαβ. *lǫgъ* "λιβάδι, βοσκότοπος // δάσος" (πβ. και βουλγ. *lǫg* "επίπεδη περιοχή που βρίσκεται χαμηλά με μικρό δάσος // δασάκι // λιβάδι", σερβοκρ. *lǫg* "άλσος, καλαμώνας" κλπ.)⁵ με εξέλιξη του σλαβ. *ǫ* σε οτέρρινο στα ελληνικά⁶. Από τα σλαβ. η λ. ως προσηγ. στα αλβ. με τον τύπο *lug-u* ή *luk-gu* "αυλάκι νερού, γενικά κάθε κοίλο"⁷ και στα αρομ. με τον τύπο *luncă* "μακρόστενη κοιλάδα"⁸.

1. Τριανταφυλλίδης 79· Miklosich 171.

2. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

3. Malingoudis, *Studien* 65· Berkener 759.

4. Malingoudis, *Studien*, ό.π.

5. Berneker 739· Vasmer, *REW* II 64-65.

6. Vasmer 272.

7. Γκύνης 234· Χριστοφορίδης 189.

8. Papahagi 753.

Λούποβο, το (stu lúrunu· Βίτσ.)

Τοποθεσία στη θέση Κορνίσι, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.
Το τοπν. από το σλαβ. lоронŭ "ο κλέφτης" (σλοβ. lŭron "ο άθλιος, ο αχρείος"¹. Κατά τον Berneker από το ουγγρ. lорó "ο κλέφτης" και την σλαβ. επιθετ. κατάλ. -ονο. Η τροπή του ó σε ú από επίδραση του χειλικού στα ελληνικά. Δε διασώζεται κάποια παράδοση που να δικαιολογεί το τοπωνύμιο. Πβ. και τα ταυτόσημα τοπν. Κλέφτης, ο, Κλέφτες, οι κλπ. στα Ε.Ε.

Μαλτσά, η (st maltsá· Πέτρ.)

Ονομασία παλιού συνοικισμού, όπου υπήρχαν περίπου 15 σπίτια.
Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *molъ "το αλώνι" (πβ. και το δυτικο- και νοτιοσλαβικό mlot, ανατολικοσλαβ. molot)² και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. -ѡсе. Το προσηγ. *molъ πήρε αργότερα τη δευτερεύουσα σημασία "σφυρί" (πβ. και το πανσλαβικό ρ. *moltiti > mlattiti "αλωνίζω"). Η ετυμολογία αυτή στηρίζεται και στο γεγονός ότι έχουμε το τσέχ. τοπν. Mlatce (< προσηγ. mlatt "αλώνι")³.

Από το molъ + ѡсе > Molъсѣ > Molсѣ > Μαλτσѣ με τροπή του σλαβ. о > ελλ. α, τροπή που πραγματοποιείται σε παλιότερους δανεισμούς της ελλην. από τα σλαβικά⁴. Πιθανότατα η τοποθεσία πήρε το όνομά της πριν από τη σλαβική μετάθεση των υγρών (Liquída Metathese). Ας σημειωθεί επίσης η διατήρηση του τονισμού· η αλλαγή του γένους (από ουδέτερο σε θηλυκό) πιθανώς στα ελληνικά⁵.

Μαλτσίνες, οι (st maltsínis· Π.Σ.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν μικρά και άγονα χωράφια.

1. Miklosich 174· Berneker 733.

2. Malingoudis, Studien 70.

3. Malingoudis, ό.π.· Miklosich 200.

4. Vasmer 267.

5. Για τοπν. της ίδιας ετυμολογικής αρχής από την Πελοπόννησο βλ. Malingoudis, Studien 71.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. Малціна "ο λίγος, ο ελάχιστος"¹ κι αυτό από το σλαβ. malъ "μικρός, λίγος"² και τη σλαβ. κατάλ.-ѡсь (πβ. τα προσηγ.: νεοσλαβ. malica, βουλγ. malъѡк³ και τα κύρια ονόματα: σερβ. Malъсь, κροατ. Malec, τσέχ. Malec⁴) και τη θηλ. επιθετ. κατάλ. - ѡна (αρσ. - ѡнъ)⁵. Η ονομασία του τόπου πιθανώς από τη μικρή, ελάχιστη απόδοση των χωράφιων ή από το μέγεθός τους. Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα ουσ. χωράφια κλπ.

Μεσίπολη, η (st misipul" Βίτσα.)

Περιοχή όπου υπάρχουν βαθουλωτά σιταροχώραφα. Παλιός συνοικισμός δεν υπήρχε στο μέρος.

Σύμφωνα με τον Σάρρο⁶ πρόκειται για "περιοχή του Βουνού όπου αγροί κοίλοι μεμονωμένοι (βουρτόπια)". Ο Νικολαΐδης⁷ εξάλλου περιγράφει τον τόπο ως εξής: "κοιλιάς του Βουνού πέριξ της οποίας υπάρχουν πολλαί ράχεις. Σώζονται ερείπια πολλών καλυβιών ως και στάνες", περιγραφή η οποία υποδηλώνει ετυμολόγηση του τοπν. από το επίθ. μέσος και το ουσιαστ. πόλις. Η ετυμολόγηση αυτή όμως δεν είναι σωστή, κατά τη γνώμη μας, γιατί το επίθ. μέσος ως α' συνθετικό εμφανίζεται με τον τύπο μεσο-όταν το β' συνθετικό αρχίζει από σύμφωνο: μεσότειχος, μεσόδρομα, μεσόχρονος, μεσοπόταμος (και τοπν.) κλπ. Εξάλλου το γεγονός ότι υπάρχουν ερείπια καλυβιών δε σημαίνει ότι εκεί υπήρχε οικισμός, αλλά το αντίθετο, αφού τα ερείπια των σπιτιών θα έπρεπε να είναι εμφανέστερα και πολυπλυθέστερα.

Γι' αυτό νομίζουμε ότι η περιγραφή της περιοχής από τον Σάρρο ως "αγρών κοίλων" δίνει την ορθή ετυμολόγηση του τοπν., το οποίο,

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 532.

2. Miklosich 181.

3. Miklosich, ό.π.

4. Malingoudis, Studien 67, όπου και τοπν. της ίδιας ετυμολογικής αρχής από το σλαβόφωνο χώρο.

5. Vasmer 304· Weigand 41.

6. Σάρρου, Βίτσα 199.

7. Νικολαΐδου, Βίτσα 148.

κατά τη γνώμη μας, είναι σύνθετο από το σλαβ. *misa* (πληθ. *misi*¹) "η γαβάθα, η λεκάνη"² και το *polje* "το λιβάδι"³. Φυσικά οι ελλην. λέξεις μέση και πόλις έπαιξαν παρετυμολογικά το ρόλο τους στις λανθασμένες γραφές του τοπν. στις τοπικές ιστορίες και στα επίσημα έγγραφα με τον τύπο **Μεσίπολη**, η⁴.

Μιλόση, του ή Μιλόσια, τα (st blóš - sta blóša· Λιασκ.)

Ονομασία περιοχής όπου χωράφι ιδιοκτησία κάποιου Μπλόση.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Μπλόσης**. Το τοπν. συνηθίζεται και σε πληθυντικό από τον τύπο: τ(ου) Μπλόσ(η) > Μπλόσ(ι) > Μπλόσια, τα αναλογικά προς τους πληθυντικούς χωράφια, κτήματα κλπ. Το επών Μπλόσης από το Μιλόσης και με συγκοπή του άτονου *i* *mlósis* > *mblósis* με ανάπτυξη του φθόγγου *b* στο συμφων. σύμπλεγμα *ml* (βλ. Εισαγωγή 1.314 IV Α). Το επών. Μιλόσης από σλαβ. *milŭ* "η συμπόνια, η αγάπη"⁵ και τη σλαβ. κατάλ. -oš (πβ. και το σλαβ. κύριο όνομα *Tromoš* < *tromb* "βαρύς βαρύσωμος" + κατάλ. -oš⁶). Από το σλαβ. *milb* τα βαφτ. *Мил* (πβ. και το ελλην. βαφτ. Αγαπητός) και *Милан* (*milŭ* + κατάλ. -ан)⁷ και το επών **Μιλόσια**⁸.

Μίσιου, το Γεφύρι του (stu ýufír t miš· Κουκ.)

Δίτοξο γεφύρι που εξυπηρετούσε την επικοινωνία μεταξύ Κουκούλιου και Βίτσας που οφείλει το όνομά του στον Μονοδεντρίτη άρχοντα Αλέξη Μίσιο από τον οποίο χτίστηκε το 1748.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ γιοφύρι, το και το επών. **Μίσιος**. Το επών. **Μίσιος**, που, σύμφωνα με τον Τριανταφυλλί-

1. Fr. Miklosich, *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen*, III 7.

2. Miklosich 198.

3. Miklosich 255.

4. Για την αντικατάσταση της σλαβ. λ. -*polje* ως β' συνθετ. σλαβικών τοπν. με την ελλην. λ. **πόλις** βλ. Ζαΐμων - Θαβώρη 30-31.

5. Miklosich 197.

6. Malingoudis, *Studien* 114, στο λ. *Tromošova*.

7. Λαμφύδης 44.

8. ΟΤΕ Αθ., στο λ. **Μηλόσια**.

δη¹ προέρχεται από αρομ. βαφτ. αντί του Μιχάλης, πρέπει να σχετιστεί με το βουλγ. χαϊδευτικό βαφτιστ. *ΜΪΨΑ* κι αυτό από το *ΜΗ-ΧΑΪΛ*².

Μίσιου, οι Λεύκες του (stɛs lɛfkiːs tɪ miʃˈ Mɔn.)

Ονομασία χωραφιού με λεύκες, ιδιοκτησία της οικογ. Μίσιου. Το τοπν. από το κοινό ΝΕ *λεύκα*, η και το επών. Μίσιος (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Μίσιου, ο Μύλος του (stu miːlu tɪ miʃˈ Kɔni.)

Τοποθεσία 50-60 μ. πιο κάτω από το Γεφύρι του Μίσιου (βλ. παραπάνω τοπν.), όπου σήμερα σώζονται τα ερείπια νερόμυλου.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ *μύλος*, ο και το επών. Μίσιος (βλ. προηγούμενα τοπν.). Η ονομασία του μύλου οφείλεται στη γειτνίασή του με το Γεφύρι του Μίσιου.

Μιτσικέλι, το (stu mitʃikɛliː)

Ονομασία του μεγάλου βουνού που αποτελεί το ΝΔ φυσικό σύνορο της περιοχής Ζαγορίου με την περιοχή των Ιωαννίνων. Το βουνό (υψόμ. 1810) είναι σχεδόν γυμνό από τη μια πλευρά του (προς Γιάννινα), ενώ η άλλη πλευρά του (προς τα Ζαγοροχώρια) είναι δασωμένη με έλατα, καστανιές κλπ.

Το βουνό αναφέρεται αρχικά με τον τύπο *Μουτζικέλη* (από το 1321)³. Η μόνη προσπάθεια για ετυμολόγηση του τοπν. προέρχεται από τον Λαμπρίδη⁴, ο οποίος αναφέρει: "η δε σλαβική λέξις *Μιτσικέλι* σημαίνει τόπον ένθα πολλαί άρκτοι διαιτώνται".

Και πράγματι έτσι πρέπει να είναι. Κατά τη γνώμη μας το τοπν. προέρχεται από το εκκλησ. σλαβ. *mečьkъ* "αρκούδα"⁵ (βλ. και σερβοκρ. *mečka* "μικρή θηλυκιά αρκούδα"⁶ βουλγ. *mečka* "αρκού-

1. Τριανταφυλλίδης 14.

2. Λαμπρίδης 46.

3. Soustal 209.

4. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 9-10.

5. Ρορονιό 26· Miklosich 185.

6. Ρορονιό 26.

δα"¹ κλπ.) και τη σλαβ. κατάλ. -ѠѠ (με την οποία σχηματίζονται ουσ. και επίθετα)² > μεѠкѠѠ > Μιτσικέλι, με τροπή του σλαβ. Ѡ > ελλην. ι³ και του σλαβ. ѠѠ > ελλην. ελ.⁴. Η τελευταία τροπή ѠѠ > ελ, σύμφωνα με τον Malingoudis⁵, δεν πραγματοποιείται κατευθείαν από τα σλαβικά, αλλά μέσα από την αλβανική γλώσσα. Ο τύπος Μουτζικέλη από τον τύπο Μιτσικέλι με τροπή του ι > υ, από επίδραση του γειτονικού χειλικού, και του τσ > τζ⁶.

Μιτσικέλι, το Ζάρκο (stu zárku mitskéł·Καβ.)

Ονομασία του γυμνού μέρους του βουνού Μιτσικέλι. Το τοπν. είναι γνωστό και στα άλλα χωριά που βρίσκονται στους ΒΔ πρόποδες του βουνού.

Το τοπν. περιφραστικό από το επίθ. ζάρκος (και ζόρκος) "ο γυμνός"⁷ και το τοπν. Μιτσικέλι (βλ. προηγούμενο τοπν.). Το επίθ. ζάρκος, που χρησιμοποιείται στο Ξηρόμερο⁸ για τα ζώα με πολύ κοντό τρίχωμα και στην 'Ηπειρο⁹ ως "επίθετο του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου", προέρχεται, σύμφωνα με τον Vasmer¹⁰, ο οποίος επαναλαμβάνει τις ερμηνείες του Ν. Πολίτη και του Γ. Ψυχάρη, από το όνομα Σέρβου ηγεμόνα Ζάρκου (μολονότι δέχεται ο Vasmer ότι η ερμηνεία δεν είναι ιστορικά θεμελιωμένη) ή από το ρωσ. žarko "θερμός".

Κατά τη γνώμη μας το επίθ. ζάρκος-η-ο προέρχεται από το βουλγ. επίθ. жарѠк, -рка, -ρκο "φλογερός, ζεστός" (πβ. και жар "η φωτιά" και επίρρ. жарко "θερμά, φλογερά")¹¹ με τη σημασιολο-

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 549.
2. Miklosich, Stammbildungslehre 108·Malingoudis, Studien 107, λ. Strachilja και 160.
3. Vasmer 278· Malingoudis, Studien 144.
4. Vasmer 285.
5. Malingoudis, Studien 145.
6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στα λ. ου και τζ αντίστοιχα.
7. Δημητράκου, Λεξ., στις λ.
8. Παπατρέχα, Ξηρόμερο 277.
9. Μπόγκας 1 127.
10. Vasmer 90.
11. Βουλγαροελλ. Λεξ. 273.

γική εξέλιξη: "ζεστός" → "καμμένος" → "γυμνός". Ως προς την εξέλιξη του ж (=ž) σε z βλ. Vasmer (σελ. 300), Weigand (σελ. 31) και τα παραδείγματα Ζούκοβο < Žukovo Τζούζος < Žuž κλπ.¹.

Η λ. ως τοπν. με τους τύπους: Ζάρκο "τοποθεσία στην Ολύτσια, όπου μέρος άδεντρο, γυμνό"², Ζάρκος, ο "ονομασία χωριού" (Τρίκ.)³ και σύνθετο Ζαρκόρραχη "πετρώδης και άγονη ορεινή πλαγιά"⁴ και Ζαρκοκρανιές (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.). Το επίθ. και ως επών. Ζάρκος⁵.

Μοσοβός, ο (stun mušunó· Λιασκ.-Στ.)

Ονομασία βαθιού λαγκαδιού στα σύνορα των δύο κοινοτήτων, όπου συγκεντρώνονται τα νερά από τα ρυάκια και τις γύρο χαράδρες.

Το τοπν. από το σλαβ. misa "η γαβάθα"⁶ και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. -онъ⁷ με τροπή του i > u πιθανώς στα ελληνικά από τη γειτνίαση του χειλικού m⁸. Η ονομασία του τόπου από τη διαμόρφωση του εδάφους.

Μουτσιάλα, η (st mučšála· Ι.- Τζ.) - Μουτσιάλες, οι (stš mučšáliš· Λιασκ.-Σοπ.-Π.Σ.-Τσεπ.).

Ονομασία πεδινών εκτάσεων, όπου αναβλύζει νερό.

Το τοπν. από το σλαβ. močalъ (βλ. και τους σλαβ. τύπους με τις παραλλαγές καταλήξεων: močurъ, močarъ, močerъ, močerъ)⁹ από όπου τα αρομ. mučeală, mučeale "λούτσα"¹⁰, το αλβ. moçalë (και

1. Malingoudis, Studien 187, 188.

2. Μαρκόπουλος 442.

3. Λεξ. ΔΚΟΕ 50.

4. Λαζάνη, Κατσανοχ. Ι 437.

5. Ν. Γ. Πολύτου, "Τοπωνυμικά" Λαογραφία 6 (1917-18) 236· ΟΤΕ Αθ.

6. Miklosich 198· Vasmer, REW II 138.

7. Malingoudis, Studien 156-157· Miklosich, Stammbildungslehre 229.

8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

9. Malingoudis, Studien 69.

10. Παπαहाγι 826.

έναρθρα ποζαλῆ-a) "τόπος βαλτώδης με χόρτα"¹ και τα Ηπειρωτ. ε-πίρρ. μούτσαλο "πολύ βρεγμένος" και μουτσιάλα "μούσκεμα"².

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής και τα τοπν. Μουτσιάλα, η (Φιλιά-τες)³, Μότσιαλη (Πωγωνιανή - Σέρρες)⁴, όπως και τα Ζαγορήσια τοπν. Μουτσιάρα, -ες (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.), Μουτσέλι, το (στα Ε.Ε.) και Μουσίλα, η (στα Ε.Σ.).

Μουσίλα, η (st muṭṣíla· Τσεπ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου αναβρύζει νερό.

Το τοπν., το οποίο ο Vasmer⁵ σχετίζει με τα σλοβ. τοπν. Močila, Močile, προέρχεται από τη σλαβ. ρίζα moč- (<*mok-) ⁶ και τη σλαβ. κατάλ. -ila⁷.

Το τοπν. συναντιέται επίσης με τους τύπους Μουσίλα (Μελισσοουργοί Άρτας)⁸ και Μουσίλες, οι "ονομασία βρύσης" (Χουλιαράδες)⁹. Πβ. και τα τοπν. Μουτσιάλα, -ες (στα Ε.Σ.), Μουτσιάρα, -ες (στα Ε.Σ.) και Μουσιέλι, -ια (στα Ε.Ε.).

Μπαέσι, το (stu baéš· Τσερν.)

Τοποθεσία κοντά στο χωριό Τσερνέσι όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός. Σύμφωνα με την παράδοση κάτοικοι ενός από τους πέντε συνοικισμούς, που αργότερα συνοικίσθηκαν στο χωριό Βοβούσα, εγκαταστάθηκαν κοντά στο Τσερνέσι και έφτιαξαν το συνοικισμό Μπαέσι.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το σλαβ. Bajzo (<Bajzo-slav)¹⁰ και την κατάλ. *bъzъ (ή -ežъ)¹¹ με τροπή του ισχυρού (το-

1. Georgacas-McDonald 335· Χριστοφορίδης 216.

2. Μπόγκας 2 40, 229.

3. Vasmer 41.

4. Vasmer 41, 219.

5. Vasmer 59.

6. Malingoudis, Studien 69.

7. Vasmer 306.

8. Vasmer 59.

9. Σούλη, Χουλιαράδες 240.

10. Βλ. τοπν. Μπάγια (στα Ε. Αλ.), σημ.6.

11. Vasmer 304.

νισμένου) σλαβ. Ё > ελλ. έ και του ασθενούς (ατόνου) σλαβ. Ё > ελλ. ι¹.

Μπαμπούτσα, η ή Μπαμπούτσες, οι (st babútška - sts babútš-
kis· Μον.)

Τοποθεσία πίσω από το νεκροταφείο του Μονοδεντρίου, στην εκ-
κλησία του Αγίου Γεωργίου.

Ο Λαμπρίδης² ήδη αναφέρει: "...τον δε νοτιώτερον εκ των βό-
θρων ("Λούτσαις") της θέσεως Μπαμπούτσα" (ίδρυσε) Γερό-θεός τις
καλούμενος, Βούλγαρος το γένος...". Ο Σάρρος³ ανάγει το τοπν.στα
βυζαντινά Βαβουτσίας και Βαβουτσικάριος⁴.

Νομίζουμε όμως πιθανότερη την προέλευση του τοπν. από το
βουλγ. τύπο bábička (και babica, σερβοκρ. babica "μαμμή", ρωσ.
babyška "γιαγιά, μητερούλα" κλπ.)⁵ με τροπή του í > u από επί-
δραση των γειτονικών χειλικών στα ελληνικά⁶ ή από το σερβοκρ. bá-
buška "η κηκίς, το κηκίδι" με τροπή του συμφωνικού συμπλέγμα-
τος sk > ck στα βουλγαρικά, τροπή που παρατηρείται από τον 14.
αι.⁷ Η μετακίνηση του τόνου πραγματοποιήθηκε μάλλον στα σλαβ.,
όπου τα υποκοριστικά σε - γήκα άλλοτε δέχονται τον τόνο στο θέ-
μα και άλλοτε στην κατάληξη⁸.

Μπαρούσα, η (zd barúška· Καβ.)

Τοποθεσία όπου λιμνάζει νερό καθώς τρέχει λιγοστό από μικρή
πηγή.

Το τοπν. από το σλαβ. bara "το τέλμα, ο βάλτος"⁹ και την υπο-

1. Vasmer 278 κεξ.· Weigand 17 κεξ.· Malíngoudis, Studien 143 κεξ.

2. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 106.

3. Σάρρου, Βύτσα 199.

4. Βλ. Κοραή, Άτακτα 4 48-49· Χρ. Παντελίδου, "Βυζαντινά και Νεοελληνικά!"

Αθηνά 41 (1929) 36, όπου προτείνεται η παραγωγή από το περσ. babouch "παπούτσι".

5. Berneker 36, στο λ. baba· Kiparsky 265.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.

7. Vasmer 307.

8. Kiparsky 264.

9. Berneker 43· Miklosich 7.

κορ. κατάλ. - ymka¹. Το τοπν. σε υποκοριστικό τύπο σε αντιδιαστολή προς το τοπν. Μπάρες, οι (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

Μπελίζνα, η (zd bilízna¹ I.)

Ονομασία τόπου με χωράφια σε πλαγιά, όπου καλλιεργούσαν σιτάρι και καλαμπόκι.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. bělb "λευκός"² και την κατάλ. - изна (-izna) που είναι γνωστή στα εκκλησιαστικά σλαβικά (όπως και στα ανατολικοσλαβικά και τα πολων.)³. Ήδη στα ρωσ. συναντούμε τον τύπο белизна "η λευκότης" (<πολ. belizna)⁴. Πβ. ακόμη το σορβ. bělizh¹ και bjelezh¹ "το στέαρ του δέντρου"⁵.

Μπελίζνοβο, το (stu bilíznuvu¹ Πάπ.)

Ονομασία υψώματος με άσπρους ογκόλιθους.

Το τοπν. από το εκκλησ. σλαβ. *belizna "η λευκότης" (βλ. προηγούμενο τοπν.) και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. - оно⁶. Η ονομασία του τόπου από τους λευκούς βράχους της περιοχής.

Μπιάλες, οι (stjs byális¹ Φρ.) - Μπιάλο, το (stu byálu¹ Τσεπ.)

Πλαγιά δασωμένη με βαλανιδιές, όπου υπάρχει και πηγή νερού (Φρ.)¹ ονομασία δασωμένης πλαγιάς με αργιλλώδες έδαφος (Τσεπ.).

Τα τοπν. πρέπει να σχετιστούν με το βουλγ. επίθ. бял - а -о "ο άσπρος"⁷ κι αυτό από το σλαβ. bělb με τροπή του ě σε я (=ια)

1. Kiparsky 264.

2. Berneker 55¹ Miklosich 12.

3. Kiparsky 211 κεξ.

4. Kiparsky 212¹ Popović 16.

5. Miklosich 12.

6. Vasmer 307¹ Weigand 43¹ Malingoudis, Studien 156.

7. Βουλγαροελλ. Λεξ. 86¹ σύμφωνα με τον Λαμψύδη (σελ. 16) ο τύπος είναι διαλεκτικός και ανήκει στις ανατολικές διαλέκτους της Βουλγαρίας.

τροπή που παρατηρείται και σε σλαβ. τοπν. του ελληνικού χώρου¹. Πβ. και το αρομ. *bealǎ* θηλ. του επιθ. *bel* "άσπρος" και *bgealǎ* "κομμάτι ασπρόρουχου ή εριούχου υφάσματος"².

Η λ. γνωστή σε τοπν. σύνθετα ή περιφραστικά: Μπιαλονίκος (Πελοπ.), τα βουλγ. *Bjal Grad*, *Bjalo - grad*, το σλοβ. *Bielograd*³ και το υδρών. *Bjala reka* (και στη διάλεκτο της Ροδόπης *Bēla rē-ka*)⁴ ταυτόσημο του ελλην. *Ασπροπόταμος*. Βλ. και επών. *Μπγιάλας*⁵.

Μπίκα, του (st *bika*· Ντ.)

Ονομασία χωραφιού, ιδιοκτησία της οικογ. Μπίκα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. *Μπίκας* (και *Μπίκος*)⁶ κι αυτό από το βουλγ. *бик* "ο ταύρος"⁷ (< σλαβ. *bykъ* "το ίδιο")⁸ (βλ. και τοπν. *Μπίκαινας*, της στα Ε.Ε.).

Μπίκου, η (zd *biku*· Σκ.)

Ονομασία βρύσης πιθανώς από το επών. κάποιου Μπίκου που χρηματοδότησε την κατασκευή της.

Το τοπν. κυριών. από το επών. *Μπίκος* (βλ. προηγούμενο τοπν. και το τοπν. *Μπίκαινας*, της στα Ε.Ε.). Η αλλαγή του γένους αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση, η.

Μπιστρίτσι, το (stu *bistrítsi*· Λ.)

Ονομασία παλιού συνοικισμού κοντά σε ορμητικό ρυάκι το οποίο με τις καταιγίδες του χειμώνα συμπαρασύρει ξύλα και πέτρες.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *bystrъ* "γρήγορος" (πβ.βουλγ.

1. Vasmer 269 κεξ. Weigand 24· Malingoudis, *Studien* 74, 136.

2. Parahagi 268, 269.

3. Malingoudis, *Studien* 23, 171.

4. Schramm 201.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. ΟΤΕ Αθ.

7. Βουλγαροελλ. Λεξ. 54.

8. Berneker 112.

bistъr, σλοβ. bister, σερβ. bistar κλπ.)¹ και τη σλαβ. κατάλ. -ѣсѣ².

Με το παλαιοσλαβικό υδρων. *Bystrica είναι γνωστά πάνω από 15 ποτάμια στη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία (και χωριό Bistrice, κοντά σε ομώνυμο ποτάμι, τοπν. το οποίο μαρτυρείται από τον 13. αι.). Πβ. επίσης τα σλοβακ. Bystrica, Bystrice, το τσέχ. Bystřice και τα πολυάριθμα πολ. Bystrzyca³ από την Αλβανία τα υδρων. Bistrice, Bushtrica και το τοπν. Bustrica⁴ από τη Ρουμανία τα Bistra, Bistra Mică, Bistrețul, Bistrița, Bistricioara κλπ.⁵ και από την Ελλάδα Bistrița "ονομασία του Αλιάκμονα"⁶, Βιστρίτσα "δεξιός παραπόταμος του Σπερχειού, ο άλλοτε 'Ιακχος" και Βιστρίτσα (Εύβ.)⁷.

Μπόγκοβο, το (stu bόguvu· Δεσν.-Ντομπρ.-Σκ.)

Ονομασία θέσης δασωμένης με βαλανιδιές και πεύκα, όπου υπάρχει εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα και νεκροταφείο. Η τοποθεσία βρίσκεται στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Δεσινίτσα, Ντομπρίνοβο και Σκαμνέλι.

Ο Vasmer⁸ ετυμολογώντας το ίδιο τοπν. από τον Αμάραντο (Κόνιτσα) το συνάπτει με το σλαβ. *Bukono "τόπος με οξιά" και το θεωρεί ως της ίδιας ετυμολογικής αρχής με το τοπν. Μπουκοβίνα (Ηλεία και Ελευσίνα)⁹. Το τελευταίο τοπν. (Μπουκοβίνα) σωστά, κατά τη γνώμη μας, αποδίδεται στο σλαβ. buky "οξιά" (πβ. και τους σλαβ. τύπους bukonyna "δάσος οξιάς" και το ταυτόσημο σερβοκρ. bukovina).

Το γεγονός όμως ότι το τοπν. του Ζαγορίου (πιθανώς το ίδιο συμβαίνει και στην Κόνιτσα) εκφέρεται με τον τύπο bόguvu κι αφού

1. Miklosich 27· Berneker 113.

2. Vasmer 305.

3. Duridanov 48, 105.

4. Seliščev 241, 228.

5. Jordan, Topon. romîn. 122, 449, 500.

6. Capidan, Români nomazi 54.

7. Vasmer 103, 111.

8. Vasmer 42.

9. Vasmer 143, 156.

είναι γνωστό ότι το σλαβ. **u** αποδίδεται στην ελλην. γλώσσα με ου¹ δε θα μπορούσαμε να έχουμε από το σλαβ. **buky** "η οξιά" ελλ. **bógu** αλλά **búgu**. Εκτός αυτού δε θα μπορούσε κανείς να επικαλεστεί τροπή του **ú** σε **ó** στην ελλην. γλώσσα (αντικώφωση), αφού η τροπή αυτή και σπάνια είναι και τα λιγοστά παραδείγματα που έχουν **ó** αντί **u** οφείλονται σε τύπους όπου το **ú** ήταν σε άτονη (ιδιαίτερα προτονική) συλλαβή².

Γι' αυτό νομίζουμε ότι το τοπν. **Μπόγκοβο** προέρχεται από το σλαβ. **bogъ** "ο θεός" (**bogynja** "η θεά") και τη σλαβ. κτητική κατάλ. **-ονο**⁴. Ας σημειωθεί εδώ η πληροφορία του Λαμπρίδη⁵ "ότι η μεγάλη οικογένεια **Μποκάτες** από τα Πάνω Σουδενά πανηγύριζε την ημέρα της Μεταμόρφωσης του Χριστού" σε σχέση με την εκκλησία της Μεταμόρφωσης που βρίσκεται στη θέση **Μπόγκοβο**.

Μπόργια, η (zd bórg'a' Λεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπήρχαν αμπέλια και ψηλότερα δάσος με πεύκα.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το μεσν. βουλγ. **borije** "πευκόδεντρα" κι αυτό από το σλαβ. **borъ** "το πεύκο"· βλ. επίσης το σερβοκρ. **bǒrje** "πευκόδασος"⁶. Από τα σλαβ. το αλβ. **borikë** "πέυκο" (<σερβ. **borika**)⁷.

Η λ. ως τοπν. με τους τύπους **Μπόρια** (περιοχή Κοριτσάς)⁸, **Bo-rja** (περιοχή Gora της Αλβανίας)⁹ και **Μπόριανη** (Δράμα)¹⁰.

-
1. Vasmer 275· Weigand 15.
 2. Βλ. Στ. Μάνεση, "Αντικωφωτικά φαινόμενα βορείων ιδιωμάτων." ΛΔ 11 (1966-67) 3 κεξ. και ιδιαίτερα στις σελ. 57-58.
 3. Miklosich 16· Berneker 66.
 4. Η κατάλ. είναι και επιθετική. Βλ. Weigand 43· Malingoudis, Studien 28 (λ. Čiči-nova, Čečovo).
 5. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 31.
 6. Miklosich 19· Berneker 76, λ. borъ².
 7. Meyer, EW alb. Spr. 42.
 8. Αθηνά 25 (1913) 452· Εθνολ. Στατ. 1913.
 9. Seiner, Ergebnisse 89.
 10. Vasmer 227.

Μπουγιάνηδες, οι (stɛs buɣʲánðis' Λεσν.)

Τοποθεσία πάνω από τη θέση Λίσβες, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, είχε εγκατασταθεί οικογ. κιβδηλοποιών που είχαν έλθει από την Αλβανία.

Οι Μπούιοι ή Μπογιάνοι, σύμφωνα με τον Αραβαντινό¹, ήταν φυλή βλαχική. Ο Λαμπρίδης² αργότερα αναφέρει ότι "από του 1321 μέχρι του 1933 Μπούιας ην επώνυμον του Αλβανού Γκίνη Σπάτα" και σε σημείωση: "το επών. Μπούιας προ εκατονταετηρίδων φέρει και οικογένειά τις εις Λεσνίτσαν Ζαγορίου... Κατώκουν δε κατ' αρχάς εις τρώγλας, λέγεται, και αγρίως διητῶντο, απεκαλούντο δε Μπούιοι και Μποιϊάνοι, εν οίς και Θεοδόσιός τις Μποιϊάνης, δωρησάμενος μετά της συζύγου του Κάλως Ισκάνοβας το 1647 και τριώδιον εις την εκκλησίαν της Αγίας Τριάδος". Τέλος ο Μπόγκας³ στο λ. Μπούιοι ή Μπογιάνοι, αντλώντας από τον Λαμπρίδη, αναφέρει: "όνομα Αλβανοβλάχων κατοίκων της Ηπείρου ζώντων εις τρώγλας".

Το τοπν. από τη Λεσινίτσα προέρχεται από το όνομα φυλής ή επών. Μπογιάνος το οποίο σχημάτισε πληθ. σε -ηδες επειδή παρ. ασυσχετίστηκε με το βαπτ. Γιάννης και σχημάτισε αναλογικά προς τον πληθ. Γιάννηδες τον τύπο Μπουγιάνηδες.

Το όνομα Μπούιος ή Μπογιάνος προέρχεται από τη σλαβ. ρίζα buj "απερίσκεπτος, άγριος" απ' όπου το βουλγ. bujen "βίαιος", σερβ. bujan "οξύθυμος, ορμητικός", ρωσ. bujanъ "πυροβολώ"⁴ σερβοκρ. bŭ-jan "άφθονος // εύρωστος"⁵. Από τα σλαβ. προήλθαν τα αρομ. buj-an,-nă "ουτιδανός, ελεεινός"⁶ και το αλβ. bujanë-a "βαθύ μέρος ποταμού"⁷.

1. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 113.

2. Λαμπρίδου, Ηπειρωτικά Μελετήματα, Μαλακασιακά Α', εν Αθήναις 1888 16.

3. Μπόγκας 1 255.

4. Miklosich 23' Berneker 98.

5. Ρορονιό 529. Σύμφωνα με τον Miklosich (ό.π.) οι σλαβ. λέξεις σχετίζονται με το τουρκ. ρ. boujumak, το οσμαν. bŭjŭmek "γίνομαι μεγάλος, αναπτύσσομαι", ενώ ο Berneker (ό.π.) υποστηρίζει την προέλευσή τους από τον αρχ. ινδικό συγκριτικό bhūyān "μεγαλύτερος, ισχυρότερος".

6. Parahagi 292.

7. Akademia e Shkencave, Fjalor 190.

Σχετικά είναι τα τοπν. Βογιάνα "ποταμός της Αλβανίας στα σύνορά της με τη Γιουκωσλαβία"¹ (<αλβ. bujanë-a) και τα κατωιταλικά Βοϊάνο "δρόμος κοντά στο Μάλβιτο" και Βοϊανum "villa d' un Boius"², τοπν. τα οποία προέρχονται μάλλον από αλβανικούς ε-ποικισμούς.

Μπουγιάνηδων, Λακκούβες (lakúnis buǵándun· Λεσον.)

Ονομασία θέσης όπου οι Μπουγιάνηδες είχαν εγκαταστήσει το κιβδηλοποιείο τους.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ λακκούβα, η (από συμφυρμό των λ. λάκκος + γούβα)³ και το Μπουγιάνηδες (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Μπουγκάτσια, η (zd bugátǵa· Κουκ.)

Επίπεδη περιοχή κάτω από το χωριό Κουκούλι, δασωμένη με ο-ξιές και βαλανιδιές.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. buk "η οξιά" (σλαβ. bu-ky)⁴ και τη σλαβ. κατάλ. -aǵa (σλαβ. -aka, με τροπή του k σε ě φαινόμενο που συναντιέται μόνο στις νοτιοσλαβικές γλώσσες και εμφανίζεται συχνά στα τοπν. όπως π.χ. σλοβ. Dinaǵa, Grmaǵa, κροατ. Žurpaǵa, σερβ. Dobraǵa, βουλγ. Krivaǵa κλπ.)⁵. Ας σημειωθεί επίσης ότι με την παραπάνω κατάληξη σχηματίζονται τοπν. στα σερβο-κρ. και στα σλοβ., που ως επί το πλείστον είναι γεωγραφικοί όροι, και ότι η κατάλ. παρουσιάζεται και στα σλαβ. τοπν. της Πελοποννήσου, όπως δείχνουν τα τοπν. Γαράντζα (<*Goraǵa < gora "βουνό", Γλι-μπάτσα (<σλαβ. Gǵbaǵa < gǵrbǵ "το κύρτωμα, η ράχη, ο λόφος" κλπ.)⁶.

1. ΜΕΕ, στη λ.

2. Rohlf's, Diz. TO Cal. 26.

3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

4. Miklosich 24.

5. Popović 15-16, 310, 312.

6. Malingoudis, Studien 44.

Μπουγκρανά, η (zd bugraná· Αρτσ.)

Ονομασία περιοχής κοντά στη θέση Λίμνη με χωράφια δημητριακών.

Το τοπν. προέρχεται μάλλον από τη σλαβ. πρόθ. po "εις"¹ και το επίσης σλαβ. grana "το δράγμα, το μάτσο, η θημωνιά" (βουλγ. grana "ο κλάδος", σλοβ. grāna κλπ.)² με τροπή του αρχικού p σε b στη συμμοφορά με το -n της αιτιατ. του θηλ. άρθρου στα ελληνικά.

Μπουζοβά, η (zd buzuná· Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας στη θέση Βουνό όπου σήμερα υπάρχουν χωράφια με δημητριακά.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το σλαβ. бѹзѣ "η ακτή η έλειος, η κουφοξυλιά"³ και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ.-ονα⁴. Πβ. και το βουλγ. επίθ. бѹзов, -а -ο "ο της κουφοξυλιάς"⁵.

Μπουΐσι, το (stu buiš· Φλ.)

Τοποθεσία με βαθιά χαράδρα που όταν έχει ομίχλη γίνεται σκοτεινή και φοβερή.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. buj ή bujъ "ο άγριος, ο τρομερός"⁶ (βλ. και τοπν. Μπουγιάνηδες, οι στα Ε.Σ.) και τη σλαβ. κατάλ. - išъ (<-γδ̣jъ)⁷.

Μπουλμπάνη, ο Στάλος του (stu stálu d bulbán· Νεγ.)

Χωράφι ιδιοκτησία του Μπουλμπάνη και η γύρο περιοχή με μεγάλα δέντρα όπου στάλιζαν τα ζώα. Το επών. σήμερα δεν υπάρχει στο

1. Miklosich 253.

2. Berneker 346· Miklosich 76.

3. Berneker 111· Miklosich 26.

4. Βλ. Miklosich, Stammbildungslehre 229· Malingoudis, Studien 76, 91 114 (στα τοπν. από την Πελοπόννησο Ομπροβά, Πραστοβά, Τρομοσοβά).

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 83.

6. Miklosich 23· Berneker 98.

7. Miklosich, Stammbildungslehre 345· Malingoudis, Studien 68, λ. Milišova.

χωριό.

Το περιφρ. τοπν. από το ουσ. στάλος, ο (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) και το επών. Μπουλμπάνης. Το επών. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. * bǫlvanъ και * bal(ъ)vanъ "ο κορμός, το στέλεχος // η κολόνα // ο αδριάντας" (πβ. σερβοκροατ. balvan, bolvan, σλοβ. balvan ρωσ. болван "κορμός // κουτός // αγροίκος" κλπ.)¹. Ο Vasmer υποστηρίζει ότι είναι δύσκολο να διακριβωθεί ποιος από τους δύο τύπους είναι ο αρχικός, αλλά καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο τύπος με ѡ είναι ο αρχαιότερος. Από τον τύπο με ѡ με αφομοίωση των φωνηέντων προήλθε ο τύπος με а γνώμη την οποία φαίνεται ότι είχε ήδη δεχτεί ο Berneker παραθέτοντας ως αρχ. ρωσ. τύπους τους τύπους με θεματικό ѡ (бѡлѡванъ, бѡлѡѡванъ, болѡванъ)².

Μπουτσινίσιο, το (stu bučinišiu· Γρεβ.)

Δασωμένη τοποθεσία με πηγή και ένα αμπέλι.

Το τοπν. από το σλαβ. bučina "τόπος με οξιές"³ (πβ. και τσεχ. bučina "δάσος με οξιές" < buky " η οξιά"⁴) και την κατάλ. -išu (< -yšjъ)⁵. Από τα σλαβ. και το αρομ. bučine "το κούτσουρο, ο κορμός"⁶.

Διαφορετικής ετυμολογικής αρχής πρέπει να θεωρηθούν τα ρουμ. τοπν. Buciniș, Buceniș κλπ. (<ρουμ. buciniș "το βρομόχορτο, το πετροσέλινο" πβ. και βουλγ. бучиниш "το βρομόχορτο, η μαγιούτα")⁷.

Μπούτσινο, το (stu búčsinu· Σκ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής.

1. Miklosich 7· Berneker 41· Vasmer, REW I 101.

2. Vasmer ό.π.· Berneker ό.π.

3. Weigand 35.

4. Miklosich 24, στο λ. buky.

5. Miklosich, Stammbildungslehre 345· Malingoudis, Studien 68, στο λ. Milišova.

6. Papahagi 290.

7. Jordan, Topon. romîn. 435· Βουλγαροελλ. Λεξ. 82.

Το τοπν. από το σλαβ. *bučipъ* "δάσος με οξιά". Βλ. και προηγούμενο τοπωνύμιο.

Μπρανίκα, η (zd braníka· Τζ.)

Δασωμένη περιοχή με βαλανιδιές, όπου απαγορευόταν η υλοτόμηση, η βόσκηση και γενικά κάθε δραστηριότητα. Αποτελούσε ένα δάσος προστατευτικό.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο βουλγ. ουσ. *брана* (που προέρχεται από το ρ. *брана* "προστατεύω, απαγορεύω")¹ και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ.- *ika*². Από το ίδιο ουσ. με την παραγ. κατάλ. *-ište* το ρουμ. προσηγ. *braniște* "δάσος όπου απαγορεύεται η βόσκηση, το προστατευτικό δάσος"³ και τα τοπν.⁴ *Brăniștea, Branistari, Brănișteni* κλπ.⁵.

Πβ. και επών. *Μπρανίκας*⁶.

Μπράτο, το (stu brátu·Τσερν.) - Μπράτα, τα (sta bráta· Βραδ.)

Ονομασία περιοχών με χωράφια.

Ήδη ο Vasmer⁷ ο οποίος αναφέρει δύο τοπν. *Μπράτι* (από την Αχαΐα και την Ηλεία), δε δέχεται παλιότερη ερμηνεία του Rogodin σύμφωνα με την οποία τα τοπν. σχετίζονται με το σλαβ. *bratъ* "ο αδελφός". Αντίθετα ο Ζαίμοβ⁸ επανέρχεται στην παλιά ερμηνεία από το *bratъ* και αποδίδει τα τοπν. στο περιεκτικό **Bratъe*.

Κατά τη γνώμη μας τόσο τα τοπν. *Μπράτο, το* και *Μπράτα, τα* από το Ζαγόρι όσο και τα τοπν. *Μπράτι* από την Πελοπόννησο πρέπει να θεωρηθούν κυριών. από το επών. *Μπράτος* και *Μπράτης*⁹ αντίστοιχα

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 73· Miklosich 18, στη λ. *bor-*.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre* 252.

3. Σαραφίδης 60.

4. Jordan, *Topon. român.* 86.

5. Για τη σχέση του ρήμ. *branja* με το ουσ. *brana* "η σβάρνα κλπ.βλ. Meyer, EW alb. Spr. 44.

6. ΟΤΕ Αθ.

7. Vasmer 136,144.

8. Ζαίμοβ 112.

9. ΟΤΕ Αθ.

τα οποία προέρχονται από το σλαβ. κύριο όνομα *Bratъ, βουλγ. Brat που είναι συγκειομμένοι τύποι του *Bratomirъ (πβ. το αρχ. σλαβ. κύριο όνομα БРАТОМИРЪ)¹. Το τοπν. Μπράτο, το - Μπράτα τα από την εμπρόθ. γεν. εν.: st brát(u) > brát(u), tu και bráta αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Το τοπν. Μπράτι από το επών. Μπράτης με μεταπλασμό από την εμπρόθ. γεν. ενικού st brát(i) > brát(i), tu.

Πβ. και το σύνθετο τοπν. Μπραταλώνι, του "λόφος επί του οποίου υπήρχε άλλοτε αλώνι του Μπράτη ή του Μπράτου" (Πωγώνι)².

Μπράτσινα, η (zd brátšina· Γρεβ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής όπου υπάρχουν δύο βράχοι κοντά ο ένας στον άλλο.

Το τοπν. μάλλον πρέπει να σχετιστεί με το θηλ. брачена του βουλγ. επιθ. брачен, -чна, -чно "έγγαμος -η -ο" και ιδιαίτερα μεταφορικά από τη φρ. брачина двойка "συζυγικό ζευγάρι"³ κατά παράλειψη του ουσ. двойка, από το κατεξοχήν γνώρισμα της περιοχής, δηλ. "το ζευγάρι" των βράχων. Το επίθ. προέρχεται από το σλαβ. bratъ "ο αδελφός".

Μπρεζιούνα, η (zd brižúna· Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας στη θέση Βουνό με χωράφια.

Το τοπν. μάλλον φυτών. από το σλαβ. brěza "η σημύδα"⁴ (με τροπή του σλαβ. ě σε ε στα ελληνικά) και τη σλαβ. κατάλ. -un(a)⁵. Η λ. brěza δίνει τοπν. τόσο στο σλαβόφωνο χώρο: π.χ. σλοβ. Brěza, Brězovijs, Brězovo, σερβ. Brezova, ουκρ. Borezyna Berezna, Berenza, Bereznyia, ρωσ. Berezinki όσο και της Ρουμανίας: Breaza (σλαβ. ě > ρουμ. ea), Brezila, Brezoaia, Brezoi κλπ.⁶.

1. Duridanov 230.

2. Παπαχαρίση, Πωγώνι 816.

3. Βουλγαροελλ. Λεξ. 74.

4. Miklosich 11, στη λ. berza.

5. Miklosich, *Stammbildungslehre* 141· Malingoudis, *Studien* 60, στο λ. Кѣрѣ-Кѣрѣun(ε

6. Jordan, *Topon. român.* 80.

Μπρέζντες, οι (sts brézdis· Βραδ.)

Τοποθεσία με μικρά χωράφια, όπου καλλιεργούσαν βρίζα και σιτάρι.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. brézda "η αυλακιά, το αυλάκι"¹ με τροπή του σλαβ. ě σε ελλην. ε². Από τα βουλγ. η λ.ως προσηγ. στα αρομ. brazdă "το αυλάκι"³ και στα αλβ. brazdë-a "η αυλακιά"⁴.

Μπρουβάγια, η (zd brubáia· Βίτσ.)

Τοποθεσία κατωφερική και δασωμένη στη θέση Κορνίσι, όπου άλλοτε υπήρχαν αμπέλια και καρποφόρα δέντρα.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. επίθ. prěvněje "ο αρχαίος, ο παλιός (από το αρχ. σλαβ. prěvnъ "πρώτος")⁵ με τροπή του σλαβ. άτονου ѣ σε ελλην. ου⁶ και του τονισμένου σλαβ. ě σε ελλην. α⁷.

Μπρούζου, του (zd bruz· Βίτσ.)

Τοποθεσία στην κάτω συνοικία της Βίτσας, όπου υπάρχει μια κερασιά σε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Μπρούζου.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Μπρούζος κι αυτό από το αρχ. σλαβ. brъzъ "ταχύς, γρήγορος" (βουλγ. brъz, brъže, bruzam "σπεύδω", σερβ. brz κλπ.)⁸.

Από το σλαβ. επίθ. και τα τοπν. στη Ρουμανία: Bîrz, Bîrza, Bîrzei, Bărzuica, Berzunțul κλπ.⁹.

1. Miklosich 19 και Berneker, στο λ. borzda.

2. Για την τροπή του σλαβ. ě σε ελλ. ε βλ. Vasmer 269-272 και Malingoudis, Studien 136-139.

3. Papahagi 283.

4. Γκύνης 57.

5. Miklosich 244, λ. pervŭ.

6. Vasmer 278 κex. Weigand 16-17.

7. Vasmer 269· Malingoudis, Studien 136-139.

8. Miklosich 11, στη λ. berzŭ.

9. Iordan, Topon. romîn. 122.

Νάτσου, του (stu naʦsˀ Καλ.)

Η θέση συνηθίζεται και με τον τύπο: η Γκιορτζιά του Νάτσου. Η ονομασία της οφείλεται στο όνομα κάποιου βοσκού Νάτσου που σκοτώθηκε εκεί από τα εξαγριωμένα γελάδια.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Νάτσος (πβ. και τις παραλλαγές Νάτσης, Νάτσας)¹ κι αυτό από το βουλγ. βαφτ. Начо που είναι χαϊδευτικός τύπος του βαφτ. Янаки².

Νεζερός, ο (stun niziróˀ Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπάρχει μικρή λίμνη με καλάμια.

Το τοπν. σύμφωνα με τον Vasmer³ πρέπει να σχετιστεί με τα αρχ. βουλγ. ezero, ezery, βουλγ. ezero, σερβοκρ. jézero "η λίμνη" με ανάπτυξη ενός αρχικού n στη συμφορά του τοπν. με το άρθρο τον στην ελληνική.

Η λ. συχνή ως τοπν.: βουλγ. Ezero, Jazero και στον ελληνόφωνο χώρο: Μέγας Οζερός (Ιωάνν.), Νεζερά "ονομασία κοιλάδας" (Αχαΐα), Νεζερός (Λάρισα)⁴, Νεζερά, τα και Νεζερίστα, η (Άρτα)⁵.

Νιάντοβο, το (stu níadunuˀ Λιασκ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε παλιός οικισμός και σήμερα ερημωμένο μοναστήρι του Αγίου Μηνά. Ήδη ο Λαμπρίδης⁶ αναφέρει σχετικά"... η κωμόπολις αυτή (Λιασκοβέτσι) απετελέσθη εκ... Νιατόβου, ένθα υπάρχει μονή επ'ονόματι του Αγίου Μηνά".

Το τοπν. προέρχεται από το συντετμημένο σλαβ. κύριο όνομα Nět- (από κύριο όνομα Nětmir)⁷ με τη σλαβ. κτητική κατάλ. -ονο και απόδοση του σλαβ. ѣ με -ια στα ελληνικά.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Λαμφύδης 46.

3. Vasmer 45.

4. Vasmer 45, 101 136.

5. Λεξ. ΔΚΟΕ 265.

6. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 61.

7. Vasmer 44ˀ Γεωργικά, Πελοπόννησος 400.

Νίστες, οι (st̥s nístis· Καμν.)

Τοποθεσία με άγονα πετροχώραφα.

Κατά τη γνώμη μας το τοπν. δεν έχει σχέση με την ελλην. λέξη νύστα, η.

Πιστεύουμε ότι πρέπει να σχετιστεί με τη σλαβ. ρίζα ništī "φτωχός, πενιχρός"¹ και να αποδοθεί ιδιαίτερα στα βουλγ. επίθ. нищ, -а, -ο ή нищи, -а, -ο "φτωχός"² με την έννοια "φτωχός σε απόδοση τόπος, άγρια χωράφια".

Ντέλγκινα, η (zd délgína· Δόλ.)

Τοποθεσία με μακρόστενα χωράφια, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιός συνοικισμός.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. дълъгъ "μακρύς" (αρχ. βουλγ. дълъгъ, βουλγ. дълъг κλπ.)³ και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ.-ъна (αρσ. -ънъ, ουδ. -ъно)⁴ με τροπή του ισχυρού (τονισμένου) σλαβ. ѣ σε ελλην. έ⁵ κατά παράλειψη του προσδιοριζομένου ουσιαστικού.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής (με λόγιο εξελληνισμό) είναι το επών. Δέλγας⁶ και τα τοπν. Δέλγα (Αιτ.), του Δέλγα, η Δέλγα (Πελοπ.), Δέλγα (Ανδρίτσαινα)⁷. Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. επών. Μακρής.

Το τοπν. από το Ζαγόρι δε θα μπορούσε να είναι ανδρωνυμικό γιατί α) επών. *Ντέλγκας δε μαρτυρείται και β) αν το τοπν. ήταν κυριών. τότε η εκφορά του θα ήταν με εμπρόθετη γενική (st̥s délginas) και όχι με εμπρόθετη αιτιατική.

1. Miklosich 215.

2. Βουλγαροελλ. Λεξ. 694.

3. Berneker 251· Miklosich 40, στο λ. delgŭ· Vasmer, REW I 359, στο λ. ДОЛГІЙ.

4. Vasmer 306· κατά τον Malingoudis, Studien, τα σλαβ. τοπν. σε -ina προέρχονται από αφηρημένα προσηγ. που με την κατάλ. -ina γίνονται γεωγραφικού όρου απ' όπου τα τοπωνύμια, όπως π.χ. το τοπν. Γόλινα <γεωγραφ. όρος golina "γυμνή περιοχή" (σελ. 43), το τοπν. Μοκρίνας <γεωγρ. όρος mokrina "υγρή περιοχή" (σελ. 69) κλπ.

5. Vasmer 278· Weigand 17· Malingoudis, Studien 143-144.

6. Georgacas-McDonald 130.

7. Vasmer 69, 147· Georgacas-McDonald 130.

Ντιβέσια, τα (sta divéša· Βίτσ.-Σοπ.)

Ονομασία τοποθεσίας στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Βίτσα και Σοποτσέλι, όπου υπάρχει μεγάλος βοσκοτόπος.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με τον πληθ. *divesa* του αρχ. βουλγ. *divъ* ή *divo* (γεν. *divese*) "το θαύμα"¹. Το αρχ. βουλγ. θέμα σε *-es-*, που δε συναντιέται στις ομόρριζες λέξεις των άλλων σλαβ. γλωσσών, από επίδραση του *čudo*, *-ese* "το θαύμα"¹. Άγνωστη η αιτία που δημιούργησε το τοπωνύμιο.

Ντοβόνη, του (z dvnón· Δόλ.)

Με την ονομασία αυτή χαρακτηρίζεται ένα χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Ντοβόνη. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στη Δόλιανη, αλλά υπάρχει στο γειτονικό Τσερνέσι.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Ντοβόνης κι αυτό μάλλον από το βουλγ. *dъb* "ο αγροίκος, ο ανόητος" (<σλαβ. *dъbъ* "η βαλανιδιά")² και τη σλαβ. κατάλ. *-οηъ* με την οποία σχηματίζονται προπάντων κύρια ονόματα³.

Ντοβρά, η (sn dvnrá)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου σε υψόμετρο 1000 μ. Ο κάτοικος *dvnrianíts*, *dvnrianítsa* (= Ντοβριανίτης, Ντοβριανίτισσα).

Σύμφωνα με την παράδοση⁴ το χωριό δημιουργήθηκε από τη μετοικεσία των κατοίκων του χωριού Κοσάρτσικο ή Ντοβρά της Κόνιτσας. Ας σημειωθεί η ύπαρξη εκκλησίας του Αγίου Νικολάου και στα δύο χωριά.

Το τοπν. προέρχεται από το θηλυκό του βουλγ. επιθ. *добър*, *-бръ*, *-бръ* "ο καλός"⁵, κατά παράλειψη ουσιαστικού.

1. Η λ. είναι συγγενική προς το λιθ. *diēvas* "θεός", αρχ. ινδ. *dēvas*, λατ. *deus*, *divus*, ελλ. *δύος* (Berneker 202· Vasmer, REW I 351).

2. Berneker 216.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre* 140· Vasmer 307.

4. ΗΕ 10 (1961) 521 κεξ.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 213.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι τα τοπν. Δοβράνη (Γρεβ.)¹, Ντοβράτοβο "παλιά ονομασία του χωριού Βαλτόλακκος" (Κοζ.)², τα αλβαν. Dobreni (2 φορές), Dobroniku, Dobruna, Dbrusha, Dobrushta³ και τα ρουμ. Dobrana, Dobrei, Dobricul, Dobrina, Dobraia⁴.

Ντοβράς, ο Κάμπος της (stun gábu ts̄ dvnrás· Ντ.)

Ονομασία μιας αρκετά εκτεταμένης περιοχής με σιταροχώραφα κοντά στο χωριό Ντοβρά.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ κάμπος, ο και το τοπν. Ντοβρά (βλ. προηγ. τοπν.).

Ντόμπρες, οι (sts̄ dóbris· Φρ.)

Τοποθεσία παραγωγής που διακρίνεται από τους χωριανούς σε Πάνω και Κάτω Ντόμπρες, ανάλογα με τη θέση τους πάνω ή κάτω από το δημόσιο δρόμο.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. dъbrъ "η κοιλάδα, το φαράγγι"⁵ με τροπή του σλαβ. ισχυρού (τονισμένου) б̄ σε ελλην. ό και του σλαβ. άτονου в̄ σε ελλην. ι⁶. Βλ. και στα τοπν. Δόβρη, η Δόβρες, οι (στα Ε.Σ.).

Ντομπρίνοβο, το (stu dubrínunu)

Όνομα χωριού του Ζαγορίου που είναι σήμερα γνωστό και με το επίσημο όνομα Ηλιοχώρι. Ο κάτοικος dubrinuníts, dubrinunítsa (=Ντομπρινοβίτης, Ντομπρινοβίτισσα).

Το τοπν., σύμφωνα με τον Vasmer⁷ προέρχεται από το σλαβ. κύ-

1. Vasmer 181.

2. ΜΕΕ, στο λ.

3. Seiner, Ergebnisse 90.

4. Iordan, Topon. romîn. 110-111.

5. Berneker 242.

6. Vasmer 278 κεξ. Malingoudis, Studien 143 κεξ.

7. Vasmer 31.

ριο όνομα Dobrin και τη σλαβ. κτητική κατάλ. -ονο. Το κύριο όνομα Dobrin προέρχεται από το επίθ. dobr "καλός" (πβ. και ουσ. добръІНЯ "η αρετή"¹) και την κατάλ. - in με την οποία σχηματίζονται κύρια ονόματα (πβ. Орлѣн Веселин, Божин κλπ.)².

Το Dobrin ως κύριο όνομα συνηθίζεται επίσης στη Ρουμανία³ και δίνει κυριών. τοπν., όπως: Dobrin, Pîrfu lui Dobrin, Dobrina, Dobrină κλπ.⁴.

Ντουλβές, οι (stɤ dulvės · Μαν.)

Ονομασία δασωμένης πλαγιάς.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με τον πληθ. дѣрвѣ του βουλγ. ουσ. дѣрвѣ "το δέντρο, το ξύλο"⁵ με τροπή του σλαβ. άτονου ѣ σε ελλ. υ⁶ και του r σε l στο συμφωνικό σύμπλεγμα rv⁷. Η αλλαγή του γένους στα ελληνικά αναλογικά προς τα πολλά θηλ. σε -α.

Ντουλμπινίκου, το (stu dulbiníku · Π.Σ.)

Ονομασία περιοχής με φυσικό βαθούλωμα, όπου υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. дълбина "το βάθος, η κοιλότητα" (αρχ. σλαβ. дълбо <"σμιλεύω, σιαλίζω")⁸ και την επίσης σλαβ. κατάλ. - ikъ, κατάλ. με την οποία σχηματίζονται υποκοριστικά και ουσιαστικά από επίθετα⁹.

1. Vasmer, REW I 356.

2. Λαμψύδης 45.

3. Pușcariu 381.

4. Iordan, Topon. romîn. 110, 178.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 248· Berneker 232.

6. Vasmer 278 κεξ.· Malingoudis, Studien 143 κεξ.

7. Κατά τον Vasmer (σ. 292) ως συνέπεια της τροπής l + σύμφ.>r + σύμφ. παρατηρείται και η τροπή του σλαβ. r + σύμφ. > ελλ. l+ σύμφωνο. Πβ. και τα φούρκα > φούλα, Σερβία > Σελβία (Vasmer 256).

8. Berneker 250· Βουλγαροελλ. Λεξ. 247.

9. Όταν η κατάλ. προστίθεται σε ουσ. που δηλώνουν δέντρα, τότε τα παράγωγα δηλώνουν το δάσος που αποτελείται από τα δέντρα αυτά (Miklosich, Stammbildungslehre 246).

Ντούμα, του ή Ντούμες, οι (st dúma - st̥s dúmis' Στ.)

Ονομασία υψώματος με πυκνό δάσος. Το επών. Ντούμας, που ήταν γνωστό στο χωριό παλιότερα, σήμερα δεν υπάρχει.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Ντούμας (και Δούμας με λόγιο εξελληνισμό, πβ. και τοπν. Δούμα, η Ράχη του στα Ξ.Σ.). Το επών. Ντούμας προέρχεται ή από το βουλγ. Duma (ως επών. συναντιέται και στη Ρουμανία), χαϊδευτικό του Dumitru¹ ή από το дѹμα "το κοινοβουλευτικό σώμα στη Ρωσία πριν από το 1917"² (<дѹμα "ο λόγος, η λέξη, η κουβέντα") απ'όπου και το ελλ. δούμα, η "το ίδιο"³. Ο μεταπλάσμος του τοπν. από την εκφορά του με εμπρόθετη γεν. αρσ. (st dúma) που συγχύθηκε με την εμπρόθετη αιτιατ. θηλ. (st dúma), απ'όπου η Ντούμα και πληθ. Ντούμες, από τις πολλές ιδιοκτησίες.

Βλ. και τοπν. Ντούμα, του (Τριφυλ.)⁴ και από το Ζαγόρι Ντούμα, ο Λάκκος του (στα Ξ.Σ.) και Ντούμα, Πάντε αλ (στα Ξ.Αρ.).

Ντούμα, ο Λάκκος του (stu láku dúma' Α.Μ.)

Ονομασία μικρής χαράδρας.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ λάκκος, ο (βλ. τοπν. στα Ξ.Σ.) και το επών. Ντούμας (βλ. παραπάνω). Άγνωστη η αιτία που συνέδεσε το επών. του Ντούμα με την παραπάνω θέση.

Ντραγκονιάκι, το (stu dragunák' Νεγ.)

Δασωμένη τοποθεσία κοντά στο δημόσιο δρόμο προς Φραγκιάδες, ανάμεσα στις θέσεις Βλαχόστρατα και Γεφυρίτσια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. drakonъ "ο δράκοντας" (<ελλ. δράκων)⁵ και τη σλαβ. κατάλ.-jakъ⁶. Η παράδοση δε διασώζει κάτι που να δικαιολογεί την ονομασία του τόπου.

1. Pușcariu 47.

2. Βουλγαροελλ. Λεξ. 244· Berneker 237· Miklosich 52.

3. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

4. Georgacas-McDonald 215.

5. Berneker 220· Miklosich 49.

6. Miklosich, Stammbildungslehre 244.

Ντραγκιούσια, η (zd dragúša · Βιτσι.- Πάπ.)

Περιοχή που βρίσκεται στο σύνορο Βιτσικού και Παπίγκου, όπου υπάρχει πηγή που βγαίνει μέσα από σπηλιά.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. προσωνύμιο Draguš(a) (< dragъ "αγαπητός" + κατάλ. -uš(a)· πβ. επίσης τα σλαβ. προσων. Goluš(a) < golъ "γυμνός" + κατάλ. - uša καθώς και τα Drag ή Drago που είναι υποκορ. τύποι των Dragomir, Dragoslav¹ και τη θηλ. κτητ. κατάλ. - ja (αρσ. -ju)².

Ντρεστενίκο, το (stu dristiníku')

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου σε υψόμετρο 950 μ. και στην ΝΑ άκρη της περιοχής του. Ο κάτοικος dristinkóts, dristinkótsa (= Ντρεστενικιώτης, Ντρεστενικιώτισσα).

Σύμφωνα με τον Λαμπρίδη³ το χωριό "κατωκήθη κατά παράδοσιν υπό ποιμένων Αλβανών... Εκτός δε τούτου ουδέποτε ενταύθα ωμιλείτο η Βλαχική γλώσσα, αλλ' ανέκαθεν, κατά παράδοσιν τετριμμένως η Ελληνική μετά πολλών αλβανικών λέξεων" και "...κείται εις κοιλάδα και διασχίζεται προς τα κάτω μάλιστα υπό βαθέως λάκκου."

Το χωριό μαρτυρείται με τον τύπο Τριστεάνικος από το 1319⁴.

Κατά τον Vasmer⁵ το τοπν. σχετίζεται με το νοτιοσλαβ. τοπν. Trbstěnikъ. Και τα δύο ανάγονται στο αρχ. σλαβ. trъstъ "το καλάμι"⁶ και τη σλαβ. κατάλ. -ikъ που εκτός των άλλων χρήσεων είναι και περιεκτική σε παράγωγα ουσ. που δηλώνουν δέντρα⁷.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής με το παραπάνω τοπν. είναι από τον ελληνόφωνο χώρο τα τοπν.: Τριστενίκου Μετόχιον (Θεσσ.), Δρεστενά (Φωκ.-Πάτρα), Τρεστενά (Αρκ.), Τρέστενικ (Πέλλα), Τρεστενίκα Μετόχιον (Χαλκιδ.), Τρεστενίτσα (Ζίχνη)⁸ και Τρέσταινα⁹,

1. Λαμπρίδης 45,46· Jordan, Topon.român.166-167· Berneker 213.

2. Malingoudis, Studien 44, στο λ. Golušja. Για την κατάλ. -sa στα κύρια ονόματα βλ. N. Drăganu, Numele proprii cu suf. -sa, Cluj 1933, 21.

3. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 80-81.

4. Soustal 273. 5. Vasmer 32, 54.

6. Miklosich 364.

7. Miklosich, Stammbildungslehre 246.

8. Vasmer 98, 115, 133, 159, 201, 213, 222.

9. Weigand 16.

από το σλαβόφωνο χώρο τα: σερβοκρ. Trstènik, βουλγ. Trǎstenik¹, το υδρων. Trstenička reka "παραπόταμος του Αξιού"², από την Ιστρία Tersteniko³, από τη Ρουμανία: Trestenicul, Guva Trestiei, Trestioara κλπ.⁴ και από την Αλβανία: дрестеник-γ⁵.

Ντριάνοβο, το (stu driánuvu'Καμν.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχε χωριό. Οι κάτοικοί του, σύμφωνα με την παράδοση, επειδή είχε πέσει χολέρα, το εγκατέλειψαν και εγκαταστάθηκαν στη θέση Παλιοκρανιά, απ'όπου για τον ίδιο λόγο έφυγαν και εγκαταστάθηκαν στο σημερινό χωριό Καμινιά. Η τοποθεσία σήμερα είναι δασωμένη με βαλανιδιές και αρκετές κρانيές. Ήδη κατά τα μέσα του 19. αι. το χωριό υπήρχε, αφού ο περιηγητής Isampert⁶ αναφέρει "...δια των κοινοτήτων Δριανόβου...φθάνει τις (3 ώρες) εις Λιασκοβέτσι και εντεύθεν εις (1 ώρα) Φραγκάδες".

Τόσο ο Vasmer⁷ όσο και ο Γεωργακάς⁸ αποδίδουν το τοπν. στο βουλγ. drǎnovo "τόπος με κρانيές" κι αυτό από το βουλγ. drǎn (< σλαβ. dǎrnǎ)⁹, με τη γνωστή τροπή του σλαβ. ě σε ελλην. ια¹⁰, και την κατάλ. -ονο¹¹.

Το τοπν. συναντιέται στην Ελλάδα με τους τύπους: Ντριάνοβο, το (Γραμμένο Ιωανν.)¹², Ντριάνεβα, τα (Χουλιαράδες), Δριάνοβον (Ελασσόνα), Δρυάνοβον (Ανασελίτσα Κοζ.), Δριάνιστα (Κατερίνη), Ντριάνοβο (Σέρρες) και Δρένοβα (Δράμα)⁷, στη Βουλγαρία: Drjanovo

1. Vasmer 33.

2. Duridanov 82.

3. Popović 145.

4. Jordan, Topon. român. 103.

5. Seliščev 58, 248.

6. Αντ. Μηλιαράκη- Έμ. Isampert, Οδοιπορικά Μακεδονίας, Ηπειρού και Θεσσαλίας, εν Αθήναις 1878 244 και 257.

7. Vasmer 32, 45, 99, 182, 204, 220, 225.

8. Γεωργακάς, Πελοπόννησος 399.

9. Miklosich 42.

10. Vasmer 269' Weigand 24' Malingoudis, Studien 136.

11. Miklosich, Stammbildungslehre 229.

12. Μπέττη, Γραμμένο 691.

(συχνό)¹, στη Ρουμανία: *Dranov, Dranovățul, Drinova* κλπ.², και στην Αλβανία: *Drjanova*³, Δρένοβον (Κορυτσά)⁴, *Дренова, Дреновица, Дреново, Дряново*⁵.

Ντρόςκοτο, το (stu dróškutu· Τσερν.)

Ονομασία υψώματος που η πλευρά του διασχίζεται από μεγάλο λαγκάδι γεμάτο χαλίκια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. *drozъ* (και μεσν. βουλγ. *drozъ*) "το πτηνό τσίχλα"⁶ και την κατάλ. -ota με την οποία σχηματίζονται σλαβ. κύρια ονόματα. Με την παραπάνω κατάλ. και με τις παραλλαγές της (-ota, -eta, -ęta) σχηματίζονται στα σλαβ. επών. από ονόματα ζώων⁷. Ο μεταπλασμός (από θηλ. σε ουδέτερο) προήλθε από το ότι ο τύπος **Drozgota* θεωρήθηκε ως πληθ. ουδετέρου με ενικό τον τύπο Ντρόςκοτο, το.

Ντρουβουφτσές, οι (stę drunufčęs· Κ.Σ.)

Ονομασία τοποθεσίας με χωράφια, κοντά στη θέση Βουνιστές.

Πρόκειται ασφαλώς για σλαβ. σχηματισμό με τη γνωστή στους νοτιοσλάβους κατάλ. -(ον)ъсе, -(ον)ъсі⁸ με την οποία σχηματίζονται στην Ελλάδα τοπν. όπως *Γιλαμπόφτσα, Λόφτσα, Μελάφτσα, Μοράφτσα, Μπαλάφτσα, Ραϊκόφτσα, Σνέφτσα* κλπ.⁹. Κατά τον Vasmer¹⁰ με την κατάλ. αυτή σχηματίζονται εθνικά, όπως π.χ. *Μορανъсі* "ο κάτοικος του Μοράβα" απ'όπου παράγει το τοπν. *Μοράφτσα* (Κιλκίς) για το σχηματισμό του οποίου δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη τοπν. *Μορανα* στην περιοχή.

1. Mladenov ZONF 3 (1927) 142.

2. Jordan, Topon. român. 477.

3. Popović 294.

4. Εθνολογ. Στατ. 4.

5. Seliščev 56, 60, 230, 233, 296, 297, 325.

6. Benreker 227· Vasmer, REW I 372.

7. Malingoudis, Studien όπου τα κύρια ονόματα *Malota* (σελ. 67), *Osota* (σελ. 79), *Рѣsotište* (σελ. 95). Κατά τον Weigand (σελ. 43) με την κατάλ. -ota σχηματίζονται αφηρημένα ουσιαστικά.

8. Popović 6, 38.

9. Vasmer 215, 226, 207, 208, 221, 212, αντίστοιχα.

10. Vasmer 208.

Κατά τον ίδιο τρόπο το τοπν. του Ζαγορίου προέρχεται από το εθνικό *Dǫvnonъci το οποίο σχηματίζεται από το τοπν. *Dǫvna (< σλαβ. dǫvna "το δέντρο, το ξύλο", αρχ. βουλγ. dǫvna, βουλγ. dǫvno κλπ.)¹ και την κατάλ. εθνικών -(ον)ъci. Η μετακίνηση του τόνου στη λήγουσα του τοπν. μάλλον αναλογικά προς τον τόνο του γειτονικού τοπν. Βουνιστές.

Οβουσίνα, η (στη uvušina· Δόλ.)

Ονομασία στρογγυλοκόρυφου υψώματος.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με τη σλαβ. ρίζα vys- "ψηλός"² και τη σλαβ. κατάλ. θηλ. γένους -ъna (αρσ. -ънъ), πβ. και τον σλαβ. τύπο vǫšěhъ "αυτός που βρίσκεται ψηλά"³, με τροπή του σλαβ. y σε ελλ. ου, τροπή που εμφανίζεται στα παλιότερα σλαβ. δάνεια της ελληνικής⁴. Το αρχικό ο- πρέπει να προήλθε από τη συμμορφορά της λ. με τη σλαβ. πρόθεση ο (και ob ή obo) "εις"⁵ η οποία νομίστηκε θεματικό στοιχείο της λ. vǫšěna.

Ουλιανίκος, ο (stun ul'ániku· Βίτσ.)

Ονομασία τοποθεσίας πάνω από τη θέση Λεφτοκαρυά προς την κατεύθυνση της θέσης Βαρκό.

Το τοπν. προέρχεται από το σερβοκρ. uljanik (ή vľjanik) "τόπος όπου είναι εγκατεστημένες κυψέλες"⁶ κι αυτό από το σλαβ. ulij "κυψέλη" (πβ. βουλγ. ulěj, σερβ. uljени, πολων. ulewnik κλπ.)⁷ και τη σλαβ. κατάλ. -ikъ⁸.

1. Benreker 232.

2. Miklosich 398.

3. Sadnik-Aitzetmüller 163 και 335 (αριθμ. 1127).

4. Vasmer 276· Weigand 19.

5. Vasmer, REW II 236· Βουλγαροελλ. Λεξ. 700.

6. Popović 538.

7. Miklosich 372, στο λ. ulij· για την προέλευση της λ. βλ. Vasmer REW III 181, στη λ. улей.

8. Miklosich, Stammbildungslehre 246.

Το τοπν. πρέπει μάλλον να θεωρηθεί σλαβικός σχηματισμός με τη σλαβ. πρόθ. *po* "εις, προς"¹ (με τροπή του σλαβ. *o* σε ελλην. *α*²) και το σλαβ. επίθ. *rikŭ* "κάθετος"³, κατά παράλειψη του ουσ. *gora* "βουνό". Πρέπει να υποθέσουμε ότι η ονομασία του βουνού προηγήθηκε της ονομασίας του χωριού στο οποίο έδωσε το όνομά του. Προς αυτή την κατεύθυνση μας οδηγεί: α) η σημασία των σλαβικών λέξεων που συμφωνεί με τη διαμόρφωση του εδάφους της περιοχής, καθώς το βουνό υψώνεται σχεδόν κατακόρυφα τόσο από το μέρος της χαράδρας του Βίκου όσο και από το μέρος της χαράδρας του Αώου και β) αν συνέβαινε το αντίθετο (δηλ. αν το όνομα του χωριού έδινε το όνομα στο βουνό) τότε για την ονομασία του υψώματος θα χρησιμοποιούνταν ένα παράγωγο επίθετο: π.χ. *Παπιγκινό (βουνό) κλπ. και όχι Πάπιγκο.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής πρέπει να θεωρηθεί και το ορωνύμιο της Αλβανίας *Maja e Paringut* που βρίσκεται ΒΔ του Παπίγκου περίπου 31 χιλιομ. και ΝΑ της Πρεμετής περίπου 14 χιλιόμετρα⁴.

Παρνέσι, το (*stu parněš*· Βοβ.)

Ονομασία συνοικίας του χωριού από το επών. της οικογένειας Παρνέση που εξακολουθεί να υπάρχει στο χωριό.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Παρνέσης με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Παρνέσ(η) > Παρνέσ(i), το. Το επών. Παρνέσης προέρχεται μάλλον από το βουλγ. *парна* (πβ. και β' πρόσ. *парна*) "τσουρουφλίζω, καίω επιπόλαια"⁵ και τη σλαβ. κατάλ. *-ešь, -eša* με την οποία σχηματίζονται ονόματα προσώπων, όπως *Boleš, Boleša, Černeš, Mileš* και ελλ. Μιλέσης κλπ.⁶.

1. Miklosich 253.

2. Vasmer 267 κex.· Weigand 13 κex.· Malingoudis, Studien 134 κex.

3. Miklosich 246.

4. Soustal 226.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 824, 823 στο λ. *парна*.

6. Για την κατάλ. βλ. Vasmer 304 και Malingoudis, Studien 25, 28 και 68.

Πέτσιου, του (st pětš^u· Δόλ. - Λεσν.)

Το τοπν. χαρακτηρίζει περιοχή όπου και ιδιοκτησία της οικογ. Πέτσιου (Δόλ.) και βρύση με την ευρύτερη περιοχή, που χτίστηκε με έξοδα κάποιου Πέτσιου (Λεσν.).

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Πέτσιος κι αυτό από τον βουλγ. χαϊδευτικό τύπο Печо και Печо του βαφτ.Петър¹.

Πιλοτίτσα, η (zd bilutítša· Μακρ.)

Ονομασία υψώματος με χωράφια, όπου υπήρχαν μερικές καλύβες και ένας μύλος.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεί στο σλαβ. κύριο όνομα Pilota (σλαβ. pilъ "το πουλί"² + την κατάλ. -ota με την οποία σχηματίζονται στα σλαβικά κύρια ονόματα από λέξεις που σημαίνουν ζώα, όπως π.χ. Pьsota < pьsъ "σκύλος", Osota < osa "σφήκα" κλπ.³) και την κατάλ. -ica⁴. Η παράδοση δε διασώζει το λόγο που προκάλεσε την ονομασία της περιοχής.

Πινάσοβα, τα (sta pinásova· Πέτρ.)

Τοποθεσία με χωράφια όπου καλλιεργούσαν σιτάρι και καλαμπόκι.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το σλαβ. κύριο όνομα *Pinašъ (< pьna "ζεύω"⁵ και την κατάλ. -ašъ· πβ. επίσης και τα σλαβ. επίσης κύρια ονόματα *Gorašъ < gorěti "καίω", *Chotašъ < chotěti "εύχομαι"⁶) και την κτητική σλαβ. κατάλ. -ονο. Από τον τύπο *Pinašono σχηματίστηκε πληθ. Πινάσοβα αναλογικά προς τα χωράφια, κτήματα κλπ.

1. Λαμφύδης 46.

2. Miklosich 246.

3. Malingoudis, Studien 79, 95.

4. Miklosich, Stammbildungslehre 293.

5. Miklosich 237.

6. Malingoudis, Studien 45, 48.

Πισότη, του (st pišót¹ Λεσν. - Ντομπρ.)

Τοποθεσία με χωράφια και κτήματα στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Λεσινίτσα και Ντομπρίνοβο που ήταν ιδιοκτησία μιάς οικογένειας από τις παλιότερες του χωριού (Ντομπρ.) και της οποίας οι τελευταίοι απόγονοι παραχώρησαν τα κτήματά τους στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Πισιότης κι αυτό προέρχεται από το σλαβ. κύριο όνομα Рѣсѣта (<рѣсѣ "σκύλος" + κατάλ. -рѣта)¹. Βλ. και προηγούμενο τοπωνύμιο.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και τα τοπν. από την Πελοπόννησο: Πισαντίστης (ο), Μπισιντίστε (το), Πισεστίστες, Μπισοντίστης (ο)².

Πιστρίτσιος, ο (stum bistrítǃu· Τσερν.)

Όνομασία λόφου γυμνού στην κορυφή, όπου παλιότερα, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε συνοικισμός.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρχ. σλαβ. рѣstrъ "χρωματιστός, ποικιλόχρωμος"³ και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ.-ičъ⁴. Από τα σλαβ. και το ρουμ. επίθ. pestritǃ, -a "ποικιλόχρωμος"⁵ και το αρομ. pestru, -ră "ποικιλόχρωμος, παρδαλός"⁶.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι τα κύρια ονόματα: Pǃstrakon, Pǃstrjakon (βουλγ.), Pestrík, Pestríkον, κλπ. και τα τοπν. από τον ελληνόφωνο χώρο το: Πιστράκοβο (Πελοπ.), από το σλαβόφωνο χώρο τα: Peštrišino, Pestríkον κλπ.⁷ και από τη Ρουμανία τα: Pestra, Pestrítǃa, Pestrítǃul, Pistrița κλπ.⁸.

1. Malingoudis, Studien 95.

2. Malingoudis ό.π.

3. Miklosich 271· Vasmer, REW II 348.

4. Miklosich, Stammbildungslehre 336.

5. Dicționar Român-German 439.

6. Papahagi 969.

7. Malingoudis, Studien 96.

8. Iordan, Topon. român. 131, 343.

Πλοσιάκος, ο (stum bluškáku· Βραδ.)

Ονομασία μικρότερου οροπεδίου σε αντιδιαστολή προς το Πλόσκιο (βλ. επόμενο τοπν.).

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. ploskъ "πλατύς, επίπεδος" και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. -aku (με την οποία ουσιαστικοποιούνται επίσης και επίθετα)¹.

Φυσικά δεν είναι απίθανος ο σχηματισμός του υποκοριστικού τύπου στα ελληνικά με την προσθήκη της υποκορ. κατάλ. -άκος, αλλά προτιμήσαμε τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. σε ένα τοπν. που είναι σλαβικής ετυμολογικής αρχής.

Πλόσκιος, ο (stum blóšku· Βραδ.- Πάπ. - Τσεπ.)

Ονομασία αρκετά εκτεταμένου οροπεδίου στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών του Βραδέτου, του Παπίγιου και του Τσεπελόβου.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. ploskŭ "πλατύς, επίπεδος"² (πβ. και βουλγ. plosŭk, σερβοκρ. plòsan, σλοβ. plòsk, ploska που είναι τύποι συγγενικοί με το ελλην. πλάξ και το αρχ. γερμ. flach)³. Βλ. και τοπν. Πλόσκια, η (στα Ε.Σ.).

Πογδορά, η ή Πογδορές, οι (zd bugdurá - stɤ pygdurés· Πάπ.)

Αρκετά εκτεταμένη περιοχή που εκαλλιεργείτο μέχρι τα τελευταία χρόνια, ΝΔ του Μικρού Παπίγιου στους πρόποδες του Κούπου, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε χωριό.

Το τοπν., σύμφωνα με τον Vasmer, προέρχεται από το σλαβ. Podъgorŭje απ'όπου το σερβοκρ. και σλοβ. τοπν. Podgora⁴ και το βουλγ. προσηγ. ПОДГОРИЕ "οι πρόποδες, το ριζοβούνι, τα ριζά"⁵ με αντι-μετάθεση των φθόγγων δ και γ.

1. Μηνά, Μεγέθυνση 72 και σημ. 2· Miklosich, Stammbildungslehre 240.

2. Miklosich 251.

3. Vasmer, REW II 374, στη λ. ПЛОСКИЙ.

4. Vasmer 47, 64, 149, 157.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 876.

Ο Malingoudis όμως εκφράζει την άποψη ότι στο τοπν. μπορεί να υπάρχει μια ελλην. σύνθεση από το ουσ. πόδι (και ποδο- στη σύνθεση) και το ελλην. δάνειο γορά (<σλαβ. gora)¹. Ο τύπος σε πληθυντικό αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ.

Πβ. και από τον ελληνόφωνο χώρο τα τοπν. Πογδορά και Πογδόριανη (Ιωάνν.), Ποδογόρα (Πρέβ.), Ποδογορά (Τριφ.- Ελευσίνα) και Ποδογόριανη (Καβάλα)².

Πολίτσα, η (zd bulítsa· Λ.- Φλ.)

Ονομασία μικρών και χαμηλών επίπεδων επιφανειών (Λ.)· τοποθεσία κάτω από τη θέση Χουχλαστή με αναβρυστικά νερά.

Το τοπν. προέρχεται από τον σλαβ. γεωγραφικό όρο polica "χαμηλή, ομαλή πεδιάδα"³ και αυτός από το σλαβ. polje "λιβάδι, πεδιάδα" και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. -ica.

Πβ. και σερβοκορ. προσηγ. polica "μικρή πεδιάδα" και τοπν. Polica στη Δαλματία⁴.

Ο τρόπος εκφοράς του ζαγορήσιου τοπν. αποκλείει τον χαρακτηρισμό του ως κυριών. και την απόδοσή του στο επών. Πουλίτσας⁵ (τότε η εκφορά θα ήταν st pulítsa). Η μορφολογία εξάλλου του εδάφους κάνει απίθανη τη συσχέτισή του με τα Ηπειρωτ. μπουλίτσα, η "μικρό, κτιστό στον τοίχο ντουλαπάνι", και πουλίτσα, η "σανίδα, είδος ραφιού"⁶ (πβ. και τα ίδιες ετυμολογ. αρχής αλβ. policë-a" η εταζέρα"⁷, αρομ. puliță "σανίδα"⁸ και ρουμ. poliță "η εταζέρα"⁹. Όλα τα παραπάνω πρέπει να αποδοθούν στο σλαβ. polica "σανίδα, θριγκός" (< σλαβ. pola)¹⁰.

1. Malingoudis, Studien 45 στο λ. Gora.

2. Vasmer 47,64,149,157.

3. Malingoudis, Studien 87.

4. Popović 161.

5. Βλ. Georgakakos, Beiträge I 370-371.

6. Μπόγκας 1 256, 314 και 2 156.

7. Χριστοφορίδης 277.

8. Parahagi 1026.

9. Κοτολούλης 384.

10. Miklosich 255, στο λ. pola 1.

Πολιτσιές, οι (stɛ pultsjes˙ Μπ.-Ντρ.)

Επίπεδη τοποθεσία με χωράφια κοντά στη θέση Ζλάροβο (Μπ.)· ονομασία τοποθεσίας με σιάδια επάνω σε ύψωμα (Ντρ.).

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. poljcé (<σλαβ. *poljъce polje "λιβάδι, οροπέδιο" + υποκορ. κατάλ. ουδέτ. γένους -ъce)¹.

Πβ. και τοπν. Πολ(ι)τσά, η (Κωστήτσι Κατσανοχωρίων)², Πολ-τσές, οι "τοποθεσία με αγρούς και θάμνους" (Φορτώσι Κατσανοχ.)³. Η λ. μαρτυρείται ως τοπν. από το 1380⁴.

Πορτάραβα, η (zǎ burtárava˙ Α.Μ.)

Τοποθεσία στον ποταμό Βοϊδομάτη του οποίου οι όχθες είναι σχεδόν κατακόρυφες. Στο σημείο αυτό υπάρχει στενό μονοπάτι λαξευμένο στο βράχο.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. poruta "η πύλη, η πόρτα"⁵ και την κατάλ. -ara⁶ > *porutara + την επιθετ. κατάλ. -ava (αρσ. -авъ)⁷.

Πρίζοτα, η (sn brížuta˙ Μακρ.)

Τοποθεσία προφυλαγμένη από το βοριά που παλιότερα υπήρχαν χωράφια όπου καλλιεργούσαν κριθάρι και σιτάρι. Σήμερα ο τόπος έχει δασωθεί.

Το τοπν. μάλλον είναι κυριών. από το σλαβ. κύριο όνομα *Prižota < σλαβ. priž "παρδαλός, ποικιλόχρωμος"⁸ + κατάλ. -ota (<-qta) με την οποία σχηματίζονται κύρια ονόματα (πβ. και τα σλαβ. κύρια ονόματα Lbstqta (<lъstъ "η πονηριά"), Malota (<malъ

1. Malingoudis, Studien 87, στο λ. Poljcé.

2. Λαζάνη, Κατσανοχ. II 261.

3. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 1063.

4. Soustal 240.

5. Miklosich 260.

6. Miklosich, Stammbildungslehre 88.

7. Vasmer 303 · Miklosich, Stammbildungslehre 220 κεξ.

8. Miklosich 264.

"μικρός κλπ.¹ και τα ταυτόσημα Διάρος, Παρδαλός κλπ.².

Προβοδινός, ο (stum brunuδνό· Νεγ.) - Προβαντινός, ο (stum brunaδνό· Τσεπ.)

Ονομασία μεγάλου δάσους που είναι συνέχεια του δάσους του Κοζιακού. Πρόκειται για το ίδιο τοπν. με διαφορετική εκφορά στα δύο χωριά.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *pronodъ* "η διάβαση"³ (<ρ. *прОВОДИТИ* "οδηγώ διά μέσου"⁴ και τη σλαβ. κατάλ. -ѣпъ⁵, με λόγο εξελληνισμό του *d* σε *δ* (Νεγ.) και με παρετυμολογική επίδραση της λ. πρόβατο (Τσεπ.). Ίσως και το ελλην. προβοδώ "κατευοδώνω" να έχει την αρχή του στο σλαβ. ρ. *pronoditi*⁶.

Πρόπαση, η (ση *прѡпашъ*· Βιτσικ.)

Ονομασία φυσικού χάσματος κάτω από το δρόμο Αρτσιόστας-Βιτσικού, στο ύψος της εκκλησιάς του Άι-Γιάννη, με άνοιγμα διαμέτρου 1-1,5 μ. και βάθος άγνωστο. Ρίχνοντας κανείς πέτρες από το στόμιό του ακούει τα κτυπήματά της στα τοιχώματά του έως ότου χάνονται.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. ρ. *propasti* "πέφτω, κατακρημνίζομαι" και ιδιαίτερα με τον γεωγραφικό όρο που είναι γνωστός στα σερβοκρ. με το θηλυκό ουσ. *propadъ* "η σχισμή, ο κρημνός", λ. που στις άλλες σλαβικές γλώσσες εμφανίζεται με τον τύπο *propastъ* "το ίδιο"⁷. Από τον τύπο *propastъ* με αποβολή του τελικού -*t* στα ελληνικά (δεν είναι δυνατή απόληξη ελλην. λ. σε *t*), με διατήρηση του θηλ. γένους και προσθήκη του χαρακτηριστικού

1. Malingoudis, Studien 66, 67, 79, 95.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Weigand 14.

4. Meyer NS II 87.

5. Malingoudis, Studien 157.

6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο ρ. προβοδώ.

7. Malingoudis, Studien 90· Sadnik-Aitzetmüller 108, 280 (αριθμ. 632)· Miklosich 264, στο λ. *pro-*, όπου και λ. *propastъ*.

για το θηλ. γένος των ελλην. ουσ. -η προήλθε το τοπν. Πρόπαση.

Πβ. και τα ίδιας ετυμολ. αρχής τόπν. από τον ελλην. χώρο: Πρόπαντη (4 φορές), Πρόπαντες (Πελοπ.)¹ και Προπάντου "χωριό στη Μαγνησία" και από τη Βουλγαρία τα: Propada, Propadeto και Propado².

Ράγια, η (zd ráǵa· Ντομπρ.)

Σχετικά ομαλή έκταση με εύφορο έδαφος και πλούσια νερά.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. раѣ (γεν. рая) "ο παράδεισος" (πβ. αρχ. βουλγ. раѣ, βουλγ. рај серβοкр. рѣј (γεν. рѣја), ρωσ. раѣ κλπ.)³. Από τα αρχ. βουλγ. η λ. και στα αρομ. με τον τύπο raǵũ "το ίδιο"⁴.

Πβ. και το ταυτόσημο μεσν. ελλην. τοπν. Παραδείσι "κηπευόμενο μέρος με πολλά νερά" (<παράδεισος "λοχμώδες, κατάφυτον μέρος"⁵ όπως και το επών. Ράιος.

Ραδόβολη, η (zd raδόνul· Πάπ.)

Ονομασία της ΒΔ πλευράς του υψώματος της Αστράκας απ' όπου περνάει το μονοπάτι που οδηγεί προς τη Δρακόλιμνη, τη Γκαμήλα και το Τσεπέλοβο.

Κατά τον Vasmer⁶ το τοπν. προέρχεται πιθανώς από σλαβ. κύριο όνομα. Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει το σλαβ. κύριο όνομα Radoborъ και το επίθ. *Radoborъ με ανομοιωτική τροπή στα ελλην. του r-r σε r-l.

Ράικου, του (st ráiku· Τσεπ.)

Ενν. το πριόνι. Τοποθεσία όπου κάποιος Ράικος είχε εγκαταστήσει νεροπρίονου.

1. Georgacas-McDonald 239.

2. Zaimov 113.

3. Miklosich 272, στο λ. рај 1· Vasmer, REW II 486.

4. Parahagi 1038.

5. Θωμοπούλου, Κέως 130.

6. Vasmer 48.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Ράικος** το οποίο προέρχεται από το σλαβ. κύριο όνομα **Rajko**. Το σλαβ. **Rajko** θα μπορούσε να προέλθει από τον τύπο ***Rad-ьko** αφού είναι γνωστή στα σερβοκρ. και στα βουλγ. η τροπή **οδοντ. + ьko > jko**, αλλά επειδή το κύριο όνομα συναντιέται τόσο στα ανατολικά όσο και στα δυτικά σλαβικά είναι πιθανότερη η προέλευσή του από το σλαβ. **raj** "ο παράδεισος"¹.

Πβ. και τοπν. **Ράικος**, το **Ράικο**, του **Ράικου** (Πελοπ.)¹ και **Ράικο** "όνομα χωριού" (Ιωάνν.)².

Ράντινα, η (st rádina' Πάπ.)

Ονομασία μακρόστενης περιοχής με βοσιότοπο πάνω από τη θέση Κούπος.

Το τοπν. είναι μάλλον κυριών. και προέρχεται από ένα σλαβ. κύριο όνομα που πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **radъ** "χαρούμενος, εύχαρις"³ (πβ. επών. **Ράντος**⁴ και **Ράδος**⁵ και τα σλαβ. **Radeša, Radomirъ, Radо-slavъ** κλπ.⁶) και την κατάλ. **-ina** (αρσ. **-inъ**) ή **-ьna** (αρσ. **-ьnъ**) αφού είναι γνωστό πως τα σλαβ. **i** και **ь** αποδίδονται με **ι** στα ελληνικά. Πβ. και σχηματισμούς βουλγ. κυριών ονομάτων σε **-ин**: **Орлин, Добрин, Веселин** κλπ.⁷.

Ραντοβάνι, το (stu radonán' Ντ.)

Με το τοπν. ονομάζεται η περιοχή απ'όπου περνάει ο δρόμος από το συνοικισμό Καρυές προς τον Κάμπο της Ντοβράς.

Το τοπν. μνημονεύει ο Λαμπρίδης⁸ ο οποίος αναφέρει: "το προϋπάρχον τούτο χωρίον (δηλ. η Ντοβρά) μετά την διάλυσιν του...Ραντοβάνη (τόπου χαρίεντος)...".

1. Malingoudis, Studien 96.

2. Λεξ. ΔΚΟΕ 130.

3. Miklosich 272' Vasmer, REW II 481, στο λ. **рад**.

4. Georgacas-McDonald 241.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Malingoudis, Studien 96.

7. Λαμπρίδης 45.

8. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 51.

Σύμφωνα με τον Vasmer¹ το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. επίθ. *radovanjъ κι αυτό από το κύριο όνομα Радован (<радвам σε "χαίρομαι"²).

Το τοπν. συχνότατο στα σερβοκρ. με τους τύπους Radovanije, Radovan, Radovanci³ πβ. επίσης και το ρουμ. Cîmpia Radovanului³.

Ράσιανη, η (st rášan⁴ Ντομπρ.)

Τοποθεσία με αμπέλια και χωράφια, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιός συνοικισμός.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί σλαβ. σχηματισμός με τη σλαβ. κατάλ. -ani ή -jani με την οποία σχηματίζονται εθνικά ονόματα⁴ και να σχετιστεί με τα σλαβ. rasŭ "όνομα περιοχής του σερβ. βασιλείου, το σημερινό Novi Pazar"⁵ ή το υδρων. Raša (κροατ.) "όνομα του ποταμού Arsia"⁶.

Ρεγκουζίνα, η (st riguzína⁷ Δεμ.)

Όνομασία πηγής και της ευρύτερης περιοχής με υγρό έδαφος όπου ευδοκιμούν υδροχαρή φυτά, γνωστά στο χωριό με το όνομα ρουγκόζια.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. rogozina "η ψάθα, ο τάπης"⁷ κι αυτό από το σλαβ. rogozŭ "ο πάπυρος" και τη σλαβ. κατάλ. -bna με τροπή του σλαβ. ο σε ελλην. ε τροπή που πραγματοποιείται όταν το ο είναι άτονο και κοντά σε υγρά⁸.

Από τα παραπάνω σλαβ. η λ. ως προσηγ. στα ρουμ. rogojină "η

1. Vasmer 48, 175⁴ Popović 162.

2. Λαμψίδης 44.

3. Iordan, Topon. romîn. 22.

4. Stadtmüller, Προβλήματα 160⁴ Vasmer 302.

5. Miklosich 273.

6. Popović 65, 152.

7. Miklosich 280.

8. Vasmer 238-239, 268⁴ Malingoudis, Studien 126.

ψάθα¹, αρομ. rugoz, rugoxu, arugoxu και arugoz² και το Ηπειρωτ. ρουγκόζου, το "είδος φυτού της λίμνης με το οποίο κατασκευάζουν τις καλές, τις στερεές ψάθες"³.

Πβ. από τον ελληνόφωνο χώρο τα τοπν.: Ρεούζι και Ρεγούζι (Εύβ.), Ρεγκόζενα (Λακων.) και από το σλαβόφωνο τα: Rogozen, Rogozina (βουλγ.), Rogoza (σλοβ.), Rogoznica, Rogoža (σερβοκρ.), Rogozno⁴. Βλ. και στο τοπν. Ρογκόζι, το (στα Ε.Σ.).

Ρζιάννα, η (st ržána· Δεμ.)

Δασωμένη σήμερα περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια στα οποία καλλιεργούσαν βρίζα.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. rŭžŭ (rŭžbъ) "η βρίζα"⁵ και την κατάλ. -ѣнѣ. Το τοπν. διατηρεί τον τονισμό της σλαβικής.

Ριζιανά, τα (st aržaná)

Ονομασία αρκετά εκτεταμένου οροπεδίου που τμήματά του ανήκουν στα χωριά: Μπάγια, Νεγάδες, Φραγκάδες, Στολοβό, Καλοτά, Μανασή και Τζοντίλα. Μέσα στη μεγάλη αυτή έκταση υπάρχουν ονομασίες επιμέρους τμημάτων ανάλογα με τη θέση των Ριζιανών ως προς τα παραπάνω χωριά. Έτσι έχουμε: Πάνω Ριζιανά, Κάτω Ριζιανά (Τζ.) Εκείθε Ριζιανά (Νεγ.) κλπ.

Το τοπν. αναφέρει ήδη ο Λαμπρίδης⁶, ο οποίος το ερμηνεύει ως "περιοχή εν η ακμάζει η σίκαλις", ενώ πρέπει να θεωρηθεί απίθανη η συσχέτισή του με το ελλ. ουσ. ρίζα, η⁷.

1. Κοτολούλης 426.

2. Parahagi 1045, 1043, 214.

3. Μπόγκας 1 328.

4. Vasmer 112, 172.

5. Βλ. στο επόμενο τοπν.

6. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α' 34.

7. Ζαϊμον -θαβώρης 38.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *rŭžŭ* (*ръжъ*) "η βρίζα" (πβ. βουλγ. *ръжъ*, σερβοκρ. *rãž*, σλοβ. *rež*, ρωσ. *ръжь* απ'όπου και ρωσ. επίθ. *ръжанъ* "βρίζινος" και τα δημώδη *аржанѡѡ*, *оржанѡѡ* κλπ.)¹ και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. *-ѡнъ* (*-janъ*)². Κατά τον Weigand³ η μετατόπιση του τόνου από επίδραση ελληνικών παραδειγμάτων σε *-ιανός*, ενώ το αρχικό *α* μάλλον αποτέλεσμα της συμφοράς με το άρθρο τα στα ελληνικά.

Ροβέτσι, το (*stu ruvéts*· Δεμ.)

Ονομασία μικρού κάμπου με βρύση από το νερό της οποίας σχηματίζεται ρυάκι.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *ρονъ* "όρυγμα, τάφος, οχετός"⁴ και την υποκορ. κατάλ. *-ec* (*-ъсѡ*)⁵.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι και τα τοπν. **Ποροβός** (< *ρο- + ρονъ*) από την Πελοπ., **Ζαραβίνα** (<*Ζαρονъна*) στην Ήπειρο και **Ποροβίτσα** στην Αχαΐα⁶.

Ρογκοβό, το (*stu rugunó*· Πάπ.-Τσεπ.)

Περιοχή με κήπους και πολλά νερά Β του Παπίγκου (Πάπ.)· τοποθεσία στο χείλος της χαράδρας του Βίκου, όπου είναι χτισμένο και το μοναστήρι του Άι-Γιάννη.

Κατά τον Vasmer⁷ το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *ρογъ* "το κέρασ", ο οποίος παρατηρεί ότι σχετικά τοπωνύμια δεν αναφέρονται από τον νοτιοσλαβικό, αλλά από τον δυτικοσλαβικό χώρο. Άλλη ε-

1. Miklosich 285· Vasmer, REW II 529 στο λ. *ροжъ*.

2. Weigand 41· Malingoudis, Studien 128, στο λ. *Suljanica*.

3. Weigand ό.π.

4. Miklosich 285, στο λ. *ry-*· Malingoudis, Studien 98.

5. Vasmer 305· Weigand 41.

6. Malingoudis, Studien 98, όπου αναφέρονται και τοπν. από σλαβόφωνες περιοχές.

7. Vasmer 49.

τυμολογία προτείνει ο Ραβλονιό¹, ο οποίος σχετίζει το τοπν. με το αρομ. *aruga* (<λατ. *ruga*) "στενωπός που οδηγεί τα πρόβατα στη μάντρα" συσχέτιση η οποία προϋποθέτει παραγωγική δύναμη της σλαβ. κατάλ. -ονο στα αρομούνικα.

Κατά τη γνώμη μας πρόκειται για σλαβικό επιθετικό σχηματισμό από το σλαβ. *rogъ* και την επιθετ. κατάλ. -ονο². Η λ. *rogъ* δεν χρησιμοποιείται εδώ με τη σημασία "κέρας", αλλά ως γεωγραφικός όρος με τη σημασία "γλώσσα, λωρίδα γης"³, ταυτόσημο με την Ηπειρωτ.λέξη ζωνάρι. Πβ. επίσης από το Μαυροβούνι τα τοπν. *Rugono*, *Rugono Klisura* και *Rugona*⁴, τα σερβ. *Rogona*, *Rogono* και το ρουμ. *Rogona*⁵.

Ροϊνίκος, ο (stu ruiníku· Αρτσ.)

Άλλη ονομασία του υψώματος της Γιραμπάλας και ιδιαίτερα της πλευράς που υψώνεται πάνω από το χωριό Αρτσίστα. Η φωνητική ομοιότητα του τοπν. με το βυζαντ. τοπν. Ρεύνικον⁶ (άλλη ονομασία του τοπν. Καστράκι) συνετέλεσε ώστε τα δύο τοπν. να συγχέονται από τους χωριανούς. Σύμφωνα με τις πληροφορίες των χωριανών υπήρχε πηγάδι στη θέση και ιδιαίτερα κοντά στο τοπν. Χωράφιτου Μπέλου.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *ρονβνίκъ* "το φρέαρ" (<σλαβ. *ρονъ* "τάφος, όρυγμα"⁷ + υποκορ. κατάλ. -ικъ⁸) με αποβολή στα ελληνικά του μεσοφωνηεντικού *v*.

Πβ. και τοπν. Ροβεννίκον, το, σερβοκρ. *Rovnice*⁹, τα πολ. υδρων. *Rawa*, *Rawka*, *Rawica*, *Rawe* και τα ρωσ. *Rova*, *Rava*¹⁰.

-
1. Milivoj Pavlović, "Miscellanca etymologica balkanica." *BALKANICA* III(1972)527.
 2. Malingoudis, *Studien* 26, 153· Weigand 43.
 3. Vasmer, *REW* II 526· Miklosich 280.
 4. Pavlović, ό.π.
 5. Jordan, *Topon. romîn.* 480.
 6. Soustal 250.
 7. Miklosich 285, στο λ. *ry-*
 8. Vasmer 304· Μηνά, Μεγέθυνση 72.
 9. Vasmer 107.
 10. Duridanov 261.

Ρουτέτσια, τα (sta rutétʒa· Βίτσ.)

Ανώμαλη έκταση στη θέση Βουνό, όπου υπήρχαν χωράφια, δέντρα και μεγάλοι ογκόλιθοι.

Το τοπν. πρέπει να συνδεθεί με το σλαβ. rѣтъ "η εξέχουσα άκρη, το ρύγχος" (πβ. βουλγ. rѣт "μικρό ύψωμα", σερβοκρ. řт "η κορυφή βουνού", αρχ. ρωσ. rѣтъ "η κορυφή, το ράμφος" κλπ.)¹ και την επίσης σλαβ. κατάλ. -ec (- ecъ)².

Πβ. και τα σλαβ. τοπν. Rāt (σερβοκρ.), Rata, Ratta (βουλγ.) κλπ.³.

Σαντίκο, το (stu sadíku· Δεμ.- Δρ.)

Ονομασία μύλου και της γύρο περιοχής (Δεμ.)· τοποθεσία όπου υπήρχε ένα αμπέλι (Δρ.).

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. sadъ "ο κήπος, το αμπέλι" (η δεύτερη σημασία στις νοτιοσλαβικές γλώσσες)⁴ και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. -ikъ⁵.

Σελά, τα (sta silá· Πάπ.)

Μεγάλη καλλιεργήσιμη έκταση από τη θέση Άγιος Νικόλαος μέχρι τη θέση Τσέκνεβος.

Ο τρόπος εκφοράς και το γένος του τοπν. δεν επιτρέπουν την ετυμολόγησή του από το επών. Σελάς (<επαγγελμ. σελάς "αυτός που κατασκευάζει σέλες") ή από το περιεκτικό *σελάς (<ουσ. σέλα, η + περιεκτ. κατάλ. -άς), δηλ. "τόπος με πολλές ράχες, σελώματα". Στις παραπάνω περιπτώσεις η εκφορά του τοπν. θα ήταν st silá και όχι sta silá .

1. Miklosich 285· Vasmer, REW II 539· Malingoudis, Studien 98.

2. Vasmer 305· Weigand 41.

3. Vasmer REW II 539· Malingoudis, ό.π.

4. Malingoudis, Studien 98· Miklosich 290, στο λ. sed (IV)· Vasmer, REW II 567, λ. сад

5. Miklosich, Stammbildungslehre 246· για τις άλλες χρήσεις της κατάλ. βλ. Malingoudis, Studien 56, λ. Kosmenik.

Γι' αυτό πιστεύουμε πως το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στον πληθ. **σελά** του βουλγ. ουσ. **σελο** "το χωριό" (πβ. και αρχ. βουλγ. **selo** "η σικηνή // ο αγρός")¹, άγνωστο για ποια αιτία².

Σέλτσενα, τα (sta šéltšina' Καμν.)

Τοποθεσία με λιβάδια, όπου παλιότερα υπήρχε συνοικισμός.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. **selo** "αγρόκτημα, χωριό"³ και την υποκορ. κατάλ. -**все** απ' όπου ο τύπος **selъce**, δηλ. **selica** "χωριουδάκι"⁴ και τη σλαβ. επιθετ. (και τοπωνυμική) κατάλ. -**вна**⁵ με τροπή του σλαβ. **в** σε ελλην. **ε**⁶.

Πβ. και τα ίδιας ετυμολογικής αρχής τοπν.: Σέλτση (Πωγώνι) που ερμηνεύεται από τον Λαμπρίδη⁷ ως "χωρίδιον", 'Αη-Νικόλα Σέλιτσα, Σέλιτσα, Σελινίτσα (Μεσσηνία), Σελίτσσανη (Λάρισα), Σελίτσα (Λακωνία) και από το σλαβόφωνο χώρο: το σλοβ. **Selčani**, τσεχ. **Sedlčany**, το βουλγ. **Selce** κλπ.⁸.

Σιλάτος, ο (stu silátu' Καπ.)

Ονομασία ορμητικού ποταμού.

Το τοπν. δε θα μπορούσε να αποδοθεί στο λατ. **sella** και τη λατ. επιθετ. κατάλ. - **atus**, αφού η σημασία της λατ. λέξης δε θα μπορούσε να χρησιμεύσει για την ονομασία ενός ποταμού.

Γι' αυτό νομίζουμε ότι το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το

1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1221' Vasmer, REW II 606.

2. Τα τοπν. Σελλά τα οποία αναφέρει ο Vasmer(84, 138, 149) δεν μπορεί να διακριβωθεί αν σχηματίζονται από τα ελλην. Σελάς ή σελάς ή αν πρέπει να αποδοθούν στο βουλγ. **σελα**.

3. Βλ. τοπν. Σελιό, το (στα Ε.Σ.)

4. Malingoudis, Studien 99.

5. Vasmer 306' Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. -ενα.

6. Weigand 17' Malingoudis, Studien 66.

7. Γω. Λαμπρίδου, Ηπειρωτ. Μελετήματα, Πογωνιακά, εν Αθ. 1889 11.

8. Malingoudis, Studien 99' Duridanov 217.

σλαβ. σίλα "η δύναμη, η ορμή" (πβ. και αρχ. βουλγ., βουλγ. sila σερβ. síla κλπ.)¹ και τη σλαβ. κατάλ. -atъ (πιθανώς από τη λατ. -atus) με την οποία δηλώνεται αυτός που έχει ό,τι δηλώνεται από το θέμα της λ.² Η λ. ως προσηγ. και στα αρομ. silă (πληθ. síle) "η ορμή, η βία"³.

Σινίτσι, το (stu šnitъ· Καπ.)

Ονομασία μεγάλης και βαθιάς οβίρας (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.) στον Ξεροπόταμο που έχει πάντοτε νερό. Με το ίδιο όνομα είναι γνωστή και η γύρο περιοχή.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. sinъ "ο κυανούς"⁴ και την κατάλ. -ъсѣ⁵. Η ονομασία από το γαλαζοπράσινο χρώμα της οβίρας. Πβ. επίσης και τα παράγωγα sinъсѣ "ο δαίμων" και ρωσ. си-нецѣ "ο διάβολος"⁶, όπως και τα τοπν. Σίνια, Σίνιες (Πελοπόνν.) και από το σλαβόφωνο χώρο τα: Sinia brjag, Sinia vir, Sinite Kamane, Sinja Glava κλπ.⁷.

Σίρα, η (st síra· Πέτρ.)

Ονομασία λαγναδιού με μια μικρή πηγή.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. θηλ. επίθ. syra, αρσ. syrъ (πβ. syra palica) "υγρός"⁸ κατά παράλειψη των ουσ. почва "έδαφος", зѣмля "γη" κλπ.

Πβ. και τα τοπν. Sira "ονομασία παραποτάμου του Αξιού", Sy-

1. Miklosich 296, στο λ. si-2· Vasmer, REW II 624.

2. Miklosich, Stammbildungslehre 182 κex.· Weigand 40· Kiparsky 192.

3. Papahagi 1084.

4. Vasmer, REW II 626· Malingoudis, Studien 100.

5. Vasmer 305.

6. Miklosich 295, στο λ. si-1· Vasmer, REW II 626, λ. синецѣ.

7. Malingoudis, Studien, 100.

8. Miklosich 335, λ. syrŭ 1.

rec "παραπόταμος του Δνειπέρου", Sirava "ποταμός της περιοχής Radoniš" και Cypá συχνότατα υδρωνύμια στη Ρωσία¹.

Σιράκιο, το (stu siráku' Αρτσ.)

Περιοχή με χωράφια στις πλαγιές υψώματος με πολλές πέτρες. Κατά τον Vasmer² τα τοπν. Συράκιον και Σίρακιον (Ήπειρος - Αττική) προέρχονται από το σλαβ. širakъ "πλατύς, φαρδύς". Ορθότερη όμως πρέπει να θεωρηθεί η ερμηνεία του Malingoudis ο οποίος συνάπτει τα τοπν. με το φωνητικά πλησιέστερο προς αυτά σλαβ. sirakъ "φτωχός, ορφανός"³, λ. που, όπως και η ταυτόσημη ελληνική ορφανός, είναι συχνή στην ελλην. τοπωνυμολογία, τόσο απλή όσο και σύνθετη⁴. Η υπόθεση πως δεν πρόκειται για μια κατευθείαν ονοματοθεσία των Σλάβων, αλλ'ότι τα τοπν. αυτά δόθηκαν από Αλβανούς, άποψη που είχε διατυπώσει και ο Σπ. Λάμπρος⁵, ενισχύεται από το γεγονός ότι τόσο η Ήπειρος όσο και η Αττική υπήρξαν περιοχές που είχαν δεχθεί εγκαταστάσεις Αλβανών⁶.

Η λ. και ως επών. (πβ. Ιωάννης Συρράκος στον Αραβαντινό⁷), επών. που, κατά τη γνώμη μας, κακώς κατατάσσεται στα επών. που προέρχονται από την "Εργατική και συντεχνιακή ζωή"⁸. Πβ. και το τοπν. Kroj širakut "η πηγή του Σιράκιου" (Πελοπόνν.)⁹.

Σίτσινα, η (st sítsina' Πέτρ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν αρχικά το χωριό Πέτρα. Στο κέντρο της ευρύτερης αυτής περιοχής υ-

1. Duridanov 218' Vasmer, REW III 47-48.

2. Vasmer 53, 122.

3. Miklosich 296, λ. sirŭ' Malingoudis, Studien 110, σημ. 24.

4. Λεξ. ΔΚΟΕ 110, 270.

5. Λάμπρου, Αττική 191.

6. Malingoudis, ό.π.

7. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β 163-164.

8. Τριανταφυλλίδης 48.

9. Georgacas-McDonald 317' Georgacas, Place and other names, ZfB 3 90-91.

πάρχει τοποθεσία γνωστή με το όνομα Παλιοχώρι.

Το τοπν.¹ προέρχεται από το σλαβ. *sitŭ* "το βούρλο" (πβ. εκκλ. σλαβ. *sitiĵe*, σερβοκρ. *sita* κλπ.)² και την κατάλ. - *ina* με την οποία σχηματίζονται προσηγορικά που δηλώνουν τον τόπο όπου υπάρχει ένα φυτό³. Η τροπή του *t* σε *ts* μάλλον στα ελληνικά σύμφωνα με τα βάτινο-βάτινο, βυτίον-βουτσι κλπ. (μαλάκωμα του *t* πριν από *i*).

Πβ. και τα τοπν. Σιτίστα < σλαβ. *Sitišće* (Αιτωλοακαρν.), Σίταινα < σλαβ. *Sitbna* (Αρκαδ.), Σίτοβον < σλαβ. *Sitono* (Κοζάνη)⁴.

Σλίβα, η (st *šlĭva*: Δόλ.- Λεσν.- Διασκ.)

Χορτολίβαδα με καρυδιές, κορομηλιές και δαμασκηινιές (Δόλ.)· ύψωμα με δάσος από πουρνάρι και οξιά και με βοσκοτόπια (Λεσν.)· χωράφια με λιγοστές κορομηλιές (Διασκ.).

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το σλαβ. *slĭva* "το δαμάσκηνο" και "η δαμασκηινιά", λ. η οποία αρχικά σήμαινε το χρώμα του δαμάσκηνου. Η λ. είναι συγγενική με τα λατ. **livos*, *liveo*, *-ere* "είμαι πελιδνός"⁵.

Πβ. και τα ίδιαις ετυμολογ. αρχής τοπν. Σιλίβα, η και Σιλιβγιά (Κόνιτσα)⁶, Σκλήβαινον < σλοβ. *Slivno* (Τρίκ.), Σκλιβινίτσα < σλαβ. *Slivnica* (Φωκίδα), Σκλίβα (Ήλιδα και Τριφυλία)⁷ με τη γνωστή τροπή του σλαβ. συμφων. συμπλέγματος *sl* σε ελλ. *skl*⁸, τα ρουμ. *Slimnic(ul)*, *Slimn(ul)*, *Slivna*, *Slivuța* κλπ.⁹ και *Slivna* "παραπόταμος του Βαρδάρη"¹⁰.

1. Ήδη ο Άμαντος (Γλωσσ. Μελ. 221) αναφέρει το τοπν. Σίταινα ως ένα από τα "δυσσεξήγητα ή ξένα".

2. Miklosich 296, λ. *sitŭ* Vasmer REW II 629, λ. СИТ.

3. Malingoudis, Studien 69.

4. Vasmer 75, 158, 188.

5. Vasmer, REW II 660· Miklosich 307.

6. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα HX 13 173.

7. Vasmer 97, 117, 145, 149.

8. Weigand 28-29· Malingoudis, Studien 133.

9. Jordan, Topon. romĭn. 97.

10. Duridanov 276.

Σμολιάσος, ο (stu zmuľášu^{*} Κ.Σ.)

Τοποθεσία προς το χωριό Τσερβάρι, όπου παλιά υπήρχε συνοικισμός. Ο Λαμπρίδης¹ αναφέρει για το χωριό: "Το πλείστον των κατοίκων Σμολιάσου τω μεν 1559 συνωκίσθη ΒΔ των Κάτω Σουδενών, το νέον Σμολιάσον σχημάτισαντες, ένθα και ερείπια λιθοκτίστων οικιών και ναού επ'ονόματι της Αγίας Βαρβάρας. Περί δε τα τέλη του ΙΖ'αιώνος μετηνάστευσαν...ένεκα εμφανίσεως δαιμόνων ους ευφυείς επεννόουν την ανάγκην του συνασπισμού συναισθανόμενοι".

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *smola* "το ρετσίνι // η πίσσα"² και τη σλαβ. κατάλ. - *ašju*³, άγνωστο για ποια αιτία.

Με τη λ. σχηματίζονται τοπν. τόσο στον ελληνόφωνο όσο και στο σλαβόφωνο χώρο: Σμολίσκια < *smola* + - *ьskъ*⁴, Σμόλια < *Smolija* (Καρδίτσα), Σμολιανά < *Smoljane* (Αγρίνιο), βουλγ. *Smolsko*, *Smolevica*, *Smoljanovci*, σερβοκρ. *Smoljeva*, *Smolnik*, *Smoljanac*, *Smoljana*, τσεχ. *Smolna*, *Smolnik*, πολ. *Smolany*, *Smolsko* ρωσ. *Smol'skaja* *Smol'skie*, *Smol'skoe*, *Smolensk*⁵.

Σμόλιοβα, η (st zmóľova^{*} Λεσν.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε συνοικισμός.

Πρόκειται για έναν κτητικό σχηματισμό από το σλαβ. *smola* "το ρετσίνι, η πίσσα"⁶ την επιθ. κατάλ. - *jb*⁷ (βλ. και τοπν. *Smolja* και *Σμόλια* στην περιοχή της Καρδίτσας⁸) και την κατάλ. - *ova* με την οποία σχηματίζονται κτητικά επίθετα⁹.

1. Λαμπρίδου, *Μελετήματα, Ζαγορ. Α'* 27 σημ. 1.

2. Miklosich 311^{*} Vasmer, REW II 675.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre* 342.

4. Malingoudis, *Studien* 101.

5. Vasmer 97, 75-76^{*} Malingoudis, ό.π.

6. Βλ. προηγούμενο τοπν.

7. Miklosich, *Stammbildungslehre* 72.

8. Vasmer 97.

9. Weigand 43^{*} Vasmer 307.

Από τα σλαβ. η λ. δάνειο στα αρομ. με τον τύπο *smolǎ* και στα ρουμ. με τον τύπο *smoalǎ*¹.

Σουδενά, τα Κάτω (sta Kátu zdiná) - Σουδενά, τα Πάνω (sta pánu zdiná).

Ονομασία χωριών του Ζαγορίου. Ο κάτοικος *katuzdinóts*, *katuzdinótsa* (=Κατωσουδενιώτης - Κατωσουδενιώτισσα) και *panuzdinóts*, *panuzdinótsa*, (= Πανωσουδενιώτης - Πανωσουδενιώτισσα). Τα χωριά είναι επίσης γνωστά και με τα ονόματα Κάτω και Άνω Πεδινά.

Τα χωριά αναφέρονται ήδη από το 1361 σε χρυσόβουλλο του κρᾶ-λη Συμεών προς τον Ιωάννην Τσάφαν Ουρσίνον Δούκαν ως Σουδενά². Σε ενθύμηση του 1627 τα χωριά αναφέρονται ως Στούδενα ("...παρ' εμού του ευτελούς και ελαχίστου Σγούρου εκ Κάτω Στουδενών")³ ο δε Λαμπρίδης ερμηνεύοντας το τοπν. Στούδενα ως "τόπος ψυχρό"⁴, αναφέρει ότι τα χωριά μέχρι του 1634 ελέγοντο Στούδενα⁵.

Κατά τον Vasmer⁶, ο οποίος είχε υπόψη και τους δύο τύπους (Σουδενά, Στούδενα), ο τύπος Σουδενά προέρχεται από το σλαβ. **Sq-dǣnъ* < *sqdъ* "το δικαστήριο". Επειδή όμως λείπουν παραδείγματα τροπής του σλαβ. *q* σε ελλ. *u* προτιμάει την ερμηνεία του τοπν. από το λατ. *sudis* (απ'όπου και το ελλην. προσηγ. σούδα). Ο τύπος Στουδενά κατά τον Vasmer προέρχεται από το σλαβ. *Studenъ* "ψυχρός". Κατά τον Malingoudis το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *sqdъ* όχι όμως κατευθείαν από το προσηγορικό, αλλά το κύριο όνομα *Suden*⁷.

1. Parahagi 1100 Κοτολούλης 449.

2. Χρ. Χρηστοβασίλη, "Η Ήπειρος και τα εν αυτή σερβικά ονόματα." Ηπειρωτ. Ημερολόγιον 1914 47.

3. Δημ. Σάρρου, "Ηπειρωτικά ενθυμήσεις ή χρονικά σημειώματα και επιγραφαί." ΗΧ 12 (1937) 108.

4. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 30, σημ. 1, όπου αναφέρεται ότι: "εν τινι ανασκαφή ... προς ανέγερσιν οικίας ευρέθη σταυρός, εν ω Στούδενα ("τόπος ψυχρός") η κωμόπολις αύτη αποκαλείται".

5. Ιω. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Κουρεντιανά και Τσαρκοβιστιανά 24.

6. Vasmer 51, 139, 323.

7. Malingoudis, Studien 108.

Η ετυμολογία του τοπν. από το επίθ. *σουδινός (<σούδα + κα-τάλ. -ινός) και *σουδινά (χωράφια, κτήματα κλπ.) πρέπει, κατά τη γνώμη μας να απορριφθεί και για το γεγονός ότι προϋποθέτει α-μάρτυρο τύπο και για λόγους φωνητικούς αφού η τροπή του i σε e κοντά σε η πραγματοποιείται σπάνια, ενώ πραγματοποιείται συχνά κοντά στα υγρά¹.

Γι' αυτό νομίζουμε ότι το τοπν. με αρχικό τύπο Στούδενα προ-έρχεται από το σλαβ. επίθ. studenъ "ψυχρός, κρύος" κατά παράλει-ψη του ουσ. selo "χωριό", επίθετο που εμφανίζεται στα τοπν. Stu-đena (reka) "κρύο ποτάμι", Studeno (selo) "κρύο χωριό", Studen-štica, Studenčica, Studešnica, Studenička reka, Studenka² και Studena³. Ο τύπος Σουδενά προήλθε από το Στούντενα και *Στουν-τενά (κατά τα πολλά επίθετα σε -ινός) > Stdená (με συγκοπή του άτονου u) > zdená > Σουδενά από παρετυμολογία προς το ΝΕ σούδα, η.

Πβ. επίσης επών. Σουδενός από το γειτονικό χωριό Τσερβάρι⁴ καθώς και τα ρουμ. τοπν. Studena, Studinița⁵.

Σουδενίκος, ο (stun zdiniku· Αρτσ.- Μαν.- Πάπ.)

Τοποθεσία χαραδρώδης και ανήλια κάτω από τον 'Αι-Βασίλη (Αρτσ.)· ονομασία βρύσης στους πρόποδες του βουνού Μιτσιμέλι με πολύ κρύο νερό (Μαν.)· ανήλια τοποθεσία με καταπράσινες βοσκίσι-μες λωρίδες γης στο ύψωμα της Γκαμήλας (Πάπ.).

Με τον τύπο Σουδενίκος το τοπν. εμφανίζεται στα κτηματολό-για των χωριών Αρτσίστα και Μανασή.

Κατά τον Malingoudis⁶, ο οποίος αναφέρει το τοπν. από την Πελοπόννησο με τον τύπο Σουντενίκος, το τοπν. προέρχεται ή από

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ε.

2. Duridanov 14, 59-60.

3. Ρορονιό 145.

4. Πελ. Οικονομίδου, Ελαφότοπος Ζαγορίου, Αθήναι 1979 79.

5. Iordan, Topon. romîn. 121.

6. Malingoudis, Studien 108.

το κύριο όνομα *Sudenъ* (< **Sōdenъ*) και την κατάλ. - *ikъ* ή από το προσηγ. *sodъ* "η κρίση, η δίκη".

Η φωνητική όμως των τοπν. κάνει πιθανότερη την προέλευσή τους από το σλαβ. επίθ. *studenъ* "ψυχρός, κρύος" (βλ. και προηγούμενο τοπν.) και την κατάλ. -*ikъ* με την οποία ουσιαστικοποιούνται επίθετα¹ (χρησιμοποιείται επίσης και για το σχηματισμό υποκοριστικών²) με συγκοπή του άτονου *u* και ανομοιωτική αποβολή του *t* στο σύμπλεγμα των οδοντικών *td* που σχηματίστηκε μετά τη συγκοπή. Εξάλλου και σημασιολογικά το σλαβ. επίθ. θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την ονομασία ενός τόπου ανήλιου, ψυχρού με κρύο νερό κλπ., όπως είναι οι παραπάνω περιοχές.

Με τα παραπάνω πρέπει να σχετιστεί και το τοπν. Σεντενίκου "μια από τις πιο αξιόλογες και μεγάλες ανάβρες στην ανατολική πλευρά της λίμνης"³.

Σούσκαρα, τα (*sta šúškara*· Κουκ.)

Πετρώδης τοποθεσία με μικρούς βάλτους.

Κατά τον Vasmer⁴ το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. *Sušьkara* κι αυτό από το επίθ. *suchъ*, "ξηρός, άγόνος"⁵.

Στόγια, λα (*la stóga*· Λεσν.)

Το τοπν. αναφέρεται σε βρύση που είναι κοντά στο σπίτι της οικιογ. Στόγια.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Στόγιας το οποίο πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. ρ. *stoj* (και *stojati* ή *stojq*) "κάθομαι,

1. Malingoudis, Studien 153.

2. Miklosich, Stammbildungslehre 246 κεξ.

3. Αθ. Ψαλίδα, "Τοπογραφία Ιωαννίνων." Ανάτ. από το περιοδ. Νέος Κουβαράς 3(1966).

4. Vasmer 51.

5. Sadnik- Aitzetmüller 126, 312 (αριθμ. 907).

στέκομαι" (πβ. και βουλγ. στοιά, σερβ. stajati κλπ.)¹ πβ. και το βουλγ. βαφτ. Στοιάη (< ρ. στοιά + κατάλ. -αη)² και τα επών. Στογιός, Στο(υ)γιάνος, Στο(υ)γιάνης, Στο(υ)γιανίδης, Στο(υ)γιανόπουλος κλπ.³.

Παρά την εκφορά του τοπν. με την αρομ. πρόθ. Ia "εις", το κατατάσσουμε με βάση την ετυμολογική αρχή του στα Ε.Σ.

Στογιάνια, τα (sta stujáña· Πέτρ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν χωράφια, κήποι και υποστατικά της αρχοντικής οικογ. Στογιάνη.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Στογιάνης με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Στογιάν(η) > Στογιάν(ι), το και πληθ. Στογιάνια αναλογικά προς τους πληθ. χωράφια, κτήματα κλπ. Το επών. Στογιάνης προέρχεται από το βουλγ. βαφτ. Στοιάη<ρ. Στοιά + κατάλ. -αη⁴.

Στολοβό, το (stu stulunó)

Ονομασία χωριού του Ζαγορίου κτισμένου σε κορυφή υψώματος, γνωστό και με το επίσημο όνομα Διπόταμο. Ο κάτοικος stuluníts (= Στολοβίτης), stulunítsa (=Στολοβίτισσα).

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. stolъ "κάθισμα, θρόνος" και ιδιαίτερα από τη σημασία της λ. που ως γεωγραφικός όρος σημαίνει "περιοχή επίπεδη σαν τραπέζι"⁵ και την επιθετ. κατάλ. -ονβ⁶. Ήδη ο Λαμπρίδης⁷ κάνοντας λόγο για το χωριό Στολοβό το ερμηνεύει ως "είδος τραπέζης".

1. Miklosich 319· Vasmer REW III 21. Τα ρ. ανάγονται στο IΕ stā-:stə- και είναι της ίδιας ρίζας με τα λατιν. status, stare κλπ., τα ελλην. στατός, ύστημι, το γερμ. stehen κλπ.

2. Λαμψίδης 45.

3. Βλ. ΟΤΕ Αθ., όπου τα επώνυμα ορθογραφούνται με -νν-, καθώς, όπως φαίνεται, θεωρούνται σύνθετα με β'συνθετικό το βαφτ. Γιάννης.

4. Λαμψίδης 45· Sadnik - Aitzetmüller 124.

5. Vasmer 52· Malingoudis, Studien 106.

6. Miklosich, Stammbildungslehre 229.

7. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α' 34.

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής είναι από τον ελληνόφωνο χώρο και το τοπν. **Στόλος** (Αρκαδ.)¹ και από το σλαβόφωνο τα: **Stolo Kadio-stol** (γιουγκ. Μακεδ.), **Stolŭt** (βουλγ.), **Stol, Stola, Stolovi** (σερβοκρ.), **Stolova, Stolovaja** (ρωσ.), **Stolowa Gora, Stolowo** (πολ.)² και το βουλγ. **Stolova Planina**³.

Στομπόρια, τα (sta stumbórga· Φρ.)

Περιοχή με ποτιστικούς κήπους.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. **stoborъ** "η κολώνα" απ'όπου και το βουλγ. **stoborъ** "τα κάγκελα, το κιγκλίδωμα, ο φράχτης"⁴.

Στούντιβη, η (st stúdvi· Κ.Σ.)

Ονομασία πηγής μεταξύ Άνω και Κάτω Σουδενών με πολύ κρύο νερό.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. **studъ** ή **studъ** "το κρύο"⁵ και την επιθετ. κατάλ. **-ivъ** με την οποία σχηματίζονται ουσιαστικά από επίθετα⁶.

Στρόκινα, η (st strókina· Δεσν.)

Δασωμένη περιοχή απ'όπου βγάζουν ξύλινες δοκούς για τις σκεπές, για την υποστύλωση των κληματαριών κλπ.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. **stropu** "η στέγη // η σιαλωσιά που κρατάει τη στέγη // η κορυφή της στέγης"⁷ και την επίσης

1. Vasmer 158.

2. Malingoudis, Studien 106.

3. Popović 171.

4. Miklosich 323·Vasmer, REW III 16· Duridanov 166· για την κατάλ. **-orъ** βλ. Miklosich, Stammbildungslehre 91.

5. Miklosich, 327, στο λ. **styd-1**· Vasmer, REW III 33.

6. Miklosich, Stammbildungslehre 223 καξ.·Kiparsky 208.

7. Miklosich 326· Vasmer, REW III 30.

σλαβ. κατάλ. -ina, με την οποία δηλώνονται τόποι όπου υπάρχει ό,τι δηλώνεται από το θέμα¹, με τροπή του p σε k από επίδραση της αρομ. όπου η τροπή είναι συχνότατη στα δάνεια της αρομουνικής όταν πρόκειται για αρχική ή μεσαία θέση του p². Πβ. και το αρομ. strop, πληθ. strokí "το κοντάρι, ο πάσσαλος"³.

Στρουζνίκο, το (stu stružníku ή stu stružníku* Δεσν.)

Τοποθεσία με ποτιστικούς κήπους.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. struga "ρους, ροή ρυάκι με νερό"⁴, λέξη που εμφανίζεται ως υδρωνύμιο με τους τύπους Stružny, Stružne (Πολ.), Stružnoe και Stružna (Ρωσ.), Stružyna, Stružyny (Πολ.), Stružina (Γιουγκ.) με την προσθήκη των επιθημάτων *-bn -ik-: Stružnik (Πολ.), Stružnik (Σλοβ.) κλπ.⁵.

Ο Duridanov⁶ προσπαθώντας να ετυμολογήσει το υδρων. Strošnica, που το χαρακτηρίζει ως "δυσετυμολόγητο", το ανάγει στο βασικό τύπο *Ostrovštica (<βουλγ. ostrovъ "νησί ποταμού") με τους διάμεσους τύπους *Strovštica > *Stroštica ξεκινώντας από την παρατήρηση ότι τα περισσότερα ονόματα σε -šnica προέρχονται από παλιότερους τύπους σε -štica.

Στρουμπέτσικο, το ή Στρουμπέτσικα, τα (stu štubéčsku ή sta štubéčska* Διασκ.-Φρ.).

Τοποθεσία στα σύνορα των χωριών, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιός συνοικισμός. Σήμερα είναι μια βραχώδης πλευ-

1. Malingoudis, Studien 69, στο λ. Mokrina.

2. Η τροπή, η οποία γίνεται χωρίς εξαίρεση στην κλίση γιατί το απαλείφει η οργάνωση του κλιτικού συστήματος της αρομ., θύγει ιδιαίτερα τα παλιότερα δάνεια της αρομουνικής (Κατσάνης 85).

3. Parahagi 1125.

4. Miklosich 318, στο λ. srŭ- Vasmer REW III 31.

5. Udolph 268-272.

6. Duridanov 243.

ρά με σκουρόχρωμη γαλαζόπετρα δασωμένη με βαλανιδιές και στην κορυφή με οξιές και πεύκα.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το βουλγ. *štrǫb* "το θραύσμα, το θρύμμα // η ρωγή" (< αρχ. σλαβ. *štrǫbъ* "ο ελλειπής, ο ανάπηρος")¹ και την επιθετ. κατάλ. *-bъskъ* *-bъskā*, *-bъsko*, με την οποία σχηματίζονται επίθετα από ουσιαστικά και σπάνια από επίθετα², και με τις τροπές: α) του συμφων. συμπλέγματος *sk > ck* που πραγματοποιείται στα βουλγαρικά μετά από ηχηρό φθόγγο (η τροπή χρονολογείται από τον 14. αι.)³ και β) του σλαβ. ισχυρού (τονισμένου) *ě* σε ελλην. *ε*⁴. Η αναγραφή των τοπν. στα κτηματολόγια των χωριών με τον τύπο *Στρομπέτσικον* (με ανάπτυξη δηλαδή ενός *ι*) οφείλεται στα πολυάριθμα ελλην. επίθετα σε *-ικός*.

Σφέτσου, του (*st sfets*· Σκ.)

Ενν. η καρδιά· περιοχή όπου υπάρχει καρυδιά σε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Σφέτσου.

Το τοπν. κυριών. από επών. *Σφέτσος*, επών. το οποίο σύμφωνα με το Σταμνόπουλο⁵ προέρχεται από το βαφτ. *Σήφης* και την κατάλ. *-έτσος*.

Η ετυμολογία του Σταμνόπουλου δεν είναι σωστή κατά τη γνώμη μας. Το επών. πρέπει να αποδοθεί στα σλαβ. *svěča*, *svečen* "ο Φεβρουάριος" (πβ. και βουλγ. *svěšta*, σερβ. *svijeća*, ρωσ. *svěča* κλπ.)⁶ με τροπή του σλαβ. συμφων. συμπλέγματος *sv* σε *sf* στα ελληνικά όπως φαίνεται από τα τοπωνυμικά παραδείγματα: *Σφελένικον* < σλαβ. *Svilěbnikъ*, *Σφολενός* < σλαβ. *S(ъ)volenъ* κλπ.⁷.

1. Miklosich 300, στο λ. *skerbŭ*.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre* 278 κεξ.· Malingoudis, *Studien* 54, στο λ. *Koňbъska*.

3. Vasmer 307.

4. Vasmer 278 κεξ.· Weigand 17 κεξ. Malingoudis, *Studien* 144.

5. Σταμνόπουλος 143.

6. Miklosich 333, στο λ. *svit*-(2).

7. Vasmer 297-298.

Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. επών. **Φλεβάρης**¹.

Τζόβα, του (st džóna· Τσερβ.)

Ενν. η στρούγκα (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Αρ.) όπου είχε τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις του κάποιος Τζόβας. Το επών. υπάρχει και σήμερα στα Κάτω Σουδενά.

Κυριών. τοπν. από το επών **Τζόβας** κι αυτό πρέπει να σχετιστεί με τα σλαβ. *zovna* "φωνή" (βουλγ. *zovna* ρωσ. *zovu, zovn* και *zovna*) και τα ουσ.: βουλγ., σλοβ. *zov*, ρωσ. *зв* (γεν. *зоба*) "η φωνή, η κλήση"² με τροπή του *z* σε *dž* στα ελλην. εξαιτίας της συμμορφώσεώς του επών. με το *-η* του αρσεν. άρθρου στην αιτιατ. ενικού.

Τζοντίλα, η (st dždíla ή st zdíla)

Ονομασία χωριού στη ΒΔ πλευρά του βουνού Μιτσικέλι. Ο κάτοικος (*d*)*zdiláts*, (*d*)*zdilátsa* (=Τζοντιλιάτης, Τζοντιλιάτισσα).

Η αντίληψη των Ζαγορήσιων και των ντόπιων λογίων σύμφωνα με την οποία το τοπν. σχετίζεται με το κοινό ΝΕ **τσαντίλα** ή το σλαβ. *tsedilo* είναι λανθασμένη, αφού, για φωνητικούς λόγους η τροπή του ελλ. *α* ή του σλαβ. *e* σε *ο* (ή *υ*) είναι αδύνατη.

Γι' αυτό πιστεύουμε πως το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με τα σλαβ. *zdila* και *zděla* (<σλαβ. *skondělŭ*) "το όστρακο, το κεραμίδι"³, αφού τόσο σε πρόσφατα ανοιγμένο δρόμο προς το εξωκλήσι του Άι-Γιάννη όσο και σε άλλα μέρη παλιότερα βρέθηκαν όστρακα. Ας σημειωθεί εδώ το ίδιο τοπωνύμιο ως όνομα χωριού, γνωστού σήμερα με το όνομα Ζωοδόχος, στα δυτικά καμποχώρια των Ιωαννίνων, κοντά στα ερείπια της αρχαίας Πασσαρώνος⁴. Η τροπή του *z* σε *dž* εξαιτίας της συμμορφώσεώς του *z* με το *t* (ή *d*) του θηλ. άρθρου στα ελληνικά.

1. Τριανταφυλλίδης λ'· ΟΤΕ Αθ.

2. Miklosich 405, λ. *zu-*· Vasmer, REW I 459.

3. Miklosich 301.

4. Κ. Νικολαΐδου, Ζωοδόχος, Αθήνα 1976 21 κεξ.

Τζουμέρκα, η (zǎ džumérka· Βοβ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής όπου κάποιος Τζουμέρκας πήγε να πιεί νερό και πέθανε εκεί.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τζουμέρκας με μεταπλασμό αναλογικά προς τη λ. βρύση. Το επών. Τζουμέρκας προέρχεται από εθνικό (<τοπν. Τζουμέρκα + τη χαρακτηριστική για το αρσεν. γένος κατάλ. -ς · πβ. και Βαλαώρας, Βλαχάβας, Βόδενας κλπ.)¹. Το τοπν. Τζουμέρκα, τα, σύμφωνα με τον Vasmer², εμφανίζεται από το 1696 με τον τύπο Τζιουμέρκα και αναφέρεται από τον Αραβαντινό με τους τύπους Τσουμέρκα και Τσουμέρνικον, προέρχεται από το σλαβ. *čemerъ (βουλγ. čemeriika, čemeriga, σερβοκρ. čemèrika) "η σιάρφη, ο ελλέβορος" και είναι της ίδιας ετυμολογικής αρχής με τα σερβοκρ. τοπν. Čemerna, Čemernica κλπ.

Τζουρνάβες, οι (stɛ džurnávis· Κ.Σ.)

Ονομασία πλαγιάς, όπου υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. črъnъ "μαύρος"³ και την επιθετ. κατάλ. -ана⁴ (πβ. και το νεοσλοβ. επίθετο črnav "μαυριδερός"⁵) με μετάθεση του r και τροπή του σλαβ. č σε ελλην. τζ⁶ π.χ.: Τζιαρνοβόντα < σλαβ. črъna voda "μαύρο νερό", Τζουμέρκα < σλαβ. čemerъnikъ < Τζέλοβα < σλοβακ. čelovce κλπ.⁷.

Τζουρνόκος, ο (stun džurnóku· Βίτσ.)

Τοποθεσία με σκουρόχρωμους λόφους κάτω από το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία.

1. Τριανταφυλλίδης 33.

2. Vasmer 53.

3. Miklosich 34.

4. Miklosich, Stammbildungslehre 220· Weigand, 40· Malingoudis, Studien 35-36 (στο λ. Dubrava) και 154· Udolph 555 κεξ.

5. Miklosich, Stammbildungslehre 220.

6. Vasmer 300.

7. Vasmer 34, 53, 55.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. *ѣрънь* "ο μαύρος"¹ και τη σλαβ. επιθετ. κατάλ. *-οκъ*². Για την τροπή του σλαβ. *ѣ* σε ελλ. *τζ*, βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

Τόζιου, του (st tož' Γρεβ.)

Περιοχή όπου είχε τις ποιμενικές εγκαταστάσεις του κάποιος κτηνοτρόφος Τόζιος.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. *Τόζιος* < βαφτ. *Τόζιος* το οποίο κακώς, κατά τη γνώμη μας, συνάπτεται με το *Χριστόδουλος*³ αφού φωνητικές δυσκολίες δεν το επιτρέπουν. Γι' αυτό νομίζουμε ότι το βαφτ. *Τόζιος* πρέπει να αποδοθεί στο βουλγ. *Тощо* που είναι χαϊδευτικός τύπος των βαφτ. *Тодор* και *Стойн*⁴.

Τορίτσα, η (zd durítsa' Πέτρ.)-Τορίτσες, οι (sts turítsis' I)

Ονομασία τοποθεσίας στο σύνορο των χωριών Πέτρα και Ιτέα όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. *Ториче* "ο κοπρώνας, η μάντρα" (<σλαβ. *torъ* "ο ανοιγμένος δρόμος" + κατάλ. *-ica*)⁵. Από τα σλαβ. η λ. στα αρομ. με τους τύπους: *tăriște*, *turaște*, *turîște* και *turuște* "το μαντρί"⁶ και στα αλβ. *turišt* "μάντρα, στάνη"⁷.

Πβ. και τα τοπν. *Τόριστα* (Γρεβ.-Αιανή)⁸, *Τουρίτσα* (Νιγρί-

1. Miklosich 34' από το σλαβ. προσηγ. και το επών. *Τσούρνος* (Τριανταφυλλύδης 80)' πβ. και τα ταυτόσημα *Μαύρος* (<επίθ. *μαύρος*), *Καράς* (<επίθ. *καράς* τουρκ. *Kara*), *Λάιος* (<αρομ. *laïŭ*).

2. Kiparsky 249' Miklosich, *Stammbildungslehre* 253.

3. Πελ. Οικονομίδου, *Ελαφότοπος Ζαγορίου*, Αθήναι 1979 24.

4. Λαμψύδης 46.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1344' Malingoudis, *Studien* 112' Miklosich 352, στο λ. *ter-* Stadtmüller, *Προβλήματα* 160.

6. Parahagi 1173, 1205, 1206, 1208' Th. Capidan, *Români nomazi* 170.

7. Meyer, EW alb. Spr. 452' Akademia e Shkencare, Fjalor 2009.

8. Vasmer 189' Κ. Σλαμπανοπούλου, *Αιανή*, Θεσσαλονίκη 1974 335, σημ. 1.

τα)¹ Τόριστα (Γρεβ.)², Μεσαία Τάριτσα, Πάνω Τάριτσα, Τάρτσα (Πελοπ.)³.

Τορόση, του (st turóš' Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής από το όνομα κάποιου Τορόση, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τορόσης⁴ κι αυτό από το σλαβ. *torъ* (βλ. προηγούμενο τοπν.) και την κατάλ. -οѣ με την οποία σχηματίζονται κυρίως ονόματα προσώπων⁵.

Τουπλέτσος, ο (stun duplétzu' Λεσν.)

Τοποθεσία ζεστή και υπήνεμη όπου γρέκριαζαν τα ζώα κατά τις ψυχρές μέρες του χρόνου.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *toplъ* "θερμός" (και βουλγ. *topъl*, σερβοκρ. *tōpla*, *toplo* κλπ. < σλαβ. **terlъ*)⁶ και την κατάλ. -ec (<-ѣсь) με την οποία εκτός των υποκοριστικών σχηματίζονται και ουσιαστ. από επίθετα⁷.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι από τον ελληνόφωνο χώρο τα τοπν.: Τόπλιτζα (Ιωάνν.), Τοπλιτζός (Έβρος), Τοπλίτσα (Τρίκαλα), Τόπλιανη (Βέροια)⁸, στη Ρουμανία τα: *Topla*, *Topletz*, *Toplița*, *Toplicioara* κλπ.⁹ και από το σλαβόφωνο χώρο τα: σερβοκρ.-σλοβ. *Toplica*, το υδρων. *Topli dol* "θερμό ρυάκι, τσεχ. *Terlice*, σλοβακ. *Terlica*¹⁰.

1. Vasmer 222.

2. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 346.

3. Malingoudis 112.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Malingoudis, Studien 114, στο λ. *Tromošova*, 162' Vasmer 307' Miklosich, *Stammbildungslehre* 343.

6. Miklosich 352, λ. *tep-2*' Vasmer, REW III 94.

7. Miklosich, *Stammbildungslehre* 306 κει. Weigand 41' Vasmer 305.

8. Vasmer 54, 97, 213.

9. Iordan, *Topon. romîn.* 111.

10. Duridanov 13, 43, 131, 203, 246, 256.

Τουρνοβά, τα (sta turnivá· Πάπ.)

Καλλιεργήσιμη άλλοτε περιοχή στα ΒΔ σύνορα της κοινοτικής περιοχής του χωριού Πάπιγκο, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε συνοικισμός.

Βασικός τύπος για το τοπν. είναι ο νοτιοσλαβικός *tr̃novo* "αγ-καθότοπος"¹ κι αυτός προέρχεται από το αρχ. σλαβ. *ternŭ* ή *tr̃nъ* "το αγκάθι"² και την επιθετ. κατάλ. -ονο. Ο πληθ. αριθμός στην ελληνική από αναλογία προς τους πληθυντικούς χωράφια, κτήματα κλπ.

Η λ. χρησιμοποιείται ως βάση για το σχηματισμό πολλών τοπν. τόσο στον ελληνόφωνο χώρο: Τούρνοβο (Κόνιτσα), Τουρναβόν (Τρίκ.), Τουρνίκι (Αργολ.-Γρεβ.)³, Ντρινίκου (Τριφυλία)⁴ όσο και στο σλαβόφωνο: βουλγ. *Tr̃novo*, *Tr̃nkata*, *Tr̃nica*, σερβοκρ. *Trnovo*, *Trničina*, *Trnakovac*, *Trnčina*, *Trnava* (υδρων.), σλοβ. *Trnik*, *Trnike*, *Trnič*, *Trniče*, *Trnava* (υδρων.), τσέχ. *Trnkov*, *Trnava* (υδρων.), πολ. *Tarnucznyk*, *Tarnava*⁵. Πβ. και από τη Ρουμανία τα: *Tirnavana*, *Tirnavă*, *Tîrnava Mare*, *Tîrnava Mică*, *Tîrnova*, *Tîrnavița*, *Tîrnovița*⁶.

Τοάστα, η (zd džásta· Πάπ.)

Τοποθεσία με ποτιστικούς κήπους παλιότερα, όπου σήμερα φυτρώνουν μπουρδέγνες κι άλλα άγρια λάχανα.

Το τοπν. προέρχεται από το βουλγ. θηλ. ουσ. *част* "το κομμάτι, το μερίδιο"⁷ (αρχ. σλαβ. *čestъ* μικρορωσ. *čast*, αρχ.ρωσ. *častъ* "κομμάτι, χωράφι, κληρονομιά" κλπ.)⁸ με διατήρηση του γέ-

1. Vasmer 53.

2. Miklosich 355· Vasmer, REW III 98. Η λ. συναντιέται σ'όλες σχεδόν τις σλαβικές γλώσσες.

3. Vasmer 54, 98, 127, 189.

4. Malingoudis, Studien 114.

5. Vasmer 53· Malingoudis, Studien 114· Duridanov 134.

6. Iordan, Topon.român. 480.

7. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1434.

8. Miklosich 32, στο λ. *čenstī*· Vasmer, REW III 305.

νους στα ελληνικά.

Τσερνέσι, το (stu tširněš)

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου στο ανατολικό του τμήμα. Ο πληθυσμός του χωριού είναι βλαχόφωνος. Μνημονεύεται σε κτητορικό του α' μισού του 14. αι.¹ Ο κάτοικος tširnišóts (=Τσερνεσιώτης), tširnišótsa (=Τσερνεσιώτισσα).

Ήδη ο Λαμπρίδης² κάνοντας λόγο για το χωριό Τσερνέσι ερμηνεύει το τοπν. ως "μέλανα τόπον". Για την ερμηνεία του τοπν. έχουν διατυπωθεί επίσης οι ακόλουθες γνώμες: α) Κατά τον Weigand και τον I. Jordan το τοπν. ανάγεται σε έναν αρομ. τύπο Cernesi³. β) Ο Φουρζίκης υποστηρίζει πως πρόκειται για αλβ. σχηματισμό με την αλβ. κατάλ. -ësi⁴ και γ) κατά τον Malingoudis το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το σλαβ. κύριο όνομα černeš⁵. Η πρώτη άποψη δεν έγινε δυνατό να επιβεβαιωθεί από ανάλογο προσηγορικό στα σχετικά λεξικά. Ίσως ο χαρακτηρισμός του τοπν. ως αρομούνικου προέρχεται από το γεγονός ότι ο πληθυσμός του είναι βλαχόφωνος.

Η ερμηνεία του Φουρζίκη αποδυναμώνεται α) από την ανυπαρξία σχετικής προσηγορ. λέξης στα αλβ., από το θέμα της οποίας με την προσθήκη της αλβ. κατάλ. -ësi θα προερχόταν το ζαγορήσιο τοπν. και β) από το γεγονός ότι η αλβ. κατάλ. -ësi δεν τονίζεται⁶.

Χωρίς να μπορεί να αποκλειστεί η άποψη του Malingoudis πιστεύουμε ότι το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. čerňū (αρχ. σλαβ.

1. Δ. Ζακυθνού "Οι Σλάβοι εν Ελλάδι και αι σλαβικά τοπωνυμια." *Νέα Εστία* 35 (1944) 488.

2. Λαμπρίδου, *Αγαθοεργήματα* 84.

3. Vasmer 55 ' Jordan, *Topon. romîñ.* 118, σημ. 11.

4. Φουρζίκη, *Αττική* 125, σημ. 8.

5. Malingoudis, *Studien* 28.

6. Camař 56.

ѡрѣпѣ, βουλγ. ѡрѣп, ѡрѣпica "μουριά", σερβοκρ. сѣп, σλοβ. ѡрп κλπ.)¹ και τη σλαβ. κατάλ. -еѣ². Από τα παραπάνω σλαβικά και τα παράγωγα της ελληνικής γλώσσας τσεράνη "το μαύρισμα από καπνό", το ρ. τσερνιάζω "μαυρίζω"³, τα αρομ. τσερνίτσι^{ου} και τσιρνίτσι^{ου} "συκάμινος παράγουσα μαύρα μούρα"⁴, όπως και τα ρουμ. cerni "μελανιάζω // μαυροφορώ // πικραίνομαι", cerneală "το μελάνι"⁵.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι και τα τοπν.: α) από τον ελληνόφωνο χώρο τα: Τσέρνοβες (Πελοπ.), Τσερνίλο (Λάρισα), Τσερνοβίτι (Φθιώτιδα), Τσερνίτσα (Μεσσ.), Τσερνολίστα (Φλώρ.), Τσέρνα και Τσερνέσοβο (Πέλλα)⁶, β) από το σλαβόφωνο χώρο τα: σερβ. Crne, Crnko, το ρωσ. ѡρνοно κλπ.⁷ και γ) από τη Ρουμανία τα: Cerna, Cerna hora, Cerna-Răzăși, Cerna Sat, Coastele Cernei, Cernaia, Cernița, Cernat, Cernișoara κλπ.⁸.

Τσέρπη, η (st tšerp' Σκ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια όπου καλλιεργούσαν δημητριακά.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. ѡερпѣ (και αρχ. σλαβ. ѡрѣпѣ) "το θραύσμα, το θρύψαλο" (πβ. και τα: βουλγ. сѣр, σερβοκρ. crijeр "θραύσμα, κεραμίδι στέγης", σλοβ. ѡрѣр "θραύσμα, σπασμένη χύτρα", ρωσ. череп κλπ.)⁹. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας του τόπου.

Πβ. και το τοπν. Τσερπίτσα (Νιγρίτα)¹⁰ < εκκλησ. σλαβ. ѡре-rica "το όστρακο", με μετάθεση του r¹¹.

1. Miklosich 34' Vasmer, REW III 326.

2. Miklosich, Stammbildungslehre 343' Vasmer 304' Duridanov 300.

3. Weigand 28.

4. Νικολαΐδου, Λεξ. 549, 556.

5. Κοτολούλης 109.

6. Vasmer 102, 108, 164, 196, 201' Malingoudis, ό.π.

7. Malingoudis, Studien 28' Duridanov, τα σχετικά λήμματα στο ευρετήριο, σελ.391.

8. Jordan, Topon. român. 117-118, 504' Popović 118.

9. Miklosich 34' Berneker 147' Vasmer, REW III 323.

10. Vasmer 223.

11. Vasmer, REW, ό.π.

Τσέτση, τζου (st tʃetʃ· Λιασκ.)

Ενν. την καλύβα· περιοχή όπου υπήρχε καλύβα ιδιοκτησία της οικογ. Τσέτση.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τσέτσης το οποίο προέρχεται από το σλαβ. κύριο όνομα Čeč(ο) που είναι, πιθανώς, συγκεκριμένος τύπος του Ček-an < (<Čekanъ).

Πβ. επίσης τα σλαβ. κύρια ονόματα: κροατ. Čečko, Čečić, τσεχ. Čeč, Czieczo και τα τοπν.: σερβ. Čečina (<κύριο όνομα Čeča του 11. αι.), Čečana, Čečeno, Čečina, Čečanas, Čečonas κλπ.¹.

Τσιλίτσα (tʃilíʃta· Λεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρχ. σλαβ. selište (και βουλγ. selište) "σκηνή / οικία // κατοικημένος χώρος" (<σλαβ. selo "χωριό")² με τροπή του αρχικού s- σε tʃ- μάλλον μέσω της αρομουνικής (το τοπν. ανήκει σε βλαχόφωνη περιοχή), όπου είναι γνωστή η τροπή: μισός > miʃiu, σιφώνι > tʃifune, sappare > sap > ʃap κλπ.³

Η λ. με τις παραλλαγές της γνωστή ως τοπν. στην Ελλάδα: Σέλιτσα (Ευρυτ.), Σελίτσα (Αχαΐα), Σελίνιτσα, Σελινίτσα, Σελίτσα, Σέλιτσα (Δακων.), Σέλιτσα (Κοζ.)⁴, στη Ρουμανία: Selištea, Silištea, Sălištea κλπ.⁵ και από το σλαβόφωνο χώρο τα: σλοβ. Selišče, Selčani, Selnitsa σερβ. Selbčani, κροατ. Selnitsa, Selnitse, Selniščak, σερβοκρ. Selište, ουκρ. Selišče, πολ. Seliszcze κλπ.⁶.

1. Malingoudis, Studien 28.

2. Miklosich 289, λ. sed.

3. Κατσάνης 111' Papahagi 1214.

4. Vasmer 84, 138, 172 -173, 187.

5. Iordan, Topon. romîn. 257, 445.

6. Vasmer, ό.π. Malingoudis, Studien 99' Iordan, Topon. romîn. 258.

Τσουρνόγκο, το (stu tʃurnógu· Βοβ.- Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής με μαυρόχρωμα και λιγαστή βλάστηση (Βοβ.)·
ονομασία δάσους (Γρεβ.).

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο μεσν. βουλγ. ѓьрноґо¹ και
αυτό στο σλαβ. ѓьрнѣ "μαύρος"² και τη σλαβική κατάλ. -οґ(ѣ)³.

Πβ. και τοπν. Τσουρνόγκος στην περιοχή της Κόνιτσας⁴.

Τσούτσικολας, ο (st tʃúťʃkula· Βίτσα.- stun tʃúťʃkula· Τσερβ.)

Ονομασία υψώματος που αποτελεί σύνορο ανάμεσα στη Βίτσα
και στο Τσερβάρι.

Κατά τον Σάρρο⁵ "εξ επωνύμου τινός Τσιούτσικολα" άποψη που
επαληθεύεται από τον τρόπο εκφοράς του τοπν. στη Βίτσα. Ήδη α-
ναφέρεται σε κώδικα του Μονοδενδρίου, γειτονικού χωριού προς τη
Βίτσα, κάποιος Ιωάννης Τζούτζικολας από το έτος 1838⁶.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Τσούτσικολας το οποίο
πρέπει να αποδοθεί μάλλον στο βουλγ. ѓуѓulka, υποκορ. του ѓуѓ-
lŭ "ο τσαλαπετεινός / το λοφίο // το τμήμα της κόμης που πέφτει
στο μέτωπο" με μετάθεση του k. Από τα βουλγ. η λ. και στα αρμ.
με τους τύπους ѓиѓѓiula "δρυοκολάπτης // τσαλαπετεινός // κορυφή,
λοφίο" και ѓиѓѓiulcŭ "το ίδιο"⁷.

Φιλτσίκα, η (st filťʃíka· Λεσν.)

Ονομασία βρύσης από το επών. κάποιου Φιλτσίκα που την κα-
τασκεύασε.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Φιλτσίκας με μεταπλα-
σμό αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση, η . Το επών. Φιλτσί-

1. Ρορονιό 234.

2. Berneker 169· Miklosich 34.

3. Miklosich, Stammbildungslehre 283· Kiparsky 248.

4. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 13 185.

5. Σάρρου, Βίτσα 204.

6. ΗΕ 12 (1963) 3.

7. Ραραηάγι 446.

μας προέρχεται από το βαφτ. Филицo (σλαβ. υποκορ. του βαφτ. Φίλιππος, απ' όπου και επών. Φίλιτσος)¹ και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. -икъ (-ika)².

Φστέρνα, η (st fštérna· Βίτσ.)

Τοποθεσία στην ευρύτερη θέση Βουνό με σπηλιές και κοιλωμένους βράχους όπου μαζεύεται νερό.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο βουλγ. επίθ. пещерен, -ρηα, -ρηο "ο σπηλαιώδης, ο της σπηλιάς" (<βουλγ. peštēra)³ με στένωση του άτονου e σε i, συγκοπή του δευτερογενούς i και τροπή του αρχικού p σε f πριν από το t⁴ στα ελληνικά.

Χαρβάτι, το (stu charvát· Βίτσ.)

Δασωμένη σήμερα περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Χαρβάτης⁵ με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Χαρβάτ(η) > Χαρβάτ(i), το. Το επών. Χαρβάτης από το σλαβ. εθνικό Chřvatī "ο Κροάτης" με τροπή του σλαβ. ě σε ar στα ελληνικά.

Πβ. και τα τοπν. Χαρβάτι (Αργολ.-Αττική), Χαρβάτα (Κρήτη)⁶ καθώς και τα πολυάριθμα επών. από εθνικά, όπως: Γκέκας, Τσάμης, Σαρακηνός, Αρναούτης, Βλάχος, κλπ.⁷

Χλεμόρια, τα (sta χlimórga· Τσεπ.)

Ονομασία υψώματος με βοσκοτόπια και μικρά χωράφια.

1. Τριανταφυλλίδης 14.

2. Miklosich, Stammbildungslehre 246· Malingoudis, Studien 51.

3. Miklosich 244· Vasmer, REW II 352· Βουλγαροελλ. Λεξ. 836.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. φ

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Vasmer 123, 127, 175.

7. Αντ. Χατζή, "Οι Σλάβοι εν Ελλάδι." Αθηνά 56 (1952) 75.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το σλαβ. *chǫlmǔ* "ο λόφος, το βουνό" (πβ. αρχ. βουλγ. *chǫlmъ*, βουλγ. *chǫlm*, σερβοκρ. *hǫm*, σλοβ. *holm*, ρωσ. *холм* κλπ.)¹ και την επίσης σλαβ. κατάλ. *-orъ*² με μετάθεση του *l* και απόδοση του σλαβ. *ъl* με *el* στα ελληνικά³.

Πβ. και τα ίδιας ετυμ. αρχής τοπν. *Χέλμος* (Λακ.), *Χελμός* (Αχαΐα), *Χέλμη* και *Χέλμι* (Ήλιδα), *Χελμάτα* (Κεφ.)⁴ και τα αλβ. *Chelm*, *Chelmica*, *Mali Chelmit*⁵.

Χρυστίτσα, η (st *chrustítsa*· Δεσν.)

Ονομασία δασωμένης πλαγιάς.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. *чрѹст* "ο τριγμός της φωτιάς, η σπινθηροβολία" (από το εκκλησ. σλαβ. *chrustъ* "ο βρούχος, είδος ακρίδας", ρωσ. *чрѹц* "ο χρυσοκάνθαρος")⁶ και τη σλαβική κατάλ. *-ica* με την οποία, εκτός από υποκορ., σχηματίζονται και προσηγ. από τα οποία έχει εξαφανισθεί η υποκορ. σημασία⁷.

1. Miklosich 92· Vasmer, REW III 255.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre* 91· Malingoudis, *Studien* 69.

3. Vasmer 285-286. Αντίθετα προς τον Vasmer ο Malingoudis (*Studien* 145) υποστηρίζει ότι η τροπή *ъl* > *el* δεν έγινε κατευθείαν, από τα σλαβικά, αλλά οφείλεται σε επίδραση της αλβανικής γλώσσας.

4. Vasmer 79, 140, 145, 174.

5. Malingoudis, ό.π.

6. Vasmer, REW III 274-275.

7. Miklosich, *Stammbildungslehre* 293.

2.23 ΑΡΟΜΟΥΝΙΚΑ

Αγκατζίστα, ή Αγκρατζίστες, οι (stn agradžista ή sts agridzistis· Τσερβ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου παλιότερα καλλιεργούσαν δημητριακά.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. προθετικό **a-**, το αρομ. ουσ. **grandzǎ** (ή **grîndzǎ**) "τό άγουρο σταφύλι"¹ και τη σλαβ. αρχής περιεκτ. κατάλ. **-ište** (και **-ištea**)², κατάλ. η οποία προστίθεται συνήθως σε ουσ. που δηλώνουν φυτά. Κατά τον Meyer-Lübke³ το αρομ. **grandzǎ** από το λατ. **grandia** "πίτουρο". Πβ. και το ελλην. **γρέντζουλα**, η "η αγρία σταφυλή"⁴.

Αλή πασά, Φίντινά αλ (fîndîna al alîpaşa· Λ.)

Ονομασία βρύσης, που συνδέεται με την παράδοση ότι σ' αυτή Ξεκουράστηκε ο Αλή πασάς.

Το τοπν. από το αρομ. **fîntînă** "η πηγή, η βρύση" (<λατ. **fontana**⁵, επίθ. **fontanus**, **-a**, **-um** "πηγαίος"), τη γεν. εν. του αρομ. άρθρου **alu**⁶ το οποίο προτάσσεται στα κύρια ονόματα της αρομ. και το όνομα του γνωστού βεζίρη των Ιωαννίνων **Ali Paşa**.

1. Parahagi 593.

2. Η ίδια κατάλ. συναντιέται και σε ρουμάνικα φυτών τοπν., όπως: **Bucištea** "δάσος με οξιές", **Căpriništea** "δάσος με κάρκινους", **Fasolištea** "τόπος με φασόλια" κλπ. (βλ. Jordan, Topon. romîn. 439 κεξ.).

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 3840 b.

4. HX 9(1934) 236.

5. Parahagi 554· για την εξάπλωση της -λ. στις νεολατινικές γλώσσες, βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 3426.

6. Λαζάρου 228.

Αλούνε (alúne* Λεσν.)

Ονομασία τοποθ. γεμάτης με λεφτοκαρυές.

Το τοπν. από τον πληθ. **alune** του αρομ. θηλ. ουσ. **alună** "η λεφτοκαρυά" < λατ. **abellana**¹. Στα αρομούνικα βρίσκεται επίσης και με τον τύπο **lună**, πληθ. **lune**².

Η λ. και σε άλλες βλαχόφωνες περιοχές ως τοπν. και με τους δύο τύπους: **Αλούνου** (Δίστρατο Κονίτσης)³, **Λούνι** (Δέση και Τυχάι Ασπροποτάμου), **Φάντν'α Λούνι** (Τζούρτζια Ασπροποτάμου)⁴. Πβ. επίσης και από τη Ρουμανία τα τοπν. **Aluna, Alunul, Pojana Alunului** κλπ.⁵ της ίδιας ετυμολογικής αρχής⁶.

Αλουνίσσιου, το (st aluníșu* Ντρ.)

Τοποθεσία προσήλια με λεφτοκαρυές.

Από το αρομ. ουσ. **alună** "η λεφτοκαρυά" (βλ. προηγούμενο τοπν.) και την αρομ. περιεκτική κατάλ. **-iș** (από τη λατ. **-esis** < **-ensis**). Η προσθήκη του άρθρου στην ελληνική. Το τοπν. συχνό στη Ρουμανία με τους τύπους: **Alunișul-Bălănești, Alunișul de Jos, Alunișul de Sus, Piscul Alunișului, Poiana Alunișului, Alunișelul** κλπ.⁷

Αμαριάτσινα, η (sn amariátșina* Πάπ.)

Ονομασία βρύσης με λιστοστό νερό.

Από το αρομ. **amăreățu** "η πίκρα" (< λατ. **amaritia** "το

1. Parahagi 140.

2. Parahagi 753.

3. Στεργιλοπούλου, **Κόνιτσα**, ΗΧ 9 (1934) 214.

4. Χατζηγάκη, **Ασπροκόταμο** 139 και 151 αντίστοιχα.

5. Iordan, **Τορον. romîn** 49.

6. Ας σημειωθεί ότι με τη λ. **lună** αναφέρεται (Parahagi 753) και παιγνίδι κατά το οποίο τα παιδιά κάνουν σωρούς από 5-10 φουντούκια και προσπαθούν να τα πετύχουν με άλλο φουντούκι. Όσα από τα φουντούκια ξεφύγουν από το μικρό σωρό τα παίρνει το παιδί που τα πέτυχε κοκ.

7. Iordan, **Τορον. romîn**. 434.

ίδιο")¹ και την σλαβικής αρχής επιθετ. κατάλ. **-bna**.

Αμπαλίκες, οι (stɛs ambaíikis· Κουκ.)

Τοποθεσία με λιβάδια και οπωροφόρα δέντρα. Παλιότερα υπήρχαν αμπέλια:

Το τοπν. από το αρομ. προθετικό **a-** και το επίσης αρομ. ουσ. **baligă** "η κοπριά". Κατά τον G. Meyer² το αρομ. ουσ. από τα αλβ. **balgë-a**, **bajgë-a** "η κοπριά" (< αλβ. **bagëllë** και **bagë**. Η λ. και στα ρουμ. με τον τύπο **baligă** "η κοπριά, η σβουνιά"³.

Αμπάρε (ambáre· Λεσν.)

Θέση όπου παλιότερα αποθήκη δημητριακών.

Η φωνητική του τοπν. το φέρνει πλησιέστερα προς το αρομ. **ambare** (πληθ. **ambări**) "αποθήκη"⁴ κι αυτό από το ελλην. **αμπάρι**, το < τουρκ. **ambar**⁵. Πβ. και το ταυτόσημο τοπν. από την Ιτέα **Αποθήκη**, η (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Αμπουτσιά (ambutɕá· Λεσν.)

Ονομασία λαγκαδιού με πηγή που το νερό της μυρίζει θειάφι. Από την ονομασία του λαγκαδιού και το όνομα ολόκληρου του λόφου.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. **ambutɕos** "βρόμικος", **αμπουτσιόρι** "μυρουδιά, δυσωδία", **αμ-πουτσάτου** "δυσώδης"⁶ με επίδραση της ελλην. κατάλ. **-υά** (< **-εά**) που εκτός των άλλων δηλώνει και οσμή (π.χ. **αβγουλιά**, **αθοτυριά** κλπ.)⁷.

1. Parahagi 143· Meyer-Lübke, αριθμ. 403.

2. Parahagi 254· G. Meyer, "Etymologisches aus den Balkansprachen." IF 6 (1896) 116.

3. Κοτολούλης 66.

4. Parahagi 144.

5. **IANE**, στη λ.· κατά τον Parahagi, ό.π., το αρομ. από το τουρκ. **ambar**.

6. Βλ. Χατζιδάκη, **MNE** 2, 194 κεξ., 240 κεξ.

7. Parahagi 146. Κολτσίδα, **Κουτσ. γλώσσα** 93.

Αντάλη, η (sn adálk' 'Πάπ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής προς Β του Παπίγκου.

Από το αρομ. *dalğá* "το κύμα, η δίνη" (< τουρκ. *dalga*)¹ το αρομ. προθετικό *α-* και τροπή του μισόκλειστου αρομ. *ǎ* >ελλ.ι. Άγνωστη η αιτία που δημιούργησε το τοπωνύμιο.

Αρεπτούνια, η (stn ariptúña'Καπ.)

Ονομασία απότομης πλαγιάς.

Το τοπν. από το αρομ. *aripidíñá* "η κλίση, η κλιτύς, η κατωφέρεια"² και τροπή του *i* σε *u* κατά τη χρησιμοποίηση, του τοπν. από τους Έλληνες, τροπή που είναι συχνή στα ελληνικά από γειτνίαση του φθόγγου *i* με χειλικά, οδοντικά κλπ. σύμφωνα (π.χ. *σηπία* > *σουπιά*, *σσιάμιον* > *σουσάμι* κλπ.³) και αφομοιωτική τροπή του *bt* σε *pt*. Αξιοσημείωτη η διατήρηση του γένους στα ελληνικά τβ. και τα αλβ. *rrëpinë-a* "ανωφέρεια ή κατωφέρεια, κρημνός" *rrëpietë* " κρημνώδης" κλπ.⁴.

Ιρινι, λα (lárini' Βοβ.)

Ονομασία τοποθεσίας με υγρό έδαφος από την ύπαρξη στη θέη δέντρου, γνωστού και με το όνομα σκλήθρο.

Το τοπν. είναι φυτώνυμο από τον πληθ. *arini* του αρομ. ουσ. *rin* "το σκλήθρο"⁵ και την πρόθεση *la* που δηλώνει κίνηση ή στάη⁶. Το αρομ. *arin* από το λατιν. *alnus*, *-i* "η κλήθρα". Πβ. και οπν. *Σκλήθρο*, τό στα Ε.Ε.

ομπινέσου, Πάντε (pād arbinéşu'Φλ.)

Ονομασία ομαλής και επίπεδης επιφάνειας.

Το τοπν. είναι περιφρ. και σχηματίζεται από το αρομ. *pade*. τόπος επίπεδος, σιάδι"⁷και το επίσης αρομ. *arbines* " ο Αλβα-

1. Parahagi 457' Steuerwald 199.
2. Parahagi 200' Νικολαΐδου, Λεξ. 75.
3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. ου.
4. Χριστοφορίδης 304.
5. Parahagi 199.
6. Parahagi 721' Νικολαΐδου, Λεξ. 249.
7. Parahagi 940.

νός"¹ αλβ. **Arbënesh-i** "Αλβανός" (**Arbëneshë-a** "Αλβανίς")².

Πβ. και τα τοπν. **Arbănași** και τα συνώνυμα **Arnăutul, Fintina Arnăutului** κλπ. από τη Ρουμανία³.

Αρτσιόρης, ο (stun artșór· Πάπ.)

Ονομασία βοσκότοπου στην ευρύτερη θέση Βουνό, Β του Μεγ. Παπίγκου.

Το τοπν. πρέπει μάλλον να θεωρηθεί κυριώνυμο από το κύριο όνομα ***Αρτσιόρης** και να σχετιστεί με το αρομ. ουδ. ουσ. **arșior** (πληθ. **arșioare**) "τό κριθαράκι (η ασθένεια του ματιού)" < λατιν. **hordeolus**⁴.

Ασίμτου, του (st asímtu· Φρ.)

Ονομασία εικονίσματος που βρίσκεται επάνω στο Βλαχόδρομο (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Από το αρομ. **símtu** ή **símtu, -tă** "ο άγιος" <λατιν. **sanctus**⁵ και την αρομ. πρόθ. **α** "εις". Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. τοπν. **Άγιος, ο** στα Ε.Ε.

Ασπρόης, ο (stun asprói· Πάπ.)

Τοποθεσία με νεροσυρμένες ράχες και έδαφος από άσπρη άμμο.

Δε νομίζω πως το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το ΝΕ **ασπρογή, η** (πβ. και λ. **ασπρόη, η**) < επίθ. **άσπρος** + **γή**⁶, αλλά με το ελλην. δάνειο της αρομ. **aspru** "λευκός"⁷ και την αρχαία αρομ. και ρουμ. κατάλ. **-οι** με την οποία σχηματίζονται πολλά τοπν.

1. Parahagi 193· Νικολαΐδου, Λεξ. 78.

2. Χριστοφορίδης 41.

3. Jordan, **Topon. romîn.** 265-266.

4. Parahagi 194.

5. Parahagi 1086 και 1094· πβ. και τα αρομ. συνώνυμα: **sintu, Sîn-, Sum-** (όπ. στις λ.). Βλ. και Meyer-Lübke, αριθμ. 7569.

6. **ΙΑΝΕ**, στη λ. **ασπρογή·** Μηνά, **Μεγέθυνση** 147.

7. Parahagi 230.

στή Ρουμανία, όπως: **Băicoi, Barboi, Brătoi, Dragoi, Gîrboi, Ghioroi** κλπ.¹ Πβ. και τοπν. **Πεταλός, Κοκκινόης, Μπελόη** στα Ξ. Αρ.

Ασπρομιάλος, ο (stun asprumιάλό 'Πάπ.)

Ονομασία τοποθεσίας άγρονης με έδαφος ασπρουδερό. Κατά τον Αναγνωστόπουλο² "τόπος ου το έδαφος συνίσταται ει λευκής αργίλλου, παρεμφερούς το χρώμα προς μυελόν".

Αν ο τόπος ονομαζόταν από τη χρωματική του ιδιαιτερότητα σαν "μυελός", του οποίου το χρώμα είναι δεδομένο, δε θα χρειαζόταν ο επιθετ. προσδιορισμός **άσπρο-**.

Γι' αυτό θεωρώ το τοπν. ως αρομούνικο, από το επιθ. **aspru** (< ελλ. **άσπρος** και στη σύνθεση **asprucanat**³) και το επίσης αρομ. **meál** "τόπος απρόσιτος, αδιέξοδος, σπανός"⁴ με κατέβασμα του τόνου παρετυμολογικά προς το ουσ. **μυαλό(ς)**. Βλ. και τα τοπν. **Μιαλός** και **λα Μιάλου Βίνιτου** στα Ξ.Αρ.

Ατσιάτζα (atşátza' Λ.- Ντομπρ.)

Ονομασία βουνού με υψόμετρο 1800 μ. περίπου κατάφυτο από την ποικιλία του μαύρου πεύκου.

Από την αρομ. προθ. **α** "εις" + το αρομ. ουσ. **čeačea** "η σφήνα, η σχίζα" κι αυτό από το σλαβ. **čaća**⁵.

ιτσάρα, η (stn atşára' Φρ.)

Βλ. τοπν. **Τσάρα**, η στα Ξ. Αρ.

ιτσούγλα, η (sn atşúgla' Πάπ.)

Η ανατολική και νοτιοανατολ. πλευρά του λόφου όπου το κινόνισμα του Αγίου Χριστοφόρου. Περιοχή που ήταν άλλοτε κατάφυτη από αμπέλια. Σήμερα δασωμένο από διάφορα είδη δέντρων.

1. Jordan, Τοπον. romîin. 554.

2. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 90.

3. Parahagi 230.

4. Parahagi 792.

5. Parahagi 429.

Το τοπν. από το αρομ. **ǰiug** "ζυγός όρους // ανωφέρεια" < λατ. **jugum**¹ και με το άρθρο στη γεν. ενικού **a ǰiuglu**². Η αλλαγή του γένους στά ελληνικά.

Ατσουριάτσα (atʂuriatʂǎ·Λεσν.)

Ομαλή επίπεδη περιοχή με μικρό ρέμα.

Μάλλον από τον πληθ. **atʂ** του αρομ ουσ. **at** "τό άλογο, το βαρβάτο άλογο το κατάλληλο για οχεία" (< τουρκ. **at**)³ και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό **zureatʂǎ** "τρελλός" (< **zurleatʂǎ** < **zürü** < ελλ. **ζουρλός**)⁴.

Βαλαδιμέρη, η (st valadimér· Νεγ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής, όπου αμπέλια. Οι παλιότεροι θυμούνται στην περιοχή αυτή οπωρώνες.

Το τοπν. προέρχεται από τα αρομ. **vale** "η κοιλάς// το ρεΐθρο" < λατ. **vallis, -is** "η κοιλάς"⁵ (απ' όπου το ρουμ. **vale**, ιταλ. **valle** κτλ.⁶), την πρόθ. **di** "από, εκ" (< λατ. **de**)⁷ και τον πληθ. **merǐ** του ουσ. **mer** "το μήλο" < λατιν. **melum, -i** "το ίδιο"⁸ (απ' όπου το ρουμ. **măr**, αλβ. **mollë-a**, ιταλ. **melo** κλπ.⁹. Το θηλ. άρθρο αναλογικά προς το γένος της λ. βρύση.

Βαλαδιμέρη, το Γεφύρι στη (tu ǰifir st valadimér· Νεγ.)

Ονομασία γεφυριού κοντά στη βρύση Βαλαδιμέρη (βλ. τοπν.)

Βαλερά (valerá· Γρεβ.-vařará· Ντομπρ.)

Λάκκοι απότομοι και με μεγάλο βάθος.

1. Parahagi 634· Νικολαΐδου, Λεξ. 530.

2. Λαζάρου 227.

3. Parahagi 237.

4. Parahagi 1305.

5. Parahagi 1252.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 9134.

7. Parahagi 467· Νικολαΐδου, Λεξ. 361.

8. Parahagi 794.

9. Meyer, **EW alb. Spr.** 285· Γκύνης 25.

Από τα αρομ. ουσ. **vale** "κοιλάδα// χείμαρρος" < λατ. **vallis**, **-is** "κοιλιάς")¹ και το επίθ. **arǎu** "καός" λατιν. **rēus** "υπόδικος, κατηγορούμενος"² απ' όπου το ρουμ. **rîu** "καός"³, ιταλ. **rio** "καός" κλπ.⁴. Πβ. και το ταυτόσημο τοπν. **Κακόλαικος** από το Πωγώνι, όπως και το επών. **Βαλεράς**.

Βάλι, Λα Τρέι (la trè'víná'íi' Λ.)

Ονομασία της τοποθεσίας όπου ενώνονται τρία ρυάκια σε ένα.

Από το αρομ. αριθμ. **tréi** "τρεις" (<λατ. **tres**)⁵ και το αρομ. ουσ. **vale** "κοιλάδα// χείμαρρος" (βλ. τοπν. Βαλαδιμέρη, Βαλερά). Πβ. και το ίδιας ετυμολογικής αρχής τοπν. **Βαθειά Βάλη** "βαθειά κοιλάς" από την Ιθάκη⁶.

Βάλια Κάλντα (val'akálda' Βοβ.)

Ονομασία ρέματος που δεν έχει πολύ κρύο νερό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το μεγαλύτερο τμήμα του βρίσκεται σε γυμνό μέρος έτσι ώστε είναι εκτεθειμένο στον ήλιο, ιδιαίτερα το καλοκαίρι που μένει νερό σε κοιλώματα της κοίτης του, γνωστά στο Ζαγόρι με τη λ. οβίρα (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.).

Από το αρομ. **vale** "κοιλάδα// χείμαρρος" (βλ. προηγούμενα τοπν.) και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό σε θηλ. γένος **caldă** (αρσ. **caldu** [**κατ. caldus** <λατ. **calidus**] "θερμός").⁷

1. Parahagi 1252.

2. Parahagi 191' Νικολαΐδου, **Λεξ.** 69.

3. Στα ρουμάνικα, όπως και στα αρομούνικα, ο δικαστικός όρος "κατηγορούμενος" έχει επιθετικοποιηθεί με τη σημασία "καός" και έχει απωθήσει τη λατιν. λ. **malus** (**Ruscariu** 460).

4. Meyer-Lübke, αριθμ. 7274.

5. Parahagi 1193.

6. Σπ. Μουσούρη, **Τοπωνυμικόν της νήσου Ιθάκης**, Αθήνα 1959, 25.

7. Parahagi 307' Meyer-Lübke, αριθμ. 1506.

Βάλια Μάρε (vãlamãre· Ντομπρ.)

Ονομασία του μεγαλύτερου ρέματος και της γύρο περιοχής δυτικά του χωριού.

Από το αρομ. **vale** "κοιλάδα// χείμαρρος" και το επιτασσόμενο αρομ. επίθ. **mare** "μεγάλος" (<λατ. **mas, maris** "άρρην")¹. Βλ. και τοπν. **Μπάλια Μάρε**. Το τοπν. αναφέρεται ως υδρωνύμιο δύο φορές σε παραπόταμους του Αξιού: **Valjamari** και **Vale Mare**².

Βάλια Σάκα (vãlasãka· Δραγ.)

Δύο ρέματα από τα οποία το ένα τροφοδοτείται από τα νερά της βροχής, ενώ το άλλο έχει λιγοστό νερό.

Από το αρομ. θηλ. ουσιαστ. **vale** "κοιλάδα// χείμαρρος" (βλ. προηγούμενα τοπν.) και το επιτασσόμενο θηλ. επίθ. **seacă**, του επιθ. **sec** "ξηρός" (<λατ. **siccus, -a, -um** "ξηρός"³ απ' όπου και τα ρουμ. **sec**, ιταλ. **secco**, γαλλ. **sec**, ισπαν.-πορτ. **seco** κλπ.⁴). Η τροπή του λατ. **i** > αρομ. **e** είναι συχνή π.χ. λατ. **video** > **βέντου** "βλέπω", λατ. **lignum** > **λέμνου** "ξύλο", λατ. **signum** > **σέμνου** "σημείο" κλπ.⁵.

Το ίδιο τοπν. **Βάλια Σιάκα** συναντιέται και στο χωριό Χαλίκι του Ασπροποτάμου⁶. Πβ. και τα ταυτόσημα υδρωνύμια από την περιοχή του Αξιού: **Ξεροπόταμο**, σλαβ. **Sucha řeka**, όπως και **Vale Saka**⁷. Επίσης τα συχνά τοπν. από τη Ρουμανία **Seaca, Seaca Bãtrina, Valea S(e)acă, Secătura** κλπ.⁸. Η λ. συναντιέται και ως επών. **Σιάκ(η)ας**⁹. Βλ. και τοπν. **Σιάκα**, το **Αλώνι τού** και **Σάκα** (ονομασία βρύσης) στα Ξ.Αρ.

1. Parahagi 769· Νικολαΐδου, Λεξ. 280.

2. Duridanov 277 και 282 αντίστοιχα.

3. Parahagi 1075.

4. Meyer-Lübke, αριθμ. 7897.

5. Βλ. Νικολαΐδου, Λεξ. 116, στο λ. **βέντου**.

6. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 129.

7. Duridanov 282.

8. Jordan, Τορον. **romîn** 127.

9. Βλ. **ΟΤΕ Αθ.**· **ΟΤΕ, Θεσσ.**

Βάλε Σάσα (valesáša· Βοβ)

Τοποθεσία όπου ενώνονται έξι ρυάκια σε ένα.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. **vale** "κοιλάδα// χείμαρρος" (βλ. και προηγούμενα τοπν.) και το αρομ. αριθμητ. **ξase** "έξι" (< λατ. **sexē**)¹.

Βάλε Σάσα (valesáša· Ντρ.)

Ονομασία περιοχής, όπου, σε σχεδόν επίπεδη επιφάνεια, κυλάει ένα μικρό ποτάμι.

Το τοπν. είναι περιφραστικό από το αρομ. ουσ. **vale** (βλ. παραπάνω) και τον αρομ. επιτασόμενο επιθετ. προσδιορισμό **ξeasă** (αρσ. **ξes**) "επίπεδος" (< λατ. **sessus** "το κάθισμα")² απ' όπου το ρουμ. **ξes** "πεδιάδα, κάμπος"³ και το αλβ. **shesh-i** "η πλατεία, το επίπεδο μέρος"⁴.

Βαλνταλάκιο (valdaláko· Δεσν.)

Ονομασία λάκκου με απότομες όχθες.

Από το αρομ. θηλ. ουσ. **vale** "κοιλάδα// χείμαρρος", την πρόθ. **de** (ή **di**) "από, εκ" και το ουσ. **(a)lak**⁵ "λάκκος"⁵, δηλ. "ο χείμαρρος από το λάκκο".

Βάλτα Ατλάζινα, η (st valtatlázⁱna· Πάπ.)

Τοποθεσία Α του Μικρού Παπίγκου, όπου, επειδή είναι υγρός ο τόπος, σχηματίζεται μια λωρίδα γης (στο Ζαγόρι ονομάζεται ζωνάρι) που είναι καταπράσινο όλο το χρόνο.

Από το αρομ. **baltă** "το έλος, το στεκούμενο νερό"⁶ (βλ. και τοπν. **Μπάλτα** στα Ε.Αρ.) και το επίθ. ***atlazina** (< αρομ. θηλ. ουσ. **atlaze** "το ατλάζι"⁷ και τη σλαβικής αρχής επιθετ. κατάλ. **ѡпъ, -ѡпа, -ѡпо**⁸). Η λ. **atlaze** από το αραβοτουρκ. **atlas**. Πβ.

1. Parahagi 1144.

2. Parahagi 1149.

3. Κοτολούλης 472.

4. Γκύνης 392· Meyer, EW alb. Spr. 402· κατά τον Meyer-Lübke, αριθμ.

7882, το ρουμ. **ξes** προέρχεται από το αλβανικό **shesh-i**.

5. Νικολαΐδου, Λεξ. 251· Parahagi 723, λ. **lak^ı**.

6. Parahagi 254.

7. Parahagi 238.

8. Vasmer 306.

επίσης το σλαβ. *otlasъ* και το ρωσ. *ατλάς* ¹.

Βάλτου, Λα (la váltu· Λ.)

Ονομασία βαλτότοπου.

Από το αρομ. *valtu* "το έλος"² (βλ. και τοπν. Μπάλτα στά Ε.Αρ.).

Βάσιως, Νούκα της (núka ts vásus. Τσερν.)

Χωράφια, ιδιοκτησία κάποιας Βάσιως, όπου παλιά υπήρχε και μια μεγάλη καρυδιά.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το βαφτ. *Βάσιω* και το αρομ. ρουσ. *nucă* "η καρυδιά"³ < λατ. *nux, nucis* "το καρύδι//η καρυδιά". Από το λατ. και τα ιταλ. *noce*, γαλλ. *noix*, ισπ. *nuez*, πορτ. *noz*, ρουμ. *nucă* κλπ.⁴

Βατσινέτο (vatsinet^u· Βοβ.)

Ονομασία ομαλού υψώματος.

Από το αρομ. *văţină* "η βατσινια"⁵ και την αρομ. (και ρουμ.) περιεκτ. κατάλ. *-et* (<λατ. *-etum*) με την οποία σχηματίζονται συνήθως φυτών. τοπν., όπως αυτά εμφανίζονται στη Ρουμανία, όπου: *Cărpinet* "μέρος με κάρπινους", *Cornet* "μέρος με κρανιές", *Făget* "δάσος με βαλανιδιές" κλπ.⁶

Βίδρα, η (st vîdra· Ντομπρ.)

Ονομασία μικρού υψώματος.

Το τοπν. δε νομίζω πως πρέπει να σχετιστεί με το κοινό ΝΕ *βίδρα, η* "ο κάστορας" < σλαβ. *vidra*⁷, αφού σύμφωνα με τις πληροφορίες ούτε κοντά σε ποτάμι βρίσκεται το μέρος ούτε η διαμόρφωση του εδάφους θυμίζει το παραπάνω ζώο.

1. Vasmer, REW I 31.

2. Papahagi 1253.

3. Papahagi 914.

4. Meyer-Lübke, αριθμ. 6009.

5. Papahagi 1259.

6. Iordan, *Topon. romîni*. 424 κεξ.

7. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.* στη λ.· IANE, στη λ.· Meyer, NS II 20.

8. Papahagi 278.

Γι' αυτό θεωρώ ότι το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. *bîrdă* (και *bîrdă*) "το ύψωμα, ο λόφος"¹ με μετάθεση του *r* ίσως από επίδραση του *vidră* "ο κάστορας". Το αρομ. *bîrdă* από το βουλγ. бърдо "υψωματάκι, ραχούλα, λόφος"².

Η λ. γνωστή ως τοπν. στη Ρουμανία με τους τύπους *Bîrdă*, *Bîrdocul*, *Bîrdești* κλπ.³

Βιρτζιτούρι (*virdzⁱtúrⁱ*. Λεσν.)

Ονομασία μονοπατιού που είναι γεμάτο πρασινάδα, ενώ το βουνό γύρο είναι πετρώδες και κατάξερο.

Από τον πληθ. *virdzături* του αρομ. ουσ. *virdzătura* "πρασινάδα"⁴ <λατ. *vīridis*, -e "χλωρός, πράσινος"⁵. Πβ. και αλβ. *verth*, *verdhi* "ο κίτρινος"⁶ και το αλβ. τοπν. *Vjerdha* (χωριό στις εκβολές του Δρίνου)⁷. Η λ. και στα ρουμ. *verde* πράσινος, χλωρός"⁸ απ' όπου και τα ρουμ. τοπν. *Valea Verzii*, *Balta Verde*, *Verdele*, *Muntele Verde* κλπ.⁹.

Βλασενίσιο, το (*stu vlašinís^u*. Βραδ.)

Τοποθεσία με πλούσια βοσκοτόπια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. * *vlaseni* <σλαβ. *vlasъ* "μαλλιά"¹⁰ + την αρομ. [και ρουμ.] κατάλ. *-eni*

1. Parahagi 278.

2. Βουλγαροελλ. Λεξ. 84.

3. Iordan, *Topon. romîn.* 34.

4. Parahagi 1267' Νικολαΐδου, Λεξ. 115.

5. Για τη διάδοση της λ. στις ρομανικές γλώσσες βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 9368α.

6. Meyer, *EW alb. Spr.* 466' Miklosich, *Rom. Elem.* 71 (αρ. 916).

7. Stadtmüller, *Forschungen* 90.

8. Κοτολούλης 517.

9. Iordan, *Topon. romîn.* 134.

10. Miklosich 394, λ. *volsŭ* βλ. και τοπν. Βλάσινα, η στα Ε.Σ.

[καί -ανί] η οποία είναι: α) επιθετική και β) τοπική¹⁾ και την αρομ. περιεκτ. κατάλ. -iș. Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι τα ελλην. προσηγ. **βλάσανη** "πόωδες φυτό ...μοιάζει με αγριάδα"², **βλασάνη** "είδος πόας"³ και **βλάσανη, η** "είδος χόρτου"⁴.

Πβ. επίσης και το φυτό **βλασία** "γένος λεπτοτάτων ποών"⁵.

Βλάσιουλ, Λάζινα α (lázna a vlásul' Δεσν.)

Χωράφι που ήταν ιδιοκτησία ενός ηγουμένου Βλασίου.

Το **Λάζινα** από το αρομ. **laz(i)na** "τόπος για ανοιξιάτικη βοσκή" (και **ládzina** "κάλπος για βοσκή στους πρόποδες του βουνού"⁶). Κατά τον Vasmer⁷ από το σλαβ. ***lazina** "πλήθος δέντρων πεσμένων το ένα επάνω στο άλλο" ή από το σερβοκρ. **lázina** "υλοτομημένο δάσος". Η σημασία αυτή μετέπεσε στη σημασία "τόπος για βοσκή" αφού μετά το κόψιμο των δέντρων αναπτύσσεται χορτάρι. Έτσι με την τελευταία σημασία η λ. βρίσκεται ως δάνειο στα αλβ. **llazinë-a** "τόπος κενός εις το μέσον της χώρας, όπου δένουσι τους ίππους, όνους κλπ."⁸ και στα ελλην. **Λάζινα, η** "τόπος εις τον θέτουν τα πρόβατα προς βοσκήν κατά την άνοιξιν"⁹. Πβ. και τα τοπν. **Λαζινιά** (Κόνιτσα), **Λαζινιές** (Άρτα) και τα: σερβοκρ. **Lazine, Lazina**, σλοβ. **Lazina**¹⁰.

1. Jordan, Topon. romîn. 403 κελ.

2. ΗΕ 29 (1980) 256.

3. ΗΧ 7 (1932) 224.

4. Μπόγκας 2 13.

5. ΜΕΕ, στη λ.

6. Parahagi 726, 721.

7. Vasmer 38, 58.

8. Χριστοφορίδης 192.

9. Μπόγκας 1 207.

10. Vasmer 38, 58.

Το β' μέρος του τοπν. είναι το βαφτ. **Vlasie** (<ελλ. **Βλάσης, Βλάσιος**)¹ με το επιτασσόμενο άρθρο της γενικής.

Βουζίσι, το (stu vuzíś' Βίτσ.)

Τοποθεσία με χωράφια προς τα υψώματα του Βαρκού στο χωριό Βίτσα.

Το τοπν. αναφέρεται από τον Λαμπρίδη² "... παρά το **Βουζής** φαίνονται μεταναστεύσαντες διά τας επιδρομάς των Τούρκων ... " και με τον τύπο **Βοζύση** σε προικοσύμφωνο³.

Το τοπν. από το αρομ. **vuje** ή **vuǰǔ** και **vuz** "η αφροξυλιά" (*sabucus ebulus*)⁴ <σλαβ. Ъвзъ (βλ. τοπν. **Βούζια, τα** στα Ε.Σ.) και την αρομ. (και ρουμ.) περιεκτική κατάλ. **-is**⁵.

Βουλάγκα, η (st vulága' Λιασκ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια μέσα σε δασωμένη περιοχή.

Από το αρομ. **vuloagă** "το ξέφωτο"⁶ κι αυτό από το προ-σλαβ. **волюга**⁷ (βλ. και τοπν. **Βουλόγκες** στα Ε.Σ.).

Βουλαγκαράτσα (vulàgarátśă' Λ.)

Οροπέδιο σε μεγάλο υψόμετρο όπου δεν υπάρχει βλάστηση, γιατί κάνει πολύ κρύο.

Το τοπν. σύνθετο από το αρομ. **vuloagă** "το ξέφωτο" (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το επίσης αρομ. επίθ. **arațe** "κρύος,

1. Jordan, **Topon. romîn** 305.

2. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα, Ζαγοριακά** 37.

3. **HE** 24 (1975) 313.

4. Parahagi 1280, 1283.

5. Jordan, **Topon. romîn**. 433 κεξ. ' κατά τον Pușcariu, **Deminutifsuffixe** 202 κεξ., στα ρουμ. με την κατάλ. **-is** σχηματίζονται: α) υποκοριστικά, β) περιεκτικά και γ) επιρρήματα.

6. Parahagi 1281.

7. Fr. Miklosich, **Lexikon palaeoslovenico-graecolatinum**, Wien 1862-1865, 65.

ψυχρός"¹ <λατ.**recens-entis** "πρόσφατος, νέος". Από το λατ. και το ρουμ. **rece** "δροσερός κρύος"², ιταλ. **recente**, αρχ. γαλλ. **roisent** κλπ.³.

Βουλάγκα Χάρμπα (vulága χάρβα· Λ.)

Λιβάδι το οποίο βρίσκεται σε υψόμετρο 1400μ. περίπου σε ξέφωτο δάσους με πεύκα. Σύμφωνα με την παράδοση εκεί είχε χωράφια κάποιος Χάρμπας που μαζί με κάποιον Τσόλη αλ Νάστα ήταν τα μεγαλύτερα παλικάρια της περιοχής.

Το τοπν. από το αρομ. **vuloagă** "το ξέφωτο" (βλ. τοπν. **Βουλάγκα, η**) και το επών. **Χάρμπας**. Ο Λαμπρίδης⁴ κάνει ήδη λόγο για τον **Χάρμπα**: "Η ανδρεία των κατοίκων πολλών κοινοτήτων οίον ... Λαΐστης, εξ ης ο περιώνυμος Χάρμπος...". Το όνομα **Χάρμπας** προέρχεται από τα αρομ. **hărbă** ή **hărbie** "σιδερένια βέργα για να γεμίζουν τα όπλα"⁵ κι αυτά από το τουρκ. **harbi** "ράβδος γεμίσματος και καθαρισμού του όπλου"⁶. Η λ. και σε παλιότερα ελλην. κείμενα **χαρμπί, το** "κοντάρι δυο μέτρα μακρύ και μυτερό// μικρή σούβλα για το γέμισμα της πιστόλας" και **χάρμπα, η** "το πρόχειρο παιδικό τόξο από κλαδί συκιάς"⁷. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής και το επών. **Χαρμπής**⁸.

Βουλτσιούτουρου (vultǰutur^u· Λεσν.)

Βακούφικα χωράφια με υγρό έδαφος.

-
1. Parahagi 185.
 2. Κοτολούλης 412.
 3. Meyer-Lübke, αριθμ. 7109.
 4. Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Ζαγοριακά** Β' 38.
 5. Parahagi 643 και 649 αντίστοιχα.
 6. Heuser-Sevket 231· Steuerwald 365.
 7. Μπόγκα, **Τουρκ. Λέξ.** 73.
 8. Τριανταφυλλίδης 76.

Το τοπν. από συμφυρμό των πληθυντικών **vultúte** και **vultúcuri** του αρομ. αρσεν. ουσ. **vultúc** "το έλος, το τέναγος"¹ >**vultúțurî** > **vultúțurî** (με αντιμετάθεση των **t** και **ț**).

Βραδέτο, το (*stu vradét^u*)

Χωριό στο Κεντρικό Ζαγόρι με το μεγαλύτερο υψόμετρο (πάνω από 1300μ.). Ο κάτοικος *vraditnós* (=Βραδετινός) - *vraditní* (= Βραδετινή).

Το τοπν. από το αρομ. **brad** "το έλατο"² και την περιεκτική κατάλ. **-et**³ (της ίδιας αρχής με την ιταλ. περιεκτική κατάλ. φυτών **-eto** <λατ. **-etum**)⁴. Η αρομ. λ. από το λατ. **brathy, -yos** "το βράθυ" (< ελλ. **βράθυ, -υος** "είδος θάμνου έχοντος φύλλα κυπαρισσοειδή"), απ' όπου το αλβ. **bredh -i** "το έλατο"⁶ και το ρουμ. **brad** "το ίδιο"· πβ. και ρουμ. **brădet** "το ελατόδασος"⁷. Το τοπν. γνωστό στη Ρουμανία με τους τύπους: **Brădet(ul), Brădetului, Valea Brădetului, Brădățelul** κλπ.⁸.

Βραδέτου, η Σκάλα του (*st skála t vradét^u*· Βραδ.)

Η περίφημη τεχνητή αυτή σκάλα, πού είναι φτιαγμένη με καλντερίμι στο βράχο που υψώνεται πάνω από τη θέση Μεσαριά, ήταν στο παρελθόν ο μοναδικός δρόμος που οδηγούσε στο χωριό Βραδέτο.

Στη διάρκεια της διαδρομής που έχει μήκος 1250μ. βρίσκουμε ανεβαίνοντας τις τοποθεσίες **Μεσαριά, Κόνισμα, Ξενοδοχείο**

-
1. Papahagi 1281.
 2. Papahagi 282.
 3. Jordan, *Topon. romîn.* 424 κεξ.
 4. Battisti-Alessio 1560.
 5. **LSJ**, στη λ. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.
 6. Γκίνης 58· Meyer, *EW alb. Spr.* 45.
 7. Κοτολούλης 82.
 8. Jordan, *Topon. romîn.* 425.

του Αποστόλη, **Ισιο Καγκέλι**, **Αλωνάκι** ή **Αλωνούτσι** και **Αγιο Αθανάσιο**, όπου τελειώνει η Σκάλα. Σε 200-300μ. συναντάμε το χωριό Βραδέτο.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **σκάλα, η** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Α. και το τοπν. **Βραδέτο** (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.).

Βρύση, Λα (la vrís' Λ.)

Νεότερη ονομασία του υδρωνυμίου **Φιντίνα Ράτσι** ή **Σόποτο αλ Ράτσι** (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.).

Το αρομ. προσηγ. **vrísi** πρέπει να θεωρηθεί από τα νεότερα ελλν. δάνεια της αρομ. αφού δεν περιλαμβάνεται στα αρομ. λεξικά.

Γίνι, α (a γίνι' Λ.)

Παλιός αμπελότοπος που σήμερα είναι ακαλλιέργητος.

Το τοπν. από το αρομ. **vin** (πληθ. **γίνι**) "το κρασί// το αμπέλι"¹ κι αυτό από το λατ. **vinea** "ο αμπελώνας// το κλήμα" με τη γνωστή τροπή στα αρομούνικα του λατ. **v** σε **γ**², όπως π.χ. αρομ. **γίνγκιτς** < λατ. **viginti**, αρομ. **γιάσπε** < λατ. **vespa** κλπ.³.

Γιρμάρι, το (stu γίρκάρ' Λιασκ.)

Ονομασία αρκετά ειτεταμένης περιοχής, όπου παλιότερα οι μεγαλύτεροι αμπελώνες του χωριού.

Το τοπν. από το αρομ. **γέρμου** (πληθ. **γέρνι**) "το σκουλήκι"⁴ (κι αυτό από το λατιν. **vermis -is** με την τροπή του λατ. **v** > αρομ. **γ**) και την αρομ. (και ρουμ.) κατάλ. **-ar(i)**⁵.

1. Parahagi 622' Νικολαΐδου, **Λεξ.** 133.

2. Όχι μόνο η τροπή του λατ. **v** > αρομ. **γ**, αλλά γενικά, η ουράνωση των χειλικών είναι μια τροπή που διαφοροποιεί τα αρομούνικα από τις άλλες τρεις διαλέκτους της λατινικής της Βαλκανικής, δηλ. τα δακορουμάνικα, τα ιστρορουμάνικα και τα μογλενίτικα. Έτσι τα χειλικά **p, b, f, v, m** ουρανώνονται αντίστοιχα σε **k', g', h', γ', n'** (Κατσάνης 80).

3. Νικολαΐδου, **Λεξ.** 130.

4. Parahagi 620.

5. Πβ. τα ρουμ. τοπν. με την κατάλ. **-ar(i)**: **Bahnari, Brebinari, Budari** κλπ. (Jordan, **Topon. român.** 412 κεξ.).

Γιοτάρα, η (st γ'isteǵara· Ντομπρ.)

Περιοχή με τα ευφορότερα χωράφια.

Από το αρομ. **γ'isteare** (πληθ. **γ'isteri**) ή **αγ'isteare** "ο θησαυρός" κι αυτά ή από το αλβ. **vistar** "καλοντυμένος" ή από το λατ. **vestiarium**¹.

Γίτι, Βάλια ντι λα (νά'α dila γ'ίτι· Γρεβ.)

Λάκκος με αγριοκλήματα.

Από το αρομ. **vale** "κοιλάδα, χείμαρρος" (< λατ. **vallis -is**)², τις αρομ. προθέσεις **ντι λα** και το θηλ. ουσ. **γ'ιτ'ǎ** (και **αγ'ιτ'ǎ**) "το άγριο κλήμα της αμπέλου"³ (< λατ. **viteus** "αμπέλι-νος").

Ντότζ αλ Γιώτη (dodz al γ'ότ· Λεσν.)

Ο Γιώτης, σύμφωνα με πληροφορία των χωριανών, ήταν τεχνίτης που έφτιαχνε βαρέλια.

Το τοπν. προέρχεται από τον πληθ. **dodzi** (ή **doadze**) του αρομ. θηλ. ουσ. **doagǎ** "η δόγα" (κι αυτό από το λατ. **dogā** "είδος βάζου ή μέτρο υγρών" απ' όπου και το ελλ. **δόγα**⁴. Το άρθρο **al** για το αρσεν. γένος που εκφράζει τη σχέση της γενικής και της δοτικής (< λατ. **ad illum**)⁵ και το ελλην. βαπτ. (και επών.) **Γιώτης** που είναι συγκομμένος τύπος του βαπτ. **Παναγιώτης**⁶.

Γκάβρα, η (st γάντρα· Τσεπ.)

Ονομασία θέσης όπου υπάρχει σπηλιά.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. **γάντρα** "η φωλιά" (<λατ.

1. Νικολαΐδου, Λεξ. 134.

2. Παραηαgί 1252.

3. Παραηαgί 625, 119· Νικολαΐδου, Λεξ. ό.π.

4. Παραηαgί 496.

5. Παραηαgί 128.

6. Μπόγνας 1 443, 448.

***cavula** < **cavum** "φωλιά"¹. Η λ. ως προσηγορική στα αλβ. με τους τύπους **gavë̃r-gavra** και **zganë̃r-zgavra** "το κοίλωμα, το κούφωμα"² και στα ρουμανικά **gaura** "η τρύπα"³. Αξιοσημείωτη η διατήρηση του γένους στα ελληνικά.

Γκαβρίλα, η (st *gavríla*· φλ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο ομαλής επιφάνειας.

Το τοπν. κυριώνυμο από το αρομ. θηλ. βαπτιστικό **Gavri-lă**⁴. Πβ. και τα ρουμ. βαπτιστικά **Dănila**, **Gerilă** κλπ.⁵.

Γκαλιάτα, η (st *galáta*· Σκ.)

Ονομασία γυμνής πλαγιάς

Από το αρομ. θηλ. ουσ. **găleată** "το κανάτι, ο κουβάς"⁶ κι αυτό από το λατ. **galleta** "ο κουβάς"⁷, απ' όπου και το ρουμ. **găleată** "το ίδιο"⁸. Ας σημειωθεί η διατήρηση του γένους του αρομ. ουσ. στο τοπωνύμιο.

Γκαλντιρούσα, η (st *galdirúša*· Δόλ.-Καβ.-Ντρ.)

Με το παραπάνω όνομα είναι γνωστό ένα ρέμα στη Δόλιανη που το νερό του το καλοκαίρι λιγοστεύει και μένει μόνο σε οβίρες και ιδίως στη μεγάλη οβίρα της Δέσης. Με το ίδιο όνομα είναι γνωστό το ρέμα και στα άλλα δύο χωριά. Η λ. ως προσηγορική δε χρησιμοποιείται στην περιοχή.

-
1. Parahagi 581· Pascu 54.
 2. Γκίνης 136, 488.
 3. Κοτολούλης 213.
 4. Rușcariu, *Deminutivsuffixe* 93.
 5. Iordan, *Topon. romîn.* 342.
 6. Parahagi 584.
 7. Meyer-Lübke, αριθμ. 3656.
 8. Κοτολούλης 214.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **căldărușe** "μικρός λέβης"¹ <αρομ. **căldare** "λέβης" (<λατ. **caldaria** "λέβης" ή **caldarium** "λουτρών, πυριατήριο") και την υποκορ. κατάλ.-**uș**, είτε επειδή μοιάζουν οι οβίρες με μικρούς λέβητες είτε επειδή τους καλοκαιρινούς μήνες το νερό θερμαίνεται μέσα σ' αυτές.

Στο Ασπροπόταμο, όπου συναντούμε τοπν. **Γκαλτερούσα**, σώζεται ως προσηγορική η λέξη και σημαίνει "είδος κακαβιού, αγγείο ξύλινο ή μπρούτζινο"². Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και το τοπν. **Căldărușa** από τη Ρουμανία³.

Γκαλντιρούσας, η Γέφυρα της (st *géfira ts galdirúșas*·Δόλ.)

Ονομασία γέφυρας που ενώνει τις όχθες του ρέματος της Γκαλντιρούσας (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Γκαμπρίλα, Κόντρο ντι (*kódru di gabríla*· Ντομπρ.)

Χωράφια σε ίσιωμα και λόφος στην άκρη. Σύμφωνα με την παράδοση στο λόφο ήταν το μνήμα μιας κοπέλας.

Το α' μέρος του τοπν. προέρχεται από το αρομ. **codru** ή **codur** που έχει τις σημασίες "κορυφή βουνού// δάσος// τόπος προφυλαγμένος ολόγυρα// δημόσιος χώρος// νεκροταφείο// κόθρος"⁴ κι αυτό από τα λατιν. **quadrus** "τετράγωνος" ή **codra** "βοσκότοπος του δάσους// η βοσκή"⁵. Στο τοπν. του Ζαγορίου με τη σημασία "μνήμα, νεκροταφείο". Της ίδιας ετυμολογικής αρχής το ρουμ. **codru** "παρθένο δάσος", ιστρορουμ. **kodru** "δασωμένο βουνό", επίσης το ρουμ. **codru** "κομμάτι ψωμί", το ίδιο στα μογλενίτικα με τη σημασία "τετράγωνο κομμάτι γλυκίσματος" και αλβ. **kodrë-a** "λόφος// καλλιεργούμενο τμήμα γης σε κατωφέρεια στους

1. Parahagi 330.

2. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 131.

3. Jordan, **Topon. romîn.** 389.

4. Parahagi 377.

5. Meyer-Lübke, αριθμ.6921.

πρόποδες λόφου"¹.

Το β' μέρος του τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. βαφτιστικό **Gavrilă** (βλ. τοπν. **Γκαβρίλα** στα Ξ.Αρ.) με αφομοίωση του **v** ως προς τη διάρκεια που από επίδραση του **g** γίνεται κι αυτό στιγμιαίο **b**.

Γκινιάσα (gîniása· Ντομπρ.)

Περιοχή κοντά στο Γυφτόκαμπο όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια και κτήματα. Σήμερα το μέρος είναι δασωμένο με πεύκα.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσιαστ. **ghineață** "η ευτυχία// το κτήμα, η περιουσία" (< **ghine** "το καλό, η ευτυχία" < λατ. **bene**)².

Γκιδόνες, οι (s̥ɛs gónis· Στ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής. Άγνωστη η αιτία που δημιούργησε το τοπωνύμιο.

Το γένος του τοπν. δυσκολεύει τη συσχέτιση του τοπν. με το όνομα του πουλιού **γκιδόνης** ή το βαφτ. **Γκιδόνης** (=Γιάννης).

Γι' αυτό νομίζω πως πρόκειται για το αρομ. θηλ. ουσ. **ghionă** ή **ghione** "το δέρμα, η σόλα"³ κι αυτό από το τουρκ. **gön** "δέρμα// άχρηστος φλοιός βαλανιδιάς που χρησιμοποιήθηκε ήδη για την κατεργασία δερμάτων"⁴. Από το τουρκ. και το σλαβ. **gjonŭ** "η σόλα"⁵.

Γκιδόνη, Γκάβρα αλι (gànrǎlisóni· Γρεβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχει σπηλιά.

1. Το αλβ. **kodrë-a** θεωρείται δάνειο από τα ρουμ. τόσο από τον Eqrem Çabej ("Études d etymologie albanaise XI." **Buletin** 1963-64, 93) όσο και από τον Meyer-Lübke, αριθμ. 6921-2.

2. Parahagi 611.

3. Parahagi 612.

4. Steuerwald 335.

5. Miklosich 65.

Τό α' μέρος του περιφραστικού τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. **gavră** "η τρύπα, η φωλιά" < λατ. ***cavula** < **cavum** "φωλιά"¹ (βλ. και τοπν. **Γιάβρα** στα Ε.Αρ.). Το β' μέρος είναι ο τύπος της γεν. και δοτικής εν. του αρομ. άρθρου² το οποίο προτάσσεται στα κύρια ονόματα της αρομουνικής (π.χ. **alu Miha, ale Marie** κλπ.)³ και το αλβ. προέλευσης βαφτ. (και επών.) **Γκιόνης**⁴.

Γκίρτια, τα (sta g'irtč'a' Στ.)

Ονομασία περιοχής όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια και χωράφια.

Ο τύπος του τοπν. (πληθ. ουδ.) δείχνει πως πρόκειται για κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Γκίρτης**⁵ σύμφωνα με το σχήμα : **τ(ου) Γκίρτ(η) > Γκίρτι, το > Γκίρτια, τα**. Το επών. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. **ghirită** "η ασθένεια των ματιών κερατιτις"⁶, απ' όπου με αποβολή του άτονου **i**, προήλθε ο τύπος ***ghirtă** και επών. **Γκίρτης**⁷.

Γκίτούνλιου (g'itun' Nτομπρ.)

Περιοχή με χωράφια. Η λ. δε χρησιμοποιείται ως προσηγορική από τους βλαχόφωνους κατοίκους του χωριού.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **g'itun'iu** ή **gutun'iu** ή **gutun'e** "η κυδωνιά" < λατ. **cotoneum**⁸ < **cydoneum** < κυδώνιον. Πβ. επίσης και το σλαβ. **gdunije**, παλαιοσλ. **gdunja**, βουλγ. **dunja**,

1. Parahagi 581' Pascu 54.

2. Parahagi 128' Νικολαΐδου, Λεξ. 17.

3. Λαζάρου 227-8.

4. Τριανταφυλλίδης 14' Meyer, EW alb. Spr. 141.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Parahagi 612.

7. Η συσχέτιση του επων. με το αλβ. **gerth-i** "η σφήκα" συναντάει φωνητικές δυσκολίες (τροπή του τονισμένου **e** > **i** και του **th** > **t**).

8. Parahagi 589, 606.

σερβ. **tunja** και **đunja** κλπ.¹ και τα ρομανικά: ιταλ. **cotogno**, λογγοβ. **kidondza**, γαλλ. **coig**, προβ. **codonh**, καταλ. **codony** κλπ.².

Γιόγκλουι, Βάλε (vále gónglui' Φλ.)

Ονομασία ρυακιού που περνάει ανάμεσα από χωράφια.

Το τοπν. από το αρομ. ουσ. **vale** "το ρυάκι" < λατ. **val-****lis**³ και το επίσης αρομ. ουσ. **góngalǎ** ή **góngulǎ** ή **conculǎ** "η αίρα, το ζιζάνιο του σιταριού"⁴ με το επιτασσόμενο άρθρο της γεν. ενικού.

Γκουράτσες (gurátšis' Γρεβ.)

Τόπος με πολλά λιβάδια απ' όπου πηγάζουν πολλά και καθαρά νερά με τα οποία υδρεύεται η κοινότητα.

Το τοπν. είτε από το αρομ. **gura** "το στόμα// η πηγή"⁵ και την αρομ. κατάλ. **-eaṭǎ** ή **-aṭǎ** (< λατ. **-itia**)⁶ είτε από τον πληθ. **curat** του αρομ. επιθ. **curat**, **-tǎ** "κατάλληλος// καθαρός// φωτεινός"⁷ από την καθαρότητα των νερών της περιοχής. Η τροπή του αρχικού **c(k)** σε **g** στη συμμοφορά με την πρόθεση **in**⁸.

Γκουρίτσα (gurítsa' Λεσν.)

Τοποθεσία του συνοικισμού Πρίσκος, όπου μικρή πηγή.

Από το αρομ. **guriṭǎ** "μικρό στόμα"⁹ < **gurǎ** (< αλβ. **gurrë-a**

-
1. Miklosich 61' Berneker 299.
 2. Meyer-Lübke, αριθμ. 2436.
 3. Parahagi 1252.
 4. Parahagi 593, 379' Νικολαΐδου, Λεξ. 143.
 5. Parahagi 602' Pușcariu 132-133.
 6. Κατσάνης 169.
 7. Parahagi 413.
 8. Parahagi 689' Νικολαΐδου, Λεξ., στο λ. **αν**.
 9. Parahagi 604.

"η πηγή" < λατ. **gula**) + υποκορ. κατάλ.-**itǎ**.

Γκουρνοράτς, το (*stu gurnorǎts*·Βραδ.)

Τοποθεσία βαθουλωτή και ανήλια μέσα στο Βίκο, με έδαφος υγρό και αργιλλώδες, περιτριγυρισμένη από οξυκόρυφους βράχους.

Το τοπν. σύνθετο από το αρομ. ουσ. **gurnǎ** "η δεξαμενή" (< αλβ. **gurnë** "η πηγή"¹ < κοινό ΝΕ **γούρνα** < αρχ. ελλ. **γρόνη** "κοίλωμα"²) και το επίσης αρομ. επίθετο **rațe** ή **arațe** "κρύος, δροσερός (< λατ. **recens**)³ με ανάπτυξη ενός συνθετικού -ο-.

Γκούτσιλο, το (*stu gútsilu*· Μπ.)

Ονομασία μικρού λόφου στη μέση του χωριού, απ' όπου περνάει ο δρόμος για το Σοποτσέλι.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **gučilie** "η κορυφή" που εμφανίζεται και με τον τύπο **gučīulie**⁴.

Γκρεντίνι (*gridin*· Τσερν.- *girdin*· Δρ.) -

Γκρεντίνια ή Γκρεντίνια (*gridina* ή *girdina*· Μακρ.) -

Γκρεντίνια, η (*st gridina*· Καπ.)

Περιοχή στη θέση Πεστρίτσιο με νερό και μικρούς κήπους όπου υπήρχε παλιός συνοικισμός (Τσερν.)· περιοχές με κήπους (Δρ.-Μακρ.-Καπ.).

Τα τοπν. από τα αρομ. **grădină** "κήπος, λαχανόκηπος" και με μετάθεση του **r** **girdinǎ** και **gărdinǎ**⁵, όλα από το αρχ. σλαβ. (και βουλγ.) **gradina** "κήπος"⁶. Από τα σλαβ. η λ. στα αλβ.

1. Parahagi 605· Meyer, EW alb. Spr. 135.

2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

3. Parahagi 1039 και 185.

4. Parahagi 600 και 602· από τον Parahagi αναφέρονται 15 συνώνυμα της λ.

gučilie γεγονός που είναι ενδεικτικό για τη ζωή των Αρομούνων.

5. Parahagi 594, 586 και 589.

6. Rușcariu 346· Miklosich 73, λ. **gordū**· Berneker 330.

gradině-a "κήπος παρά την οικίαν"¹ και στα ρουμ. **grădină**² απ' όπου και τα τοπν. **Grădina lui Gobe, Grădini, Grădinile** κλπ.³ Με τα παραπάνω προσηγορικά πρέπει να σχετιστούν τα: γερμ. **Garten**, αρχ. γερμ. **gardo**, γοτθ. **garda** "φράχτης", γαλλ. **jardin**, όλα από το ΙΕ *ghorto-, *ghordho⁴.

Κατά τον Malingoudis και ελλην. δάνειο *γαρδίνια (< σλαβ. **gradina**) απ' όπου τοπν. **Γαρδίνια, Γαρδίνες** κλπ.⁵

Προτιμώ την ετυμολόγηση των ζαγορήσιων τοπν. από τα αρομούνικα και όχι από τα σλάβικα, γιατί 1) το σλαβ. **a** δεν αποδίδεται με **e** στα σλαβ. δάνεια της ελληνικής, ενώ το αρομ. **ă** (που προέρχεται από στένωση του **a**) είναι πλησιέστερα προς το ελλην. **e**. 2) Το ουρανικό **π'** δεν υπάρχει στη σλαβ. λέξη, ενώ αντίθετα τα παραπάνω σλαβ. δάνεια της αρομουνικής σχηματίζουν πληθυντικό με ουρανικό **π'** και 3) στις τρεις από τις τέσσερις περιπτώσεις (εκτός δηλ. του Καπεσόβου) τα τοπν. βρίσκονται σε περιοχές όπου μιλιέται ή μιλήθηκε η αρομ. γλώσσα.

Γκρέουσα, τα (στα grēuša' Μαν.-Τζ.)

Ανώμαλες τοποθεσίες δασωμένες με πουρνάρια και βαλανιδιές.

Τα τοπν. από το αρομ. **greușă** (πληθ. **greuși**) "δεντράκι παρόμοιο με πουρνάρι"⁶ που μοιάζει με τον *ilex aquifolium*, δέντρο που είναι γνωστό στην Ελλάδα με τα ονόματα λιόπρινο, αρκουδοπούρο, λαύρος κλπ.⁷ Γνωστό στα αρομ. επίσης με τη λ. **găirușă**⁸.

1. Χριστοφορίδης 118* Miklosich, Slav. Elem. 19* Meyer, EW alb. Spr. 128.

2. Κοτολούλης 222.

3. Iordan, Topon. romîn. 27.

4. Wahring, Deutsches Wörterbuch, λ. Garten.

5. Malingoudis, Studien 46.

6. Papahagi 596.

7. Iordan, Topon. romîn. 273 και σημ. 4.

8. Papahagi 598.

Γκριάκα, ο Λάκκο (stu láku griáka' Τσεπ.)

Όνομασία λάκκου που σύμφωνα με τον πληροφορητή μου πήρε το όνομα του από μια γυναίκα που έπεσε και σκοτώθηκε εκεί.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. εθνικό **Greacă** (αρσ. **Grec**) "η Ελληνίδα" < λατ. **Graecus**¹.

Σημαντικό, νομίζω, τοπν. για την ιστορία του τόπου που επιβεβαιώνει πληροφορίες των βλαχόφωνων πληροφορητών μου (Απ. Τσαρουχά από τη Βοβ. και Γ. Ζαπίρη από τη Μακρ. ηλικίας τότε πάνω από 80 ετών) σύμφωνα με τις οποίες οι παππούδες τους τους έλεγαν ότι στο Τσεπέλοβο και το Κεντρικό Ζαγόρι μιλούσαν τα παλιά χρόνια, όπως εδώ", δηλ. αρομούνικα.

Και στη Ρουμανία είναι συνηθισμένα τα τοπν. με τα παραπάνω εθνικά².

Γκρίντζα (grîdză' Γρεβ.)

Όνομασία μιας συνοικίας του χωριού.

Από το αρομ. **grîndză** "ο βράχος, ο ογκόλιθος" κι αυτό από το λατ. **grandis, -e** "ο μέγας"³. Βλ. και τοπν. Γρεβενίτι, το (στα Ε.Ε.).

Γιρουάπε, α (agruără' Λεσν.)

Περιοχή σχεδόν επίπεδη με αρκετά εκτεταμένο κοίλωμα.

Το τοπν. από το αρομ. **groară** "η γούρνα, ο τάφος"⁴ με πρόταξη της πρόθεσης **a**, που συντάσσεται με αιτιατ. για τη δήλωση στάσης ή κίνησης.

Η λ. πολύ συχνή ως τοπν. και στη Ρουμανία (όπου και προσηγορικό **groară**) με τους τύπους **Groara, Groara Mare, Groapelor Groani** κλπ.⁵. Περισσότερα βλ. στο τοπν. Γκρόπα (στα Ε.Αλ.).

1. Parahagi 595.

2. Iordan, **Topon. romîn.** 273 και σημ. 4.

3. Parahagi 598.

4. Parahagi 598.

5. Iordan, **Topon. romîn.** 28-29.

Γκρούνια, τα (sta grúña· Βίτσ.)

Απόκρημνο μέρος ανάμεσα στη Βίτσα και το Μονοδέντρι που προβάλλεται προς τη χαράδρα του Βίκου.

Από το αρομ. **grúniú** "το πηγούνι"¹ κι αυτό από το λατ. **grunium** "ρύγχος γουρουνιού" απ' όπου το ιταλ. **grugno** "ρύγχος" το γαλλ. **groin** κλπ.².

Η λ.ως τοπν. στη Ρουμανία (**Grunjul, Grunjii Tari** κλπ.)³, όπως και στην Βαγναρα της Καλαβρίας (**Grugnu**) ως όνομα μέρους της παραλίας⁴.

Γούρνα Στάρμπα (γύρνα štárba· Τσεπ.)

Πηγή με λιγοστό νερό.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. **gurnă** "πηγή, δεξαμενή"⁵ και το επίσης αρομ. επίθ. **sterpu**, θηλ. **stearpă** "στέρφος"⁶ < ελλ. **στέρφος, στέρφα** < αρχ. **στέριφος**⁷ με τροπή του **p** σε **b** ίσως από επίδραση του ηχηρού **r**. Η τροπή του **g** της λ. **gurnă** σε **γ** από επίδραση του αρομ. υποκορ. **γurniță** "κοίλωμα"⁸.

Γριάβα (γριάνα· Δ.)

Όνομα τοποθεσίας όπου σε μεγάλο βράχο υπάρχει ένα κοίλωμα.

Το τοπν. από το ελλην. προσηγ. **γράβα, η** (βλ. τοπν. **Γράβα, η** στα Ε.Ε.) με διφθόγγιση **-eá-** (**-iá-**) του τονισμένου ελλην. **-á-** στα ελληνικά δάνεια της αρομουν., όταν το **-á-**

~

1. Papahagi 600.

2. Meyer-Lübke, αριθ. 3894.

3. Iordan, **Topon. romîn.** 30.

4. Rohlf's, **Diz. TO Cal.** 134.

5. Papahagi 605.

6. Papahagi 1114.

7. Κατσάνης 178.

8. Papahagi 629.

ακολουθεί σύμφωνο + **r**¹, όπως π.χ. **πράσο** > **preas**, **preas**, **ράχη** > **areāhā** κλπ.

Δαγγόπουλου, Πάντε αλ (pāde al daḡōpulu'φλ.)

Τοποθεσία με χωράφια ιδιοκτησία της οικογένειας Δαγγόπουλου.

Περιφραστικό τοπν. από το αρομ. **pāde** "επίπεδη περιοχή, πεδιάδα"² (βλ. και τοπν. Πάντε Λούγκα, Πάντε Μάρε) το προτασόμενο στα κύρια ονόματα αρομ. άρθρο **al(u)**³ και το επών. **Δαγγόπουλος**. Το επών. **Δαγγόπουλος** από το επών. **Ταγγόπουλος**⁴ με λόγιο εξελληνισμό και το τελευταίο από το επών. **Τάγγας**⁵ και την υποκορ. κατάλ.-όπουλος. Το επών. **Τάγγας** από το κοινό ΝΕ **ταγγός** "αφίς, για λάδι"⁶ + την κατάλ. -ας (που χρησιμοποιείται αντί της -ος: **έγγονος-έγγονας**, **Φίλιπος-Φίλιπας** κλπ.)⁷ και με ανέβασμα του τόνου αφού τα επίθετα που σχηματίζουν κύρια ονόματα ανεβάζουν τον τόνο (π.χ. **φαιδρός-θαΐδρος**, **σεμνή-Σέμνη**, **λαμπρός-Λάμπρος** κλπ.)⁸. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής και το επών. **Τοάγγας** από τον τύπο του επιθέτου **τοαγγός**⁹. Γι' αυτό ορθότερη η γραφή του επων. με **γγ** αντί του **γκ**.

Ζβίντουρα (zvīndura' Λεσν.)

Ονομασία ράχης εκτεθειμένης στο άνεμο. Εκεί υπήρχαν τα αλώνια του χωριού για το λίκνισμα των δημητριακών.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με τα αρομ. **svintur**, **svinturedzū** ή **zvintur**, **zvinturare**, **zvinturat**, **-tă**, **zvinduredzū** ή **azvintur** "ξηραίνω στον αέρα, λιχνίζω// εφορμά, πέφτω ορμητικά",

-
1. Κατσάνης 36.
 2. Parahaḡi 754' Meyer-Lübke, αριθμ. 5119.
 3. Λαζάρου 228.
 4. Βλ. και Τριανταφυλλίδη 171 και 189, σημ. 219.
 5. Βλ. **ΟΤΕ Αθ.** και **ΟΤΕ**, Θεσσ. στο επών. **Τάγγας**.
 6. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.
 7. Ανδριώτη, ό.π., στο λ. **-ας**.
 8. Θωμοπούλου, **Κέως** 158' Αντιχάρισμα 202.
 9. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ. **ταγγός**.

azvinturare "η ξήρανση, το λίχνισμα" < λατ. ***exventulare**¹.
Της ίδιας ετυμολογικής αρχής το ιταλ. **sventolare** "ανεμίζω,
λιχνίζω", το ρουμ. **zvîntura** "λιχνίζω"² και τα ελλην. **σβεντουρά**
(Κύθηρα) και **σβουντουρίζω** (Ζαγόρι)³.

Ζόρου, Άγκουρλου αλ (*águrlu al zóru* Φλ.)

Τοποθεσία προς τη θέση Αυτιά όπου υπήρχε χωράφι, ιδιο-
κτησία κάποιου που είχε το επών. Ζόρος.

Το τοπν. από το αρομ. **águr** (και με το επιτασσόμενο άρθρο **águrlu**) "το χωράφι, το όργωμα"⁴ < αρομ. **ágru** (με μετάθεση του **r**) < λατ. **ager**⁵, το προτασσόμενο για τα κύρια ονόματα άρθρο (γεν., δοτ.) **al(u)**⁶ και το επών. **Ζόρος**. Το επών. από το επί-
σης αρομ. **zore** "η δυσκολία" < τουρκ. **zor** "η ρώμη, η αλκή, η δύναμη"⁷. Από τα τουρκ. η λ. στα αλβ. **zor** "σφοδρότης, ορμή// δυσκολία" καθώς και στα βουλγ., σερβ., ρουμ. και ΝΕ⁸. Πβ. και το βαφτ. **Ζόρω**⁹ και το επών. **Ζώρης**¹⁰ (< κοινό ΝΕ **ζόρι**), ενώ το **Ζόρας** πρέπει σωστότερα να αποδοθεί στο σλαβ. **zora** "η αυγή"¹¹.

Ζουγκουλίτα (*zugulita* Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής με μικρά υψώματα.

Από το αρομ. **ǰiug** "η ακρώρεια, η ανωφέρεια, ο ζυγός ό-
ρους"¹² την υποκορ. κατάλ. **-ul** και την ελληνικής αρχής κατάλ.
-it¹³ που εκτός από εθνικά σχηματίζει και ουσιαστικά¹⁴.

1. Parahagi 1141, 1307 και 250 αντίστοιχα.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 3113.

3. Pascu 95.

4. Parahagi 117.

5. Parahagi 116.

6. Λαζάρου 227.

7. Parahagi 1303.

8. Meyer, **EW alb. Spr.** 486· Miklosich 404.

9. Σταμνόπουλος 200· Ευ. Σκουβαρά, **Ολυμπιάτσα**, Αθήναι 1967, 205.

10. **ΟΤΕ Αθ.**· **ΟΤΕ Θεσσ.**

11. Τριανταφυλλίδης 79.

12. Parahagi 634· Νικολαΐδου, **Λεξ.** 530.

13. Κατσάνης 166.

14. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. -ύτης I· Αμάντου, **Γλωσσ. Μελ.** 103.

Ζουρίκα, η (st žuríka· Γρεβ.-Φλ.)

Όνομασία συνοικίας (Ντομπρ.)· ορμητικός παραπόταμος του Αράχθου (Γρεβ.-Φλ.).

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το αρομ. θηλ. βαφτ. *Zorica, συγγενικό με το ελλην. βαφτ. Ζόρω (βλ. τοπν. Άγκουρλου αλ Ζόρου στα Ε.Αρ.). Το *Zorica είναι υποκορ. σχηματισμός με την αρομ. υποκορ. κατάλ. -ica. Πβ. και το αρομ. θηλ. βαφτ. Zor-ila¹.

Ο υποκορ. τύπος του βαφτιστικού θα μπορούσε να προέλθει και από τα ελλην., όπου η κατάλ. -ίκα (<αρομ.-ica) σχηματίζει υποκορ. βαφτιστικών. Το τοπν. κατατάσσεται όμως στα "Ξενόθετα αρομούνικα" επειδή και οι δύο περιοχές όπου αυτό συναντιέται είναι βλαχόφωνες.

Φεριτσέτα (sta θiritzéta· Τζ.)

Τοποθεσία με φτέρη.

Πρόκειται για το τοπν. Φεριτσέτα (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.) με τροπή του f > θ² στα ελληνικά.

Κάλε Ασπάρτα (Kălăspărta· Βοβ.)

Δρόμος στη μέση του βουνού που οδηγεί στην τοποθεσία Πιτρούμσα, όπου υπήρχε παλιό φρούριο.

Το περιφραστικό τοπν. από το αρομ. ουσ. cale "ο δρόμος" <λατ. callis, -is "ο δρόμος"³ και την παθητ. μετοχή aspartu

1. Pușcariu, *Deminutivsuffixe* 150· Iordan, *Topon. romîn.* 362. Για σχηματισμούς κυριών ονομάτων σε -ila βλ. Pușcariu, ό.π. 93 και Iordan, ό.π. 342.

2. Για την εναλλαγή φ και θ βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 1 155.

3. Parahagi 307· είναι χαρακτηριστική για τη ζωή των Αρομούνων η υιοθέτηση αντί της λατ. λ. via "οδός" της λ. callis "μονοπάτι μέσα από δάση και βουνά". Πβ. και στον Ουάρωνα "ut Apuli solent facere, qui per calles in montes Sabinos pecus ducunt".

-ă του αρομ. ρημ. **aspargu** "διαφθείρω, καταστρέφω, χαλώ"
(< λατιν. **spargo**, **-rsi**, **-rsum**, **-ere** "σπείρω, σκορπίζω")¹.

Κάλεα Μάρε (Kálamáre· φλ.)

Ονομασία του μεγάλου δρόμου που οδηγούσε προς τα Γρεβενά.

Το περιφραστικό τοπν. από το αρομ. ουσ. **cale** (βλ. προηγούμενο τοπν.) και **calea** με το επιτασσόμενο άρθρο **-a** για την ονομαστική και αιτιατική ενικού² και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό **mare** "μεγάλος" (< λατ. **mas-maris** "ο αρσενικός, ο άντρας")³.

Κάλντα, η (zd gálđa· φρ.)

Ονομασία χειμάρρου που έχει νερό μόνο το χειμώνα. Το καλοκαίρι έχει λίγο νερό στις οβίρες, όπου κολυμπούν τα παιδιά.

Το τοπν. από το αρομ. επίθ. **caldu**, **-dă** "θερμός" < λατ. **caldus** και **calidus**⁴ με παράλειψη του ουσιαστ. **vale** "το ρείθρο, ο χείμαρρος".

Η λ. ως τοπν. και στη Ρουμανία: **Caldul**, **Someșul Cald**, **Caldeșiul** κλπ.⁵.

Καλούγγρουι, Λα (la kalúgrui· φλ.)

Από το αρομ. ουσ. **călugru** (και **călugur**, **călugăr**) "ο

1. Parahagi 228.

2. Λαζάρου 227.

3. Parahagi 769.

4. Parahagi 307.

5. Iordan, Topon. romîn. 111.

καλόγηρος" (που κατά τον Parahagi προέρχεται από το σλαβ. **ka-lugerŭ**)¹ με την πρόθ. **la** "εις, προς"², το επιτασσόμενο άρθρο **-lui** (γεν. και δοτ.)³ και με ανομοιωτική αποβολή του **l**.

Καναλίστε, το (*stu kanaliste*· Δ.)

Πηγή που το νερό της έβγαίνει από 4-5 πήλινους σωλήνες .

Από το αρομ. ουσ. **cănale** ή **canale**⁴ και τη σλαβ. αρχής αρομ. περιεκτική κατάλ. **-iște** (πβ. **porumbiște** "αραβοσιτώνας")⁵ < σλαβ. **-išta**, απ' όπου ρουμ. **-iște**⁶ και αλβ. **-ishtë**⁷.

Καπέρδα, του (*st kapërda*· Δόλ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια, όπου και ιδιοκτησία κάποιου Καπέρδα.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Καπέρδας**⁸ κι αυτό από το αρομ. **căperdă** "πάπλωμα// επικάλυμμα της ράχης του μουλαριού ή του αλόγου"⁹.

Καπιτσίνα (*kap'itsîna*· Γρεβ.)

Τοποθεσία με αμπέλια. Η λ. ως προσηγορική δε χρησιμοποιείται σήμερα από τους Αρομούνους.

Από το αρομ. ουσ. **kărițînă** "το κρανίο, το κεφάλι// ο βολβός

-
1. Parahagi 332.
 2. Parahagi 721· Νικολαΐδου, Λεξ. 249.
 3. Λαζάρου 227.
 4. Parahagi 335, 311.
 5. Pușcariu 168.
 6. Iordan, Topon. romîn. 439 κεξ.
 7. Camaș, Wortbildung 105.
 8. ΟΤΕ Αθ.
 9. Parahagi 338.

του σκόρδου" (< λατ. **capitina**)¹ απ' όπου και επών. **Καπιτσίνας**²
Η λ. ως προσηγορ. και στα ρουμ. **căpățînă** "κεφάλι, κρανίο, βολ-
βός"³ όπου και τοπν. **Căpăținata**⁴.

Καπράντζου (**kaprândzu**· Λεσν.)

Όνομασία πηγής· το επών. **Καπράντζος** υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το επών. από το αρομ. επίθ. **căprindzu**, **-dză** "κατσικίσιος// ο αστράγαλος του κατσικιού" (< λατ. ***capringeus**)⁵. Η τροπή του **i** > **a** ή από αφομοίωση (**a - i** > **a - a**) ή αναλογικά προς το **capră** "κατσίκια", **caprăr** "ο γιδοβοσκός" κλπ.

Καρούσιο, λα (**la karúșu**· Λ.)

Πλαγιές και σιάδια με πηγή.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Καρούσης**⁶ (< αρομ. ουδ. ουσ. **cărușū** "η τροχαλία// το καρούλι του υφαντή"⁷) και την αρομ. πρόθ. **la** "εις, προς".

Κάρπινου, α (**akárpinu**· Λεσν.)

Τοποθεσία δασωμένη με ένα είδος βελανιδιάς γνωστής στην περιοχή Ζαγορίου με το όνομα γράβος.

Από το αρομ. **carpin** και **κάρπιν**^{ου} "οστράα, δέντρο με σκληρό ξύλο, κοινώς γαβρί"⁸ και την πρόθ. **α** "εις". (Βλ. και τοπν. **Κάρπι-**

1. Parahagi 340.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Κοτολούλης 103.

4. Iordan, Τοπον. romîh. 463.

5. Parahagi 341.

6. ΟΤΕ Αθ.

7. Parahagi 348.

8. Parahagi 317· Νικολαΐδου, Λεξ. 204.

νος, ο . της ίδιας ετυμολογ. αρχής και το τοπν. Καρπενίσι (< carpen - αρσθ. προλεκτ. κατάλ. -is¹).

Κάσια, τα (sta kaša' Τσετ.)

Ονομασία χωραφιών από τον ιδιοκτήτη Κάσιο.

Το επών. **Κάσιος**² (το επών. αναφέρεται ήδη από τον Λαμπρίδη ως **Κάσσιος**³) από το αρσθ. caşu "το τυρί" < λατ. caseus⁴. Η έντονη ουρανικότητα του **ş** με υποχρεώνει να αποκλίνω στην ετυμολόγηση του τοπν. από το αρσθ. προσηγορικό. Κακώς νομίζω, ότι αναφέρει ο Μπόγκας στο κεφ. "Τούρκικα κύρια ονόματα κατά το Γιαννιώτικο ιδίωμα", όπως και ο Μπούτουρας, ότι το όνομα **Κάσος** προέρχεται από το τουρκ. **Κασήμ**⁵. (Βλ. τοπν. **Κασίμη**, του στα Ε.Τ. και **Κασίμαινα**, η στα Ε.Ε.).

Κασιάρου (kaşaru' Βοβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου είχε τα υποστατικά του ένας κτηνοτρόφος.

Το τοπν. ίσως κυριώνυμο (πβ. επών. **Κασιάρος**, **Κασιάρας**, **Κασιάρης** και **Κασάρης**⁶) από τα αρσθ. caşar "ο τυροκόμος" (< λατ. casearius "ότι αναφέρεται στο τυρί" ή caşare "το τυροκομείο// η τύχη" (< λατ. casearia "τυροκομείο")⁷. Από τα λατ. και τα: ιταλ. caciaia, αρχ. γαλλ. chesiere, ισπ. quesera, πορτ. queijeira κλπ.⁸. Από το αρσθ. caşare και ιδιαίτερα από τη σημασία "τύχη" το Ηπειρωτ. **κασιάρα**, η "η προκοπή"⁹. πβ. επίσης τη φράση: κακή κασιάρα

1. Jordan, Topon. romîn. 433 κελ.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 99' το σσ ίσως υποδηλώνει την ουρανική προφορά του **s**.

4. Παραηγή 319.

5. Μπόγκας 1 445' Μπούτουρας 124.

6. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

7. Παραηγή 351.

8. Meyer-Lübke, αρσθμ. 1735.

9. Μπόγκας 2 219.

"κακή προκοπή" και την κατάρρα: **κακοσιαρεμένη**¹. Η λ. δάνειο επίσης στα βουλγ. **kaşer** "είδος τυριού"² και στα τουρκ. **kaşar** και **kaşer** "το ίδιο"³, απ' όπου το κοινό ΝΕ **κασέρι**⁴.

As σημειωθούν τέλος τα τοπν. από την Καλαβρία: **Cassári** "δρόμος κοντά στο Palizzi", **Cassári** "χωριουδάκι κοντά στη Fabrizia" και **Cassári** "δρόμος της Caulonia" που ανάγονται στο υποβέζικο **cassari** "τυροποιείο των βοσκών"⁵.

Κασιούρα, η (sn gaşúra· Μπάγ.)

Δασωμένες ράχες με αργιλλόχωμα ΝΔ του χωριού. Διακρίνονται σε "πέρα" και "δώθε".

Από το αρομ. **caşu** "τυρί" (< λατ. **caseus**)⁶ και τη λατ. αρχής περιεκτ. κατάλ. **-ura**⁷. Πιθανή επίσης η προέλευση του τοπν. από το επών. **Κασιούρας** (και **Κασιούρης**)⁸ που έχει την ίδια ετυμολογ. αρχή (πβ. **μαλλί** > **μαλλούρα** > **Μαλλούρας** επών.).

Κάσιου, του (st kaş· Νεγ.)

Ενν. τη βρύση. Ονομασία περιοχής με αμπέλια, από το επών. του Στέφ. Κάσιου με έξοδα του οποίου χτίστηκε η βρύση. Το επών. δε σώζεται πια στο χωριό.

Για το επών. βλ. τοπν. **Κάσια, τά** στα Ξ. Αρ.

Κάτσιδα (κάτςιδα· Γρεβ.)

Τοποθεσία κλιμακωτά διαμορφωμένη με χαμηλούς τοίχους (**δέ-**

1. Meyer, NS II 75.

2. Pascu 33.

3. Heuser-Şevket 323.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Rohlf's, Diz. TO Cal. 55.

6. Parahagi 319.

7. Μηνά, Μεγέθυνση 131.

8. ΟΤΕ Αθ.

ματα ονομάζονται στο Ζαγόρι) για να συγκρατούν το χώμα. Στη θέση υπήρχαν παλιότερα αμπέλια.

Το τοπν. φυτών. από τα αρομ. *căṭida* ή *căṭidă*, λέξη που ερμηνεύεται με αμφιβολία ως "μενεξές// τουλίπα// σκίλλα// λευκό-ϊον"¹.

Κέτρι Άλμπι (*kětři álbi*· Λ.- Τσερν.)

Τοποθεσία όπου δεσπόζουν άσπροι βράχοι. Το τοπν. γνωστό στο Τσερνέσι και με την ελληνική ονομασία του Άσπρα Λιθάρια (βλ. τοπν.στα Ε.Ε.)

Από τον πληθ. *ketri* του αρομ. ουσ. *keatră* "πέτρα, βράχος"² (< λατ. *petra*) και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό *albu*, -ă "λευκός" (< λατ. *albus*)³.

Πβ. και τα κατωιταλ. τοπν. *Pietralba* και *Pietrarva* (διαλεκτικό)⁴.

Κέτρι Ανάλτε (*kítr análti*· Δόλ.)

Τοποθεσία βραχώδης και απότομη.

Το τοπν. από τον πληθ. *ketri* του αρομ. θηλ. ουσ. *keatră* (βλ. προηγ. τοπν.) και τον πληθ. *analte* (αρσ. *analṭ*) του επίσης αρομ. επιθ. *analtă* (αρσ. *analt*) "ψηλός" (< λατ. *in altus*)⁵.

Πβ. και τα προσηγορικά, ρουμ. *inalt* "ψηλός"⁶ και αλβ. *naltë* "το ίδιο".

Κέτρι Λι Μάρε (*kítrili mári*· Γρεβ.)

Γυμνή βραχώδης τοποθεσία.

1. Parahagi 321, 357.

2. Parahagi 703.

3. Parahagi 133.

4. Rohlf's, *Diz. TO Cal.* 242.

5. Parahagi 152.

6. Pușcariu 111, σημ. 3.

Από τον πληθ. **ketri** (βλ. προηγούμενα τοπν.), το αρομ. θηλ. προκλιτικό άρθρο **li**¹ και τον πληθ. **mari** του αρομ. επιθ. **mare** "μέγας" (< λατ. **mas**)².

Κιάρη, η (ză găre' φλ.)

Ονομασία ανήλιας τοποθεσίας.

Το τοπν. από το αρομ. **keare** "το ανήλιο"³, ρηματ. ουσιαστ. του ρήμ. **ker** "αφανίζομαι, πεθαίνω"⁴ κι αυτό από το λατ. **perire** "χάνομαι, απόλλυμαι". Από τα λατιν. και το ρουμ. **pieri** "αφανίζομαι, πεθαίνω"⁵.

Το ίδιο τοπν. αναφέρεται και από τον Π. Αραβαντινό⁶: "... εις τας μεσημβρινάς κλιτύας της καλουμένης Καμνά ή Κιάρι οροσειράς ...".

Κιάτρα Λούγκα, η (sn gătralunga' Μακρ.)

Ονομασία δύο ψηλών βράχων που από τη μια μεριά είναι απότομοι με ύψος 100 περίπου μέτρων και από την άλλη βατοί, σχεδόν επίπεδοι.

Από το αρομ. ουσ. **keatră** "βράχος" (βλ. προηγούμενα τοπν.) και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό **lungu** "μακρύς" (< λατ. **longus**)⁷.

Πβ. και τα ρουμ. τοπν. **Valea Lungă, Lungași, Lungul** κλπ.⁸.

Κιάτρα λ' Άριε (kătralărie' Μακρ.)

Περιοχή με υπολείμματα αρχαίων τειχών, όπου συχνά βγαίνουν

1. Parahagi 735.

2. Parahagi 769.

3. Parahagi 702' Νικολαΐδου, Λεξ. 212.

4. Parahagi 704.

5. Κοτολούλης 375.

6. Π. Αραβαντινού, Μονογραφία περί Κουτσοβλάχων, εν Αθήναις 1905 44.

7. Parahagi 754.

8. Jordan, Topon. romîn. 115.

στην επιφάνεια όστρακα. Σήμερα υπάρχουν στη θέση ερείπια εκκλησίας της Αγίας Τριάδας. Το τοπν. είναι γνωστό και ως Πέτρα του Άρεως.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. **keatră** "πέτρα", το αρομ. άρθρο για τη γεν. (και δοτ.) **alu**¹ (με αποβολή του αρχικού **a-** στη συμμοφορά με τη λ. **keatră** και έκθλιψη του **-u** στη συμμοφορά) και το όνομα του θεού Άρη με το οποίο συνδυάστηκαν στη φαντασία του λαού οι ογκόλιθοι του αρχαίου κτίσματος.

Κιάτρα Λούτι (*kătra lúti* Ντομπρ.)

Τοποθεσία όπου πάνω σε βράχο είναι χτισμένη εκκλησία του Αι-Γιάννη (γιορτάζει στις 24 Ιουνίου), ενώ η γύρο περιοχή έχει έδαφος υγρό και αργιλλώδες.

Το τοπν. από το αρομ. ουσ. **keatră** "βράχος" (βλ. προηγούμενα τοπν.) και το επίσης αρομ. **lut** "πηλώδης, αργιλλώδης γη"² (< λατ. **lutum**, **-i** "πηλός, λάσπη, άργιλλος"). Η λ. ως προσηγ. και στην Ήπειρο, όπου **λούτος**, ο "εκλεκτόν χώμα κατάλληλον δια φυτείας ανθέων"³.

Κιάτρα Ρόσια (*kătraróša* Δ.)

Θέση όπου δεσπόζει ένας κοκκινωπός βράχος.

Από το αρομ. θηλ. ουσ. **keatră** "βράχος" (βλ. προηγ. τοπν.) και το αρομ. επίθ. **aroșu** και **roșu** "κόκκινος" (< λατ. **roseus**)⁴. Η λ. ως προσηγορική και στην Ήπειρο με τον τύπο **ρώσα**, η " η κοκκινόξανθη γίδα"⁵.

Πβ. και το ταυτόσημο τοπν. **Pietrarossa** από τη Καλαβρία⁶.

1. Το άρθρο στα αρομ. προτάσσεται σε περιπτώσεις κυρίων ονομάτων, ενώ επιτάσσεται κανονικά σε περιπτώσεις προσηγορικών (Λαζάρου 228).

2. Parahagi 756.

3. Μπόγκας 1 219.

4. Parahagi 209.

5. Μπόγκας 2 245.

6. Rohlf's, Diz. TO Cal. 242.

Κίκουτες, οι (sts kíkutis' Σκ.)

Ονομασία άγονης πετροπλαγιάς με χαμόκλαδα.

Ο τονισμός¹ του τοπν. οδηγεί στην ερμηνεία του τοπν. από το αρομ. *kikutā* "η σταγόνα// η συμφόρηση, η παραλυσία" και ιδιαίτερα από τις σημασίες "ο φτωχός, ο άγονος// ο κεραυνός"².

Κίκλε Μάρι (kíkľe mári' Γρεβ.)

Τοποθεσία με μεγάλα αμπέλια.

Το τοπν. από τον πληθ. *kikle*, του αρομ. ουσ. *kikľä* (< ελλ. κύκλος)³ και τον πληθ. *marĩ* του αρομ. επίθ. *mare* "μεγάλος" (< λατ. *mas-maris*)⁴.

Κιαρλούγκα, η (sn gárlúnga' Πάπ.)

Μακρόστενη τοποθεσία με πλούσιο χορτάρι και βρύση κάτω από την εκκλησία της Παλιουρής.

Το τοπν. σύνθετο από το αρομ. θηλ. ουσ. *keare* "το ανήλιο" (βλ. τοπν. *Κιάρη, η*) και το επιτασσόμενο αρομ. επίθ. *lungu,-gă* "ο μακρύς"⁵. Ας σημειωθεί η διατήρηση του γένους στα ελληνικά.

Κίμπουλου Μάρε (kímblumáre' Φλ.)

Ονομασία μεγάλης και επίπεδης επιφάνειας.

Το τοπν. από το αρομ. ουσ. *cĩmpu* (και έναρθρα *cĩmpul* και *cĩmpľu*) "ο κάμπος"⁶ (< λατ. *campus,-i*) και το επίσης αρομ.επίθ. *mare* "μέγας" (< λατ. *mas, -ris*)⁷. Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. τοπν. *Μέγας Κάμπος*.

-
1. Πβ. *κικούτα, η* "γένος φυτών της οικογένειας των σκιαδανθών, το ψευδοκώ- νειον" (Δημητράκου, Λεξ., στη λ.).
 2. *Parahagi* 707.
 3. *Parahagi* 706.
 4. *Parahagi* 769.
 5. *Parahagi* 754.
 6. *Parahagi* 359.
 7. *Parahagi* 769.

Κίμπουρι (kímhuri · Ντομπρ.)

Τοποθεσία με μικρές ομαλές και επίπεδες επιφάνειες.

Από τον πληθ. **kímpuri** του αρομ. ουσ. **címpu** "ο κάμπος, η πεδιάδα"¹ < λατ. **campus**, -i . Η λ. ευρύτητα διαδεδομένη στις ρομανικές γλώσσες: ρουμ. **câmp**, ιταλ. **campo**, γαλλ. **champ**, προβ.-καταλ. **camp**, ισπ.-πορτογ. **campo** κλπ. όχι μόνο με τη σημασία "πεδιάδα", αλλά και με τη σημασία "πεδίο μάχης" και "μάχη" απ' όπου και το γερμ. **Kampf** "ο αγώνας"². Ας σημειωθεί ότι ο παραπάνω πληθ. της αρομ. λέξης είναι νεότερος σχηματισμός του παλαιότερου **címprii** και αποδίδεται σε αναλογία (πβ. το κατωιταλ. **campora**)³.

Κίρλιμάρι (kírlimarî · Γρεβ.)

Αρμετά εκτεταμένη τοποθεσία με βοσκοτόπια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το επίσης αρομ. **gîrligar** "η ποιμενική ράβδος// το άγκιστρο// ο γάντζος", πληθ. **cîrligare**, (< αρομ. **cîrlig** < ταταρικό **kyrla gan**)⁴ με παρετυμολογία προς το αρομ. επίθ. **mare** "μέγας".

Κίρπα (kîrpa · Μακρ.)

Τοποθεσία που οφείλει το όνομά της στο κουρελιασμένο ρούχο του παιδιού που βρέθηκε στο μέρος αυτό (για τη σχετική ιστορία βλ. τοπν. **Κοσίτσα** στα Ε. Αρ.).

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. **cîrpa** "κουρέλι// μικρό κομμάτι υφάσματος" < σλαβ. **kŭrpa** "μαντίλι"⁵ (πβ. και το βουλγ. κέρπα "μαντίλι"⁶).

Κίτρινίτ, λα (la kîtrînit· Ντομπρ.)

Ονομασία σκοτεινής και ανήλιας ράχης με μαυριδερό έδαφος (κό-

1. Parahagi 359.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 1563.

3. Ruşcariu 9.

4. Parahagi 364.

5. Parahagi ό.π.

6. Βουλγαροελλ. Λεξ. 500.

ζιακα).

Από το αρομ. *cătrănit*, *-tă* (μετχ. του ρ. *cătrăn(s)escu*) "κατραμωμένος, σκούρος, χολιασμένος"¹ με τροπή των *a - a* σε *i - i*² και την πρόθ. *la* "εις"³.

Κλέι (*kléi*· Δόλ.)

Με το όνομα είναι γνωστή περιοχή με κοινοτικά κτήματα όιου δεν υπήρχε καμιά ιδιοκτησία.

Το τοπν. από τον πληθυντικό *cléi* του αρομ. ουσ. *cleai* ή *cleaie* "το κλειδί, το λουκέτο" (< λατ. *clavis*, *-is* "το ίδιο")⁴.

Από το λατ. το ρουμ. *cheie*, ιταλ. *chiave*, γαλλ. *clef*, το γαλλ. *clavier* "κλειδοκύμβαλο" κλπ.⁵ και συγγενικά το ελλ. *κλείς*, και τα εκκλ. σλαβ. και ρωσ. *ključъ*, σερβοκρ. *kljuka* κλπ.⁶.

Πβ. και τα ταυτόσημα ελληνικά τοπν. *Κλειδί* (όνομα 4 χωριών)⁷ και *Κλειδαριά*, η από τα Κάτω Σουδενά.

Κοάστα (*kuásta*· Λεσν.)

Ονομασία μικρής ράχης.

Από το αρομ. *coastă* "το πλευρό// η πλαγιά// η ακτή"⁸ κι αυτό από το λατ. *costa* *-ae* "η πλευρά". Από τα λατινικά και τα ρομανικά: ρουμ. *coastă*, ιταλ. *kosta*, γαλλ. *côte*, ισπ. *cuستا*, πορτογ. *costa* κλπ.⁹ Πβ. και την αρομ. φράση: "*cășearea u băgără tu coasta di munti*", δηλ. "το ποιμνιοστάσιο βρίσκεται στην πλαγιά του βουνού".

1. Parahagi 355.

2. Κατσάνης 41 κεξ.

3. Parahagi 721.

4. Parahagi 372· Νικολαΐδου, Λεξ., στη λ.

5. Meyer-Lübke, αριθμ. 1981.

6. Miklosich 120, λ. *kljuk-*

7. Λεξ. ΔΚΟΕ 70.

8. Parahagi 375.

9. Meyer-Lübke, αριθμ. 2279· ας σημειωθεί ότι η γαλλ. λ. *côte* πολλές φορές χρησιμοποιείται και με τη σημασία "βουνό".

Η λ. ως προσηγορ. με τον τύπο **κόστα**, η "η ακτή" (< ιταλ. *costa*) συναντιέται στην Ήπειρο¹ και στα απέναντι Ιόνια νησιά (Ζάκυνθο² και Λευκάδα³), καθώς επίσης και ως τοπν.⁴.

Πβ. και τοπν. **Κουάστα**, η "δύσβατη πλαγιά" στο Ασπροπόταμο⁵.

Κοκκινόης, ο (*stun gukhói*· Βίτσ.-Κουκ.-Μπάγ.-Πάπ.-Τσερν.)

Τοποθεσίες με κοκκινωπό χρώμα.

Το τοπν., σύμφωνα με τη φωνητική του, θα ήταν δυνατό να προέλθει από σύνθεση του επιθ. **κόκκινος** και του ουσ. **γη** με έκπτωση του μεσοφωνηεντικού **γ**. Ωστόσο μια τέτοια σύνθεση θα έδινε οξύτονο σύνθετο, όπως συμβαίνει στα προσηγ. **ασπρογή, μαυρογή, φυτογή** κλπ.⁶.

Γι' αυτό θεωρώ ότι το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **coccinus** (< ελλ. **κόκκινος**)⁷ και την αρομ. (και ρουμ.) κατάλ. **-oi**⁸ (βλ. και τοπν. **Ασπρόης, Μπελόης** και ιδιαίτερα **Πεταλόης** στα Ε. Αρ.).

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην περιοχή της Ελασσώνας⁹.

Κόκλι, Λα (*lakóklī*· Βοβ.)

Ονομασία καρτεριού, δηλ. τόπου όπου στήνουν ενέδρα οι κυνηγοί.

Το τοπν. από την αρομ. πρόθ. **la** "εις"¹⁰ και τον πληθ. **cokilī** ή **cokile**, του αρομ. **cokil**, **-lă** "το παιδί//ο νόθος" (< βουλγ.

1. Μπόγκας 2 139.

2. Λ. Ζώνη, *Λεξικόν ιστορικών και λαογραφικών Ζακύνθου* 2 224.

3. Χ. Αάζαρη, *Τα Λευκαδίτικα*, Ιωάννινα 1970 77.

4. Η.υ.Ρ. Kahane, *Italienische Ortsnamen in Griechenland* 112.

5. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 137.

6. Γ. Κουρμούλη, *Αντίστροφον λεξικόν της Νέας Ελληνικής*, 131.

7. Κατσάνης 179.

8. Iordan, *Τοπον. romîh.* 544.

9. Ε. Σκουβαρά, *Ολυμπιώτισσα*, Αθήναι 1967 453 και 456.

10. Parahagi 721· Νικολαΐδου, *Λεξ.* 249.

κοpile¹ "ο νόθος" με τροπή του **p > k** στα αρομ.) και συγκοπή του άτονου **i**. Πβ. και επών. **Κόιλας**².

Κόντου, λα Φουντίνᾶ αλ (*la fundînă al kônd^u· Βοβ.*)

Ονομασία βρύσης που οφείλει την ονομασία της στο ότι κάποιος Κόντος ερχόμενος από τη Θεσσαλία στο χωριό του, τη Βοβούσα, κάθισε στη βρύση για να ξεδιψάσει και να ξεκουραστεί και πέθανε εκεί.

Το περιφρ. τοπν. από την αρομ. πρόθ. **la** "εις"³, το αρομ. ουσ. **funtînă** "η πηγή"⁴ (βλ. και τοπν. **Φίντίνᾶ Βίνιτα** και **Φουντίνᾶ** στα Ξ. Αρ.) το προτασσόμενο στα κύρια αρσεν. ονόμ. άρθρο **al**⁵ (με συγκοπή του τελικού **-u**) και το επών. **Κόντος**, το οποίο πρέπει να αποδοθεί στο προσηγ. **κόντης** (< ιταλ. **conte**), όπως και το επών. **Κόντης** (βλ. σχετ. τοπν.), και όχι, όπως υποστηρίζει ο Τριανταφυλλίδης⁶, στο επίθ. **κόντός** με ανέβασμα του τόνου, αφού έχουμε επών. **Κοντός**.

Κόντρου, λα (*la kôdru· Γρεβ.-Φλ.*)

Ονομασία συνοικίας του χωριού που είναι χτισμένη σε βραχώδες ύψωμα (Γρεβ.)· περιοχή με μικρά χωράφια "τετράγωνα, σαν κομμάτια πίτας" (Φλ.).

Τα τοπν. προέρχονται από το αρομ. ουσ. **codru** ή **codur** κορυφή βουνού// δάσος// τόπος προφυλαγμένος ολόγυρα// νεκροταφείο// κόθρος"⁷ < λατ. **quadrus** "τετράγωνος"⁸. Η λ. ως προσηγορική στα

1. Papahagi 378· Miklosich 129.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Papahagi 721.

4. Papahagi 572.

5. Λαζάρου 228.

6. Τριανταφυλλίδης 54.

7. Papahagi 377.

8. Meyer-Lübke, αριθμ. 6921.

ρουμ. *codru* "μεγάλο δάσος// μεγάλο κομμάτι ψωμιού"¹, τα αλβ. *kodrë-a* "ο λόφος"² ή *kodër* (πληθ. *kodra*) "ο λόφος, το ύψωμα" και υποκορ. *kodrinë-a* "ο λοφίσκος"³.

Η λ. συχνή ως τοπν.: **Κόντριζα**, η "μικρός λόφος" (Λάκκια Σουλίου)⁴, **Κόντρος**, ο "ντυμένος με πουρνάρια στενόμακρος λόφος" (Γραμμένο Ιωανν.)⁵, **Κόντρες**, οι "περιοχή με χωράφια και βοσκές που χρωστάει το όνομά της στις υπάρχουσες εδώ πλήθος ριζιμές πέτρες, **κόντρες** συνήθως λεγόμενες⁶, **Κόντρες**, οι "περιοχή με χωράφια και μάνδρες" (Κούρεντα Ιωανν.)⁷, **Κόντρος** και **Κόντρας** "πετρώδης λόφος παρά τον Ταφιόν" (Κεφαλονιά)⁸, **Κόντρα**, η - **Κόντρες**, οι (Τριφυλία)⁹, **Κόντρα** "βραχώδης λόφος" (Αττ.)¹⁰ και *Kodru* (< ρουμ. *codru* "βουνό") από την Ιστρία¹¹, *Codrețul*, *Codrîșorul*, *Codronița*, *Codrul* κλπ. από τη Ρουμανία¹².

Κόρμπου, λα (*la kôrbu*· Μακρ.)

Ονομασία σκουρόχρωμου βράχου και της γύρο περιοχής. Την ύπαρξη κοραμιών δεν ήταν σε θέση να πιστοποιήσουν οι πληροφορητές μου.

Το τοπν. από την αρομ. πρόθ. **la** "εις" και το αρομ. ουσ. **corbu** "ο κόρακας" ή το επίθ. **corbu -a** "μαύρος, ελεεινός, δυστυχής" (< λατ. **corvus** "ο κόρακας")¹³. Η λ. δίνει δάνεια προσηγ.

1. *Dicționar romîn-german*, București 1963 130.

2. Χριστοφορίδης 161.

3. Γκύνης 197.

4. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου." *HE* 25 (1976) 49.

5. Στ. Μπέττη, "Τοπωνυμικόν Γραμμένου Ιωαννίνων." *HE* 8 (1959) 690.

6. Μπέττη, Βελτσίστα 40.

7. Μπέττη, Κούρεντα 146.

8. Ηλ. Τσιτσέλη, *Συλλογή ονοματοθεσιών της νήσου Κεφαλληνίας*, εν Αθήναις 1877 22.

9. Georgacas-McDonald 162, 313.

10. Σαρρή, *Αττική* 132· Φουρύκη, *Αττική* 115.

11. *Poronić* 479.

12. *Jordan, Topon. romîn.* 86.

13. *Parahagi* 381.

στα ελλην. όπου **κόρμπου** "χαρακτηρισμός της μαύρης γίδας"¹, **γκόρβους**, ο "τράγος για το φαιό, για το λερό χρώμα του", **γκόρ-βου** "μαλλί από γκόρβο τράγο"², **γκόρμπα**, η "η μαύρη γίδα"³. Πβ. επίσης το ρουμ. **corb** (και κύριο όνομα **Corb**⁴, ταυτόσημο προς τα ελλην. **Κόρακας**, **Κοράκης**) και αλβ. **korbë-a** "ο θήλυς κόρακας // η δύστυχη"⁵, όπως και τα επών. **Κόρμπας**, **Κόρμπος**⁶.

Ο τρόπος εκφοράς του τοπν. με οδηγεί στην κατάταξή του στα Ε. Αρ. τοπν., μολονότι η αρομ. λ. δίνει προσηγορικά και στην ελληνική.

Κόρμπουλουι, Τσούμα α (*tšuma kórbulu*· Φλ.)

Ονομασία ψηλής κορυφής όπου σύχναζαν κοράκια.

Το περιφραστικό τοπν. από το αρομ. ουσ. *čiumă* "η κορυφή"⁷ (βλ. τοπν. στα Ε.Δ), το άρθρο **a** - *lui* για τη γεν. (και δοτ.) εν. του αρσεν. (και ουδ.) γένους⁸ και το αρσεν. αρομ. ουσ. **corbu** "ο κόρακας" (βλ. προηγούμενο τοπν.), με αποβολή του προτασσόμενου άρθρου **a** στη συμφορά με το *ciuma* και συγκοπή του άτονου **i** του επιτασσόμενου άρθρου.

Κορνίσι, το (*stu kurniš*· Βίτσ.) - **Κορνίσια, τα** (*sta kurniša*· Βραδ.)

Επικλινής τοποθεσία, όπου παλιότερα αμπελώνες, οπωροφόρα δέντρα και αυτοφυείς λεφτοκαρυές· σήμερα το μέρος είναι δασωμένο (Βίτσ.)· τοποθεσία πέρα από την Μπελόη (Βραδ.).

1. Meyer, NS II 75.

2. Μπόγκας 1 97.

3. Μπόγκας 2 213.

4. Ruşcarîu 348, 380, 382.

5. Γκίνης 206.

6. ΟΤΕ Αθ.· νομίζω πως με τα παραπάνω πρέπει να σχετιστεί και το επών.

Κόρπας και όχι με το αλβ. *korp-i* "κορμί, κορμός" (Τριανταφυλλίδης 77).

7. Parahagi 449.

8. Για το άρθρο στα αρομ. βλ. Λαζάρου 227 και Parahagi 99 (λ. **α**²), 751 (λ. **-lui**).

Τα τοπν. προέρχονται από το αρομ. **cornu** (πληθ. **corni**) "η κρανιά" (λατ. **cornus** "το ίδιο")¹ και τη συνήθως τοπωνυμική κατάλ. **-is** που συνοδεύει ονόματα φυτών (ταυτόσημη της **-et**)².

Το τοπν. και στη Ρουμανία με τους τύπους **Cornișul, Dealul Cornișului, Cornișani, Corniși** (και το ταυτόσημο **Cornet**) κλπ.³. Πβ. και τοπν. **Κουρνέσι** από το Ασπροπόταμο⁴ (με την κατάλ. **-es**, παραλλαγή της **-is**⁵).

Κουσίτσα, η (*zǎ gusītsa*· Μακρ.)

Τοποθεσία κοντά στο ποτάμι⁶.

1. Parahagi 382.

2. Iordan, **Topon. romîn.** 49, 433.

3. Iordan, **Topon. romîn.** 435.

4. Χατζηγιάκη, Ασπροπόταμο 63.

5. Iordan, **Topon. romîn.** 436.

6. Η τοποθεσία πήρε το όνομά της από το ακόλουθο περιστατικό, όπως μου το αφηγήθηκε ο 98χρονος τότε (1980), μακαρίτης πια, Γιώργ. Ζαμπύρης: "Εκείνα τα χρόνια ζούσε εδώ, στα τελευταία σπύτια του χωριού, μια οικογένεια με τρία παιδιά, από τα οποία το ένα ήταν ανυπόφορο και δύστροπο. Μια βραδιά για να το φοβίσει η μάνα του το έβγαλε έξω από το σπύτι. Ήταν χειμώνας καιρός κι ενώ έσκουζε το παιδί, περνάει ένας λύκος και το αρπάζει. Μετά από λίγη ώρα βγαίνει η μάνα έξω, αφού δεν άκουγε το παιδί, δεν το βρίσκει έξω και φωνάζει το χωριό. Βγαίνουν τότε οι χωριανοί να φάξουν για το παιδί και βρίσκουν κοντά στο ρέμα μια κοτσίδα από τα μαλλιά του παιδιού και γι' αυτό το μέρος αυτό το λέμε: **στην Κουσίτσα**. Προχωρώντας πιο πέρα βρήκαν τη σακουλίτσα, μέσα στην οποία έβαζαν τα φυλαχτά των παιδιών, και το μέρος το λέμε **στ' Σακούλα**. Γυρίζουν έπειτα σε μια μεριά κι εκεί βρίσκουν ένα κομμάτι από το ποδάρι του παιδιού και το λέμε το μέρος **Τσιούτσιου**, γιατί το ποδάρι στα βλάχικα το λέμε **τσιούτσιου**. Κι από εκεί ο λύκος, αφού έφαγε ό,τι έφαγε απ' το παιδί, πήγε προς το φλαμπουραρίτικο έσκαψε εκεί μια τρύπα όπου έθαψε το υπόλοιπο κι εκεί το λέμε **Γκράπα α Λούπλου**".

Το τοπν. από το αρομ. *cusitǎ* "ο πλόκαμος, η πλεξίδα"¹ κι αυτό από το βουλγ. *kosica* "πλόκαμος αλόγου", υποκορ. του σλαβ. *kosa* "μαλλιά"². Πβ. και ρουμ. *cositǎ* "η πλεξούδα"³.

Από τα σλαβ. η λ. ως προσηγορική στα Ηπειρωτ., όπου *κόσα*, η "η πλεχτή κοτσίδα των γυναικών και των κοριτσιών"⁴.

Κίτριμιτζίνε (*kitrimidzine*· Λ.)

Ομαλός επίπεδος βοσκοτόπος.

Το τοπν. από τη αρομ. πρόθ. *citrî* (και *cătră, citră, cătă, cită*) "προς, κατά το ..." (< λατ. *contra*)⁵ και το επίσης αρομ. θηλ. ουσ. *mințime* "έντομα που ενοχλούν τα ζώα// οι ψείρες του κεφαλιού"⁶ με αφομοίωση (n - m > m - m).

Κουμπουρούρι, το (*stu kămpărtūr*· Φλ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα γινόταν η μεγάλη αγορά του Ζαγορίου, ειδικότερα παζάρι ζώων.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. *cumpăratură* ή *acumpăratură*, που σχηματίζεται από τις μετοχές *cumparat*⁷ ή *acumparat*⁸ (του ρ. *acumpăr* ή *acumpărare* "αγοράζω < λατ. *comparare* "προμηθεύω, αγοράζω")⁹ και τη λατ. αρχής κατά. *-ură*. Πβ. και τα λατιν. παράγωγα από επίθ. σε *-tus* (ή *-sus*) π.χ.: *scriptus-scriptura, cultus-cultura* κλπ.¹⁰.

Η λ. ως προσηγ. και στα ρουμ. *cumpăratură* "αγόρασμα, ψώνισμα// ψώνιο"¹¹.

Η αλλαγή του γένους από αναλογική επίδραση της λ. *παζάρι*, στα ελληνικά, αναλογία την οποία ενίσχυσε και η φύση του κλειστού αρομ. φθόγγου *-ă* (= αλβ. *ë* =βουλγ. *ъ*)'.

1. Parahagi 422.

2. Pușcariu 296.

3. Miklosich 133· Vasmer, REW I 639.

4. Μπόγκας 1 189.

5. Parahagi 354.

6. Parahagi 803.

7. Parahagi 405.

8. Parahagi 105.

9. Parahagi, ό.π.

10. Μηνά, Μεγέθυνση 131.

11. Κοτολούλης 153.

Κουρκούπετα, τα (sta kurkúpita· Τζ.)

Τοποθεσία, όπου παλιά αμπέλια. Χαμηλότερα είχε νερό και εκεί υπήρχαν ποτιστικοί κήποι.

Το τοπν. από το αρομ. *curcubétă* "το κολοκύθι// το ξεροκολοκύθο και το φλασιί που γίνεται απ' αυτό", λ. που προέρχεται από έναν προπαροξύτονο τύπο *curcúbetă* < λατ. *cucurbita* "το κολοκύθι"¹ με μετάθεση του *r*.

Πβ. και τα επών. **Κουρκουμπέτης, Κουρκουπέτης**² ταυτόσημα των ελλ. αρχής **Κολοκύθης, Κολοκύθας**.

Από τη λ., που ως προσηγορ. υπάρχει και στα ρουμ., τα τοπν. **Curcubata, Curcubeta, Curcubeta Mare, Curcubeta Mică**³.

Κουρκούσι, λα (la kurkúš· Λ.)

Περιοχή όπου παλιότερα αμπέλια και οπωροφόρα δέντρα, όπως μηλιές, αχλαδιές, καρυδιές κλπ.

Το τοπν. από τον πληθ. *curcușî* του αρομ. θηλ. ουσιαστ. *curcușü* (και *curcușe*) "είδος αχλαδιάς"⁴.

Κουρπανίσια, τα (sta curpaníša· Τσεπ.)

Τοποθεσία όπου παλιά αμπελότοπος.

Το τοπν. από το αρομ. *curpan* "κιάδος αμπέλου// έλικας κολοκυθιάς"⁵ και την περιεκτική κατάλ. *-iș*⁶. Της ίδιας ετυμολογικής αρχής προσηγορικά υπάρχουν στα ελλην., όπου **κούρπανα, τα** "οι περικοκλάδες, τα βλαστάρια της κουρπανιάς, είδος αγριοκλήματος"⁷,

1. Parahagi 415· Rușcariu 240, 450· Meyer-Lübke, αριθμ. 2365.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Iordan, Topon. romîin. 508.

4. Parahagi 416.

5. Parahagi 419.

6. Βλ. και τοπν. Βουζύσι, Κορνύσι κλπ. στα Ξ.Αρ.

7. Μπόγκας 1 195.

κούλμπερη (Κάρυστος) για την *clematis cirrhosa*, **κούρμπενο** (Πάρων) για την *clematis flammula* και **κουρμπένια**, η για την *clematis vitalba*¹, στα αλβ. *kuľpër-i* "η κληματσίδα, η αγράμπελη, η χελιδρονιά" και *kuľpër-i* "το ίδιο"² και στα ρουμ. *cuľpen* "έλικας"³. Όλα τα παραπάνω προσηγ. πρέπει να αποδοθούν στο λατ. *colubrinus* "οφιοειδής"⁴.

Πβ. και τοπν. **Γκουρμπινιά**, η "τόπος όπου φυτρώνουν άφθονα γκούρμπινα (είδος άγριου αναρριχόμενου φυτού)"⁵.

Κούρτια, η (zd gúrťchá' Δόλ.)

Μεμονωμένη περιοχή ανάμεσα σε υψώματα και ρέματα με χωράφια, όπου σώζονται λείψανα από διαχωριστικούς μικρούς τοίχους και δέντρα που χρησίμευαν ως ανεμοφράχτες.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. *curte*, συνών. του Ηπειρωτ. **οβρός**, "η πλακόστρωτη αυλή//ο μαντρότοιχος"⁶ με διατήρηση του θηλυκού γένους στο τοπν.

Κουσάρι, η Βρύση - Κουσάρι, ο Λάγκος - Κουσάρια, τα (st vrís kušár - stu láku kušár - sta kušár' Kουκ.)

Τα Κουσάρια είναι τοποθεσία με δάση και χωράφια. Στην ευρύτερη αυτή περιοχή και τα μικρότερα τοπν.: η Βρύση Κουσιάρη και ο Λάγκος Κουσιάρι. Το τοπν. αναφέρεται από τον Λαμπρίδη: "η μεταξύ των αυτών κωμών (Μπάγιας και Κουκουλίου) εν τη θέσει Κουσιάργυα..."⁷ και σε διαθήκες των ετών 1878 και 1896⁸.

1. Χελδράϊχ-Μηλιαράκης 1' Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

2. Γκίνης 215, 220' Camař, *Wortbildung* 101, 121-122.

3. Κοτολούλης 155.

4. Κ. Οικονόμου, Διορθώσεις και προσθήκες στα Έγλωσσικά Ιδιώματα της Ηπείρου' του Ευ. Μπόγκα." **ΗΧ** 23 (1981) 230.

5. Λαζάνη, **Κατσανοχ.** I 437, 669.

6. Παπαηαγι 420' Μπόγκας 1 279.

7. Λαμπρύδου, **Αγαθοεργήματα** Β'81.

8. **ΗΕ** 24 (1975) 320, 323.

Τα τοπν. κυριών. από το επών. **Κουσιάρης**¹ κι αυτό από το αρομ. **cuşare** "μάντρα (από πλεχτά καλάμια ή βέργες)//στεγνωτήριο καλαμποκιού"², προσηγ. το οποίο προέρχεται από το σλαβ. **košara** (και παλαιοσλοβ. **košarja**) "κόφινος κυκλικά πλεγμένος// ο τόπος ο τριγυρισμένος με πλεγμένο φράχτη"³ ή από το βουλγ. **κοшара** "η μάντρα, το ποιμνιοστάσιο"⁴.

Πβ. και τοπν. τόσο από τον ελληνόφωνο χώρο: **Κουσιάρη, Λάκ-κα** (Τριφυλία)⁵ όσο και από τις σλαβόφωνες περιοχές: **Košara, Košare** (Σερβ.), **Košare** (Βοσνία-Κροατία) κλπ.⁶ και τα υδρων. **Košarski potok, košarka**⁷.

Κουσόρι, λα (la kušori' Λ.)

Ονομασία περιοχής, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. από τα αρομ. **cuşor** ή **cuşore** (πληθ. **cuşoare, cuşori**) "κάνιστρο//κυψέλη"⁸, συγγενικά με το επίσης αρομ. **coşu** (πληθ. **coşuri**) "το κοφίνι, το κάνιστρο"⁹, απ' όπου σχηματίζονται με την υποκορ. κατάλ. **-or**¹⁰. Όλα όμως προέρχονται από το παλαιοσλ. **košī** "καλάθι"¹¹ απ' όπου και το αλβ. **kosh-i** "το κοφίνι, η κόφα"¹². (Βλ. και τοπν. **Κουσόρια, τα** - Ε. Αρ.).

Κούτσιουμπα (kútšuba' Ντομπρ.)

Τοποθεσία με χωράφια και δάση, όπου γινόταν και γίνεται

-
1. ΟΤΕ Αθ.
 2. Papahagi 423.
 3. Miklosich 134, στο λ. **košī** ' Malingoudis, *Studien* 56.
 4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 482.
 5. Georgacas-McDonald 164.
 6. Malingoudis, *Studien* 57.
 7. Duridanov 187, 266.
 8. Papahagi 423.
 9. Papahagi 323.
 10. Για την κατάλ. βλ. στο τοπν. **Πρασόρια, τα** στα Ε.Αρ.
 11. Miklosich 134.
 12. Γκύνης 207' Meyer, *EW alb. Spr.* 201.

υλοτομία.

Το τοπν. από το αρομ. *cúčīuba* ή *cúčīub* (πληθ. *cučībe*) "το κούτσουρο, ο κορμός δέντρου"¹. Της ίδιας ετυμολογικής αρχής πρέπει να θεωρηθούν και τα Ηπειρωτ. **κουτσούμβ'**, το "το ξύλινο σκαμνί", **κουτό'μπέλια** "τα μικρά πελεκούδια"² και **γκουτζούπια**, τα "τα κουτσούρια, οι ρίζες των δέντρων"³.

Τόσο τα Ηπειρωτ. όσο και τα αρομ. προσηγορικά πρέπει να θεωρηθεί ότι προέρχονται από τα αρχ. ουσ. **κόσυμβος** ή **κοσύμβη**, από τα οποία ο Φάβης παράγει και τα : **γκουτσούπι**, το "χοντρά καυσόξυλα που παίρνονται από ρίζες" (Βέροια), μεγεθ. **γκουτσούπα**, η "το ίδιο" (Βελβεντό) και επίθ. **γκουτσουπός** "αυτός που έχει κομμένο το κεφάλι, την κορυφή" (Αίνος)⁴. Πβ. και τοπν. **Κουσ-σούμβοι**, οι από την Κάσο⁵.

Κουφολάσα, η (*zā gufulása*· Μακρ.)

Τοποθεσία με μικρούς ποτιστικούς κήπους και χωράφια.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. επίθ. *cufuloasā* (αρσ. *cufulorós*)⁶ < αρομ. ουσ. *cufoare* < λατ. *con-foria*⁷ (* *conforio* "καταμαιώνω", *foria*, *-orum* "η υγροτέρα κόπρος") και τροπή του *r* > *l* η οποία πραγματοποιείται σε ελληνικά και λατινικά δάνεια της αρομουνικής⁸. Η ονομασία του τόπου ή επειδή λιπαίνονταν συχνά με κοπριά ή από την υγρότητα του τόπου.

1. Ραπαηάγι 395.

2. Μπόγκας 1 197.

3. Μπόγκας 2 16.

4. Βασ. Φάβης, "Μετάθεσις και αντιμετάθεσις φθόγγων." ΛΔ 2 (1940) 84.

5. Μηνά, Κάσος 71.

6. Η αρομ. επιθετ. κατάλ. *-ós*, θηλ. *-oása* (< λατ. *-osus*) σχηματίζει επίθετα από ουσιαστ. ή ρήματα (Κατσάνης 171).

7. Ραπαηάγι 397.

8. Κατσάνης 111.

Λάβδα, του (st lánδα· Κουκ.)

Ενν. τη γέφυρα. Το μικρό γεφύρι είναι γνωστό και ως Γέφυρα του Εβραίου (βλ. το τοπν. στα Ε.Ε.). Από το όνομα κάποιου Σοποτσελίτη Λάβδα που την έφτιαξε.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Λάβδας¹ κι αυτό από το αρομ. προσηγ. lavdǎ "η δόξα, ο έπαινος"² (< λατ. laus -udis, laude "ο έπαινος")³ με τροπή του συμφων. συμπλέγματος vd > vδ (αφομοίωση ως προς τη διάρκεια).

Ο Georgacas⁴ υποστηρίζει ότι το ελλην. επών. Λάβδας, που συναντιέται και σε κατάλογο οικογενειών από το Μπεράτι με τον τύπο Lavda, "φαίνεται να είναι αλβανικής αρχής" και σχετίζεται με τα λατιν. αρχής αλβαν. προσηγ. lavdi-a "η δόξα, ο έπαινος" lavdërim-i "ο έπαινος", lavdëroj "επαινώ", lavdishëm "δοξασμένος" κλπ.⁵, τα οποία απέχουν κάπως φωνητικά από το ελλην. επώνυμο. Από τα λατιν. η λ. ως προσηγορική και στα ρουμ.: lăuda "επαινώ // καυχώμαι // lăudabil "αξιέπαινος", lăudăros, -oasă "καυχησιάρης" lăudăroşenie "ο κομπασμός"⁶.

Πβ. επίσης τα τοπν. Λάβδα, του (το, η), ονομασία χωριού στην Ολυμπία, Λάβδας "μικρό χωριό στη Δυτ. Μαδεικονία (Γρεβενά) και Λάβδα στην Κέρκυρα⁷, όπως και το λατινογενές αυστριακό επώνυμο Lauda.

Λάγιστο (lágítso Ντομπρ.)

Τοποθεσία με μαύρο χρώμα, όπου παλιά ήταν αμπελότοπος.

Το τοπν. από το αρομ. επίθ. lăiţǔ, -ţǎ "μαύρος, σκοτεινός"⁸

-
1. Το επών. πολλές φορές στον κατάλογο ΟΤΕ Αθ.
 2. Parahagi 726.
 3. Meyer-Lübke, αριθμ. 4944.
 4. Georgacas, BzN 14(1963) 295-298.
 5. Γκύνης 225.
 6. Κοτολούλης 291.
 7. Georgacas, ό.π.· Georgacas-McDonald 174· Λεξ. ΔΚΟΕ 80, 238.
 8. Parahagi 72⁹.

(< αρομ. *laĩũ* < λατ. **lajus*¹) με ανάπτυξη μεσοφωνηεντικού γ. Με το *lăĩřũ* πρέπει ίσως να σχετιστεί και το Ηπειρωτ. (περιοχή της Κόνιτσας) *λαγιούτσας*, ο "ο κατάμαυρος"². Πβ. και επών. *Λάϊστος*³.

Λάκου, α (*alák*⁴· Λεσν.)

Τοποθεσία με χωράφια που έχουν υγρό χώμα. Το χειμώνα ο τόπος σκεπάζεται με νερό.

Η εκφορά του τοπν. μας οδηγεί στην ετυμολόγησή του από το αρομ. *lac*⁴ "λίμνη, έλος // λαγκάδι"⁴ και την πρόθ. *a* "εις" που συντάσσεται με αιτιατική⁵. Η λ. ως προσηγ. και τα αλβ. με τον τύπο *llakë-a* "κοίλωμα εδάφους με θολό νερό, συχνά σε βουνό, απ'όπου πίνουν νερό τα πρόβατα"⁶. Βλ. και τοπν. *Λάκκος, ο* (Ε.Ε) και *Λακομπούτη, του* (Ε.Αλ.).

Λάμπρου Τσουκαρόσια (*lămbriu tşukařóřa*· Φλ.)

Ονομασία τοποθεσίας στην ευρύτερη περιοχή Τσουκαρόσια (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.) από το όνομα κάποιου βοσκού Λάμπρου που βοσκούσε εκεί τα πρόβατά του.

Λαπούσες, οι - Λαπούσια, τα (*stş lapúřis*· Λεσν.- *sta lapúřa*· Τσερν.).

Τοποθεσίες όπου φυτρώνει ένα πλατύφυλλο φυτό, ύψους 50-60 εκατοστών που στα αρομούνικα (οι κάτοικοι και των δύο χωριών είναι βλαχόφωνοι) λέγονται *λαπούσες* και *λαπούσια* αντίστοιχα.

Τα τοπν. φυτών. από το αρομ. ουδ. ουσ. *lăřuřũ* "φυτό με πλατιά φύλλα και κίτρινα άνθη"⁷ κι αυτό από το βουλγ. *loruř* "το

1. Παραηαγί 722.
2. Μπόγκας 2 223.
3. ΟΤΕ Αθ. (3 φορές)
4. Παραηαγί 721· Νικολαΰδου, Λεξ. 251.
5. Παραηαγί 99· Νικολαΰδου, Λεξ., 1.
6. Akademia e Shkencave, Fjalor 1034.
7. Παραηαγί 730· Νικολαΰδου, Λεξ. 254.

φυτό άρον (*arum maculatum*)" <σλαβ. *loruchǎ*¹. Πβ. και αλβ. *llarushë-a* "το λάπαθο // το φύλλο του αστακίου του καλαμποκιού"² και *llarush* "ο έχων κυρτωμένα τα ώτα"³. Το θηλ. γένος στο τοπν. της Λεσινίτσας ίσως από επίδραση του αρομ. θηλ. ουσ. *lărușe* "ο λοβός του αυτιού"⁴.

Το τοπν. γνωστό στο Ασπροπόταμο⁵, όπου Λαπούσια, τα "θάμνος σε ύψος 30 εκατοστών με μεγάλο πλατύ φύλλο" και στη Δωρίδα⁶, όπου Λαπούσ', το "εκ του εκεί ευδοκιμούντος φυτού". Πβ. και ρουμ. τοπν. *Lărușata*⁷, όπως και επών. Λαπούσης⁸.

Λαπτοάσα (*laptoása* Λεσν.)

Τοποθεσία με πλούσια βοσκοτόπια.

Το τοπν. από το αρομ. επίθ. *lăptoasă* "γαλακτώδης, αυτός που δίνει γάλα" <λατ. *lactosus* "γαλακτούχος"⁹ με τροπή του λατ. < > αρομ. -*oă*-¹⁰ και του λατ. συμφ. συμπλέγματος *ct > pt*¹¹ Πβ. και το ρουμ. επίθ. *lăptos*, -*oasa* "αυτός που δίνει γάλα"¹². Το τοπν. από την κτηνοτροφική χρήση του τόπου.

Λέισου, το (*stu leîșu* Φλ.)

Ονομασία θέσης, όπου παλιότερα υπήρχε νεκροταφείο. Σύμφωνα-

-
1. Berneker 733· βλ. και Καββάδα 575.
 2. Γκίνης 257· Χριστοφορίδης 191.
 3. Τσέτσης 103.
 4. Παπαηάγι, ό.π.
 5. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 68.
 6. Κόλιας 133.
 7. Iordan, Topon. romîin. 466.
 8. ΟΤΕ Αθ.
 9. Παπαηάγι 730.
 10. Το ύδω συμβαίνει και στα παλιότερα ελληνικά δάνεια της αρομουνικής (βλ. Κατσάνη 58).
 11. Κατσάνης 14.
 12. Dicționar Romîin-German, București 1963 344.

να με τις πληροφορίες από το χωριό το τοπν. οφείλει την ονομασία του στην ευχετική επίκληση "Κύριε ελέησον".

Νομίζω απίθανη, αν και δυνατή, την προέλευση του τοπν. από την παραπάνω φράση. Κατά τη γνώμη μου προέρχεται από το αρομ. *İeşü* "το πτώμα"¹ < τουρκ. *İeş* "το πτώμα // το νεκροταφείο"² με ανάπτυξη του φθόγγου *i* παρετυμολογικά προς το *ελέησον*.

Λεπτόσια, τα (sta *İıptóşa*· Δόλ.)

Ονομασία υψώματος χωρίς μεγάλα δέντρα, αλλά από αραιά μικρά πουρνάρια.

Το τοπν. πιθανώς από το ελλην. επίθ. *λεπτός* + την αρομ. κατάλ. *-oşü* (< λατ. *osus*), κατάλ. η οποία έχει μεγάλη επίδοση στα ελλην. δάνεια της αρομ., επίδοση στην οποία βοήθησαν τα ελλην. επίθ. σε *-ός*: Πβ. αρομ. *İäğärosü* (< *λαγρός*), *İıpros* (< *λεπρός*) κλπ.³ Το τοπν. από τα μικρά πουρνάρια που υπάρχουν στην περιοχή.

Λιπουράρια (İıpurarğa· Μακρ.)

Ονομασία περιοχής δασωμένης με χαμηλά δέντρα (κέδρους, πουρνάρια κλπ.). Οι παλιότεροι θυμούνται ότι στην περιοχή αυτή υπήρχαν πολλοί λαγοί.

Το τοπν. ζώνυμο από το αρομ. *İıpurar* (πληθ. *İıpurari*) < λατ. *İeporarius* "ο αναφερόμενος στο λαγό // ο φύλακας λαγών"⁴. Το τοπν. από τους πολλούς λαγούς που υπήρχαν παλιότερα.

Λιάγκα, του (st *İānga*· Μπάγ.)

Ενν. η ράχη. Το ύψωμα οφείλει την ονομασία του στο ότι το 1934 βρέθηκε εκεί νεκρός ο Μπαγιώτης Κ. Λιάγκας, που, Φλεβάρη μήνα, έρχονταν από ταξίδι στο χωριό.

1. Parahagi 735.

2. Heuser-Şevket 375.

3. Κατσάνης 171.

4. Parahagi 760· Walde 1 786, στο λ. *İopus*.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Λιάγκας** κι αυτό από το αρομ. **leāngā** ή **leangu**, -ǎ "ο μωρός, ο ανόητος, ο χάχας"¹.

Λιάγκινο, το (lǎgino· Λ. -stu lǎgīnu· Στ.)

Ονομασία μακρόστενης και χαμηλής κοιλάδας (Λ.)· τοποθεσία με χορτολίβαδα χαμηλά, ενώ γύρο-γύρο υπάρχει δάσος (Στ.).

Τα τοπν. από το αρομ. **leagǎn** ή **λεάγκαν**^{ου} "η κούνια, η σαρμανίτσα"² με τροπή του αρομ. μισόκλειστου ή κλειστού φθόγγου **ǎ** ή **â** (=î) σε **i** στα ελληνικά. Η ονομασία του τόπου από τη διαμόρφωση του εδάφους.

Λιμαντζούρι, το (stu limandzúrⁱ· Καβ.)

Ονομασία χωραφιών όπου παλιότερα έσπερναν καννάβι. Σήμερα καλλιεργούν κυρίως φασόλια.

Το τοπν. από τον πληθ. **limǎdúrī** του θηλυκού ουσ. **limǎndurǎ** ή **limǎdúrǎ** "ο κόπανος (λίνου, καννάβεως)"³ με τροπή του **δ** > **dz**, όπως συνηθίζεται στα ελλην. δάνεια της αρομουνικής: **αναποδιά** > **anapudzīle**, **αράδες** > **arǎdz** κλπ.⁴. Ο μεταπλασμός σε ουδέτερο στην ελληνική, αναλογικά προς τα πολλά ουδέτερα σε -ούρι.

Λισόρλουι, Πάντε (pađe lišórlui· Φλ.)

Ονομασία μικρής επίπεδης επιφάνειας.

Σύνθετο τοπν. από το αρομ. ουσ. **pađe** "η πεδιάδα"⁶ (βλ. τοπν. **Πάντε Μάρε** στα Ξ.Αρ.) και το επίσης αρομ. επίθ. **lišor**, -oarǎ "ελαφρός, κενός, τρελλός" (< λατ. **levis** + αρομ. κατάλ.

1. Parahagi 733.

2. Parahagi 733· Νικολαΐδου, Λεξ. 256.

3. Parahagi 738· Νικολαΐδου, Λεξ. 261.

4. Κατσάνης 95-96.

5. Μπούτουρας 75.

6. Parahagi 940

ξορ)¹ με το επιτασσόμενο άρθρο αρσεν. γένους για τη γεν. (και δοτ.) ενικού -lui².

Λούνους, ο (stun lúnu· Δρ.)

Τοποθεσία με χωράφια, όπου παλιότερα υπήρχαν άγριες λεφτοκαρυές.

Το τοπν. φυτών. από το αρομ. αρσ. ουσ. αλούνου "η λεφτοκαρυά"³ (βλ. και τοπν. Αλούνε στα Ε.Αρ.).

Λουξιοάρα, α (alukξioára· Δ.)

Ονομασία σχετινά μεγάλου βοσκότοπου που διασχίζεται από ένα μικρό ρέμα.

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. α "εις"⁴ και τον ουσ. luncuξoara, που είναι υποκορ. τύπος από το αρομ. luncă (< βουλγ. lǫka) "κοιλιά μακριά, πλατιά και χλωδής"⁵ + την υποκορ. κατάλ. -ξoară (αρσ. -ξορ)⁶.

Πβ. και τα ρουμ. τοπν. Luncξoara, Luncξorul, Luncuξoara⁷.

Λούπλουι, Γκράπα α (gabralúplui· Ντομπρ.—grápa a lúplui·Φλ.)

Ονομασία τοποθεσίας δασωμένης με οξιά, έλατο και πεύκο (Ντομπρ.)· για το τοπν. από το Φλαμπουράρι βλ. στο τοπν. Κοσίτσα, η (Ε.Αρ.).

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. gtoară "γούβα, λάκκος"⁸

1. Parahagi 744.

2. Parahagi 751· Λαζάρου 227.

3. Νικολαΐδου, Λεξ. 25.

4. Parahagi 99.

5. Parahagi 753.

6. Ruşcariu, Deminutivsuffixe 211 κεξ.

7. Jordan, Topon. romîn. 359.

8. Parahagi 598.

(πβ. και τοπν. Γκρόπα, η στα Β.Αλ.), το επίσης αρομ. ουσ. **lup** "ο λύκος" (<λατ. **lupus**)¹ και το προτασσόμενο και επιτασσόμενο άρθρο της δοτικής ενικού για το αρσ. γένος **a-lui**². Το τοπν. από το Ντομπρίνοβο με μετάθεση των φθόγγων **r** (και ηχηροποίηση του **p** στο συμφων. σύμπλεγμα **pr**) και του **l**.

Λούτουρι (lúturi· Ντομπρ.)

Άλλη ονομασία της πηγής που είναι γνωστή και με το όνομα Βρομονέρι, το (βλ. τοπν. στα Β.Ε.).

Το τοπν. αναφέρεται επίσης από τον Λαμπρίδη³ σε πηγή, η οποία χαρακτηρίζεται ως "θειούχος".

Το τοπν. προέρχεται από τον πληθ. **luturi** του αρομ. ουσ. **lut** "η αργιλλώδης γη, πηλός" < λατ. **lutum** "πηλός"⁴. Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και το Ηπειρωτ. προσηγ. **λούτος**, ο "ειλεκτόν χόμα // το ασπρόχωμα"⁵.

Λυκούστα, η (st Iկύժta· Καλ.)

Τοποθεσία όπου άλλοτε υπήρχαν χωράφια με δημητριακά. Η ονομασία, σύμφωνα με τις πληροφορίες, από το γεγονός ότι από εκεί περνούσαν λύκοι.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. **lăcustă** "η ακρίδα"⁶ (<λατ. ***lacusta** < **locusta** "η ακρίδα")⁷ με παρετυμολογική επίδραση της λ. **λύκος**.

1. Parahagi 755.

2. Λαζάρου 227· Parahagi 99 (λ. a²-), 751 (λ. -lui).

3. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α' 20-21.

4. Parahagi 756. Για την εξάπλωση της λ. στις ρομαν. γλώσσες βλ. Meyer - Lübke, αριθμ. 5189.

5. Μπόγκας 1 219.

6. Parahagi 727.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 5098. Κατά τον Pușcariu (Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache, Heidelberg 1975 81), η τροπή του λατ. **locusta** σε ***lacusta**, οφείλεται σε παρετυμολογική επίδραση των λ. **lacus** ή **lacerta**.

Μάγκου (mángu· Μακρ.)

Ονομασία κορυφογραμμής. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία που δημιούργησε το τοπωνύμιο.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από το επών. **Μάγκος**¹ κι αυτό από το αρομ. **mangu** "ο ασυμπλήρωτος, ο ατελής //αυτός που δεν έχει το απαιτούμενο βάρος"² κι αυτό ή από το αλβ. **mangu** "λειψοβαρής"³ ή από το λατ. **mancus** "ο αριστερόχειρας". Προτιμούμε την προέλευση του επών. από το αρομ. προσηγορικό, γιατί η περιοχή, όπου συναντιέται το τοπν. είναι βλαχόφωνη. Βλ. και τοπν. **Μάγκου Καθίσματα** (στα Ε.Ε.).

Μάλιου του (st máí· Βίτσ.-Νεγ.)

Ονομασία ευρύτερης περιοχής, όπου βρίσκεται το αμπέλι κάποιου Μάλιου (Βίτσ.)· βρύση που ήταν στο χωράφι, ιδιοκτησία του Νεγαδιώτη Μάλιου (Νεγ.).

Κυριών. τοπν. από το επών. **Μάλιος**. Δε νομίζουμε πιθανή την προέλευση του επών. από το αλβ. **mal-i** "το βουνό", όπως υποστηρίζει ο Jochalas⁴, αλλά από το αρομ. **mal'ïü** "ο κόπανος πλύστρας το ξύλινο σφυρί"⁵ ή από το ιταλ. **maglio** "η σφύρα, ο κόπανος"⁶. Τόσο το αρομούν. προσηγ. όσο και το ιταλικό προέρχονται από το λατ. **malleus** "σφυρί" απ'όπου και το σλαβ. **malī** "το σφυρί"⁷.

Μανίλι (maníí· Γρεβ.)

Πρόκειται για δασωμένη περιοχή με βαλανιδιές στα κλαδιά των οποίων βγαίνει το γνωστό παράσιτο ιξός.

-
1. ΟΤΕ Αθ.
 2. Papahagi 768.
 3. Χριστοφορούδης 196.
 4. Jochalas, *Conziderazioni* 316, 318.
 5. Papahagi 766.
 6. Meyer-Lübke, αριθμ. 5268.
 7. Miklosich 182.

Το τοπν. από τον πληθ. **maliní** του αρομ. αρσ. ουσ. **malin** "είδος τσίχλας"¹ με αντιμετάθεση των **l** και **n**. Το τοπν. πιθανότατα ζώνυμο από τις τσίχλες που συχνάζουν εκεί, αφού είναι γνωστό ότι ο καρπός του ιξού είναι προσφιλής τροφή τους.

Μαντζιλίκα, του (st mandzlika' Αρτσ.)

Ονομασία πηγαδιού και της ευρύτερης περιοχής, που βρίσκεται στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών της Αρτσίστας και των Άνω Ραβενίων. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία που συντέλεσε στην ονομασία του τόπου.

Το τοπν. πιθανώς κυριών. από το επών. ***Μαντζιλίκας** κι αυτό από το επών. **Μαντζίλας**² + υποκορ. κατάλ. **-ίκας** (< αρομ. **-icu, -ica**), όπως εμφανίζεται στα επών. **Σταύρος-Σταυρίκας, Τόλης-Τολίκας, Καρμπούνης-Καρμπουνίκας** κλπ.³ Το επών. **Μαντζίλας** από το ρουμ. **mazil** "μέλος της κατώτερης βαθμίδας στην ιεραρχία των βογιάρων //αυτός που του έχει αφαιρεθεί το αξίωμα"⁴.

Μαραμαύρο (marapánro' Λ.)

Τοποθεσία, όπου παλιότερα υπήρχε μύλος, από τον οποίο σήμερα μόνο ερείπια σώζονται.

Το τοπν. από το αρομ. ουσ. **moarǎ** "ο μύλος" (< λατ. **mola, -ae**)⁵ και το ελλην. επίθ. **μαύρος**. Κατατάσσουμε το τοπν. στα Ε.Αρ., και για το συντακτικό του σχήμα (ουσ. + επίθ.) και επειδή πιστεύουμε ότι το επίθ. **μαύρος**, μολονότι δε μαρτυρείται, πρέπει να μπήκε ως δάνειο στα αρομ., όπως δηλώνει το αρομ. σύνθετο **mavrumát** "μαυρουάτης"⁶.

1. Papahagi 766.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Σταμνόπουλος 113.

4. Jordan, Topon. român. 217.

5. Papahagi 819.

6. Papahagi 773.

Μάρλι ((márli' φλ.)

Τοποθεσία με μικρά αμπέλια, όπου συγκεντρώνονταν οι προύχοντες για να συζητήσουν τα προβλήματα του χωριού και να πάρουν αποφάσεις.

Το τοπν. από τον πληθ. **mārī** του αρομ. επιθ. **mare** "ο μεγάλος //ο γέροντας" (λατ. **mas, maris**)¹ και το επιτασσόμενο άρθρο **-Íi** της αιτιατικής (και ονομ.) πληθυντικού².

Μάτη, α Γιούρα αλου (la gura al^u mát' Ντομπρ.)

Ονομασία πηγής, άγνωστο για ποια αιτία.

Το γεγονός ότι το β'μέρος του περιφραστικού τοπν. εκφέρεται με το αρομ. άρθρο **alu**, το οποίο προτάσσεται στα κύρια ονόματα³, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το β'μέρος του τοπν. είναι το επών. **Μάτης**⁴ (κι αυτό από το εθνικό **Μάτης**⁵ που προέρχεται από κάποιο τοπν. **Μάτι**⁶ -βλ. και τοπν. **Βοϊδομάτης** στα Ξ.Σ.). Το α'μέρος του τοπν. αποτελείται από την αρομ. πρόθ. **a** "εις" και το αρομ. προσηγ. **gură** "το στόμα"⁷ και συνειδοχικά "πηγή" (βλ. και τοπν. **Γκούρα, η** στα Ξ.Αλ.).

Μάτσο Ρόσιου, λα (la măt̥su rós̥u' Δ.)

Ονομασία μικρής πηγής της οποίας το νερό σχηματίζει ένα μικρό ελικοειδές αυλάκι με κοίτη κοκκινωπού χρώματος.

Το τοπν. περιφραστικό από το αρομ. **maț̥u** "το έντερο" (λατ.

1. Papahagi 769.

2. Λαζάρου 227.

3. Λαζάρου 228.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Βλ. για ανάλογους σχηματισμούς Τριανταφυλλίδη 34-35.

6. Βλ. τοπν. **Μάτι** "πηγή παρά το Κάτω Σούλι Μαραθώνος", πηγή παρά την Βραώναν", "θέσις κατά το ΒΔ άκρον της Λαρισαϊκής πεδιάδος"(Σαρρή,Αττική 137'ΜΕΕ)και **Μάτι** τρεις φορές ως υδρωνύμιο στην Πελοπόννησο (Georgacas-McDonald 190).

7. Papahagi 603.

mattya ή **mattea** "είδος πολυτελούς εδέσματος)¹ και τον επιτασ-
σόμενο επιθετ. προσδιορ. **roşǔ** (και **aroşǔ**) "κόκκινος" (<λατιν.
roseus)². Η ονομασία του ρυακιού μεταφορικά από την ομοιότητά
του με άντερο και από το χρώμα του εδάφους.

Μελισιόρι, α (a melišóri' Λεσν.)

Ονομασία ράχης δασωμένης με φτελιές.

Το τοπν. φυτώνυμο από το αρομ. **meliǔ** "είδος φτελιάς"³ και
την υποκορ. κατάλ. **-şor** (και πληθ. **-sorǐ**)⁴.

Μερίσι, το ή Μερίσια, τα (stu mirís - sta miríša' Μπάγ.)

Στενόμακρη κοιλάδα απέναντι του χωριού Μπάγια προς Ν. Με
τον ίδιο όνομα είναι γνωστό και το ποταμάκι που διατρέχει την
κοιλάδα.

Το τοπν., που αναφέρεται και από τον Λαμπρίδη⁵ "... και
απέναντι της Μπαΐας Α του χειμάρρου Μερίς ...", προέρχεται
από το αρομ. ουσ. **mer** (πληθ. **merǐ**) "το μήλο" (<λατ. **malum**)⁶
και την περιεκτ. κατάλ. **-iş**⁷.

Πβ. και τα τοπν. από τη Ρουμανία: **Meriş(ul)**, **Merişani**,
Merişeşti κλπ.⁸

Μέση, 'Απα ντιτ (ára dit mési' Λεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου τρεις πηγές από τις οποίες η μια
έχει νερό σ'όλη τη διάρκεια του χρόνου.

1. Parahagi 773.

2. Parahagi 1044 και 209.

3. Parahagi 794.

4. Parahagi 744, λ. **lišor**¹. Ruşcariu, *Deminutivsuffixe* 211 κεξ.

5. Λαμπρίδου, *Μελετήματα, Ζαγορ.* Α' 19.

6. Parahagi 794.

7. Iordan, *Topon. romîn.* 49, 433 κεξ.

8. Iordan, *Topon. romîn.* 437.

Το τοπν. περιφραστικό από το αρομ. ουσ. *apã* "νερό"¹ (λατ. *aqua* με τροπή του λατ. *q* αρομ. *p*, τροπή που πραγματοποιείται και στα δάνεια της αρομ. από τα ελλην.²), την αρομ. πρόθ. *dit* "από" (<*di tu* <*di tru* <*di ntru* <λατ. *de intro*)³ και το δάνειο της αρομ. από τα ελλην. *mese* και *mesi* "το κέντρο, το μέσο" (<ελλ. *μέση*)⁴.

Τα τοπν. *Νάπα*, 'Απα κλπ. δεν πρέπει να σχετιστούν με το αρομ. *apã*⁵.

Μιάλος, (ο) (stun umháló· Βίτσ. -stun mháló· Βραδ. -la mhálu· Λεσν. -mhálios· Μακρ. -stu mhálu· Σκ. -stun umhá-
lío· Τσερβ.)

Τοποθεσία στη θέση Κορνήσι άδεντρη με αργιλλόχωμα (Βίτσ.)· θέση με τριμμένη μαυρόπετρα που στο Ζαγόρι είναι γνωστή με το όνομα κόζιακας (Βραδ.)· τοποθεσία με σχιστόλιθους, όπου "δεν πιάνεται" δέντρο (Λεσν.)· ονομασία τοποθεσίας με χαλίκι σε πλαγιά (Μακρ.)· τοποθεσία με αργιλλόχωμα και νεροφαγωμές (Σκ.)· τοποθεσία με λείες στρογγυλές πέτρες (Τσερβ.).

Όσοι μέχρι τώρα ασχολήθηκαν με τα σχετικά τοπν.τα σχετίζουν στη λ. *μυαλός*. Έτσι ο Χρ. Σούλης⁶ αναφέρει: "Τοπωνυμία συνήθης, διδομένη εις εδάφη αργιλλώδη κατολισθαίνοντα. Η λ. έχει σχέσιν προς το μυελός". Ο Δ. Σάρρος⁷ ερμηνεύοντας το παραπάνω τοπν. από τη Βίτσα λέγει: "τοποθεσία ης το έδαφος εξ αργίλλου παρεμ-

1. Παπαχαγί 171.

2. Κατσάνης 85.

3. Παπαχαγί 490· Νικολαΐδου, Λεξ. 377.

4. Παπαχαγί 795.

5. Γι'αυτά βλ.: Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 182· Δικ. Βαγιακάκου, "Αρχαία και μεσαιωνικά τοπωνύμια της Μάνης." *Ελληνικά* 15 (1957) 203 κεξ.· Δικ. Βαγιακάκου, "Ετυμολογικά και σημασιολογικά." *Αθηνα* 55 (1951) 43 κεξ.

6. Σούλης, *Χουλιαράδες* 236.

7. Σάρρου, *Βίτσα* 201.

φερούς προς το χρώμα του μυελού". Τέλος ο Μπουντώνας¹ για το τοπν. **Μνιγαλίτσα** "είδος γης σαν του μνιαλό".

Τόσο όμως οι περιγραφές των τόπων από το Ζαγόρι (από την άποψη διαμόρφωσης του εδάφους και από την άποψη χρώματος) όσο και ο τονισμός και η φωνητική απόδοσή τους πρέπει να μας κάνει επιφυλακτικούς στο να δεχθούμε την προέλευση των τοπν. από τις ελλην. λέξεις **μυαλό, το** και **μυαλός, ο**. Το γεγονός επίσης ότι τα τοπν. συναντιούνται και σε περιοχές με βλαχόφωνους πληθυσμούς, ενισχύει την άποψη ότι τα τοπν. δεν έχουν σχέση με την ελλην. λέξη, η οποία δε συναντιέται ως δάνειο στα αρομούνικα.

Γι' αυτό τα παραπάνω τοπν. πρέπει, κατά τη γνώμη μας, να σχετιστούν με το αρομ. **meal** (πληθ. **mealurǐ**) "τόπος απρόσιτος, αδιέξοδος, σπανός"². Φυσικά η ελλην. λέξη **μυαλός, ο** έπαιξε παρετυμολογικά το ρόλο της τόσο στον τονισμό όσο και στην ανάπτυξη του αρχικού **ο-** στη συμμοφορά με το άρθρο, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου η βλάχικη δε μιλιέται σήμερα, αλλά που ίσως κάποτε μιλιόταν.

Η αρομ. λ. σε πληθ. αριθμό συναντιέται ως τοπν. και στο Ασπροπόταμο³ με τον τύπο **Μιάλουρι** "χαλάσματα, σάρες στο χωριό Κρανιά". Βλ. και τα τοπν. **Ασπρομιαλός** και **Μιάλου Βίνιτου, λα** (στα Ε.Αρ.).

Μιάλου Βίνιτου, λα (la mǐálu vǐnitu' φλ.)

Τοποθεσία άγωνα με τριμμένη γαλαζόπετρα.

Το τοπν. περιφραστικό από το αρομ. **meal** "τόπος απρόσιτος, αδιέξοδος, σπανός"⁴ (βλ. και προηγούμενο τοπν.) και το επίσης

-
1. Ευθ. Μπουντώνας, *Μελέτη περί του γλωσσικού ιδιώματος Βελβεντού και των περιχώρων αυτού*, εν Αθήναις 1892, 95.
 2. Parahagi 792.
 3. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 139.
 4. Parahagi 792.

αρομ. επίθ. *vinit*, -tă "μελανωπός" (< λατ. *venetus* "θαλασσό-
χρους, κυανούς"¹) ως επιτασσόμενος επιθετ. προσδιορισμός.

Μιντσιίνι (*mintzín*· Δόλ.)

Ράχη ανάμεσα από τις θέσεις Κουρί και Γκουργκούλιο. Μεγάλο ύψωμα με συνεχόμενη πλαγιά από τα ανατολικά και απότομο γκρεμό από τα δυτικά που καταλήγει σε ποτάμι.

Το τοπν. από το αρομ. *mințime* "έντομα που ενοχλούν τα ζώα"² με ανομοιωτική τροπή των *m-m > m-n*. Βλ. και τοπν. *Κίτρίμιτζίνε* (στα Ε.Αρ.).

Μιντσουσίτσα, α (*amindzușitșă*· Γρεβ.)

Περιοχή σε πλαγιά, η οποία παλιότερα ήταν αμπελότοπος.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. *aminșușița* "η ψείρα"³ με τροπή του *ș > ț*. Στην περιοχή δε σώζεται παράδοση που να δικαιολογεί την ονομασία του τόπου.

Μιντσουσίτσας, ο Λάκκος της (*stu lăku țs mindzușitșas*· Ντρ.)

Ονομασία λαγκαδιού με ξηροπόταμο που αρχίζει από τη θέση Μιντσουσίτσα.

Το τοπν. περιφραστικό από το ουσ. *λάκκος, ο* (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το τοπν. *Μιντσουσίτσα* (βλ. προηγούμενο τοπν.)

Μιρμίντου (*mirmindu*· Δεσν.)

Ονομασία περιοχής, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, σκοτώθηκε και θάφτηκε εκεί κάποιος Τούρκος Τζενέλ-μπέης.

Το τοπν. από το αρομ. *mirmintu* "το μνήμα, ο τάφος" < λατ. *monumentum*⁴. Η λ., που είναι γνωστή και στα ρουμ. με τον τύπο

1. Papahagi 1265.

2. Papahagi 803.

3. Papahagi 147.

4. Papahagi 805· η λ. στα αρομ. συναντιέται επίσης και με τους τύπους *mărmintu* (σελ.783), *mirmit* (σελ.805), *mirmindu* (σελ.816), *murmind(u)*, *murminte*, *murmintu* (σελ.836).

mormînt "τάφος"¹, είναι συνηθισμένη ως τοπων. στη Ρουμανία με τους τύπους: Mormintele, Ia Morminte, Dealul Mormintelor, Mormîntul Uriaşului κλπ.²

Μιχαγιάννη, Ια (Ia miχαγάνi· Δεσν.)

Ονομασία της επάνω συνοικίας του χωριού. Η ονομασία της οφείλεται στο γεγονός ότι, σύμφωνα με την παράδοση, δύο αδέρφια ο Μίχας και ο Γιάννης αφού έφυγαν από τον παλιό συνοικισμό Μπαϊάσα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο επάνω μέρος του χωριού που από τότε πήρε το όνομά τους.

Το τοπων. κυριών. από το αρομ. βαπτ. Miha "Μιχαήλ"³ και Γιάννης και την πρόθεση Ia "εις". Η σύνθεση των δύο βαπτιστικών δεν μπορεί να είναι ελληνική, αφού τα επών. που προέρχονται από τη σύνθεση δύο βαπτιστικών αναπτύσσονται στα ελληνικά συνθετικό φωνήεν -ο-: π.χ. Νικολογιάννης, Σηφογιαννάκης, Σωτηρογιαννέας, Αποστολογιάννης, Ελενογιάννης κλπ.⁴

Από το αρομ. Miha και επών. Μίχας⁵.

Μνιάσες, οι (sts mιάsis· Διασκ.)

Τοποθεσία με αμπέλια σχεδόν ορθογώνια και κάπως υπερυψωμένα ανάμεσα από τις θέσεις Ρωμιά και Μπιούτες.

Το τοπων., που σε παλιότερα έγγραφα αναφέρεται με τους τύπους "στυμιάσα" και "εις την μιάσαν"⁶, προέρχεται από το αρομ. measă "το τραπέζι" (<λατ. mensa)⁷ με συνίζηση του ea > ja και

-
1. Κοτολούλης 325· Puşcariu, EW 95· σύμφωνα με τον Meyer-Lübke (αριθμ. 5672) το ο αντί του u από επίδραση της λ. moarte.
 2. Iordan, Topon. romîn. 237.
 3. Λαζάρου 228.
 4. Τριανταφυλλίδης 108.
 5. ΟΤΕ Αθ.
 6. ΗΕ 4(1955) 739, 885.
 7. Papahagi 792· Th. Capidan, Români nomazi, Cluj 1926 171.

τροπή του συμπλέγματος $mj > mn'$ (βλ. Εισαγωγή 1.313 2 γ). Η ονομασία του τόπου από τη διαμόρφωση του εδάφους.

Μουκαρία (mukaríá· Δ.)

Ονομασία μικρού υψώματος δασωμένου με βαλανιδιές, στις οποίες αναπτύσσεται ο ιξός, το γνωστό παράσιτο.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. *mucare* ή *mucoare* "χυμός μωξώδης ή γλοιώδης // γλοιώδεις μύκητες" (<λατ. *mucor-oris* "η μούχλα // ασθένεια του αμπελιού")¹ και την ελλην. προέλευσης αρομ. κατάλ. *-ie* (<ελλ. *-ιά* ή *-ία*)² με την οποία σχηματίζονται όχι μόνο ελληνικά, αλλά και λατιν. δάνεια της αρομουνικής. Η ονομασία του τόπου από τους γλοιώδεις καρπούς του ιξού.

Μουλζιάρα, η (st mulžára· Μπ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου υπάρχουν χωράφια με παχύ χώμα, υπήνεμα και προφυλαγμένα.

Το τοπν. από τα αρομ. *mulzeare* "το άρμεγμα" και *mulzară* "το πρόβατο ή το κατσίκι του γάλακτος" <λατ. *mulgearia*³. Από την πράξη του αρμέγματος και η ονομασία του τόπου, ο οποίος, σύμφωνα με την περιγραφή, είναι κατάλληλος για τόπος στάθμευσης ζώων, για τσάρκος³.

Μούλια, Γκόρτσα (górtŝa mú'la· Ι.)

Τοποθεσία, όπου υπάρχει αιόμα και σήμερα αγριοαχλαδιά, ιδιοκτησία κάποιου Μούλια.

Το τοπν. περιφραστικό από τον πληθ. *gorŝa* του αρομ. ουσ. *gorŝu* "άγριο αχλάδι"⁴ (βλ. και τοπν. Γκορτζιά, η στα Ε.Αλ.) και το επών. Μούλιας⁵. Το επών. Μούλιας από το αρομ. επίθ.

1. Parahagi 826· Meyer-Lübke, αριθμ. 5712.

2. Κατσάνης 38, 40.

3. Th. Capidan, *Români nomazi*, Cluj 1926 104, 169.

4. Parahagi 593.

5. ΟΤΕ Αθ.

μίλιϋ, μίλε "μαυριδερός, μελαψός" < λατ. **mulleus** "κοκκινωπός"¹.

Μούμα (múma' Δεσν.)

Ονομασία μεγάλης πηγής και της γύρω περιοχής.

Το τοπν. από το αρομ. **mumã** "η μητέρα"² (< λατ. **mamma, ae**)³.

Ας σημειωθεί εδώ ότι η σημασία "μάννα" δηλώνει συνεκδοχικά την "πηγή" σε ταυτόσημες λέξεις διαφορετικών γλωσσών, όπως: το ελλ. **μάννα**, η (πβ. τοπν. **Μάννα Νερού**, στα Ε.Ε.), το σλάβ. **mati** (πβ. τοπν. **Βοϊδομάτης**) και το παραπάνω αρομ. **mumã**.

Μούρα, η Μεγάλη (st miǵáľ múra' Φλ.)

Ονομασία περιοχής, όπου σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε μεγάλη βατομουριά.

Το τοπν. περιφραστικό από το ελλ. επίθ. **μεγάλος** και το αρομ. θηλ. ουσ. **murã** "η βατομουριά" (< λατ. **porum-i** "το συκάμινο // ο καρπός της βάτου"⁴ < ελλην **μόρον**, το "το βατόμουρο". Αρχικά η ονομασία του τόπου ήταν **Μούρα**, η οποία διαστάληκε σε "μικρή" (βλ. παρακάτω) και "μεγάλη".

Μούρα, η Μικρή (st mkri múra' Φλ.)

Ονομασία μικρότερης περιοχής· η ονομασία σε αντιδιαστολή προς τη Μεγάλη Μούρα.

Το τοπν. περιφραστικό από το επίθ. **μικρός** και το αρομ. ουσ. **murã** (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Μουράρου, α (a muráru' Δεσν.)

Τοποθεσία με μικρή επίπεδη επιφάνεια και πλαγιά με πεύκα. Το επών. Μουράρος υπάρχει ακόμη στο χωριό.

1. Papahagi 832' Meyer-Lübke, αριθμ. 5731.

2. Papahagi 832.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 5277.

4. Papahagi 835.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μουράρος** και την αρομ. πρόθ. **a "εις"**. Το επών. **Μουράρος** (και **Μουραρίδης**)¹ από το αρομ. **murar** (πληθ. **murari**) "ο μυλωνάς" < λατιν. **molaris** "αυτός που γυρίζει τις μυλόπετρες"² (< **mola-ae** "η μυλόπετρα"). Πβ. και το ταυτόσημο επών. **Μυλωνάς**.

Μούργκος, ο (stu mǔrgu· Βοβ.)

Ονομασία υψώματος με σκουρόχρωμο έδαφος.

Το τοπν. από το αρομ. επίθ. **murgu**, -ǎ "γκριζωπός, μελανό-φαιος // όνομα που δίνεται σε σκυλιά και άλογα γκριζωπά" < αλβ. **murg**³. Η λ. επίσης: στα ελληνικά, όπου κοινό ΝΕ **μούργος, ο**⁴ και τα Ηπειρωτ. **μούργας** και **μούργκας**⁵, λέξεις που χαρακτηρίζουν μόνον σκύλους σκούρου χρώματος, στα ρουμ. **murg** "ο ψαρός"⁶ (το οποίο κατά τον Maidhof προέρχεται από το λατιν. **amurga**, < ελλην. **αμόργη**⁴), στα αλβαν. όπου **murgë-a** "η μούργη"⁷, **murg-u** "ο καλόγερος"⁸, **murk** και **murgu** "σκοτεινός, μαύρος"⁹, το βουλγ. **murgu** "μαυριδερός", το σερβ. **murga** "συκάμινα με το χρώμα της ελιάς"¹⁰.

Νομίζουμε ότι το τοπν. είναι αρομουνικής αρχής επειδή:

- α) το τοπν. βρίσκεται σε βλαχόφωνη περιοχή.
- β) οι περισσότερες από τις ίδιας ετυμολογικής αρχής λέξεις των άλλων γλωσσών έχουν χάσει την επιθετική τους σημασία και δηλώνουν συγκεκριμένα ουσιαστικά, όπως "μαύρος σκύλος", "καλόγερος" κλπ., για τα οποία η παράδοση δε διασώζει κάτι σχετικό.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Parahagi 835.

3. Parahagi 836.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ. μούργος.

5. Μπόγκας 1 241 και 2 40. 6. Κοτολούλης 328· Murnu 32-33.

7. Χριστοφορίδης 222.

8. Γκίνης 263.

9. Meyer, EW alb. Spr. 292, ο οποίος ετυμολογεί τις αλβ. λέξεις από το λατ. **amurca** < ελλην. **αμόργη**.

10. Miklosich 204.

Μούρι Σάσα, α (a murišása' Λεσν.)

Τοποθεσία όπου υπάρχουν βατομουριές.

Το τοπν. περιφραστικό προέρχεται από τον πληθ. *muri* ή *mu-*
re του αρομ. ουσ. *mura* "το μούρο, το βατόμουρο" (<λατιν.
mirus)¹ και το επιτασσόμενο αριθμητικό *šase* "έξι" (<λατιν.
sex)². Η ονομασία από τις έξι, αρχικά, συστάδες με βατομουριές.

Μουρτζίνα, η (st murǰína' Σκ.)

Σύμφωνα με τον Λαμπρίδη³ στη θέση αυτή "ο Ζαγορήσιος αρ-
ματολός Ντούβλης, οροφύλαξ του Ζαγοριού, ... σπεύδει, παρατάτ-
τει τους περί αυτόν έμπροσθεν της Αγ. Παρασκευής εις την θέ-
σιν Μουρτζίνα, πυροβολεί και φονεύει τον λήσταρχον".

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *murǰinā* (και *murtuǰinā*)
"ο πεθαμένος" (<προσλαβ. *mrŭcina*⁴ με μετάθεση του *r*).

Βλ. και το ταυτόσημο τοπν. **Αποθαμένος, ο** (στα Ε.Ε.).

Μούσκα, λα Πάντε αλ (la pađ al mŭska' Λεσν.)

Τοποθεσία χαμηλή και υγρή με πλούσια βοσκοτόπια, όπου μα-
ζεύονται και βόσκουν τα ζώα. Γι'αυτό συγκεντρώνονται εκεί πολ-
λά έντομα και ιδιαίτερα μύγες.

Το τοπν. περιφραστικό από το αρομ. ουσ. *pađe* "η πεδιάδα,
το λιβάδι" (<προσλαβ. *paďe*)⁵ και το επίσης αρομ. ουσ. *muscā*
"η μύγα"⁶ στη γεν. εν. με το προτασσόμενο άρθρο *al(e)*⁷. Η λ.

1. Παπαηαγί 835' Νικολαΐδου, Λεξ. 302.

2. Παπαηαγί 1144.

3. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 237.

4. Παπαηαγί 837.

5. Παπαηαγί 940.

6. Παπαηαγί 838' Meyer-Lübke, αριθμ. 5766.

7. Το αρομ. άρθρο κανονικά επιτάσσεται στα προσηγορικά. Ορισμένες φορές όμως προτάσσεται, αναλογικά προς το άρθρο των κυρίων ονομάτων, όπου η πρόταξή του είναι κανονική (Λαζάρου 228).

εδώ σε περιληπτικό ενικό. Το τοπν. συνηθίζεται επίσης και με την ελλην. μετάφρασή του ως: **Μύγας, το Σιάδι της** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Μούτζιου, α (apúǰzu° Ντομπρ.)

Τοποθεσία με βοσκότοπο, κλεισμένη γύρο-γύρο, που την χρησιμοποιούσαν για να μαντρώσουν τις αγελάδες. Αυτές όμως, όταν πλησίαζε λύκος, αρκούδα ή άλλο αγρίμι, μούγκριζαν και αντιλαλούσε όλη η περιοχή.

Το τοπν. από το αρομ. ουσ. *mudziu που πρέπει να σχετιστεί με τα αρομ. ρήματα mudzescu και mug "μουγκρίζω" (<λατιν. mugire)¹.

Μπαζάκα, του (zǎ bazáka° Λιασκ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής, όπου υπήρχε ιδιοκτησία κάποιου Μπαζάκα. Το επών. δε σώζεται πια στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπαζάκας** (και **Βαζάκας** με λόγο εξελληνισμό)² κι αυτό από το αρομ. bǎzacǎ "η μεγάλη κοιλιά // ο κοιλαράς" (<τουρκ. bezâga "φλεγμονή, φούσκιωμα δέρματος")³. Λιγότερο πιθανή η προέλευση του επων. από το επών. **Μπάζας** (<κοινό ΝΕ **μπάζα**, η <ιταλ. **bazza**⁴) και τη μεγεθ. κατάλ.-άκας, όπως και τα: **Αρμένης-Αρμενάκας, Δημήτρης-Δημητράκας, Σιάφας-Σιαφάκας** κλπ.⁵.

Μπαζάκα, το Γιοφύρι του (stu ǰufír d bazáka° Βίτσ.)

Ονομασία περιοχής, όπου βρίσκεται γεφύρι χτισμένο με έξοδα κάποιου Μπαζάκα, στην ευρύτερη περιοχή Λιβαδάκια.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ **γιοφύρι**, το και το επών. **Μπαζάκας** (βλ. προηγούμενο τοπν.).

1. Parahagi 827.

2. Βλ. ΟΤΕ Αθ., στα επώνυμα.

3. Parahagi 267.

4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

5. Μηνά, Μεγέθυνση 164.

Μπαζάκα, η Καρυδιά του (zd garǵá d bazáka· Βίτσ.)

Περιοχή, όπου υπάρχει χωράφι με καρυδιά, ιδιοκτησία της οικογένειας Μπαζάκα.

Το περιφραστικό τοπν. από το Ηπειρωτ. **καργυά**, η¹ (< αρχ. **καρύα**, η με συνίζηση) και το επών. **Μπαζάκας** (βλ. προηγούμενα τοπν.).

Μπαϊάσα (baíása· Βοβ.)

Άλλη ονομασία του χωριού Βοβούσα. Με το ίδιο όνομα είναι γνωστός στους βλαχόφωνους και ο ποταμός Αώος.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **băiasă** "λίμνη, έλος"². Η λ. ως προσηγ. και στα ρουμ. όπου **băiasă** "το ίδιο" (< **baje** + κατάλ. -(i)oasa)³

Η λ. ως τοπν. στη Ρουμανία με τους τύπους: **Băiasa, Schitul Băiasa, Băioasa**⁴.

Μπαϊτάνι, το (stu băitán· Βοβ.) - Μπαϊτάνια, τα (sta băitána· Δόλ.).

Δασώδης περιοχή, όπου παλιότερα υπήρχε συνοικισμός (Βοβ.)· ονομασία προσήλιου τόπου με χωράφια και μερικές πηγές (Δόλ.)

Το τοπν. από το αρομ. **bătané** (και **batalé**) "το γναφείο" (< λατ. **batt(u)alia** "η μάχη" < **battuō** "κτυπώ" // μάχομαι)⁵) με ανάπτυξη φθόγγου **i** παρετυμολογικά προς τη λ. **γαϊτάνι** από τη σχέση του μύλου που γυρίζει χτυπώντας με τα σφυριά τα μάλλινα

1. Μπόγκας 1 161.

2. Parahagi 260.

3. Jordan, *Topon. romîn.* 364, 467.

4. Κατά τον Jordan (ό.π.) τα παραπάνω ρουμ. τοπν. μπορεί να προέρχονται από κύριο όνομα με την κατάλ. -as με την οποία σχηματίζονται προσηγ. που δηλώνουν το άτομο που ασχολείται με ό,τι αναφέρεται στο θέμα της λ. (Ruscariu, *Deminutivsuffixe* 209)· πβ. και ρουμ. **băias** "ο βαλανεύς, ο υπηρέτης του λουτρού" (Σαραφύδης 40).

5. Parahagi 266.

υφάσματα και του **γαϊτανιού** που είναι είδος χορού με κυκλική κίνηση των χορευτών γύρο από ένα κοντάρι.

Μπακίράτσα (băkîrăt̥sa· Φλ.)

Τοποθεσία που οφείλει την ονομασία της στην ύπαρξη χαλκού στο έδαφος της.

Το τοπν. από το αρομ. **băcîre** "ο χαλκός" (< τουρκ. **bakır**)¹ και την αρομ. κατάλ. **-eaṭă** (ή **-aṭă**) < λατ. **-itia**².

Μπαλαίτα, του (ză balai̯ta· Καλ.)

Ονομασία καρτεριού από το όνομα κάποιου Βασίλη Μπαλαίτα, ονομαστού κυνηγού του χωριού, που συνήθιζε να κυνηγάει σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπαλαίτας** κι αυτό από το αρομ. **bălaiu** "ξανθός"³ (και ρουμ. **bălăi** "ξανθός, ψαρομάλλης"⁴) και την ελλην. αρχής αρομ. κατάλ. **-it**⁵.

Μπάλια Μάρε (mbălia mǎre· Γρεβ.)

Ονομασία μιας αρκετά εκτεταμένης περιοχής με χωράφια.

Το τοπν. είναι παραλλαγή του τοπν. **Βάλια Μάρε** (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.) από το Ντομπρίνοβο και σχηματίζεται με το αρομ. ουσ. **valea** "η κοιλάδα" (< λατιν. **vallis** και **valle** -i "η κοιλάδα"⁶) και το επίσης αρομ. επιθ. **mare** "μέγας" (< λατιν. **mas-maris**)⁷. Η τροπή του αρχικού **v-** της λ. **valea** σε **b-** εξαιτίας

1. Parahagi 260.

2. Κατσάνης 169.

3. Σάραφίδης 40.

4. Κοτολούλης 71.

5. Κατσάνης 166.

6. Parahagi 1252· για την εξάπλωση της λ. στις άλλες ρομανικές γλώσσες βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 9134.

7. Parahagi 769.

της συμμορφώσεως του **v** με την πρόθ. **n** (επίσης και με τους τύπους **an, in, in**)¹.

Μπάλια Μπάλια (balábálía· Γρεβ.)

Ονομασία τοποθεσίας που είναι γνωστή και με το ελλην. τοπων. **Γιδόρεμα**, το (βλ. τοπων. στα Ε.Ε.).

Πρόκειται για παραλλαγή του αρομ. τοπων. **Válea Bália** με τροπή του αρχικού **v-** της λ. **valea** σε **b** (βλ. προηγούμενο τοπων.) Το περιφραστικό τοπων. **Válea Bália** προέρχεται από το αρομ. ουσ. **valea** "κοιλιάδα, ρείθρο" και το επίσης αρομ. επιθ. **baľiu** "ο κατ'άστικτος // όνομα που δίνεται σε άλογα και σκύλους με παρδαλό κεφάλι" (< λατιν. ***baleus**)², απ'όπου το κοινό ΝΕ **μπάλιος** "ασπροκέφαλος, για πρόβατο"³ και το αλβ. **balë** "άλογο με άσπρο μέτωπο // ο άσπρος κεφαλόδεσμος των γυναικών"⁴. Αξιοσημείωτη για την ελλην. ονομασία του τόπου (Γιδόρεμα) η σημασία των λ. **μπάλλια** και **μπάλλιου** "μαύρη κατσίκια με άσπρο κεφάλι" στο Βελβεντό⁵.

Μπάλια, λα (la bálta· Δεσν.- Φλ.).

Ονομασία τοποθεσιών όπου αναβρύζει νερό.

Το τοπων. από το αρομ. **baltă** "στάσιμο νερό, έλος, βάλτος"⁶ και την αρομ. πρόθ. **la** "εις"⁷. Κακώς ο Georgacas⁸ αναφέρει

1. Νικολαΐδου, **Λεξ.** 37· Παραhagi 846.

2. Παραhagi 255.

3. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

4. Meyer, **EW alb. Spr.** 24.

5. Μυρnu 33-34.

6. Παραhagi 254· Βλ. και Γ.Δ. Δελόπουλου, "Η Άρτα και ορισμένα συγγενικά της τοπωνύμια." **Α΄ Συμπόσιο Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού χώρου**, Θεσσαλονίκη 1977 163-177.

7. Παραhagi 721.

8. Georgacas, **Place and other names ZfB** 3 81.

προσηγορικό **μπάλτα**, η από το Ζαγόρι παραπέμποντας στον Αναγνωστόπουλο¹, όπου δεν μαρτυρείται τέτοιο προσηγορικό. Η λ. εμφανίζεται στα αρομ. και με τους τύπους **blatǎ** (<σλαβ. **blato**), **valtu** (<ελλην. **βάλτος**)² και **μπάλτου**³. Η λ. και στα ελλ., όπου κοινό ΝΕ **βάλτος** και μεσν. **βάλτη**, **βάλτον** (<σλαβ. **blato**)⁴, στα αλβ. **bałtë**⁵ (το ουρανικό **l'** δεν επιτρέπει την απόδοση του τοπν. στο αλβ. προσηγορικό), στα ρουμ. **baltǎ**⁶ και φυσικά στα σλαβ. με τους τύπους **bolto**, βουλγ. **blato** κλπ.⁷.

Κατά τον Berneker το αρομ. (και το ρουμ.) **baltǎ** προέρχονται από το αλβ. **bałtë** κι αυτό από ένα ιλλυρικό ***baltom**, πληθ. **bałta**⁸. Ως προς την προέλευση του κοινού ΝΕ **βάλτος** δυσκολεύεται να αποφανθεί για το αν προέρχεται από τον ιλλυρικό ή τον σλαβικό τύπο⁹.

Μπάλτα α Στρίτζι (báлта stríǰzi· Λεσν.)

Βαλτώδης τοποθεσία κοντά στον Αώο, όπου το ποτάμι μαζεύει πολύ νερό.

Το περιφραστικό τοπν. από το αρομ. **baltǎ** (βλ. προηγούμενο τοπν.) την αρομ. πρόθ. **a** "εις"¹⁰ και τον πληθ. **stridzi** του αρομ. ουσ. **strigǎ** "η στρίγγλα, η μάγισσα"¹¹. Στο χωριό δε διασώζεται σχετική παράδοση που να δικαιολογεί την ονομασία του τόπου.

-
1. Αναγνωστοπούλου, **Συμβολή** 90.
 2. Parahagi 279, 1253.
 3. Νικολαΐδου, **Λεξ.** 311.
 4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ. και ΙΑΝΕ**, στη λ. **βάλτος**.
 5. Meyer, **EW alb. Spr.** 25.
 6. Κοτολούλης 67.
 7. Miklosich 18· Berneker 70.
 8. Berneker, **ό.π.**
 9. Οι ίδιες αμφιβολίες διατυπώνονται και στο **ΙΑΝΕ**.
 10. Parahagi 99.
 11. Parahagi 1122.

Μπαλτίο (baltiko· Γρεβ.)

Περιορισμένη επίπεδη επιφάνεια όπου αναβρύζουν νερά.

Το τοπν. από το αρομ. **μπάλτου** "το έλος, ο βάλτος"¹ και την αρομ. υποκορ. κατάλ. **-icu**².

Μπάμπα, α (abába· Ντομπρ.)

Ονομασία υψώματος δασωμένου με οξιές, στην κορυφή του οποίου υπάρχουν βριζοχώραφα.

Το τοπν. από την αρομ. πρόθ. **a** "εις" και το αρομ. ουσ. **ba-bă** "η ηλικιωμένη γυναίκα, η γιαγιά"³ < σλαβ. **baba** "η γιαγιά". Κατά τον Berneker η σλαβ. λέξη ηχοποιημένη από τη γλώσσα των παιδιών⁴. Η λ. επίσης στα ελλην. **βάβω** και **μπάμπω**, στα ρουμ. **babă** και στα αλβ. **babë**⁵. Άγνωστη η αιτία που συντέλεσε στην ονομασία του τόπου. Βλ. και τοπν. **Μπάμπω**, η (στα Ε.Σ.).

Η λ. ως τοπν. **Μπάμπες** (Πελοπ.)⁶, **Μπάμπα** (Κόνιτσα) "ονομασία βράχου" και "ονομασία βουνού στην Πίνδο"⁷, όπως και το σερβοκρ. τοπν. **Baba** και τα πολυάριθμα βουλγ. **Baba**⁸.

Μπαρμπαρόσια, η (st barbaróša· Τσεπ.)

Βρύση σε περιοχή με κοκκινόχωμα, όπου φυτρώνουν άγρια κρεμύδια.

Το τοπν. σύνθετο με α'συνθετ. το αρομ. ουσ. **barbă** "η ρίζα του πράσου ή του κρεμμυδιού"⁹ και β'συνθετ. το θηλ. του επίσης

-
1. Νικολαΐδου, Λεξ. 311.
 2. Ruşcariu, *Diminutivsuffixe* 122, σημ. 2 και 123 κεξ. Μηνά, Μεγέθυυση 72 και 75, σημ. 10.
 3. Papahagi 251.
 4. Berneker 36.
 5. Meyer, *EW alb. Spr.* 22· Meyer *NS II* 15.
 6. Georgacas-Mc Donald 202, όπου το τοπν. ετυμολογείται από το αλβ. **babë** "η θεία".
 7. Vasmer 41, 94.
 8. Vasmer 94.
 9. Papahagi 256.

αρομ. επιθέτου *roṣu*, -e (και *aroṣu*, -e) "κόκκινος" (< λατιν. *roseus*)¹. Το τοπν. πιθανώς από ποικιλία κρεμμυδιού που είναι γνωστή με το όνομα *κρόμμυον το ερυθρόν* (*allium roseum*), η *σκίλλη, το άγριο κρεμύδι*². Το τοπν. σε περιληπτικό ενικό.

Μπάομπες, οι (*st̥s b̥arbis*· Καμν.)

Ονομασία περιοχής όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. πιθανώς φυτώνυμο από το αρομ. ουσ. *barbā* "η ρίζα του πράσου ή του κρομμυδιού" (< λατ. *barba*)³. Βλ. και το προηγούμενο τοπωνύμιο.

Μπαχούτο (*baχúto*· Μακρ.)

Ονομασία χωραφότοπου.

Το τοπν. από το αρομ. *pāhā* (ή *pīhā*) "η αξία, η τιμή" (< τουρκ. *paḥa, beḥa* "το ίδιο")⁴ και την αρομ. κατάλ. -*ut*⁵. Η τροπή του αρχικού *p* σε *b* στη συμμοφορά της λ. με την πρόθ. *n* (ή *în*) "εις"⁶.

Μπελόη, η (*z̥d bil̥d̥i*· Βίτσ. - Βραδ. - Καβ.)

Τοποθεσία με χωράφια και βαλανιδιές· κατά τον Σάρρο⁷ "επειδή πλησίον υπάρχουν στρώματα πηλού" (Βίτσ.)· θέση βραχώδης, ψηλή, στα χείλη της χαράδρας του Βίκου (Βραδ.)· τοποθεσία σε πλαγιά με ασβεστόχωμα, όπου υπάρχουν καρυδιές (Καβ.).

Η ερμηνεία του Σάρρου από το *πηλός* + *γη* δε νομίζω πως ευσταθεί αφού είναι γνωστό ότι ο *πηλός* συνήθως προϋποθέτει ύπαρξη νερού (η λ. *πηλός* στο Ζαγόρι συναντιέται μόνο με τη σημα-

1. Παπαῆαγί 1044, 209.

2. Γεννάδιος 532· Χελδράιχ-Μηλιαράνης 120.

3. Παπαῆαγί 256.

4. Παπαῆαγί 953, 988.

5. Κατσάνης 165.

6. Παπαῆαγί 846, 689.

7. Σάρρου, Βίτσα 199.

σία "βόρβωρος, λάσπη". Εκτός από την περίπτωση του τοπν. από τη Βίτσα και οι δύο άλλες θέσεις δε χαρακτηρίζονται από την πηλώδη σύσταση του εδάφους τους.

Γι' αυτό πιστεύουμε πως το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **bel** "λευκός" < προσλαβ. **bělъ**¹ απ' όπου τα Ηπειρωτ. **μπέλα**, η "η με άσπρο κεφάλι προβατίνα", **μπέλου**, το "το λευκό, πρόβατο ιδίως"² και την παλιά ρουμαν. κατάλ. **-οί**, όπως συναντιέται στα ρουμ. τοπν. **Bărboi, Botoi, Brăiloi, Dragoi** κλπ.³

Το ίδιο τοπν. **Μπελόη** συναντιέται και στο Ασπροπόταμο⁴.

Μπινάϊα, η (zd bñáia· Βραδ.)

Θέση με χωράφια και βοσκότοπους σε μέρος "χωμένο" και σκοτεινό.

Το τοπν. από το αρομ. **binae** "το οικοδόμημα" (< αρομ. **bină** < τουρκ. **bina** "το κτήριο, το οικοδόμημα"⁵). Η παράδοση δε διασώζει την ύπαρξη οικοδομήματος σ' αυτή τη θέση. Γι' αυτό πιστεύω ότι το τοπν. προέρχεται από τις πλαγιές που υψώνονται απότομα γύρο από τη θέση σαν ψηλός τοίχος. Πβ. και τα Ηπειρωτ. **μπινάς**, ο "το μεγάλο κτήριο, ο πολύ ψηλός τοίχος"⁶ καθώς και την έκφραση "**στέκ' σα βινάς**" για άνθρωπο ή πράγμα που το ύψος του δεν επιτρέπει τη θέα κλπ., που συνηθίζεται πολύ στο Ζαγόρι.

1. Parahagi 268.

2. Μπόγκας 1 250, 2 231.

3. Jordan, **Topon. romîn.** 544· εδώ δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση με την απόληξη ελληνικών τοπν. στο στόμα των αλβανόφωνων της Αττικής, όπως π.χ. **Kamatero-j** (=Καματερό), **Theriko-j** (=Θερικός) κλπ. (βλ. Χρ. Πέτρου-Μεσογεύτου, "Ελληνικά λέξεις εν τω ιδιώματι των αλβανοφώνων της Αττικής." **Αφιέρ. εις Κ. Άμαντον** 250-251), τα οποία, όπως φαίνεται, είχαν επίδραση στα κατωτ. τοπν. **Mungiói, Petrotói, Scangiói, Sgrói** κλπ. (Rohlf's, **Diz. TO Cal.** 204, 239, 308, 321).

4. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 78.

5. Parahagi 272.

6. Μπόγκας 2 232· Μπόγκας, **Τουρκ. λέξεις** 43.

Μπιούτες, οι (st̥s byútis· Διασκ.)

Τοποθεσία με ποτιστικούς κήπους.

Το τοπν. από το αρομ. *biutǎ*, θηλ. του αρομ. επιθ. *biut* "η πόση // ο πιωμένος, ο μεθυσμένος"¹, από το αρομ. (και ρουμαν.) ρήμα *beau* "πίνω" που σύμφωνα με τον Rușcariu προέρχεται από το λατ. *bibere*². Το τοπν. μάλλον μεταφορικά δοσμένο στη θέση που "ρουφάει, πίνει" το νερό.

Μπιρνίκα, η (zd birnîka· Τσεπ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου σήμερα σώζονται ερείπια κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *bîrnu* (και *brîn*) "ο κύκλος, ο περίβολος, η μάντρα"³ και την αρομ. υποκορ. κατάλ. *-icu, -ica* (από όπου και η ελλην. *-ίκος, -ίκα*)⁴. Τα αρομ. προσγορ. από το σλαβ. *brъnъno* (βουλγ. *brъnno*, σερβ. *brv, brvina* κλπ.) "το δοκάρι"⁵ από όπου και το ρουμ. *bîrnă* "δοκάρι, καδρόνι"⁶. Η εξέλιξη της σημασίας "δοκάρι, καδρόνι" σε "μάντρα" πιθανώς από τη χρησιμοποίηση καδρονιών στην κατασκευή μαντρών.

Μπισίνα, η Γούρνα (st γύρνα bišîna· Σκ.)

Ονομασία τεχνητής υδατοδεξαμενής (λούτσας) χτισμένης με πέτρες γύρο-γύρο. Δεν είναι γνωστή η αιτία που συνέδεσε το όνομα της λούτσας με το επών. κάποιου Μπισίνα. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. περιφραστικό από το κοινό ΝΕ *γούρνα, η* (για τη λ. βλ. στο τοπν. *Γουρίτσα, η* στα Ε.Ε.) και το επών. *Μπισίνας*. Η λ. *γούρνα* και στα αρομ. με τον τύπο *gurnă* "η δεξαμενή"⁷.

1. Parahagi 277.
2. Rușcariu EW 16· Meyer-Lübke, αριθμ. 1074.
3. Parahagi 278, 284.
4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ.
5. Miklosich 21.
6. Κοτολούλης 77.
7. Parahagi 605.

Το επών. **Μπισίνας** από το αρομ. *bişină* "η πορδή // ο φόβος, η δειλία // η ανοησία, η φλυαρία, το ψέμα"¹ κι αυτό από το λατ. **vissinare* "πέρδομαι" απ'όπου και τα ρουμ. *băşină*, σικελ. *bis-sinu* "πορδομανίταρο" κλπ.²

Μπιτίρνα, Βάλε ντι (*vale di butîrna* Δ.)

Ονομασία ενός ξηροπόταμου που αρχίζει από την κατεύθυνση του Παλαιοχωρίου.

Το περιφρ. τοπν. από το αρομ. *vale* "ο χείμαρρος, το ρείθρο"³, την αρομ. πρόθ. *di* "από, εκ"⁴ και το επίσης αρομ. επίθετο *bitîrnu*, *-nă* "παλιός, αρχαίος // γέρων"⁵ με τροπή του *i* σε *u* από επίδραση του γειτονικού χειλικού. Το επίθ. *bitîrnu* από τα λατιν. *veteranus* και *vetranus*⁶.

Από το χωριό Τσερνέσιμου ανέφεραν και επών. **Μπιτίρνας**⁷ ταυτόσημο του ελλην. **Παλιός**. Βλ. και τοπν. **Πιτούρνα** και **Στίνα Μπιτίρνα** (στα Ξ.Αρ.).

Μπογντάνι, το (*stu bugdân* Φρ.) - **Μπουγντάνια, τα** (*sta bugdăna* Π.Σ.)

Τοποθεσία επικλινής, δασωμένη με οξιά, όπου υπάρχει χτιστή βρύση (Φρ.)* τοποθεσία με χωράφια όπου έσπερναν σιτάρι, κριθάρι και βρόμη (Π.Σ.). Η παράδοση δε διέσωσε την αιτία που συντέλεσε στην ονομασία των τόπων.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από το επών. **Μπογντάνης** (και **Μπογ-**

1. Parahagi 275.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 9380* *Rușcarîu EW 16* (αριθμ. 190).

3. Parahagi 191.

4. Parahagi 467.

5. Parahagi 276.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 9287.

7. Βλ. και Αχ. Λαζάρου, "Αρομουνική ανθρωπωνυμία" Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού Χώρου, Θεσσαλονίκη 1983, 179.

ντάνος¹ με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) **Μπογντάν(η)** > το **Μπογντάνι** (Φρ.) > **Μπογντάνια**, τα (Π.Σ.) αναλογικά προς τους πληθυντ. **χωράφια**, **κτήματα** κλπ. Το επών. **Μπογντάνης** (και **Μπογδάνος** με λόγιο εξελληνισμό από το αρομ. επίθ. **bugdán**, -nă (πληθ. **bugdanī**, -ne) "ωραίος, ευπαρουσίαστος, σεμνοπρεπής" < προσλαβ. **bogŭdanŭ**² απ'όπου και το τουρκ. **Buğdan** "ο Μολδάβας"³. Πβ. επίσης τα **Μπουγδανιά**, η ή **Μπουγδανία**, η "άλλο όνομα της Μολδαβίας"⁴, **Bogdaní** (περιοχή Βερατίου)⁵ **Μπογντάνο** "χωράφια, δάση και βοσκές, όπου ίχνη παλιού χωριού" (Λάικια Σούλι)⁶ και το αλβ. οικογενειακό όνομα **Bogdananj**⁷.

Μπόζια, τα (sta bóža· Νεγ.)

Τοποθεσία στο Δ μέρος του χωριού όπου είχε τα κτήματά του ο Μπόζιας, που, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν πατέρας του Μιχαήλ του Γενναίου, ηγεμόνα της Μολδοβλαχίας.

Ο Vasmer⁸ εξετάζοντας το τοπν. **Μποζικιά** (Κόρινθος) το θεωρεί ως ελλην. σχηματισμό από το όνομα ***Μπόζι**, το οποίο σχετίζεται με το σλαβ. **бѣзъ** "ο σαμπούκος, η βουζιά". Επειδή όμως το, τονισμένο σλαβ. **ѣ** αποδίδεται στα ελληνικά με **ύ** (=ου) δεν επιτρέπει την παραγωγή τόσο του ονόματος ***Μπόζι** όσο και του ζαγορήσιου τοπν. από το σλαβ. **бѣзъ**.

Το τοπν. από τους Νεγάδες πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Μπόζιας** κι αυτό μητρων. από το αρομ. **boje** "η γυναίκα (ιδιαίτερα Ελληνίδα) που κάνει ζωή πόλεως και φοράει ρούχα πόλεως" (πιθανώς από το σλαβ. **богŭ** "ο θεός"⁹). Βλ. και επών. **Μπόζιος** από το βλαχόφωνο χωριό Σιράκο (Ιωανν.).

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Parahagi 291.

3. Heuser-Şevket 86.

4. Μπόγκας 1 254.

5. Seiner, *Ergebnisse* 89.

6. Σπ.Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάικιας Σουλίου." *ΗΕ* 25(1976) 50.

7. Camaj, *Wortbildung* 128.

8. Vasmer 125.

9. Parahagi 281.

Μπόρου (mbóru· Ντομπρ.)

Ονομασία μονοπατιού που οδηγούσε από το Ντομπρίνοβο προς το Μέτσοβο. Συνηθίζεται επίσης και με τον τύπο Τσούμα ντι Πόρου (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.).

Το τοπν. από το αρομ. **por**¹ "η διάβαση, το πέρασμα" (<ελλην. **πόρος**)¹ με τροπή του **p** σε **b** εξαιτίας της συμμορφώσε της λ. με την προθ. **n** ή **în** "εις"².

Μπουινιάλες, οι (stɛs buɲális· Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια.

Το τοπν. από τον πληθ. **puneale** του αρομ. θηλ. ουσ. **pune-aũă** "το πηρούνι"³. Άγνωστη η αιτία που έδωσε την ονομασία στον τόπο. Ας σημειωθεί εδώ η διατήρηση του γένους του αρομ. προσηγορικού. Η τροπή του **p** σε **b** εξαιτίας της συμμορφώσε του τοπν. με τις αρομ. προθ. **n**, **în** "εις".

Μπουντιράσα, η (zɔ buɲirása· Βίτσ.) - Μπουντουρόσα, λα (la buɲuroása· Λ.)

Τοποθεσία στη θέση Κορνίσι με αμπέλια (Βίτσ.)· ονομασία μικρού ρέματος και της γύρω περιοχής (Λ.).

Τα τοπν. προέρχονται από το αρομ. ουσ. **mbutoare** "η βρόμα, η δυσωδία"⁴, την αρομ. θηλ. επιθετ. κατάλ. **-oasă**, αρσεν. **-osũ** (<λατ. **-osus**), με την οποία σχηματίζονται επίθετα από ουσ. ή ρήματα⁵, και τροπή του **t** σε **d** από επίδραση του προηγούμενου **b** (αφομοίωση). Το αρομ. **mbutoare** από το λατ. **putor-ore** "βρόμα, δυσωδία"⁶. Βλ. και τοπν. **Πουτουράσα, η** (στα Ε.Αρ.).

1. Νικολαΐδου, Λεξ. 436· Papahagi 1005.

2. Papahagi 846, 689.

3. Papahagi 1029

4. Papahagi 791.

5. Κατσάνης 171.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 6883.

Μπούρδα, λα (la búrda· Λεσν.)

Παλιά οικηγ. του χωριού Λεσινίτσα που είχε το σπίτι της στην παραπάνω τοποθεσία.

Κυριών. τοπν. από την αρομ. πρόθ. **la** "εις"¹ και το επών. **Μπούρδας**. Το επών. **Μπούρδας** από το αρομ. θηλ. ουσ. **burďă** "μεγάλος σάικος από καννάβι"² (<αλβ. **burđhë-a** "βαμβακερό χοντρό ύφασμα, υφαντό πανί απ'όπου φτιάχνουν σακκιά για τα φορτώματα των ζώων³). Το επών. ,χωρίς αμφιβολία, θα μπορούσε να προέρχεται και από το κοινό ΝΕ **μπούρδα, η** "η ανοησία", αλλά ο τρόπος εκφοράς του τοπν. και το γεγονός ότι βρισκόμαστε σε βλαχόφωνη περιοχή μας κάνει να αποκλίνουμε στην προέλευση του επών. από το αρομ. **burďă**.

Μπουρλεμάρι, α (a burlemári· Γρεβ.)

Τοποθεσία με μεγάλα δέντρα, όπου στάλιζαν τα ζώα.

Το τοπν. σύνθετο με α' συνθετικό τον πληθ. **arburî** του αρομ. ουσ. **arbure** και **arbur** "το δέντρο" (<λατ. **arbor, -ore**)⁴ με το επιτασσόμενο άρθρο της ονομ. πληθ. **-li**⁵ και με β' συνθετ. τον πληθ. **mari** του αρομ. επιθ. **mare** "μεγάλος" (<λατ. **mas, -ris**)⁶. Δηλ. έχουμε τον τύπο **arburilimári** > **rburilimári** (με αποβολή του **a-** στη συμμορφωτά με την πρόθ. **a**) > **burilimári** (με συγκοπή του άτονου **i** και ανομοιωτική αποβολή του **r**).

Μπουσάρικα Νίκα (bušárika níka· Φλ.)

Τοποθεσία που είναι γνωστή και με το τοπν. Παλιοκλήσι, όπου σήμερα είναι κτισμένη η εκκλησία του Αγίου Τρύφωνα, προστάτη των αμπελιών.

-
1. Parahagi 721.
 2. Parahagi 297.
 3. Akademia e Shkencave, Fjalor 198.
 4. Parahagi 193· Meyer-Lübke, αριθμ. 606.
 5. Λαζάρου 227.
 6. Parahagi 769.

Το τοπν. περιφραστικό από το αρομ. ουσ. **bisear(i)că** (και με τους τύπους **biserică, băsearica, băsearcă**) "εκκλησία" (< λατ. **basilica**-ae < ελλ. βασιλική)¹ και το επίσης αρομ. θηλ. επίθ. **mică** (αρσ. **mic**) "μικρός" ως επιτασσόμενος επιθετ. προσδιορισμός του ουσ. **bisear(i)că**. Ο τύπος **bușarika** του τοπν. με τροπή του **i** σε **u** από επίδραση του γειτονικού χειλικού. Πβ. επίσης το ρουμ. **biserică** "εκκλησία"² και το δαλμ. **basalka** "το ίδιο"³. Το επιθ. **mic, -ă** σύμφωνα με τον Parahagi⁴ από το λατιν. ***micus**. Κατά τον Meyer-Lübke⁵ από το λατ. **mica** "το ψίχουλο", ο οποίος σημειώνει ωστόσο ότι μπορεί να έχει σχέση και με το ελλ. (δωρ.) **μικρός**. Τέλος ο Puscariu⁶ αποδίδει το ρουμ. **mic** το ελλ. **μικ(η)ός**.

Βλ. τοπν. **Μπισάρικα** "παλιό μοναστήρι με εκκλησία" (Ασπροπόταμο)⁷ και από τη Ρουμανία⁸: **Biserica Albă, Biserica Arsă, Biserica din Vale, Biserica Veche** κλπ.⁹.

Μπουσουριά (bușurîa· Γρεβ.)

Περιοχή δασωμένη με πεύκα και βαλανιδιές.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. **bușulie** "το κουκουνάρι του πεύκου"¹⁰ με τη συνηθισμένη στα αρομ. τροπή του μεσοφωνηεντικού **i** σε **r**, όπως αυτή εμφανίζεται και στα ελλην.δάνεια της αρομουνικής: **αληθινά > arihiná, περγολιά > pirgurie** κλπ.¹¹.

-
1. Parahagi 275, 265.
 2. Κοτολούλης 77.
 3. Ρορονιέ 57.
 4. Parahagi 924-925.
 5. Meyer-Lübke, αριθμ. 5559
 6. Puscariu 321.
 7. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 140.
 8. Jordan, **Τορον. romîn.** 232.
 9. Βλ. επίσης Αχ. Λαζάρου, "Η ακτινοβολία της ελληνικής γλώσσας δια της ιστορίας του όρου Βασιλική-Basilika." **Πλάτων** 26 (1974) 277-288.
 10. Parahagi 299.
 11. Κατσάνης 112.

Μπούτζια, τα (sta búdža· Καβ.)

Ονομασία απόκρημνης τοποθεσίας όπου ανεβαίνουν μόνο τα κατσίκια για να βοσκήσουν.

Το τοπν. από το αρομ. *budžă* "το χείλος, η άκρη, η κορυφή" (η λ. και με τον τύπο *buză*)¹ < αλβ. *buzë-a* (βλ. τοπν. *Μπουζάδες, οι* στα Ε.Ε.).

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι τα επών. *Μπούτζης, Μπούτζας*² καθώς και το τοπν. *Μπούτζα* "μεγάλη σπανόραχη" από το Ασπροπόταμο³.

Μπούτη, λα (la búti· Λεσν.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν τα κτήματα κάποιου Μπούτη.

Το τοπν. κυριών. από την αρομ. πρόθ. *la* "εις" και το επών. *Μπούτης* (για το επών. βλ. τοπν. *Λακομπούτη, του* στα Ε.Αλ.). Μολονότι το επών. είναι αλβανικής αρχής, κατατάσσουμε το παραπάνω τοπν. στα Ε.Αρ. από τον τρόπο εκφοράς του.

Μπραντόη, η (zd brađóî· Δεμ.)

Ονομασία μεγάλου δάσους με πεύκα και έλατα.

Το τοπν. από το αρομ. *brađ* "το έλατο"⁴ και την αρχαία αρομ. (και ρουμ.) κατάλ. *-oi*⁵. Το αρομ. προσηγ. κατά τον *Parahagi* από το λατ. *bratus* "δέντρο παρόμοιο με κυπαρίσσι". Ο *Meyer*⁶ όμως παρατηρεί ότι η λ. *bratus* συναντιέται μόνο μια φορά, στο 12. βιβλίο του Πλινίου, και ουδέποτε έγινε δημώδης. Γι' αυτό σχετίζει το αρομ. *brađ*, όπως και τα αλβ. *bredh-i* ή *bred-δι* "το έλατο", με το ελλην. *βράθυ, -υος* "είδος θάμνου με φύλλα κυπα-

1. *Parahagi* 290.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 141.

4. *Parahagi* 282.

5. Πβ. τα ρουμ. τοπν. σε *-oi*: *Bărboi, Brătoi, Brezoi* κλπ. (*Jordan, Topon. român.* 544.

6. *Meyer, EW alb. Spr.* 45.

Το τοπν. περιφραστικό από το αρομ. ουσ. **bisear(i)că** (και με τους τύπους **biserică, băsearica, băsearcă**) "εκκλησία" (< λατ. **basilica-ae** < ελλ. βασιλική)¹ και το επίσης αρομ. θηλ. επίθ. **mică** (αρσ. **mic**) "μικρός" ως επιτασσόμενος επιθετ. προσδιορισμός του ουσ. **bisear(i)că**. Ο τύπος **bușarika** του τοπν. με τροπή του **i** σε **u** από επίδραση του γειτονικού χειλικού. Πβ. επίσης το ρουμ. **biserică** "εκκλησία"² και το δαλμ. **basalka** "το ίδιο"³. Το επίθ. **mic, -ă** σύμφωνα με τον Parahagi⁴ από το λατιν. ***micus**. Κατά τον Meyer-Lübke⁵ από το λατ. **mica** "το ψίχουλο", ο οποίος σημειώνει ωστόσο ότι μπορεί να έχει σχέση και με το ελλ. (δωρ.) **μικρός**. Τέλος ο **Puscariu**⁶ αποδίδει το ρουμ. **mic** το ελλ. **μικ(η)ός**.

Βλ. τοπν. **Μπισάρικα** "παλιό μοναστήρι με εκκλησία" (Ασπροπόταμο)⁷ και από τη Ρουμανία⁸: **Biserica Albă, Biserica Arsă, Biserica din Vale, Biserica Veche** κλπ.⁹.

Μπουσουρία (bușurîa* Γρεβ.)

Περιοχή δασωμένη με πεύκα και βαλανιδιές.

Το τοπν. από το αρομ. θηλ. ουσ. **bușulie** "το κουκουνάρι του πεύκου"¹⁰ με τη συνηθισμένη στα αρομ. τροπή του μεσοφωνηεντικού **i** σε **r**, όπως αυτή εμφανίζεται και στα ελλην. δάνεια της αρομουνικής: **αληθινά > arihiná, περγολιά > pirgurie** κλπ.¹¹.

-
1. Parahagi 275, 265.
 2. Κοτολούλης 77.
 3. Ρορονιό 57.
 4. Parahagi 924-925.
 5. Meyer-Lübke, αριθμ. 5559
 6. Puscariu 321.
 7. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 140.
 8. Jordan, Τορον. romîn. 232.
 9. Βλ. επίσης Αχ. Λαζάρου, "Η ακτινοβολία της ελληνικής γλώσσας δια της ιστορίας του όρου Βασιλική-Basilika." **Πλάτων** 26 (1974) 277-288.
 10. Parahagi 299.
 11. Κατσάνης 112.

ρισσοειδή"¹, απ'όπου και το λατ. **brathy, -yos**².

Πβ. και τα τοπν. **Μπρεντόγια** ή **Μπιρντόγια**, τα "μεγάλο δάσος από πουρνάρια" (Πλαίσια Κατσανοχ.)³ και **Μπραντόγια**, τα "μεγάλο κρινοδάσος" (Κορύτιανη Κατσανοχ.)⁴.

Μπράτζ, λα (la bradz' Δεσν.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής με έλατα.

Το τοπν. από τον πληθ. **bradz** του αρομ. (και ρουμ.) ουσ. **brad** "το έλατο"⁵ και την αρομ. πρόθ. **la** "εις".

Βλ. και τοπν. **Brazi** από τη Ρουμανία⁶, όπως και τα ζαγορήσια **Βραδέτο**, το και **Μπραντόη**, η (στα Ε.Αρ.).

Μπρίνος, ο (stum' brínu' Μον.)

Ονομασία ψηλού λόφου με πετρώδες έδαφος και πολλά πουρνάρια. Σύμφωνα με την παράδοση όταν χιονίζει στον Όλυμπο, οι θεοί μαζεύονται στον Μπρίνο.

Δε νομίζουμε ότι είναι τόσο πιθανή η συσχέτιση του τοπν. με το αρχ. ουσ. **πρίνος, ο**⁷ όσο και αν θα ήθελε κανείς να επικαλεστεί την συντηρητικότητα των τοπν. ή να στηριχθεί τόσο την ύπαρξη πουρναριών στη θέση όσο και τη σχεδόν απόλυτη φωνητική ομοιότητα. Ωστόσο η λ. δε χρησιμοποιείται ως προσηγορική στο Ζαγόρι και επιπλέον θέσεις που χαρακτηρίζονται από την

-
1. LSJ και Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.
 2. Βλ. και τοπν. **Βραδέτο**, το (στα Ε.Αρ.).
 3. Λαζάνη, **Κατσανοχ.** I 440.
 4. Λαζάνη, **Κατσανοχ.** I 867.
 5. Parahagi 282.
 6. Jordan, **Τορον. romîp.** 61.
 7. Σάρρου, **Βύτσα** 202' ας σημειωθεί εδώ πως ο Λαμπρίδης (Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 38), ο οποίος δεν παραλείπει τις ετυμολογικές παρεκβολές του για τους τόπους που αναφέρει, δε σημειώνει τίποτε για το τοπν. **Μπρίνος** το οποίο αναγράφει με **b** και όχι με **p**, πράγμα που θα ήταν μια έμμεση τουλάχιστον ένδειξη της συσχέτισης του τοπν. με τη λ. **πρίνος, ο**.

! ύπαρξη πουρναριών είναι γνωστές με τα τοπν. Πουρνάρι, Πουρνά-
ρια, Πουρναριά κλπ.

Γι' αυτό νομίζω πως το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ.
brîn "η μάντρα, ο περίβολος"¹. Η ονομασία του τόπου πιθανώς
από τον περίβολο της εκκλησίας των Αγίων Αποστόλων που υπήρ-
χε στη θέση αυτή².

Μπρούμα, Φίντινα αλ (fîndînaî brúma' Λ.)

Ονομασία χτιστής βρύσης πιθανώς από κάποιο μέλος της οικ.
Μπρούμα που χρηματοδότησε την κατασκευή της.

Το περιφρ. τοπν. από το αρομ.θελ. ουσ. fîntîna "η πηγή,
η βρύση"³ (βλ. σχετικό τοπν. στα Ξ.Αρ.), το άρθρο al για τη γεν.
αρσενικού⁴ και το επών. Μπρούμας. Το επών. Μπρούμας πρέπει κι
αυτό να αποδοθεί στο αρομ. brumă "πάγος, λευκός//δροσοπάχνη"⁵
(< λατ. bruma, -ae "η μικρότερη μέρα του χειμώνα // ο χειμώνας").
Από το λατ. προέρχεται και το ρουμ. brumă "πάχνη"⁶, απ' όπου
το αλβ. brymë-a "η πάχνη"⁷. Πβ. επίσης το Ηπειρωτ. Μπρουμά'ς,
ο "ο Οκτώβριος"⁸, το αρομ. Brumar "ο Νοέμβριος"⁹ και τα ρουμ.
brumar "το ίδιο" και brumar mic ή brumareî "ο Οκτώβριος"¹⁰.
Βλ. και κυριών. τοπν. Μπρούμα, του από την Ολυμπία¹¹.

Νιάκα, α (anâka' Δεσν.)

Τοποθεσία με βράχο κοιλωμένο που μοιάζει με κούνια μωρού.
Κατά τον Έξαρχο¹² "... εις το λιθάρι το καλούμενον Νάκα".

-
1. Parahagi 284.
 2. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β'106.
 3. Parahagi 554. 4. Parahagi 128' Νικολαΐδου, Λεξ. 17.
 5. Parahagi 285.
 6. Rușcariu, EW 19.
 7. Meyer, EW alb. Spr. 49.
 8. Μπόγκας 1 261.
 9. Parahagi 285.
 10. Meyer-Lübke, αριθμ. 1335.
 11. Georgacas-McDonald 210.
 12. Ν. Εξάρχου, Το Βρυσσώρι (Ζαγορίου), Ιωάννινα 1975, 64.

Το τοπν. από το αρομ. *ńeas* "το βρέφος"¹ και συνεκδοχικά "η κούνια" από την ομοιότητα του κοιλωμένου βράχου με κούνια μωρού. Για το αρομ. *ńeas* βλ. στα τοπν. **Νιάγκια, τα και Νιάγκου, του** (στα Ε.Αρ.). Από το αρομ. προσηγ. και το ελλ. **νιάκα**, η "είδος φορητού λίκνου"². Πβ. και επών. **Νιάκας** "αυτός που φτιάχνει νιάκες".

Νιβιάστας, η Σπέρα της ή Νιβιάστας, η Σπιάρα της (st spēra ts ninváastas ή st spchára ts ninváastas· Βραδ.)

Περιγραφή του τοπν. δίνει ήδη ο Λαμπρίδης³: "Μεταξύ των παρά τω Βραδέτω αλωνίων χάλνει βόθρος τις Κεάδας, εις ον ριπτόμενοι λίθοι και προσκρούοντες εις τα πλευράς αυτού αποτελούσιν ήχον φοβερόν και απαίσιον, φθάνουσι δε εις τον πυθμένα μετά εν λεπτόν" και ο Λαζαρίδης⁴ την αιτία της ονομασίας του τόπου: "... εκ του συνωστισμού των ίππων Βλαχοποιμένων εις τα οροπέδια του Βραδέτου εξ άλλου μέρους νύμφην οδηγούντων, κατέπεσεν εκείνη εκ του ίππου της και άφαντος εις τον καιάδα τούτον εγένετο, ...".

Το τοπν. περιφρ. από τα **Σπέρα** (βλ. τοπν. στα Ε.Αλ.) ή **Σπιάρα** (βλ. τοπν. στα Ξ.Αρ.) και το αρομ. προσηγ. *niveastă* (και ρουμ. *nevastă*) "η σύζυγος, η νύφη"⁵ κι αυτό από το σλαβ. *nevěsta* "η αρραβωνιαστικιά, η μνηστή" (και βουλγ. *nevěsta*)⁶ με τροπή του σλαβ. *ě* σε αρομ. *ia*.

Πβ. και τοπν. **Φάντ'να αλί μβιάστιλι** στο χωριό Γουδοβάσδα του Ασπροποτάμου⁷ με συγκοπή του άτονου *i* και τροπή του *n* σε *m* (αφομοίωση) από επίδραση του χειλικού *v* στο συμφ. σύμπλεγμα *nv*.

-
1. Parahagi 922.
 2. Δημητράκου, *Λεξ.*, στη λ.
 3. Λαμπρίδου, *Μελετήματα*, Ζαγορ. Α'20.
 4. Κ. Λαζαρίδη, *Ονομαστές βρύσες του Ζαγορίου* 30.
 5. Parahagi 900.
 6. Miklosich 214' Ρορονιά 533.
 7. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 151.

Νικάτα (nikáta' Φλ.)

Τοποθεσία με αργιλλώδες έδαφος, όπου μαζεύεται νερό.

Το τοπν. από την αρομ. μετοχή *nicat*, -tă "πνιγμένος, πλημ-
μυρισμένος"¹ του ρήματος *nes*, *nicai*, -cat, -care "πνίγομαι,
πλημμυρίζω"² (<λατ. *pecare* "φονεύω, θανατώνω // πνίγω")³. πβ.
και την αρομ. μετοχή *încat*, -tă "πνιγμένος, βυθισμένος, κα-
τακλυσμένος"⁴.

Νίκουρα, η (st níkura' Δόλ.)

Ονομασία τοποθεσίας με βοσκότοπους, όπου βρίσκεται και
μια μικρή πηγή.

Το τοπν. από το αρομ. επίθ. *nic*, *nică* "ο μικρός"⁵ και την
υποκορ. κατάλ. *-ura* (<λατ. *-ullus*, *-ulla*, *-ullum*)⁶ κατά πα-
ράλειψη του προσδιοριζομένου ουσ. *fîntina*, *izvur* "η βρύση, η
πηγή" κλπ.

Νιπίρτικα (nipîrtika' Φλ.)

Τοποθεσία βραχώδης με πολλές σχισμές, μέσα στις οποίες
φωλιάζουν φίδια και ιδιαίτερα οχιές.

Το τοπν. από το αρομ. *nipîrtică* "η οχιά"⁷. Η λ. και στα
ρουμ. με τον τύπο *năpîrcă* (και μεσν. ρουμ. *neperतिकe* "το ίδιο"⁸,
όπως και στα αλβ. *neperkë-a* ή *neperkë-a* "το ίδιο"⁹).

1. Parahagi 886.

2. Parahagi 871.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 5869.

4. *Dicționar Român-German*, București 1963 316.

5. Parahagi 924' βλ. και τοπν. Μπουσάρικα Νύκα (στα Ε.Αρ.).

6. Pușcariu, *Deminutivsuffixe* 180 κεξ.

7. Parahagi 895.

8. Κοτολούλης 333' Miklosich, *Rom. Elem.* 71, όπου οι λ. σχετίζονται με
το λατ. *viperā*.

9. Χριστοφορούδης 232' Meyer, *EW alb. Spr.* 303.

Νίρλου (nírlu' Λ.)

Τοποθεσία βραχώδης με γαλαζόπετρα.

Τα τοπν. από το αρομ. επίθ. *nírlu*, -lă "ο κυανούς, ο γαλάζιος" κι αυτό ίσως από το λατ. *merula* "το κοτσύφι"¹.

Νιτσέτα, τα (sta nițșéta' Τσεπ.)

Ονομασία βοσκοτόπου και κυματοειδή εδαφολογική διαμόρφωση.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. *niță* "η κούνια, το λίκνο" (ίσως συγκεκριμένος τύπος του *sărmăniță*)² και την περιεπ. κατάλ. -et³. Η ονομασία του τόπου από τα αλληπάλληλα κοιλώματα του εδάφους.

Νούκα, α (anúka' Λεσν.) - Νούκα, η (st núka' Σκ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχε μια καρυδιά (Λ.)· ονομασία συνοικίας στο χωριό Σκαμνέλι την οποία αναφέρει ήδη ο Λαμπρίδης⁴.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. *nucă* "η καρυδιά" (<λατ. *nux*, -*cis* "η καρυδιά")⁵. Χαρακτηριστική είναι η εκφορά του τοπν. από τη βλαχόφωνη Λεσινίτσα με την αρομ. πρόθ. *a* "εις" ενώ στο ελληνόφωνο Σκαμνέλι με εμπρόθετη αιτιατική.

Πβ. και από το Ασπροπόταμο το τοπν. **Νούκα αλ Πούλ** "η καρυδιά του Πούλιου"⁶ και τα ταυτόσημα ελλην. **Καρυά, η -Καρυές, οι** (στα Ε.Ε.).

Νούκα Μάρε, α (anúka máre' Γρεβ.)

Τοποθεσία με αμπέλια, όπου παλιότερα υπήρχε μια μεγάλη καρυδιά.

1. Parahagi 927.

2. Parahagi 899.

3. Iordan, *Τοπον. romîn.* 424 κεξ.

4. Λαμπρίδου, *Αγαθοεργήματα* 87.

5. Parahagi 914' Νικολαΐδου, *Λεξ.* 355.

6. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 142.

Το τοπν. περιφρ. από το αρομ. ουσ. *nucă* "η καρυδιά" (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το επίσης αρομ. επίθ. *mare* "μεγάλος"¹ ως επιτασσόμενος επιθετικός προσδιορισμός.

Νούκα α Πάπλουι (nukaráplui· Δρ.)

Ονομασία θέσης όπου σήμερα υπάρχουν μερικές καρυδιές.

Το τοπν. περιφρ. από το αρομ. ουσ. *nucă* "καρυδιά" (βλ. προηγούμενα τοπν.) και το επίσης αρομ. ουσ. *pap* "γέρος" (< λατ. *pappus*)² στη γενική πτώση που σχηματίζεται με το προτασσόμενο και επιτασσόμενο άρθρο *a* -*lui* (*a paplui* "του παππού")³. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία που δημιούργησε το τοπωνύμιο.

Νταγιάννη, του (st daγάν· Δ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρω περιοχής από το όνομα της οικογ. Νταγιάννη, μέλος της οποίας έχτισε τη βρύση. Το επών. υπάρχει ακόμη στο χωριό.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. Νταγιάννης το οποίο προέρχεται από το επών. Ντεγιάννης με τροπή (αφομοίωση) του *e* σε *a*. Το επών. Ντεγιάννης πρέπει να θεωρηθεί πατρωνυμικό από την αρομ. πρόθ. *de* (και *di*) "από, εκ" και το βαφτ. Γιάννης.

Πβ. και τα ιταλικής αρχής επών. Δακορώνιας (< *Da Corogna* "από την Κορώνη"), Δαμωδός (< *Da Modon* "από τη Μεθώνη"⁴ κλπ. τα οποία σχηματίζονται κατά τον ίδιο τρόπο.

Ντισιάσα (diśása· Φλ.)

Ονομασία επίπεδης επιφάνειας, όπου, σε παλιότερες εποχές, πήγαιναν όσους έπασχαν από φυματίωση.

Το τοπν. είναι σύνθετο από την αρομ. πρόθ. *di* "από, εκ" (<λατ. *de*)⁵ και το αρομ. επίθ. σε θηλ. γένος *șeasă* "επίπεδη, πε-

1. Parahagi 769.

2. Parahagi 944.

3. Λαζάρου 227.

4. Τριανταφυλλίδης 93.

5. Parahagi 467.

διάδα" (αρσ. *ses*) <λατ. *sessus*¹.

Ντουλόζια (*duloža*· Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής με βοσκοτόπια και δάσος.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *dulože* "ασθένεια στη σπλήνα των ζώων, νταλάκι"², άγνωστο για ποια αιτία.

Ντούμα, Πάντε αλ (*paðaldúma*· Γρεβ.)

Αρκετά εκτεταμένη, σχεδόν επίπεδη, επιφάνεια, κάτω από τη θέση Κυράνα, με σπηλιά, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, κρύβονταν οι κλέφτες.

Το τοπν. σύνθετο από το αρομ. ουσ. *paðe* "το επίπεδο μέρος, η πεδιάδα"³, το προτασσόμενο για τα κύρια ονόματα αρσ. άρθρο στη γεν. *al(u)*⁴ και το επών. **Ντούμας** (βλ. τοπν. **Ντούμα**, του στα Ε.Σ.), δηλ. "το σιάδι του Ντούμα".

Ντραβάλι (*ndraváli*· Δ.)

Ονομασία περιοχής που βρίσκεται ανάμεσα από δύο ρέματα.

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. *ndrã* ή *ntrã* "μεταξύ" (<λατ. *intra*⁵ και τον πληθ. *vali* (και *vãliuri*) του επίσης αρομ. ουσ. *vale* "το ρέμα, ο χείμαρρος // η κοιλάδα"⁶.

Πβ. και τα σύνθετα ρουμ. τοπν. με πρόθ.+ ουσ.: **Treadamul**, **Tradamul**, **Trapold**, **Trainei** κλπ.⁷.

Ντρεβάλιο (*drevãlio*· Βοβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου υπάρχουν τρία ρέματα που ξεκινούν το ένα από τη θέση Κουμπή, του, το άλλο από τη θέση Λιβάδι και

1. Papahagi 1149.

2. Papahagi 506.

3. Papahagi 940.

4. Λαζάρου 228· Papahagi 128.

5. Papahagi 867 και 909.

6. Νικολαΐδου, Λεξ. 110· Papahagi 1252.

7. Jordan, Τοπον. român. 494.

το τρίτο από τη θέση Μόρφα.

Το τοπν. είναι σύνθετο και προέρχεται από το αρομ. αριθμ. *trei* ή *trei* "τρεις" (<λατ. *tres*)¹ και τον πληθ. *vaĩĩ* του αρομ. ουσ. *vale* "το ρέμα, ο χείμαρρος"². Η τροπή του αρχικού *t* σε *đ* εξαιτίας της συμμορφοράς του με το *n* της πρόθ. *ĩn* "εις".

Ντριστάλα - Ντριστέλι (*drištála - drištél'* φλ.)

Ονομασία περιοχής όπου παλιότερα υπήρχε νερόμυλος και νεροτριβές.

Το τοπν., που συνηθίζεται και με τους δύο τύπους, προέρχεται από το αρομ. *draštealǎ* και τον πληθ. *drǎšteĩĩ* (πβ. και τους τύπους *drištealǎ*, *grǎštealǎ* και *tristella*) "είδος μύλου για μαλλιά, γναφείο"³ με τροπή του αρομ. *ǎ* σε ελληνικό *i*⁴. Τα αρομ. προσηγ. προέρχονται από το βουλγ. *drǎstja* "κναφείο" και *drǎšta* "το κναφείο"⁵, ενώ από τα αρομ. προέρχονται τα Ηπειρωτ. *δριότέλλα*, η "το νεροτριβειό" και *ντριότέλα*, η "η δεξαμενή μέσα στην οποία αφήνουν τα μάλλινα υφάσματα και φουντώνουν"⁶.

Όκλι Σιόρλουι (*oklíisórlui'* φλ.)

Ονομασία υψώματος προς τα Δ του χωριού, όπου πρώτα "χτυπούν" οι ακτίνες του ήλιου.

Το τοπν. προέρχεται από τον πληθ. *ocĩĩ* του αρομ. ασ.ουσ. *ocĩũ* "το μάτι" (<λατ. *oculus*)⁷ και το επίσης αρομ. ασ.ουσ. *soare* (πληθ. *sorĩ*) "ο ήλιος" (<λατ. *sol*, *-lis*)⁸ στη γεν. ενι-

1. Parahagi 1193.

2. Parahagi 1252.

3. Parahagi 501 και 502, 596, 1196.

4. Για την αντιστοιχία του αρομ. *ǎ* με το ελλ. *i* βλ. Κατσάνη 53.

5. Miklosich 12, στο λ. *dersti*.

6. Μπόγκας 1 270, 2 236.

7. Parahagi 932.

8. Parahagi 1101.

κού με το επιτασσόμενο άρθρο **-lui**¹.

Πβ. και τοπν. **Ουάιλου** "μέρος σπανό σε σχήμα ματιού" (Ασπροπόταμο²).

Ύου, λα (1a *dy* Βοβ.)

Αρομούνικη ονομασία του υψώματος **Αυγό, το** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουδ. ουσ. **oũ** (πληθ. **oaũă**) "το αυγό" (<λατ. **ovum**)³.

Οριζίστι (*ordzišti* Ντομπρ.)

Ονομασία λόφου με πλούσιες πηγές, όπου υπήρχαν βριζοχώραφα.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουδ. ουσ. **ordzu** "το κριθάρι" (<λατ. **hordeum**)⁴ και την σλαβ. αρχής περιεκτική κατάλ. **-ište**⁵.

Πβ. και ρουμ. τοπν. **Orzištea** (<ρουμ. **orz** "το κριθάρι")⁶.

Ουμπρός, ο (*stun umbró* Φλ.)

Τοποθεσία κλεισμένη γύρο-γύρο όπου συγκεντρώνονταν τα ζώα του χωριού.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. **ubor** (και **obor**) "η αυλή, περιφραγμένος χώρος" (<βουλγ. **oborŭ**)⁷ με μετάθεση του **ϋ** και με προσθήκη ενός καταληκτικού **-s** αναλογικά προς το ίδιας ετυμολογικής αρχής κοινό ΝΕ **οβρός, ο** (βλ. τοπν. στα Ε.Σ.).

1. Λαζάρου 228.

2. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 143.

3. Parahagi 938.

4. Parahagi 937.

5. Jordan, **Торон. romîn**. 439.

6. Jordan, ό.π., 444' κατά τον Pușcariu (σελ. 449), οι περισσότεροι γεωργικοί όροι της ρουμανικής είναι δάνεια από τη λατινική.

7. Parahagi 1229, 932' Νικολαΐδου, **Λεξ.** 393.

Ουρέκλι, λα (la urékli· Βοβ.-Φλ.)

Αρομούνικη ονομασία του μεγάλου υψώματος (υψόμετρο 2085μ.) στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών Βοβούσας και Φλαμπουραρίου, γνωστό και με την ονομασία **Αυτιά, τα** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.).

Το τοπν. προέρχεται από τον πληθ. **orecĭi** του αρομ. θηλ. ουσ. **ureacĭe** "το αυτί" < λατ. **uric(u)la**¹ < **aurĭcula** (οι τύποι με ο αντί αυ εμφανίζονται ήδη στους Appendix Probi και στον Κιιέρωνα)².

Ουσκίντε (uskĭndǎ· Λεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια που εγκαταλείφθηκαν γιατί ο τόπος ήταν πολύ ξερός και σκληρός.

Το τοπν. προέρχεται από το γερούνδιο **uscānda**³ του αρομ. ρήμ. (α'συζυγία) **usĭc** (**uscaĭ**, **uscat**, **uscare**) "αποξηραίνω" (< λατ. **exsuccare +*ob-siccare**)⁴.

Ουχιάου, λα (la uchǎu· Βοβ.)

Βραχώδες ύψωμα με σχισμές όπου βρίσκουν καταφύγιο φίδια και ιδιαίτερα οχιές.

Το τοπν. από το αρομ. ουσ. **uheauǎ** "η οχιά"⁵ με αποβολή του τελικού -ǎ.

Παλαρία (palaría· Τσερν.)

Ονομασία ενός μικρού χωραφιού έξω από το χωριό.

1. Parahagi 1241.

2. Βλ. και Κατσάνη 4.

3. Το γερούνδιο της αρομ. σχηματίζεται από το θέμα του ενεστ. ή του αο-ρίστου και την κατάλ. -ǎnda για τα αρομούνικα της βόρειας ομάδας στην οποία ανήκουν και τα αρομ. της Ηπείρου (βλ. Μπουσμπούκη 112 κεξ.). Πβ. και τη ρουμ. κατάλ. γερουνδίων σε -ĭnt ή -ĭntǎ με μεγαλύτερο κλεισίμο του ǎ σε ĭ (Μπουσμπούκης 190).

4. Parahagi 1248· Νικολαΐδου, Λεξ. 398.

5. Parahagi 1231.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **pălărie** "το γαμήλιο δώρο για τη νιόπαντρη"¹, λ. που πρέπει να σχετιστεί με τα αλβ. **paľaré** και **paraľé** "ξύλινη γαβάθα"². Η ονομασία του χωραφιού ίσως από το γεγονός ότι είχε προσφερθεί ως γαμήλιο δώρο.

Παλτένια, τα (sta paltéňa· Μπ.)

Ονομασία ωραίας χτιστής βρύσης και της γύρο τοποθεσίας όπου υπάρχουν πλατάνια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. **paltin** (πληθ. **paltinĩ**) "ο πλάτανος"³ με την τροπή **i > e** κοντά στο υγρό⁴ στα ελληνικά και με μετακίνηση του τόνου αναλογικά προς το ουσ. **πλατάνι, το**. Βλ. και επόμενο τοπωνύμιο.

Παλτινίσι, το (stu paltiniš· Ντομπρ.-Τζ.-Τσερν.)

Τοποθεσία με χωράφια ποτιστικά και ξεροπλάτανους (Ντομπρ)· ονομασία θέσης χαμηλής με βριζοχώραφα (Τζ.)· ονομασία ομαλής επίπεδης επιφάνειας με πλατάνια (Τσερν.).

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. **paltin** (και με τους τύπους **plátan** και **páltăn**) "ο πλάτανος"⁵ (< λατ. **platanus**⁶ < ελλ. **πλάτανος**⁷) και την περιεκτ. κατάλ. **-iș**⁸). Πβ. και το ρουμ. προσηγ. **păltinis** "το πλατανόδασος"⁹, όπως και τα ρουμ. τοπν. **Păltiniș, Păltinișului, Păltinișul** κλπ.¹⁰.

-
1. Papahagi 954.
 2. Meyer, **EW alb. Spr.** 320.
 3. Papahagi 942.
 4. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. ε.
 5. Papahagi 942, 993.
 6. Meyer-Lübke, αριθμ. 6582.
 7. Walde II 319.
 8. Iordan, **Topon. romîn.** 49, 433.
 9. **Dicționar Român-German**, București 1963 430.
 10. Iordan, **Topon. romîn.** 85, 438.

Πάλτινος, ο (stum báltinu· Βίτσ.-Βοβ.)

Τοποθεσία στη θέση Βουνό, όπου παλιότερα υπήρχαν πλατάνια (Βίτσ.)· ονομασία θέσης με αγριοπλάτανους (Βοβ.).

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. *paltin* "ο πλάτανος"¹ (βλ. και προηγούμενα τοπν.).

Η λ. ως τοπν. και στο Ασπροπόταμο με τον τύπο **Πάλτινου, του** "βουνό με λίγα ξεροπλατάνια"². συχνή η λέξη σε τοπωνυμική χρήση και στη Ρουμανία με τους τύπους *Paltina, Paltini, Paltinul, Paltenui* κλπ.³.

Παλιούρες, οι (sts paltúris· Τσεπ.) - Παλιούρι (paltúri· Λεσν.)

Ονομασία βραχώδους υψώματος (Τσεπ.)· τοποθεσία όπου παλιά υπήρχαν χωράφια, ενώ σήμερα υπάρχει δάσος με οξιά και πεύκο (Λεσν.).

Τα τοπν. προέρχονται από το αρομ. θηλ. ουσ. *păltură* (πληθ. *păltúri*) "το πανδαιμόνιο, ο πανζουρλισμός"⁴. Το τοπν. από το Τσεπέλοβο διατηρεί το θηλ. γένος του αρομ. προσηγ. και σχηματίζει στα ελλην. πληθ. με την κατάλ. -ες. Το τοπν. από τη Λεσνίτσα προέρχεται από τον πληθ. του αρομ. προσηγορικού. Η λ. *păltură* συναντιέται στα αρομ. και με τον τύπο *plătura* που έχει μεταφορικά τη σημασία "συμμορία"⁵.

Πάντε Λούγκα (padelúga· Βοβ.)

Ονομασία ενός μακρόστενου μικρού κάμπου.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. *pađe* "επίπεδη περιοχή, πεδιάδα" (< αρχ. σλαβ. *padь*)⁶

1. Parahagi 942.

2. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 87.

3. Jordan, **Τορον. român.** 85, 392.

4. Parahagi 955.

5. Parahagi 996.

6. Parahagi 940.

και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό *lungu*, -ă "μακρύς" (< λατ. *longus*)¹.

Πάντε Μάρε (*pademáre*· Γρεβ.-Δόλ.-Λ.-Λεσν.-Μακρ.-Φλ.)

Ονομασία πεδινών, σχετικά εκτεταμένων, περιοχών.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το αρομ. *pađe* "η πεδιάδα" (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το επίσης αρομ. επιθ. *mare* "ο μέγας" (< λατ. *mas*, -*ris*)².

Παντίκα (*pađíka*· Βοβ.)

Μικρή πεδινή επίπεδη επιφάνεια με ωραία πηγή, όπου γίνονταν τα μεγαλύτερα γλέντια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. *pađe* "η πεδιάδα" (βλ. προηγούμενα τοπν.) και την αρομ. (και ρουμ.) υποκορ. κατάλ. -*icu*, -*ica*³, κατάλ. που έγινε παραγωγική και στα ελληνικά⁴.

Παντούρι (*pađúr*· Λ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. *pădure* (και *pîdure*) "το δάσος"⁵ (< λατ. *palus*, -*udis* "το έλος, το τέλμα"⁶ πβ. και τα λατ. *palus*, -*ude* και *padule*⁷). Από τα λατ. και το αλβ. *pŭl* "το δάσος"⁸ από ενδιάμεσο τύπο *pëdhyll*⁹.

1. Parahagi 754· Meyer-Lübke, αριθμ. 5119.

2. Parahagi 769.

3. Ανδριώτη, *Ετυμ.Λεξ.*, στο λ.-ίκος· Ruşcarîu, *Deminutivsuffixe* 123 κεξ.

4. Μηνά, *Μεγέθυνση* 72, 75.

5. Parahagi 952, 988.

6. Ruşcarîu 328.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 6183, όπου και η εξέλιξη της λ. στις άλλες ρομανικές γλώσσες.

8. Meyer, *EW alb. Spr.* 360.

9. Ρορονιά 81.

Η λ. συχνά ως τοπν. στη Ρουμανία με τους τύπους: **Pădure**, **Pădurea**, **Valea Pădurii**, **Pădurile**, **Pădurița** κλπ.¹ Πβ. και τα κατωιταλ. τοπν. **Paludi** (διαλεκτ. **Paluri**) και **Panduri** "δασωμένη περιοχή"².

Παολέντζι (parlëndzⁱ· Λεον.)

Δασωμένη τοποθεσία με οξιά, όπου παλιότερα υπήρχαν βοσκοτόπια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. **pärleándzǎ** (και **pärleațǎ**) "καμμένος τόπος"³. Συγγενικά πρέπει να θεωρηθούν και τα ρουμ. **pîrleală** "καψάλισμα", **pîrli** "καψαλίζω", **pîrloaga** "χερσότοπος"⁴.

Παρούμπια, τα (sta parúmbǵá· Βίτσ.-Κουκ.-Σοπ.)

Τοποθεσία στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των τριών χωριών, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. θηλ. ουσ. **parumbǎ** (αρσ. **parumbu**) "η φάσα, το περιστέρι" (<λατ. **palumbus**, -a)⁵ με τροπή του αρομ. **ǎ** σε ελλην. **ί**. Ο πληθυντικός του τοπν. αναλογικά προς τη λ. αμπέλια.

Πατιτζάτα (patidzǎta· Λ.)

Τοποθεσία με επίπεδους βοσκότοπους και πευκόδασος.

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. μετοχή **pǎtidzat**, -tǎ "βαπτισμένος" του ρήμ. **pǎtedzǔ** κι αυτό από το λατ. ρ. **bapti-**

1. Jordan, *Topon. romîn.* 85.

2. Rohlf's, *Diz. TO Cal.* 224, 225.

3. Parahagi 960.

4. Κοτολούλης 378, 379.

5. Parahagi 962' για την εξάπλωση της λ. στις ρομαν. γλώσσες βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 6181. Για τη διάδοση της λ. στις γλώσσες της Βαλκανικής βλ. Chr. Holıiolčev, "Sprachgeographische Betrachtungen in den Balkansprachen!" *ZfB* 15 (1979) 43, 48.

zare¹ (< ελλ. βαπτίζω < βάπτω + κατάλ. -ίζω)². Πβ. και τα ρουμ. boteza "βαφτίζω" και botez "το βάφτισμα"³.

Πάτου (pát^u· Δόλ.)

Περιοχή με χωράφια που μοιάζει με κρεβάτι.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. pat και πάτ^{ou} "το κρεβάτι"⁴. Σύμφωνα με τον Κατσάνη⁵ η λ. προέρχεται από το ελλην. πάτος, ενώ κατά τον Meyer-Lübke⁶ από το λατ. patulus "ανοικτός, ευρύς". Η λ. επίσης στα ρουμ. pat "το κρεβάτι"⁷. Πβ. και το ταυτόσημο τοπν. Κρεβάτι, το (στα Ε.Ε.).

Πέκουρα (pékura· Φλ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής με σκούρο, μαύρο χώμα.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. pécură "η πίσσα" (< λατ. picula "το ίδιο")⁸. Η λ. επίσης συναντιέται και στα ρουμ. με τον τύπο păcură, λ. που έχει και τη σημασία "ο άδης, τα τάρταρα, η κόλαση"⁹.

Πέρι (péri· Τσερν.)

Δασωμένη περιοχή, η οποία, σύμφωνα με την παράδοση, οφείλει την ονομασία της στο γεγονός ότι εκεί βρέθηκαν τα μαλλιά

-
1. Papahagi 964.
 2. Frisk, Griech. etym. Wörterbuch I 218.
 3. Κοτολούλης 81.
 4. Papahagi 950· Νικολαΐδου, Λεξ. 416.
 5. Κατσάνης 180
 6. Meyer-Lübke, αριθμ. 6302
 7. Κοτολούλης 366.
 8. Papahagi 967.
 9. Meyer-Lübke, αριθμ. 6483· κατά τον Ruşcariu (σελ. 237) για λόγους οικονομίας της γλώσσας και για να μη συγχέεται με τη σχεδόν ομόσηχη păcurar "βοσκός", η λ. păcură εμφανίζεται εκεί όπου δε χρησιμοποιείται η λ. păcurar και αντίστροφα.

μιας κοπέλας που είχε αρπαχτεί από αρκούδα.

Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν η παράδοση είναι ή όχι υστερογενής για να δικαιολογήσει την ονομασία του τόπου. Πάντως στα αρομ. υπάρχουν δύο ομόηχες λέξεις διαφορετικής σημασίας για την ετυμολογία του τοπωνυμίου. Πρόκειται για τον πληθ. **per-ri** του αρομ. ουσ. **per** "η αχλαδιά" (<λατ. **pirus**)¹ και τον πληθ. **perĩ** του αρομ. ουσ. **per** "τα μαλλιά" (<λατ. **pilus**)² με τροπή του λατιν. μεσοφωνηεντικού **l** σε **r** στα αρομ. (και ρουμανικά)³.

Πβ. και τα τοπν. **Πέρι** "πλαγιά με ελάτια και αγριοαχλαδιές", **Περλαφούστ** (=πέρου λα Φούστη "η αχλαδιά του Φούστη") και **Πέρου αλ Βασίλ** ("η αχλαδιά του Βασίλη") από το Ασπροπόταμο⁴.

Πεταλός, ο (stum bitalóí· Βίτσ.)

Ονομασία δύο τοποθεσιών: α) πάνω από τον Προφήτη Ηλία και β) στη θέση Κορνίσι, τοποθεσίες που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη αργιλλοσχιστολίθων που μοιάζουν με πέταλα.

Δε νομίζω πως το τοπν. είναι ελληνικός σχηματισμός με β' συνθετ. τη λ. **γη**, αφού τα προσηγορικά με β' συνθετ. τη λ. **γη** είναι οξύτονα: π.χ. **ασπρογή, μαυρογή, φυτογή** κλπ.⁵

Γι' αυτό πιστεύω ότι το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **petalã** "το πέταλο"⁶ και την παλιά περιεκτική κατάλ. **-oi**⁷. Με την ίδια κατάλ. πρέπει να θεωρηθούν ότι σχηματίζονται και τα τοπν. **Ασπρόης, Κοκκινόης, Μπελόης** αντίστοιχα από τα αρομ. **aspru, coccinus** και **bel** (<σλαβ. **bělъ** "άσπρος"). Ιδιαίτερα

1. Parahagi 967.

2. Parahagi 968.

3. Rușcariu 140' ας σημειωθεί εδώ ότι στη Ρουμανία για τα ανδρικά μαλλιά χρησιμοποιούν τη λ. **chică**, ενώ η λ. **păr** χρησιμοποιείται μόνο για τα γυναικεία μαλλιά (βλ. Rușcariu 10).

4. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 143.

5. Γ. Κουρμούλη, **Αντίστροφον Λεξικόν της Νέας Ελληνικής** 131.

6. Parahagi 970.

7. Iordan, **Τοπον. romîn.** 544.

το τελευταίο τοπν. που σχετίστηκε με την ελλ. λ. **πηλός** χαρακτηρίζει περιοχή που κάθε άλλο παρά πηλώδη σύσταση έχει (βλ. για τα τοπν. στα Ε.Αρ.).

Πιάστιρε, λα (la pchástire' Δεσν.-Ντομπρ.)

Ονομασία τοποθεσίας στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Δεσινίτσα και Ντομπρίνοβο, όπου υπάρχουν σπηλιές.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. *peaşteră με στένωση του άτονου e και απόδοση του αρομ. ä με e στα ελληνικά. Το αρομ. *peaşteră πρέπει να σχετιστεί με το βουλγ. peštera "η σπηλιά"¹ με απόδοση του σλαβ. e με ea² στα αρομ. και του σλαβ. a με αρομ. ä³. Από τα βουλγ. η λ. και στα ρουμ. peşteră "το σπήλαιο"⁴.

Βλ. και τοπν. Πιάστερι, λα από το Ασπροπόταμο⁵.

Πιντιλάγια, η (zd bidilága' Βραδ.)

Επιτεταμένη τοποθεσία με χορτολίβαδα. Το χρώμα της είναι σκουρόχρωμο σε αντίθεση με τα γύρο πετρώματα.

Το τοπν. είναι σύνθετο και πρέπει να αποδοθεί στο θηλ. αρομ. ουσ. pađe "η πεδιάδα, το λιβάδι"⁶ (με τροπή του a + n ή m σε î + n ή m αναλογικά προς τα λατ. και ελλ. δάνεια της αρομουνικής όπου πραγματοποιείται η παραπάνω τροπή - πβ. λατ. campus > cîmbu, λατ. lana > lîná, ελλ. σπανός > spîn κλπ.)⁷ και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό laïe (αρσ. laïũ) "μαύρος" (<λατ. *lajus)⁸ με διατήρηση του θηλ. γένους στα

1. Miklosich 244.

2. Η τροπή αυτή διαπιστώνεται από τον Κατσάνη (σελ. 46-47) στα ελλην. και λατ. δάνεια της αρομουνικής γλώσσας.

3. Η τροπή είναι γενική για το a στο τέλος της λέξης (Κατσάνης 42).

4. Κοτολούλης 373.

5. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 90.

6. Parahagi 940.

7. Κατσάνης 36.

8. Parahagi 722.

ελληνικά. Από το αρομ. επίθετο και το ελλην. **λάγιος**¹.

Πιρέτα (piréta' φλ.)

Ονομασία πλαγιάς, όπου υπάρχουν πολλές άγριες αχλαδιές.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. **per** "η αχλαδιά" (< λατ. **pirus**)² και την περιεκτική κατάλ. **-et** που προστίθεται συνήθως σε ονόματα δένδρων για να δηλώσει το δάσος, το μέρος όπου υπάρχουν πολλά από τα δέντρα που δηλώνονται από το ουσι-αστικό³, με στένωση του άτονου **e**. Η προσθήκη του τελικού **-a** ίσως από επίδραση του ελλην. ουσ. **αχλαδιά**.

Πβ. και τοπν. **Peretul** από τη Ρουμανία⁴.

Πιτούνη, του (st pitúñ' Τσεπ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής από το επών. κάποιου Πιτούνη άγνωστο για ποια αιτία.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Πιτούνης** (πβ. και επών. **Μπιτούνης** στο Μέτσοβο) κι αυτό ή από το λατ. **bitumen -inis** (και ιταλ. **bitume** του 14. αι. και τα κύρια ονόματα **Bitumus, Bituno, Bituollus**⁵) ή από το ελλην. **μπιτούμ** (πβ. και **βιτούμ, βιτούμι-ον**)⁶ μέσα από την αρομουνική με τροπή του **m** σε **n**⁷.

Πβ. και το ταυτόσημο επών. **Πίσσας**⁸.

Πιτούρνα, η (zd bitúrna' Κουκ.-Μπάγ.-Μπ.-Σοπ.-Τσερν.)

Αρκετά εκτεταμένη τοποθεσία, δασωμένη σήμερα με βαλανιδιές, ΝΔ της Μπάγιας, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε χω-

1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. Μπόγκας 1 206.

2. Parahagi 967.

3. Jordan, **Topon. romîn.** 424 κεξ.

4. Jordan, **Topon. romîn.** 427.

5. Battisti-Alessio 536.

6. Δημητράκου, **Λεξ.**, στις λ.

7. Κατσάνης 91.

8. **Αντιχάρισμα** 171.

ριό, το οποίο σήμερα έχει εξαφανιστεί¹. Σήμερα η τοποθεσία ανήκει στο Κουκούλι, στη Μπάγια, στη Μπούλτση και στο Σοποτσέ-λι (Κουκ.-Μπάγ.-Μπ.-Σοπ.)· ονομασία δασωμένης περιοχής με βαλανιδιές, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια (Τσερν.).

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. επίθ. **bitîrnu**, -nă "ηλικιωμένος, παλιός"² (< λατ. **veteranus** και **vetranus** "παλιός"³ απ'όπου και ρ. **mbitîrnescu** "γηράσκω"⁴) με τροπή του αρομ. **î** σε **u** στα ελληνικά από επίδραση των γειτονικών οδοντικού και υγρού.

Πιτρούμσα (pitrúmsa· Βοβ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου δεσπόζει τρυπημένος βράχος. Από την οχυρή αυτή τοποθεσία φρουρούσαν το φυσικό πέρασμα κατά μήκος του ποταμού.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **pitrúmsu**, -să (πληθ. **pitrumsi**, -se) "ο τρυπημένος πέρα για πέρα"⁵ (< λατ. **petru(n)-sus** < ***pertu(n)siare** "τρυπώ πέρα για πέρα"⁶). Πβ. και το αρομ. ρ. **pitrundu** "διαπερνώ, εισχωρώ" και το ρουμ. **pătrund**⁷.

Πιτρουνίλια, λα (la pitruníkîa· Φλ.)

Ονομασία πετρώδους υψώματος που σε παλιότερες εποχές ήταν ο κατεξοχήν περδικότοπος της περιοχής.

Το τοπν. είναι ζώνυμο και προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. **pitruníkîe** (και **pituríkîe**) "η πέρδικα"⁸. Η λ. και στα ρουμ. με τον τύπο **potîrniche**⁹ και τα δύο από το λατιν. **cotur-**

-
1. Κ. Λαζαρίδη, "Στοιχεία σχετικά με το εξαφανισμένο χωριό του Ζαγορίου 'Πετούρνα'," ΗΕ 3 (1954) 573-575.
 2. Parahagi 276.
 3. Meyer-Lübke, αριθμ. 9287.
 4. Parahagi 788.
 5. Parahagi 986.
 6. Meyer-Lübke, αριθμ. 6436.
 7. Parahagi 986· Ruşcariu 113.
 8. Parahagi 986, 987.
 9. Κοτολούλης 387.

nikula, υποκορ. του **coturnix**, **-icis** "το ορτύκι" (λ. που κατά τον Walde είναι ονοματοποιημένη¹) με επίδραση του **perdix**, **-icis**². Πβ. και τα ελλ. τοπν. **Πέρδικα** "ονομασία χωριών", (5 φορές) και **Περδικάκι**³.

Πίντούρα Γκράου (pîdúra gráu' Δεσν.)

Ονομασία πυκνά δασωμένης περιοχής.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. **pîdure** "το δάσος"⁴ (βλ. τοπν. **Παντούρι**, στα Ε.Αρ.) και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό **greauă** (αρσ. **greu**) < λατ. **gravis** και ***grevis** κατά το **levis**⁵ με τροπή του **eá** σε **a** και συγκοπή του μισόκλειστου τελικού **-ă**.

Πλακίσι, το (stu plakíř' Δρ.)

Ονομασία τοποθεσίας σπ'όπου έβγαζαν πλάκες.

Το τοπν. προέρχεται από το ελλην. δάνειο της αρομουν. **placă** και την περιεκτ. κατάλ. **iř**.

Πλιάκα, το Καραούλι του (stu karaúł' t r'áka' Φλ.)

Ονομασία υψώματος όπου οι Τούρκοι είχαν σκοτώσει κάποιον ληστή Πλιάκα. Το πτώμα του το είχαν φέρει έπειτα στο Μοναστήρι της Βουτσάς για να το δει ο κόσμος.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και προέρχεται από το αρομ. **căřăule** "η σκοπιά"⁶ (βλ. και τοπν. **Καραούλι, το** στα Ε.Τ.) και το επών. **Πλιάκας**, το οποίο πρέπει να αποδοθεί στα αρομ. **p'lea-că** και **pleacă** "ο γέροντας", λ. που είναι άκλιτη και χρησιμο-

-
1. Walde I 282.
 2. Νικολαΐδου, Λεξ. 427' Pușcariu, EW 120.
 3. Λεξ. ΔΚΟΕ 118, 277-278.
 4. Parahagi 988.
 5. Parahagi 596' Meyer-Lübke, αριθμ. 3855.
 6. Parahagi 343.

ποιείται ιδιαίτερα στην κλητική¹ (<αλβ. **plak-u** "ο γέρων // ο παλαιός // ο δημογέρων"². Πβ. και επών. **Πλιάκος**³).

Πλιάμτσα, α (aríam̥t̥sa' Δεσν.)

Σύμφωνα με την παράδοση, όταν έγινε η μετοίκηση των κατοίκων από το συνοικισμό Μπαϊάσα στο σημερινό χωριό Βοβούσα, τα σπιτάκια που έμειναν στη σημερινή θέση Πλιάμτσα τα χρησιμοποιούσαν για την αποθήκευση του άχυρου. Αργότερα στο μέρος φυτεύτηκαν αμπέλια, ενώ σήμερα είναι ένας χερσότοπος.

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **a** που συντάσσεται με αιτιατ. για να δηλώσει τη στάση ή την κίνηση⁴ και τα επίσης αρομ. **plëamit̥ă** "ο στάβλος, το αχούρι"⁵, **pleam(n)iṭ̥ă** "το υπόγειο", **pleanṭ̥ă** "ο στάβλος, το αχούρι", όλα από το προσλαβ. και βουλγ. **plëv̥inica** "η αποθήκη αχύρων"⁶.

Πλικατσόρια, τα (sta plikat̥şór̥g̥a' Μπ.-sta prik̥at̥şór̥g̥a' Τζ.)

Θέση στη ΝΑ πλευρά του λόφου απέναντι από το χωριό (Μπ.)· ονομασία τοποθεσίας με σιταροχώραφα σε πλαγιά (Τζ.).

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με τη μετοχή **plicat, -tă** (και **aplicat, -tă**)⁷ του αρομ. ρήμ. **aplec** "κατεβάζω // γέρνω // φεύγω" (<λατ. **plicare**)⁸ και την υποκορ. κατάλ. **-şor**⁹. Η ονομασία του τόπου από το γεγονός ότι χαρακτηρίζει πλαγιές των οποίων το έδαφος πάθαινε καθιζήσεις. Ο τύπος από τη Τζοντίλα με μεταβολή του **l** σε **r** (αφομοίωση): **l - r > r - r**.

1. Parahagi 996, 1002.

2. Γκίνης 326· Χριστοφορούδης 274.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Parahagi 99· Νικολαΐδου, Λεξ. 1.

5. Parahagi 1002.

6. Parahagi 996.

7. Parahagi 175, 997.

8. Parahagi 175· Meyer-Lübke, αριθμ. 6601.

9. Για την κατάλ. **-şor** βλ. Ruşcariu, **Deminutivsuffixe** 211 κεξ.

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής πρέπει να θεωρηθεί και το τοπν. **Πλικάτι(ον)** από την περιοχή της Κόνιτσας¹.

Πλίνος, ο (stum blínu· Δ.)

Ονομασία μεγάλου υψώματος με πυκνό δάσος οξιάς.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. επίθ. **plin, -nă** "πλήρης, γεμάτος" (< λατ. **plenus**² απ'όπου και το ρουμ. **plin, plina**³) κατά παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσ. **pădure** "δάσος".

Πλοάτσε, Βάλε ντι (vale di ploátșe· Δεσν.)

Ονομασία λαγκαδιού απ'όπου έβγαζαν πλάκες για το σιέπασμα των σπιτιών.

Το τοπν. είναι περιφρ. και προέρχεται από το αρομ. ουσ. **vale** "το ρεϊθρο, ο λάγκιος"⁴, την πρόθ. **di** "από, εκ"⁵ και το επίσης αρομ. θηλ. ουσ. **ploače** (πληθ. **ploči** και **pločiuri**) "η πλάκα"⁶ < σλαβ. **ploča** "πλάκα, έλασμα" απ'όπου βουλγ. **ploča** "η πλάκα της αριθμητικής", **плоча** "η πλάκα", **плочка** "το πλακάκι"⁷ και το αλβ. **plloçë-a**⁸.

Πβ. και το τοπν. **Πλουάτσα** (2 φορές) από το Ασπροπόταμο⁹.

Πλόπου (plop^u· Φλ.)

Τοποθεσία με ομαλή επίπεδη επιφάνεια και δάσος με πεύκα.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **plop** (πληθ. **plokī**) "η

-
1. Λεξ. ΔΚΟΕ 124.
 2. Parahagi 998.
 3. Pușcariu, EW 117.
 4. Parahagi 1252.
 5. Parahagi 467· Νικολαΐδου, Λεξ. 361.
 6. Parahagi 1000.
 7. Miklosich 251· Βουλγαροελλ. Λεξ. 850.
 8. Academia e Shkencave, Fjalor 1509.
 9. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 144.

λεύκα¹ < μεσν. λατ. **plopus**² < λατ. **populus** "η λεύκα". Η λ. συναντιέται επίσης στα αρομ. με τον τύπο **plup** (πληθ. **plukǐ**)³, στα ρουμ. **plor** και στα αλβ. **plër-i** "η λεύκα"⁴.

Ιβ. και τα τοπν. **Πλόκια**, **Λα Πλόκι** και **Πλόπι** από το Ασπροπόταμο⁵, όπως και τα πολυάριθμα από τη Ρουμανία: **Plori**, **Plori-lor**, **Ploriș**, **Plorăt** κλπ.⁶

Πλούκι (pluk' Δεσν.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν λεύκες.

Το τοπν. προέρχεται από τον πληθ. **plukǐ** του αρομ. αρσ.ουσ. **plup** "η λεύκα"⁷. Βλ. και προηγούμενο τοπωνύμιο.

Ιβ. και τοπν. **Πλούπος** "πηγή όπου υπάρχει δένδρον πλούπος" στο χωριό ελεύθερο Κονίτσης⁸.

Πόρου, Τσούμα ντι (tšuma di roru' Ντομπρ.)

Ονομασία τοποθεσίας απ'όπου περνούσε ο δρόμος που οδηγούσε παλιότερα προς το Μέτσοβο και τη Θεσσαλία.

Το τοπν. είναι περιφρ. και σχηματίζεται με το αρομ. **čiumă** "κορυφή βουνού"⁹ (βλ. και τοπν. **Τσούμα**, η στα Ε.Α.) την πρόθ. **di** "από, εκ"¹⁰ και το επίσης αρομ. ουσ. **πόρ^{ov}** "ο πόρος, η διάβαση" (<ελλ. **πόρος**)¹¹. Το τοπν. συνηθίζεται επίσης και με τον τύπο **Μπόρου** (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.) με τροπή του **p** σε **b** στη συμφορά με την πρόθ. **in** και παράλειψη του ουσ. **čiumă**.

-
1. Parahagi 1000.
 2. Miklosich, **Rom. Elem.** 51 (αριθμ. 647).
 3. Parahagi 1001
 4. Κοτολούλης 382' Miklosich, ό.π.
 5. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 144.
 6. Jordan, **Topon. român** 95.
 7. Parahagi 1001.
 8. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα** ΗΧ 13 163.
 9. Parahagi 450.
 10. Parahagi 467' Νικολαΐδου, **Λεξ.** 361.
 11. Νικολαΐδου, **Λεξ.** 436' Parahagi 1005, στη λ. **por**.

Προύσκλια, λα (la rúškía· Φλ.)

Ονομασία περιοχής, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, έστελναν όσους αρρώσταιναν από χολέρα.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **puşclé** (πληθ. **puşclî**) "η πανούκλα" (<λατ. **pustula**)¹.

Πβ. και το τοπν. **Λα Κίνου ντι λα Πούσκλι** "το πεύκο της πανούκλας" (λατ. **pinus** > αρομ. **kinu**) από το Ασπροπόταμο².

Πουτουράσα, η (zd butrásá· Μπ.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχαν πολλά αμπέλια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. **putoare** "η δυσωδία, η βρόμα" (<λατ. **putor, -orem**)³ και την αρομ. επιθετ. κατάλ. για το θηλ. γένος **-oasă**, αρσ. **-osǔ** (<λατ. **-osus**) με την οποία σχηματίζονται επίθετα από ουσ. και ρήματα⁴.

Η λ. ως προσηγ. και στα ρουμ. **puturoasă** (αρσ. **puturos**) "η βρομιάρια // η δυσωδία"⁵ απ'όπου και τα ρουμ. τοπν. **Fîntîna Puturoasă, Vîna Puturoasă, Izvorul Puturos** κλπ⁶.

Βλ. και τοπν. **Μπουντιράσα, η** και **Μπουντουροάσα, λα** (στα Ε.Αρ.).

Πρασόρια, τα (sta praşórg'a· Τσερβ.)

Ονομασία υψώματος με χωράφια όπου έσπερναν σιτάρι και βρίζα.

Το τοπν. που μπορεί να είναι: α) κυριώνυμο⁷, ή β) φυτώνυμο που δηλώνει τον τόπο όπου υπάρχουν πράσα, πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. **praşǔ** (και με τους τύπους **preas** ή **preaş**) "το πρά-

1. Parahagi 1034-1035· Meyer-Lübke, αριθμ. 6867.

2. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 89· πβ. επίσης και δύο μπαλάντες για την πανούκλα στου Weigand, **Aromunen II** 156 κεξ.

3. Parahagi 1036.

4. Κατσάνης 171.

5. Κοτολούλης 404.

6. Jordan, **Τορον. romîn.** 120.

7. Κατά τον Σταμνόπουλο (σελ. 198) οι καταλ. επων. **-όρος, -όρης, -όρας** είναι χαϊδευτικές και ιδιαίτερα διαδεδομένες στη Ρουμανία.

σο¹ και την αρομ. (και ρουμ.) υποκορ. κατάλ. -sor². Πβ. και τα ελλην. επών. **Πράσος, Πρασός, Πρασάκης** κλπ. Ο πληθυντικός αριθμός αναλογικά προς τους πληθυντικούς **χωράφια, κτήματα** κλπ.

Πτινίσιο, το (stu ptinišu' Πάπ.)

Ονομασία ζωναριού (στενόμακρου τμήματος γης που μοιάζει με ζώνη) στο ορεινό συγκρότημα της Γκαμήλας, Β του Παπίγκου.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. **putinã** "καδί, βαρέλι"³ και την αρομ. κατάλ. -iș, η οποία σχηματίζει συνήθως φυτών. περιεκτικά τοπν., αλλά συνάπτεται και με άλλα ουσ. όπως φαίνεται στα ρουμ. τοπν. **Albiș** (<alb "λευκός"), **Grebeniș** (<grebãn "το ύψωμα, ο βράχος"), **Mocerîș** (<mociar "ο βάλτος") κλπ⁴. Η παράδοση δε διασώζει ανάμνηση τέτοιων δοχείων στην περιοχή.

Ράρες, οι (stș rãris' Καβ.)

Τοποθεσία όπου παλιότερα υπήρχαν μικρά χωράφια. Σήμερα ο τόπος είναι δασωμένος με βαλανιδιές.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. **arare** "το όργανο"⁵ με διατήρηση του θηλ. γένους στα ελληνικά, αποβολή του αρχικού a- στη συμμορφωτά με την αρομ. πρόθ. a "εις" και εκφορά σε πληθ. αναλογικά προς τα πολλά χωράφια που υπήρχαν εκεί. Το ουσ. **arare** (και με τον τύπο **airare**⁶) είναι μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. **ar** "οργώνω" (<λατ. **arare**)⁷.

Ράσα, Παντούρι αλ (pađúr al rása' Λ.)

Ονομασία δάσους όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια της οικογ.

-
1. Papahagi 1008, 1009' Κατσάνης 36.
 2. Pușcariu, *Deminutivsuffixe* 211 κεξ.
 3. Papahagi 1036.
 4. Iordan, *Topon. romîn.* 433 κεξ.
 5. Papahagi 184.
 6. Papahagi 128.
 7. Papahagi 182.

Ράσα. Το επών. εξακολουθεί και σήμερα να υπάρχει στο χωριό.

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με το αρομ. ουσ. **pădure** "το δάσος"¹ (<λατ. **palus**, **-ude** και **padule**²), το προτασσόμενο στα κύρια ονόματα άρθρο **alu** (για τη γεν. και δοτ. εν.)³ και το επών. **Ράσας**.

Το επών. **Ράσας** προέρχεται ή από το ελλην. δάνειο της αρομ. **rasă** "το ράσο"⁴ (κατά τον Ανδριώτη⁵ το επών. προέρχεται από τον πληθ. **ράσα**, **τα** του ουσ. **ράσο**, **το**) ή από το αλβ. **rrasë-a** "η πλάκα"⁶ απ'όπου και τα τοπν. **Ράσα**, **η** και **Ράσες**, **οι** από την Ολυμπία⁷.

Ρασαντίνη, η (st rašadinⁱ. Λιασκ.)

Ονομασία βρύσης μέσα στο δάσος με πολύ κρύο νερό. Τοποθεσία ειδυλλιακή, με μικρά επίπεδα βοσκοτόπια σε ξέφωτα του δάσους όπου γίνονταν σπουδαία φαγοπότια.

Σωστά υποθέτει ο Αυδής⁸ πως το τοπν. είναι βλάχικο. Πράγματι προέρχεται από το αρομ. **räsădină** "το ντέφι"⁹ με τροπή του τελικού **-ă** σε **i** στα ελληνικά. Είναι άγνωστη η αιτία της ονομασίας.

Ράτσια, η (st rătșa^a. Μπ.)

Έκταση με άφθονα κρύα νερά, αλλά όχι κατάλληλη για σπορά, γιατί αποτελείται από μικρούς λόφους.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. επίθ. **rațe** ή **arațe** "κρύ-

-
1. Parahagi 952.
 2. Meyer-Lübke, αριθμ. 6183. Pușcariu 328.
 3. Λαζάρου 228.
 4. Parahagi 1038.
 5. **Αντιχάρισμα** 175.
 6. Γκύνης 364.
 7. Georgacas-McDonald 241.
 8. Αυδή Βασ., Το χωριόν Λιασκοβέτσιον νύν Λεκτοκαρυά 35-36.
 9. Parahagi 1040.

ος, ψυχρός" (<λατ. *recens*, *-ntis* "ο πρόσφατος")¹ κατά παράλειψη του ουσ. *fîntîna* "πηγή, βρύση".

Πβ. και τα πολυάριθμα ρουμ. τοπν. *Răcea*, *Rece*, *Fîntîna Rece*, *Valea Rece* κλπ.².

Ρίντζα, η (st *rîndza* Δόλ.)

Ονομασία βρύσης με πολύ κρύο νερό και της γύρο περιοχής όπου παλιότερα υπήρχαν κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το θηλ. αρομ. ουσ. *arîndză* "η πυτιά" (πβ. και ρουμ. *rînză*)³ με διατήρηση του γένους στα ελληνικά, τροπή του *î* σε *i* και αποβολή του αρχικού *a-* στη συμμοφορά με την αρομ. πρόθ. *a* "εις".

Ρίου Άλμπου, α (*arîu álbu* Βοβ.)

Ονομασία ποταμού που κυλάει ορμητικά σε βραχώδες έδαφος με μεγάλη κλίση. Συνηθίζεται και με την ελλην. ονομασία Ασπροπόταμος.

Το τοπν. είναι περιφρ. και αποτελείται από την αρομ. πρόθ. *a* "εις", το αρομ. ουσ. *rîu* "το ποτάμι" (<λατ. *rivus*)⁴ και το επίσης αρομ. επίθ. *albu*, *-bă* "λευκός, άσπρος" (<λατ. *albus*)⁵ ως επιτασσόμενο επιθετικό προσδιορισμό.

Ρίου Ράτσι (*rîu rátsi* Ντομπρ.)

Ονομασία πηγής με πολύ κρύο και μικρού ποταμού που σχηματίζεται από το νερό της.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. *rîu* "το ποτάμι" (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το αρομ. επίθ. *rațe* (και *arațe*) "ψυχρός, κρύος" (<λατ. *recens*, *-ntis*)⁶.

1. Parahagi 1038, 185.

2. Iordan, *Topon. romîn.* 120, 548.

3. Parahagi 202.

4. Parahagi 1043.

5. Parahagi 133.

6. Parahagi 1038, 185.

Ροάτα (roátă· Γρεβ.)

Εκκλησιαστική περιοχή, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **roată** (και **arroată**) η ρό-
δα // η τρυπημένη πέτρα του μύλου"¹ κι αυτό από το λατ. **rota**
"ο τροχός"² με τροπή του τονισμένου ό σε οά, φαινόμενο που
πραγματοποιείται όταν ακολουθεί ä ή e³. Άγνωστη η αιτία της
ονομασίας του τόπου.

Πβ. και το ταυτόσημο τοπν. **Ρόδα** "ονομασία συνοικισμού"
(Κέρκ.)⁴.

Ρόσια, α (aróşa· Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής με κοκκινόχωμα.

Το τοπν. προέρχεται από το θηλ. επίθ. **roşe** (αρσ. **roşu**)
"κόκκινος" (<λατ. **roseus**)⁵ και την αρομ. πρόθ. **a** "εις". Η λ.
και στα χωριά της Κόνιτσας, όπου **ρώσ'α**, η "η κόκκινόξανθη γί-
δα"⁶.

Ρούγα, η (st rúga· Μον.)

Ονομασία πλατείας όπου συγκεντρώνονταν τα γιδοπρόβατα
του χωριού, όπως μας πληροφορεί ο Σάρρος⁷.

Σύμφωνα με την παραπάνω πληροφορία το τοπν. πρέπει να σχε-
τιστεί με το αρομ. **rugă** (και **arugă**) "η στρούγκα" (<λατ. **ruga**)⁸
και όχι με το κοινό ΝΕ **ρούγα**, η "ο δρόμος, η στράτα" (μεσν.
ρούγα <λατ. **ruga**)⁹.

1. Parahagi 1043, 208.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 7387· Ρορονιό 56.

3. Η τροπή αυτή που είναι κοινή στις τέσσερις λατινικές διαλέκτους της
Βαλκανικής δεν προσβάλλει νεότερα δάνεια (Κατσάνης 58).

4. Λεξ. ΔΚΟΕ 292.

5. Parahagi 1044.

6. Μπόγκας 2 245.

7. Σάρρου, Βύτσα 202.

8. Parahagi 1045, 214.

9. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Από το λατιν. *ruga* η λ. και στα αλβ. με τον τύπο *rrugë-a* "ο δρόμος // το ταξίδι"¹.

Σάκα, α (ašáka· Ντομπρ.)

Ονομασία βρύσης που έχει στερέψει και δεν έχει πια νερό.

Το τοπν. προέρχεται από το θηλ. του αρομ. επιθ. *sec, seaca* "ξηρός, στεγνός" (<λατ. *siccus*)², κατά παράλειψη του ουσ. *fîntînă* "πηγή" και με ουράνωση του *s* σε *š* μετά τη συνίζηση του *ea* σε *ia*.

Η λ. συχνή ως τοπν. στη Ρουμανία με τους τύπους: *Valea S(e)aca, Secătura, Padina Seaca* κλπ³. Βλ. και τοπν. **Βάλια Σάκα** (στα Ε.Αρ.).

Σαλαντούνες, οι (stș șalandúnis· Κ.Σ.)

Ονομασία τοποθεσίας με χωράφια.

Το τοπν. είναι μάλλον φυτώνυμο και προέρχεται από το αρομ. *sarandună* "η παπαρούνα"⁴ με τη συχνή στα αρομ. τροπή του μεσοφωνηεντικού *r* σε *l*⁵.

Σάλτσε (saltșe· Γρεβ.)

Περιοχή όπου υπάρχει ρεματιά με πολλές ιτιές.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το αρομ. ουσ. *salțe* (πληθ. *sălți*) "η ιτιά" (<λατ. *salix, -icis*)⁶ σε περιληπτικό ενικό.

Η λ. ως προσηγορ. και στα ρουμ. *salcie*⁷ όπου δίνει τοπν. με τους τύπους: *Salcia, Gura Sălciei, Sălcia Nouă, Sălcia*

1. Γκύνης 368· Meyer, *EW alb. Spr.* 376· Miklosich, *Rom. Elem.* 56.

2. Parahagi 1075· Meyer-Lübke, αριθμ. 7897.

3. Iordan, *Topon. romîn.* 127.

4. Parahagi 1051.

5. Νικολαΐδου *Λεξ. μα' Κατσάνης* 111.

6. Parahagi 1050.

7. Pușcariu 455· ως σημειωθεί εδώ ότι η ιτιά είχε μεγάλη σημασία για την κτηνοτροφία, αφού αυτή αποτελούσε τη βασική τροφή των ζώων (Pușcariu 463).

Veche κλπ.¹.

Σαλτσέτο (saltšéto· Γρεβ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχουν πολλές ιτιές.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το αρομ. ουσ. **salte** "η ιτιά" (βλ. και προηγούμενο τοπν.) και την αρομ. (και ρουμ.) περιεκτική κατάλ. **-et**² < λατ. **-etum**, απ'όπου και η ιταλ. περιεκτική κατάλ. **-eto**³.

Σαντάνλουι, Πάντε (páde šandánlui· Φλ.)

Ονομασία μικρής επίπεδης επιφάνειας με πηγή.

Το τοπν. είναι περιφρ. και προέρχεται από το αρομ. ουσ. **páde** "η πεδιάδα, το επίπεδο μέρος"⁴ και το επίσης αρομ. ουδ. ουσ. **šandan** (και με τους τύπους **šāndan**, **šindan** και θηλ. **šin-dane**) "το κηροπήγιο, η κανιήλα" (< τουρκ. **šamdan**)⁵ με το επιτασσόμενο άρθρο για τη γεν. και δοτ. ενικού του αρσεν. και ουδ. γένους **-lui**⁶. Από το τουρκ. προσηγ. προέρχονται το ελλην. **σαμντάνι**, το, το αλβ. **shandan-i** και το βουλγ. **šandal** ή **šandan**⁷. Άγνωστη η αιτία της ονομασίας του τόπου.

Πβ. και τα ταυτόσημα ελλην. τοπν. **Καντήλα**, η από την Ολυμπία και την Πυλία (2 φορές)⁸.

Σαρμάτα (sarmáta· Ντρ.)

Ονομασία βοσκότοπου.

-
1. Iordan, *Topon. romîn.* 99.
 2. Για την κατάλ. **-et** που συνάπτεται ιδιαίτερα με ονόματα φυτών βλ. Iordan, *Topon. romîn.* 424 κεξ., όπου και τα περιεκτικά φυτών. τοπν.: **Auret, Bradet, Carpinet, Cornet** κλπ.
 3. Battisti-Alessio 1560.
 4. Papahagi 940.
 5. Papahagi 1143, 1144, 1151.
 6. Λαζάρου 227.
 7. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Γκύνης 390· Miklosich 337.
 8. Georgacas-McDonald 146.

Το τοπν. προέρχεται από το θηλ. της αρομ. μτχ. *sărmāt*, *-tă*¹ (και με τον τύπο *sîrmat*, *-tă*) του ρήμ. *sîrnu* "διασκορπίζω τα πρόβατα ή τα άλογα μετά την ανάπαυσή τους για να βοσκήσουν"².

Σάρπη (*šárpi*· Ντομπρ.)

Ονομασία παλιού συνοικισμού, ο οποίος, σύμφωνα με την παράδοση, εγκαταλείφθηκε, επειδή ο τόπος είχε πολλά φίδια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *șarpe* "το φίδι // μτφ. κακός, πονηρός, κακεντρεχής"³ (< λατ. *serpens*⁴). Η λ. ως προσηγ. και στα ρουμ. όπου κύριο όνομα *șarpe*⁵. Πβ. και το ελλην. επών. **Σάρπης** καθώς και το ταυτόσημο **Φίδης**⁶.

Σάτο, το (*stu sátu*· Δρ.)

Θέση όπου παλιότερα υπήρχε συνοικισμός από τα σπίτια του οποίου μόνο λιθοσρωοί απομένουν.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. ουδ. ουσ. *sat* "το χωριό"⁷. Ο τρόπος εκφοράς του τοπν. και η ύπαρξη *s* και όχι *š* δεν μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε το τοπν. κυριών. και να το σχετίσουμε με το επών. **Σιάτος**⁸ (< τουρκ. *şat* "χαρούμενος, ευτυχισμένος"⁹).

Σικαρίνια, τα (*sta sikarîña*· Βοβ.)

Ονομασία λόφου με χωράφια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουσ. *sicăriñe* (πληθ. *si-*

-
1. Papahagi 1060.
 2. Papahagi 1096.
 3. Papahagi 1144.
 4. Meyer-Lübke, αριθμ. 7855.
 5. Pușcariu 382.
 6. ΟΤΕ Αθ.
 7. Papahagi 1052.
 8. ΟΤΕ Αθ.
 9. Steuerwald 867.

căriⁿi) "τόπος με σίκαλη"¹ κι αυτό από το αρομ. *sicara* (<λατ. *secale*)². Πβ. και ρουμ. *secara* "η σίκαλις" απ'όπου και τοπν. *Secara*³.

Σιλιτούρα, η (st *šilitúra*· Δόλ.-Κουκ.-Σκ.-Φλ.) - Σιλιτούρες, οι (st^s *šilitúris*· Τσερβ.) - Σαλατούρα, η (st *šalatúra*· Βοβ.-Λ.-Λεσν.-Ντομπρ.).

Ύψωμα που μοιάζει με σέλα (Δόλ.)· ονομασία μονοπατιού και της γύρο απ'αυτό περιοχής⁴ (Κουκ)· ονομασία υψώματος (Σκ.)· ονομασία διάσελου που γυρνάει τα μισά νερά από το ένα μέρος και τα άλλα μισά από το άλλο (Φλ.)· ύψωμα που μοιάζει με σέλα (Τσερβ.)· ονομασία αυχένα (Βοβ.)· ύψωμα που μοιάζει με σέλωμα (Λ.-Λεσν.)· ονομασία υψωμάτων και αυχένων ανάμεσά τους που μοιάζει με σκαφίδα (Ντομπρ.).

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *šilatură* (πληθ. *šilăturī*) "ο αυχένος, το φαράγγι" (<λατ. **sellatura* <λατ. **sella-re*)⁵. Κατά τον Meyer-Lübke⁶ η λ. *šilatură* είναι παράγωγο του λατ. *sella*, ενώ ο Pascu⁷ αναφέρει ότι η λ. συναντιέται ως δάνειο στην Ήπειρο με τη σημασία "σωρός χαλκικών // κατωφέρεια βράχου, γκρεμός".

Η διπλοτυπία του τοπν. (i-i, a-a) προέρχεται από διαφορετική εξέλιξη του αρομ. μισόκλειστου φθόγγου *ǣ* στα ελληνικά. Από τον τύπο **silatură* προέκυψε ο τύπος *salatură* με αφομοίωση.

Η λ. ως τοπν. συναντιέται και στο Ασπροπόταμο όπου **Σαλατούρα** "ονομασία γυμνού υψώματος" και **Σαλατούρα αλ Φιάτιλορ** "λάκκα σπανή, διάσελο"⁸.

1. Parahagi 1082.

2. Meyer-Lübke, αριθμ. 7763.

3. Κοτολούλης 439· Rușcariu 382· Jordan, *Topon. romîn.* 390.

4. HX 8 (1933) 110.

5. Parahagi 1150.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 7795.

7. Pascu, *Rum. Elem.* 85.

8. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 145.

Σιόμπολο, το (stu šómbulu· Πάπ.)

Καταπράσινη όλο τον καιρό λωρίδα γης (στο Ζαγόρι είναι γνωστή με τον γεωγραφικό όρο **ζωνάρι**) πάνω από τη θέση Κούπος σε πολύ απότομο γκρεμό γεμάτο χαλίγια.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. **šombur** (και **šombu-
rǎ**) "η μικρή πέτρα, το χαλίκι"¹ με τη συνηθισμένη στα αρομού-
νικα εναλλαγή των φθόγγων **r** και **l**².

Πβ. και επών. **Σιόμπουλος, Σόμπολας** (και **Σιόμπολος, Σιό-
μπολας**)³ και τα ταυτόσημα τοπν. **Χαλίλι, Χάλικας, Χαλικερό,
Χαλικιά** κλπ.⁴.

Σιόντη, Γκούρα αλου (gúra al^u šónđi· Ντομπρ.)

Ονομασία πηγής άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και σχηματίζεται με το αρομ. προσηγ. **gura** "το στόμα // συνεκδ. η πηγή" (<λατ. **gula**)⁵ και το επών. **Σιόντης** με το προτασσόμενο στα κύρια ονόματα άρθρο **al(u)** για τη γεν. και δοτ. του αρσενικού γένους⁶. Το επών. **Σιόντης** πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. **siod** "είδος πιπεριού"⁷.

Πβ. και τα ταυτόσημα ελλην. επών. **Πιπέρης, Πιπέρας**⁸.

Σιρίλι, το (stu siríli· Γρεβ.-Μακρ.)

Ονομασία χωραφιών κοντά στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής (Γρεβ.)· δασωμένο σύρραχο όπου παλιότερα υπήρχαν κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και πλάκες για αλάτισμα των ζώων (Μακρ.).

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **sāriñe** "ο τόπος όπου δί-

1. Parahagi 1155.

2. Κατσάνης 111-112.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Georgacas-McDonald 278-279.

5. Parahagi 603.

6. Λαζάρου 228· Parahagi 128.

7. Parahagi 1090.

8. Τριανταφυλλίδης 19, 56.

νουν αλάτι στα πρόβατα"¹ (<λατ. *salina* < *salinus*, -a, -um)²
και τροπή του μισόκλειστου αρομ. *ǎ* σε *i* στα ελληνικά.

Πβ. και τα περιφρ. τοπν. **Σερίνι μικρόν** και **Σερίνι μεγάλον**
(Γρεβενά)³ και τα ταυτόσημα ελλην. **Αλατσιά, Αλατσιές** (στα Ε.Ε.).

Σιρπούνια, τα (sta *șirpúňa*· Ντ.)

Ονομασία δύσβατης περιοχής με μικρές χαράδρες και ρεμα-
τιές γεμάτες από πέτρες.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αρομ. επίθετο *șirpo-*
n'îŭ(πληθ. *șirpóni*) "ο κακός (όπως το φίδι)"⁴ κατά παράλειψη
του προσδιοριζόμενου ουσιαστ. και τροπή του *ó* σε *ú* στα ελλη-
νικά από επίδραση του προηγούμενου χειλικού φθόγγου *p*.

Σίν Νικοάρα ή Σίν Νικόλα (*sînnikoára* ή *sînnikóla*· Ντομπρ.)

Πρόκειται για ονομασία της ίδιας περιοχής όπου υπάρχει
εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Το τοπν. είναι αγιωνύμιο και προέρχεται από το αρομ. *Sîn-*
(και με τους τύπους *Sum-*, *sîmtu*, -*tă*, *sîmtu*, *sintu*) "ο άγιος"
(<λατ. *sanctus*⁵ απόπου και στα αλβ. με τους τύπους *shënt*
και *shën*⁶) και τον αρομ. τύπο του βαφτ. Νικόλαος, *Nikoara*⁷ ή
με τον ελλην. **Νικόλα(ς)**.

Πβ. επίσης τα ρουμ. τοπν. *Sînicoara*, *Sînnicoara*, *Sînnico-*
laul, *Necoara*⁸.

-
1. Parahagi 1060.
 2. Meyer-Lübke, αριθμ. 7535.
 3. Αραβαντινού, *Χρονογραφία Β'* 343.
 4. Parahagi 1153.
 5. Parahagi 1095, 1094, 1133.
 6. Meyer, *EW alb. Spr.* 404· Χριστοφορούδης 325.
 7. Pușcariu 351· Parahagi 1095, στο λ. *Sîn*.
 8. Jordan, *Topon. romîn.* 244, 342.

Σίμτ Ηλίε (sîmtilíe· Ντομπρ.)

Ονομασία υψώματος όπου υπάρχει μικρή εκκλησία του Προφήτη Ηλία.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. επίθ. **sîmtu** "ο άγιος" (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το βαφτ. **Ilie** (<Ηλίας).

Πβ. και το ρουμ. αγιωνύμιο **Sfîntul Ilie**¹.

Σκάμνου, λα (la skámnu· Φλ.) - Σκάμνε, λα (la skámne· Βοβ.)

Ονομασία περιοχής από μια μεγάλη πέτρα που μοιάζει με σκαμνί (Φλ.)· περιοχή στους πρόποδες υψώματος με ορθογώνιες πέτρες που μοιάζουν με χαμηλά καθίσματα (Βοβ.).

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **la** "εις"² και τον ενικό και πληθυντικό τύπο αντίστοιχα του αρομ. ουσ. **scamnu** (πληθ. **scamne**) "το σκαμνί" (<λατ. **scamnum**)³.

Σκάμνου Λάι, λα (la skámnu lái· Λ.)

Ονομασία περιοχής από μεγάλο γαλαζοπράσινο βράχο που μοιάζει με σκαμνί.

Το τοπν. είναι περιωρ. από το αρομ. ουσ. **scamnu** "το σκαμνί" (βλ. προηγ. τοπν.) και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό **laiŭ** "μαύρος" (<λατ. ***lajus**)⁴.

Σκαρπέτι (skarpétⁱ· Λ.)

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί είτε αρομ. **scarpă** ή **șcarpă** "ο βράχος"⁵ (λέξεις που πρέπει να σχετιστούν με τα αλβ. **karpë-a**, **krep-i** και **shkrep-i** "γκρεμός, βράχος"⁶) και την αρομ. (και

1. Jordan, **Topon. român.** 243.

2. Parahagi 721.

3. Parahagi 1062.

4. Parahagi 722.

5. Parahagi 1064, 1145.

6. Χριστοφορίδης 151, 166, 332· περισσότερα για τα αλβ. προσηγορικά βλ. του Vasmer, **Schriften** 890.

ρουμ.) περιεκτ. κατάλ. **-et** (<λατ. **-etum**)¹. Πβ. και τα προσηγ. **σκαρπί, σκραπί** και **σκραπέσ** "εδάφη ασβεστολιθικά, άνυδρα, με ανώμαλον και οξύληκτον επιφάνειαν, αραιώς καλυπτόμενα από θαμνώδη βλάστησιν..."².

Σκίγκινη, η (st skígin' Δόλ.)

Τοποθεσία συνέχεια της θέσης Κεραμίδα με σιταροχώραφα και δάσος από βαλανιδιές.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. προσηγ. **σκίγκιν** (ή **σγκίγκινα**) "το ρούδι, το σουμάκι (rhus coriaria)"³.

Το τοπν. συναντιέται και στο Ασπροπόταμο με τον τύπο **Σγκίγκιν**⁴.

Σκινίσιο, το (stu skiniš^u. Σκ.)

Το τοπν. αναφέρεται και από τον Λαμπρίδη⁵ ως "ατραπός σκολιά και κατωφερής".

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **skin** (πληθ. **skini**) "το αγκάθι // η βάτος" (κι αυτό ή από το λατ. **spina, -ae** "το αγκάθι"⁶ ή από το επίσης λατ. **spinus, -i** "η αγρία κοκυμηλέα"⁷) και την αρομ. περιεκτ. κατάλ. **-is**, που εμφανίζεται και σε άλλα αρομ. τοπν. του Ζαγορίου π.χ. **Βουζίσι, Κορνίσι** κλπ. Η κατάλ. **-ο** στα ελληνικά αναλογικά προς τα πολλά ουδέτερα σε **-ο**.

Σκίρκα, α (askírka' Λ.-Φλ.)

Ονομασία πετρώδους τοποθεσίας (Λ.)· μεγάλη βραχώδης πλα-

1. Jordan, **Τοπον. rom̃in** 424 κεξ.

2. Π. Γρύσπου, "Δασική Λαογραφία." **HE** 20 (1971) 923.

3. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 145· Χελδράιχ-Μηλιαράκης 25· Καββάδας 3492.

4. Χατζηγάκη, ό.π.

5. Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Ζαγορ.** Α' 34 και Β' 64, σημ. 1.

6. Parahagi 1097-1098.

7. Βλ. και Meyer-Lübke στους αριθμούς 8150-8155.

γιά, στις σκισμένες πέτρες της οποίας έχουν φωλιές αλεπούδες, κουνάβια κλπ. (Φλ.).

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **a** "εις" και το επίσης αρομ. ουσ. **scircă** "τόπος πετρώδης" (αλβ. **skërkë** "γκρεμός"¹. Βλ. και στο τοπν. **Σκρίκα**, η (στα Ε.Αρ.).

Σόποτο Κοπάνι (ξόputu kurán¹. Βοβ.)

Ονομασία βρύσης με πέτρινη σκαφίδα όπου ποτίζονται τα ζώα.

Το τοπν. σχηματίζεται με τα αρομ. ουσ. **şopot** "ο σωλήνας απ'όπου χύνεται το νερό μιας πηγής"² < σλαβ. **sopotъ** (βλ. και τοπν. **Σόποτο**, το στα Ε.Σ.) και το επίσης αρομ. **cupane** (και **cupană**) "η σιάφη"³ < βουλγ. **копан** "το σιάλισμα, το σιάψιμο", **копанка** "το ίδιο" πβ. και **копане** "το σκαφίδι"⁴ < σλαβ. **копати** "σιάβω"⁵.

Σόποτο αλ Ράτσι (ξόputu al ráts¹. Δ.)

Ονομασία βρύσης που είναι γνωστή και με το όνομα Φίντινα Ράτσι.

Το περιφρ. τοπν. σχηματίζεται με το αρομ. **şopot** (βλ. προηγούμενο τοπν.), το προτασσόμενο άρθρο **al** για τη γεν. και δοτ. ενικού⁶ και το επίσης αρομ. **rațe** (και **arațe**) "ψυχρός, κρύος"⁷.

Σοποτσέλι, το (stu şuputşél) - Σοποτσέλια, τα (sta şuputşé-
lă. Δεμ.-Καλ.-Πέτρο.)

Με το όνομα Σοποτσέλι είναι γνωστό ένα από τα χωριά του

1. Parahagi 1067.

2. Parahagi 1155.

3. Parahagi 409.

4. Βουλγαροελλ. Λεξ. 476.

5. Miklosich 128, στο λ. **коп-**.

6. Parahagi 129· Νικολαΐδου, Λεξ. 17· το άρθρο της αρομ. κανονικά επιτάσσεται. Μερικές φορές όμως προτάσσεται αναλογικά προς τα κύρια ονόματα, των οποίων το άρθρο κανονικά προτάσσεται (Λαζάρου 228).

7. Parahagi 185, 1038.

Ζαγορίου, το σημερινό Δίλοφο. Ο κάτοικος *şuputşilits*, *şuputşi-litsa* (=Σοποτσελίτης, Σοποτσελίτισσα). Τα τοπν. σε πληθ. δηλώνουν αγροτικές περιοχές με βρύσες (Δεμ.-Καλ.-Πέτρ.).

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *şoput* "ο σωλήνας απ'όπου χύνεται το νερό μιας πηγής" (βλ. προηγούμενα τοπν.) και την αρομ. (και ρουμ.) υποκορ. κατάλ. *-el* (<λατ. *-ellum*)¹ με τροπή του *t + e* (ή *i*) > *ț + e* (ή *i*)², όπως αυτή εμφανίζεται στα παραδείγματα: *băiat-băiațel*, *capăt-capățel*, *clopot-clopoțel*, *deget-degețel* κλπ.³ Εσφαλμένη πρέπει να θεωρηθεί η ετυμολόγηση του τοπν. από τον Vasmer⁴ ο οποίος το αποδίδει σε συμφυρμό των σλαβ. *sopotъ + selo*.

Η εικονία των τοπν. σε πληθ. προέρχεται από αναλογία προς τους πληθυντικούς *χωράφια*, *κτήματα* κλπ.

Πβ. και τα τοπν. *Σουπιτσάλε* και *Σουμπουτσάλε* από το Ασπροπόταμο⁵.

Σουγκάρου, α (asugárlu' Λ.)

Ονομασία ομαλού επίπεδου βοσκότοπου με πλούσιο χορτάρι.

Το τοπν. είναι ζώονυμο και προέρχεται από το αρομ. *sugar* (θηλ. *sugară*) "μικρό αρνί ή άλογο που ακόμα βυζαίνει" (<αρομ. *sug* <λατ. *sugere* "βυζαίνω")⁶ και το προτασσόμενο και επιτασσόμενο άρθρο για το αρσεν. της γεν. και δοτ. ενικού *a-lui*⁷. Από το αρομ. προσηγ. τα ελλην. *σιουγκάρα*, η "η οψιμογέννητη αρνάδα" και *σιουγκάρι*, το "το οψιμογέννητο αρνί"⁸, το αλβ. *sugar-i*⁹ και το βουλγ. *cyгape*¹⁰.

1. Puşcariu, *Deminutivsuffixe* 165.

2. Κατσάνης 92-93.

3. Puşcariu, *Deminutivsuffixe*, ό.π.

4. Vasmer 53.

5. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 119.

6. Parahagi 1131.

7. Λαζάρου 227.

8. Μπόγκας 2 177.

9. Akademia e Shkencave, *Fjalor* 1800.

10. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1301.

Σουπουτικός, ο (stun šuputíku· Δόλ.)

Ονομασία μικρής βρύσης με χτισμένο σκέπαστρο.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **šuputic** "η μικρή πηγή"¹
< **šoput** (βλ. τοπν. **Σόποτο, το** στα Ε.Σ.) + την υποκορ. κατάλ.
-ik².

Πβ. και τοπν. **Σιοποτικό** από την περιοχή της Κόνιτσας³.

Σουπουτίρι, το (stu šuputír· Δρ.)

Ονομασία βρύσης με χτιστή λεκάνη για το πότισμα των ζώων. Σύμφωνα με την παράδοση, όποιος πήγαινε στη βρύση έπρεπε να βγάλει μια μάλλινη κλωστή από το ρούχο του για να μη συναχωθεί. Η ίδια παράδοση υπάρχει και στο χωριό Αρτσίστα για τη βρύση Πανέτση. Η παράδοση δημιουργήθηκε ώστε να υπενθυμίζει στους ανθρώπους να έχουν πάντοτε μαζί τους ένα μάλλινο ρούχο για να προστατεύονται από το κρύο καθώς, ιδρωμένοι από την προσπάθεια της ανάβασης, κάθονται να ξεκουραστούν στα πεζούλια των παραπάνω βρυσών.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **šuputir** (πληθ. **šuputire**) "η πηγή, η βρύση"⁴.

Σουπουτουράτο (šuputurátu· Φλ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής με πολύ κρύο νερό.

Το τοπν. πρέπει να σχετίζεται με το αρομ. **šupurat, -tã** "ο μουρμουρίζων, ο κελαρύζων"⁵ με ανάπτυξη του φθόγγου **u** από επίδραση των λ. **šoput** "πηγή" και **šuputire** "το ίδιο".

1. Parahagi 1160.

2. Βλ. Pușcariu, *Deminutivsuffixe* 123 κει. όπου πάλι στα ρουμάνικα παραδείγματα αναγράφονται και τα αρομ. **arbur-ik, fit-iko** "μικρή κοπέλα", **kluput-iko** "καμπανύτσα" κλπ.

3. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα** ΗΧ 13 173.

4. Parahagi 1160.

5. Parahagi 1160.

Σουρίνο (suríno· Φλ.)

Ονομασία πλαγιάς με αμπέλια.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. ουδ. ουσ. **surin** "τόπος προσήλιος" (<λατ. ***solinus**)¹.

Πβ. και τα ταυτόσημα ελλην. τοπν. **Προσήλιο, το και Προσήλια, τα.**

Σουράπατα, η (st šurpáta· Βοβ.-Τζ.)

Ονομασία βρύσης και της ευρύτερης περιοχής με έδαφος σαθρό (Βοβ.)· ύψωμα με πλαγιές απότομες γεμάτες από λακκιές με χαλίκια (Τζ.).

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. μετοχή **surpat, surpată** του ρήμ. **surpu** "αναποδογυρίζομαι, γκρεμίζομαι" (<λατ. ***sub-rupare**)². Η ονομασία οφείλεται στη σαθρότητα του εδάφους.

Πβ. και τα ρουμ. τοπν. **Surpatele, Surpatele Mănăstirii, Surpați, Poiana Surpată**³.

Σούστες, οι (stș šústis· Πάπ.)

Ψηλοί πέτρινοι οβελίσκοι που υψώνονται πάνω από μεγάλες οβίρες (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) του Βοϊδομάτη.

Δε νομίζω πως το τοπν. θα μπορούσε να σχετιστεί με το κοινό ΝΕ **σούστα, η** "το ελατήριο", αλλά με τον πληθ. **șuște** του αρομ. θηλ. ουσ. **șușcă** "το οίδημα, το ύψωμα" (ταυτόσημο του **șiumă**)⁴ κι αυτό ίσως από το λατ. **suscitare** "ερεθίζομαι"⁵.

Σούτο, Βάλε ντι (vále di šúto· Βοβ.)

Βαθειά και δασωμένη λακκιά, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, βγαίνουν τα βράδια οι διάβολοι. Από τα ξύλα των δέντρων της

1. Papahagi 1137.

2. Papahagi 1137, 1138.

3. Iordan, **Topon. romîn.** 45.

4. Papahagi 1161.

5. Meyer-Lübke, αριθμ. 8482.

λακκιάς φτιάχνουν τα καλύτερα βαρέλια κρασιού.

Το τοπν. είναι περιφρ. και προέρχεται από το αρομ. ουσ. *valē* "το ποτάμι, ο χείμαρρος"¹ την πρόθ. *ντι* (και *ντε*) "από, μη"² και το επίσης αρομ. *ξυτ* "ο χωρίς κέρατα" και ιδιαίτερα από τη σημασία "ο διάβολος"³, σημασία που έχει μόνο η αρομ. λέξη από τις λέξεις της ίδιας ετυμολογικής αρχής που συναντώνται σε όλες τις βαλκανικές γλώσσες. Βλ. και τοπν. *Σούτη*, το *Λιθάρι του* (στα Ε.Ε.).

Σπάταλες, οι (stɤ spátalis· Τσερβ.)

Ονομασία περιοχής όπου παλιότερα υπήρχαν ποτιστικοί κήποι.

Απίθανη κατά τη γνώμη μας η συσχέτιση του τοπν. με το επίθ. *σπάταλος*, -η, -ο. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το αρομ. *spătăle* (και *păstăle*) "το πράσινο φασόλι"⁴ με μετακίνηση του τόνου αναλογικά προς το επίθ. *σπάταλος*.

Σπίαρα, η (st spχára· Σκ.-Τσεπ.)

Τοποθεσία με σπηλιά στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Τσεπέλοβο και Σκαμνέλι.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με ένα αρομ. **speara* το οποίο προήλθε από το Ηπειρωτ. *σπέρα*, η (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.) με τροπή του -έ- σε -εά- (-ιά-) φαινόμενο το οποίο παρουσιάζεται συχνά σε λατινικής και ελληνικής αρχής λέξεις της αρομουνικής: *βατσέλα* > *vățeală*, *κουβέλι* > *cuveală* κλπ. και *mensa* > *meșă*, *se-ra* > *seara* κλπ.⁵

1. Parahagi 1252.

2. Νικολαΐδου, Λεξ. 361.

3. Parahagi 1161.

4. Parahagi 1105 και 962.

5. Κατσάνης 46-47.

Σπίντζουρας, ο ή Σπιντζουρατούρα (stun spîndzura ή spîndzuratúra· Βοβ.)

Τα τοπν. αναφέρονται στην ίδια τοποθεσία. Πρόκειται για απότομη, σχεδόν κάθετη, πλαγιά με πτώση νερού, όπου παλιότερα οι Βοβουσιώτες υλοτόμοι είχαν τα εργοστάσια κοπής και επεξεργασίας του ξύλου.

Τα τοπν. πρέπει να σχετιστούν με τα αρομ. *spîndzur* και *aspîndzur* "κρεμώ, κρεμιούμαι" (<λατ. **expediolare*) *aspîndzurare* "το κρέμασμα", *aspîndzurătoare* "τόπος όπου κρεμιούνται διάφορα αντικείμενα"¹. Πβ. και το ταυτόσημο ελλ. τοπν. **Κρέμαση, η** (στα Ε.Ε.), όπως και τα ρουμ. *spînzura* "κρεμώ", *spînzurat* "κρεμασμένος", *spînzurătoare* "η κρεμάλα"².

Ίσως με τα παραπάνω πρέπει να σχετιστεί και το τοπν. **Σπιντζουριά, η** (Τριφυλία)³.

Στιχίε, λα (la stihîe· Λεσν.)

Βαθύ και πυκνά δασωμένο λαγκάδι.

Το τοπν. πρέπει μάλλον να σχετιστεί με το αρομ. ουσ. *stihiu* (πληθ. *stihii*) "ο μυθικός δράκων, το στοιχειό"⁴ και την πρόθεση *la* "εις"⁵. Η αιτία της ονομασίας είναι άγνωστη.

Στίνᾶ, α (astîṅă· Γρεβ.-Λ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιότερα υπήρχε στάνη (Γρεβ.)· θέση όπου και σήμερα ακόμη υπάρχουν κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις (Λ.).

Το τοπν. από την αρομ. πρόθ. *a* "εις" και το ουσ. *stîṅă* (και *stane*) "η στάνη, το κατάλυμα των προβάτων" (<σλαβ. *stanъ*)⁶ απ'όπου και το ελλην. **στάνη, η**, το ρουμ. *stîṅă* και το αλβ.

1. Papahagi 1106, 229.

2. Κοτολούλης 455.

3. Georgacas-McDonald 257.

4. Papahagi 1116.

5. Papahagi 721.

6. Papahagi 1118, 1111.

stan-i¹).

Στίνᾶ Μπιτίρνᾶ (stîñăbitîrñă' Τσερν.)

Τοποθεσία με πλούσια βοσκοτόπια σήμερα, όπου παλιότερα υπήρχαν ποιμενικές εγκαταστάσεις.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *stîñă* "η στάνη" (βλ. και προηγούμενο τοπν.) και τον επίσης αρομ. επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό *bitîrnu*, *-nă* "παλιός, γέρος, αρχαίος" (<λατ. *veteranus*)². Βλ. και τοπν. *Πιτούρνα*, η (στα Ε.Αρ.) και το ταυτόσημο ελλην. *Παλιόστανη*, η (στα Ε.Ε.).

Στούρος, ο (stun štûru' Βίτσ.-Τσερβ.) - Στούρια, τα (sta štûrî'a' Διασκ.)

Τοποθεσία με χωράφια (Βίτσ.)· ονομασία υψώματος ΒΑ του χωριού Τσερβάρι με υψόμετρο 1559 μ. (Τσερβ.)· ονομασία τοποθεσίας με αμπέλια· επειδή τα αμπέλια ήταν κοντά το ένα με το άλλο, έβαζαν ενδιάμεσα για να τα χωρίζουν όρθιες πέτρες σαν τούβλα, τους *στούλους*, δηλ. μακρόστενες πέτρες χωμένες στο χώμα (Διασκ.).

Τα τοπν. προέρχονται από τον ενικό και πληθυντικό αριθμό αντίστοιχα του αρομ. ουσ. *stur*, πληθ. *sturî* "ο στύλος"³ κι αυτό από το Ηπειρωτ. *στούλος*, ο "εις το Ζαγόρι ονομάζεται το ορόσημον αποτελούμενον από στενόμακρον λίθον κατακορύφως εμπεπηγμένον εις την γην προς διαχωρισμόν κτημάτων, κοινοτικών ορίων, βοσκοτόπων, απηγορευμένων εκτάσεων από ελευθέρων κλπ."⁴ με την κανονική στα αρομ. τροπή του μεσοφωνηεντικού *l* σε *r*⁵. Το ζαγορήσιο *στούλος*, ο από το κοινό ΝΕ *στύλος*, ο με τροπή του *i* (=υ) σε *u* από τη γειτνίαση του υγρού *l*⁶. Από τα ελλην.

1. Meyer, *EW alb. Spr.* 391.

2. Parahagi 276' πβ. και ρ. *mbitîrnescu* "γερονώ" (Parahagi 788).

3. Parahagi 1127.

4. Π. Γρύσπου, "Δασική Λαογραφία!" *HE* 20 (1971) 928.

5. Κατσάνης 62, 112.

6. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στο λ. ου.

η λ. και στα αλβ. με τους τύπους *štūl* ή *štūlē* "ο στύλος"¹.

Στράντζα (*strándž̃a*· Βοβ.)

Ονομασία ψηλού και δασωμένου βουνού.

Το τοπν. πρέπει μάλλον να σχετιστεί με το αρομ. *strajă* "η φρουρά, η σκοπιά"² με ανομοιωτική τροπή του *ž*(=j) σε *dž* εξαιτίας του γειτονικού εξακολουθητικού *n*, δηλ. *n* + *ž* (εξακολουθ. + εξακολουθ.) > *n* + *dž* (εξακολουθητ. + στιγμιαίο). Το αρομ. *strajă* από το βουλγ. *стража* "η φρουρά // το φυλάκιο"³.

Στρίγια, Μπάλτα αλι (*báлта али стрίγια*· Ντρομπρ.)

Καταρράκτης του Κρουπόταμου ή Ρίου Ράτσι (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.) και η γύρο περιοχή που είναι άγρια και φοβερή.

Το τοπν. είναι περιφραστικό και σχηματίζεται με το αρομ. θηλ. ουσ. *baltă* "το στεκούμενο νερό, ο βάλτος"⁴ (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Αρ.), το προτασσόμενο άρθρο *ale* για τη γεν. και δοτ. ενικού του θηλ. γένους⁵ και το ουσ. *strigă* "η μάγισσα, η στρίγγλα" (<λατ. *striga*)⁶.

Η λ. ως προσηγ. και στα αλβ. *shtrigë-a* (όχι κατευθείαν από τα λατινικά, αλλά από τα σλάβικα)⁷ απ'όπου πιθανώς και το τοπν. *Στρίγια* από την Τριφυλία⁸.

Στριγκόνι, λα (*la štrigóni*· Λεσν.)

Τοποθεσία όπου υπάρχει ένα φυτό απ'το οποίο τα ζώα όταν φάνε πολύ, ψοφούν. Σε μικρή ποσότητα κάνει το γάλα πικρό.

1. Meyer, *EW alb. Spr.* 419.

2. Parahagi 1119.

3. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1291· Miklosich 293, στο λ. *serg-*.

4. Parahagi 254.

5. Το προτασσόμενο άρθρο στα αρομούνικα ισχύει μόνο για τα κύρια ονόματα.

Αναλογικά όμως προς αυτά προτάσσεται ορισμένες φορές και στα προσηγορικά (Λαζάρου 228).

6. Parahagi 1122.

7. Meyer, *EW alb. Spr.* 418.

8. Georgacas-McDonald 260.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από τον πληθ. *stir(i)-goni* του αρομ. ουσ. *stirgoanē* ή *stirigoanē* "ελέβορος ο λευκός"¹ με μετάθεση του *r*. Πρόκειται για το **βέρατρον το λευκόν** (*veratrum album*), φυτό δηλητηριώδες που ευδοκιμεί στις ορεινές βοσκές της Μακεδονίας και της Πίνδου, όπου είναι γνωστό με το όνομα **στερόγιανι** ή **στερόγιαννι**². Σ' αυτό το είδος αναφέρεται πιθανώς ο **ελέβορος ο λευκός** του Θεοφράστου³.

Τζάμινα, η (st džámina' Βίτσ.) - **Τζάμινε, λα** (la džámine' Λεσν.).

Τοποθεσία με χωράφια (Βίτσ.)· ονομασία χτιστής βρύσης μέσα στο χωριό (Λεσν.). Η παράδοση δε διέσωσε την αιτία της ονομασίας των τόπων.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *dzeamin*, -nă (πληθ. *dzeaminî*, -ne) "ο δίδυμος" (< λατ. *geminus*)⁴. Η λ. και στα ρουμ. με τους τύπους *gemin*, -ă και *geamăn*, -ă⁵.

Πβ. και το ελλην. ταυτόσημο τοπν. **Διμδές, οι** (στα Ε.Ε.).

Τζάντιλε (džádile' Λεσν.)

Δασωμένη περιοχή με πεύκα απ' όπου οι κάτοικοι του χωριού προμηθεύονται το δαδί.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *dzadă* (πληθ. *dzade*) "μικρό δεμάτι από ράβδους πεύκου που χρησιμοποιούνται για να ανάβουν τη φωτιά" (< λατ. *daeda*)⁶ και το επιτασσόμενο άρθρο *-ile* για την ονομ. και αιτ. των θηλ. ουσιαστικών στον πληθυντικό αριθμό⁷.

1. Papahagi 1156.

2. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 121· Γεννάδιος 174· Καββάδας 788.

3. Θεοφράστου, *Περί Φυτών Ιστορίας* 9, 10, 1 και 9, 18, 2.

4. Papahagi 522.

5. *Dictionar Român-German* 246, 247.

6. Papahagi 519.

7. Λαζάρου 227, 228.

Τζάτσιου, του (st džátš' I.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια. Άγνωστη η αιτία που συνέδρασε τον τόπο με το όνομα της οικογ. Τζάτσιου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τζάτσιος** κι αυτό πρέπει μάλλον να αποδοθεί στο αρομ. αριθμητικό **dzaŋe** "δέκα" (< λατ. **decem**)¹, ιδιαίτερα από τη φράση των Ζαγορήσιων όταν θέλουν να δηλώσουν ότι κάποιος είναι βλάχικης καταγωγής: **aftós íni džatši pri džatši**, δηλ. "είναι πέρα για πέρα βλάχος", "δέκα στα δέκα", φρ. σημασιολογικά όμοια με την ελληνική "εκατό τοις εκατό".

Τζότζιου, του (st džódžu' Φλ.)

Ονομασία καρτεριού στη θέση Φλάμπουρα όπου κυνηγούσε κάποιος Τζότζιος από το Φλαμπουράρι. Το επών. συναντιέται και στην Αρτσίστα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τζότζιος** κι αυτό από το αρομ. **jondzi**, πληθ. του αρσ. ουσ. **jongu** "ο ρόζος (ιδιαίτ. του δέντρου)"².

Τζουγκάστρου, α (adžugástru' Λεσν.) - Τζουγκάστρο, το (stu džugástu' Σκ.)

Δασωμένη περιοχή με βαλανιδιές, όπου παλιότερα εδέσποζε ένα μεγάλο σφεντάμι (Λεσν.)· ονομασία χωραφιού σε ύψωμα (Σκ.).

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **a** "εις" και το επίσης αρομ. ουσ. **ŋjugastru** (και **jugastru**) "το σφεντάμι" (< λατ. ***jugaster**)³.

Πβ. επίσης το τοπν. **Τζουγκάστρο** "μεγάλο σφεντάμι στο βουνό Θυμιάμα" (Ασπροπόταμο)⁴ και τα ρουμ. **Jugastra, Jugăstreni, Jugastrul Nou, Jugastrul Vechi, Dealul Jugastrului**⁵.

1. Papahagi 520.

2. Papahagi 698.

3. Papahagi 635, 698.

4. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 147· Iordan, **Topon. romîn.** 391.

5. Papahagi 449.

Τζουμοπιτίρνα, η (st džumupitirna' Λιασκ.)

Ονομασία ενός από τα μεγαλύτερα υψώματα του χωριού όπου υπήρχαν και χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί σύνθετο και να αποδοθεί στο αρομ. ουσ. čiumǎ "άκρη, κορυφή όρους"¹ και τον επιτασσόμενο επιθετ. προσδιορισμό bitirnu, -nǎ "παλιός, αρχαίος"². Βλ. και στα τοπν. Τσούμα, η (στα Ε.Αρ.) και Πιτούρνα, η (στα Ε.Αρ.). Πβ. και το ταυτόσημο Παλιόραχη από την Τριφυλία³.

Τζουνάκες, οι (stɛ džunákis' Βραδ.)

Ονομασία τοποθεσίας δασωμένης σήμερα με σφεντάμια, λεφτοκαρυές και μεράντζες, όπου άλλοτε υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. Τζουνάκας ή Τζουνάκης (πβ. και Τζουνάκος)⁴ με μεταπλασμό από σύγχυση του εμπρόθ. αρσεν. άρθρου στη γεν. ενικού με το εμπρόθ. θηλ. στην αιτιατ. ενικού: στ(ου) Τζουνάκ(η) > st džunák > η Τζουνάκ(η) ή στ(ου) Τζουνάκα > st džunáka > η Τζουνάκα. Ο πληθ. αναλογικά προς τις πολλές ιδιοκτησίες που υπήρχαν στη θέση. Τα επών. Τζουνάκας, Τζουνάκης προέρχονται από το αρομ. ğiunac "ανδρείος, ρωμαλέος" κι αυτό από το σλαβ. žunak "ο νέος, ο νεανίας"⁵ απ'όπου και το αλβ. çunak-u "το μικρό παιδί // άνθρωπος άπειρος, αυτός που ενεργεί σα μικρό παιδί"⁶.

Τζουνάπινη, α (aðžunápirini' Λεσν.)

Ονομασία ράχης με δάσος από κέδρα.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από τον πληθ. ğiuneapine του αρομ. ουσ. ğiuneapine "η άρκευθος, το κέδρο" (<

1. Papahagi 449.

2. Papahagi 276.

3. Georgacas-McDonald 224.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Papahagi 636.

6. Akademia e Shkencave, Fjalor 280.

λατ. *juniperus*)¹ και την πρόθ. *a* "εις".

Πβ. και τοπν. **Τζουνάπιρου** "μεγάλος κέδρος πάνω σε βράχο του Κόζιακα" (Ασπροπόταμο)².

Τίζα, α (atíza· Βοβ.)

Ονομασία περιοχής από την ύπαρξη εκεί ενός δέντρου γνωστού στους Αρομούνους με το όνομα **τίζα**.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το αρομ. **tisă** (πληθ. **tise**) "ο σμίλακας, δέντρο ρητινώδες και σπάνιο που βρίσκεται στην Πίνδο"³ κι αυτό από το σλαβ. **tisŭ, tisa** "η πεύκη" (νεοσλοβ., βουλγ. **tis** "σμίλαξ, αρκουδόβατος")⁴ συγγενικό με το λατ. **taxus, -i** "ο σμίλαξ"⁵. Πβ. και αλβ. **tis-i** "ο τόξος, το ήμερο έλατο"⁶.

Τοάκα, λα (la toáka· Βοβ.-Λ.)

Περιοχή όπου παλιότερα υπήρχε εκκλησία (Βοβ.)· ονομασία δασωμένης θέσης, άγνωστο για ποια αιτία (Λ.).

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **la** "εις" και το επίσης αρομ. ουσ. **toacă** "σανίδα από ξύλο ή σιδερένιο ημικύκλιο που χρησιμοποιούσαν σαν καμπάνα στην εκκλησιά"⁷. Η λ. και στα αλβ. **tokë-a** "το σήμαντρο"⁸ και τα δύο από το λατιν. ηχοποιημένο **tok** "το χτύπημα" (ιταλ. **tocco** "το χτύπημα μιας ώρας", ρουμ. **toca** κλπ.)⁹.

-
1. Parahagi 636· G. Weigand, *Die Sprache der Olympto-Walachen*, Leipzig 1888 31, 45.
 2. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 147.
 3. Parahagi 1183.
 4. Miklosich 357· Sadnik-Aitzetmüller 136, 318· *Βουλγαροελλ. Λεξ.* 1338.
 5. Vasmer, *REW* III 107· Walde II 653.
 6. Γκύνης 428.
 7. Parahagi 1186.
 8. Γκύνης 429.
 9. Meyer-Lübke, αριθμ. 8767.

Πβ. και τα ρουμ. τοπν. **Toaca, Muntele Toaca, Valea Toacei**¹.

Τριτάρα (tritǎ́ra· Μακρ.)

Ονομασία στενού περάσματος που οδηγεί από το χωριό στα αμπέλια του χωριού, τα οποία είναι γνωστά με το ίδιο όνομα.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. **trițeare** "η διάβαση, η δίοδος, το πέρασμα"² κι αυτό από το αρομ. ρ. **trec** "περνώ" (<λατ. **trajicere** "διέρχομαι, διαβαίνω")³.

Τόαρα, η (zd dǎ́ara· Δόλ.) - **Ατσάρα, η** (stn atǎ́ara· Φρ.)

Τοποθεσία πάνω από τη θέση Παλιοχώρι σε υπήνεμο μέρος με χωράφια (Δόλ.)· ονομασία λόφου με τριμμένα γαλαζοπράσινα χαλίκια (Φρ.).

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. **țarǎ** "το χωράφι, το όργωμα" (<λατ. **terra**⁴ με τροπή του λατ. **t** σε αρομ. **ț**⁵). Πβ. και ρουμ. **țarǎ** "χώρα, πατρίδα // περιοχή, τόπος" και **țaran** "ο γεωργός"⁶. Το τοπν. από τους θραγκάδες με την πρόθ. **ǎ** η οποία νομίστηκε ως θεματικό φωνήεν. Ας σημειωθεί εδώ η διατήρηση του γένους του αρομ. προσηγορικού στα ελληνικά.

Πβ. και επών. **Τόρας**⁷.

Τσάσκα, α (atǎ́ška· Βοβ.)

Ονομασία τοποθεσίας που μοιάζει με τσάσκα, είδος φλιτζανιού με ανοιχτά χείλη.

Ο τρόπος εκφοράς του τοπν. και το γεγονός ότι η Βοβούσα είναι ένα από τα βλαχόφωνα χωριά του Ζαγορίου μας αναγκάζει

1. Iordan, **Topon. romîn.** 238.

2. Papahagi 1196.

3. Papahagi 1193.

4. Papahagi 1214.

5. G. Weigand, **Die Sprache der Olympo-Walachen**, Leipzig 1888 35.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 8668.

7. Τριανταφυλλίδης 81.

να αποδώσουμε το τοπν. στο αρομ. **čeașca** "το φλιτζάνι"¹ και όχι στο βουλγ. **чапка** "το ποτηράκι", το φλιτζανάκι" (υποκορ. του σλαβ. **čaša** "το ποτήρι"² απόπου προέρχεται τόσο το αρομ. προσηγ. όσο και το κοινό ΝΕ **τσάσκα**, η "το φλιτζάνι"³ και το ρουμ. **ceașcă**⁴.

Τσερβάρι, το (stu tširvár)

Ένα από τα χωριά του Ζαγορίου που βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του χτισμένο σε υψόμετρο 1000 περίπου μέτρων. Ο κάτοικος **tširvarjótš** (Τσερβαριώτης), **tširvarjótša** (Τσερβαριώτισσα).

Το χωριό αναφέρεται από το 1361 σε χρυσόβουλλο του Κράλη Συμεών προς τον Ιωάννην Τσάφαν Ουρσίνον Δούκαν⁵ με τους τύπους **Tserbarēn**, **Tserbarin**, **Zerbaro**⁶.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **tšerbu** "το ελάφι" (<λατ. **cervus**)⁷ και την αρομ. (και ρουμ.) περιεκτική κατάλ. **-šrie** η οποία συνάπτεται ιδιαίτερα με θέματα λέξεων που δηλώνουν ζώα⁸.

Πβ. και τα ρουμ. τοπν. **Cerbăria** και **Vîlceaua Cerbarului**⁹, το όνομα του δαλματικού νησιού **Cervaria** (ιλυρ. Βρεττία, ελλην. Ελαφούσα)¹⁰ και το κατωιταλ. **Cervaru** "τόπος ελαφιών"¹¹.

Τσιούτσιος, ο (stun tšútšju' Μακρ.)

Τοποθεσία που πήρε το όνομά της επειδή εκεί βρέθηκε το πόδι κάποιου παιδιού που είχε αρπάξει ο λύκος (βλ. τοπν. **Κοσίτσα**, η στα Ε.Αρ.).

-
1. Papahagi 431.
 2. Βουλγαροελλ. Λεξ. 1434' Berneker 137' Miklosich 31.
 3. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 4. Pușcariu 373.
 5. Χρηστοβασίλη, Ήπειρος 47.
 6. Soustal 274.
 7. Papahagi 1218.
 8. Jordan, Topon. romîn. 418 κελ.
 9. Georgakas, Beiträge II 407, σημ. 4.
 10. Rohlf's, Diz. TO Cal. 63.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *čičiul* (πληθ. *čičiule* και *čiče*) "το πόδι, το ποδαράκι στη γλώσσα των μικρών παιδιών" (πβ. και *čičiũ* "το μωρό, το μικρό παιδί")¹. Συγγενικά πρέπει να θεωρηθούν το σλαβ. *cuca* και το αλβ. *tsutsɛ-a* "το κορίτσι μέχρι 12 χρόνων"².

πβ. και επών. **Τσιούτσιος**³ και **Τσούτσος**⁴.

Τσίπιανη, η (st tšipčan· Γρεβ.)

Τοποθεσία υπήνεμη και προσήλια όπου παλιότερα ξεχειμάζαν οι κτηνοτρόφοι με τα ζώα τους. Σήμερα ο τόπος είναι γεμάτος αμπέλια.

Το τοπν. προέρχεται από τον πληθ. *čipeanī* του αρομ. *čip*, *čipa* "παρατσούκλι που δίνεται στους βλάχους του Grămosteni της Βουλγαρίας" κι αυτό από το επίσης αρομ. *čipă* "μαντίλι ασπροκόκκινο, κεντημένο στις άκρες"⁵ με μεταπλασμό στα ελληνικά αναλογικά προς τα πολλά θηλ. ουσιαστικά σε *-i* (=η). πβ. και τα αλβ. *čipë* "το πιμπίλωμα", σερβ. *čip* "λεπτός", βουλγ. *čipŭ* "πλακουτσομύτης"⁵.

Τσουκαρνιέρα, η (zd džukarniása· Βίτσ.-Μακρ.-Τσεπ.)

Ονομασία βραχωδών και άγονων υψωμάτων με εκτεταμένες λαγκαδιές γεμάτες από χοντρή άμμο.

Το τοπν. είναι σύνθετο και προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. *čičă* "η κορυφή"⁶ (βλ. και τοπν. **Τσούκα, η** στα Ε.Α.) και το επίσης αρομ. επίθ. *arinós*, *-oásă* "ο αμμώδης, ο αμμουδερός" (< λατ. *arenosus*)⁷ ως επιτασσόμενος επιθετ. προσδιορισμός.

-
1. Parahagi 446.
 2. Miklosich, Slav. Elem. 17.
 3. ΟΤΕ Αθ.
 4. Τριανταφυλλίδης 66.
 5. Parahagi 441.
 6. Parahagi 445.
 7. Parahagi 199.

Τσούκα Μάρε, α (a tʃukamáreˀ Δ.)

Ονομασία μιας από τις ψηλότερες κορυφές της περιοχής.

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **a** "εις", το αρομ. ουσ. **čīucă** (βλ. προηγ. τοπν.) και το επίθ. **mare** "ο μεγάλος" (< λατ. **mas-maris**)¹. Η ονομασία του υψώματος σε αντιδιαστολή προς χαμηλότερο ύψωμα γνωστό με το τοπν. **Τσούκα Νίκα** (βλ. παρακάτω).

Τσούκα Μάσελι (tʃukamáseŋiˀ Μακρ.)

Ονομασία περιοχής από την ύπαρξη ενός βράχου, κοντά στον οποίο, σύμφωνα με την παράδοση, έμενε μια γριά.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το αρομ. ουσ. **čīucă** (βλ. προηγούμενα τοπν. και τοπν. **Τσούκα**, η στα Ε.Δ.) και το έναρθρο ουσ. **a moáseŋei**² "της γριάς" (του αρομ. **moáse** "η γριά, η γερόντισσα"³) με συναίρεση του φωνηεντικού συμπλέγματος **oá** σε **á**.

Τσούκα Νίκα, α (a tʃukaŋíkaˀ Δ.)

Ονομασία μιας χαμηλότερης κορυφής σε αντιδιαστολή προς το τοπν. **Τσούκα Μάρε, α** (βλ. τοπν. στα Ε.Αρ.).

Το τοπν. είναι περιφρ. από την αρομ. πρόθ. **a** "εις", το ουσ. **čīucă** (βλ. προηγ. τοπν.) και το αρομ. επίθ. **nic, níca** "ο μικρός"⁴.

Τσούκα Ρόσια (tʃukaróʃaˀ Δ.-Λεσν.-Τσερν.-Φλ.)

Ονομασία δύο υψωμάτων το ένα στο σύνορο των χωριών Λάιστα και Λεσινίτσα και το άλλο ανάμεσα από τα χωριά Τσερνέσι και Φλαμπουράρι, εξαιτίας του χρώματος του εδάφους τους.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **čīucă** "η κορυφή" και το

1. Parahagi 769.

2. Λαζάρου, 227-228.

3. Parahagi 819.

4. Parahagi 924ˀ περισσότερα για τη λ. βλ. στο τοπν. **Μπουσάρικα Νίκα** (στα Ε.Αρ.)

επίθ. **aroşu**, -e "κόκκινος" (<λατ. *roseus*)¹.

Τσούκα Τζίνά (tşukadžîñă· Βοβ.-Μακρ.-Τσερν.) - **Τσούκα Τζίνι** (tşukadžîni· Φλ.)

Με τους παραπάνω τύπους χαρακτηρίζεται το ίδιο ύψωμα, όπου, σύμφωνα με τη λαϊκή πίστη, κατοικούσαν νεράϊδες και δαιμονικά.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. *čîucă* "η κορυφή" και το επίσης αρομ. *Dzîñă* "η νύμφη" (<λατ. *Diana*)², λ. που συναντιέται και στα ρουμ. με τον τύπο *Zâna*³. Το τοπν., όπως εκφέρεται στο χωριό Φλαμπουράρι, σχηματίζεται με τον τύπο **Dzîne** που είναι πληθ. του **Dzîñă**.

Φαγίς, λα (la faǵîş· Δ.)

Ονομασία βουνού πυκνά δασωμένου με μικρή οξιά.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το αρομ. *fag* "η οξιά"⁴ (βλ. και επόμενο τοπν.) και την περιεκτική κατάλ. *-iş* που χρησιμοποιείται ιδιαίτερα για το σχηματισμό φυτών. τοπωνυμίων⁵.

Φαγκουβίντου (faǵunîndu· Βοβ.-Τσερν.)

Άγριο ύψωμα στο σύνορο των χωριών Βοβούσα και Τσερνέσι, όπου ο αέρας ποτέ δε σταματάει, δασωμένο με οξιές γερμένες από το δυνατό φύσημα.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το αρομ. *fag* (πληθ. *fadzî*) και **φάγκου**^{ου} "η οξιά" (<λατ. *fagus* "το ίδιο")⁶ και το επίσης αρομ. **vintu** (ή **vîntu**) "ο άνεμος" (<λατ. *ventus* "το ίδιο")⁷.

1. Parahagi 209.

2. Parahagi 525· Νικολαΐδου, Λεξ. 527.

3. Puşcariu 271, 527-528.

4. Parahagi 538.

5. Jordan, Topon. romîn. 66, 433 κεξ.

6. Parahagi, ό.π.· Νικολαΐδου, Λεξ. 561· Meyer-Lübke, αριθμ. 3145.

7. Parahagi 1266, 1264.

Φάλα, του (st fála' Τσεπ.)

Ονομασία οβίρας (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Σ.) από το επών. κάποιου Φάλα, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Φάλας** που προέρχεται από το αρομ. **fală** "η υπερηφάνεια, το καμάρι"¹ (και ρουμ. **fală** "το καύχημα"²) κι αυτό από το σλαβ. **chlava** "ο έπαινος, το εγκώμιο" (πβ. αρχ. σλαβ., βουλγ. **hvala** κλπ.³).

Πβ. και τοπν. **Βάλια ντι λα Φάλε** από το Ασπροπόταμο⁴.

Φαρμάκι, α (afarmák' Βοβ.-Φλ.)

Ονομασία δύο υψωμάτων ανάμεσα στα δύο χωριά που οφείλεται στο γεγονός ότι εκεί αναπτύσσεται ένα δηλητηριώδες φυτό.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **a** "εις" και το αρομ. ουσ. **fărmac** "δηλητηριώδες φυτό" (< αρομ. **fărmac** "το δηλητήριο" < ελλ. **φαρμάκι**)⁵.

Φεριτσέτι, το (stu firitsét) - Φεριτσέτα, τα (sta firitséta' Τζ.)

Πλαγιά με κοκκινωπό χρώμα δασωμένη με λιγοστές βαλανιδιές και οξιές κι ανάμεσά τους πολλή φτέρη (Λιασκ.)· ονομασία τοποθεσίας γεμάτης με φτέρη (Τζ.).

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το αρομ. ουσ. **ferică** "η φτέρη" (< λατ. ***filicaria** και **filex, -ice** "το ίδιο")⁶ και την περιεκτ. κατάλ. **-et** (< λατ. **-etum**)⁷.

Πβ. και τοπν. **Fericet** καθώς και τα πολυάριθμα φυτών. τοπν. από τη Ρουμανία⁸. Βλ. και τοπν. **Θεριτσέτα, τα** (στα Ε.Αρ.).

1. Parahagi 538.

2. Κοτολούλης 195· Pușcariu 348.

3. Miklosich 91· Vasmer, REW III 234· Berneker 406.

4. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 130.

5. Parahagi 544.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 3298 και 3294.

7. Battisti-Alessio 1560, λ. **-eto**· G. Rohlfs, **Historische Grammatik der italienischen Sprache** III 341.

8. Jordan, **Topon. romîn.** 424 κεξ.

Φιάτα, η (st fχάta' Σκ.)

Ονομασία σχεδόν επίπεδης τοποθεσίας, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. θηλ. ουσ. *feată* "η μικρή κοπέλα, η παρθένα" (< λατ. *feta* "η λεχώνα")¹ με διατήρηση του γένους στα ελληνικά.

Φιάτελει, Κόντρο α (kodru a fχátele' Ντομπρ.)

Ονομασία τοποθεσίας που, σύμφωνα με την παράδοση, οφείλει το όνομά της στο ότι εκεί είχαν θάψει μια κοπέλα.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το αρομ. *cordu* "το μνήμα, το κοιμητήριο"² και το επίσης αρομ. *feată* "η κοπέλα" (βλ. προηγούμενο τοπν.) με το άρθρο *a-lei* για τη γεν. (και δοτ.) ενικού των θηλυκών ονομάτων³.

Φιάτελο, Πάντε (pađe fχátelo' Βοβ.)

Άλλη ονομασία της τοποθεσίας που είναι γνωστή και με το τοπν. Κοριτσόκαμπος (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.). Σύμφωνα με την παράδοση πριν από 200-300 χρόνια, κάθε 24 Ιουνίου (Γενέθλιο του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου), αντάμωναν στη θέση αυτή οι κάτοικοι των χωριών Βοβούσα και Περιβόλι (διοικητικά ανήκει στην επαρχία Γρεβενών). Στο πανηγύρι που γινόταν εκεί πραγματοποιούνταν τα συνοικέσια ανάμεσα στους νέους και τις νέες των δύο χωριών, συνοικέσια τα οποία κανονίζονταν από τους παππούδες, τους πατριάρχες, των οικογενειών.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το αρομ. *pađe* "επίπεδη περιοχή, πεδιάδα" (βλ. και τοπν. *Πάντε Λούγκα, Πάντε Μάρε* κλπ. στα Ε.Αρ.) και τη γεν. πληθ. *a featelor*^{u 3} του αρομ. ουσ. *feată* "η κοπέλα".

1. Parahagi 546' Meyer-Lübke, αριθμ. 3269.

2. Βλ. για τη λ. στο τοπν. *Κόντρου*, στα Ε.Αρ.

3. Λαζάρου 227.

Φίτσιου, του (st fitʂ' Λιασκ.)

Τοποθεσία με μεγάλες βαλανιδιές που τις χρησιμοποιούσε κάποιος κτηνοτρόφος Φίτσιος από τη Δόλιανη για να σταλίζει τα ζώα του.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Φίτσιος** (πβ. και επών. **Φίτσης**¹ από το χωριό Τσερβάρι), το οποίο προέρχεται από το αρομ. **fičiu** "μικρή πέτρα που χρησιμεύει σε παιδικό παίγνιδι // ο κοντός άνθρωπος, ο πυγμαίος"².

Φίντινᾶ Βίνιτα (fîndîṅă vîṅita' Βοβ.-Λ.)

Όνομασία πηγών που το νερό τους κυλάει σε πετρώματα με γαλάζιες αποχρώσεις.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το αρομ. ουσ. **fîntîṅă** "η πηγή, η βρύση" (<λατ. **fontana**)³ και το επίσης αρομ. επίθ. **vînit, -tă** "ο γαλάζιος" (<λατ. **venetus, -a, um**)⁴ ως επιτασσόμενος επιθετ. προσδιορισμός.

Φίντινᾶ Ράτσι (fîndîṅă rătʂi' Λ.)

Περιοχή όπου υπάρχει πηγή με πολύ κρύο νερό.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **fîntîṅă** (βλ. προηγούμενο τοπν.) και το επίθ. **raṭe** (και **araṭe**) "ψυχρός, κρύος" (<λατ. **recens, -entis**)⁵.

Πβ. και τοπν. **Φάντινα Αράτσι** από το Ασπροπόταμο⁶.

Φίντινᾶ Στέρπα (fîndîṅă stérpa' Γρεβ.)

Όνομασία βρύσης που άλλοτε έχει νερό και άλλοτε όχι.

-
1. Πελ. Οικονομίδου, **Ο Ελαφότοπος Ζαγορίου**, Αθήνα 1979 78.
 2. Parahagi 547.
 3. Parahagi 554.
 4. Parahagi 1265.
 5. Parahagi 1038.
 6. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 150.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το αρομ. *fīntīnā* (βλ. προηγ. τοπν.) και το επίσης αρομ. επίθ. *sterpu, stearpā* "στεί-ρος, άγονος" (< λατ. **ster(i)pus* < ελλ. *στερίφος*)¹.

Πβ. και τοπν. **Φάντνα Στιάρμπα** από το Ασπροπόταμο².

Φλάμουρα, η ή Φλάμπουρα, η (st *flámura* ή st *flámbura* Βοβ.-Φλ.)

Πρόκειται για την ίδια τοποθεσία, που στο χωριό Φλαμπου-ράρι συνηθίζεται και με τους δύο τύπους, και αναφέρεται σε ύψωμα.

Το τοπν. προέρχεται από τα αρομ. *flamburā* ή *flamulā* (το δεύτερο με τροπή του *l* σε *r* αναλογικά προς το *flamburā*) "η σημαία" (< λατ. *flammula* "η μικρή σημαία"³) με ανάπτυξη *b*⁴ και διατήρηση του γένους στα ελληνικά.

Φουντίνα, η (st *fundīnā* Δρ.)

Ονομασία βρύσης με πέτρινη σιάφη.

Το τοπν. από το αρομ. *funtīnā* "η βρύση, η πηγή"⁵ (πβ. και *fīntīnā* απ'όπου και σχετικά τοπν. στα Ε.Αρ.).

Η₆ λ. συχνότατη ως τοπν. στα βλαχόφωνα χωριά του Ασπροπο-τάμου .

Φούρλουι, Κάλε α (*kále a fúrlui* Φλ.)

Στενό μονοπάτι σε πλαγιά, απ'όπου, σύμφωνα με την παράδο-ση, περνούσαν οι κλέφτες.

Το τοπν. είναι περιφρ. και προέρχεται από τα αρομ. ουσ. *cale* "ο δρόμος" (< λατ. *callis-is* "η ατραπός, το μονοπάτι μέ-σα από τα βουνά και τα δάση")⁷ και *fur* "ο κλέφτης" (< λατιν.

1. Parahagi 1114' ο Meyer-Lübke (αριθμ. 3072) παράγει το ρουμ. *sterp* και το αλβ. *šterpë* από το επίσης λατιν. **extirpus* "άγονος".

2. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 153.

3. Parahagi 555. 4. Κατσάνης 124.

5. Parahagi 572.

6. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 149-154.

7. Parahagi 307' η παραπάνω λ. είναι χαρακτηριστική για τον τρόπο ζωής των Αρομούνων στα βουνά και τα δάση, αφού για να εκφράσουν την έννοια "οδός" χρησιμοποίησαν τη λ. *callis* και όχι π.χ. τη λ. *via*.

fur, furis "το ίδιο"¹ με το άρθρο της γεν. (και δοτ.) ενικού του αρσεν. γένους **a -lui**².

Πβ. και τα τοπν. **Φάντνα Φούρλιορ** "βρύση κλεφτών" και **Φάντνα αλ Φούρλου** "βρύση του κλέφτη" από το Ασπροπόταμο³.

Φουρτζιάσκα, η (st furđžáška' Δεμ.)

Ονομασία δασωμένης σήμερα περιοχής με βαλανιδιές.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρομ. **frundzǎ** (πβ. επίσης και τους τύπους **frînzǎ** και **frîndzǎ**) "το φύλλωμα, η φυλλωσιά του δέντρου" (<λατ. **frondia** "το ίδιο")⁴ και τη σλαβ. υποκορ. κατάλ. **-aška** με μετάθεση του **r** (**frundzǎ** > **furndzǎ**). Η σλαβ. κατάλ. **-aška** φαίνεται ότι κάποια εποχή πέρασε στα αρομ., πράγμα το οποίο συνέβη στα ρουμ., όπου συναντούμε κατάλ. **-așcă**⁵.

Φράγκα, α (a fránġa' Δ.)

Τοποθεσία όπου υπάρχουν πολλές μικρές, άγριες φράουλες.

Το τοπν. προέρχεται από την αρομ. πρόθ. **a** "εις" και το αρομ. ουσ. **frangǎ** "το χαμοκέρασο, η φράουλα" (<λατ. **fraga**)⁶ σε περιληπτικό ενικό. Κατά τον Meyer-Lübke⁷ το αρομ. ουσ. προέρχεται από το επίσης λατ. **fragum**.

Φράψινο (frápsinu' Μακρ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής με βαλανιδιές και λιγροστούς φράξους.

Το τοπν. προέρχεται από το αρομ. **frapsin** (πληθ. **frapsini**) "ο φράξος, η μελιά" (<λατ. **fraxinus**)⁸. Από τα λατ. η λ. ως

1. Papahagi 572.

2. Λαζάρου 227.

3. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 154.

4. Papahagi 566, 564.

5. Pușcariu, **Deminutivsuffixe** 216' Kiparsky 193, 194' Miklosich, **Stammbildungslehre** 254, 342.

6. Papahagi 560.

7. Meyer-Lübke, αριθμ. 3480.

8. Papahagi 560.

προσηγ. στα ρουμ. *frasin*, ιταλ. *frassino*¹ και τα αλβ. *frashëri*, *frashnje*, *frashnja*².

Η λ. συχνότατη ως τοπων. στη Ρουμανία: *Frasini*, *Frasinile*, *Frasin-Vale*, *Dealul Frasinului*, *Frasănu* κλπ.³ Πβ. επίσης τα κατωιταλ. τοπων. *Frascino* (*Manca del-*), *Frascio* και το επών. *Frascino*⁴.

Φρίγκα, του (st *frīga*· I).

Περιοχή όπου υπήρχε χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Φρίγκα.

Το τοπων. είναι κυριών. από το επών. *Φρίγκας* το οποίο προέρχεται από το αρομ. *Frîncu*, *Frîncă* "ο Φράγκος, ο Γάλλος"⁵ (<αλβ. *Frëng-u*⁶) με τροπή του αρομ. *î* σε *i*. στα ελληνικά.

Πβ. και επών. *Φράγκος* (βλ. για το επών. στο τοπων. *Φραγκάδες*, οι στα Ε.Ε.).

Χαρακουσαίοι, οι (st_s *charakuséus*· Ντομπρ.)

Ονομασία ενός συνοικισμού του χωριού.

Το τοπων. είναι κυριών. από το επών. *Χαρακούσος* (πβ. και επών. *Χαραχούσης*)⁷ με την κατάλ. πληθ. -αίοι που, όπως και η κατάλ. -άδες, δήλωσε αρχικά τα μέλη μιας οικογ. και έπειτα το μέρος όπου αυτά έμεναν. Το επών. *Χαρακούσος* (και *Χαραχούσος*, *Χαραχούσης* με αφομοίωση των *χ-k* σε *χ-χ*) προέρχεται από το αρομ. *căracușu*, -*șe* "ο φυματικός"⁸ με ανομοιωτική τροπή του *k-k* σε *χ-k*.

-
1. Meyer-Lübke, αριθμ. 3489.
 2. Γκύνης 127.
 3. Jordan, *Topon. român.* 67-68.
 4. Rohlf's, *Diz. TO Cal.* 116.
 5. Papahagi 564.
 6. Akademia e Shkencave, *Fjalor* 503.
 7. ΟΤΕ Αθ.
 8. Papahagi 343.

2.24 ΑΛΒΑΝΙΚΑ

Άνθα, η (stn ánθα· Τσεπ.)

Ονομασία μικρής βρύσης και υψώματος πάνω από το χωριό.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. **anθ** "ο εφιάλτης, ο βραχνάς", λ. η οποία συνάπτεται με τα αρχ. αλβ. **amë, ëmë** "η μητέρα"¹. Άγνωστος ο λόγος που συντέλεσε στη δημιουργία του τοπωνυμίου.

Απράστα, η (sn aprásta· Πάπ.)

Ονομασία περιοχής που μέχρι πριν λίγα χρόνια ήταν κατάφυτη από αμπέλια και καρποφόρα δέντρα.

Το τοπν. προέρχεται από τα αλβ. θηλ. ουσ. **prashitje prashitja** "το σκάλισμα της γης" (από το ρήμα **prashit** "ανα-σκάπτω, σκαλίζω"²) και το προθετικό **a-** μάλλον στη χρήση του τοπν. από τους Έλληνες) Πβ. και τα ρ. **prašis, prašin', tšaprašis** "σκαλίζω ένα αμπέλι για δεύτερη φορά"³.

Αραγκόι, το (st aragóï· (Καβ.)

Ονομασία ομαλής επιφάνειας με βοσκολίβαδα και βαλανιδιές, όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια με καλλιέργειες δημητριακών.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Ράγκος** (βλ. για το επών. στο τοπν. **Ράγκου, του** στα Ε.Α.) και την κατάλ. **-j** όπως αυτή εμφανίζεται σε ελλην. τοπν. της Αττικής και της Πελοποννήσου στο στόμα των αλβανοφώνων πληθυσμών των παραπάνω περιοχών⁴. Το προθετ. **a-** ίσως στη χρήση του τοπν. από τους Έλληνες.

1. Για την ετυμολόγηση της λ. βλ. Meyer, **EW alb. Spr.** 13 και Barić 16.

2. Γκίνης 333.

3. Meyer, **EW alb. Spr.** 351.

4. Βλ. και τοπν. **Ζερβόι** ή **Ζερβόια** (στα Ε.Α.)

Αρτσιόστα, η (sn artsísta)

Ένα από τα χωριά του Ζαγορίου, που βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του. Ο κάτοικος **artsistnós, -í** ή **artsisnós, -í** (= Αρτσιστινός -ή).

Το τοπν. είναι φυτώνυμο. Προέρχεται από το αλβ. **arrç-i** "ράμνος η ψευδής (Rampus fallax)"¹ η κοινώς λεγομένη **βουρ-βουλιά** ή **μαυραγκαθιά**² και την αλβαν. κατάλ. **-ishtë** (και με το οριστ. άρθρο **-ishta**)³ που δηλώνει τον τόπο, όπου αναπτύσσεται ένα ορισμένο είδος χόρτου, θάμνου ή δέντρου⁴. Πβ. επίσης και τα τοπν. **Άρτζα** και **Άρτζα** από τη διοίκηση της Τεπελένης και της Πρεμετής⁵.

Ατζάιμα, η (sn aǰǰáima' Πάπ.)

Ονομασία μεγάλης χοανοειδούς λαγκαδιού Α του Μεγ. Παπίγνου, που, όταν βρέχει, κατεβάζει πολλά νερά συμπαρασύροντας με μεγάλο θόρυβο πέτρες και κορμούς δέντρων.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. θηλ. ουσ. **ǰǰjme** ή **ǰǰjja** "ο αετομάχος"⁶ και το προθετικό **a-** ίσως στα ελληνικά. Την αλβ. λ. ο Meyer την ανάγει στο αρχ. σλαβ., σερβ., σλοβ. **ǰarlja** "το ίδιο"⁷. Με τη λ. **αετομάχος** είναι γνωστό στην Ελλάδα "γένος πτηνών της οικογενείας των κορακιδών"⁸. Αξιοσημείωτη η διατήρηση στο ζαγορήσιο τοπν. του γένους του αλβαν. προσηγορικού.

1. Γκίνης 37.

2. Χελδράλιχ-Μηλιαράκης 23' Καββάδας 3354' Γεννάδιος 768.

3. Γεωργακάς, **Συμβολή** 66' Georgacas, **Place and other names**, ZfB 4 (1966) 31.

4. Έτσι π.χ. **gorrishtë-a** "τόπος κατάφυτος από άγριες αχλαδιές", **dardhishtë-a** κλπ. (Γκίνης 140, 79).

5. Αραβαντινού, **Χρονογραφία** Β' 368, 372' **Εθνολογ. Στατ.** 4, 15.

6. Γκίνης 69.

7. Meyer, **EW alb. Spr.** 443.

8. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

Βάγμες, οι (sts vāngis· Ντρ.)

Ονομασία καλλιεργήσιμων περιοχών με περιοσμένη έκταση.
Από το αλβ. θηλ. ουσ. **vangë-a** "σκαπτικό όργανο που χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια μικρών κομματιών γης ή για το άνοιγμα αυλακιών"¹ κι αυτό από το λατ. **vanga** "είδος σκαλιστηριού" απ' όπου το ιταλ. **vanga**² και το ελλην. **βάγγα** σε χρήση μόνο στην Κρήτη με τις σημασίες: "αυλάκι, μικρή τάφος// μικρό ρυάκι"³ και ρ. **βαγγίζω** "σκαλίζω"⁴. Πβ. και τοπν. **Τσαπίσματα** (στα Ε.Ε.).

Βάκαση, τού (st vākaš· Τσεπ.)

Ονομασία της κάτω συνοικίας του χωριού.
Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Μπάκασης**⁵ (και **Βάκασης** με λόγιο εξελληνισμό στα ελληνικά κατά τα **babo** > **βάβω**, **barella** > **βαρέλα** κλπ.). Το επών. πρέπει να προήλθε από εθνικό αφού με την κατάλ. **-as** σχηματίζονται στα αλβαν. εθνικά, όπως π.χ. **tiranas** "ο κάτοικος των Τιράνων", **mirditas** "ο κάτοικος της Mirdita" κλπ.⁶ Η παραπάνω κατάλ. προστέθηκε σε κάποιο τοπν. ***Bagë-a** (< αλβ. **bagë-a** "η ρωγμή, το σκίσιμο"⁷) για να δηλώσει τον κάτοικο αυτού του τόπου.

1. Akademia e Shkencare, **Fjalor** 2110· Χριστοφορούδης 373.

2. Meyer-Lübke, αριθμ.9137.

3. **ΙΑΝΕ**, στη λ.

4. Meyer, **NS** IV 15.

5. **ΟΤΕ Αθ.** · **ΟΤΕ Θεσσ.**

6. Camaž, **Lehrbuch** 56· άς σημειωθεί εδώ ότι η αλβ. κατάλ. **-as** δεν τονίζεται σε αντίθεση με τη σλαβ. **-ašb** ή **-ašjb** (Malingoudis, **Studien** 161· Miklosich, **Stambil dungslehre** 342).

7. Γκίνης 42.

Πβ. και το αλβ. τοπν. **Bagasi**¹, που ασφαλώς προήλθε, όπως και το τοπν. του Ζαγορίου, από το εθνικό ή το επών. του πρώτου οικιστή, καθώς και τα κυριών. τοπν. από την Πελοπόννησο: **το μνήμα του Μπάκαση, του Αρα Μπάκαση, του Σκίμπι Μπάκαση**, τα οποία ο Georgacas καταλέγει στα αλβ. τοπωνύμια².

Βάρδα, η (st várda)

Παραπόταμος του Αράχθου με απότομες όχθες και ορμητικό ρεύμα, ιδιαίτερα το χειμώνα. Περνάει από τις περιοχές πολλών χωριών (Τσερν.-Φλ.-Μακρ.-Δρ.-Δόλ.)

Το τοπν. προέρχεται μάλλον από το αλβ. θηλ. επίθ. **bar-dhë** "η άσπρη, η λευκή"³ κατά παράλειψη του θηλ. ουσ. **rekë** "το ποτάμι"⁴ με τροπή του αλβ. **b** σε **v** στα ελλην. (λόγιος εξελληνισμός), απόδοση του αλβ. **ë** με **a** στα ελληνικά και διατήρηση του θηλυκού γένους. Πβ. και τα ταυτόσημα υδρων **Άσπρος** και **Άσπροπόταμο** για τον ορμητικό Αχελώο και **Ρίου Άλμπου** (στα Ε.Αρ.) από το χωριό Βοβούσα.

Βάρπια, η (st várpxá· Ντρ.)

Τοποθεσία με ομαλά βοσκοτόπια και πλαγιές. Παλιότερα ήταν χωράφια με δημητριακά και αμπέλια.

Το τοπν. από το αλβ. **vrap-i** "το τρέξιμο, η τρεχάλα"⁵ με μετάθεση του **r** πιθανώς στα ελληνικά. Το αλβ. **vrap-i**

1. Seiner, *Ergebnisse* 88.

2. Georgacas-McDonald 201, 291 και 350.

3. Γκύνης 46· Meyer, *EW alb. Spr.* 27.

4. Meyer, *EW alb. Spr.* 363.

5. Γκύνης 477.

παράγωγο από τη ρίζα *vrep-* σχετίζεται με τους ελληνικούς τύπους *Φρέπω* και *Φρίπτω*¹. Από τα αλβ. η λ. και στα αρομ. με τον τύπο *vrápă* "η σπουδή, η βιασύνη"². Πβ. και τοπν. *Α-ρέντα* (στα Ε.Αλ.).

Βίκος, ο (*stu vīku*)

Ονομασία της περίφημης χαράδρας του Ζαγορίου με μήκος πάνω από 20 χιλιόμε. που χωρίζεται σε δύο τμήματα, τον **Μικρό Βίκο** (μέχρι το χωριό Κουκούλι) και τον καθαυτό **Βίκο** (από το χωριό Κουκούλι μέχρι τον κάμπο της Κόνιτσας). Οι πλευρές του είναι σχεδόν κάθετες με άνοιγμα από 2 μέχρι 400μ. και ύψος που ξεπερνάει ορισμένες φορές τα 1000μ.

Για την ετυμολόγηση του τοπν. έχουν διατυπωθεί οι ακόλουθες εκδοχές: α) Ο Ιω. Λαμπρίδης³ παράγει το τοπν. από τα σλαβικά και της δίνει τη σημασία "χάσμα". β) Ο Ευ. Μπόγκας⁴ το ανάγει στο ησυχιανό **βίκος** "στάμνος ώτα έχων "για το σχήμα της χαράδρας και τις αντιλήψεις της φωνής". γ) Τέλος ο Κ. Αμαντός⁵ το ετυμολογεί από την αρχ. ελλην. **βικίον** (πρόκειται για το φυτό *vicia sativa*, "το ρεβίθι").

Η πρώτη ερμηνεία δεν μπορεί να στηριχθεί αφού δε βρήκα σχετικό λήμμα στα σλαβικά λεξικά. Η δεύτερη, ότι δηλ. η ονομασία της χαράδρας οφείλεται στην ομοιότητά της με στάμνα δεν μπορεί να γίνει δεκτή, αφού η χαράδρα παρουσιάζει τόση ποικιλία σχημάτων⁶ εξάλλου το ησυχιανό **βίκος** δεν μαρτυρείται στην Ήπειρο γενικότερα ούτε στο Ζαγόρι απ' όσο γνωρίζω⁶. Τέλος η γνώμη του Αμαντού πρέπει να απορριφθεί

1. Meyer, EW alb. Spr. 478.

2. Parahagi 1278.

3. Λαμπρίδου, Μελετήματα, Ζαγορ. Α' 34' Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα 12.

4. Μπόγκας 1 77.

5. Αμαντού, Γλωσσ. Μελ. 53.

6. Βλ. και ΙΑΝΕ, στο λ. **βίκα** ο Μπόγκας πάλι στα "Γλωσσικά υδιώματα της Ηπείρου" δεν περιλαμβάνει σχετικό λήμμα.

γιατί α) το φυτό βίκος δεν είναι αυτοφυές και μια καλλιέργειά του στις απρόσιτες πλαγιές της χαράδρας είναι απίθανη και β) υπάρχει τόση ποικιλία φυτικών ειδών στη χαράδρα που, ακόμη κι αν ευδοκίμουσε το φυτό βίκος, δέ θα μπορούσε να δώσει το όνομά του στη χαράδρα¹.

Κατά τη γνώμη μας η ετυμολογία του τοπν. πρέπει να αναζητηθεί αλλού. Στην περιγραφή της περιήγησής του, για βοτανολογικούς λόγους, στη χαράδρα του Βίκου ο καθηγ. Κ. Γιανιάτσας αναφέρει: "Ο συνοδός μας ... μας εβοήθησε τόσον... όσον και εις την διάβασιν δια μιας στενής Ξυλίνης και επικινδύνου μικράς γεφύρας επί αποκρήμνων βράχων..." και παρακάτω: " Η μετάβασις από της μιας πλευράς της χαράδρας εις την άλλην είναι εύκολος και περί το τέλος της ανοίξεως ακόμη δια μέσου του αβαθούς ποταμίσκου εις πολλά μέρη αυτού και μόνον εις μερικά σημεία δια μικρών προχείρων, Ξυλίνων γεφυρών επί στενώματος των βράχων 4-10μ. πλάτους και άνωθεν βαθείας κοίτης του ποταμίσκου"² και ο Π. Γιαννακός: "Από εδώ ... περνάς ένα γεφυράκι με σταλίκια και φθάνεις στο Βιτσκό"³. Ενα τέτοιο επίσης πρόχειρο γεφύρι υπήρχε επί Τουρκοκρατίας στην Αγία Παρασκευή του Μονοδεντρίου σε μονοπάτι που οδηγούσε από το μοναστήρι προς τη θέση "Σπιτάκια" όπου κατέφευγαν οι Μονοδεντρίτες σε καιρό τουρκικών επιδρομών. Ήταν φτιαγμένο με σανίδες τις οποίες τραβούσαν αφού περνούσαν κι έτσι έμενε αγεφύρωτο χάσμα 600 περίπου μέτρων.

Μετά απ' όλα αυτά νομίζουμε πως το τοπν. **Βίκος** προέρχεται από το αλβ. **vig-u** ή **vik-gu** "η γέφυρα από μονόξυλο, το ξύλινο πέρασμα, η περάστρα"⁴. Ο Χριστοφορίδης σχετίζει το αλβ. **vik-gu** με το ησυχιανό **βαβύκα** γέφυρα. Η λ. αναφέρεται στο γλωσσάριο της Βορ. Ηπείρου με τον τύπο **βίγκι** "νεκροκρέ-

1. Βλ. Γιανιάτσα, "Βοτανικά έρευναί επί της χαράδρας του Βίκου." **HE** 20 (1971) 251-275.

2. Βλ. Γιανιάτσα, ό.π. 256, 258.

3. Π. Γιαννακού, "Η χαράδρα του Βίκου." **HE** 3 (1954) 394.

4. Γκίνης 470· Χριστοφορίδης 384· Meyer, **EW alb. Spr.** 472.

βατο"¹. Από τα αλβ. η λ. και στα αρομ. με τους τύπους **vig** ή **vigã** "δοκάρι"²

Βίλεζα, η (st vîlza· Ντρ.)

Περιοχή με παλιά καλύβα και με πολλά νερά.

Από το αλβ. **vilë** "η έπαυλη, η κωμόπολη" την αλβ. υποκορ. κατάλ. **-zë** και με το οριστικό άρθρο **vilëza** "η μικρή έπαυλη, το χωριουδάκι". Η συγκοπή του αλβ. **ë** πιθανώς στα ελληνικά. Αξιοσημείωτη η διατήρηση της ουρανικής προφοράς του αλβ. **l**.

Το τοπν. είναι γνωστό στον ελλην. χώρο: **Βίλιζα** ή **Βίλεζα** (στο Χρονικό του Μορέως)³, **Βίλιεζα, η** (Αττική)⁴, **Βίλιζες, οι** (Πελοπόνν.)⁵, **Βίλζα, η** "τοποθεσία κοντά στον οικισμό Κολλαίων" και **Ράχη Βίλζα** "τοποθεσία όπου πιθανό να χτίστηκε εκεί το πρώτο σπίτι του χωριού ή του οικισμού Κολλαίων, γιατί έχει απομεινάρια από γκρεμισμένο σπίτι" (Λάκκα Σούλι)⁶. Σχετικά είναι και τα τοπν. **Βίλλια, η** και **Βιλιαντζίκι, το** (Αττ.)⁷.

Ο Λαμπρίδης⁸ επίσης αναφέρει "Ο δε εκ Ματσουκίου (τμ. Μαλακασίου) της Μονής Βίλζης ηγούμενος..." και στα Μαλακασιακά **Κάστρο Βίλζης, Βίλιζα** ή **Βίγλιτσα**.

Πβ. ακόμη και τα αλβ. τοπν. **Vilza** στην περιοχή Kiri και **Vilëza** στην περιοχή των Τιράνων⁹.

1. Μπόγκας 2 12.

2. Parahagi 1263.

3. Στ. Δραγούμη, "Χρονικών του Μορέως τοπωνυμικά." Αθηνά 23 (1911) 415' του ίδιου, "Χρονικών του Μορέως ιστορικά και τοπωνυμικά." Αθηνά 27 (1915) 335.

4. Σαρρή, Αττική 150' Φουρύκη, Αττική 103.

5. Georgacas-McDonald 360.

6. Μαρκόπουλος 252, 622.

7. Σαρρή, Αττική 150.

8. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Α' 56 και Λαμπρίδου, Μελετήματα, Μαλακασιακά Β' 23.

9. Seiner, Ergebnisse 99.

Βορίλα, η - Βορίλες, οι (st vurila' Καμν. - sts vurilis' Πάπ.)

Τόπος δασωμένος σήμερα που παλιότερα καλλιεργούνταν (Καμν.)· τοποθεσία Δ του Μεγ. Παπίγκου που καλλιεργείται και που παλιότερα ήταν αμπελότοπος (Πάπ.).

Το τοπν. συχνό στον ελλην. χώρο με τους τύπους: **Βορίλα, η** (Πελοπ.)¹, **Βορίλας, ο - Βορίλα, στου** (Κούρεντα Ιωανν.)², **Δόγγος του Βορίλλα**³, **Βορίλα, Δόγγος** (ΒΔ Μακεδ.)⁴, **Βορίλλες, οι** (χωράφια στα Πλαίσια Ιωανν.)⁵ και **Φάντνα Μπορίλα** (Ασπροπόταμο)⁶.

Ο Μέρτζιος⁷ προσπαθώντας να ετυμολογήσει το τοπν. **Βορίλες** το σχετίζει με το ρουμ. **borrila** "νότιος άνεμος" ή με τα σλαβ. **vriľja** "ψάθα από βέργες" **vriľuja** "πηγή" ή με το αλβ. **vrelë** "δίνη ύδατος". Ο Βλαχόπουλος⁸ ανάγει το τοπν. από την Καμνιά στο σλαβ. **voril** "ελατότοπος". Τέλος ο Χατζηγάκης ετυμολογεί το τοπν. του Ασπροποτάμου από το αρομ. **λα μπουρίλι** "τα πουριά", δηλ. βρύση στα πουριά.

Η εμφορά του τοπν. **Δόγγος του Βορίλλα, Φάντνα Μπορίλα, στου Μπορίλα** καθώς και η απόδοσή του σε θέσεις όπου υπήρχαν χωράφια μας κάνει να θεωρήσουμε το τοπν. κυριών. και να το σχετίσουμε με το επών. **Βορίλας** ή **Μπορίλας**⁹.

Το επών. **Βορίλας** ή **Μπορίλας** πρέπει να αποδοθεί στο αλβ.

1. Georgacas - McDonald 116.

2. ΗΕ 11 (1962) 427.

3. Αραβαντινού, Χρονογραφία Α' 81.

4. ΜΕΕ.

5. ΗΕ 28 (1979) 436.

6. Χατζηγάκη, Ασπροπόταμο 152.

7. Μέρτζιου, Συμβολή 198.

8. Αναστ. Βλαχοπούλου, Ιστορική περιγραφή Ανθρακίτου, τέως Καμνιάς και Καλωτάς, Ιωάννινα 1970 11.

9. Βλ. ΟΤΕ Αθ. και ΟΤΕ Θεσσ.

burile και **buril'** "το βαρέλι"¹ κι αυτό από το ιταλ. **barile**².
Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. επών. **Βαρέλας**³.

Γκαμπέη, του (st gabéi' Λιασκ.)

Περιοχή με πυκνό δάσος, όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια και βοσκολίβαδα.

Το τοπν. μάλλον κυριώνυμο από παρωνύμιο που έγινε επώνυμο ***Γκαμπέ-ης** κι αυτό από το αλβ. **gabë-a** "το σφάλμα, το λάθος// η ανοησία"⁴ <ρήμα **gaboj** "σφάλλω, γελιέμαι, απατώμαι"⁵ <ιταλ. **gabbare** "γελιέμαι"⁶.

Γκαμπόλη, του (st gaból' *Φλ.)

Ονομασία περιοχής όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Καμπόλης** (ή **Γκαμπόλης** στη συμφορά με το άρθρο). Το επών., που συναντιέται πολλές φορές στην Αθήνα⁷, χαρακτηρίζεται σε κυριώνυμο τοπν. της Αττικής ως αλβανικής αρχής από τον Σαρρή⁸, άποψη που επαναλαμβάνει ο Φουρίκης⁹ ο οποίος αναφέρει ότι δεν υπάρχει σχετικό προσηγορικό. Τόσο το επών. από την Αττική όσο κι από το Ζαγόρι προέρχεται από το αλβ. **gabel** "ο τσιγγάνος// ο πωλητής// ο γουναράς" απ' όπου το αρβανίτικο (Σαλαμίνα) **gabel** "ο διάνος, ο κούρκος"¹⁰.

-
1. Χριστοφορίδης 59' Meyer, **EW alb. Spr.** 54.
 2. Miklosich, **Rom. Elem.** 5' Meyer, **EW alb. Spr.** 54' Meyer-Lübke, αριθμ. 1038 2.
 3. Τριανταφυλλίδης 103.
 4. Γκίνης 133' Χριστοφορίδης 111.
 5. Γκίνης 134' Χριστοφορίδης 111.
 6. Meyer, **EW alb. Spr.** 116.
 7. **ΟΤΕ Αθ.**
 8. Σαρρή, **Αττική** 155.
 9. Φουρίκη, **Αττική** 121.
 10. Meyer, **EW alb. Spr.** 116.

Από το τελευταίο με τροπή στα ελληνικά του **e > o** κοντά στο χειλικό **o** (π.χ. **ρεβίθι > ροβίθι**, **ρεπάνι > ροπάνι** κλπ.)¹ προήλθε το επών. **Καμπόλης**.

Γκέλμπως, της (*sts gélbus* Τσερβ.)

Ονομασία υψώματος όπου υπήρχε μεγάλο χωράφι ιδιοκτησία της οικογένειας Γκέλμπα. Από το όνομα του ιδιοκτήτη αυτού του χωραφιού πήρε το όνομα και όλη η περιοχή. Σύμφωνα με πληροφορία των χωριανών είχαν έρθει τρεις-τέσσερις οικογένειες από τη Β. Ήπειρο και είχαν εγκατασταθεί στο χωριό.

Το τοπν. είναι κυριών. από το ανδρων. **Γκέλμπω** και αυτό από το επών. **Γκέλμπας** και την ανδρων. κατάλ. -ω. Το όνομα του **Ντίνου Γκέλμπα**, που αναφέρεται σε κατάλογο οικογενειών από το Τσερβάρι², πρέπει να σχετιστεί με τα αλβ. **qelb-i** "το πτύον"³, **gëlbas** "βγάζω φλέμα"⁴ **gelbër** "χλωρός πράσινος" λέξεις που πρέπει να σχετιστούν με το λατιν. **galbinus**⁵. Πβ. και το επών. **Γκέλμπουσης**⁶ με την αλβ. κατάλ. -ës.

Γκινίτσα, η (*st g'init'sa* Καβ.-Καμν.)

Περιοχή δασωμένη με βαλανιδιές.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αλβ. **gine-a** "η νερούλη λάσπη// η πλατεία"⁷ και τη σλαβικής αρχής αλβαν. κατάλ. -icë⁸.

-
1. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. ο.
 2. Πελ. Οικονομίδου, **Ελαφότοπος Ζαγορίου**, Αθήνα 1979, 78.
 3. Γκίνης 344.
 4. Χριστοφορίδης 113.
 5. Miklosich, **Rom. Elem.** 29 * Meyer-Lübke, αριθμ. 3646.
 6. ΟΤΕ Αθ.
 7. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 554.
 8. Camaj, **Wortbildung** 66.

Γκιάνα, η (st g'ána° Καβ.)

Κάμπος με καλλιέργειες δημητριακών.

Το τοπν. από το αλβ. επίθ. gjanë(-i -a) "πλατύς" απ' όπου και το ουδέτ. ουσ. gjanë-të "το πλάτος, το εύρος"¹.

Πβ. και το τοπν. Βρύση στη Γκιάνα "τοποθεσία όπου υπάρχει πηγή νερού" από τη Λάικα Σούλι².

Γκιάτες, οι (sts g'átis° Καμν.)

Δάσος με βαλανιδιές και πουρνάρια.

Από το αλβ. επίθ. gjatë (-i -a) "μακρύς, μακρουλός"³. Ήδη ο Αραβαντινός⁴ αναφέρει τοπν. Γκιάταις από τη διοίκηση Τεπελένης ως αλβανικής προελεύσεως και το ερμηνεύει ως "στενόμακρον". Επίσης τοπν. Γκιάτι από τον καζά Αργυροκάστρου⁵ και επών. Γιάτας (4 φορές)⁶.

Γκίνια, τα (sta g'íná° Βίτσι.)

Τοποθεσία της Κάτω Βίτσας με πολύ πυκνά κλαδερά, όπου βόσκουν τα ζώα.

Κυριώνυμο τοπν. από το αλβ. βαπτιστικό και επών. Γκίνης⁷ αλβ. Gjin⁸ κατά το σχήμα: τ(ού)Γκίνη> Γκίνη> Γκίνι> το Γκίνι και Γκίνια, αναλογικά προς τους πληθυντικούς χωράφια, κτήματα κλπ.

-
1. Χριστοφορίδης 125.
 2. Μαρκόπουλος 253.
 3. Γκίνης 147 * Χριστοφορίδης 125.
 4. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β 369.
 5. Εθνολογ. Στατ. 11.
 6. Μπίρης 354.
 7. Τριανταφυλλίδης 13, 14.
 8. Jochalas, Considerazioni 317.

Γιόκα, του (st góka' Σκ.)

Τοποθεσία με κτήματα της οικογ. Γιόκα. Το επώνυμο εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Γιόκας** το οποίο προέρχεται από το αλβ. βαφτ. **Γιόκας** (=Γιώργος)¹.

Γιόνια, τα (sta góna' Ντρ.)

Τοποθεσία πολύ δασωμένη με γράβια και άλλα δέντρα.

Κατά τη γνώμη μας το τοπν. είναι κυριώνυμο από το αλβ. βαφτιστικό (και επώνυμο) **Γιόνης** (= Γιάννης)². Ο τύπος του τοπν. κατά το σχήμα: **τ(ου) Γιόνη > Γιόνι, το > Γιόνια, τα**³.

Γκόγκα, του (st góga' Καβ.)

Ονομασία θέσης όπου τα κτήματα της οικογ. Γκόγκα.

Το επών. **Γκόγκας** προέρχεται από το αλβ. **gogë** "παρωνύμιο που δίνεται από τους Αλβανούς στους Σλάβους"⁴. Απ' αυτό προέρχεται και το αρομ. **Gog** και **Goga** "παρωνύμιο που οι μουσουλμάνοι Αλβανοί (προπάντων της περιοχής της Σκόνδρας) δίνουν στους βλάχους και στους Ορθοδόξους"⁵. Πβ. επίσης στα αλβ. **γόγë-a** "βλάχος" και **γογëshë-a** "βλάχα"⁶. Το επών. **Γκόγκας** καθώς και τα παράγωγά του **Γκογκάκης, Γκογκάκος, Γκογκίδης, Γκόκογλου**⁷ συναντιούνται πολλές φορές στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

1. Τριανταφυλλίδης 14.

2. Τριανταφυλλίδης 14· Meyer, EW alb. Spr. 141.

3. Ο Γεωργακάς (Georgacas-McDonald 124) αποδίδει το επών. **Γιόνης** σε παρωνύμιο (από το πουλί **γιόνης**) και τα τοπν. από την Πελοπόννησο (**Γιόνια, τα**) στο προσηγορ. **κίων-Κιόνια** (ό.π.157) όχι σωστά κατά την γνώμη μας.

4. Meyer, EW alb. Spr. 126.

5. Parahagi 592.

6. Κ. Χριστοφορίδου, **Λεξικόν της αλβανικής γλώσσης**, εν Αθήναις 1904, 65 και 489.

7. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

Γκόντρια, τα (sta góndria' Καβ.)

Ονομασία δασωμένου υψώματος.

Το τοπν. από το αλβ. **kodrë-a** "λόφος, ύψωμα// καλλιερ-γούμενο τμήμα γης σε κατωφέρεια στους πρόποδες λόφου" (και με τους τύπους **koder-kodra**)¹. Το αλβ. **kodrë-a** από το ρουμ. **codru** "δάσος"².

Γκουμιστά, τα (sta gumstá' Βιτοκ.)

Τοποθεσία δασωμένη με πουρνάρια και γράβους, όπου ίχνη ποιμενικών εγκαταστάσεων.

Το τοπν. νομίζουμε ότι πρέπει να σχετιστεί με τα αλβαν. **gumësht-i** "το γάλα" **gumështor-i** "ο γαλατάς" (πβ. και το φυτό **gumështore-gumështorja** "ο φλόμος, το γαλατόχορτο")³. Η κατάλ. **-ιστός** πιθανώς αναλογικά προς τα πολυάριθμα επίθετα σε **-ιστός** (< ρήμ. σε **-ίζω**).

Γκούρα, η (st gúra' Γρεβ.-Δρ.-Καβ.-Λ.-Ντρ.-Σκ.-Τσεπ.-Φρ.)-

Γκούρες, οι (sts gúris' Τσερν.)

Τοποθεσίες με πηγές που δίνουν το όνομά τους και σε ευρύτερες περιοχές με ποτιστικούς κήπους και ρέματα.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **gurrë-a** "η πηγή"⁴ κι αυτό από το λατ. **gula** "το λαρύγγι". Η λ. ως προσηγορική συναντιέται επίσης στα αρομ. **gură** "στόμα"⁵, στα ρουμ. **gură** "το ίδιο" κλπ.⁶. Για τη σημασιολογική εξέλιξη της λ. βλ.

1. Parahagi 377, στο λ. **codru**' Γκύνης 197.

2. Eqrem Çabej, "Études d'etymologie albanaise XI." **Buletin** 1963-64, 93' Meyer-Lübke, αριθ. 6921-2' Meyer, **EW alb. Spr.** 193.

3. Γκύνης 349' Χριστοφορίδης 294.

4. Γκύνης 145' βλ. επίσης Georgacas-McDonald 305' Μαν. Τριανταφυλλίδης, **Νεοελληνική Γραμματική, Ιστορική Εισαγωγή** 552' Φουρύκη, **Αττική** 105 που θεωρούν το τοπν. αλβαν. προελεύσεως.

5. Parahagi 603.

6. Meyer-Lübke, αριθ. 3910 όπου και τύποι της λ. στις άλλες ρομαν. γλώσσες.

Rușcariu 132-133.

Από το προσηγορικό και τα αλβαν. αρχής επών. Γκούρας και Γκούρης¹.

Γκουράνια, τα (sta guránà· Στ.)

Περιοχή με δάσος από βαλανιδιές και λίγα χωράφια που καλλιεργούνται με καλαμπόκι.

Το τοπν. είναι δυνατόν να προέρχεται: 1) από το αλβ. gurë-a "η πηγή" (βλ. πρηγούμενο τοπν.) ή 2) από το επίσης αλβ. gur-i "πέτρα, βράχος"² και την μεγεθυντική αλβ. κατάλ. ân(ë), nje (<λατ. -aneus)³. 3) Πιθανή είναι επίσης η προέλευση του τοπν. από το επών. Γκουράνης⁴, το οποίο σχηματίζεται με την παραπάνω αλβ. κατάλ. -ân(ë), κατάλ. με την οποία σχηματίζονται και ονόματα προσώπων⁵.

Γκούριτζιες, οι (stj gurǰis· Ντρ.)

Ονομασία θέσης με χωράφια και τρεχούμενα νερά από πηγές που βρίσκονται πιο πάνω.

Το τοπν. απο το αλβ. gurrë-a "η πηγή" (βλ. σχετικό τοπν.) και την αλβ. υποκοριστική κατάλ. -ëza>gurrëza>gurrza και (gurǰis) με ανομοιωτική τροπή του εξακολουθητ. z σε στιγμιαίο dž.

Το τοπν. συναντιέται επίσης στην Πελοπόννησο με τους τύπους Γκούριζα, η και Γκούρζα, η "η μικρή πηγή που βγαίνει από ένα βράχο"⁶, στην Αττική (Πάρνηθα, Σταμάτα, Ελευσίνα)⁷,

1. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

2. Meyer, EW alb. Spr. 135.

3. Camaj, Wortbildung 128.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Camaj, Wortbildung 128 για την κατάλ. βλ. επίσης και Georgakas, Beiträge II 416 και σημ. 2.

6. Georgacas-McDonald 306.

7. Φουρίκη, Αττική 105.

στο Πωγώνι (Δρυμάδες) με τον τύπο Γιούρζα "χωράφια και κήποι"¹ και Γιούριζα "πηγή" από τη Λάικια Σούλι².

Γκριμπάλα, η (st gribála· Αρτσ.)

Ψηλό βουνό στην βόρεια πλαγιά του οποίου βρίσκεται το χωριό Αρτσίστα. Δασωμένο με πουρνάρια στην πλευρά πάνω από το χωριό, γυμνό και πετρώδες στις άλλες του πλαγιές.

Το τοπν., που είναι γνωστό από τις πολεμικές επιχειρήσεις του '40 με τον τύπο Γκραμπάλα προφέρεται τόσο στην Αρτσίστα όσο και στα γύρω χωριά ως **gribála**. Γι' αυτό πιστεύω πως πρέπει να συναφθεί με το αλβ. **gribë-a** "λανάρι// τσουγκράνα, γραβάλα// είδος διχτιού" (ιδιαίτερα με τη β' σημασία)³ και την επίσης αλβ. κατάλ. **-all**⁴ και όχι με το Ηπειρώτ. **γραβάλα** "η τσουγκράνα του κηπουρού"⁵. Τόσο η ελληνική όσο και η αλβ. λέξη από το σλαβ. **grava** (σερβ. **grebalo**). Ας σημειωθεί η διατήρηση του γένους της αλβ. προσηγ. λέξης. Ο τύπος του τοπν. Γκραμπάλα με αφομοίωση του **i-a** σε **a-a** (οπισθοχωρητικά).

Πβ. και τα τοπν. Γραμπάλα, Γραμπαλίτσα από την Πελοπόννησο⁶ τα οποία θα πρέπει να σχετιστούν με το προσηγ. γραβάλα και όχι με το κοινό ΝΕ δραμπάλα⁷.

Γκριλές, οι (stg grilis· Βίτσα.)

Τοποθεσία στη θέση Βαρκό στα σύνορα των χωριών Βίτσα και Πάνω Σουδενά.

1. Παπαχαρύση, Πωγώνι 37.

2. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάικιας Σουλίου." ΗΕ 25 (1976) 199.

3. Akademia e Shkencave, Fjalor 573· Γκύνης 142.

4. Сатај, Wortbildung 116.

5. Μπόγκας 1 104, στο λ. γράβα.

6. Georgacas-McDonald 128, 133.

7. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.

Το τοπν. από το αλβ. **grill-i** "ο λίσβας, η μαλακόπετρα// άγωνα γη"· η λ. συνηθίζεται στα αλβ. επίσης ως επών. ή επίθ. με την β' σημασία¹.

Γκρεμίνα, η (st grimína· Στ.)

Ονομασία του μεγαλύτερου γκρεμού της περιοχής.

Το τοπν. από το αλβ. θηλ. ουσ. **greminë-a** "ο γκρεμός, το βάραθρο"² κι αυτό από το ελλ. **γκρεμός** και την αλβ. κατάλ. **-inë** που χρησιμοποιείται για το σχηματισμό τοπν.³ Ίσως με το παραπάνω αλβ. θα πρέπει να σχετιστούν το αρομ. **cremine** "το στουρνάρι" και το βουλγ. **kreminj** "το χαλίκι"⁴.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην Πελοπόννησο (Τριφυλία)⁵.

Γκρόπα, η (st grópa· Δρ.)-Γκρόπες, οι (sts grópis· Καβ. - Ντρ.)

Ονομασία υψώματος στην κορυφή του οποίου υπάρχει ένα κοίλωμα (Δρ.)· δασώδης έκταση με κοιλώματα (Καβ.)· τοποθεσία με χωράφια που ήταν ιδιοκτησία κάποιου Γκρόπα (Ντρ.).

Το τοπν. από το αλβ. **gropë-a** "ο λάκκος, το κοίλωμα, η γούβα"⁶ κι αυτό από τα σλαβ. **grobъ** "τάφος" (βουλγ. **grob**, σερβοκρ. **gròb** κλπ.)⁷. Η λ. συναντιέται επίσης στα αρομ. **groapă** "γούβα, λάκκος", απ' όπου και **grupištea** "τόπος με πολλούς λάκκους, κοι-

1. Akademia e Shkencave, Fjalor 574· Γκύνης 142· Χριστοφορίδης 119.

2. Γκύνης 141.

3. Eq. Çabej, "Rumänisch-albanische Lehnbeziehungen." *Revue International des études Balkanique*, τόμ. 1-2 (1936) 173.

4. Papahagi 385.

5. Georgacas-McDonald 125, 304.

6. Γκύνης 143.

7. Meyer, EW alb. Spr. 131· Berneker 353· Vasmer, REW I 309.

μητήρι¹, στα ρουμ. *groarǎ* "λάικος, τάφος" και στην περιοχή της Κόνιτσας με τον τύπο *γρόπα*, η "η λακιά, ο λάικος"². Μολονότι η σλαβική είναι η "μητέρα" γλώσσα που έδωσε τα παραπάνω προσηγορικά στις άλλες βαλκανικές γλώσσες η φωνητική του τοπν. πλησιάζει περισσότερο προς το αλβανικό προσηγορικό. Το τοπν. από το χωριό Ντρεστενίκο είναι κυριών, από το επών. *Γκρόπας*³ (<αλβ. *gropë-a*). Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα πολλά χωράφια της περιοχής.

Το τοπν. συναντιέται και σε άλλα μέρη της Ηπείρου⁴ και στην Αττική⁵. Πβ. επίσης τα τοπν. *Γκρούπες* και *Γκρόπεζα* (Αττ.)⁵ και το κατωιταλ. επών. *Groppa* το οποίο θεωρείται αλβανικό⁶.

Γκρούμερο, το (*stu grúmiru*· Καλ.-Μπάγ.-Νεγ.-Τσεπ.)-Γκρουμόρια, τά (*sta grunórga*· Τσερν.-Μακρ.)

Δασωμένη μακρουλή ράχη που εκτείνεται από το χωριό Μπάγια μέχρι τα χωριά Τσεπέλοβο και Νεγάδες. Σήμερα καλύπτεται από δάσος. Άλλοτε υπήρχαν εκεί αμπέλια και χωράφια (Μπάγ.-Νεγ. Τσεπ.)· τα τοπν. των άλλων χωριών (Καλ.-Τσερν.-Μακρ.) είναι χωραφότοποι όπου καλλιεργούνται δημητριακά.

Τα τοπν. πρέπει να σχετιστούν με τα αλβ. *grunjëra* "τα σιτηρά, τα σιτάρια" και *grunóre-grunórja* "χωράφι που ήταν σπαρμένο με σιτάρι, καλαμιές"⁷ με τροπή του *n > m* είτε στα

1. Parahagi 598, 600.

2. Μπόγκας 2 214.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Λαζάνη, Κατσανοχ. I 437.

5. Σαρρή, Αττική 139.

6. Rohlf's, Diz. TO Cal. 133.

7. Γκύνης 143· Χριστοφορίδης 120.

ελληνικά από αναλογία προς τη λ. μέρος είτε μέσα από τα αρομ. όπου εμφανίζεται η τροπή $n > m$ ¹. Τα παραπάνω αλβ. προσηγορικά από το λατ. *granum* "ο κόκκος του σίτου"².

Γράψη, η Βρύση (st vris γραψ' Βοβ.)

Ονομασία βρύσης, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. *Γράψης, που σήμερα δε σώζεται στο χωριό, κι αυτό από το εθνικό Γράψης < τοπν. Γράψη³ αφού είναι γνωστό ότι οι Αλβανοί σχηματίζουν εθνικά χωρίς καταλήξεις, όπως π.χ. Σούλης (εθνικό και επών.) < Σούλι, Γκούρας (εθν. και επών.) < Γκούρα κλπ.⁴. Το τοπν. Γράψη μάλλον, από το αλβ. *grapcë* "πριονίδι"⁵ με τροπή του *gr* σε *γρ* στην ελληνική γλώσσα, αναλογικά προς τα γράφω, γράμμα κλπ.

Γρίντια, τα (sta γρίτζιά' Καβ.)

Σήμερα χορτολίβαδα, εκεί όπου παλιότερα ήταν αμπελότοπος.

Το τοπν. από το αλβ. *grindje-grindja* "η γκρίνια"⁶. Η αλλαγή του γένους στα ελληνικά αναλογικά προς το αμπέλια.

Δρούγια, του (st δρούγιά' Βοβ.)

Ιδιοκτησία της οικογ. Δρούγια. Το επών. εξακολουθεί και σήμερα να υπάρχει στο χωριό.

Το επών. Δρούγιας από το αλβ. *drui* και ιδιαίτερα από τον

1. Κατσάνης 102.

2. Meyer, EW alb. Spr. 133, λ. *grur*

3. Εθνολογ. Στατ. 6, 10.

4. Τριανταφυλλίδης 34-35.

5. Akademia e Shkencave, Fjalor 570.

6. Γκίνης 142.

οριστικό τύπο *druja* "το ξύλο, το δέντρο, το παλούκι, το καυσόξυλο"¹ με τροπή του *d>δ* (λόγιος εξελληνισμός). Η συσχέτιση του επών. με το αρομ. *drugã* "η ρόκα"² παρουσιάζει φωνητικές δυσκολίες, ιδιαίτερα για την τροπή *g>γ*.

Ζάμπιακας, ο ή Ζαμπιάκια, τα (*stu zábǵáka sta zabǵáká*·
Αρτσ.)

Περιοχή ΒΔ του χωριού, όπου παλιότερα υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Ζάμπιακας που είναι γνωστό χωριό (πβ. και επών. Ζάβιακας³ με λόγιο εξελληνισμό) κι αυτό από το αλβ. *zhabiak-u* "ο φρύνος, η μπράσκα"⁴. Το τελευταίο από το σλαβ. *zabǵjakъ* "τόπος με βατράχια"⁵ <σλαβ. *zaba* "ο βάτραχος" (βουλγ. *žaba*, σερβοκρ. *zàba*, σλοβ. *žaba* κλπ.⁶) και την σλαβ. κατάλ. *-jakъ*⁷. Πβ. επίσης και τοπν. *Zhabjaku* στην Αλβανία⁸.

Ζάπη, του (*st žap*· Τζ.)

Ονομασία χωραφιών που ανήκαν στην οικογ. Ζάπη.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Ζάπης (και Ζιάπας⁹).

Το επών. θα μπορούσε να σχετιστεί με το Ηπειρωτ. αζάπης

1. Γκίνης 98· Χριστοφορίδης 87· Meyer, EW alb. Spr. 75.

2. Papahagi 502.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Γκίνης 493· Miklosich, Slav. Elem. 37· Stadtmüller, Forschungen 146.

5. Popović 165.

6. Miklosich 405· Vasmer, REW I 407.

7. Miklosich, Stammbildungslehre 244.

8. Seiner, Ergebnisse 100· Seliščev IX, 238, 302.

9. Σύμφωνα με τον Μπόγκα (2 21) το επών. Ζιάπας προέρχεται από κάποια αλβ. λ. που έχει τη σημασία "φλοιός", γιατί οι πρόγονοι του ευεργέτη, που ήταν εμπειρικοί γιατροί, χρησιμοποιούσαν τους φλοιούς των φυτών για θεραπευτικούς σκοπούς.

"ο ασύδοτος"¹ (<τουρκ. azar "δούλος της αυλής// νεαρό παλι-
κάρι σε ικανή ηλικία για υπηρεσία"²) απ' όπου επών. Αζάπης³
ή με το κοινό ΝΕ ζάπι (<τουρκ. zarpi)⁴, αλλά αυτό εμποδίζε-
ται από φωνητικούς λόγους (αποβολή του a- στην α' περίπτωση,
η έλλειψη ουρανικού ž και στις δύο περιπτώσεις). Πβ. επίσης
και τα επών. Ζάπ(π)ης και Ζαπ(π)ίδης από την Αθήνα⁵.

Γι' αυτό προτείνουμε την ετυμολόγηση του επών. από το
αλβ. zharë-a "ο φλοιός, η φλούδα, το δέρμα"⁶ (<σερβ. žanka⁷).

Ζερβόι, το ή Ζερβόια, τα (stu zirvōi - sta zirvōia' Ντρ.)

Τοποθεσία με αμπέλια.

Κυριώνυμο τοπν. από το ελληνικής αρχής επών. Ζερβός
(<Ζερβός⁸) και την κατάλ. -j, όπως αυτή συναντιέται σε ελλη-
νικά τοπν. της Αττικής στο στόμα των αλβανοφώνων: Kamateró-j
(Καματερό), Koró-j (Κρωπός), Stavranó-j (Σταυρανός),
Therikó-j (Θερικός-Θορικός) κλπ.⁹ και στην Πελοπόννησο: Galó-j,
Guritó-j κλπ.¹⁰

Ζούκα, του (st žúka' Ντρ.)

Χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Ζούκα' το επών. δεν υπάρχει

-
1. Μπόγκας 2 δ.
 2. Heuser-Ševket 52.
 3. Τριανταφυλλύδης 67.
 4. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 5. ΟΤΕ, Αθ.
 6. Γκύνης 493.
 7. Meyer, EW alb. Spr. 488.
 8. Τριανταφυλλύδης 53.
 9. Χρ. Πέτρου-Μεσογειύτου, "Ελληνικά λέξεις εν τω ιδιώματι των αλβανοφώνων της Αττικής." Αφιέρωμα εις Κ. Αμαντον 251.
 10. Georgacas-McDonald 124, 307.

σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. Ζούκας. Το ειών. προέρχεται από το αλβ. žukë (και zhugë-a) "ο σχίνος, το σπάρτο"¹ κι αυτό από το σλαβ. žukŭ (σεβ. žuk, žuka) "ο σχίνος"².

Ο Malingoudis³ ετυμολογώντας το τοπν. Ζούκοβο από την Πελοπόννησο το ανάγει στο σλαβ. žukъ "κάνθαρος" (>κύριο όνομα žukъ + κτητ. κατάλ. -ονο) και παραθέτει πολυάριθμα ονόματα προσώπων και τοπν. από το σλαβόφωνο χώρο. Ωστόσο, νομίζουμε, ότι δε θα μπορούσε να αποκλειστεί η απόδοσή τους στο σλαβ. žukŭ "ο σχίνος".

Ως προς το ζαγορήσιο τοπωνύμιο, προτιμούμε την ετυμολόγησή του από το σλαβ. δάνειο της αλβανικής (και όχι από τα δύο σλάβικα προσηγορικά), επειδή η περιοχή τόσο στα τοπν. όσο και στα επών. παρουσιάζει έντονη αλβανική επίδραση.

Καλέντζη, του (st kaléndz' Μπάγ.)

Οραιότατη θολοσκέπαστηβρύση μέσα στο χωριό που έγινε με δαπάνη κάποιου Καλέντζη.

Ο Vasmer⁴ αναφέρει τα τοπν. Καλέντσι (Ιωάνν., Βόνιτσα), Καλέντζι (Ζάκυνθος, Εύβ., Αττ., Αχαΐα) Καλέτζη (Χαλκιδ.) και τα σχετίζει με τα: παλαιοσλαβ. kalъcъ ή το υποκορ. kalenъcъ <kalъ "πηλός", ερμηνεία την οποία απορρίπτει ο Malingoudis⁵.

Η ύπαρξη του τοπν. σε περιοχές με ανύπαρκτη τη σλαβ. επίδραση (Ζάκυνθος, Εύβοια) μας οδηγεί στο να θεωρήσουμε το τοπν. κυριών. από το αρβανίτικο επών. Καλέντζης⁶, επών. που

1. Meyer, EW alb. Spr. 489' Χριστοφορούδης 396' Miklosich, Slav. Elem. 38.

2. Miklosich 413.

3. Malingoudis, Studien 123.

4. Vasmer 36, 71, 80, 111, 122, 134, 205.

5. Malingoudis, Studien 51, στο λ. Kal-

6. Georgacas -McDonald 142' Βαγιακάκου, Σχεδιάσμα 1962 346.

στα αρβανίτικα θεωρείται επαγγελματικό (σημαίνει "γανωτζής"¹) αντίστοιχο και ταυτόσημο του τουρκικής αρχής ελλην. επων. **Καλατζής**.

Καλίβζα, η (zd galínza· Ντρ.)

Τοποθεσία με αμπέλια και υποστατικά.

Από το αλβ. **kalíve** "η καλύβα" <ΝΕ **καλύβα** (συναντιέται επίσης με τους τύπους **kolübe, kolíube, korube**)² και την αλβ. υποκορ. κατάλ. **-zë**. Η λ. ως προσηγορ. και στα αρομ. **călivă**³.

Ως τοπν. γνωστή η λ. στην Αττική **Καλύβεζα**⁴ και στην Πελοπόννησο **Καλύβιζα**⁵ και **kaljivəza, kaljíviza**⁶.

Καμποκούκια, τα (sta kambukúkă· Αρτσ.)

Χωραφότοπος προς τη θέση Λίμνη, όπου καλλιεργούσαν σιτάρι, καλαμπόκι κλπ.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αλβ. **këmbëkuqe-këmbëkuqja** "το κουρκούτι"⁷ με παρετυμολογική επίδραση της λ. **κάμπος**. Η ονομασία του τόπου πιθανώς από το υγρό και λασπώδες έδαφος. Από το αλβ. προσηγ. προέρχονται και τα ελλην. **κουμπουκούκια, τα** "είδος άρτου εξ αραβοσίτου"⁸, **κραμποκούκι, το** "η μπομπότα που ψήνεται στην ανθρακιά"⁹, όπως και το αρομ. **cîmbăcuke** "ψωμί

1. Μπύρης 194.

2. Meyer, *EW alb. Spr.* 170.

3. Parahagi 331.

4. Φουρίκη, *Αττική* 109-110.

5. Ηλιοπούλου, *Ηλεία* 177.

6. Georgacas-McDonald 309.

7. Γκίνης 190.

8. Μπόγκας:2 190, στο *Λιψωμιάτικο*.

9. Παπατρέχα, *Ξηρόμερο* 286.

από καλαμποκίσιο αλεύρι"¹.

Πβ. και τα τοπν. Κουμπουκούκια, τα και Κεμπεκούκια, τα από την Ηλεία².

Καπέλα, η (zǎ garéla· Καβ.)

Ονομασία μικρού στρογγυλού λόφου, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε παλιά εκκλησία.

Ο Θωμόπουλος³ κάνοντας λόγο για το ίδιο τοπν. (Κέως) το χαρακτηρίζει ως φραγκικό. Το ζαγορήσιο όμως τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αλβ. **kapelë** "παρεκκλησί" <ιταλ. **cappella** "παρεκκλησί"⁴ <λατ. **cappella** "μικρό πανωφόρι// τόπος φύλαξης πανωφοριών στην εκκλησία του Αγίου Μαρτίνου της Τουρ " απ' όπου και η σημασία της ιταλ. λέξης⁵.

Η λ. και στα ελλην. **καπέλλα** με τη σημασία "η άνευ οιασδήποτε οργανικής συνοδείας εκτέλεσις πολυφωνικής συνθέσεως"⁶ και στα αρομ. **capelǎ** "καπέλο" που πρέπει να αποδοθεί στο λατ. **cappellus** και όχι στο ιταλ. **cappella**⁷.

Κατσαμάγκη, του (st katšamǎg'· Πέτρ.)

Ονομασία συνοικισμού από το επών. κάποιου Κατσαμάγκη που κατάγονταν από το γειτονικό χωριό Χρυσοβίτσα και είχε εκεί τα κτήματά του.

1. Parahagi 359.

2. Ηλιοπούλου Κ., "το τοπωνυμικόν της Ηλείας." **Αθηνά** 52 (1948) 177.

3. Θωμοπούλου, Κέως 17, 59.

4. Meyer, **EW alb. Spr.** 175.

5. Meyer-Lübke, αριθμ. 1644.

6. Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

7. Parahagi 313.

Το επών. **Κατσαμάγης** (και **Κατσαμάγας**, **Κατσαμάγος**, **Κατσαμάκας**, **Κατσαμάκης**)¹ από το αλβ. **kaçamak** "το κουρκούτι, η πολέντα"² απ' όπου αρομ. **caçimas** και **caçimac** "το ίδιο"³, τουρκ. **kaçamak** "εκφεύγω// είδος πολέντας"⁴ και σερβ., βουλγ. **kačamak** "χυλός από καλαμποκίσιο αλεύρι"⁵. Πβ. και τα ταυτόσημα ελλην. επών. **Κουρκούτας** και **Κουρκούτης**⁶.

Κατσαμάγια, τὰ (sta kačamağá· Καβ.)

Ονομασία δάσους με γρέκια όπου είχε τα μαντριά του κάποιος Κατσαμάγης.

Από το επών. **Κατσαμάγης** (βλ. προηγ. τοπν.) κατά το σχήμα: τ(ου) **Κατσαμάγ(η)** > **Κατσαμάγ(ι)**, το > **Κατσαμάγια, τα** κατά το: **μαντριά**.

Κατσούλη, του (st kačul'· Νεγ.)

Τοποθεσία ΝΑ του χωριού με χωράφια και μεγάλα δέντρα ιδιοκτησία της οικογ. Κατσούλη.

Το επών. **Κατσούλης** από το αλβ. **kaçul-i** "το λοφίο, το λειρί// ο σκούφος"⁷. Πβ. επίσης το ελλ. **κατσούλα**, η "σκουφια"⁸ (πβ. και επών. **Κατσούλας**)⁹, αρομ. **caçulă** "σκούφος// πρόσωπο, άτομο// χωρίς φροντίδα"¹⁰, ρουμ. **caçiula** "κουκούλα", όλα από

-
1. ΟΤΕ Αθ.
 2. Τριανταφυλλίδης 77· Γκίνης 178· Meyer, EW alb. Spr. 182.
 3. Parahagi 324.
 4. Steuerwald 465.
 5. Meyer, ό.π.
 6. ΟΤΕ Αθ.
 7. Γκίνης 178.
 8. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 9. ΟΤΕ Αθ.
 10. Parahagi 324.

το λατ. **casula** (και **casubla**) "σπιτάκι//παλτό με κουκούλα"¹.

Κόγια, του (st κόγα · Βίτσ.-Λεσν.-Τσερβ.)

Τοποθεσία στα Λιβαδάκια, όπου ιδιοκτησία της οικογ. Κόγια (Βίτσ.)· στενό πέρασμα που πήρε το όνομα του Κόγια άγνωστο από ποια αιτία (Τσερβ.).

Το επών. **Κόγιας** από το αλβ. **koje** "η κόρα του ψωμιού"² (και αλβ. ρ. **koj** "ταΐζω, ψωμίζω"³), που πρέπει να σχετιστεί με το ιταλ. **cuóio** (και **cóio**) "δέρμα, φλούδα"⁴ <λατ. **corium** "δέρμα, σκύτος, φλοιός"⁵.

Η λ. ως επών. και στη Σαλαμίνα με τους τύπους **Κόγιας** και **Κογιάνοι**⁶ και ως τοπν. **Φάντ'να Κόια** (Ασπροπόταμο)⁷, **Κόγια**, του (Μεσσηνία)⁸ και **σπηλιά του Κόγια** (Ιθάκη)⁹.

Κόη, του (st κόι· Πάπ.)

Περιοχή ΝΔ του Μικρού Παπίγιου, όπου ο Κόης έβασκε τα ζώα του.

Το επών. **Κόης**¹⁰ από το αλβ. ρ. **koj** "ψωμίζω, ταΐζω"¹¹. (Πβ. τα πολυάριθμα ελλ. επών. από ρήματα¹²).

Κόπριζες, οι (stς κόπριζις· Καβ.)

Ονομασία καλλιεργήσιμης έκτασης με καρυδιές και νερό.

-
1. Meyer-Lübke, αριθμ. 1752.
 2. Camaj, *Wortbildung* 108, 139.
 3. Γκύνης 197.
 4. Battisti-Alessio 1191.
 5. Meyer-Lübke, αριθμ. 2233.
 6. Φουρύκη, *Αττική* 160, σημ. 2.
 7. Χατζηγάκη, *Ασπροπόταμο* 151.
 8. Georgacas-McDonald 158.
 9. Μουσούρη, *Τοπωνυμικόν Ιθάκης* 49.
 10. Το επών. 29 φορές στον ΟΤΕ. Αθ.
 11. Γκύνης 197· Χριστοφορίδης 161.
 12. Ανδριώτη, *Συμβολή* 394 κεξ.

Το τοπν. από το αλβ. **korë̃r-i** "το μάραθο"¹ και την αλβ. υποκορ. κατάλ. **-za**². Τα υποκοριστικά αυτά στην αλβ. έχουν χάσει πολλές φορές την υποκορ. σημασία τους: π.χ. **vezë** "αυγό" (<**ve** "το ίδιο"), **dorëzë** "χερούλι" (<**dorë** "χέρι") κλπ.³ Το αλβ. προσηγ. από το σλαβ. **korъ** "το άνηθο", σερβ. **korar**, βουλγ. **κοпър** κλπ.⁴

Κότη, του (st kot· δόλ.)

Ενν. η βρύση.

Το επών. **Κότης** από το αλβ. **kotë** ή **kot** "μαυρίλα, η νύχτα // μάταιος, ανώφελος" (με τη β' σημασία και ως επίρρημα)⁵ απ' όπου το αρομ. επίρρ. **cot** "μάταια"⁶.

Εδώ πρέπει να καταλεχτεί και το ανδρων. **Κώτινα** και **Χοντροκώτινα**⁷, το οποίο αποδίδεται στο βαφτ. **Κώστας**.

Κοτσιανάδες, οι (sts kutšānādis· Σκ.)

Ονομασία περιοχής προς το Γυφτόκλαμπο με καλαμποχώραφα.

Το τοπν. αναφέρεται από τον Λαμπρίδη⁸ ως "**Κοτσινάδες** (στέλεχος λαχάνου)" και ως ονομασία ενός συνοικισμού, ενώ σε παλιότερο έγγραφο, δηλ. σε κατάστιχο του μοναστηριού του Α-

-
1. Γκίνης 205· Χριστοφορίδης 162.
 2. Η υποκορ. κατάλ. **-zë** με την προσθήκη του οριστ. άρθρου **-a** παίρνει τη μορφή **-za** και με την πρόταξη του τελευταίου θεματικού φωνήεντος των λέξεων εμφανίζει τις παραλλαγές: **-eza**, **-aza**, **-iza** κλπ. (Сарај, Lehrbuch 57· Φουρίκη, Πρέβεζα 288).
 3. Το ίδιο συμβαίνει και στα ελληνικά, όπου π.χ. τα υποκορ. **παιδί, μουστάκι** κλπ. παίρνουν και άλλες υποκορ. καταλ. και γίνονται **παιδάκι, μουστακάκι** κλπ.
 4. Meyer, **EW alb. Spr.** 198· Miklosich 129· Βουλγαροελλ. Λεξ. 477.
 5. Γκίνης 207· Meyer, **EW alb. Spr.** 202.
 6. Papanagi 383.
 7. Τριανταφυλλίδης 19.
 8. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 87.

γίου Νικολάου, του 1736 αναφέρεται ο "Μύλος εις τους κοτζιανάταις"¹.

Θεωρούμε ότι το σημερινό τοπν. προέρχεται από τον παλιότερο τύπο του **Κοτσιανάτες** με τροπή του **τ** της κατάλ. σε **δ** αναλογικά προς τους ελλην. σχηματισμούς τοπν. (από οικογεν. ονόματα) με την κατάλ. **-άδες**, κατάλ. με την οποία δηλώθηκαν αρχικά τα μέλη μιας οικογένειας και έπειτα ο τόπος όπου αυτά διαμένουν². Το τοπν. **Κοτσιανάτες** πρέπει να αποδοθεί στο αλβ. εθνικό ***koçanat** το οποίο προέρχεται από το τοπν. **Koçanaĵ**³ (πβ. και τα ελλην. τοπν. **Κοτσάνιον** από την Τριφυλία και **Ανω και Κάτω Κοτσανόπουλον** από την Πρέβεζα)⁴ και την αλβ. κατάλ. εθνικών **-at** (πβ. **Kolonjat** < **Kolonia**, **Lataniat** < **Latani** κλπ.⁵). Το αλβ. τοπν. **Koçanaĵ** από το αλβ. προσηγ. **kočšan** "το ανώτερο φαγώσιμο μέρος της κοφυφής του λάχανου"⁶.

Κότσιας, ο Λάκκο (stu lăku kóčšas' Σκ.)

Ονομασία λαγναδιού.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κότσιας**, το οποίο κατά τον Ανδριώτη⁷ προέρχεται από τον πληθ. **κότσια** του κοινού ΝΕ **κότσι** "ο αστράγαλος του ποδιού// είδος παιγνιδιού" (<**κόττι-ιον**, υποκορ. του αρχ. **κόττος** "ο πετεινός// είδος ίππου"⁸). Το συντακτικό σχήμα όμως του περιφραστικού τοπν. από το Ζαγόρι δεν

1. Γ. Παΐσιου, "Το κατάστιχον της ιεράς μονής Αγίου Νικολάου Σκαμνελίου." **HE** 3 (1954) 477.

2. Κ. Αμάντου, "Τοπωνυμικά συμμεικτα." **Αθηνά** 22 (1910) 190-191.

3. Seiner, **Ergebnisse** 93.

4. **Λεξ. ΔΚΟΕ** 231.

5. Φουρίκη, **Αττική** 171.

6. Meyer, **EW alb. Spr.** 203.

7. **Αντιχάρισμα** 175.

8. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ. **LSj**, στη λ. **κόττος** ` Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ.

είναι ελληνικό, αλλά αλβανικό¹. Γι' αυτό νομίζω πως το επών. **Κότσιας** πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. **kots** "κρανίο, το πίσω μέρος του κεφαλιού"². Το κοινό ΝΕ **κότσι** δε νομίζω ότι προέρχεται από το ελλ. **κόττος**, αλλά πρέπει να σχετιστεί ή με το αλβ. **kots** ή με το τουρκ. **κοξ** "το κριάρι// ο δυνατός, ο θαρραλέος"³ απ' όπου και το αλβανικό.

Η λ. ως προσηγορ. και στα αρομ. **cođiu** "αστράγαλος" <ελλ. **κότσι**⁴.

Κούζαινας, της (*sts kúzinás*· Καμν.)

Ενν. η ράχη. Άγνωστη η αιτία που συντέλεσε στην ονομασία τους υψώματος.

Το τοπν. κυριών. από το ανδρων. **Κούζαινα** <επών. **Κούζης** ή **Κούζας** + ανδρων. κατάλ. **-αινα**. Τα επών. **Κούζης** και **Κούζας**⁵ από το αλβ. **kuze** "μεγάλο και ρηχό ταψί με γυρισμένα χείλη"⁶. Εδώ πρέπει ίσως να καταλεχθεί και το επών. **Κουζέλης** (<επών. **Κούζης** ή **Κούζας** + υποκορ. κατάλ. **-έλης** το οποίο είναι δυνατό να προέρχεται και από το τουρκ. **güzel** "ωραίος" και που εσφαλμένα, κατά τη γνώμη μας, αποδίδεται στο επίθ. **κουζουλός**⁷.

Πβ. και το τοπν. **Cúzzena** "οδός του Condofuri= η σύζυγος του Cuzzo"⁸ από την Καλαβρία.

Κουκουβάκου, του (*st kukunák*· Νεγ.)

Ενν. το χωράφι, από ιδιοκτησία της οικογ. Κουκουβάκου.

-
1. Georgacas-McDonald 35.
 2. Meyer, EW alb. Spr. 202.
 3. Steuerwald 541.
 4. Parahagi 376.
 5. ΟΤΕ Αθ.
 6. Akademia e Shkencave, Fjalor 931· Χριστοφορίδης 175.
 7. Τριανταφυλλίδης 55.
 8. Rohlf's, Diz. TO Cal. 93.

Το επών. **Κουκουβάκος** από το αλβ. **kukunajkë-a** "η κουκουβάγια"¹. Πβ. και τα προσηγ. : βουλγ. **кुकумѣвка**², ρουμ. **cucunea**³ και τα αρομ. **cucunaïe** και **cucuneaÿ**⁴.

Κουρκουλάτες, οι (*sts kurkulátis* Φλ.)

Ονομασία υψώματος.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κούρκουλας**⁵ και την αλβ. κατάλ. **-ati** με την οποία σχηματίζονται όχι μόνο εθνικά, αλλά και ονόματα που δηλώνουν το γένος, την οικογένεια στην οποία ανήκει κάποιος⁶. Το επών. **Κούρκουλας** κατά τον Τριανταφυλλίδη⁷ από το προσηγ. **κούρκουλας** που σε ορισμένες συνθηματικές γλώσσες δηλώνει τον παπά, λ. που πρέπει να θεωρηθεί συγγενική με το προσηγορικό ***κουρκούλα**, μεγεθυντ. του Ηπειρωτ. **κουρκούλ'**, το "το λιθάρι, η πέτρα"⁸ (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Λ.)⁹.

1. Γκίνης 215· Meyer, EW alb. Spr. 213.

2. Βουλγαροελλ. Λεξ. 494.

3. Κοτολούλης 151.

4. Παραηαγί 394.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Φουρίκη, Αττική 171· πβ. και Αμάντου, Γλωσσ. Μελ. 58, σημ. 1, όπου επών. από την Ήπειρο σε **-άτες**.

7. Τριανταφυλλίδη 62.

8. Μπόγκας 1 194.

9. Η φωνητική του τοπν. (με **l**) δεν επιτρέπει την παραγωγή του από εθνικό (Κουκούλι + **-ati**), ούτε από επών. Κουκούλης, αφού τότε θα είχαμε τοπν. **kukulátis** (=Κουκουλιάτες). Για τον ίδιο λόγο δε μας επιτρέπεται η ετυμολόγησή του από το αρομ. **cuculéat** "ο με κουκούλα" (Παραηαγί 393).

Κούστα Σίδηρη, του (st kústa síderi· Τσεπ.)

Ονομασία υψώματος.

Το περιφραστικό τοπν. από το βουλγ. **кѹма** "το σπίτι, η καλύβα" (βλ. και τοπν. Κούστα, η-Ξ.Σ.) και το επών. **Σίδηρης** (και **Σιδέρης**)¹, απ' όπου και τοπν. **Σίδηρι** στους Φιλιάτες². Το επών. **Σίδηρης** από το βαφτ. **Σίδηρης** κι αυτό κατά τον Μπούτουρα³ από το **Τσιδώρος** είτε με αποβολή του **i** στη συμμοφορά με το άρθρο **ο** και τροπή του **ο > ε** κοντά στο υγρό είτε από παρετυμολογία προς τη λ. **σίδηρο**.

Μολονότι το τοπν. προέρχεται από βουλγ. προσηγορικό και ελλην. κύριο όνομα, το κατατάσσω στα Ε.Αλ. αφού το συντακτικό του σχήμα εμφανίζει αλβαν. προέλευση (πβ. τα τοπν. **του Λίμι Μπέη, του Λίμι-Φατούρους**, "το αλώνι του Μπέη, Φατούρου" **του Μάλι-Μπούρα, του Μάλι-πρίφτη** "το βουνό του Μπούρα, του παππά" κλπ.)⁴.

Κρίκια, η (zd gríkà· Ντρο.)

Τοποθεσία όπου διασταυρώνονται δύο μονοπάτια.

Το τοπν. από το αλβ. **kr̥q̥-i** "ο σταυρός"⁵ κι αυτό από το

1. Georgacas-McDonald 249.

2. ΜΕΕ· Λεξ. ΔΚΟΕ 134.

3. Μπούτουρας 71.

4. Georgacas-McDonald 325, 331.

5. Γκύνης 213.

λατ. **crucem** με εξέλιξη του λατ. **u** σε αλβ. **y** (=ü)¹. Πβ. και προσηγ. στα αρβαν. της Κορινθίας **krikj-i** "το σταυροδρόμι"².

Η λ. ως επών. και τοπν. συναντιέται στη Δυτ. Πελοπόννησο με τους τύπους: **Κρίκη** (του), **Κρίκι** (το), **Κρίκια** (τά)³, Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. τοπν. **Σταυρός, ο** (Ε.Ε.).

Κρόη, η (zā grōi' Ντρ.)

Ονομασία βρύσης. Σχετικό επών. δεν υπάρχει στο χωριό.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί υδρων. και να αποδοθεί στο αλβ. αρσεν. ουσ. **kro-i** "η βρύση, η πηγή" (αόρ: τύπος **krua**) κι αυτό από τα ελλην. **κράνα**, **κρήνη**⁴. Ο μεταπλασμός από το αλβ. προσηγορικό πραγματοποιήθηκε στα ελληνικά αναλογικά προς το γένος της λ. **βρύση, η**. Πβ. και επών. **Κρόης**⁵.

Η λ. συναντιέται συχνά ως υδρωνύμιο στη Δυτ. Πελοπόννησο (**Κρόι Διάκου**, **Κρόι Μπάφη**, **Κρόι Καλόγερι**, **Κρόι Κατή κλπ.**)⁶ και στην Αττική⁷ με τους τύπους **Κροϊσάρεσι** (<kroj i saresi "η βρύση της σάρας") και **Κροϊσάρι**⁸.

Κτόρι, ο Λάικος (stu láku ktor' Τσεπ.)

Ονομασία λαγκαδιού στη θέση Κτόρι. .

Το περιφραστικό τοπν. από το ουσ. **λάικος** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) και το αλβ. ουσ. **kotorr-i** "το βουβαλάκι"⁹. Δεν

1. Meyer, *EW alb. Spr.* 207.

2. Georgacas-McDonald 316.

3. Georgacas-McDonald 172, 316.

4. Γκίνης 211· Meyer, *EW alb. Spr.* 207.

5. Σταμνόπουλος 37, 180.

6. Georgacas-McDonald 316-317.

7. Φουρίκη, *Αττική* 119-120.

8. Για την αλβ. λέξη βλ. και Camaj, *Wortbildung* 52, 101, 107, 118.

9. Γκίνης 207.

είναι γνωστή η αιτία που έδωσε την ονομασία στον τόπο.

Λαζίνα, η (st lazína· Ντρ.)

Ονομασία πλαγιάς δασωμένης με πουρνάρια.

Το τοπν. από το αλβ. *llazinë-a* "τόπος ανοιχτός με χορτάρι // τόπος κενός εις το μέσον της χώρας, όπου δένουσι τους όνους, ίππους κλπ."¹ κι αυτό από το σλαβ. *lazina* (βλ. τοπν. **Λαζινιές**, οι στα Ε.Σ.).

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στη Λάικκα Σούλι² όπου χαρακτηρίζει "τοποθεσία δασοφυτεμένη με κουμαριές και τσεμουντζέλες·λίγα χωράφια στενόμακρα, άγωνα που κάνουν πολλή ρίγανη και σκυλορίγανες". Πβ. και τοπν. **Λάζιαινα** "ονομασία συνοικισμού στο Φορτώσι"³.

Λάιστα, η (st láista).

Ονομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου στο βορειότερο σημείο της περιοχής του. Ο κάτοικος *laistnós*, *laistní* (=Λαϊστινός, Λαϊστινή). Οι Λαϊστινοί μιλούν αρομούν. διάλεκτο (όπως και οι βλαχόφωνοι των γειτονικών χωριών Λεσινίτσας και Ντομπρίνοβου) αρκετά διαφορετική από εκείνη των άλλων βλαχόφωνων χωριών του Ανατολικού Ζαγορίου και της περιοχής του Μετσόβου. Ας αναφερθεί εδώ και η διαπίστωση του Weigand⁴ ότι η Λάιστα είναι το μοναδικό χωριό όπου χρησιμοποιούν το επίθ. *negru* "μαύρος", ενώ τα άλλα βλαχόφωνα χωριά χρησιμοποιούν το επίθ. "laï".

Σύμφωνα με τον Λαμπρίδη⁵ "... οικογένειαι δ εκ του χωρίου Λάαστε, ... προσχωρήσασαι αυτόθι, μετέδωκαν το όνομα της πατρίδος αυτών εις Λάισταν...".

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. *lashta-të* "παλιός, αρχαίος

1. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1037· Χριστοφορίδης 191.

2. Μαρκόπουλος 449.

3. ΗΕ 29 (1980) 844.

4. Weigand, **Aromunen** I 143.

5. Λαμπρίδου, **Μελετήματα, Ζαγορ. Α'** 8, σημ. 1· πβ. και το παλιότερο όνομα **Λάικκα** του χωριού (Λαμπρίδης, ό.π.· Weigand, ό.π., 140).

// τα πρώιμα σπαρτά"¹ με ανάπτυξη φθόγγου **i**. Πβ. και το διπλό σ του Λαμπρίδη το οποίο προφανώς δηλώνει την ουρανική προφορά του φθόγγου **š** (=αλβ. **sh**).

Τόσο ο Haarmann² όσο και ο Meyer³ παράγουν την αλβαν.λέξη από το λατ. **lassus** + την αλβ. κατάλ. **-të** .

Το τοπν. **Lashta** συναντιέται επίσης στην περιοχή Ruka της Αλβανίας⁴. πβ. επίσης και **Λάστα** "όνομα χωριού" στην επαρχία Γορτυνίας (Αρκαδ.)⁵, όπου, όπως είναι γνωστό, έχουμε εγκαταστάσεις Αλβανών⁶.

Λάκα, η (st laka' Βραδ.)

Ονομασία μεγάλης επίπεδης επιφάνειας. Σύμφωνα με τους Βραδετινούς: "Λάκα ονομάζουν οι Σαρακατσάνοι το ίσιωμα, το επίπεδο μέρος".

Η λ. συναντιέται στα ελληνικά ως προσηγ. **λάκκα, η** "ό,τι και ο λάκκος // μικρά κοιλότης, ιδίως επί εδάφους // ο πέριξ δασωδών εκτάσεων άδενδρος τόπος"⁷, λ. που είναι μεγεθυντικός τύπος από το υποκορ. **λακκί**⁸.

Η λ. όμως με τη σημασία "ίσιωμα, ισιότοπος, επίπεδο χωράφι"⁹ και με τον τύπο **lakë** (και **laka** έναρθρα) συναντιέται στα αρβανίτικα¹⁰ με τη σημασιολογική εξέλιξη: λαγκάδι + εύφορο μέ-

-
1. Χριστοφορίδης 179' Akademia e Shkencave, Fjalor 953' Γκίνης 224' Meyer, EW alb. Spr. 238.
 2. Haarmann 51, 63, 65.
 3. Meyer, ό.π.
 4. Seiner, Ergebnisse 20.
 5. ΜΕΕ. Νομίζω ότι το τοπν. από την Αρκαδία κακώς σχετίζεται από τον Μηνά (Κ. Μηνά, Συμβολή στο τοπωνυμικό της Καρπάθου 43-44) με το τοπν. **Λάστος** της Καρπάθου, το οποίο θεωρεί προελληνικό.
 6. Βλ. Βαγιακάκου Σχεδιάσμα 1962 345.
 7. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.
 8. Μηνά, Κάσος 73.
 9. Georgacas-McDonald 25, 321.
 10. Φουρζίκη, Αττική 120' Georgacas-McDonald 35.

ρος → κάμπος → επίπεδη περιοχή. Επειδή το τοπν. του Ζαγορίου χαρακτηρίζει "μεγάλη επίπεδη επιφάνεια", σημασία με την οποία δε χρησιμοποιείται η λ. στα ελληνικά, γι' αυτό θεωρούμε ότι το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αρβανίτικο **lakā** "ίσιωμα"¹.

Η αρβανίτικη λ. συχνή ως τοπν. στην Αττική² και στην Πελοπόννησο³.

Λακομπόρτζη, του (stu lakubórdzi· Ντρ.)

Ονομασία λαγκαδιού. Η αιτία της ονομασίας δεν είναι γνωστή. Το επών. Μπόρτζης δεν είναι σήμερα γνωστό στην περιοχή.

Το τοπν. σύνθετο από το αλβ. **lak-u** "ο αυχέννας βουνού" (βλ. επόμενο τοπν.) και το επών. **Μπόρτζης**⁴. Το επών. **Μπόρτζης** από το αλβ. **borëza** "το πρόσβορρο"⁵, υποκορ. του αλβ. **borë-a** "το χιόνι // το μέρος του βοριά"⁶ με αποβολή του άτονου **i** και ανομοιωτική τροπή του **z** (εξακ. ηχηρό) σε **dz** (στιγμ. ηχηρό) ως προς τη διάρκεια από επίδραση του **r** (εξακολουθητικό ηχηρό). Για το συντακτικό σχήμα του τοπν. βλ. στο επόμενο τοπωνύμιο.

Λακομπούτη, του (stu lakubút· Τσεπ.)

Ονομασία λαγκαδιού, όπου είχε χωράφι κάποιος Μπούτης.

Το τοπν. σύνθετο με α' συνθετ. το αλβ. **lak-u** "ο αυχέννας βουνού"⁷ (πβ. και αλβ. **llakë-a** "κοίλωμα με θολό νερό, συχνά σε βουνό, όπου ποτίζονται τα πρόβατα"⁸) και β' συνθετικό το επών. **Μπούτης** (βλ. τοπν. **Μπούτη, λα** στα Ξ.Αρ.). Το επώνυμο

1. Με τη σημασία "επίπεδο μέρος" η λ. συναντιέται και στο Ασπροπόταμο της Πίνδου, όπου για την ερμηνεία των τοπν. **Πούλιανη μάρι** και **Πούλιανη νύκα** δίνεται η ερμηνεία "μεγάλο επίπεδο, μεγάλη λάκκα" και "μικρό επίπεδο, μικρή λάκκα" αντίστοιχα (βλ. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 129).
2. Σαρρή, **Αττική** 138· Φουρύκη, **Αττική** 120.
3. Georgacas-McDonald 176, 320.
4. **ΟΤΕ Αθ.**
5. Georgacas-McDonald 297· Φουρύκη, **Αττική** 140.
6. Γκίνης 56.
7. Γκίνης 223.
8. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1034.

Μπούτης δεν προέρχεται, κατά τη γνώμη μας, από το κοινό ΝΕ **μπούτι**, το (<τουρκ. **but**)¹, ετυμολογία που προφανώς υπονοεί ο Τριανταφυλλίδης κατατάσσοντάς το στα επών. που προέρχονται από φαγώσιμα², αλλά, πιθανότερα, από το αλβ. **but-i** "το βαγενάκι, το βαρέλι"³ (πβ. και αρομ. **bute** "το βαγένι, το πιθάρι"⁴).

Ανεξάρτητα όμως από την ετυμολογική αρχή του επωνύμου, το συντακτικό σχήμα του τοπν. φανερώνει αλβανική επίδραση. Πβ. τοπν. **ára panúši, láka kótsi, του Λάκα Κασίμη, του Λάκα Κλάδη** κλπ.⁵.

Λάλιζα, η (st láliza' Αρτσ.)

Περιοχή με εύφορα χωράφια στα σύνορα των κοινοτικών περιοχών της Αρτσίστας και των Άνω Ραβενίων. Δε διασώζεται παράδοση σχετική με την ονομασία του τόπου.

Το τοπν. από το αλβ. **llallëzë-a**⁶, υποκορ. του αλβ. ουσ. **llallë-a** "ό,τι προκαλεί φιλονεικία // φιλονεικία"⁷ με την υποκορ. κατάλ. **-zë**.

Η λ. εμφανίζεται και στο περιφραστικό τοπν. **Λάλεζα Καργιά** σε κτηματολόγιο μοναστηριού στην περιοχή Κουρέντων⁸.

Νομίζω πως και το τοπν. **Λάλουζα** (Ολυμπία)⁹ πρέπει να αποδοθεί στο παραπάνω υποκορ. με τροπή στα ελληνικά του **ë > u** από επίδραση του γειτονικού υγρού.

Λέζια, τα (sta léza' Κ.Σ.)

Ευφορότατα ποτιστικά χωράφια στον Κάτω Κάμπο.

-
1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
 2. Τριανταφυλλίδης 57.
 3. Γκύνης 63.
 4. Papahagi 299.
 5. Georgacas-McDonald 35, 322 κεξ.
 6. Χριστοφορίδης 191.
 7. Akademia e Shkencave, Fjalor 1034.
 8. ΗΕ 25 (1976) 744.
 9. Georgacas-McDonald 177, 323.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Λέζης** (και **Λέζας**)¹ κατά το σχήμα: τ(ου) **Λέζ(η)** > **Λέζ(ί)**, το > **Λέζια**, τα αναλογικά προς τους πληθ. **χωράφια**, **κτήματα** κλπ. Το επών. **Λέζης** από το αλβ. **lez-i** "η κρεατοελιά"².

Λέκα, του (st léka' Ντρ.)

Ενν. το χωράφι. Ονομασία ευρύτερης περιοχής, όπου χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. **Λέκα**.

Κυριών. τοπν. από το επών. (και βαφτ.) **Λέκας**³ κι αυτό από το αλβ. **Lekë-a** "ο Αλέξανδρος // οι ορεινοί κάτοικοι της Σκόδρα"⁴. Πβ. και **ΜΕΕ**, στο λ. **Λέκας**, όπου Λέκας: "όνομα διαφόρων οικογενειών εκ των Αλβανοφώνων χωρίων της Αττικής".

Λεπούσια, τα (sta lípúša' Τσεπ.)

Ονομασία θέσης, όπου φυτρώνει ένα πλατύφυλλο φυτό ύψους 50 περίπου εκατοστών.

Το τοπν. φυτόνυμο από το αλβ. **lëpushë** "το λάπατο // το φύλλο του αστακίου του καλαμποκιού" (λέξη που συναντιέται στα αλβ. και με τον τύπο **llapush**)⁵. Η αλβ. λέξη από το σλαβ. **loruš** "το φυτό *arum maculatum*"⁶. Βλ. και τοπν. **Λαπούσες, οι - Λαπούσια, τα** στα Ε.Αρ.

Από το σλαβ. προσηγ. το τοπν. **Λουπούσι** στη ΝΔ Πελοπόννησο και από το σλαβόφωνο χώρο βουλγ. **Lorušna**, σερβ. **Lorušnik**, ρωσ. **Lorušanka**⁷.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Akademia e Shkencave, Fjalor 970' Τσέτσης 98.

3. Τριανταφυλλίδης 13,14.

4. Χριστοφορίδης 181.

5. Akademia e Shkencave, Fjalor 984, 1036.

6. Berneker 733.

7. Jord. Zaimov, "Bulgarische geographische Namen." *Linguistique Balkanique* XXIII 2 (1980) 15.

Λειζέτος, ο (stu liǒžétu' Τσεπ.)

Ονομασία περιοχής δασωμένης με έλατα και πολλές πηγές.

Το τοπν. από το αλβ. **lezét** "ωραίος, ευχάριστος" κι αυτό από το τουρκ. **lezzet**, -ti "νόστιμος // η τέρψη, η ευχαρίστηση"¹. Το τοπν. από την ευχάριστη διαμονή που προσφέρει η θέση.

Λιαρούσκια, τα (sta Iarúška' Λιασκ.)

Τοποθεσία με χωράφια δημητριακών και αμπέλια.

Το τοπν. από το αλβ. **larushk-u** "το κλήμα"² κι αυτό από το λατιν. **labrusca** "το άγριο κλήμα"³. Από τη λατ. λέξη το ρουμ. **lăurușcă**, ιταλ. **labrusca**, νότ. γαλλ. **lambrüsko**, κατάλ. **llambrosca** κλπ.⁴.

Η λ. ως τοπν. και στη Λάκκα Σούλι, όπου **Λιαρούσκια**, η "τόπος με λίγα χωράφια"⁵. Πβ. και τοπν. **Larushku**⁶ στην περιοχή Kruja της Αλβανίας⁷.

Λιάψα, η (st Iápsa' Νεγ.)

Ονομασία υψώματος, όπου τα ερείπια παλιού συνοικισμού.

Η εκφορά του τοπν. δε μας επιτρέπει να καθορίσουμε το γένος του τοπν. αφού ο φωνητικός τύπος st μπορεί να είναι εμπρόθετη εκφορά γενικής αρσενικού (=στου) ή αιτιατ. θηλ. (=στη). Ωστόσο, κυριώνυμο ή όχι, το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. **lafshë-a** "το λειρί του πετεινού // το λοφίο του κορυδαλλού // η πόσθη" <λατ. **laxa** "το λεπτό δέρμα"⁸ με τροπή του συμφων.

1. Meyer, **EW alb. Spr.** 242' Steuerwald 587.

2. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 952.

3. Miklosich, **Rom. Elem.** 34' Haarmann 41.

4. Meyer-Lübke, αριθμ. 4814.

5. Μαρκόπουλος 349-350.

6. Seiner, **Ergebnisse** 94.

7. Για περισσότερα βλ. Vaclav Polák, "Balkanische Zusammenhänge und etymologische Forschungen." **ZfB** 1 (1962-63) 89.

8. Γκύνης 222' Meyer, **EW alb. Spr.** 234.

συμπλέγματος **fs** σε **ps** και **ps** στα ελληνικά (ανομοίωση ως προς τη διάφραση).

Λιοφάτα, η (st Īufáta' Ντρ.)

Ονομασία περιοχής με πολλές κουτσουπιές.

Το τοπν. φυτών. από το αλβ. θηλ. ουσ. **lofatë-a** "η κουτσουπιά"¹. Πρόκειται για το δέντρο *ceratonia siliqua* γνωστό στον ελληνικό χώρο και με άλλα ονόματα².

Η λ. γνωστή ως τοπν. σε περιοχές που δέχτηκαν αλβανικούς πληθυσμούς: **Λιοφάτα** κλπ. (Πελοπόνν.)³, **Λιοφάτα, η** "παρθένο δάσος αριάδων κοντά στον Αχέροντα"⁴, **Λιοφάτιζες, οι** (Ηλεία)⁵.

Λιπιδόρι, το (stu Īipχór' Δεμ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου και μικρή πηγή.

Το τοπν. από το αλβ. **lipë-a** "η φιλύρα, η φλαμουριά"⁶ και την αλβ. κατάλ. **-(t)or**⁷ που σχηματίζει και περιεκτικά τοπν.: πβ. και τοπν. **Λεστόρι** (< *lese* ή *lise*) "τόπος περιέχων βαλανιδιές"⁸.

Το τοπωνύμιο πιθανώς από την ύπαρξη σε παλιότερη εποχή των παραπάνω δέντρων.

Λίτσενες, οι (stɛ Īítsinis' Καμν.)

Δασωμένη σήμερα τοποθεσία, όπου άλλοτε υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. από το αλβ. θηλ. ουσ. **licë** (και έναρθρα **licë-a**) "εργαλείο από ξύλο που χρησιμοποιούν για να χτυπούν το καννά-

1. Γκύνης 232' Meyer, **EW alb. Spr.** 248.

2. Κελδράιχ-Μηλιαράκης 25.

3. Georgacas-McDonald 182, 329.

4. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου." **HE** 25 (1976) 202, όπου το τοπν. ετυμολογείται από το επίθ. **ηλιόφυτον**.

5. Ηλιοπούλου, **Ηλεία** 177.

6. Γκύνης 231.

7. Camaž, **Wortbildung** 56.

8. Φουρτίκη, **Αττική** 122.

βι"¹ και την περιεκτ. αλβαν. κατάλ. -**ën**². Ας σημειωθεί η ουρανιότητα του **Ι'** (=αλβ. **l**) καθώς και η διατήρηση στο τοπν. του γένους του αλβαν. προσηγορικού.

Λογκάτσα, η (sn **lugatša**· **Ι.**)

Τοποθεσία με χωράφια που διασχίζεται από ρέμα.

Το τοπν. από το αλβ. θηλ. ουσ. **llogaçe - llogaçja** "το τέλμα, λάσπη με νερό"³.

Πβ. επίσης τοπν. **Λαγκάτσα** "ποταμάκι που ξεκινώντας από την ομώνυμη αναβρυστική λούτσα διασχίζει τον κάμπο" (Κούρεντα)⁴ και **γέφυρα της Λαγκάτσας** που αναφέρεται από τον Λαμπρίδη⁵ μεταξύ Τσιαρκοβίτσας και Μαλακασίου".

Λογκάτσια, τα (sta **lgátša**· Κουκ.)

Τοποθεσία υγρή, όπου άλλοτε αμπέλια, που τώρα έχουν παρασυρθεί από το ρέμα που διαρρέει την περιοχή.

Το τοπν. από το αλβ. **llogaçe - llogaçja** "το τέλμα, λάσπη με νερό" (βλ. προσηγ. τοπν.) με συγκοπή του δευτερογενούς **u**. Καίως ο Στεργιόπουλος⁶ αποκαθιστά το τοπν. με τον τύπο **Λιγκάτσια**. Ο μεταπλασμός σε ουδέτερο αναλογικά προς τον πληθ. **αμπέλια**.

Λόμη, η (st **lóm**· Πάπ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής προς Ν του Μεγ. Παπίγκου, απέναντι από το Βιτσικό.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Λόμης**⁷ κι αυτό από το αλβ.

1. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 991.

2. Camaj, **Wortbildung** 53, 128.

3. Γκύνης 237.

4. Μπέττη, **Κούρεντα** 428-429.

5. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα Β'** 10.

6. Στεργιοπούλου, **Συμβολή** 109.

7. Βλ. ΟΤΕ **Αθ.** και ΟΤΕ **Θεσσ.**, στα επών. **Λόμη(ς)**.

llom-i "η λάσπη, ο βούρκος"¹ < σλαβ. **lomъ** "τόπος ελώδης"². Η αλλαγή του γένους αναλογικά προς το γένος του ουσ. **βρύση, η. Πβ. και Κατοίκη, η** (στα Ε.Αλ.)

Λουζάτη, του (st lužát' Μακρ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια.

Το γεγονός ότι στην περιοχή δεν υπάρχει κάποια **λόντζια** (βλ. τοπν. στα Ε.Α.) ή κάτι σχετικό που να μοιάζει με **λόντζια**, οπότε θα μπορούσε να ετυμολογηθεί το τοπν. ή από το παραπάνω **Ηπειρωτ. προσηγ. + κατάλ. -άτος, -άτη, -άτο** ή κατευθείαν από το ιταλ. **loggiate** "η συνέχεια της **λόντζιας**"³, μας υποχρεώνουν να θεωρήσουμε το τοπν. κυριών. από το επών. **Luzat** που είναι δυνατό να προέλθει ή από το τοπν. **Luzati** ή από το επών. **Luzë** + κατάλ. **-at** με την οποία σχηματίζονται στα αλβ. ονόματα που δηλώνουν τα μέλη μιας πατριάς ή ενός γένους⁴.

Πβ. και αλβ. τοπν. **Λουτζάτι** από τον Καζά του Δελβίνου⁵, όπως και **Luzat** (κοντά στο Τεπελένι)⁶.

Λοχία, η (st luxía' Ντρ.)

Ονομασία περιοχής εκτεθειμένης στο χιόνι και τους βόρειους ανέμους. Σύμφωνα με τους χωριανούς η ονομασία της θέσης οφείλεται στο γεγονός ότι εκεί σκοτώθηκε και θάφτηκε κάποιος **λοχίας**.

Η τοποθεσία δεν οφείλει, κατά τη γνώμη μας, την ονομασία της σε κάποιον **λοχία**, αλλά το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αλβαν. θηλ. ουσ. **llóhë-a** "το νερόχιονο, ο ανεμοστρόβιλος" (< σλαβ. **loky**)⁷ με παρετυμολογική επίδραση της λ. **λοχίας** στον το-

1. Γκύνης 237.

2. Meyer, **EW alb. Spr.** 233' Miklosich 164, λ. **lem-**.

3. Zingarelli 971, στη λ. **loggia**.

4. Φουρύκη, **Αττική** 171, σημ. 1 και 172.

5. **Εθνολογ. Στατ.** 13

6. Soustal 199.

7. Γκύνης 237' Χριστοφορίδης 192' Meyer, **EW alb. Spr.** 233.

νισμό, αφού το τοπν. *Llohë-a δε σήμαινε κάτι για τους ελληνόφωνους της περιοχής.

Μαγκέζα, η (st magéza· Μαν.) - Μαγκέζες, οι (stḡ magéziḡ· Μπάγ.)

Μεγάλη δασική έκταση που βρίσκεται στο σύνορο των κοινοτήτων Μπάγια και Μανασή, με μια κοιλάδα στη μέση, η οποία περιβάλλεται από μικρά υψώματα.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. θηλ. ουσ. *magje - magja* "η σκάφη (του ψωμιού) // το σκαφίδι του πλυσίματος" (< ιταλ. *madia* "η σκάφη")¹ και την αλβ. υποκορ. κατάλ. *-eza*². Το τοπν. από τη διαμόρφωση του εδάφους.

Μάζια, του (st máža· Νεγ.)

Ενν. τη βρύση. Πρόκειται για ονομασία βρύσης και της γύρο δασωμένης περιοχής στην ευρύτερη θέση Ριζιανά. Η ονομασία από κάποιον Μάζια που έχτισε τη βρύση.

Το τοπν. κυριών. από το επών. *Μάζιας*³ κι αυτό από το αλβ. *maze-ja* "το πουλάρι"⁴, αλλά και "ο αρχάριος, ο μαθητευόμενος"⁵.

Μάντια, η (st mándǵa· Ντρ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου υπάρχουν πλούσιες πηγές, και της γύρο περιοχής με ποτιστικά χωράφια.

Το τοπν. από το αλβ. επίθ. *madhe-ja* "η μεγάλη"⁶ με ανάπτυξη αλόγου ερρίνου (πβ. *αδειά* < *άδεια*, *βαδεύω* < *βαδεύω* κλπ.⁷) και τροπή του *nd* (αλβ. *dh=δ*) σε *nd* στα ελληνικά. Το *madhe-ja* κατά παράλειψη του ουσ. *gurrë-a* "πηγή".

1. Γιάνης 239· Meyer, *EW alb. Spr.* 253· Miklosich, *Rom. Elem.* 37.

2. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στο λ.

3. *ΟΤΕ Αθ.*· Georgacas-McDonald 185, 332 (αριθμ. 9187 α).

4. Χριστοφορίδης 198.

5. Georgacas-McDonald 333.

6. Meyer, *EW alb. Spr.* 252· Χριστοφορίδης 193.

7. Φ. Κουκουλέ, "Περί αναπτύξεως ερρίνου εν τη νεωτέρῃ Ἑλληνικῇ" *Αθηνά* 49 (1939) 100 κεξ.

Μεγκλή, του (st miglí· Τσεπ.)

Τοποθεσία με χερσότοπο σήμερα, όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια με δημητριακά.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μεγκλής**¹ (και **Μιγκλής** με τροπή του e > i σύμφωνα με το βόρειο φωνηεντισμό). Το επών. **Μεγκλής** από το επών. ***Μεγκουλής** με συγκοπή του άτονου u. Το **Μεγκουλής** από το **Μεγκούλης** (βλ. επόμ. τοπν.) με μετακίνηση του τόνου, όπως και τα: **Μουφτής - Μούφτης**, **Σπαής - Σπάης**, **Τσελεπής - Τσελέπης** κλπ.²

Μεγκούλη, η Ράχη του (st raχ' t migúí· I.)

Ονομασία υψώματος από το όνομα μέλους της οικογ. **Μεγκούλη**, άγνωστο για ποια αιτία. Το επών. εξακολουθεί και σήμερα να υπάρχει στο χωριό.

Το τοπν. είναι περιφραστικό από το ουσ. **ράχη**, η και το επών. **Μεγκούλης**. Το επών. **Μεγκούλης** (πβ. και επών. **Μέγκουλας**) προέρχεται από το αλβ. **mjegullë-a** "η ομίχλη"³ μεταφορικά για να δηλώσει άνθρωπο "ομιχλώδη, βλοσυρό, συνοφρυωμένο". Η λ. (συναντιέται επίσης με τον τύπο **mjergullë**, **mjenguī** στα αρβαν. του Πόρου, **neguī** στα γκέκινα) προέρχεται από το λατ. **nebula**⁴, από όπου το ρουμ. **negură** "ομίχλη, καταχνιά"⁵ και το αρομ. **negură** "το ίδιο"⁶. Κατά τον Τριανταφυλλίδη⁷ τα επών. **Μεγγούλης** και **Μεγγούλας** προέρχονται από το τουρκ. **menkul** "κινητός, μεταφερόμενος", σημασίες που, κατά τη γνώμη μας, θα ήταν άπιδανο να δώσουν επώνυμα.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Αντιχάρισμα 202-203.

3. Χριστοφορίδης 215· Johalas, **Considerazioni** 316, όπου το επών. **Μέγγουλας** ανάγεται στο αλβ. **mjegullë-a** "η αχλύς".

4. Meyer, **EW alb. Spr.** 283· για την εξάπλωση της λ. στις ρομανικές γλώσσες βλ. Meyer-Lübke, αριθμ. 5865.

5. Κοτολούλης 337· Ruşcariu, **EW** 101.

6. Parahagi 871.

7. Τριανταφυλλίδης 71.

Από τα αλβ. προσηγ. και τα τοπν. **Μίγκουλι** (Αργυρόκαστρο)¹ **Minkul** (ή **Mingul**) από την περιοχή της Δρόπολης στο κατάστιχο του Sancak Arvanid², **Μιγκουλιού** "κοινότητα του Μαλακασίου"³ και του **Ράπι-Μίγγουλη** (Πελοπόνν.)⁴.

Μεσάζια, τα (sta mišáža· Ντρ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια, ανάμεσα από δασωμένες εκτάσεις.

Η θέση της περιοχής "ανάμεσα από δασωμένες εκτάσεις" δε νομίζουμε ότι μπορεί να δικαιώσει την αντίληψη των κατοίκων της περιοχής πως υπάρχει σχέση ανάμεσα στα **μέσος, μέση** κλπ. και στο τοπωνύμιο.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Μεσάζης** (πβ. επών. **Μεσάζου**⁵) κι αυτό από το αλβ. **mesázhi** "ο αγγελιαφόρος"⁶ (<ιταλ. **messaggia** "άγγελος, αγγελιαφόρος" <λατ. **mittere**). Πβ. και τα ίδιας ετυμολογικής αρχής: **message** (γαλλ.), **mesatge** "αγγελία // υπηρέτης, δούλος" (προβηγκ.) κλπ.⁷. Από το γαλλ. προσηγ. και το τουρκ. **message**⁸.

Μεσούνες, οι (stɛs mišúnis· Καμν.)

Ονομασία τοποθεσίας με μακρόστενα χωράφια ανάμεσα σε δύο μικρά ποτάμια.

Το τοπν. από το αλβ. **mesun-i** "η λωρίς, η γλώσσα, η στενή γη"⁹.

1. Αραβαντινού, **Χρονογραφία** Β 362.
2. Koder 32.
3. Αραβαντινού, **Χρονογραφία** Β 336.
4. Georgacas-McDonald 341.
5. **ΟΤΕ Αθ.**· Ο Σταμντόπουλος (σ.155) αναφέρει πως οι καταλ.επων. σε **-άζος -άζης, -άζας** έχουν μεγαλύτερη επίδοση στα αλβανικά.
6. Γκίνης 250· Τσέτσης 112.
7. Meyer-Lübke, αριθμ. 5616.
8. Heuser-Şevket 405.
9. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1119.

Μόκριζες, οι (stɛ mókriɹizis' Καβ.)

Τοποθεσία όπου δεσπόζει μεγάλος βράχος.

Το τοπν. από το αλβ. **mokër-mokra** "πέτρα επίπεδη και στρογγυλή σαν ρόδα //ο χειρόμυλος, η μολόπετρα //η μεγάλη πέτρα"¹ και την υποκορ. κατάλ. -zë (και με το οριστικό άρθρο -za)². Το αλβ. προσηγ. από το λατ. **machina** με τροπή του λατ. **a** σε **o** από επίδραση του γειτονικού χειλικού³.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής τα αλβαν. τοπν. **Μοκρίτζα** (Πρεμετή) και **Μοκρίτσι** (Αυλώνα)⁴.

Μουρόσιο, το (stu muróðu' Ντομπρ.)

Ονομασία χωραφιών και δασωμένης πλαγιάς με πεύκα και οξιές.

Το τοπν. από το αλβ. **muros** "το χτίσιμο κάποιου μέσα σε τοίχο (κάστρου, σπιτιού, γεφυριού κλπ.) για να γίνει γερός και να μην γκρεμίζεται"⁵ πιθανώς από την ύπαρξη κάποιου κτίσματος για του οποίου το στέριωμα χρειάστηκε το "χτίσιμο" ανθρώπου. Σχετική παράδοση δε σώζεται σήμερα⁶.

Μπάγια, η (zd báia)

Ονομασία του κεντρικότερου ίσως χωριού του Ζαγορίου, γνωστού σήμερα και με το όνομα Κήποι. Ο κάτοικος **baýóts, baýótsa**, (=Μπαγιώτης, Μπαγιώτισσα).

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **bajë** και έναρθρα **bajë-a** "το

1. Γκίνης 259' Akademia e Shkencave, Fjalor 1161.

2. Φουρίκη, Πρέβεζα 288.

3. Meyer, EW alb. Spr. 285.

4. Αραβαντινού, Χρονογραφία Β' 375, 379.

5. Akademia e Shkencave, Fjalor 1185-1186.

6. Την ίδια λαϊκή πίστη, σύμφωνα με την οποία η αντοχή ενός κτίσματος εξασφαλίζεται με τη θυσία ζωντανού οργανισμού, απηχεί και η παράδοση για το χτίσιμο της γυναίκας του πρωτομάστορα στο γεφύρι της Άρτας. Στο Ζαγόρι εξάλλου, είναι ευρύτατα διαδεδομένη η συνήθεια να σφάζεται κόκορας στα θεμέλια του νεοανεγειρόμενου σπιτιού.

μπάνιο", λ. που σύμφωνα με τον Miklosich¹ δεν μπορεί να αποδοθεί με βεβαιότητα σε κάποια γλώσσα. Αντίθετα ο Meyer² σχετίζει τη λ. με το σλαβ. *banja* "λουτρό" απ'όπου το ρουμ. *baje*³ "ορυχείο //τόπος μπάνιου //πηγή μεταλλικού νερού"⁴.

Η ονομασία του χωριού από τη σημασία "τόπος μπάνιου". Αιτία οι πολυάριθμες οβίρες (βλ. για τη λ. στο τοπν. Κασιδιάρια-Ε.Ε.) οι οποίες είναι κατάλληλες για μπάνιο, ιδιαίτερα το καλοκαίρι που το νερό του ποταμού πολλές φορές σταματάει και συγκεντρώνεται μόνο σ'αυτές.

Πβ. και τα τοπν. από τη Ρουμανία⁴: **Baia, Baia Mare, Baia Noua, Baia Fier, Baia Episkope, Baia** κλπ. και τα επών. **Μπάγιας, Βάγιας**⁵ τα οποία θεωρούνται αλβ. αρχής⁶.

Μπαρδάσι, το (stu barδάś' Πάπ.)

Βοσκότοπος στη χαράδρα του Βίκου, πάνω από τις πηγές του Βοϊδομάτη, προς την πλευρά του Παπίγκου, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, προσπαθούσαν να χτίσουν την εκκλησία της Παναγίας. Η εικόνα της όμως κάθε πρωί βρισκόταν στην απέναντι όχθη προς την πλευρά του χωριού Βιτσικό, εκεί όπου βρίσκεται σήμερα το εξωκλήσι της Παναγίας. Εξάλλου στη θέση Μπαρδάσι κατρακυλούσαν μεγάλοι βράχοι ματαιώνοντας κάθε προσπάθεια για το χτίσιμο της εκκλησίας σ'αυτό το μέρος.

1. Miklosich, *Rom. Elem.* 4.

2. Meyer, *EW alb. Spr.* 24.

3. Meyer-Lübke, αριθμ. 916.

4. Jordan, *Topon. romîn.* 52.

5. Σαρρή, *Αττική* 155.

6. Ως διαφορετικής ετυμολογικής αρχής πρέπει να θεωρηθούν τα κύρια ονόματα **Μπάγιος**, το σλαβ. *Bajoslan* απ'όπου το σλαβ. βαφτ. *Bajo* (Σταμνόπουλος 179) και το ρουμ. *Baiu* < *Bajo* (Puzsariu 381) τα οποία πρέπει να σχετιστούν με τα: βουλγ. *байо* "ο μπάρμπας, αυτός που λέει κουβέντες" (*Βουλγαροελλ. Λεξ.* 27) αρχ. σλαβ. *bajo*, εκκλ. σλαβ. *baju* "διηγούμαι, συζητώ", σερβοκρ. *baĵam* "συζητώ, θαυμάζω", σλοβ. *baĵam*, τσεχ. *baju* "λέω παραμύθια", βουλγ. *baĵa* "συζητώ, κάνω μάγια" κλπ. (Berneker 39· Miklosich 5). Ίσως αυτή την ομάδα λέξεων είχε υπόψη του ο Λαμπρίδης (*Αγαθοεργήματα* 108) όταν σχετίζε το τοπν. **Μπάγια** με τα **μπάγιο** "αδελφός" και **μπάγια** "μαντεία".

Το τοπν. από το αλβ. **bardhash-i** (ή **bardhosh**) ο ασπροδερός¹.
Η ονομασία της περιοχής οφείλεται στο χρώμα του εδάφους

Μπάρδι, το (stu bārdi· Μακρ.)

Ονομασία υψώματος με άσπρες πέτρες και χωράφια στους πρό-
ποδες.

Το τοπν. από το αλβ. έναρθρο επίθετο **barði** "ο άσπρος" λ.
που σύμφωνα με τον Meyer² είναι συγγενική με τα αρχ. ινδ. **bha-**
rjate "φέγγει, λάμπει", **bhārja** "λάμπων" και το αβεστ. **barāzai-**
ti "ακτινοβολεί".

Από το αλβ. επίθ. το ρουμ. προσηγ. **barzǎ** "πελαργός", το
αρομ. **barzu**, **-zǎ** "ο ψαρός" απ'όπου και τα Ηπειρωτ. **μπάρτζο, το**
"κατσίκι μαύρο με πρόσωπο κοκκινωπό" και **μπάρτζα, η** "κατσίκια
φαιού χρώματος"³.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται και στην Κορινθία⁴. Πβ. επίσης και
επών. **Μπάρδης**⁵.

Μπάτι Κώστα, του (stu batkósta· Καβ.)

Ονομασία χωραφιών όπου σήμερα υπάρχουν καρυδιές.

Η μορφή του τοπν. φανερώνει αλβανικό σχηματισμό, όπως εμ-
φανίζεται σε τοπν. της Πελοποννήσου: π.χ. **του Λάκα Κώστα πρί-**
φτη, του Λάκα Κλάδη, του Άρα Χρόνη, του Ρίζα Κώστα κλπ.⁶.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **bat-i** "η παγίδα, το δόκα-
νο" (βλ. τοπν. **Μπάταινας, της** στα Ε.Αλ.) και το αρσεν. βαφτ.
Κώστας.

Μπαχάες, οι (stɛs baχá̌is· Πάπ.)

Ονομασία τοποθεσίας, πάνω από τη θέση Έλατα, με έδαφος

-
1. Akademia e Shkencave, Fjalor 101· Meyer, EW alb. Spr. 27, στο λ. **barð**· Γκύνης 46.
 2. Meyer, EW alb. Spr. 27.
 3. Κοτολούλης 69· Parahagi 256· Μπόγκας 1 248, 2 41.
 4. Μιχ.Κορδάση, **Συμβολή στην ιστορία και τοπογραφία της περιοχής Κορίνθου στους Μέσους Χρόνους**, Αθήνα 1981 244.
 5. Μπίρης 198.
 6. Georgacas-McDonald 322, 292, 345· παρόμοια παραδείγματα μπορεί κανείς να βρει και στις σελ. 293,299,306,312-313,316-317,321 και 338.

πετρώδες όπου μόνο τσάι φυτρώνει.

Το τοπν. από την αλβ. πρόθ. **pa** "χωρίς", η οποία συνάπτεται με την αιτιατική ουσιαστικών και επιθέτων¹, και το ουσ. **háje-a** "τροφή (για ανθρώπους και ζώα)"². το τοπν. δηλ. σημαίνει "τόπος όπου δε βλασταίνει τίποτε, όπου δεν υπάρχει τροφή".

Μπλέτα, η (zǎ bléta' Ντρ.)

Τοποθεσία με χωράφια.

Το τοπν. από το αλβ. **bletë-a** "η μέλισσα // η κυψέλη" κι αυτό από το λατ. ***albiettus** < **alveus** "κυψέλη"³. Όχι σωστά, κατά τη γνώμη μας, η άποψη του Meyer (βλ. σημ. 3) ο οποίος σχετίζει με τα παραπάνω και το ρουμ. **albină** "η μέλισσα // το σερνικοβότανο"⁴ το οποίο πρέπει να αποδοθεί στο λατ. **alvina** "η κυψέλη"⁵.

Η λ. ως τοπν. στην Πελοπόννησο **Ράχη-μπλέτα** "η ράχη με κυψέλες"⁶ και ως επών. **Μπλέτα(ς)**⁷.

Μπλότοκα, τα (sta blótska' Στ.)

Τοποθεσία δασωμένη με πεύκα.

Το τοπν. από το αλβ. **bloçkë-a** "το κουκουνάρι του πεύκου, το κουκουνάρι"⁸ κι αυτό από το **lë-boç-kë**⁹ < **boçë-a** το κουκουνάρι"¹⁰.

Μπόμπολη, η (zǎ bóbuí' Αρτσ.)

Ονομασία συνοικίας στα ΝΑ του χωριού.

-
1. Meyer, **EW alb. Spr.** 317.
 2. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 641.
 3. Meyer, **EW alb. Spr.** 39' Γκίνης 55.
 4. Κοτολούλης 28.
 5. Meyer-Lübke, αριθμ. 393.
 6. Georgacas-McDonald 341.
 7. **ΟΤΕ Αθ.**
 8. Γκίνης 55.
 9. Camaç, **Wortbildung** 109.
 10. Γκίνης, ό.π.

Το τοπν. ή από το αλβ. **bobol-i** "το σαλιγκάρι μαζί με το κέλυφος"¹ ή κυριών. από το επών. **Μπόμπολης** (<αλβ. **bobol-i**) με αλλαγή του γένους από σύγχυση του εμπρόθ. άρθρου **st** που μπορεί να θεωρηθεί ή εμπρόθ. γενική αρσεν. **στ(ου)** ή εμπρόθ. αιτιατ. ενικού **στ(η)**. Από το αλβαν. προσηγ. τα Ηπειρωτ. **μπου-μπουλίτσια, τα** "οι αδένες, οι υπογνάθιοι συνήθως", **μπουρμπόλια, τα** "οι πολύ μικροί κοχλίες με το σαν ρεβίθι καβούκι τους", **μπόρμπουλος, ο** "ο μεγάλος κοχλίας που τρώγεται τηγανητός", **μπούρμπουλας** "είδος κανθάρου"² και **μπορμπολιά, η** "δασοβοτανικό είδος, η *celtis australis*· οι καρποί της **μπορμπολία** εκ του σφαιρικού των σχήματος"³.

Πβ. και επών. **Μπομπόλης, Μπόμπολος, Μπόμπολας**⁴ και τα κατωιταλικά τοπν. (Καλαβρία): **Bóbbulu** "ονομασία βουνού" και **Carabómbulu** "ονομασία πηγής"⁵.

Μπόρκα, η (zǎ bórka· Λεσν.)

Ονομασία τοποθεσίας με χωράφια δημητριακών.

Το τοπν. προέρχεται από τον πληθ. **bokrra** του αλβ. ουσ. **bokerr** "ο ποντικός των αγρών, ο αρουραίος"⁶ με μετάθεση του **rr**.

Βλ. και τοπν. **Μπόρκος, ο** "όνομα χωραφιού" από τη Λάικα Σούλι⁷.

Μπουγκάνια, τα (sta bugáña· Ντρ.)

Τοποθεσία με χωράφια. Παλιότερα υπήρχε στο χωριό επών. Μπουγκάνης.

1. Χριστοφορίδης 53.

2. Μπόγκας 1 257, 258 και 2 232.

3. ΗΕ 19 (1970) 574.

4. Georgacas-McDonald 207· Σταμνόπουλος 285.

5. Rohlf's, *Diz. TO Cal.* 25, 47.

6. Γκύνης 58.

7. Σ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάικας Σουλίου." ΗΕ 25 (1976) 54.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπουγκάνης** κατά το σχήμα: τ(ου) **Μπουγκάν(η) -Μπουγκάν(ί)**, το **-Μπουγκάνια**, τα αναλογικά προς τους πληθυντικούς **κτήματα, χωράφια** κλπ. Το επών. **Μπουγκάνης** από το αλβ. **buganj** "μαγαρίζω, μολύνω", **buganës-i** "βρομερός //μοιχός" και **buganësi-a** "η βρόμα, η μοιχεία"¹

Μπουκουμάδι, το (stu bukμάδ' Καβ.)

Ονομασία δασωμένης περιοχής με βαλανιδιές.

Το τοπν. σύνθετο από το αλβ. ουσ. **bung-u** "βαλανιδιά, ρουπάκι" <σλαβ. **buky** "βαλανιδιά"² και τον επιτασσόμενο στα αλβαν. επιθετικό προσδιορισμό **madh-i** "μεγάλος"³ (πβ. **poet i madh-i** "ο μεγάλος ποιητής", **vellai i madh-i** "ο μεγάλος αδελφός" και κυριών. επών. **Μπαρκουμάδι**, **σου** <επών. **Μπαρκουμάδης** "κοιλαράς"⁴ κλπ.).

Μπούκουρες, οι (stɛs búkris' Στ.)

Ονομασία δασωμένης πλαγιάς.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Μπούκουρας** (πβ. και επών. **Μπούκουρης**⁵) κι αυτό από το αλβ. επίθετο **bukur** "ωραίος, όμορφος"⁶. Η αλλαγή του γένους από την εμπρόθετη γενική: **στ(ου) Μπούκ(ου)ρα** (με συγκοπή των άτονων **u**), τύπος που συγχύθηκε με την εμπρόθ. αιτ. θηλυκού: **στ(η) Μπούκρα** > **η Μπούκρα**. Ο πληθυντικός πιθανώς από τις πολλές ιδιοκτησίες που υπήρχαν στην περιοχή (πβ. φρ. "**έχω Μπούκρα**", δηλ. "έχω χωράφι στη θέση Μπούκρα"). Από το αλβ. προσηγ. τα αρομ. **bucur** λαμβάνω, νέμομαι", **bucurile** "η χαρά"⁷ και τα ρομ. **bucurá** "χαίρομαι", **bucurie** "η χαρά", **bucurós** "χαρούμενος"⁸.

1. Χριστοφορίδης 284.

2. Γκύνης 62' Meyer, **EW alb. Spr.** 54.

3. Γκύνης 238' Meyer, ό.π. 252.

4. Georgacas-McDonald 295.

5. **ΟΤΕ Αθ.**

6. Georgacas-McDonald 208, 298' Μπίρης 199' Τριανταφυλλίδης 78.

7. Παπαηάγι 289.

8. Κοτολούλης 85.

Μπούλτση, η (zd bulʦs)

Ονομασία χωριού του Ζαγορίου γνωστή και με το επίσημο όνομα Ελάτη (από το Σεπτ. 1926). Ο κάτοικος bulʦsáts, bulʦsátsa (=Μπουλτσάτης, Μπουλτσάτισσα.).

Σύμφωνα με τον Λαμπρίδη¹: "Προ 280 περίπου ετών κτηνοτρόφοι τινές οικογένειαι της Γαβρισιούς, χωριού της περιοχής Κουρέντων ..., ένθα μέχρι σήμερον καλύβαι ηρειπωμένοι φαίνονται υπό το όνομα Μπουλτσάτικα Καλύβια, μετώκησαν περί το νυν **Μπούλτσι** ... εις τρεις διαφόρους θέσεις. Αυξηθείσαι δε μετά ταύτα προσχωρήσει και άλλων κατοίκων εκ διαφόρων χωριδίων και ιδίως εκ του Πετσάλη συνωκίσθησαν περί το έτος 1698"².

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Μπούλτσης** (και ανδρων. **Μπούλτσω**) με μεταπλασμό από σύγχυση στην εκφορά της γεν. εν. του επων.: **στ(ου) Μπούλτσ(η)** με την εμπρόθ. αιτιατ. εν. του θηλ. **στ(η) Μπούλτσ(η)**. Το επών. **Μπούλτσης** από το αλβ. **bulʦi** (και έναρθρα **bulʦi-a**) "το μαλακό μέρος του μάγουλου από τα μήλα μέχρι το σαγόρι // αυτός που παίρνει τόση τροφή όση χωράει το στόμα"³, απ'όπου και τα αρομ. **buldzinedzǔ** "πρήσκομαι, φουσκώνω" και **bulʦicós** "πλήρης, γεμάτος"⁴. Ας σημειωθεί εδώ και το εθνικό **bulʦsáts** που σχηματίζεται με την κατάλ.-άτης⁵ (<αλβ. **-ati**), κατάλ. με την οποία σχηματίζονται στα αλβανικά και εθνικά (πβ. **Kolonjat** < τοπν. **Kolonia, Iatan-**

1. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα** 52-53.

2. Ας σημειωθούν εδώ οι προσπάθειες των Αλβανών εξωμοτών που κατά τον 17. αι. προσπάθησαν να εξισλαμίσουν τα χωριά των Κουρέντων (**ΜΕΕ**, στο λ. **Κούρεντα**), όπως και το επών. **Κ. Πετσάλης** από το χωριό Μπούλτση σε κατάλογο συνδρομητών (Λαμπρίδου, **Μελετήματα Ζαγορ. Α'** 84).

3. *Academia e Shkencave, Fjalor* 195.

4. *Parahagi* 294.

5. Η κατάλ. **-α-της**, από αρχαία πρωτόκλιτα σε **-α** έπαφε πλέον να έχει παραγωγική δύναμη. Εμφανίζεται μόνο με τον τύπο **-ιάτης** στα ΝΕ ως κατάλ. εθνικών από τοπν. με θέμα **-ι**. Βλ. Γ. Κατζίδάκη, "Ετυμολογικά και τεχνολογικά.", **Αθηνά** 28 (1916), **ΛΑ** 105-107 και Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **-ιάτης**.

jat < τοπν. **Latani** κλπ.)¹.

Το ίδιο τοπν. **Μπούλτσι**, η αναφέρεται και σε τοποθεσία του χωριού Πεκλάρι (Κόν.)²

Πβ. και τα επών. **Βούλτσις, Βούλτσιος, Βούλτσος** (με λόγιο εξελληνισμό) και **Βουλτζιάτης, Βουλτζιώτης** (από εθνικά)³.

Μπούρα, του (zd búra' Φλ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν κτήματα, ιδιοκτησία κάποιου Μπούρα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπούρας** κι αυτό από το αλβ. **bur** ή **burrë-i** "ο άντρας // ο σύζυγος // ο γενναίος"⁴. Από την τελευταία σημασία και το αρομ. **bură** "ο ήρωας"⁵. Όχι τόσο πιθανή η ετυμολογία του επων. από το σλαβ. **bura** "τρικυμία, θύελλα, μπόρα"⁶.

Το επών. ως τοπν. στην Πελοπόννησο με τους τύπους: **του Μπούρα, Μπούρα-συκιά** και **του Μάλι-Μπούρα**⁷.

Μπουρκουμάδες, οι (stɛ̃ burkumádis' Γρεβ.)

Ονομασία δάσους, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι σύνθετο με α' συνθετ. το αλβαν. αρσ. ουσ. **burg-u** ή **burk-gu** "η υπόγεια αποθήκη // η φυλακή"⁸ (< λατ. **burgus-i** "το φρούριο, ο πύργος"⁹) και με β' συνθετ. το επίσης αλβ. επίθ. **madh(i)** "ο μεγάλος"¹⁰.

-
1. Φουρζίκη, Αττική 171.
 2. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 12 244.
 3. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.
 4. Γκύνης 63· Meyer, EW alb. Spr. 55.
 5. Papanagi 296.
 6. Τριανταφυλλίδης 78, 80.
 7. Georgacas-McDonald 208, 331.
 8. Γκύνης 62· Χριστοφορίδης 59.
 9. Meyer, EW alb. Spr. 54-55.
 10. Γκύνης 238.

Μπουρλιάφα, του (zd bur'liáfa' Μεσ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου είχε χωράφια κάποιος Μπουρλιάφας.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Μπουρλιάφας**. Το επών. είναι σύνθετο από το αλβ. **bur** "ο άνδρας"¹ (βλ. τοπν. **Μπούρα, του** στα Ε.Αλ.) και το επίσης αλβ. **Íaf** "η φλυαρία // ο φλύαρος" < τουρκ. **laf** "η πολυλογία, η φλυαρία"². Από το αλβ. **Íaf** και τα επών. **Λιάφας** και **Λιάφος**³.

Μπουρόνια, τα (sta burónia' Διασκ.)

Ονομασία μεγάλης έκτασης με δάσος.

Το τοπν. ζών. από το αλβ. **buuronie** "είδος φιδιού"⁴. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονομασίας.

Μπούφα, του (zd búfa' Δόλ.-Τσεπ.)

Περιοχή με ποτιστικούς κήπους (Δόλ.)· ονομασία μικρής κοιλάδας με καρυδιές (Τσεπ.).

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπούφας** (και **Μπουφέας** επίσης παρων. **Μπούφος**)⁵ κι αυτό από το αλβ. **bufë-a** "ο μπούφος" και μεταφ. "ο βλάκας, ο ανόητος"⁶ (< λατ. **bufus** απ' όπου και το κοινό ΝΕ **μούφος, ο**). Από τα αλβ. το αρομ. **bufă** "η κουκουβάγια // ο μονόφθαλμος, ο ανόητος"⁷.

Πβ. και τοπν. **Μπούφα, του** "παλιό όνομα του χωριού Κορώνη" (Μεσσηνία)⁸ και **Buffa** "ορεινός δρόμος κοντά στο Μορμάννο"

-
1. Meyer, EW alb. Spr. 55.
 2. Γιάννης 236· Meyer, EW alb. Spr. 233.
 3. ΟΤΕ Αθ.
 4. Barić 3.
 5. ΟΤΕ Αθ.· Georgacas-McDonald 209-210.
 6. Γιάννης 60.
 7. Παπαηαγι 291.
 8. Georgacas-McDonald ό.π.

(Καλαβρία)¹.

Μπρατζή, του (zd bradží· Τζ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπήρχε αλώνι, ιδιοκτησία κάποιου Μπρατζή. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπρατζής** κι αυτό από το αλβ. **brac-i** "ο κλέφτης μικρών πραγμάτων"².

Πβ. και επών. **Brazzi** στο Reggio της Καλαβρίας³.

Νάστου, του (st nast· Τσερν.)

Ονομασία ευρύτερης περιοχής, όπου βρίσκεται χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Νάστου.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νάστος** κι αυτό από το αλβ. βαφτ. **Nasto** (ο τύπος συναντιέται και στα σέρβικα)⁴. Πβ. και θηλ. βαφτ. **Νάστω** από τη θεσπρωτία το οποίο προέρχεται πιθανότερα όχι από το βαφτ. **Ανάστα** με αφαίρεση του **α-** και την κατάλ. **-ω**⁵, αλλά από το **Νάστος** και την κατάλ. **-ω**.

Νταλαγιώργη, του (st dalagórg· Καβ.)

Τοποθεσία με χωράφια όπου υπήρχαν ιδιοκτησίες της οικογ. Νταλαγιώργη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Νταλαγιώργης**. Το επών. **Νταλαγιώργης** δεν είναι δυνατό να προέρχεται από σύνθεση του επών. **Ντάλας** (βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Αλ.) με το βαφτ. **Γιώργης**, αφού στις περιπτώσεις συνθέτων επωνύμων με βαπτιστικό και επώνυμο η σύνθεση είναι βαφτ. + επών. και όχι επών. + βαπτιστικό. Εξάλλου η προέλευση του επών. **Νταλαγιώργης** από το ιταλ. θηλ. εμπρόθ. άρθρο **dalla** "από την" και το βαφτ. **Γιώργης** δεν είναι δυνατή, αφού δεν υπάρχει συμφωνία στο γραμματικό γένος.

1. Rohlf's, **Diz. TO Cal.** 31.

2. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 170.

3. Rohlf's, **Diz. TO Cal.** 29.

4. Pușcariu 381.

5. Μπούτουρας 57.

Γι' αυτό πιστεύουμε ότι το επών. **Νταλαγιώργης** προέρχεται από το αλβ. **dhallë-a** "το ξινόγαλο"¹, και συνεκδοχικά ως τοπν. "ο τόπος όπου παράγεται ξινόγαλο", και το βαφτ. **Γιώργης**, δηλ. από τον τύπο του **Ντάλα Γιώργη**, δηλ. "το μέρος όπου παράγει ξινόγαλο ο Γιώργης", σύμφωνα με το σχήμα των αρβανίτικων τοπν. της Πελοποννήσου: του **Προ-Καρά** "το ποτάμι του Καρά", του **Ράπι-Γύφτου** "ο πλάτανος του Γύφτου", του **Ράπι-Κόντη** "ο πλάτανος του Κόντη", του **Ράχη-Μπάγιος** "η ράχη του Μπάγιου" κλπ.². Ας σημειωθεί ότι στην περιοχή υπάρχει μεγάλη πυκνότητα τοπν. αλβ. αρχής.

Κατά τον ίδιο τρόπο πρέπει να ερμηνευθούν και τα επών. **Νταλαγιάννης, Νταλαγιώργος, Νταλακώστας, Νταλακλής, Νταλαμάγκας** κλπ.

Νταμπάτες, οι (st̥s dabátis· Νεγ.)

Περιοχή δασωμένη Ν του χωριού κοντά στη θέση Ριζιανά, όπου παλιότερα υπήρχαν αγροκτήματα· σήμερα σώζονται μόνο ερείπια από τοίχους και καλύβες.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **dam-i** "το άντρο, η φωλιά, το άσυλο, το κρησφύγετο"³ απ' όπου αλβ. επών. **Damis** (βλ. και ελλην. επών. **Ντάμις** που συναντιέται στα Κάτω Σουδενά) και την αλβ. κατάλ. **-ates** (ή **-ati**)⁴ που σχηματίζει στα αλβανικά ονόματα εθνικά όπως και ονόματα που δηλώνουν το γένος ή την πατριά. Έχουμε λοιπόν **Dam-átes** και **Dabátes** με τροπή του **m** σε **b**, όπως πραγματοποιείται και στα: **αμπάδα** < **αμάδα**, **αμπέλεια** < **αμέλεια**, **γέμπορο** < **γεώμορον** κλπ.⁵.

1. Γκίνης 101· Meyer, *EW alb. Spr.* 83.

2. Georgacas-McDonald 338, 341.

3. Georgacas-McDonald 298· με το αλβ. προσηγ. πρέπει να σχετιστούν τα: ελλ. **ντάμι**, το "η αγροτική καλύβη", (Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στη λ.), τουρκ. **dam** "σκεπή, μικρό σπίτι, σταύλος" (Steuerwald 200), και το αρομ. **damã** "σταύλος, αχούρι" (Paparagi 457).

4. Φουρίκη, *Αττική* 168 κεξ.

5. *Αθηνά* 49 (1939) 117-118.

Της ίδιας ετυμολογικής αρχής είναι και τα τοπν. η **Ντάμα-λάκκα**, **Ντάμιζα** και **Ντάμιζα** από την Πελοπόννησο¹.

Νταρντάνη, του (zd dardán· Μον.)

Ονομασία χωραφιών, ιδιοκτησία της οικογ. Νταρντάνη, πάνω από τα οποία υψώνονται κατακόρυφοι ασβεστολιθικοί βράχοι.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Νταρντάνης** (και με λόγιο εξελληνισμό **Δαρδάνης**²). Το επών. **Νταρντάνης** προέρχεται από το αλβ. επίθ. **dardan-e** "ιστορικό επίθετο μιας ιλλυρικής φυλής, των Δαρδανών"³ (και επίθ. **darðan** "ο χωρικός"⁴).

Πβ. και τοπν. στου **Δαρδάνε** "λόφισκοι και χωράφια" (Πωγ.)⁵.

Ντίτσια, του (zd dítʃa· Λεσον.)

Ονομασία χωραφιού πίσω από τη ράχη Τζουγκάστρου, που τα καλλιεργούσαν με φακές, ιδιοκτησία της οικογ. Ντίτσια.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Ντίτσιας** κι αυτό από την αλβ. λ. **ndiçe** "αυτός που χάνει τη μαλακότητα, τη φρεσκάδα (για τον άνθρωπο) // ο μπαγιάτικος (για τα τρόφιμα)"⁶.

Βλ. και κυριών. τοπν. **του Ντίτσια** (Τριφυλία)⁷.

Ντόντου, του (st dod· Σκ.)

Ενν. η στάνη. Ονομασία περιοχής όπου ήταν εγκατεστημένος κάποιος κτηνοτρόφος Ντόντος με την οικογένειά του.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Ντόντος** κι αυτό από το αλβ. κύριο όνομα **Dodi** αντί του **Θεόδωρος**⁸. Πβ. και επών. **Ντόντης**⁹.

1. Georgacas-McDonald, 298.

2. ΟΤΕ Αθ.

3. Akademia e Shkencave, Fjalor 292.

4. Meyer, EW alb. Spr. 61, στη λ. **darðë**.

5. Παπαχαρίση, Παγώνι 270.

6. Akademia e Shkencave, Fjalor 1215.

7. Georgacas-McDonald 215.

8. Σταμνόπουλος 183· Μπούτουρας 69.

9. ΟΤΕ Αθ.

Ντόρη, του (st dor' Τσεπ.)

Περιοχή με χωράφια, όπου ιδιοκτησία και της οικογ. Ντόρη.

Το κυριών. τοπν. προέρχεται από το επών. **Ντόρης**, το οποίο πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. **dorë-a** "το χέρι"¹, ουσιαστικό του οποίου το υποκορ. **dorëza** δίνει επών. **Ντόριζας**, που ερμηνεύεται από τον Μπίρη ως "μικροχέρης"².

Ντουντουνάτες, οι (sts dudunátis' Δρ.)

Ονομασία μικρού υψώματος.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Ντουντούνης**³ και την αλβ. κατάλ. **-ates** (και **-ati**) με την οποία σχηματίζονται εθνικά και ονόματα που δηλώνουν τα μέλη ενός γένους, μιας πατριάς και έπειτα τον τόπο όπου αυτά είναι εγκατεστημένα⁴.

Το επών. **Ντουντούνης** προέρχεται από το προσηγ. **τουτούνι, το** (και επών. **Τουτούνης**⁵) "ο ταμπάκος"⁶ (< τουρκ. **tütün** "ο καπνός, ο ατμός"⁷ απ'όπου το αρομ. **tutune** "καπνός"⁸) με τροπή του αρχικού **t** σε **d** εξαιτίας της συμμορφοράς με το **n** το άρθρου στην αιτιατ. και του **d-t** σε **d-d** (αφομοίωση).

Ντουσκοκώστα, του (st duškukósta' Καβ.)

Ονομασία σχεδόν επίπεδης περιοχής με χαμηλές βαλανιδιές.

Το συντακτικό σχήμα του τοπν. μας οδηγεί στην προελευσή του από τα αλβανικά. Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **dushk-u** "το κλαδί που φυλάγεται το χειμώνα για τροφή των ζώων"⁹, λ.

1. Γκίνης 94' Meyer, EW alb. Spr. 72.

2. Μπίρης 200.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Φουρύκη, Αττική 168 κεξ.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

7. Steuerwald 960.

8. Parahagi 1209.

9. Γκίνης 99.

ταυτόσημη με την Ηπειρωτ. **κλαδερό** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.), και το βαφτ. **Κώστας** και δηλώνει "το ντούσκο, το κλαδερό που είναι ιδιοκτησία κάποιου Κώστα".

Πβ. το ίδιο συντακτικό σχήμα στα αρβαν. τοπν. της Πελοποννήσου, όπως π.χ.: του **Ράχη-Στίρι**, του **Ράχη-Σκέφερη**, του **Ράχη-Λάμπρου** κλπ.¹. Βλ. και τοπν. **Ντούσκα**, **τα** (στα Ε.Αλ.).

Ντούσκουρη, η (z dũškurⁱ. Λιασκ.)

Περιοχή δασωμένη με βαλανιδιές.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **dushkull** "το δάσος με βαλανιδιές"² κι αυτό από το ουσ. **dushk-u** "η βαλανιδιά" (βλ. και τοπν. **Ντούσκα**, **τα**, στα Ε.Αλ.) και την αλβ. περιεκτική κατάλ. **-(u)ll** ή **-(e)ll**³ με τροπή του **ll** σε **rr**. Η εναλλαγή των **rr** και **ll** στα αλβανικά παράγωγα με τις παραπάνω καταλήξεις είναι συνηγή: **dokërr - dokëll**, **piskërr - piskël**, **cingërr - cingël** κλπ.⁴.

Ντουχάνιστα, η (zd duχάνšta' I.)

Παλιότερη ονομασία του χωριού Ιτέα.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **duhaniste** (ή **duhanistja**) "η καπνοφυτεία, τόπος φυτευμένος με καπνά, καπνοχώραφο"⁵ κι αυτό από το αλβ. **duhan-i** "ο καπνός" (< τουρκ. **duhan** "ο καπνός καπνίσματος, το κάπνισμα")⁶ και την σλαβικής αρχής αλβ. περιεκτική κατάλ. **-ishtë** (και **-ishta** με οριστικό άρθρο)⁷.

Η ονομασία του χωριού ίσως από καλλιέργεια καπνού σε παλιότερες εποχές.

1. Georgacas-McDonald 342-343.

2. Camaç, *Wortbildung* 119.

3. Camaç, *Wortbildung* 115.

4. Camaç, *Wortbildung* 117, 118.

5. Γκίνης 98.

6. Meyer, *EW alb. Spr.* 76' Steuerwald 245.

7. Για την αλβ. κατάλ. **-ishtë** (< σλαβ. **-ište**) βλ. Stadtmüller, *Προβλήματα* 159-160' Φουρζίκη, "Συμβολή εις το τοπωνυμικόν της Αττικής."

Αθηνά 42(1930) 120' Γεωργακά, *Συμβολή* 66' Malíngoudis, *Studien* 148

κεξ.

Ντράγια, η (zd dráγá· Φλ.)

Τοποθεσία με αμπέλια και χωράφια μέσα από την οποία περνάει το μονοπάτι που οδηγεί στο χωριό.

Το τοπν. προέρχεται μάλλον από το αλβ. **tragë-a** "το ίχνος, το σημάδι"¹ κι αυτό από το σλαβ. **tragŭ** (νεοσλοβ. **trag** "ίχνος", σερβ. **trag** "ίχνος ποδιών" κλπ.)² απ'όπου και το αρομ. **tragă** "το ίχνος, το σημάδι // η άκρη"³. Το αρχικό **đ** του τοπν. εξαιτίας της συμπεριφοράς του **t**-με το **-n** του άρθρου στην αιτιατική.

Ντρίβου, του (st driv· Καβ.)

Ονομασία δάσους από το επών. του ιδιοκτήτη.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Ντρίβος** κι αυτό μάλλον από το αλβ. **trivë-a** "το χνάρι, το πάτημα του ζώου"⁴.

Πβ. και επών. **Ντρίβας** απ'όπου και τοπν. του **Ντρίβα** από την Τριφυλία⁵.

Παλέσι, το (stu palés· Ντρ.)

Ονομασία άγριων και άδεντρων υψωμάτων πάνω από τη θέση Λιβάδι.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **palesh** "αυτός που είναι χωρίς μαλλιά, ο φαλακρός"⁶ συνειδησιακά για να ονομάσει ένα "φαλακρό", άδεντρο μέρος. Το αλβ. **palesh** από το αλβ. στερητ. μόριο **pa** "χωρίς, άνευ" και το ουσ. **lesh-i** "το μαλλί" (πβ. και το αντίθετο **melesh**).

Πέγκου, το (stu péngu· Βοβ.)

Ονομασία δασωμένου υψώματος.

-
1. Γκίνης 431.
 2. Miklosich 360.
 3. Papahagi 1190.
 4. Γκίνης 437· Akademia e Shkencave, Fjalor 2028.
 5. Georgacas-McDonald 216.
 6. Akademia e Shkencave, Fjalor 1337.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **penk** και με τον οριστικό τύπο **pengu** "το ενέχυρο, το εχέγγυο, η υποθήκη" κι αυτό από το λατ. **pingus** "το ενέχυρο"¹.

Από τη λ. και τα επών. **Πέγκος, Πέγκας** και **Πέγγας** (και **Μπέγκας** με τροπή του **p** σε **b** εξαιτίας της συμμορφώσεως με το αρθρο **τον**)². Το παραπάνω τοπν. δεν είναι δυνατό να χαρακτηριστεί κυριών. και να σχετιστεί με το επών. **Πέγκος** αφού σ' αυτή την περίπτωση η εκφορά θα ήταν **st peng**.

Πέντιγες, οι (stɔ pëndɣis' Δρ.)

Ονομασία δασωμένης σήμερα περιοχής, όπου παλιότερα υπήρχαν χωράφια με καλλιέργεια δημητριακών.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. **pendë-a** "το στρέμμα, το τμήμα γης που μπορεί ένα ζευγάρι βοδιών να οργώσει σε μια μέρα"³ (< λατ. **penna**⁴). Η λ. και στα αρομ. με τον τύπο **pendă** "το κοντάρι // το στρέμμα"⁵.

Περτούπινα, η ή **Περτούπινες, οι** (zd birtúpina ή stɔ pirtúpinis' Βίτσ.)

Τοποθεσία στη θέση Βουνό με χωράφια και λιβάδια.

Το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με την αλβ. ρίζα **përtyp** "αναμασώ, μηρυκώμαι" (απ' όπου και τα **përtypës-it** "τα μηρυκαστικά ζώα", **përtypje** "το μάσημα, ο μηρυκασμός")⁶ και την αλβ. περιεκτική ή πληθυντική κατάλ. **-ën**, η οποία προσκολλάται σε θέματα που τελειώνουν σε σύμφωνο⁷, > ***përtypën** με τροπή στα ελληνικά

-
1. Γκίνης 308' Meyer, **EW alb. Spr.** 327' Haarmann 95' Meyer-Lübke, αριθμ. 6490.
 2. **ΟΤΕ Αθ.**
 3. Γκίνης 307' Χριστοφορίδης 255.
 4. Meyer, **EW alb. Spr.** 326.
 5. Papahagi 967.
 6. Γκίνης 320' Χριστοφορίδης 267.
 7. Camař, **Wortbildung** 53 και 128 όπου και παραδείγματα πληθυντικών σχηματισμών σε **-ën**.

του τραχέως αλβ. **γ** σε ελλην. **ου** από επίδραση του κλειστού φθόγγου **p**¹.

Πράκου, του (st prak' Αρτσ.)

Ενν. τα κουκούλια. Τοποθεσία όπου χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Πράκου, πάνω από το οποίο υψώνονται μεγάλοι βράχοι.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Πράκος** κι αυτό από το αλβ. **prak-u** "το κατώφλι"² (< αρχ. σλαβ. **pragъ** "το κατώφλι"³ απ'όπου τα ρουμ. **prag** [de jos] "το κατώφλι", **prag** [de sus] "το ανώφλι"⁴ και τα αρομ. **prag** και **preag**⁵).

Πρίσκα, η (zd briška' Δρ.-Μακρ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει βρύση, την οποία, σύμφωνα με την παράδοση, έχτισε κάποιος αρβανίτης Μπρίσκας.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Μπρίσκας** (και με τις παραλλαγές **Πρίσκας** και **Πρίσκος**)⁶ με μεταπλασμό αναλογικά προς το γένος της λ. **βρύση, η**. Το επών. **Μπρίσκας** προέρχεται από το αλβ. **brisk-u** "το ξυράφι, ο σουγιάς"⁷ (< **brî** "κέρατο" + επαύξηση **-sk-** με την αρχική σημασία "μαχαίρι με κεράτινη λαβή" και έκφραση **dele briskë** "πρόβατο με κέρατο").

Πβ. και τα ταυτόσημα επώνυμα **Ξυράφης**⁸ και **Σουγιάς**, όπως και το τοπν. **Λα Μπρίσκου** "τοποθεσία του Διστράτου" (Κόν.)⁹.

-
1. Για την τροπή του **ί** σε **υ** μέσα στη λέξη από επίδραση των γειτονικών υγράν, χειλικών, υπερικών ή οδοντικών συμφώνων βλ. Χατζιδάκη **MNE** 2 281, 295' του ίδιου, **Αθηνά** 24 (1912) 22 κεξ.· Φιλήντα, **Γλωσσογν.** 3 161 κεξ.
 2. Γκίνης 331.
 3. Meyer, **EW alb. Spr.** 350' Miklosich 258, στο λ. **porgû**.
 4. Κοτολούλης 388.
 5. Parahagi 1007, 1008.
 6. **ΟΤΕ Αθ.**
 7. Γκίνης 59' Χριστοφορίδης 55-56' Akademia e Shkencave, **Fjalor** 181.
 8. **Αντιχάρισμα** 173.
 9. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα ΗΧ** 12 246.

Ράντζα, η ή Ράντζες, οι (st rándza - sts rándzis' Τσεπ.)

Ονομασία λαγκαδιού και της γύρο τοποθεσίας που είναι δασωμένη με κέδρα, καστανιές και λεφτοκαρυές.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. rándzë (και rranzë) "η ρίζα // η ρίζα των δέντρων"¹, ίσως από το γεγονός ότι η παραπάνω τοποθεσία βρίσκεται στους πρόποδες, "στις ρίζες" υψώματος. Πβ. και τα ταυτόσημα τοπν. Ρίζα, Ρίζες, Ριζά (στα Ε.Ε.).

Ραψίστα, η (st rapšíšta' I.)

Αρκετά εκτεταμένη επίπεδη επιφάνεια με χωράφια δημητριακών.

Τόσο ο Φουρίκης² όσο και ο Georgacas³ υποστηρίζουν ότι το τοπν. προέρχεται από το αλβ. rrap "πλατάνος", την περιεκτική κατάλ. -esi στην οποία προστέθηκε και άλλη περιεκτική κατάλ. -išta. Διαφορετική ερμηνεία προτείνει ο Vasmer⁴ για την παραλλαγή του τοπν. που εμφανίζεται με τον τύπο Λαψίστα (Άνω και Κάτω), ο οποίος σχετίζει το τοπν. με το σλαβ. lěpъ "ωραίος, αρμόζων".

Κατά τη γνώμη μας είναι απίθανος ο σχηματισμός περιεκτικού από άλλο περιεκτικό (rrap'sistea < rrapesi "ο πλατανιάς + κατάλ. -išta) αφού ήδη σχηματίζεται περιεκτικό με την κατάλ. -išta (rrapište "δάσος πλατάνων"⁵), όπως και η συσχέτισή του με το σλαβ. lěpъ.

Γι' αυτό νομίζουμε ορθότερη την προέλευση του τοπν. από το αλβ. rrafsh-i "η πεδιάδα, το επίπεδο"⁶ και τη σλαβ. αρχής αλβαν. περιεκτ. κατάλ. -ištë (και έναρθρα -išta). Εδώ πρέπει να ενταχθούν και τα τοπν. Άνω και Κάτω Λαψίστα αφού είναι γνωστή η εναλλαγή των φθόγγων l και r στα αλβανικά.⁷ Πβ. και τον τύ-

1. Barić 87' Camaj 117, 125' Χριστοφορίδης 300, στο λ. rranjë-a.

2. Φουρίκη, Αττική 156, σημ. 1.

3. Georgacas, Place and other names, ZfB 4 31.

4. Vasmer 39.

5. Meyer, EW alb. Spr. 372.

6. Γιάνης 363' Χριστοφορίδης 299.

7. Camaj, Wortbildung 115.

πο **Λεαυσίτσα** που παραθέτει ο Vasmer¹. Η τροπή **fš** σε **ρξ** από ανομοίωση ως προς τη διάρκεια.

Ρένια, η (st réná· Ντρ.)

Περιοχή με χωράφια δημητριακών στις υπώρειες υψώματος.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **rrenja** "η ρίζα δένδρου // πρόποδες λόφου"².

Το ίδιο τοπν. και στην Τριφυλία· Πβ. επίσης επών. **Ρένης** όπως και τα τοπν. **η Ρίνια, τα Ρένια** (Τριφυλία), **Ρένιες, οι** (Ολυμπία), **η βρύση του Ρένη** (Πυλία)³, **Ρένιζα, η** (Αττ.)⁴ και τα πολυάριθμα ελλην. ταυτόσημα **Ρίζα, Ρίζες** κλπ.

Ρεστιόρι, το (stu ristχórⁱ. Δεμ.-Ι.)

Ονομασία ρέματος στο σύνορο των κοινοτικών περιοχών των χωριών Δεμάτι και Ιτέα που τροφοδοτείται από τα νερά πηγής γνωστής με το όνομα Μάννα Νερού.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **rreshtor-e** "η ταξινόμηση, η τοποθέτηση κατά σειρά, το αράδιασμα"⁵, άγνωστο για ποια αιτία.

Ρότσια, του (st rótša· Λιασκ.-Τσεπ.)

Περιοχή με λιβάδια όπου έβασκε τα ζώα του κάποιος κτηνοτρόφος Ρότσιας (Λιασκ.)· ονομασία χωραφιών, ιδιοκτησία κάποιου Ρότσια (Τσεπ.).

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Ρότσιος**⁶ με εναλλαγή της κατάληξης σύμφωνα με τα **Φίλιππος-Φίλιπας, έγγονος-έγγονας** κλπ.⁷ Το επών. **Ρότσιος** πρέπει να σχετιστεί με

1. Vasmer 39.

2. Γκίνης 366· Χριστοφορίδης 304.

3. Georgacas-McDonald 243, 344.

4. Σαρρή, **Αττική** 148· Φουρύκη, **Αττική** 156.

5. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1686.

6. **ΟΤΕ Αθ.**· το επών. υπάρχει και στα Γιάννινα.

7. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. -ας.

το αλβ. **rruç-i** "άσπρο περιστέρι" και ιδιαίτερα από τη χρήση της λ. ως "χαϊδευτικής προσφώνησης για μικρό παιδί γεμάτο υγεία"¹.

Σάκα, του (st šáka· Ντ.)

Ενν. το αλώνι· περιοχή όπου υπήρχε αλώνι, ιδιοκτησία της οικογ. Σάκα. Το επών. υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Σάκας**. Το επών. **Σάκας** είναι μητρωνυμικό και προέρχεται από το αλβ. **shakë-a** "η σκύλα, η κακή και ανήθικη γυναίκα"². Η φωνητική του τοπν. με αρχικό **š** αποκλείει κάθε συσχέτιση με το κοινό ΝΕ **σάκα**, η "η τσάντα".

Σέσι, το (stu šes· Τσερν.-Καβ.)

Ονομασία συνοικισμού στο χωριό Τσερνέσι, που είναι γνωστός και με το επίσημο όνομα Δίλακκος (Τσερν.)· μεγάλη επίπεδη τοποθεσία, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν το χωριό Καβαλάρι πριν έρθει στη σημερινή του θέση (Καβ.).

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **shesh** (και έναρθρα **sheshi**) "η πλατεία, το επίπεδο μέρος // το πεδίο"³ κι αυτό από τη λατ. μετχ. **sessus**, -a, -um του ρήμ. **sedeo** "κάθομαι"⁴. Η λ. επίσης στα αρομ. **šes - šeasă**⁵ και στα ρουμ. **šes - šasă** "επίπεδος"⁶.

Ο Λαμπρίδης⁷ αναφέρει ήδη από το Σούλι: "... τα εκλιπόντα Βίλια, Κοντάταις και **Σέσι** ...". Από την Αττική αναφέρονται τρεις θέσεις με το όνομα **Σέσι**⁸, επίσης **Σιέσε Μάδε** "μεγάλο ισιάδι του Πλικατίου" (Κόνιτσα)⁹ και από την Αλβανία τοπν. **Sheshi**

1. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1709.

2. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1815.

3. Φουρύκη, **Αττική** 15· Γκύσης 392· Χριστοφορίδης 323.

4. Meyer, **EW alb. Spr.** 402.

5. Parahagi 1149.

6. Κατά τον Meyer-Lübke (αριθμ. 7882) και τον Ruşcariu (328, 450-452) η ρουμ. λ. προέρχεται από τα αλβανικά.

7. Ιω. Λαμπρίδου, **Ηπειρωτ. Μελετήματα, Τα Σουλιωτικά**, εν Αθ. 1890 7.

8. Σαρρή, **Αττική** 139.

9. Στεργιοπούλου, **Κόνιτσα ΗΧ** 13 173.

(στην περιοχή Durrësi)¹.

Σίτη, του (st sit' Λιασκ.)

Θέση όπου άλλοτε ήταν το σπίτι και τα κτήματα της οικογ. Σίτη.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Σίτης κι αυτό από το αλβ. **shyt** "ο χωρίς κέρατα //κάθε πράγμα ακρωτηριασμένο"².

Βλ. και τοπν. Σούτη, Λιθάρι του (στα Ε.Ε.).

Σκιέρες, οι (stɛ ʃkɛris' Τσερβ.)

Τοποθεσία με χωράφια και δάσος από βαλανιδιές, σφεντάμια και πουρνάρια.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **shqërrë-a** "το σκίσιμο, η σκισμή"³ (και ρ. **shqier** "σχίζω"⁴) κι αυτό από το σλαβ. **skora** "ο φλοιός, η κρούστα"⁵.

Σκουάτες, οι (stɛ ʃkukátis' Γρεβ.)

Ονομασία μιας από τις συνοικίες του χωριού.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. Σκούκας (βλ. τοπν. Σκούκα, του ή Σκούκες, οι στα Ε.Αλ.) και την αλβ. κατάλ. **-at** (και έναρθρα **-ati**) με την οποία σχηματίζονται εθνικά και λέξεις που δηλώνουν το γένος, την πατριά. Από αυτά τα τελευταία, τα οποία εδήλωναν αρχικά τα μέλη μιας οικογένειας, δημιουργήθηκαν τοπν. που έδειχναν τον τόπο όπου αυτά ήταν εγκατεστημένα.

Σκούρτη, του (st ʃkurt' Κουκ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν κτήματα της οικογ. Σκούρτη.

-
1. Seiner, **Ergebnisse** 98.
 2. Γκύνης 417.
 3. Χριστοφορίδης 340.
 4. Barić 27.
 5. Meyer, **EW alb. Spr.** 410' Miklosich 302.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Σκούρτης** κι αυτό, σύμφωνα με τον Φουρίκη¹, από το αλβ. **shkurtër** "κοντός" ή **skurtë-a** "το ορτύκι". Το αλβ. **shkurtër** από το λατιν. **curtus**, **-a**, **-um** "βραχύς, κοντός"². Από τα αλβ. και τα αρομ. **scurtu**, **-ă** "βραχύς", **șcurtu** και ρουμ. **scurt** "σύντομος, κοντός"³.

Πβ. επίσης και την ονομασία του μήνα Φλεβάρη στα αλβ. **Shkurt-i**⁴, αρομ. **șcurtu**⁵ και Ηπειρωτ. **Σκούρτης**⁶.

Σούγκα, τα (sta sūga· Βραδ.)

Ονομασία μικρού υψώματος με χωράφια δημητριακών.

Το τοπν. πρέπει μάλλον να αποδοθεί στο αλβ. **sukë-a** "ο λοφίσκος, ο χαμηλός λόφος"⁷ με τροπή του **k** σε **g** στα ελληνικά όπως τα: **ακάνθιον-αγκάθι**, **ακίδα-αγκίδα** κλπ.⁸.

Σουλίστες, οι (st̥s̥ šulístis· Δρ.)

Περιοχή με μικρά επίπεδα χωράφια, η οποία διασχίζεται από ένα μικρό ρέμα.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αλβ. **shulicë-a** "η αμπάρα της πόρτας // η κίγκλιδωτή πόρτα" (< **shul** "ράβδος, μαστούνι")⁹ με σύγχυση της κατάλ. **-ica** προς την **-išta**, σύγχυση η οποία παρουσιάζεται συχνά στα τοπν.¹⁰.

-
1. Φουρίκη, **Αττική** 160-161· Τριανταφυλλίδης 78.
 2. Meyer-Lübke, αριθμ. 2421.
 3. Papanagi 1073, 1148· Κοτολούλης 438.
 4. Γκύνης 401· Χριστοφορίδης 334.
 5. Papanagi 1148.
 6. Μπόγκας 2· 97.
 7. Γκύνης 387.
 8. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **γκ**.
 9. Akademia e Shkencave, **Fjalor** 1951· Georgacas-McDonald 353· Meyer, **EW alb. Spr.** 419, στη λ. **šul̥**.
 10. Vasmer 305.

Σουρεμάδι, το (stu šurimád' Τσερβ.)

Πετρώδη γυμνά υψώματα, ένα ψηλότερο κι ένα χαμηλότερο, με πολλές λακκίες γεμάτες χαλίγια. Διακρίνονται σε Μεγάλο και Μικρό Σουρεμάδι.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. ουσ. **shur-i** (και **zhur-i**) "το χαλίκι // η άμμος"¹, το άρθρο **i** που προηγείται των αρσεν. επιθ. (θηλ. **e**)² και τον επιτασσόμενο στα αλβανικά επιθετ. προσδιορισμό **madh-i** "ο μεγάλος"³, δηλ. "η μεγάλη χαλικάρια".

Πβ. και τα Ηπειρωτ. **σούρια** ή **σούρ** ή **σουραμιά** "η συσσώρευση χαλικιών σε κοίτη χαράδρας ψηλού βουνού"⁴ και τα τοπν. **Σούριζα**, **Σούριζες** και **Σιούρζα** (Πελοπ.)⁵ και **Σούρος** "λακκιά ... το όνομα οφείλεται στο αμμουδερό του εδάφους" (Λάκκια Σούλι)⁶.

Στέρες, οι (stɛs štéris' Ντρ.)

Ονομασία τοποθεσίας με κοιλωμένες πέτρες όπου μαζεύεται νερό.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **šter** "το γουδί", λ. η οποία, σύμφωνα με τον Meyer⁷, προέρχεται από το λατ. ***pistarium**. Πιθανώς όμως το αλβ. προσηγ. να προέρχεται από το ελλ. **στέρνα**, η με τη χαρακτηριστική για τα αλβανικά τροπή του συμφ. συμπλέγματος **rn > rr > F** (πβ. βουλγ. **gornica** αλβ. **gořitsë** "αγριαπιδιά", **cornuta > keřutë** "τετράποδο ζώο με κέρατα" κλπ.⁸).

Η λ. γνωστή ως τοπν. με τους τύπους: **Σητέρες, οι** "σχισμές

1. Χριστοφορούδης 349' Meyer, **EW alb. Spr.** 420.

2. Γκίνης 166.

3. Γκίνης 238' στα αλβ. το επίθετο προηγείται του ουσ. μόνο σε κλητικές αναφωνήσεις (Camař 27).

4. Μπόγκας 1 357.

5. Georgacas-McDonald 354.

6. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκκας Σουλίου." **HE** 25 (1976) 404.

7. Meyer, **EW alb. Spr.** 415.

8. Vasmer, **Schriften** 926. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στο Παγώνι και χαρακτηρίζεται "αποβολή", όπου συναντούμε τύπους: **ρίθια < ορνίθια**, **σερκό < σερνικό** κλπ. (βλ. Μηνά, Παγώνι 201).

ανάμεσα στους βράχους που κρατάνε βρόχινα νερά... " (Κωστήτσι Κατσανοχ.)¹, **Στερούλα**, η "λάκιωμα (γούρνα) σε λιθάρι που κρατάει το νερό της βροχής" (Λάκινα Σούλι)², **Σητέρες, οι** "...όπου υπάρχουν μικρές λακκούβες σε βράχους που κρατούν βρόχινο νερό" (Πλαίσια Κατσανοχ.)³ και **Στέρα**, η "χαράδρα ονομασθείσα ούτως από μίαν κοίλην πέτραν εις την οποίαν συλλέγεται νερό" (Πωγώνι)⁴.

Τζάμες, οι (sts džámis' Ντρ.)

Τοποθεσία με χωράφια και οπωροφόρα δέντρα καθώς και δάσος με πεύκα και έλατα.

Το τοπων. προέρχεται από το αλβ. *çam-i* "το έλατο"⁵ κι αυτό από το τουρκ. *çam* "λέξη με την οποία χαρακτηρίζονται όλα τα βελονοφόρα και κωνοφόρα δέντρα, ιδιαίτερα το πεύκο"⁶. Από τα τουρκικά η λ. και στα βουλγ., όπου *чам* "η ελάτη, το πεύκο, τα κωνοφόρα δέντρα"⁷.

Υποθέτουμε πως πρόκειται για αλβαν. ονοματοθεσία (και όχι τούρκικη ή βουλγάρικη) γιατί στο ΝΑ τμήμα της περιοχής του Ζαγορίου, όπου και το χωριό Ντρεστενίκο, συναντιούνται σε μεγάλο αριθμό αλβαν. τοπωνύμια. Η τροπή του αλβ. *ç* (=tʃ) σε *dʒ* στα ελληνικά⁸, όπως και ο μεταπλασμός αναλογικά προς τις λ. **θέση, περιοχή** κλπ.

Τζόκη, του (st džok' Βιτσκ.)

Περιοχή όπου υπάρχει χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Τζόκη.

1. Λαζάνη, **Κατσανοχ.** II 262.

2. Σπ. Μουσελίμη, "Τοπωνύμια της Λάκινα Σουλίου." **HE** 24 (1975) 823.

3. Λαζάνη, **Κατσανοχ.** I 442.

4. Παπαχαρίση, **Πωγώνι** 271.

5. Γκίνης 70.

6. Meyer, **EW alb. Spr.** 444' Steuerwald 166.

7. **Βουλγαροελλ.** Λεξ. 1433.

8. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **τζ.**

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το επών. **Τζόκης** κι αυτό από το αλβ. **xhokë** (και **xhokë-a** έναρθρα, απ' όπου και επών. **Τζόκας**) "γούνινο ανδρικό ή γυναικείο παλτό"¹ απ' όπου και τα αρσμ. **ḡios** ή **ḡiocă** "το μάλλινο παλτό"².

Τόριζα, η (zd dōrza' Αρτσ.)

Περιοχή με χωράφια δημητριακών κοντά στη θέση Μεγάλη Δίμνη.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. υποκορ. **dorëzë-a** ή **dorëz-a** "το δράγμα, η χεριά"³ (< **dorë** "το χέρι" + υποκορ. κατάλ. **-ëza**).

Τόσκα, του (st tōska' Βοβ.)

Ονομασία βρύσης και της γύρο περιοχής, άγνωστο για ποια αιτία.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τόσκας**. Το επών. **Τόσκας** προέρχεται από το αλβ. **toskë-a** "ο κάτοικος της Νότιας Αλβανίας"⁴.

Πβ. και επών. **Τόσκεσης** από εθνικό **Τόσκεσης** < τοπν. **Τόσκεσι** (Δωδώνη, Τρίκαλα)⁵ κι αυτό από το **toskë-a** και την αλβ. περιεκτ. κατάλ. **-esi**⁶.

Τράγια, η (zd dráγa' Φλ.)

Τοποθεσία με ποτιστικούς κήπους.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **tragë-a** "το ίχνος, το ση-

-
1. Γκίνης 481' Χριστοφορίδης 391' κατά τον Meyer (**EW alb.Spr.** 82) η αλβ. λ. αποδίδεται στα ρομανικά: ιταλ. **giaco** "ο σιδεροπλεγμένος χιτώνας", καλαβρ. **giaccu** "εσωφόρεμα", γαλλ. **jaque** "σακκάκι" κλπ.
 2. Παπαῆγι 633.
 3. Χριστοφορίδης 85' Γκίνης 95.
 4. Γκίνης 430' Χριστοφορίδης 357.
 5. Μπύρης 202.
 6. Φουρύκη, Αττική 157.

μάδι //η διεύθυνση //το καταφύγιο"¹ κι αυτό από το σλαβ. *tragŭ* που έχει στις νοτιοσλ. γλώσσες τις σημασίες "ίχνος, ίχνος ποδιού //ό,τι μένει πίσω //οι απόγονοι"². Από τα αλβ. η λ. και στα αρομ. με τον τύπο *tragă* "το ίχνος"³. Η τροπή του αλβ. *g* σε *γ*'στα ελληνικά.

Τρέπηση, η (zd drépiš' Σκ.)

Ονομασία τοποθεσίας με χωράφια και βοσκότοπους. Το τοπν. αναφέρεται σε ενθύμηση του 1797⁴ και σε κατάστιχο της Ιεράς Μονής του Αγίου Νικολάου Σκαμνελίου του 1736⁵.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. ***Τρέπησης** κι αυτό από τον πληθ. *trepe* ή *trëpe* του αλβ. αρσεν. ουσ. *trap-i* "το χαντάκι //ο πόρος //ο γήλοφος"⁶ και την κατάλ. *-ës* (και *-ës-i* έναρθρα) με την οποία σχηματίζονται στην αλβ. γλώσσα πολυάριθμα ονόματα που δηλώνουν: α) το πρόσωπο που κάνει ό,τι δηλώνεται από τη ρίζα, β) αυτόν που έχει την ιδιότητα που δηλώνεται από τη ρίζα και γ) αυτόν που προέρχεται από κάποιον τόπο (εθνικά)⁷. Πβ. και τα επών. **Κούδεσης, Μάνεσης, Μάτεσης**, κλπ. που σχηματίζονται με την ίδια κατάληξη⁸.

Της ίδιας ετυμολογ. αρχής είναι και τα τοπν. **Τρέπε** ή **Τρέπες** (Αττική)⁹ **το Τράπι, του Τρέπε, οι Τρέπες** (Πελοπ.) και **Τρέπες** (Εύβοια)¹⁰. Βλ. και στο τοπν. **Τράφος, ο** (στα Ε.Ε.).

-
1. Γκίνης 431' Meyer, *EW alb. Spr.* 433.
 2. Miklosich 360' Malingoudis, *Studien* 113.
 3. Papahagi 1190.
 4. *HX* 9 (1934) 105.
 5. *HE* 3 (1954) 478.
 6. Γκίνης 433' Φουρύκη, *Αττική* 126.
 7. *Сарај* 56' Φουρύκη, *Αττική* 126.
 8. Ανδριώτη, *Ετυμ. Λεξ.*, στο λ.
 9. Σαρρή, *Αττική* 138.
 10. Georgacas-McDonald 355.

Τρίας, ο Λάκος (stu láku trías' Τσεπ.)

Σύμφωνα με τις πληροφορίες το λαγκάδι οφείλει την ονομασία του στο ότι εκεί ανταμώνονται τρεις χείμαρροι.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **stri-a** "το κτήμα //το φέουδο"¹ με αποβολή του αρχικού **s** στη συμμοφορά με το εμπρόθ. θηλ. άρθρο στη γενική και παρασυσχετισμό προς το αριθμητικό **τρία**.

Πβ. και τοπν. **στου Στρία τη λάκκα** (Τριφυλία)².

Τσάλες, οι (sts tšális' Δεμ.)

Ονομασία περιοχής με μικρές πηγές.

Το τοπν. είναι μάλλον κυριών. από το επών. **Τσάλης** (πβ. και επών. **Τσάλας, Τσαλίδης**)³ κι αυτό από το αλβ. **çalë** ή **çali** "ο κουτσός"⁴ με μεταπλασμό στα ελληνικά αναλογικά προς το γένος των λ. **βρύσες, πηγές** κλπ.

Πβ. επίσης τα κυριών. τοπν. **στου Τσάλ τη βρύση** και **στου Τσάλ το καταράχι** από την Πελοπόννησο⁵.

Τσάμη, του (st tšám' Λιασι.-Ντρ.)

Ονομασία βρύσης που έγινε με έξοδα κάποιου Τσάμη (Λιασι.)· περιοχή όπου βρίσκονταν τα χωράφια της οικογ. Τσάμη (Ντρ.).

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσάμης** κι αυτό από το αλβ. εθνικό **çam-i** "ο κάτοικος της Τσαμουριάς, της **Çamëri-a**"⁶, η οποία πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. ουσ. **çam-i** "το έλατο //το ρετσίλι"⁷ (< τουρκ. **çam**, λ. που χρησιμοποιείται γενικά για όλα τα κωνοφόρα και βελονοφόρα δέντρα⁸).

-
1. Georgacas-McDonald 353.
 2. Georgacas-McDonald ό.π.
 3. Τριανταφυλλίδης 78.
 4. Γκύνης 70' Meyer, **EW alb. Spr.** 444.
 5. Georgacas-McDonald 355.
 6. Τριανταφυλλίδης 30' Γκύνης 70.
 7. Meyer, **EW alb. Spr.** 444
 8. Steuerwald 166.

Τσάνιστα, η (st tʃánsta' Αρτσ.)

Περιοχή με μικρές χαράδρες, απ' τις οποίες η μεγαλύτερη είναι γνωστή με το όνομα ο λάκκος της Τσάνιστας, που χύνουν τα νερά τους στο λάκκο Ζουμπέρι. Παλιότερα στην περιοχή υπήρχαν αμπέλια.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο αλβ. **tʃan** "η ρωγμή, η σχισμή"¹ και την αλβ. περιεκτ. κατάλ. **-ištë** (και έναρθρα **-išta**) με συγκοπή του άτονου **i**.

Τσαπάρη, του (st tʃapár' Λιασκ.)

Ονομασία περιοχής όπου είχε τις ποιμενικές του εγκαταστάσεις κάποιος κτηνοτρόφος Τσαπάρης.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσαπάρης**. Ήδη με το όνομα αναφέρονται οι τσάμηδες **Χασάν** και **Μουσταφά Τσαπάρης** και άλλοι αλβανοί τοπάρχες ως άσπονδοι διώκτες των Χριστιανών². Το επών. προέρχεται μάλλον³ από το αλβ. **çapar-i** "ο φιλικός δεσμός, η αδελφοποιΐα"⁴.

Τσερλιάνιστα, η (zd tʃir'lánšta' Πέτρ.)

Ονομασία τοποθεσίας, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε μικρός συνοικισμός.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεί στο αλβ. κύριο όνομα **Cirlân** (<αλβ. **cirlë-a** "το πουλί τσίχλα"⁵

1. Meyer, **EW alb. Spr.** 444.

2. ΜΕΕ, στο λ. **Καραμουρτάται**.

3. Η φωνητική του επων. με **tʃ** (το αλβ. **ç = tʃ**, ενώ το αρομ. **t = ts**), το γεγονός ότι τόσο στο Λιασκοβέτσι όσο και στη Ντοβρά (όπου συναντιέται το επών.) υπάρχουν ευάριθμα τοπν. αλβ. προέλευσης και το γεγονός ότι συναντιέται στις πηγές το προσωνύμιο **Τσαπάρης** ως όνομα Αλβανών τοπαρχών μας κάνουν να αποκλίνουμε προς την αλβ. προέλευση του επων. και αποτρέπουν τη συσχέτισή τους με το αρομ. **tǎpar** "ο έμπορος τράγων" < **tap** "ο τράγος" + κατάλ. **-ar** (Paparhagi 1215).

4. Γκύνης 70' Meyer, **EW alb. Spr.** 444.

5. Γκύνης 65' Akademia e Shkencave, **Fjalor** 228.

και την αλβ. κατάλ. **-ān** < αλβ. **-ën**, κατάλ. που αρχικά είχε περι-
εκτική σημασία και σιγά-σιγά πήρε σημασία αυξητική¹) και τη
σλαβικής αρχής αλβ. **-ishtë** (και **-ishta** έναρθρα) < σλαβ. **-išta**,
κατάλ. η οποία δηλώνει τον τόπο που βρίσκεται ένα πρόσωπο ή
πράγμα.

Τσουρίλια, τα (sta tšuríla· Σοπ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν αμπέλια και πηγές κάτω από το εξω-
κλήσι της Αγίας Παρασκευής.

Το τοπν. είναι υδρών. και προέρχεται από το αλβ. **curril-i**
"η κάνουλα του νερού, ο κρουνός, το ανάβρυσμα"². Ο πληθυντικός
αναλογικά προς τον πληθ. **αμπέλια**.

Τσουτίλες, οι (stɛ tšutílis· Καβ.)

Ονομασία δάσους με βαλανιδιές.

Το τοπν. προέρχεται από το αλβ. **tšotilë** "το ξύλο με το ο-
ποίο χτυπούν το βούτυρο"³ με διατήρηση του γένους στα ελληνικά.
Άγνωστη η αιτία της ονομασίας του τόπου.

Πβ. και τοπν. **Τσοτίλι, το** (Κοζάνη)⁴.

Φαίστα, η (st faišta· Λιασκ.)

Ονομασία βρύσης. Η παράδοση δε διασώζει την αιτία της ονο-
μασίας της.

Επειδή τα περισσότερά τοπν. που αναφέρονται σε βρύσες εί-
ναι κυριώνυμα, θεωρούμε και το παραπάνω τοπν. κυριών. από το
επών. ***Φαίστας** με μεταπλασμό αναλογικά προς το γένος της λ.
βρύση, η. Το επών. ***Φαίστας** προέρχεται ή από το αλβ. ρ. **fāj**
"φουσκώνω, χορταίνω"⁵ ή από το επίσης αλβ. **faj-i** "το σφάλμα,

1. Η παραπάνω κατάλ. έχει συμπέσει στα ονόματα προσώπων και ζώων με τη
σλαβ. **-ān** (Camaž, **Wortbildung** 128· Georgacas, **Beiträge** II 416, σημ. 2).

2. Γκύνης 69.

3. Meyer, **EW alb. Spr.** 449· Barić 73.

4. Λεξ. ΔΚΟΕ 148.

5. Γκύνης 98.

η αμαρτία"¹ και την επιθετ. κατάλ. *-shtë* (π.χ. *lag* "υγραίνω" > επίθ. *lagshtë* κλπ.)².

Φεράτη, του (st *firát*· Βίτσ.)

Τοποθεσία στην ευρύτερη θέση Βουνό όπου υπήρχαν χωράφια.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Φεράτης**³ κι αυτό από το ***Βεράτης** με τροπή του *v* σε *f*⁴. Το ***Βεράτης** προέρχεται από το επών. **Μπεράτης**³ με λόγιο εξελληνισμό κι αυτό από εθνικό που πρέπει να σχετιστεί με το αλβ. τοπν. **Berati**⁵.

Χαλντούπη, του (st *chalđúp*· Μπάγ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν τα κτήματα της οικογ. Χαλντούπη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Χαλντούπης** (πβ. και **Χαλδούπης** με λόγιο εξελληνισμό) το οποίο προέρχεται από το αλβ. **haldup**, λ. με την οποία χαρακτηρίζουν στο Βεράτι τους Τούρκους από την ασιατική Τουρκία⁶. Η λ. από τα αλβ. και στα αρομ., όπου **haldup** "τούρκος στρατιώτης // σκαιοός, άξεστος // λαφυραγωγός"⁷. Πβ. και τα όσα αναφέρει σχετικά ο Αραβαντινός: "... εκ τούτου δε ο Αλβανός και ο Ασιανός Οθωμανός υποβλέπονται και μισούνται, ως αν μη ήσαν ομόθρησκοι, και εκ τούτου τα μεταξύ αυτών περιφρονητικά ονόματα Χαλτούπης και Αρναούτης ανταποδίδονται".

1. Parahagi 538, στο λ. *fa(i)e*.

2. Camaj, *Wortbildung* 123 και σημ. 274· η κατάλ. αυτή είναι διαφορετική από τη συχνή στα τοπν. περιεκτική κατάλ. *-shtë*.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Βλ. τοπν. **Φατσίνας, της** (στα Ε.Ε.).

5. Φουρύκη, **Αττική** 171· για το σχηματισμό εθνικών στα αλβανικά χωρές παραγωγική κατάλ. βλ. Τριανταφυλλίδη 34-35.

6. Meyer, *EW alb. Spr.* 145.

7. Parahagi 641.

8. Αραβαντινού, **Χρονογραφία** Β' 153.

2.25. ΤΟΥΡΚΙΚΑ

Αβάλος, ο (stun análu' Λεσν.-Πάπ.)

Το ψηλότερο από τα υψώματα της περιοχής με βοσκότοπους, πίσω από τη θέση Τσοούκα Ρόσια.

Το τοπν. από την τουρκ. ρίζα **haval** "ύψος", απ' όπου και το τουρκ. **havaleleli** "ο υπερμεγέθης, ο ψηλός, ο επικλινής"¹, + ελλην. κατάλ. -ος. Η αποβολή του **h-** είναι συνηθισμένη στα τουρκ. δάνεια της ελληνικής π.χ. τουρκ. **havan** > **αβάνης**, **hab ul leziz** > **αμπντιλεζί** κλπ.². Πβ. και το σερβοκρ. βουνό **Avala**³ που αναφέρεται στη **ΜΕΕ** ως **Αβάλα**, η.

Αμζάλα (amzála' Λ.)

Θέση όπου παλιότερα οι στάνες κάποιου Γιάννη Γρίβα· διακρίνονται επίσης ερείπια από λιγοστά κτίσματα.

Το τοπν. προέρχεται από το τουρκ. **musalla** "τόπος όπου γίνεται η προσευχή"⁴ με συγκοπή του άτονου **u** και την προσθήκη της πρόθεσης **a** "εις" στα αρομούνια, τα οποία μιλιούνται στην περιοχή. Το τοπν. πρέπει να είναι συγγενικό με το πελοποννησιακό τοπν. **Αμμουζάλες**, οι που ο Γεωργακάς ορθογραφεί με **μμ** σχετίζοντάς το προφανώς με το ελλην. ουσ. **άμιμος**⁵.

Αρτόζη, του (st artóz' Μον.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου τα χωράφια της οικογένειας Αρτόζη. Το επών. εξακολουθεί να υπάρχει στο χωριό.

1. Δημητριάδης 261' Steuerwald 375.

2. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις, στις λ.

3. Ρορονιό 492, ο οποίος το ανάγει στο αραβικής προέλευσης **hevle** "ύψος".

4. Steuerwald 658' Heuser-Şevket 428.

5. Georgakas- McDonald 101.

Το επών. **Αρτόζης** από το τουρκ. **ortoz**¹ "είδος ορνικτού της ομάδας των αστρίων, είδος ορθοκλάστη"² με ανομοιωτική τροπή των ο-ο > α-ο. Ένα από τα μέλη της οικογένειας, ο Γεώργιος Αρτόζης, μαρτυρείται σε συμφωνητικό του 1876 ως εφοροεπίτροπος³.

Αρτόζη οι Λεύκες, του (st artózⁱ ts léfkis· Μον.)

Τοποθεσία με χωράφια, ιδιοκτησία της οικογένειας Αρτόζη, όπου παλιότερα υπήρχαν λεύκες.

Βαλκάνη, η (st valkán· Νεγ.)

Πυκνά δασωμένο ύψωμα με ξέφωτο στη μέση.

Από το τουρκ. **balkan** "απότομη, ψηλή και δασωμένη οροσειρά"⁴.

Από το ίδιο ουσ. προέρχεται και το τοπν. **Balkan** με το οποίο είναι γνωστό το βουνό **Αίμος** (λατ. **Haemus**, μεσν. ελλ. **Ζυγός**, βουλγ. **Stara Planina**), απ' όπου και το όνομα της Βαλκανικής Χερσονήσου, όπως και δύο βουνά στην έρημο του Τουριμενιστάν, το ένα στην περιοχή Βöjük και το άλλο στην περιοχή Küdük⁵.

Πβ. επίσης το προσηγ. **μπαλκάνι**, το "το πολύ πυκνό δάσος ή συστάδα ανάμικτη με θάμνους" (Αιτωλοακαρνανία)⁶, το τοπν. **Βαλκάνο**, το (ονομασία χωριού) στο Ασπροπόταμο⁷ και τα ρουμ. τοπν. **Balcanul**, **Balkani**, **Bălkani** κλπ. από τη Ρουμανία⁸.

-
1. Βλ. και Hans-Peter Vietze, Ludwig Zenker, Ingrid Warnke, **Rückläufiges Wörterbuch der türkischen Sprache**, Leipzig 1975 195, όπου και άλλα σε -oz (-öz) παράγωγα της τουρκικής.
 2. Steuerwald 716· Δημητράκου, **Λεξ.**, στη λ. υαλοφανής.
 3. Νικολαΐδου, **Βύτσα** 91.
 4. Heuser-Sevket 58· Steuerwald 88.
 5. Vasmer, **REW** I 48.
 6. Παπατρέχα, **Ξηρόμερο** 292.
 7. Χατζηγάκη, **Ασπροπόταμο** 116, όπου εσφαλμένα ετυμολογεί από το σλαβ. **μπαλκάν**.
 8. Jordan, **Topon. romîn.** 498.

Γιαβρούμη, ο Λάγκος του (stu láku t γάνρúm· Αρτσ.)

Ονομασία μικρού και απόκρημνου λαγκαδιού. Ο Αναγνωστόπουλος¹ αναφέρει το τοπν. με τον τύπο "Λάγκους τ'ς Τσίλους τ' Γιαβρούμ'" από το όνομα κάποιας γυναίκας της οικογ. Γιαβρούμη που έπεσε και σκοτώθηκε εκεί.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ **λάγκος, ο** και το επών. **Γιαβρούμης**² που προέρχεται από το τουρκ. **yavrum** "αγαπητέ μου"³ (< τουρκ. **yavru** "το μικρό ζώο// το μικρό παιδί"⁴). Από το τελευταίο και η λ. **γιαβρί** και **γιαβρής** "ο νεοσσός// ο πολύ αγαπητός" (Ήπειρος)⁵ και **γιαβρί** "νεογνό// μτφ. αγαπητός" (θάσος)⁶.

Γιαγκίνια, τα (sta γάγίνα· Μπ.)

Θέση στους πρόποδες του Μιτσικελιού με δάσος.

Το τοπν. από το τουρκ. **yagijn** "μεγάλη φωτιά, φωτιά// πυρετός // καμμένος"⁷.

Γιαλίμη, του (st γάλím· Πάπ.)

Ενν. το μνήμα. Τοποθεσία κοντά στη θέση Στρούγκα, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, σκοτώθηκε κάποιος Τούρκος **Γιαλίμης**. Σήμερα στη θέση φαίνονται οι πέτρες όχι ενός, αλλά τεσσάρων μνημάτων.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Γιαλίμης** κι αυτό από το τουρκ. **yalim** "η φλόγα// η κόψη (σπαθιού, μαχαιριού κλπ.)// επίπεδο, βαθμός// η υπόληψη, η εκτίμηση// η καταγωγή// ο χαρακτήρας"⁸.

1. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 100.

2. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

3. Steuerwald, Deutsch-Türkisch Wörterbuch (έκδ. Langenscheidts Taschenwörterbuch) 315, στο λ. (mein) **lieblich**· Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις 19, στο λ. **γιαβρί**, το.

4. Steuerwald 1015.

5. Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις, ό.π.

6. Μηνά, Μεγέθυνση 74.

7. Steuerwald 1005.

8. Heuser-Şevket 687· Steuerwald 1003.

Γιάλκα, το Καρτέρι του (stu kartér t γάλκα' Ντρ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχε πέρασμα ζώων. Εκεί συνήθιζε να κυνηγεί κάποιος με το όνομα Γιάλκας.

Το περιφρ. τοπν. προέρχεται από το κοινό ΝΕ **καρτέρι**, το και το επών. **Γιάλκας** κι αυτό από το τουρκ. **yalgi** "η ρόδα βοϊδάμαξας"¹ και την ελλην. κατάλ. **-ας** κατά τα επών. **Βαρέλας**, **Δαμάλας**, **Γρίβας** κλπ.

Γιαντζή, του (st γ'andzί' Βίτσ.)

Τοποθεσία της Βίτσας με χωράφια στη αρχή του Βαρκού.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Γιαντζής**² (πβ. και επών. **Γιαντζίδης**, **Γιαντζόγλου**) κι αυτό από τον τουρκ. στρατιωτικό όρο **yançi** "αυτός που καλύπτει το πλάγιο μέρος μιας στρατιωτικής παράταξης"³ (< τουρκ. **yan** "η πλευρά"⁴ + κατάλ.-**çi**).

Γιάγκα, του (st gága' Σκ.)

Ονομασία πετρώδους υψώματος.

Κυριώνυμο τοπν. από το επών. **Γιάγκας**⁵ και αυτό πρέπει να σχετιστεί με το τουρκ. **gaga** "το ράμφος// το επιστόμιο (ενός κλαρίνου π.χ.)"⁶ πβ. και τη φράση: "αυτός είνι γκάγκας", δηλ. αυτός είναι γύφτος" που είναι συνηθισμένη στο Ζαγόρι πιθανώς από το γεγονός ότι από τους κατοίκους του οι γύφτοι είναι εκείνοι που ασχολούνται με τη λαϊκή μουσική και ιδιαίτερα με το κλαρίνο.

1. Steuerwald 1003.

2. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ, Θεσσ.

3. Steuerwald 1005.

4. Steuerwald 1004.

5. Το επών. συναντιέται πολλές φορές στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη (βλ. ΟΤΕ Αθ., ΟΤΕ Θεσσ.)

Γκαμτζή, ο Λάκος του (stu láku t gamdži· Αρτσ.)

Το κυριώνυμο τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το επών. (από παρωνύμιο) **Γκαμτζής** κι αυτό να αποδοθεί στο τουρκ. **gamze** "το ανοιγόκλεισμα των βλεφάρων, η ματιά// το λακκάκι στο πηγού-
νι ή στο μάγουλο"¹ με ανομοίωση του **z** σε **dz**.

Γκεσμές, ο (stu gízme· Μον.)

Τοποθεσία στη θέση Βαρκό, όπου υπήρχε πηγή με πολύ καλό νερό.

Το τοπν. αναφέρεται ήδη σε συμφωνητικό του έτους 1812²:
"το χωράφιον εις τον γκεσμέν από το κάτωθεν μέρος της στρατάς".
Κατά τον Σάρρο³ πρόκειται για την τουρκ. λ. **τσεσμέ** (**çeşme** "πη-
γή"), ο οποίος αναφέρει ότι "η εκεί πηγή λέγεται **βρύσ(η) τ(ου)**
Γκι'σμέ", επειδή ο λαός λησμόνησε τη σημασία της λ. **τσεσμέ**.

Κατά τη γνώμη μας το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο τουρκ. **gezme** "περίπατος// η περιπολία του νυχτοφύλακα", μεταρρηματικό ουσ. από το ρ. **gezmek** "τριγυρίζω// ταξιδεύω// κάνω περίπατο"⁴. Έτσι λοιπόν ο λαός δεν ταυτολογεί όταν λέει "η βρύσ(η) τ(ου) Γκι'σμέ".

Γκιούρκη, ο Λάκος (stu láku gürk· Τσερβ.)

Περιοχή με λαγκάδι όπου είχε χωράφι κάποιος με το επών.

Γκιούρκης

Το τοπν. περιφρ. από το ουσ. **λάκος**, ο και το επών. **Γκιούρ-
κης** (πβ. επών. **Γκούρκας**⁵) κι αυτό από το τουρκ. **gurk** "η κλώσ-
σα// ο κούρκος, ο διάνος που φωνάζει// η φωνή μιας κλώσσας ή ενός

1. Steuerwald 314.

2. Σ. Θεοδώρου, "Παλαιογραφικά έγγραφα περιοχής Μονοδενδρίου Ζαγορίου."
HE 25 (1976) 185.

3. Σάρρου, Βίτσα 194.

4. Steuerwald 327.

5. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

κούρκου"¹. Αξιοσημείωτο το συντακτικό σχήμα του περιφραστικού τοπν. που δηλώνει αλβαν. επίδραση².

Γκόβελα, του (st gónvila' Καλ.)

Ονομασία της περιοχής όπου το σπίτι της οικογ. Γκόβελα. Το επών. υπάρχει ακόμη στο χωριό.

Το επών. από το τουρκ. **gönela** "αυτός που έχει φωτεινά καστανά μάτια"³ ή από το ελληνικό δάνειο της τουρκ. **göbele** ή **göble** "το κορίτσι" < ελλ. **κοπέλα**⁴.

Γκότση, η Βρύση του (st vrís t gótš' Λεσν.)

Βρύση που κατασκευάστηκε με έξοδα μέλους της οικογ. Γκότση· το όνομα εξακολουθεί να υπάρχει στο χωριό Λεσινίτσα.

Το τοπν. από το κοινό ΝΕ **βρύση, η** και το επών. **Γκότσης**. Κατά τον Τριανταφυλλίδη⁵ το επών. **Γκότσης** προέρχεται από το τουρκ. **κοξ** "κριαρί" και μετφ. "παλικαράς". Ίσως όμως έχει σχέση με το επίσης τουρκ. **göz, -zü** "η πορεία των νομάδων"⁶ αφού είναι γνωστή απόδοση του τουρκ. **ö** με το ελλ. **ο: κόλλυβα** > **göle, δάρο** > **töre** κλπ.⁷.

Γκότση, η Ράχη του (st ráχ' t gótš' Λιασκ.)

Ονομασία ψηλής ράχης με γιδόστρατα. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό Λιασκοβέτσι.

1. Steuerwald 344.

2. Georgacas-McDonald 35.

3. Heuser-Şevket 215' Steuerwald 339.

4. Symeonidis 38.

5. Τριανταφυλλίδης 68.

6. Steuerwald 333.

7. Symeonidis 43.

Το τοπν. είναι περιφρ. από το κοινό ΝΕ **ράχη**, η και το επών. **Γκότσης** (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Δαρδακάνη, του (st darbakán· Μπάγ.)

Ονομασία βρύσης που έχτισε κάποιος με το επών. Δαρδακάνης.

Το επών. **Δαρδακάνης** (και με τον τύπο **Δαρδαγάνης**¹) από το τουρκ. **darıdađan** "ο άτακτος"².

Ζεμπέλη, η Βρύση του (st vrís t zimbél'· Κουκ.)

Πηγή προς Α του χωριού. Χτίστηκε από κάποιον με το επών. Ζεμπέλης.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Ζεμπέλης** (και **Ζεμπέλας**, **Ζεμπελιάδης**³) κι αυτό από το τουρκ. **cebeli** "αυτός που ανήκει σέ άγημα τιμαριούχου// έφιππος χωροφύλακας επαρχίας"⁴ με τροπή του τουρκ. **c** (=dz) σε **z** στα ελληνικά, αντίστοιχη με αυτή που παρατηρείται στα: **ζελατίνα** < ιταλ. **gelatina**, **τζέρτζελο** > **ζέρτζελο**, **τζέρσεϊ** > **ζέρσεϊ** κλπ.

Ζεμπέλη, ο Λάκκος του (stu láku t zimbél'· Κουκ.)

Ονομασία του λάκκου όπου χύνονται τα νερά της Βρύσης του του Ζεμπέλη (βλ. προηγ. τοπν.).

Ίκα, η (stn íka· Δρ.)

Τοποθεσία τριγωνικού σχήματος με λιγοστά μικρά χωράφια στην κορυφή.

1. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

2. Heuser-Şevket 128· Steuerwald 203.

3. ΟΤΕ Αθ. · ΟΤΕ Θεσσ.

4. Steuerwald 150.

Από το τουρκ. **ika** "η διάβαση// η πρόκληση"¹. Λιγότερο πιθανή η προέλευση του τοπν. από το αρομ. **hic** ή **hică** "η συκιά" (< λατ. **ficus**)² με αποβολή του **h** στα ελληνικά³.

Ιμάρι, το (*stu imár*· Βίτσ.)

Στενόμακρο τμήμα γης σε απότομη πλαγιά υψώματος, όπου κυνηγούσαν αγριόγιδα.

Από το τουρκ. **emare** "το σημάδι, το γνώρισμα, το σημείο ανάπαυλας"⁴.

Ισμαήλαγα, του (*st zmailaga*· Τσερν.)

Τοποθεσία, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, σκοτώθηκε και θάφτηκε κάποιος Τούρκος Ισμαήλ.

Το τοπν. σε γενική κατά παράλειψη του ουσ. **μνήμα** προέρχεται από το τουρκ. βαφτ. **Ismail**⁵ (<βιβλικό Ισμαήλ "ο θεός ακούει"⁶) και το επίσης τουρκ. **ağa** "κύριος, αφέντης"⁷ (>κοινό ΝΕ **αγάς**).

Καϊμάνα, η (*st gâimána*· Γρεβ.)

Ονομασία βρύσης την οποία αναφέρει και ο Λαμπρίδης⁸.

Το τοπν. από το τουρκ. μεταρρηματ. ουσ. **kaynama** (< ρ. **kaynamak** "βράζω, πηγάζω, αναβλύζω"⁹) με αντιμετάθεση των **m** και **n**.

1. Heuser - Şevket 269.

2. Parahagi 654, 655· Puşcaniu 273, 305.

3. Η αποβολή του **h** στα τουρκ. δάνεια της ελληνικής είναι συνηθισμένη π.χ.: **αρέτς-αρέτς** "όσο-όσο" < τουρκ. **hareç**, **ύτς** "καθόλου" < τουρκ. **hiç**, **μουαμπέτι**, το "ψυχαγωγία με φιλική συντροφιά" < **muhabbet**, **ζαϊρές**, ο "ζωοτροφή" < **zahire** κλπ. (βλ. Μπόγκα, **Τουρκ. λέξεις**, στα λ.)

4. Heuser-Şevket 171· Steuerwald 269.

5. Steuerwald 444.

6. ΜΕΕ, στη λ.

7. Steuerwald 12.

8. Λαμπρίδου, **Αγαθοεργήματα Β**· 95.

9. Heuser Şevket 328· Steuerwald 507.

Καλοτά, Κιουτσούκ (kũtsũk kalutá' Γρεβ.)

Ονομασία παλιού οικισμού κοντά στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Από το τουρκ. επίθ. **kũzũk** "μικρός"¹ και το τοπν. **Καλοτά** (βλ. τοπν. στα Ε.Ε.) , δηλ. η "Μικρή Καλοτά" σε αντιδιαστολή προς την Καλοτά η οποία φαίνεται εθεωρείτο ως η Μεγάλη.

Καμπέραγα, το Χάνι (stu χάν kambéraγα' Δεμ.)

Τοποθεσία στη διακλάδωση του δρόμου Ιωαννίνων-Μετσόβου, που οδηγεί προς τα χωριά του Ανατολικού Ζαγορίου.

Το περιφραστ. τοπν. από το κοινό ΝΕ ουσ. **χάνι**, το (< τουρκ. han)² και το σύνθετο τουρκ. όνομα **Καμπέραγας**< τουρκ. **Kamber** "αρχικά ο πιστός υπηρέτης του 4. χαλίφη Αλή"³ (< αραβοτουρκ. **kamber** "δούλος γεννημένος στο σπίτι του κυρίου του, δούλος πιστός" απ' όπου και το επών. **Καμπέρης**⁴) και τον τουρκ. τίτλο **ağa**⁵ απ' όπου και το κοινό ΝΕ **αγάς**⁶.

Καραμπάτσα, του (st karabátsa' Τζ.)

Ονομασία αμπελιού, ιδιοκτησία της οικογ. Καραμπάτσα. Το επών. και σήμερα στο χωριό, όπως και στη γειτονική Καλοτά.

Το επών. **Καραμπάτσας**⁷ (και **Καραμπάσης**⁸, **Καραμπάτσης**, **Καραμπατζάκης**, **Καραμπατσάκης** κλπ.⁷) από το τουρκ. **karabaş** "χριστιανός παππás ή μοναχός// ο ανύπαντρος, που ζει ως μοναχός"⁹ με τροπή του

1. Steuerwald 573.
2. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
3. Steuerwald 478' Heuser-Şevket 310.
4. Τριανταφυλλίδης 69.
5. Steuerwald 12.
6. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στη λ.
7. ΟΤΕ Αθ.
8. Τριανταφυλλίδης 69.
9. Steuerwald 488.

s > τσ¹ στα ελληνικά.

Καραουλάνη, του (st karaulán· Τζ.)

Ενν. τη βρύση. Το επών. δεν το θυμούνται στο χωριό.

Ο Λαμπρίδης² αναφέρει το επών. από τη Τζοντίλα: "Προς δε την διατήρησιν του σχολείου προτοπή του κ. Καραολάνου...". Το επών. **Καραουλάνης** σύνθετο από το τουρκ. **kara** "μαύρος" και το επίσης τουρκ. **ulan** "άνθρωπος"³. Πβ. επίσης τα τουρκ. σύνθετα προσηγορικά με α' συνθετικό το επίθ. **kara**: **kara-borsa** "μαύρη αγορά", **kara-çali** "το παλιούρι", **Kara-deniz** "η Μαύρη Θάλασσα", **Kaara-orman** "ο Μέλανας Δρυμός", **kara-göz** "ο μαυρομάτης" κλπ.

Καρασουμάνη, του (st karasmán· Τζ.)

Ονομασία βρύσης.

Από το επών. **Καρασουμάνης** κι αυτό από το τουρκ. **kara** και το τουρκ. ουσ. **sumen** "ο μουκαβάς πάνω στον οποίο γράφουν"⁴ > **karasumen** και **karasuman** με αφομοίωση. Πβ. και τα κυριώνυμα τοπν. **Καρασουμάνη, του** και **Καρασουμάνια, τα** (Τριφυλία)⁵ και τον Οσμάν Πασά **Καρασμάνογλου**⁶.

Κασίμη, του (st kasím· Τσερβ.)

Ενν. βρύση· τοποθεσία κοντά στο Καλπάκι. Το επών. δε σώζεται σήμερα.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κασίμης**⁷ < τουρκ. **Kasim** "η αρχή του χειμώνα (κατά τους Τούρκους αγρότες η 8. Νοεμβρ.), ο χειμώνας // ο Νοέμβριος"⁸. Πβ. και τα ταυτόσημα ελλην. αρχής επών. **Χειμώνας,**

1. Ανδριώτη, Ετυμ. Λεξ., στο λ. τσ.

2. Λαμπρίδου, Αγαθοεργήματα Β' 113.

3. Heuser-Şevket 658· Steuerwald 964.

4. Steuerwald 852· Μ. Δημητριάδου, Λεξικόν Ελληνο-τουρκικόν, Τουρκοελληνικόν, 1962 369.

5. Georgacas-McDonald 149· Georgacas, BzN 14 298.

6. Αραβαντινού, Χρονογραφία Α 392.

7. Τριανταφυλλίδης 161.

8. Heuser-Şevket 322· Steuerwald 498.

Χειμωνίδης κλπ.¹.

Κατρή, του (st katri' Τσερν.)

Το τοπων. από το επών. του Κώστα Κατρή που σιοτώθηκε εκεί από τους κλέφτες.

Το επών. **Κατρήs** από το τουρκ. **Karti** "αυτός που δεν είναι πια νέος, ο γέρος//ο ξηρός, ο παλιός"² με μετάθεση του **τ**. Κατά τον Τριανταφυλλίδη³, οποίος θεωρεί το επών. συγγενικό με τα επών. **Καντρήs**, **Κατράκης**, από το αραβ. ή τουρκ. **Kadri** "ψηλής περιωπής, δυνατός, χότζας" ή από το τουρκ. **katir** "μουλάρι".

Κεκέ, του (st kike' Τζ.)

Ενν. τη βρύση. Από το επών. μέλους της οικογ. Κεκέ (σημερινού **Κειόπουλου**) που έφτιαξε τη βρύση.

Το επών. **Κεκέs**⁴ από το τουρκ. **keke** "τραυλός"⁵. Η λ. επίσης και στις ρομανικές γλώσσες αποδίδεται από τον Meyer-Lübke⁶ σε ηχοποίηση. Πβ. και από την Κάρπαθο προσηγ. **κέκης**, ο "ο τραυλός"⁷.

Κίχου, του (st kix' Νεγ.)

Ενν. τον κήπο. Ονομασία μέρους της περιοχής των Κήπων από την ιδιοκτησία της οικογ. Κίχου. Το επών. δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό.

Το επών. **Κίχος** μάλλον από το τουρκ. **kih** "ο βρόμικος// το περίττωμα // προτοπή σε μικρά παιδιά για την εκτέλεση της εργασίας τους"⁸.

Κοτσάκια, τα (sta kutzáká' Π.Σ.)

Ονομασία περιοχής με χωράφια.

1. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

2. Steuerwald 496.

3. Τριανταφυλλίδης 69.

4. ΟΤΕ Αθ.

5. Τριανταφυλλίδης 70.

6. Meyer-Lübke, αριθμ. 4687.

7. Κ. Μηνά, Τα ιδιώματα της Καρπάθου, Αθήνα 1970 130.

8. Steuerwald 523.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κοτσάκης** (πβ. και επών. **Κοτσακίδης**, **Κοτσάκος**)¹ κι αυτά από το τουρκ. **koçak** "ανδρείος, θαρραλέος"². Ο πληθυντικός αναλογικά προς τα **χωράφια**, **κτήματα** κλπ.³.

Κουρούση, του (st kurúš' Καβ.)

Ονομασία τοποθεσίας με ποτιστικούς κήπους.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Κουρούσης** κι αυτό από το τουρκ. **kuruş** "το γρόσι"⁴.

Κούρτη, στου (st kurt' Λ.)

Ενν. το χωράφι. Ονομασία ομαλής επίπεδης επιφάνειας, όπου χωράφι του Λαΐστινού Κούρτη.

Το κυριών. τοπν. από το επών. **Κούρτης** < τουρκ. **Kurt** "ο λύκος"⁵. Πβ. το όνομα του διοικητή του Βερατίου **Αχμέτ Κούρτ πασά** και τα ταυτόσημα επών. **Λύκος**⁶ και **Λούπας** (Ιωάνν.) < αρομ. **lup** "ο λύκος"⁷.

Κουτσούκη, του (st kutşúk' Νεγ.)

Ενν. η βρύση. Από το όνομα του φοβερού ληστή Κουτσούκη που είχε εκεί το λημέρι του.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Κουτσούκης** (πβ. και επών. **Κουτσούκος**⁸) κι αυτό από το τουρκ. επίθ. **küşük** "μικρός, νέος"⁹.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Heuser-Şevket 349' Steuerwald 541.

3. Διαφορετικής ετυμολογ. αρχής πρέπει να θεωρηθούν τα ελλην. **κοτσάκι**, το "το λιανοτράγουδο" (Δημητράκου, Λεξ., στη λ.), **κοτσάκι** "ο περί την ρίζαν της αμπέλου λάκκος" (Αθηνά 35 [1923] 122) και το αρομ. **kuşake** "αστράβη σαμαριού, το εξέχον τεμάχιο του σάγματος" (Papağaç 426' Νικολαΐδου, Λεξ. 242) που πρέπει να αποδοθούν στο επίσης τουρκ. **kuçak** "η αγκαλιά//ο βλαστός" (Heuser -Şevket 361' Steuerwald 561).

4. Τριανταφυλλίδης 70.

5. Steuerwald 567.

6. Τριανταφυλλίδης 55, 83.

7. Papağaç 755.

8. Τριανταφυλλίδης 70.

9. Steuerwald 573.

Λουλάς, ο (stun lulá' Λ.)

Τοποθεσία δασωμένη με πεύκα, όπου παλιότερα υπήρχε οικισμός· ακόμα και σήμερα φαίνονται στο μέρος οι σωλήνες της ύδρευσης του παλιού οικισμού.

Χωρίς αμφιβολία το τοπν. πρέπει να σχετιστεί με το τουρκ. **lüle** "κάτι που κυλάει, που κινείται" και ιδιαίτερα "ο σωλήνας του τσιμπουκιού //μέτρο νερού //σωλήνας νερού"¹ και προέρχεται από τη σημασία "σωλήνας νερού", σημασία με την οποία δε συναντιέται ως προσηγορική λ. σε άλλες γλώσσες, όπως το ελλην. **λουλάς, ο** "η πήλινη εστία του ναργιλέ //το κοίλον μέρος της καπνοσύριγγος"² το αλβ. **llullë-a** "η πίπα //ο μεταλλικός σωλήνας"³, το αρομ. **lule** "η πίπα"⁴ και το βουλγ. **лyлa** "το τσιμπουκι"⁵.

Τέλος ο τρόπος εκφοράς του τοπν. αποκλείει την προέλευσή του από κύριο όνομα.

Μαζί, το (stu mazi' Σκ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπάρχει δάσος με πουρνάρια.

Το τοπν. φυτών. από το τουρκ. **mazi** "η κηκίς, το κηκίδιον"⁶ απ'όπου το αρομ. **măzié** "το ίδιο"⁷ και το αλβ. **mazi**⁸. Πρόκειται για τον καρπό της κηκιδιάς (*quercus smilax* ή δρυς η σμίλαξ) γνωστής και με τα ονόματα **πουρνάρι, αριά, λοιδοριά** κλπ.⁹.

1. Heuser-Şevket 379· Steuerwald 592.

2. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.

3. Γκίνης 237.

4. Parahagi 751.

5. Βουλγαροελλ. Λεξ. 521.

6. Heuser-Şevket 395.

7. Parahagi 786.

8. Meyer, EW alb. Spr. 264.

9. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 110· Δημητράκου, Λεξ., στις λ. **κηκίδι, κηκιδιά**.

Μαντένια, τα (sta madéna· Τσερβ.)

Ονομασία θέσης όπου έβγαζαν πέτρα για το χτίσιμο των σπιτιών.

Το τοπν. από το τουρκ. **maden** "το ορυκτό, το μέταλλο // το μεταλλείο"¹, λ. από την οποία το κοινό ΝΕ **μαντέμι (το)**, το αλβ. **madem-i** και τα αρομ. **mademe, madene**². Το τοπν. εδώ από τη γενικότερη σημασία "ορυχείο".

Μπανταράκιες, οι (stɛ badarákis· Σοπ.)

Τοποθεσία με αμπέλια ΒΑ του χωριού δίπλα και συνέχεια προς τη θέση Φτέρες.

Το τοπν. από το τουρκ. **badar** "το νεογνό αρκούδας"³ και την τουρκ. κατάλ. **-ak** (ή **-ek**) με την οποία σχηματίζονται εκτός των άλλων και ονόματα που δηλώνουν τον τόπο όπου βρίσκεται κάτι ή - σπάνια - πρόσωπα που έχουν τα χαρακτηριστικά ή τις ιδιότητες που αναφέρονται από το ουσιαστικό⁴.

Μπιντέρη, του (st bidér· Δεσν.)

Ενν. το πηγάδι· από το όνομα κάποιου Μπιντέρη που, σύμφωνα με την παράδοση, έπεσε και πνίγηκε σ' αυτό το πηγάδι.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπιντέρης**⁵ κι αυτό από το τουρκ. **peder** "ο πατέρας"⁶. Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. επών. **Πατέρας**.

Μπούναρη, η (zā búnar· Πάπ.)

Ονομασία μιας από τις συνοικίες του Παπίγκου.

Το τοπν. μάλλον κυριών. από το επών. **Μπούναρης** (βλ. κυ-

1. Heuser-Şevket 381· Steuerwald 594.

2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.· Γκύνης 238· Papahagi 763.

3. Steuerwald 81.

4. Kissling 234.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Heuser-Şevket 498.

ριών. τοπν. από την Πελοπόννησο: του **Μπούναρη**, το **Μπούναρι**)¹ κι αυτό από το τουρκ. **bunar** "η πηγή" απ'όπου το αλβ. **bunar-i** "το κεφαλονέρι //το πηγάδι"², το αρομ. **bunar** "πηγάδι"³ και το βουλγ. **бунар** "το ίδιο"⁴. Η αλλαγή του γένους από την εμπρόθ. αι- γεν. του επών. **st búnar** η οποία συγχύθηκε με την εμπρόθ. αι- τιατ. εν. θηλ. **σι(η) Μπούναρ(η)**.

Μπουρνάζη, του (st burnáz· Δεσν.)

Περιοχή όπου βρισκόταν το σπίτι κάποιου Μπουρνάζη, ο οποί- ος, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν ο πρώτος που εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του σ'έναν από τους συνοικισμούς του χωριού.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Μπουρνάζης** (και **Βουρνάζης** με λόγιο εξελληνισμό και **Μπουρνάζος**) κι αυτό από το τουρκ. **burnaz**, λ. που στην καθομιλούμενη αποδίδεται σε κείνον που έ- χει μεγάλη και μακριά μύτη⁵.

Νταούτη, του (zd daút· Καλ.)

Ονομασία βρύσης και της ευρύτερης περιοχής πιθανώς από κάποιον Νταούτη που την έκτισε.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νταούτης**⁶ (και **Δαούτης**⁷ με λόγιο εξελληνισμό) κι αυτό από το τουρκ. **Davut** "ο Δαβίδ"⁸ με αποβολή του μεσοφωνηεντικού **v**⁹.

Πβ. και τα τοπν. **Νταούτι, το** "χωρίον του τ. δήμου Βου-

1. Georgacas-McDonald 208.

2. Meyer, *EW alb. Spr.* 53· Heuser-Şevket 502.

3. Papahagi 295.

4. **Βουλγαροελλ. Λεξ.** 80.

5. Τριανταφυλλίδης 72· Steuerwald 140.

6. **ΟΤΕ Αθ.** (14 φορές)· **ΟΤΕ Θεσσ.** (6 φορές).

7. **ΟΤΕ Αθ.** (πολλές φορές)· **ΟΤΕ Θεσσ.** (15 φορές).

8. Steuerwald 204· Heuser-Şevket 129.

9. Ο Σταμνόςπουλος (σελ. 131) υποστηρίζει, όχι σωστά κατά τη γνώμη μας, ότι πρόκειται για παραγωγή με την κατάλ. **-utto**.

πρασίων" (Ηλεία)¹, του **Νταούτη**, η **Νταούτη** "ονομασία χωριού, το νεότ. Περιβολάκια" (Μεσσηνία) και του **Νταούτη το ρέμα** (Τριφυλία)².

Νταρλακούνη, του (zd darlakún· Καλ.)

Ενν. η γέφυρα. Η ονομασία προέρχεται από μέλος της οικογ. Νταρλακούνη που μάλλον χρηματοδότησε την κατασκευή της. Το επών. υπήρχε παλιότερα στο χωριό, όχι όμως σήμερα.

Το τοπν. κυριών. από το επών. **Νταρλακούνης** κι αυτό μάλλον από το τουρκ. **tarlakunu** "ονομασία του πτηνού κορυδαλλός ο λοφιοφόρος"³.

Ντεμίρη, τα Μαντριά του (sta mandriá t dimír· Αρτσ.)

Ονομασία περιοχής όπου είχε τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις του κάποιος κτηνοτρόφος Ντεμίρης. Το επών. εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Το περιφρ. τοπν. από το κοινό ΝΕ **μαντρί, το** και το επών. **Ντεμίρης**. Το επών. **Ντεμίρης** (και με λόγιο εξελληνισμό **Δεμίρης**) προέρχεται από το τουρκ. **demir** "το σίδηρο, ο σιδερένιος"⁴. Της ίδιας ετυμολογικής αρχής και το επών. **Δεμερτζής** < **ντεμιρτζής** (<τουρκ. **demirci** "ο σιδεράς"⁵). Πβ. και το ταυτόσημο ελλην. επών. **Σιδεράς**.

Βλ. και κυριών. τοπν. του **Ντεμίρη** στην επαρχία Πυλίας και 3 φορές στην Επαρχία Τριφυλίας⁶.

Ντέρβι, το (stu derv· Δρ.)

Τοποθεσία σε περίοπτη κορυφογραμμή, όπου υπήρχε δρόμος.

-
1. Ηλιοπούλου, **Ηλεία** 182.
 2. Georgacas-McDonald 214.
 3. Steuerwald 899.
 4. Steuerwald 212· Τριανταφυλλίδης 72.
 5. Μπόγκα, **Τουρκ. λέξεις** 49.
 6. Georgacas-McDonald 215.

Το τοπν. από το τουρκ. **devri** "η περιοδεία, ο περίπατος"¹ με μετάθεση του **r**. Από το τουρκ. προσηγορικό το Ηπειρωτ. **ντέ-βρι**, το "η περιοδεία"², τα αρομ. **devrã** και **devri** "ο γύρος"³ και το αλβαν. **devrë** "η περιοδεία"⁴.

Γνωστά επίσης τα επών. **Δέρβος**⁵, **Δέρβας** (γνωστό στο χωριό Μπάγια) και **Ντέρβος**⁶ και τα τοπν. **Ντέρβαινα**, η και **Ντέρβο**, το από την Πελοπόννησο⁶.

Ντουραχάνι, το (stu duraχán' Γρεβ.)

Περιοχή που το όνομά της οφείλει σε κάποιον Τούρκο αξιωματικό που σκοτώθηκε εκεί.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το τουρκ. **Duragan** "κύριο όνομα που συναντιέται περισσότερο στην περιοχή της Σινώπης"⁷ με τροπή του **g > χ** ίσως από παρετυμολογική επίδραση του κοινού ΝΕ **χάνι** (< τουρκ. **han**).

Το τοπν. συναντιέται επίσης και στη ΒΑ-Α όχθη της λίμνης των Ιωαννίνων, ως όνομα περιοχής με μοναστήρι που ίδρυσε ο Τούρκος Ντουραχάν-Πασάς ο οποίος στα 1434 ερχόμενος από το Μέτσοβο πέρασε την παγωμένη λίμνη με το ιππικό του⁸.

Παπάζογλου, του (st parázygl' Τσεπ.)

Περιοχή με καστανιές όπου υπήρχαν χωράφια, ιδιοκτησία κάποιου Παπάζογλου.

-
1. Steuerwald 222.
 2. Μπόγκας 2 47.
 3. Parahagi 466.
 4. Meyer, **EW alb. Spr.** 64.
 5. **HE** 18 (1969) 155 και 19 (1970) 721.
 6. Georgacas-McDonald 215.
 7. Steuerwald 246.
 8. Βλ. Δ. Σαλαμάγκα, **Γιαννιώτικα ιστοριοδιφικά μελετήματα**, Γιάννινα 1958 66, σημ. 7 και του ίδιου, "Ο παγετός του 1434 και το Μοναστήρι της Ντουραχάνης." εφημ. **Ηπειρωτ. Μέλλον** της 20. Μαρτίου 1952.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από επών. **Παπάζογλου** κι αυτό από το τουρκ. **papaz** "ο παπάς"¹ και την πατρων. κατάλ. **-οğlu** (απ'όπου και ελλ. κατάλ. πατρων. επων. **-ογλου**²) < τουρκ. **oğlu** "γιός". Η κατάλ. ταυτόσημη της ελλην. **-ίδης**.

Πεντζέλι, το (stu pindžél' Δόλ.)

Ονομασία απότομης πλαγιάς όπου είχε χωράφι κάποιος Πεντζέλης.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Πεντζέλης** με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) Πεντζέλ(η) > Πεντζέλ(ι), το. Το επών. **Πεντζέλης** προέρχεται από το τουρκ. **pençeli** "αυτός (επί ζώων) που έχει μεγάλα και ισχυρά πόδια με νύχια, το αρπακτικό ζώο // μετφ. ο άγριος, ο βίαιος"³.

Σαρή, του (st sari' Τσερβ.)

Χωράφι ιδιοκτησία κάποιου Σαρή και η ευρύτερη περιοχή.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Σαρής** κι αυτό προέρχεται από το τουρκ. **sari** "κίτρινος, ξανθός, χλωμός"⁴.

Πβ. και τα ταυτόσημα κύρια ονόματα: **Flavius** "κιτρινιάρης"⁵, **Γκάλμπινος** (<αρομ. **galbin** "κίτρινος"), **Ρούσος** (<ελλ. επίθ. **ρούσος** "ξανθός"), **Ξάνθος**, **Ξανθός** κλπ.

Σάρου, του (st sar' Βίτσ.)

Ονομασία δύο θέσεων: α) στη θέση Λεφτοκαρυά, όπου υπάρχει πηγάδι σε χωράφι της οικογ. Σάρου και β) στη θέση Βαριό όπου άλλοτε υπήρχε μεγάλος φτελιάς σε χωράφι της οικογ. Σάρου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Σάρος** το οποίο πρέπει να αποδοθεί όχι κατευθείαν στο περσ. **sarhos**⁶, αλλά στο

-
1. Steuerwald 734.
 2. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στο λ. **-όγλου**.
 3. Steuerwald 745' Heuser-Şevket 499.
 4. Τριανταφυλλύδης 73.
 5. Τριανταφυλλύδης 83.
 6. Τριανταφυλλύδης 73.

τουρκ. **sarhoş** "ο μεθυσμένος"¹.

Σέκη (η Καστανιά), του (st šek [ã gastañá]· Σκ.)

Ονομασία περιοχής, όπου υπήρχε καστανιά σε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου που είχε το παρατσούκλι Σέκης.

Το τοπν. προέρχεται από το παρατσούκλι **Σέκης** κι αυτό από το τουρκ. **şek**, **-kki** "η αμφιβολία"².

Σκαράπη, του (st škaráp· Φρ.)

Ενν. το εικόνισμα, το οποίο οφείλει το όνομά του σε κάποιον Φραγκαδιώτη κυνηγό με το επών. Σκαράπης. Αυτός κυνηγούσε σε καρτέρι που βισκόταν κοντά στο εικόνισμα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Σκαράπης** κι αυτό προέρχεται μάλλον από τα τουρκ. **iska** "αυτός που εφοδιάζει με νερό"³ και το **Arap** "ο Άραβας"⁴ (>ελλ. **αράπης** και επών. **Αράπης**), δηλ. "ο μελαψός, ο δούλος που μεταφέρει νερό, ο νερούλας".

Σουλειϊμάν, του (st sulimán· Φλ.)

Ονομασία βρύσης από το όνομα ενός Τούρκου αγροφύλακα που την έφτιαξε.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το τουρκ. κύριο όνομα **Süleyman** "απόδοση στα τουρκικά του βιβλικού ονόματος Σολομών"⁵ με τροπή του άτονου **e** σε **i** και απλοποίηση των δύο **i** που συνέπεσαν.

Πβ. και τα τοπν. **Σουλιμά, το ή του** (Τριφυλία), **Σουλειϊμάνη, του** (Ολυμπία), **Σουλειϊμάνια, τα** (Τριφυλία)⁶ και από τη Ρουμανία το τοπν. **Sulimanca**⁷.

1. Steuerwald 799.

2. Heuser-Şevket 583· Steuerwald 869.

3. Steuerwald 443· Heuser-Şevket 285.

4. Steuerwald 52.

5. Steuerwald 856.

6. Georgacas-McDonald 253, 254.

7. Jordan, **Topon. romîn.** 344.

Ταΐπι, το (stu taíp· Ντρ.)

Ονομασία πηγών και της ευρύτερης περιοχής απ' όπου υδρεύεται το χωριό.

Το τοπν. προέρχεται μάλλον από το τουρκ. **tayip** "η μομφή, η κατηγορία"¹, άγνωστο για ποια αιτία. Με το παραπάνω τουρκ. ουσ. πρέπει να σχετιστεί και το γιαννιώτικο **αΐπ** "η ντροπή, το αίσχος" (και ως επιφώνημα)², όπως και τα επών. **Ταϊπλόγλου**, **Ταϊπλιάδης**³.

Τζάβαλη, του (st džával· Καλ.)

Τοποθεσία όπου βρίσκονται χωράφια, ιδιοκτησία της οικογ. Τζάβαλη.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Τζάβαλης** κι αυτό από το επών. **ζάβαλης** με τροπή του αρχικού **z** σε **dž** εξαιτίας της συμμορφώσεως με το εμπρόθ. άρθρο στη γεν. ενικού (**στού Ζάβαλη > st zá-val > Τζάβαλης**). Το επών. **ζάβαλης** από το τουρκ. **zavalli** "ο δυστυχισμένος, ο κακόμοιρος"⁴. Η λ. ως δάνειο και στα αλβ. με τον τύπο **zavall-ë** "ο μπελάς, το χάλι // ο ταλαίπωρος, ο καημένος"⁵.

Πβ. και επών. **Ζαβαλής** από την Κύπρο, όπου και επιφωνηματική χρήση της λ. π.χ. **Ζαβαλ-λί μου τον καημένον** κλπ.⁶.

Τζαφέρη, η Ασβεσταριά του (st džafér ðh azvistarjá· Νεγ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου είχε ασβεστοκάμινο κάποιος Τουρκαλβανός με το όνομα Τζαφέρης.

1. Heuser-Şevket 614· Steuerwald 907.

2. Δ. Σαλαμάγκα, "Τουρκο-περσο-αραβικές λέξεις στο γιαννιώτικο γλωσσικό υδίσμα!" ΗΕ 10 (1961) 527.

3. ΟΤΕ Αθ.

4. Τριανταφυλλίδης 68· Steuerwald 1047.

5. Akademia e Shkencave, Fjalor 2210.

6. Ανδρ. Κολύτση, **Περί των κυρίων ονομάτων και των επωνύμων των Κυπρίων**, εν Αθ. 1964 89.

Το τοπν. είναι περιφρ. και σχηματίζεται με το κοινό ΝΕ **αοβεσταριά, η** και το επών. **Τζαφέρης**. Το επών. **Τζαφέρης** (πβ. και επών. **Καρατζαφέρης**), που αναφέρεται από τον Λαμπρίδη¹ ως όνομα Αλαβανού λήσταρχου, προέρχεται από το τουρκ. **Caferî** "ονομασία μιας σιιτικής αίρεσης // ο οπαδός της παραπάνω αίρεσης"².

Τζέρτζη (dzerdz' Βοβ.) - **Τζέρτζη, του** ή **Τζέρτζια, τα** (st dzerdz ή sta džerdža' Δόλ).

Τοποθεσίες με χωράφια από το επών. κάποιου ιδιοκτήτη με το όνομα Τζέρτζης.

Κυριών. τοπν. από το επών. **Τζέρτζης**. Ο τύπος του τοπν. από τη Δόλιανη με μεταπλασμό κατά το σχήμα: **τ(ου) Τζέρτζ(η) > Τζέρτζ(i), το** και πληθυντ. **Τζέρτζια, τα** αναλογικά προς τους πληθ. **χωράφια, κτήματα** κλπ. Το επών. **Τζέρτζης** προέρχεται από το τουρκ. **cerci** "ο φοιτητής ανώτερης σχολής για το Δίκαιο και τη Θεολογία"³, λ. που συναντιέται ως δάνειο και στα σερβοκρ. **čerz** "ο νεανίας"⁴.

Ίσως εδώ πρέπει να αποδοθούν και τα επών. **Τζεργιζούλης, Τζέρτζουλης, Τζεργιζέλης** κλπ.⁵

Τζουρμπάλη, του (st džurbál' Καλ.)

Τοποθεσία που οφείλει την ονομασία της σ'έναν Τούρκο που σκοτώθηκε εκεί.

Το τοπν. προέρχεται από το κύριο όνομα **Τζουρμπάλης** κι αυτό από το τουρκ. **zorba** (πβ. και επών. **Ζορμπάς**⁶) "δεσποτικός, αρπακτικός, βίαιος"⁷ και την επιθετ. κατάλ. **-li**⁸ με τροπή

-
1. Ιω. Λαμπρίδου, **Ηπειρωτικά Μελετήματα, Κουρεντικά και Τσαρκοβιστικά** 44, σημ. 1.
 2. Steuerwald 145.
 3. Steuerwald 153.
 4. Ρορονιό 610.
 5. Τριανταφυλλίδης 128, 214.
 6. Τριανταφυλλίδης 68.
 7. Steuerwald 1055.
 8. Kissling 225.

του **z** σε **dz** στα ελληνικά εξαιτίας της συμμορφώσεως με το **-n** του αρσεν. άρθρου στην αιτιατική.

Τσαγάνι, το (stu tʃaɣánː Φλ.)

Τοποθεσία με μικρούς γυμνούς λόφους και μικρά επίπεδα βοσκολίβαδα.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Τσαγάνης**¹ με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) **Τσαγάν(η)** > **το Τσαγάν(ι)**. Το επών. **Τσαγάνης** από το τουρκ. **çağan** "οι αλυσίδες ή οι τριχιές με τις οποίες δένουν τα πόδια των ζώων (ή και ανθρώπων) για να μη φύγουν"².

Πβ. και κυριών. τοπν. από την Ολυμπία του **Τσαγανά** (<επών. **Τσαγανάς**)³.

Τσαλίκια, του (st tʃalíkaː Νεγ.)

Ενν. το στάλοː τοποθεσία ΒΑ του χωριού, όπου υπήρχε χωράφι του Κων. Τσαλίκια με μεγάλα δέντρα που χρησίμευσαν για το στάλισμα των ζώων.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσαλίκας** (πβ. και επών. **Τσαλίκης**⁴) κι αυτό από το τουρκ. **çalik** "γερτός, καμπούρης //δύστροπος //ξεθωριασμένος (για χρώματα //διαγραμμένος"⁵.

Πβ. και τοπν. **Τσαλίκι** (2 φορές) στην Τριφυλία⁶.

Τσαμπλάκα, του (st tʃablákaː Βιτσκ.)

Τοποθεσία με χαλικαριές και δέντρα μέσα στη χαράδρα του Βίκουː άγνωστη η αιτία της ονομασίας.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Τσαμπλάκας** (πβ. και επών. **Τσαμπλάκης**)⁷ κι αυτό από το τουρκ. **şaplak**

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Steuerwald 163.

3. Georgacas-McDonald 269.

4. Τριανταφυλλίδης 75.

5. Steuerwald 165.

6. Georgacas-McDonald 269.

7. ΟΤΕ Αθ.

"το ηχηρό ράπισμα" (<ρ. **şaplamak** "χειροκροτώ, ηχώ, κροτώ")¹ με τροπή του **ş** σε **ţş** στα ελληνικά εξαιτίας της συμμορφώσεως με το συγκεκριμένο άρθρο **t** (=του) στη γεν. ενικού. Από τα τουρκ. η λ. στη διάλεκτο του Πόντου, όπου **δαπλάνα** "ράπισμα //μύτη πλακουτσερή"², στα αλβ. **şuplākë, şplākë, şerlākë, şpjak** "παλάμη, χούφτα, χαστούκι"³ και στα αρομ. **şupleacă** "παλάμη, χαστούκι"⁴.

Πβ. και τα τοπν. **Τσιμπλάνα το Πιστάνι**, αλβανικής προέλευσης κατά τον Αραβαντινό, (Μπεράτι)⁵ και **στου Τσαμβλιάνου** "χωράφια και η πέριξ έκτασις· κυριώνυμον" (Πωγώνι)⁶, όπως και το ταυτόσημο επών. **Χαστούκης**⁷.

Τσάου, του (st tşău· Τσερβ.)

Ονομασία απόκριμνης περιοχής· άγνωστη η αιτία που συνέδεσε τον τόπο με το όνομα της οικογ. Τσάου.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσάβος**⁸ με αποβολή του μεσοφωνηεντικού ν. Το **Τσάβος** προέρχεται από το τουρκικό **şan** "η δόξα, η υπόληψη"⁹ και την κατάλ. **-u** με την οποία σχηματίζονται ονόματα προσώπων¹⁰.

-
1. Steuerwald 865.
 2. Κατά τον Α.Α. Παπαδόπουλο (Ιστορικών Λεξικών της Ποντικής διαλέκτου 2 256) η λ. οφείλεται σε ηχοποίηση από τον ήχο **δαπλ** και την κατάλ. **-άνα**, όχι σωστά κατά τη γνώμη μας· βλ. και Μηνά **Μεγέθυνση** 71.
 3. Meyer, **EW alb. Spr.** 419, όπου η ερμηνεία της λ. από το σλαβ. **şuplъ** "ο ανάπηρος, ο ασθενής".
 4. Parahagi 1159.
 5. Αραβαντινού, **Χρονογραφία Β**'391.
 6. Παπαχαρύση, **Πωγώνι** 271.
 7. **ΟΤΕ Αθ.**
 8. **ΟΤΕ Αθ.**
 9. Steuerwald 171.
 10. Με την κατάλ. **-u** (και τις παραλλαγές της **-ü, -i, -i**) σχηματίζονται επίσης και α) αφηρημένα ουσιαστ. β) ουσ. που δηλώνουν τον τόπο όπου συμβαίνει κάτι και γ) το αποτέλεσμα μιας ενέργειας (Kissling 232).

Τσέγκι, το (stu tʃeg˚ Γρεβ.)

Αρχικά ονομασία βρύσης μέσα στο χωριό και έπειτα ονομασία μιας συνοικίας του χωριού.

Το τοπν. είναι ίσως κυριών. και πρέπει να αποδοθεί στο επών. **Τσέγκης**¹ με μεταπλασμό κατά το σχήμα: τ(ου) **Τσέγκ(η) Τσέγκ(ι), το**. Το επών. **Τσέγκης** προέρχεται από το τουρκ. **çenk, -gi** "το άγκιστρο, ο γάντζος // νύχι αρπακτικού ζώου // μουσικό όργανο παρόμοιο με άρπα"² απ'όπου και το αρομ. **çengîü** "είδος άρπας"³.

Τσόγκα, του (st tʃóga˚ Τσερν.)

Ονομασία λαγκαδιού ανάμεσα στο Φλαμπουράρι και στο συνοικισμό Σέσι του χωριού Τσερνέσι, όπου το 1912 οι Τούρκοι σκότωσαν κάποιον Τσόγκα.

Τα τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσόγκας** το οποίο πρέπει να αποδοθεί στο τουρκ. **çok, -ğu** "άφθονος, μπόλικος"⁴. Της ίδιας ετυμολογ. αρχής κατά τον Τριανταφυλλίδη⁵ είναι και το επών. **Τσόκας**.

Τσουλάκη, του (st tʃulák˚ Λεσν.)

Περιοχή όπου βρίσκονταν τα κτήματα της οικογ. Τσουλάκη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσουλάκης** το οποίο προέρχεται από το τουρκ. **çolak** "αυτός που έχει ακρωτηριασμένο μέλος, ιδιαίτερα χέρι"⁶. Από τα τουρκ. η λ. ως δάνειο στα αρομ. **čīulac, -cā** "ο κουλός", στα αλβ. **çollak** "το ίδιο" και το βουλγ. **чoлак** "το ίδιο"⁷.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Steuerwald 176.

3. Papahagi 432.

4. Steuerwald 190.

5. Τριανταφυλλίδης 75.

6. Steuerwald 190.

7. Papahagi 448˚ Meyer, **EW alb. Spr.** 448˚ Βουλγαροελλ. Λεξ. 1145.

Πβ. και τα ίδιαις ετυμολογ. αρχής επών. **Τσολάκης, Τσο(υ)-λάκος, Τσολάκογλου** κλπ.¹.

Τσουμπουσλή, του (st tşũmbuşlĩ· Τζ.)

Ονομασία καρτεριού από το παρατσούκλι Τσουμπουσλής κάποιου Λάζαρου Λέκου που κυνηγούσε σ' αυτό το μέρος.

Το τοπν. προέρχεται από το παρατσούκλι **Τσουμπουσλής** το οποίο προέρχεται από το τουρκ. **cũmbuşlũ** "ζωηρός, χαρούμενος // αχαλίνωτος, ακόλαστος"² < τουρκ. **cũbũş** "η κίνηση, η παρότρυνση, ο ερεθισμός"² + κατάλ. **-lũ** (και με τους τύπους **-lu, -li, -li**) με την οποία σχηματίζονται επίθετα από ουσιαστικά³.

Τσουπλάκη, του (st tşuplák· Διασκ.)

Τοποθεσία όπου υπήρχαν ιδιοκτησίες της οικογ. Τσουπλάκη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Τσουπλάκης** κι αυτό από το τουρκ. **çiplak** "γυμνός, αάλυπτος // φαλακρός"⁴ με τροπή του τουρκ. **ı** σε **u** στα ελληνικά.

Φατίρα, του (st fatıra· Τσερβ.)

Ονομασία δάσους όπου υπήρχε χωράφι, ιδιοκτησία κάποιου Φατίρα.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Φατίρας**, επών. που ήδη αναφέρεται (**Ντίνος Φατήρας**) σε κατάλογο οικογενειών από το Τσερβάρι⁵. Το επών. **Φατίρας** πρέπει να σχετιστεί με το τουρκ. **fatır** "ο σχισμένος, διχασμένος // ο Δημιουργός // ονομασία του 35. κεφαλαίου του Κορανίου"⁶.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Steuerwald 162.

3. Kissling 225.

4. Steuerwald 182.

5. Πελ. Οικονομίδου, **Ελαφότοπος Ζαγορίου**, Αθήναι 1979 78.

6. Heuser-Şevket 186· Steuerwald 293.

Φέζος, ο (stu fézu· Βοβ.)

Τοποθεσία όπου είχε σκοτωθεί ένας Τούρκος αποσπασματάρχης που ονομαζόταν Φέζος.

Το τοπν. είναι κυριών. από το τουρκ. κύριο όνομα **Fez** (πβ. τον **Φέζαγα** -18.αι. - και τον **Φέζ αγά** του 19.αι.¹ και ελληνικό επών. **Φέζος**²) κι αυτό από το όνομα της πόλης **Fez** του Μαρόκου απ'όπου και το τουρκ. **fes** (>ελλ. **φέσι**³).

Χαμίτη, του (st χαμίτ· Γρεβ.)

Όνομασία καρτεριού όπου είχαν σκοτώσει κάποιον Τούρκο που το έλεγαν Χαμίτη.

Το τοπν. είναι κυριών. από το κύριο όνομα **Χαμίτ**⁴ κι αυτό από το τουρκ. **hamit** "αυτός στον οποίο ταιριάζει η τιμή, ο έπαινος (προσωνυμία του Θεού)"⁵.

Χάμου, του (st χαμ· Γρεβ.)

Όνομασία γεφυριού που οφείλεται, σύμφωνα με την παράδοση, στο όνομα κάποιου Τούρκου που το έχτισε.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Χάμος**⁶ το οποίο προέρχεται από το τουρκ. **ham** "ο όχι ώριμος //ο ωμός //ο αματέργαστος"⁷. Δε νομίζουμε σωστή τη γνώμη του Μπούτουρα⁸ ότι το **Χάμος** προέρχεται από το τουρκ. **hamit** γιατί φωνητικές δυσκολίες δεν το επιτρέπουν (αποβολή του τονισμένου **i** και του **t**). Βλ. και τοπν. **Χάμαινας, οι Πέτρες της** (στα Ε.Ε.).

1. Ευ. Σκουβαρά, **Ολυμπιάτισσα** 426 και 155 αντίστοιχα.

2. **ΟΤΕ Αθ.**

3. Ανδριώτη, **Ετυμ. Λεξ.**, στη λ.

4. Μπόγκας 1 446.

5. Steuerwald 362.

6. Βλ. και **ΟΤΕ Αθ.**

7. Steuerwald 361.

8. Μπόγκας 1 446.

Χαμπίλια, τα (sta chambíla· Μπ.)

Τοποθεσία με χωράφια όπου καλλιεργούσαν φακή, σιτάρι και άλλα δημητριακά.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. από το επών. **Χαμπίλης** (πβ. και επών. **Χαμπιλίδης**)¹ με μεταπλασμό κατά το σχήμα:τ(ου) **Χαμπίλ(η) > Χαμπίλ(i)**, το και **Χαμπίλια** αναλογικά προς τους πληθ. **χωράφια, κτήματα** κλπ. Το επών. **Χαμπίλης** προέρχεται από το τουρκ. **Habil** "ο 'Αβελ, ο γιός του Αδάμ"².

Χαντανή, του (st xandani· Διασκ.)

Ονομασία θέσης με ψηλά δέντρα τα οποία χρησιμοποιούσε για το στάλισμα των ζώων κάποιος κτηνοτρόφος Χαντανής.

Το κυριών. τοπν. προέρχεται από το επών. **Χαντανής** κι αυτό από το τουρκ. **handan** "ο γελαστός, ο εύχαρις"³ και την τουρκ. κατάλ. -ι με την οποία εκτός των άλλων σχηματίζονται και ονόματα προσώπων⁴.

Χαραμαντάς, ο (stun xaramandá· Ντ.)

Περιοχή όπου υπήρχε χωράφι το οποίο είχε αγοραστεί από την οικογ. Χαραμαντά.

Το τοπν. είναι κυριών. από το επών. **Χαραμαντάς**⁵ το οποίο είναι σύνθετο από το τουρκ. **kara** "μαύρος" (η λ. συχνότατη ως α' συνθετ. τόσο στα τουρκ. όσο και στα ελλην., όπου η λ. υπάρχει ως δάνειο) και το τουρκ. ουσ. **manda** "βούβαλος" ιδιαίτερα από τη μεταφορική του σημασία "χοντρός άνθρωπος σαν βούβαλος"⁶ με τροπή του αρχικού **k** σε **χ**. Της ίδιας ίσως ετυμολογ. αρχής πρέπει να θεωρηθεί και το Ηπειρωτ. **χαραμαντάνα**, η "η ψηλή και άκομψη γυναίκα"⁷.

1. ΟΤΕ Αθ.

2. Steuerwald 352.

3. Steuerwald 363.

4. Kissling 232.

5. ΟΤΕ Αθ.

6. Steuerwald 605.

7. Μπόγκας 1 428.

2.3 ΥΒΡΙΔΙΑ

Αυλούτσιανος, ο (stun ανλύτσακου' Πάπ.)

Ονομασία πλαγιάς πάνω από συνοικία Μπούναρη που διασχίζεται από πολλά μικρά αυλάκια.

Θεωρούμε το τοπν. υβρίδιο και το ετυμολογούμε από τη γεν. **αυλού** της λ. **αυλός** "αύλαξ, ο οχετός διά του οποίου φέρεται το ύδωρ εις την δεξαμενήν του μύλου"¹ και το αλβ. **çakë-a** "το σημείο, το μέρος στο αυλάκι του νερού που παίρνουν νερό για να ποτίσουν τα χωράφια"².

Βρυσάγκαρη, η (st vriságar' Βίτσ.)

Τοποθεσία με μικρές πηγές.

Σύνθετο τοπν. με α' συνθετ. το ουσ. **βρύση** και β' μάλλον το επών. **Σάκαρης**³ (< τουρι. **sakar** "αδέξιος, αγροίκος"⁴) με την εξέλιξη: **Βρύση** (του) **Σάκαρη** > **Βρύσ'Σάκαρη** > **Βρυσάγκαρη** με τροπή του **k** > **ç** στα ελληνικά (πβ. **ακάνθιον** > **αγκάθι**, **κινάρα** > **αγκινάρα** κλπ.).

Βρυσαντραγκόνη, η (st vrišandragón' Πάπ.)

Ονομασία βρύσης.

Ο Αναγνωστόπουλος⁵ ήδη αναφέρει για την παραπάνω βρύση "... αντί βρύσ'του Σιαντραγκόνη, όπως όντως και ανέγνωσα αυτήν εις προικοσυμβόλαιον του έτους 1813".

Το τοπν. είναι σύνθετο από το κοινό ΝΕ ουσ. **βρύση, η** και το επών. **Σιαντραγκόνης**. Το επών. **Σιαντραγκόνης** πρέπει να αποδοθεί στην ελληνικής αρχής λατιν. λέξη **sandaraca**, ιταλ. **sandracca** ή **sandraca** (γαλλ. **sandaraque**, ισπ.-πορτογ. **sandá-**

1. ΙΑΝΕ, στη λ.

2. Γκύνης 70.

3. ΟΤΕ Αθ.· ΟΤΕ Ιωανν.

4. Heuser-Şevket 528· Steuerwald· 790.

5. Αναγνωστοπούλου, Συμβολή 97.

gaca)¹ <ελλην. **σανδαράχη**² "είδος ρετσίνας που παίρνεται από τη βάση του κορμού του δέντρου καλλιτρίς (callitris)"³ και την ιταλ. κατάλ. -one.

Γιοντομπρίνι, το (stu gudubrín' Βραδ.)

Τοποθεσία με παχυνιά όπου τάζαν και πότιζαν τα πρόβατα. Γύρο-γύρο υπάρχουν χωράφια.

Το τοπν. από το ελλην. επίθ. **κοντός** που είναι συχνό στη σύνθεση προσηγορικών και κυρίων ονομάτων και σημαίνει υποκορισμό: **κοντοβOLEύω, κοντόβραδο, κοντοστέκω-Κοντογούνης, Κοντογιάννης, Κοντοδήμας** κλπ.)⁴ και το αρομ. ουδ. ουσ. **brîn** "σταύλος, στάνη, μαντρί"⁵.

Καραπλιάκος, της (st̥s karapl'ákus' Πάπ.)

Καλλιεργήσιμη έκταση, όπου το μεγαλύτερο χωράφι ήταν ιδιοκτησία της οικογ. Καραπλιάκου.

Το επών. **Καραπλιάκος** πρέπει να θεωρηθεί υβρίδιο με α'συνθετικό το τουρκ. **kara** "μαύρος" (ή το ελλην. **καράς**) και με β'συνθετ. το αλβ. **plak-u** "ο γέροντας"⁶, απ'όπου και το αρομουν. **pleacă** "το ίδιο"⁷. Από το αλβ. και τα ελλ. επών. **Πλιάκης, Πλιάκος, Πλιάκας, Πλιακόπουλος** κλπ.⁸

Κορφοριζιανά, τα (sta kurfurižaná)

Αγροτική περιοχή που βρίσκεται στα σύνορα των κοινοτικών περιοχών Μπάγιας-Νεγάδων-Φραγκάδων και Μανασή με χωράφια στους πρόποδες και στις πλαγιές των γύρο υψωμάτων μέσα στη μεγαλύτερη περιοχή των Ριζιανών.

1. Meyer-Lübke, αριθμ. 7569b' Zingarelli 1541' Battisti-Alessio 3330, όπου αναφέρεται ότι η ιταλ. λέξη μαρτυρείται από τον 16. αι.
2. Με το όνομα αυτό αναφέρεται στο Διοσκορίδη.
3. Γεννάδιος 803, 427' Καββάδας 3539.
4. Τριανταφυλλίδης 106.
5. Παπαηαγί 285.
6. Γκύνης 326' Meyer,EW.alb.Spr. 344.
7. Παπαηαγί 996.
8. ΟΤΕ Αθ.' ΟΤΕ Θεσσ.

Το τοπν. σύνθετο από το κοινό ΝΕ **κορφή** + τοπν. **Ριζιανά** (βλ. τοπν.στα Ε.Σ.).

Κουσιοράφτη, του (st kušuráft' Τσεπ.)

Ενν. το χωράφι.

Το τοπν. κυριώνυμο από το επών. **Κουσιοράφτης** κι αυτό από το τουρκ. **kuş** "το στρώμα, η στρώση //υλικό που μπαίνει κάτω από το ύφασμα για την προστασία του από τον ιδρώτα"¹ (και επών. **Κούσιος**) και το ελλην. επαγγελματικό **ράφτης**. Το επών. **Κούσιος** κατά τον Τριανταφυλλίδη προέρχεται από το τουρκ. **kuş** "πουλί"². Δε νομίζουμε ότι το επών. από το Ζαγόρι μπορεί να είναι σύνθεση με α' συνθετικό το επών. **Κούσιος** (οπότε μπορεί να προέρχεται από το τουρκ. **kuş** "πουλί") + το επαγγελματικό **ράφτης**, αφού τα σύνθετα επών. με ένα από τα συνθετικά επαγγελματικό προσηγορικό παρουσιάζουν τη μορφή επαγγελματικό + κύριο όνομα: π.χ. **Αλευρογιάννης, Τσαγκαρογιάννης** κλπ.³, ενώ εδώ έχουμε αντίστροφη σύνθεση. Πβ. επίσης και το επών. **Φραγκοράφτης** "ο ράφτης που ράβει φράγκικα ρούχα"⁴.

Κουτσοντόμπρι, το (stu kutšudóbr' Ντ.)

Ονομασία τοποθεσίας όπου παλιός συνοικισμός στο τρίγωνο που σχηματίζουν οι δρόμοι από Γιάννινα προς την Κόνιτσα και προς το Κεντρικό Ζαγόρι. Επειδή ο συνοικισμός βρισκόταν κοντά σε πέρασμα και γινόταν συχνά αντικείμενο ληστειών και αρπαγών, οι κάτοικοί του το εγκατέλειψαν και με τους κατοίκους άλλων μικρών οικισμών (βλ. τοπν. **Ασπραγγέλια, τα** στα Ε.Ε.) συγκεντρώθηκαν στο σημερινό χωριό Ντοβρά.

Το τοπν. είναι σύνθετο με α' συνθετικό το **κουτσο-** (βλ. τοπν. **Κουτσοκέφαλος** στα Ε.Ε.) και το θηλ. του βουλγ. επιθ.

1. Steuerwald 569.

2. Τριανταφυλλίδης 70.

3. Τριανταφυλλίδης 108.

4. Τριανταφυλλίδης 48.

добра́ (αρσ. добѣр, ουδ. добρό) "καλή"¹ που αποτέλεσε το αρχικό όνομα του συνοικισμού. Η σύνθεση του τοπν. με το πρόθ. **κουτσο-** μετά την εγκατάλειψη του χωριού· ο τύπος **Κουτσοντόμπρι** (<κουτσο- + **Ντοβρά**) αναλογικά προς το ουσ. **κουτσοχώρι, το.**

Παλιομοάρα, η (zd baľumára· φλ.)

Άλλη ονομασία της θέσης Παλιόμυλος. Η ονομασία του τόπου από παλιό υδρόμυλο από τον οποίο σώζονται μόνο ερειπωμένοι χαμηλοί τοίχοι.

Το τοπν. είναι υβρίδιο από το ελλην. επίθ. **παλιός** και το αρσ. θηλ. ουσ. **moarǎ** "ο μύλος"² < λατ. **mola** απ'όπου το ρουμ. **moarǎ**, ιταλ. **mola**, γαλλ. **meule** κλπ.³.

Στρογγυλοβακόλα, το (stu struǵilunakóla· Α.Μ.)

Ονομασία περιοχής όπου υπάρχει κυκλικό χωράφι, ιδιοκτησία της οικογ. Βακόλα.

Το τοπν. είναι σύνθετο από το επίθ. **στρογγυλό** (ενν. **χωράφι**, βλ. σχετικό τοπν. στα Ε.Ε.) και το επών. **Βακόλας** (βλ. για το επών. στο τοπν. **Μπακόλα, ο Λάκκος του**, στα Ε.Δ.).

-
1. Βουλγαροελλ. Λεξ. 213.
 2. Parahagi 819.
 3. Meyer-Lübke, αριθμ. 5641.

3. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στην παραπάνω διατριβή μελετήθηκαν 3546 τοπν., από τα οποία τα 2481 είναι ελληνόθετα (ποσοστό 69,97%) τα 1055 είναι ξενόθετα (ποσοστό 29,75%) και τα 10 είναι υβρίδια (ποσοστό 0,28%).

Στο σύνολο των τοπωνυμίων (3546 τοπν.) τα ελληνόθετα (2481) κατανέμονται σε υποκατηγορίες σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Ε Λ Λ Η Ν Ο Θ Ε Τ Α

Υποκατηγορία	Αριθμός τοπωνυμίων	Π Ο Σ Ο Σ Τ Α	
		Στον αριθμό των Ε.	Στο σύνολο των τοπν.
Ελληνικής προέλευσης (Ε.Ε.) ²	1988	80,13 %	56,06 %
Λατινικής προέλευσης (Ε.Λ.)	92	3,71 %	2,59 %
Σλαβικής προέλευσης (Ε.Σ.)	118	4,76 %	3,33 %
Αρομουνικής προέλευσης (Ε.Αρ.)	42	1,69 %	1,18 %
Αλβανικής προέλευσης (Ε.Αλ.)	30	1,21 %	0,85 %
Τουρκικής προέλευσης (Ε.Τ.)	93	3,75 %	2,62 %
Μικτής προέλευσης (Ε.Μ.)	118	4,76 %	3,33 %

Τα ξενόθετα (1055) κατανέμονται σε υποκατηγορίες, σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί:

Ξ Ε Ν Ο Θ Ε Τ Α

Υποκατηγορία	Αριθμός τοπωνυμίων	Π Ο Σ Ο Σ Τ Ο	
		Στον αριθμό των Ε.	Στο σύνολο των τοπν.
Λατινικά (Ε.Λ.)	35	3,32 %	0,99 %
Σλαβικά (Ε.Σ.)	294	27,87 %	8,29 %
Αρομούνικα (Ε.Αρ.)	463	43,89 %	13,06 %
Αλβανικά (Ε.Αλ.)	184	17,44 %	5,19 %
Τουρκικά (Ε.Τ.)	79	7,49 %	2,23 %

1. Βλ. και Εισαγωγή, σ. 45 κεξ.

2. Οι κατηγορίες ακολουθούν τη σειρά κατά την οποία οι αντίστοιχοι λαοί και φύλα εμφανίζονται ιστορικά στην περιοχή.

Στο σύνολο των λημμάτων (2661) τα ελληνόθετα είναι 1685 (ποσοστό 63,32%) και κατανέμονται σε υποκατηγορίες, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Ε Λ Λ Η Ν Ο Θ Ε Τ Α

Υποκατηγορία	Αριθμός τοπωνυμίων	Π Ο Σ Ο Σ Τ Ο	
		Στον αριθμό των Ε.	Στο σύνολο των λημμάτων.
Ελληνικής προέλευσης (Ε.Ε.)	1316	78,10 %	49,46 %
Λατινικής προέλευσης (Ε.Λ.)	60	4,56 %	2,25 %
Σλαβικής προέλευσης (Ε.Σ.)	67	3,98 %	2,52 %
Αρομουνικής προέλευσης (Ε.Αρ.)	32	1,90 %	1,20 %
Αλβανικής προέλευσης (Ε.Αλ.)	30	1,78 %	1,13 %
Τουρκικής προέλευσης (Ε.Τ.)	70	4,15 %	2,63 %
Μικτής προέλευσης (Ε.Μ.)	110	6,53 %	4,13 %

Τα ξενόθετα ανέρχονται σε 966 τοπωνυμικά λήμματα (36,30%) τα οποία κατανέμονται σε υποκατηγορίες, σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί:

Ξ Ε Ν Ο Θ Ε Τ Α

Υποκατηγορία	Αριθμός τοπωνυμίων	Π Ο Σ Ο Σ Τ Ο	
		Στον αριθμό των Ε.	Στο σύνολο των λημμάτων.
Λατινικά (Ξ.Λ.)	32	3,31 %	1,20 %
Σλαβικά (Ξ.Σ.)	281	29,09 %	10,56 %
Αρομούνικα (Ξ.Αρ.)	392	40,58 %	14,73 %
Αλβανικά (Ξ.Αλ.)	183	18,94 %	6,88 %
Τουρκικά (Ξ.Τ.)	78	8,07 %	2,93 %

Με βάση τους παραπάνω πίνακες και τη θέση των τοπων. στους χάρτες της περιοχής, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι:

1. Τα Ε. τοπν. αντιπροσωπεύουν περισσότερο από τα 2/3 των τοπν. του Ζαγορίου (σχεδόν 70 %), ενώ τα Ε. λιγότερο από το 30 % των τοπν. της περιοχής.
2. Το ποσοστό των Ε. τοπν. ξένης προέλευσης είναι πολύ μικρό (19,87 %) σε σχέση με τα Ε. ελληνικής προέλευσης (80,13 %). Τα ποσοστά στα τοπωνυμικά λήμματα είναι 22,90% και 78,10 % αντίστοιχα.
3. Στα Ε. τοπωνύμια παρατηρούμε ότι:

α) Στα Ε.Α., μολονότι είναι λιγιστά ως προς τον αριθμό, είναι ομοιόμορφα διασκορπισμένα στην περιοχή του Ζαγορίου. Ίσως αυτή η κατανομή υποδηλώνει την υποταγή της Ηπείρου, και του Ζαγορίου φυσικά, στους Ρωμαίους.

β) Τα Ε.Σ. τοπν. συναντιούνται με μεγαλύτερη πυκνότητα κατά πρώτο λόγο στην περιοχή της Βίτσας και κατά δεύτερο λόγο στον ορεινό όγκο της Γκαμήλας (δηλ. στις κοινοτικές περιοχές των χωριών Παπίγκου Λεσινίτσας, στο βόρειο τμήμα των περιοχών του Τσεπελόβου, του Βραδέτου και του Σκαμνελίου και στο δυτικό τμήμα της Λάιστας) όπου συγκεντρώνεται περίπου το 1/3-1/4 των Ε.Σ. τοπωνυμίων. Αραιότερα εμφανίζονται τα Ε.Σ. τοπν. στις κοινοτικές περιοχές των χωριών της ΒΑ πλευράς του Μιτσικελίου (8 κοινότητες: Ντοβρά, Μπούλτση, Τζοντίλα, Μανασή, Καλοτά, Στολοβό, Καμινιά, Καβαλάρι με 38 συνολικά Ε.Σ. τοπν.).

Ας σημειωθεί επίσης ότι από τα 42 ονόματα χωριών του Ζαγορίου τα 15 είναι Ε.Σ. τοπωνύμια. Τέλος, τόσο το όνομα της περιοχής (Ζαγόρι), όσο και τα τοπν. που αναφέρονται στο μεγαλύτερο ποτάμι της (Βοΐδομάτης), σ' ένα από τα μεγαλύτερα βουνά της (Μιτσικέλι) και στο μεγαλύτερο οροπέδιο του Ζαγορίου (Ριζιανά) είναι Ε.Σ. τοπωνύμια. Ας σημειωθεί επίσης η παρουσία σλαβόθετων τοπν. σ' όλες τις Κοινοτικές περιοχές των χωριών του Ζαγορίου, άλλοτε με μεγαλύτερη συχνότητα κι άλλοτε με μικρότερη.

γ) Τα Ε.Αρ. τοπν. είναι τα πολυαριθμότερα από τα ξενό-

θετα τοπν. που συναντιούνται στην περιοχή του Ζαγορίου (ποσοστό 43,89 %). Αυτό είναι φυσικό, αφού στο βόρειο τμήμα του Κεντρικού, όπως και στο μεγαλύτερο μέρος του Ανατολικού Ζαγορίου η αρομούνικη εξακολουθεί να μιλιέται. Ωστόσο, αξιόλογος αριθμός Ε.Αρ. τοπν. συναντιέται και σε άλλες περιοχές όπου, σήμερα, τουλάχιστο, η αρομ. γλώσσα δε μιλιέται. Πρόκειται για την περιοχή προς Δ του Ανατολικού Ζαγορίου (δηλ. τις περιοχές των χωριών Δόλιανη, Δραγάρι και Μακρίνη) το ανατολικό τμήμα της περιοχής του Παπίγκου όπως και τα βόρεια τμήματα των κοινοτικών περιοχών του Βραδέτου, του Τσεπελόβου και του Σκαμνελίου (στα σύνορα δηλ. της βλαχόφωνης περιοχής του Κεντρικού Ζαγορίου). Αξιοσημείωτη είναι η εντόπιση αρκετών (16) Ε.Αρ. τοπν. στην περιοχή της Βίτσας.

Σε αντίθεση με τα Ε.Α. και τα Ε.Σ. τοπν., τα Ε.Αρ. απουσιάζουν (ή σχεδόν απουσιάζουν) από ορισμένες περιοχές, όπως: 1) από τα χωριά της ΒΑ πλευράς του Μιτσικελίου (π.χ. Ντοβρά 1 Ε.Αρ. τοπν., Μανασή 1, Καλοτά 3 κλπ.) 2) από το ΒΔ τμήμα του Ζαγορίου (Αρτσίστα 1, Άγιος Μηνάς 0, Μεσοβούνι 0, Τσερβάρι 7, Πάνω Σουδενά 1, Κάτω Σουδενά 1, Μονοδέντρι 2, Βιτσικό 0). 3) από το ΝΑ τμήμα του Ζαγορίου (Πέτρα, Δεμάτι, Ιτέα με 7 συνολικά Ε.Αρ. τοπν.).

Παρά το μεγάλο ποσοστό τους, σε σχέση με τον αριθμό των ξενόθετων τοπν. του Ζαγορίου, 2 μόνο ονόματα χωριών αποτελούν Ε.Αρ. τοπν. τοπν. (Βραδέτο, Τσερβάρι). Ίσως αυτό αποτελεί ένδειξη για τον τρόπο ζωής των Αρομούνων έξω από τους οικισμούς.

δ) Τα Ε.Αλ.τοπωνύμια εντοπίζονται κυρίως στη ΝΑ περιοχή του Ζαγορίου (Καβαλάρι, Ντρεστενίκο) και στη ΒΔ (Αρτσίστα, Πάπιγκο). Στις δύο αυτές περιοχές εντοπίζεται το 1/3 των Ε.Αλ. τοπωνυμίων του Ζαγορίου. Αξιοσημείωτο αριθμό Ε.Αλ. τοπν. παρατηρούμε επίσης στην περιοχή των χωριών Τσεπέλοβο (15 τοπν.) και Διασσοβέτσι (9).

Στις περιοχές 3 χωριών (Άγιος Μηνάς, Καπέσοβο, Πά-

νω Σουδενά) δε συναντιούνται Ε.Αλ. τοπν. Επίσης σε μερικά χωριά απαντούν ίχνη Ε.Αλ. τοπωνυμίων (1-3 τοπν.).

Έτσι σε 20 χωριά συναντούμε μόνο 33 Ε.Αλ. τοπωνύμια.

Τα ονόματα 4 χωριών (Αρτσιόστα, Λάιστα, Μπάγια, Μπούλ-
τση) ανήκουν στα Ε.Αλ. τοπωνύμια.

ε) Ως προς τα Ε.Τ. τοπν. της περιοχής του Ζαγορίου θα θέλαμε να παρατηρήσουμε ότι παρά τη μακροχρόνια (σχεδόν 5 αιώνες) κατοχή της Ηπείρου από τους Τούρκους τα τουρκ. τοπν. του Ζαγορίου είναι λιγοστά (79) από τα οποία τα 65 είναι κυριώνυμα. Το γεγονός αυτό αποτελεί μια επιπλέον ένδειξη της ιστορικά βεβαιωμένης κατάστασης για το Ζαγόρι το οποίο από το 1430 μέχρι το 1868 ζούσε κάτω από καθεστώς προνομίων. Μεταξύ των σχετικών διατάξεων απαγορευόταν η είσοδος Τούρκων στην περιοχή του.

Η μελέτη των τοπν. της περιοχής έδειξε ακόμη ότι:

1) Τα περιφραστικά τοπν. που δηλώνουν κτήση με ένα μέρος της περιφρασης προσωπωνύμιο (βαφτ. ή επών.) παρατσούκλι, επαγγελματικό κλπ. εκφέρονται με δύο τρόπους: κτήτορας + αντικείμενο ή αντικείμενο + κτήτορας. Αυτό όμως συνήθως δε γίνεται τυχαία. Έτσι, όταν πρόκειται να δηλωθεί ουσιαστική κτήση το σχήμα είναι: κτήτορας + αντικείμενο: π.χ. στου Αρχόντου το Πηγάδι, στου Παππά το Κλαδερό, στου Γιώτη το Ρόμπολο, στου Δρούγκα το Αλώνι κλπ. Αντίθετα έχουμε το σχήμα: αντικείμενο + κτήτορας, π.χ. στη Ράχη του Αλέξη, στο Γεφύρι του κυρ-Αλέξη, στην Οβίρα του Παππά κλπ., όπου οι γενικές δηλώνουν το όνομα εκείνου που κάτι έπαθε, κάτι έκανε κλπ. στον τόπο, ο οποίος για το λόγο αυτό συνδέθηκε με το όνομά του. Στην τελευταία περίπτωση η γενική δε δηλώνει ουσιαστική κτήση.

2) Στις βλαχόφωνες περιοχές τα Ε.Αρ.τοπν.δεν παίρνουν ποτέ ελλην.άρθρο,αλλά πάντοτε ή τις αρομ.προθέσεις a,la ή τα αρομ.άρθρα (-lu,-le,a -lui κλπ.). Έτσι για τον ερευνητή είναι μια αρκετά καλή βάση για τον χαρακτηρισμό ενός τοπν. ως αρομούνικου ή άλλης (ελλην.-αλβαν. -σλαβ.κλπ.) προέλευσης.